

กลยุทธ์การบริหารงานบุคคลตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย

**The Strategies for Human Resource Management Based on the Trisikkhā
Principles for Educational Administrators Affiliated with the Office of the
Primary Educational Service Area, Nong Khai Province**

เอลวิส โคตรชมพู, ยิงสรรค หาพา, พระมหาพิสิฐ วิสิษฐูปถมฺโณ, กณสิทธิ์ จตุเทน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ขอนแก่น ประเทศไทย

Elvis Kotchompoo, Yingsan Hapha, Phramaha Phisit Visitthapanyo, Kanasith Jatuten
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khon Kaen Campus, Thailand

✉: yingsan@cas.ac.th
(Corresponding Email)

Received: 28 December 2024; Revised: 13 February 2025; Accepted 17 February 2025
© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

กลยุทธ์การบริหารงานบุคคลตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย . เพื่อสร้างกลยุทธ์การบริหารงานบุคคลตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย 3. เพื่อประเมินกลยุทธ์การบริหารงานบุคคลตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย โดยการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) แบ่งออกเป็น 3 ระยะ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย จำนวน 60 คน เครื่องมือที่ใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ผลการวิจัย พบว่า 1. สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน และค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยที่มากที่สุดคือ ด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง และค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน ส่วนผลการประเมินความต้องการจำเป็น พบว่า เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง มีดัชนีความต้องการจำเป็นมากที่สุด และด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน มีดัชนีความต้องการจำเป็นน้อยที่สุด 2.ผลการสร้างกลยุทธ์ ประกอบด้วย 1 วิสัยทัศน์ 5 พันธกิจ 5 เป้าประสงค์ 5 ประเด็นกลยุทธ์ แบ่งออกเป็น 15 กลยุทธ์ 3. ผลการประเมินของกลยุทธ์ ใน ด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ พบว่า ชื่อ วิสัยทัศน์ พันธกิจ คุณภาพของ

องค์ประกอบกลยุทธ์ มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: กลยุทธ์, การบริหารสถานศึกษา, หลักไตรสิกขา

Abstract

This research aimed to 1) study the necessary human resource management needs of school administrators under the Primary Education Area Office, Nong Khai Province, 2) develop human resource management strategies based on the Trisikkhā principle for school administrators under the Primary Education Area Office, Nong Khai Province, and 3) evaluate the strategies for human resource management based on the Trisikkhā principle for school administrators under the Primary Education Area Office, Nong Khai Province. This study was carried out by means of a mixed-methods research approach. The study was conducted in three phases with a sample of 260 school administrators under the Primary Education Area Office, Nong Khai Province. Research tools included questionnaires, semi-structured interviews, and forms to assess the suitability, feasibility, and benefits. The research findings showed that: The current overall condition was rated as high, with the highest mean in performance evaluation and the lowest mean in planning workforce ratios and defining positions. The desirable condition was also rated as high, with the highest mean in planning workforce ratios and defining positions and the lowest mean in performance evaluation. When considering the need by aspect, recruitment, and appointment had the highest necessity index, while performance evaluation had the lowest. 2) The results of the strategy development included 1 vision, 5 missions, 5 objectives, and 5 strategic issues, divided into 15 strategies. 3) The evaluation of the strategies in terms of suitability, feasibility, and benefit found that the vision, missions, and quality of the strategic components were highly suitable, feasible, and beneficial.

Keywords: Strategies, Administering Educational Institutions, Trisikkhā

1. บทนำ

ปัจจุบันที่เทคโนโลยีมีความก้าวหน้าและเป็นตัวเร่งปฏิกิริยาสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาอย่างมากมาย รูปแบบของการจัดการศึกษาก็ต้องเปลี่ยนแปลงจากการเป็นผู้สอนและผู้เรียน เป็นการจัดการศึกษาในลักษณะของการเป็นหุ้นส่วนในการเรียนรู้ (partnering) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา) ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ 2560 – 2579 ได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา 4 ด้าน คือ 1) เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ 2) เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี มีคุณลักษณะทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้องกับบทบาทวิถีของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และยุทธศาสตร์ชาติ 3) เพื่อพัฒนาสังคม ไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และคุณธรรม จริยธรรม รู้รักสามัคคี และร่วมมือผนึกกำลังมุ่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 4) เพื่อนำประเทศไทยก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง และความเหลื่อมล้ำภายในประเทศลดลง และการบริหารงานวิชาการเป็นภารกิจที่สำคัญของการบริหารโรงเรียนตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ถือเป็นงานที่มีความสำคัญที่สุด เป็นหัวใจของการจัดการศึกษา ซึ่งทั้งผู้บริหาร โรงเรียน คณะครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ต้องมีความรู้ ความเข้าใจ ให้มีความสำคัญและมีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดแนวทาง

ปฏิบัติการประเมินผล และการปรับปรุงแก้ไขอย่างเป็น ระบบและต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ สถานศึกษามีความเข้มแข็ง ในการบริหารและจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจน การวัดผล ประเมินผลรวมทั้ง ปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน โรงเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมี คุณภาพและมีประสิทธิภาพ (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2561)

สถานศึกษาระดับประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย เป็นองค์กรทางการศึกษาที่มีภารกิจในการ ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 2) และ พ.ศ. 2553 (ฉบับที่ 3) ว่าด้วยการจัดการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพตามมาตรฐานมีพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครอบคลุม ตั้งแต่ระดับปฐมวัย ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ให้มีความ สอดคล้องกับหลักการกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาและสนองรับนโยบายของรัฐบาล จุดเน้นการ ขับเคลื่อนนโยบายด้านการศึกษาแผนการบริหารราชการแผ่นดิน แผนปฏิบัติการ 4 ปีของกระทรวงศึกษาธิการ แผนการศึกษาแห่งชาติแผนปฏิบัติการยุทธศาสตร์ประเทศ แผนปฏิบัติการการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ยุทธศาสตร์จังหวัดหนองคาย การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 แผนพัฒนา การศึกษาจังหวัดหนองคายและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยยึดหลักการบริหารจัดการ การศึกษาเพื่อให้เด็กและเยาวชนไทยทุกกลุ่มเป้าหมายได้รับการบริการทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ด้วยความเท่าเทียมกัน ได้ดำเนินการจัดการศึกษาอย่างมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน ซึ่งก่อให้เกิดความสำเร็จใน การยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพตามนโยบายและเป้าหมาย ผลการดำเนินงานประจำปี งบประมาณ พ.ศ. 2565 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 พบว่า ผลการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสาเหตุส่วนหนึ่ง เกิดจากการกำหนดกลยุทธ์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 และ เขต 2 ที่มีการ กำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาโรงเรียนในกลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และกลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา มีการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติที่ไม่สอดคล้องกับ นโยบายที่มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงปรับปรุงตลอดเวลา เห็นได้จากการพัฒนาองค์กรในด้านการศึกษาต้องมึ การพัฒนาทั้งผู้บริหาร ครูและบุคลากรในโรงเรียนให้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาองค์กร ให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งในปัจจุบันด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ในการอบรมพัฒนา ที่ขาดการบูรณาการด้านเนื้อหา มีความซ้ำซ้อน ซึ่งเป็นการเพิ่มภาระงานให้กับครู เมื่อครูได้รับการพัฒนาแล้ว ขาดการเผยแพร่ความรู้ในโรงเรียน ไม่มีการนำความรู้ที่ได้รับไปต่อยอดให้เกิดประโยชน์ นอกจากนี้โครงการ อบรมไม่ตรงกับความต้องการของครู และไม่สามารถเข้ารับการพัฒนาได้อย่างทั่วถึง เนื่องจากมีข้อกำหนดไม่ให้ ครูอบรมในวันเวลาราชการ ครูไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง อีกทั้งการเลื่อนขั้นวิทยฐานะของครูและ บุคลากรทางการศึกษาไม่แน่นอน มีการปรับเปลี่ยนเกณฑ์การประเมินบ่อยครั้ง ทำให้ครูหมดพลังและกำลังใจ ในการปฏิบัติงานให้เกิดคุณภาพเท่าที่ควร

ดังนั้นการบริหารงานบุคคลจึงถือเป็นองค์ประกอบสำคัญยิ่งในสถานศึกษาและเป็นงานหลักที่ผู้บริหาร จะต้องคำนึงเป็นอันดับแรก โดยผู้บริหารจะต้องมีทั้งความรู้ความเข้าใจในขอบข่ายงานรวมทั้งต้องมีวิธีการหรือ

มีเทคนิคในการปกครองบังคับบัญชา และมีวิธีการที่จะใช้ความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ซึ่งเป็นทักษะของ คนในองค์กรให้เกิดประโยชน์ ซึ่งปัจจุบันการวางแผนกลยุทธ์เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการทำงาน การ บริหารงาน คน และองค์กร ทั้งนี้ แนวคิดการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์มีเป้าหมายมุ่งการเปลี่ยนแปลงริเริ่ม สร้างสรรค์สิ่งใหม่ องค์กรที่นำการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์มาใช้ในการดำเนินงานจะเป็นองค์กรที่ไม่ล้าสมัย ส่งผลกระทบต่อในทางบวกต่อการปฏิบัติงาน จากปัญหาและความเป็นมาดังกล่าว ผู้วิจัยตระหนักถึงความ จำเป็นในการดำเนินงานวิจัยเรื่องกลยุทธ์การบริหารงานบุคคลตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย ซึ่งมีความสำคัญต่อผู้บริหารเพื่อนำกลยุทธ์ ไปบริหารจัดการงานบุคคลให้เกิดประโยชน์ ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย

2.2 เพื่อสร้างกลยุทธ์การบริหารงานบุคคลตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย

2.3 เพื่อประเมินกลยุทธ์การบริหารงานบุคคลตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี โดยแบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาความต้องการจำเป็นของการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย จำนวน 260 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ตามหลักการแบ่งขนาด โรงเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 203 คนซึ่งได้มาจากการใช้ ตารางของ Krejcie and Morgan (1970: 608) โดยวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (Priority Need Index) เพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็น โดยการคำนวณ (PNI modified)

ระยะที่ 2 สร้างกลยุทธ์การบริหารงานบุคคลตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย 1. กระบวนการศึกษา SWOT Analysis กลุ่ม ตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย จำนวน 12 ท่าน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

2. การสนทนากลุ่ม (Focus group) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา การ บริหารงานบุคคล จำนวน 5 ท่าน ,นักวิชาการ/อาจารย์มหาวิทยาลัย จำนวน 5 ท่าน รวมจำนวน 10 ท่าน โดย

การเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ระยะที่ 3 ประเมินกลยุทธ์การบริหารงานบุคคลตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย

กลุ่มเป้าหมาย เพื่อประเมินความเป็นไปได้ ความเหมาะสมและมีประโยชน์ ของกลยุทธ์กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา การบริหารงานบุคคล จำนวน 5 ท่าน ,นักวิชาการ/อาจารย์มหาวิทยาลัย จำนวน 5 ท่าน รวมจำนวน 10 ท่าน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

4. ผลการวิจัย

4.1 ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย

ตารางที่ 1: ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานบุคคลตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย โดยรวมและรายด้าน

การบริหารงานบุคคลตามหลัก ไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI _{modified}	ลำดับ ความ สำคัญ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ปฏิบัติ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ปฏิบัติ		
1. ด้านการวางแผนอัตรากำลัง และการกำหนดตำแหน่ง	3.54	0.22	มาก	4.50	0.16	มาก	0.2712	3
2. ด้านการสรรหาและบรรจุ แต่งตั้ง	3.51	0.14	มาก	4.49	0.16	มาก	0.2792	1
3. ด้านการพัฒนาบุคลากร	3.51	0.14	มาก	4.48	0.16	มาก	0.2764	2
4. ด้านอำนวยการรักษาบุคลากร	3.63	0.27	มาก	4.50	0.17	มาก	0.2397	4
5. ด้านการประเมินผลการ ปฏิบัติงาน	3.73	0.29	มาก	4.48	0.15	มาก	0.2011	5
รวม	3.58	0.21	มาก	4.49	0.16	มาก	0.2542	-

จากตาราง พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารงานบุคคลตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.58$) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน, ด้านอำนวยการรักษาบุคลากร, ด้านการพัฒนาบุคลากร, ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง, ด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง ตามลำดับ ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของของการบริหารงานบุคคลตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.49$) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ ด้านการวางแผนอัตรากำลังและการ

กำหนดตำแหน่ง, ด้านธำรงรักษาบุคลากร, ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง, ด้านการพัฒนาบุคลากร, ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน ตามลำดับ การจัดลำดับความต้องการจำเป็นจากสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานบุคคลตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย เป็นดังนี้ 1.ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง 2.ด้านการพัฒนาบุคลากร 3.ด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง 4.ด้านธำรงรักษาบุคลากร และ 5.ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน

4.2 ผลการสร้างกลยุทธ์การบริหารงานบุคคลตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย

กลยุทธ์การบริหารงานบุคคลตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย ประกอบด้วย 1 วิสัยทัศน์ 5 พันธกิจ 5 เป้าประสงค์ 5 ประเด็นกลยุทธ์ แบ่งออกเป็น 15 กลยุทธ์ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

วิสัยทัศน์

เป็นกลยุทธ์การบริหารงานบุคคลตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อพัฒนาองค์กร และบุคลากรทางการศึกษา

พันธกิจ

1. พัฒนาระบบการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง
2. ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากร
3. พัฒนาการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง
4. ส่งเสริมการธำรงรักษาบุคลากร
5. พัฒนาระบบการประเมินผลการปฏิบัติงาน

เป้าประสงค์

1. การสรรหาและบรรจุแต่งตั้งที่มีประสิทธิภาพ
2. บุคลากรที่มีศักยภาพในการทำงาน
3. วางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่งเป็นไปอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ
4. ปลุกฝังจิตสำนึกเพื่อธำรงรักษาบุคลากร
5. การประเมินผลการปฏิบัติงาน มีความโปร่งใส ยุติธรรม

กลยุทธ์

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนาด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง ประกอบด้วย

กลยุทธ์ที่ 1.1 เพิ่มประสิทธิภาพการสรรหาบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถเหมาะสมกับงานเข้ามาร่วมกับงาน

กลยุทธ์ที่ 1.2 พัฒนาระบบการสรรหาบุคลากรด้วยความยุติธรรม

กลยุทธ์ที่ 1.3 ติดตามขั้นตอนในการสรรหาบุคคลเพื่อบรรจุ แต่งตั้งเป็นข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 2 การส่งเสริมการพัฒนาบุคลากร ประกอบด้วย

กลยุทธ์ที่ 2.2 พัฒนาบุคลากรให้มีเจตคติที่ดี

กลยุทธ์ที่ 2.2 ส่งเสริมให้บุคลากรให้มีการพัฒนาตนเอง

กลยุทธ์ที่ 2.3 ส่งเสริมให้บุคลากรนำความรู้ความสามารถมาใช้ในการพัฒนางานให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สถานศึกษา

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง ประกอบด้วย

กลยุทธ์ที่ 3.1 ส่งเสริมการจัดทำแผนอัตรากำลังข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษา

กลยุทธ์ที่ 3.2 พัฒนาระบบการค้นหาคู่มือการปฏิบัติงานให้เข้ากันได้กับระบบปฏิบัติงาน

กลยุทธ์ที่ 3.3 ส่งเสริมให้มีการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานให้เข้ากับบริบท

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 4 การส่งเสริมด้านธำรงรักษาบุคลากร ประกอบด้วย

กลยุทธ์ที่ 4.1 สร้างประสบการณ์ ความรู้ที่ดี เพื่อให้บุคลากรปฏิบัติงานในสถานศึกษาด้วยความมั่นใจ

กลยุทธ์ที่ 4.2 ส่งเสริมให้เกิดความเสมอภาค เท่าเทียมกันของบุคลากร

กลยุทธ์ที่ 4.3 จัดสวัสดิการเพื่อให้บุคลากรมีขวัญและกำลังใจที่ดีพร้อมจะปฏิบัติงาน

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 5 พัฒนาด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย

กลยุทธ์ที่ 5.1 ให้ความสำคัญของเพื่อนร่วมงานและความสำเร็จร่วมกันของสถานศึกษา

กลยุทธ์ที่ 5.2 กำหนดหลักเกณฑ์บทลงโทษที่มีมาตรฐานในการปฏิบัติงานและเป็นธรรม

4.3 ผลการประเมินกลยุทธ์การบริหารงานบุคคลตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย

1. ผลการประเมินชื่อเรื่อง วิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์/กลวิธี ตัวชี้วัด ของรูปแบบในด้าน ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความสอดคล้อง และความเป็นประโยชน์ พบว่า ชื่อ มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความสอดคล้อง และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วน วิสัยทัศน์ และพันธกิจ มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความสอดคล้อง และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

2. ผลการประเมินคุณภาพของกลยุทธ์การบริหารงานบุคคลตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคายผลการวิเคราะห์

ผลการประเมินด้านความเหมาะสมมีค่ามากที่สุดทุกองค์ประกอบ มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.71- 4.89 ผลการประเมินความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.72 - 4.83 ผลการประเมินด้านความ

ความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบ มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.74 - 4.86 ผลการประเมินด้านความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบ มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.67 - 4.83

5. อภิปรายผล

จากผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย พบว่าสภาพปัจจุบันของการบริหารงานบุคคลตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน, ด้านธำรงรักษาบุคลากร, ด้านการพัฒนาบุคลากร, ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง, ด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง ตามลำดับ ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของของการบริหารงานบุคคลตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ ด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง, ด้านธำรงรักษาบุคลากร, ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง, ด้านการพัฒนาบุคลากร, ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน ตามลำดับ การจัดลำดับความต้องการจำเป็นจากสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานบุคคลตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย เป็นดังนี้ 1. ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง . ด้านการพัฒนาบุคลากร 3. ด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง 4. ด้านธำรงรักษาบุคลากร และ 5. ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับ ลิขิต สมัครพันธ์ ที่ได้กล่าวว่า ความสำคัญของการบริหารงานบุคคลมีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานเป็นอย่างยิ่งในองค์กร เพราะเมื่อคนมีคุณภาพ มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานแล้วย่อมส่งผลถึงความสำเร็จในการบริหารงานด้านอื่น ๆ และส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กร ซึ่งถือว่าเป็นงานสำคัญอย่างยิ่งที่ผู้บริหารต้องดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการบริหารงานบุคคลจะประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ ส่วน คือ งาน และคน งานเป็นภารกิจที่จะต้องดำเนินการให้สำเร็จแต่การที่ดำเนินการให้ภารกิจสำเร็จนั้นจะต้องมีคนที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมที่จะปฏิบัติงานดังกล่าวด้วยจึงจะทำให้งานสำเร็จ และจำเป็นต้องมีการพัฒนาบุคลากรอยู่เสมอ รวมทั้งการสร้างขวัญกำลังใจมีสวัสดิการที่เหมาะสมเพื่อให้คุณภาพชีวิตที่ดีในสังคม และ Beach กล่าวว่าการบริหารงานบุคคลการดำเนินการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับงานบุคคลการคัดเลือกการให้การศึกษาอบรม การจ่ายค่าตอบแทน การควบคุมอัตรากำลัง การสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน การสร้างภาวะผู้นำและการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ส่งผลสำเร็จต่อองค์กร พร้อมที่จะทำงาน

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

6.1.1 ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้กลยุทธ์การบริหารงานบุคคลตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคายซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อสำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่จะนำ กลยุทธ์การบริหารงานบุคคลตามหลักไตรสิกขา ไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย และทิศทางในการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็ก ให้มีการพัฒนาการบริหารงานบุคคล เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และมีประสิทธิภาพได้

6.1.2 สถานศึกษาสามารถนำกลยุทธ์การบริหารงานบุคคลตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย ไปใช้บริหารงานบุคคล ในโรงเรียนซึ่งจะเป็นการพัฒนาดีในการดำเนินงานของโรงเรียนประถมศึกษาที่มีประสิทธิภาพได้

6.1.3 ผู้บริหารสถานศึกษา สามารถนำข้อเสนอเชิงทฤษฎีจากกลยุทธ์การบริหารงานบุคคลตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย ไปปรับเปลี่ยนซึ่งทำให้เกิดการพัฒนาที่เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม สอดคล้องกับตัวตนของแต่ละพื้นที่ที่แตกต่างกัน จะนำไปสู่การพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ได้อย่างยั่งยืน

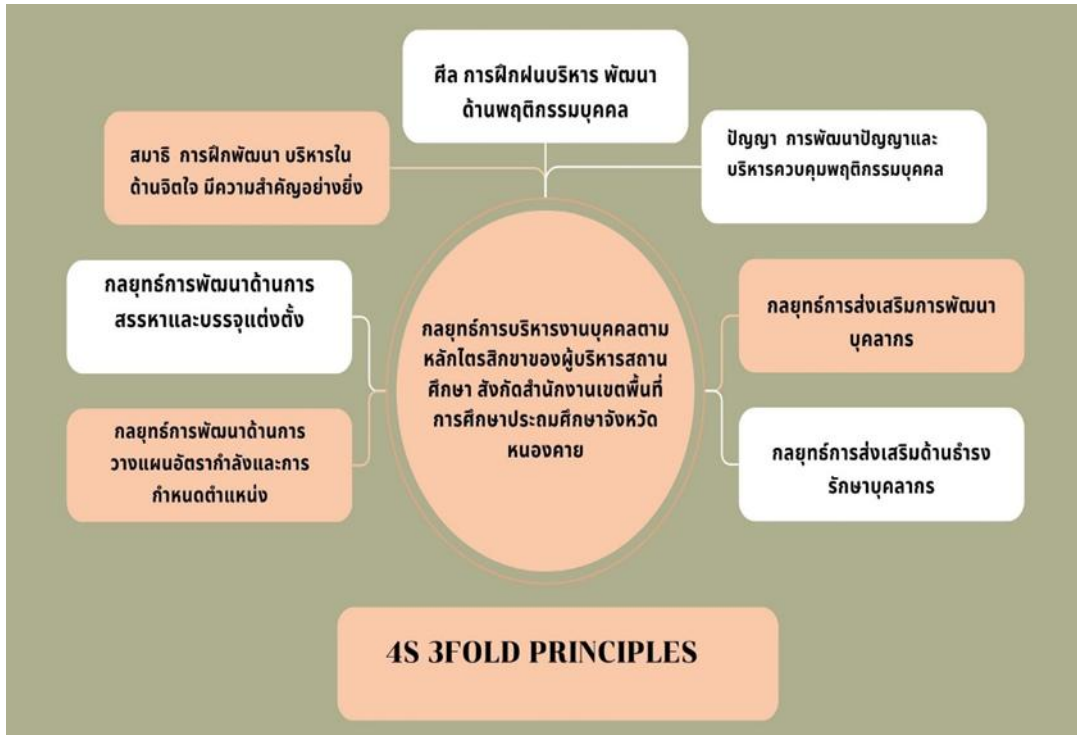
6.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

6.2.1 เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาในบริบทของโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อเป็นการทดสอบความไม่เปลี่ยนแปลงของกลยุทธ์การบริหารงานบุคคล ควรมีการศึกษาในบริบทของโรงเรียนมัธยมศึกษาอื่น ๆ และในภูมิภาคอื่น ๆ ด้วย

6.2.2 ควรมีการศึกษาในรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อกลยุทธ์การบริหารงานบุคคลตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย ไปสู่การปฏิบัติได้อย่างลุ่มลึก ซึ่งเป็นการต่อยอดและพัฒนาผลการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

7. องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้ คือ กลยุทธ์การบริหารงานบุคคลตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษา ที่สามารถนำไปปรับใช้กับการบริหารสถานศึกษาได้ ประกอบด้วย 1 วิสัยทัศน์ 5 พันธกิจ 5 เป้าประสงค์ 5 ประเด็นกลยุทธ์ แบ่งออกเป็น 15 กลยุทธ์ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล*. องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

กิตติศักดิ์ เฟื่องสกุล. (2556). *การพัฒนากลยุทธ์การจัดการองค์การแห่งการเรียนรู้เพื่อการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่ประชาคมอาเซียน* [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์].

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2547). *ยุทธศาสตร์การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคการผลิตไทย*. วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.

จรุณี แก้วเอียน. (2557). *คุณลักษณะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในบริบทของสังคมพหุวัฒนธรรม* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา].

จารุวรรณ เป็งมล. (2558). *กลยุทธ์การบริหารจัดการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของกองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาในอนาคต*. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคม, 23(41), 1-15.

จุฑารัตน์ แสงสุข. (2557). *การบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ฉะเชิงเทรา เขต 2* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์].

ฉาน คณาสารสมบัติ. (2556). *ยุทธศาสตร์การบริหารโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนตามแนวคิดซีอาร์ที* [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].

ฐาปนา ฉิ่งไพศาล. (2559). *องค์การและการจัดการ* (พิมพ์ครั้งที่ 1). ธนชัยการพิมพ์.

- ณัฐนิช ศรีลาคำ. (2558). การบริหารงานบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี].
- เตือนใจ คล้ายแก้ว. (2560). แนวทางการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในจังหวัดพิจิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์].
- เทพรัตน์ ดาวเรือง. (2560). การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอยะลา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2 [การค้นคว้าอิสระปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา].
- ธงชัย สันติวงษ์. (n.d.). องค์การและการบริหารทรัพยากรมนุษย์. โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- นภัสภรณ์ มูลสิน. (2561). การบริหารเชิงกลยุทธ์กับการบริหารงานบุคคลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร].
- โนริย์ ทรัพย์โสภณ. (2559). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคลากรของสถานศึกษาอาชีวศึกษา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา [งานนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา].

กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่21ตามหลักพรหมวิหาร4 ของผู้บริหาร
สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย
**Strategy of Management in the 21st Century Based on
Brahmavihāra 4 of School Administrators in Nong Khai Primary
Educational Service Area**

สุพัตรา บ้างตำรวจ, ยิงสรรค หาพา, พระมหาพิสิฐ วิสิษฐุပ္ญโญ, กณสิทธิ จตุเทน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Suphattra Bangtumruaj, Yingsan Hapha, Phramaha Phisit Visitthapanyo, Kanasith Jatuten
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khon Kaen Campus, Thailand

✉: yingsan@cas.ac.th
(Corresponding Email)

Received: 28 December 2024; Revised: 13 February 2025; Accepted 17 February 2025
© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่21 ตามหลักพรหมวิหาร4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย มีวัตถุประสงค์1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย 2. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย 3. เพื่อประเมินกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคายโดยการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดหนองคาย จำนวน 320 คน เครื่องมือที่ใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ผลการวิจัย พบว่า 1. ภาพรวมสภาพปัจจุบันของการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ ด้านการตัดสินใจและการแก้ปัญหา อยู่ในระดับมาก (3.75) ส่วนภาพรวมสภาพที่พึงประสงค์ของของการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ อยู่ในระดับ รองลงมา ได้แก่ ด้านการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานด้าน , ด้านการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา, ด้านการตัดสินใจและการแก้ปัญหา

และด้านการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน อยู่ในระดับมาก ส่วนผลการประเมินความ ต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย พบว่า ด้านการพัฒนาบุคลากรอย่างสร้างสรรค์ มีดัชนีความต้องการ จำเป็นมากที่สุด และด้านการตัดสินใจและการแก้ปัญหา มีดัชนีความต้องการจำเป็นน้อยที่สุด 2. ผลการสร้าง กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย ประกอบด้วย 1 วิสัยทัศน์ 6 พันธกิจ 6 เป้าประสงค์ 6 ประเด็นกลยุทธ์ แบ่ง ออกเป็น 18 กลยุทธ์ 3. ผลการประเมินกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย ก่อนนำกลยุทธ์ไป ใช้มีคุณลักษณะของกระบวนการดำเนินการ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์โดยภาพ รวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: กลยุทธ์, การบริหารสถานศึกษา, ศตวรรษที่ 21, หลักพรหมวิหาร 4

Abstract

This research aimed to 1) study the necessary needs for educational institution administration in the 21st century of school administrators under the Primary Education Area Office, Nong Khai Province, 2) develop educational institution administration strategies in the 21st century according to the Four Brahmavihāra principles of school administrators under the Primary Education Area Office, Nong Khai Province, and 3) evaluate the educational institution administration strategies in the 21st century according to the Four Brahmavihāra principles of school administrators under the Primary Education Area Office, Nong Khai Province. This study was carried out by means of mixed methods research. The study was conducted in three phases with a sample of 281 administrators and teachers, totaling 320 participants. Research tools included a questionnaire, a semi-structured interview form, and an assessment form of suitability, feasibility, and benefit. The research findings revealed that:

1) The overall current condition was rated as high. When considered by aspect, the area with the highest mean was performance-oriented management, which was rated highly. The overall desirable condition was also rated as high. When considering the necessity by aspect, the area of creative personnel development had the highest necessity index, while decision-making and problem-solving had the lowest necessity index. 2) The result of strategy development included 1 vision, 6 missions, 6 objectives, and 6 strategic issues, divided into 18 strategies. 3) The evaluation of the strategies before implementation showed that the process, feasibility, suitability, and benefit were all rated at the highest level overall.

Keywords: Strategies, Administering Educational Institutions, 21st Century, Four Brahmavihāra

1. บทนำ

ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งในฐานะผู้นำหลัก ซึ่งมีภาระหน้าที่สำคัญ คือ เป็น ผู้นำทางการศึกษา มีความรับผิดชอบในการบริหารงานด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และสอดคล้องกับ มาตรา 39 ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงาน

บุคคล และการบริหารทั่วไปไปยังคณะกรรมการ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่ การศึกษาโดยตรง หลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจดังกล่าวให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง เพื่อให้ เกิดประสิทธิผลของโรงเรียนโดยกำหนดบทบาทในการบริหารจัดการภาวะงานทั้งระบบของสถานศึกษาให้ ดำเนินไปได้อย่างเป็นระบบ และมีความชัดเจนในการดำเนินงานตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้โดยเน้นการ พัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ เจมส์ มาร์ติน (James Martin, 2553) ซึ่งปรากฏอยู่ในหนังสือของเขาที่ชื่อว่า “โลก แห่งศตวรรษที่ 21” (The Meaning of the 21st Century) เจมส์ได้เสนอแนวคิดว่าจะเกิดอะไรขึ้นบ้างในยุค ศตวรรษที่ 21 ซึ่งค่อนข้างจะเป็นในทางลบแต่เขามีเจตนาที่จะกระตุ้นให้สังคมตระหนักและหาแนวทางแก้ไข ปัญหาต่างๆที่จะเกิดขึ้นเช่นเดียวกับ และการบูรณาการนำหลักพรหมวิหาร 4 มาใช้ในการบริหารสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้การบริหารสถานศึกษาบรรลุเป้าหมายอย่างมีคุณภาพ เนื่องจากโลกในศตวรรษที่ 21 เป็นสังคมที่ทุกคนสามารถติดต่อสื่อสารและกระจายข้อมูล ข่าวสารต่างๆ ได้อย่างทั่วถึงรวดเร็วและตลอดเวลา ซึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งก่อให้เกิดผลดีใน หลายๆ ด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา เป็นต้น ศตวรรษที่ 21 การศึกษาจึงเปรียบเสมือน เครื่องมือในการปรับตัวเพื่อเตรียมความพร้อมและสร้างความมั่นคงของประเทศชาติ ให้พร้อมเข้าสู่การ เปลี่ยนแปลงและการแข่งขันกับสังคมโลก ดังวิสัยทัศน์ของแผนการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2560-2579 ความว่า “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิต อย่างมีความสุข สอดคล้อง กับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษ ที่ 21” แต่ระบบการศึกษาของไทยใน ปัจจุบันยังมีปัญหาหลายประการ เช่น การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ยังไม่เหมาะสม ขาดความ คล่องตัว มีความเหลื่อมล้ำในด้านของโอกาส และความเสมอภาคทางการศึกษา รวมทั้งปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม การมีวินัยและความซื่อสัตย์ สุจริต เป็นต้น (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2560) ซึ่งผู้บริหาร สถานศึกษาบทบาทหน้าที่ที่สำคัญ คือ ผู้นำนโยบาย แนวคิด และวิสัยทัศน์ที่เป็นประโยชน์สู่การปฏิบัติงาน ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความสามารถ และมีคุณธรรมทางการบริหารจัดการที่ส่งผลที่ดีต่อผู้เรียนเป็นสำคัญ มี บทบาทในด้านการสนับสนุนอำนวยความสะดวกแก่บุคลากรเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความต้องการความ แตกต่างความถนัด ความสนใจ และการมีส่วนร่วมของทีมงานเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ดังกล่าวสถานศึกษา นำโดยผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีทั้งความรู้ความเข้าใจในขอบข่ายงานรวมทั้งต้องมี วิธีการหรือมีเทคนิคในการปกครองบังคับบัญชา และมีวิธีการที่จะใช้ความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ให้เกิด ประโยชน์ ซึ่งปัจจุบันการวางแผนกลยุทธ์เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการทำงาน การบริหารงาน บริหารคน และ บริหารองค์กร (ประเวศน์ มหารัตน์สกุล, 2560) ปัญหาของการบริหารการศึกษาที่พบในจังหวัดหนองคายใน เรื่องของการบริหารการศึกษา คือ การบริหารสถานศึกษาที่ผู้บริหารยังขาดทักษะในศตวรรษที่ 21 เช่น การนำ สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ และนวัตกรรมต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆของสถานศึกษาและ อำนาจความสะดวกในการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด และบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างมี ประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่การบริหารงานวิชาการ บริหารงานงบประมาณ การบริหารงาน บุคคล และการบริหารงานทั่วไป ทำให้เกิดความล่าช้าในการบริหารสถานศึกษา ซึ่งที่กล่าวมาข้างต้นสะท้อนให้ เห็นถึงปัญหา คือ การบริหารสถานศึกษาขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนั้นการ

นำหลักพรหมวิหาร 4 มาเป็นหลักพื้นฐานในการบริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเป็นหลักแห่งความเป็นจริงที่สามารถนำมาใช้ได้ทุกยุคทุกสมัยกับคนทุกระดับชั้น โดยเฉพาะการบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับทฤษฎี หรือศาสตร์ที่เกี่ยวข้องมาเป็นพัฒนากลยุทธ์ในการบริหารของผู้บริหารและนอกจากนี้ผู้บริหารสถานศึกษาที่ดีจะต้องเป็นผู้ที่ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับทุกคนคือจะต้องเป็นผู้ที่สามารถครองตน คือ สามารถประพฤติตนตามนำหลักพรหมวิหาร 4 ให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น สามารถครองคน คือ ครองจิตใจของคนให้สามารถปฏิบัติงานด้วยความพอใจ เต็มใจ มิใช่มาจากการบังคับบัญชาตามบทบาท หน้าที่แต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น (พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต, 2540)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าการบริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา และการนำหลักพรหมวิหาร 4 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยจึงสนใจเฉพาะพรหมวิหาร 4 ซึ่งเป็นธรรมของของนักบริหาร มาใช้ในการบริหารก็จะทำให้การบริหารสถานศึกษามีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ซึ่งสามารถนำผลการวิจัยนี้ไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาตนเอง พัฒนาผู้ร่วมงานพัฒนาผู้เรียน และพัฒนาขับเคลื่อนสถานศึกษาให้มีคุณภาพ ให้มีคุณธรรมนำความรู้ต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย

2.2 เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย

2.3 เพื่อประเมินกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) เริ่มต้นการวิจัยด้วยวิธีการเชิงปริมาณก่อน แล้วใช้ผลการวิจัยที่ได้ มาพิจารณาคัดเลือกประเด็นปัญหาและผู้ให้ข้อมูล สำหรับดำเนินงานวิจัยด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพต่อไป ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในขั้นตอนนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดหนองคาย จำนวน 1,947 คน ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 260 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 2,207 คน และกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 281 คน ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 39 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 320 คน ซึ่งได้มาจากการใช้ตารางของ Krejcie and Morgan (1970: 608) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และเก็บข้อมูลนำมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติ

พื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งได้จากแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแปลผล

ระยะที่ 2 การพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย กลุ่มตัวอย่างได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความเป็นเลิศ จำนวน 5 รูป/คน และ นักวิชาการ/อาจารย์มหาวิทยาลัย ที่เชี่ยวชาญการบริหารการศึกษา จำนวน 5 รูป/คน รวมจำนวน 10 รูป/คน โดยร่วมกันประชุม ดังหัวข้อต่อไปนี้

1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในองค์กรเป็นการพิจารณาจุดแข็ง และ ซึ่งส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ด้านการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา การศึกษา ด้านการตัดสินใจและการแก้ปัญหา ด้านการพัฒนาบุคลากรอย่างสร้างสรรค์ และด้านการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

2) วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร เป็นการกำหนดโอกาส และอุปสรรค ซึ่งเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กรในด้านต่างๆ

3) การประชุมการสนทนากลุ่ม (Focus group) เพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและศักยภาพ การพัฒนากลยุทธ์การ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ระยะที่ 3 การประเมินกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพรหมวิหาร4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย

กลุ่มตัวอย่าง ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 10 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบประเมิน ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ของกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. ผลการวิจัย

4.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย

การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย	สภาพปัจจุบัน		สภาพที่พึงประสงค์				PNI _{modified}	ลำดับความสำคัญ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับปฏิบัติ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับปฏิบัติ		
1. ด้านการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน	3.66	0.40	มาก	4.49	0.19	มาก	0.2268	3

2. ด้านการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์	3.76	0.44	มาก	4.51	0.20	มากที่สุด	0.1995	5
3. ด้านการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี สารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา	3.54	0.28	มาก	4.49	0.16	มาก	0.2684	2
4. ด้านการตัดสินใจและการแก้ปัญหา	3.75	0.48	มาก	4.49	0.20	มาก	0.1973	6
5. ด้านการพัฒนาบุคลากรอย่าง สร้างสรรค์	3.53	0.23	มาก	4.48	0.15	มาก	0.2691	1
6. ด้านการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทาง วิชาชีพ	3.68	0.41	มาก	4.49	0.18	มาก	0.2201	4
รวม	3.65	0.37	มาก	4.49	0.18	มาก	0.2301	-

จากพบว่า ภาพรวมสภาพปัจจุบันของการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.65$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.76$) รองลงมา ได้แก่ ด้านการตัดสินใจและการแก้ปัญหา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.75$) ส่วนภาพรวมสภาพที่พึงประสงค์ของของการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.49$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.51$) รองลงมา ได้แก่ ด้านการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานด้าน, ด้านการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา, ด้านการตัดสินใจและการแก้ปัญหา และด้านการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.49$) ส่วนผลการประเมินความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย พบว่า ในภาพรวมดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) เท่ากับ 0.2301 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาบุคลากรอย่างสร้างสรรค์ มีดัชนีความต้องการจำเป็นมากที่สุด ($PNI_{modified}= 0.2691$) และด้านการตัดสินใจและการแก้ปัญหา มีดัชนีความต้องการจำเป็นน้อยที่สุด ($PNI_{modified}= 0.1973$)

4.2 ผลการพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย ประกอบด้วย 1 วิสัยทัศน์ 7 พันธกิจ 6 เป้าประสงค์ 6 ประเด็นกลยุทธ์ แบ่งออกเป็น 18 กลยุทธ์ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

วิสัยทัศน์

พัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพ จัดการศึกษาอย่างปลอดภัยตามวิถีชีวิตใหม่ สู้สังคมอนาคตที่ยั่งยืน

พันธกิจ

1) ส่งเสริม สนับสนุน การศึกษาขั้นพื้นฐานให้ประชากรวัยเรียนทุกกลุ่มอายุได้รับการศึกษา อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพสู่มาตรฐานสากล

- 2) ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร
- 3) จัดการศึกษาให้ผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา และสถานศึกษา ได้รับความปลอดภัยจากภัยพิบัติ ภัยคุกคามทุกรูปแบบ เพื่อรองรับวิถีชีวิตใหม่
- 4) พัฒนาบุคลากรในสังกัด ให้มีทักษะที่เหมาะสม และมีวัฒนธรรมการทำงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์
- 5) ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมการศึกษาที่ทันสมัย เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน

6) บริหารจัดการองค์กรตามมาตรฐานการบริหารจัดการภาครัฐ โดยเน้นการมีส่วนร่วม

เป้าประสงค์

- 1) ผู้เรียนในเขตบริการทุกคนได้เข้ารับการศึกษามาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีคุณภาพทั่วถึง เสมอภาค และพัฒนา สู่ความเป็นเลิศ
- 2) ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร
- 3) ผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา และสถานศึกษา ได้รับการดูแลความปลอดภัยจากภัยพิบัติและภัยคุกคามทุกรูปแบบ สามารถปรับตัวต่อโรคอุบัติใหม่ โรคอุบัติซ้ำ และรองรับวิถีชีวิตใหม่ รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาวะที่ดี
- 4) ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดทุกคนได้รับการพัฒนา ให้มีทักษะที่เหมาะสม และมีวัฒนธรรมการทำงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์
- 5) หน่วยงานในสังกัดมีและใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมการศึกษาที่ทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ รวมทั้งผู้รับบริการ
- 6) หน่วยงานในสังกัดมีระบบการบริหารจัดการองค์กรตามมาตรฐานการบริหารจัดการภาครัฐ โดยเน้นการมีส่วนร่วม

กลยุทธ์

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 1 ส่งเสริม พัฒนาสถานศึกษา ให้มีคุณภาพ ตามมาตรฐานสากลประกอบด้วย

- กลยุทธ์ที่ 1.1 วิเคราะห์สภาพปัจจุบันขององค์กร และกำหนดเป้าหมายขององค์กรให้ชัดเจน
- กลยุทธ์ที่ 1.2 วางแผนด้านบุคลากร ทั้งด้านอัตรากำลัง การสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับงาน และการพัฒนาศักยภาพ
- กลยุทธ์ที่ 1.3 การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ได้มาตรฐาน มีสิ่งอำนวยความสะดวกเอื้อต่อผู้ใช้บริการอย่างเพียงพอ

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 2 บริหารจัดการ ให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร ประกอบด้วย

- กลยุทธ์ที่ 2.1 ประเมินและตรวจสอบผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและรวดเร็วมีความโปร่งใส มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารจัดการ
- กลยุทธ์ที่ 2.2 จัดกิจกรรมการนิเทศภายในร่วมกับบุคลากรอย่างเป็นระบบ และสม่ำเสมอ

กลยุทธ์ที่ 2.3 จัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและพัฒนาหลักสูตรให้ได้มาตรฐานสอดคล้องหลักสูตรแกนกลาง

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 3 ส่งเสริมการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อบริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย

กลยุทธ์ที่ 3.1 วางแผนจัดระบบงานให้เป็นหมวด หมู่ลดขั้นตอนเพื่อให้การทำงานสะดวกและรวดเร็ว

กลยุทธ์ที่ 3.2 ประยุกต์ใช้นวัตกรรม และเทคโนโลยีที่ทันสมัย ให้เป็นประโยชน์สูงสุดต่อสถานศึกษา

กลยุทธ์ที่ 3.3 พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษาให้ถูกต้อง สมบูรณ์ สะดวกและปลอดภัยต่อการใช้งาน

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 4 มุ่งพัฒนาทักษะด้านการตัดสินใจและแก้ปัญหา ประกอบด้วย

กลยุทธ์ที่ 4.1 รับฟังความคิดเห็น วิเคราะห์และแก้ปัญหา เพื่อช่วยเหลือบุคลากร และผู้ที่เกี่ยวข้อง

กลยุทธ์ที่ 4.2 การวินิจฉัยและระบุสาเหตุของปัญหาเพื่อกำหนดเกณฑ์ในการแก้ปัญหาตามสถานการณ์ และตัดสินใจแบบค่อยเป็นค่อยไป อย่างถูกต้องเที่ยงตรง

กลยุทธ์ที่ 4.3 การยอมรับและแก้ไขข้อผิดพลาดในการบริหารงานด้วยความจริงใจซื่อสัตย์สุจริต

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 5 ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรอย่างสร้างสรรค์ ประกอบด้วย

กลยุทธ์ที่ 5.1 จัดทำแผนการพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพ

กลยุทธ์ที่ 5.2 ส่งเสริมบุคลากรให้พัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับงาน

กลยุทธ์ที่ 5.3 จัดทำเกณฑ์การประเมินการปฏิบัติงานโดยใช้หลักพรหมวิหาร 4 พิจารณาความดีความชอบด้วยความยุติธรรม

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 6 ส่งเสริมการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ประกอบด้วย

กลยุทธ์ที่ 6.1 ส่งเสริมพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพอย่างสม่ำเสมอ

กลยุทธ์ที่ 6.2 วางแผนการดำเนินการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ อย่างเป็นระบบ

กลยุทธ์ที่ 6.3 กำหนดเป้าหมายอภิปรายสะท้อนผลการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ให้ชัดเจน

4.3 ผลการประเมินของกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย

ผลการประเมินชื่อเรื่อง วิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์/กลวิธี ตัวชี้วัด ของรูปแบบในด้าน ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ พบว่า ชื่อ มีความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วน วิสัยทัศน์ และพันธกิจ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความเป็น

ประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ผลการประเมินคุณภาพของกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย อยู่ในระดับมากที่สุด

5. อภิปรายผล

ผลการประเมินความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย พบว่า ในภาพรวมดัชนีความต้องการจำเป็น เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาบุคลากรอย่างสร้างสรรค์ มีดัชนีความต้องการจำเป็นมากที่สุด อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 นั้นต้องมีความชำนาญ หรือมีความสามารถ ทักษะในการทำงานได้อย่างคล่องแคล่ว ว่องไว รวดเร็วถูกต้อง แม่นยำ ซึ่งสามารถชี้วัดได้จากการกระทำ เพื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่ต้องได้รับการพัฒนาทักษะที่จำเป็น และสำคัญต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อนำไปสู่การบริหารงานในศตวรรษที่ 21 ให้มีประสิทธิภาพและเกิดผลสัมฤทธิ์ ในทางปฏิบัติที่ยั่งยืน ควรมีการบริหารทักษะทางด้านการคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา การสื่อสารที่ดี การทำงานเป็นทีมการใช้ทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัลตามยุคสมัยใหม่ การตัดสินใจที่ดี การมุ่งผลสัมฤทธิ์การความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล รวมไปถึงการมีคุณธรรมจริยธรรมในตนเอง นั้นหมายความว่า ด้านการพัฒนาบุคลากรอย่างสร้างสรรค์ ที่มีดัชนีความต้องการจำเป็นมากที่สุด จะเป็นกลไกในการส่งเสริมให้สถานศึกษามีศักยภาพ และสามารถดำเนินงานไปตามกลยุทธ์ที่ตั้งไว้ได้ สอดคล้องกับ **พิทักษ์ กลิ่นบำรุง** ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาคูณลักษณะและแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะ ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานการศึกษาประถมศึกษาอำเภอเพ็ญ จังหวัดหนองคาย เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า คุณลักษณะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำเภอเพ็ญ จังหวัดหนองคาย เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับ มากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้คุณลักษณะด้านเจตคติ (Attitude) คุณลักษณะด้านความรู้ (Knowledge) และคุณลักษณะด้านทักษะ (Skill) จากการวิจัยทำให้เห็นได้ว่าคุณลักษณะด้านทักษะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 ยังมีอยู่น้อยมาก ซึ่งนำคุณลักษณะด้านทักษะ (Skill) ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดและหาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

ผลการพัฒนากลยุทธ์และการประเมินการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย ผู้วิจัยได้นำเสนอรายละเอียดของกลยุทธ์และตัวชี้วัด ประกอบด้วย ชื่อกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย 1 วิสัยทัศน์ 7 พันธกิจ 6 เป้าประสงค์ 6 ประเด็นกลยุทธ์ แบ่งออกเป็น 18 กลยุทธ์ และอาจกล่าวได้ว่า กลยุทธ์ คือ วิธีทางหรือข้อกำหนดปฏิบัติเพื่อบรรลุ วัตถุประสงค์ที่กำหนดเพราะคำว่า กลยุทธ์ (strategy) จะต้องเกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ภายนอกซึ่งเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ

การเมืองเป็นต้น ที่เป็นทั้งโอกาสและอุปสรรคหรือภัยอันตราย และสภาพแวดล้อมภายในที่เป็นทั้ง จุดแข็งและจุดอ่อน ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสามารถขององค์กร และเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ผู้บริหารเกิดความเข้าใจต่อการเปลี่ยนแปลง และมีวิสัยทัศน์ต่ออนาคต ทำให้สามารถกำหนดวัตถุประสงค์ และทิศทาง การดำเนินงานของธุรกิจได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งก่อให้เกิดวิสัยทัศน์ และความเข้าใจร่วมกันในวัตถุประสงค์ และแนวทางการดำเนินงานบรรลุเป้าหมายได้มีประสิทธิภาพทำให้เข้าใจวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ของ องค์กรชัดเจนและกลยุทธ์สัมพันธ์กับประเด็นต่าง ๆ สอดคล้องกับการพัฒนากลยุทธ์ ของ สมชาย พัทธเสน ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของการวางแผนกลยุทธ์ ได้แก่ 1) การกำหนดวิสัยทัศน์ 2) ภารกิจ 3) เป้าหมาย 4) วัตถุประสงค์ 5) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก 6) การกำหนดกลยุทธ์ 7) การนำกลยุทธ์ไปใช้

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้ กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่จะนำกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย ไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย และทิศทางในการดำเนินงานของโรงเรียนประถมศึกษา ให้มีการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และมีประสิทธิภาพได้

6.2 ผู้บริหารสถานศึกษา สามารถนำข้อเสนอเชิงทฤษฎีจาก กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย ไปปรับเปลี่ยนซึ่งทำให้เกิดการพัฒนาที่เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม สอดคล้องกับตัวตนของแต่ละพื้นที่ที่แตกต่างกัน

6.3 ควรมีการศึกษาในรูปแบบการวิจัยและพัฒนา เพื่อศึกษาการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย ไปสู่การปฏิบัติได้อย่างลุ่มลึก ซึ่งเป็นการต่อยอดและพัฒนาผลการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

7. องค์ความรู้ใหม่

อธิบายองค์ความรู้ 6S 4BRAHMAVIHARA MODEL เป็นการนำหลักกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย มาบูรณาการกับหลักพุทธธรรม คือ หลักพรหมวิหาร 4 ประกอบด้วย หลักเมตตา หลักกรุณา หลักมุทิตา และหลักอุเบกขา เพื่อพัฒนาเป็นหลักการการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย ซึ่งประกอบด้วย 6 ประเด็นกลยุทธ์ 1 วิสัยทัศน์ 6 พันธกิจ 6 เป้าประสงค์ 18 กลยุทธ์ โดยกลยุทธ์ 6S

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย 6S 4BRAHMAVIHARA

เอกสารอ้างอิง

กิตติศักดิ์ เฟื่องสกุล. (2556). การพัฒนากลยุทธ์การจัดการองค์การแห่งการเรียนรู้เพื่อการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่ประชาคมอาเซียน [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์].

พิทักษ์ กลิ่นบำรุง. (n.d.). การศึกษาคูณลักษณะและแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1.

สมชาย พัทธเสน. (2552). กลยุทธ์การบริหารมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐในทศวรรษหน้า: กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา [วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา].

พระครูสุนทรวัชรกิจ (บุญธรรม ธมฺมิโก). (2557). กลยุทธ์การจัดการทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี [ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย].

อดุลย์ วังศรีคุณ. (2557). การศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21: ผลผลิตและแนวทางการพัฒนา. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 8(1), 1-17.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2556). พรหมวิหาร 4 ธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ. Retrieved March 29, 2013, from <http://www.vlmokkhadhamma.com/webboard/show.php?Category=cate002&No=158>

มาร์ติน, เจ. (2553). โลกแห่งศตวรรษที่ 21 (ภาพร, แปล). ประพันธ์สาส์น. (Original work published as *The Meaning of the 21st Century*).

รูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารโรงเรียนการ

กุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต ๓

The Transformational Leadership Model According to the Four Brahmavihāra of Charity School Administrators of Buddhist Temples, Northeast Region 3

สันตต์ สุมณเมธี, เอกราช โขจิตพิมานเวช, สุนทร สายคำ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ขอนแก่น ประเทศไทย

Suntad Sumonmatee, Ekkarach Kositpimanwach, Sunthon Saikham
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khon Kaen Campus, Khon Kaen, Thailand

✉: yingsan@cas.ac.th
(Corresponding Email)

Received: 28 December 2024; Revised: 13 February 2025; Accepted 17 February 2025

© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 3 2) เพื่อพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 3 3) เพื่อประเมินรูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 3 เป็นวิจัยแบบผสมผสาน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบประเมินรูปแบบ แบบประเมินความพึงพอใจการใช้รูปแบบ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนจำนวน 244 รูป/คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้แก่ 1) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 รูป/คน เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง 2) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 รูป/คน เพื่อใช้สนทนากลุ่ม 3) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 24 รูป/คน สภาพปัจจุบันมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .993 สภาพที่พึงประสงค์มีค่าเท่ากับ .992 เพื่อใช้ในการประเมินรูปแบบ ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบัน ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เพื่อเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องได้รับการพัฒนา ก่อน ซึ่งพิจารณาจากค่า PNI modified ได้ดังนี้ 1) ด้านความคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 2) ด้านการกระตุ้นทางปัญญาตามหลักพรหมวิหาร 4 3) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจตามหลักพรหมวิหาร 4 4) ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ตามหลักพรหมวิหาร 4 2) ผลการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดใน

พระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 3 ควรประกอบด้วย 1) ชื่อรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) หลักการแนวคิดรูปแบบ 4) เนื้อหาโดยการบูรณาการตามหลักพรหมวิหาร 4 5) ผลลัพธ์ที่คาดหวัง 3) ผลการประเมินรูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 3 พบว่ามีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก 4) ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้รูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 3 ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจการใช้รูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบ, ภาวะผู้นำ, หลักพรหมวิหาร 4

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the current conditions, the desired conditions, and necessary needs of transformative leadership according to the Four Brahmavihāra of charity school administrators of Buddhist Temples in the Northeast Region 3; 2) to develop the model of transformative leadership according to the Four Brahmavihāra of charity school administrators of Buddhist Temples in the Northeast Region 3; 3) to assess the model of transformative leadership according to the Four Brahmavihāra of charity school administrators of Buddhist Temples in the Northeast Region 3. This study was carried out by means of mixed-method research: quantitative and qualitative research. The research tools consisted of a questionnaire, a semi-structured interview form, and an assessment form of suitability, possibility, and usefulness. For quantitative research, the sample group included 244 school administrators and teachers. Statistics used were: frequency (f), percentage (%), mean, standard deviation (S.D), and Modified Priority Need Index (PNImodified) with the present condition value of 0.993 and the desired condition value of 0.992. For qualitative research, the group of informants was: (1) five experts selected by purposive sampling used in checking the congruence and validity of the content;(2) five experts selected by purposive sampling used in semi-structured interviews; (3) nine experts by purposive sampling used in Focus Group Discussion; (4) six experts and stakeholders of 3 Charity Schools of Buddhist temples in the Northeast Region 3 with an excellent performance by selecting one administrator, five teachers from each school, totaling 24 persons, to assess of the model on suitability, possibility, and usefulness presented in the dissertation's public hearing to conclude as a result of the research. The research results were as follows: 1. From the study of the current conditions, the desired conditions and necessary needs of transformative leadership according to the Four Brahmavihāra of charity school administrators of Buddhist Temples in the Northeast Region 3, the mean value of the desirable conditions was higher than the present condition in all aspects and all issues. Overall, the current conditions were at a high level. The desirable conditions were at the highest level. To prioritize urgent needs that need to be developed first considering the PNImodified, the results were as follows: (1) individual consideration according to the Four Brahmavihāra; (2) intellectual stimulation according to the Four Brahmavihāra; (3) the inspirational creation aspect according to the Four Brahmavihāra; (4) the influence with ideology according to the Four Brahmavihāra. 2. The results of the development suggested that the transformational leadership model according to the Four Brahmavihāra of charity school administrators of Buddhist temples in the Northeast Region 3 should consist of (1) name; (2) objectives; (3) principle and concept, (4) content (principles and concepts, objectives, contents, integration according to the Four Brahmavihāra, expected outcomes of each component). 3. The assessment results of the development suggested that the

transformational leadership model according to the Four Brahmavihāra of charity school administrators of Buddhist temples in the Northeast Region 3 suggested that its overall suitability, possibility, and usefulness were at the highest level. The possibility and usefulness were at a high level and all issues can be used for real development.

Keywords: Model, Leadership, Four Brahmavihāra

1. บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และการแก้ไขเพิ่มเติมในปี 2562 เน้นการพัฒนาคนไทยให้มีคุณธรรมและสามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการศึกษา เพื่อแบ่งเบาภาระรัฐและเพิ่มทางเลือกให้กับประชาชน โรงเรียนเอกชนและโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาเป็นหนึ่งในกลไกสำคัญที่ช่วยสนับสนุนเป้าหมายดังกล่าว อย่างไรก็ตาม การพัฒนาประสิทธิภาพของโรงเรียนเหล่านี้ให้ยั่งยืนและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ยังคงเป็นความท้าทายสำคัญที่ต้องอาศัยภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ปัจจุบันการจัดการศึกษาในยุคที่สังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเผชิญกับความท้าทายหลากหลาย เช่น ความไม่ต่อเนื่องของนโยบาย ความต้านทานต่อการเปลี่ยนแปลงในองค์กร และความจำเป็นในการใช้เทคโนโลยีในการจัดการศึกษา งานวิจัยชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาภาวะผู้นำในสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนโรงเรียนสู่ความสำเร็จ โดยเฉพาะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และสามารถประยุกต์ศาสตร์ที่เหมาะสมเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในองค์กรได้ (เอกราช โฆษิตพิมานเวช, 2560)

ผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 3 กำลังเผชิญกับปัญหา เช่น การลดบุคลากรเพื่อประหยัดงบประมาณ การนำการทำงานเป็นทีมมาปรับใช้ และการสร้างกิจกรรมใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพของโรงเรียน การบริหารที่มีประสิทธิภาพต้องมุ่งเน้นการพัฒนาภาวะผู้นำที่ส่งเสริมการทำงานร่วมกัน และสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของบุคลากร

จากความสำคัญของภาวะผู้นำที่มีต่อความยั่งยืนของโรงเรียนการกุศลและสภาพปัญหาที่พบในปัจจุบัน การวิจัยนี้มีเป้าหมายเพื่อศึกษาและพัฒนายุทธศาสตร์การบริหารโรงเรียนที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนการกุศลในภาคอีสาน โดยคาดว่าผลการวิจัยจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหาร การจัดการศึกษา และสร้างภูมิคุ้มกันให้โรงเรียนสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบันได้อย่างยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 3

2.2 เพื่อพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 3

2.3 เพื่อประเมินรูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 3

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี ด้วยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารและครูผู้สอน ของโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาภาคอีสาน เขต 3 จำนวน 18 สถานศึกษาแบ่งออกเป็นผู้บริหารจำนวน 18 คน ครูผู้สอนจำนวน 602 คน รวม 620 คน

2) กลุ่มตัวอย่างใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหาร และครูผู้สอน โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาภาคอีสานเขต 3 โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรทาโรยามเน่ (Taro Yamane, 1973) ขนาดของกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารจำนวน 18 คน เลือกแบบเจาะจง ครูผู้สอนจำนวน 226 คน รวม 244 คนซึ่งการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจะใช้สูตรตารางของ Krejcie & Morgan

3.2 เครื่องมือในการวิจัย

1. ศึกษาเอกสารแนวคิด หลักการ ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร 4

2. ศึกษาวิธีการสร้างเครื่องมือแบบมาตราประมาณค่า(Rating scale) ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert)

3. สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับรูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 3

4. นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

3.3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

1. การตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) การหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (index of item – objective Congruence : IOC) พิจารณาคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.80 ขึ้นไป ที่แสดงว่าข้อคำถามนี้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายหรือเนื้อหาที่ต้องการ (สมบัติท้ายเรือคำ , 2552) โดยผลการวิเคราะห์ พบว่า ค่า IOC (index of item - objective congruence) มีค่าตั้งแต่ 0.80 ถึง 1.00

2. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try out)

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลได้ดำเนินการดังนี้ 1) ผู้วิจัยได้ขอหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยจากคณะ เพื่อขออนุญาตเข้าดำเนินการเก็บข้อมูลจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับรูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 3 2) ผู้วิจัยลงภาคสนามทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยตัวเอง โดยการนำหนังสือจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมที่

เป็นกลุ่มตัวอย่าง 3) ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างก่อนการนำไปวิเคราะห์

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

- 1) ข้อมูลจากแบบสอบถามใช้การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น $PNI_{modified}$ (Modified Priority Need index ,PNI) โดยใช้สูตร ดังนี้ $PNI_{modified} = \frac{I - D}{D}$
- 2) ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

4. ผลการวิจัย

4.1 ผลการการศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 3 ผลปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1: สภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 3

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 3	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์				
	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	$PNI_{modified}$	ลำดับ
1. การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4	3.72	.53	มาก	4.55	.44	มากที่สุด	0.221	1
2. การกระตุ้นทางปัญญาตามหลักพรหมวิหาร 4	3.75	.50	มาก	4.51	.44	มากที่สุด	0.201	2
3. การสร้างแรงบันดาลใจตามหลักพรหมวิหาร 4	3.83	.51	มาก	4.53	.46	มากที่สุด	0.183	3
4. การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ตามหลักพรหมวิหาร 4	3.85	.50	มาก	4.54	.43	มากที่สุด	0.178	4
รวม	3.79	0.42	มาก	4.53	.41	มากที่สุด	0.195	

จากตาราง พบว่าสภาพปัจจุบัน รูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 3 ภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.79$) และรายด้านมีการปฏิบัติในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีการปฏิบัติในระดับสูงสุดคือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ตามหลักพรหมวิหาร 4 ($\bar{x} = 3.85$) รองลงมาคือ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจตามหลักพรหมวิหาร 4 ($\bar{x} = 3.83$) และระดับน้อยที่สุด คือ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ($\bar{x} = 3.72$) ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของผู้บริหารรูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลัก

พรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของผู้บริหารวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 3 ภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.53$) และรายด้านมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุดทุกโดยด้านที่มีการปฏิบัติในระดับสูงสุดคือ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ($\bar{x} = 4.55$) รองลงมาคือด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ตามหลักพรหมวิหาร 4 ($\bar{x} = 4.54$) ตามลำดับและน้อยที่สุดคือ ด้านการกระตุ้นทางปัญญาตามหลักพรหมวิหาร 4 ($\bar{x} = 4.51$) และเมื่อเรียงลำดับความสำคัญของผู้บริหาร ความต้องการจำเป็น โดยการระบุความต้องการจำเป็นที่มีความสำคัญมากที่สุด และมีความเร่งด่วนที่ต้องการได้รับการพัฒนา ก่อน พบว่า ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 อันดับ 1 (PNI modified = 0.221) รองลงมาคือ ด้านการกระตุ้นทางปัญญาตามหลักพรหมวิหาร 4 (PNI modified = 0.201) และด้านที่น้อยที่สุดคือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ตามหลักพรหมวิหาร 4 (PNI modified = 0.178)

4.2 ผลการพัฒนาแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 3 ควรประกอบด้วย 1) ชื่อรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ 3) หลักการ แนวคิด รูปแบบ 3. ผลการประเมิน รูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 3 ความคิดเห็นผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ทรงคุณวุฒิ ในการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ภาพรวมรูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 3 พบว่า **ด้านความเหมาะสม** ชื่อรูปแบบอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.45$), (S.D = 0.03), วัตถุประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.75$), (S.D = 0.44) และหลักการ แนวคิด รูปแบบอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.45$), (S.D = 0.51) ซึ่งค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.55$), (S.D = 0.03) **ด้านความเป็นไปได้** ชื่อรูปแบบอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.45$), (S.D = 0.50) วัตถุประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.66$), (S.D = 0.48) หลักการ แนวคิด รูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.54$), (S.D = 0.50) ซึ่งค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.59$), (S.D = 0.01) **ด้านความเป็นประโยชน์** ชื่อรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.62$), (S.D = 0.48) วัตถุประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.87$), (S.D = 0.34) หลักการ แนวคิด รูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.70$), (S.D = 0.44) ซึ่งค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.73$), (S.D = 0.07) ภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ความเป็นประโยชน์ ($\bar{x} = 4.73$) ความเป็นไปได้ ($\bar{x} = 4.59$) และความเหมาะสม ($\bar{x} = 4.55$) ชื่อรูปแบบ วัตถุประสงค์และหลักการ แนวคิดรูปแบบมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดอยู่ที่ ความเป็นประโยชน์ ($\bar{x} = 4.73$) ความเป็นไปได้ ($\bar{x} = 4.59$) และความเหมาะสม ($\bar{x} = 4.55$)

5. อภิปรายผลการวิจัย

การบริหารจัดการกลยุทธ์สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 12 พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะในด้านบริหารวิชาการที่มีการปฏิบัติได้ดีที่สุด รองลงมาคือด้านบริหารงานบุคคล ส่วนด้านบริหารทั่วไปยังคงอยู่ในระดับต่ำกว่า ซึ่งสะท้อนถึงความท้าทายในการจัดการกิจกรรมทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับ

การพัฒนาทั้งในเรื่องการจัดการและการทำงานร่วมกันระหว่างบุคลากรในสถานศึกษา จากการวิจัยพบว่า การบริหารสถานศึกษาควรมีการพัฒนากลยุทธ์และปรับปรุงวิธีการอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการสนับสนุนการเรียนการสอนและการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยจากการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษาที่ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรรมการสนับสนุนการเรียนการสอน การทุ่มเทในการทำงานและการสร้างวิสัยทัศน์ของผู้บริหารกับความสำเร็จของนักเรียน.

ในส่วนของกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ซึ่งเป็นหลักการสำคัญที่ผู้บริหารในเขตตรวจราชการที่ 12 นำมาใช้ มีทั้งกลยุทธ์หลักและกลยุทธ์รองที่ครอบคลุมหลายด้าน เช่น การสนับสนุนเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การมีส่วนร่วมในกิจกรรมประเพณีของท้องถิ่น และการสนับสนุนชุมชนผ่านการแสดงไมตรีจิต ซึ่งกลยุทธ์เหล่านี้ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาผู้เรียน ผู้บริหารในสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีในการทำงานและส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ ที่สามารถนำมาซึ่งการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง โดยมีการประสานงานกับชุมชนและการส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนให้มีความสมบูรณ์ทั้งด้านการเรียนรู้และจริยธรรมซึ่งมีผลต่อการสร้างประสิทธิภาพในการดำเนินงานของโรงเรียน.

การพัฒนาประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสถานศึกษาควรเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ตั้งแต่ผู้บริหาร ครู นักเรียน ไปจนถึงผู้ปกครองและชุมชน โดยเฉพาะในด้านการตัดสินใจที่เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่า โรงเรียนที่มีการปฏิบัติภายใต้ความร่วมมือและการสื่อสารที่ดีสามารถสร้างผลลัพธ์ที่ดีในด้านการพัฒนาผู้เรียนได้ ซึ่งผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำที่แข็งแกร่งสามารถสร้างทีมงานที่ร่วมมือกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสนับสนุนการพัฒนาอาชีพและการให้คำแนะนำแก่ครู รวมถึงการสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลต่อการสร้างวิสัยทัศน์และการนำไปสู่การพัฒนาการศึกษาที่มีคุณภาพ ซึ่งจะช่วยให้การบริหารจัดการสถานศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดได้.

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปปฏิบัติ:

1. ผู้บริหารต้องเสนอแนวทางการทำงานใหม่ ๆ ด้วยความปรารถนาดี.
2. ผู้บริหารต้องกระตุ้นให้ผู้ได้บังคับบัญชาตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา.
3. ผู้บริหารต้องวางแผนการดำเนินงานอย่างมีระบบและประสิทธิภาพ.
4. ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการแก้ปัญหาของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ.

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเรื่องการพัฒนาสถานศึกษาอย่างยั่งยืน มีกลไกในการขับเคลื่อนของผู้บริหารตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 3
2. ควรมีการศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำในการนำนวัตกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 3

7. องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง รูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 3 ซึ่งผู้วิจัยได้นำรูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 3 โดยการนำผลการวิจัยเชิงคุณภาพที่เกิดจากการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างและการสนทนากลุ่ม (Focus Group) มาหลอมรวมสนับสนุนผลการวิจัยเชิงปริมาณ เมื่อพิจารณาแต่ละด้านได้แก่ ด้านความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้ สามารถนำมาสังเคราะห์เพื่อให้ได้องค์ความรู้ ในรูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 3 ดังนี้

Santat Model: CIII & Four Sublime State of Mind

ภาพที่ 1: องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง ..

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *แผนพัฒนาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ*. โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กฤษณา ศักดิ์ศรี. (2534). *องค์การกับมนุษย์กับมนุษย์สัมพันธ์*. อักษรวิทยา.
- แก้ว ชิตตะขบ. (2547). *รวมวิชาธรรมศึกษา ชั้นตรี ตามหลักสูตรสนามหลวงแผนกธรรม พ.ศ. 2547*. โรงพิมพ์ศาสนา.
- จิรวรรณ จันทร์ปรางค์. (2560). *ความต้องการพัฒนาตนเอง*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี. (2563). *หนังสือภาวะผู้นำสำหรับผู้บริหารองค์กร: แนวคิด ทฤษฎีและกรณีศึกษา*. สำนักพิมพ์ปัญญาชน.

- ถวัลย์ โปธิประสาท. (2560). *ยุทธศาสตร์การพัฒนสถานศึกษาทั้งระบบ*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
แห่งชาติ.
- ทิตินา แคมมณี. (2553). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์
ครั้งที่ 13). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีระ รุญเจริญ. (2550). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดการและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา*. บริษัท
แอล.พี.เพรส.จำกัด.
- ธฤกิจ สัมมาธนิธย์. (2556). *หลักทฤษฎีและปฏิบัติการบริหารการศึกษา*. สำนักพิมพ์ข้าวฟ่าง.
- นิตย สัมมาพันธ์. (2529). *การบริหารเชิงพุทธ*. โอ.เอส. พลันตั้งเฮ้าส์.
- เนตร์พัฒนา ยาวีราช. (2550). *ภาวะผู้นำและผู้บริหารเชิงกลยุทธ์* (พิมพ์ครั้งที่ 5). เซ็นทรัลเอ็กเพรส.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยทางการวัดผลและประเมินผล*. สุวีริยาสาส์น.
- บุญมี แทนแก้ว. (2539). *จริยศาสตร์*. โอเดียนสโตร์.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2555). *การบริหารงานวิชาการ*. ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- ปัญญา นันทิกุ ปัน ปญานนโท. (2541). *หน้าที่ของคน ฉบับสมบูรณ์*. ธรรมสภา.
- ปณรต มาลากุล ณ อยุธยา. (2553). *การบริหารการเปลี่ยนแปลง: ประเด็นยุทธศาสตร์ขององค์การภาครัฐใน
ยุคปัจจุบัน* (พิมพ์ครั้งที่ 1). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2541). *พระในบ้าน*. คณาจารย์ธรรมการพิมพ์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 16).
เอส.อาร์.พริ้นติ้งแอนด์โปรดักส์ จำกัด.
- พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคโล). (2552). *หลักธรรมาภิบาลและประมุขศิลป์: คุณลักษณะความเป็น
ผู้บริหารที่ดี*. มูลนิธิพุทธภาวนาวิชาธรรมกายาราม.
- พิสิฐ เจริญสุข. (2543). *ปกิณกรรม*. โรงพิมพ์การศาสนา.

รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระ
ปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7

**The Development Model of Administrative Competencies Based
on the Four Bala Principles for Administrators of
Phrapariyattidhamma Schools, General
Education Department, Area 7**

พระครูปริยัติเจตยคุณ, พระปลัดฮอนด้า วาตสโท, ยingsan Hapha, Kanasith Jatuten
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ขอนแก่น ประเทศไทย

Phrakhrupriyatjatiyakun, Phrapalad Honda Vadasuddo, Yingsan Hapha, Kanasith Jatuten
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khon Kaen Campus, Khon Kaen, Thailand

✉: yingsan@cas.ac.th
(Corresponding Email)

Received: 28 December 2024; Revised: 13 February 2025; Accepted 17 February 2025
© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหาร ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 2) เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 และ 3) เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) โดยมีขั้นตอนของกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 จำนวน 280 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ผลการวิจัย พบว่า 1) ความต้องการจำเป็นที่ต้องของการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารตาม ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ลำดับที่ 1. ด้านการพัฒนาตนเอง 2. ด้านการทำงานเป็นทีม 3.ด้านการบริการที่ดี 4.ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ 2) รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 มีคุณภาพสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ซึ่งรูปแบบ ประกอบด้วย 1) ชื่อรูปแบบ 2) หลักการและวัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) วิธีการปฏิบัติ 4) เป้าหมายสู่ความสำเร็จ 5) กลไกขับเคลื่อนสู่ความสำเร็จ 3)การประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ก่อนนำรูปแบบไปใช้ มีคุณลักษณะของกระบวนการดำเนินการ มีความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ โดย

ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทุกองค์ประกอบ

คำสำคัญ: รูปแบบ, สมรรถนะผู้บริหาร, หลักผล 4

Abstract

The research on "The Development Model of Administrative Competencies Based on the Four Bala Principles for Administrators of Phrapariyattidhamma School, General Education Department, Area 7" aims to 1) study the priority needs for developing administrative competencies based on the Four Bala principles for school administrators; 2) create a development model for these competencies; and 3) evaluate the developed model. The mixed-method research approach was utilized, involving a sample of 280 school administrators and teachers. Tools used included questionnaires, semi-structured interviews, and evaluation forms for feasibility, appropriateness, and utility. The research results are as follows: 1. The necessary development of administrative competencies based on the Four Bala principles for the school administrators identified four aspects, ranked by PNImodified from highest to lowest: self-development, teamwork, service excellence, and achievement orientation. 2. The quality development model for administrative competencies based on the Four Bala principles includes 1) model name, 2) principles and objectives, 3) implementation methods, 4) targets for success, and 5) mechanisms driving success. 3. The evaluation of the development model for administrative competencies before its implementation showed its process characteristics are highly feasible, appropriate, and beneficial, with all components rated at the highest level.

Keywords: Model, Administrative Competencies, Four Bala Principles

1. บทนำ

การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมในปี 2545 และ 2553 ได้เน้นการพัฒนาคนุชย์ให้เป็นบุคคลที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรม เพื่อสร้างความสุขร่วมกันในสังคม อีกทั้งยังให้ความสำคัญกับการบูรณาการหลัก พุทธธรรมในกระบวนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน การศึกษามีบทบาทสำคัญต่อการ พัฒนาประเทศ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีสมรรถนะที่เหมาะสม โดยเฉพาะการนำแนวคิดที่ยึด หลักคุณธรรมและวิชาชีพมาใช้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของระบบการศึกษา การพัฒนาประเทศจะเจริญก้าวหน้า ไปได้มากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัย หลายประการ แต่ปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่ง คือ คุณภาพของ ประชากร ถ้าหากประชากร มีคุณภาพ กล่าวคือ มีความรู้ ความสามารถ มีสมรรถนะในการปฏิบัติงานตาม หน้าที่ รับผิดชอบของตน ก็จะนำไปสู่ความสำเร็จหรือความเจริญก้าวหน้าได้ตามเป้าประสงค์ การที่คนจะมี คุณภาพจำเป็นต้องได้รับการศึกษาที่ดี การศึกษาจึงเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาประเทศ ดังเหตุที่กล่าวมา ผู้นำประเทศทั้งหลายจึงให้ความสำคัญกับ การจัดการศึกษาและพัฒนาคุณภาพการศึกษาในทุกระดับและทุก รูปแบบให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม และในประเทศไทยเราเช่นกัน จัดให้มี แผนการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายเพื่อพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ การพัฒนาคุณภาพครูและ บุคลากรทางการ ศึกษาให้ก้าวหน้าทันตามยุคโลกาภิวัตน์ รวมทั้งปลูกฝังวัฒนธรรม ความเป็นไทยลงในจิตสำนึก ให้มีระเบียบ

วินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่ปฏิบัติงานภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ถือเป็นตำแหน่งที่สำคัญที่จะนำนโยบายด้านการศึกษาระดับไปปฏิบัติ รัฐจึงให้ความสำคัญตั้งแต่ระบบการสรรหาเพื่อให้ได้ผู้มีความรู้ ความสามารถ สมรรถนะ และประสบการณ์ที่เหมาะสมในการเข้าสู่ตำแหน่งบรรจุและแต่งตั้งให้สามารถดำเนินการบริหารจัดการศึกษา และขับเคลื่อนคุณภาพของสถานศึกษาที่จะส่งผลให้เกิดประสิทธิผลในการบริหารคุณภาพทั้งองค์การ สอดคล้องกับ สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ได้กำหนดมาตรฐานวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย หลักและกระบวนการบริหารการศึกษา การวางแผนการศึกษา การบริหารด้านวิชาการ การบริหารด้านธุรการการเงิน พัสดุและอาคารสถานที่ การบริหารงานบุคคล การบริหารกิจการนักเรียน การประกันคุณภาพการศึกษา การบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ การบริหารการประชาสัมพันธ์และความสัมพันธ์ชุมชน และคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา จากมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาเหล่านี้เป็นสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความสำคัญในปัจจุบัน ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคของการปฏิรูปการศึกษาจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาวิชาชีพอยู่เสมอ ตลอดจนมีกระบวนการบริหารจัดการและสมรรถนะหลักทางการบริหารการศึกษาที่มุ่งพัฒนาคุณภาพทั้งระบบของสถานศึกษาผู้บริหารที่ดีนั้นต้องมีความรู้ความสามารถในการนำสถานศึกษานั้น ๆ ให้ประสบความสำเร็จ ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ยังขาดความเข้าใจในหลักการนำพุทธธรรม เช่น หลักพละ 4 มาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการศึกษา ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาทั้งในด้านคุณภาพบุคลากรและการจัดการเรียนการสอน รวมถึงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการนำหลักพุทธธรรม โดยเฉพาะหลักพละ 4 มาใช้ในกระบวนการบริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานทุกมิติ การวิจัยจะช่วยให้ผู้บริหารมีแนวทางที่ชัดเจนในการพัฒนาสมรรถนะ ส่งเสริมคุณธรรมในบุคลากร และยกระดับคุณภาพการศึกษา ซึ่งจะเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศและสังคมไทยต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสมรรถนะ ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7

2.2 เพื่อพัฒนารูปแบบสมรรถนะผู้บริหารตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7

2.3 เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี ด้วยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1. ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

เขต 7

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 จำนวน 280 คน ซึ่งการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจะใช้สูตรตารางของ Krejcie & Mogan

3.2 เครื่องมือในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อตรวจสอบและยืนยันองค์ประกอบ

2. แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาสมรรถนะ ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7

3. แบบประเมิน และบันทึกการสนทนากลุ่ม การพัฒนาสมรรถนะ ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7

3.3 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาสมรรถนะ ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ซึ่งแบบสอบถามปัจจุบัน มีค่า IOC ระหว่าง 0.80 – 1.00 มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.31 - 0.78 มีค่าความเชื่อมั่น (α) เท่ากับ 0.95 และแบบสอบถามสภาพที่พึงประสงค์ มีค่า IOC ระหว่าง 0.80 – 1.00 มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.31 - 0.78 และมีค่าความเชื่อมั่น (α) เท่ากับ 0.95

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยยื่น ขอนหนังสือขอความร่วมมือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ระบบสแกนคิวอาร์โค้ด เพื่อตอบแบบสอบถาม ผ่าน google form และส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้เชี่ยวชาญ

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลจากแบบสอบถามใช้การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น PNI_{modified} (Modified Priority Need index, PNI) โดยใช้สูตร ดังนี้

$$PNI_{\text{modified}} = \frac{I - D}{D}$$

2. ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

4. ผลการวิจัย

4.1 ผลการการศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารตามหลักผล 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ผลปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1: ผลการการศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารตามหลักผล 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7

การพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารตามหลักผล 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI _{modified}	ลำดับความสำคัญ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับปฏิบัติ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับปฏิบัติ		
ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์	3.69	0.41	มาก	4.49	0.13	มาก	0.2168	4
ด้านการบริการที่ดี	3.60	0.34	มาก	4.50	0.14	มาก	0.2500	3
ด้านการพัฒนาตนเอง	3.52	0.15	มาก	4.50	0.15	มาก	0.2784	1
ด้านการทำงานเป็นทีม	3.53	0.23	มาก	4.50	0.12	มาก	0.2748	2
รวม	3.62	0.32	มาก	4.50	0.14	มาก	0.2425	-

สภาพปัจจุบันการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารตามหลักผล 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62$) เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าสูงสุดคือ ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ($\bar{X} = 3.69$) รองลงมาคือ ด้านการบริการที่ดี ($\bar{X} = 3.60$) และด้านที่มีค่าต่ำสุดคือ ด้านการพัฒนาตนเอง ($\bar{X} = 3.52$) สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารตามหลักผล 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.50$) เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าสูงสุดคือ ด้านการบริการที่ดี ด้านการพัฒนาตนเอง ด้านการทำงานเป็นทีม ($\bar{X} = 4.50$) และด้านที่มีค่าต่ำสุดคือ ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ($\bar{X} = 4.49$) ความต้องการจำเป็นที่ต้องได้รับการการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารตามหลักผล 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 จำนวน 4 ด้าน เรียงลำดับตามค่า PNI_{Modified} จากมากไปหาน้อย ด้านการพัฒนาตนเอง(PNI=0.2784) ด้านการทำงานเป็นทีม(PNI=0.2748) ด้านการบริการที่ดี(PNI=0.2500) ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ (PNI=0.2168)

4.2 ผลการพัฒนารูปแบบสมรรถนะผู้บริหารตามหลักผล 4 ของผู้บริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ควรประกอบด้วย 1. ชื่อรูปแบบ 2. หลักการ และวัตถุประสงค์ 3. วิธีการปฏิบัติการพัฒนา 4. เป้าหมายสู่ความสำเร็จ 5. กลไกขับเคลื่อนสู่ความสำเร็จ

4.3 ผลการตรวจสอบและประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารตามหลักผล 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ พบว่ารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะตามผู้บริหารหลักผล 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนก

สามัญศึกษา เขต 7 ก่อนนำรูปแบบไปใช้มีคุณลักษณะของกระบวนการดำเนินการ มีความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

5. อภิปรายผลการวิจัย

สภาพปัจจุบันการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารตามหลักผล 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าสูงสุดคือ ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ รองลงมาคือ ด้านการบริการที่ดี และด้านที่มีค่าต่ำสุดคือ ด้านการพัฒนาตนเอง สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารตามหลักผล 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าสูงสุดคือ ด้านการบริการที่ดี ด้านการพัฒนาตนเอง ด้านการทำงานเป็นทีม และด้านที่มีค่าต่ำสุดคือ ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ความต้องการจำเป็นที่ต้องได้รับการการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารตามหลักผล 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 จำนวน 4 ด้าน เรียงลำดับตามค่า PNImodified จากมากไปหาน้อย 1. ด้านการพัฒนาตนเอง 2. ด้านการทำงานเป็นทีม 3. ด้านการบริการที่ดี 4. ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ผลการวิจัยสอดคล้องกับ **สมาน แก้วคำไสย์** ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 1 พบว่า สมรรถนะการปฏิบัติงานของผู้บริหาร สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งนักวิชาการส่วนใหญ่ ยอมรับ และมี 12 องค์ประกอบ โดยเรียงลำดับตาม ความสำคัญจำเป็นสูงไปหาลดต่ำ คือ ด้านความรู้ ด้านภาวะผู้นำ ด้านการมีวิสัยทัศน์ด้านทักษะ ด้านการ มุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการพัฒนาตนเอง ด้านการบริการที่ดี ด้านคุณลักษณะ ส่วนบุคคล ด้านโน้มน้าวจิตใจ และด้าน การควบคุมตนเอง ทั้งนี้ก็เพราะว่าผู้บริหารสถาน ศึกษาคือบุคคลสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนา คุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่ง จำเป็นต้องอาศัยสมรรถนะในการปฏิบัติงานที่ หลากหลายในการสร้างสรรค์ พัฒนางานในด้าน ต่าง ๆ และ การสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารตามหลักผล 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการศึกษาในชั้นตอนที่ 1 มาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างรูปแบบผสมผสานกับการนำเขียนข้อเสนอแนะ มาเป็นแนวคิดในการสร้าง รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารตามหลักผล 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ให้มีคุณภาพสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ซึ่งรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารตามหลักผล 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ประกอบด้วย 1) ชื่อรูปแบบ 2) หลักการและวัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) วิธีการปฏิบัติ 4) เป้าหมายสู่ความสำเร็จ 5) กลไกขับเคลื่อนสู่ความสำเร็จ ทั้งนี้การพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารตามหลักผล 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 จึงเป็น ปัจจัยสำคัญต่อผู้บริหารสถานศึกษา เพราะนี่คือ กุญแจสำคัญที่จะทำให้องค์กรประสบความสำเร็จได้อย่างไม่มีขีดจำกัด องค์กรที่เห็นคุณค่าและใส่ใจในการพัฒนาสมรรถนะทรัพยากรบุคคลนั้น จะมุ่งมั่นพัฒนาบุคลากร

ของตนให้เพิ่มสมรรถนะสูงขึ้น และทำให้บุคลากรมีศักยภาพเพิ่มขึ้นทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ แล้วก็
แน่นอนว่าจะช่วยเพิ่มศักยภาพให้กับองค์กรในที่สุดด้วยเช่นกัน การใส่ใจพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรนั้น
ผู้บริหารควรจะต้องใส่ใจและให้ความสำคัญในการพัฒนาความสามารถของแต่ละคนให้เหมาะสมเพื่อให้
เกิดผลสัมฤทธิ์ที่ยอดเยี่ยมที่สุดที่จะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย และอาจค้นพบสมรรถนะที่ซ่อนอยู่ได้ ที่สามารถ
สนับสนุนให้เกิดประโยชน์ในอนาคตได้เช่นกัน ขจรศักดิ์ ศิริมัย การนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนาเป็น
รากฐานสำคัญทางวัฒนธรรมของไทยทั้งทางสังคม เศรษฐกิจแม้แต่การปกครองบ้านเมืองและการบริหาร
จัดการ โดยการนำหลักธรรมมาประยุกต์เป็นเครื่องมือในการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร
ตามหลักผล 4 เพื่อเป็นพลังในการดำเนินชีวิตด้วยความมั่นใจ มั่นคง ไม่หวั่นต่อภัยทุกอย่าง ได้แก่ 1.
ปัญญาผล (กำลังแห่งปัญญา) 2. วิริยะผล (กำลังความเพียร) 3. อณวัชผล (กำลังสุจริตหรือ กำลังความ
บริสุทธิ์) 4. สังคหผล (กำลังการสงเคราะห์) และนำหลักธรรมผล 4 มาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับพัฒนา
สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้ได้รูปแบบที่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนถึงการส่งเสริมให้ ครูผู้สอน
บุคลากรทางการศึกษา นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ และมีคุณธรรมนำชีวิต

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารตามหลักผล 4 ของผู้บริหาร
โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ซึ่งจะเป็นประโยชน์นำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนด
นโยบาย และทิศทางในการดำเนินงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม ให้มีการพัฒนาการบริหารงานบุคคล
เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และมีประสิทธิภาพได้

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

1. สถานศึกษาสามารถนำรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารตามหลักผล 4 ของผู้บริหาร
โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ไปใช้ในการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากร ซึ่งจะเป็นการ
พัฒนา และส่งผลต่อการดำเนินงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรมที่มีประสิทธิภาพได้

2. ผู้บริหารสถานศึกษา สามารถนำข้อเสนอเชิงทฤษฎีจากรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารตาม
หลักผล 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ไปปรับเปลี่ยนซึ่งทำให้เกิดการ
พัฒนาที่เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม สอดคล้องกับตัวตนของแต่ละพื้นที่ที่แตกต่างกัน จะนำไปสู่การพัฒนา
โรงเรียนพระปริยัติธรรมที่มีประสิทธิภาพ ได้อย่างยั่งยืน

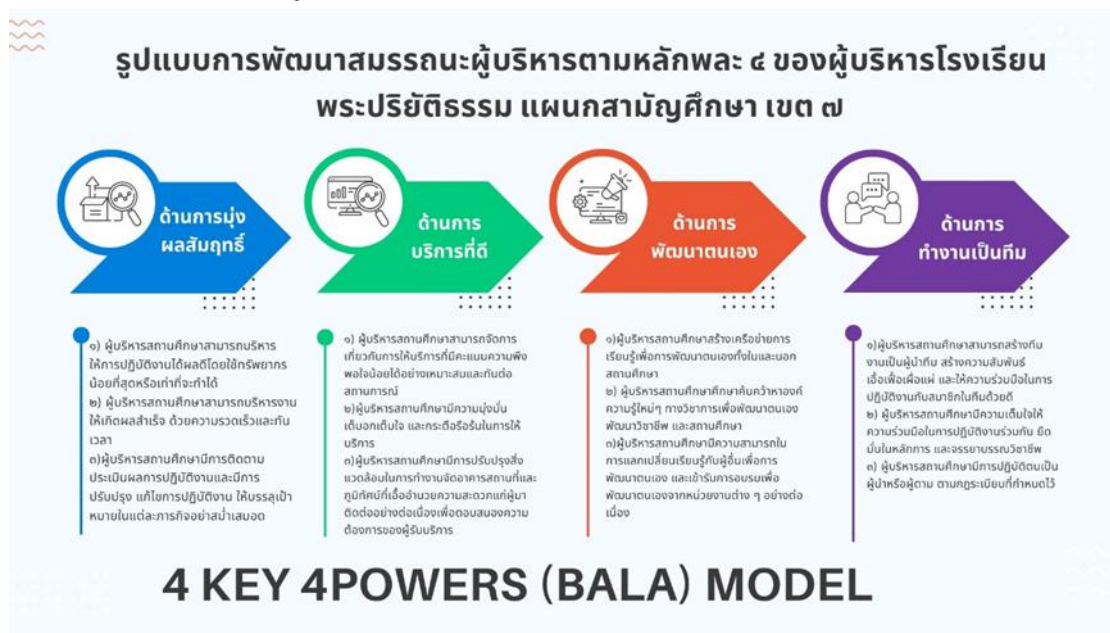
ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาในบริบทของโรงเรียนพระปริยัติธรรม เพื่อเป็นการ
ทดสอบ ความไม่เปลี่ยนแปลงของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารตามหลักผล 4 ควรมีการศึกษาใน
บริบทของพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ และในภูมิภาคอื่น ๆ ด้วย

2. ควรมีการศึกษาในรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ และการวิจัยและพัฒนา เพื่อให้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารตามหลักทฤษฎี 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ไปสู่การปฏิบัติได้อย่างลุ่มลึก ซึ่งเป็นการต่อยอดและพัฒนาผลการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

7. องค์กรความรู้ใหม่

โมเดลองค์กรความรู้ใหม่ 4 KEY 4POWERS (BALA) MODEL เป็นการนำหลักรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะตามผู้บริหารหลักทฤษฎี 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 มาบูรณาการกับหลักพุทธธรรม คือ หลักทฤษฎี 4 ซึ่งเป็นธรรมอันเป็นกำลัง ธรรมอันเป็นพลังทำให้ดำเนินชีวิตด้วยความมั่นใจ ซึ่งประกอบไปด้วย 1. ปัญญาพล (กำลังปัญญา) 2. วิริยพล (กำลังความเพียร) 3. อดทนพล (กำลังสุจริตบริสุทธิ์) 4. สังคหพล (กำลังการสงเคราะห์ คือ การยึดเหนี่ยวน้ำใจคนและประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี) เพื่อพัฒนาเป็นรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารตามหลักทฤษฎี 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ประกอบด้วย 1) ชื่อรูปแบบ 2) หลักการและวัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) วิธีการปฏิบัติ 4) เป้าหมายสู่ความสำเร็จ 5) กลไกขับเคลื่อนสู่ความสำเร็จ ซึ่งมีองค์ประกอบและหลักการที่สำคัญดังปรากฏใน โมเดลองค์กรความรู้จากการวิจัย 4 KEY 4POWERS (BALA) MODEL

ภาพที่ 1: องค์กรความรู้ใหม่

เอกสารอ้างอิง

กองพุทธศาสนศึกษา. (2566). สถิติข้อมูลโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา. Retrieved January 3, 2023, from <https://deb.onab.go.th/th/content/page/index/id/6681>
บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 8). สุวีริยาสาส์น.

- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลศัพท์* (พิมพ์ครั้งที่ 11). โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรมการศาสนา.
- ภวัต นิตยโชติ. (2560). *การพัฒนาสมรรถนะตามหลักพละ 4 ของบุคลากรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสงขลา* [ดัชนีนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย]. บัณฑิตวิทยาลัย.
- ภักคवलัญญ์ สาระลย์. (2558). *การบริหารและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยเพื่อเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน* โรงเรียนเทศบาลบูรพาพิทยาคาร สังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม]. บัณฑิตวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมาน แก้วคำไสย์. (2559). *รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1* [วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด]. บัณฑิตวิทยาลัย.

ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1

Digital Leadership of Administrators Affecting High Performance Organization of Schools Under Trang Primary Educational Service Area Office 1

กิตติเมธ จริตงาม¹, อรรครา ธรรมาทิกุล², วีระยุทธ ชาตะกาญจน์³และปราโมทย์ พรหมนิล⁴

^{1,2,3,4}มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, นครศรีธรรมราช, ประเทศไทย

Kittimeth Jaritngam¹, Akara Thammathikul², Werayut Chatakan³ and Pramote Phromnil⁴

^{1,2,3}Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

✉: Kittimeth.7912@gmail.com
(Corresponding Email)

Received: 01 February 2024; Revised: 01 March 2025; Accepted 20 March 2025
© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา 2) เพื่อศึกษาองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา 3) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา และ 4) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ บริหารสถานศึกษา และรองผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 จำนวน 130 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณและการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1. ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการเป็นพลเมืองดิจิทัล รองลงมาคือ ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ การเป็นมืออาชีพด้านดิจิทัล 2. การเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการมุ่งเน้นคุณภาพบุคลากร รองลงมาคือ การจัดโครงสร้างกระบวนการ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านการนำองค์กร 3. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 คือ การเป็นพลเมือง

ดิจิทัล และการเป็นมืออาชีพด้านดิจิทัล โดยส่งผลกันในทางบวกทุกด้าน 4. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ตรัง เขต 1 ปรากฏผล 4 ด้าน 1) ด้านการมีวิสัยทัศน์ผู้นำดิจิทัล ผู้บริหารต้องใช้ข้อมูลและเทคโนโลยีวิเคราะห์แนวโน้มทางการศึกษา เพื่อกำหนดทิศทางการองค์กรและขับเคลื่อนนโยบายดิจิทัลผ่านแพลตฟอร์มวิเคราะห์ข้อมูล และระบบติดตามผล 2) ด้านการเป็นมืออาชีพด้านดิจิทัล ส่งเสริมทักษะบุคลากรผ่านการอบรมและศึกษากรณีตัวอย่างระดับสากล นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาปรับใช้ในการบริหารและการสอน เพื่อพัฒนาคุณภาพ การศึกษาอย่างยั่งยืน 3) ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล สนับสนุนการพัฒนาทักษะดิจิทัลผ่านการ ฝึกอบรม การใช้เครื่องมือดิจิทัล และสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น ทันสมัย และสามารถ ทดลองใช้นวัตกรรมได้ 4) ด้านการเป็นพลเมืองดิจิทัล ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรมและความ รับผิดชอบ สร้างความตระหนักรู้ด้านความปลอดภัยออนไลน์ และสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาตนเอง และสังคมอย่างสร้างสรรค์ ช่วยให้สถานศึกษาปรับตัวสู่ยุคดิจิทัลและพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล, องค์กรสมรรถนะสูง, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The objectives of this research were to 1) examine the digital leadership of school administrators, 2) explore high-performance organizations in educational institutions, 3) analyze the impact of digital leadership on high-performance organizations in schools, and 4) propose guidelines for developing digital leadership to enhance high-performance organizations in educational institutions under Trang primary educational service area office 1. The sample group consisted of 130 people administrators and deputy administrators. Research instruments included a five-point Likert scale questionnaire and a structured interview. Data analysis involved frequency, percentage, mean, standard deviation, correlation coefficient, multiple regression analysis, and content analysis. The research findings revealed that: 1. The digital leadership of school administrators under Trang primary educational service area office 1 is at a very high level. When considering by side, it was found that the area with the highest average is digital citizenship, followed by creating a digital learning culture. And the lowest average aspect is digital professionalism. 2. The overall performance of high-performance organizations of educational institutions under Trang primary educational service area office 1 was at the highest level. The dimension with the highest average score was the emphasis on personnel quality, followed by the structural organizational process, while the organization's leadership had the lowest score. 3. The results of the analysis of digital leadership that affects the high-performance organization of educational institutions under Trang primary educational service area office 1 are digital citizenship and digital professionalism, which have positive effects on all aspects. 4. Guidelines for developing digital leadership that affects the high-performance organization of educational institutions under Trang primary educational service area office 1, consist of 4 aspects: 1) In terms of digital leadership vision, executives must use data and technology to analyze educational trends to set organizational direction and drive digital policies through data analytics platforms and tracking systems. 2) In terms of digital professionalism, promoting human resource skills through training and studying international case studies, applying technology and innovation in administration and teaching to develop sustainable educational quality. 3) In terms of building a digital learning culture, it supports the development of digital skills through training, the use of digital tools, and creating an environment conducive to flexible, modern learning and the ability to experiment with innovations. 4) In terms of digital citizenship, promote the ethical and responsible use of

technology, raise awareness of online safety, and support the use of technology for creative self-development and social development, helping educational institutions adapt to the digital age and develop effectively.

Keyword: Digital Leadership, High Performance Organization, administrators

1. บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยจึงกำหนดให้มียุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) เพื่อเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วย การพัฒนาดิจิทัลเพื่อ เศรษฐกิจและสังคม (พ.ศ. 2561-2580) ซึ่งเป็นแผนแม่บทหลักในการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมดิจิทัลของ ประเทศ ระยะ 20 ปีที่กำหนดทิศทางการขับเคลื่อนโดยใช้เทคโนโลยี ดิจิทัล โดยมีเป้าหมายในภาพรวม คือ เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศ ด้วยการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อเตรียมความพร้อมให้บุคลากรทุกกลุ่มมีความรู้ และทักษะที่เหมาะสมต่อการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ ในยุคดิจิทัล ปฏิรูปกระบวนการทัศน์ การทำงานและการให้บริการของภาครัฐด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลให้การ ปฏิบัติงานเกิดความโปร่งใส มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ, 2561, หน้า 1) ซึ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังที่กล่าวข้างต้น ภายใน องค์กร ปัจจัยหนึ่งที่สำคัญคือ ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา

สภาพการณ์โลกในปัจจุบันเปรียบเสมือนโลกในยุคดิจิทัล เป็นยุคที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี อย่างรวดเร็ว ส่งผลต่อพฤติกรรมในการใช้ชีวิตรวมถึงการเรียนรู้ องค์กรที่สามารถปรับตัวและเตรียมความ พร้อมเพื่อให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้เร็วเท่าไร ย่อมมีความได้เปรียบมากเท่านั้น การ เปลี่ยนแปลงของโลกในยุคดิจิทัลนี้ส่งผลในหลากหลายมิติโดยเฉพาะในมิติขององค์กรการศึกษาซึ่งถือเป็น หน่วยงานที่มีความสำคัญต่อชาติ “เพราะการศึกษาสร้างคน คนสร้างชาติ” ได้รับผลกระทบต่อการ เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเช่นเดียวกันกลายเป็นแรงผลักดัน บังคับให้เกิดการปรับตัวและนำมาซึ่งเทคโนโลยีและ นวัตกรรมรูปแบบการศึกษาใหม่ ๆ ที่ช่วยให้เด็กได้เรียนรู้ด้วยตนเองด้วยรูปแบบที่แตกต่าง สอดรับกับบริบท ของแต่ละพื้นที่ทั่วโลก การเตรียมความพร้อมในการรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงผลักดันให้ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องมีศักยภาพในการบริหารการศึกษาและการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล รวมถึง ภาวะผู้นำยุคดิจิทัล ซึ่งถือเป็นกุญแจสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรทางการศึกษาอันจะส่งผลให้นักเรียนมีความ รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป (ปุณณัฐฐา มาเชค, 2565, 1) หรืออาจกล่าวได้ว่าภาวะ ผู้นำ เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ในการจูงใจบุคคลอื่นให้กระทำตามเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุผลสำเร็จ ตาม เป้าหมายขององค์กรและมีความจำเป็นอย่างยิ่งในยุคดิจิทัลซึ่งถือเป็นยุคแห่งการเปลี่ยนผ่าน ที่เทคโนโลยีเข้า มามีบทบาทและมีอิทธิพลต่อการพัฒนาองค์กรเป็นอย่างมาก ภาวะผู้นำจึงมี การเปลี่ยนแปลงแนวคิดและ รูปแบบมาอย่างต่อเนื่องตามสภาพแห่งการเปลี่ยนแปลงในแต่ละยุคสมัย (ดาวรุกรรณ ฤวิการ, 2564, หน้า 75) ซึ่งหนึ่งในภาวะผู้นำที่ได้รับความสนใจ ตรงต่อความต้องการ และเหมาะสมกับโลกในยุคดิจิทัลซึ่งถือเป็น ยุคแห่งการเปลี่ยนผ่านที่ความเจริญก้าวหน้าทางด้าน เทคโนโลยีเข้ามามีอิทธิพลต่อการพัฒนาองค์กรเป็นอย่างมาก นั่นคือ ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล

ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล เป็นพฤติกรรมของผู้นำที่แสดงออกถึงการมีความรู้ ความเข้าใจในการใช้

เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารองค์การ มีวิสัยทัศน์และเป็นผู้ดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรนำเทคโนโลยีมาบูรณาการในการสื่อสาร การสร้างสรรค์นวัตกรรม และการทำงานภายในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการจัดการเรียนรู้และการบริหารจัดการศึกษา ในยุคดิจิทัลมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้และทักษะที่หลากหลาย ผู้เรียนจะต้องใฝ่เรียนรู้ เพื่อสร้างองค์ความรู้ให้ตนเอง ฝึกฝนการพัฒนาและต่อยอดองค์ความรู้สู่การสร้างสรรค์ผลงาน ผลิตภัณฑ์ หรือนวัตกรรมใหม่ มีความไวเชิงเทคโนโลยี และสามารถประยุกต์ใช้เพื่อสร้างรายได้ ในการดำรงชีวิตหรือการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ดาวรรุวรรณ ฤทธิการ, 2564, หน้า 48) ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเข้ามาพัฒนาด้านการศึกษาระดับเคลื่อน การพัฒนาการเรียนรู้และนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัล ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจึงต้องก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี เนื่องจากผู้บริหารเป็นกุญแจสำคัญในการเปลี่ยนแปลงทั้งในทางปฏิบัติและวัฒนธรรมภายในโรงเรียน มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนและบุคลากรให้ทัน ต่อการเปลี่ยนแปลงและบรรลุเป้าหมายองค์การ (Sheninger, 2019) ดังนั้น ภาวะผู้นำดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กร หรือสถานศึกษา ถ้าผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำดิจิทัลสูงก็จะได้เปรียบในการแข่งขันอันจะนำไปสู่ การบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายได้อย่างยั่งยืน (จินทนา แสนสุข, 2559)

ปัจจุบันยุคกระแสโลกาภิวัตน์ครอบคลุมทั่วโลกทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนำไปสู่การแข่งขันอย่างรุนแรงในทุกภาคส่วน ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านการเมือง ตลอดจนด้านการศึกษา บทบาทของ ผู้นำหน่วยงานทางการศึกษาทั้งภาครัฐและภาคเอกชน มีผลกระทบอย่างรุนแรง ทั่วโลก ต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบใน การพัฒนาองค์การตามกระแสแห่งอิทธิพลนั้นเพื่อความได้เปรียบในเชิงแข่งขัน (ปรีชา ชาญ อินทรชิต, 2556 : 147) การพัฒนาองค์การทั้งหลายเหล่านี้จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องผลักดันตนเองให้เป็นองค์การที่ยืดหยุ่นศาสตร์เป็นสำคัญ และขับเคลื่อนโดยยุทธศาสตร์ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ทำให้องค์การต่าง ๆ ต้องปรับตัวเพื่อให้สามารถแข่งขันได้ ทั้งนี้้องค์การต่าง ๆ ต้องพิจารณาการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยต่าง ๆ ทุกระดับ โดยจำแนกได้เป็น 3 ระดับ คือ ปัจจัยระดับโลก ระดับชาติ ระดับวิชาชีพ เพื่อมุ่งไปสู่การเป็นองค์การที่มีสมรรถนะสูง (HPO) (ศรีสมบัติ นวนพรัตน์สกุล, 2553 : 54)

องค์การที่มีสมรรถนะสูง (High performance organization) จึงกลายเป็นประเด็นที่มีการพูดถึงอย่างแพร่หลายมากขึ้น เนื่องจากสภาพแวดล้อมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาทำให้มีการคาดการณ์ไว้ล่วงหน้าที่ยาก ดังนั้นการที่องค์กรจะอยู่รอดได้ในสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาเช่นนี้ องค์กรต้องมีการปรับปรุงพัฒนาต าเนินการให้ประสบความสำเร็จได้อย่างยั่งยืน การที่จะก้าวไปสู่องค์กรที่มีสมรรถนะสูงได้นั้น องค์กรแสวงหารูปแบบขององค์กรที่มีความสามารถในการปรับตัวและ ต้องมีปัจจัยด้านภาวะผู้นำแบบการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรเป็นสมาชิกที่ดีในองค์กร การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (ธนัชพร โมรารวงษ์, 2555 : 264) เป้าหมายสูงสุดของทุกองค์กร คือการเป็น “องค์กรที่ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน” มีผลการดำเนินงานที่ดีเลิศเหนือคู่แข่ง มีภาพลักษณ์ที่ดีเป็นที่ยอมรับของสังคม มีความ คล่องตัวและสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทุกสถานการณ์แม้ว่าจะมีปัญหาลุปรรรค

ใด ๆ มากกระทบทั้งภายในและภายนอกองค์การ บุคลากรมีขีดความสามารถสูงมีความรักและผูกพันกับองค์การที่สามารถสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นในองค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารในทุกองค์การทั้งภาครัฐและภาคเอกชนมีความมุ่งหวังที่จะพัฒนาองค์การของตนให้เป็นองค์การที่มีสมรรถนะสูง (ภาวนา กิตติวิมลชัย, 2558 : 7) ซึ่งแนวทางการเป็นองค์กรสมรรถนะสูงนั้นจะเห็นได้ว่าภาวะผู้นำดิจิทัลเป็นสิ่งสำคัญที่กระตุ้นและสร้างบรรยากาศในการพัฒนาให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อขับเคลื่อนองค์กรสมรรถนะสูงให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ตั้งอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดตรัง เป็นหน่วยงานทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งรับผิดชอบการจัดการศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่ 5 อำเภอ คือ อำเภอเมืองตรัง อำเภอย่านตาขาว อำเภอปะเหลียน อำเภอนาโยง และอำเภอหาดสำราญ จากกลยุทธ์เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ปีงบประมาณ 2567 มีดังนี้ 1) ส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความมั่นคงและความปลอดภัย 2) เพิ่มโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาให้กับประชากรวัยเรียน 3) ยกกระดับคุณภาพการศึกษา ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 4) เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ,2567)

จากเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่เหมาะสมในยุคปัจจุบัน ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่จำเป็นและเป็นตัวขับเคลื่อนการบริหารจัดการเพื่อให้ผู้ร่วมงานสามารถปฏิบัติงานได้บรรลุจุดมุ่งหมายของสถานศึกษา คือ ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล ถ้าขาดคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล สถานศึกษาก็ยากจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายของสถานศึกษา ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้อง มีคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อความสำเร็จของการปฏิบัติงานในสถานศึกษา เพื่อยกระดับสถานศึกษาให้เป็นองค์กรสมรรถนะสูงอย่างมีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์สูงสุด ผู้วิจัยจึงมีความต้องการที่จะศึกษา ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา ผลการศึกษาครั้งนี้สามารถทำให้ได้องค์ความรู้ ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารและองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการการศึกษาและส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา และใช้ในการวางแผนในการพัฒนาองค์กรเพื่อยกระดับสถานศึกษาสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูงต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1
2. เพื่อศึกษาองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1
3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1

4. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ปีการศึกษา 2567 รวมทั้งสิ้น 194 คน กลุ่มตัวอย่างที่จะใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 194 คน ได้มาโดยการใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, 608-610) แล้วทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified random Sampling) และทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จำนวน 130 คน

2. เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์

การสร้างและหาคุณภาพของแบบสอบถามมีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลของตัวแปรต้นและตัวแปรตาม
2. นำเสนอแบบสอบถามที่สอดคล้องกับตัวแปรต้นและตัวแปรตามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ โดยหาความสอดคล้องร่วม อยู่ระหว่าง 0.60-1.00

3. ปรับปรุงและแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ หลังจากนั้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาความถูกต้องอีกครั้ง

4. นำเครื่องมือที่ได้ไปทดลองใช้ (try out) กับบุคคลที่ไม่ได้กำหนดเป็นกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้ จำนวน 30 คน

5. นำผลจากการทดลองใช้มาวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) วิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) และมีค่าความเชื่อมั่น ที่ .80 ขึ้นไป

6. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่นและสมบูรณ์แล้วไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

การสร้างและหาคุณภาพของแบบสัมภาษณ์มีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลของตัวแปรต้นและตัวแปรตาม
2. นำเสนอแบบสัมภาษณ์ เรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ที่สร้างจากตัวแปรที่ศึกษาและสังเคราะห์คุณสมบัติและองค์ประกอบ

3. ปรับปรุงและแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ หลังจากนั้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาความถูกต้องอีกครั้ง

4. นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบแล้วไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. บันทึกลงเสนอให้สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ออกหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ถึงผู้อำนวยการโรงเรียน และรองผู้อำนวยการ สถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด เขต 1 เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ได้ กำหนดไว้

2. ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามทางระบบ AMSS ของแต่ละโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาตราด เขต 1 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 130 ชุด และขอความกรุณาผู้ตอบแบบสอบถาม สแกนคิวอาร์โค้ดตอบแบบสอบถาม ส่งกลับคืนมายังผู้วิจัย ภายในเวลาที่กำหนด

3. ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากการตอบแบบสอบถาม แล้วตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์

4. นำข้อมูลมาลงคอมพิวเตอร์ โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

5. วิเคราะห์ข้อมูลแล้วนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมานำเสนอตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานของการ วิจัยเพื่อศึกษาค้นคว้าต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมา ให้ค่าน้ำหนักคะแนน ตามเกณฑ์ที่ กำหนดบันทึกข้อมูลลงคอมพิวเตอร์

2. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเกณฑ์ การให้คะแนนแบบสอบถามและการแปรความหมายของคะแนนกำหนด โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 1 ซึ่งเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพ ของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้ค่าสถิติแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอ เป็นตารางประกอบความเรียงท้ายตาราง

ตอนที่ 2 นำข้อมูลจากแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด เขต 1 ซึ่งเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่ามาตรวจให้ คะแนนตามเกณฑ์น้ำหนัก 5 ระดับ จากนั้นนำไปบันทึกและวิเคราะห์ค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.) แล้วนำผลการวิเคราะห์ที่ได้มาแปลความหมายรายข้อ รายประเด็น และความหมายใน ภาพรวม โดยเรียงจากพฤติกรรมที่เกิดขึ้นบ่อยมากไปจนถึงไม่เคยเลย

ตอนที่ 3 นำข้อมูลจากแบบสอบถามเกี่ยวกับองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด เขต 1 ซึ่งเป็นแบบสอบถามมาตราส่วน ประมาณค่ามาตรวจให้คะแนน ตามเกณฑ์น้ำหนัก 5 ระดับ จากนั้นนำไปบันทึกและวิเคราะห์ค่า คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.) แล้วนำผลการวิเคราะห์ที่ได้มาแปลความหมายรายข้อ รายด้าน และความหมายในภาพรวม

3. นำข้อมูลที่ได้มาแปลความหมายของระดับความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลที่ส่งผลต่อ การเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด เขต 1 โดย

ใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product-Moment coefficient of Correlation) ที่คำนวณได้มาแปลผลในรูปแบบของความสัมพันธ์

4. วิเคราะห์ความคิดเห็นความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลที่ส่งผลกระทบต่อการเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

5. วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลที่ส่งผลกระทบต่อการเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 และข้อเสนอแนะโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สรุปประเด็นสำคัญ และนำเสนอโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

4. ผลการวิจัย

ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลที่ส่งผลกระทบต่อการเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการเป็นพลเมืองดิจิทัล รองลงมาคือ ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ การเป็นมืออาชีพด้านดิจิทัล เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า

1.1 ด้านการมีวิสัยทัศน์ผู้นำดิจิทัล โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายข้อ พบว่า มุ่งสู่เป้าหมายและผลลัพธ์ที่เป็นไปตามวิสัยทัศน์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาสร้างแรงจูงใจ สนับสนุนให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการปฏิบัติและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ สร้างวิสัยทัศน์ดิจิทัลเกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ข้อมูลและการรวบรวมทรัพยากร

1.2 ด้านการเป็นมืออาชีพด้านดิจิทัล โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายข้อ พบว่า สนับสนุนการใช้เครื่องมือดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาสนับสนุนการเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลภายในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ มีความชำนาญในการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัล

1.3 ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายข้อ พบว่า ใช้เทคโนโลยีด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาส่งเสริมให้ครูและบุคลากรสามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมด้านการสอนและการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับยุคดิจิทัล และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการใช้งานดิจิทัลอย่างเต็มที่

1.4 ด้านการเป็นพลเมืองดิจิทัล โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายข้อ พบว่า เสริมสร้างความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลด้วยวิธีที่มีประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาส่งเสริมความเสมอภาคในสังคมดิจิทัล และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ตระหนักถึงสิทธิและการเข้าถึงเทคโนโลยีของทุกคน

2. การเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด เขต 1 โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการมุ่งเน้นคุณภาพบุคลากร รองลงมาคือ การจัดโครงสร้างกระบวนการ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านการนำองค์กร เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า

2.1 ด้านการนำองค์กร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า จูงใจและส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติตามเป้าหมายขององค์กร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาสร้างสรรค์และพัฒनावิธีการทำงานที่มีประสิทธิภาพ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ บริหารเชิงรุกและการจัดระบบการกำกับติดตามผลอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการประเมินผลงาน การบริหารความเสี่ยง และการกำกับดูแลตนเองอย่างเป็นระบบ

2.2 ด้านการมุ่งเน้นยุทธศาสตร์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เชื่อมโยงการจัดการทรัพยากรและนวัตกรรมในการศึกษาอย่างบูรณาการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาตั้งเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนและการพัฒนาบุคลากรในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ พัฒนาและปรับปรุงองค์กรการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ผ่านการจัดการทรัพยากร การพัฒนาบุคลากร และการประเมินผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ

2.3 ด้านการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เห็นคุณค่าในความแตกต่างของแต่ละบุคคลในองค์กร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาสามารถปรับเปลี่ยนความคิดให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเป็นขั้นตอน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง

2.4 ด้านการมุ่งเน้นคุณภาพบุคลากร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า สร้างแรงจูงใจในการพัฒนาองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วม มีเป้าหมายร่วมกัน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ จัดทำแผนพัฒนาตนเอง การฝึกอบรม และการประเมินผลการปฏิบัติงานที่ต่อเนื่อง

2.5 ด้านการมุ่งเน้นผู้เรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า พัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา การพัฒนาความรู้ ทักษะ และคุณธรรมให้เหมาะสมตามช่วงวัยและเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ให้ความสำคัญกับสุขภาวะทางกาย ใจ และจิตสังคม ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข

2.6 ด้านการจัดโครงสร้างกระบวนการ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรให้ตรงกับพันธกิจและแผนยุทธศาสตร์ขององค์กร รวมถึงตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาออกแบบระบบงานและการจัดวางบุคลากรในตำแหน่งที่เหมาะสมเพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ กำหนดโครงสร้างที่ยืดหยุ่นและเน้นการบูรณาการการทำงาน จะช่วยให้บุคลากรทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและสร้างผลงานที่ดีให้แก่องค์กร

5. อภิปรายผล

จากการวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด เขต 1 สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการเป็นพลเมืองดิจิทัล รองลงมาคือ ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ การเป็นมืออาชีพด้านดิจิทัล สอดคล้องกับ ญัตติคุณา พรพทุมชัยกิจ (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ศรีสะเกษ ยโสธร ผลการศึกษาพบว่า 1) ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัล และด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ยุคดิจิทัล อยู่ในระดับมากเช่นกัน และสอดคล้องกับ เลอศักดิ์ ตามา (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการเป็นพลเมืองดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเช่นกัน ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากผู้บริหารตระหนักถึงสิทธิและการเข้าถึงเทคโนโลยีของทุกคน ส่งเสริมความเสมอภาคในสังคมดิจิทัล มีมารยาทในการสื่อสารและใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม รู้จักเคารพกฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการใช้ดิจิทัล สร้างความมั่นใจว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลและการสื่อสารได้ตรงกับความต้องการ เสริมสร้างความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลด้วยวิธีที่มีประสิทธิภาพ

2. การเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด เขต 1 โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการมุ่งเน้นคุณภาพบุคลากร รองลงมาคือ การจัดโครงสร้างกระบวนการ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านการนำองค์กร สอดคล้องกับ สุภาพร โสภิน (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ผลการวิจัยพบว่า การเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 โดยภาพรวมอยู่ในระดับ “มาก” เมื่อพิจารณาเรียงตามลำดับ เป็นดังนี้ ด้านการมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีการปฏิบัติที่สูงสุด รองลงมาเป็นด้านการมุ่งเน้นคุณภาพบุคลากร ด้านการมุ่งเน้นยุทธศาสตร์ และด้านการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และสอดคล้องกับ ธนกิต ยงยุทธ (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาเพื่อมุ่งสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของเรือนจำ อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ผลการวิจัยพบว่า ระดับการพัฒนาเพื่อมุ่งสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง ภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก ทั้งนี้สืบเนื่องมาจาก ผู้บริหารสร้างกลยุทธ์และกระบวนการเพื่อให้บุคลากรมีทักษะ ความรู้ สร้างแรงจูงใจในการพัฒนาองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ กำหนดทิศทางที่ชัดเจนในการพัฒนาแต่ละบุคคล จัดทำแผนพัฒนาตนเอง การฝึกอบรม และการประเมินผลการปฏิบัติงานที่ต่อเนื่อง ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรมีพื้นที่ในการแสดงศักยภาพของตน ให้คำปรึกษาแนวทางการพัฒนา และมอบโอกาสในการฝึกฝนทักษะในด้านต่าง ๆ

ต้องประกอบด้วยการสนับสนุนบรรยากาศในการทำงานที่ดี สร้างความร่วมมือระหว่างบุคลากรภายในและภายนอกองค์กร ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและการสื่อสารในองค์กรอย่างเต็มรูปแบบ มีระบบประเมินความพึงพอใจของบุคลากร และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วม มีเป้าหมายร่วมกัน

3. ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด เขต 1 คือ คือ การเป็นพลเมืองดิจิทัล และการเป็นมืออาชีพด้านดิจิทัล โดยส่งผลกันในทางบวกทุกด้าน สอดคล้องกับ เอกกรัตน์ เชื้อวงศ์ (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง องค์ประกอบของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ผลการศึกษาพบว่าภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 มี 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) การเป็นพลเมืองดิจิทัล ประกอบด้วยตัวชี้วัด 3 ตัว คือ การรู้และใช้ดิจิทัล การสื่อสารดิจิทัล และจริยธรรมในการใช้ดิจิทัล 2) ความเป็นมืออาชีพด้านดิจิทัลประกอบด้วยตัวชี้วัด 3 ตัว คือ ความเชี่ยวชาญในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การบริหารจัดการเทคโนโลยีและการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ดิจิทัล และ 3) วิสัยทัศน์ดิจิทัล ประกอบด้วยตัวชี้วัด 3 ตัว คือการสร้างวิสัยทัศน์ที่มุ่งดิจิทัล การมีส่วนร่วมในการวางแผน และการสร้างวิสัยทัศน์ที่ส่งเสริมการพัฒนาและสร้างนวัตกรรม และสอดคล้องกับ ญัฐภูมิ ธีรประเมศวร์ วินัย ทองภูบาล และสมาน อัครภูมิ (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยสภาพที่เป็นจริงในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสภาพที่ควรจะเป็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ความต้องการจำเป็น 3 อันดับแรก คือ การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล ความเป็นมืออาชีพทางดิจิทัล และการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล

4. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด เขต 1 จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 ท่าน ซึ่งอภิปรายผลได้ดังนี้

ด้านการมีวิสัยทัศน์ผู้นำดิจิทัล สอดคล้องกับ ญัฐภูมิ พรพทุมชัยกิจ (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา ศรีสะเกษ ยโสธร ผลการศึกษาพบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะในการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา ศรีสะเกษ ยโสธร ด้านการมีวิสัยทัศน์ ควรกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและสามารถปฏิบัติได้จริง สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนและชุมชน ปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์ให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ รวมถึงเล็งเห็นความสำคัญของเทคโนโลยีและนำมาพัฒนาองค์กร ทั้งนี้สืบเนื่องมาจาก ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการใช้ข้อมูลและเทคโนโลยีวิเคราะห์แนวโน้มทางการศึกษาเพื่อกำหนดทิศทางขององค์กร โดยเน้นการใช้แพลตฟอร์มวิเคราะห์ข้อมูลและระบบติดตามผลเพื่อให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนนโยบายดิจิทัล

ด้านการเป็นมืออาชีพด้านดิจิทัล สอดคล้องกับ ธีรพจน์ แนนเนียน (2566) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏ กลุ่มภาคเหนือตอนล่าง ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสื่อสารภายในและภายนอกองค์กรหลายช่องทาง สร้างวัฒนธรรม

การทำงานและบรรยากาศขององค์กรให้มีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างแพร่หลาย ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากผู้บริหารต้องเริ่มจากการเสริมทักษะบุคลากรผ่านการอบรมและการเรียนรู้จากกรณีศึกษาระดับสากล ควรนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในการบริหารและการสอน ระบบวิเคราะห์ผลการเรียนที่มีประสิทธิภาพ ต้องส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีผ่านการทดลองและพัฒนาแนวคิดเชิงดิจิทัล ควรนำนวัตกรรมมาใช้เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล สอดคล้องกับ มูฮัมหมัดรูลัน ลือบาคะลูติง (2564) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี ผลการวิจัยพบว่า ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล มีข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนาว่าผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูใช้อินเทอร์เน็ตอย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนาครูให้สามารถปรับตัวและเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครูรุ่นเก่ากับครูรุ่นใหม่ในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูควรมีการเตรียมความพร้อมทั้งในด้านการผลิตและการพัฒนาเพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนให้ ทั้งนี้สืบเนื่องมาจาก การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัลมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะดิจิทัลให้กับบุคลากรในองค์กร ผ่านการฝึกอบรม การใช้เครื่องมือดิจิทัลที่เหมาะสม และการสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นทุกที่ทุกเวลา ทั้งในรูปแบบออนไลน์และการเรียนรู้ร่วมกัน การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทดลองและการพัฒนาความรู้ดิจิทัลเป็นสิ่งสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรไปสู่การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและทันสมัย

ด้านการเป็นพลเมืองดิจิทัล สอดคล้องกับ ณัฐธัญญา พรพทุมชัยกิจ (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ศรีสะเกษ ยโสธร ผลการศึกษาพบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะในการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ศรีสะเกษ ยโสธร ด้านการเป็นพลเมืองดิจิทัล ควรปรับตัวรับเทคโนโลยีใหม่ ๆ อยู่เสมอ เป็นแบบอย่างที่ดีในการนำสื่อดิจิทัลมาใช้ในการปฏิบัติงาน สร้างความตระหนักในการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม พร้อมทั้งส่งเสริมให้บุคลากรและครูเรียนเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัล

ทั้งนี้สืบเนื่องมาจาก ผู้บริหารมุ่งเน้นการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีอย่างมีความรับผิดชอบและจริยธรรม โดยการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับความปลอดภัยออนไลน์ การเคารพสิทธิผู้อื่นในโลกดิจิทัล และการจัดการข้อมูลส่วนบุคคลอย่างปลอดภัย นอกจากนี้ยังสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีเพื่อประโยชน์ส่วนตัวและสังคม พร้อมส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เป็นมิตรและสร้างสรรค์ในโลกออนไลน์

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรมีการส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล ด้านการเป็นมืออาชีพด้านดิจิทัล โดยการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในการศึกษาระหว่างโรงเรียนในเขตพื้นที่ ตลอดจนการมีเวทีให้ผู้บริหารและครูแลกเปลี่ยนประสบการณ์และเรียนรู้จากกันและกันในการใช้ดิจิทัลในการพัฒนาโรงเรียนและการเรียนการสอน

2. ควรพัฒนาการเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา ด้านการนำองค์กรโดยผู้บริหาร

สถานศึกษาควรกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนสำหรับทั้งองค์กร เช่น การพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาทักษะของนักเรียน และการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ โดยต้องทำให้ทุกคนในองค์กรเข้าใจเป้าหมาย และสามารถทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุผลสำเร็จ

3. สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ควรใช้ผลจากการวิจัยเป็นสารสนเทศในการส่งเสริม พัฒนางานวิชาการในสังกัด โดยจัดทำหลักสูตรอบรมสัมมนาเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสถานศึกษาเพื่อจะได้นำความรู้ไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งถัดไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2. ควรศึกษา สภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา การพัฒนาสถานศึกษา จุดเด่นหรือแนวปฏิบัติที่ดีที่จะส่งผลต่อคุณภาพของสถานศึกษา เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลที่สามารถนำไปปรับใช้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. ควรศึกษาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษาโดยใช้กลุ่มตัวอย่างนอกเหนือจากผู้บริหารสถานศึกษา และรองผู้บริหารสถานศึกษา เช่น ครู บุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ระดับต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

- จันทนา แสนสุข. (2559). *ภาวะผู้นำ Leadership* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: บริษัท ทริปเพิ้ล กรุ๊ป.
- ณัฐรณิชา พรปทุมชัยกิจ. (2564). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ศรีสะเกษ ยโสธร. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ*, 15(2), 50-64.
- ดาวรุ่งวรรณ ถวิลการ. (2564). *ภาวะผู้นำดิจิทัล* (พิมพ์ครั้งที่ 1). ขอนแก่น: คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธนัชพร โมรารวงษ์. (2555). ปัจจัยทางจิตวิทยาองค์การที่มีอิทธิพลต่อการนำไปสู่องค์การแห่งความเป็นเลิศ : กรณีศึกษาโรงงานในเขตนิคมอุตสาหกรรมบางปู จังหวัดสมุทรปราการ. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย*, 253-264.
- ปุ่นณัฐฐา มาเชค. (2565). *การบริหารองค์กรทางการศึกษาในยุคดิจิทัล (Administration of Educational Organization in Digital Era)*. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ภาวนา กิตติวิมลชัย. (2558). คุณลักษณะและแนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง. *การประชุมวิชาการระดับนานาชาติ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี*.
- มูอำหมัดรุซลัน ลือบาเกลูติง. (2564). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

- การศึกษามัธยมศึกษาต้ง ระเบียบ. ในการประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติครั้งที่ 13. เลอศักดิ์ ตามา. (2564). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 22. *วารสารรัชภาคย์*, 15(38), 224-240.
- ศรีสมบัติ นวนพรัตน์สกุล. (2553). แนวทางการพัฒนาเพื่อเป็นองค์การสมรรถนะสูง: กรณีศึกษาคณะเภสัชศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร. *ดุชนิพนธ์เภสัชศาสตร์ดุชนิพนธ์*, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามัธยมศึกษา เขต 1. (2567). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) ปีงบประมาณ 2567*. ต้ง: กลุ่มนโยบายและแผน.
- สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *กรอบสมรรถนะดิจิทัล*.
- สุภาพร โสภิน. (2563). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การสมรรถนะสูงของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21. (*วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์*). มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Education and Psychological Measurement*, 30, 607-610.
- Sheninger, E. (2019). *Digital leadership: Changing paradigms for changing time*. Newbury Park, CA: Sage Publications.

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนกับแรงจูงใจ

ในการปฏิบัติงานของครูในสหวิทยาเขตชลบุรี 3

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง

Relationship Between School Administrators' Leadership and Teachers' Motivation in Chonburi Area 3 under Secondary Educational Service Area Office, Chonburi and Rayong

ปรัชญา วงเปลิว¹, จุฑารัตน์ นรินทร์²

^{1,2}มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Prachaya Wongpleaw¹, Jutharat Nirundorn²
^{1,2}Bangkokthonburi University, Bangkok, Thailand
✉: miew.mike83@gmail.com
(Corresponding Email)

Received: 05 March 2025; Revised: 17 March 2025; Accepted: 26 March 2025
© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน (2) เพื่อศึกษาระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู (3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ในสหวิทยาเขตชลบุรี 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง โดยประชากรที่ใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูจำนวน 285 คน ได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้ตารางของเครจซีและมอร์แกนด้วยวิธีสุ่มตัวอย่างใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นจากนั้นใช้การสุ่มอย่างง่ายโดยค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ขณะที่แรงจูงใจของครูอยู่ในระดับมาก โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา, ภาวะผู้นำและแรงจูงใจของครู, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3, จังหวัดชลบุรีและระยอง

Abstract

The research aimed to (1) study the leadership level of school administrators (2) study the motivation level of teachers (3) study the relationship between the leadership of school administrators and the motivation of teachers in Chonburi 3, under the Office of the

Secondary Education Area, Chonburi Rayong. The population used in the research was 285 teachers. The sample size was determined using the Krejci and Morgan table with a stratified random sampling method and then simple random sampling. The statistical values used in the research data analysis were mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient. The research results found that: Leadership of school administrators Overall, it is at the highest level in of motivation for teachers. and the relationship motivation was found to have a positive relationship at a moderate level.

Keywords: Relationship between school administrators, leadership and teachers' motivation, Chonburi area 3 secondary educational service area office, Chonburi and Rayong.

1. บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษา ทำให้หน่วยงานทางการศึกษาต้องปรับตัวเพื่อให้ทันต่อยุคสมัย ปัจจัยสำคัญของความสำเร็จในการจัดการศึกษาคือ ความรวดเร็ว (Speed) ในการตอบสนอง นวัตกรรม (Innovation) ความสามารถในการปรับตัว (Adaptability) และการพัฒนาทักษะของบุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) ที่เน้นการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และแนวคิด ไทยแลนด์ 4.0

การศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาและเสริมสร้างสมรรถนะในการแข่งขันระยะยาว การปฏิรูปการศึกษา เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจของประเทศ ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในฐานะ ผู้นำการศึกษา ซึ่งต้องมีความสามารถในการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ สามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านค่านิยม วัฒนธรรม เทคโนโลยี และนโยบาย โดยภาวะผู้นำของผู้บริหารสามารถแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ภาวะผู้นำแบบมุ่งงาน ภาวะผู้นำแบบมุ่งความสัมพันธ์ ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและภาวะผู้นำทางวิชาการ

นอกจากนี้แรงจูงใจของครูในการปฏิบัติงานเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 8 ด้าน เช่น ความสำเร็จของงาน การยอมรับนับถือ ความก้าวหน้าในอาชีพ และผลประโยชน์ตอบแทนการบริหารสถานศึกษาต้องสอดคล้องกับแนวทางของ ศตวรรษที่ 21 และไทยแลนด์ 4.0 โดยเฉพาะใน สหวิทยาเขตชลบุรี 3 ซึ่งอยู่ภายใต้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง เพื่อให้การศึกษาเกิดประสิทธิภาพสูงสุด การศึกษาเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารกับแรงจูงใจของครู จึงมีความสำคัญในการพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ และส่งเสริมให้ครูสามารถทำงานได้เต็มศักยภาพ ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จของสถานศึกษาในระยะยาว

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ในสหวิทยาเขตชลบุรี 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ตามการประเมินของครู

2.2 เพื่อศึกษาระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ในสหวิทยาเขตชลบุรี 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ตามการประเมินของครู

2.3 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ในสหวิทยาเขตชลบุรี 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ตามการประเมินของครู

3. สมมติฐานของการวิจัย

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำ ของผู้บริหารโรงเรียน กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสหวิทยาเขตชลบุรี 3 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง มีความสัมพันธ์ในระดับสูง

4. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

4.1 สามารถนำผลการวิจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับแรงจูงใจไปใช้กับข้าราชการครูในสถานศึกษาสหวิทยาเขตชลบุรี 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง

4.2 สามารถนำผลการวิจัยด้านสมรรถนะของผู้บริหารไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในสถานศึกษาสหวิทยาเขตชลบุรี 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง

4.3 ได้ทราบภาวะการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูในสถานศึกษาสหวิทยาเขตชลบุรี 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง

4.4 เพื่อสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานให้กับครูที่อยู่ภายใต้บังคับบัญชา จะได้ทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพอันเป็นประโยชน์โดยตรงต่อการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาต่อไป

4.5 ใช้ผลวิจัยที่ได้สำหรับเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าในเรื่องที่เกี่ยวข้องต่อไปในอนาคต

5. วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครู จำนวน 285 คน ในสหวิทยาเขตชลบุรี 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ปีการศึกษา 2567 การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2556) และกลุ่มตัวอย่างใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) จำแนกในแต่ละโรงเรียน โดยคำนวณตามสัดส่วนด้วย

ค่าร้อยละจากนั้นใช้การสุ่มอย่างง่าย ตามจำนวนประชากร 1,092 คน จะได้กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นครูจำนวน 285 คน

6. ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามขนาดโรงเรียน และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	n	ร้อยละ
ขนาดโรงเรียน		
1. โรงเรียนขนาดกลาง	16	5.6
2. โรงเรียนขนาดใหญ่	18	6.3
3. โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ	251	88.1
รวม	285	100.00
ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน		
1. น้อยกว่า 10 ปี	181	63.5
2. 10 - 20 ปี	74	26
3. มากกว่า 20 ปี	30	10.5
รวม	285	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม มีจำนวน 285 จำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 251 คน คิดเป็นร้อยละ 88.1 รองลงมาอยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 6.3 และน้อยที่สุดอยู่ในโรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 5.6

เมื่อจำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานน้อยกว่า 10 ปี จำนวน 181 คน คิดเป็นร้อยละ 63.5 รองลงมาคือ ตั้งแต่ 10 - 20 ปี จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 26 และน้อยที่สุดคือ มากกว่า 20 ปี จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 10.5

ตารางที่ 2 ระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ในสหวิทยาเขตชลบุรี 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ของครูผู้สอน โดยรวม

ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน	ค่าสถิติ (n = 285)		การแปลความหมาย
	$\bar{X}$	S.D.	
1.ภาวะผู้นำแบบมุ่งงาน	4.71	.19	มากที่สุด

2. ภาวะผู้นำแบบมุ่งความสัมพันธ์	4.69	.34	มากที่สุด
3. ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม	4.78	.31	มากที่สุด
4. ภาวะผู้นำแบบมุ่งการเปลี่ยนแปลง	4.57	.24	มากที่สุด
รวม	4.69	.12	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ในสหวิทยาเขตชลบุรี 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ตามการประเมินของครูโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.69$ S.D. = .12) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 4.78$) ภาวะผู้นำแบบมุ่งงาน ($\bar{X} = 4.71$) ภาวะผู้นำแบบมุ่งความสัมพันธ์ ($\bar{X} = 4.69$) และภาวะผู้นำแบบมุ่งการเปลี่ยนแปลง ($\bar{X} = 4.70$) เมื่อพิจารณาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.19 – 0.34 ลักษณะเช่นนี้แสดงว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีการประเมิน สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน

ตารางที่ 3 ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ในสหวิทยาเขตชลบุรี 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ตามการประเมินของครู โดยรวม

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู	ค่าสถิติ (n = 285)		การแปลความหมาย
	$\bar{X}$	S.D.	
1. ด้านความสำเร็จของงาน	4.68	.23	มากที่สุด
2. ด้านการยอมรับนับถือ	4.48	.28	มากที่สุด
3. ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่	4.40	.21	มากที่สุด
4. ด้านความรับผิดชอบ	4.47	.26	มากที่สุด
5. ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ	4.65	.27	มากที่สุด
6. ด้านสภาพการทำงาน	4.62	.25	มากที่สุด
7. ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน	4.54	.34	มากที่สุด
8. ด้านผลประโยชน์ตอบแทน	4.65	.19	มากที่สุด
รวม	4.56	.13	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ในสหวิทยาเขตชลบุรี 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ตามการประเมินของครู โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.56$ S.D. = 0.13) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ ด้านความสำเร็จของงาน ($\bar{X} = 4.68$) และรองมาคือด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติและด้านผลประโยชน์ตอบแทน ($\bar{X} = 4.65$) ต่อมาด้านสภาพการทำงานมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 4.62$) และเมื่อพิจารณาส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.19-0.34 ลักษณะเช่นนี้แสดงว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีการประเมิน สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ในสหวิทยาเขตชลบุรี 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ตามการประเมินของครู โดยรวม

ตัวแปร	X _t	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	Y _t	Y ₁	Y ₂	Y ₃	Y ₄	Y ₅	Y ₆	Y ₇	Y ₈
X _t		.734**	.688**	.790**	.886**	.818**	.790**	.728**	.858**	.674**	.527**	.597**	.500**	.648**
X ₁			.487**	.386**	.335**	.300**	.228**	.237**	.601**	.506**	.205**	.371**	.599**	.312**
X ₂				.235**	.617**	.271**	.354**	.165**	.740**	.617**	.238**	.254**	.672**	.544**
X ₃					.346**	.377**	.431**	.218**	.815**	.709**	.229**	.365**	.655**	.614**
X ₄						.284**	.149**	.278**	.774**	.858**	.118**	.364**	.653**	.722**
Y _t							.682**	.634**	.651**	.787**	.796**	.731**	.782**	.845**
Y ₁								.527**	.598**	.308**	.332**	.625**	.749**	.523**
Y ₂									.441**	.249**	.285**	.159**	.835**	.746**
Y ₃										.106**	.404**	.223**	.664**	.637**
Y ₄											.461**	.346**	.707**	.518**
Y ₅												.643**	.537**	.759**
Y ₆													.437**	.709**
Y ₇														.838**
Y ₈														

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4 พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน (X_1) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู (Y_1) ในระดับสูง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) 0.818 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่า เมื่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสูงขึ้น แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามไปด้วยตัวแปรสำคัญที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ (Y_3) และ ด้านความรับผิดชอบ (Y_4) อาจเป็นปัจจัยที่ช่วยเสริมความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารกับแรงจูงใจของครูตัวแปรที่มีความสัมพันธ์สูงสุด 3 อันดับแรกได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน (X_1) กับ ภาวะผู้นำแบบมุ่งการเปลี่ยนแปลง (X_4) มีความสัมพันธ์สูงสุด ($r = 0.886$) บ่งชี้ว่า ผู้นำที่มีแนวคิดเชิงเปลี่ยนแปลงสามารถส่งเสริมภาวะผู้นำโดยรวมขององค์กรได้แรงจูงใจของครูโดยรวม (Y_1) กับ ด้านผลประโยชน์ตอบแทน (Y_8) มีความสัมพันธ์สูง ($r = 0.845$) แสดงให้เห็นว่า แรงจูงใจของครูเพิ่มขึ้นเมื่อมีผลตอบแทนที่เหมาะสม ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน (Y_7) กับ ด้านผลประโยชน์ตอบแทน (Y_8) มีความสัมพันธ์สูง ($r = 0.838$) บ่งบอกว่า ความสัมพันธ์ที่ดีในที่ทำงานอาจมีผลต่อแรงจูงใจผ่านผลตอบแทนที่ได้รับ

7. อภิปรายผลการวิจัย

7.1 จากการศึกษาพบว่า ระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดซึ่งหมายความว่าผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทในการนำองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถกระตุ้นให้ครูเกิดแรงจูงใจในการทำงาน

7.1.1 ภาวะผู้นำแบบมุ่งงานจากผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำแบบมุ่งงานของผู้บริหารโรงเรียนอยู่ในระดับมากที่สุดแสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการกำหนดเป้าหมาย การวางแผนงาน และการกำกับดูแลการปฏิบัติงานของครูอย่างเป็นระบบ และองค์ประกอบที่ได้รับคะแนนสูงสุด ได้แก่ ผู้บริหารมีความคาดหวังว่างานที่มอบหมายให้ครูทำจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายและผู้บริหารกำกับ ติดตามการปฏิบัติงานของครูอย่างใกล้ชิดเพื่อให้บรรลุเป้าหมายซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (Blake & Mouton 1985) ที่ชี้ว่าผู้นำที่มุ่งงานจะมีความคาดหวังสูงต่อบุคลากร และให้ความสำคัญกับการวางแผนและติดตามผลการดำเนินงานอย่างไรก็ตามการเน้นผลลัพธ์มากเกินไปอาจทำให้ครูรู้สึกว่ามีแรงกดดันสูง ดังนั้น ผู้บริหารควรสร้างสมดุลระหว่างการมุ่งงานและการสนับสนุนด้านจิตใจของครู

7.1.2 ภาวะผู้นำแบบมุ่งความสัมพันธ์ ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำแบบมุ่งความสัมพันธ์ของผู้บริหารโรงเรียนอยู่ในระดับมากที่สุดแสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ความเป็นธรรม และสนับสนุนครูในด้านสวัสดิการและกำลังใจในการทำงานและองค์ประกอบที่ได้รับคะแนนสูงสุด ได้แก่ ผู้บริหารมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและให้ความช่วยเหลือครูทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน และ ผู้บริหารให้การยกย่อง ชมเชย และให้รางวัลแก่ครูที่ปฏิบัติงานสำเร็จอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับแนวคิดของ (Hersey & Blanchard 1977) ที่ระบุว่าผู้นำที่มุ่งความสัมพันธ์จะสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดีและช่วยให้บุคลากรมีแรงจูงใจในการทำงาน อย่างไรก็ตาม คะแนนในด้านการสร้างแรงจูงใจให้ครูใช้ความสามารถเต็มที่ ค่อนข้างต่ำ

กว่าด้านอื่น ซึ่งอาจหมายความว่าผู้บริหารยังสามารถพัฒนาแนวทางกระตุ้นให้ครูมีความคิดสร้างสรรค์และทุ่มเทกับงานได้มากขึ้น

7.1.3 ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารโรงเรียนอยู่ในระดับมากที่สุดแสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและพัฒนาการทำงานในโรงเรียนอย่างชัดเจนซึ่งองค์ประกอบที่ได้รับคะแนนสูงสุด ได้แก่ ผู้บริหารให้ความไว้วางใจครูอย่างเต็มที่ในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย และ ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูได้ปฏิบัติงานตามความรู้ความสามารถของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (Likert 1967) ที่กล่าวว่า ผู้นำที่ให้บุคลากรมีส่วนร่วมจะช่วยเสริมสร้างขวัญกำลังใจ และทำให้บุคลากรรู้สึกเป็นเจ้าขององค์กรมากขึ้นอย่างไรก็ตาม คะแนนด้านการให้ครูมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงานของตนเอง ค่อนข้างต่ำกว่าด้านอื่น ซึ่งอาจแสดงว่าครูบางส่วนอาจต้องการแนวทางที่ชัดเจนหรือการสนับสนุนเพิ่มเติมในกระบวนการประเมินผล

7.1.4 จากผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำแบบมุ่งการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนอยู่ในระดับมากที่สุดแสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการนำพาโรงเรียนให้เกิดการพัฒนา และสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และองค์ประกอบที่ได้รับคะแนนสูงสุด ได้แก่ การกำหนดวิสัยทัศน์ที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนและท้องถิ่น และ การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการบริหารโรงเรียนซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ(Bass 1985) และ (Leithwood & Jantzi 2005) ที่ชี้ว่า ผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิภาพต้องสามารถกำหนดทิศทางที่ชัดเจน และสร้างแรงบันดาลใจให้กับบุคลากรอย่างไรก็ตาม การส่งเสริมให้มีการใช้เทคโนโลยีในการบริหารและการสอนมีคะแนนต่ำกว่าด้านอื่น อาจเนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณหรือความพร้อมของบุคลากรในบางโรงเรียน

7.2 จากผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า ครูมีแรงจูงใจในการทำงานค่อนข้างสูง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน

7.2.1 ด้านความสำเร็จของงาน ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจด้านความสำเร็จของงานของครูอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่า ครูมีความมุ่งมั่นในการทำงาน และให้ความสำคัญกับผลลัพธ์ของงานเป็นอย่างมาก องค์ประกอบที่ได้รับคะแนนสูงสุด ได้แก่ มีความต้องการทำงานให้สำเร็จจุล่งได้ตามเป้าหมาย และมีความภาคภูมิใจในผลการปฏิบัติงานของตนเองซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (Herzberg 1959) ที่กล่าวว่า "ความสำเร็จของงาน" เป็นหนึ่งในปัจจัยกระตุ้น (Motivators) ที่ทำให้บุคลากรรู้สึกมีคุณค่าและต้องการพัฒนาตนเองอย่างไรก็ตาม ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบการปฏิบัติงานจนประสบผลสำเร็จได้คะแนนต่ำกว่าด้านอื่น ซึ่งอาจสะท้อนว่า ครูบางส่วนอาจต้องการการสนับสนุนเพิ่มเติมจากผู้บริหาร หรือการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

7.2.2 จากผลการวิเคราะห์ พบว่าบุคลากรได้รับ การยอมรับนับถือในระดับสูงมาก โดยเฉพาะในด้านการเป็นที่ปรึกษาให้เพื่อนร่วมงานและการได้รับการยอมรับในความสามารถด้านวิชาชีพ

แสดงให้เห็นถึงบทบาทที่สำคัญและความเชื่อมั่นที่องค์กรมีต่อบุคลากรอย่างไรก็ตาม แม้ว่าการได้รับรางวัลและคำชมเชยจากองค์กรจะอยู่ในระดับ "มากที่สุด" แต่เป็นค่าที่ต่ำสุดในกลุ่ม องค์กรอาจสามารถปรับปรุงแนวทางการให้รางวัลและการยกย่องชมเชยให้มากขึ้นเพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจในการทำงาน

7.2.3 ผลการวิเคราะห์ด้าน ความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ พบว่ามีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับ "มากที่สุด" แสดงว่าบุคลากรมีความพึงพอใจและได้รับการสนับสนุนด้านความก้าวหน้าในองค์กรเป็นอย่างดีโดยเฉพาะด้าน ความพึงพอใจต่อการเลื่อนตำแหน่งและเงินเดือนได้รับคะแนนสูงสุด สะท้อนว่าองค์กรมีระบบบริหารผลตอบแทนที่เหมาะสม นอกจากนี้ บุคลากรยังได้รับโอกาสในการฝึกอบรม ศึกษาต่อ และทำผลงานทางวิชาการเพื่อพัฒนาอาชีพ อย่างไรก็ตาม องค์กรอาจพิจารณาแนวทางเพิ่มเติมเพื่อ เพิ่มโอกาสเลื่อนตำแหน่งและพัฒนาแผนฝึกอบรมให้ครอบคลุมยิ่งขึ้น เพื่อเสริมสร้างศักยภาพบุคลากรในระยะยาว

7.2.4 ผลการวิจัยด้าน ความรับผิดชอบ พบว่าบุคลากรมีระดับความรับผิดชอบสูงมาก โดยเฉพาะในด้าน “ให้ความสำคัญกับงานที่ได้รับมอบหมายอย่างสม่ำเสมอ” และ “มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มที่” ซึ่งสะท้อนถึงความมุ่งมั่นและความตั้งใจของบุคลากรในการปฏิบัติงาน อย่างไรก็ตาม พบว่า “ความตั้งใจและเอาใจใส่ในการจัดการเรียนการสอนและงานพิเศษ” มีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดซึ่งอาจแสดงถึงภาระงานที่มากส่งผลให้บุคลากรอาจมีข้อจำกัดด้านเวลาในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการสอนซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Herzberg’s Two-Factor Theory ซึ่งระบุว่า ปัจจัยจูงใจ (Motivators) เช่น ความสำเร็จในการทำงาน และการได้รับการยอมรับ มีผลต่อความพึงพอใจและแรงจูงใจในการทำงานของบุคลากร ซึ่งในกรณีนี้ การที่บุคลากรให้ความสำคัญกับงานที่ได้รับมอบหมายสะท้อนถึงแรงจูงใจเชิงบวกที่ช่วยให้บุคลากรมีความรับผิดชอบสูงนอกจากนี้ ผลการวิจัยของ (สมศักดิ์ 2565) ที่ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานของครู” พบว่า สภาพแวดล้อมในการทำงาน และการสนับสนุนจากองค์กร เป็นปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมความรับผิดชอบของบุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยนี้ที่พบว่าบุคลากรมีความรับผิดชอบสูงในหน้าที่หลัก แต่อาจต้องการการสนับสนุนเพิ่มเติมในด้านทรัพยากรและการบริหารภาระงาน

7.2.5 ผลการวิเคราะห์ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ พบว่าค่าเฉลี่ยซึ่งอยู่ในระดับ "มากที่สุด" แสดงว่าบุคลากรมีความพึงพอใจต่อหน้าที่การงานที่ได้รับ โดยเฉพาะในด้าน "งานที่ปฏิบัติมีความยากง่ายสามารถยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม" ซึ่งได้รับคะแนนสูงสุด สะท้อนถึงการที่บุคลากรสามารถปรับตัวและบริหารจัดการงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ได้ในขณะที่ด้าน"งานที่ปฏิบัติมีความท้าทายและส่งเสริมให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์" ได้ค่าคะแนนต่ำสุด แม้จะยังอยู่ในระดับ "มากที่สุด" แต่สะท้อนว่าบุคลากรอาจต้องการโอกาสเพิ่มเติมในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในงานของตนเองนอกจากนี้ ผลการศึกษาของ (พรทิพย์ 2564) ที่วิจัยเกี่ยวกับ ความพึงพอใจในลักษณะงานของครู พบว่า งานที่มีโครงสร้างชัดเจนและสามารถ

พัฒนาองค์ความรู้ได้นั้นส่งผลต่อความพึงพอใจสูง ซึ่งตรงกับผลวิจัยนี้ที่พบว่าบุคลากรให้คะแนนสูงในเรื่อง การวางแผนและจัดระบบงาน

7.2.6 ผลการวิเคราะห์ด้าน สภาพการทำงาน พบว่าค่าเฉลี่ยซึ่งอยู่ในระดับ "มากที่สุด" แสดงว่าบุคลากรมีความพึงพอใจต่อสภาพการทำงาน โดยเฉพาะในด้าน "การจัดตารางสอนมีความเหมาะสมกับธรรมชาติของวิชาที่สอน"ซึ่งได้รับคะแนนสูงสุดสะท้อนถึงการที่การจัดตารางสอนนั้นเหมาะสมกับธรรมชาติของวิชาที่สอนซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนได้ดีสอดคล้องกับงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดตารางสอน (Hargreaves, 1994) พบว่า การจัดตารางสอนที่เหมาะสมไม่เพียงแต่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการเรียนการสอน แต่ยังส่งผลต่อความพึงพอใจในการทำงานของครู เพราะการจัดเวลาและทรัพยากรที่เหมาะสมจะช่วยให้ครูสามารถจัดการกับภาระงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผลการสำรวจในด้านนี้สะท้อนถึงความพึงพอใจในระดับสูง

7.2.7 ผลการวิเคราะห์ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน พบว่าค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มากที่สุด แสดงว่าบุคลากรความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานไปในทางที่ดี โดยเฉพาะในด้าน "ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทุกคนมีความสามัคคีและให้ความร่วมมือกันในการปฏิบัติงาน"ซึ่งแสดงถึงระดับความพึงพอใจที่สูงมากในด้านความสามัคคีและความร่วมมือในการทำงานร่วมกันของทุกฝ่ายในองค์กรการที่ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงเช่นนี้สะท้อนให้เห็นถึงสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดี ซึ่งทุกฝ่ายในองค์กรมีการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและมุ่งสู่เป้าหมายเดียวกัน การสนับสนุนและการร่วมมือระหว่างผู้บริหาร ครู และบุคลากรต่าง ๆ ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่มีความสุขและสร้างผลสำเร็จในการปฏิบัติงาน

7.2.8 ผลการวิเคราะห์ด้านผลประโยชน์ตอบแทน พบว่าค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มากที่สุด แสดงให้เห็นว่าบุคลากรเห็นว่าปริมาณงานและความรับผิดชอบที่ได้รับนั้นมีความเหมาะสมกับเงินเดือนที่ได้รับ ซึ่งแสดงถึงความพึงพอใจในระดับสูงมากผลลัพธ์นี้สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการงานและความรับผิดชอบในองค์กรนั้นได้รับการพิจารณาอย่างเหมาะสมและยุติธรรมโดยไม่มีความรู้สึกถึงภาระงานที่เกินกำลังหรือไม่สมดุลกับผลตอบแทนซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความพึงพอใจในการทำงานและรักษาผู้ปฏิบัติงานในระยะยาวการที่ครูและบุคลากรพึงพอใจในเรื่องนี้ยังสามารถส่งเสริมการทำงานที่มีประสิทธิภาพ เพราะเมื่อพวกเขาารู้สึกว่าผลตอบแทนที่ได้รับมีความเหมาะสมกับการทำงานจะทำให้มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานมากขึ้น

ผลการวิจัยชี้ว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารมีผลต่อแรงจูงใจของครูในระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของ กระทรวงศึกษาธิการไทย ที่มุ่งพัฒนาศักยภาพผู้บริหารให้สามารถขับเคลื่อนการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ตามแนวทาง ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี อย่างไรก็ตาม สภาพแวดล้อมทางการศึกษาไทยยังเผชิญความท้าทาย เช่น โครงสร้างการบริหารที่รวมศูนย์อำนาจ ภาระงานที่มากของครู และความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ซึ่งอาจส่งผลต่อแรงจูงใจในการทำงานของครู การพัฒนาภาวะผู้นำที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการบริหารที่ยืดหยุ่นจึงเป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาไทย

โดยตามแนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำหลายแนวทางต่างมีความเหมาะสมกับบริบทการศึกษาไทย เช่น Blake & Mouton (1985) และ Hersey & Blanchard (1977): เหมาะสมกับโรงเรียนไทยที่ยังมีระบบบริหารแบบรวมศูนย์ เนื่องจากเน้นการสร้างสมดุลระหว่างผลลัพธ์และความสัมพันธ์

Likert (1967) และ Bass (1985): เน้นการมีส่วนร่วมและการเปลี่ยนแปลง ซึ่งช่วยส่งเสริมการพัฒนาโรงเรียนให้ทันต่อยุค ไทยแลนด์ 4.0

Herzberg (1959) และ Two-Factor Theory: อธิบายแรงจูงใจของครูในบริบทไทยได้ดี โดยเน้นทั้งปัจจัยกระตุ้น (Motivators) และปัจจัยสุขอนามัย (Hygiene Factors)

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.1.1 ควรพัฒนาโครงสร้างการบริหารงานในโรงเรียนให้มีความยืดหยุ่น สามารถปรับตัวได้ตามสภาพแวดล้อมและความเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา เช่น โรงเรียนสามารถกำหนดแผนพัฒนาตามบริบทของตนเอง เช่น โรงเรียนในพื้นที่ชนบทอาจเน้นโครงการส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านชุมชน ขณะที่โรงเรียนในเมืองอาจเน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเรียนการสอน

8.1.2 ควรส่งเสริมให้ครูมีโอกาสนำตนเองอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านวิชาการและด้านการบริหารจัดการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน เช่น จัดอบรมเชิงปฏิบัติการสำหรับผู้บริหารเรื่อง “ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง” หรือ “การบริหารงานเชิงกลยุทธ์” เพื่อช่วยให้ผู้บริหารสามารถนำพาโรงเรียนให้พัฒนาได้อย่างยั่งยืน

8.1.3 ควรสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี โดยส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหาร ครู และบุคลากรในสถานศึกษา เพื่อเพิ่มแรงจูงใจและประสิทธิภาพในการทำงาน เช่น จัด “โครงการครูสัมพันธ์” ที่ส่งเสริมการทำกิจกรรมระหว่างครู เช่น เวิร์กช็อปด้านการพัฒนาวิชาชีพ หรือกิจกรรมสนทนากันเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร

8.1.4 ลดภาระงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสอนของครู เช่น โรงเรียนสามารถนำระบบ E-Document มาใช้ในการจัดการเอกสาร ลดเวลาทำงานเอกสารของครู หรือจัดให้มีเจ้าหน้าที่ธุรการรับผิดชอบงานด้านเอกสารแทนครู

8.1.5 สร้างแรงจูงใจและพัฒนาศักยภาพครู เช่น มีระบบ “Teacher Reward Program” โดยให้ครูที่มีผลการสอนโดดเด่นได้รับการสนับสนุนทุนศึกษาต่อ หรือได้รับรางวัลเพื่อสร้างขวัญกำลังใจ

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

8.2.1 ควรศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู เช่น สภาพแวดล้อมการทำงาน วัฒนธรรมองค์กร และนโยบายด้านการศึกษา

8.2.2 ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังกลุ่มตัวอย่างที่กว้างขึ้น เช่น โรงเรียนในพื้นที่อื่น ๆ

หรือโรงเรียนที่มีลักษณะแตกต่างกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการศึกษาได้อย่างเหมาะสม

8.2.3 ควรใช้ระเบียบวิธีวิจัยที่หลากหลายมากขึ้น เช่น การวิจัยเชิงคุณภาพ หรือการศึกษากรณีตัวอย่าง เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารและแรงจูงใจของครู

8.2.4 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนในเชิงลึก เพื่อให้สามารถนำไปปรับปรุงแนวทางการบริหารงานในสถานศึกษาได้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- พรทิพย์. (2564). *ที่วิจัยเกี่ยวกับความพึงพอใจในลักษณะงานของครู*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์.
- สมศักดิ์. (2565). *ที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานของครู*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์.
- Bass, B. M. (1985). *Leadership and performance beyond expectations*. New York: Free Press.
- Blake, R. R., & Mouton, J. S. (1985). *The managerial grid III: The key to leadership excellence*. Houston: Gulf Publishing.
- Hargreaves, A. (1994). *Changing teachers, changing times: Teachers' work and culture in the postmodern age*. London: Cassell.
- Hersey, P., & Blanchard, K. H. (1977). *Management of organizational behavior: Utilizing human resources*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Herzberg, F. (1959). *The motivation to work*. New York: John Wiley & Sons.
- Leithwood, K., & Jantzi, D. (2005). A review of research on transformational school leadership. *Educational Leadership*, 62(6), 5–10.
- Likert, R. (1967). *The human organization: Its management and value*. New York: McGraw-Hill.

ความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการของหน่วยบริการศูนย์การศึกษาพิเศษ พิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

The Needs Assessment Academic Administration in Special Education Service Centers under Office of Special Education Administration

ธมนวรรณ แดงทองดี¹, สุภัชฌาน์ ศรีเอี่ยม² และ ชาญชัย วงศ์สิริสวัสดิ์³

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, ปทุมธานี, ประเทศไทย

Thamonwan Dangthongdee¹, Supatcha Sriiam² and Chanchai Wongsirasawat³

^{1,2,3}Valaya Alongkorn Rajabhat University, Pathum Thani, Thailand

✉: thamonwan.noon14@gmail.com

(Corresponding Email)

Received: 22 February 2025; Revised: 21 March 2025; Accepted: 26 March 2025

© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการของหน่วยบริการศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ 2) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการของหน่วยบริการศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูผู้สอนของศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำนวน 322 คน ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการกำหนดตัวอย่างของยามานะ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.99 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิธีการวิเคราะห์ PNI modified ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับสภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการของหน่วยบริการศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 5 ข้อ ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.63) ระดับสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการหน่วยบริการศูนย์การศึกษาพิเศษ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.62) 2) การประเมินความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการของหน่วยบริการศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ลำดับความต้องการจำเป็น เรียงตามลำดับ คือ งานส่งเสริม สนับสนุนการจัดการเรียนรวม งานส่งเสริม สนับสนุนการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยครอบครัว และชุมชน งานทะเบียนนักเรียน วัดผลและประเมินผล ส่งต่อ งานบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มและเตรียมความพร้อม และงานสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา

คำสำคัญ: ความต้องการจำเป็น, การบริหารงานวิชาการ, หน่วยบริการศูนย์การศึกษาพิเศษ

Abstract

The objectives of this research article are 1) to study the current level and the desired level of academic administration of special education center service units, Office of Special Education Administration, and 2) to study the needs of academic administration in special education service centers under office of special education administration. The samples used in the research were 322 teachers of special education centers, Office of Special Education Administration, the sample size was determined by Yamane's sampling formula. The research instrument was a 5-point rating scale questionnaire with a reliability value of 0.99. The statistics used for data analysis were mean, standard deviation, and PNI modified. The research results found that 1) the current level of academic administration in special education service centers under office of special education administration Overall, it was at a high level for all 5 items ($\bar{x}$ = 4.23, S.D. = 0.63). Desirable level of academic administration in special education service centers under office of special education administration Overall, it was at a high level ($\bar{x}$ = 4.38, S.D. = 0.62). 2) Assessment of the needs of academic administration in special education service centers under office of special education administration, the order of needs are as follows: inclusive education, community-based rehabilitation, student registration measurement and evaluation transitional services, early intervention and facilities, media, services, and other educational assistance.

Keyword: Needs assessment, Academic Administration, Special Education Service Centers

1. บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนา กำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560) ประกอบกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 8 และมาตรา 9 ได้กำหนดให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาให้มีเอกภาพ ด้านนโยบายและความหลากหลายในการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา โดยให้มีการส่งเสริมการจัดการศึกษาที่หลากหลาย รวมทั้งยึดหลักการมีส่วนร่วมขององค์กรเครือข่ายการปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาครัฐและเอกชน และ มาตรา 10 การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ การศึกษาสำหรับคนพิการ ให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษ ต้องจัดด้วยรูปแบบที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น

พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ.2551 กล่าวถึง สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษาไว้ในมาตรา 5 คนพิการมีสิทธิทางการศึกษา ดังนี้ ได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตั้งแต่แรก

เกิดหรือพบความพิการจนตลอดชีวิต พร้อมทั้งได้รับเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา เลือกรับบริการทางการศึกษา สถานศึกษา ระบบและรูปแบบการศึกษา โดยคำนึงถึงความสามารถ ความสนใจ ความถนัดและความต้องการจำเป็นพิเศษของบุคคลนั้นได้รับการศึกษาที่มีมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา รวมทั้งการจัดหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ การทดสอบทางการศึกษา ที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการแต่ละประเภทและบุคคล สถานศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานภายใต้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีภารกิจในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐานการศึกษา การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพต้องอาศัยการบริหารงานในสถานศึกษาต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารงานวิชาการซึ่งถือเป็นงานหลักที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนโดยตรงต่อผู้เรียน เป็นหัวใจสำคัญของสถานศึกษา และมีความสำคัญอย่างยิ่ง คุณภาพของการจัดการศึกษาของสถานศึกษาจะบรรลุเป้าหมายได้เมื่อการบริหารงานวิชาการมีความเข้มแข็ง ประสบผลสำเร็จ และจัดได้ตามมาตรฐานการศึกษา กล่าวได้ว่าการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาต้องทราบและเข้าใจจุดประสงค์ ขอบข่าย ความสำคัญของงานวิชาการ และมีความรอบรู้ในด้านการบริหารมีศาสตร์และศิลป์ในการดำเนินงาน ติดตาม ดูแล เพื่อให้ภาระงานต่าง ๆ ดำเนินไปได้ด้วยความเรียบร้อยสอดคล้องกับแผนการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2566 – 2570) ยุทธศาสตร์ที่ 1 จัดการเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่การศึกษาให้แก่คนพิการตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบ และยุทธศาสตร์ที่ 6 ปรับรูปแบบการทำงาน สร้างความเข้าใจระหว่างหน่วยงาน และบูรณาการความร่วมมือเพื่อการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการให้มีประสิทธิภาพ

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษมียุทธศาสตร์และจุดเน้นในการการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาเพื่อคนพิการและผู้ด้อยโอกาส และการฝึกอบรมเพื่อคนพิการและผู้ด้อยโอกาสสามารถศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น สามารถประกอบอาชีพและพึ่งตนเองได้ตามศักยภาพ การพัฒนาครู ผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการและผู้ด้อยโอกาส ให้มีความรู้ความเข้าใจเรื่องคนพิการและผู้ด้อยโอกาส สามารถบริหารจัดการ บริหารหลักสูตรและวางแผนการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ การผลิต พัฒนาระบบสื่อเทคโนโลยีการศึกษาและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการให้ทั่วถึง เพียงพอและเหมาะสมตามความต้องการจำเป็นพิเศษของแต่ละบุคคล และการประสานเครือข่ายการทำงานระหว่างหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกประเทศ รวมทั้งการระดมทรัพยากรในการพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการและผู้ด้อยโอกาส (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2561) นำไปสู่การกำหนดบทบาทของศูนย์การศึกษาพิเศษ ดังนี้ บทบาทที่ 1 จัดและส่งเสริม สนับสนุนการศึกษาในลักษณะศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention : E1) และเตรียมความพร้อมของคนพิการ เพื่อเข้าสู่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงเรียนอนุบาล โรงเรียนเรียนร่วม โรงเรียนเฉพาะความพิการ ศูนย์การเรียนเฉพาะความพิการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น บทบาทที่ 2 พัฒนา และฝึกอบรมผู้ดูแลคนพิการ บุคลากรที่จัดการศึกษาสำหรับคนพิการ บทบาทที่ 3 จัดระบบและส่งเสริม สนับสนุนการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program : IEP) สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใด

ทางการศึกษาสำหรับคนพิการ บทบาทที่ 4 จัดระบบบริการช่วงเชื่อมต่อสำหรับคนพิการ (Transitional Services) บทบาทที่ 5 ให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยครอบครัวและชุมชน ด้วยกระบวนการทางการศึกษา บทบาทที่ 6 เป็นศูนย์ข้อมูล รวมทั้งจัดระบบข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาสำหรับคนพิการ บทบาทที่ 7 จัดระบบสนับสนุนการจัดการเรียนร่วม และประสานงานการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในจังหวัด และบทบาทที่ 8 ภาระหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนดหรือตามที่ได้รับมอบหมาย (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2561)

ศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ มีจำนวน 77 แห่ง มีหน่วยบริการทั้งหมด 653 แห่ง หน่วยบริการถูกจัดตั้งเพื่อให้เด็กพิการในชุมชนได้รับสิทธิและโอกาสทางการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียม สามารถเข้าถึงการรับบริการทางการศึกษาได้สะดวก รวดเร็ว ทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่ต้องเดินทางมารับบริการที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา หรือศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัด รวมทั้งเปิดโอกาสให้ครอบครัว ชุมชน และผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพเด็กพิการ (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2559) ได้กำหนดการปฏิบัติงานตามโครงสร้างการบริหารหน่วยบริการของศูนย์การศึกษาพิเศษ โดยกำหนดให้งานวิชาการมีขอบข่าย ดังนี้ 1) งานบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มและเตรียมความพร้อม 2) งานส่งเสริม สนับสนุนการจัดการเรียนรวม 3) งานส่งเสริม สนับสนุนการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยครอบครัวและชุมชน 4) งานทะเบียนนักเรียน วัดผลและประเมินผล ส่งต่อ 5) งานสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา (ตามกฎกระทรวง) (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2561)

จากสภาพปัญหาในปี พ.ศ. 2566 พบว่าจำนวนหน่วยบริการศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษไม่ครอบคลุมทุกอำเภอในประเทศไทย การปฏิบัติงานขาดการวางแผนการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นเฉพาะบุคคล ระหว่างครู ผู้ปกครอง ทีมนักสหวิชาชีพ และชุมชน ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษายังขาดประสบการณ์ทางด้านการบริหารจัดการหน่วยบริการ โดยเฉพาะงานวิชาการ ส่งผลให้การดำเนินงานของหน่วยบริการไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร (ชูศักดิ์ ศิริเชยงพิณ, 2564) ได้แก่ งานบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มและเตรียมความพร้อม งานส่งเสริม สนับสนุนการจัดการเรียนรวม งานส่งเสริม สนับสนุนการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยครอบครัวและชุมชน งานทะเบียนนักเรียน วัดผลและประเมินผล ส่งต่อ งานสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา (ตามกฎกระทรวง)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการของหน่วยบริการศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เพื่อให้สถานศึกษาสามารถนำข้อมูลสารสนเทศที่ได้จากงานวิจัยครั้งนี้มาเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของหน่วยบริการศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการของหน่วยบริการศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

2. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการของหน่วยบริการศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนของศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จาก 77 ศูนย์การศึกษาพิเศษ รวมทั้งหมด 4,067 คน (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2566)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนของศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำนวน 322 คน ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการกำหนดตัวอย่างของยามาเน (Yamane, 1973) และใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified random sampling) โดยนำจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ มาแบ่งสัดส่วนโดยจำแนกตามกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา 12 กลุ่มเครือข่าย เมื่อได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา แล้วจึงทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายด้วยวิธีการจับสลาก (Lottery method) โดยจับสลาก กลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษาระดับ 1 แห่ง แล้วจึงเก็บข้อมูลจากสถานศึกษาที่จับสลากได้ จนได้ข้อมูลครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบประเมินชนิดตรวจสอบรายการ จำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และตำแหน่ง

ตอนที่ 2 ความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการของหน่วยบริการศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ทั้งนี้ แบบประเมินความต้องการจำเป็นได้ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้วยการหาค่าดัชนี ความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ซึ่งพบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.50 – 1.00 และวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบประเมินทั้งฉบับ พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.99 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิธีการวิเคราะห์ PNI modified

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยประสานงานกับงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย

ราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ เพื่อขอหนังสือเกี่ยวกับการขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ได้แบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน 322 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 วิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการของหน่วยบริการศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยใช้การหาค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตอนที่ 3 การประเมินความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการของหน่วยบริการศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยการนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น Modified Priority Index ($PNI_{modified}$) (สุวิมล ว่องวาณิช, 2558) และจัดลำดับความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการของหน่วยบริการศูนย์การศึกษาพิเศษ

4. ผลการวิจัย

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีจำนวน 225 คน คิดเป็นร้อยละ 69.90 ส่วนใหญ่อายุ 31 – 40 ปี จำนวน 174 คน คิดเป็นร้อยละ 54.00 ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 279 คน คิดเป็นร้อยละ 84.80 ส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงาน น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 160 คน คิดเป็นร้อยละ 49.70 และส่วนใหญ่เป็นข้าราชการครู มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 258 คน คิดเป็นร้อยละ 80.10

2. ระดับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการของหน่วยบริการศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ พบว่าในภาพรวมและรายข้อทุกข้อของสภาพที่พึงประสงค์มีค่าเฉลี่ยมากกว่าสภาพปัจจุบัน มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ระดับสภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการหน่วยบริการศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.23$, S.D. = 0.63) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 5 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ งานสิ่งอำนวยความสะดวก บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ($\bar{x} = 4.35$, S.D. = 0.67) รองลงมาคือ งานทะเบียนนักเรียน วัดผลและประเมินผล ส่งต่อ ($\bar{x} = 4.30$, S.D. = 0.68) งานบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มและเตรียมความพร้อม ($\bar{x} = 4.28$, S.D. = 0.67) งานส่งเสริม สนับสนุนการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยครอบครัวและชุมชน ($\bar{x} = 4.19$, S.D. = 0.67) และงานส่งเสริม สนับสนุนการจัดการเรียนรวม ($\bar{x} = 4.05$, S.D. = 0.73) ตามลำดับ

2.2 ระดับสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการหน่วยบริการศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.38$, S.D. = 0.62) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 5 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ งานสิ่งอำนวยความสะดวก

สะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ($\bar{x}$ = 4.44, S.D. = 0.64) รองลงมาคือ งานทะเบียนนักเรียน วัดผลและประเมินผล ส่งต่อ ($\bar{x}$ = 4.41, S.D. = 0.66) งานบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม และเตรียมความพร้อม ($\bar{x}$ = 4.38, S.D. = 0.67) งานส่งเสริม สนับสนุนการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยครอบครัวและชุมชน ($\bar{x}$ = 4.36, S.D. = 0.67) และงานส่งเสริม สนับสนุนการจัดการเรียนรวม ($\bar{x}$ = 4.33, S.D. = 0.66) ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการหน่วยบริการศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในภาพรวมและรายข้อ

การบริหารงานวิชาการหน่วยบริการศูนย์การศึกษาพิเศษ	N = 322					
	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. งานบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มและเตรียมความพร้อม	4.28	0.67	มาก	4.38	0.67	มาก
2. งานส่งเสริม สนับสนุนการจัดการเรียนรวม	4.05	0.73	มาก	4.33	0.66	มาก
3. งานส่งเสริม สนับสนุนการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยครอบครัวและชุมชน	4.19	0.67	มาก	4.36	0.67	มาก
4. งานทะเบียนนักเรียน วัดผลและประเมินผล ส่งต่อ	4.30	0.68	มาก	4.41	0.66	มาก
5. งานสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา	4.35	0.67	มาก	4.44	0.64	มาก
รวม	4.23	0.63	มาก	4.38	0.62	มาก

3. การประเมินความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการของหน่วยบริการ

ศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

3.1 ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการของหน่วยบริการ

ศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็น เรียงตามลำดับ คือ งานส่งเสริม สนับสนุนการจัดการเรียนรวม (PNImodified = 0.07) งานส่งเสริม สนับสนุนการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยครอบครัวและชุมชน (PNImodified = 0.04) งานทะเบียนนักเรียน วัดผลและประเมินผล ส่งต่อ (PNImodified = 0.03) งานบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม และเตรียมความพร้อม (PNImodified = 0.02) และงานสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความ

ช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา (PNI_{modified} = 0.01) ตามลำดับ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการประเมินความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการของหน่วยบริการศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

การบริหารงานวิชาการหน่วยบริการ ศูนย์การศึกษาพิเศษ	สภาพปัจจุบัน	สภาพที่พึงประสงค์	ความต้องการจำเป็น	
	D	I	PNI _{modified}	ลำดับที่
1. งานบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มและเตรียมความพร้อม	4.28	4.38	0.02	4
2. งานส่งเสริม สนับสนุนการจัดการเรียนรวม	4.05	4.33	0.07	1
3. งานส่งเสริม สนับสนุนการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยครอบครัวและชุมชน	4.19	4.36	0.04	2
4. งานทะเบียนนักเรียน วัดผลและประเมินผล ส่งต่อ	4.30	4.41	0.03	3
5. งานสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา	4.35	4.44	0.02	4

5. อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาระดับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการหน่วยบริการศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ พบว่า สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูผู้สอนของศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 5 ปี ซึ่งเป็นบุคลากรที่มีความกระตือรือร้นในการทำงาน แต่มีประสบการณ์น้อย จึงยังมีความรู้ความเข้าใจในงานที่ยังไม่ครอบคลุม สอดคล้องกับวารสารณ์ จิตชาตวิชัย (2565) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการตามทัศนะของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ ภาคใต้ สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ พบว่า ครูที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 5 ปี มีทัศนะต่อการบริหารงานวิชาการที่ต่ำกว่าครูที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 10 ปี และสอดคล้องกับชูศักดิ์ ศิริเชียงใหม่ (2564) ได้ศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของหน่วยบริการอำเภอ ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 7 จังหวัดพิษณุโลก พบว่า บุคลากรส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงานต่ำกว่า 3 ปี ยังมีประสบการณ์น้อย จึงต้องมีความรู้ความเข้าใจ และหมั่นเรียนรู้ในงานที่ได้รับมอบหมาย เพื่อให้การบริหารงานวิชาการเป็นไปอย่างเรียบร้อย

2. ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการของหน่วยบริการศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็น ที่ต้องการพัฒนามากที่สุด 3 ลำดับ คือ 1.งานส่งเสริม สนับสนุนการจัดการเรียนรวม 2.งานส่งเสริม สนับสนุนการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยครอบครัวและชุมชน 3.งานทะเบียนนักเรียน วัดผลและประเมินผล ส่งต่อ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ครูผู้สอนของศูนย์การศึกษาพิเศษให้ความสำคัญในการทำงานร่วมกับผู้ปกครอง ชุมชน และ

ภาคีเครือข่าย เพื่อให้การพัฒนาศักยภาพนักเรียนในด้านการจัดการเรียนรวม และการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยครอบครัวและชุมชน เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ทั้งนี้ศูนย์การศึกษาพิเศษควรมีการสนับสนุนการดำเนินงานแบบวงจรบริหารงานคุณภาพ (PDCA) ซึ่งจะเป็นการพัฒนาการดำเนินงานการจัดการเรียนรวม และการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยครอบครัวและชุมชน โดยการวางแผน กำหนดปฏิทินการปฏิบัติงานร่วมกับผู้ปกครอง ชุมชน และภาคีเครือข่าย สร้างองค์ความรู้ และเจตคติที่ดีในการให้บริการฟื้นฟูคนพิการ สอดคล้องกับแผนพัฒนาการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2566-2570) ได้แก่ พันธกิจที่ 1 ส่งเสริมคนพิการทุกคนให้ได้รับการศึกษาอย่างเต็มศักยภาพ ด้วยรูปแบบที่หลากหลายและมีคุณภาพ และพันธกิจที่ 4 ส่งเสริมการบูรณาการความร่วมมือของทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการให้คล่องตัว มีประสิทธิภาพ และบรรลุเป้าหมายเดียวกัน ยุทธศาสตร์การพัฒนา คือยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมให้คนพิการเข้าเรียนรวมโรงเรียนทั่วไปอย่างทั่วถึงมีคุณภาพและปลอดภัย และยุทธศาสตร์ที่ 6 ปรับรูปแบบการทำงาน สร้างความเข้าใจระหว่างหน่วยงาน และบูรณาการความร่วมมือเพื่อการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการให้มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับภษณณณญ ภษณณณญ (2566) ศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารหน่วยบริการศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ความต้องการจำเป็นอันดับแรกของการบริหารหน่วยบริการศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอยุธยา คือ การสร้างเครือข่ายในชุมชน โดยการมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนมากขึ้น สร้างเครือข่ายของผู้ปกครองและชุมชน ร่วมกับนักวิชาชีพในการพัฒนานักเรียน อบรมให้ความรู้แก่ผู้ปกครองในการพัฒนาทักษะเบื้องต้นในการดูแลนักเรียน

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สถานศึกษาควรพัฒนาระบบและกลไกติดตาม ตรวจสอบกระบวนการจัดการเรียนรวม ในด้านการกำหนดปฏิทิน การปฏิบัติงาน ร่วมกับสถานศึกษาที่จัดการเรียนรวม รวมถึงประสานงาน พัฒนาองค์ความรู้ให้กับบุคลากรในสถานศึกษาที่จัดการเรียนรวม เพื่อให้การจัดการเรียนรวมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น
2. สถานศึกษาควรส่งเสริมและพัฒนาแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ในด้านการให้บริการสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก สำหรับผู้เรียนที่รับบริการทั้งหน่วยบริการและที่บ้าน เพื่อให้บุคลากรสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

1. ควรมีการพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของหน่วยบริการศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
2. ควรพัฒนากลยุทธ์ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของหน่วยบริการศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ให้ครอบคลุมครบทุกด้าน
3. ควรศึกษากระบวนการบริหารงานวิชาการที่มีผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนในหน่วย

บริการศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). *แผนการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ (พ.ศ. 2566–2570) ฉบับที่ 4*.

กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.

ช่อทิพย์ มงคลธวัช และ นิรดา เวชญาลักษณ์. (2565). การศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *Journal of Modern Learning Development*, 7(5).

ชูศักดิ์ ศิริเชียงใหม่. (2564). สภาพการบริหารงานวิชาการของหน่วยบริการอำเภอ ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 7 จังหวัดพิษณุโลก. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 15(1).

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ภัชชญนย์ ภัทรพนาสกุล. (2566). แนวทางการบริหารหน่วยบริการ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 8(3).

ราชกิจจานุเบกษา. (2551). *พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551*.

ราชกิจจานุเบกษา. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553*.

ราชกิจจานุเบกษา. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*.

วรภรณ์ จิตชาญวิชัย. (2565). การบริหารงานวิชาการตามทัศนะของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ ภาคใต้ สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 8(3).

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2559). *คู่มือการปฏิบัติงานหน่วยบริการของศูนย์การศึกษาพิเศษ*.

กรุงเทพฯ: ธรรมรักษ์การพิมพ์.

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2561). *คู่มือการปฏิบัติงานของศูนย์การศึกษาพิเศษ*. กรุงเทพฯ: ธรรมรักษ์การพิมพ์.

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2566). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: ธรรมรักษ์การพิมพ์.

สุวิมล ว่องวานิช. (2558). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). New York: Harper & Row.

แนวทางการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอน

Guidelines for Developing Information Systems for Educational Institution Administration under the Mae Hong Son Secondary Educational Service Area Office

กัญจนพร โชติอักษรจิตติกุล¹, สุรพงษ์ แสงสีมุข²

^{1,2}วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น, ตาก, ประเทศไทย

Kanjanaphorn Chotakkharathitikun¹, Suraphong Saengseemuk²

^{1,2}Northern College, Tak, Thailand

✉: 1degdoi2521@gmail.com

(Corresponding Email)

Received: 28 January 2025; Revised: 27 February 2025; Accepted: 24 March 2025

© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบการวิจัยแบบผสม มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอน และ 2) หาแนวทางการพัฒนาการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอน จำนวน 216 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เครื่องมือเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา วิเคราะห์ และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา โดยรวมการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.45$) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยขึ้นการตรวจสอบข้อมูล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และขึ้นการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ปัญหาการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา พบว่า การกำหนดนโยบาย และแนวปฏิบัติในการเก็บรวบรวมข้อมูลยังไม่ชัดเจน ทำให้ผลดำเนินงานได้ข้อมูลที่ไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ตรงตามต้องการใช้งาน รายการตรวจสอบข้อมูลไม่สอดคล้องกับลักษณะข้อมูล การดำเนินงานไม่ทันระยะเวลาที่กำหนด การใช้ประโยชน์จากข้อมูลและสารสนเทศไม่มีประสิทธิภาพ และไม่มีการพัฒนาระบบสารสนเทศให้ถูกต้องทันสมัย เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ แนวทางการพัฒนาการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา พบว่า สถานศึกษาควรจัดให้มีการวิเคราะห์บริบทของสถานศึกษาเพื่อนำผลไปใช้กำหนดเป็นนโยบาย และความ

ต้องการใช้ข้อมูลและสารสนเทศในการบริหารสถานศึกษา มีปฏิทินการปฏิบัติงานที่ครอบคลุมการบริหารสถานศึกษา ให้ทุกฝ่ายได้ร่วมกันในการวางแผน กำหนดระยะเวลาการนิเทศและติดตามอย่างชัดเจน จัดทำระบบฐานข้อมูลให้ครอบคลุมและสนับสนุนให้นำเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยมาใช้ในการปฏิบัติงาน

คำสำคัญ : แนวทางการพัฒนา, การจัดระบบสารสนเทศ, การบริหารสถานศึกษา

Abstract

This research used a mixed-method research methodology. The objectives were 1) to study the status and problems of information system management for educational institution administration under the Mae Hong Son secondary educational service area office, and 2) to find a guideline for developing information system management for educational institution administration under the Mae Hong Son secondary educational service area office. The sample group consisted of 216 school administrators and teachers in educational institutions under the Mae Hong Son secondary educational service area office, and 9 experts. The instruments were questionnaires and structured interviews. Data were analyzed using descriptive statistics, and content analysis. The results of the research found that the overall status of information system management for educational institution administration was at a high level ($\bar{X}= 4.45$). The average is at a high level at all, the data verification ranked the highest and last the information storage. The problem of information systems for educational institution administration found that the policy determination and guidelines for data collection are not clear, resulting in incomplete data results that do not meet the needs of use. The data verification list is not consistent with the data characteristics. The operation is not on time. The use of data and information is inefficient. The information system is not developed to be accurate and up-to-date at all times. The guidelines for developing information systems for educational institution administration found that educational institutions should organize an analysis of the educational institution's context to use the results to determine policies and the needs for using data and information in educational institution administration. There should be a calendar that covers educational institution administration, allowing all parties to participate in planning, specifying a clear time period for supervision and monitoring, creating a comprehensive database system, and supporting the use of modern information technology in operations.

Keywords: Development guidelines, Information management systems, educational institution administration

1. บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 กำหนดนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐว่ารัฐพึงจัดให้มีและส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและศิลปะวิทยาการแขนงต่าง ๆ ให้เกิดความรู้ การพัฒนาและนวัตกรรม เพื่อความเข้มแข็งของสังคมและเสริมความสามารถของคนในชาติ (ราชกิจจานุเบกษา, 2560) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566-2570 จึงได้กำหนดการพัฒนา

ประเทศในมิติการบริหารจัดการภาครัฐ เพื่อส่งเสริมทุกสถาบันของประเทศไทยในระยะของแผนพัฒนาฉบับที่ 13 อยู่ที่ยุทธศาสตร์ระดับคุณภาพและประสิทธิภาพการบริหารจัดการภาครัฐให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างเป็นรูปธรรมและทันต่อสถานการณ์ โดยเร่งปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงสามารถให้บริการที่มีคุณภาพแก่ประชาชนทุกคนอย่างเท่าเทียม มีการเชื่อมโยงจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่นได้อย่างมีบูรณาการและมีธรรมาภิบาล เพื่อรักษาเสถียรภาพทางสังคมและฟื้นฟูความเชื่อมั่น ภาครัฐจึงต้องเร่งพัฒนาภาคีทางสถาบันที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงสู่ยุคดิจิทัลและนำเทคโนโลยีมาใช้ในการให้บริการสาธารณะ ให้มีความสะดวก รวดเร็วและมีประสิทธิภาพด้วยการพัฒนาระบบสารสนเทศและบริการภาครัฐรูปแบบดิจิทัล (ราชกิจจานุเบกษา, 2565) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลจัดการศึกษาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหาร การเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้สนองการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 กระทรวงศึกษาธิการ (2564) จึงได้กำหนดนโยบายปฏิรูปการเรียนรู้ด้วยดิจิทัลผ่านแพลตฟอร์มการเรียนรู้ด้วยดิจิทัลแห่งชาติ (NDLP : National Digital learning Platform) และส่งเสริมทักษะดิจิทัลในชีวิตประจำวัน มีการพัฒนาแพลตฟอร์มและนำไปใช้ในการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่ทันสมัย ความสำคัญและนโยบายดังกล่าว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอน (2565) ได้วิเคราะห์บริบทสภาพแวดล้อมภายใน พบว่า ปัญหาอุปสรรคที่เป็นจุดอ่อนของหน่วยงานคือ มีอัตราไม่เพียงพอ ตั้งอยู่ห่างไกลทุรกันดารการเดินทางลำบาก กลยุทธ์การดำเนินงานค่อนข้างจำกัด งบประมาณได้ล่าช้า ขาดอุปกรณ์ ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตไม่เสถียรทำงานไม่เต็มประสิทธิภาพ บุคลากรไม่มีทักษะการปฏิบัติงานที่นอกเหนือจากงานประจำ ปีการศึกษา 2564 ผลการทดสอบระดับชาติ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 33.48 และ 30.53 ตามลำดับ

จังหวัดแม่ฮ่องสอน จัดการศึกษาตามแผนพัฒนาการศึกษาพื้นที่ชายแดน ประชากรน้อยที่สุด ยากจนที่สุดของประเทศ มีพื้นที่เป็นป่าไม้ ความหลากหลายทางชาติพันธุ์มากที่สุดร้อยละ 60 ของประชากรเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีภาษาและวัฒนธรรมเป็นของตนเอง สภาพภูมิประเทศเป็นภูเขาสูง การเดินทางยากลำบาก นักเรียนมีผลการเรียนต่ำ โรงเรียนส่วนใหญ่มีขนาดเล็ก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564) ผลการศึกษาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดแม่ฮ่องสอน (2560) พบว่า สภาพปัญหาการจัดการศึกษา ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ไม่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ กลุ่มเด็กด้อยโอกาส/พิการ/มีความต้องการพิเศษ ยังไม่ได้รับโอกาสการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพเพราะขาดแคลนครู เทคนิควิธี การสอนและกระบวนการจัดการเรียนรู้ ขาดสื่ออุปกรณ์และวิธีการสอนที่เหมาะสม ซึ่งการจัดระบบสารสนเทศที่เป็นอุปสรรคของการพัฒนาคุณภาพนั้น สุรีย์ ยิ่งตระกูลไพร (2564) ศึกษาการบริหารระบบสารสนเทศของสถานศึกษาในโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริ ฯ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 พบว่า การจัดระบบสารสนเทศ มีปัญหาโดยรวม ร้อยละ 44.20 ขึ้นการ

เก็บรวบรวมข้อมูล มีปัญหามากที่สุด ร้อยละ 50.73 ปัญหาคือ งบประมาณไม่เพียงพอ เครื่องมือที่ใช้ไม่ครอบคลุมข้อมูลที่ต้องการ และบุคลากรที่เกี่ยวข้องไม่ให้ความสำคัญของการจัดระบบสารสนเทศ

การจัดระบบสารสนเทศของสถานศึกษาเป็นเครื่องมือที่ผู้บริหารใช้ประโยชน์ในการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ดังนั้น การจัดระบบสารสนเทศที่เป็นระบบมีประสิทธิภาพมีความสะดวก รวดเร็วและทันสมัย จะส่งผลให้คุณภาพการจัดการศึกษามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะปัญหาคุณภาพของผู้เรียนที่ยังต่ำ เห็นได้จากผลการวิจัยของชัยมงคล สิทธิภูมิมงคล (2563) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ของการบริหารระบบสารสนเทศกับการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 พบว่า การบริหารระบบสารสนเทศมีความสัมพันธ์กับการปรับปรุงผลลัพธ์ของผู้เรียน มากที่สุด แต่สรุปรายงานผลการประเมินคุณภาพภายนอกของ สมศ. (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอน, 2564) มีข้อเสนอแนะทิศทางการศึกษาคือ ควรมีการระบุข้อมูลที่สำคัญและจำเป็นให้ครบถ้วน การใช้ข้อมูลพื้นฐานกำหนดโครงสร้างการบริหารวิชาการและการนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการที่หลากหลายทันสมัยสอดคล้องกับสถานการณ์ ผลการวิจัยและข้อเสนอแนะดังกล่าวล้วนเป็นผลมาจากการจัด ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ จากความเป็นมา ความสำคัญและเป้าหมายการพัฒนาของกระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพการจัดระบบสารสนเทศการบริหารสถานศึกษาว่ามีสภาพปัจจุบันเป็นอย่างไร มีปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานอย่างไร จะมีวิธีการแก้ไข ปรับปรุงและพัฒนาให้มีประสิทธิภาพบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงานอย่างไรบ้าง ทั้งนี้โดยคาดหวังว่า การวิจัยนี้จะได้แนวทางการพัฒนา การจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารของสถานศึกษาที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อครู ผู้บริหาร สถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดได้ใช้เป็นแนวทางการศึกษาของสถานศึกษาในการปรับปรุงพัฒนาการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลบรรลุจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอน
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ขอบเขตของการวิจัย การวิจัยแนวทางการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอน กำหนดขอบเขตเนื้อหา แหล่งข้อมูล และตัวแปรในการวิจัย ดังนี้

3.1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา ใช้การสังเคราะห์กระบวนการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาจากรายงานการวิจัยระหว่างปี พ.ศ. 2564-2566 จำนวน 10 เรื่อง ได้ขอบเขต 5 ชั้นคือ ชั้นการเก็บรวบรวมข้อมูล ชั้นการตรวจสอบข้อมูล ชั้นการประมวลผลข้อมูล ชั้นการนำเสนอข้อมูลสารสนเทศ และชั้นการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศ ตามลำดับ

3.1.2 ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล แบ่งแหล่งข้อมูลออกเป็น 2 แหล่งตามระเบียบวิธีวิจัยคือ

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอน ปีการศึกษา 2567 จำนวน 451 คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 216 คน คำนวณตามตารางของเครซีและมอร์แกน แบ่งเป็นผู้บริหาร 27 คน และครูผู้สอน 189 คน ใช้การสุ่มอย่างง่าย

2) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน กำหนดคุณสมบัติเบื้องต้นและแบ่งผู้ทรงคุณวุฒิออกเป็น 3 กลุ่มๆละ 3 คน คือ กลุ่มนักวิชาการทางการศึกษา กลุ่มผู้บริหารการศึกษา และกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา

3.1.3 ขอบเขตด้านตัวแปร ตัวแปรที่จะศึกษาประกอบด้วย

1) สภาพและปัญหาการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอน

2) แนวทางการพัฒนาการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอน

3.2 การดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นแบบผสม (mixed-method research) แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพและปัญหาการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอน ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง มีวิธีดำเนินการดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอน จำนวน 216 คน

เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล เป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบปรนัยกำหนดคำตอบให้เลือก (Multiple choice)

ตอนที่ 2 สภาพการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert's Five Rating scale) กำหนดเกณฑ์การแปลผลไว้ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ปัญหาการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอน เป็นแบบกำหนดคำตอบให้เลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ (Multiple response)

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ มีวิธีดำเนินการตามลำดับดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา กำหนดขอบเขตเนื้อหาได้ 5 ชั้น นำไปสร้างนิยามปฏิบัติการเพื่อใช้เป็นโครงสร้างข้อคำถาม

2. สร้างข้อคำถามตามกรอบได้คำถามด้านสภาพการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร จำนวน 50 ข้อ และด้านปัญหาการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร จำนวน 30 ข้อ

3. เสนอร่างแบบสอบถามต่ออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระเพื่อตรวจสอบความถูกต้องการใช้ภาษา ความสอดคล้องกับเนื้อหา และความเหมาะสมของจำนวนข้อคำถาม ให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุง

4. นำร่างแบบสอบถามมาปรับปรุง เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อประเมินความตรงเชิงเนื้อหา ได้ค่า IOC แบบสอบถามทั้ง 3 ตอน ระหว่าง 0.60-1.00 ทุกข้อ

5. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับผู้บริหารและครูผู้สอนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .964

วิธีการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น เพื่อขออนุญาตให้ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอน โดยการส่งมอบหนังสือต่อผู้บริหารสถานศึกษา แจกแบบสอบถาม ชี้แจงทำความเข้าใจและนัดหมายเก็บแบบสอบถามคืน และเดินทางไปเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง ได้แบบสอบถามคืนมาจำนวน 216 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์และประมวลผลแบบสอบถามโดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป ใช้สถิติตามประเภทของแบบสอบถาม

ขั้นตอนที่ 2 การหาแนวทางการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอน ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์กับผู้ทรงคุณวุฒิ มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เลือกแบบเจาะจงตามคุณสมบัติที่กำหนด

เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) ใช้เป็นข้อความความคิดเห็นปลายเปิด (Open-end) จำนวน 5 ข้อ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง
2. นำผลการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 สภาพการ จัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในแต่ละชั้น ๆ ละ 3 ข้อ และปัญหาการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา ข้อที่มีค่าร้อยละสูงที่สุดแต่ละชั้น ๆ ละ 3 ข้อ
3. นำข้อความมาสรุปอุปนัย เพื่อร่างเป็นข้อความแบบสัมภาษณ์ตามขอบเขตทั้ง 5 ชั้น
4. นำแบบสัมภาษณ์เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจความถูกต้องการใช้ภาษา ความครอบคลุมและความสอดคล้องกับเนื้อหาเพื่อให้ข้อเสนอแนะและปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์ถูกต้อง
5. จัดพิมพ์เป็นแบบสัมภาษณ์ฉบับใหม่ เพื่อนำไปใช้เก็บข้อมูลกับผู้ทรงคุณวุฒิ

วิธีการเก็บข้อมูล ประสานขออนุเคราะห์กับผู้ทรงคุณวุฒิเป็นการส่วนตัว เสนอชื่อและขอหนังสือแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิจากบัณฑิตวิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ส่งหนังสือและแบบสัมภาษณ์ นัดหมายและดำเนินการตามกำหนด นำบันทึกผลการสัมภาษณ์มาตรวจความสมบูรณ์ถูกต้องเพื่อเตรียมวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล นำผลการสัมภาษณ์มาพิมพ์สรุปรวมรายด้านเรียงเป็นรายบุคคลแล้วสรุปอุปนัย วิเคราะห์ความสอดคล้องความคิดเห็นด้วยตารางวิเคราะห์เนื้อหา แจกแจงความถี่ จัดลำดับตามความถี่จากสูงไปหาต่ำ เสนอในรูปตารางวิเคราะห์เนื้อหาตามลำดับ อภิปรายได้ตารางด้วยความเรียง

4. ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอน มีผลแสดงดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา โดยรวม

ชั้นที่	รายการ	สภาพการปฏิบัติ		แปลผล	ลำดับที่
		$\bar{X}$	<i>S. D.</i>		
1	การเก็บรวบรวมข้อมูล	4.43	0.41	มาก	4
2	การตรวจสอบข้อมูล	4.48	0.40	มาก	1
3	การประมวลผลข้อมูล	4.44	0.41	มาก	3
4	การนำเสนอข้อมูลสารสนเทศ	4.47	0.41	มาก	2
5	การจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศ	4.42	0.46	มาก	5
โดยรวม		4.45	0.38	มาก	

ตารางที่ 1 พบว่า สภาพการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยรวมที่ระดับสูง ($\bar{X} = 4.45$, *S.D.* = 0.38) โดยกระบวนการตรวจสอบข้อมูล มีประสิทธิภาพสูงสุด ($\bar{X} = 4.48$, *S.D.* = 0.40) ขณะที่การจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศเป็นจุดที่ต้องพัฒนาเพิ่มเติม ($\bar{X} = 4.42$, *S.D.* = 0.46) ดังนั้น สถานศึกษาจึงควรมีการสนับสนุนให้มีการปรับปรุงพัฒนาระบบการจัดเก็บและการบริการให้แปลกใหม่ ทันสมัยน่าสนใจต่อการเข้าใช้บริการอยู่เสมอ

2. ผลการศึกษาปัญหาการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอน ที่มีค่าร้อยละสูงที่สุดแต่ละชั้น ผลแสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงร้อยละปัญหาการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาสูงสุดรายชั้น

ชั้นที่	สภาพปัญหา	ร้อยละ	ลำดับที่
1	การกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติไม่ชัดเจน ผู้เกี่ยวข้องรับรู้ไม่ทั่วถึง	8.79	4
2	การกำหนดรายการตรวจสอบข้อมูลไม่สอดคล้องตามลักษณะของข้อมูลที่เก็บรวบรวม	7.89	5
3	การประมวลผลข้อมูลไม่ทันตามระยะเวลาที่กำหนดในปฏิทินปฏิบัติงาน	8.80	2
4	การวางแผน กำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์และแนวปฏิบัติการนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ไม่ครอบคลุมขอบข่ายการบริหารสถานศึกษา	8.80	2
5	การตรวจ ปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาข้อมูลสารสนเทศให้ถูกต้อง ทันสมัยไม่เป็นปัจจุบันขาดความสม่ำเสมอ	9.72	1

ตารางที่ 2 พบว่า ปัญหาการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาในภาพรวมยังต้องมีการแก้ไขปรับปรุงอีกเล็กน้อย โดยการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศผู้รับผิดชอบยังมีการปรับปรุงแก้ไขข้อมูลสารสนเทศให้มีความถูกต้องเป็นปัจจุบันและมีความทันสมัยมีปัญหามากที่สุด (ร้อยละ 9.72) ส่วนกระบวนการที่เหลือควรได้รับการปรับปรุงพัฒนาเกี่ยวกับการบริหารจัดการให้เป็นไปตามระบบ ดังนั้น สถานศึกษาต้องมีการติดตามด้วยการนิเทศ แนะนำผู้รับผิดชอบให้ดำเนินการพัฒนาข้อมูลสารสนเทศอยู่เสมอเพื่อให้พร้อมในการนำไปใช้ประโยชน์ในการบริหารสถานศึกษา

3. ผลการหาแนวทางการพัฒนาการจักระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอน ข้อเสนอแนะที่มีความถี่สูงสุดรายชั้น แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงความถี่แนวทางการพัฒนาการจักระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาสูงสุดรายชั้น

ชั้นที่	ข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ	ความถี่	ลำดับที่
1	ควรมีการวิเคราะห์ห้องคร้ร่วมกันเพื่อกำหนดเป็นนโยบายและความต้องการใช้ข้อมูลของสถานศึกษา	8	3
2	ควรมีปฏิทินปฏิบัติการตรวจสอบข้อมูลที่ชัดเจนสะดวกต่อการกำกับติดตามการดำเนินงาน	8	3
3	ควรให้ผู้ปฏิบัติงานร่วมกันวางแผน จัดทำปฏิทินกำหนดระยะเวลาให้สอดคล้องกับความต้องการใช้ข้อมูลสารสนเทศ	9	1
4	ควรมีระบบฐานข้อมูลเกี่ยวกับการสอน การประเมินผล การพัฒนาบุคลากรเพื่อใช้วางแผนพัฒนา	9	1
5	ควรสนับสนุนให้นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการจัดเก็บ การให้บริการและพัฒนาข้อมูลสารสนเทศ	8	3

ตารางที่ 3 พบว่า แนวทางการพัฒนาการจักระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา ในภาพรวมผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่มีความคิดเห็นสอดคล้องในทิศทางเดียวกันคือ สถานศึกษาควรให้ผู้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วมในการจักระบบ จัดทำฐานข้อมูลที่สำคัญจำเป็นต่อการบริหาร มีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการปฏิบัติงาน ดังนั้น สถานศึกษาต้องมีการใช้กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมรับผิดชอบในการจักระบบสารสนเทศ กระจายอำนาจตามที่กฎหมายกำหนดและจัดหาเทคโนโลยีครุภัณฑ์ที่จำเป็นต่อการใช้งานให้เหมาะสมเพียงพอในการพัฒนาระบบสารสนเทศให้เกิดประสิทธิภาพ

5. อภิปรายผล

สภาพการจักระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอน โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษาได้มีการกำหนดเป็นนโยบาย วางแผนและแนวปฏิบัติในการจักระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาที่ชัดเจน มีการใช้เทคนิค วิธีการบริหารจัดการใหม่ ๆ มาใช้ในการดำเนินงาน และมีการประเมินผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ เห็นได้จากมีการแต่งตั้งมอบหมายความรับผิดชอบ มีการประชุมร่วมกันเพื่อวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายและวิธีดำเนินงาน มีการรายงานสรุปผล มีการส่งเสริมให้นำสารสนเทศไปพัฒนาการจัดกิจกรรมและมีการจักระบบการสืบค้น การเรียกใช้ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปที่ทันสมัย เป็นไปตามผล

การศึกษาของ ฐาปณिता สว่างศรี (2565) กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารสถานศึกษาว่า ผู้บริหารที่ดีต้องรู้จักเลือกวิธีการบริหารที่เหมาะสมและเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้การบริหารงานนั้นบรรลุผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายจะต้องใช้ศาสตร์และศิลป์ทุกประการ โดยคำนึงถึงหลักการบริหารสถานศึกษาที่สำคัญคือ มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีเทคนิควิธีการบริหารและมีการประเมินผลงาน สอดคล้องกับการวิจัยของนุรีน นุกูล (2565) เรื่อง การบริหารระบบสารสนเทศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาภูเก็ต พบว่า การจัดระบบสารสนเทศ 5 ชั้น โดยรวมอยู่ในระดับมาก และผลการวิจัยของอนงนาฏ อีนกองงาม (2566) เรื่อง รูปแบบการบริหารระบบสารสนเทศการประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักทดสอบคุณภาพทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า สภาพการบริหารระบบสารสนเทศทั้ง 6 ชั้นอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน

ปัญหาการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา พบว่า การปรับปรุงแก้ไขข้อมูลสารสนเทศให้มีความถูกต้องเป็นปัจจุบันและมีความทันสมัยมีปัญหามากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบริบทของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอนส่วนใหญ่เป็นสถานศึกษาระดับอำเภอ มีขนาดกลางค่อนข้างเล็ก มีทรัพยากรการบริหารจำกัด ทำให้มีข้อจำกัดในการปฏิบัติงานของบุคลากรสถานที่และเทคโนโลยีในการจัดระบบสารสนเทศที่ทันสมัย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของชลรย์พร กำแก่น (2566) ที่พบว่า การจัดระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มีข้อจำกัดด้านงบประมาณเทคโนโลยีที่ทันสมัย และสถานที่เพื่อใช้เป็นศูนย์สารสนเทศโรงเรียน (School Information Centre)

แนวทางการพัฒนาการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา พบว่า สถานศึกษาควรให้ผู้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วมในการจัดระบบ จัดทำฐานข้อมูลที่สำคัญจำเป็นต่อการบริหาร มีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการร่วมกันดำเนินงานตั้งแต่การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา นำข้อมูลมาใช้วางแผนตัดสินใจกำหนดเป็นนโยบายและแนวทางร่วมกัน จะสามารถแก้ปัญหาการไม่มีส่วนร่วมในการบริหารงาน จะช่วยให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีความรู้สึกเป็นเจ้าของและพร้อมที่จะให้ความร่วมมือ สนับสนุนการปฏิบัติงานนั้นจนบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของไพฑูลย์ เกาตะมะ (2567) ที่พบว่า แนวทางการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของโรงเรียนควรอบรมบุคลากรที่ทำหน้าที่ให้มีความรู้ความเข้าใจ จัดหาเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ให้เหมาะสม กำกับ ติดตามและประเมินผลเป็นระยะสม่ำเสมอ รวมทั้งผลการวิจัยของนฤเบศร์ เพชรคง (2567) ที่พบว่า แนวทางพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ควรมีปฏิทินการดำเนินการที่ชัดเจนให้สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการบริหารสถานศึกษา เช่นเดียวกัน

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรมีการนำสารสนเทศการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลบริบทของสถานศึกษาในการวางแผนพัฒนาการใช้ประโยชน์เทคโนโลยีในการบริหารของสถานศึกษาในสังกัด มีคณะทำงานเพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบดูแลระบบสารสนเทศ การพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลที่เข้าถึงได้ง่าย และส่งเสริมให้นำไปใช้ประโยชน์ในสถานศึกษาอย่างทั่วถึงจริงจัง

2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรมอบหมายให้กลุ่มงานในสังกัด ให้จัดทำแผนงาน/โครงการพัฒนาบุคลากรสารสนเทศของสถานศึกษาทั้งผู้บริหารและครูผู้สอนให้มีความรู้ พัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศด้วยรูปแบบการอบรมปฏิบัติการ ให้สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดระบบสารสนเทศให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะระดับปฏิบัติ

1. สถานศึกษาควรมีการส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดระบบสารสนเทศ ทักษะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และมีความรู้พื้นฐานทางสถิติที่ใช้ในการประมวลผลให้สามารถนำมาใช้จัดเก็บข้อมูลสารสนเทศในแบบอิเล็กทรอนิกส์ให้ถูกต้อง ทันสมัย สะดวกต่อการเรียกใช้ประโยชน์

2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการวิเคราะห์บริบทของสถานศึกษาร่วมกับครูผู้สอน เพื่อกำหนดเป็นกรอบในการสำรวจความต้องการและจำเป็นในการใช้สารสนเทศ โดยนำปัญหาที่พบจากการปฏิบัติงานมาร่วมกันวิพากษ์ แสดงความคิดเห็นให้ได้แนวทางการพัฒนาระบบสารสนเทศอย่างสร้างสรรค์

3. ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องเสนอแนะ ความคิดเห็นในการพัฒนาระบบสารสนเทศ แนวทางการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนงบประมาณในการจัดหาครุภัณฑ์และเทคโนโลยีเพื่อการปฏิบัติงานและให้บริการ โดยการระดมทุนหรือขอความสนับสนุนจากบุคคล องค์กรและหน่วยงานภายนอก

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับ ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสังกัดอื่น ๆ

2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับ รูปแบบการบริหารระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา

3. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับ การบริหารระบบสารสนเทศที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). *แผนปฏิบัติการดิจิทัลเพื่อการศึกษา พ.ศ. 2563–2565*. กรุงเทพฯ: ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- ชัยมงคล สิทธิภูมิมงคล. (2563). *ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารระบบสารสนเทศและการบริหารสถานศึกษาใน ศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1* (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- ชลธรรย์พร กำแก่น. (2566). *แนวทางการพัฒนาการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตำบลแม่กุ อำเภอมะนัง จังหวัดตาก (การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต)*. วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น.
- ฐาปนิตา สว่างศรี. (2565). *แนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- นฤเบศร์ เพชรคง. (2567). *แนวทางการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของกลุ่ม โรงเรียนพบพระ-วาลีย์-รวมไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 (การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต)*. วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น.
- นุรีน นุกูล. (2565). *การบริหารระบบสารสนเทศของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภูเก็ต* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566–2570. (2565, 1 พฤศจิกายน). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 139 ตอนพิเศษ 258 ง, หน้า 1.
- ไพฑูลย์ เกาตะมะ. (2567, พฤษภาคม). *แนวทางการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของโรงเรียนคลองลานวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร. วารสารมหาจุฬานาครธรรม์*, 11(5), 289–300.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560, 6 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 134 ตอน 40 ก, หน้า 18.
- สุรีย์ ยิ่งตระกูลไพร. (2564). *การบริหารระบบสารสนเทศของสถานศึกษาในโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 (การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต)*. วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอน. (2564). รายงานการประเมินคุณภาพภายนอก: ผลการประเมิน SAR ภายใต้สถานการณ์ COVID-19. แม่ฮ่องสอน: กลุ่มงานนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอน. (2565). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566–2570. แม่ฮ่องสอน: กลุ่มงานนโยบายและแผน.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). การจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสใน “โรงเรียนเขตพื้นที่การศึกษา” จังหวัดแม่ฮ่องสอน. กรุงเทพฯ: องค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (ยูนิเซฟ).

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดแม่ฮ่องสอน. (2560). แผนพัฒนาการศึกษาพื้นที่ชายแดนจังหวัดแม่ฮ่องสอน พ.ศ. 2561–2565. แม่ฮ่องสอน: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

อนงนาฏ อินกองงาม. (2566, กรกฎาคม–สิงหาคม). รูปแบบการบริหารระบบสารสนเทศการประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักทดสอบคุณภาพทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 3(4), 1033–1058.

กิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง อริยสัจ 4 โดยใช้ประสบการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการ
คิดเชิงเหตุผล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในโรงเรียนกลุ่มเครือข่าย
รามคำแหง จังหวัดสุโขทัย

**Experience-Based Learning Activities on the Four Noble Truths
to Develop Causal Thinking Skills in Primary School Year 5
Students at Ramkhamhaeng Networking Schools, Sukhothai
Province**

รฐาพร สนั่นเสียง¹, ณัฐเชษฐ์ พูลเจริญ²

^{1,2}มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก, ประเทศไทย

Rathaporn Sanansain¹, Nuttachet Pooncharoen²

^{1,2}Naresuan University, Phitsanulok, Thailand

✉: rathaporns66@nu.ac.th

(Corresponding Email)

Received: 10 March 2025; Revised: 24 March 2025; Accepted: 26 March 2025

© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการเรียนรู้ เรื่อง อริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายรามคำแหง จังหวัดสุโขทัย 2) เพื่อพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้ประสบการณ์เป็นฐาน เรื่อง อริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงเหตุผล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ กลุ่มผู้สอนในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายรามคำแหง จังหวัดสุโขทัย จำนวน 8 คน และ กลุ่มผู้เรียนจำนวน 74 คน โดยมีขอบเขตพื้นที่การวิจัย คือ โรงเรียนบ้านเมืองเก่า “ศรีอินทราทิตย์” อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย ตามวิธีดำเนินการวิจัย ได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนบ้านเมืองเก่า “ศรีอินทราทิตย์” เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ 1) คู่มือการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงเหตุผล ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 2) แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันและปัญหาในการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงเหตุผลของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายรามคำแหง จังหวัดสุโขทัย ทั้ง 4 ด้าน ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ทั้ง 2 กลุ่ม มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่ากระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูผู้สอนในปัจจุบันที่ใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาพระพุทธศาสนายังไม่

สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และขาดการสอดแทรกทักษะการคิดเชิงเหตุผล ทำให้ผู้เรียนขาดองค์ความรู้เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จนไม่สามารถอธิบายและนำไปปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันได้ อีกทั้งครูผู้สอนขาดองค์ความรู้ในการพัฒนาสื่อการสอน และไม่มีการสอดแทรกทักษะการคิดเชิงเหตุผล ส่งผลให้ผู้เรียนขาดแรงจูงใจและไม่สามารถเชื่อมโยงหลักธรรมกับชีวิตประจำวันได้ ผู้วิจัยจึงนำผลการศึกษารายงานปัจจุบันและปัญหาของการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงเหตุผล มาพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงเหตุผล ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงเชื่อมโยงหลักอริยสัจ 4 กับสถานการณ์จริง เสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ปัญหาและหาแนวทางแก้ไขอย่างมีเหตุผล อีกทั้งยังช่วยเสริมสร้างคุณลักษณะของการเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี ตามมาตรฐานการเรียนรู้ของรายวิชาพระพุทธศาสนาได้อย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: กิจกรรมการเรียนรู้, การเรียนรู้เรื่องอริยสัจ 4, ทักษะการคิดเชิงเหตุผล

Abstract

This research is qualitative research. The objectives are 1) to study the current status and problems of learning management on the Four Noble Truths for Grade 5 students in the Ramkhamhaeng Network School, Sukhothai Province, and 2) to develop learning activities based on experience on the Four Noble Truths to develop causal thinking skills for Grade 5 students. The main informants are 8 teachers in the Ramkhamhaeng Network School, Sukhothai Province and 74 students. The research area is Ban Muang Kao “Sri Intratit” School, Mueang District, Sukhothai Province. The research methodology is derived from a purposive sampling of Grade 5 students of Ban Muang Kao “Sri Intratit” School. The research instruments are: 1) A manual for organizing learning activities on the Four Noble Truths to develop causal thinking skills for Grade 5 students and 2) In-depth interview questions using descriptive data analysis. The results of the research found that the current status and problems of learning To develop the causal thinking skills of the 5th grade students of the Ramkhamhaeng Network School, Sukhothai Province, in all 4 aspects, both groups of informants agreed that the current learning activity organization process of teachers using the teaching method in Buddhism is still not consistent with the needs of the students and lacks the integration of causal thinking skills, causing students to lack knowledge of Buddhist principles, unable to explain and apply them to their daily lives. In addition, teachers lack knowledge in developing teaching media and do not integrate causal thinking skills, resulting in students lacking motivation and unable to connect Buddhist principles with daily lives. The researcher therefore used the results of the study of the current conditions and problems of learning management to develop causal thinking skills to develop the organization of learning activities on the Four Noble Truths to develop causal thinking skills of the 5th grade students, enabling them to learn through actual practice, linking the Four Noble Truths with real situations, enhancing their analytical thinking skills and finding solutions rationally, and also helping to enhance the characteristics of being a good Buddhist according to the learning standards of the Buddhism subject appropriately.

Keywords: Learning activities, Learning the 4 Noble Truths, Causal thinking skills

1. บทนำ

การศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาบุคคลให้เป็นผู้มีความรู้และความสามารถ อันนำไปสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน โดยเริ่มตั้งแต่ระดับปฐมวัยในลักษณะองค์รวม ครอบคลุมทั้งด้านสติปัญญา อารมณ์ คุณธรรมจริยธรรม และเทคโนโลยี กระบวนการพัฒนานี้ต้องเริ่มจากโครงสร้างพื้นฐานทางการศึกษารวมถึงการเตรียมความพร้อมของพ่อแม่ในการเลี้ยงดูเด็กให้เหมาะสมกับพัฒนาการของสมอง สติปัญญา ร่างกาย และจิตใจ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความสุข นอกจากนี้ การศึกษาในระดับชาติควรได้รับการจัดให้มีมาตรฐานที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตจริง โดยให้ความสำคัญกับคุณภาพของเด็กและเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วม รวมถึงการสนับสนุนให้ผู้สูงอายุที่มีศักยภาพเข้ามามีบทบาทในการเสริมสร้างพัฒนาการของเด็ก เพื่อให้เด็กทุกคนได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียม ผลลัพธ์ที่ได้ คือ การพัฒนาเด็กวัยเรียนให้มีความรู้ทางวิชาการควบคู่กับความฉลาดทางอารมณ์ สามารถศึกษาหาความรู้และพัฒนาองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง เพื่อเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพในสังคม

นอกจากนี้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีบทบาทสำคัญในการช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม ผู้เรียนจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับ การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ตลอดจนการเข้าใจถึงการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงของสังคมตามยุคสมัยและกาลเวลา ซึ่งเกิดขึ้นจากปัจจัยต่าง ๆ การเรียนรู้ในกลุ่มสาระนี้ยังช่วยส่งเสริม ความเข้าใจในตนเอง และผู้อื่น การมีความอดทน อดกลั้น และยอมรับในความแตกต่าง รวมถึง การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม ผู้เรียนสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสม เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติและสังคมโลก โดยได้กำหนดสาระรายวิชา 5 สาระ คือ สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ และสาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น.132)

สาระศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรม เป็นหนึ่งในสาระสำคัญของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยมีเป้าหมายหลักในการปลูกฝังให้ผู้เรียนมีลักษณะนิสัยที่ดีงาม ตระหนักถึงคุณค่าของศีลธรรม และสามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ในสาระนี้ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ถูกต้อง อันเป็นรากฐานสำคัญในการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างมีความสุขและสันติสุข โดยให้ความสำคัญกับ การอยู่ร่วมกันอย่างเคารพซึ่งกันและกัน การมีจิตสาธารณะ และการใช้หลักธรรมเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เพื่อสร้างสังคมที่เอื้อเฟื้อ เกื้อกูล และมีความเป็นธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, น.1)

อย่างไรก็ตามผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์ในปัจจุบันได้นำความเปลี่ยนแปลงมาสู่ระบบเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม ด้วยระบบเทคโนโลยีและสารสนเทศต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว ข้อมูลข่าวสาร วัฒนธรรม

ตลอดจนแนวความคิดต่าง ๆ จึงถ่ายทอดสู่คนไทยได้อย่างรวดเร็วเช่นกัน ความเจริญจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วดังกล่าว ก่อให้เกิดปัญหาทั้งทางด้านสังคม วัฒนธรรม คุณธรรม จริยธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเด็ก เยาวชน และประชาชนอย่างรุนแรง ทำให้สังคมเกิดการเรียนรู้ที่ผิดพลาดเกิดกระแส มุ่งเน้นให้ความสำคัญทางด้านวัตถุมากกว่าทางด้านจิตใจ (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2550) โดยหลักพุทธวิธีเป็นแนวทางโดยในทางพระพุทธศาสนาถือว่าชีวิตของมนุษย์จะต้องเผชิญกับความทุกข์ คือปัญหาต่าง ๆ และแนวทางแก้ปัญหา คือการรู้จักพัฒนาปัญญา เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาเหล่านั้น ๆ โดยการจัดการเรียนรู้เรื่องอริยสัจ 4 จะใช้ปัญหาเป็นสื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกกระบวนการคิดเพื่อแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล ซึ่งดำเนินการไปตามขั้นตอนของหลักอริยสัจ 4 ซึ่งมีขั้นทุกข์หรือขั้นกำหนดปัญหา ขั้นสมุทัยหรือขั้นตั้งสมมติฐาน ขั้นนิโรธหรือขั้นการทดลองเก็บข้อมูล และขั้นมรรคหรือขั้นวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผล เป็นหลักกรรมการสอนที่สอดแทรกให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดเชิงเหตุผลได้ (ลัดดา ศิลาน้อย และคณะ, 2544, น.3)

จากปัญหาที่พบในการจัดกระบวนการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา นักเรียนต้องเผชิญกับปริมาณเนื้อหาสาระที่มากและซ้ำซ้อน โดยเฉพาะหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งแม้จะเป็นพื้นฐานสำคัญของการดำรงชีวิต แต่กลับถูกถ่ายทอดในลักษณะที่เป็นนามธรรม ทำให้ยากต่อความเข้าใจของผู้เรียน ปัญหาดังกล่าวส่งผลให้นักเรียนขาดทักษะการคิดเชิงเหตุผล ไม่สามารถเชื่อมโยงความรู้และสร้างความคิดรวบยอด รวมถึงขาดความตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในชีวิตประจำวัน สิ่งเหล่านี้นำไปสู่ความเบื่อหน่ายต่อการเรียนรู้ และเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด ในช่วงที่สังคมไทยกำลังเผชิญกับวิกฤตทางศีลธรรม คนไทยส่วนใหญ่ซึ่งนับถือพระพุทธศาสนาต่างแสวงหากระบวนการเรียนรู้และวิถีคิดใหม่ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อพลิกฟื้นความเข้มแข็งของระบบจริยธรรมและวัฒนธรรมของสังคมไทย การปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้มีความสอดคล้องกับชีวิตจริงของผู้เรียนและกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายจึงเป็นสิ่งจำเป็น นอกจากนี้แนวทางดังกล่าวยังสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ อันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมโดยรวม (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, น.2)

จากการศึกษาพบว่า การส่งเสริมการเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงเหตุผลของผู้เรียน จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ โดย สมพงษ์ จิตระดับ (2530) ได้กล่าวถึงแนวคิดและจุดมุ่งหมายใหม่ทางการศึกษา โดยเฉพาะในด้าน
จริยศึกษาว่าครูควรออกแบบกิจกรรมการสอนที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนแทนการสอนแบบท่องจำเพียงอย่างเดียว การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนจะช่วยให้หลักธรรมและแนวคิดทางจริยธรรมเป็นเรื่องที่เข้าใจง่ายขึ้น และกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

ตัวอย่างของกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ ได้แก่ การใช้กรณีศึกษา (Case Studies) การนำเหตุการณ์หรือเรื่องราวจริงมาวิเคราะห์เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงหลักธรรมเข้ากับสถานการณ์ชีวิตจริง การใช้เกมและกิจกรรมเชิงโต้ตอบ (Interactive Activities) เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานและมีแรงจูงใจในการเรียนรู้ การจำลองสถานการณ์ (Role-Playing & Simulations) โดยให้ผู้เรียนได้สวมบทบาทและตัดสินใจแก้ปัญหาโดยใช้หลักธรรมเป็นแนวทาง หรือการเล่าเรื่อง (Storytelling) เป็นถ่ายทอดหลักธรรมผ่านเรื่องราวที่น่าสนใจและเชื่อมโยงกับชีวิตจริงของผู้เรียน

รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบประสบการณ์เป็นฐาน (Experiential Learning Theory) เป็นแนวทางที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง โดยเน้นการลงมือปฏิบัติจริงเป็นหัวใจสำคัญ กระบวนการเรียนรู้ในลักษณะนี้เริ่มต้นจากการตั้งเอาประสบการณ์ที่เกิดขึ้นมาเป็นจุดตั้งต้นของการเรียนรู้ แล้วจึงกระตุ้นให้ผู้เรียนสะท้อนคิดเกี่ยวกับสิ่งที่ได้พบเจอ เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ เจตคติใหม่ และทักษะใหม่ ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญของความรู้อย่างยั่งยืน (กึ่งแก้ว อาริรัชฌ์ และคณะ, 2549, น.70) ซึ่งการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะต่าง ๆ และพัฒนาทัศนคติในเชิงบวกต่อการเรียนรู้ โดยเฉพาะเมื่อจัดกิจกรรมในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันภายในกลุ่ม และเปิดโอกาสให้เกิดการสะท้อนคิดอย่างมีคุณภาพ ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าว หากนำหลักธรรมอริยสัจ 4 มาใช้เป็นกรอบแนวคิด จะยิ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ปัญหาอย่างเป็นระบบ พัฒนาทักษะการคิดเชิงเหตุผล และเชื่อมโยงประสบการณ์เข้ากับการเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ หลักธรรมอริยสัจ 4 ซึ่งประกอบด้วย ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค ช่วยชี้แนะกระบวนการคิดตั้งแต่การระบุปัญหา ไปจนถึงการหาวิธีการดำเนินชีวิตเพื่อดับทุกข์ จึงสอดคล้องอย่างดีกับแนวทางของการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ ที่มุ่งให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้จากการเผชิญสถานการณ์จริง และสามารถประยุกต์ใช้ในบริบทต่าง ๆ ของชีวิต

หนึ่งในทักษะสำคัญที่สอดคล้องกับแนวทางดังกล่าวคือ ทักษะการคิดเชิงเหตุผล (Causal Thinking) ซึ่งเป็นกระบวนการทางปัญญาที่ผู้เรียนใช้ในการประเมิน วิเคราะห์ และสรุปข้อมูลหรือสถานการณ์ที่เผชิญ เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่มีเหตุผลเป็นระบบ และสามารถตรวจสอบได้ ทักษะนี้มีบทบาทสำคัญในกระบวนการเรียนรู้และการแก้ปัญหา เพราะช่วยให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ข้อมูล แยกแยะข้อเท็จจริงจากข้อมูลที่บิดเบือน ตัดสินใจอย่างมีเหตุผล และสามารถเผชิญกับปัญหาที่ซับซ้อนในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Paul & Elder, 2014) เมื่อผสานแนวคิดของการเรียนรู้จากประสบการณ์เข้ากับหลักอริยสัจ 4 และทักษะการคิดเชิงเหตุผล จึงเป็นแนวทางที่ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงลึก ช่วยหล่อหลอมผู้เรียนให้เป็นผู้ใฝ่รู้ มีวิจรรณญาณ และสามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันอย่างมีคุณค่า

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษากิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง อริยสัจ 4 โดยใช้ประสบการณ์เป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงเหตุผล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายรามคำแหง จังหวัดสุโขทัย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการเรียนรู้เรื่อง อริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายรามคำแหง จังหวัดสุโขทัยเป็นอย่างไร
2. กิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง อริยสัจ 4 โดยใช้ประสบการณ์เป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงเหตุผล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ควรจะมีลักษณะอย่างไร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง กิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง อริยสัจ 4 โดยใช้ประสบการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงเหตุผลของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายรามคำแหง จังหวัดสุโขทัยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการเรียนรู้ เรื่อง อริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายรามคำแหง จังหวัดสุโขทัย 2) เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง อริยสัจ 4 โดยใช้ประสบการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงเหตุผล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จากการทบทวนวรรณกรรมในบทที่ 2 ผู้วิจัยได้ออกแบบวิธีการดำเนินงานวิจัย เพื่อเป็นแนวทางในการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลภายใต้กรอบแนวคิดในการวิจัย กิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง อริยสัจ 4 โดยใช้ประสบการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงเหตุผลของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายรามคำแหง จังหวัดสุโขทัย โดยมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

3.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มข้อมูลหลัก กลุ่มที่ 1

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านเมืองเก่า “ศรีอินทราทิตย์” อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 จำนวน 74 คน โดยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง

กลุ่มข้อมูลหลัก กลุ่มที่ 2

กลุ่มครูผู้มีความรู้ประสบการณ์ทางด้านการจัดการเรียนการสอนรายวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายรามคำแหง ได้แก่ โรงเรียนบ้านวังทองแดง โรงเรียนบ้านปากคลอง โรงเรียนวัดหนองตาโชติ

โรงเรียนวัดเซตุพน โรงเรียนบ้านวังตะคร้อ (ธนาครกรุงเทพ 5) โรงเรียนบ้านไสยาสน์ โรงเรียนบ้านวังวน และ
โรงเรียนอนุบาลเมืองสุโขทัย จำนวน 8 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน โดยการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
สำหรับเป็นกรอบในการสร้างเครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

3.2.1 **คู่มือกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4** เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงเหตุผล
ซึ่งประกอบไปด้วย กิจกรรม 4 กิจกรรม คือ

- 3.2.1.1 ฐานกิจกรรมที่ 1 คนตื่นทุกข์
- 3.2.1.2 ฐานกิจกรรมที่ 2 นักสืบวิเคราะห์สมุทัย
- 3.2.1.3 ฐานกิจกรรมที่ 3 ปริศนาทำทายมรรค
- 3.2.1.4 ฐานกิจกรรมที่ 4 พิชิตเป้าหมายนิโรธ

3.2.2. **แนวคำถามในการสัมภาษณ์ (In-depth Interview)** ให้ถามความคิดเห็นเหตุผลและ
มุมมองของผู้ให้ข้อมูล ไม่ใช่มุมมองของผู้วิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดประเด็น ในการสัมภาษณ์ไว้ 3 ประเด็น คือ

- 3.2.2.1 ความรู้ตามอริยสัจ 4
- 3.2.2.2 กระบวนการคิดเชิงเหตุผล
- 3.2.2.3 กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ดังนี้

3.3.1 การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร

ผู้วิจัยศึกษาจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ประสบการณ์เป็น
ฐาน การพัฒนาทักษะกระบวนการคิดเชิงเหตุผลและทัศนคติต่อการเรียนรู้โดยใช้หลักอริยสัจ 4 และหลักสูตร
แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.3.2 การสัมภาษณ์ (In-depth Interview)

ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การสัมภาษณ์
แบบมีจุดมุ่งหมายตามประเด็นในการสัมภาษณ์

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารวิชาการข้อมูลจาก
การสัมภาษณ์ และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย หลังจากนั้นจึงได้นำเสนอข้อมูลแบบ
พรรณนาเชิงวิเคราะห์ โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบปฏิสัมพันธ์ โดยเมื่อผู้วิจัยเก็บข้อมูลแล้วต้องมีการลดทอน

ขนาดและปริมาณข้อมูล โดยการเลือกเฟ้นหาข้อมูลที่น่าสนใจ เพื่อแสดงเป็นหลักฐานที่เข้าใจง่าย จนนำไปสู่ข้อสรุปและผ่านการตรวจสอบยืนยันผลจนได้ข้อสรุปที่ชัดเจน เพื่อจำแนกข้อมูลออกเป็นประเภทต่าง ๆ และนำมาเขียนอธิบายผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

3.5 การตรวจสอบข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเป็นที่เรียบร้อยแล้วจึงได้ทำการตรวจสอบข้อมูลโดยอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าด้วยตนเอง (IS) เป็นผู้ตรวจสอบข้อมูลโดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) คือ การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) เป็นการใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อรวบรวมข้อมูลเดียวกันจากวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อจำแนกข้อมูลออกเป็นประเภทต่าง ๆ หรือแบ่งตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดให้

4. ผลการวิจัย

จากการวิจัย สามารถสรุปผลตามที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการตั้งวัตถุประสงค์ของการวิจัย ออกเป็น 2 วัตถุประสงค์หลัก คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการเรียนรู้ เรื่อง อริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายรามคำแหง จังหวัดสุโขทัย 2) เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง อริยสัจ 4 โดยใช้ประสบการณ์เป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงเหตุผล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ตามประเด็น ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันและปัญหาในการเรียนรู้ เรื่อง อริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายรามคำแหง จังหวัดสุโขทัย

จากผลการวิจัย เรื่อง กิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง อริยสัจ 4 โดยใช้ประสบการณ์เป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงเหตุผล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายรามคำแหง จังหวัดสุโขทัย ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวม การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพปัญหาในการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงเหตุผล ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากครู และนักเรียน โดยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา เพื่อนำผลการสัมภาษณ์ไปพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง อริยสัจ 4 โดยใช้ประสบการณ์เป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงเหตุผล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยการศึกษาศภาพปัจจุบันและสภาพปัญหาในการเรียนรู้มีผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านผู้เรียน (Student)

- 1) ผู้เรียนจะได้รับการจัดการเรียนรู้ ที่เน้นการท่องจำบทเรียน จึงไม่เกิดทักษะการคิดเชิงเหตุผล
- 2) ผู้เรียนมีปัญหาในการอ่านออก จึงทำให้อ่านเนื้อหาของบทเรียนไม่ได้ จึงเพิ่มความยากในการเรียนรู้มากขึ้น และไม่สามารถให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดต่อไปได้
- 3) ผู้เรียนไม่ได้รับสื่อการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทันสมัย

2. ด้านครูผู้สอน (Teacher)

1) ครูผู้สอนใช้กระบวนการจัดการเรียนสอนโดยสอนตามเนื้อหาหนังสือเรียนเป็นส่วนใหญ่ โดยใช้วิธีการบอกคำตอบให้แก่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนขาดทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ด้วยตนเอง

2) ครูผู้สอนไม่มีประสบการณ์การสอนรายวิชาพระพุทธศาสนา จึงไม่เข้าใจในบทเรียน ทำให้ผู้เรียนขาดองค์ความรู้ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ไม่สามารถอธิบายการปฏิบัติตนที่สอดคล้องกับหลักทางพระพุทธศาสนาได้

3) ครูผู้สอนขาดการเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน

3. ด้านเนื้อหาการจัดการเรียนรู้ (Content Learning Management)

1) เนื้อหาในรายวิชาพระพุทธศาสนามีค่อนข้างมากและมีคำศัพท์ที่ยาก บางคำอ่านไม่เข้าใจ

2) ครูผู้สอนมีกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ยังไม่เป็นรูปธรรม ทำให้ผู้เรียนขาดทักษะกระบวนการคิดเชิงเหตุผล

4. ด้านสื่อการสอน (Instructional)

1) ส่วนใหญ่ครูผู้สอนไม่พัฒนาสื่อการเรียนการสอน มีแต่หนังสือเรียนหรือใบความรู้ และใบงานในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แล้วให้นักเรียนอ่านพร้อมกันและทำใบงานที่ครูกำหนดให้

2) สื่อการเรียนการสอนที่ไม่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เมื่อครูผู้สอนไม่ใช้สื่อเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์ ส่งผลต่อการขาดทักษะในการคิดเชิงเหตุผลต่อการเรียนในรายวิชาพระพุทธศาสนา

2. การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง อริยสัจ 4 โดยใช้ประสบการณ์เป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงเหตุผล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง อริยสัจ 4 โดยใช้ประสบการณ์เป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงเหตุผล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ประกอบไปด้วยฐานกิจกรรม 4 ฐาน โดยใช้ประสบการณ์เป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงเหตุผล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ได้แก่

ฐานกิจกรรมที่ 1 คนตื่นทุกข์ เป็นกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ผ่านโปรแกรมกระดาน Padlet โดยผู้เรียนจะสะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับความทุกข์ ตามหลักธรรมอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดและทักษะการสร้างความเข้าใจทุกข์ที่เกิดขึ้นของตนเอง ซึ่งผู้เรียนจะแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความทุกข์ของตนเองและผู้อื่น โดยพิจารณาแยกแยะทุกข์ที่ได้เกิดขึ้น

จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า ผู้เรียนได้เริ่มต้นจากการสะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับ ความทุกข์ โดยใช้เครื่องมือเทคโนโลยี (Padlet) เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การได้รับฟังและอ่านประสบการณ์ของผู้อื่น ทำให้ผู้เรียนสามารถเปรียบเทียบและวิเคราะห์ความทุกข์ในมุมมองที่หลากหลาย

นำไปสู่การแยกแยะความทุกข์ของตนเองอย่างมีเหตุผล เป็นการเริ่มต้นการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงเหตุผลในระดับบุคคล ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของกระบวนการคิดเชิงเหตุผลตามวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยต้องการ

ฐานกิจกรรมที่ 2 นักสืบวิเคราะห์สมุทัย เป็นการจัดกิจกรรมวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาข่าว โดยนักเรียนแต่ละกลุ่ม ส่งตัวแทนออกมาสุ่มวงล้อ เพื่อให้ได้หัวข้อปัญหาข่าวในชีวิตประจำวันที่อยู่รอบตัวของผู้เรียนจำนวน 6 ปัญหาข่าว ได้แก่ ข่าน้ำท่วม ข่าฝุ่น PM 2.5 ข่ายาเสพติด ข่าวิกฤต Covid ข่าค่าไฟแพง และข่าไฟไหม้ป่า จากนั้นให้ร่วมกันวิเคราะห์หาสาเหตุและผลของปัญหาบนกระดานไคร์ครวญปัญหา เพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะการคิด สามารถหาเหตุและผลของปัญหาข่าวที่ได้รับ แล้วร่วมกันสรุปของปัญหาข่าว และนำร่วมกันนำเสนอเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างมีเหตุและผลของปัญหา เป็นการใช้ทักษะการคิดและการแก้ไขสถานการณ์จากประสบการณ์ของผู้เรียนร่วมกัน

จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า ผู้เรียนได้เกิดกระบวนการการเรียนรู้แบบกลุ่ม ผู้เรียนสนุกสนานกับการวิเคราะห์และคิดหาคำตอบผ่านข่าวสารในชีวิตประจำวันบนกระดานไคร์ครวญปัญหา โดยต้องหาสาเหตุและผลของปัญหาต่าง ๆ เช่น ได้แก่ ข่าน้ำท่วม ข่าฝุ่น PM 2.5 ข่ายาเสพติด ข่าวิกฤต Covid ข่าค่าไฟแพง และข่าไฟไหม้ป่า อีกทั้งผู้เรียนต้องร่วมมือกันระดมความคิดและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่มเป็นการฝึกคิดอย่างมีเหตุผล ใช้ข้อมูลที่มีอยู่ในการเชื่อมโยงเหตุและผล นำไปสู่การสรุปและการนำเสนอปัญหาอย่างชัดเจน อีกทั้งได้แสดงออกในการนำเสนอหน้าชั้นเรียน เป็นการยกระดับการคิดจากปัจเจกสู่กลุ่ม และจากประสบการณ์สู่การวิเคราะห์ในมิติของสังคม

ฐานกิจกรรมที่ 3 ปริศนาท้าทายมรรค เป็นการจัดกิจกรรม โดยใช้เกมปริศนาท้าทาย โดยวิธีการ คือ ผู้เรียนสุ่มเปิดแผ่นป้ายคำถาม โดยคำถามจะเป็นสถานการณ์และตัวเลือกจะเป็นวิธีการแก้ไขปัญหา ซึ่งเนื้อหาจะสอดคล้องเกี่ยวกับมรรคมีองค์ 8 ถือว่าเป็นหลักธรรมตามหลักอริยสัจ 4 จากนั้นให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มเปิดแผ่นป้ายคำถามเพื่อวิเคราะห์หาคำตอบให้ถูกต้อง เมื่อตอบคำถามถูกต้อง ผู้เรียนก็จะได้คะแนนสะสม

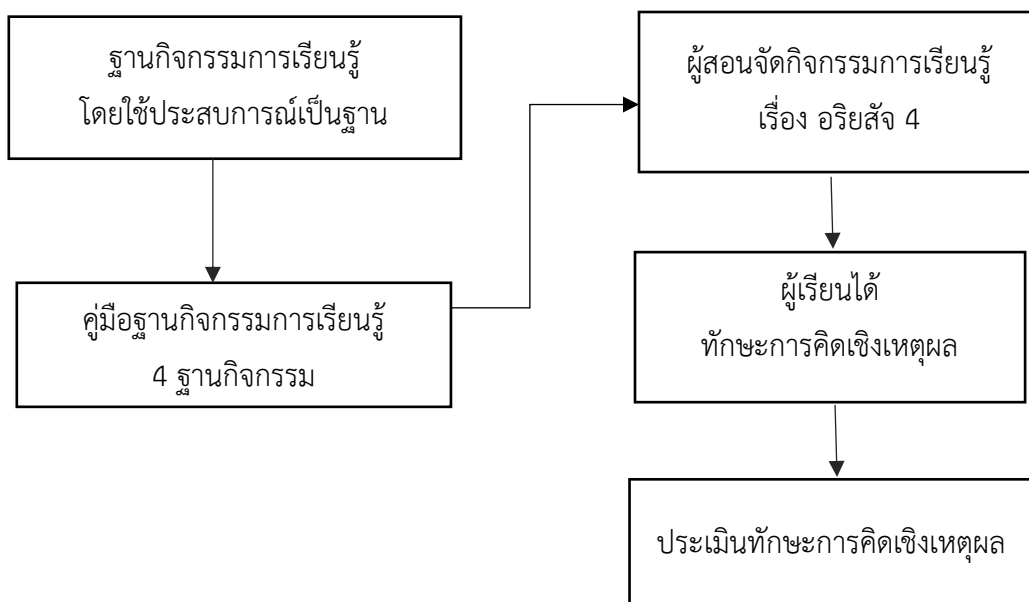
จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า ผู้เรียนสนุกสนานและร่วมลุ้นแผ่นป้ายคำถามที่จะเปิดออกของแต่ละกลุ่ม และฝึกการคิดวิเคราะห์ผ่านเกมและสถานการณ์จำลอง โดยผู้เรียนต้องเลือกวิธีการแก้ปัญหานั้นที่เหมาะสมจากตัวเลือกที่มี ซึ่งสอดคล้องกับมรรคมีองค์ 8 การวิเคราะห์ตัวเลือกในแต่ละสถานการณ์จำเป็นต้องใช้ทักษะการคิดอย่างรอบคอบ ตรรกะเหตุผล และการประเมินทางเลือกต่าง ๆ ว่าเหมาะสมต่อสถานการณ์นั้นอย่างไร ช่วยเสริมสร้างความสามารถในการประเมินเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล นอกจากนี้ผู้เรียนมีความสนใจในสื่อการสอน ซึ่งเป็นเครื่องมือสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นอย่างดี เนื่องจากแผ่นป้ายคำถามทุกแผ่นจะมีคะแนนให้ผู้เรียนได้สะสมในทุก ๆ ป้ายคำถาม

ฐานกิจกรรมที่ 4 พิชิตเป้าหมายนิโรธ เป็นการจัดกิจกรรมแสดงบทบาทสมมติ (Role play) จากการที่ผู้เรียนได้ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ทั้ง 3 กิจกรรมแล้ว ซึ่งในฐานกิจกรรมที่ 4 จะเป็นการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการแสดงบทบาทสมมติ โดยให้ผู้เรียนจับฉลากในกลุ่มสุ่มของปัญหาข่าว เมื่อผู้เรียนได้หมายเลข

เหตุการณ์ใด ผู้เรียนศึกษาวิเคราะห์เหตุการณ์เรื่องนั้นผ่านการแสดงบทบาทสมมติ เพื่อให้ผู้เรียนแสดงออกถึง ความรู้ความเข้าใจใช้กระบวนการทักษะการคิดเชิงเหตุผล อีกทั้งผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกับการแก้ปัญหาเฉพาะ หน้าที่สู่การแสดงบทบาทสมมติจากประสบการณ์โดยตรง

จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า รูปแบบของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นการจัดกิจกรรมให้ ผู้เรียนเป็นกิจกรรมกลุ่มที่ชัดเจน เมื่อผู้เรียนได้การ์ดของปัญหาข่าว ผู้เรียนแต่ละกลุ่มได้ร่วมกันวิเคราะห์ ปัญหาและคิดออกแบบเรื่องที่จะแสดงบทบาทสมมติ จากการสอบถามผู้เรียน พบว่า ผู้เรียนมีความเข้าใจ ความหมายของหลักอริยสัจ 4 และสามารถเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ของข่าวที่ได้รับ จากการเรียนรู้ของฐาน กิจกรรมทั้ง 3 กิจกรรมที่ผ่านมา ผู้เรียนต้องใช้กระบวนการคิดที่ซับซ้อนขึ้น ทั้งการวิเคราะห์ ตัดสินใจ และ การสื่อสารอย่างมีเหตุผล รวมทั้งได้ฝึกแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ซึ่งเป็นการประยุกต์ใช้ทักษะการคิดเชิงเหตุผลใน บริบทที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด อีกทั้งผู้เรียนเกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อสมาชิกของกลุ่มของตนเอง ถือ ได้ว่าฐานกิจกรรมนี้ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะกระบวนการคิดเชิงเหตุผล โดยใช้ประสบการณ์ตรงของผู้เรียน ได้

จากการศึกษาวิจัยและการดำเนินการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง อริยสัจ 4 โดยใช้ประสบการณ์ เป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงเหตุผล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ผู้เรียนมีทักษะการคิด เชิงเหตุผล หลังจากจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง อริยสัจ 4 โดยใช้ประสบการณ์เป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการ คิดเชิงเหตุผล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สูงขึ้น ผ่านการประเมินผู้เรียนโดยใช้แบบประเมินทักษะการ คิดเชิงเหตุผล ซึ่งครูผู้สอนใช้กระบวนการการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ประสบการณ์เป็นฐานตามหลัก อริยสัจ 4 โดยกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านฐานกิจกรรมทั้ง 4 ฐาน ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ร่วมกัน มีความเหมาะสมกับความแตกต่างและความต้องการของผู้เรียน สามารถประยุกต์ใช้องค์ความรู้ของหลักอริยสัจ 4 ในชีวิตประจำวันประกอบกับการใช้ทักษะการคิดเชิงเหตุผลในรายวิชาพระพุทธศาสนาได้ จึงสามารถ สรุปผลการดำเนินการวิจัย ได้ดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 ผลการดำเนินการวิจัย

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ พบว่า สภาพปัจจุบันและสภาพปัญหาของการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในรายวิชาพระพุทธศาสนายังมีลักษณะเน้นการท่องจำ ไม่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน เนื่องจากมีเนื้อหาที่ซับซ้อนและขาดสื่อการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงเหตุผลของนักเรียน ทำให้ผู้เรียนขาดแรงจูงใจในการเรียน ส่งผลต่อการขาดทักษะการคิดเชิงเหตุผล โดยเฉพาะหลักอริยสัจ 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมในการแก้ปัญหาชีวิต ดังนั้นผู้เรียนควรมีความรู้ความเข้าใจประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 ในการดำเนินชีวิตได้

จากผลการดำเนินการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาคู่มือการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องอริยสัจ 4 โดยใช้ประสบการณ์เป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงเหตุผล ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้ในการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในรายวิชาพระพุทธศาสนา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดเชิงเหตุผล สามารถเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงเชื่อมโยงกับหลักธรรมอริยสัจ 4 กับสถานการณ์จริงในชีวิตประจำวัน และเสริมสร้างคุณลักษณะของการเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดของรายวิชา ตลอดจนพัฒนาความสามารถในการเป็นพลเมืองที่มีคุณธรรมในสังคมพหุวัฒนธรรมตามมาตรฐานการเรียนรู้ของรายวิชาพระพุทธศาสนาได้

ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้โดยใช้ประสบการณ์ (Experiential Learning Theory) โดยแนวคิดของ David Kolb (1984) ที่กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงช่วยให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ผ่านการปฏิบัติจริง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะการคิดเชิงเหตุผลได้ดีขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมแบบมีส่วนร่วม

อีกทั้งการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมอริยสัจ 4 ที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์ และแก้ปัญหาได้จากประสบการณ์ของตนเอง ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wittrock (1990) เรื่อง Generative Learning Theory ที่ได้อธิบายไว้ว่า การเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ ผ่านการสร้างความหมายด้วยตนเอง โดยใช้กระบวนการคิดเชิงสร้างสรรค์และปฏิสัมพันธ์กับข้อมูล การเรียนรู้ที่ลึกซึ้งซึ่งจึงเกิดจากการลงมือปฏิบัติแล้วเชื่อมโยงข้อมูลเข้าด้วยกันจะส่งผลให้ผู้เรียนจดจำและนำไปใช้ในสถานการณ์จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และการจัดการเรียนรู้สามารถทำได้หลายวิธี เพื่อพัฒนาการคิดเชิงเหตุผล สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิศนา ขัมมณี (2551) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการแสดงบทบาทสมมติ (Role-playing)

ในการจัดการเรียนการสอน เป็นการช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและทักษะของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาทักษะการสื่อสาร การแก้ไขปัญหา และการอภิปรายกลุ่มในการเรียนวิชา พระพุทธศาสนา ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจหลักธรรมได้ดีขึ้นและเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนของผู้เรียน สูงขึ้น

ดังนั้น การจัดการเรียนรู้จากกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงเหตุผล ของผู้เรียน โดยการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ สามารถเป็นแนวทางช่วยส่งเสริมทักษะการคิดเชิงเหตุผลได้อย่าง มีประสิทธิภาพ อีกทั้งการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมแบบมีส่วนร่วม สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะความรู้ และเข้าใจ มีคุณธรรมและปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีงามให้กับผู้เรียน สามารถนำหลักธรรมอริยสัจ 4 เชื่อมโยง กับชีวิตประจำวันของตนเองได้ เป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีสามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมอื่นได้อย่างมีความสุข

6. ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยได้เสนอข้อแนะนำการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง อริยสัจ 4 โดยใช้ประสบการณ์เป็นฐาน เพื่อ พัฒนาทักษะการคิดเชิงเหตุผล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในการนำเสนอผลการวิจัยไปใช้ในการวิจัย ครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้หลากหลายขึ้น เพื่อเปรียบเทียบผลลัพธ์และความแตกต่างของบริบททางการศึกษา
2. ควรออกแบบการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายมีความสอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคลและความต้องการของผู้เรียน
3. ควรกำกับติดตามผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ว่าผู้เรียนสามารถนำหลักธรรมเรื่องอริยสัจ 4 ไป ใช้ในชีวิตประจำวันได้ตามวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยได้วางไว้มากน้อยเพียงใด เพื่อพัฒนาและปรับปรุงในการ จัดการเรียนการสอนในครั้งต่อไป

จากงานวิจัยในครั้งนี้เป็นการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง อริยสัจ 4 โดยใช้ประสบการณ์ เป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงเหตุผล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ส่งผลให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่าน การปฏิบัติจริงเชื่อมโยงหลักอริยสัจ 4 กับสถานการณ์จริง ซึ่งช่วยเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ปัญหา และ หาแนวทางแก้ไขอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังช่วยเสริมสร้างคุณลักษณะของการเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี ตลอดจน พัฒนาความสามารถในการเป็นพลเมืองที่มีคุณธรรมในสังคมพหุวัฒนธรรมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2551). *จริยธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน*. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์ การเกษตรแห่งประเทศไทย.

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การงานสำหรับนักศึกษา สาขาวิชาศิลปศาสตร์ในสถาบันราชภัฏ.
- กิ่งแก้ว อารีรักษณ์ และคณะ. (2549). *การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบหลากหลาย: องค์ความรู้จากการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน*. กรุงเทพฯ: เกรทเอดดูเคชั่น จำกัด.
- ทีศนา แคมมณี. (2551). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลัดดา ศีลาน้อย และคณะ. (2544). *แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สมพงษ์ จิตระดับ. (2530). *การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Wittrock, M. C. (1990). Generative processes of comprehension. *Educational Psychologist*, 24(4), 345–376.

แนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะการสร้างแรงบันดาลใจสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา
ศูนย์การบริหารจัดการศึกษาแม่ยม-แม่คง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2

**Guidelines for Promoting Motivational Characteristics for School
Administrators of Mae Yuam-Mae Khong Educational
Management Center under the Mae Hong Son Primary
Educational Service Area Office 2**

สุลาวัลย์ ยาใจ¹, ธนกฤต สิทธิราช²

^{1,2}วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น, ตาก, ประเทศไทย

Sulawan Yajai¹, Thanakit Sittirach²

^{1,2}Northern College, Tak, Thailand

✉: sulawan.yajai@gmail.com

(Corresponding Email)

Received: 10 February 2025; Revised: 11 March 2025; Accepted 25 March 2025

© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบการวิจัยแบบผสมมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาคุณลักษณะการสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษา และ 2) หาแนวทางส่งเสริมคุณลักษณะการสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การบริหารจัดการศึกษาแม่ยม-แม่คง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ประชากรได้แก่ ครูผู้สอน จำนวน 142 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์โดยหาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะการสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.33$) ด้านการมีความกระตือรือร้น ($\mu = 4.36$) สูงที่สุด รองลงมาคือ การมองโลกในแง่ดี ($\mu = 4.35$) การมีความน่าไว้วางใจ ($\mu = 4.32$) และการมีวิสัยทัศน์ ($\mu = 4.29$) ต่ำที่สุด ตามลำดับ แนวทางการส่งเสริมการสร้างแรงบันดาลใจ ควรส่งเสริมให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ วางแผนร่วมปฏิบัติงาน ร่วมวิเคราะห์สภาพของโรงเรียนเพื่อกำหนดเป็นนโยบาย เป้าหมาย พันธกิจ

วิสัยทัศน์และร่วมรับผิดชอบ มีการเผยแพร่ เปิดเผยข้อมูลด้วยความโปร่งใส ไม่ปิดบังอย่างทั่วถึง ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ สะท้อนผลปัญหา อุปสรรคจากการปฏิบัติงาน มีการใช้กระบวนการนิเทศเพื่อกระตุ้นให้เกิดแรงบันดาลใจ ใช้ทักษะการมีมนุษยสัมพันธ์ เปิดกว้างทางความคิด และพัฒนาความเป็นผู้นำด้วยการกระจายอำนาจมอบหมายงานให้รับผิดชอบ แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์เปิดกว้างทางความคิด มองโลกในแง่ดี มีความกระตือรือร้นและประพฤติตนให้น่าไว้วางใจจะมีอิทธิพลต่อการเกิดแรงบันดาลใจของครูผู้สอน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรนำไปใช้เป็นหลักสูตรเพื่อพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์

คำสำคัญ : การส่งเสริม, คุณลักษณะ, แรงบันดาลใจ

Abstract

This research used a mixed-method research methodology with the objectives of 1) studying the motivational characteristics of school administrators, and 2) finding ways to promote motivational characteristics for school administrators at Mae Yuam-Mae Khong educational management center under the Mae Hong Son primary educational service area office 2. This mixed-method research involved 142 teachers and 9 experts. Data were collected using questionnaires and structured interviews, analyzed through descriptive statistics and content analysis. The results of the research found that; the motivational characteristics of school administrators were at a high level ($\mu = 4.33$). The being enthusiastic ($\mu = 4.36$) was the highest, followed by optimism ($\mu = 4.35$), trustworthiness ($\mu = 4.32$), and vision ($\mu = 4.29$) were the lowest, respectively. To foster motivational, school administrators should engage all stakeholders in decision-making, strategic planning, and vision dissemination. Information should be disclosed transparently and not concealed completely. It should encourage the exchange of learning, experiences, and reflecting on problems and obstacles from work. It should use the supervision process to stimulate motivational, use human relations skills, to be open-minded, and develop leadership by decentralizing and assigning responsibilities. It shows that administrators who have an open-minded vision, are optimistic, enthusiastic and behave in a trustworthy manner will have an influence on the motivational of teachers. Therefore, relevant agencies should use it as a curriculum for developing school administrators to have desirable characteristics

Keywords: Promotion, character, inspiration

1. บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 หมวด 16 การปฏิรูปประเทศได้บัญญัติให้มีการปฏิรูปประเทศซึ่งต้องดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย คือ มีความสงบเรียบร้อย มีความสามัคคีปรองดอง มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีความสมดุลการพัฒนาวัตถุกับการพัฒนาด้านจิตใจ แผนปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา มีเป้าหมายเพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา ลดความ

เหลื่อมล้ำ มุ่งความเป็นเลิศและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ปรับปรุงระบบการศึกษาให้มีประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากร เพิ่มความคล่องตัวการรองรับความหลากหลายในการจัดการศึกษา ส่งเสริมธรรมาภิบาล โดยเพิ่มการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัย พัฒนาการจัดการเรียนการสอนสู่การเรียนรู้ฐานสมรรถนะเพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 สร้างระบบการผลิตและพัฒนาครูที่มีคุณภาพ การจัดทำชีวศึกษาระบบทวิภาคีที่เน้นการฝึกปฏิบัติสู่การจ้างงานและการสร้างงาน เพื่อออกจากประเทศที่มีรายได้ปานกลางอย่างยั่งยืน (ราชกิจจานุเบกษา, 2564) ดังนั้น การบริหารจึงเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญในโลกยุคการเปลี่ยนแปลง ต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนของประเทศที่มีอยู่ให้เข้มแข็ง และมีพลังเพียงพอในการขับเคลื่อนกระบวนการการพัฒนา โดยเฉพาะ “การพัฒนาคน” ให้มีการเตรียมความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2565) ให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งให้มีการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐาน เป็นผู้เรียนรู้ เป็นผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรมและเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของประเทศ โดยการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ พัฒนาผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความเชี่ยวชาญตอบสนองทิศทางการพัฒนาประเทศ พัฒนาการจัดการศึกษาและสถานศึกษาให้ปลอดภัย เพิ่มโอกาสความเสมอภาค ลดความเหลื่อมล้ำการได้รับบริการทางการศึกษาที่เท่าเทียม พัฒนาระบบการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผลเหมาะสมกับบริบท การบริหารจัดการศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมาย ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลสำคัญในการนำนโยบายไปขับเคลื่อนให้ประสบผลในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารจำเป็นต้องมีความเป็นผู้นำ รู้จักวิถีการใช้อำนาจที่มีอยู่อย่างถูกต้อง มีคุณสมบัติที่เหมาะสมกับตำแหน่ง มีความรู้ความสามารถในการวินิจฉัยสั่งการ รู้จักการวางแผนและสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้รวดเร็วทันเหตุการณ์ มีมนุษยสัมพันธ์สามารถประสานงานได้ดี ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี บุคลิกภาพน่าเชื่อถือ ควรเป็นผู้นำ (ปัญญา บัวบาน, 2565)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 (2563) กำหนดเป็นกลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาสู่มืออาชีพ โดยกำหนดเป็นแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อการบริหารจัดการ ผ่านกระบวนการอบรมพัฒนา การศึกษาดูงาน และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หรือด้วยกระบวนการจัดการความรู้ ส่งเสริม สนับสนุนให้มีการพัฒนาความรู้ความสามารถด้วยตนเอง โดยใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและรูปแบบที่หลากหลาย ซึ่งศูนย์การบริหารจัดการศึกษาแม่ยวม-แม่คง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ความสำคัญในการพัฒนาคุณลักษณะของ

ผู้บริหารสถานศึกษา โดยส่งเสริมและพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา ที่เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนเพื่อรองรับการกระจายอำนาจด้วยการบริหารตามธรรมาภิบาล ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา สามารถพัฒนาการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน แต่จากข้อมูลการบรรจุและแต่งตั้งบุคคลเข้ารับราชการตำแหน่งครูผู้ช่วย ในปีการศึกษา 2566–2567 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 (2567) พบว่า มีการเรียกบรรจุครูผู้ช่วยทั้งเขตจำนวนกว่า 300 อัตรา แสดงให้เห็นว่าครูผู้สอนได้มีการโยกย้ายจำนวนมาก สาเหตุอาจมาจากมีภาระงานอื่นที่นอกเหนืองานการสอนมากขึ้น การทำเอกสารต่างๆ ครูต้องรับผิดชอบงานหลายอย่าง ผู้บริหารมอบหมายงานไม่ตรงตามความถนัดของบุคลากร ขาดการสร้างแรงบันดาลใจในการทำงาน รวมทั้งการขาดความผูกพันต่อสถานศึกษา จึงอาจเป็นสาเหตุให้ครูขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานและย้ายโรงเรียนเป็นจำนวนมาก

ดังนั้น คุณลักษณะของผู้บริหารจึงมีความสำคัญต่อความสำเร็จของการบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์จะช่วยให้เกิดประสิทธิผลในการบริหารจัดการศึกษาและสถานศึกษา ซึ่งจากผลการวิจัยของโสธดา จันทร์บุญนาค (2564) พบว่า คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีมนุษยสัมพันธ์ ความรู้ คุณธรรมจริยธรรมและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์จะมีผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน และกฤษณพงษ์ ศรีทรัพย์ (2565) พบว่า คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กันในทางบวกในระดับสูง สอดคล้องกับผลการวิจัยของสิริขวัญ อัจฉิวิชัย (2565) พบว่า คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีบุคลิกภาพ มีความสามารถทางเทคโนโลยี มีวิสัยทัศน์ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความสัมพันธ์ทางบวกต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการ ภาวะผู้นำครู และการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับสูงเช่นกัน แสดงให้เห็นว่า คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญและส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษา ความสำเร็จการปฏิบัติงานและการจัดการเรียนการสอนของครู รวมทั้งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้และการมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนโดยตรง การปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จและบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้จึงขึ้นอยู่กับการสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสิ่งสำคัญ แรงบันดาลใจเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดแรงขับเคลื่อน กระตุ้นให้ทำในสิ่งที่ปรารถนาซึ่งพลังอำนาจในระยะแรกเริ่ม และหล่อเลี้ยงประคับประคองให้ทำสิ่งนั้นจนสำเร็จ ทำให้การดำเนินชีวิตมีความกระตือรือร้น มีความใฝ่ฝันในสิ่งที่คิดไว้ แรงบันดาลใจอาจเป็นจุดเริ่มต้นของการลงมือปฏิบัติ กระตุ้นให้เกิดการคิดและกระทำในสิ่งที่ต้องการ ซึ่งเมธประจักษ์ เต็มกิจขจรสุข (2562) กล่าวว่า แรงบันดาลใจเป็นพลังที่ทำให้มีความรู้สึกอยากจะทำบางสิ่งบางอย่างให้เกิดขึ้น อยากที่จะประสบความสำเร็จในชีวิต ไม่ว่าจะทำด้วยวิธีการที่ยากเพียงใด ก็พร้อมที่จะทำเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

ความเป็นมา ความสำคัญของปัญหาและคุณลักษณะสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานและขวัญกำลังใจของครูผู้สอน รวมทั้งคุณภาพทางการเรียนและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนที่กล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาคุณลักษณะการสร้างแรงบันดาลใจสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การบริหารจัดการศึกษาแม่ยวม-แม่คงว่าปัจจุบันมีคุณลักษณะเป็นอย่างไรเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการหาแนวทางส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษามีคุณลักษณะเป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจทั้งแก่ตนเองและครูผู้สอนในสถานศึกษา โดยคาดว่าจะเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตรงตามความต้องการของครู และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาให้ครูผู้สอนเกิดความผูกพันต่อสถานศึกษา มีความสุขในการปฏิบัติงานซึ่งเป็นทางแก้ปัญหการย้ายได้ รวมทั้งจะยังประโยชน์ต่อหน่วยงานทางการศึกษา ผู้ที่สนใจและผู้บริหารสถานศึกษาใช้เป็นแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป ทั้งนี้โดยกำหนดรูปแบบการวิจัยเป็นแบบผสม (mixed research) เพื่อให้ได้ข้อมูลด้านปริมาณที่เป็นความคิดเห็นของครูผู้สอนที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการบริหารสถานศึกษา และข้อมูลเชิงคุณภาพที่เป็นมุมมองจากประสบการณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิที่จะช่วยเติมเต็มความสมบูรณ์ได้มากยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะการสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การบริหารจัดการศึกษาแม่ยวม-แม่คง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2
2. เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะการสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การบริหารจัดการศึกษาแม่ยวม-แม่คง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ขอบเขตของการวิจัย กำหนดขอบเขตเนื้อหา แหล่งข้อมูลและตัวแปรในการวิจัย ดังนี้

3.1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา ใช้การสังเคราะห์องค์ประกอบการสร้างแรงบันดาลใจจากรายงานการวิจัยคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาและภาวะผู้นำที่เกี่ยวข้อง จำนวน 10 เรื่อง ได้ขอบเขต 4 ด้านคือ การมีวิสัยทัศน์ (visionary) การมีความน่าไว้วางใจ (trust) การมีความกระตือรือร้น (enthusiasm) และการมองโลกในแง่ดี (optimistic) ตามลำดับ

3.1.2 ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล แบ่งแหล่งข้อมูลออกเป็น 2 แหล่งตามระเบียบวิธีวิจัยคือ

1) ประชากร คือ ครูผู้สอนในสถานศึกษาของศูนย์การบริหารจัดการศึกษาแม่ยวม-แม่อิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 142 คน

2) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน กำหนดคุณสมบัติเบื้องต้นและแบ่งผู้ทรงคุณวุฒิออกเป็น 4 กลุ่ม คือ นักวิชาการ ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและศึกษานิเทศก์ ใช้การเลือกแบบเจาะจง (Specific selection) ตามคุณสมบัติที่ผู้วิจัยกำหนด

3.1.3 ขอบเขตด้านตัวแปร ตัวแปรที่จะศึกษาประกอบด้วย

1) คุณลักษณะการสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การบริหารจัดการศึกษาแม่ยวม-แม่อิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2

2) แนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะการสร้างแรงบันดาลใจสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การบริหารจัดการศึกษาแม่ยวม-แม่อิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2

3.2 การดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นแบบผสม (mixed-method research) แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาคุณลักษณะการสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การบริหารจัดการศึกษาแม่ยวม-แม่อิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามกับประชากร มีวิธีดำเนินการดังนี้

ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนในสถานศึกษาของศูนย์การบริหารจัดการศึกษาแม่ยวม-แม่อิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 142 คน

เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล เป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบปรนัยกำหนดคำตอบให้เลือก (Multiple choice)

ตอนที่ 2 คุณลักษณะการสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การบริหารจัดการศึกษาแม่ยวม-แม่อิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert's Five Rating scale) กำหนดเกณฑ์การแปลผลไว้ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีคุณลักษณะอยู่ในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีคุณลักษณะอยู่ในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีคุณลักษณะอยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีคุณลักษณะอยู่ในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีคุณลักษณะอยู่ในระดับน้อยที่สุด

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ มีวิธีดำเนินการตามลำดับดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์และการสร้างแรงบันดาลใจเพื่อใช้เป็นกรอบสร้างแบบสอบถามคุณลักษณะการสร้างแรงบันดาลใจ โดยการสังเคราะห์กำหนดขอบเขตเนื้อหาได้ คุณลักษณะ 4 ด้าน นำไปสร้างนิยามปฏิบัติการเพื่อใช้เป็นโครงสร้างของข้อคำถาม

2. สร้างข้อคำถามตามกรอบคุณลักษณะการสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 40 ข้อ ด้านละ 10 ข้อ

3. เสนอร่างแบบสอบถามต่ออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระเพื่อตรวจความถูกต้องการใช้ ภาษา ความสอดคล้องกับเนื้อหา และความเหมาะสมของจำนวนข้อคำถามกับความครอบคลุมเนื้อหา ให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความสมบูรณ์

4. นำร่างแบบสอบถามมาปรับปรุง จัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับใหม่เพื่อเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญที่มีคุณวุฒิคุณวุฒิบัณฑิตการศึกษาระดับปริญญาโท และการวิจัยทางการศึกษา จำนวน 5 คน เพื่อประเมินความตรงเชิงเนื้อหา ประกอบด้วยอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 2 คน นักวิชาการตำแหน่งผู้อำนวยการกลุ่มงานบริหารบุคคล จำนวน 1 คน และผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน โดยใช้การหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC : Index of item -Objective Congruence) ได้ค่า IOC แบบสอบถามทั้ง 2 ตอน ระหว่าง 0.60-1.00 ทุกข้อ

5. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับครูผู้สอนในโรงเรียนศูนย์การบริหารจัดการศึกษาแม่สะเรียง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช้ประชากรการวิจัยแต่มีคุณลักษณะและบริบทคล้ายคลึงกับประชากร เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .971 นำแบบสอบถามมาปรับปรุงเพื่อนำไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

วิธีการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น เพื่อขออนุญาตครูผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การบริหารจัดการศึกษาแม่ยวม-แม่คง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 โดยการส่งมอบหนังสือต่อผู้บริหารสถานศึกษา แจกแบบสอบถาม ชี้แจงทำความเข้าใจและนัดหมายเก็บแบบสอบถามคืน และเดินทางไปเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง ได้แบบสอบถามคืนมาจำนวน 142 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์และประมวลผลแบบสอบถามโดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้สถิติตามประเภทของแบบสอบถาม คือ ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบ

แบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency distribution) และหาค่าร้อยละ (Percentage) ตอนที่ 2 คุณลักษณะการสร้างแรงบันดาลใจสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การบริหารจัดการศึกษาแม่ยวม-แม่คง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 วิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ เพื่อหาค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) เสนอผลในรูปตารางและแปลผลตามเกณฑ์กำหนด ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.51-5.00 หมายถึง มีคุณลักษณะอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51-4.50 หมายถึง มีคุณลักษณะอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51-3.50 หมายถึง มีคุณลักษณะอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51-2.50 หมายถึง มีคุณลักษณะอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.50 หมายถึง มีคุณลักษณะอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ขั้นตอนที่ 2 การหาแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะการสร้างแรงบันดาลใจสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การบริหารจัดการศึกษาแม่ยวม-แม่คง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์กับผู้ทรงคุณวุฒิ มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เลือกแบบเจาะจงตามคุณสมบัติเบื้องต้นที่กำหนด คือ มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโทบัณฑิตทางการบริหารการศึกษา มีประสบการณ์ในตำแหน่งไม่ต่ำกว่า 3 ปี ประกอบด้วย นักวิชาการในสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 2 คน ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 2 คน ศึกษานิเทศก์ จำนวน 2 คน และผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 จำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) ใช้เป็นข้อคำถามความคิดเห็นปลายเปิด (Open-end) จำนวน 4 ข้อ ตามขอบเขตเนื้อหา 4 ด้าน ๆ ละ 1 ข้อ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง
2. นำผลการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 คุณลักษณะการสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษา ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในแต่ละด้าน ๆ ละ 3 ข้อ มาสรุปอุปนัย เพื่อยกร่างเป็นข้อคำถามแบบสัมภาษณ์ตามขอบเขตเนื้อหาทั้ง 4 ด้าน
3. นำแบบสัมภาษณ์เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องการใช้ภาษา ความครอบคลุมและความสอดคล้องกับเนื้อหาเพื่อให้ข้อเสนอแนะและปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์ถูกต้อง
4. จัดพิมพ์เป็นแบบสัมภาษณ์ฉบับใหม่ เพื่อนำไปใช้เก็บข้อมูลกับผู้ทรงคุณวุฒิ

วิธีการเก็บข้อมูล ประสานขออนุเคราะห์กับผู้ทรงคุณวุฒิเป็นการส่วนตัว เสนอชื่อและขอหนังสือ แต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิจากบัณฑิตวิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ส่งหนังสือและแบบสัมภาษณ์ นัดหมายและดำเนินการตาม กำหนด นำบันทึกผลการสัมภาษณ์มาตรวจความสมบูรณ์ถูกต้องเพื่อเตรียมวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล นำผลการสัมภาษณ์มาพิมพ์สรุปรวมรายด้านเรียงเป็นรายบุคคลแล้วสรุป อุปนัย วิเคราะห์ความสอดคล้องความคิดเห็นด้วยตารางวิเคราะห์เนื้อหา แจกแจงความถี่ จัดลำดับตาม ความถี่จากสูงไปหาต่ำ เสนอในรูปตารางวิเคราะห์เนื้อหาตามลำดับ อภิปรายใต้ตารางด้วยความเรียง

4. ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาคุณลักษณะการสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การบริหารจัดการ การศึกษาแม่ยม-แม่คง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 มีผลแสดงดัง ตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคุณลักษณะการสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวม

ขั้นที่	รายการ	ระดับคุณลักษณะ		แปลผล	ลำดับที่
		μ	σ		
1	การมีวิสัยทัศน์	4.29	0.40	มาก	4
2	การมีความน่าไว้วางใจ	4.32	0.42	มาก	3
3	การมีความกระตือรือร้น	4.36	0.40	มาก	1
4	การมองโลกในแง่ดี	4.35	0.43	มาก	2
โดยรวม		4.33	0.36	มาก	

ตารางที่ 1 พบว่า คุณลักษณะการสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การบริหาร จัดการศึกษาแม่ยม-แม่คง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 โดยรวมมี คุณลักษณะอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\mu = 4.33$, $\sigma = 0.36$) โดยการมีความกระตือรือร้น มี คุณลักษณะต่อการสร้างแรงบันดาลใจสูงสุด มีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\mu = 4.36$, $\sigma = 0.40$) ขณะที่การมี วิสัยทัศน์เป็นคุณลักษณะที่ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม มีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\mu = 4.29$, $\sigma = 0.40$) ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการตรวจสอบศักยภาพของตนเองเกี่ยวกับการมีมนุษยสัมพันธ์เพื่อการ ประสานงาน เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์แผนการปฏิบัติงานให้ผู้ร่วมงานรับรู้อย่างทั่วถึงและสร้างความเข้าใจ วิสัยทัศน์ร่วมกันด้วยวิธีการที่หลากหลาย

2. ผลการหาแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะการสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การบริหารจัดการศึกษาแม่ยวม-แม่คง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ข้อที่มีความถี่สูงสุดแต่ละด้าน แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าความถี่แนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะการสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษา

ด้านที่	ข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ	ความถี่	อันดับที่
1	ควรส่งเสริมให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจวางแผนและร่วมปฏิบัติงานอย่างทั่วถึงเสมอภาคกัน	7	4
2	ควรเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายร่วมเสนอความคิดและข้อมูลเพื่อกำหนดเป็นนโยบาย เป้าหมาย พันธกิจการดำเนินงานของสถานศึกษา	8	2
3	ควรมีการส่งเสริมบุคลากรได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์จากการปฏิบัติงานจนเป็นวัฒนธรรมของสถานศึกษา	9	1
4	ควรมีการพัฒนาทักษะการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ร่วมงานและบุคคลทั่วไปด้วยทัศนคติเชิงบวกอยู่เสมอ	8	2

ตารางที่ 2 พบว่า แนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะการสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การบริหารจัดการศึกษาแม่ยวม-แม่คง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ผู้บริหารควรมีการส่งเสริมบุคลากรได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์จากการปฏิบัติงานจนเป็นวัฒนธรรมของสถานศึกษา เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายร่วมเสนอความคิดและข้อมูล มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ร่วมงานและให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจวางแผนและร่วมปฏิบัติงานอย่างทั่วถึงเสมอภาคกัน

5. อภิปรายผล

คุณลักษณะการสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การบริหารจัดการศึกษาแม่ยวม-แม่คง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 โดยรวมพบว่า มีคุณลักษณะอยู่ในระดับมาก โดยการมีความกระตือรือร้น มีคุณลักษณะสูงที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ตระหนักรู้และให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอ มีความรู้และเข้าใจการประยุกต์ใช้แนวคิด ทฤษฎีและหลักการในการบริหารสถานศึกษา สร้างโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาการจัดการศึกษา ให้การยอมรับ มีความเข้าใจและพร้อมปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง มีการนำนวัตกรรมเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในการปฏิบัติงาน รวมทั้งส่งเสริม พัฒนาบุคลากรให้มีการพัฒนาตนเองเพื่อความก้าวหน้าในวิชาชีพด้วยการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีความมุ่งมั่น เสียสละ อุทิศตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวมและความสำเร็จของสถานศึกษาอยู่เสมอ จึงทำให้บรรยากาศการปฏิบัติงานร่วมกันของผู้บริหาร

และครูผู้สอนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีความผูกพันฉันท์มิตร กระตือรือร้นเอาใจใส่การทำงานจนบรรลุผลตามเป้าหมาย ผลการวิจัยเป็นไปตามแนวคิดของสิริขวัญ อัจฉริยะ (2565) ที่สรุปความสำคัญไว้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญต่อการบริหารการศึกษาเพราะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติ เป็นผู้กำหนดนโยบายและทิศทางของสถานศึกษา เป็นผู้ตัดสินใจนำสิ่งใหม่ ๆ เข้ามาใช้ในการบริหารงานและปฏิบัติราชการ รวมทั้งการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในสถานศึกษา เป็นผู้นำของสถานศึกษาให้ดำเนินไปอย่างมีคุณภาพให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านสภาพแวดล้อมและเทคโนโลยี และผลการศึกษาของวีรศักดิ์ กรมแสนพิมพ์ (2567) ศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำที่สร้างแรงบันดาลใจต้องประกอบด้วย การมีวิสัยทัศน์ มีความน่าไว้วางใจ มีความกระตือรือร้น มองโลกในแง่ดีและการมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก และผลการศึกษาของกมลกานต์ ดิอุโมงค์ (2567) ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษายอดดอย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 พบว่า คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร โดยรวมมีคุณลักษณะอยู่ในระดับมาก ด้านความรู้ความสามารถของผู้บริหารในการบริหารสถานศึกษาตามขอบข่ายภารกิจงาน 4 งาน สูงที่สุด

แนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะการสร้างแรงบันดาลใจสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การบริหารจัดการศึกษาแม่ยม-แม่คง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 มีผลการวิจัยที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. ด้านการมีวิสัยทัศน์ ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมรับรู้ ร่วมคิดร่วมตัดสินใจและร่วมปฏิบัติงาน ร่วมกันวิเคราะห์สภาพสถานศึกษาเป็นข้อมูลในการกำหนดเป็นวิสัยทัศน์และร่วมรับผิดชอบเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ทุกฝ่ายร่วมรับรู้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การบริหารสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จนอกจากความสามารถกำหนดภาพความสำเร็จแล้ว การใช้ภาวะผู้นำของผู้บริหารก็มีส่วนสำคัญที่จะช่วยให้เกิดการนำวิสัยทัศน์ไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้นการใช้การมีส่วนร่วมจึงเป็นเครื่องมือที่ควรนำมาใช้ขับเคลื่อนการทำงานให้ประสบผลตามวิสัยทัศน์ สอดคล้องกับผลการศึกษาของกมลกานต์ ดิอุโมงค์ (2567) ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษายอดดอย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรสามารถเป็นผู้นำในการวิเคราะห์บริบทเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ นโยบาย เป้าหมายและวัตถุประสงค์การบริหารสถานศึกษา กระจายความรับผิดชอบให้ครูมีส่วนร่วมได้เหมาะสมตรงตามความรู้ความถนัด เปิดโอกาสให้ร่วมวางแผนการบริหารอย่างเป็นระบบ และมีเครือข่ายร่วมพัฒนาให้เกิดคุณภาพสูงสุด

2. ด้านการมีความน่าไว้วางใจ ผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายร่วมเสนอความคิดและข้อมูลเพื่อกำหนดเป็นนโยบาย เป้าหมาย พันธกิจการดำเนินงานของสถานศึกษา เปิดเผยข้อมูลข่าวสารให้ทราบอย่างทั่วถึงไม่ปิดบัง ตรวจสอบได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถสร้างความน่าเชื่อถือ ได้รับความไว้วางใจจากผู้ร่วมงานและบุคคลทั่วไปจะต้องเป็นคนเปิดเผย ไม่ปิดบัง ปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต มุ่งประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว ดังนั้น การเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมกำหนดทิศทางการบริหาร การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารให้ทราบ รวมทั้งการมุ่งประโยชน์สถานศึกษาจึงถือเป็นปัจจัยที่จะช่วยสร้างความไว้วางใจจากผู้ร่วมงาน สอดคล้องกับผลการวิจัยของวิรัชศักดิ์ กรมแสนพิมพ์ (2567) ศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ความศรัทธา น่าเชื่อถือไว้วางใจของผู้บริหารสถานศึกษาเกิดจากความสามารถในการบริหารงาน มีความซื่อสัตย์ รักษาคำพูด รู้จักการให้เกียรติและเคารพผู้อื่น

3. ด้านการมีความกระตือรือร้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการส่งเสริมบุคลากรได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์จากการปฏิบัติงานจนเป็นวัฒนธรรมของสถานศึกษา จัดกิจกรรมสะท้อนผล ปัญหาและอุปสรรคการปฏิบัติงานโดยใช้กระบวนการนิเทศเป็นเครื่องมือเพื่อกระตุ้น เสริมแรง และสร้างขวัญกำลังใจให้ผู้ร่วมงานเกิดแรงบันดาลใจทำงานให้สำเร็จอยู่เสมอ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การให้บุคลากรมีโอกาสแบ่งปัน แลกเปลี่ยนและถ่ายทอดความรู้ซึ่งกันและกันอย่างเป็นระบบ มีการติดตามให้นำไปปรับเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติงานแล้วนำผลมาสะท้อนแนวคิดต่อกันเพื่อร่วมกันสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ จนเป็นกิจนิสัยในสถานศึกษา ย่อมจะส่งผลให้เกิดการไหลเวียนทางความคิดอย่างสร้างสรรค์ บุคลากรจะมีแรงบันดาลใจและกระตือรือร้นตลอดเวลา ช่วยให้มีการตื่นรู้ที่จะพัฒนาอยู่เสมอ สอดคล้องกับผลการวิจัยของอภิธา จันทร์ทอง (2566) ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการสร้างนวัตกรรม ให้บุคลากรจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้รวมถึงการสะท้อนผลการทำงาน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอยู่ตลอดเวลาอย่างยั่งยืน

4. ด้านการมองโลกในแง่ดี ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาทักษะการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ร่วมงานและบุคคลทั่วไปด้วยทัศนคติเชิงบวก พัฒนาความคิดให้เปิดกว้าง ยอมรับความคิดเห็นต่างให้โอกาสแก้ไขข้อบกพร่องอย่างสร้างสรรค์ และพัฒนาภาวะผู้นำด้วยการกระจายอำนาจ มอบหมายงานให้รับผิดชอบอย่างทั่วถึงเสมอภาคกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การส่งเสริมบรรยากาศการทำงานในสถานศึกษาที่มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ไม่เน้นความเป็นราชการแต่ให้ความสำคัญกับสถานการณ์ที่มีความยืดหยุ่น ประนีประนอม เอื้อเพื่อช่วยเหลือกัน สนับสนุนให้ผู้มีความรู้ความสามารถได้เป็นผู้นำทางความคิด และยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลย่อมจะช่วยให้เกิดความเป็นกัลยาณมิตรทางวิชาชีพในสถานศึกษา ที่จะ

ส่งผลต่อการมีความผูกพันกับองค์กรและหมู่คณะมากขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของชนกานต์ อินทะราชา (2566) ศึกษาแนวทางพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคนประเทศไทย 4.0 ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดตาก พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการวิเคราะห์ศักยภาพตนเอง เพื่อค้นหาจุดด้อยที่ควรพัฒนา มีเครือข่ายกับองค์กร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ มีการให้ความช่วยเหลือ แนะนำ สร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับบุคลากรอื่นในองค์กรอย่างจริงจัง สม่ำเสมอ

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลเพื่อกำหนดเป็นหลักสูตรการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีคุณลักษณะการสร้างแรงบันดาลใจทั้งในตนเอง และส่งเสริมเพื่อนร่วมงาน ให้มีวิสัยทัศน์มีความมุ่งมั่น ทุ่มเทในการปฏิบัติงานจนบรรลุผลตามวัตถุประสงค์
2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีการพัฒนาทักษะและศักยภาพของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด ให้มีความรู้ ความเข้าใจและสามารถปรับตัวให้มีความยืดหยุ่นทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่เกิดขึ้นตลอดเวลา โดยเฉพาะเทคโนโลยีที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา
3. ศูนย์การบริหารจัดการศึกษาควรมีการกำหนดเป้าหมายการส่งเสริมให้มีการสร้างวิสัยทัศน์ร่วม เพื่อใช้เป็นแบบฝึกปฏิบัติทำให้ผู้บริหารสถานศึกษา มีความรู้ความเข้าใจในการสร้างการเผยแพร่ การส่งเสริมนำไปสู่การปฏิบัติและการสะท้อนผลให้เกิดการทบทวนวิสัยทัศน์ เพื่อใช้เป็นแนวทางประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาที่ตนรับผิดชอบ
4. สถานศึกษาควรมีการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการปฏิบัติงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างทีมงานคุณภาพให้เกิดภาวะผู้นำในกลุ่มสมาชิก จะช่วยให้มีการกระตุ้นเชื่อมโยงทำให้เกิดแรงบันดาลใจที่จะปฏิบัติงานจนบรรลุเป้าหมายที่เป็นวิสัยทัศน์ร่วมของกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ
5. ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำข้อเสนอแนะที่เป็นแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะการสร้างแรงบันดาลใจด้านการมีวิสัยทัศน์ไปปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการปรับปรุงความรู้ ความเข้าใจของตนเอง เกิดการทดลองใช้ในการบริหารสถานศึกษาจนชำนาญและสร้างการยอมรับจากเพื่อนร่วมงานภายในสถานศึกษา และเพื่อนร่วมวิชาชีพผู้บริหารจากสถานศึกษาอื่น ๆ
6. ครูผู้สอนและบุคลากรอื่นในสถานศึกษาควรตระหนักให้มีความสำคัญในการร่วมมือกับผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อสนับสนุนการพัฒนาตนเองของผู้บริหารสถานศึกษาในการร่วมกำหนดวิสัยทัศน์ นำ

วิสัยทัศน์สู่การปฏิบัติและการทบทวนเพื่อปรับปรุงวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องให้เกิดเป็นวัฒนธรรมการทำงานที่เป็นระบบ มีแผนเป็นเครื่องมือให้เกิดประสิทธิผลบรรลุเป้าหมาย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเรื่อง คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวิสัยทัศน์ที่ส่งผลต่อการสร้างแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
2. ควรมีการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีแรงบันดาลใจกับประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
3. ควรมีการวิจัยเรื่อง คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีแรงบันดาลใจที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กมลกานต์ ดีอุโมงค์. (2567). แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร
เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษายอดดอย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
เชียงใหม่ เขต 5. *วารสารมหาจุฬานาครธรรมศาสตร์*, 11(8), 1-10.
- กฤษณพงษ์ ศรีทรัพย์. (2565). *คุณลักษณะผู้บริหารมืออาชีพที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา*
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหา
บัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร). ThaiLIS.
https://tdc.thailis.or.th/tdc/search_result.php
- ชนกานต์ อินทะราชา. (2566). แนวทางพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุค
ประเทศไทย 4.0 ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดตาก. *วารสารวิชาการนอร์ทเทิร์นวิจัย*, 9(1),
693-704.
- ปัญญา บัวบาน. (2565). *คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทฤษฎีของครุกลุ่มสหวิทยา*
เขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี-ระยอง (วิทยานิพนธ์ปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา). ThaiLIS.
https://tdc.thailis.or.th/tdc/search_result.php
- แผนการปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง). (2564, 25 กุมภาพันธ์). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่มที่ 138(ตอนพิเศษ
44 ง), 1-8.

- เมธประจักษ์ เต็มกิจจรสุข. (2562). รูปแบบเทคนิคการพูดสร้างแรงบันดาลใจในการทำงานจิตอาสาโดยพุทธสันติวิธี (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย). ThaiLIS. https://tdc.thailis.or.th/tdc/search_result.php
- วีรศักดิ์ กรมแสนพิมพ์. (2567). องค์ประกอบภาวะผู้นำสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, 8(2), 542–555.
- สิริขวัญ อัจฉริยะ. (2565). คุณลักษณะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะประจำสายงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด). ThaiLIS. https://tdc.thailis.or.th/tdc/search_result.php
- โสรดา จันทร์บุญนาค. (2564). ปัจจัยด้านคุณลักษณะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม). ThaiLIS. https://tdc.thailis.or.th/tdc/search_result.php
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2. (2563). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2563–2566. แม่ฮ่องสอน: กลุ่มนโยบายและแผน.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2. (2567). การเรียกเข้ารับการบรรจุและแต่งตั้งบุคคลเข้ารับราชการตำแหน่งครูผู้ช่วย. สืบค้นวันที่ 27 กรกฎาคม 2567, จาก <https://www.facebook.com/PersonMHS>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566–2570. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- อภิตา จันทร์ทอง. (2566). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3. วารสารวิชาการ มจร. บุรีรัมย์, 8(2), 318–329.

การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี

The Development of Creative Leadership of School Administrators under the Pathum Thani Educational Service Area Office

อภิษฎาพร ก้อนศรีลา¹, สุภัชฌาน์ ศรีเอี่ยม², กันต์ฤทัย คลังพหล³

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, ปทุมธานี, ประเทศไทย

Apichayapon Konsrila¹, Supatcha Sri-iam², Kanreutai Klangphahol³

^{1,2,3}Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage, Pathumthani Province, Thailand

✉: amfram.2562@gmail.com

(Corresponding Email)

Received: 26 February 2025; Revised: 21 March 2025; Accepted 26 March 2025

© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา และ 2) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี จำนวน 339 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความจำเป็น ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับสภาพปัจจุบันของระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$, S.D.= 0.767), 2) ระดับสภาพที่พึงประสงค์ของระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$, S.D.= 0.862) และ 3) การประเมินความต้องการจำเป็นของการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ ด้านการทำงานเป็นทีม ($PNI_{modified} = 0.52$)

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์, ความต้องการจำเป็น

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the actual state and the expected state for Creative Leadership of School Administrators, and 2) to study the needs for Creative Leadership of School Administrators under the Pathum Thani Educational Service Area Office. The sample group used in the research was 339 teachers under Pathum Thani educational

service area office. The tools were a questionnaire. The data were analyzed in terms of percentage, mean, standard deviation, prioritized need index (PNI modified). The results of this research were as follows: 1) The actual state of creative leadership of school administrators found that an overall is high) $\bar{x} = 4.06$, S.D.= 0.767), 2) The expected state to of creative leadership of school administrators found that an overall is high) $\bar{x} = 4.24$, S.D.= 0.862) ,and 3) The needs of the development of creative leadership of school administrators under the Pathum Thani educational service area office, it was found that the with the highest average was Teamwork (PNI_{modified} = 0.52).

Keyword: Creative Leadership, Needs assessment

1. บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคน สังคม และมีบทบาทต่อการพัฒนาประเทศ ซึ่งการศึกษาจะพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะตามที่สังคมต้องการ การศึกษาไทยมีการจัดการศึกษาตามบริบทของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2562 (ฉบับที่ 4) ได้กำหนดไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนา คนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (Ministry of Education, 2019) ในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกมิติ ในสภาพแวดล้อมที่โลกมีความเชื่อมโยงกันมากขึ้นเรื่อย ๆ ผู้นำต้องมีไหวพริบ มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงาน โดยการคิดนอกกรอบด้วยวิธีการใหม่ ๆ เพื่อนำไปสู่การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ และผู้นำในด้านการศึกษาคควรเป็นบุคคลที่เฉลียวฉลาด มีความรอบรู้ในเหตุการณ์ต่าง ๆ มองภาพอนาคตอย่างชัดเจนเพื่อให้เกิดการค้นพบสิ่งใหม่หรือการสร้างสิ่งใหม่ ดังนั้นภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ เป็นความสามารถของผู้นำหรือผู้บริหารองค์กรในการจูงใจหรือนำบุคคลอื่นอย่างมีวิสัยทัศน์ ด้วยกระบวนการหรือวิธีการต่าง ๆ เพื่อที่จะทำใหบุคคลากรสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ขององค์กรด้วยวิธีการค้นหาแนวทางใหม่ ๆ โดยเปิดโอกาสให้บุคคลากรหรือผู้ปฏิบัติงานในองค์กรคิดต่างคิดนอกกรอบหรือคิดเชิงสร้างสรรค์ได้ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้

สำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาปทุมธานี เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ และหน่วยงานที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีพื้นที่ครอบคลุม 8 ได้แก่อำเภอเมืองปทุมธานี อำเภอลองหลวง อำเภอลาดหลุมแก้ว อำเภอสามโคก อำเภอธัญบุรี อำเภอลำลูกกา และอำเภอหนองเสือ มีโรงเรียนในความรับผิดชอบจำนวน 169 โรงเรียน โดยแบ่งเป็นอำเภอลองหลวง 33 โรงเรียน อำเภอเมืองปทุมธานี 25 โรงเรียน อำเภอลาดหลุมแก้ว 22 โรงเรียน อำเภอสามโคก 22 โรงเรียน อำเภอธัญบุรี 11 โรงเรียน อำเภอลำลูกกา 30 โรงเรียน และอำเภอหนองเสือ 26 โรงเรียน ปัจจุบัน สำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาปทุมธานี เล็งเห็นนโยบายการศึกษา แนวทางการขับเคลื่อนนโยบาย ปรับกระบวนการเรียนการสอนในแต่ละโรงเรียน ที่ทันสมัย และหลากหลาย ด้วยการยกระดับให้มีมาตรฐานโดยเฉพาะผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี บริหารจัดการโรงเรียนในเขตจังหวัดปทุมธานี ซึ่งในแต่ละโรงเรียนมีขนาดแตกต่างกัน ในแต่ละโรงเรียนมีการบริหารจัดการที่แตกต่างกัน ซึ่ง

อาจจะขึ้นอยู่กับการบริหารของผู้บริหารของสถานศึกษานั้น สภาพปัญหาที่แสดงถึงความสำเร็จ ความล้มเหลวของการดำเนินงานของหน่วยงานหรือองค์กร มีหลายปัจจัย ปัจจัยที่น่าสนใจและเห็นว่ามีสำคัญอย่างยิ่งคือปัจจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำสถานศึกษา (Pathum Thani Primary Educational Service Area Office, 2023)

จากสภาพปัญหาในปัจจุบัน เพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติให้กับผู้บริหารสถานศึกษาในการวางแผนพัฒนา ปรับปรุงการบริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานยุค 4.0 จะมีการเพิ่มคุณภาพในทุกภารกิจ ทั้งการเรียน การสอน การส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้เองตลอดชีวิต จึงต้องมีการปรับปรุงมาตรฐานการศึกษาตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาที่มีเป้าหมายหลักประกอบด้วย 1) พัฒนาคูณภาพมาตรฐานการศึกษาและเรียนรู้ 2) เพิ่มโอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ และ 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษานำไปสู่ความเป็นเลิศได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ซึ่งสอดคล้องตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 รวมไปถึงปัญหาผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ (RT /NT / O-Net) ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 ประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2565 มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละรวมต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยของระดับประเทศทั้งในภาพรวมทุกรายวิชา และจำแนกรายกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ นวัตกรรม (Viphoouparakhot, 2021) ซึ่งสภาพดังกล่าวเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้การจัดการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี จะต้องได้รับการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ให้มีความสามารถในผลักดันสถานศึกษาสู่เป้าหมายที่ ประสบความสำเร็จ ให้ทันต่อสภาพปัจจุบัน และการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางสังคม

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็นของระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดปทุมธานี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี จำนวน 169 แห่ง จำนวน 3,068 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดปทุมธานี กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างครูผู้สอน จำนวน คน 339

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็นของระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต

พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ข้อคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ แบบเติมข้อความและแบบมาตราประเมินค่า แบบสอบถามมีความตรงตามเนื้อหา โดยดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าตั้งแต่ .80 ถึง 1.00 ความเที่ยง (Reliability) วิเคราะห์โดยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค มีค่าเท่ากับ .99

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอความร่วมมือและนำหนังสือจากจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาในสังกัดสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี กำหนดระยะเวลาในการรับแบบสอบถามคืน โดยได้รับแบบสอบถามกลับคืนทั้งสิ้นจำนวน 339 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความจำเป็น

4. ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดปทุมธานี

1.1 ระดับสภาพปัจจุบันของระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดปทุมธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ รองลงมาคือ ด้านความยืดหยุ่น ด้านการทำงานเป็นทีม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านมีความคิดสร้างสรรค์ ตามลำดับ แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพปัจจุบันของระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดปทุมธานี

ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับสภาพปัจจุบัน		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
ด้านการมีวิสัยทัศน์	4.15	0.677	มาก
ด้านความยืดหยุ่น	4.07	0.735	มาก
ด้านมีความคิดสร้างสรรค์	4.00	0.901	มาก
ด้านการทำงานเป็นทีม	4.03	0.888	มาก
รวม	4.06	0.767	มาก

1.2 ระดับสภาพที่พึงประสงค์ของระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดปทุมธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความยืดหยุ่น รองลงมาคือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการทำงานเป็นทีม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านมีความคิดสร้างสรรค์ ตามลำดับ แสดงรายละเอียดดังตาราง 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพที่พึงประสงค์ของระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดปทุมธานี

ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับสภาพที่พึงประสงค์		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
ด้านการมีวิสัยทัศน์	4.24	0.772	มาก
ด้านความยืดหยุ่น	4.28	0.837	มาก
ด้านมีความคิดสร้างสรรค์	4.19	0.955	มาก
ด้านการทำงานเป็นทีม	4.24	0.972	มาก
รวม	4.24	0.862	มาก

2. จัดลำดับความต้องการจำเป็นของระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดปทุมธานี

ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นของระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดปทุมธานี เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็น เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านความยืดหยุ่น ด้านมีความคิดสร้างสรรค์ และด้านการมีวิสัยทัศน์ ตามลำดับ แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าดัชนีความต้องการจำเป็นของระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดปทุมธานี

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ของผู้บริหารสถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน	สภาพที่ พึงประสงค์	ความต้องการจำเป็น	
			$PNI_{modified}$	ลำดับที่
ด้านการมีวิสัยทัศน์	4.15	4.24	0.21	4
ด้านความยืดหยุ่น	4.07	4.28	0.51	2
ด้านมีความคิดสร้างสรรค์	4.00	4.19	0.47	3
ด้านการทำงานเป็นทีม	4.03	4.24	0.52	1

5. อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. จากผลการศึกษาพบว่า สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ เป็นความสามารถในการจูงใจ ประสานงาน

และนำบุคคลอื่น ๆ อย่างมีวิสัยทัศน์ จินตนาการ และความยืดหยุ่น ด้วยวิธีการหรือแนวทางใหม่ ๆ อย่างท้าทายและสร้างสรรค์ บุคคลที่ได้เป็นหรือไม่ได้เป็นผู้นำแต่มีภาวะผู้นำอยู่ในตัวเองสูงจะเป็นผู้ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต มีทักษะในการบริหารจัดการตนเองและโลกรอบตัวได้อย่างสมดุล รู้จักการนำการประสานตนเองและผู้อื่นบนพื้นฐานแห่งความพอดี สอดคล้องกับแนวคิดของ Danner (2008) ที่ได้กล่าวถึง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จำเป็นต้องมีความยืดหยุ่น (Flexibility) และความไว้วางใจ (Trust) นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับการสนับสนุนการทำงานร่วมกันเป็นการสนับสนุนให้เกิดความสร้างสรรค์จากบุคคลหนึ่งไปอีกบุคคลหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Thamkitchawat, T. (2019). ได้ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Inkerd, J. (2021) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 39 พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Sombunsirorat, S. (2019). ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี เขต 2 พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน เมื่อพิจารณารายด้านผู้วิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1.1 ด้านการมีวิสัยทัศน์ พบว่า สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหาร สถานศึกษามีพฤติกรรมที่แสดงออกให้เห็นถึงการใช้ความสามารถกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย ภารกิจของโรงเรียน มีการประเมินสถานการณ์พร้อมรับมือต่อความเสี่ยง รวมถึงการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต โดยใช้วิธีการบวนการความรู้สิ่งใหม่ ๆ หรือความรู้และมวลประสบการณ์ที่สั่งสมไว้มานำประยุกต์ใช้เป็นแนวคิดใหม่ ๆ ซึ่งสอดคล้องกับจิราวรรณ Inkerd, J. (2021) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 39 พบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์ อยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Kathinhet, K. (2019) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 พบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์ อยู่ในระดับมาก

1.2 ด้านความยืดหยุ่น พบว่า สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรสามารถแสดงความคิดเห็นร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ มองเห็นปัญหา ร่วมกันหาทางออกของปัญหาที่หลากหลาย มีข้อมูลใหม่หรือวิธีการที่เหมาะสมกว่าซึ่งต้องสอดคล้องกับความเป็นจริง โดยไม่ยึดติดกับความคุ้นเคยหรือความเคยชินกับกฎเกณฑ์เดิม ซึ่งสอดคล้องกับ Onchai, K. (2024) ได้ศึกษาเรื่อง แนว

ทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในอาชีวศึกษา จังหวัดพิจิตร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่า ด้านการมีความ ยืดหยุ่นและปรับตัว อยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Sombunsirorat, S. (2019) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 พบว่า ด้านความยืดหยุ่น ในภาพรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน

1.3 ด้านมีความคิดสร้างสรรค์ พบว่า สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษา การริเริ่มสร้างสรรค์ด้วยกระบวนการการทำงานที่แตกต่างไปจากเดิม สร้างขวัญ และกำลังใจ สร้างบรรยากาศในการทำงาน ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูและบุคลากรตระหนักรู้ถึงการแก้ปัญหาด้วยวิธีการอย่างสร้างสรรค์ แสดงออกของผู้บริหารในด้านความเฉลียวฉลาด สติปัญญา มีความไวต่อการรับรู้ และการตอบสนองต่อเรื่องต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ Inkerd, J. (2021) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 39 พบว่า ด้านมีความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Seerod, C. (2022) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 พบว่า ด้านมีความคิดสร้างสรรค์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน

1.4 ด้านการทำงานเป็นทีม พบว่า สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการประสานงานนอกกลุ่มในการขอความร่วมมือหรือความช่วยเหลือ เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาร่วมกันวางแผนและตัดสินใจกำหนดหน้าที่บทบาทของสมาชิก ประสานงาน การติดต่อสื่อสารระหว่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ Nilpanthanan, T. (2019) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 พบว่า ด้านการทำงานเป็นทีม โดยรวมอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Kathinhet, K. (2019) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 พบว่า ด้านการทำงานเป็นทีมอยู่ในระดับมาก

2. จากผลการศึกษาพบว่า ลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี พบว่า ด้านการทำงานเป็นทีมมีความต้องการพัฒนาในระดับสูงสุด ซึ่งอาจสะท้อนถึงแนวโน้มของการบริหารงานในโรงเรียนที่ต้องการความร่วมมือจากทุกฝ่าย การส่งเสริมการทำงานเป็นทีมอาจช่วยให้การบริหารจัดการภายในโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะในยุคที่การทำงานร่วมกันเป็นปัจจัยสำคัญของความสำเร็จ สอดคล้องกับแนวคิดของ Ubben (2011) กล่าวว่า การทำงานเป็นทีมเป็นการที่ผู้บริหารใช้กระบวนการ

บริหารสถานศึกษาด้วยการเรียนรู้แบบทีม รวมถึงการรับฟังเพื่อนร่วมงาน เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านความยืดหยุ่น สะท้อนให้เห็นว่าการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษามีความเหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน มีการจัดระบบความคิด การวางแผนกลยุทธ์ และการประมวลผลเพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์นั้น ๆ ได้อย่างยืดหยุ่นและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ Samaae, A. (2019) กล่าวว่า ความยืดหยุ่นและการปรับตัวในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน เช่น การเปลี่ยนแปลงทางด้านนวัตกรรม การศึกษา เป็นต้น ต่อมาคือ ด้านมีความคิดสร้างสรรค์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sinlarat, P. (2018) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความคิดสร้างสรรค์เพื่อนำพาสถานศึกษาให้มีความเท่าทันต่อยุคสมัยอยู่เสมอ และด้านการมีวิสัยทัศน์อยู่ในลำดับสุดท้าย สะท้อนให้เห็นถึงการบริหารงานในโรงเรียน ไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการปรับเปลี่ยนเกี่ยวกับวิสัยทัศน์เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม ชุมชน หรือสังคมเท่าที่ควร แต่ให้ความสำคัญในเรื่องของการพัฒนาสถานศึกษา เช่น การพัฒนาระบบภายในองค์กร การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนให้มีแนวโน้มไปในทางที่ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Sawangklap, J. (2018) ได้กล่าวไว้ว่า การทำงานเป็นทีมคือการทำงานที่ผู้บริหารโรงเรียนใช้กระบวนการบริหารสถานศึกษาด้วยการเรียนรู้แบบทีม เพื่อเสริมสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน สามารถที่จะสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ได้โดยมีความพึงพอใจในการทำงานนั้น เพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kathinthe, K. (2019) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 พบว่า ลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ ด้านการทำงานเป็นทีมมากที่สุด

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก จากการศึกษาค้นคว้า ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเหมือนกัน ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญในการส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์อย่างสม่ำเสมอ มีการเรียนรู้ในการพัฒนาตนเอง สร้างแนวคิดใหม่ ๆ และสร้างแรงบันดาลใจทางการศึกษามาพัฒนาสถานศึกษาให้มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ซ้ำเดิมและคิดนอกกรอบ

2. ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ลำดับที่ 1 คือ ด้านการทำงานเป็นทีม รองลงมาคือ ด้านความยืดหยุ่น ด้านมีความคิดสร้างสรรค์ และด้านการมีวิสัยทัศน์ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำผลการศึกษาที่ได้นำมาพัฒนาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ตามลำดับความต้องการจำเป็น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

1. ควรนำผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ที่ได้รับจากการวิจัยในครั้งนี้ ไปพัฒนาต่อยอดเป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี เพื่อปรับปรุง แก้ไข และส่งเสริมได้ตรงกับสภาพความเป็นจริงของบริบทสถานศึกษา

2. ควรจะศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนในระดับเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

Danner, U. N., Aarts, H., & de Vries, N. K. (2008). Habit vs. intention in the prediction of future behavior: The role of frequency, context stability and mental accessibility of past behavior. *British Journal of Social Psychology*, 47(2), 245–265.

<https://doi.org/10.1348/014466607X230876>

Inkerd, J. (2021). *Creative leadership of school administrators according to the views of secondary school teachers in Phitsanulok Province under the Office of Secondary Education Area 39* (Master's Thesis, Educational Administration Program, Naresuan University).

Kathinhet, K. (2019). *Creative leadership of school administrators under the Surin Primary Educational Service Area Office 2* (Master of Education Thesis, Educational Administration Program, Buriram Rajabhat University).

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.

Ministry of Education. (2019). *Basic Education Core Curriculum 2008*. Bangkok: Agricultural Cooperatives Association of Thailand.

Nilpanthan, T. (2019). *Creative Leadership of School Administrators under the Secondary Educational Service Area Office 32* (Master of Education Thesis, Educational Administration Program, Buriram Rajabhat University).

Oncha, K. (2024). The development of the creative leadership model of the director in the vocational education in Phichit Province. *Journal of Modern Learning Development*,

7(2), 65–76.

- Pathum Thani Primary Educational Service Area Office. (2023). *Teacher staffing data in schools under the Pathum Thani Primary Educational Service Area Office*. Pathum Thani: Pathum Thani Primary Educational Service Area Office.
- Samaae, A. (2019). *A study of creative leadership of school administrators under the Office of the Primary Educational Service Area, Yala Area 3* (Independent study for Master of Education, Educational Administration Program, Hatyai University).
- Sawangklap, J. (2018). *The formative leadership of administrators as perceived by teachers at School Network 20 of Donmueang District under Bangkok Metropolis* (Independent study for Master of Education, Educational Administration Program, Rajabhat Suan Dusit University).
- Seerod, C. (2022). The guidelines for development creative leadership of school administrators in the 21st century under the Office of Khon Kaen Primary Educational Service Area 5. *Phimoldhamma Research Institute Journal*, 9(3), 105–120.
- Sinlarat, P. (2018). *Educational leadership*. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Sombunsirorat, S. (2019). *A study of creative leadership of school administrators under the Office of the Primary Educational Service Area, Pathum Thani Area 2* (Master of Education Thesis, Educational Administration Program, Rajamangala University of Technology Thanyaburi).
- Thamkitchawat, T. (2019). The development of the programs to enhance a creative leadership of school administrators in the private education under Buriram Provincial Office. *Academic Journal of Buriram Rajabhat University*, 11(2), 1–18.
- Ubben, G. C., Hughes, L. W., & Norris, C. J. (2011). *The principal: Creative leadership for excellence in school* (7th ed.). Bolton, MA: Pearson.
- Viphoouparakhot, V. (2021). Area based education management of participatory management of basic education school administrators. *Panyapiwat Journal*, 13(3), 320–332.

พระพุทธศาสนาในปราสาทตาเมือนโต๊ด Buddhism in Ta Muen Tot Castle

พระปลัดสมหมาย ใจงาม¹, พระครูนิมิตรัตนาภรณ์², พระครูสุตธรรมาภีรัต³,
พระครูสุตมัทธิมานุกิจ⁴, พระครูสังฆรักษ์อนันต์กิตติ์ สัจจญาโณ (พฤตธีร)⁵,
พระมหาชาญ อชิโต (สร้อยสุวรรณ)⁶, พระมหาวิรุฬชิต นริสโร (เช่นรัมย์)⁷, สุพัฒน์ ศรีกงพาน⁸

¹โรงเรียนปริยัติโกศลวิทยา จังหวัดสุรินทร์, ²สำนักงานรองเจ้าคณะอำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์, ³สำนักงานรองเจ้าคณะตำบลเพี้ยราม จังหวัดสุรินทร์ ⁴สำนักงานรองเจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ⁵สำนักงานเจ้าคณะอำเภอเมืองบุรีรัมย์ (ธรรมยุต) จังหวัดบุรีรัมย์, ⁶วัดอุทุมพร
อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์,
⁷หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์, ⁸โรงเรียนน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

PhrapaladSommai Jaingam¹, PhrakruNimitrattanaporn², Phrakhusutathammapirot³,
Phrakhrusutamatchimanukit⁴, Phrakhrusangharak Anankit Saccañño (Phruettirat)⁵,
Phramaha Chan Achito (Soiuwan)⁶, Phramaha Wirunchit Narissaro (Chenram)⁷, Supat Srikongpan⁸

¹Pariyatikosan Wittaya School, Surin Province, ²Office of Deputy Abbot of Lamduan District, Surin Province, ³Office of the Deputy Abbot of Phiarum Subdistrict, Surin Province, ⁴Office of the Deputy Abbot of Surin Province, Surin Province, ⁵Office of the District Abbot of Buriram (Dhammayut), Buriram Province, ⁶Uthumphon Temple, Prasat District, Surin Province, ⁷Bachelor of Buddhist Studies Program Buriram Sangha College, Buriram Province, ⁸Nam Phong School, Khon Kaen Province

✉: pphasommai2407@gmail.com
(Corresponding Email)

✉: anurut.san@gmail.com; kanokponk2507@gmail.com; sompong.srn@gmail.com; b4700029@hotmail.com;
chansoi2517@gmail.com; wirunchit2765@gmail.com; Supatsrikongpan@gmail.com

Received: 22 February 2025; Revised: 24 March 2025; Accepted: 28 March 2025
© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

ในการศึกษาเรื่อง “พระพุทธศาสนาในปราสาทตาเมือนโต๊ด” ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ 3 ข้อ คือ 1. เพื่อศึกษารูปแบบ ความหมาย พัฒนาการ และคติการสร้างปราสาทตาเมือนโต๊ด 2. เพื่อศึกษาพระพุทธศาสนาในปราสาทตาเมือนโต๊ด และ 3. เพื่อวิเคราะห์พระพุทธศาสนาในปราสาทตาเมือนโต๊ด เป็น การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ภาคสนาม โดยการลงพื้นที่เก็บข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา ผลการศึกษา พบว่า ด้านรูปแบบ ปราสาทตาเมือนโต๊ดเป็นอารยศาสตร์ก่อด้วย ศิลาลงและหินทราย ด้านความหมาย ปราสาทตาเมือนโต๊ด หมายถึง อโรคยศาล (ศาสนสถานประจำ สถานพยาบาล) ที่พระเจ้าชัยวรมันที่ 7 (พ.ศ. 1724-1761) แห่งอาณาจักรเขมรโบราณ โปรดให้สร้างขึ้นตามที่ กล่าวไว้ในจารึกปราสาทตาพรหม ประเทศกัมพูชา ด้านพัฒนาการ ศึกษาจากจารึกปราสาทตาเมือนโต๊ด (สร. 1, K. 375) เป็นอักษรจารึกขอมโบราณ พุทธศตวรรษ 18 ภาษาสันสกฤต ไม่มีรายละเอียดเกี่ยวกับความเป็นมา

ศิลาจารึกที่เหมือนกันเกือบทุกประการอย่างนี้มีหลายหลัก โดยเฉพาะในประเทศไทยได้พบแล้วขณะนี้รวม 4 หลัก ด้านคติการสร้าง ปราสาทตาเมือนโต๊ดสร้างจากคติความเชื่อในพระพุทธศาสนา (มหายาน) สัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาที่พบในปราสาทตาเมือนโต๊ด ได้แก่ พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรสี่กร (ศิลปะนครวัด) พระพุทธเจ้า พระชินะ พระโภษัษฐคุโรไวฑูรยะ พระศรีสุรยไวโรจนจันทโรจิ พระศรีจันทรวairoจนาโรหิณีสะ พระองค์ผู้มีบาทเหมือนดอกบัว สวรรค์ โธค เกษัช และบุญกุศล การวิเคราะห์สัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา ในปราสาทตาเมือนโต๊ด พบว่า 1) รูปสัญลักษณ์ ได้แก่ พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรเป็นรูปสัญลักษณ์ตามคติพระพุทธศาสนา (มหายาน) พระพุทธเจ้าที่พบในจารึกกล่าวถึงพระพุทธเจ้าแพทย์ พระพุทธศาสนา (มหายาน) ลัทธิตรีกาย ประกอบด้วย นิรมานกาย ธรรมกาย และสัมโมคกาย พระชินะ คือ ผู้ชนะ ในที่นี้กล่าวถึงพระพุทธเจ้าผู้ชนะโรค พระโภษัษฐคุโรไวฑูรยะ คือ พระพุทธเจ้าแพทย์สูงสุด ซึ่งมาพร้อมกับบิรवारทั้งสอง พระศรีสุรยไวโรจนจันทโรจิ (พระหม้อยาเล็ก) พระโพธิสัตว์ในคติพระพุทธศาสนา (มหายาน) พระศรีจันทรวairoจนาโรหิณีสะ (พระหม้อยาใหญ่) พระโพธิสัตว์ในคติพระพุทธศาสนา (มหายาน) 2) การกระทำเชิงสัญลักษณ์ ได้แก่ เกษัช คือ การเอาชนะโรคด้วยเกษัช บุญกุศล คือ สถาปัตยกรรมชำระขัดเกลาสันดาน หรือเป็นสถาปัตยกรรมที่ชำระจิตให้สะอาดจากที่เป็นอกุศล ก็ค่อย ๆ เป็นกุศลขึ้น 3) ความคิดเชิงสัญลักษณ์ ได้แก่ พระองค์ผู้มีบาทเหมือนดอกบัว สื่อถึงความเป็นเบื้องสูงหรือกษัตริย์ สวรรค์ คือ ดินแดนที่มีอารมณเลิศด้วยดี และโรค คือ สิ่งที่เสียเปรียบให้เจ็บปวด

คำสำคัญ: พระพุทธศาสนา, ปราสาทตาเมือนโต๊ด

Abstract

In the study titled "Buddhism in Ta Muen Tot Castle," the researcher set three objectives: 1) to study the form, meaning, development, and the belief system behind the construction of Ta Muen Tot Castle; 2) to study Buddhism in Ta Muen Tot Castle; and 3) to analyze Buddhism in Ta Muen Tot Castle. This is a qualitative field research project using in-depth interviews and descriptive analysis. The study found that, in terms of form, Ta Muen Tot Castle is an Arogyasala (hospital chapel) built of laterite and sandstone. In terms of meaning, it signifies a religious sanctuary for healing, commissioned by King Jayavarman VII (B.E. 1724–1761) of the ancient Khmer Empire, as noted in the inscription at Ta Prohm temple in Cambodia. Regarding its development, inscriptions found at Ta Muen Tot Castle (S.R. 1, K.375) are written in ancient Khmer using Sanskrit from the 18th Buddhist century, though they provide limited historical details. Similar inscriptions have been found in four locations across Thailand. The belief system behind the construction stems from Buddhist faith. Buddhist figures found at Ta Muen Tot Castle include the four-armed Avalokiteśvara Bodhisattva (Angkor Wat art style), the Buddha, the Jina (Victor), Bhaiṣajyaguru Vaiḍūrya (Medicine Buddha), Surya Vairochana Chandrarochi, Chandra Vairochana Rohiniśa, and the Lotus-Footed One—symbolizing heaven, disease, medicine, and merit. The analysis revealed: 1) Symbolic forms, such as Avalokiteśvara representing Mahayana Buddhism, with references to the Buddha as healer in the Trikaya doctrine (Nirmāṇakāya, Dharmakāya, Sambhogakāya), the Jina symbolizing victory over illness, Bhaiṣajyaguru as the supreme healer accompanied by two bodhisattvas—Surya Vairochana Chandrarochi (small medicine pot) and Chandra Vairochana Rohiniśa (large medicine pot), both representing Mahayana beliefs; 2) Symbolic actions, including the use of medicine to conquer illness and merit-making as a moral purification of the mind from unwholesomeness to wholesomeness; and 3) Symbolic thoughts,

such as the Lotus-Footed One implying transcendence and purity, heaven symbolizing supreme bliss, and disease representing suffering and affliction.

Keywords: Buddhism, Ta Muen Tot Castle

1. บทนำ

การศึกษาบริบทและความเป็นมาบริเวณเป็นที่ตั้งจังหวัดสุรินทร์เบื้องต้น ได้พบว่า มีร่องรอยของอารยธรรมการก่อสร้างศาสนสถานกลุ่มปราสาทขอมในลักษณะต่าง ๆ เกิดขึ้นหลายแห่ง ซึ่งอารยธรรมการก่อสร้างเหล่านี้มีการสร้างขึ้นในอาณาจักรขอมโบราณ จากการสืบค้นในเบื้องต้น พบว่า อารยธรรมการก่อสร้างศาสนสถานกลุ่มปราสาทขอมเหล่านี้ได้มีมาก่อนที่พระพุทธศาสนาเถรวาทแบบลังกาจะเข้ามาสู่ประเทศไทย และเผยแพร่เข้ามาสู่อาณาจักรขอมซึ่งเป็นจังหวัดสุรินทร์ในปัจจุบันเหล่านี้ ได้สะท้อนให้เห็นอารยธรรมขอม (เขมร) ในอดีต ก่อนที่ชุมชนแถบนี้จะได้รับเอาอารยธรรมแบบพุทธ อย่างน้อยก่อนพุทธศตวรรษที่ 17 เป็นต้นไป (ชะเอม แก้วคล้าย, 2528: 68.) โบราณสถานที่เป็นศาสนสถานเหล่านี้ ได้เป็นสิ่งที่เชื่อมโยงให้เห็นถึงเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ศาสนา ภูมิธรรม และภูมิปัญญา ของกลุ่มคนในชุมชนแถบนี้ ที่มีต่อศาสนาได้เป็นอย่างดี การแผ่ขยายเข้ามาของพระพุทธศาสนาเถรวาทแบบลังกา ตั้งแต่ พ.ศ. 1,800 เป็นต้นมา (กรมศิลปากร, 2550: 11.) ทำให้ความคิดและความเชื่อของคนแถบนี้เปลี่ยนไปตามโลกทัศน์แห่งพระพุทธศาสนาเถรวาท ในช่วงที่ผ่านมานักวิชาการคนไทยส่วนหนึ่งได้ทำการศึกษาสืบค้นและบันทึกเรื่องราวความเป็นมาของโบราณสถานที่เป็นศาสนสถานเหล่านี้ไว้อย่างเป็นระบบ แต่การสืบค้นในการพระพุทธศาสนาในปราสาทตาเมือนโต๊ดยังมีอยู่จำนวนน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับการศึกษาสืบค้นในมิติอื่น ในเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดสุรินทร์ และใช้ในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นระดับจังหวัดและระดับประเทศต่อไป (สุภัทรดิศ ดิศกุล, หม่อมเจ้า, 2522: 94.)

ความสำคัญของปัญหาที่ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเกี่ยวกับจังหวัดสุรินทร์ คือ มีโบราณสถานกลุ่มปราสาทขอมอยู่เป็นจำนวนมาก ในอาณาจักรขอมพื้นที่ในเขตจังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยได้สำรวจข้อมูลเบื้องต้นพบว่า มีโบราณสถานกลุ่มปราสาทขอมจำนวนมาก กลุ่มปราสาทขอมเหล่านี้ได้ก่อให้เกิดคุณค่าและมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์เป็นอย่างมาก เห็นได้จากคำขวัญของจังหวัดสุรินทร์ต่อไปนี้ คือ “สุรินทร์ ถิ่นช้างใหญ่ ผ้าไหมงาม ประคำสวย รวยปราสาท ผักกาดหวาน ข้าวสารหอม งามพร้อมวัฒนธรรม” เห็นได้ว่าจังหวัดสุรินทร์ได้นำคำว่า “ปราสาท” เข้าใส่ไว้ในคำขวัญของจังหวัดด้วย คำถามที่คณะผู้วิจัยมีความสนใจคือ ปัญหาวิจัยที่ว่า “รูปแบบ ความหมาย และพัฒนาการ คติการสร้างในปราสาทตาเมือนโต๊ดเป็นอย่างไร สัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาในปราสาทตาเมือนโต๊ดเป็นอย่างไร และสัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาในปราสาทตาเมือนโต๊ดวิเคราะห์ได้อย่างไร” ซึ่งคำตอบที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ น่าจะก่อให้เกิดคุณค่าต่อวิถีชีวิตของชุมชนในด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการท่องเที่ยว ประการสำคัญ คือ เป็นการสร้างความมั่นคงเข้มแข็งให้กับสถาบันของชุมชนท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันทางศาสนา ส่วนราชการต่าง ๆ อีกทั้งงานวิจัยนี้ยังได้รับตีพิมพ์เผยแพร่เป็นผลงานของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และเผยแพร่ไปยังหน่วยงานในเครือข่ายของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่มีอยู่ในหลายจังหวัดใน

ประเทศไทย ตลอดถึงหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง นำเอาผลการวิจัยนี้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการวางแผนเพื่อพัฒนาได้ด้วย ดังนั้น พื้นที่วิจัย คือ อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์ โดยใช้วิธีคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง ซึ่งกลุ่มเป้าหมาย คือ ปราสาทตาเมือนโต๊ด อีกทั้งได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากภาคประชาชน ภาครัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งอยู่ในพื้นที่ทำการวิจัยเป็นอย่างดี (อนงค์ หนูแป้น, 2535: 54)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่อง “พระพุทธศาสนาในปราสาทตาเมือนโต๊ด” องค์ความรู้ที่ได้รับจากงานวิจัยนี้ จะได้เป็นแนวทางในเชิงนโยบายที่สามารถนำมาพัฒนาชุมชนท้องถิ่นปราสาทตาเมือนโต๊ดสืบไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษารูปแบบ ความหมาย พัฒนาการ และคติการสร้างปราสาทตาเมือนโต๊ด
- 2.2 เพื่อศึกษาสัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาในปราสาทตาเมือนโต๊ด
- 2.3 เพื่อวิเคราะห์สัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาในปราสาทตาเมือนโต๊ด

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “พระพุทธศาสนาในปราสาทตาเมือนโต๊ด” เป็นรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) คือ ผู้วิจัยต้องลงพื้นที่ภาคสนามในการศึกษาจากการ การสังเกต และการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) กลุ่มบุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการบันทึกเอกสาร การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

3.1.1 การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research)

การค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในปราสาทตาเมือนโต๊ด โดยศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในประเด็นของความเป็นมาของพระพุทธศาสนาในปราสาทตาเมือนโต๊ด ตำบลบ้านตาเมียง อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์

3.1.2 การวิจัยเชิงพื้นที่ (Field Research)

การบันทึกการค้นคว้าจากเอกสารและข้อมูลในพื้นที่ภาคสนาม และการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล (Sample and data Providers) ได้แก่ กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านโบราณคดี กลุ่มพระสงฆ์ กลุ่มนักวิชาการ และกลุ่มผู้นำชุมชน/ปราชญ์ชาวบ้าน ในประเด็นที่เกี่ยวกับความเป็นมาของพระพุทธศาสนาในปราสาทตาเมือนโต๊ด

3.2 กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)

กลุ่มเป้าหมายเป็นกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านโบราณคดี กลุ่มพระสงฆ์ กลุ่มนักวิชาการ และกลุ่มผู้นำชุมชน/ปราชญ์ชาวบ้าน ที่มีความเกี่ยวข้องกับปราสาทตาเมือนโต๊ด โดยใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายที่มีความรู้ที่จะสามารถให้ข้อมูลที่สำคัญแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) โดยกำหนดเกณฑ์ คือ เป็นผู้ที่มี

ความรู้ความเชี่ยวชาญในประเด็นที่ศึกษา และเป็นผู้ที่ยินดีจะให้ข้อมูลเชิงลึกถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตามบริบทของพื้นที่ กำหนดกลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลหลัก แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

3.2.1 กลุ่มเป้าหมาย มี 5 กลุ่ม ได้แก่

- 1) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา
- 2) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านโบราณคดี
- 3) กลุ่มพระสงฆ์
- 4) กลุ่มนักวิชาการ
- 5) กลุ่มผู้นำชุมชน/ปราชญ์ชาวบ้าน

3.2.2 ผู้ให้ข้อมูลหลัก มี 5 กลุ่ม ได้แก่

1) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา	จำนวน 4 รูป/คน
2) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านโบราณคดี	จำนวน 3 คน
3) กลุ่มพระสงฆ์	จำนวน 6 รูป
4) กลุ่มนักวิชาการ	จำนวน 14 คน
5) กลุ่มผู้นำชุมชน/ปราชญ์ชาวบ้าน	จำนวน 22 คน

รวมเป็น 49 รูป/คน

3.3 เครื่องมือการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 แบบ ได้แก่ แบบบันทึกการสังเกต (แบบมีส่วนร่วม) และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) เมื่อสร้างเครื่องมือทั้ง 2 แบบสำเร็จ แล้วจึงนำไปสู่การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ก่อนการนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจริง ซึ่งได้ดำเนินการ ดังนี้

3.3.1 แบบบันทึกการสังเกต (แบบมีส่วนร่วม) เป็นการบันทึกข้อมูลจากการสังเกตและเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาในปราสาทตาเมือนโต๊ด และข้อมูลที่ได้จากการสังเกตจะนำไปสู่กระบวนการวิเคราะห์ต่อไป

3.3.2 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) เป็นการบันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านโบราณคดี กลุ่มพระสงฆ์ กลุ่มนักวิชาการ และกลุ่มผู้นำชุมชน/ปราชญ์ชาวบ้าน ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมาของพระพุทธศาสนาในปราสาทตาเมือนโต๊ด

การพัฒนาเครื่องมือ นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น เสนอประสานและกรรมการที่ปรึกษา เพื่อเป็นการตรวจสอบและแก้ไขเพิ่มเติมข้อความให้ครอบคลุมเนื้อหาและรัดกุมยิ่งขึ้น แล้วนำเครื่องมือที่แก้ไขปรับปรุงแล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบหาความเที่ยงตรงของเนื้อหาและความถูกต้องเหมาะสมของภาษาที่ใช้

โดยการจัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการพิจารณาตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย ไปยังผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ดังนี้

1) ผศ. ดร.กังวล ศักขิมา อาจารย์ประจำ คณะโบราณคดี ภาควิชาภาษาตะวันออก มหาวิทยาลัยศิลปากร

2) ผศ. ดร.บัญญัติ สาลี อาจารย์ประจำ ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก สาขาวิชาภาษาและวัฒนธรรมเขมร มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

3) ผศ.บรรจง โสดาดี อาจารย์ประจำ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์สุรินทร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือทั้ง 2 แบบ คือ แบบบันทึกการสังเกต (แบบมีส่วนร่วม) และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) เพื่อนำมาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.4.1 การสังเกต (แบบมีส่วนร่วม) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต (แบบมีส่วนร่วม) และเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาในปราสาทตาเมือนโต๊ด

3.4.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านโบราณคดี กลุ่มพระสงฆ์ กลุ่มนักวิชาการ และกลุ่มผู้นำชุมชน/ปราชญ์ชาวบ้าน ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาในปราสาทตาเมือนโต๊ด

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ มาวิเคราะห์เนื้อหา ดังนี้

3.5.1 การวิเคราะห์เชิงเอกสาร

นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเชิงเอกสารประกอบด้วยข้อมูลปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎก และข้อมูลทุติยภูมิ คือ หนังสือ เอกสารวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เชิงพรรณนาวิเคราะห์

3.5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม

การวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม จากการเก็บข้อมูลจากการสังเกต (แบบมีส่วนร่วม) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) ดังนี้

(1) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกต (แบบมีส่วนร่วม) ใช้กระบวนการศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ การตีความ และเปรียบเทียบ ข้อมูลจากการสังเกต (แบบมีส่วนร่วม) และเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาในปราสาทตาเมือนโต๊ด

(2) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) ใช้กระบวนการศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ การตีความ และเปรียบเทียบ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านโบราณคดี กลุ่มพระสงฆ์ กลุ่ม

นักวิชาการ และกลุ่มผู้นำชุมชน/ปราชญ์ชาวบ้าน ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาในปราสาทตาเมือนโต๊ด

การตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยทำการตรวจสอบและยืนยันข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) เนื่องจากความน่าเชื่อถือของการวิจัยเชิงคุณภาพ ขึ้นอยู่กับตัวผู้วิจัยและข้อมูลที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงให้ความสำคัญกับการตรวจสอบข้อมูลโดยใช้วิธีการสามเส้า (triangulation) คือ บุคคล สถานที่ และเวลาแตกต่างกัน โดยการควบคุมคุณภาพของการจดบันทึก/บันทึกภาพและเสียง โดยการจดบันทึกอย่างละเอียดและทันทีที่มีการสัมภาษณ์

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย จากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก มีดังนี้

4.1 รูปแบบ ความหมาย พัฒนาการ และคติการสร้างปราสาทตาเมือนโต๊ด

รูปแบบ ความหมาย พัฒนาการ และคติการสร้างปราสาทตาเมือนโต๊ด จากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก มีดังนี้

ก. รูปแบบของปราสาทตาเมือนโต๊ด

ปราสาทตาเมือนโต๊ด มีรูปแบบเป็นอาโรคยาศาล ปราสาทประธานมีลักษณะเป็นรูปทรงสี่เหลี่ยมจัตุรัสและยังคงสภาพเกือบสมบูรณ์ มีมุขยื่นทางด้านหน้า ก่อด้วยศิลาแลงและหินทราย มีบรรณาลัยอยู่ทางด้านหน้า เยื้องไปทางขวาของปราสาท ล้อมรอบด้วยกำแพงก่อศิลาแลงเช่นเดียวกัน มีซุ้มประตูอยู่ทางด้านหน้า ทางด้านทิศตะวันออกเพียงด้านเดียว นอกกำแพงด้านหน้ามีสระน้ำเช่นเดียวกับอโรคยาศาลแห่งอื่น ๆ ตรงห้องกลางของโคปุระพบศิลาจารึก 1 หลัก (สัมภาษณ์, บัญญัติ สาลี, 19 กันยายน 2567)

ข. ความหมายของปราสาทตาเมือนโต๊ด

ปราสาทตาเมือนโต๊ด หมายถึง ปราสาทอโรคยาศาลที่อยู่ห่างจากปราสาทตาเมือนธม ประมาณ 750 เมตร ก่อด้วยศิลาแลง มีกำแพงล้อมรอบและมีสระน้ำขนาดเล็กอยู่ทางทิศเหนือหนึ่งสระ โดยเชื่อว่าปราสาทแห่งนี้เป็นอโรคยาศาล สถานที่รักษาพยาบาลของชุมชนหรือตามรายทางที่เป็นเส้นทางคมนาคม (ราชมรรคา) สร้างขึ้นในราวพุทธศตวรรษที่ 18 เป็นสถานพยาบาลแห่งหนึ่งในจำนวน 102 แห่ง ที่พระเจ้าชัยวรมันที่ 7 (พ.ศ. 1724-1761) แห่งอาณาจักรเขมรโบราณ โปรดให้สร้างขึ้นตามที่กล่าวไว้ในจารึกปราสาทตาพรหมประเทศกัมพูชา (สัมภาษณ์, ณัฐ รุ่งเรือง, 25 กันยายน 2567)

ค. พัฒนาการของปราสาทตาเมือนโต๊ด

ศึกษาจากจารึกปราสาทตาเมือนโต๊ด (สร. 1, K. 375) อักษรที่มีในจารึกขอมโบราณ พุทธศตวรรษ 18 ภาษาสันสกฤต ไม่มีรายละเอียดเกี่ยวกับความเป็นมา ศิลาจารึกที่เหมือนกันเกือบทุกประการอย่างนี้มีหลายหลัก โดยเฉพาะในประเทศไทยได้พบแล้วขณะนี้รวม 4 หลัก คือ ศิลาจารึกปราสาท ศิลาจารึกเมืองพิมาย ศิลาจารึกด่านประคำ และศิลาจารึกหลักนี้ สร้างโดยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 โดยกำหนดอายุ จากจารึกด้านที่ 1

บรรทัดที่ 7 ได้ระบุพระนามของกษัตริย์พระองค์หนึ่ง คือ “ศรีชัยวรมัน” ว่าเป็นพระโอรสของพระเจ้าธรณินทรวรมันที่ 2 ดังนั้น พระนาม “ศรีชัยวรมัน” ในที่นี้ ก็น่าจะหมายถึง “พระเจ้าชัยวรมันที่ 7” ซึ่งครองราชย์ในช่วง พ.ศ. 1724-1761 (สัมภาษณ์, กังวล คัชชิตา, 23 กันยายน 2567)

ง. คติการสร้างปราสาทตาเมือนโต๊ด

ปราสาทตาเมือนโต๊ด สร้างจากคติความเชื่อในพระพุทธศาสนา (มหายาน) เป็นนโรคยาศาลหรือสถานพยาบาลของชุมชน มีศิลาจารึกด้วยอักษรขอมภาษาสันสกฤต เป็นศิลาจารึกที่พระเจ้าชัยวรมันที่ 7 โปรดให้สร้างไว้ประจำนโรคยาศาลแห่งนี้ มีข้อความเช่นเดียวกับจารึกที่พบตามนโรคยาศาลแห่งอื่น ๆ คือ กล่าวนมัสการพระพุทธเจ้าพระโภชชยคุรุไวฑูรยะ ซึ่งเป็นพระโพธิสัตว์ผู้ประทานความไม่มีโรคแก่ประชาชนผู้นับถือ และกล่าวถึงการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ประจำสถานพยาบาลในแผนกต่าง ๆ เช่น แพทย์ ผู้ดูแลสถานพยาบาล ปัจจุบันศิลาจารึกหลักนี้ ถูกนำไปเก็บรักษาไว้ ณ หอสมุดแห่งชาติ ท่าวาสุกรี กรุงเทพมหานคร (ห้างหุ้นส่วนจำกัด ไพรลดา, 2537: 15)

โดยทั่วไปมักจะสันนิษฐานกันว่า พระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ทรงมีจิตใจที่โอบอ้อมอารี จึงโปรดให้สร้างโรงพยาบาลขึ้น หากจะมองอีกแง่หนึ่งจะพบว่า พระองค์ทรงวางกุศโลบายในการเผยแผร์ศาสนาพุทธนิกายมหายาน ตัวอย่างที่ชัดเจน คือ ปราสาทตาเมือนโต๊ด มีระยะเวลาการสร้าง 2 สมัย คือ ปราสาทตาเมือนธมสร้างก่อนในศาสนาฮินดู ส่วนปราสาทตาเมือนกับตาเมือนโต๊ดสร้างทีหลังในพุทธศานามหายาน ปรากฏว่ารูปเคารพของปราสาทตาเมือนธมถูกทำลายเสียหาย โดยเฉพาะศิวลึงค์อันแสดงถึงความพยายามในการเปลี่ยนศาสนาก็เป็นได้ จากลักษณะทำเลที่ตั้งของปราสาทตาเมือนและปราสาทตาเมือนโต๊ดนั้น อาจทำให้คิดไปได้ว่าเป็นความพยายามของพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ที่จะควบคุมเส้นทางติดต่อของเขมรสูง (ภาคอีสาน) กับเขมรต่ำ (กัมพูชา) บริเวณช่องตาเมือนนี้เอาไว้ เพื่อการเผยแผร์ศาสนาหรือขยายอำนาจก็ตามที จึงเป็นสิ่งที่ต้องทำการศึกษาค้นคว้าต่อไป (สัมภาษณ์, สุธาวัลย์ แสนกล้า, 5 ตุลาคม 2567)

4.2 สัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาในปราสาทตาเมือนโต๊ด

สัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาที่พบในปราสาทตาเมือนโต๊ด จากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก มีดังนี้

ก. พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรสี่กร (ศิลปะนครวัด)

พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรสี่กร ศิลปะนครวัด พุทธศตวรรษที่ 17 พบที่ปราสาทตาเมือนโต๊ด อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์ จัดแสดง ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ประติมากรรมองค์นี้ ดูผิวเผินคล้ายกับพระวิษณุ แต่มีสัญลักษณ์สำคัญอยู่ที่รัดเกล้าทรงกรวย นั่นคือ “พระอมิตาภะพุทธเจ้าปางสมาธิ” เป็นประติมากรวิทาศัญญาสำคัญของพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร กึ่งกลางของรัดเกล้ามีร่องรอยพระพุทธรูป ซึ่งถูกแกะเทาะรายละเอียดออก พระพุทธรูปที่รัดเกล้า ทำให้เชื่อว่าประติมากรรมนี้เป็นรูปพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร เพราะเป็นหนึ่งในสัญลักษณ์ประจำพระองค์ โดยพระพุทธรูปนี้คือ “พระธยานิพุทธเจ้าอมิตาภะ” ผู้บันดาลให้พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรถือกำเนิดขึ้นมา (สัมภาษณ์, กรภัทร์ สุขใหญ่, 5 ตุลาคม 2567)

ข. พระพุทธเจ้า

เนื้อความในศิลาจารึกปราสาทตาเมือนโต๊ด ด้านที่ 1 โศลกที่ 1 ว่า “ขอความนอบน้อมจงมีแก่พระพุทธเจ้า ผู้มีนิรมานกายธรรมกาย และสัมโมคคกาย ผู้ล่วงพ้นภาวะและอภาวะทั้งสอง ผู้มีอาตมอันเป็นสองผู้หาอาตมมิได้” ซึ่งมีคำว่า “พระพุทธเจ้า” ปรากฏอยู่ในศิลาจารึกนี้ด้วย ซึ่งคำนี้ปรากฏในพระพุทธศาสนา (สัมภาษณ์, ฦๅฐฐๅ๓เนศ สึๅน้ำคำ, 19 ๓ันยายน 2567)

ค. พระชินะ และพระโภษๅ๓ครุไวทุระยะ

เนื้อความในศิลาจารึกปราสาทตาเมือนโต๊ด ด้านที่ 1 โศลกที่ 2 ว่า “ข้าพเจ้าขอนมัสการพระชินะ ผู้เป็นราชาแห่งรัๅ๓มี คือ พระโภษๅ๓ครุไวทุระยะ เพราะพระองค์ จึงเกิดความเกษมและความไม่มีโรคแก่ประชาชนผู้ฟังอยู่แม้เพียงชื่อ” ซึ่งมีคำว่า “พระชินะ และพระโภษๅ๓ครุไวทุระยะ” ปรากฏอยู่ในศิลาจารึกนี้ด้วย ซึ่งคำนี้ปรากฏในพระพุทธศาสนา (สัมภาษณ์, ฦๅฐฐๅ๓ รุงเรๅ๓, 25 ๓ันยายน 2567)

ง. พระศรีสุรยไวโรจนจันทรโรจ และพระศรีจันทรไวโรจนโรหิณีศะ

เนื้อความในศิลาจารึกปราสาทตาเมือนโต๊ด ด้านที่ 1 โศลกที่ 3 ว่า “พระศรีสุรยไวโรจนจันทรโรจ และพระศรีจันทรไวโรจนโรหิณีศะ ผู้ขจัดความมืด คือโรคของประชาชน ของจงชนะที่เชิงเขา คือ พระพุทธเจ้า” ซึ่งมีคำว่า “พระศรีสุรยไวโรจนจันทรโรจ และพระศรีจันทรไวโรจนโรหิณีศะ” ปรากฏอยู่ในศิลาจารึกนี้ด้วย ซึ่งคำนี้ปรากฏในพระพุทธศาสนา (สัมภาษณ์, ๓ำนอง เชๅ๓มกลาง, 6 ตุลาคม 2567)

จ. พระองค์ผู้มีบาทเหมือนดอกบัว

เนื้อความในศิลาจารึกปราสาทตาเมือนโต๊ด ด้านที่ 1 โศลกที่ 5 ว่า “พระองค์ผู้มีบาทเหมือนดอกบัว เป็นเครื่องประดับเหนือเศียรของพระราชาทๅ๓หมด ผู้มีคัๅ๓ตรอันพระองค์ทรงชนะแล้วในสงคราม ได้รับแล้ว ซึ่งสตรีคือ แผ่นดิน อันเป็นภาระแห่งเกียรติยศของพระองค์ ผู้มีรัตนะ คือ คุณความดีเป็นเครื่องประดับ” ซึ่งมีคำว่า “พระองค์ผู้มีบาทเหมือนดอกบัว” ปรากฏอยู่ในศิลาจารึกนี้ด้วย ซึ่งคำนี้ปรากฏในพระพุทธศาสนา (สัมภาษณ์, ๓รภัๅ๓ร์ สุขใหญ่, 19 ๓ันยายน 2567)

ฉ. สวรรค์

เนื้อความในศิลาจารึกปราสาทตาเมือนโต๊ด ด้านที่ 1 โศลกที่ 10 ว่า “พระองค์คิดแล้วว่า แผ่นดินถูกทำให้เป็นสวรรค์ด้วยความรุ่งเรือง ๓ัง ๆ ที่ถูกทำให้ส๓ปรกด้วยความตาย จึงแนะนำน้ำอมฤๅ๓ คือ เกษๅ๓ แก่มนุษย์ผู้ที่จะต้องตายเพื่อความไม่ตาย” เนื้อความในศิลาจารึกปราสาทตาเมือนโต๊ด ด้านที่ 4 โศลกที่ 10 ว่า “ด้วยเครื่องอุปโภคที่เป็นทิพยๅ๓มากมาย ซึ่งเป็นที่เพลๅ๓เพลๅ๓อันตๅ๓แๅ๓แล้วด้วยนางเทพๅ๓ิตาต่าง ๆ ที่ยินดีในความสุขเขาเหล่านั้นขณะอยู่ซึ่งยัๅ๓ษๅ๓๓หลาย (อิๅ๓ิตๅ๓ุขๅ๓) ด้วยอำนาจผู้มีกายเป็นทิพยๅ๓ พๅ๓งรุ่งเรืองในสวรรค์” มีคำว่า “สวรรค์” ปรากฏอยู่ในศิลาจารึกนี้ ๓ัง 2 ด้าน คือ ด้านที่ 1 และด้านที่ 4 ด้วย ซึ่งคำนี้ปรากฏในพระพุทธศาสนา (สัมภาษณ์, พระครูสมุๅ๓๓เคๅ๓น ปณๅ๓๓โตๅ๓, 5 ตุลาคม 2567)

ข. โรค

เนื้อความในศิลาจารึกปราสาทตาเมือนโต๊ด ด้านที่ 2 โศลกที่ 1 ว่า “โรคทางร่างกายของประชาชนนี้-----เพราะว่า ความทุกข์ของราษฎร----- ของเจ้าเมือง” ซึ่งในความหมายทางพระพุทธศาสนา โรค หมายถึง สิ่ง que เสียบบางให้เจ็บปวด บุคคลใดเป็นโรค บุคคลนั้นมีสิ่งหนึ่งสิ่งใดเสียบบางอยู่ โดยอาจเสียบบางทางกายหรือทางใจก็ได้ ถือว่าเป็นอันตรายอย่างหนึ่งที่ย่ำยีรชน เป็นอันตรายที่ปรากฏขึ้นให้รู้ ให้เห็น แบ่งโรคออกเป็น 2 อย่างด้วยกัน คือ โรคทางกายกับโรคทางใจ ทั้ง 2 โรคนี้ ซึ่งมีคำว่า “โรค” ปรากฏอยู่ในศิลาจารึกนี้ด้วย ซึ่งคำนี้ปรากฏในพระพุทธศาสนา (สัมภาษณ์, พระมหาบุญหนา ตปสีโล (ป.ธ.9), 5 ตุลาคม 2567.)

ข. เกษัช

เนื้อความใน ศิลาจารึกปราสาทตาเมือนโต๊ด ด้านที่ 2 โศลกที่ 1 ว่า “โศลกที่ 2 พระองค์พร้อมด้วย---ผู้แก่แล้วกล้า----ในอายุรเวท และอัสตรเวท ได้ฆ่า----- ด้วยอาวุธ คือ เกษัช” เกษัช หมายถึง การเอาชนะโรคด้วยเกษัช การรักษาคนป่วยที่มาหาด้วยการใช้เกษัช ซึ่งในทางพระพุทธศาสนา เกษัช กล่าวถึง เกษัช 5 หมายถึง เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย ภิกษุรับประเคนของนั้นแล้ว ฟังเก็บไว้ฉันได้ 7 วันเป็นอย่างมาก ภิกษุล่วงกำหนดนั้นไป ฟังปรับอาบัติตามธรรม ซึ่งมีคำว่า “เกษัช” ปรากฏอยู่ในศิลาจารึกนี้ด้วย ซึ่งคำนี้ปรากฏในพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนา (สัมภาษณ์, พระมหาวิโมกข์ วัฒนเนโต, 5 ตุลาคม 2567)

ณ. บุญกุศล

เนื้อความในศิลาจารึกปราสาทตาเมือนโต๊ด ด้านที่ 4 โศลกที่ 11 ว่า “ท่านผู้ไม่มีอะไรเป็นของตนเอง หลังจากได้นำไปแล้ว ซึ่งสิ่งอันไม่มั่นคงโดยรอบ สูความมั่นคง ในกาลข้างหน้า ฟังรักษาทั้งกลางวัน และกลางคืน ส่วนผู้ที่จะทำลายอกุศลให้เป็นฐาน (ของชีวิต) ข้อนี้นับเป็นบุญกุศลของข้าพเจ้า” ซึ่งมีคำว่า “บุญกุศล” ปรากฏอยู่ในศิลาจารึกนี้ด้วย ซึ่งคำนี้ปรากฏใน (สัมภาษณ์, พระมหาบุญหนา ตปสีโล (ป.ธ.9), 5 ตุลาคม 2567)

4.3 วิเคราะห์สัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาในปราสาทตาเมือนโต๊ด

การวิเคราะห์สัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาในปราสาทตาเมือนโต๊ด จากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก มีดังนี้

ก. รูปสัญลักษณ์ ทางพระพุทธศาสนาในปราสาทตาเมือนโต๊ด

พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร ที่พบในปราสาทตาเมือนโต๊ด ถือว่าเป็นรูปสัญลักษณ์ตามคติพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน (สัมภาษณ์, เฉลิมชัย โสมยา, 5 ตุลาคม 2567) มีหน้าที่ช่วยเหลือสรรพสัตว์ให้พ้นทุกข์และบรรลุนิพพาน “อวโลกิเตศวร” แปลว่า ผู้มองลงเบื้องล่าง ด้วยความเมตตากรุณาอันยิ่งใหญ่ คุณสมบัติ คือ “มหากุณา” ด้วยทรงปฐิเสณิพพานเพื่อประสงค์จะช่วยเหลือสรรพสัตว์ทั้งหมดให้หลุดพ้นจากความทุกข์ยาก พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรถือกำเนิดจากธยานิพุทธอมิตาภะ มีหน้าที่ปกป้องดูแลสัตว์โลกในยุคปัจจุบัน หรือ “ภัทรกัลป์” กล่าวคือ ในช่วงที่พระพุทธเจ้าองค์ปัจจุบัน (โคตมพุทธเจ้า) เสด็จปรินิพพาน จนกว่าจะมีพระพุทธเจ้าองค์ใหม่ (พระศรีอาริยะเมตไตรย) มาตรัสรู้จึงจะหมดหน้าที่ จึงสันนิษฐานว่า ปราสาท

ตาเหมือนโถ่ต สร้างมาจากคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนาเถรวาท (สัมภาษณ์, ฌฎฐฐเนศ สีน้าคำ, 19 กันยายน 2567)

พระพุทธเจ้า กล่าวถึง พระพุทธเจ้าแพทย์ (พระโภษชคุรุไวฑูรย) ผู้มีนิรมานกาย คือ กายที่ประกอบด้วยชั้น 5 ของพระพุทธเจ้า ซึ่งมีอันเปลี่ยนแปลงไปเหมือนสิ่งทีประกอบด้วยชั้น 5 อื่น ๆ ตามคติเถรวาทเชื่อว่า เป็นรูปปรากฏของพระวิญญานบริสุทธิ์ของพระพุทธเจ้า ธรรมกาย คือ พระกายหนึ่งของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และสัมโภคกาย คือ พระกายของพระพุทธเจ้าอันเป็นทิพยภาวะ มีรัศมีรุ่งเรืองแผ่ซ่านทั่วไป และจะปรากฏแก่พระโพธิสัตว์ มหาสัตว์ แม้งนบัดนี้ ซึ่งในโคลกนี้ได้กล่าวถึง พระพุทธเจ้าเถรวาท ลัทธิตรีกาย ประกอบด้วย นิรมานกาย ธรรมกาย และสัมโภคกาย ซึ่งเป็นกายของพระพุทธองค์ จึงสันนิษฐานว่า ปราสาทตาเหมือนโถ่ต สร้างมาจากคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนาเถรวาท (สัมภาษณ์, พระทองพูน กิตติวัฒน์, 5 ตุลาคม 2567)

พระชินะ คือ ผู้ชนะ ในที่นี้กล่าวถึง พระพุทธเจ้าผู้ชนะโรค พระโภษชคุรุไวฑูรย คือ พระพุทธเจ้าแพทย์สูงสุด ซึ่งมาพร้อมกับบริวารทั้งสอง คือ พระโพธิสัตว์สุริยไวโรจนจันทรโรจ และพระโพธิสัตว์จันทรไวโรจนโรหิณะ ผู้คุ้มครองรักษามนุษย์ให้พ้นจากความทุกข์ทีเกิดจากโรคทางกายและทางใจ เป็นพระพุทธเจ้าทีได้รับความนับถือมากที่สุดพระองค์หนึ่งในพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท มีการนับถือแพร่หลายในแผ่นดินไทยตั้งแต่วราชพุทธศตวรรษที 18 จึงสันนิษฐานว่า จะมีการตั้งพระโภษชคุรุไวฑูรย เป็นรูปเคารพไว้ภายในปราสาทตาเหมือนโถ่ต (สัมภาษณ์, ฌฎฐฐเนศ สีน้าคำ, 19 กันยายน 2567)

พระศรีสุริยไวโรจนจันทรโรจ (พระหม้อยาเล็ก) แปลว่า แสงสว่างแห่งพระอาทิตย์ หมายถึง พระโพธิสัตว์ในคติพระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นพระโพธิสัตว์อันทรงทรงคุณดังผู้รักษาพระอาทิตย์ โดยทั่วไปพระองค์ได้รับการนับถือว่าเป็น พระอัครสาวกของพระโภษชคุรุพุทธเจ้าคู่กับพระจันทรประภาโพธิสัตว์ พระองค์มักปรากฏพร้อมด้วยพระโภษชคุรุพุทธเจ้าและพระจันทรประภาโพธิสัตว์ตามคติการบูชาแบบตรีเทพตามคติตรีเอกานุภาพ และพระองค์ได้รับการนับถือว่าเป็นหนึ่งในเทพดาผู้รักษาพระอาทิตย์และเป็นประธานในพิธีไหว้พระอาทิตย์ของเทศกาลไหว้พระอาทิตย์ของชาวพุทธในเอเชียตะวันออกเฉียง และทรงได้รับการบูชาเป็น หนึ่งในเทพธรรมบาล 24 พระองค์ จึงสันนิษฐานว่า จะมีการตั้งพระศรีสุริยไวโรจนจันทรโร เป็นรูปเคารพไว้ภายในปราสาทตาเหมือนโถ่ต (สัมภาษณ์, พระมหาบุญหนา ตปสีโล (ป.ธ.9), 5 ตุลาคม 2567.)

พระศรีจันทรไวโรจนโรหิณะ (พระหม้อยาใหญ่) แปลว่า แสงสว่างแห่งพระจันทร์ หมายถึง พระโพธิสัตว์ในคติพระพุทธศาสนาเถรวาท (สัมภาษณ์, เฉลิมชัย โสมยา, 5 ตุลาคม 2567) เป็นพระโพธิสัตว์อันทรงทรงคุณดังผู้รักษาพระจันทร์ โดยทั่วไปพระองค์ได้รับการนับถือว่าเป็นพระอัครสาวกของพระโภษชคุรุพุทธเจ้าคู่กับพระสุริยประภาโพธิสัตว์ พระองค์มักปรากฏพร้อมด้วยพระโภษชคุรุพุทธเจ้าและพระสุริยประภาโพธิสัตว์ตามคติการบูชาแบบตรีเทพตามคติตรีเอกานุภาพ และพระองค์ได้รับการนับถือว่าเป็นหนึ่งในเทพดาผู้รักษาพระจันทร์ และเป็นประธานในพิธีไหว้พระจันทร์ของเทศกาลไหว้พระจันทร์ของชาวพุทธในเอเชียตะวันออกเฉียง จึงสันนิษฐานว่า จะมีการตั้งพระศรีจันทรไวโรจนโรหิณะ เป็นรูปเคารพไว้ภายในปราสาทตาเหมือนโถ่ต (สัมภาษณ์, ชัยณรงค์ ศรีมันตะ (ป.ธ.9), 22 กันยายน 2567)

ข. การกระทำเชิงสัญญา ทางพระพุทธศาสนาในปราสาทตาเมือนโต๊ด

เภัชช เป็นการกระทำเชิงสัญญาที่ปรากฏในศิลาจารึกปราสาทตาเมือนโต๊ดว่า พระองค์พร้อมด้วย ..... ผู้แก่แล้วกล้า ..... ในอายุรเวท และอัสตรเวท ได้ฆ่า ..... ด้วยอาวุธ คือ เภัชช หมายถึง การเอาชนะโรคด้วย เภัชช การรักษาคณป่วยที่มาหาด้วยการใช้เภัชช ซึ่งในทางพระพุทธศาสนา เภัชช กล่าวถึง เภัชช 5 หมายถึง เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง และน้ำอ้อย ภิกษุรับประเคนของนั้นแล้ว พึงเก็บไว้ฉันได้ 7 วันเป็นอย่างมาก ภิกษุ ล่วงกำหนดนั้นไป พึงปรับอาบัติตามธรรม (สัมภษณัม, พระมหาบุญหนา ตปสีโล (ป.ธ.9), 5 ตุลาคม 2567)

บุญกุศล เป็นการกระทำเชิงสัญญาที่ปรากฏในศิลาจารึกปราสาทตาเมือนโต๊ดว่า ส่วนผู้ที่จะทำลาย อกุศลให้เป็นฐานของชีวิต ข้อนี้นับเป็นบุญกุศลของข้าพเจ้า ซึ่งคำว่า บุญ หมายถึง สภาพธรรม ชำระ ชัดเกล่า สันดาน หรือเป็นสภาพธรรมที่ชำระจิตใจให้สะอาด จากที่เป็นอกุศล ก็ค่อย ๆ เป็นกุศลขึ้น ในชีวิตประจำวัน ซึ่งก็ ไม่พ้นไปจากขณะที่จิตเป็นกุศล เป็นไปในทาน เป็นไปในศีล เป็นไปในกบรรมเจริญความสงบของจิต และ เป็นไปในกบรรมเจริญปัญญา หากพิจารณาอรรถ คำว่า “บุญ” ที่ว่า สภาพธรรมที่ชำระชัดเกล่าสันดาน หรือชัดเกล่าจิตใจให้สะอาดจากกิเลส แล้วธรรมอะไรที่ทำให้จิตปราศจากกิเลส ชำระสันดาน ชำระจิตได้ หาก ไม่ใช่สภาพธรรมที่เป็นฝ่ายดี คือต้องเป็นสภาพธรรมที่ปราศจากกิเลส ไม่มีโลภะ ไม่มีโทสะ ไม่มีโมหะ เพราะฉะนั้น สภาพธรรมนั้นก็ต้องเป็นกุศลจิต กุศลธรรมเช่นกัน ส่วน คำว่า “กุศล” เป็นสภาพธรรมที่ติงาม เป็นสภาพธรรมที่ตัดซึ่งอกุศลธรรม กุศลเป็นนามธรรม หมายถึง สภาพจิตใจที่ติงาม ซึ่งจิตใจที่ติงามนี้ทำให้เกิดผลที่เป็นสุข จิตใจที่ติงามย่อมเป็นเหตุ ทำให้ได้รับผลที่ติงามด้วย ฉะนั้น ถ้าใครมีจิตใจที่ติงามโดยที่ไม่มีโลภ ไม่โกรธ ไม่หลง ขณะนั้นเป็นกุศล รวมความว่า ขณะใดที่จิตประกอบด้วยเจตสิกที่ติงาม เช่น ศรัทธา สติ ปัญญา เป็นต้น และไม่ประกอบด้วยเจตสิกที่ไม่ดี คือไม่มีกิเลส คือ ไม่มีโลภะ ไม่มีโทสะ ไม่มีโมหะ (สัมภษณัม พระมหา บุญหนา ตปสีโล (ป.ธ.9), 5 ตุลาคม 2567)

ค. ความคิดเชิงสัญญา ทางพระพุทธศาสนาในปราสาทตาเมือนโต๊ด

พระองค์ผู้มีบาทเหมือนดอกบัว เป็นความคิดเชิงสัญญาที่กล่าวถึง “กษัตริย์” หมายถึง บุคคลผู้ ยิ่งใหญ่ มีบุญญาธิการสูง มีอำนาจ และมีบารมี ดุจดอกบัวแม้จะเกิดในดินในน้ำแต่มีสี กลิ่น รส ที่เลิศกว่า ดิน และน้ำ ในที่นี้ตีความคำว่า “ดอกบัว” หมายถึง ดอกไม้ชั้นสูงในหลายอารยธรรม เป็นดอกไม้ที่มีปรากฏอยู่ใน หลายชนชาติ เป็นดอกไม้ที่มีความหมายและความมงคล ด้วยธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์ของดอกบัว คือ มีการ กำเนิดในโคลนตม แต่เมื่อเติบโตและโผล่พ้นน้ำขึ้นมารับแสงสว่าง กลีบดอกบัวกลับสะอาดบริสุทธิ์ ไม่มีสิ่งใด แปรเปื้อน และกลีบบัวมีคุณสมบัติที่ไม่ดูดซับความชื้น ไม่เปียกน้ำแม้จะอยู่ในน้ำ ดอกบัวจะแบ่งบานในทุกเช้า และหุบตมในตอนเย็น เมื่อเหี่ยวโรยรา เกสรจะร่วงหล่น และกำเนิดดอกใหม่ เป็นวัฏฏะเช่นนี้เรื่อยไป ในอารย ธรรมอียิปต์ ดอกบัวเป็นสัญลักษณ์ของการกำเนิดและการเกิดใหม่ และเป็นสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับพระ อาทิตย์ ในศาสนาฮินดู ดอกบัวเป็นสัญลักษณ์ของความเจริญรุ่งเรืองและความงดงาม ตามคัมภีร์ปุราณะกล่าว ว่า พระพรหมได้ถือกำเนิดในดอกบัวที่ผุดขึ้นมาจากพระนาภี (สะดือ) ของพระนารายณ์ เทพฮินดูส่วนใหญ่จะมีการ ยืนหรือประทับบนบัลลังค์ดอกบัว จากธรรมชาติของดอกบัวที่ไม่ถูกปนเปื้อนด้วยโคลนตม ได้กลายมาเป็น ปรัชญาของชาวฮินดู สอนเรื่องการมุ่งมั่นในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ถ้าหากมีอะไรเข้ามากระทบ เราต้องแน่วแน่

และไม่หวั่นไหวต่อปัจจัยหรือสิ่งเรานั้น และต้องไม่ยึดติดกับผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ ดูกดกบวที่ไม่หม่นหมองด้วยโคลนตม และไม่ยึดติดต่อสิ่งต่าง ๆ แวดล้อม (สัมภาษณ์, พระมหาวิโมกข์ วัฒนเนโต, 5 ตุลาคม 2567)

สวรรค์ เป็นความคิดเชิงสัญลักษณ์ ซึ่งในความหมายทางพระพุทธศาสนา สวรรค์ หมายถึง ภูมิหรือดินแดนที่มีอารมณ์เลิศด้วยดี เป็นที่อยู่ของเทวดา เหตุที่ทำให้มาเกิดเป็นเทวดาเพราะได้ สร้างบุญกุศลไว้เมื่อครั้งยังเป็นมนุษย์ เมื่ออุบัติขึ้นก็ตั้งอยู่ในวัยหนุ่มสาวทันที งดงามตลอดเวลา จนกว่าจะถึงเวลาจุติ ไม่มีความแก่ บังเกิดขึ้นเหมือนในเมืองมนุษย์ วิมานคือที่อยู่อาศัยของเทวดา ล้วนมีความวิจิตรงดงาม มีขนาดแตกต่างกัน ความเป็นอยู่สะดวกสบาย มีอาหารทิพย์บังเกิดขึ้น มีบริวารคอยรับใช้ใกล้ชิด เสื้อผ้าเป็นทิพย์วิจิตรงดงาม บังเกิดขึ้นให้สวมใส่ กิจกรรมแต่ละวันก็มีการเที่ยวเพลิดเพลินบันเทิงอยู่กับการชมสวน การสังสรรค์กันระหว่างทวยเทพทั้งหลาย ส่วนจะอุบัติขึ้น ณ สวรรค์ชั้นไหน เป็นเทวดาประเภทใด และอยู่ในฐานะอะไรนั้น ก็ขึ้นอยู่กับบุญที่ตัวเองสั่งสมมาเมื่อครั้งยังเป็นมนุษย์ ซึ่งได้มีกล่าวไว้ใน “คิลาณสูตร” ของพระไตรปิฎกภาษาบาลี ดังนี้ จากตุมหาราชิกา ดาวดึงส์ ยามา ดุสิต นิมมานรดี และปรนิมมิตวสวัตดี (สัมภาษณ์, พระทองพูน กิตติวัฒน์, 5 ตุลาคม 2567)

โรค เป็นความคิดเชิงสัญลักษณ์ ซึ่งในความหมายทางพระพุทธศาสนา โรค หมายถึง สิ่งที่เสียบแทงให้เจ็บปวด บุคคลใดเป็นโรค บุคคลนั้นมีสิ่งหนึ่งสิ่งใดเสียดแทงอยู่ โดยอาจเสียบแทงทางกายหรือทางใจก็ได้ ถือว่าเป็นอันตรายอย่างหนึ่งที่ย่ำยีรชน เป็นอันตรายที่ปรากฏขึ้นให้รู้ ให้เห็น แบ่งโรคออกเป็น 2 อย่างด้วยกัน คือ โรคทางกายกับโรคทางใจ ทั้ง 2 โรคนี้ พระพุทธองค์ตรัสว่า “คนที่ไม่มโรคทางกายเป็นเวลานาน ๆ ก็ยังพอหาได้ แต่คนที่ไม่มโรคทางใจ แม้เพียงชั่วขณะนั้นหาได้ยากเต็มที จะมีก็แต่พระอรหันต์เท่านั้นที่ไม่มโรคทางใจ” โดยนัยนี้ พระพุทธองค์ให้ความสำคัญกับโรคทางใจมากกว่าโรคทางกาย ในแง่จุดมุ่งหมายสูงสุดของพุทธศาสนา สุขภาพกายเป็นเพียงบันไดให้เราไต่ไปสู่จุดหมาย ไม่ใช่เป็นจุดหมายปลายทางแต่อย่างใด เพราะในที่สุดแล้วมนุษย์ควรจะมีชีวิตที่สมบูรณ์ด้วยการมีสุขภาพจิตที่สมบูรณ์ ส่วนสุขภาพกายเป็นพื้นฐานที่จะช่วยให้เราเข้าถึงชีวิตที่ดงามขึ้นไป ไม่ใช่จุดหมายสูงสุดในพุทธศาสนา (สัมภาษณ์, ชัยณรงค์ ศรีมันตะ (ป.ธ.9), 22 กันยายน 2567)

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษา “พระพุทธศาสนาในปราสาทตาเมือนโต๊ด” สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

5.1 รูปแบบ ความหมาย พัฒนาการ และคติการสร้างปราสาทตาเมือนโต๊ด

รูปแบบ ความหมาย พัฒนาการ และคติการสร้างปราสาทตาเมือนโต๊ด จากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลัก มีดังนี้

ปราสาทตาเมือนโต๊ด มีรูปแบบเป็นอารยศาสตร์ ปราสาทประธานมีลักษณะเป็นรูปทรงสี่เหลี่ยมจัตุรัส และยังคงสภาพเกือบสมบูรณ์ มีมุขยื่นทางด้านหน้า ก่อด้วยศิลาแลงและหินทราย มีบรรณาลัยอยู่ทางด้านหน้า เยื้องไปทางขวาของปราสาท ล้อมรอบด้วยกำแพงก่อศิลาแลงเช่นเดียวกัน มีซุ้มประตู (โคปุระ) อยู่ด้านหน้า

ทางด้านทิศตะวันออกเพียงด้านเดียว นอกกำแพงด้านหน้ามีสระน้ำเช่นเดียวกับโบรคยาศาลแห่งอื่น ๆ ตรงห้องกลางของโคปุระพบศิลาจารึก 1 หลัก สอดคล้องกับ **อนงค์ หนูแป้น** ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษากลุ่มปราสาทตาเมือน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์” พบว่า ปราสาทตาเมือน เป็นสิ่งก่อสร้างที่เรียกว่า “บ้านมีไฟ หรือ ที่พักคนเดินทาง” ในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 แห่งประเทศกัมพูชาเช่นเดียวกัน จากจารึกประสาทพระขรรค์ กล่าวว่า พระเจ้าชัยวรมันที่ 7 โปรดให้สร้างที่พักคนเดินทางควบคู่ไปกับสถานพยาบาล จำนวน 102 แห่ง โดยระบุว่า มีจำนวน 17 แห่งจากเมืองพระนครไปยังเมืองพิมาย ดังนั้น จากแผนผังและรูปแบบสถาปัตยกรรมของปราสาทตาเมือนก็เป็นที่พักคนเดินทางสำหรับนักเดินทางจาริกแสวงบุญในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 อีกเช่นกัน (อนงค์ หนูแป้น, 2535: ค)

ปราสาทตาเมือนโต๊ด หมายถึง ปราสาทที่ก่อด้วยศิลาแลง มีกำแพงล้อมรอบและมีสระน้ำขนาดใหญ่อยู่ทางทิศเหนือหนึ่งสระ โดยเชื่อว่าปราสาทแห่งนี้เป็นโบรคยาศาล รักษาพยาบาลของชุมชนหรือตามรายทางที่เป็นเส้นทางคมนาคม (ราชมรรคา) สร้างขึ้นในราวพุทธศตวรรษที่ 18 ที่พระเจ้าชัยวรมันที่ 7 โปรดให้สร้างขึ้น สอดคล้องกับ **วรรณวิภา สุนด์ตา** ได้ศึกษาเรื่อง “สถาปัตยกรรมเขมรในดินแดนไทย ช่วงพุทธศตวรรษที่ 16-17: ลำดับการสืบเนื่อง” พบว่า สถาปัตยกรรมเขมร ในช่วงพุทธศตวรรษนี้ มีการพัฒนาสัดส่วนสอดคล้องกับองค์ประกอบสถาปัตยกรรมและงานประดับอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการปรับปรุงสัดส่วนและแผนผังปราสาท ช่วงปลายพุทธศตวรรษที่ 16 ถึงต้นพุทธศตวรรษ 17 ในดินแดนไทย มีรูปแบบที่พัฒนาขึ้นเป็นองค์ประกอบสำคัญ ในแผนผังและรูปทรงของปราสาทในสมัยนครวัดและบายน (วรรณวิภา สุนด์ตา, 2552: ค.)

คติการสร้างของปราสาทตาเมือนโต๊ด สร้างจากคติความเชื่อในพระพุทธรูปศาสนา เป็นโบรคยาศาลหรือสถานพยาบาลของชุมชน มีศิลาจารึกด้วยอักษรขอมภาษาสันสกฤต เป็นศิลาจารึกที่พระเจ้าชัยวรมันที่ 7 โปรดให้สร้างไว้ประจำโบรคยาศาลแห่งนี้ สอดคล้องกับ **อนงค์ หนูแป้น** ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษากลุ่มปราสาทตาเมือน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์” พบว่า ปราสาทตาเมือนเป็นสิ่งก่อสร้างที่เรียกว่า “บ้านมีไฟ หรือ ที่พักคนเดินทาง” ในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 แห่งประเทศกัมพูชาเช่นเดียวกัน จากจารึกประสาทพระขรรค์ กล่าวว่า พระเจ้าชัยวรมันที่ 7 โปรดให้สร้างที่พักคนเดินทางควบคู่ไปกับสถานพยาบาล จำนวน 102 แห่ง โดยระบุว่า มีจำนวน 17 แห่งจากเมืองพระนครไปยังเมืองพิมาย ดังนั้น จากแผนผังและรูปแบบสถาปัตยกรรมของปราสาทตาเมือนก็เป็นที่พักคนเดินทาง สำหรับนักเดินทางจาริกแสวงบุญในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 อีกเช่นกัน (อนงค์ หนูแป้น, 2535: ค)

5.2 สัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาในปราสาทตาเมือนโต๊ด

สัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาในปราสาทตาเมือนโต๊ด จากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก มีดังนี้

พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรสีกร ศิลปะนครวัด พุทธศตวรรษที่ 17 พบที่ปราสาทตาเมือนโต๊ด อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์ จัดแสดง ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ประติมากรรมองค์นี้ ดูผิวเผินคล้ายกับพระวิษณุ แต่มีสัญลักษณ์สำคัญอยู่ที่รัดเกล้าทรงกรวย นั่นคือ “พระอมิตาภะพุทธเจ้าปางสมาธิ” เป็นประติ

มานวิทยาสำคัญของพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร กึ่งกลางของรัตเกล้ามีร่องรอยพระพุทธรูป ซึ่งถูกกะเทาะรายละเอียดออก พระพุทธรูปที่รัตเกล้า ทำให้เชื่อว่าประติมากรรมนี้เป็นรูปพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร เพราะเป็นหนึ่งในสัญลักษณ์ประจำพระองค์ โดยพระพุทธรูปนี้คือ “พระธยานิพุทธเจ้าอมิตาภะ” ผู้บันดาลให้พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรถือกำเนิดขึ้นมา สอดคล้องกับ **พระสันติ สิทธิสมบุรณ์ (ถ่อออง)** ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบการบำเพ็ญบารมีของพระโพธิสัตว์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทกับมหายาน” พบว่า นิกายเถรวาทมีทัศนะว่า พระพุทธเจ้าเคยมีในอดีตหลายพระองค์ และจะมาตรัสรู้ในอนาคตอีก แต่ตรัสรู้ทีละองค์ในยุคหนึ่งๆ ไม่ตรัสรู้พร้อมกันในภพภพนี้ คือ พระโคตรมพุทธเจ้า แต่นิกายมหายานมีความเห็นว่า พระพุทธเจ้า มี 3 ประการ คือ 1) อาทิพุทธ หมายถึง ปฐมพุทธเป็นผู้สร้างโลก สร้างสรรพสิ่ง รวมทั้งเป็นผู้ให้กำเนิดพระพุทธเจ้าทั้งหลาย สถิตอยู่ที่อกนิษฐพรหม เป็นทิพยสถานอมตะ 2) มานุสสพุทธะ หมายถึง การอวตารอุบัติมาในรูปของพระพุทธเจ้า เช่น พระทีปังกรพุทธเจ้า พระกัสสปะพุทธเจ้า พระโคตรมพุทธเจ้า เป็นต้น เป็นมนุษย์ธรรมดาบำเพ็ญตนจนตรัสรู้ธรรมเป็นพระพุทธเจ้า และ 3) ธยานิพุทธะ หมายถึง พระพุทธเจ้าที่อวตารมาจากอาทิพุทธะ เช่นเดียวกับมานุสสพุทธะแต่สำเร็จเป็นพุทธเจ้าได้ ก็เพราะอำนาจของพระอาทิพุทธะธยานิพุทธ มี 5 องค์ คือ พระไวโรจนะ พระอักโขภยะ พระรัตนสัมภาวะ พระอมิตาภะ และพระโอมขลิทธิ (พระสันติ สิทธิสมบุรณ์ (ถ่อออง), 2554: 102.)

5.3 วิเคราะห์สัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาในปราสาทตาเมือนโต๊ด

การวิเคราะห์สัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาในปราสาทตาเมือนโต๊ด จากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลัก ในรูปสัญลักษณ์ การกระทำเชิงสัญลักษณ์ และความคิดเชิงสัญลักษณ์ มีดังนี้

พระพุทธเจ้า กล่าวถึง พระพุทธเจ้าแพทย์ (พระโฆษชครุไวฑูรยะ) ผู้มีนิรมานกาย คือ กายที่ประกอบด้วยชั้น 5 ของพระพุทธเจ้า ซึ่งมีอันเปลี่ยนแปลงไปเหมือนสิ่งๆ ที่ประกอบด้วยชั้น 5 อื่น ๆ ตามคติมหายานเชื่อว่า เป็นรูปปรากฏของพระวิญญานบริสุทธิ์ของพระพุทธเจ้า ธรรมกาย คือ พระกายหนึ่งของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และสัมโมคกาย คือ พระกายของพระพุทธเจ้าอันเป็นทิพยภาวะ มีรัศมีรุ่งเรืองแผ่ซ่านทั่วไป และจะปรากฏแก่พระโพธิสัตว์ มหาสัตว์ แม้จนบัดนี้ ซึ่งในโคลงนี้ได้กล่าวถึง พระพุทธเจ้ามหายาน ลัทธิตรีกาย ประกอบด้วย นิรมานกาย ธรรมกาย และสัมโมคกาย ซึ่งเป็นกายของพระองค์ สอดคล้องกับ **พระมหาสมยศ อากาศุตโต (เสนานุช)** ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์แนวความคิดเรื่องพระอวโลกิเตศวรโพธิสัตว์ (กวนอิม) ในพระพุทธศาสนาเถรวาท” พบว่า ลักษณะของการสัมพันธ์กันอย่างย่อ ๆ ของ สัมโมคกายและนิรมานกายนั้นเป็นไปในลักษณะของการส่งต่อ หรือการถ่ายโอนอำนาจ ความต้องการของจุดกำเนิดคือ ธรรมกาย เมื่อใดที่ธรรมกายต้องการที่จะช่วยเหลือสรรพสัตว์ ก็จะเปลี่ยนรูปเป็นสัมโมคกายที่เป็นกายทิพย์ สถิตอยู่บนสวรรค์ และเมื่อเป็นสัมโมคกายแล้วก็ถ่ายโอนพลังอำนาจหรือความเป็นพุทธะเปลี่ยนเป็นนิรมานกายที่มีรูปร่างเป็นมนุษย์ลงมาอุบัติในโลกเพื่อโปรดสรรพสัตว์ เมื่อมองโดยภาพรวมเราจะเห็นการถ่ายโอนความเป็นพุทธะ (พระมหาสมยศ อากาศุตโต (เสนานุช), 2546: 34.)

พระชินะ คือ ผู้ชนะ ในที่นี้กล่าวถึง พระพุทธเจ้าผู้ชนะโรค พระโภชชคุรุไวฑูรยะ คือ พระพุทธเจ้าแพทย์สูงสุด ซึ่งมาพร้อมกับบริวารทั้งสอง คือ พระโพธิสัตว์สุริยไวโรจนจันทร์โรจิ และพระโพธิสัตว์จันทร์ไวโรจนโรหิณีชะ ผู้คุ้มครองรักษามนุษย์ให้พ้นจากความทุกข์ที่เกิดจากโรคทางกายและทางใจ เป็นพระพุทธเจ้าที่ได้รับความนับถือมากที่สุดพระองค์หนึ่งในพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน มีการนับถือแพร่หลายในแผ่นดินไทยตั้งแต่วราชพุทธศตวรรษที่ 18 สอดคล้องกับ **อินทศัคดี เทียมเสวต** ได้ศึกษาเรื่อง “ศึกษาความศรัทธาของประชาชนที่มาบูชาสักการะพระพุทธเจ้าโภชชคุรุไวฑูรยประภาจอมแพทย์ (พระกริ่งปวเรศ) วัดสมเด็จกุเวรมิ่งเมืองจังหวัดเลย” พบว่า พระโภชชคุรุไวฑูรยประภาตถาคต (Bhaisajyaguru Tathagata) ตถาคต แปลว่า พระผู้เสด็จมา ตรงกับภาษาจีนว่า “หยูไล” ซึ่งเป็นอีกพระนามหนึ่งสำหรับเรียกขานพระพุทธเจ้าทุกพระองค์ ดังนั้นคำว่า “ตถาคต” และ “พระพุทธเจ้า” จึงมีความหมายเดียวกัน ทรงมีพระนามเต็มว่า “พระโภชชคุรุไวฑูรยประภาตถาคต” มีความหมายของพระนามดังนี้ “โภชช” แปลว่า ยาไอศรัทธาโรค “คุรุ” แปลว่า ครูเชี่ยวชาญ มีความรอบรู้ “ไวฑูรยประภา” แปลว่า แสงรัศมีมีสีน้ำเงินดั่งแก้วไวฑูรย์ นอกจากนี้ พระองค์ยังทรงมีพระนามว่า “มหาแพทย์ราชาพุทธเจ้า” และ “มหาโภชชยราชพุทธเจ้า” (อินทศัคดี เทียมเสวต, 2564: 6.)

เภัช เป็นการกระทำเชิงสัญลักษณ์ที่ปรากฏในศิลาจารึกปราสาทตาเมือนโต๊ต ว่า พระองค์พร้อมด้วย..... ผู้แก้วกล้า ..... ในอายุรเวทและอัสตรเวท ได้ฆ่า ..... ด้วยอาวุธ คือ เภัช หมายถึง การใช้หลักธรรมในการรักษาคน หรือการเอาชนะโรคด้วยเภัช การรักษาคนป่วยที่มาหาด้วยการใช้เภัช ซึ่งในทางพระพุทธศาสนา เภัช กล่าวถึง เภัช 5 หมายถึง เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง และน้ำอ้อย ภิกษุรับประเคนของนั้นแล้ว พึงเก็บไว้ฉันได้ 7 วันเป็นอย่างมาก ภิกษุล่วงกำหนดนั้นไป พึงปรับอาบัติตามธรรม สอดคล้องกับ **สุขสันต์ จันทะโชโต** ได้ศึกษาเรื่อง “เภัชศาสตร์ที่ปรากฏในพุทธปรัชญาเถรวาท” พบว่า เภัชชขันธกะชื่อขันธกะที่ 6 ในคัมภีร์มหารวรรควินัยปิฎก เล่มที่ 5 ว่าด้วยเรื่องเภัช กล่าวด้วยเรื่อง ยาบำบัดโรคทั่วไป และยาที่ชื่อว่า เภัช 5 พร้อมทั้งการจัดหมวดหมู่ของยา ในพระไตรปิฎก เล่ม 5 ได้สรุป เภัชชขันธกะ ว่า “เป็นตอนที่ว่าด้วยยารักษาโรคโภชนะ ภัตตาหารชนิด ต่าง ๆ” นอกจากนี้ ยังว่าด้วยโภชนาหารอื่น ๆ ซึ่งสงเคราะห์เข้ากับยารักษาโรค มีทั้งที่ทรงห้ามไม่ให้ภิกษุฉันและทรงอนุญาตให้ฉันได้ โดยพิจารณาที่เหตุผลต่าง ๆ ตามความจำเป็นสรุปได้ว่า เภัชกรรมในเภัชชขันธกะ เป็นหมวดหมู่ เรื่องราวของ ยาบำบัดโรคต่าง ๆ และสิ่งต่าง ๆ ที่สงเคราะห์เข้ากับยารักษาโรค ที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติไว้เป็นวินัยเพิ่มเติมพิเศษ นอกพระปาฏิโมกข์ตลอดจนเรื่องราวอื่น ๆ ที่พระพุทธองค์ได้อนุญาตและห้ามที่มีอยู่ในพระไตรปิฎก เล่มที่ 5 หมวดว่าด้วยเภัชชขันธกะ (สุขสันต์ จันทะโชโต, 2559: 85)

พระองค์ผู้มีบาทเหมือนดอกบัว เป็นความคิดเชิงสัญลักษณ์ ซึ่งกล่าวถึง “กษัตริย์” หมายถึง บุคคลผู้ยิ่งใหญ่ มีบุญญาธิการสูง มีอำนาจ และมีบารมี ในที่นี้ตีความคำว่า ดอกบัว หมายถึง ดอกไม้ชั้นสูงในหลายอารยธรรม เป็นดอกไม้ที่มีปรากฏอยู่ในหลายชนชาติ เป็นดอกไม้ที่มีความหมายและความมงคล ด้วยธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์ของดอกบัว คือ มีการกำเนิดในโคลนตม แต่เมื่อเติบโตและโผล่พ้นน้ำขึ้นมารับแสงสว่าง กลีบดอกบัวกลับสะอาดบริสุทธิ์ ไม่มีสิ่งใดแปดเปื้อน และกลีบบัวมีคุณสมบัติที่ไม่ดูดซับความชื้น ไม่เปียกน้ำแม้จะอยู่ในน้ำ ดอกบัวจะแบ่งบานในทุกเช้าและหุบตูมในตอนเย็น เมื่อเหี่ยวโรยรา เกสรจะร่วงหล่น และกำเนิดดอก

ใหม่ เป็นวัฏฏะเช่นนี้เรื่อยไป ในอารยธรรมอียิปต์ ดอกบัวเป็นสัญลักษณ์ของการกำเนิดและการเกิดใหม่ และเป็นสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับพระอาทิตย์ ในศาสนาฮินดู ดอกบัวเป็นสัญลักษณ์ของความเจริญรุ่งเรืองและความงาม ตามคัมภีร์ปุราณะกล่าวว่า พระพรหมได้ถือกำเนิดในดอกบัวที่ผุดขึ้นมาจากพระนาภี (สะดือ) ของพระนารายณ์ เทพฮินดูส่วนใหญ่จะมีการยืนหรือประทับบนบัลลังค์ดอกบัว จากธรรมชาติของดอกบัวที่ไม่ถูกปนเปื้อนด้วยโคลนตม ได้กลายมาเป็นปรัชญาของชาวฮินดู สอนเรื่องการมุ่งมั่นในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ถ้าหากมีอะไรเข้ามากระทบ เราต้องแน่วแน่และไม่หวั่นไหวต่อปัจจัยหรือสิ่งเร้า นั้น และต้องไม่ยึดติดกับผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ ดุจดอกบัวที่ไม่หม่นหมองด้วยโคลนตม และไม่ยึดติดต่อสิ่งต่าง ๆ แวดล้อม สอดคล้องกับ สารณีย์ เหลืองพิทักษ์ ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์มหาปุริสลักษณะที่ปรากฏในพระพุทธรูปสำคัญในล้านนา” พบว่า จากบทสนทนาระหว่างพระยามิรินทร์กับพระนาคเสน ดังที่ยกมานี้ก็เป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่สนับสนุนว่า “มหาปุริสลักษณะ 32 ประการ” ไม่ปรากฏแก่บุคคลทั่วไป แม้กระทั่งพุทธรูปิตาหรือพุทธรูปมารดา ก็ไม่ทรงมีลักษณะพิเศษดังกล่าว ด้วยเหตุผลว่า มหาปุริสลักษณะจะปรากฏเฉพาะมหาบุรุษผู้จะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าเท่านั้น หากพิจารณาถึงเรื่องกรรมพันธุ์ คนทั่วไปก็จะมีรูปร่างไม่แตกต่างจากผู้เป็นบิดามารดา แม้แต่มหาบุรุษรูปลักษณะพื้นฐานทั่วไปคงไม่แตกต่างจากพุทธรูปิตาและพุทธรูปิตาเสียทีเดียว คงเฉพาะมหาปุริสลักษณะ 32 ประการและอนุพยัญชนะ 80 เท่านั้น ที่แสดงถึงความแตกต่าง ซึ่งในบทสนทนา ระหว่างพระยามิรินทร์กับพระนาคเสน พระนาคเสนก็ได้เปรียบเทียบให้เห็นภาพชัดเจน ดุจดอกบัวแม้จะเกิดในดินในน้ำแต่มีสี กลิ่น รส ที่เลิศกว่า ดินและน้ำ (สารณีย์ เหลืองพิทักษ์, 2560: 19)

6. ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง “พระพุทธศาสนาในปราสาทตาเมือนโต๊ด” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ในงานวิจัยนี้ แสดงให้เห็นถึงบทบาทและกระบวนการของพระพุทธศาสนาที่มีความเกี่ยวข้องกับปราสาทตาเมือนโต๊ดได้ และมีส่วนทำให้เกิดความรู้ ความเชื่อ ความศรัทธา และความสามัคคี ต่อระบบการท่องเที่ยว เศรษฐกิจ และสังคมของชุมชนได้เป็นอย่างดี

ดังนั้น รัฐบาล สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กรมศิลปากร และผู้มีอำนาจที่เกี่ยวข้อง ควรมีนโยบายร่วมกันเพื่อช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุนให้กับบ้าน วัด และส่วนราชการ (บวร) ในพื้นที่ปราสาทตาเมือนโต๊ด โดยมีการจัดให้มีการอบรมความรู้ทางด้านพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับปราสาทขอม โดยเชิญวิทยากรที่มีความรู้ด้านนี้ โดยเฉพาะพระสงฆ์และปราชญ์ชนทั่วไป เพื่อที่จะได้นำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยว เศรษฐกิจ และสังคมในชุมชนและปราสาทตาเมือนโต๊ด อันมีผลต่อการพัฒนาคนในประเทศ และควรมีแม่บทบาทในส่วนนี้ เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับสังคม ซึ่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และกรมศิลปากร ควรจัดหลักสูตรการเรียนการสอนเป็นการช่วยเหลืออย่างเป็นรูปธรรมอีกทาง จะทำให้เกิดประโยชน์ที่ยั่งยืนสืบไป

6.2 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

บทบาทในด้านพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในการให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับปราสาทตาเมือนโต๊ดของชุมชนในปัจจุบันยังมีอยู่น้อยมาก หากผู้ที่ต้องการศึกษาหรือวิจัยต่อเนื่องจากเรื่องนี้ ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคที่เป็นข้อจำกัด ที่ทำให้พระสงฆ์ส่วนมากไม่ได้มีบทบาทในให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับปราสาทตาเมือนโต๊ด ด้วยการเข้าไปช่วยเหลือส่งเสริมกิจกรรมทางโบราณคดี จึงขอเสนอแนะให้ผู้มีความสนใจทำวิจัยในส่วนนี้ อันจะเป็นวิทยาทาน และการได้ช่วยเหลือพระพุทธศาสนา ช่วยเหลือพัฒนาการให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับปราสาทตาเมือนโต๊ดให้มีศักยภาพ ควบคู่กันไปกับสังคมไทยต่อไป

6.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ในการศึกษาวิเคราะห์ครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษา “พระพุทธศาสนาในปราสาทตาเมือนโต๊ด” ในขณะที่ดำเนินการวิจัยก็มีประเด็นที่เกี่ยวข้องที่น่าสนใจควรศึกษาวิจัยเพิ่มเติม ดังนี้

6.3.1 ควรศึกษาพระพุทธศาสนาในปราสาทจังหวัดสุรินทร์

6.3.2 ควรศึกษาพระพุทธศาสนาในกลุ่มปราสาทขอมอีสานใต้

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ผลจากการวิจัยเรื่อง “พระพุทธศาสนาในปราสาทตาเมือนโต๊ด” ทำให้เกิดองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

7.1 ด้านโบราณคดี (Archaeology) คือ การลงศึกษาพื้นที่ภาคสนาม ผู้ศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโบราณคดี ทำให้ได้ทราบความเป็นมา รูปแบบ ความหมาย คติความเชื่อในการสร้างและพัฒนาการของปราสาทตาเมือนโต๊ด ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จากการศึกษาศิลาจารึก รายงานการขุดแต่งบูรณะ สสำรวจ ตลอดจนเอกสารทางวิชาการของกรมศิลปากร เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องที่สุด อีกทั้งยังเป็นฐานข้อมูลที่สำคัญในการนำไปประกอบการศึกษาเป็นลำดับต่อไป

7.2 ด้านศิลาจารึก (Stone Inscription) คือ การพระพุทธศาสนาในปราสาทตาเมือนโต๊ดที่พบในครั้งนี้ โดยส่วนใหญ่ศึกษาจากศิลาจารึก จำนวน 2 หลัก คือ ศิลาจารึกปราสาทตาเมือนธม 5 และศิลาจารึกปราสาทตาเมือนโต๊ด ซึ่งเป็นคำแปลที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญทางโบราณคดีได้แปลไว้ ศึกษาจากภาคสนาม นักวิชาการ และปราชญ์ชาวบ้าน ทำให้ผู้วิจัยเกิดองค์ความรู้ใหม่ ในการอ่านคำแปลจารึกเพื่อที่จะเป็นข้อมูลประกอบการศึกษา และนำเสนอสัญลักษณ์ที่ได้มาตีความในทางพระพุทธศาสนา โดยที่การวิเคราะห์สัญลักษณ์นั้นต้องอ้างอิงเอกสารและงานวิจัยทางวิชาการมาประกอบ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือในงานวิจัยและเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจนำไปศึกษา

7.3 ด้านการตีความ (Interpretation) คือ เมื่อได้ข้อมูลจากการศึกษาแล้ว จะนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ตาม หลักของการตีความสัญญาของเพียร์ซ ได้แก่

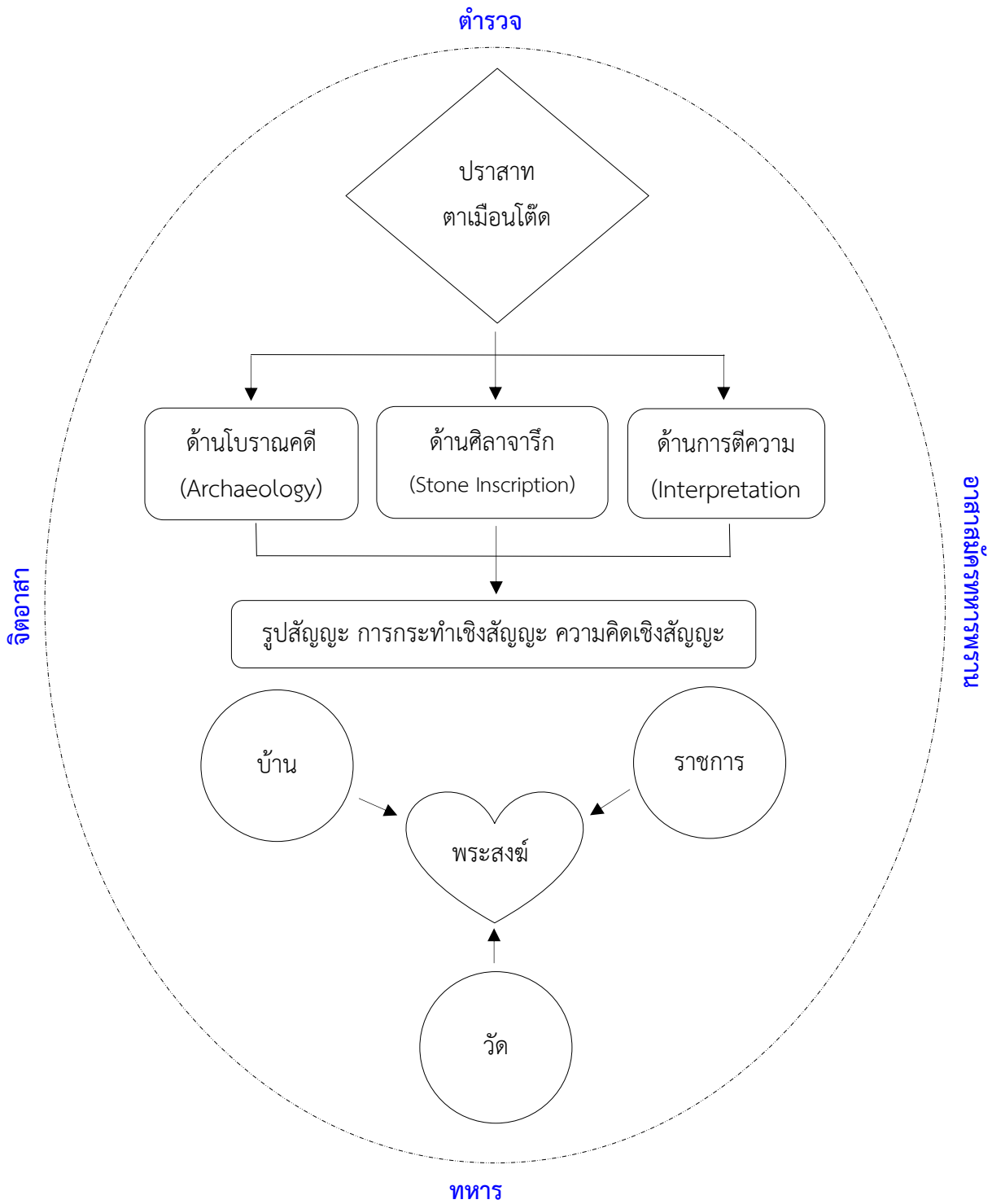
- Icon คือ รูปเหมือน คล้ายกับของจริง สิ่งที่มีนัยบ่งบอก เข้าใจได้ง่าย
- Index คือ เครื่องหมายที่มีความเชื่อมโยงของจริง แบบเป็นเหตุเป็นผลกัน เป็นเครื่องบ่งชี้

ถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

- Symbol คือ สัญลักษณ์เป็นเครื่องหมายที่แสดงถึงบางสิ่งบางอย่าง แต่ไม่ได้ คล้ายคลึงกับสิ่งที่บ่งชี้ความเชื่อมโยง ระหว่างสัญลักษณ์กับของจริงที่อ้างอิงถึงนั้น ไม่ใช่ความเชื่อมโยงกันตามธรรมชาติ แต่เป็นผลมาจากข้อตกลงของสังคม และอาศัยการเรียนรู้

แล้วนำ “พระพุทธศาสนาในปราสาทตาเมือนโต๊ด” มาวิเคราะห์ตามศาสตร์ทางสัญญาและองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนา ทำให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา คือ รูปสัญญา การกระทำเชิงสัญญา และความคิดเชิงสัญญาในปราสาทตาเมือนโต๊ด

ในการศึกษา “พระพุทธศาสนาในปราสาทตาเมือนโต๊ด” ทำให้ทราบว่า หลักการอนุรักษ์และสืบทอดเจตนารมณ์ของบรรพบุรุษให้คงอยู่ได้นาน ต้องมีการปกป้องเป็นเกราะกำบังโดย 4 องค์กร ได้แก่ ทหาร ตำรวจ อาสาสมัครทหารพราน และจิตอาสา โดยมีพระสงฆ์เป็นศูนย์รวมจิตใจของทุกภาคส่วน ได้แก่ บ้าน วัด และราชการ จึงก่อให้เกิดองค์กรขึ้นมาใหม่ ที่เรียกว่า “พลังบวร” ทำให้ผู้ที่สนใจมีโอกาสได้ศึกษาเกี่ยวกับด้านโบราณคดี ด้านศิลปาจารย์ และด้านการตีความทางพระพุทธศาสนาต่อไป ตามแผนภาพที่ ๑ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย พลังบวร Model

แผนภาพที่ ๑ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย พลังบรร Model

เอกสารอ้างอิง

- กรภัทร์ สุขใหญ่. (2567). *พระพุทธศาสนาในประสาทตาเมื่อนโต๊ด* (สัมภาษณ์). นักวิชาการวัฒนธรรม สำนัก
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สุรินทร์. 19 กันยายน 2567.
- กรมศิลปากร. (2550). *ประวัติศาสตร์เมืองสุรินทร์*. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์ พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
กั้วล คัชชิตมา. (2567). *พระพุทธศาสนาในประสาทตาเมื่อนโต๊ด* (สัมภาษณ์). อาจารย์ คณะโบราณคดี
ภาควิชาภาษาตะวันออก มหาวิทยาลัยศิลปากร. 23 กันยายน 2567.
- เฉลิมชัย โสมยา. (2567). *พระพุทธศาสนาในประสาทตาเมื่อนโต๊ด* (สัมภาษณ์). เจ้าหน้าที่ดูแลปราสาท
ตาเมื่อนโต๊ด สำนักศิลปากรที่ 10 นครราชสีมา. 5 ตุลาคม 2567.
- เชอเม แก้วคล้าย. (2528). *จารึกในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7*. กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครการพิมพ์.
- ชัยณรงค์ ศรีมันตะ (ป.ธ.9). (2567). *พระพุทธศาสนาในประสาทตาเมื่อนโต๊ด* (สัมภาษณ์). อาจารย์ ภาควิชา
ศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยบูรพา. 22 กันยายน 2567.
- ณัฐ รุ่งเรือง. (2567). *พระพุทธศาสนาในประสาทตาเมื่อนโต๊ด* (สัมภาษณ์). อาจารย์พิเศษ
มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย. 25 กันยายน 2567.
- ณัฐธเนศ สีนาคำ. (2567). *พระพุทธศาสนาในประสาทตาเมื่อนโต๊ด* (สัมภาษณ์). ผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้าน
หนองคันทนา ตำบลตาเมียง อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์. 19 กันยายน 2567.
- ทำนอง เชื่อมกลาง. (2567). *พระพุทธศาสนาในประสาทตาเมื่อนโต๊ด* (สัมภาษณ์). พนักงานชุดแต่งบูรณะ
โบราณสถาน ห้างหุ้นส่วนจำกัด ปุราณรักษ์. 6 ตุลาคม 2567.
- บัญญัติ สาลี. (2567). *พระพุทธศาสนาในประสาทตาเมื่อนโต๊ด* (สัมภาษณ์). อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย
และภาษาตะวันออก มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 19 กันยายน 2567.
- พระครูสมุห์เคื้อน ปณฺฑิโต. (2567). *พระพุทธศาสนาในประสาทตาเมื่อนโต๊ด* (สัมภาษณ์). รักษาการแทนเจ้า
อาวาส วัดบ้านพรานหนองคันทนา หมู่ที่ 8 บ้านหนองคันทนาสามัคคี ตำบลตาเมียง อำเภอพนมดงรัก
จังหวัดสุรินทร์. 5 ตุลาคม 2567.
- พระทองพูน กิตติวัฒน์. (2567). *พระพุทธศาสนาในประสาทตาเมื่อนโต๊ด* (สัมภาษณ์). วัดปราสาททอง หมู่ที่
5 ตำบลตาเมียง อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์. 5 ตุลาคม 2567.
- พระประยุท ปยุตโต. (2567). *พระพุทธศาสนาในประสาทตาเมื่อนโต๊ด* (สัมภาษณ์). วัดบ้านพรานหนองคันทนา
หมู่ที่ 8 บ้านหนองคันทนาสามัคคี ตำบลตาเมียง อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์. 5 ตุลาคม 2567.
- พระมหาบุญหนา ตปสีโล (ป.ธ.9). (2567). *พระพุทธศาสนาในประสาทตาเมื่อนโต๊ด* (สัมภาษณ์). รักษาการ
แทนเจ้าอาวาส วัดปราสาททอง หมู่ที่ 5 บ้านหนองคันทนา ตำบลตาเมียง อำเภอพนมดงรัก จังหวัด
สุรินทร์. 5 ตุลาคม 2567.
- พระมหาวิโมกข์ วรรณเนโต. (2567). *พระพุทธศาสนาในประสาทตาเมื่อนโต๊ด* (สัมภาษณ์). วัดป่าเทพพิทักษ์
วนาราม หมู่ที่ 6 บ้านโนนมะยาง ตำบลตาเมียง อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์. 5 ตุลาคม 2567.
- พระมหาสมยศ อากาศุตโต (เสนาอนุช). (2546). *การศึกษาเชิงวิเคราะห์แนวความคิดเรื่องพระอวโลกิเตศวร
โพธิสัตว์ (กวนอิม) ในพระพุทธศาสนาเถรวาท*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระสันติ สิทธิสมบุรณ์ (ถ่ออาน). (2554). *การศึกษาเปรียบเทียบการบำเพ็ญบารมีของพระโพธิสัตว์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทกับมหายาน*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาศาสนาเปรียบเทียบ, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วรรณวิภา สุเนตต์ตา. (2552). *สถาปัตยกรรมเขมรในดินแดนไทย ช่วงพุทธศตวรรษที่ 16-17: ลำดับการสืบเนื่อง*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สารณีย์ เหลืองพิทักษ์. (2560). *การศึกษาวิเคราะห์มหาบุริสลักษณะที่ปรากฏในพระพุทธรูปสำคัญในล้านนา*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุขสันต์ จันทะโชโต. (2559). *เอกลักษณ์ที่ปรากฏในพุทธปรัชญาเถรวาท*. วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 7(1), 85.
- สุธาวลัย แสนกล้า. (2567). *พระพุทธศาสนาในปราสาทตาเมือนโต๊ด (สัมภาษณ์)*. ยุวมัคคุเทศก์ 3 ภาษา โรงเรียนบ้านหนองคันนา ตำบลตาเมียง อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์. 5 ตุลาคม 2567.
- สุภัทรดิศ ดิศกุล, หม่อมเจ้า. (2522). *ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ถึง พ.ศ. 2000*. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการชำระประวัติศาสตร์ไทย สำนักนายกรัฐมนตรี.
- ห้างหุ้นส่วนจำกัด ไพรลดา. (2537). *รายงานบูรณะปราสาทตาเมือนโต๊ด บ้านหนองคันนา ตำบลตาเมียง อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ ปีงบประมาณ 2537*. หน่วยศิลปากรที่ 6 กองโบราณคดี กรมศิลปากร.
- อนงค์ หนูแป้น. (2535). *การศึกษากลุ่มปราสาทตาเมือน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อินทศักดิ์ เทียมเสวต. (2564). *ศึกษาความศรัทธาของประชาชนที่มาบูชาสักการะพระพุทธเจ้าโกลิยชาคุรุไวฑูรยประภาจอมแพทย์ (พระกริ่งปวเรศ) วัดสมเด็จภูเรือมิ่งเมือง จังหวัดเลย*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

แนวทางการป้องกันการออกกลางคันของนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่สูง
ศูนย์การบริหารจัดการศึกษาแม่สวด สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2

**Guidelines for Preventing Dropout of Ethnic Students in the Highland
Mae Suat Educational Management Center under the Mae Hong Son
Primary Educational Service Area Office 2**

วาทัญญู สมดั่ง¹, สุรพงษ์ แสงสีมข²

^{1,2}วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น, ตาก, ประเทศไทย

Watanyoo Somdoug¹, Suraphong Saengseemuk²

^{1,2}Northern College, Tak, Thailand

✉: Junewatanyoo@gmail.com

(Corresponding Email)

Received: 01 March 2025; Revised: 20 March 2025; Accepted: 26 March 2025

© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบการวิจัยแบบผสม มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่สูง และ 2) หาแนวทางการป้องกันการออกกลางคันของนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่สูง ศูนย์การบริหารจัดการศึกษาแม่สวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 แบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน ประชากรได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในศูนย์การบริหารจัดการศึกษาแม่สวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 จำนวน 111 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน โดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนาเพื่อหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า สภาพการออกกลางคัน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 2.68$, $\sigma = 1.17$) สภาพด้านครอบครัว เป็นสาเหตุสูงสุด ส่วนสภาพด้านผู้เรียน เป็นสาเหตุต่ำที่สุด ปัญหาการออกกลางคัน คือ ขาดเรียนบ่อย อุปกรณ์การเรียนมีไม่เพียงพอ บ้านพักอยู่ห่างไกล ผู้ปกครองมีฐานะยากจนและมีความสัมพันธ์กับครูน้อย แนวทางการป้องกันการออกกลางคันคือ ควรมีการพัฒนาทักษะอาชีพเพื่อให้ผู้เรียนมีรายได้ระหว่างเรียนโดยการมีส่วนร่วมกับสถาบันอันอาชีวศึกษา และสถานประกอบการในพื้นที่ ปรับปรุงการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือให้นักเรียนให้จริงจัง สนับสนุนพัฒนาสภาพแวดล้อมภายในให้หน้าเรียนรู้ พัฒนาครูให้จัดการเรียนการสอนที่สนองความสนใจของผู้เรียน และส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

คำสำคัญ : แนวทางการป้องกัน, การออกกลางคัน, กลุ่มชาติพันธุ์, พื้นที่สูง

Abstract

This research used a mixed-method research methodology. The objectives were 1) to study the conditions and problems for dropout of ethnic students in the highlands and 2) to find ways to prevent dropout of ethnic students in the highlands, Mae Suat educational management center under the Mae Hong Son primary educational service area office 2, was divided into 2 steps. The population consisted of 111 school administrators and teachers in Mae Suat educational management center under the Mae Hong Son primary educational service area office 2, and 9 experts. The questionnaires and structured interviews were used. Descriptive statistics were used to find frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis. The results of the research found that the overall dropout conditions were at a moderate level ($\mu = 2.68$, $\sigma = 1.17$). Family conditions were the highest cause, while student conditions were the lowest cause. The problems of dropout were frequent absences, insufficient learning equipment, distant residences, poor parents, and poor relationships with teachers. The guidelines for dropout prevention were to develop vocational skills so that students could earn income while studying by participating in vocational institutions and local businesses. Improve the operation of the student care system seriously, support the development of an internal environment that is conducive to learning, develop teachers to organize teaching and learning that responds to the interests of students, and promote good interactions between the school and the community.

Keywords: prevention guidelines, dropout, ethnic groups, highland areas

1. บทนำ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ได้กำหนดไว้ว่า ประเทศไทยต้องปฏิรูปการศึกษา ให้ระบบการศึกษาเป็นกลไกหลักของการขับเคลื่อนประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2562 มาตรา 6 ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรมในการดำเนินชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ การจัดการกระบวนการเรียนให้คำนึงถึงความต่างระหว่างบุคคล ให้ผู้เรียนรู้จักประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ให้รู้จักคิดเป็นทำเป็น มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อการพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) แต่จากข้อมูลเด็กตกหล่นและเด็กออกกลางคันของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2564) พบว่า มีเด็กตกหล่นและเด็กออกกลางคันที่ต้องติดตามให้กลับเข้ามาสู่ระบบการศึกษา จำนวน 28,134 คน ที่ติดตามแล้วพบตัว จำนวน 26,177 คน กลับเข้าระบบแล้ว จำนวน 1,108 คน ยังไม่กลับ จำนวน 25,069 คน เด็กที่ติดตามแล้วไม่พบตัวจำนวน 1,344 คน และอยู่ในระหว่างกำลังติดตาม จำนวน 613 คน ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ปัญหาเด็กเรียนยังไม่สามารถแก้ไขให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ และจะสะสมเพิ่มขึ้นอย่างนี้ตลอดไปหากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายไม่ให้ความร่วมมือผลักดันให้เกิดการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและจริงจัง

ศูนย์การบริหารจัดการศึกษาแม่สอด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ตั้งอยู่ในอำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ประชากรทั้งหมด 45,549 คน เป็นกลุ่มชนชาติกะเหรี่ยง นักเรียนส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์เผ่ากะเหรี่ยง ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นนักเรียนไร้สัญชาติ ใช้ภาษากะเหรี่ยงในการสื่อสาร มีวิถีชีวิต ความเชื่อ ภาษาและวัฒนธรรมที่ต่างจากคนพื้นราบ ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีอาชีพทำไร่ ฐานะยากจน ผลการดำเนินงานของศูนย์การบริหารจัดการศึกษาแม่สอด พบว่า มีนักเรียนออกกลางคันเป็นจำนวนมาก เพราะสภาพปัญหาที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการศึกษา เช่น การเดินทาง สภาพเศรษฐกิจที่ผู้ปกครองมีฐานะยากจน หรือสภาพสังคมที่มองว่าการศึกษาไม่สำคัญ สอดคล้องกับผลการวิจัยของมนต์นภัส มโนการณ (2560) ที่สรุปผลการสังเคราะห์การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูงและทุรกันดารไว้ว่า มีปัจจัยที่สลับซับซ้อนทำให้การจัดการศึกษามีความยากลำบาก คุณภาพของผู้เรียนจึงมีความเหลื่อมล้ำขาดความเสมอภาคในการรับโอกาสทางการศึกษา (Equity of Access) ความเสมอภาคในการอยู่รอดในโรงเรียน (Equity of Survival) ความเสมอภาคในผลผลิต (Equity of Output) และความเสมอภาคในผลลัพธ์ (Equity of Outcome) รวมทั้งผลการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก (2564) ที่พบว่า สาเหตุปัญหาที่ส่งผลให้นักเรียนออกกลางคันคือ ความยากจน ทักษะชีวิตของผู้ปกครองที่มีต่อการศึกษา การมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน ความเจ็บป่วยหรืออุบัติเหตุ การอพยพย้ายถิ่นตามผู้ปกครอง ปัญหาการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน และการหาเลี้ยงครอบครัว ปัญหาดังกล่าวสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ได้กำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาการออกกลางคันไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ให้สถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบริหารจัดการโดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ต่อการดำเนินงานลดอัตราการออกกลางคันของนักเรียน มุ่งเน้นพัฒนาส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาให้ประชากรวัยเรียนทุกคนได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพ โดยมอบหมายให้กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษาร่วมกับโรงเรียนต่าง ๆ ในเขตพื้นที่การศึกษาดำเนินการช่วยเหลือนักเรียนที่มีแนวโน้มว่าจะออกกลางคัน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2, 2566)

ประเด็นที่กล่าวแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่ารัฐและสถานศึกษาต้องสูญเสียงบประมาณ ประเทศชาติขาดบุคลากรที่มีความรู้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จะไปช่วยในการพัฒนาเศรษฐกิจ ประเทศชาติในอนาคต และผู้เรียนที่ออกกลางคันไปบางส่วนอาจจะส่งผลกระทบต่อสังคมในด้านต่าง ๆ ตามมา นับได้ว่าเป็นการสูญเสียเปล่าในการจัดการศึกษาของโรงเรียนและของประเทศ ผู้วิจัยได้เห็นถึงความสำคัญในการศึกษาสภาพ ปัญหาและแนวทางการส่งเสริมเพื่อป้องกันการออกกลางคันของนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ในศูนย์การบริหารจัดการศึกษาแม่สอด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 เพื่อผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหาร ครูผู้สอน ในการบริหารจัดการและจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น อีกทั้งลดจำนวนการออกกลางคันให้สนองนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัดตามลำดับ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่สูง ศูนย์การบริหารจัดการศึกษาแม่สวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2
2. เพื่อหาแนวทางการป้องกันการออกกลางคันของนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่สูง ศูนย์การบริหารจัดการศึกษาแม่สวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย กำหนดขอบเขตเนื้อหา แหล่งข้อมูลและตัวแปรในการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา โดยสังเคราะห์แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการออกกลางคันของนักเรียนได้ขอบเขต 5 ด้านคือ ด้านผู้เรียน ด้านสถานศึกษา ด้านสังคม ชุมชนและสิ่งแวดล้อม ด้านครอบครัว และด้านครูผู้สอน ตามลำดับ

2 ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล แบ่งแหล่งข้อมูลออกเป็น 2 แหล่งตามระเบียบวิธีวิจัยคือ

2.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในศูนย์การบริหารจัดการศึกษาแม่สวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 จำนวน 111 คน

2.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน กำหนดคุณสมบัติเบื้องต้น แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ๆ ละ 3 คน คือ กลุ่มผู้บริหารการศึกษา กลุ่มศึกษานิเทศก์และกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา

3. ขอบเขตด้านตัวแปร ตัวแปรที่จะศึกษาประกอบด้วย

3.1 สภาพและปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่สูง ศูนย์การบริหารจัดการศึกษาแม่สวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2

3.2 แนวทางการป้องกันการออกกลางคันของนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่สูง ศูนย์การบริหารจัดการศึกษาแม่สวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2

การดำเนินการวิจัย การวิจัยนี้เป็นแบบผสม (mixed-method research) แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพและปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่สูง ศูนย์การบริหารจัดการศึกษาแม่สวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามกับประชากร มีวิธีดำเนินการดังนี้

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในศูนย์การบริหารจัดการศึกษาแม่สวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 จำนวน 111 คน

เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล เป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบปรนัยกำหนดคำตอบให้เลือก (Multiple choice)

ตอนที่ 2 สภาพการออกกลางคันของนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่สูง ศูนย์การบริหารจัดการศึกษาแม่สอด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) กำหนดเกณฑ์การแปลผลไว้ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่สูง ศูนย์การบริหารจัดการศึกษาแม่สอด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 แบบเลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ (Multiple response)

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ มีวิธีดำเนินการตามลำดับดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการออกกลางคันของนักเรียน นำมาสังเคราะห์ความสอดคล้องได้ขอบเขตเนื้อหาได้ 5 ด้าน นำไปสร้างนิยามปฏิบัติการเพื่อใช้เป็นโครงสร้างของข้อคำถาม

2. สร้างข้อคำถามตามที่กำหนด ได้ข้อคำถามเพื่อสอบถามสภาพการออกกลางคันของนักเรียนจำนวน 50 ข้อ และข้อคำถามปัญหาการออกกลางคันของนักเรียน จำนวน 30 ข้อ

3. เสนอร่างแบบสอบถามต่ออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระเพื่อตรวจความถูกต้องของการใช้ภาษา ความสอดคล้องกับเนื้อหา และความเหมาะสมของจำนวนข้อคำถามกับความครอบคลุมเนื้อหา เพื่อให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความสมบูรณ์

4. นำร่างแบบสอบถามมาปรับปรุง จัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับใหม่ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญที่มีคุณวุฒิตักษะปฏิบัติการบริหารการศึกษา และการวิจัยทางการศึกษา จำนวน 5 คน เพื่อประเมินความตรงเชิงเนื้อหา โดยใช้การหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC : Index of item -Objective Congruence) ได้ค่า IOC ของ แบบสอบถามทั้ง 3 ตอน อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 ทุกข้อ

5. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนศูนย์การบริหารจัดการศึกษาแม่คะตวน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอนเขต 2 จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .984 นำแบบสอบถามมาปรับปรุงเพื่อนำไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

วิธีการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น เพื่อขออนุญาตจากผู้บริหารสถานศึกษา ในศูนย์การบริหารจัดการศึกษาแม่สอด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 โดยการส่งมอบหนังสือต่อผู้บริหารสถานศึกษา แจกแบบสอบถาม ชี้แจงทำความเข้าใจ และนัดหมายเก็บแบบสอบถามคืน และเดินทางไปเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง ได้แบบสอบถามคืนมาจำนวน 111 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์และประมวลผลแบบสอบถามโดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป เพื่อหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 การหาแนวทางการป้องกันการออกกลางคันของนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่สูง ศูนย์การบริหารจัดการศึกษาแม่สอด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์กับผู้ทรงคุณวุฒิ มีการดำเนินการวิจัยดังนี้

ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เลือกแบบเจาะจงตามคุณสมบัติเบื้องต้นที่กำหนด คือ มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโททางการบริหารการศึกษา มีประสบการณ์ในตำแหน่งไม่ต่ำกว่า 3 ปี ประกอบด้วย ผู้บริหารการศึกษา 3 คน ศึกษานิเทศก์ 3 คน และผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 จำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) จำนวน 5 ข้อ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง
2. นำผลการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 สภาพการออกกลางคันของนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในแต่ละด้าน ๆ ละ 3 ข้อ และปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ข้อที่มีค่าร้อยละสูงสุดในแต่ละด้าน ๆ ละ 3 ข้อ มาสรุปอุปนัย เพื่อยกร่างเป็นข้อคำถามแบบสัมภาษณ์ตามขอบเขตทั้ง 5 ด้าน
3. นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระเพื่อตรวจความถูกต้องของการใช้ภาษา ความครอบคลุมและความสอดคล้องกับเนื้อหา เพื่อให้ข้อเสนอแนะและปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์ถูกต้องมากยิ่งขึ้น
4. ปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ จัดพิมพ์เป็นแบบสัมภาษณ์ฉบับใหม่ เพื่อนำไปใช้เก็บข้อมูลกับผู้ทรงคุณวุฒิตามลำดับต่อไป

วิธีการเก็บข้อมูล ประสานขออนุญาตจากกับผู้ทรงคุณวุฒิเป็นการส่วนตัว เสนอชื่อและขอหนังสือแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิจากบัณฑิตวิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ส่งหนังสือและแบบสัมภาษณ์ นัดหมายและดำเนินการตามกำหนด นำบันทึกผลการสัมภาษณ์มาตรวจความสมบูรณ์ถูกต้องเพื่อเตรียมวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ความสอดคล้องความคิดเห็นด้วยตารางวิเคราะห์เนื้อหา แจกแจงความถี่ จัดลำดับ เสนอในรูปตารางวิเคราะห์เนื้อหา อภิปรายผลด้วยความเรียง

4. ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพการออกกลางคันของนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ในศูนย์การบริหารจัดการศึกษาแม่สวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 มีผลแสดงดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพการออกกลางคันของนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ โดยรวม

ด้านที่	รายการ	สภาพการออก		แปลผล	ลำดับที่
		กลางคัน			
		μ	σ		
1	ด้านผู้เรียน	2.60	1.18	ปานกลาง	5
2	ด้านสถานศึกษา	2.64	1.16	ปานกลาง	3
3	ด้านสังคม ชุมชนและสิ่งแวดล้อม	2.71	1.23	ปานกลาง	2
4	ด้านครอบครัว	2.86	1.15	ปานกลาง	1
5	ด้านครูผู้สอน	2.61	1.15	ปานกลาง	4
โดยรวม		2.68	1.17	ปานกลาง	

ตารางที่ 1 พบว่า สภาพการออกกลางคันของนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ในศูนย์การบริหารจัดการศึกษาแม่สวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 โดยรวมมีการออกกลางคันอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง ($\mu = 2.68$, $\sigma = 1.17$) เรียงจากสูงไปหาค่าต่ำคือ ด้านครอบครัว สูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านสังคม ชุมชนและสิ่งแวดล้อม, ด้านสถานศึกษา, ด้านครูผู้สอน และด้านผู้เรียน ตามลำดับ สภาพการออกกลางคันสอดคล้องกับณิชา ชูณิชาพันธ์ (2562) ที่พบว่า มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลางเช่นกัน ดังนั้น สถานศึกษาต้องทบทวนบทบาท หน้าที่และการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครอง และชุมชน ให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน สร้างความเข้าใจ ให้เห็นความสำคัญและให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนให้มากยิ่งขึ้น

2. ผลการศึกษาปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ในศูนย์การบริหารจัดการศึกษาแม่สวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 มีผลแสดงดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงค่าร้อยละสูงสุดปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ รายด้าน

ด้านที่	สภาพปัญหาที่มีค่าร้อยละสูงสุด	ร้อยละ	ลำดับ
1	นักเรียนขาดการเรียนรู้บ่อยหรือหนีเรียน	51.35	1
2	เครื่องมือและอุปกรณ์การเรียนชำรุด และมีจำนวนไม่เพียงพอ	21.62	4
3	ที่อยู่อาศัยห่างไกลโรงเรียน	25.23	3

4	ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวไม่ดี	40.54	2
5	ความสัมพันธ์ของครูผู้สอนกับผู้เรียนค่อนข้างน้อย	14.41	5

ตารางที่ 2 พบว่า ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ในศูนย์การบริหารจัดการศึกษาแม่สอด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 เรียงจากสูงไปต่ำคือ ด้านผู้เรียน นักเรียนขาดเรียนบ่อยหรือหนีเรียน สูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านครอบครัวมีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี และด้านสังคม ชุมชนและสิ่งแวดล้อม ที่พักอาศัยของนักเรียนอยู่ห่างไกลโรงเรียน ตามลำดับ ผลการศึกษาสอดคล้องกับพัชราภา ต้นติชูเวช (2560) ที่ศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา : กรณีศึกษาจังหวัดตาก พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้เด็กและเยาวชนออกนอกระบบการศึกษาแบ่งเป็น 2 ปัจจัยคือ 1) ปัจจัยจากกลุ่มเป้าหมาย เช่น ทักษะชีวิตที่มีต่อการเรียน การปรับตัว การแต่งงาน และ 2) ปัจจัยจากครอบครัว ชุมชนและสิ่งแวดล้อม เช่น ทักษะชีวิตของครอบครัวที่มีต่อการศึกษา ปัญหาด้านเศรษฐกิจของครอบครัว ความลำบากในการเดินทางไปโรงเรียน ดังนั้น สถานศึกษาต้องมีการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ครอบคลุมอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อการดูแล ช่วยเหลือและแก้ไขสาเหตุการขาดเรียนหรือหนีเรียนของนักเรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

3. ผลการหาแนวทางการป้องกันการออกกลางคันของนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่สูง ศูนย์การบริหารจัดการศึกษาแม่สอด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ดังตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงความถี่สูงสุดรายด้านแนวทางการป้องกันการออกกลางคันของนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์พื้นที่สูง

อันดับ	ข้อเสนอแนะรายด้านที่มีค่าความถี่สูงสุด	ความถี่	ลำดับที่
1	ควรส่งเสริมระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างจริงจัง มีการให้ความรู้ ทักษะการป้องกัน ฝ้าระวังและการแก้ปัญหาพฤติกรรม การปรับตัวเป็นรายบุคคล ติดตามดูแลนักเรียนกลุ่มเสี่ยงอย่างใกล้ชิด	8	2
2	ควรจัดสภาพแวดล้อม บรรยากาศที่จะจูงใจให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุขและปลอดภัย	7	3
3	ควรสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสถานศึกษากับชุมชน จัดกิจกรรมร่วมกันพัฒนาสถานที่ต่างๆ ส่งเสริมจิตอาสาให้นักเรียนให้ช่วยงานสาธารณประโยชน์ชุมชน	6	4
4	ควรส่งเสริมการหารายได้พิเศษให้ผู้เรียนโดยการฝึกทักษะวิชาชีพที่เรียน หรือจัดทำกิจกรรมการหารายได้ระหว่างเรียน	9	1
5	ควรพัฒนาครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ตอบสนองต่อความสนใจของผู้เรียนอย่างหลากหลาย และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนเป็นรายบุคคล	7	3

ตารางที่ 3 พบว่า แนวทางการป้องกันการออกกลางคันของนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่สูง ศูนย์การบริหารจัดการศึกษาแม่สอด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 สถานศึกษา

ควรส่งเสริมการหารายได้พิเศษให้ผู้เรียนโดยการฝึกทักษะวิชาชีพที่เรียน หรือจัดกิจกรรมการหารายได้ระหว่างเรียน ส่งเสริมระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างจริงจัง มีการให้ความรู้ ทักษะการป้องกัน ฝ้าระวังและการแก้ปัญหาพฤติกรรม การปรับตัวเป็นรายบุคคล ติดตามดูแลนักเรียนกลุ่มเสี่ยงอย่างใกล้ชิด จัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศที่จะจูงใจให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุขและปลอดภัย รวมทั้งพัฒนาครูให้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ตอบสนองความสนใจและความต้องการของผู้เรียนเป็นรายบุคคลอย่างหลากหลาย ผลการศึกษาสอดคล้องกับผลการวิจัยของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก (2564) ที่พบว่า แนวทางการแก้ไขปัญหาที่ยั่งยืน คือ การสร้างความเข้มแข็งของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และสร้างนวัตกรรมการเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษา เพื่อรองรับนักเรียนที่ออกกลางคัน ไม่ประสงค์เรียนต่อ แต่ต้องการทำงานให้สามารถรับไปฝึกทักษะอาชีพระยะสั้นและประกอบอาชีพได้ ดังนั้น สถานศึกษาจึงควรมีการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานทางการศึกษาและสถานประกอบการเกี่ยวกับวิชาชีพเพื่อให้การสนับสนุนทักษะการอาชีพให้ผู้เรียนที่เหมาะสมกับสถานภาพและสมกับวัยของผู้เรียน

5. อภิปรายผล

สภาพการออกกลางคันของนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่สูง ศูนย์การบริหารจัดการศึกษาแม่สอด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 โดยรวมมีการออกกลางคันอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านครอบครัวเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้นักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์มีการออกกลางคัน สูงที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพื้นฐานของผู้ปกครองนักเรียนเป็นชนชาวเขาที่มีภูมิลำเนาอยู่ในภูเขาสูง เป็นชุมชนที่ห่างไกล การคมนาคมไม่สะดวก มีอาชีพหลักคือการทำไร่เลื่อนลอย มีการอพยพย้ายถิ่นบ่อย ทำให้นักเรียนเดินทางมาเรียนยากลำบาก รวมทั้งต้องย้ายติดตามครอบครัว การมาเรียนจึงไม่สม่ำเสมอ บางรายก็เดินทางมาไม่ถึงโรงเรียน ผลการวิจัยเป็นไปตามผลการศึกษาปัจจัยและสาเหตุการออกกลางคันของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554) ที่วิเคราะห์สาเหตุด้านครอบครัวไว้ว่า ผู้ปกครองมีฐานะยากจน ไม่มีที่อยู่ที่ทำกินหรือมีที่อยู่แต่ย้ายที่ทำกิน ซึ่งเด็กต้องติดตามผู้ปกครองไปด้วย ผู้ปกครองต้องการมีรายได้เพิ่มโดยใช้แรงงานเด็ก ไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการศึกษาเท่าที่ควรและอยู่ห่างไกลสถานศึกษาการคมนาคมไม่สะดวก สอดคล้องกับผลการวิจัยของณิชา ชูณิชาชนนท์ (2562) เรื่อง การศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขการออกกลางคันของนักเรียนนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาชลบุรี จังหวัดชลบุรี พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง รวมทั้งผลการวิจัยของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก (2564) เรื่อง การแก้ไขปัญหาที่นักเรียนออกกลางคันอย่างยั่งยืน พบว่า ครอบครัวมีการย้ายถิ่นบ่อยทำให้นักเรียนมาเรียนไม่ต่อเนื่อง และผลการวิจัยของอัครพงษ์ ธรรมมาวิวัฒน์ (2567) เรื่อง แนวทางการบริหารจัดการนักเรียนออกกลางคันโรงเรียนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 พบว่า โดยรวมมีสภาพอยู่ในระดับน้อย ปัจจัยด้านครอบครัวมีฐานะยากจนเป็นสาเหตุของปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนสูงที่สุด เช่นกัน แสดงให้เห็นได้ว่าในปัจจุบันนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์มีการ

ออกกลางคันในระดับปานกลาง สภาพครอบครัวเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้นักเรียนไม่สามารถเข้าเรียนปกติได้ ทั้งนี้ สาเหตุหลักคือ สถานภาพทางเศรษฐกิจและค่านิยม ทักษะชีวิตที่มีต่อการศึกษาคือ

ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่สูง ศูนย์การบริหารจัดการศึกษาแม่สอด สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 พบว่า ด้านผู้เรียน นักเรียนขาดเรียนบ่อยหรือ หนีเรียน สูงที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะปัญหาส่วนบุคคลของนักเรียนที่แต่ละคนมีความแตกต่างกัน บางรายอาจ มีปัญหาด้านสุขภาพที่เจ็บป่วยบ่อย บางรายอาจเกี่ยวกับครอบครัวที่อยู่ห่างไกลการเดินทางไม่สะดวก หรือ อาจมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ยากจนต้องช่วยทำงานหารายได้ช่วยเหลือครอบครัวทำให้การมาเรียนไม่ต่อเนื่อง ปัญหาดังกล่าวเป็นไปตามแนวคิดของกัมปนาท พระสุพรรณ (2563) กล่าวว่าปัจจัยด้านผู้เรียนที่เป็นสาเหตุ การออกกลางคันมาจากลักษณะส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา ค่านิยมและ บุคลิกภาพของนักเรียนสอดคล้องกับผลการวิจัยของประทีป เนตรพุกกณะ (2562) เรื่อง การพัฒนาการ ดำเนินงานการแก้ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนโรงเรียนเกาะพะงันศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 พบว่า ด้านนักเรียนมีปัญหามากที่สุด และผลการวิจัยของพัฒนรัตน์ มณฑล อนันต์ธร (2562) เรื่อง การแก้ไขปัญหาให้นักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคันในสถานศึกษาของกลุ่ม เครือข่ายการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 พบว่า ด้านผู้เรียนมี ปัญหามากที่สุด รวมทั้งการวิจัยของอัครพงษ์ ธรรมมาวิวัฒน์ (2567) เรื่อง แนวทางการบริหารจัดการ นักเรียนออกกลางคันโรงเรียนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 พบว่า ด้านผู้เรียนเกี่ยวกับการขาดเรียนบ่อยจนหมดสิทธิ์สอบมีสภาพปัญหาสูงที่สุด เช่นเดียวกัน แสดงให้เห็นว่าปัญหา การขาดเรียนของนักเรียนเป็นปัญหาที่มีความรุนแรงของนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ดังนั้น สถานศึกษาควรตระหนัก ให้ความสำคัญโดยการวิเคราะห์หาสาเหตุที่แท้จริงด้วยการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ ครอบคลุม เพื่อให้ได้ข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล จัดกิจกรรมการเยี่ยมบ้านนักเรียนให้ต่อเนื่องเพื่อสร้างโอกาส ความคุ้นเคยกับผู้ปกครองซึ่งจะช่วยปรับทัศนคติต่อการศึกษาคือ รวมทั้งมีการนำข้อมูลมาร่วมกันวิเคราะห์เพื่อ กำหนดแนวทางในการช่วยเหลือได้ตรงกับสาเหตุเป็นรายบุคคล

แนวทางการป้องกันการออกกลางคันของนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่สูง ศูนย์การบริหารจัดการศึกษา แม่สอด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 พบว่า สถานศึกษาควรส่งเสริมการ หารายได้พิเศษให้ผู้เรียนโดยการฝึกทักษะวิชาชีพที่เรียน หรือจัดทำกิจกรรมการหารายได้ระหว่างเรียน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ สถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์เป็นสาเหตุสำคัญที่ส่งผลให้นักเรียน ขาดเรียน และทำให้ออกกลางคัน ดังนั้นหากสถานศึกษาสามารถสนับสนุนให้ผู้เรียนมีรายได้ระหว่างที่ศึกษา เล่าเรียน ย่อมจะสร้างทัศนคติที่ดีต่อการศึกษาทั้งต่อตัวผู้เรียน ผู้ปกครองรวมถึงสมาชิกในชุมชน ผลการวิจัย เป็นไปตามแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559) ที่เสนอเป็นแนวทางในการสร้าง ความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นด้านการเสริมทักษะชีวิตและอาชีพว่า การมีทักษะชีวิตและอาชีพทำให้ผู้เรียน

สามารถเผชิญกับปัญหาการปรับตัวในการใช้ชีวิตท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงในทุกรูปแบบอย่างมีความสุข การที่เด็กรู้จัก เข้าใจตนเองในด้านความสนใจ และความสามารถจะช่วยให้มีจุดมุ่งหมายในการเรียน และการประกอบอาชีพในอนาคต การใช้ชีวิตอย่างมีจุดมุ่งหมาย ช่วยลดปัญหาการออกกลางคันได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ณิชดา ชูวณิชชานนท์ (2562) เรื่อง ปัญหาและแนวทางแก้ไขการออกกลางคันของนักเรียนนักศึกษา วิทยาลัยอาชีวศึกษาชลบุรี จังหวัดชลบุรี พบว่า แนวทางการแก้ไขปัญหาด้านครอบครัว สถานศึกษา ควรส่งเสริมผู้เรียนในการพัฒนาทักษะวิชาชีพตามศักยภาพ สร้างความร่วมมือระหว่างวิทยาลัยกับผู้ปกครอง และสถานประกอบการ และผลการวิจัยของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก (2564) เรื่อง การแก้ไขปัญหาการเรียนออกกลางคันอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก พบว่า แนวทางการแก้ไขปัญหาที่ยั่งยืน คือ การสร้างความเข้มแข็งของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และสร้างนวัตกรรมที่เป็นหุ้นส่วนทางการศึกษา เพื่อรองรับนักเรียนที่ออกกลางคัน ไม่ประสงค์เรียนต่อ แต่ต้องการทำงานให้สามารถรับไปฝึกทักษะอาชีพระยะสั้นและประกอบอาชีพได้ รวมทั้งผลการวิจัยของอัครพงษ์ ธรรมาวิวัฒน์ (2567) เรื่อง แนวทางการบริหารจัดการนักเรียนออกกลางคันโรงเรียนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 พบว่า ด้านครอบครัว สถานศึกษาควรดำเนินการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้ปกครองและผู้เรียนเห็นความสำคัญของการศึกษา จัดหาหรือระดมทุนการศึกษาช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดแคลน และสร้างความเข้าใจกับผู้ปกครองโดยตรงให้เห็นประโยชน์ของการศึกษาที่มีต่อการหางานทำหรือประกอบอาชีพที่มีรายได้มั่นคงตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน ดังนั้น สถานศึกษาต้องให้ความสำคัญต่อคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนชุมชนในการร่วมจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สนับสนุนการนำหลักสูตรการจัดการศึกษาแบบทวิภาคีเพื่อสร้างความร่วมมือกับสถาบันอาชีวศึกษาและผู้ประกอบการทางวิชาชีพในชุมชนและพื้นที่ตั้งของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบมีความเป็นรูปธรรมให้มากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการสร้างโอกาสและสร้างทางเลือกให้กับผู้เรียนสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดนโยบาย เป้าหมายและมีแนวดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มที่มีปัญหาของสถานศึกษาในสังกัดอย่างชัดเจน เผยแพร่เพื่อให้สถานศึกษานำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาให้สอดคล้องกับบริบทของตนเองอย่างทั่วถึง
2. กลุ่มงานส่งเสริมการจัดการศึกษาควรมีนโยบายมากำหนดเป็นแผนการกำกับ ติดตามและนิเทศให้ชัดเจน โดยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย เพื่อให้การนำนโยบายสู่การปฏิบัติของสถานศึกษาเกิดประสิทธิภาพ บรรลุวัตถุประสงค์และมีประโยชน์สูงสุด

3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรสร้างเครือข่ายประสานงานความช่วยเหลือนักเรียนที่ครอบครัวมีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจโดยการจัดตั้งกองทุนการศึกษา การส่งเสริมการหารายได้หลังเลิกเรียนของนักเรียน การส่งเสริมพัฒนาวิชาชีพแก่ผู้ประกอบการและชุมชนแบบกลุ่มพัฒนาวิชาชีพ เพื่อให้เกิดรายได้หลังฤดูเก็บเกี่ยว

4. สถานศึกษาโดยกลุ่มโรงเรียนควรมีการนำประเด็นปัญหาการออกกลางคันนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์มาร่วมกันวิเคราะห์บริบท (SWOT Analysis) เพื่อค้นหาสาเหตุ แนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกันอย่างเป็นระบบ รวมทั้งเปิดโอกาสให้ปราชญ์ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมจัดกิจกรรมอย่างทั่วถึง

5. สถานศึกษาควรสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาวิชาชีพกับสถาบันอาชีวศึกษาในพื้นที่ เพื่อการนำหลักสูตรการจัดการศึกษาแบบทวิภาคีเข้ามาจัดการศึกษาในสถานศึกษา โดยเฉพาะโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยการศึกษาความต้องการจำเป็นร่วมกันระหว่างสถานศึกษา ชุมชน สถานประกอบการ และสถาบันอาชีวศึกษา เพื่อร่วมกันกำหนดโครงสร้างของหลักสูตรให้สอดคล้องกับความสนใจและความต้องการของตลาดแรงงานทั้งในปัจจุบันและอนาคต

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเรื่อง แนวทางการแก้ไขปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนโดยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนที่มีนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือองค์กร หน่วยงานอื่นที่จัดการศึกษา

2. ควรมีการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อป้องกันการออกกลางคันในสถานศึกษาบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือองค์กร หน่วยงานอื่นที่จัดการศึกษา

3. ควรมีการวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการพัฒนาทักษะวิชาชีพพื้นฐานสำหรับนักเรียนที่มีแนวโน้มจะออกกลางคันในสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา หรือองค์กร หน่วยงานอื่นที่จัดการศึกษา

4. ควรมีการวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการศึกษาหลักสูตรทวิศึกษาในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการป้องกันการออกกลางคันของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่มีนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือองค์กร หน่วยงานอื่นที่จัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4)*

พ.ศ. 2562. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

- กัมปนาท พระสุพรรณ. (2563). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกกลางคันของนักเรียนนักศึกษาในสถานศึกษาสังกัด อาชีวศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ* [วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ].
- ณิยดา ชูณิชนานนท์. (2562). *การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขการออกกลางคันของนักเรียน นักศึกษา วิทยาลัยอาชีวศึกษาชลบุรี จังหวัดชลบุรี* [วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา].
- ประทีป เนตรพุกถณะ. (2562). *การพัฒนาการดำเนินงานการแก้ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนโรงเรียน เกาะพะงันศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11* [วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี].
- พัชรภา ตันติชูเวช. (2560). *แนวทางการจัดการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา: กรณีศึกษาจังหวัดตาก* [วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต].
- พัฒนรัตน์ มณฑลอนันต์ธร. (2562). *การแก้ไขปัญหาเด็กเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคันใน สถานศึกษาของกลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 โดยใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วม*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- มนต์นภัส มโนการณ. (2560). *การสังเคราะห์การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูงและทุรกันดาร*. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 18(1), 70–82.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2. (2566). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566*. แม่ฮ่องสอน: กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก. (2564). *รายงานการวิจัยการแก้ไขปัญหาเด็กเรียนออกกลางคัน อย่างยั่งยืน*. ตาก: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). *สถิติข้อมูลทางการศึกษาปีการศึกษา 2554*. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). *ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). *การวิจัยออกแบบแนวทางการดำเนินงานป้องกัน ฝ้า ระวัง ติดตามและช่วยเหลือเด็กตกหล่นและเด็กออกกลางคันตามโครงการ “พาน้องกลับมาเรียน”*. กรุงเทพฯ: กลุ่มวิจัยและพัฒนานโยบาย สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. กรุงเทพฯ: พริกหวาน กราฟฟิค.
- อัครพงษ์ ธรรมาวิวัฒน์. (2567). *แนวทางการบริหารจัดการนักเรียนออกกลางคันโรงเรียนพื้นที่สูง สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3* [วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหา บัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์].

ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ภาวะผู้นำของผู้บริหาร และความคาดหวังในสวัสดิการ
ของโรงเรียน กับความตั้งใจในการทำงานของครูอัตราจ้าง ในโรงเรียนสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษากรุงเทพ 2

**Correlation Between Perception of Principal's Leadership,
Welfare Expectation and Work Performance Attention of
Contract Teachers in Secondary School District Office, Bangkok
Area 2**

สมพร พ่วงเพิ่ม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ขอนแก่น ประเทศไทย

Somporn Pongperm
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Khon Kaen, Thailand
✉: yingsan@cas.ac.th
(Corresponding Email)

Received: 05 March 2025; Revised: 25 March 2025; Accepted: 27 March 2025
© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ความคาดหวังในสวัสดิการของโรงเรียน และความตั้งใจในการทำงานของครูอัตราจ้าง ในโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษากรุงเทพ 2) เพื่อทำนายความตั้งใจในการทำงานด้วยการรับรู้ภาวะผู้นำของผู้บริหาร และความคาดหวังในสวัสดิการของโรงเรียน ของครูอัตราจ้าง ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ มัธยมศึกษากรุงเทพ 2 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ ครูอัตราจ้างในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ มัธยมศึกษากรุงเทพ 2 จำนวน 130 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบวัดชนิดมาตราประมาณรวมค่า 3 แบบวัดมีค่าความเที่ยง(α) .768 ถึง .775 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้น ผลการวิจัย พบว่า 1) การรับรู้ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ความคาดหวังในสวัสดิการของโรงเรียน และความตั้งใจในการทำงาน มีความสัมพันธ์ระหว่างกันระดับต่ำถึงปานกลาง 2) การรับรู้ภาวะผู้นำของผู้บริหาร และความคาดหวังใน สวัสดิการของโรงเรียน ทำนายความตั้งใจในการทำงานของครู ได้ร้อยละ 33% 3) การรับรู้ภาวะผู้นำของ ผู้บริหาร และความคาดหวังในสวัสดิการของโรงเรียนร่วมกันทำนายความตั้งใจในการทำงานของครูด้านความ พร้อมเอาใจใส่การทำงานได้มากกว่าร้อยละ 25% 4) การรับรู้ภาวะผู้นำของผู้บริหาร และความคาดหวังใน สวัสดิการของโรงเรียน ร่วมกันทำนายความตั้งใจในการทำงานของครูในการปฏิบัติที่ได้รับมอบหมายด้วยความ

เพียรพยายามอดทน และ ความตั้งใจในการทำงานของครูด้านการปฏิบัติงานต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายด้วยความทุ่มเทกำลังกายกำลังใจ ได้น้อยกว่าร้อยละ 25%

คำสำคัญ: การรับรู้ภาวะผู้นำของผู้บริหาร, ความคาดหวังในสวัสดิการของโรงเรียน, ความตั้งใจในการทำงานของครูอัตราจ้าง

Abstract

This research aimed to 1) find the relationship between the leadership perception of administrators, the expectation of school welfare, and the work intention of contract teachers in schools under the Office of the Secondary Education Service Area 2, Bangkok, and 2) predict the work intention by the leadership perception of administrators and the expectation of school welfare of contract teachers in schools under the Office of the Secondary Education Service Area 2, Bangkok. The sample group of the research were 130 contract teachers in schools under the Office of the Secondary Education Service Area 2, Bangkok. The research instruments were 3 summated rating scales with reliability (α) 768 to .775. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation, Pearson's product moment correlation coefficient, and stepwise multiple regression analysis. The research results found that 1) The perception of administrators' leadership, the expectation of school welfare, and the intention to work had a low to moderate relationship. 2) The perception of administrators' leadership and the expectation of school welfare predicted teachers' intention to work by 33%. 3) The perception of administrators' leadership and the expectation of school welfare together predicted teachers' intention to work in terms of readiness to work by more than 25%. 4) The perception of administrators' leadership and the expectation of school welfare together predicted teachers' intention to work in performing assigned tasks with perseverance and teachers' intention to work in terms of completing various tasks with dedication by less than 25%.

Keywords: Perception of administrators' leadership, expectations of school welfare, teachers' work intention

1. บทนำ

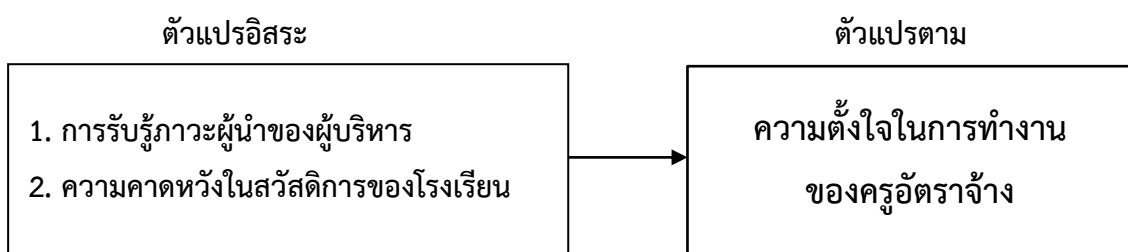
เป้าหมายหลักของการจัดการศึกษา คือ การพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพ และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร บุคคลที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อคุณภาพของนักเรียน คือ ครูผู้สอน การพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 และ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553 มาตรา 39 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554, หน้า 32) ซึ่งการที่ครูจะปฏิบัติได้ผลดีนั้นปัจจัยที่สำคัญคือขวัญกำลังใจและแรงจูงใจที่ดีในการปฏิบัติงาน ถ้าครูทำงานด้วยความกระตือรือร้นและเต็มใจทำงานจะทำให้ภารกิจของโรงเรียนบรรลุเป้าหมายและเกิดประสิทธิภาพมากที่สุด การบริหารจัดการที่ดีจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ผู้ที่ทำงานเกิดความตระหนักและมีกำลังใจในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เนื่องด้วยปัจจุบันโรงเรียนขนาดใหญ่ หรือใหญ่พิเศษหลายแห่ง นักเรียนมีจำนวนมากกว่าอัตราครูหรือบุคลากรในโรงเรียน หรือแม้แต่ครูประจำก็มีไม่เพียงพอ จึงทำให้ต้องมีครูอัตราจ้างเพิ่มเข้ามา ปริมาณครูอัตราจ้างปัจจุบันมีจำนวนมาก จึงเกิดปัญหาหลายประการโดยเฉพาะปัญหาของครูอัตราจ้างคือ สอนในสถานศึกษาได้ไม่นาน

การทำงานไม่เต็มที่ มีการจัดการเรียนการสอนที่ไม่ต่อเนื่องซึ่งส่งผลกระทบต่อนักเรียนโดยตรง และส่งผลกระทบต่อสถานศึกษา และเกิดการจัดการศึกษาที่ไม่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะลักษณะของวัฒนธรรมองค์กรของแต่ละโรงเรียน ซึ่งเป็นการสะท้อนถึงผลลัพธ์ในการจัดการศึกษา ที่เป็นหัวใจหลักของคุณภาพการศึกษาของประเทศชาติด้วยเช่นกัน ดังนั้นนับว่าครูอัตราจ้างมีความสำคัญและจำเป็นสำหรับการบริหารการศึกษาในปัจจุบัน

ทั้งนี้เนื่องจากครูอัตราจ้างจะไม่ได้รับตำแหน่งทางราชการ หรือเงินเดือนที่มีการปรับขึ้นเงินเดือนเหมือนข้าราชการครูทั่วไป รวมทั้งการรับสิทธิประโยชน์อื่น ๆ และสวัสดิการคุ้มครองใด ๆ เหมือนข้าราชการ จะเห็นได้ว่าแม้จะมีข้อเสียเปรียบอย่างมากในการเป็นลูกจ้าง แต่มีบุคคลจำนวนมากยอมที่จะเสียเปรียบเพื่อแลกกับการมีงานทำ มีเงินเดือนใช้ แม้ว่าเงินเดือนที่ได้รับจะน้อย ซึ่งเพียงพอต่อการดำรงชีวิตในแต่ละวันเพียงเท่านั้น สาเหตุเหล่านี้ย่อมส่งผลกระทบต่อสถานภาพของครูอัตราจ้าง ทำให้ครูอัตราจ้างมีการเข้า-ออกบ่อย ๆ เพื่อไปประกอบอาชีพอื่น หรือสอบบรรจุเป็นข้าราชการครูต่อไปมีสถิติการเข้า-ออกของครูอัตราจ้างของสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษากรุงเทพ 2 ดังนี้ โดยในปี 2562 มีครูอัตราจ้าง จำนวน 125 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพ เขต 2, 2562 หน้า 3) ในปี 2564 มีครูอัตราจ้าง จำนวน 142 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพ เขต 2, 2564 หน้า 3) และลดลงในปี 2565 มีครูอัตราจ้าง จำนวน 49 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพ เขต 2, 2565)

ในการศึกษากับกลุ่มเป้าหมายครูอัตราจ้าง พิจารณาแล้วเห็นว่าปัจจัยที่น่าจะเกี่ยวข้องกับความตั้งใจในการทำงานของบุคลากรกลุ่มนี้มีหลายประการดังที่กล่าวมาแต่ที่น่าจะมีความสำคัญอย่างเด่นชัดคือ การรับรู้ภาวะผู้นำของผู้บริหาร และความคาดหวังในสวัสดิการที่จะได้รับ จึงเห็นความสำคัญของการศึกษา “ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ภาวะผู้นำของผู้บริหาร และความคาดหวังในสวัสดิการของโรงเรียน กับความตั้งใจในการทำงานของครูอัตราจ้าง ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษากรุงเทพ 2 ผลการศึกษาจะทำให้ได้แนวทางในการบริหารเพื่อส่งเสริมความตั้งใจในการทำงานของครูอัตราจ้างอันจะส่งผลถึงประสิทธิภาพประสิทธิผลของงานตามท้องที่องค์กรต้องการ

กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เป็นพื้นฐานของการวิจัย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ความคาดหวังในสวัสดิการของโรงเรียน และความตั้งใจในการทำงานของครูอัตราจ้าง ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษากรุงเทพ 2

2. เพื่อทำนายความตั้งใจในการทำงานด้วยการรับรู้ภาวะผู้นำของผู้บริหาร และความคาดหวังในสวัสดิการของโรงเรียน ของครูอัตราจ้าง ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษากรุงเทพ 2

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรในการวิจัย ได้แก่ ครูอัตราจ้างในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษากรุงเทพ 2 จำนวน 130 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูอัตราจ้างในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษากรุงเทพ 2 จำนวน 120 คน เลือกโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ คือ 1) การรับรู้ภาวะผู้นำของผู้บริหาร 2) ความคาดหวังในสวัสดิการของโรงเรียน

ตัวแปรตาม คือ ความตั้งใจในการทำงาน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบวัดตัวแปรสำคัญ 3 ตัวแปร ได้แก่ แบบวัดการรับรู้ภาวะผู้นำของผู้บริหาร แบบวัดความคาดหวังในสวัสดิการของโรงเรียน และแบบวัดความตั้งใจในการทำงานของครูอัตราจ้าง แบบวัดดังกล่าวเป็นแบบมาตราประเมินรวมค่า (Rating Scale) ที่เป็นข้อความประกอบมาตราประเมิน 6 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย”

1. มีค่า IOC จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ .67 ถึง 1.00
2. มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) ตั้งแต่ .058 ถึง .605
3. มีค่าความเที่ยงโดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (α) .768 ถึง .775

4. ผลการวิจัย

1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนนี้เพื่ออธิบายลักษณะของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย โดยจำแนกตามตัวแปรทางชีวสังคม (หรือภูมิหลัง) กลุ่มตัวอย่างคือ ครูอัตราจ้างในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษากรุงเทพ 2 จำนวน 120 คน เมื่อวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน ความถี่ ร้อยละ โดยจำแนกตามลักษณะทางชีวสังคม เป็นหญิง (61.67%) ซึ่งมากกว่าชาย (38.33%) ส่วนใหญ่อายุ 26 – 30 ปี (72.50%) ส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด (88.33%) ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี (98.33%) ส่วนใหญ่เป็นครูอัตราจ้างการ

สอน (86.67%) และส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำงาน 4 - 6 ปี (68.33%)

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ความคาดหวังในสวัสดิการของโรงเรียน และความตั้งใจในการทำงาน

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์อย่างง่าย ระหว่าง การรับรู้ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ความคาดหวังในสวัสดิการของโรงเรียน และความตั้งใจในการทำงาน โดยใช้สูตรของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) ผลการวิเคราะห์พบว่า ทั้งสามตัวแปรมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน ตั้งแต่ระดับต่ำถึงระดับปานกลาง โดยมีค่าความสัมพันธ์ (r) อยู่ระหว่าง .172 ถึง .528 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ถึง .01 ผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

ตัวแปร	ความตั้งใจในการทำงาน (Y)	การรับรู้ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (X ₁)	ความคาดหวังในสวัสดิการของโรงเรียน (X ₂)
ความตั้งใจในการทำงาน (Y)	1.00	.528**	.315**
การรับรู้ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (X ₁)		1.00	.172*
ความคาดหวังในสวัสดิการของโรงเรียน (X ₂)			1.00

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ผลการวิเคราะห์เพื่อทำนายความตั้งใจในการทำงานของครู

ก่อนที่จะวิเคราะห์เพื่อทำนายความตั้งใจในการทำงานของครู [ซึ่งมีทั้งที่เป็นตัวแปรรวม (Y) และตัวแปรย่อย(Y_i)] ด้วยตัวแปรทำนาย 2 ตัวแปร คือ การรับรู้ภาวะผู้นำของผู้บริหาร(X₁) และ ความคาดหวังในสวัสดิการของโรงเรียน (X₂) โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้น (Stepwise Multiple Regression Analysis) ได้มีการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ (อย่างง่าย)ระหว่างตัวแปรดังกล่าว ผลการวิเคราะห์พบว่าตัวแปรทำนาย (X₁, X₂) มีความสัมพันธ์กับตัวแปรถูกทำนาย (Y, Y_i) ตั้งแต่ระดับต่ำ(r = .157, p<.05) ถึงระดับปานกลาง (r = .588, p< .01) แสดงว่ามีคุณสมบัติที่เหมาะสมในการวิเคราะห์ด้วยสถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลวิเคราะห์ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่นำเข้าวิเคราะห์ “การถดถอยพหุคูณ”

ตัวแปร	Y	Y ₁	Y ₂	Y ₃	X ₁	X ₂
Y	1.00	.892**	.842**	.770**	.528**	.315**
Y ₁		1.00	.694**	.488**	.588**	.335**

Y_2	1.00	.459**	.452**	.157*
Y_3		1.00	.239**	.271**
X_1			1.00	.172*
X_2				1.00

2.2.1 ผลการวิเคราะห์เพื่อทำนายความตั้งใจในการทำงานของครูระดับตัวแปรรวม

การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนนี้ใช้สถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้น (Stepwise multiple regression analysis) ตัวแปรถูกทำนาย คือ ความตั้งใจในการทำงานของครู (Y) ตัวแปรทำนาย คือ การรับรู้ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (X_1) และความคาดหวังในสวัสดิการของโรงเรียน (X_2) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า การรับรู้ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (X_1) และความคาดหวังในสวัสดิการของโรงเรียน (X_2) ร่วมกันทำนายความตั้งใจในการทำงานของครู (Y) ได้ร้อยละ 33.0 ($R^2 = .330$) โดยมีน้ำหนักการทำนาย (ค่า β) เป็น .611 และ .287 ผลวิเคราะห์ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความตั้งใจในการทำงานของครูระดับตัวแปรรวม (Y)

ตัวแปรทำนาย	ค่าสถิติ		
	ค่าเบต้า (β)	ค่าที (t)	ค่าพี (p)
1. การรับรู้ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (X_1)	.611	6.355	.000
2. ความคาดหวังในสวัสดิการของโรงเรียน (X_2)	.287	3.003	.003
$R^2 = .330$			

หมายเหตุ: ตัวแปรถูกทำนาย คือ ความตั้งใจในการทำงานของครู (Y)

2.2.2 ผลการวิเคราะห์เพื่อทำนายความตั้งใจในการทำงานของครูระดับตัวแปรย่อย

1) ผลการวิเคราะห์เพื่อทำนายความตั้งใจในการทำงาน ด้านการแสดงออกถึงความพร้อมความเอาใจใส่ในการทำงาน (Y_1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า การรับรู้ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (X_1) และความคาดหวังในสวัสดิการของโรงเรียน (X_2) ร่วมกันทำนายความตั้งใจในการทำงานของครูด้านการแสดงออกถึงความพร้อมความเอาใจใส่ในการทำงาน (Y_1) ได้ร้อยละ 37.0 ($R^2 = .370$) โดยมีน้ำหนักการทำนาย (ค่า β) เป็น .301 และ .143 ตามลำดับ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การทำนายความตั้งใจในการทำงานด้านการแสดงออกถึงความพร้อมความเอาใจใส่ในการทำงาน (Y_1)

ตัวแปรทำนาย	ค่าสถิติ		
	ค่าเบต้า (β)	ค่าที (t)	ค่าพี (p)
1. การรับรู้ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (X_1)	.301	6.925	.000

2. ความคาดหวังในสวัสดิการของโรงเรียน (X_2)	.143	3.312	.001
--	------	-------	------

$$R^2 = .370$$

หมายเหตุ: ตัวแปรถูกทำนาย คือ การแสดงออกถึงความพร้อมความเอาใจใส่การทำงาน (Y_1)

2) ผลการวิเคราะห์เพื่อทำนายความตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเพียรพยายาม อุตทน (Y_2) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า การรับรู้ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (X_1) ทำนายความตั้งใจในการทำงานของครูด้านการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเพียรพยายาม อุตทน (Y_2) ได้ร้อยละ 20.5 ($R^2 = .205$) โดยมีน้ำหนักการทำนาย (ค่า β) เป็น .193 ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความตั้งใจในการทำงานด้านการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเพียรพยายาม อุตทน (Y_2)

ตัวแปรทำนาย	ค่าสถิติ		
	ค่าเบต้า (β)	ค่าที (t)	ค่าพี (p)
1. การรับรู้ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (X_1)	.193	5.512	.000

$$R^2 = .205$$

หมายเหตุ: ตัวแปรถูกทำนาย คือ ความตั้งใจในการทำงานด้านการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเพียรพยายาม อุตทน (Y_2)

3) ผลการวิเคราะห์ ความตั้งใจในการทำงานด้านปฏิบัติงานต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายด้วยความทุ่มเทกำลังกาย กำลังใจ (Y_3) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า การรับรู้ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (X_1) และความคาดหวังในสวัสดิการของโรงเรียน (X_2) ร่วมกันทำนายความตั้งใจในการทำงานของครูด้านปฏิบัติงานต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายด้วยความทุ่มเทกำลังกาย กำลังใจ (Y_3) ได้ร้อยละ 13.6 ($R^2 = .136$) โดยมีน้ำหนักการทำนาย (ค่า β) เป็น .123 และ .109 ตามลำดับ ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์การทำนาย ความตั้งใจในการทำงานด้านปฏิบัติงานต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายด้วยความทุ่มเทกำลังกาย กำลังใจ (Y_3)

ตัวแปรทำนาย	ค่าสถิติ		
	ค่าเบต้า (β)	ค่าที (t)	ค่าพี (p)
1. การรับรู้ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (X_1)	.123	2.916	.004
2. ความคาดหวังในสวัสดิการของโรงเรียน (X_2)	.109	2.609	.010

$$R^2 = .136$$

หมายเหตุ: ตัวแปรถูกทำนาย คือ ความตั้งใจในการทำงานด้านปฏิบัติงานต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายด้วยความทุ่มเทกำลังกาย กำลังใจ (Y_3)

ผลการวิจัยเป็นดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาความสัมพันธ์อย่างง่าย ระหว่าง การรับรู้ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ความคาดหวังในสวัสดิการของโรงเรียน และความตั้งใจในการทำงานของครูอัตราจ้าง พบว่า ทั้งสามตัวแปรมีความสัมพันธ์ระหว่างกันตั้งแต่ระดับต่ำถึงระดับปานกลาง โดยมีค่า r อยู่ระหว่าง .172

($p < .05$) ถึง .528 ($p < .01$)

2. ผลการศึกษาการทำนายความตั้งใจในการทำงานของครูอัตราจ้าง

2.1 การวิเคราะห์เพื่อทำนายความตั้งใจในการทำงานของครู พบว่า การรับรู้ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (X_1) และความคาดหวังในสวัสดิการของโรงเรียน (X_2) ร่วมกัน สามารถทำนายความตั้งใจในการทำงาน (Y) ได้ร้อยละ 33.0

2.2 การทำนายความตั้งใจในการทำงานของครู 3 ด้าน(ย่อย) พบว่า

1) การรับรู้ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (X_1) และความคาดหวังในสวัสดิการของโรงเรียน (X_2) ร่วมกัน สามารถทำนายการแสดงออกถึงความพร้อม ความเอาใจใส่การทำงาน (Y_1) ได้ร้อยละ 37.0

2) การรับรู้ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (X_1) สามารถทำนายการปฏิบัติที่ได้รับมอบหมายด้วยความเพียรพยายามอดทน (Y_2) ได้ร้อยละ 20.5

3) การรับรู้ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (X_1) และความคาดหวังในสวัสดิการของโรงเรียน (X_2) ร่วมกัน สามารถทำนายการปฏิบัติงานต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายด้วยความทุ่มเทกำลังกาย กำลังใจ (Y_3) ได้ร้อยละ 13.6

5. อภิปรายผล

ประเด็นที่ 1 การวิจัยพบว่า “การรับรู้ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ความคาดหวังในสวัสดิการของโรงเรียน และความตั้งใจในการทำงาน มีความสัมพันธ์ระหว่างกันระดับต่ำถึงปานกลาง”

การวิจัยได้พบว่า การรับรู้ภาวะผู้นำของผู้บริหาร และความคาดหวังในสวัสดิการของโรงเรียน มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจในการทำงานของครูในระดับปานกลาง (ค่า $r=.528$ และ $.315$ ตามลำดับ) โดยมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่า ถ้าครูอัตราจ้างรับรู้ภาวะผู้นำของผู้บริหาร หรือมีความคาดหวังในสวัสดิการของโรงเรียนมากหรือน้อย ก็มีแนวโน้มที่ความตั้งใจในการทำงานของครูมากหรือน้อยด้วย ผลดังกล่าวมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐธิดา สุระเสนา (2564) ที่ได้ศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนกับแรงจูงใจ ในการปฏิบัติงานของครู การศึกษาพบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน โดยรวม กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโดยรวม มีความสัมพันธ์ทางบวก อยู่ในระดับปานกลาง

ประเด็นที่ 2 การวิจัยพบว่า “การรับรู้ภาวะผู้นำของผู้บริหาร และความคาดหวังในสวัสดิการของโรงเรียน ทำนายความตั้งใจในการทำงานของครูอัตราจ้าง ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษากรุงเทพ 2 ได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 25

ประการแรก การวิจัยพบว่า การรับรู้ภาวะผู้นำของผู้บริหาร และความคาดหวังในสวัสดิการของโรงเรียน สามารถทำนายความตั้งใจในการทำงานของครู(รวม) ได้ร้อยละ 33 และการรับรู้ภาวะผู้นำของผู้บริหาร และความคาดหวังในสวัสดิการของโรงเรียน ร่วมกันทำนายความตั้งใจในการทำงานของครูด้านการแสดงออกถึงความพร้อมความเอาใจใส่การทำงาน (ด้านย่อยที่ 1) ได้ร้อยละ 37.0 ซึ่งสูงกว่าความคาดหวังที่ตั้งไว้ (ร้อยละ 25) แสดงให้เห็นว่าตัวแปรสาเหตุทั้งสองประการมีอิทธิพลอย่างชัดเจนต่อตัวแปรผล (ความตั้งใจในการทำงานของครู) โดยการรับรู้ภาวะผู้นำของผู้บริหารมีอิทธิพล (น้ำหนักการทำนาย) ที่สูงกว่าความคาดหวังในสวัสดิการของโรงเรียน ผลที่ได้พบดังกล่าวสอดคล้องกับการวิจัยหลายเรื่อง que ศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมของข้าราชการ เช่น โกศล มีคุณ และณรงค์ เทียมเมฆ (2545) และวิเชียร ธรรมาธร (2547) ที่ต่างพบว่ามีตัวแปรทำนายที่เป็นตัวแปรลักษณะทางจิตและการรับรู้สถานการณ์ทางสังคม (ตั้งแต่ 2 ถึง 8 ตัวแปร) ร่วมกันทำนายพฤติกรรมของข้าราชการที่ศึกษาโดยทำนายได้ตั้งแต่ประมาณ ร้อยละ 20 ถึง 70

ประการที่สอง การรับรู้ภาวะผู้นำของผู้บริหาร และความคาดหวังในสวัสดิการของโรงเรียน สามารถทำนาย ด้านการแสดงออกถึงความพร้อมความเอาใจใส่การทำงาน (Y_1) ได้สูงกว่าด้านอื่น อาจเนื่องจาก การรับรู้พฤติกรรมของผู้บริหารมีอิทธิพลและจูงใจต่อครูซึ่งเป็นอัตราจ้าง กระตุ้นให้ครูอัตราจ้างเกิดความตั้งใจในการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่วางไว้ การบริหารงานของผู้บริหารสามารถสร้างแรงจูงใจในการทำงาน และจะช่วยให้ครูอัตราจ้างทำงานได้ประสบความสำเร็จความสำเร็จได้อีกด้วย ส่วนความคาดหวังในสวัสดิการของโรงเรียนก็ส่งผลต่อความเอาใจใส่การทำงานของครู เพราะสวัสดิการที่ได้รับเปรียบเสมือนแรงกระตุ้นที่ทำให้ครูสามารถทำงานได้ดีและประสบความสำเร็จ ถ้าหากครูได้รับสวัสดิการหรือค่าตอบแทนที่มากและคุ้มค่าต่อปริมาณงานที่ได้รับย่อมจะทำให้ครูสามารถทำงานลุล่วงไปได้ด้วยดี

ในประเด็นที่พบว่า การรับรู้ภาวะผู้นำของผู้บริหาร และความคาดหวังในสวัสดิการของโรงเรียน สามารถทำนายด้านปฏิบัติงานต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายด้วยความทุ่มเท กำลังกาย กำลังใจ (Y_3) ได้ต่ำกว่าด้านอื่น อาจเนื่องจากครูอัตราจ้างมีหน้าที่ความรับผิดชอบที่ค่อนข้างมาก และค่าตอบแทนที่ได้รับค่อนข้างน้อย จึงส่งผลให้ความทุ่มเท กำลังกายและกำลังใจในการทำงานนั้นไม่มาก อีกทั้งครูอัตราจ้างส่วนใหญ่ต้องมาทำงานในวันที่ปิดภาคเรียนและไม่ได้หยุดพักการทำงานซึ่งส่งผลให้ครูเหนื่อยล้าในการทำงานและทำงาน อีกทั้งงานที่ครูได้รับส่วนใหญ่เป็นงานเอกสารที่ค่อนข้างมาก ส่งผลให้ครูไม่สามารถทุ่มเท ในการทำงานได้ดีเท่าที่ควร

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ในส่วนของผลการวิจัย ผลการทำนายความตั้งใจในการทำงานของครูอัตราจ้างแม้จะเป็นไปตามสมมุติฐาน แต่ร้อยละของการทำนายยังอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ การนำไปใช้ในการอธิบาย หรือทำนาย จึงอาจยังหวังผลไม่ได้มากนัก

2. ประชากรเป้าหมายของการวิจัยนี้คือ ครูอัตราจ้างในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา กรุงเทพฯ 2 การนำผลการวิจัยไปใช้ควรอยู่ในขอบเขตประชากรดังกล่าวด้วย

3. ผู้บริหารอาจนำผลการวิจัยไปใช้ในการปฏิบัติตนหรือสื่อสารที่ทำให้ครูอัตราจ้างได้รับรู้ภาวะผู้นำของตนอย่างชัดเจน และควรให้ความสำคัญกับสวัสดิการที่ครูอัตราจ้างจะได้รับด้วย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. เพื่อการทำนายความตั้งใจปฏิบัติงานของครูอัตราจ้างให้ได้มากขึ้น การวิจัยอาจเพิ่มตัวแปรปัจจัยต่าง ๆ ให้มากขึ้น โดยแสวงหาจากการประมวลเอกสาร ตัวแปรที่น่าจะมีบทบาทสำคัญ เช่น แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ทักษะการติดต่ออาชีพ และ/หรือ ความผูกพันต่อองค์กร

2. ควรศึกษาการทำนายลักษณะทางจิตใจหรือพฤติกรรมของครูอัตราจ้างในด้านอื่นที่สำคัญ เช่น การพัฒนาวิชาชีพเพื่อการบรรจुरาชการ การใช้นวัตกรรมในการสอนที่ทันสมัย หรือการพัฒนาคุณภาพชีวิตของครู ให้มีความมั่นคงมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

โกศล มีคุณ และ ณรงค์ เทียมเมฆ. (2545). ผลของการฝึกใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่มีต่อจิตลักษณะและพฤติกรรมจริยธรรมของครู. ทุนอุดหนุนการวิจัย โครงการแม่บท: การวิจัยและพัฒนาระบบพฤติกรรมไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

ณัฐธิดา สุระเสนา. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 [วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร].

วิเชียร ธรรมาธร. (2547). ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงานอย่างมีจริยธรรมด้านอุทิศตนของข้าราชการกรมกำลังพลทหารอากาศ. *วารสารจิตพฤติกรรมศาสตร์: ระบบพฤติกรรมไทย*, 1(2), 97-114.

อมรา พิมพ์สวัสดิ์. (2562). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 [วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา].

อรพรรณ เทียนคันฉัตร. (2560). ภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู [วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี].

Prochaska, J. O., & DiClemente, C. C. (1984). *The transtheoretical approach: Crossing traditional boundary of change*. Homewood, IL: Dow Jones-Irwin.

Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: W.H. Freeman.

Maslow, A. H. (1954). *Motivation and personality*. New York: Harper & Row.

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย
เรื่อง คำที่มาจากภาษาต่างประเทศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
ที่ได้รับการสอนโดยใช้สื่อประสมและการสอนตามปกติ

**A Comparison of Learning Achievement on Foreign Languages in
Thai Language for Matthayomsuksa 3 Students Using
Multimedia and Traditional Teaching Method**

เบญจพร สร้อยสิริสุนทร¹, อรุณช ลิมตศิริ²

^{1,2}มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ, ประเทศไทย

Benjaporn Soisirisunthorn¹, Oranuch Limtasiri²
^{1,2}Ramkhamhaeng University, Bangkok, Thailand
✉: 6624440016@rumail.ru.ac.th
(Corresponding Email)

Received: 22 February 2025; Revised: 21 March 2025; Accepted: 29 March 2025
© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์ เพื่อ 1) เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของสื่อประสมวิชาภาษาไทย เรื่อง คำที่มาจากภาษาต่างประเทศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง คำที่มาจากภาษาต่างประเทศ ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้สื่อประสมและการสอนตามปกติ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 2 ห้อง คือ ห้องม.3/2 และห้องม.3/3 ซึ่งได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1) สื่อประสม เรื่องคำที่มาจากภาษาต่างประเทศ จำนวน 5 ชุด 2) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อประสม จำนวน 8 แผน รวม 8 ชั่วโมง 3) แผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ จำนวน 8 แผน รวม 8 ชั่วโมง 4) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ข้อสอบปรนัย แบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าประสิทธิภาพ E1/E2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่า t-test แบบ Independent ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพของสื่อประสมวิชาภาษาไทย เรื่อง คำที่มาจากภาษาต่างประเทศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพ (E1/E2) เท่ากับ 81.80/81.83 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง คำที่มาจากภาษาต่างประเทศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้สื่อประสมสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, วิชาภาษาไทย, นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3, สื่อประสม

Abstract

This study aimed to develop and evaluate the effectiveness of multimedia materials for teaching Thai loanwords to Matthayomsuksa 3 students, ensuring an efficiency level that meets the 80/80 criterion. 2) to compare the learning achievement in the Thai language on the topic of loanwords from foreign languages between Matthayomsuksa 3 students taught using multimedia materials and those taught using traditional methods. The sample consisted of Matthayomsuksa 3 students from two classrooms, Matthayomsuksa 3/2 and Matthayomsuksa 3/3, selected through purposive sampling. The research instruments used were 1) multimedia materials on the topic of loanwords from foreign languages. 2) lesson plans using multimedia materials. 3) traditional lesson plans. 4) An achievement test consisting of 20 multiple-choice questions with 4 options. The data were statistically analyzed through the efficiency index (E1/E2), mean, standard deviation, and independent t-test. The results of this research were as follows: 1) The effectiveness of the multimedia materials for teaching Thai language on the topic of loanwords from foreign languages for Matthayomsuksa 3 students achieved an efficiency index (E1/E2) of 81.80/81.83. 2) The learning achievement in the Thai language on the topic of loanwords from foreign languages among Matthayomsuksa 3 students taught using multimedia materials was significantly higher than that of students taught using traditional methods at the .05 level of statistical significance.

Keyword: Learning Achievement, Thai Language, Ninth Grade Students, Multimedia

1. บทนำ

ภาษาไทยมีคำยืมภาษาต่างประเทศปะปนมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย ซึ่งในศตวรรษที่ 1 ของพ่อขุนรามคำแหงปรากฏคำภาษาบาลี สันสกฤต เขมร มอญ เปอร์เซีย และปัจจุบัน คำยืมภาษาต่างประเทศปรากฏในภาษาไทยมากกว่าในอดีตและมีอย่างแพร่หลาย เช่น มลายู ลาว พม่า จีน อังกฤษ ญี่ปุ่น เป็นต้น อาจเกิดจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น การทูต การศึกษา เทคโนโลยีทางการสื่อสาร (รัชตพล ชัยเกียรติธรรม, 2557:44)

คำยืมภาษาต่างประเทศมีอิทธิพลต่อภาษาไทยคือทำให้จำนวนคำในภาษาไทยเพิ่มมากขึ้นและสะดวกในการใช้หลายอย่าง ซึ่งอิทธิพลเหล่านี้มีหลายประการ ได้แก่ อิทธิพลที่มีต่อระบบเสียงภาษาไทย เช่น มีเสียงพยัญชนะต้นควบเพิ่มมากขึ้น มีเสียงตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา อิทธิพลต่อวงศัพท์ เนื่องจากภาษาต่างประเทศมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงศัพท์เดิม ใช้วิธีการสร้างคำแบบคำยืมหรือประสมกับคำยืม และทำให้ภาษาพูดและภาษาเขียนของไทยแตกต่างกันทั้งนี้เนื่องจากไทยรับคำยืมเข้ามาใช้เป็นคำสุภาพ ซึ่งถือเป็นผลดีในการยืมคำ แต่มีผลเสียของการยืมคำศัพท์มาใช้เช่นกันกล่าวคือเกิดผลกระทบของการเพิ่มคำศัพท์ เช่น คำไวพจน์ คำพ้องเสียง คำเหล่านี้ทำให้ภาษาไทยเกิดการเขียนสะกดคำไม่ถูกต้องเพราะเกิดจากแนวเทียบผิด เขียนสะกดการันต์ไม่ถูกต้อง ออกเสียงผิดเพี้ยนจากภาษาผู้ให้ยืมใช้คำต่างประเทศปนภาษาไทยทั้งที่มีคำไทยใช้อยู่แล้ว (มัลลิกา มาภา, 2559:137)

จากผลเสียของการยืมคำภาษาต่างประเทศมาใช้ในภาษาไทยข้างต้นทำให้มีการกำหนดเรื่องคำที่มาจากภาษาต่างประเทศในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ในสาระที่ 4 หลักการใช้ภาษาไทย มาตรฐาน ท 4.1 เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลง

ของภาษาและพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ โดยได้กำหนดเป็น ตัวชี้วัดในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2-4 และได้กล่าวถึงในคุณภาพของผู้เรียนเมื่อจบมัธยมศึกษาปีที่ 3 และใน หัวข้อเรียนรู้อะไรในภาษาไทย (กรมวิชาการ, 2551:37-55)

แม้ว่าในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2-3 จะมีการจัดการเรียนการสอนเรื่องการจำแนกและใช้คำที่มาจาก ภาษต่างประเทศ แต่พบว่าผลคะแนนการสอบ O-Net วิชาภาษาไทย สารหลักการใช้ภาษาไทย ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนบพิตพิทยาศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ย 37.02 ซึ่งน้อยที่สุดจากสาระการเรียนรู้ทั้งหมดของ ภาษาไทย และคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศ แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการใช้ ภาษาไทย ซึ่งอาจจะสืบเนื่องมาจากการเรียนการสอนที่ขาดความน่าสนใจและสื่อการสอนที่ไม่สร้างความสนใจของ ผู้เรียน ดังที่ อัจฉรา ชิวพันธ์ (2552:90) กล่าวว่า การสอนหลักภาษาไทย ถ้าครูมุ่งสอนเนื้อหาเพียงอย่างเดียว จะทำให้ผู้เรียนรู้สึกเบื่อหน่าย เพราะไม่เห็นประโยชน์ของการเรียนหลักภาษาไทย และคิดว่าเป็นเรื่องที่ไม่จำเป็น เนื่องจากการสอนของครูไม่น่าสนใจ ซึ่งสอดคล้องกับสุนันทา ยินดีธรรม (2557:76) ได้กล่าวว่า ควรพัฒนาสื่อ ประสมสำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ เพื่อดึงดูดความสนใจของนักเรียนและช่วยให้การจัดการเรียนรู้มี ประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลดีต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในแต่ละรายวิชาอย่างแท้จริง นอกจากนี้ควร สำนวจความต้องการของนักเรียนในการเลือกสื่อประสม และให้โอกาสนักเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย และสอดคล้องกับผลวิจัยของพัชรินทร์ บุรณะกร และ กิตติพงษ์ พุ่มพวง (2563:93) พบว่าผลสัมฤทธิ์ด้านการ เรียนรู้คุณค่านวัตกรรมคดีไทยผ่านสื่อประสม หลังการเรียนรู้มีประสิทธิภาพสูงกว่าก่อนการเรียนรู้ อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นเดียวกับผลการวิจัยของสุภาววรรณ ฤกษ์กำลัง แดง สุธรรม และทิพวรรณ แก้ว สอนดี (2565:41) ศึกษาผลของการใช้มัลติมีเดียสำหรับการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องวรรณยุกต์ อักษร 3 หมู่ และ การผันวรรณยุกต์ ส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านและการเขียนไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มี คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะสร้างสื่อประสมประกอบการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย เรื่อง คำที่มาจาก ภาษาต่างประเทศ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของสื่อประสมวิชาภาษาไทย เรื่องคำที่มาจากภาษาต่างประเทศของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง คำที่มาจากภาษาต่างประเทศของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้สื่อประสมและการสอนตามปกติ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. แบบแผนการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ศึกษากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนนบพิตพิทยาศาสตร์ จำนวน 153 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับชั้น 3 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2 โรงเรียนนบพิตพิทยาศาสตร์ จำนวน 63 คน โดยผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ทั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ห้อง 3 จำนวน 33 คน เป็นกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อประสมและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ห้อง 2 จำนวน 30 คน เป็นกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 สื่อประสม เรื่อง คำที่มาจากภาษาต่างประเทศ จำนวน 5 ชุด ได้แก่ 1) คำที่มาจากภาษาบาลี สันสกฤต 2) คำที่มาจากภาษาเขมร 3) คำที่มาจากภาษาจีน 4) คำที่มาจากภาษาชวา-มลายู 5) คำที่มาจากภาษาอังกฤษ ผลการประเมินความเหมาะสมและคุณภาพของสื่อประสม จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Rating Scale) พบว่าสื่อประสมมีความเหมาะสมและมีคุณภาพดีมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.90-4.93 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.06-0.09

3.2 แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อประสม จำนวน 8 แผน แผนละ 50 นาที ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง และความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ซึ่งผลการพิจารณาวิเคราะห์หา ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่า IOC เท่ากับ 1 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 0.5

3.3 แผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ จำนวน 8 แผน แผนละ 50 นาที ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง และความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ซึ่งผลการพิจารณาวิเคราะห์หาค่าดัชนี ความสอดคล้อง (IOC) มีค่า IOC เท่ากับ 1 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 0.5

3.4 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นข้อสอบแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้อง และความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยพิจารณาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาของข้อสอบกับจุดประสงค์ การเรียนรู้ ผลคือข้อสอบที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปมีจำนวน 40 ข้อ ซึ่งมีค่าอยู่ที่ 0.67 – 1.00 วิเคราะห์ค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.28 – 0.76 มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.20-0.58 และค่าความเชื่อมั่น (KR-20) ของแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีค่าเท่ากับ 0.75

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยดำเนินการสอนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้ระยะเวลาในการสอนตามตารางสอนที่ทางโรงเรียนกำหนดในห้องเรียนที่เป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม โดยใช้เวลาคาบเรียนละ 50 นาที สัปดาห์ละ 3 คาบเรียน รวม 3 สัปดาห์ ดังนี้

4.1.1 กลุ่มทดลอง สอนโดยใช้สื่อประสม เรื่องคำที่มาจากภาษาต่างประเทศ จำนวน 5 ชุด ที่สร้างขึ้นและมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80

4.1.2 กลุ่มควบคุม สอนโดยใช้วิธีการสอนแบบปกติ

4.2 หลังจากเรียนครบจำนวน 3 สัปดาห์แล้วผู้วิจัยดำเนินการทดสอบหลังเรียนกับผู้เรียน ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องคำที่มาจากภาษาต่างประเทศ ในภาษาไทย

4.3 ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการทดสอบหลังเรียนมาวิเคราะห์ด้วยกระบวนการทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อพัฒนาเครื่องมือที่ใช้สำหรับการวิจัย

5.1.1 วิเคราะห์เพื่อหาประสิทธิภาพของสื่อประสม เรื่องคำที่มาจากภาษาต่างประเทศที่สร้างขึ้นตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 โดยใช้ค่าเฉลี่ย

5.1.2 วิเคราะห์เพื่อหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อประสม แผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องคำที่มาจากภาษาต่างประเทศ โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item – Objective Congruence: IOC)

5.1.3 วิเคราะห์เพื่อหาค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องคำที่มาจากภาษาต่างประเทศ

5.1.4 วิเคราะห์เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องคำที่มาจากภาษาต่างประเทศ โดยใช้วิธีของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson) ด้วยสูตร KR-20

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบสมมติฐาน

5.2.1 วิเคราะห์เพื่อหาประสิทธิภาพของสื่อประสม เรื่องคำที่มาจากภาษาต่างประเทศที่สร้างขึ้นตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 โดยใช้ค่าเฉลี่ย

5.2.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องคำที่มาจากภาษาต่างประเทศ ของนักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เพื่อทดสอบสมมติฐานของการวิจัย โดยใช้สถิติ t-test แบบ Independent

4. ผลการวิจัย

1. ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพของสื่อประสมวิชาภาษาไทย เรื่องคำที่มาจากภาษาต่างประเทศ

ตารางที่ 1 ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพของสื่อประสมวิชาภาษาไทย เรื่องคำที่มาจากภาษาต่างประเทศ

การหาประสิทธิภาพ	จำนวนนักเรียน (คน)	ประสิทธิภาพของกระบวนการ		ประสิทธิภาพของผลลัพธ์		E1/E2
		$\bar{x}$	ร้อยละ(E1)	$\bar{x}$	ร้อยละ(E2)	
รายบุคคล	3	40.67	81.33	16.33	81.67	81.33/81.67
กลุ่มย่อย	9	40.11	80.22	16.22	81.11	80.22/81.11
ภาคสนาม	30	40.90	81.80	16.36	81.83	81.80/81.83

จากตารางที่ 1 ผลการทดสอบหาประสิทธิภาพของสื่อประสมวิชาภาษาไทย เรื่องคำที่มาจากภาษาต่างประเทศมีประสิทธิภาพ ดังนี้ ชั้นที่ 1 (แบบรายบุคคล) มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.33/81.67 ชั้นที่ 2 (แบบกลุ่มย่อย) มีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.22/81.11 และชั้นที่ 3 (แบบภาคสนาม) มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.80/81.83 แสดงให้เห็นว่า ประสิทธิภาพของสื่อประสมวิชาภาษาไทย เรื่องคำที่มาจากภาษาต่างประเทศ มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ 80/80

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง คำที่มาจากภาษาต่างประเทศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้สื่อประสมและการสอนตามปกติ

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง คำที่มาจากภาษาต่างประเทศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้สื่อประสมและการสอนตามปกติ

วิธีการสอน	n	$\bar{x}$	S.D.	t	Sig.
การสอนโดยใช้สื่อประสม	33	12.82	1.75	3.915	<.001*
การสอนตามปกติ	30	10.43	2.88		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง คำที่มาจากภาษาต่างประเทศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้สื่อประสมและการสอนตามปกติ พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการสอนโดยใช้สื่อประสมมีคะแนนสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามปกติอย่าง

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = 3.915$, $Sig. = <.001$) โดยที่นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนโดยใช้สื่อประสม คะแนนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 12.82 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.75 และนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการปกติ คะแนนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 10.43 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.88

5. อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง คำที่มาจากภาษาต่างประเทศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้สื่อประสมและการสอนตามปกติ สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. จากผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของสื่อประสมวิชาภาษาไทย เรื่อง คำที่มาจากภาษาต่างประเทศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพ(E1/E2) เท่ากับ 81.80/81.83 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่กำหนดไว้ เนื่องจากผู้วิจัยได้คัดเลือกสื่อที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียนและสร้างสื่อตามความต้องการของผู้เรียน ซึ่งประกอบด้วยสื่อวีดิทัศน์ที่มีภาพและเสียงที่น่าสนใจ Canva Presentation และใบความรู้ที่นำเสนอข้อมูลด้วยข้อความหลากหลายสีและรูปภาพที่สอดคล้องกับเนื้อหา ตลอดจนแบบฝึกหัดที่นำเสนอด้วย Liveworksheet ที่นักเรียนสามารถทำแบบฝึกหัดออนไลน์ มีทั้งแบบให้นักเรียนพิมพ์เติมคำตอบด้วยเอง แบบโยงหรือจับคู่คำตอบ แบบเลือกตอบ จริงเท็จ แบบลากคำตอบมาเติม แบบทำเครื่องหมาย ✓ แบบเลือกคำตอบจากตัวเลือก นอกจากนี้ยังมีการหาประสิทธิภาพของสื่อประสมโดยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพัฒนาสื่อประสมให้มีความเหมาะสมและสมบูรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศุภลักษณ์ ยัมพะอาลัย, จันทร์พาณิชย์ และภราดร แก้วบุตรดี (2566) ที่พบว่า ผลการพัฒนาสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง ปัจจัยการผลิตสินค้าและบริการ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุศิษย์วิทยา 3 ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ (E1) 84.15 (E2) 83.93 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เอกภพ พรหมสุทธิรักษ์ (2560) ที่พบว่าสื่อประสมประกอบการเรียนรายวิชา ส33202 เหตุการณ์ปัจจุบัน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 86.41/81.76 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80

2. จากผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง คำที่มาจากภาษาต่างประเทศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้สื่อประสมสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ เนื่องจากนักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนที่ใช้สื่อการสอนที่ไม่ได้มีเพียงข้อความจากหนังสือเรียนหรือเสียงบรรยายของครูเพียงอย่างเดียว แต่การมีสื่อประสมที่ประกอบด้วยวีดิทัศน์ รูปภาพ และใบงานที่สามารถมีปฏิสัมพันธ์และตอบโต้ได้ สามารถสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับนักเรียนได้มากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย เรื่อง การรู้เชิงทักษะจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ: กระบวนการคิดการเรียนรู้ และการสื่อสารด้วยภาพ ของสุนิต เวชโช และจิตทิพย์ ณ สงขลา (2563: 476) ซึ่งได้สรุปผลว่าวิจัยว่า กระบวนการเรียนรู้ด้วยภาพ ทำให้รับรู้ จดจ่อกับภาพและสร้างความทรงจำเพื่อการใช้งาน และผู้สอนสามารถนำภาพมาใช้เป็นสื่อประกอบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริม การพัฒนาการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น และในกระบวนการสื่อสารด้วยภาพ จะช่วยสร้างความสนใจให้กับผู้รับ

สาร และสามารถสื่อสารออกไปได้ตรงตามความหมาย ด้วยเหตุนี้สื่อประสมจึงส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภลักษณ์ ยัมพะ (2566: 8) พบว่านักเรียนที่เรียนด้วยสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง ปัจจัยการผลิตสินค้าและบริการ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เอกภพ พรหมสุทธิรักษ์ (2560: 83) ที่พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน รายวิชา ส33202 เหตุการณ์ปัจจุบัน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 รวมทั้งงานวิจัยของ พิมพ์พร บังวัด (2563: 93) ที่ศึกษาความสามารถในการฟัง และการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังจากได้รับการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ภาษา เพื่อการสื่อสาร ประกอบสื่อประสม เพื่อส่งเสริมความสามารถในการฟัง และการพูดภาษาอังกฤษ พบว่า ความสามารถในการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนมีผลรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดี เมื่อเทียบกับเกณฑ์การประเมินและความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนอยู่ในระดับดี เมื่อเทียบกับเกณฑ์การประเมิน

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การใช้สื่อประสมในการจัดการเรียนเรียนรู้ ครูและนักเรียนต้องมีความพร้อมในอุปกรณ์ เช่น คอมพิวเตอร์ ลำโพง โทรศัพท์มือถือ รวมทั้งสัญญาณอินเทอร์เน็ต เพื่อการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ
2. การสร้างสื่อประสมในการจัดการเรียนรู้ควรสร้างสื่อประสมตามความเหมาะสมกับเนื้อหา และวัยของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การทำวิจัยครั้งต่อไปอาจจะนำการใช้สื่อประสมไปทำการวิจัยร่วมกับรูปแบบการสอนหรือเทคนิคการสอนที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนในยุคปัจจุบัน
2. การทำวิจัยครั้งต่อไปอาจนำการใช้สื่อประสมไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ในเรื่องอื่น ๆ ในวิชาภาษาไทยหรือวิชาอื่น ๆ ตามความเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. กรมวิชาการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- พัชรินทร์ บุรณะกร & กิตติพงษ์ พุ่มพวง. (2563). *โครงการวิจัยการพัฒนาการเรียนรู้คุณค่าวรรณคดีไทยผ่านรูปแบบสื่อประสม: รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์*. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- พิมพ์พร บังวัด. (2563). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ภาษาเพื่อการสื่อสารประกอบสื่อประสม เพื่อส่งเสริมความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน). มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. สืบค้นเมื่อ

- 5 กันยายน 2567. จาก <http://202.28.34.124/dspace/bitstream/123456789/1054/1/60010585008.pdf>.
- มัลลิกา มาภา. (2559). *ภาษาต่างประเทศในภาษาไทย*. อุตรธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี. สืบค้นเมื่อ 3 สิงหาคม 2567, จาก <https://pubhtml5.com/iacfx/aonc/basic/>
- รัชตพล ชัยเกียรติธรรม. (2557). การวิเคราะห์และเปรียบเทียบคำยืมภาษาอังกฤษที่ปรากฏในภาษาไทยและภาษาจีน. *วารสารภาษาและภาษาศาสตร์*. 33 (1). หน้า 43-61.
- ศุภลักษณ์ ยิ้มพะอาลัย, จันทร์พานิชย์ และภาราดร แก้วบุตรดี. (2566). การพัฒนาสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง ปัจจัยการผลิตสินค้าและบริการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุศิษย์วิทยา 3 อำเภอเมืองอุทัยธานี จังหวัดอุทัยธานี. *วารสารวิจัยและวิชาการบวรพัฒน์*. 2 (2).
- สุนิต เวชโช, และใจทิพย์ ณ สงขลา. (2563). การรู้เชิงทัศน์จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ: กระบวนทัศน์ในการคิด การเรียนรู้ และการสื่อสารด้วยภาพ. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์*. 23 (4). หน้า 464-478
- สุนันทา ยินดีรัมย์, บุญเรือง ศรีเหรียญ และชาติรี เกิดธรรม. (2557). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยสื่อประสม กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3*. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์. 8 (2). หน้า 65-78.
- สุภาวรรณ ฤกษ์กำลัง, แดง สุธรรม และทิพวรรณ แก้วสอน. (2565). การพัฒนามัลติมีเดีย สำหรับการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องวรรณยุกต์ อักษร 3 หมู่ และการผันวรรณยุกต์ เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านและการเขียนไทยของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. *วารสารครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*. 16 (1). หน้า 35-43.
- อัจฉรา ชิวพันธ์. (2552). *ภาษาพาสอน: เรื่องนำรู้สำหรับครูภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เอกภพ พรหมสุทธิรักษ์. (2560). *การพัฒนาสื่อประสมประกอบการเรียน รายวิชา ส33202 เหตุการณ์ปัจจุบัน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์. สืบค้นเมื่อ 5 กันยายน 2567. จาก <https://libdoc.dpu.ac.th/thesis/161753.pdf>.

ธรรมาภิบาลในการส่งออกทุเรียนของประเทศไทย Good Governance in Thailand's Durian Exportation

ทงศ์ศักดิ์ ใจช่วย¹, จอมเดช ตรีเมฆ²

^{1,2}วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม, มหาวิทยาลัยรังสิต, ปทุมธานี, ประเทศไทย

Thanongsak Chaichuy¹, Jomdet Trimek²

^{1,2}College of Leadership and Social Innovation, Rangsit University, Pathum Thani, Thailand

✉: thanongsakchaichuy@gmail.com

(Corresponding Email)

Received: 22 February 2025; Revised: 21 March 2025; Accepted: 29 March 2025

© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้วิเคราะห์ปัญหาธรรมาภิบาลในการส่งออกทุเรียนของประเทศไทย และเสนอแนวทางพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติที่ดีและนโยบายการค้าที่เป็นธรรม โดยอาศัยข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ประกอบการส่งออกทุเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 12 คน ได้แก่ ผู้ประกอบการส่งออกทุเรียน จำนวน 8 ราย และผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการเกษตร จำนวน 4 ราย ผลการศึกษาพบว่า 1) ปัญหาการค้าที่ไม่เป็นธรรมการส่งออกทุเรียนของประเทศไทย ได้แก่ การควบคุมและเหมาะสมผลผลิต การคัดเกรดและควบคุมราคา ระบบกฎระเบียบที่ซับซ้อน การถูกสวมสิทธิ์ทุเรียนจากประเทศเพื่อนบ้าน และการแทรกแซงจากกลุ่มทุนสีเทา 2) มาตรฐานในการปฏิบัติที่ดีของการส่งออกทุเรียนของประเทศไทย ได้แก่ ราคาทุเรียน การขนส่งและระบบตรวจสอบ การควบคุมคุณภาพทุเรียนให้ได้มาตรฐาน การตรวจสอบสารเคมีต้องห้ามและทุเรียนอ่อน และการมีมาตรฐานที่ชัดเจนและการควบคุมก่อนการตัดและส่งออกทุเรียนภายในประเทศ และ 3) นโยบายการค้าที่เป็นธรรมของภาคการเกษตรด้านการส่งออกทุเรียนของประเทศไทย ได้แก่ การควบคุมคุณภาพทุเรียนเพื่อการส่งออก การส่งเสริมตลาดและตลาดใหม่ การสนับสนุนด้านโครงสร้างพื้นฐานและระบบการขนส่ง การช่วยเหลือด้านการเงินสำหรับผู้ประกอบการ และการพัฒนาการส่งออกทุเรียนร่วมกันระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน

คำสำคัญ: ธรรมาภิบาล, การส่งออกทุเรียน, ผู้ประกอบการ, ทุเรียน

Abstract

This research analyzes the problems of governance in Thailand's durian exports and proposes guidelines for developing good practice standards and fair-trade policies. Data was collected through in-depth interviews with durian packing house operators and related agencies, using a purposive sampling method with a total of 12 participants, including 8 durian export business operators and 4 representatives from pertinent agricultural policy agencies. The findings indicated that the durian export sector in Thailand is subject to unjust trade practices, which include production control and bulk purchasing, grading and price control, complex regulatory systems, misrepresentation of durians from neighboring countries, and interventions by gray-market investors. Durian pricing, transportation and inspection systems, quality control to ensure compliance with standards, chemical residue and immature durian inspections, and clear pre-harvest and export regulations within the country are all critical components of best practice standards for durian exportation in Thailand. The research recommends the implementation of quality control measures for exported durians, market expansion and diversification, financial assistance for business operators, support for infrastructure and logistics systems, and collaborative development of durian exports between the government and the private sector to implement fair trade policies for Thailand's agricultural sector in durian exports.

Keyword: Governance, Durian exportation, Entrepreneur, Durian Warehouse

1. บทนำ

ประเทศไทยเป็นพื้นที่เกษตรกรรมมาอย่างยาวนาน ได้มีหลักฐานระบุเรื่องการปลูกทุเรียนในประเทศไทยที่มีมาตั้งแต่สมัยอยุธยาโดยมีการปรับปรุงพันธุ์อย่างสม่ำเสมอตลอดมา โดยระบบของสังคมไทย เช่น การนิยมเอาผลไม้ที่ดีที่สุดถวายพระหรือเป็นของกำนัลเจ้านาย รวมทั้งระบบของรัฐ เช่น การเก็บอากรเกี่ยวกับต้นไม้ เป็นการส่งเสริมเกมบังคับให้ทุกคนต้องปรับปรุงพืชผลของตนเอง ส่งผลให้เมืองไทยมีพันธุ์ไม้ผลดี ๆ หลากหลายชนิดมาจนถึงสมัยปัจจุบัน แสดงให้เห็นว่างานปรับปรุงพันธุ์ไม้ผลของประเทศไทยโดยชาวบ้านได้เริ่มตั้งแต่สมัยอยุธยาเป็นต้นมา และเป็นมรดกตกทอดจากบรรพบุรุษ (หิรัญ หิรัญประดิษฐ์, ม.ป.ป.) โดยในปัจจุบันทุเรียนนั้น ถือเป็นราชาแห่งผลไม้ และเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยทุเรียนที่เพาะปลูกในประเทศไทยมี หลากหลายสายพันธุ์มากกว่า 200 พันธุ์แต่มีพันธุ์ที่เป็นที่นิยมสำหรับการบริโภคและการค้า และได้รับการส่งเสริมประมาณ 5 พันธุ์ ได้แก่ ชะนี หมอนทอง ก้านยาว พวงมณี และกระดุม นอกจากนี้ ยังมีพันธุ์ทุเรียนที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็น สินค้าบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication : GI) ได้แก่ ทุเรียนนนท์ ทุเรียนป่าละอู ทุเรียนปราจีน ทุเรียนหลงลับแลอุตรดิตถ์ ทุเรียนหลินลับแลอุตรดิตถ์ ทุเรียน ภูเขาไฟ ศรีสะเกษ ทุเรียนในวงระนอง ทุเรียนสาธิตกาพังงา เป็นต้น ซึ่งจังหวัดที่มีผลผลิตมากที่สุด 10 อันดับแรก คือ จันทบุรี ชุมพร ระยอง ตราด นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี ยะลา ระนอง อุตรดิตถ์ และนราธิวาส (สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า, 2562) และพื้นที่ที่มีการปลูกทุเรียนมากที่สุดในประเทศ

ไทย อยู่ในภาคใต้ รองลงมา คือ ภาคตะวันออก ภาคเหนือ ตะวันออกเฉียงเหนือ ตะวันตก และภาคกลาง แต่พื้นที่ที่ให้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่สูงที่สุด คือ ภาคตะวันออก รองลงมาคือ ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคเหนือ ตามลำดับ

แม้ว่าประเทศไทยจะเป็นประเทศที่มีการส่งออกทุเรียนเป็นอันดับ 1 ของโลกอย่างต่อเนื่อง แต่เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนยังประสบปัญหาโดยส่งผลให้เกิดกระทบกลไกในระบบตลาดการค้าทุเรียน ได้แก่ 1) ปัญหาภาวะโลกร้อน ปัญหากล้าง อาจทำให้มีผลต่อการออกดอกของทุเรียนและการติดผลทุเรียน ทำให้เกษตรกรประสบปัญหาการขาดทุนจากปริมาณผลผลิตทุเรียนลดลง 2) ปัญหาน้ำท่วม ปัญหาน้ำท่วมสำหรับทุเรียน ไม่ค่อยมีปัญหามากนักเนื่องจากทุเรียนเป็นพืชที่ทนต่อน้ำท่วมขังได้พอสมควร แต่อาจส่งผลทำให้ดอกและผลอ่อนของทุเรียนออกมามากและทำให้ดอกไม่สมบูรณ์ ทำให้ผลทุเรียนไม่มีคุณภาพ 3) ปัญหาโรคระบาด โรคระบาดในสวนทุเรียนส่วนใหญ่จะมาพร้อมกับปัญหากล้างและปัญหาน้ำท่วมทำให้ต้นทุเรียนอ่อนแอและขาดสารอาหารได้ง่าย จึงง่ายต่อการเกิดโรคระบาดต่างๆ ได้ ศัตรูที่สำคัญของต้นทุเรียน ได้แก่ โรครากเน่าโคนเน่า โรคจากเชื้อราไฟทอปธอรา โรคราใบติด โรคราสีมพู่ โรคเพลี้ยไก่แจ้ (นิพนธ์ วิสารทนนท์, 2560) 4) ปัญหาการแย่งตลาดทางการค้าของประเทศจีนซึ่งได้เริ่มการศึกษาและทดลองปลูกทุเรียนเองในพื้นที่ที่เหมาะสม โดยเฉพาะบนเกาะไหหลำ 5) ปัญหาการรับซื้อผลไม้ไทยกำลังถูกแทรกแซงจากกลุ่มทุนต่างประเทศ (ทุนจีนสีเทา) ในการเข้ามาซื้อผลไม้ไทยถึงสวน ทำให้ราคาผลไม้ในประเทศ เช่น ทุเรียน มังคุด มะม่วง มีราคาสูงขึ้น ส่งผลให้มีการล้มต้นยางและหันมาปลูกผลไม้มากขึ้น โดยเฉพาะในจังหวัดจันทบุรีพ่อค้าและนายทุนชาวจีนได้เข้ามาเปลี่ยนแปลงการรับซื้อผลไม้ไทย มีพ่อค้าชาวจีนเข้ามาตั้งโรงคัดบรรจุผลไม้หรือที่เรียกกันว่า “ล้าง” หรือ “ล้างเงิน” มากขึ้น เพื่อรับซื้อผลไม้ไทยถึงในสวนและส่งออกปาสาธารณรัฐประชาชนจีน ส่งผลให้ราคาทุเรียนปรับตัวสูงขึ้น การลักลอบตัดทุเรียนด้อยคุณภาพ(ทุเรียนอ่อน)เข้าสู่ระบบตลาด ปัญหาจากการส่งออกทุเรียนไปจีนที่ติดขัดเรื่องการขนส่งที่ล่าช้า และส่งผลให้มีการครอบงำการค้าผลไม้ไทยและการขยายฐานไปยึดครองการค้าผลไม้ไทยในอีกหลายจังหวัดในภูมิภาคต่างๆ ส่งผลให้เกษตรกรชาวสวนผลไม้ส่วนใหญ่เริ่มหวาดหวั่นว่าล้างเงินจะเข้ามาผูกขาดการซื้อขายและกำหนดราคาผลไม้ไทยในอนาคต ซึ่งหากปล่อยไว้โดยไม่มีมาตรการแก้ไข ป้องกันหรือควบคุม ธุรกิจการค้าผลไม้ไทยอาจประสบปัญหาวิกฤติการณ์ทางการเกษตรที่อาจส่งผลกระทบต่อเป็นวงกว้างทั้งต่อผู้บริโภคและต่อการค้าขายทุเรียนทั้งในและต่างประเทศ และมาตรฐาน GAP หรือ GMP และระบบตลาดการค้าทุเรียนของประเทศไทย 6) ปัญหาพฤติกรรมทางการค้าไม่เป็นธรรม มีการกระทำหรือตกลงร่วมกันอันมีลักษณะผูกขาดทางการค้า การประกอบธุรกิจโรงคัดบรรจุผลไม้ (ล้างเงิน) โดยมีการกระทำหรือตกลงร่วมกันระหว่างผู้ประกอบการเพื่อซื้อผลไม้จากชาวสวนเป็นจำนวนมาก ในขณะที่เดียวกันก็มีการกำหนดราคาสำหรับผลไม้บางส่วนให้ต่ำกว่าราคาตลาด อาจเข้าข่ายความผิดตามพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 7) ปัญหาการทำงานของคนต่างด้าว (บุคคลธรรมดา) การที่

คนต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในไทยต้องได้รับใบอนุญาตทำงาน (Work Permit) ตามพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2521 ประกอบกับต้องได้รับอนุญาตให้อยู่และทำงานในประเทศได้ (Permit to Stay) ตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมืองพ.ศ. 2522 8) ปัญหาการจัดเก็บภาษี การประกอบธุรกิจซื้อผลไม้หากมีการทำธุรกรรมขายสินค้าในประเทศไทยเพื่อส่งออกไปยังต่างประเทศ ถือเป็นการทำงานให้เกิดรายได้ขึ้นในประเทศไทย ซึ่งผู้มีรายได้มีหน้าที่ต้องเสียภาษีตามประมวลกฎหมายรัษฎากร 9) ปัญหาการจัดระเบียบการส่งออกนำเข้าผลไม้ ควรมีการกำหนดให้สมาคมการค้าที่ตั้งขึ้นเฉพาะเป็นตัวช่วยเสริมบทบาทการค้ากับดูแลการส่งออกนำเข้าผลไม้ของไทยให้เป็นมาตรฐานสากลเพื่อสร้างความถูกต้องและเป็นธรรม เช่น เรื่องการกำหนดเงื่อนไขทางการค้า การชำระเงิน เงื่อนไขการตลาด อย่างชัดเจน สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้เกิดความเป็นธรรมของสมาชิกที่ส่งออกไปและเป็นการส่งเสริมเหตุผลในการต่อรองเงื่อนไขที่ไม่เป็นธรรมจากประเทศผู้ซื้อ

ธรรมาภิบาลมีบทบาทสำคัญในการส่งออกทุเรียนของประเทศไทย เนื่องจากเป็นกลไกที่ช่วยในการดำเนินนโยบายและมาตรการต่าง ๆ เป็นไปอย่างโปร่งใส ยุติธรรม และมีประสิทธิภาพ การดำเนินงานที่สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลจะช่วยลดปัญหาการผูกขาด ลดอำนาจการครอบงำของกลุ่มทุนขนาดใหญ่ และส่งเสริมให้ผู้ประกอบการท้องถิ่นสามารถแข่งขันได้อย่างเป็นธรรม นโยบายภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับมาตรการส่งเสริมการตลาด การส่งออก การค้า และการนำเข้ามีบทบาทสำคัญในการสร้างความเป็นธรรมทางการค้า การส่งเสริมการตลาดช่วยเพิ่มโอกาสให้ผู้ประกอบการไทยที่เคยออกจากตลาดได้กลับมาแข่งขันอีกครั้ง อย่างไรก็ตาม ปัญหาการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมในตลาดทุเรียนยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญ ผู้ประกอบการไทยจำนวนมากต้องเผชิญกับการผูกขาดจากทุนต่างชาติ โดยเฉพาะล้งจีนที่เข้ามามีอิทธิพลเหนือห่วงโซ่อุปทาน ตั้งแต่การกำหนดราคา ไปจนถึงการควบคุมช่องทางการค้าส่งออก เมื่อมีความต้องการทุเรียนลดลง ผู้ประกอบการไทยซึ่งพึ่งพาการค้ากับกลุ่มทุนดังกล่าวอาจขาดความสามารถในการปรับตัว ส่งผลให้ราคาตกต่ำและเกิดสถานะผลไม้ล้นตลาด มาตรฐานในการปฏิบัติที่ดีของการส่งออกทุเรียนเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความโปร่งใสและลดการครอบงำของกลุ่มทุนเงินเทา มาตรฐานเหล่านี้ควรครอบคลุมตั้งแต่กระบวนการผลิต การคัดเลือกคุณภาพ ไปจนถึงระบบการขนส่ง เพื่อให้เกิดความมั่นใจในคุณภาพของผลผลิตและความเป็นธรรมในตลาด การกำหนดกฎหมายที่เข้มงวดเกี่ยวกับการค้าทุเรียนจะช่วยป้องกันการใช้ช่องโหว่ทางกฎหมายเพื่อสร้างความได้เปรียบอย่างไม่เป็นธรรม การค้าที่เป็นธรรมของภาคการเกษตรด้านการส่งออกทุเรียนจึงต้องอยู่บนพื้นฐานของธรรมาภิบาลที่เข้มแข็ง ทั้งในแง่ของการกำกับดูแลตลาด การสร้างมาตรฐานที่เป็นธรรม และการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง หากสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยลดการผูกขาดทางตลาด ส่งเสริมการแข่งขันที่เป็นธรรม และรักษาเสถียรภาพของตลาดทุเรียนในประเทศไทยให้เกิดความยั่งยืน ดังนั้น จากปัญหาทางด้านทางการค้าทุเรียนในประเด็นต่างๆตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการค้าที่ไม่เป็นธรรมการส่งออกทุเรียน และการกำหนดมาตรฐานในการปฏิบัติที่ดีของ

การส่งออกทุเรียน เพื่อเสนอแนะนโยบายการค้าที่เป็นธรรมของภาคการเกษตรด้านการส่งออกทุเรียนของประเทศไทย ซึ่งจะเป็นการป้องกันการผูกขาดทางตลาดลดการครอบงำการค้าผลไม้ไทย แก้ไขปัญหาของผู้ประกอบการล้งในประเทศไทยที่มีการปลูกทุเรียน ส่งเสริมการส่งออกทุเรียนของประเทศไทยให้เกิดความเป็นมาตรฐานโดยมีกฎหมายบังคับใช้อย่างจริงจัง และเพื่อให้เกิดการแข่งขันทางการค้าที่เป็นธรรมในการส่งออกทุเรียนของประเทศไทย

รูปภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2.วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการค้าที่ไม่เป็นธรรมการส่งออกทุเรียนของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษามาตรฐานในการปฏิบัติที่ดีของการส่งออกทุเรียนของประเทศไทย
3. เพื่อเสนอแนะนโยบายการค้าที่เป็นธรรมของภาคการเกษตรด้านการส่งออกทุเรียนของประเทศไทย

3. ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

3.1 แนวคิดหลักธรรมาภิบาล (Good Governance)

องค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาลขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่สอดคล้องกับองค์ประกอบที่สถาบันในระดับสากลได้กำหนดไว้ โดยมีการประยุกต์แต่ละหลักการเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของประเทศไทย เช่น ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.2542 ซึ่งมุ่งเน้นให้หน่วยงานของรัฐดำเนินงานตามภาระหน้าที่โดยยึดหลักพื้นฐาน 6 ประการ (สถาบันพระปกเกล้า, 2556) ได้แก่

1) หลักนิติธรรม หมายถึง การตรวจตรากฎหมายที่ถูกต้องเป็นธรรม การบังคับให้เป็นไปตามกฎหมาย การกำหนดกฎกติกา และการปฏิบัติตามกฎกติกา อย่างเคร่งครัด โดยคำนึงถึงสิทธิ เสรีภาพ ความยุติธรรม

2) หลักคุณธรรม หมายถึง ความยึดมั่นในความถูกต้องดีงามการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน เพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทนมีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ

3) หลักความโปร่งใส หมายถึง การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติ โดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์การให้มีความโปร่งใส

4) หลักความมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ และเสนอความคิดเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศ ไม่ว่าจะด้วยการแจ้งความเห็น การไต่สวนสาธารณะ การประชาพิจารณ์ และการแสดงประชามติ

5) หลักความรับผิดชอบ หมายถึง การตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึก รับผิดชอบต่อสังคมการใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมือง และการกระตือรือร้น ในการแก้ปัญหาตลอดจนการเคารพในความคิดเห็นที่ แตกต่างและความกล้าที่ จะยอมรับ ผลดีและผลเสียจากการก

6) หลักความคุ้มค่า หมายถึง การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยรณรงค์ให้คนไทยมีความประหยัดใช้ของอย่างคุ้มค่าสร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มีคุณภาพสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลกและรักษาพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน

3.2 ทฤษฎีการตลาด (Marketing Theory)

โดยแนวคิดการตลาดนั้นถือ กุญแจสำคัญเพื่อความสำเร็จ องค์การประกอบด้วยการกำหนดความต้องการของตลาดเป้าหมาย และการส่งมอบความพึงพอใจ ที่มีประสิทธิผล และประสิทธิภาพดีกว่าคู่แข่ง แนวคิดการตลาดประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ประการ คือ 1) ตลาดเป้าหมาย (Target Marketing) คือ ไม่มีบริษัทใดที่สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ทุกคน 2) ความต้องการลูกค้า (Customer Need)

คือ ทราบความต้องการของลูกค้า 3) การประสานงานตลาด (Coordinated Marketing) ประกอบด้วยกิจกรรม 2 ส่วน คือ 1) ประสานกิจกรรมการตลาด เช่น การขาย โฆษณา วิจัยตลาด การจัดการผลิตภัณฑ์ เป็นต้น และ 2) ประสานงานกับฝ่ายอื่นในบริษัท เช่น ฝ่ายการผลิต ฝ่ายการเงิน บัญชี ฝ่ายบุคลากร เป็นต้น และ 4) ความสามารถทำกำไร (Profitability) คือ เป็นธุรกิจเป้าหมายของธุรกิจคือกำไร (By product) (McDonald, 2002)

3.3 ทฤษฎีการค้าแบบผูกขาด (Monopoly Trade Theory)

เป็นแนวคิดที่อธิบายการค้าระหว่างประเทศภายใต้เงื่อนไขที่ตลาดหรืออุตสาหกรรมใดอุตสาหกรรมหนึ่งมีลักษณะผูกขาด กล่าวคือ มีผู้ผลิตหรือผู้ค้าหนึ่งรายครอบครองตลาดอย่างสิ้นเชิง ทำให้สามารถกำหนดราคาและควบคุมอุปทานของสินค้าได้ (Krugman & Obstfeld, 2009) ทฤษฎีนี้มีพื้นฐานมาจากความไม่สมบูรณ์ของการแข่งขันในตลาด ซึ่งแตกต่างจากการค้าภายใต้การแข่งขันสมบูรณ์ที่มีผู้ผลิตและผู้บริโภคจำนวนมาก

3.4 ทฤษฎีการแข่งขันที่ไม่สมบูรณ์ (Imperfect Competition Trade Theory)

เป็นแนวคิดที่อธิบายลักษณะของตลาดที่มีการจัดการและควบคุมที่ไม่สมบูรณ์ โดยที่ผู้ผลิตหรือผู้ค้าสามารถกำหนดราคาและปริมาณสินค้าได้ โดยไม่จำเป็นต้องแข่งขันกันอย่างเสรีเหมือนในตลาดที่มีการแข่งขันสมบูรณ์ ทฤษฎีนี้มักถูกใช้เพื่อวิเคราะห์ตลาดที่มีลักษณะของผู้ขายน้อยราย (Oligopoly) หรือผู้ขายเพียงรายเดียว (Monopoly) ซึ่งส่งผลให้มีการกำหนดราคาที่สูงกว่าค่าตลาดที่เป็นธรรมและปริมาณการผลิตที่ต่ำกว่าที่ควรจะเป็น (Helpman & Krugman, 1985)

3.5 ทฤษฎีการกีดกันทางการค้า (Trade Barriers Theory)

ทฤษฎีการกีดกันทางการค้าอธิบายถึงกลไกที่รัฐบาลใช้ในการควบคุมและจำกัดการค้าระหว่างประเทศเพื่อปกป้องอุตสาหกรรมภายในประเทศ โดยวิธีการต่างๆ ที่ใช้กีดกันการค้า ได้แก่

1) การตั้งภาษี รัฐบาลอาจกำหนดภาษีนำเข้าสำหรับสินค้าเพื่อเพิ่มราคาและทำให้สินค้าท้องถิ่นมีความสามารถในการแข่งขันมากขึ้น ตัวอย่างเช่น เมื่อมีการเพิ่มภาษีนำเข้าสำหรับสินค้าเกษตรจากต่างประเทศ ทำให้ราคาสินค้าเหล่านี้สูงขึ้น ส่งผลให้ผู้บริโภคมีแนวโน้มที่จะเลือกซื้อสินค้าในประเทศมากกว่า (Krugman & Obstfeld, 2009)

2) การจำกัดปริมาณการนำเข้า รัฐบาลอาจกำหนดโควต้าหรือจำกัดจำนวนสินค้าที่สามารถนำเข้าสู่ประเทศได้ ตัวอย่างเช่น การจำกัดจำนวนการนำเข้ารถยนต์เพื่อปกป้องอุตสาหกรรมรถยนต์ในประเทศ (Irwin, 2002)

3) การควบคุมคุณภาพและมาตรฐาน: รัฐบาลอาจกำหนดมาตรฐานคุณภาพสำหรับสินค้านำเข้า เพื่อปกป้องผู้บริโภคและให้แน่ใจว่าสินค้าที่เข้ามาตรงตามมาตรฐานที่กำหนด (Ahearn et al., 2004)

3.6 ทฤษฎีตลาดสินค้าเสมือน (Product Differentiation Theory)

ทฤษฎีนี้อธิบายถึงการสร้างความแตกต่างให้กับสินค้าของผู้ผลิตเพื่อให้สามารถแข่งขันในตลาดได้ โดยการสร้างความแตกต่างสามารถทำได้หลายวิธี ได้แก่ 1) ความแตกต่างในสินค้า คือ ผู้ผลิตสามารถสร้างพีเจอร์หรือแบรนด์ที่แตกต่างจากสินค้าคู่แข่ง ซึ่งจะทำให้ผู้บริโภคมีแนวโน้มที่จะเลือกซื้อสินค้าจากผู้ผลิตนั้น (Chamberlin, 1933) 2) การตั้งราคา คือ เมื่อสินค้ามีความแตกต่าง ผู้ผลิตสามารถตั้งราคาในระดับที่สูงขึ้นได้ เนื่องจากผู้บริโภคยินดีจ่ายเพื่อสินค้าที่มีคุณค่าหรือคุณภาพที่ดีกว่า (Lancaster, 1990) และ 3) การตอบสนองต่อความต้องการของตลาด คือ ผู้ผลิตสามารถปรับเปลี่ยนผลิตภัณฑ์ตามความต้องการและแนวโน้มของตลาดได้ เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค (Hotelling, 1929)

3.7 ทฤษฎีการปกป้องตลาด (Protectionism Theory)

ทฤษฎีการปกป้องตลาดเน้นการสนับสนุนมาตรการกีดกันทางการค้าเพื่อปกป้องอุตสาหกรรมภายในประเทศ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อ ส่งเสริมการจ้างงาน มาตรการปกป้องสามารถช่วยรักษาโอกาสการจ้างงานในอุตสาหกรรมที่สำคัญ เช่น เมื่อมีการปกป้องอุตสาหกรรมสิ่งทอจากการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศ (Stiglitz, 2002) การพัฒนาอุตสาหกรรมสนับสนุนให้มีการลงทุนในอุตสาหกรรมภายในประเทศเพื่อให้สามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ (Rodrik, 1997) และ ลดความเสี่ยงจากการพึ่งพาต่างประเทศ: การปกป้องตลาดช่วยลดความเสี่ยงจากการพึ่งพาสินค้านำเข้าซึ่งอาจทำให้เศรษฐกิจมีความไม่มั่นคง (Irwin, 2002)

3.8 แนวคิดทฤษฎีห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain)

การจัดการห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Management) นั้น เป็นการนำกลยุทธ์วิธีการแนวปฏิบัติหรือทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ในการจัดการ การส่งต่อ วัตถุดิบ สินค้า หรือบริการจากหน่วยหนึ่งในห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) ไปยังอีกหน่วยหนึ่งอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีต้นทุนรวมในห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) ต่ำที่สุด และได้รับวัตถุดิบ สินค้า หรือการบริการตามเวลาที่ต้องการพร้อมกันนั้นยังมีการสร้างความร่วมมือกัน ในการแบ่งปันข้อมูลข่าวสาร ไม่ว่าจะด้วยวิธีการใดก็ตามเพื่อให้ทราบถึงความต้องการอันเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการส่งต่อของวัตถุดิบ สินค้า หรือการบริการนำไปสู่การได้รับผลประโยชน์ร่วมกันของทุกฝ่าย (ธนิต โสรรัตน์, 2550)

3.9 แนวคิดทฤษฎีห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain)

ห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) เป็นแนวคิดหนึ่งของ Porter (1985) ที่แสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบอนุกรมของกิจกรรมต่างๆ ในห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) ที่เพิ่มคุณค่าให้กับตัวสินค้าผลิตภัณฑ์ (Products) บริการ (Service) ที่ต้องการขายโดยการเพิ่มคุณค่าจากกิจกรรมการแปรสภาพวัตถุดิบเพื่อป้อนเข้าสู่ขั้นตอนการผลิต และขายในราคาที่สูงกว่าต้นทุนของวัตถุดิบ

3.10 แนวคิดทฤษฎีการบูรณาการ (Integrative Theory)

Gusztav (2005) ใช้แนวคิดของการบูรณาการเพื่อเสนอทางออกของระบบบริหารจัดการ ภาครัฐ ซึ่งได้กล่าวไว้ว่า การบูรณาการสามารถกระทำได้ทั้งการบูรณาการโดยการนำสิ่งที่มีอยู่จริงมาบูรณาการหรือการบูรณาการทางความคิด โดยขั้นตอนของการบูรณาการของ Gusztav ได้เสนอแนวคิด ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การถอดกรอบ เพื่อที่จะให้หลุดจากกับดักทางความคิด วัฒนธรรม ความรู้ หรือประสบการณ์

ขั้นตอนที่ 2 การขยายกรอบ โดยอาศัยฐานแนวคิดในเรื่ององค์รวม สหวิทยาการความคิด โดยวิธีอุปนัย การมองประสานชีวิตตรงข้าม หรือ มองแบบทุกฝ่ายชนะ

ขั้นตอนที่ 3 การคุมกรอบ ซึ่งเป็นขั้นกลับมาบูรณาการอีกครั้ง

4.ระเบียบวิธีวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวม ข้อมูล 1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ซึ่งเป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยตรงกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวนทั้งหมด 12 ราย และ 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ซึ่งเป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลจาก หนังสือ บทความทางวิชาการ กฎหมายต่างๆ หนังสือสั่งการ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นโยบายเกี่ยวกับการส่งเสริมและการพัฒนาการ ส่งออกทุเรียนของภาครัฐ มาตรฐานการส่งออกทุเรียนในประเทศไทย และงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

3.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมี คุณสมบัติ ประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้โดยตรง จำนวนรวมทั้งสิ้น 12 ราย ได้แก่ 1) ผู้ประกอบการค้าส่งทุเรียน (ล้ง) ซึ่งเป็นผู้รับซื้อและช่องทางการจำหน่าย ผลผลิตทุเรียน และมีโรงคัดบรรจุทุเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ในภาคเหนือ จำนวน 2 ราย ภาคตะวันออก จำนวน 2 ราย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 2 ราย และภาคใต้ จำนวน 2 ราย ซึ่งได้รับการรับรอง GMP จากกรม วิชาการเกษตร และ 2) หน่วยที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการเกษตร ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับนโยบายการเกษตร (ทุเรียน) ได้แก่ 1) ผู้แทนสมาคมทุเรียนไทย จำนวน 1 ราย 2) ผู้แทน สมาคมผู้ผลิตทุเรียนไทย จำนวน 1 ราย 3) ผู้แทนสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 6 จำนวน 1 ราย 4) ผู้แทนสำนักงานพาณิชย์จังหวัดจันทบุรี จำนวน 1 ราย

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ใช้กับการสัมภาษณ์ที่มีลักษณะการสัมภาษณ์ที่อยู่ระหว่างการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง กับการสัมภาษณ์แบบไร้โครงสร้าง ซึ่งความยืดหยุ่นของข้อประเด็นคำถามเพื่อการเก็บข้อมูล

4.4 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในการตีความ และวิเคราะห์ข้อเท็จจริงให้เกิดความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ และกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) โดยพิจารณาถึงความสอดคล้องกันของข้อมูลที่เก็บรวบรวมที่แตกต่างกัน

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยรวบรวม วิเคราะห์ และสรุปข้อมูลจากแหล่งต่างๆ เพื่อนำเสนอในรูปแบบการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analytics) โดยมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาการค้าที่ไม่เป็นธรรมในการส่งออกทุเรียนของไทย

5. ผลการวิจัย

5.1 สถานการณ์การส่งออกทุเรียนของประเทศไทยที่ผ่านมา

โดยภาพรวมของสถานการณ์การส่งออกทุเรียนของทุเรียนในประเทศไทย ในช่วงที่ผ่านมา ทั้งความสำเร็จและมีปัญหาที่ต้องเผชิญ ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมีทั้งด้านคุณภาพของผลผลิต ด้านการแข่งขันในตลาดโลก และปัญหาจากมาตรฐานการตรวจสอบที่เข้มงวดในตลาดส่งออก หลักอย่างประเทศจีน

ในช่วงปีที่ผ่านมา การส่งออกยังคงมีอัตราการเติบโตไปได้ด้วยดี จากความต้องการทุเรียนที่เพิ่มขึ้นทั่วโลก แต่การเข้ามาของผู้ประกอบการชาวจีนที่เข้ามาซื้อสินค้าทำให้เกิดปัญหาการตัดราคาตัวเอง รวมถึงคุณภาพสินค้าที่ไม่คงที่ ซึ่งทำให้ราคาทุเรียนเริ่มลดลง ประกอบกับการที่ผู้ประกอบการจีนบางรายมีส่วนในการควบคุมระบบการซื้อขายทุเรียน จึงทำให้เกิดความเสี่ยงหลายด้านที่ส่งผลกระทบต่อตลาดและระบบการส่งออกทุเรียนของไทย ถ้าไม่มีการควบคุมมาตรฐานที่ชัดเจน โดยเฉพาะการควบคุมคุณภาพมาตรฐาน GAP และ GMP เพื่อป้องกันไม่ให้ทุเรียนไทยถูกตรวจพบศัตรูพืชและสารเคมีตกค้าง แม้ภาครัฐจะพยายามแก้ไขปัญหาแล้ว แต่ยังคงต้องปรับปรุงมาตรการในการตรวจสอบคุณภาพ เพื่อแข่งขันกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีความพร้อมในการเข้าสู่ตลาดจีน จึงทำให้การรักษาคุณภาพของทุเรียนเป็นสิ่งที่สำคัญมากที่สุดในการส่งออกทุเรียนของประเทศไทย

5.2 ปัญหาการค้าที่สร้างความไม่เป็นธรรมต่อการส่งออกทุเรียนของประเทศไทย

โดยสถานการณ์ปัญหาการค้าส่งออกของทุเรียนไทยสามารถแบ่งออกเป็น ประเด็นหลักได้ดังนี้

1) ปัญหาศัตรูพืชที่ส่งผลต่อคุณภาพของทุเรียน เป็นหนึ่งในปัญหาหลักที่กระทบต่อการส่งออกทุเรียนไทย คือ การแพร่ระบาดของศัตรูพืช โดยเฉพาะหนอนใต้ (หนอนเจาะเมล็ดทุเรียน) ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในภายหลังจากที่ได้เริ่มทำการส่งออกไปแล้ว แม้ว่าช่วงแรกของการส่งออกจะไม่ได้พบปัญหานี้ แต่เมื่อเวลาผ่านไป หนอนใต้เริ่มมีจำนวนมากขึ้นและแพร่ระบาดจนกระทบต่อคุณภาพผลผลิต เมื่อทุเรียนที่ถูกส่งออกไม่ผ่านมาตรฐานและถูกยึด เนื่องจากไม่ผ่านมาตรฐานด้านสุขอนามัยทั้งในด้านศัตรูพืชและสารเคมีตกค้างในผลผลิต ผู้ส่งออกจะต้องแบกรับความสูญเสียทางการเงิน เนื่องจากไม่สามารถขายสินค้าได้

ตามเป้าหมาย นอกจากนี้ การที่ทุเรียนไทยถูกปฏิเสธในตลาดต่างประเทศบ่อยครั้ง จะทำให้ความเชื่อมั่นในคุณภาพของผลผลิตลดลง

2) ปัญหาเกี่ยวกับมาตรฐานการผลิต โดยทุเรียนไทยต้องรักษามาตรฐาน Good Agricultural Practices: GAP) และ Good Manufacturing Practices: GMP) ซึ่งมีความจำเป็นในตลาดจีนที่เป็นตลาดหลักของการส่งออกทุเรียนไทย เนื่องจากจีนเป็นประเทศที่เข้มงวดมากเรื่องมาตรฐานเหล่านี้ เนื่องจากตรวจพบศัตรูพืช รวมถึงปริมาณสารเคมีที่เกินมาตรฐาน

3) ปัญหาด้านสภาพอากาศและสภาพแวดล้อมในปีที่ผ่านมา เช่น อากาศแปรปรวนภัยธรรมชาติ ภาวะฝนแล้งหรือฝนตกไม่ตรงตามฤดูกาล ส่งผลให้ผลผลิตทุเรียนลดลง เมื่อเทียบกับปีที่แล้ว ส่งผลให้คุณภาพทุเรียนนั้นไม่เป็นไปตามมาตรฐาน ผลผลิตน้อยลง ก็ทำให้สินค้าส่งออกน้อยลงตามไปด้วย และทำให้ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการในตลาดต่างประเทศได้เต็มที่ ผู้ประกอบการส่งออกบางรายประสบปัญหาขาดทุน เนื่องจากรับซื้อผลผลิตในราคาสูง แต่กลับขายได้ในราคาที่ต่ำกว่า

4) ปัญหาด้านการเข้ามาของคู่แข่งและการสวมสิทธิ์ เนื่องด้วยการแข่งขันในตลาดโลกเพิ่มขึ้น ประเทศไทยซึ่งเคยเป็นผู้นำในการส่งออกทุเรียนสู่จีนต้องเผชิญกับการเข้ามาของคู่แข่งใหม่จากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น มาเลเซีย เวียดนาม ฟิลิปปินส์ เป็นต้น ซึ่งประเทศเหล่านี้ได้รับอนุญาตให้นำเข้าทุเรียนสดไปยังจีนได้เช่นเดียวกับไทย ทำให้การผูกขาดตลาดทุเรียนในจีนที่เคยมีของไทยสูญหายไป

5) ปัญหาด้านการบริหารจัดการการส่งออกทุเรียนของไทยยังคงต้องการ การปรับปรุง เนื่องจากในปัจจุบันมีการแย่งชิงผลผลิตกันระหว่างผู้ประกอบการคนไทยและผู้ประกอบการจีนที่เข้ามาลงทุนในธุรกิจทุเรียนไทย ซึ่งส่งผลให้เกิดการดึงราคาผลผลิตในสวนขึ้น และบางครั้งมีการตัดราคากันในตลาดปลายทาง

การส่งออกทุเรียนของไทยเผชิญกับหลายปัญหาที่ซับซ้อน ซึ่งสร้างความไม่เป็นธรรมต่อการส่งออกทุเรียนของประเทศไทยในปัจจุบัน โดยเฉพาะการที่กลุ่มทุนจีนเข้ามามีบทบาทสำคัญในตลาด ทำให้เกษตรกรและผู้ประกอบการไทยต้องประสบกับความท้าทายในการแข่งขัน ปัญหานี้ไม่ได้เกิดขึ้นจากเรื่องราคาหรือคุณภาพเท่านั้น แต่ยังรวมถึงระบบกฎระเบียบ กฎหมาย และกลไกทางการค้าที่ไม่เอื้อประโยชน์ให้กับผู้ประกอบการทุเรียนไทย โดยมีรายละเอียดประเด็นหลักที่สำคัญ ดังนี้

1) การควบคุมและเหมาผลผลิตของกลุ่มทุนจีน การที่ผู้ประกอบการจีนเข้ามาเหมาทุเรียนจากสวนไทยในปริมาณมาก โดยจะใช้วิธีเหมาทุเรียนในราคาที่สูงกว่าตลาดทั่วไปเพื่อกักเก็บผลผลิตไว้ โดยวิธีนี้ทำให้คู่แข่งไทยไม่สามารถสู้ราคาได้ และเกิดการกีดกันทางการแข่งขันอย่างไม่เป็นธรรม

2) การคัดเกรดและการควบคุมราคา

2.1) การคัดเกรดทุเรียน นั้นส่งผลกระทบต่อราคาที่เกษตรกรจะได้รับ ผู้ประกอบการจีนจะเน้นการซื้อทุเรียนเกรด C ซึ่งมีราคาถูกกว่าเกรด AB มาก การที่เกษตรกรต้องขายทุเรียนเกรดต่ำในราคาที่ต่ำเช่นนี้ ทำให้ไม่สามารถได้รับกำไรที่คุ้มค่ากับการลงทุนปลูกและดูแลผลผลิต

2.2) การควบคุมราคา โดยกลุ่มทุนจีนก็เป็นอีกหนึ่งปัญหา จะกตราคาทุเรียนที่เกษตรกรไทยต้องขาย ซึ่งทำให้เกษตรกรถูกบีบบังคับให้ขายในราคาที่ต่ำกว่ามาตรฐาน และยังไม่ได้รับความช่วยเหลือหรือการสนับสนุนจากกลุ่มทุนจีนเหล่านี้ โดยปัญหานี้ยังส่งผลให้ผู้ประกอบการไทยประสบกับการขาดทุนจากการที่ไม่สามารถควบคุมตลาดได้อย่างเป็นอิสระ

3) ระบบกฎระเบียบที่ซับซ้อน กฎระเบียบและพิธีสารการส่งออกที่ซับซ้อนและเข้มงวดด้วยประเทศจีนมีการกำหนดมาตรการในการตรวจสอบคุณภาพและความปลอดภัยของผลไม้ที่นำเข้ามาจากต่างประเทศอย่างเข้มงวด ซึ่งรวมถึงการห้ามไม่ให้มีศัตรูพืช เช่น เพลี้ยแป้ง หนอนเจาะเมล็ด ติดไปในทุเรียนที่ส่งออก แม้ว่าในความเป็นจริงจำนวนศัตรูพืชที่พบในทุเรียนไทยจะมีน้อยมาก เมื่อเทียบกับปริมาณทุเรียนที่ส่งออกทั้งหมด แต่การที่กฎระเบียบนี้ถูกบังคับใช้อย่างเข้มงวด ทำให้ทุเรียนหลายตู้คอนเทนเนอร์ถูกยึดหรือตีกลับมา ซึ่งทำให้ผู้ประกอบการไทยเสียโอกาสในการส่งออกและเสียค่าใช้จ่ายในการจัดการอย่างมาก

4) การถูกสวมสิทธิ์ทุเรียนจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น เวียดนาม ลาว มาขายร่วมกับทุเรียนไทย การที่ผู้ประกอบการจีนสวมสิทธิ์นำทุเรียนจากประเทศอื่นเข้ามาขายในตลาดต่างประเทศโดยอ้างว่าสินค้าทั้งหมดเป็นทุเรียนไทย ทำให้ทุเรียนไทยเสียชื่อเสียงในด้านคุณภาพ เพราะทุเรียนจากบางประเทศอาจไม่ได้มาตรฐานเดียวกันกับทุเรียนของไทย

5) การแทรกแซงจากกลุ่มทุนสีเทา กลุ่มทุนเหล่านี้เป็นกลุ่มธุรกิจที่ดำเนินการด้วยวิธีการที่ไม่โปร่งใสหรืออาจเกี่ยวข้องกับการฟอกเงินและธุรกรรมที่ผิดกฎหมาย การที่กลุ่มทุนจีนเข้ามาจับตลาดทุเรียนไทยนั้นก่อให้เกิดความเสียหายต่อระบบการค้าโดยรวมและส่งผลกระทบต่อเกษตรกรและผู้ประกอบการรายย่อยในไทยที่ต้องเผชิญกับการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม การที่กลุ่มทุนเหล่านี้สามารถยอมรับการขาดทุนในระดับที่สูงได้โดยไม่กระทบต่อการดำเนินธุรกิจ เนื่องจากกลุ่มทุนสีเทามักจะสามารถกตราคาหรือซื้อทุเรียนในปริมาณที่มากกว่าผู้ประกอบการรายอื่น ทำให้กลุ่มทุนท้องถิ่นหรือเกษตรกรรายย่อยไม่สามารถแข่งขันได้อย่างเป็นธรรม

5.3 มาตรฐานที่ดีในการส่งออกทุเรียนของประเทศไทย

มาตรการและนโยบายในการสนับสนุนการส่งออกทุเรียนของประเทศไทยนั้นสามารถแบ่งออกเป็นหลายด้าน ตั้งแต่การควบคุมคุณภาพของผลผลิต การพัฒนาตลาดใหม่ การสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่ง และการช่วยเหลือด้านการเงินแก่ผู้ประกอบการ ทั้งนี้รัฐบาลและภาคเอกชนต่างมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนให้กับอุตสาหกรรมทุเรียน ซึ่งเป็นหนึ่งในผลไม้ที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจสูงของประเทศ โดยสามารถสรุปเป็นประเด็นที่สำคัญได้ ดังนี้

1) การควบคุมคุณภาพทุเรียนเพื่อการส่งออก ตั้งแต่กระบวนการเก็บเกี่ยวไปจนถึงการส่งออกทุเรียนให้ได้มาตรฐาน โดยภาครัฐมีบทบาทในการกำหนดเงื่อนไขและมาตรฐานที่ชัดเจนในการเก็บเกี่ยวทุเรียน โดยเฉพาะเรื่องความแก่ของผลทุเรียนที่ต้องมีแบ่งในปริมาณที่เหมาะสม เพื่อป้องกันปัญหาทุเรียนอ่อนที่ถูกส่งออกไปแล้วสร้างความเสียหายและลดความเชื่อมั่นในตลาดต่างประเทศ อย่างเช่น การ

กำหนดว่าทุเรียนที่ส่งออกจะต้องมีความแก่ไม่ต่ำกว่า 75% และต้องมีปริมาณแป้งไม่ต่ำกว่า 32% ตามมาตรฐานที่ภาครัฐกำหนด

2) การส่งเสริมตลาดและหาตลาดใหม่ ควรมีนโยบายหรือมาตรการเพื่อสนับสนุนการส่งออกทุเรียนอย่างเป็นรูปธรรม คือการพัฒนาตลาดส่งออกใหม่ ๆ นอกเหนือจากตลาดจีน ซึ่งเป็นตลาดหลักที่พึ่งพิงดั้งเดิมซึ่งผู้ประกอบการและภาครัฐควรร่วมมือกันในการแสวงหาตลาดใหม่ในภูมิภาคอื่น เช่น ยุโรปและอินเดีย เพื่อลดการพึ่งพาตลาดจีนเพียงอย่างเดียว

3) การสนับสนุนด้านโครงสร้างพื้นฐานและระบบการขนส่ง รัฐบาลควรมีการพัฒนาและขยายระบบขนส่งเพื่อให้เกิดความสะดวกและรวดเร็วในการขนส่งทุเรียนไปยังตลาดต่างประเทศ เช่น การสนับสนุนการขนส่งทางรถไฟ ความเร็วสูง การพัฒนาเส้นทางคมนาคมเชื่อมต่อไปยังประเทศลาว เวียดนาม และจีน เพื่อให้การขนส่งมีประสิทธิภาพและลดเวลาการขนส่ง

4) การช่วยเหลือด้านการเงินสำหรับผู้ประกอบการ ควรมีมาตรการสนับสนุนด้านการเงิน โดยเฉพาะการช่วยเหลือในเรื่องการกู้ยืมเงินที่มีดอกเบี้ยต่ำ เนื่องจากการส่งออกทุเรียนมีต้นทุนสูง และผู้ประกอบการต้องมีเงินทุนสำรองในการจัดการธุรกิจก่อนจะได้รับเงินจากการขายทุเรียน การสนับสนุนด้านการเงินจะช่วยลดความเสี่ยงให้กับผู้ประกอบการ

5) การพัฒนาการส่งออกทุเรียนร่วมกันระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน ภาครัฐมักจะเข้ามามีบทบาทเมื่อเกิดปัญหาหรือเมื่อมีเรื่องที่เกี่ยวข้องกับภาพลักษณ์ระดับประเทศ อย่างไรก็ตาม เอกชนมีบทบาทสำคัญในเชิงปฏิบัติ เช่น การพัฒนาการผลิตและการส่งออกทุเรียน รัฐควรทำงานร่วมกับเอกชนในการสนับสนุน และการให้ความรู้แก่เกษตรกรทุเรียน โดยเฉพาะในพื้นที่ที่ยังขาดความเข้าใจเรื่องการส่งออก เช่น ภาคใต้และภาคอีสาน

5.4 มาตรการและนโยบายในการสนับสนุนการส่งออกทุเรียนของประเทศไทย

มาตรฐานที่ดีในการส่งออกทุเรียนของประเทศไทยเป็นเรื่องสำคัญ ซึ่งต้องประกอบด้วย คุณภาพสินค้า การจัดการระบบการส่งออก และการควบคุมมาตรฐานคุณภาพของผลผลิตในประเทศตลอดกระบวนการตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ โดยมาตรฐานที่ดีในการส่งออกทุเรียนของประเทศไทยสามารถสรุปเป็นประเด็นหลักที่สำคัญเป็นรายด้านทั้งหมด 5 ด้าน ดังนี้

1) ราคาทุเรียน โดยทุเรียนไม่ได้ถูกจัดให้เป็นสินค้าควบคุมเช่นเดียวกับข้าวหรือยางพารา ทำให้ไม่สามารถควบคุมราคาได้โดยตรง สิ่งนี้ส่งผลให้ทุเรียนที่เข้าสู่ตลาดมีราคาผันผวน และในบางกรณีเกิดการแข่งขันไม่เป็นธรรมโดยเฉพาะในสถานการณ์ที่มีการนำทุเรียนอ่อนเข้าสู่ตลาด การกระทำดังกล่าวทำให้ราคาตลาดลดลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลต่อคุณภาพของตลาดและสร้างปัญหาให้แก่เกษตรกรรายย่อยอื่น ๆ ที่พยายามรักษาคุณภาพสินค้า

2) การขนส่งและระบบตรวจสอบ ยังคงประสบปัญหาด้านความล่าช้าและความไม่เพียงพอในกระบวนการตรวจสอบ เมื่อทุเรียนค้างอยู่ที่ด่านส่งออกเป็นเวลานาน ราคาของทุเรียนก็ถูกบีบให้ต่ำลง ซึ่ง

เป็นปัญหาที่ส่งผลต่อการดำเนินธุรกิจของเกษตรกรและผู้ส่งออก อีกทั้ง การขาดประสบการณ์และความรู้ทางด้านการส่งออกของภาคเหนือ ยิ่งทำให้การขนส่งสินค้าเกิดปัญหา มากขึ้น รวมไปถึงการที่ภาครัฐยังไม่ได้มีบทบาทหรือสนับสนุนอย่างเพียงพอในเรื่องการจัดการระบบการขนส่ง

3) การควบคุมคุณภาพทุเรียนให้มีมาตรฐาน เนื่องจากคุณภาพของทุเรียนมีผลต่อชื่อเสียงและความเชื่อมั่นของผู้บริโภคต่างประเทศ การตัดทุเรียนในเวลาที่เหมาะสมคือสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง ทุเรียนต้องมีความแก่เพียงพอ การตรวจสอบคุณภาพเกี่ยวข้องกับหลายปัจจัย เช่น การดูทรงของทุเรียน การตรวจสอบเนื้อแป้งซึ่งควรอยู่ที่ประมาณ 32% และการตรวจเช็คจากตัวของทุเรียนโดยการเคาะเสียง ปัจจัยเหล่านี้ช่วยให้มั่นใจว่าทุเรียนที่ส่งออกนั้นมีคุณภาพสูงสุด การปรับใช้ปุ๋ยและยาตามสภาวะภูมิอากาศและสภาพแวดล้อมก็เป็นอีกหนึ่งประเด็นที่ส่งผลต่อคุณภาพของทุเรียน เนื่องจากสภาวะโลกและภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงไปอาจทำให้ต้องมีการปรับสูตรปุ๋ยและยาที่เหมาะสมเพื่อรักษาคุณภาพของทุเรียนในแต่ละพื้นที่

4) การตรวจสอบสารเคมีต้องห้ามและทุเรียนอ่อน ในบางครั้งมีการพบว่าทุเรียนที่ส่งออกมีสารเคมีตกค้างเกินกว่ามาตรฐานที่กำหนด ซึ่งสร้างความเสียหายต่อชื่อเสียงของประเทศไทยในตลาดต่างประเทศ โดยเฉพาะในกรณีที่ประเทศปลายทาง เช่น จีน ตรวจพบสารตกค้างในทุเรียน สิ่งนี้ทำให้สินค้าทุเรียนจากประเทศไทยถูกเหมารวมว่าไม่มีคุณภาพ เพื่อป้องกันปัญหานี้ การตรวจสอบคุณภาพทุเรียนก่อนส่งออกจึงจำเป็นต้องเข้มงวดมากขึ้น รวมถึงการกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานและการใช้สารต้องห้ามอย่างชัดเจน การตรวจสอบควรเริ่มตั้งแต่ต้นทางในระดับสวนลิ่ง

5) การมีมาตรฐานที่ชัดเจนและการควบคุมก่อนการตัดและส่งออกทุเรียนภายในประเทศ ในจังหวัดจันทบุรี ซึ่งเป็นหนึ่งในแหล่งผลิตทุเรียนที่สำคัญ ได้มีการกำหนดมาตรการควบคุมคุณภาพก่อนการส่งออกอย่างชัดเจน โดยให้มีการตรวจสอบก่อนการตัดทุเรียนเพื่อให้แน่ใจว่าทุเรียนมีน้ำหนักเนื้อแห้งตามที่กำหนดไว้ตามแต่ละสายพันธุ์ มาตรการนี้ช่วยป้องกันไม่ให้ทุเรียนอ่อนที่ยังไม่ได้คุณภาพถูกตัดและนำเข้าสู่ตลาด นอกจากนี้ยังมีการตรวจสอบก่อนการปิดตู้คอนเทนเนอร์เพื่อป้องกันสิ่งแปลกปลอม เช่น แมลงและเชื้อรา ที่อาจติดมากับทุเรียน

6.อภิปรายผล

6.1 ปัญหาการค้าที่ไม่เป็นธรรมการส่งออกทุเรียนของประเทศไทย

6.1.1 การควบคุมและเหมาะสมผลผลิตของกลุ่มทุนจีน กลุ่มทุนจีนเข้ามาควบคุมตลาดทุเรียนไทยโดยการซื้อเหมาในราคาสูงในช่วงแรกเพื่อสร้างอิทธิพลและกำหนดราคาตลาด จากนั้นจึงปรับลดราคา ส่งผลให้เกษตรกรไทยต้องขายในราคาต่ำกว่าความเป็นจริง ทำให้เสียเปรียบในการแข่งขันและไม่สามารถควบคุมราคาขายของตนเองได้ พฤติกรรมนี้สอดคล้องกับทฤษฎีการค้าแบบผูกขาด (Monopoly Trade

Theory) ซึ่งทฤษฎีการค้าแบบผูกขาดได้อธิบายถึงสถานการณ์ที่ผู้ค้าเพียงกลุ่มเดียวหรือไม่ก็กลุ่มมีอำนาจในการควบคุมตลาดอย่างเบ็ดเสร็จ ทำให้กลุ่มทุนจีนสามารถกำหนดราคาและควบคุมกลไกตลาดได้ตามความต้องการ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วงธรรม สรณะ (2564) ได้ศึกษาเรื่องเศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยการค้าทุเรียน: กรณีศึกษาการค้าของพ่อค้าคนกลางในจังหวัดจันทบุรี ผลการศึกษาพบว่า พบว่าพ่อค้าคนกลางมีบทบาทสำคัญในการกำหนดราคาทุเรียน โดยใช้กระบวนการเสนอราคาและควบคุมการเก็บเกี่ยวซึ่งทำให้ตลาดทุเรียนไทยเผชิญกับความไม่เป็นธรรมทางการค้าในระยะยาว

6.1.2 การคิดเกรดและควบคุมราคา กลุ่มทุนจีนมีบทบาทสำคัญในการคิดเกรดและควบคุมราคาทุเรียนไทย ส่งผลให้เกษตรกรต้องขายในราคาต่ำกว่าต้นทุนการผลิตและขาดอำนาจในการกำหนดราคาผลผลิตของตนเอง โดยกลุ่มทุนจีนมักเลือกซื้อทุเรียนเกรด C ซึ่งมีราคาถูกกว่าทุเรียนเกรด A หรือ B ทำให้ตลาดขาดความสมดุลและสร้างความเสียหายเปรียบแก่เกษตรกร การคิดเกรดที่เข้มงวดยังส่งผลให้ทุเรียนจำนวนมากถูกตัดออกจากตลาด ส่งผลต่อรายได้และเศรษฐกิจของชุมชน ทั้งนี้ สถานการณ์ดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีการแข่งขันที่ไม่สมบูรณ์ (Imperfect Competition Trade Theory) ซึ่งอธิบายว่าในตลาดที่ถูกควบคุมโดยผู้ประกอบการรายใหญ่ กลุ่มทุนจีนสามารถกำหนดราคาและเงื่อนไขทางการค้าได้เอง ทำให้เกษตรกรต้องยอมรับเงื่อนไขที่ไม่เป็นธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2563) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาบทบาทของผู้ประกอบการธุรกิจผลไม้ที่มีต่อทุเรียนไทย ผลการศึกษาพบว่า การผลิตทุเรียนคุณภาพและตัดในช่วงอายุเก็บเกี่ยวที่เหมาะสมจะช่วยรักษาตลาดและสร้างความเชื่อมั่นในตลาดจีนได้ในระยะยาว

6.1.3 ระบบกฎระเบียบที่ซับซ้อน ในการส่งออกทุเรียนไทยไปยังจีน โดยเฉพาะมาตรการตรวจสอบคุณภาพและความปลอดภัยที่เข้มงวด ซึ่งส่งผลกระทบต่อเกษตรกรและผู้ประกอบการรายย่อย ทั้งในแง่ต้นทุนที่เพิ่มขึ้นและอุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดจีน ระบบการตรวจสอบศัตรูพืชที่เข้มงวดอาจถูกมองว่าเป็นการกีดกันทางการค้าแบบแอบแฝง (Hidden Trade Barriers) ที่จีนใช้เพื่อควบคุมตลาดและรักษาผลประโยชน์ของผู้ประกอบการในประเทศสอดคล้องกับ ทฤษฎีการกีดกันทางการค้า (Trade Barriers Theory) และทฤษฎีการปกป้องตลาด (Protectionism Theory) ซึ่งอธิบายว่าประเทศปลายทางสามารถกำหนดมาตรการที่เข้มงวดเกินความจำเป็นเพื่อจำกัดการแข่งขันจากต่างประเทศ แม้ว่าผู้ประกอบการจีนสามารถควบคุมคุณภาพและมาตรฐานของทุเรียนได้โดยง่าย แต่เกษตรกรไทยกลับต้องเผชิญกับกฎระเบียบที่ซับซ้อนและต้นทุนที่สูงขึ้นในการผ่านมาตรฐานส่งออก ทำให้เกิดความเสียหายเปรียบในการแข่งขันในตลาดทุเรียน

6.1.4 การถูกสวมสิทธิ์ทุเรียนจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น เวียดนามและลาว ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่ออุตสาหกรรมทุเรียนไทย โดยเฉพาะในตลาดจีนที่เป็นตลาดหลัก การนำทุเรียนที่คุณภาพต่ำจากประเทศเหล่านี้มาขายภายใต้ชื่อทุเรียนไทย ทำให้ทุเรียนไทยสูญเสียความน่าเชื่อถือในคุณภาพ ส่งผลให้ราคา

ลดลงและเกษตรกรไทยที่ผลิตทุเรียนคุณภาพสูงต้องเผชิญกับการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม สอดคล้องกับทฤษฎีตลาดสินค้าเสมือน (Product Differentiation Theory) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าเมื่อสินค้ามีการสวมสิทธิ์และผสมปนเปกัน ผู้บริโภคไม่สามารถแยกแยะคุณภาพได้ชัดเจน ซึ่งส่งผลให้เกิดการลดทอนความแตกต่างระหว่างทุเรียนไทยกับทุเรียนจากเพื่อนบ้าน ส่งผลให้ราคาทุเรียนลดลงและเกษตรกรต้องแบกรับภาระจากต้นทุนที่สูงขึ้นโดยไม่สามารถขายในราคาที่คุ้มค่า

6.1.5 การแทรกแซงจากกลุ่มทุนสีเทา ซึ่งเกี่ยวข้องกับฟอกเงินและการดำเนินการทางการเงินที่ไม่โปร่งใส ส่งผลกระทบต่อการค้าทุเรียนในประเทศไทย โดยกลุ่มทุนเหล่านี้สามารถกดราคาทุเรียนได้อย่างไม่เป็นธรรม ทำให้เกษตรกรไทยไม่สามารถแข่งขันได้และสูญเสียรายได้ การผูกขาดในตลาดทุเรียนทำให้กลไกตลาดบิดเบือนและขาดความโปร่งใส ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุदारัตน์ ศรีจันทร์, ทรงคุณ จันทจร และกิตติกรรณ์ บำรุงบุญ (2565) ที่พบว่าเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์สามารถช่วยพัฒนาเกษตรกรและส่งเสริมการส่งออก แต่ปัญหาการแทรกแซงจากกลุ่มทุนต่างประเทศกลับเป็นอุปสรรคที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจนี้ จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาหรือวิจัยเพิ่มเติมเพื่อหาทางแก้ไขอย่างเร่งด่วน ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของทุเรียนไทยในตลาดโลก โดยกลุ่มทุนสีเทามีอำนาจในการกำหนดราคาและสร้างการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม

6.2 มาตรฐานในการปฏิบัติที่ดีของการส่งออกทุเรียนของประเทศไทย

6.2.1 ราคาทุเรียน เป็นหนึ่งในปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการรักษามาตรฐานการส่งออกของประเทศไทย ในปัจจุบันทุเรียนไม่ได้ถูกจัดเป็นสินค้าควบคุมเช่นเดียวกับข้าวหรือยางพารา ซึ่งทำให้ไม่สามารถควบคุมราคาได้โดยตรง ราคาทุเรียนมีการผันผวนตามกลไกตลาด ซึ่งในบางครั้งอาจมีการนำทุเรียนอ่อนหรือทุเรียนที่ไม่ได้มาตรฐานเข้าสู่ตลาด ส่งผลให้ราคาทุเรียนตกลงอย่างรวดเร็วและเกิดการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม การส่งทุเรียนอ่อนเข้าสู่ตลาดไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อราคาทุเรียนเท่านั้น แต่ยังทำให้ภาพลักษณ์ของสินค้าทุเรียนไทยในตลาดต่างประเทศถูกทำลาย การปฏิบัติเช่นนี้ขัดต่อหลักธรรมาภิบาล เนื่องจากไม่มีการควบคุมคุณภาพอย่างเข้มงวดและขาดความโปร่งใสในการดำเนินงาน สิ่งนี้ไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อผู้บริโภคในต่างประเทศที่อาจไม่ได้รับสินค้าคุณภาพ แต่ยังส่งผลกระทบต่อเกษตรกรรายย่อยที่พยายามรักษาคุณภาพสินค้าและสร้างความเชื่อถือในตลาดระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการกำกับดูแลอุตสาหกรรมทุเรียนและการทำการตลาดที่ประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะในเรื่องการควบคุมคุณภาพและราคาของทุเรียนเพื่อการส่งออก ซึ่งประกอบด้วย 1) ความโปร่งใส (Transparency) คือ การเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นจริงเกี่ยวกับคุณภาพของทุเรียน สถานะราคาที่ปัจจุบัน และมาตรการควบคุมสินค้าที่ได้มาตรฐาน เป็นเรื่องจำเป็นเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ การมีระบบตรวจสอบคุณภาพที่ชัดเจน และการให้ข้อมูลที่ถูกต้องและครบถ้วนเกี่ยวกับกระบวนการผลิตจะช่วยลดการเกิดทุเรียนอ่อนเข้าสู่ตลาด 2) ความรับผิดชอบ (Accountability) คือ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนต้องรับผิดชอบในการควบคุมคุณภาพและราคาของทุเรียน การให้ความรู้แก่เกษตรกรอย่างทั่วถึง การจัดทำมาตรการเพื่อควบคุมการผลิต การกำหนดมาตรฐานและการตรวจสอบคุณภาพที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล จะช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ของทุเรียนไทยในตลาดโลก และ 3) การมีส่วนร่วม (Participation) คือ การส่งเสริมให้เกษตรกรและผู้ผลิตเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดมาตรฐานการผลิตและการควบคุมคุณภาพ จะช่วยให้เกิดการปฏิบัติตามมาตรฐานอย่างแท้จริง และทำให้เกษตรกรสามารถเข้าใจถึงความสำคัญของการรักษาคุณภาพและราคาในระยะยาว

6.2.2 การขนส่งและระบบตรวจสอบ ปัญหาการขนส่งและระบบตรวจสอบของทุเรียนไทย เกิดจากหลายปัจจัย ทั้งความล่าช้าในกระบวนการตรวจสอบที่ด่านศุลกากร ความไม่เพียงพอของตู้คอนเทนเนอร์ รวมถึงการขาดการจัดการระบบโลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพ ปัญหาเหล่านี้ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพของทุเรียนที่กำลังจะส่งออก เนื่องจากทุเรียนเป็นผลไม้ที่มีอายุการเก็บรักษาจำกัด การขนส่งที่ล่าช้าทำให้ทุเรียนมีความเสี่ยงที่จะเสื่อมคุณภาพก่อนถึงปลายทาง ส่งผลให้ราคาตลาดลดลงและผู้ส่งออกได้รับความเสียหาย นอกจากนี้ ผู้ส่งออกหลายราย โดยเฉพาะในภาคเหนือของประเทศไทย ยังขาดความรู้และประสบการณ์ในการจัดการกับกระบวนการส่งออกอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลให้เกิดความสับสนและข้อผิดพลาดในการขนส่ง นอกจากนี้ การตรวจสอบคุณภาพทุเรียนที่ด่านศุลกากรมักมีความล่าช้า เนื่องจากต้องตรวจสอบสินค้าทุเรียนทุกκιโลกรัม นำไปสู่การกักเก็บสินค้าไว้ในด่านเป็นเวลานาน ทำให้ทุเรียนเสื่อมสภาพและไม่สามารถขายได้ในราคาที่สูง ซึ่งสอดคล้องแนวคิดหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการจัดการกระบวนการ เพื่อแก้ไขปัญหาด้านการขนส่งและระบบตรวจสอบทุเรียน โดยประกอบด้วยปัจจัยหลัก 5 ประการ ได้แก่ 1) ความโปร่งใส กระบวนการตรวจสอบและขนส่งทุเรียนควรมีการเปิดเผยข้อมูลทุกขั้นตอนอย่างโปร่งใส ทั้งข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพทุเรียน การขนส่ง และการตรวจสอบที่ด่านศุลกากร ผู้ส่งออกควรสามารถติดตามสถานะของสินค้าของตนได้ตลอดเวลา ระบบการจัดการที่โปร่งใสจะช่วยลดความเสี่ยงต่อการทุจริต และเพิ่มความเชื่อมั่นให้กับทั้งผู้ประกอบการและผู้บริโภค 2) ความรับผิดชอบ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบและขนส่งทุเรียนควรมีความรับผิดชอบต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของตน หากเกิดความล่าช้าหรือปัญหาในการตรวจสอบ ควรมีการแจ้งเตือนและดำเนินการแก้ไขอย่างรวดเร็ว การรับผิดชอบในกระบวนการนี้จะช่วยสร้างความมั่นใจให้กับผู้ส่งออกและช่วยรักษาคุณภาพทุเรียน 3) การมีส่วนร่วม ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเป็นสิ่งสำคัญในการจัดการระบบขนส่งและตรวจสอบให้มีประสิทธิภาพ ภาครัฐควรสนับสนุนให้ผู้ประกอบการเข้าร่วมในการปรับปรุงระบบตรวจสอบและขนส่งทุเรียนอย่างต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมจะช่วยให้ทุกฝ่ายเข้าใจปัญหาและหาวิธีแก้ไขที่ตรงจุดมากขึ้น 4) หลักประสิทธิภาพ กระบวนการตรวจสอบและขนส่งควรดำเนินการอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ การใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการตรวจสอบ เช่น การใช้ระบบสแกนสินค้าแบบอัตโนมัติจะช่วยลดเวลาการตรวจสอบลง ทำให้สินค้าทุเรียนสามารถส่งออกได้ทันเวลาที่กำหนด 5) หลักนิติธรรม กฎระเบียบและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งและ

การตรวจสอบทุเรียนควรถูกบังคับใช้อย่างเข้มงวดและเสมอภาค ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องควรปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด และควรมีบทลงโทษที่ชัดเจนสำหรับการละเมิดกฎระเบียบ เช่น การส่งทุเรียนที่ไม่มีคุณภาพหรือลักลอบส่งออกสินค้าโดยไม่ผ่านการตรวจสอบ การปรับปรุงระบบการขนส่งให้มีประสิทธิภาพยังช่วยให้ทุเรียนสามารถส่งออกได้รวดเร็วและคงความสดใหม่ไว้ตลอดการขนส่ง ส่งผลให้ราคาทุเรียนในตลาดต่างประเทศสูงขึ้น และช่วยให้ประเทศไทยสามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ดียิ่งขึ้น

6.2.3 การควบคุมคุณภาพทุเรียนให้มีมาตรฐาน เป็นหลักสำคัญในการรักษาชื่อเสียงและความเชื่อมั่นของทุเรียนไทยในสายตาผู้บริโภคต่างประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล ซึ่งประกอบด้วย

- 1) ความโปร่งใส (Transparency) คือ การทำให้กระบวนการตรวจสอบสารเคมีและทุเรียนอ่อนเป็นไปอย่างโปร่งใสเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคและประเทศผู้นำเข้า การมีระบบรายงานผลที่ชัดเจนและการเปิดเผยข้อมูลการตรวจสอบช่วยให้ทุกฝ่ายสามารถตรวจสอบและติดตามได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากพบปัญหาสารเคมีตกค้างหรือทุเรียนที่อ่อนเกินไป การที่กระบวนการโปร่งใสจะช่วยให้สามารถระบุปัญหาได้ทันทีและดำเนินการแก้ไขได้รวดเร็ว ช่วยลดความเสี่ยงที่ชื่อเสียงของทุเรียนไทยจะถูกกระทบ
- 2) ความรับผิดชอบ (Accountability) คือ ผู้ผลิตและผู้ส่งออกทุเรียนต้องมีความรับผิดชอบต่อคุณภาพสินค้าที่ส่งออก หากพบว่ามีการใช้สารเคมีต้องห้ามหรือการส่งออกทุเรียนที่ไม่แก่พอ ผู้ผลิตจะต้องรับผิดชอบต่อทั้งทางกฎหมายและทางการค้า ความรับผิดชอบนี้ช่วยรักษาชื่อเสียงและสร้างความเชื่อมั่นในตลาดต่างประเทศ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการคงอยู่ในตลาดการแข่งขัน
- 3) การมีส่วนร่วม (Participation) คือ การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในกระบวนการตรวจสอบสารเคมีและทุเรียนอ่อนเป็นสิ่งสำคัญ เกษตรกร ผู้ประกอบการ องค์กรภาครัฐ และหน่วยงานภาครัฐต้องร่วมมือกันเพื่อให้มั่นใจว่าการตรวจสอบเป็นไปอย่างครอบคลุมและเข้มงวด การร่วมมือของทุกฝ่ายทำให้มั่นใจได้ว่าคุณภาพของทุเรียนไทยจะได้รับการควบคุมอย่างต่อเนื่องและสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างทันที่
- 4) การบังคับใช้กฎหมาย (Rule of Law) คือ การบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดเกี่ยวกับการห้ามใช้สารเคมีต้องห้ามและการป้องกันการตัดทุเรียนอ่อนเป็นสิ่งจำเป็น หากไม่มีบทลงโทษที่ชัดเจน จะทำให้ผู้ประกอบการที่ไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ส่งผลเสียต่อภาพรวมของสินค้าทุเรียนไทย การมีบทลงโทษและการตรวจสอบที่เข้มงวดตั้งแต่ต้นทางจะช่วยป้องกันปัญหาและยกระดับมาตรฐานของทุเรียนไทยในระยะยาว
- 5) การตอบสนองต่อข้อร้องเรียนและปัญหา (Responsiveness) คือ การตอบสนองต่อปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพเป็นหัวใจของธรรมาภิบาล ในกรณีที่ตรวจพบสารเคมีตกค้างหรือทุเรียนอ่อนในสินค้าส่งออก การตอบสนองต่อปัญหาอย่างทันที่ที่จะช่วยลดความเสียหายต่อชื่อเสียงของทุเรียนไทย การมีกระบวนการตรวจสอบที่ชัดเจนและมาตรฐานการควบคุมคุณภาพที่เข้มงวดทำให้การตอบสนองต่อปัญหาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

6.2.5 การมีมาตรฐานที่ชัดเจนและการควบคุมก่อนการตัดและส่งออกทุเรียนภายในประเทศ โดยจังหวัดจันทบุรีเป็นหนึ่งในแหล่งผลิตทุเรียนที่สำคัญของประเทศไทย ซึ่งการผลิตทุเรียนจากจังหวัดนี้มีบทบาทอย่างมากในการส่งออกทุเรียนไปยังตลาดต่างประเทศ เพื่อให้มั่นใจว่าทุเรียนที่ส่งออกมีคุณภาพสูงและสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก ทางกรมได้มีการกำหนดมาตรการควบคุมคุณภาพที่เข้มงวด ซึ่งมาตรการเหล่านี้ถูกออกแบบมาเพื่อรักษามาตรฐานและเพิ่มความเชื่อมั่นในหมู่ผู้บริโภคในต่างประเทศ มาตรการควบคุมคุณภาพทุเรียนเริ่มตั้งแต่การตรวจสอบคุณภาพก่อนการตัดทุเรียน โดยกำหนดให้ต้องมีการวัดน้ำหนักเนื้อแห้งตามสายพันธุ์ของทุเรียน การกำหนดมาตรฐานนี้มีความสำคัญมากในการป้องกันไม่ให้เกิดการตัดทุเรียนอ่อนหรือทุเรียนที่ยังไม่สุกพอออกไปจำหน่ายในตลาดต่างประเทศ ซึ่งหากทุเรียนที่ยังไม่ได้มาตรฐานถูกส่งออก อาจทำให้เกิดปัญหาในด้านคุณภาพและความเชื่อมั่นของผู้บริโภค การมีมาตรฐานนี้จึงช่วยป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้น และช่วยรักษาภาพลักษณ์ที่ดีของทุเรียนไทย นอกจากการตรวจสอบก่อนการตัดทุเรียนแล้ว ยังมีการตรวจสอบสิ่งแปลกปลอม เช่น แมลง เชื้อรา หรือสิ่งสกปรกต่าง ๆ ที่อาจติดมากับทุเรียน การตรวจสอบนี้จะดำเนินการก่อนการปิดตู้คอนเทนเนอร์เพื่อป้องกันไม่ให้สิ่งแปลกปลอมเหล่านี้ปนเปื้อนกับผลผลิตทุเรียนที่ส่งออก ซึ่งการตรวจสอบสิ่งแปลกปลอมเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการรักษามาตรฐานความปลอดภัยของอาหารและผลิตภัณฑ์ทุเรียนไทย เพื่อให้ทุเรียนที่ส่งออกปลอดภัยและมีคุณภาพตรงตามความคาดหวังของตลาดต่างประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุดารัตน์ ศรีจันทร์, ทรงคุณ จันทจร และ กิตติกรณ์ บำรุงบุญ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง ภูมิปัญญาทุเรียนจันทบุรี : เศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อการส่งออก ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาการเกษตรโดยการขับเคลื่อนผ่านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ให้เป็นแหล่งรายได้ เป็นฐานขององค์ความรู้จากการเรียนรู้และภูมิปัญญาดั้งเดิมที่สั่งสมมาผสมผสานกับวัฒนธรรมแล้วนำมาผลิตเป็นสินค้าโดยใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมด้านการเกษตรเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มความต้องการทุเรียนของตลาด และการเพิ่มผลิตทุเรียนที่ได้มาตรฐานกระบวนการจัดการคุณภาพเกษตรกรรมที่ดี (GAP) มาตรฐานการประเมินความเสี่ยงเรื่องแมลงศัตรูพืช ปริมาณสารเคมีตกค้างและมาตรฐานหลักเกณฑ์และวิธีการที่ดีในการผลิต (GMP)

6.3 นโยบายการค้าที่เป็นธรรมของภาคการเกษตรด้านการส่งออกทุเรียนของประเทศไทย

6.3.1 การควบคุมคุณภาพทุเรียนเพื่อการส่งออก การควบคุมคุณภาพทุเรียนที่เข้มงวดตั้งแต่กระบวนการเก็บเกี่ยวจนถึงการส่งออก เป็นมาตรการที่สำคัญในการรักษามาตรฐานและชื่อเสียงของทุเรียนไทยในตลาดโลก โดยภาครัฐมีบทบาทหลักในการกำหนดมาตรฐานและเงื่อนไขที่ชัดเจนสำหรับการเก็บเกี่ยวทุเรียน โดยเน้นเรื่องความแก่ของผลทุเรียนและปริมาณแป้งในเนื้อทุเรียนเป็นหลัก เนื่องจากทุเรียนที่อ่อนเกินไปมักจะไม่น่าถูกใจผู้บริโภค และทำให้ทุเรียนไทยสูญเสียความน่าเชื่อถือในตลาดต่างประเทศ โดยมาตรการที่กำหนด เช่น การที่ทุเรียนต้องมีความแก่ไม่ต่ำกว่า 75% และปริมาณแป้งไม่ต่ำกว่า 32% เป็น

มาตรฐานที่ภาครัฐออกมาเพื่อให้แน่ใจว่าทุเรียนที่ส่งออกนั้นมีคุณภาพเหมาะสมสำหรับการบริโภค ซึ่งถือเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคและผู้ค้าในต่างประเทศ รวมไปถึงมาตรการตรวจสอบคุณภาพที่เข้มงวดก่อนการส่งออก เจ้าหน้าที่จะตรวจสอบทุเรียนก่อนการปิดตู้ส่งออกเพื่อป้องกันการรวมทุเรียนที่มีคุณภาพต่ำเข้ากับทุเรียนที่มีคุณภาพสูง นี่เป็นการป้องกันไม่ให้ผู้ส่งออกทุเรียนที่ไม่ได้มาตรฐานส่งออกทุเรียนอ่อน ซึ่งจะสร้างความเสียหายต่อชื่อเสียงของทุเรียนไทยในตลาดต่างประเทศ ซึ่งมาตรการเหล่านี้ต้องได้รับการบังคับใช้อย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยหากพบว่าผู้ส่งออกไม่ปฏิบัติตามมาตรฐาน ควรมีบทลงโทษที่ชัดเจนและเด็ดขาดเพื่อรักษาคุณภาพและมาตรฐานการส่งออกของทุเรียนไทย

นโยบายการค้าที่เป็นธรรมในภาคการเกษตร โดยเฉพาะด้านการส่งออกทุเรียน จำเป็นต้องคำนึงถึงความยั่งยืนของกระบวนการผลิตและความเป็นธรรมในห่วงโซ่อุปทานและห่วงโซ่คุณค่า เพื่อให้มั่นใจว่าผู้มีส่วนร่วมทั้งหมดตั้งแต่เกษตรกรไปจนถึงผู้ส่งออกจะได้รับการดูแลอย่างเป็นธรรม ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Theory) และห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain Theory) เป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรและการกระจายมูลค่าในระบบการผลิตและส่งออกของทุเรียน การจัดการห่วงโซ่อุปทานหมายถึงการจัดการกระบวนการทั้งหมดตั้งแต่การเพาะปลูก การเก็บเกี่ยว การจัดการผลผลิต และการส่งออก ในขณะที่ห่วงโซ่คุณค่า คือ การเพิ่มมูลค่าให้กับทุเรียนในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการผลิต ตัวอย่างเช่น การควบคุมคุณภาพของทุเรียนเป็นหนึ่งในขั้นตอนสำคัญในห่วงโซ่อุปทาน ตั้งแต่การเลือกปลูกต้นทุเรียน การเก็บเกี่ยวทุเรียนที่มีความสุกเหมาะสม และการตรวจสอบคุณภาพก่อนการส่งออก โดยในมุมมองของห่วงโซ่คุณค่า นโยบายการค้าที่เป็นธรรม หมายถึง การจัดสรรมูลค่าในทุกขั้นตอนของการผลิตทุเรียนอย่างเป็นธรรม ตั้งแต่เกษตรกรที่ผลิตทุเรียน ผู้แปรรูปทุเรียน และผู้ส่งออกทุเรียน ต้องได้รับการแบ่งปันมูลค่าอย่างเท่าเทียม การสร้างความเป็นธรรมในห่วงโซ่คุณค่าช่วยเพิ่มแรงจูงใจให้กับเกษตรกรและผู้ประกอบการในการรักษาคุณภาพผลผลิต และลดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นจากการแบ่งปันมูลค่าอย่างไม่เป็นธรรม

6.3.2 การส่งเสริมตลาดและตลาดใหม่ การพึ่งพิงตลาดเดียวมากเกินไปอาจก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อภาคการส่งออก โดยเฉพาะหากมีการเปลี่ยนแปลงด้านกฎระเบียบหรือมาตรการการนำเข้าจากจีน ดังนั้น การพัฒนาตลาดส่งออกใหม่จึงเป็นนโยบายสำคัญที่จะช่วยลดความเสี่ยงและสร้างความยั่งยืนให้กับอุตสาหกรรมทุเรียนไทย การกระจายความเสี่ยงผ่านการแสวงหาตลาดใหม่ในภูมิภาคอื่น เช่น ยุโรปและอินเดีย เป็นวิธีหนึ่งที่จะลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นในตลาดจีน การพัฒนาตลาดใหม่เหล่านี้จะช่วยเพิ่มโอกาสในการขายและลดการพึ่งพิงตลาดเดิมที่อาจมีมาตรการเข้มงวดมากขึ้น ทั้งยังเปิดโอกาสให้ผู้ส่งออกไทยสามารถสร้างเครือข่ายธุรกิจใหม่และเพิ่มรายได้จากตลาดที่มีศักยภาพในการเติบโตสูง นอกจากตลาดใหม่แล้ว การแข่งขันในตลาดจีนยังคงเป็นสิ่งที่ผู้ประกอบการไทยต้องเผชิญ ในปัจจุบัน “ล้งจีน” หรือโรงคัดบรรจุจากจีนเข้ามามีบทบาทสำคัญในอุตสาหกรรมทุเรียนของไทย โดยล้งจีนมักมีทุนหนาและการจัดการที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งทำให้ผู้ประกอบการไทยต้องพัฒนาความสามารถในการแข่งขันเพื่อไม่ให้สูญเสียส่วนแบ่งในตลาดนี้ การจับคู่ธุรกิจและสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ทางธุรกิจไทย-จีนจะช่วยเพิ่ม

ความสามารถในการแข่งขัน และรักษาตลาดจีนให้เป็นแหล่งรายได้ที่มั่นคงสำหรับทุเรียนไทย การขยายตลาดส่งออกทุเรียนไปยังภูมิภาคอื่นจึงเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการสร้างความยั่งยืนให้กับอุตสาหกรรมทุเรียนไทย ทั้งในด้านการลดความเสี่ยงจากการพึ่งพิงตลาดเดิมและการสร้างโอกาสใหม่ในตลาดที่มีศักยภาพ นโยบายดังกล่าวไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขัน แต่ยังเป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมทุเรียนไทยในระยะยาว

การส่งออกทุเรียนของประเทศไทยเป็นหนึ่งในกลไกสำคัญที่สร้างรายได้ให้กับประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตลาดจีนที่ถือว่าเป็นตลาดหลักที่ประเทศไทยพึ่งพิงมาอย่างยาวนาน อย่างไรก็ตาม การพึ่งพิงตลาดเดียวอาจก่อให้เกิดความเสี่ยงจากความผันผวนของนโยบายการค้าในอนาคต ดังนั้น นโยบายการค้าที่เป็นธรรม ในภาคการเกษตรไทย โดยเฉพาะการส่งออกทุเรียน จึงจำเป็นต้องสร้างความยั่งยืนให้แก่กระบวนการผลิตและการส่งออก ซึ่งรวมถึงการพัฒนาตลาดใหม่และการรักษามาตรฐานและคุณภาพทุเรียนให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล การสร้างนโยบายการค้าที่เป็นธรรมในภาคการเกษตรต้องอาศัยการบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และเกษตรกร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการบูรณาการ (Integrative Theory) เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืน นโยบายที่ครอบคลุมจะต้องมุ่งเน้นที่การจัดการทรัพยากร การกระจายผลประโยชน์ และการลดความเหลื่อมล้ำระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในห่วงโซ่อุปทานและห่วงโซ่คุณค่า ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Theory) คือ กระบวนการส่งออกทุเรียนเกี่ยวข้องกับหลายขั้นตอน ตั้งแต่การผลิต การแปรรูป การจัดเก็บ ไปจนถึงการขนส่งและการกระจายสินค้าในตลาดต่างประเทศ การจัดการที่ดีในห่วงโซ่อุปทานจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการทั้งหมด

6.3.3 การสนับสนุนด้านโครงสร้างพื้นฐานและระบบการขนส่ง การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งที่เชื่อมโยงระหว่างภาครัฐและเอกชนยังช่วยลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพในการขนส่งทุเรียนสดจากแหล่งผลิตไปยังจุดหมายปลายทาง โดยเฉพาะการจัดการตู้คอนเทนเนอร์ ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญในปัจจุบัน การสร้างความร่วมมือในการจัดการตู้คอนเทนเนอร์อย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยลดการพึ่งพาต่างประเทศ เช่น จีน ที่ปัจจุบันยังคงมีบทบาทสำคัญในกระบวนการขนส่งของไทย การควบคุมต้นทุนด้านนี้ จะช่วยให้ผู้ส่งออกสามารถควบคุมการขนส่งได้อย่างเป็นอิสระมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการบูรณาการ (Integrative Theory) ที่อธิบายถึงความสำคัญของการประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และเกษตรกร เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในห่วงโซ่อุปทาน ตั้งแต่การผลิตไปจนถึงการส่งออก การพัฒนาระบบการขนส่งด้วยการบูรณาการ ไม่เพียงแต่เพิ่มประสิทธิภาพในการขนส่ง แต่ยังช่วยลดต้นทุนและส่งเสริมการขนส่งที่รวดเร็วและมั่นคง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาทั้งระบบการจัดการการส่งออกทุเรียนของประเทศไทย และสอดคล้องกับทฤษฎีห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Theory) ซึ่งอธิบายว่า โครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ห่วงโซ่อุปทานมีประสิทธิภาพ การพัฒนารถไฟความเร็วสูง และเส้นทางคมนาคมระหว่างประเทศ ช่วยเพิ่มความคล่องตัวในการเคลื่อนย้ายสินค้า ลดความเสี่ยงในการเกิดความเสียหาย และเพิ่มความเร็วในการส่งออก การจัดการที่ดีในทุกขั้นตอนตั้งแต่การผลิต การขนส่ง ไปจนถึง

การจัดการตู้คอนเทนเนอร์ จะช่วยลดต้นทุนการขนส่งและรักษาคุณภาพของทุเรียนได้ดีขึ้น อีกทั้งสอดคล้องกับทฤษฎีห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain Theory) ที่ได้มุ่งเน้นที่การสร้างมูลค่าในแต่ละขั้นตอน การขนส่งทุเรียนที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพจะช่วยรักษาคุณภาพของผลผลิต และเพิ่มมูลค่าของทุเรียนในตลาดต่างประเทศ การบริหารจัดการตู้คอนเทนเนอร์อย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยลดการพึ่งพาต่างชาติ และเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของทุเรียนไทยในตลาดโลก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2563) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาบทบาทของผู้ประกอบการธุรกิจผลไม้ที่มีต่อทุเรียนไทย ผลการศึกษาพบว่า ควรมีการอำนวยความสะดวกทางการค้าต่างๆ ทั้งด้านแรงงาน กฎระเบียบมาตรฐานการส่งออก และการขนส่งของภาครัฐ เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อเกษตรกรและการส่งออกทุเรียนไทยในอนาคต

6.3.4 การช่วยเหลือด้านการเงินสำหรับผู้ประกอบการ การสนับสนุนด้านการเงินเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับผู้ประกอบการทุเรียนที่ต้องเผชิญกับต้นทุนสูงในกระบวนการส่งออก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงก่อนที่จะได้รับเงินจากการขายสินค้าจากต่างประเทศ เช่น จีน ผู้ประกอบการจึงจำเป็นต้องมีเงินทุนสำรองเพื่อลงทุนในกิจกรรมต่าง ๆ ของธุรกิจ ทั้งในเรื่องการจัดการหาวัตถุดิบ ค่าแรงงาน และการขนส่ง โดยมาตรการสนับสนุนด้านการเงินที่สำคัญ เช่น การปล่อยสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ เป็นการให้สินเชื่อที่มีอัตราดอกเบี้ยต่ำจะช่วยลดภาระด้านการเงินและต้นทุนในการกู้ยืมสำหรับผู้ประกอบการ ทำให้ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่ายขึ้น โดยไม่ต้องกังวลเกี่ยวกับดอกเบี้ยที่สูงเกินไป สิ่งนี้เป็นการช่วยลดความเสี่ยงทางการเงินให้กับผู้ประกอบการที่ต้องใช้เงินทุนในการจัดการธุรกิจระหว่างการค้ารับเงินจากต่างประเทศ การจัดตั้งกองทุนสนับสนุนการส่งออกทุเรียน โดยรัฐบาลควรพิจารณาจัดตั้งกองทุนพิเศษเพื่อสนับสนุนการส่งออกทุเรียน เงินทุนจากกองทุนนี้สามารถนำมาใช้ในการวิจัยและพัฒนาการผลิตทุเรียนให้มีคุณภาพสูงขึ้น โดยเฉพาะในด้านการปรับปรุงวิธีการผลิตเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลง ตัวอย่างเช่น การวิจัยเกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยและยาที่เหมาะสมกับสภาพอากาศในช่วงที่เกิดความผันผวนทางภูมิอากาศ ซึ่งการสนับสนุนเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยลดภาระด้านการเงิน แต่ยังช่วยพัฒนาคุณภาพผลผลิตและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของทุเรียนไทยในตลาดโลก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการบูรณาการ (Integrative Theory) ที่ได้อธิบายถึง การประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และผู้ประกอบการ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีที่สุด ในกรณีนี้ การสนับสนุนด้านการเงินควรเป็นความร่วมมือที่มีการจัดการอย่างเป็นระบบระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ ธนาคาร เอกชน และกลุ่มผู้ประกอบการ

6.3.5 การพัฒนาการส่งออกทุเรียนร่วมกันระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน บทบาทของภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาและสนับสนุนการส่งออกทุเรียนมีความสำคัญเป็นอย่างมากในหลายด้าน ทั้งในเชิงนโยบายและปฏิบัติ การส่งออกทุเรียนเป็นธุรกิจที่เติบโตอย่างรวดเร็วในประเทศไทย ภาครัฐมักจะเข้ามา มีบทบาทเมื่อมีปัญหาหรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับภาพลักษณ์ของประเทศในด้านการส่งออก โดยเฉพาะเมื่อการส่งออกทุเรียนได้รับความสนใจจากตลาดโลกในวงกว้าง รัฐบาลจะมีหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย การออก

กฎระเบียบ และการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของสินค้าทุเรียนไทย ซึ่งรวมถึงการ
สร้างมาตรฐานในการควบคุมคุณภาพสินค้า การรับรองคุณภาพ และการส่งเสริมมาตรฐานการผลิตที่เป็นมิตร
ต่อสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ภาครัฐยังมีบทบาทในการทำข้อตกลงทางการค้าระหว่างประเทศ เพื่ออำนวยความสะดวก
สะดวกในการส่งออกและลดอุปสรรคทางการค้า เช่น การลดภาษีนำเข้าสำหรับทุเรียนไทยในประเทศคู่ค้า ซึ่ง
สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการบูรณาการ (Integrative Theory) โดยอธิบายถึง การสร้างความร่วมมือแบบ
องค์รวม ซึ่งเป็นการทำงานร่วมกันอย่างมีแบบแผน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายเดียวกัน ในกรณีของการส่งออก
ทุเรียน รัฐบาลมีบทบาทในการกำหนดมาตรฐานในการควบคุมคุณภาพสินค้า การออกนโยบายส่งเสริมการ
ผลิตที่ยั่งยืน การทำข้อตกลงการค้ากับประเทศคู่ค้า รวมถึงการสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ เช่น ระบบ
โลจิสติกส์ โครงสร้างการขนส่ง ในขณะที่ภาคเอกชนมีบทบาทสำคัญในการผลิตและส่งออกอย่างเป็นรูปธรรม
ทั้งการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อปรับปรุงการเพาะปลูกทุเรียน การพัฒนาในด้านการบริหารจัดการการตลาด
การหาโอกาสในการส่งออก และการควบคุมคุณภาพของทุเรียนที่ส่งออกไปสู่ตลาดต่างประเทศ ความร่วมมือ
ระหว่างรัฐและเอกชนที่บูรณาการกันอย่างรอบด้านนี้ เป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างความสำเร็จในการส่งออก
ทุเรียนสู่ตลาดโลก

6.4 โมเดลธรรมาภิบาลในการส่งออกทุเรียนของประเทศไทย

รูปภาพที่ 2 โมเดลธรรมาภิบาลในการส่งออกทุเรียนของประเทศไทย

สรุปหลักธรรมาภิบาล 6 ประการในการส่งออกทุเรียนของประเทศไทย ได้ดังนี้

1) **ความโปร่งใส (Transparency)** คือ การให้ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับกระบวนการผลิต การใช้สารเคมี และคุณภาพทุเรียน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคและคู่ค้าต่างประเทศ รวมถึงการเปิดเผยราคาตลาดที่เป็นธรรม

2) **ความรับผิดชอบ (Accountability)** คือ ระบบตรวจสอบย้อนกลับเพื่อควบคุมการใช้สารเคมีและปฏิบัติตามมาตรฐาน GAP ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและรักษาคุณภาพทุเรียนตลอดกระบวนการผลิต

3) **การมีส่วนร่วม (Participation)** คือ ความร่วมมือระหว่างเกษตรกร หน่วยงานภาครัฐ และเอกชน ในการพัฒนาคุณภาพทุเรียน การสร้างแบรนด์ และการจ้างงานในท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชน

4) **ความยุติธรรมและเป็นธรรม (Equity & Fairness)** คือ การกำหนดราคาที่เป็นธรรมสำหรับเกษตรกร การใช้แพลตฟอร์มกลางเผยแพร่ราคาตลาด และการใช้ระบบห่วงโซ่ความเย็น (Cold Chain) เพื่อรักษาคุณภาพทุเรียนตลอดการขนส่ง

5) **การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainability)** คือ การลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมโดยใช้ปุ๋ยชีวภาพ การจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ และการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่รักษาคุณภาพทุเรียน

6) **การปฏิบัติตามกฎหมายและมาตรฐานสากล (Rule of Law)** คือ การปฏิบัติตามมาตรฐาน GAP การควบคุมการใช้สารเคมี และการใช้แนวทางการเกษตรแบบยั่งยืนเพื่อให้ทุเรียนไทยปลอดภัยและแข่งขันในตลาดโลกได้

7.สรุปผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษานี้มุ่งวิเคราะห์ปัญหาความไม่เป็นธรรมทางการค้าในการส่งออกทุเรียนของประเทศไทย อันเป็นผลมาจากการมีบทบาทและอิทธิพลของกลุ่มทุนจีนในตลาดทุเรียนไทย ซึ่งนำไปสู่การควบคุมกลไกตลาดและก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อเกษตรกรและผู้ประกอบการไทย ปัญหาดังกล่าวสามารถจำแนกออกเป็นหลายมิติ ได้แก่ การเหมาซื้อผลผลิตเพื่อตรึงราคา การกำหนดมาตรฐานคัดเกรดที่ไม่เป็นธรรม ความซับซ้อนของกฎระเบียบในการส่งออก การสวมสิทธิ์ทุเรียนจากประเทศเพื่อนบ้าน และการแทรกแซงของกลุ่มทุนสีเทา ผลกระทบเหล่านี้ส่งผลให้เกษตรกรไทยเสียเปรียบทางการค้าและสูญเสียโอกาสในการแข่งขันอย่างเป็นธรรมในตลาดโลก เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว การนำหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) มาใช้ในการกำกับดูแลการส่งออกทุเรียนถือเป็นแนวทางที่สำคัญ โดยควรมุ่งเน้นไปที่ 5 ประเด็นหลัก ได้แก่ (1) การควบคุมราคาทุเรียนให้มีเสถียรภาพ (2) การพัฒนาระบบขนส่งและกระบวนการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ (3) การกำหนด

มาตรฐานคุณภาพที่ชัดเจนและเป็นที่ยอมรับในระดับสากล (4) การป้องกันการใช้สารเคมีต้องห้ามและการจำหน่ายทุเรียนอ่อน และ (5) การสร้างกลไกการกำกับดูแลกระบวนการผลิตและส่งออกที่โปร่งใสและเป็นธรรม การดำเนินนโยบายดังกล่าวจะช่วยรักษาภาพลักษณ์ของทุเรียนไทยในตลาดโลก และสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค

นอกจากนี้ นโยบายการค้าที่เป็นธรรมในภาคการเกษตร โดยเฉพาะในภาคการส่งออกทุเรียนของประเทศไทย ควรให้ความสำคัญกับความยั่งยืนของห่วงโซ่อุปทานและการกระจายตลาด โดยต้องมีมาตรการควบคุมคุณภาพทุเรียนอย่างเข้มงวด ส่งเสริมการขยายตลาดส่งออกไปยังประเทศอื่นเพื่อลดการพึ่งพาตลาดจีน พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบขนส่งให้มีประสิทธิภาพ รวมถึงการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนเพื่อสร้างความสมดุลในระบบการค้า การดำเนินมาตรการเหล่านี้จะช่วยให้ประเทศไทยสามารถรักษาขีดความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลก และส่งเสริมความเป็นธรรมทางการค้าให้กับเกษตรกรและผู้ประกอบการทุเรียนไทยอย่างยั่งยืน

8. ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) ผู้ประกอบการควรพัฒนากลยุทธ์การตลาดที่ชัดเจนและเน้นการสร้างคุณลักษณะสินค้าที่สามารถแข่งขันได้ โดยเฉพาะในการเจาะตลาดจีน ควรมีการทำการตลาดที่เป็นระบบและครอบคลุม เพื่อกระจายรายได้ให้กับเกษตรกรทุกระดับ ไม่เฉพาะแค่ผู้ประกอบการรายใหญ่เท่านั้น

2) ผู้ประกอบการและเกษตรกรควรมีการขึ้นทะเบียนอย่างถูกต้องเพื่อให้สามารถเข้าถึงความช่วยเหลือจากภาครัฐได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ ควรสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นกับคู่ค้าในประเทศจีน เพื่อเพิ่มโอกาสในการร่วมมือในห่วงโซ่อุปทาน

3) ผู้ประกอบการและเกษตรกรควรดำเนินการตรวจสอบและรับรองคุณภาพทุเรียนอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะในทุกขั้นตอนของการผลิต ตั้งแต่การปลูก การตัด การคัดบรรจุไปจนถึงการส่งออก เพื่อให้มั่นใจว่าทุเรียนมีคุณภาพสูงและเป็นที่ยอมรับในตลาด

4) ผู้ประกอบการเกษตรกรควรมีการเข้าร่วมอบรมและแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับการปลูกทุเรียนที่ถูกต้องตามมาตรฐาน รวมถึงการคำนึงถึงภูมิศาสตร์ในการปลูก เพื่อให้การลงทุนของเกษตรกรเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

5) ผู้ประกอบการควรตรวจสอบสวนที่ไม่มีมีการรับรองมาตรฐาน GAT เพื่อป้องกันการส่งออกที่ไม่มีคุณภาพ และลดการสวมสิทธิ์ในการส่งออกที่อาจส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของทุเรียนไทย

2) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) เสนอให้กระทรวงพาณิชย์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรปรับปรุงกลยุทธ์การตลาดของทุเรียนไทยให้แข่งขันได้ โดยเฉพาะในตลาดจีน รวมถึงการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการสามารถสร้างคุณลักษณะสินค้าที่ตอบสนองความต้องการของตลาด
- 2) เสนอให้รัฐบาลควรส่งเสริมให้ผู้ประกอบการและเกษตรกรลงทะเบียนอย่างถูกต้อง และจัดทำมาตรการสนับสนุนในการสร้างความสัมพันธ์กับจีนเพื่อให้การส่งออกมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
- 3) เสนอให้ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต้องมีการควบคุมคุณภาพที่ชัดเจนและเป็นระบบจากหน่วยงานภาครัฐ เพื่อให้การผลิตทุเรียนมีมาตรฐานสูง ตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ
- 4) เสนอให้ภาครัฐควรให้การสนับสนุนในการเปิดตลาดใหม่ เช่น ตลาดตะวันออกกลาง เพื่อกระจายความเสี่ยงจากการพึ่งพาสหรัฐอเมริกา
- 5) เสนอให้ภาครัฐควรมีการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินงานของผู้ประกอบการจีนในประเทศไทย เพื่อป้องกันการผูกขาดและส่งเสริมการแข่งขันอย่างเป็นธรรม

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร. (2563). การศึกษาบทบาทของผู้ประกอบการธุรกิจผลไม้ที่มีต่อทุเรียนไทย. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- ธนิต โสรัตน์. (2550). การประยุกต์โลจิสติกส์และโซ่อุปทาน. กรุงเทพฯ: วิ-เซอร์ฟ โลจิสติกส์.
- นิพนธ์ วิสารทนนท์. (2542). โรคทุเรียน. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอ พลัส ทรี มีเดียม.
- สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า. (2562). ทุเรียน ราชอาณาจักรผลไม้ไทย ถูกใจคนต่างแดน. สืบค้นจาก http://www.tpsoc.moc.go.th/sites/default/files/thueriyn_240863.pdf
- สถาบันพระปกเกล้า. (2556). ธรรมาภิบาล. สืบค้นจาก <https://goodgovernance.kpi.ac.th/home/mainpage/2>
- สุดารัตน์ ศรีจันทร์, ทรงคุณ จันทจร, & กิตติกรณ์ บำรุงบุญ. (2565). ภูมิปัญญาทุเรียนจันทบุรี: เศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อการส่งออก. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 2(5), 325–344.
- หิรัญ หิรัญประดิษฐ์. (ม.ป.ป.). ประวัติทุเรียนในประเทศไทย. สืบค้นจาก <https://www.kingpandurian.com/experience/ประวัติทุเรียนในประเทศไทย>
- วงธรรม สรณะ. (2564). เศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยการค้าทุเรียน: กรณีศึกษาการค้าของพ่อค้าคนกลางในจังหวัดจันทบุรี. วารสารวิจัยวิชาการ, 4(4), 167–178.
- Ahearne, A., Nunes, J., & van der Woude, M. (2004). Trade barriers: Their impact and future trends. *OECD Economic Studies*.
- Chamberlin, E. H. (1933). *The theory of monopolistic competition*. Harvard University Press.

- Gusztav, N. (2005). *Integrated rural development: The concept and its operation*. Budapest: Economics Hungarian Academy of Sciences.
- Helpman, E., & Krugman, P. (1985). *Market structure and international trade*. MIT Press.
- Hotelling, H. (1929). Stability in competition. *The Economic Journal*, 39(153), 41–57.
- Irwin, D. A. (2002). *Free trade under fire*. Princeton University Press.
- Krugman, P. R., & Obstfeld, M. (2009). *International economics: Theory and policy* (9th ed.). Pearson.
- Lancaster, K. J. (1990). Intra-industry trade under perfect monopolistic competition. *Journal of International Economics*, 29(1–2), 131–145.
- McDonald, M. (2002). *Marketing plans: How to prepare them, how to use them* (5th ed.). Singapore: Butterworth-Heinemann.
- Porter, M. E. (1998). *The competitive advantage: Creating and sustaining superior performance*. NY: Free Press.
- Rodrik, D. (1997). Has globalization gone too far. *Challenge*, 41(2), 81–94.
- Stiglitz, J. E. (2002). *Globalization and its discontents*. W. W. Norton & Company.

หลักพุทธธรรมที่มีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

Buddhist Principles Related to Political leadership of Local Administrators in Mueang District, Khon Kaen Province

พระวัชรภูมิ ปญญากรโณ (เรียนชารี)¹, สุธิพงษ์ สวัสดิ์ทา², สุรพล พรหมกุล³

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ขอนแก่น, ประเทศไทย

Phra Watcharaphum Panyaparano (Riancharee)¹, Sutipong Sawadta², Suraphon Promkun³
^{1,2,3}Mahachulalongkomrajavidyalaya University Khon Kaen Campus, Khon Kaen, Thailand

✉: monks02051999@gmail.com
(Corresponding Email)

Received: 19 March 2025; Revised: 31 March 2025; Accepted: 02 April 2025
© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

การศึกษานี้วิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารส่วนท้องถิ่นของผู้บริหารส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักพรหมวิหาร 4 กับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสานวิธี ผลการศึกษาพบว่า 1) หลักพรหมวิหาร 4 มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญกับภาวะผู้นำทางการเมือง และสามารถใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมภาวะผู้นำที่มีคุณธรรมและจริยธรรมในการบริหารงานท้องถิ่นในอำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านบุคลิกภาพ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 3.85 รองลงมาได้แก่ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านอารมณ์ด้านสังคม และ ด้านความรู้ความสามารถ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.83 3.80 และ 3.68 ตามลำดับ 2) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพรหมวิหาร 4 กับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารส่วนท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า หลักพรหมวิหาร 4 มีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารส่วนท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.71 3) ภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารส่วนท้องถิ่นในอำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น ตามหลักพรหมวิหาร 4 ผู้บริหารท้องถิ่นพึงปฏิบัติหน้าที่และทำด้วยความเต็มใจ คิดดี มีเมตตาต่อพี่น้องประชาชนในพื้นที่ จะต้องเป็นผู้มีความซื่อสัตย์และจริงใจต่อหน้าที่ ต้องคำนึงถึงประโยชน์

ส่วนรวมเป็นหลักมีความยินดีต่อผู้อื่นจะต้องทำหน้าที่ให้ดี คือ ช่วยเหลือประชาชน เข้าพบปะประชาชนอยู่ตลอดเวลา การทำหน้าที่จะต้องทำโดยไม่มีอคติ

คำสำคัญ: หลักพุทธธรรม, ภาวะผู้นำ, ผู้บริหารส่วนท้องถิ่น

Abstract

The objectives of this thesis were: 1) to study the level of political leadership among local administrators in Mueang District, Khon Kaen Province; 2) to examine the relationship between the Four Brahmavihāra and the political leadership of local administrators in Mueang District, Khon Kaen Province; 3) to explore the application of the Four Brahmavihāra to enhance the political leadership of local administrators in Mueang District, Khon Kaen Province. This research employed a mixed-method approach, integrating both quantitative and qualitative research methods. The quantitative research was conducted using a questionnaire as the primary tool for data collection. The sample group consisted of 399 local politicians in Mueang District, Khon Kaen Province. The statistical methods used for data analysis included frequency, percentage, mean, and standard deviation. Hypothesis testing was conducted using Pearson's correlation coefficient. The qualitative research involved in-depth interviews with 12 key informants, and the data were analyzed using descriptive content analysis. The research results were as follows: 1. The overall level of political leadership among local administrators in Mueang District, Khon Kaen Province, is high. When examining different aspects, it was found that all aspects were rated at a high level. The personality aspect had the highest mean score of 3.85, followed by morality and ethics (3.83), emotional intelligence (3.80), social skills, and knowledge and competency (3.68), respectively. 2. The relationship between the Four Brahmavihāra and the political leadership of local administrators in Mueang District, Khon Kaen Province, is statistically significant at the 0.01 level, with a positive correlation coefficient of 0.71. 3. Political leadership of local administrators in Mueang District, Khon Kaen Province, according to the principles of the Four Divine Abodes, local administrators should perform their duties and do so willingly, with good thoughts and compassion for the people in the area. They must be honest and sincere in their duties. They must consider the public interest as their main concern, be happy for others, and must perform their duties well, that is, help the people and meet them all the time. Performing duties must be done without bias.

Keywords: principles of Buddhism, Leadership, local administrators

1. บทนำ

หลักพุทธธรรมที่มีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารส่วนท้องถิ่น ถือเป็นบทบาทและหน้าที่ที่ผู้นำในสังคม รวมถึงภาวะของการเป็นผู้นำเพื่อนำพาองค์กรสิ่งแวดล้อมและสังคมไปสู่ความสำเร็จในชีวิตและทางการเมืองได้ ดังนั้นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำ จึงต้องมียุทธศาสตร์ประกอบสำคัญที่สุดคือ เป็นผู้มิวิสัยทัศน์ มองกว้าง มองไกล มองรอบด้าน ภาวะนำหรือผู้บริหารที่ประชาชนต้องการนั้น ต้องมีหลักพุทธธรรมในคุณงามความดี เพื่อส่งผลต่อการบริหารจัดการบ้านเมืองและสังคมไปในทิศทางที่สงบสุข

รมเย็น ซึ่งในที่นี้ หลักพุทธธรรมที่มีความสัมพันธ์กับผู้บริหาร ขอยกตัวอย่างหลักธรรมในพรหมวิหาร 4 ซึ่งเป็นหลักการปฏิบัติที่เจ้าคนนายคนพึงมีและปฏิบัติต่อการบริหารจัดการในสังคม การบริหาร หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีพระพุทธเจ้าเป็นผู้บริหารการปกครองของพระพุทธเจ้า เป็นการบริหารที่มีประสิทธิภาพสูงสุดระบบหนึ่งในโลก จึงทรงทำให้บรรลุปาหมายและพระพุทธศาสนายั่งยืน หลักธรรมนั้นคือ มรตก หลักที่ทรงมอบให้แก่พุทธศาสนิกชน ทั้งที่เป็นเทพดาและมนุษย์ ธรรมะตามหลักของนักปกครองที่ควรมี ก็เป็นหลักธรรมสำคัญที่จะทำให้หมู่พลมนุษยชาติเกิดความสงบสุขได้ ก็ต้องเริ่มจากมีนักปกครองที่ดี มีหลักการปกครองที่ดี หลักการดังต่อไปนี้ จะเป็นหลักการที่จำเป็นสำหรับนักปกครองทั้งหลายไม่ว่าจะเป็นผู้ปกครองแผ่นดินหรือผู้ปกครองส่วนท้องถิ่นหรือระดับผู้บริหารในองค์กรต่าง ๆ โดยยึดหลักปกครองตามแบบฉบับที่พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงไว้ กล่าวคือ หลักธรรมาภิบาล (พระนพสิทธิ์ สุทฺธจิตโต,2022)

หลักธรรมาภิบาลเชิงพุทธก็คือหลักธรรมต่าง ๆ ที่ได้ถูกบัญญัติไว้ในพระไตรปิฎก มีประโยชน์หรือคุณค่ามากน้อยเพียงใด ก็ขึ้นอยู่กับการณ์ที่นักปกครองจะพึงนำไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติตน ซึ่งต้องพึงสังวรไว้ว่า นักปกครองที่ดีจะเป็นผู้นำความสงบสุขมาสู่สังคมโลกต่อไปในอนาคต อีกทั้งการศึกษาหลักธรรมาภิบาลตามแนวคิดที่เรียกว่า “ธรรมาภิบาลเชิงพุทธ” (Buddhist Governance) มีแนวคิดสำคัญ ประกอบด้วย ธรรมราชา: ที่มาแห่งแนวคิดธรรมาภิบาลเชิงพุทธ “ธรรมาภิบาลเชิงพุทธ” (Buddhist Governance) นั้นปรากฏในพระไตรปิฎก อคคัญสูตร ทีฆนิกาย เกี่ยวกับมนุษย์ที่ไม่มีความแตกต่างทางชนชั้น เมื่อวิวัฒนาการของสังคมมนุษย์ดำเนินต่อไปเรื่อย ๆ จึงมีการคัดเลือก “มหาชนสมมุติ” ซึ่งเป็นบุคคลที่ประชาชนคัดเลือกกันขึ้นมา (พระครูปลัดสุวัฒน พุทธิคุณ,2565)

หลักพุทธธรรมที่มีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำทางการเมืองและกลุ่มพุทธบริษัททั้งฝ่ายคฤหัสถ์และบรรพชิต เมื่อมาอยู่ร่วมกันในวัฒนธรรมของชาวพุทธแล้ว จำเป็นที่จะต้องอยู่ด้วยความมีคุณธรรมเป็นจุดกลางทางความคิดที่มาพบกัน โดยการปลุกฝังให้เกิดความรัก ความเคารพต่อกัน ซึ่งความรักความเคารพต่อกันนั้นเป็นผลซึ่งจะเกิดขึ้นจากการแสดงความมีน้ำใจ คือ สงเคราะห์ อนุเคราะห์ เมื่อมีความรัก ความเคารพต่อกัน ให้การสงเคราะห์ อนุเคราะห์ต่อกันแล้ว การทะเลาะวิวาทกันก็จะไม่เกิดขึ้น ความสามัคคี ซึ่งเป็นผลที่พึงปรารถนาของหมู่คณะ ไม่ว่าจะยุคใด สมัยใดก็จะบังเกิดขึ้น และที่สำคัญ พระพุทธเจ้า ทรงให้เริ่มที่จิตใจซึ่งเป็นเจ้าของพฤติกรรม หากมนุษย์มีความคิดอย่างถูกต้อง มีวิธีพูดถูกต้อง ปฏิบัติหน้าที่การงานถูกต้อง มีอาชีพถูกต้อง ใช้สติปัญญาถูกต้อง มีความตั้งใจถูกต้อง มนุษย์ย่อมเกิดสามัญสำนึกรับผิดชอบต่อพฤติกรรมของตนเอง ความสับสนวุ่นวายในสังคมจะลดลงถึงความสงบในที่สุด ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์สำคัญแห่งหลักธรรมาภิบาลเชิงพุทธได้อย่างแท้จริงการที่นักบริหารนำหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนา มาเป็นเครื่องกำกับในการบริหารงานทุกด้าน ย่อมเป็นการประสานความเชื่อแนวคิดในเชิงจริยธรรมของสังคมเข้ากับการปฏิบัติหน้าที่ซึ่งมีความเหมาะสมอย่างยิ่ง เพื่อก่อให้เกิดการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (พระครูปลัดสุวัฒน พุทธิคุณ,2022)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาหลักพุทธธรรมที่มีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารส่วนท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักพรหมวิหาร 4 กับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารส่วนท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการส่งเสริมหลักพรหมวิหาร 4 กับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารส่วนท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง หลักพุทธธรรมกับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการ สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)

1. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกผู้นำในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปี รวมทั้งสิ้น 134,741 คน กลุ่มตัวอย่าง 399 คน โดยการคำนวณด้วยสูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 12 รูปหรือคน ได้แก่ นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพุทธศาสนา 2 รูป นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านการปกครองส่วนท้องถิ่น 3 คน นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐศาสตร์ 4 คน นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านผู้นำชุมชนหรือผู้ใหญ่บ้าน 3 คน

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท

4. ผลการวิจัย

1. ระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารส่วนท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านบุคลิกภาพ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด

เท่ากับ 3.85 รองลงมาคือ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านอารมณ์ด้านสังคม และ ด้านความรู้ความสามารถ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.83 3.80 และ 3.68 ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพรหมวิหาร 4 กับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารส่วนท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ผลการวิเคราะห์ พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่มีความสัมพันธ์กับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

หลักพรหมวิหาร 4 ผลการวิเคราะห์ พบว่า หลักพรหมวิหาร 4 โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารส่วนท้องถิ่น ในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.65 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. การส่งเสริมหลักพรหมวิหาร 4 กับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น สามารถนำหลักพรหมวิหาร 4 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานท้องถิ่นของผู้บริหารในระดับท้องถิ่น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำทางการเมืองในท้องถิ่นให้นำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้นำและประชาชน รวมถึงการเสริมสร้างการมีจิตสำนึกและการทำงานที่มีคุณธรรมและจริยธรรม ผู้บริหารท้องถิ่นในอำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่นโดยการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการดำเนินงาน การแสดงความเมตตาและกรุณาในการช่วยเหลือประชาชน การมีมุกตาในการสนับสนุนผลงานของผู้อื่น และการใช้ความอุเบกขาในการตัดสินใจที่ยุติธรรมและเหมาะสม ช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำและประชาชนในท้องถิ่น และทำให้การบริหารงานท้องถิ่นมีประสิทธิภาพมากขึ้น การส่งเสริมหลักพรหมวิหาร 4 ช่วยเสริมสร้างภาวะผู้นำที่มีคุณธรรมและสามารถสร้างความสามัคคีในชุมชนได้

5. อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลในครั้งนี้ผู้วิจัยจะได้นำประเด็นที่มีความสำคัญของหลักพรหมวิหาร 4 กับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น มีประเด็นที่น่าสนใจสามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1) จากการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในเรื่องของการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการกิจกรรมทางการเมือง คณะกรรมการการผู้บริหารท้องถิ่น มีการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามาใช้สิทธิได้เข้าใจในสิทธิและหลักพุทธธรรมที่มีความสัมพันธ์กับภาวะ ผู้นำทางการเมืองของตนเองในการปกครองอย่างทั่วถึงมีการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการใช้หลักธรรมในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้องก่อนการไปใช้เพื่อที่จะพัฒนาให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป ทำให้ระดับการมีความสัมพันธ์ต่อหลักพุทธธรรมของประชาชน อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เฉลิมพล นุชอุดม และคณะ(2562)ได้ทำการวิจัย

เรื่อง “เกณฑ์ในการตัดสินใจเลือกผู้แทนระดับท้องถิ่น ในเขต กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า ระดับเหตุผลที่ใช้ในการตัดสินใจของประชาชนการใช้หลักพุทธธรรมที่มีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2) ด้านความรู้ความสามารถ จากการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ด้านความรู้ความสามารถอยู่ในระดับมาก นี่เป็นเพราะว่า หลักพุทธธรรมที่มีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำเป็นหลักธรรมที่ตรงกับปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ และมุ่งก่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนร่วม มีความชัดเจนและเข้าใจได้ง่าย จึงทำให้ระดับการมีความสัมพันธ์ต่อการมีความสัมพันธ์ต่อหลักพุทธธรรมที่มีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ พระไพฑูริย์ เมธิโก (มหาบุญ)(2554) ได้ศึกษาเรื่อง “การประยุกต์พรหมวิหาร 4 เพื่อการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาล ตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม : ศึกษาในช่วงเวลา พ.ศ. 2554 ผลการศึกษาพบว่า การประยุกต์พรหมวิหาร 4 เพื่อการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐมด้านความรู้ความสามารถอยู่ในระดับมาก

3) ด้านบุคลิกภาพ ผลการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ด้านบุคลิกภาพอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่าคุณลักษณะของผู้บริหารนักการเมืองท้องถิ่นเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความเสียสละชอบช่วยเหลืองานส่วนรวม หรืออาจจะเป็นคนในเขตพื้นที่โดยกำเนิด มีประสบการณ์ มีชื่อเสียง มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีฐานะทางเศรษฐกิจดีเป็นพื้นฐานเบื้องต้นอยู่แล้ว จึงทำให้ระดับการมีความสัมพันธ์ต่อการมีความสัมพันธ์ต่อหลักพุทธธรรมที่มีความสัมพันธ์กับภาวะ ผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งไม่สอดคล้องกับ พระธนากร ญาณโมลี (มนุบุตร)(2566) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ด้านบุคลิกภาพ อยู่ในระดับปานกลาง

4) ด้านอารมณ์ด้านสังคม ผลการวิจัยพบว่า ระดับหลักภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ด้านอารมณ์ด้านสังคมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้บริหารท้องถิ่นได้จัดให้มีการรณรงค์รักษาสิ่งแวดล้อมสังคมในด้านของสื่อออนไลน์ต่าง ๆ และปัจจุบันประชาชนสามารถเข้าถึงสื่อต่าง ๆ ได้อย่างสะดวก ทำให้ประชาชนได้รับข้อมูลต่าง ๆ อย่างทั่วถึง ซึ่งสอดคล้องกับ นุชภาดา ธนวิโรตม (2557) ได้ศึกษาเรื่อง “ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งใน เขตเทศบาลนครนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์” ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลนครนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ด้านอารมณ์ด้านสังคม อยู่ในระดับมาก

5) ด้านคุณธรรมด้านจริยธรรม ผลการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ด้านคุณธรรมด้านจริยธรรมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ก่อนที่ประชาชนจะมีความสัมพันธ์ต่อหลักพุทธธรรม ได้คำนึงถึงบุคคลที่เป็นคนรู้จักเป็นอย่างดี เป็นเพื่อนหรือคนที่สนิท ผู้บริหารที่เคยช่วยเหลือหรือเป็นผู้มีบุญคุณ หรือเป็นผู้มีอุปการคุณแนะนำให้เลือก ซึ่งไม่สอดคล้องกับพระปัลลิวโรจน์ ปภากร (เจริญโชคพาณิชย์)(2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร 4 โรงเรียนประถมศึกษา เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ส่วนตัวกับผู้บริหารท้องถิ่นมีผลต่อการตัดสินใจของประชาชนในการเลือกผู้บริหารส่วนตำบล ด้านคุณธรรมด้านจริยธรรมมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง

หลักพรหมวิหาร 4 กับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

1. ด้านหลักพรหมวิหาร 4

ระดับหลักพรหมวิหาร 4 กับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยที่ระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้บริหารส่วนท้องถิ่น มีความรักความปรารถนาดีต่อชุมชนด้วยความเต็มใจและยินดีสละเวลาปฏิบัติหน้าที่ให้แก่ชุมชนอย่างเต็มใจซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระปัลลิวโรจน์ ปภากร (เจริญโชคพาณิชย์)(2561) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร 4 โรงเรียนประถมศึกษาเขตบางบอนกรุงเทพมหานคร พบว่า ครูโรงเรียนประถมศึกษาที่มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร 4 โรงเรียนประถมศึกษาเขตบางบอนกรุงเทพมหานครโดยภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก

1. ด้านเมตตา จากการวิเคราะห์พบว่าหลักพรหมวิหาร 4 ด้านเมตตามีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ผู้นำท้องถิ่นมีการจัดกิจกรรมต่างๆในชุมชนท้องถิ่นโดยคำนึงถึงประโยชน์ของคนในท้องถิ่นเป็นหลักและมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ให้กับประชาชนและชุมชนเป็นอย่างดีผู้นำท้องถิ่น ยินดีสละเวลาปฏิบัติหน้าที่ให้แก่ชุมชนอย่างเต็มใจซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาชาติเชื้อ วชิรญาโณ (ประเสริฐไทย)(2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้ง พ.ศ. 2562 อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้ง พ.ศ. 2562 อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาอยู่ในระดับมาก

2. ด้านกรุณา จากการวิเคราะห์พบว่าหลักพรหมวิหาร 4 ด้านกรุณามีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ผู้บริหารส่วนท้องถิ่น มีความจริงใจในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนและให้ความช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยด้านต่าง ๆ ยังได้จัดสรรงบประมาณเกี่ยวกับสวัสดิการผู้ด้อยโอกาสในชุมชนและมีความจริงใจในการพัฒนาชุมชนเพื่อให้เกิดความยั่งยืนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ต่อศักดิ์ สังฆะทิพย์(2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วม

ร่วมในการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดของประชาชนในอำเภอชื่นชม จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า ระดับพฤติกรรมของการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดของประชาชนในอำเภอชื่นชม จังหวัดมหาสารคาม ด้านกรณียุอยู่ในระดับมาก

3. ด้านมูทิตา จากการวิเคราะห์พบว่าหลักพรหมวิหาร 4 ด้านมูทิตามีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ผู้นำท้องถิ่นให้การสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนและยังให้การยกย่องชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาและยังให้การสนับสนุนงบประมาณอย่างต่อเนื่องซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระธนากร ญาณโมลี (มณูบุตร)(2566) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ผลการวิจัยพบว่า ระดับปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ทั้ง 5 ด้าน ด้านมูทิตาอยู่ในระดับปานกลาง

4. ด้านอุเบกขา จากการวิเคราะห์พบว่าหลักพรหมวิหาร 4 ด้านอุเบกขามีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้นำท้องถิ่นวางตัวเป็นกลางในการพัฒนาชุมชนอย่างมีเหตุผล มีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน และองค์กรต่าง ๆ ได้ดี ไม่ก้าวท้าวแย่งชิงในความคิดเห็นของประชาชนและไม่มีอคติต่อคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในการพัฒนาท้องถิ่นซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภารดี ชินโช(2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของประชาชนในการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอแวงน้อย จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ระดับการตัดสินใจเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอแวงน้อย จังหวัดขอนแก่น ด้านอุเบกขาอยู่ในระดับมาก

6.องค์ความรู้ที่ได้รับ (Body of Knowledge)

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย หลักพุทธธรรมที่มีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

6. ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ด้านความรู้ความสามารถมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรกำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมความรู้ความสามารถให้แก่ผู้บริหารท้องถิ่น
2. ผู้บริหารส่วนท้องถิ่นควรแนะนำหรือเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาสถานการณ์ในด้านต่างๆ โดยอาศัยข้อมูลและการวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อให้ผู้มีอำนาจตัดสินใจ หรือองค์กรต่าง ๆ ได้นำไปใช้ในการวางแผนและกำหนดนโยบายที่เหมาะสม
3. ผู้บริหารส่วนท้องถิ่นควรจัดทำแผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาบุคลากรทางการเมืองตาม หลักธรรมและภาวะผู้นำตามระบอบประชาธิปไตยโดยส่งเสริมหลักพุทธธรรมที่มีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่น ในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการประยุกต์ใช้หลักธรรมอื่น ๆ นอกจากหลักพรหมวิหาร 4 เช่น อคติ 4 หิริโอตตปปะ สัมปปริสธรรม 7 สังคหัตถุ 4 เป็นต้น อันเป็นแนวทางในการส่งเสริมต่อผู้บริหารส่วนท้องถิ่น โดยนำหลักธรรมมาประกอบการไปใช้ในการเลือกผู้บริหารส่วนท้องถิ่นหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนต่อไป

2. ควรนำผลการวิจัยที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในองค์กร หน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ไชย ณ พล อัครศุภเศรษฐ์. (ม.ป.ป.). *ระบบบริหารมาตรฐานพุทธ*. กรุงเทพฯ: เคล็ดไทย.

ณรงค์ สิ้นสวัสดิ์. (2521). *สังคมกับการปกครอง*. กรุงเทพฯ: แพรววิทยา.

เฉลิมพล นุษุดม และคณะ. (2562). เถลถายในการตัดสินใจเลือกผู้แทนระดับท้องถิ่น ในเขตกรุงเทพมหานคร.

วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี, 11(2), 32–44.

ต่อศักดิ์ สังฆะทิพย์. (2565). *การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดของประชาชนในอำเภอชื่นชม จังหวัดมหาสารคาม* [วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย].

นุชปภาดา ธนวิโรดม. (2557). *ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลนครนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์* [วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย].

พระครูภาวนาโสภิต (บุญรัตน์ เมืองวงศ์). (2553). *การบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในล้านนา*.

ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยปทุมธานี.

พระครูปลัดสุวัฒน พุทธิคุณ (สุเทพ ดีเยี่ยม). (2565). *The Journal of Research and Academics*, 5(2), 270–271.

พระไพฑูรย์ เมธิโก (มหาบุญ). (2554). *การประยุกต์พรหมวิหาร 4 เพื่อการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม* [วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย].

พระธนากร ญาณโมลี (มนูบุตร). (2566). *ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร* [วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย].

- พระปลัดวิโรจน์ ปภาภโร (เจริญโชคพาณิชย์). (2561). *การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร 4 โรงเรียนประถมศึกษา เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร* [วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย].
- พระมหาชาติเชื้อ วชิรญาโณ (ประเสริฐไทย). (2564). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้ง พ.ศ. 2562 อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู* [วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย].
- ภารตี ชินโซ. (2565). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของประชาชนในการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอแวงน้อย จังหวัดขอนแก่น* [วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย].

การศึกษาการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3

A Study of Risk Management of School Administrators under the Jurisdiction of the Phetchabun Primary Educational Service Area Office 3

ชิตพล เพชรวาริ¹, นิคม นาคอ้าย²

^{1,2}มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, พิษณุโลก, ประเทศไทย

Chitphon Phetwari¹, Nikom Nakai²

^{1,2}Pibulsongkram Rajabhat University, Phitsanulok, Thailand

✉: nurstmatza@gmail.com

(Corresponding Email)

Received: 25 February 2025; Revised: 01 April 2025; Accepted: 06 April 2025

© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อการศึกษาการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ประชากรที่ใช้ศึกษา คือ สถานศึกษา จำนวน 185 แห่ง กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูป ได้จำนวน 127 แห่ง กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 127 คน และครูผู้สอน จำนวน 127 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 254 คน และได้รับการตอบแบบสอบถามจำนวน 224 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 88.19 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.8 – 1.0 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.895 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า การบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การบริหารความเสี่ยงด้านการเงิน มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเป็นลำดับแรก ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ การบริหารความเสี่ยงด้านการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก ลำดับสุดท้ายคือการบริหารความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การบริหารความเสี่ยง, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aims to study the risk management practices of school administrators under the Phetchabun Primary Educational Service Area Office 3. The population used in the study includes 185 schools. The sample size was determined using a ready-made table, resulting in 127 schools. The respondents consist of 127 school administrators and 127 teachers, totaling 254 participants. A total of 224 questionnaires were returned, representing

88.19%. The data collection tool used was a 5-point Likert scale questionnaire, with reliability values ranging from 0.8 to 1.0 and a Cronbach's alpha coefficient of 0.895. The statistics used in data analysis include percentage, mean, and standard deviation. The study found that school administrators' risk management in the Phetchabun Primary Educational Service Area 3 was generally at a high level. When considering each aspect, financial risk management has the highest mean value, which is at the highest level, followed by operational risk management at a high level, and strategic risk management, which has the lowest average level, at a high level.

Keyword: Risk Management, School Administrator

1. บทนำ

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสภาพเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี รวมถึงความคาดหวังของประชาชน ทำให้หน่วยงานของรัฐทุกหน่วยงานต้องเผชิญกับความเสี่ยงทั้งปัจจัยภายในและภายนอก ผู้บริหารมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการบริหารจัดการความเสี่ยง ซึ่งหลักการบริหารจัดการความเสี่ยงระดับองค์กรถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญของผู้บริหารในการบริหารการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร โดยระบบการบริหารจัดการความเสี่ยงที่ดีจะช่วยหน่วยงานในการวางแผนและจัดการเหตุการณ์ด้านลบที่อาจเกิดขึ้นอันเป็นอุปสรรคต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน รวมถึงช่วยหน่วยงานในการบริหารจัดการเพื่อสร้างหรือฉวยโอกาส หรือได้รับประโยชน์จากเหตุการณ์ด้านบวกที่อาจเกิดขึ้น ส่งผลให้หน่วยงานสามารถเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถในการให้บริการของหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้ประชาชนและประเทศชาติได้รับประโยชน์สูงสุดจากการบริหารจัดการความเสี่ยง (กระทรวงการคลัง, 2564)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 ได้กำหนดจุดมุ่งหมาย หลักการ และการจัดการศึกษาเพื่อให้ภารกิจของสถานศึกษาได้บรรลุตามเป้าหมายของสถานศึกษาตามที่กำหนดบทบาท ความรับผิดชอบรวมถึงหน้าที่ของผู้บริหารในการบริหารสถานศึกษาไว้ 2 ด้าน คือ 1) ด้านการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมาย หลักการและแนวทาง รูปแบบการจัดการศึกษา หลักสูตรกระบวนการจัดการเรียนการสอนและ 2) การบริหารการศึกษาตามแนวทางของการบริหารที่ได้กำหนดไว้ใน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่เน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการบริหารสถานศึกษา รวมทั้งหน่วยงานอื่นของรัฐ และภาคเอกชน ตลอดจนสถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่นๆ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545,) จึงจำเป็นที่จะต้องใช้กระบวนการบริหารความเสี่ยงในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้ครอบคลุมทุกกระบวนการ ทั้งยังเพื่อให้สอดคล้องกับพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2562 ในหมวดที่ 3 มาตรา 9 การจัดทำแผนปฏิบัติการของส่วนราชการเป็นแผน 5 ปี โดยในมิติที่ 4 ด้านการพัฒนองค์กรกำหนดให้ "การบริหารความเสี่ยง" เป็นตัวชี้วัดในการบริหารจัดการองค์กรเพื่อส่งเสริมและผลักดันให้มีการบริหารความเสี่ยงที่ดี (พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี, 2562)

การบริหารความเสี่ยงเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นและความเป็นเลิศในองค์กร ผู้บริหารควรมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและสร้างวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนในการบริหารความเสี่ยงการสื่อสารและสร้างทีมที่มีความเข้าใจกันเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้องค์กรประสบความสำเร็จในการจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสม

การกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมและการสนับสนุนจากผู้บริหารระดับเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้องค์กรประสบความสำเร็จในการบริหารความเสี่ยง ดังนั้นองค์กรที่มีการบริหารความเสี่ยงอย่างเป็นระบบและมีการสนับสนุนจากผู้บริหารจึงเป็นสิ่งสำคัญที่องค์กรควรใส่ใจและพัฒนา ด้วยความร่วมมือและความมุ่งมั่นของทุกคนในองค์กร กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้การบริหารความเสี่ยงเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการควบคุมปัจจัยและกิจกรรมต่างๆ ในการดำเนินงาน ดังนั้น เพื่อเป็นแนวทางดำเนินงานในการบริหารความเสี่ยง ควรสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงให้กับผู้อำนวยการสถานศึกษาและบุคลากรของส่วนราชการ และสถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานภายใน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) ทั้งนี้ สถานศึกษาเป็นสถาบันทางสังคมที่มีความสำคัญที่สุด ในอันที่จะทำหน้าที่สร้างและพัฒนา "คน" ให้ เป็น "มนุษย์" ที่มีคุณภาพสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขด้วยการพึ่งตนเอง ซึ่งเป็นความคาดหวังของสังคมที่มีต่อสถานศึกษา จึงเป็นบทบาทที่ทำนายของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันที่ต้องมีวิธีการบริหารจัดการให้เกิดคุณภาพทางการศึกษาตามที่สังคมคาดหวัง การจัดการศึกษาทุกระดับทุกพื้นที่ที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพและจะต้องเป็นการศึกษาที่มีคุณภาพเพื่อให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ แต่ทว่าองค์กรทางการศึกษารวมทั้งองค์กรต่างๆ ล้วนแต่มีความเสี่ยง ซึ่งก็คือความไม่แน่นอนที่จะส่งผลกระทบต่อการทำงานหรือเป้าหมายขององค์กร จึงจำเป็นต้องมีการจัดการความเสี่ยงเหล่านั้นอย่างเป็นระบบ (หามี่ตะ สงเดช, 2566) ซึ่งการบริหารจัดการความเสี่ยงเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้การทำงานตามภารกิจมีประสิทธิภาพ และประหยัด นอกจากนี้ยังช่วยลดความเสี่ยงจากการผิดพลาด ความเสียหาย และความสูญเสียเปล่า ในองค์กร การบริหารจัดการความเสี่ยงของสถานศึกษาเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้บริหารควรส่งเสริมให้เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมองค์กร โดยให้ความรู้และเข้าใจเรื่องการบริหารความเสี่ยงให้กับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ทำให้การบริหารความเสี่ยงเป็นไปอย่างมีระบบและชัดเจน สามารถทำการควบคุมและตรวจสอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สุธีระ เดชคำภู, 2564)

สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 มีปัญหาที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงหลายประการ ดังนี้ 1) การบรรจุแต่งตั้งไม่เป็นไปตามความต้องการมาตรฐานวิชาเอกของสถานศึกษา 2) มีการเปลี่ยนแปลงสับเปลี่ยนเจ้าหน้าที่ภายในบ่อย ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการปฏิบัติงาน 3) ระเบียบ หลักเกณฑ์มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา 4) การเบิกจ่ายเงิน งบลงทุน เป็นไปตามเป้าหมายที่รัฐบาลกำหนดแต่ยังมีบางรายการที่ไม่สามารถก่องหนผู้กพันได้ทันภายในปีงบประมาณ 5) การพัฒนาบุคลากรยังขาดความต่อเนื่อง 6) บุคลากรไม่นำความรู้มาใช้ในการปฏิบัติงาน 7) ขาดการติดตามผลการพัฒนาที่นำไปใช้ในการปฏิบัติงาน 8) ขาดการรายงานผลการพัฒนาของครูและบุคลากร 9) สถานศึกษาบางแห่งยังใช้จ่ายเงินอุดหนุนโครงการฯไม่เป็นไปตามที่ สพฐ.กำหนด 10) บุคลากรผู้ปฏิบัติงานมีการเปลี่ยนแปลงบ่อย 11) ขาดการกำกับติดตามอย่างต่อเนื่องจากผู้บริหาร 12) ความชำนาญของบุคลากรผู้มีหน้าที่ปฏิบัติ 13) ความถูกต้องและครบถ้วนของการแสวงหาและรวบรวมข้อเท็จจริง 14) การใช้ดุลพินิจและการวินิจฉัย (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3, 2566) รวมถึงการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประเมินศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 มีสถานศึกษาในสังกัด 161 แห่ง ซึ่งจากผลการทดสอบทางการศึกษา ระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2566 มีผลดังนี้ วิชาภาษาไทย 52.28 วิชาภาษาอังกฤษ 33.57 วิชาคณิตศาสตร์ 26.52 วิชาวิทยาศาสตร์ 37.90 พบว่าคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า คะแนนเฉลี่ยระดับประเทศทุกรายวิชา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3, 2567)

จากข้อมูลสะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพการศึกษาเป็นผลมาจากการบริหารความเสี่ยงที่ยังไม่มี ประสิทธิภาพเท่าที่ควร โดยเห็นได้จากแผนบริหารความเสี่ยงของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ที่ระบุการวางแผนในการบริหารจัดการความเสี่ยงในด้านกลยุทธ์ ด้านการดำเนินการ ด้าน การเงิน และด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบ ซึ่งสอดคล้องกับ (วสันต์ ศรีสุวรรณโณ, 2566) ที่ศึกษาการบริหาร ความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเผชิญกับความเสี่ยงในการจัดการศึกษาด้านกลยุทธ์ คือผู้บริหารควรมีการทบทวน แผนกลยุทธ์ทุก ๆ ปีการศึกษา ด้านการดำเนินการ คือผู้บริหารควรมีการแต่งตั้งคำสั่งในการปฏิบัติงานอย่าง ชัดเจน ด้านการเงิน คือ ผู้บริหารควรจัดให้มีการทำแผนงาน โครงการ การใช้จ่ายงบประมาณตามระเบียบ ข้อ ปฏิบัติ และด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบ/กฎหมาย คือ ผู้บริหารควรจัดทำแนวทางปฏิบัติงานข้อตกลง ร่วมกันกับคณะครูภายในสถานศึกษา ตามระเบียบข้อบังคับของราชการ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีการ บริหารจัดการความเสี่ยงในสถานศึกษาเพื่อลดมูลเหตุแต่ละโอกาสที่สถานศึกษาจะเกิดความเสี่ยง ให้อยู่ใน ระดับที่สถานศึกษายอมรับได้

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการบริหารความเสี่ยงเป็นเครื่องมือสำคัญของ ผู้บริหารในการบริหารงาน สามารถเตรียมรับมือกับเหตุการณ์ที่จะเกิดในอนาคต ทำให้สถานศึกษาประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพ จึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษา การบริหารความเสี่ยงของผู้บริหาร สถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ตามกรอบแนวคิดของ นักวิชาการ นักการศึกษา และนักวิจัย เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้ไปเป็นข้อมูลสำคัญในการวางแผนและยกระดับ คุณภาพการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 จำนวน 185 แห่ง (ข้อมูลสารสนเทศสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3, 2567)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 จำนวน 127 แห่ง จากนั้นใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยจำแนกตามอำเภอ 4 อำเภอ แล้วใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีการจับฉลาก (Simple Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม การบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์เขต 3 แบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะเป็นการตรวจสอบรายการ (Check list) ประกอบด้วย ตำแหน่ง

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ตามขอบข่ายเนื้อหาการบริหารความเสี่ยงตามแนวคิดของนักวิชาการ นักการศึกษา และนักวิจัย จำนวน 32 ข้อ จำแนกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. การบริหารความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ จำนวน 8 ข้อ
2. การบริหารความเสี่ยงด้านการปฏิบัติงาน จำนวน 8 ข้อ
3. การบริหารความเสี่ยงด้านการเงิน จำนวน 8 ข้อ
4. การบริหารความเสี่ยงด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบ จำนวน 8 ข้อ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการตามลำดับดังนี้

1. ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยัง คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ พิบูลสงคราม ดำเนินการออกหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลประกอบการวิจัยจากกลุ่มตัวอย่าง

2. ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของแบบสอบถามในระบบสำนักงานอิเล็กทรอนิกส์ (My-Office) และแบบสอบถามออนไลน์ (Google forms) จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 254 ฉบับ ได้รับการตอบกลับจำนวน 224 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 88.19

3. ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามที่ตรวจสอบความสมบูรณ์แล้วนำข้อมูลเข้าเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อหาค่าสถิติ และดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ดังนี้

1. การวิเคราะห์สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่ง วิเคราะห์โดยการหาความถี่ (Frequency) และ ค่าร้อยละ (Percentage)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4. ผลการวิจัย

ผลการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3

ด้าน	การบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา	n = 224		ระดับ	ลำดับที่
		$\bar{X}$	S.D.		
1	การบริหารความเสี่ยงด้านกลยุทธ์	4.47	.42	มาก	4
2	การบริหารความเสี่ยงด้านการปฏิบัติงาน การบริหารความเสี่ยงด้านการเงิน	4.50	.43	มาก	2
3	การบริหารความเสี่ยงด้านการปฏิบัติตาม	4.54	.45	มากที่สุด	1
4	กฎระเบียบ	4.48	.43	มาก	3
ค่าเฉลี่ยรวม		4.50	.41	มาก	

จากตารางที่ 5 พบว่าการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.50$, S.D.=.41) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การบริหารความเสี่ยงด้านการเงิน ($\bar{X} = 4.54$, S.D.=.45) รองลงมา คือ การบริหารความเสี่ยงด้านการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 4.50$, S.D.=.43) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การบริหารความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ ($\bar{X} = 4.47$, S.D.=.42)

จากการศึกษาการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 พบว่า การบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การบริหารความเสี่ยงด้านการเงิน รองลงมา คือ การบริหารความเสี่ยงด้านการปฏิบัติงาน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การบริหารความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เรียงลำดับประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ และพิจารณารายข้อดังนี้

1. การบริหารความเสี่ยงด้านการเงิน โดยภาพรวม อยู่ในระดับ มากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารอนุมัติและเบิกจ่ายเงินต่างๆ สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา รองลงมา คือ ผู้บริหารควบคุมการเก็บรักษาเงินถูกต้องตามระเบียบและอยู่ภายในวงเงินเก็บรักษา และผู้บริหารจัดทำบัญชีการเงิน ใบเสร็จรับเงิน ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหาร

ควบคุมงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินโครงการให้เป็นไปตามกรอบวงเงินและระยะเวลา

2. การบริหารความเสี่ยงด้านการปฏิบัติงาน โดยภาพรวม อยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารตรวจสอบบันทึกเวลาการปฏิบัติงานของบุคลากรและมีการลงนามรับรองในใบลงเวลา รองลงมา คือ ผู้บริหารนิเทศ กำกับ ติดตามผลการดำเนินงานของบุคลากร และครูผู้สอนอย่างต่อเนื่อง ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารพัฒนาหรือนำระบบเทคโนโลยีมาใช้ในการอำนวยความสะดวกเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน

3. การบริหารความเสี่ยงด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบ โดยภาพรวม อยู่ในระดับ มาก พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารนิเทศ ติดตาม การดำเนินงานทางวินัยอย่างเป็นระบบภายในสถานศึกษา รองลงมา คือ ผู้บริหารปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีทั้งในด้าน ความซื่อสัตย์และจริยธรรมในการบริหารงาน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารกำหนดแนวทางในการป้องกันเหตุที่จะเกิดขึ้นเกี่ยวกับการผิดวินัย กฎระเบียบ มาตรการ ข้อกำหนด

4. การบริหารความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารติดตามผลการดำเนินงานตามนโยบายวิสัยทัศน์/พันธกิจ แผนกลยุทธ์ อย่างต่อเนื่อง รองลงมา คือ ผู้บริหารจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาสอดคล้องกับนโยบาย วิสัยทัศน์/พันธกิจ แผนกลยุทธ์ ของ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารระดมความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการระบุนความต้องการบริการและผลผลิตโดยแสดงให้เห็นถึงเป้าประสงค์ ที่ชัดเจนของสถานศึกษา

5. อภิปรายผล

จากการศึกษาการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ให้ความสำคัญต่อการบริหารความเสี่ยง จึงได้จัดทำนโยบายและมีการกระตุ้นให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการจัดการบริหารความเสี่ยงในโรงเรียนทุกโรงเรียน เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสถานศึกษาและป้องกันความเสียหายที่จะเกิดกับสถานศึกษาตลอดจนการนำรูปแบบวิธีการบริหารความเสี่ยงมาใช้ในสถานศึกษา มีแนวคิดและหลักในการบริหารจัดการความเสี่ยงที่ดี มีการควบคุมปัจจัยความเสี่ยงและหามาตรการในการป้องกันความเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดปัญหาขึ้นในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เอกลักษณ์ ป้องกัน (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารความเสี่ยงของของบริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ในภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับ มาก โดยมีการปฏิบัติในด้านการเงินมากที่สุด รองลงมาคือด้านกลยุทธ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุธีระ เดชคำภู (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารจัดการความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตรัชโยธิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 พบว่า ผู้บริหารมีแนวคิดและหลักในการบริหารจัดการความเสี่ยงที่ดี มีการควบคุมปัจจัยความเสี่ยงและหามาตรการในการป้องกันความเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดปัญหาขึ้นในอนาคต ซึ่งทำให้ ครูมีความมั่นใจในการทำงาน ส่งผลให้ครูปฏิบัติงานอย่าง

เต็มใจและจัดการเรียน การสอนได้อย่างเต็ม ความสามารถ เพื่อให้ผู้เรียนมีประสิทธิภาพตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ จึงทำให้ความคิดเห็นของครูมีต่อการบริหาร จัดการความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและราย ด้าน อยู่ในระดับมาก อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ หามี่ตะ สงเดช และอริสรา บุญรัตน์ (2566) ได้ ศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พัทลุง เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาแต่ละด้านมี ประเด็นสำคัญที่จะนำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. การบริหารความเสี่ยงด้านการเงิน โดยภาพรวม อยู่ในระดับ มากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารอนุมัติและเบิกจ่ายเงินต่างๆ สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการของ สถานศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารมีแผนการใช้จ่ายงบประมาณ ดำเนินการจัดสรรงบประมาณให้มีความเหมาะสมสำหรับการปฏิบัติงานต่างๆของสถานศึกษา ควบคุม ดูแลให้บุคลากรปฏิบัติงานด้านการเงินโดย ยึดตามระเบียบ การใช้งบประมาณในการดำเนินโครงการให้เป็นไปตามที่กำหนด โดยอนุมัติและเบิกจ่ายเงิน สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา พร้อมทั้งมีการจัดทำรายงานการใช้จ่าย หลักฐานการเบิกจ่าย การจัดซื้อจัดจ้างต่างๆ ให้มีความถูกต้อง สอดคล้องกับงานวิจัยของขวัญแก้ว จันทรัตน์ และตรีภูมิพันธ์ ตรีตรี ศวร (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารความเสี่ยงทางการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3 พบว่า การบริหารงานด้านงบประมาณและการเงินของโรงเรียนนั้นจำต้องเคร่งครัดกับการ ใช้เงินให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของงบประมาณที่ได้รับ แต่ใน สภาพความเป็นจริงผู้บริหารสถานศึกษามีภาระ ต้องใช้เงินงบประมาณในการบริหารจัดการที่หลากหลาย อาจจะทำให้การบริหารงานด้านการเงินไม่ตรง กับวัตถุประสงค์ของงบประมาณที่ได้รับจากทางราชการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ มาลัย พวงพิลา (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการบริหารความเสี่ยงใน สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 มีระดับผลการวิจัยด้านการเงิน อยู่ในระดับมากที่สุด และได้เสนอแนะว่า ผู้บริหารควรศึกษาจัดทำเอกสาร รายงานทางการเงินอย่างเป็นระบบ และเป็นปัจจุบัน ถูกต้องตามระเบียบการเงิน การคลัง ควรมีการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรด้านการเงินและ พัสดุของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อที่จะได้นำความรู้มาพัฒนางานในหน้าที่

2. การบริหารความเสี่ยงด้านการปฏิบัติงาน โดยภาพรวม อยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารตรวจสอบบันทึกเวลาการปฏิบัติงานของบุคลากรและมีการลงนาม รับรองในใบลงเวลา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารดำเนินการวางระบบงานภายในสถานศึกษาให้มีความชัดเจน และเหมาะสม ช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการปฏิบัติงานของบุคลากรโดยอำนวยความสะดวกในด้านเทคโนโลยี หรือนวัตกรรม มีการจัดระบบฐานข้อมูลต่างๆให้สะดวกต่อการนำมาใช้ เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการ ทำงาน พร้อมทั้งมีการตรวจสอบนิเทศ กำกับ ติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะส่งผลต่อการ ปฏิบัติงานต่าง ๆ ของสถานศึกษาทำให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุดาพร ดวงโกศา (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารจัดการความเสี่ยงในการทำงานของโรงเรียนสังกัดสำนัก บริหารงานการศึกษาพิเศษในจังหวัดลพบุรี มีระดับผลการวิจัยด้านการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก และได้ เสนอแนะว่าผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องบริหารงานโดยใช้หลักการความมีภาวะผู้นำที่จะนำพาให้บรรลุ

วิสัยทัศน์ของโรงเรียนที่วาง โดยการสร้างความมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรตลอดจนผู้ปกครอง ชุมชน เพื่อให้คนในองค์กรรู้สึกว่าเขาเป็นหนึ่งในองค์กร

3. การบริหารความเสี่ยงด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบ โดยภาพรวม อยู่ในระดับ มาก พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารนิเทศ ติดตาม การดำเนินงานทางวินัยอย่างเป็นระบบภายในสถานศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารได้กำหนดกฎระเบียบ ข้อปฏิบัติ มาตรฐานต่างๆ จริยธรรมในการปฏิบัติงาน และแนวทางในการป้องกันเหตุที่จะก่อให้เกิดความเสี่ยงอย่างเหมาะสม มีมาตรการควบคุม ดูแลในกรณีที่มีการฝ่าฝืนระเบียบ ข้อปฏิบัติ ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายและระเบียบปฏิบัติ ติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะส่งผลให้ครูและบุคลากรมีการปฏิบัติตาม ปฏิบัติงานให้เกิดความถูกต้อง เหมาะสมและเกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของเทวฤทธิ์ เลิศพนาศิลป์ (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการความเสี่ยงของสถานศึกษาที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 มีระดับผลการวิจัยด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉัญญารัตน์ สายใหม่ (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดปทุมธานี มีระดับผลการวิจัยด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สาวณีย์ หมั่นรักษ์ และรุจิราพรรณ คงช่วย (2567) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง พบว่า มีระดับผลการวิจัยด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบอยู่ในระดับมาก และได้เสนอแนะว่าผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการจัดทำแนวทางการปฏิบัติงานตามมาตรการ ระเบียบข้อบังคับ ให้กับคณะครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียน ให้เกิดการรับรู้ร่วมกัน เพื่อไม่ให้เกิดการกระทำผิดเกิดขึ้นด้วยข้ออ้างต่าง ๆ ที่ไม่สมเหตุผลต่อไป มีการควบคุม ลงโทษเมื่อมีผู้ฝ่าฝืนระเบียบข้อบังคับ

4. การบริหารความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารติดตามผลการดำเนินงานตามนโยบายวิสัยทัศน์/พันธกิจ แผนกลยุทธ์ อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษามีวิสัยทัศน์และ เป้าหมายที่ชัดเจน มีความรู้ความสามารถในการบริหารตามนโยบายที่กำหนด ผู้บริหารใช้ความ ยืดหยุ่น มีการติดตามผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง โดยให้บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วม สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2552) ได้กล่าวว่า การปฏิบัติราชการจะต้องมีทิศทางยุทธศาสตร์ และ เป้าประสงค์ที่ชัดเจน มีกระบวนการปฏิบัติงาน และระบบงานที่เป็นมาตรฐาน รวมถึงมีการติดตาม ประเมินผล และพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เป็นระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วสันต์ ศรีสุวรรณโณ และรุจิราพรรณ คงช่วย (2566) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 ในสถานการณ์โควิด-19 พบว่า มีระดับผลการวิจัยด้านกลยุทธ์ อยู่ในระดับมาก และได้เสนอแนะว่าผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาการจัดทำแผนกลยุทธ์การจัดการศึกษาอย่างมีส่วนร่วม เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา

6. ข้อจำกัดในการศึกษา

1. การศึกษานี้ ใช้แบบสอบถามเป็นหลักซึ่งอาจมีข้อจำกัดด้านความแม่นยำของข้อมูลจากผู้ตอบ
2. ข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนอาจจะสะท้อนภาพรวมของการบริหารความเสี่ยงได้ไม่ครบถ้วน

7. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

- 1.1 พัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ควรจัดแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีทักษะการบริหารความเสี่ยงที่ดีขึ้น โดยมีการจัดอบรมเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงในโรงเรียน
- 1.2 พัฒนาระบบกรอบการบริหารความเสี่ยง ควรจัดทำกรอบแนวทางการบริหารความเสี่ยงที่ครอบคลุมในระดับเขต เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถประเมินและจัดการความเสี่ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการกำหนดหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และเครื่องมือที่ชัดเจน เพื่อให้ทุกโรงเรียนในเขตมีแนวทางปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานเดียวกันในการบริหารความเสี่ยง
- 1.3 การบริหารความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ ผู้บริหารสถานศึกษาควรระดมความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการระบุความต้องการบริการและผลผลิตโดยแสดงให้เห็นถึงเป้าประสงค์ ที่ชัดเจนของสถานศึกษา
- 1.4 การบริหารความเสี่ยงด้านการปฏิบัติงาน ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาหรือนำระบบเทคโนโลยีมาใช้ในการอำนวยความสะดวกเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน
- 1.5 การบริหารความเสี่ยงด้านการเงิน ผู้บริหารสถานศึกษาควรควบคุมงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินโครงการให้เป็นไปตามกรอบวงเงินและระยะเวลาที่กำหนด
- 1.6 การบริหารความเสี่ยงด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบ ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดแนวทางในการป้องกันเหตุที่จะเกิดขึ้นเกี่ยวกับการผิดวินัย กฎระเบียบ มาตรการ ข้อกำหนดให้ชัดเจน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

- 2.1 ควรศึกษาแนวทางการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษาและจัดทำแนวปฏิบัติที่ดีในรูปแบบของคู่มือการบริหารความเสี่ยงที่เป็นระบบชัดเจน
- 2.2 ควรศึกษาการบริหารความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ และกระบวนการบริหารความเสี่ยง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการคลัง. (2564). *หลักการบริหารจัดการความเสี่ยงระดับองค์กร*. สืบค้นจาก

<https://shorturl.asia/UN4wr>

กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545*. กรุงเทพฯ: บริษัทสยามสปอร์ตซินดิเค จำกัด.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *คู่มือการบริหารความเสี่ยงและการควบคุมภายใน*. กรุงเทพฯ: กองทุนพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา.

- ขวัญแก้ว จันทรัตน์, & ตรีภูมิรินทร์ ตรีตรีศร. (2562). การบริหารความเสี่ยงทางการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3. ใน *การประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติครั้งที่ 10* (หน้า 1–10). มหาวิทยาลัยมหาดใหญ่.
- เทวฤทธิ์ เลิศพนาศิลป์, & ทินกร พูลพุด. (2565). การบริหารจัดการความเสี่ยงของสถานศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2. *วารสารวิจัยรำไพพรรณี*, 16(2), 177–187.
- ธัญญารัตน์ สายใหม่. (2560). *การบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดปทุมธานี* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี. (2562). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่มที่ 136 ตอนพิเศษ 56 ก.
- มาลัย พวงพิลา. (2564). สภาพและปัญหาการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย*, 5(1), 164–178.
- วสันต์ ศรีสุวรรณโณ, & รุจิราพรรณ คงช่วย. (2566). การบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3. *วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 10(1), 173–191.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3. (2566). *แผนบริหารจัดการความเสี่ยง*. สืบค้นจาก <https://shorturl.asia/9gi2e>
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3. (2567). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2567*. สืบค้นจาก <https://shorturl.asia/i8TYt>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2552). *การบริหารความเสี่ยง* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- สาวณีย์ หมั่นรักษ์, & รุจิรา พรรณคงช่วย. (2567). การบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 9(2), 2543–2468.
- สุดาพร ดวงโสภา. (2566). การบริหารจัดการความเสี่ยงในการทำงานของโรงเรียนสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษในจังหวัดลพบุรี. *วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ*, 3(3), 339–352.
- สุธีระ เดชคำภู. (2564). การบริหารจัดการความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตรัชโยธิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 2. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 6(1), 85–97.
- หามี่ตะ สงเดช, & อริสรา บุญรัตน์. (2566). การบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2. *วารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 5(6), 1–16.
- เอกลักษณ์ ป้องกัน. (2560). *การบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่*

การศึกษาระดับมัธยมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏ
อุบลราชธานี.

The Perceptions of Thai EFL Primary School Teachers towards the Shift from the Classroom to Online Teaching during Covid-19 Period

**Michael Ginn Lietz¹, Kris Lietz², Jaruwat Skulkhu³
Sombun Ariya⁴ and Kritiya Ariya⁵**

¹Senior Officer of Lufthansa German Airlines, Germany

^{2,3,4}North Bangkok University, Bangkok, Thailand

⁵Chiang Rai Rajabhat University, Chiang Rai, Thailand

✉: lietz mike@hotmail.com

(Corresponding Email)

Received: 17 February 2025; Revised: 26 March 2025; Accepted: 04 April 2025

© The Author(s) 2025

Abstract

The purpose of this study was to find out the perceptions of EFL teachers in Thai primary schools regarding online teaching, two years after the onset of the global Covid-19 pandemic. In this study, the participants were 6 full-time Thai EFL teachers (1 male and 5 females) teaching in Intensive English Program (IEP) in primary level from various private Catholic schools in the central region in Thailand. The selection of the participants was conducted through the purposive sampling technique. The participants have had teaching experience in the English language for 1-5 years. For this study the participants are simply named P1, P2, P3, P4, P5 and P6. To collect data and information, the instruments consisted of semi-structured interviews were employed. The interviews were conducted online on the Zoom platform over a course of three evenings, 2 interviewees each day. The data and information, then were analyzed using the integrative approach, combining deductive and inductive methods. The findings indicated that the positives of online teaching were underlined by the participants, who mentioned time, energy, and location flexibility as advantages. Furthermore, the teachers were able to improve their teaching talents by learning how to use ICT in the classroom. In contrast, the participants perceived the disadvantages of English online instruction from two perspectives: higher workload for teachers and less effective learning for students. Thai learners in primary school, as noted in the discussion of the downsides of online teaching, require more hands-on supervision and benefit from the social and physical

interaction that may be offered when learning onsite. In comparison to secondary school and college students, Thai primary school kids behave differently and are less autonomous.

Keywords: Perceptions, Thai EFL Primary School Teachers, Online teaching, Covid-19 Period

1.Introduction

The Covid-19 pandemic situation that took global center stage since March 2020 affected the day-to-day lives of billions of people. Many countries locked down their population and enforced strict quarantine to control the spread of the virus. This resulted in involuntary emergency online teaching and learning, as schools, colleges, and universities were forced to physically close their doors. Although online classes and platforms had been around prior to this time, it had mostly been on a voluntary basis and incomparable to the worldwide scale of Covid-19 times when administrators, teachers, students, and parents found themselves grappling with an immediate and nearly complete shift to online instruction. It is, therefore, to be expected that a wealth of research studies on the impacts and effects of such transition to online instruction would emerge in the ensuing period. We find immense value in Erarslan's (2021) integrative literature review study of 69 research studies from 24 countries, including Thailand, conducted between March 2020 and February 2021, which lends a global perspective due to its wide coverage of literature on English language teaching and learning during Covid-19. The major themes unearthed from the analysis were: from 47 studies, the impact of Covid-19 on English language teaching and learning, and from 22 studies, the perceptions of attitudes towards emergency online teaching and learning. On the basis of this comprehensive review study, we uncover several noteworthy gaps: All 69 studies were either in tertiary education or K-12, but none were in primary education. Furthermore, conflicting results were reported in its various findings, which included teachers' perceptions: some teachers were confident that online teaching could effectively sustain language teaching, while others had negative opinions. Narrowing down to Thailand in particular, two research studies pertinent to English online instruction after Covid-19 come to the forefront. One is the research of Kawinkoonlasate (2020), which analyzed the effectiveness of online learning methods and tools, for both the instructors and the language learners. The author concluded by positing that "while the classroom implementation of EdTech in general and online learning technology specifically does provide both advantages and disadvantages. These advantages are no less prevalent for the acquisition of language, and in fact, some benefits are especially strong for the language

learning process.” Nevertheless, though not explicitly stated, the author focused exclusively on tertiary education. Furthermore, the analysis mostly stems from the author’s observations and literature review but does not include any particular perspective of Thailand teachers. In contrast, another key research in Thailand by Todd (2020) focuses on the perceptions of English language teachers on the shift to online classroom teaching. Todd cites Chapelle (2007) who posited two ways to evaluate teaching innovations technology from either students’ performance or the teachers’ judgement. Todd’s rationale for focusing on the teacher’s perspective is because of the difficulty in observing students’ performance during the shift to online in Covid-19. However, this research tool was conducted exclusively at the level of (one Thai) university, which leaves room for further studies on the lower educational level. We have noted that a multitude of research studies are limited to the one-year critical period immediately after the onset of the global pandemic when emergency online teaching and learning was thrust upon all countries; whereas, teachers’ perspectives may have shifted when taken from a view of two-years post-implementation of emergency online instruction.

Therefore, our research focus is on the EFL teacher’s perspective two years after the onset of the pandemic for Thai primary schools regarding the advantages and disadvantages of online teaching. Knowing advantages and disadvantages can help us direct future classrooms, moving forward to “post-Covid”. From our literature review, research on primary school is relatively unexplored, and no single study on primary school teachers’ perspectives has been made in Thailand during Covid-19. Teaching young learners is an important area of study as young learners may have different needs in English language learning than older students (high school, University). The results of teaching young learners will ultimately affect how they learn at later stages of language learning.

2. Research Objectives

The purpose of this study was to find out the perceptions of EFL teachers in Thai primary schools regarding online teaching, two years after the onset of the global Covid-19 pandemic. The results of the study can provide insights into the quality of current online EFL instruction and the improvements that can be made.

3. Research Methodology

3.1 Participants

The participants included 6 full-time Thai EFL teachers (1 male and 5 females) teaching in Intensive English Program (IEP) in primary level from various private Catholic schools in the central region in Thailand. The selection of the participants was conducted through purposive sampling technique. The participants have had teaching experience in the English language for 1-5 years. For this study the participants were simply named P1, P2, P3, P4, P5 and P6.

Table 01: Participants’ Information Details

Participants’ names	Gender	Age	Teaching Experience(s)	Year(s)
Participant#1	F	28	Primary 1-3	5 years
Participant#2	F	29	Primary 1-6	6 years
Participant#3	M	23	Primary 6	1 year
Participant#4	F	28	Primary 4-6	5 years
Participant#5	F	25	Primary 1-3	3 years
Participant#6	F	27	Primary 1-3	4 years

3.2 Data Collection

To collect data, the instruments consisted of semi-structured interviews were employed. The interviews were conducted online on the Zoom platform over a course of three evenings, 2 interviewees each day. The research team collectively interviewed each participant individually and recorded the session. The interview was primarily conducted in English but with the option to switch to Thai whenever clarification was necessary. Each interview lasted approximately 30-45 minutes. The interview was transcribed verbatim and translated into English wherever necessary. However, in the case of one participant (P2) the video recording failed, so immediately after the interview, the research team reconstructed and summarized it.

3.3 Data Analysis

In this study, the integrative approach, combining deductive and inductive methods were employed. Initially, the applied the deductive method was employed, with the 3 predefined themes taken from the research questions; namely Advantages, Disadvantages and Future Preference. This means in the first reading of the transcription, the task was to identify which category the participants’ data belonged. In the subsequent readings an inductive, or

bottom-up approach was employed. The primary focus was in identifying the sub-themes, or the reasons that support the Advantage, Disadvantage and Future Preference, in a free-flowing manner. Thereafter, the sub-themes were reviewed and clustered more logically together, which the effect of trimming down the sub-themes. On the other hand, there were instances expressing the necessity of adding one more level to the sub-themes. Under the theme Advantage, the sub-theme Convenience, for example, was broken down into Convenience-Time, Convenience-Energy and Convenience-Flexible Location. In some cases, certain data were overlapping between several sub-themes, in which case we applied the same data for each of the sub-themes. For example, P2 said “It’s easy to access, the students can access these materials easily” which was coded both as a sub-theme for Advantages under Convenience as well as Online Technology-Materials Improvement.

4. Findings

4.1 Perceived Advantages

On the first sub-question pertaining to the advantages of online learning, there were two distinct categories that were identified: Convenience and Benefit from the use of Online Technology. Convenience came in the form of saved time for teachers, as in “I like it coz I can just stay at home, that’s my problem” (P5), as well as for students: “Students could not get up so early to prepare to go to school” (P4). This is closely linked to convenience derived from the flexibility of location. “It’s convenient, can learn from anywhere, can use technology” (P3) and other byproduct of staying at home, such as “I don’t need to carry so many materials to school.” (P2). Another form of convenience is the saved energy. “Online, you don’t have to use a lot of energy, you just sit and teach” (P5) and “I didn’t lose energy like when we try to control classes as we teach onsite” (P1). Benefits of using Online Technology had to do with some classroom administration such as making a roll call: “I use Class 123 program to ask the students questions and kind of attendance check, to make them participate because I will point if they answer” (P3) or the ability to mute noisy children (P1). The participants also cited the increase and variety of materials online, such as the ability to integrate games into the class. The ease of accessing such material was also mentioned. This in part led to increased enjoyment when using online technology, for example, “I change my face to emoji or cartoon, when I ask “What is your favorite food?” and asked them to look at my face, it was funny” (P2).

4.2 Perceived Disadvantages

With regards to the second sub-question, about the disadvantage of online learning, a longer list was derived, having to do with class involvement, teacher's workload, lack of social interaction, technical issues, and testing reliability. Class involvement was broken into 3 issues, that of attendance, less participation and less concentration. One participant (P1) reported as low as 50% online attendance at one time. P2 commented that students cannot be forced to learn or come to class. P5 lamented the difficulty in numerous absences:

When it's onsite, err, there's a time for them to finish the exercise in the class, and send it to me within, like, the same day, so they don't have homework. [But for online I have to give homework] because some of the kids they didn't join the class, like some of them absent, something like that, so then they have to send it back to me, like, the next day....

Aside from attendance is the amount and quality of participation. P2 admitted that students do not join in much, and with their cameras off, the teacher cannot know if students are actually participating. P3 reported that most students do not switch on their camera. P4 noted that "The majority of the students are kept silent. The same students are keep answering my questions. I always have a lot of questions to ask but only few of the students are turning on the microphone and talk to me."

Concentration is another notable issue, which is partly compounded by the presence of others in the room of the student. According to P6,

When I teach online you know, they cannot focus all the time. It's not, it's not like at school because like this is computer or laptop or anything. They cannot focus because around them has mommy, daddy, or some student learn at the shop of mommy or daddy that's why they cannot focus all the time. ...She sits down but maybe she talk with her mommy or her daddy.

P2 mentions having to call the students' names often in order to get them to answer questions. P5 recounts the behaviour of some of her students - one liked to listen to music, another liked to play with their toys, and others were sometimes eating while studying. Additional teacher's workload when teaching online was determined to be one key disadvantage. For instance, P5 mentioned having to prepare additional homework for the absent students to catch up, which meant more work. On the other hand, P1 complained of having to repeatedly follow up submission of homework. The following is P6 explaining what was learned about teaching online:

I think online, I have to prepare more material, more than at school. Because you know why? Like I taught at school, yes, I can exercise, I can show them, I can let they play game, any game that I want, but, if online, I cannot let they move, I cannot let they write, because some students, some parents, cannot write on the screen, cannot write, just sit down and only listen to me. So

I have to prepare more things, more game, like more games that they can play with me if they cannot write on the screen. How to do, how to let them clear, how to let them understand. I have to think a lot more than taught at school. This is my lesson.

P6's quote above has touched on the other disadvantage of online teaching, that of the lack of social interaction. "At school it's too fun, more than online, because they can activity, they can exercise, they can move, they can join anything that they want," says P5, whose students tell her that they want to go to school to see their friends and teachers. P5 further elaborates on the importance of direct contact with the teacher and among students:

For onsite, yes, I am, like I told you, I can touch them. I know their feel. They can talk together. They, like ah, student and student can talk together, student can talk with me. But in Zoom, some student, like I told you at the first time, they cannot focus to me all the time, so sometime, they talk with mommy, they talk with daddy, not talk to me, not talk to their friends.

Though technical issues were brought up as another disadvantage, this was not highly emphasized and mainly took place at the beginning stage. For example, P4 cited problems with skype, with unclear pictures due to the weak internet connection. P5 recalls how students and teachers were not ready at the beginning of the first time, and the hassle of using message services to communicate with parents about students' homework. One of P2's students was not able to access the internet as they had not paid for the service.

As a final point, the issue about testing reliability was brought up. P6 acknowledged the possibility of "fake score" for online tests, as it is unclear whether the students themselves produced the answer to the tests. P5 attested to a similar concern at their school:

So, there was a rule of the school as well that when you do the exams you have to turn on your camera, do not turn off your camera, in case your parents help you... in case you ask your parents or your friends... And also, not.. not only my class that did that, like, other school teachers as well, they had to send, like, Google Forms of exams to them, so they can't, they can't, they can't turn off their cameras.

4.3 Post-Covid Teaching Preference

Ultimately, all 6 participants in the study said that they inherently would prefer onsite teaching once all regulatory constraints of the Covid pandemic are removed. P1's reason is that "onsite is more fun. Students can do more activities, and have chances to work in a group". P2 was initially ambivalent about which option to choose, but said that if the use of technology

were eventually allowed in the classroom, onsite would be preferred. P3 cites better attention and participation as the reason for selecting onsite.

Onsite is better because more students pay more attention. You can see them face to face. Sometimes the people who don't say anything online can speak a lot onsite. I would prefer to teach onsite because I can not get students' attention more when I teach online. So, when I teach onsite I think I can gain more students' attention.

P4 did have a preference for online teaching but this was only for tutoring a maximum of 5 students, and not for regular classes such as 40, a typical class size of primary schools. P5 does not mind teaching online but considers teaching onsite at school better and more immediate: "I see the students and it's, like, err, how to say, like, immediately action, you know, like, I give them the worksheet, they do the worksheet, they send it to me, I check, I give them score." P6 quipped that despite the teacher's personal advantage of being able to wake up late for online teaching, it is still more beneficial on the part of the student to learn onsite.

5. Discussion

5.1 Perceived Advantages

The participants highlighted the conveniences of online teaching, in the form of saved time, saved energy, and flexibility of teaching location. The teachers benefit from being able to sleep longer, not having to dress for work, not needing to commute to school or carry their materials, and having the flexibility of teaching from the comforts of their home or elsewhere. Additionally, the mandatory and sudden switch to online teaching gave the teachers the opportunity to upskill their teaching abilities as they learned to implement the use of ICT. Nartiningrum & Nugroho, 2021 stated that teachers also needed to improve their ability to effectively use various ICTs in diverse scenarios. They had to find practical solutions for classroom management and explore creative ways to conduct their classes on the online platform. They were motivated by the challenge to make their teaching successful, despite the additional problems and stress that came with the switch. Though not stated, we (the researchers) feel they have a sense of pride and achievement in adjusting to the crisis and the uncertainties that came along with it. Currently, some participants even have to do hybrid teaching or synchronous/simultaneous online and in-person instruction. Stressful as this sounds, the participants actually seemed confident and pleased with themselves to be able to handle this complex task. The favorable disposition towards technology in general, including the willingness to embrace the use of online platforms such as Google Meet, Zoom, and Microsoft Teams, and the chat message apps for communication, might also be correlated to

the age of the participants, none of whom are over the age of 30. This is in contrast to another study that cited older teachers struggling to teach on online platforms. Furthermore, with the exception of 1 who just started her first year of actual teaching during Covid, the participants already had enough onsite teaching experience (between 2-5 years) to allow them to comfortably transform their onsite teaching practice to online. Parallel to what participants perceived as advantages to themselves as teachers, they also viewed their students as having similar benefits: the convenience of online studying (e.g. students do not have to wake up so early to come to school); and the chance to apply more technology in their learning process, such as the use of web-based platforms and online games for medium of instruction, which was not prevalent in pre-Covid times. Most especially, being allowed to play the assigned online games during class was fun for the students.

5.2 Perceived Disadvantages

From the point of view as teachers, the participants see the drawbacks of English online instruction from two main perspectives: increased workload on the part of teachers, and less effective learning on the part of students. Primary teachers' increased workload come mostly from the administrative side, the need to adapt the materials, including finding and/or creating new or additional materials that would suit the online teaching platform, and the necessity of giving more homework. As was similarly experienced in other researches, teachers needed to spend time to check attendance and monitor the ongoing or fluctuating presence and participation of their students. Some students did not turn on their cameras. Teachers had to communicate more with the parents and students on the online platforms as well as LINE messaging apps, for example to follow up homework or to ask the parents to wait until the break before giving their children snacks. Pairwork or group work on the online platform was limited which meant that teachers had to come up with other varieties of activities to fill in the gap of student-student interaction. Teachers found themselves having to exert more effort and spend more energy to keep up the students' interest and motivation, and to monitor and elicit their participation. Students had distractions at home which made them lose focus; some were not even learning online from home but from elsewhere; others had family members or guardians hovering nearby the student. Lack of focus and overall, less consistent student attendance compelled teachers to give and create more homework. Ordinarily, when teaching onsite, teachers could complete the lesson and in-class assignments within the allotted time. In contrast, for online teaching, giving homework was a necessary supplement to give absent students the chance to catch up, and to provide the teacher more basis for evaluation of

students' performance. The teachers also mentioned the reluctance to rely solely on online tests to assess their students ("fake scores"), and cited this as a reason for giving more homework. Primary students' less effective learning was attributed to poor participation in online classroom, with less focus and concentration as mentioned above. Another major contributing factor for less effective learning is the absence of physical and social interaction as found in a 'real-world' classroom setting that would otherwise enable movement, body language expression and direct contact between students and with the teacher. Online, the teacher lacks a clear and more immediate overview of the class in its entirety, and cannot oversee the student's performance efficiently. A number of students who would normally participate in onsite class chose not to participate online. We postulate that primary school students have a stronger need for teachers' disciplinary and overall guidance, because they are still in their formative years and not yet as self-directed as students in high school or higher education. Other research on online teaching during the pandemic have mostly been on higher level of education and this could be the reason why the physical and social interaction factor did not play a major role in the findings of those research. It can be observed that youth in Thailand and other Southeast Asian nations are raised in a more protective manner and are generally less independent than youth in developed Western nations. This implies that to enable more effective learning, Thai primary students may need greater hands-on supervision, something much harder to provide in online teaching. With regards to technical issues, discovered a barrier, some were pointed out by the participants but these are not of high significance, i.e, the lack of internet connectivity, Kumi-Yeboah (2013) or ability to pay for online resources were not in focus. In contrast, one research (Indonesia) strongly highlighted technical issues. One reason for less technical problems cited in our study can be because the schools taught by our participants are private Catholic schools in the urban areas, which may have more resources and be better prepared compared to public schools or those in rural areas. A second reason might be that this research was conducted after 2 years of online teaching, by which time everyone (teachers, school, students, parents) has had more experience and has already settled into the new norm.

5.3 Post-Covid Teaching Preference

From the longer list of perceived disadvantages versus advantages of teaching online, perhaps it is not surprising that the 6 participants all select to teach their Thai primary students onsite rather than online. Nevertheless, some aspects of online teaching are seen favorably and

may be incorporated in onsite teaching. In particular, the use of online devices and web-based learning within the onsite class was cited as a preferred way forward. Furthermore, the current confidence of the participants in their ability to adapt to either way of teaching, online, onsite or even hybrid, two years after the onset of the Covid-19 global pandemic, is an indication that there is a high degree of agreement in some of the benefits online teaching, something that may have been unimaginable before the Covid-19. The teacher's individual personality, age and teaching style is bound to influence their preference where to teach. Teachers with more years of experience, who have a stronger student-centered philosophy, and who are more creative by nature, will tend to have less issues teaching online. In addition, a teacher who is more familiar with ICT and is tech-savvy is also more likely to appreciate the advantages of teaching online. What emerges from the findings is that the research participants ultimately have their students' best interests in mind rather than the benefit to themselves as teachers. The 6 participants ultimately chose onsite teaching for the reason that overall, they perceived this to be the more effective way of teaching English to Thai primary students within the context of typically larger classroom sizes (25 and above). As mentioned in the discussion of disadvantages of online teaching, Thai students at the primary level need more hands-on supervision and stand to benefit from the social and physical interaction that can be provided when learning onsite which is similar to Nartiningrum & Nugroho, (2021) which stated the lack of social connection among students is a serious concern. Thai primary school students behave differently and are less autonomous compared with secondary school and collegiate level learners, at this stage of their education, these younger learners may not yet be ready to exercise the higher degree of responsibility which is required in order to benefit more from the online platform.

5.4 Implications

During the pandemic of Covid-19, the teachers had to teach online. Our main aim in this study was to discover the perceptions of EFL teachers in Thai primary schools regarding online teaching. The other studies emphasized high school teachers and university lecturers in Thailand. While our study aims to focus on teachers who teach young learners who have a hard time focusing in the classroom simply. A lack of concentration could actually be a lack of understanding the material. This lack of understanding can lead to students to stop paying attention, and consequently falling further behind. And teachers, themselves, might have a hard time teaching online because they have to gain students' attention much more than onsite. For Example, students mute their mikes when taking online classes, talk to their friends and some

students are also prone to get up and wander away from their class. We would like to know more about primary school teachers' perception of whether they have a good or hard time teaching online and whether they prefer online or on site classes. We have done so by interviewing six primary school teachers from Catholic private schools in Thailand. Accordingly, our interview questions start from asking general information to get to know more about our participants, then start with open questions about teaching online experiences and their perceptions. This information is important given that the primary school teachers prefer to teach onsite rather than online because of time, energy, and location flexibility. Furthermore, the teachers would prefer to teach onsite better if they could use technology in the classrooms, the schools allow students to use their device appropriately. However, we have found that there are some teachers who would be strict on onsite classes only, without using any devices and technologies, because they are not familiar with technology. In this sense, we believe that our research reveals teachers' unpreparedness to teach online. They need teaching online training using technology.

5.5 Conclusion

By conducting an online interview with six participants in order to learn more about Thai EFL Primary Teachers' Perceptions on the Shift from Classroom to Online Teaching in the Covid-19 Pandemic. The positives of online teaching were underlined by the participants, who mentioned time, energy, and location flexibility as advantages. Furthermore, the teachers were able to improve their teaching talents by learning how to use ICT in the classroom. In contrast, the participants perceived the disadvantages of English online instruction from two perspectives: higher workload for teachers and less effective learning for students. Thai learners in primary school, as noted in the discussion of the downsides of online teaching, require more hands-on supervision and benefit from the social and physical interaction that may be offered when learning onsite. In comparison to secondary school and college students, Thai primary school kids behave differently and are less autonomous.

6. Recommendations

Quantitative research can help learners understand the relationship between research variables more intuitively. In the study of the online and offline blended learning mode, if there is situational field research, it will be perfect. If we want to do more in-depth research on learners' development of listening ability, it needs to more comprehensively and systematically

sort out relevant knowledge and theory. It is best to go deep into the wider selection of study, which should also do interviews or research in public schools, rural areas, teachers with more years of experience, and higher grades' students.

References

- Çoban, B. T., & Vardar, A. K. (2021). Evaluation of distance English language teaching education during COVID-19 pandemic from the perspectives of ELT student teachers and their instructors. *Journal of Pedagogical Research*, 5(3), 198–220.
- Dhawan, S. (2020). Online learning: A panacea in the time of COVID-19 crisis. *Journal of Educational Technology Systems*, 49(1), 5–22.
<https://doi.org/10.1177/0047239520934018>
- Kawinkoonlasate, P. (2020). Online language learning for Thai EFL learners: An analysis of effective alternative learning methods in response to the COVID-19 outbreak. *English Language Teaching*, 13(12), 15–26. <https://doi.org/10.5539/elt.v13n12p15>
- Nartiningrum, N., & Nugroho, A. (2021). English teachers' perspectives on challenges, suggestions, and materials of online teaching amidst the global pandemic. *IJEE (Indonesian Journal of English Education)*, 1(1), 108–126.
<https://doi.org/10.15408/ijee.v1i1.17806>
- Rahayu, R. P., & Wirza, Y. (2020). Teachers' perception of online learning during pandemic COVID-19. *Jurnal Penelitian Pendidikan*, 20(3), 392–406.
<https://doi.org/10.17509/jpp.v20i3.29226>
- Rahmani, E. F. (2021). Teaching practice during the pandemic outbreak: Perceptions of pre-service English teachers. *IJEE (Indonesian Journal of English Education)*, 1(1), 47–63. <https://doi.org/10.15408/ijee.v1i1.17805>
- Todd, R. W. (2020). Teachers' perceptions of the shift from the classroom to online teaching. *International Journal of TESOL Studies*, 2(2), 4–16.
<https://doi.org/10.46451/ijts.2020.09.02>
- Wu, S. Y. (2021). How teachers conduct online teaching during the COVID-19 pandemic: A case study of Taiwan. *Frontiers in Education*, 6, 675434.
<https://doi.org/10.3389/feduc.2021.675434>

การศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ ในอำเภอวิเชียรบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3

A Study of the Characteristics of Professional Administrators in Wichianburi District under the Phetchabun Primary Educational Service Area Office 3

วารุณี แพนจำปา¹, นิคม นาคอ้าย²

^{1,2} มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก ประเทศไทย

Warunee Paenjampa¹, Nikom Nakai²

^{1,2} Pibulsongkram Rajabhat University, Phitsanulok, Thailand

✉: noobowii38@gmail.com

(Corresponding Email)

Received: 27 February 2024; Revised: 02 April 2025; Accepted: 10 April 2025

© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ ในอำเภอวิเชียรบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 568 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 234 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 22 คน และครูผู้สอน จำนวน 212 คน โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่า IOC ระหว่าง 0.80 – 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.990 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ ในอำเภอวิเชียรบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า คุณลักษณะด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านคุณธรรม จริยธรรม รองลงมา คือ ด้านบุคลิกภาพ ส่วนคุณลักษณะด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านความรู้ความสามารถ

คำสำคัญ : คุณลักษณะผู้บริหารมืออาชีพ, ผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This study examines the characteristics of professional school administrators in Wichian Buri district, Phetchabun Area 3, under the Office of the Basic Education Commission. The population includes school administrators and teachers, totaling 568 individuals. The sample used for this research includes school administrators and teachers in the Wichian Buri district, totaling 234 individuals, which consists of 22 school administrators and 212 teachers. A simple random sampling method was employed for the selection. The data collection tool used was a 5-point Likert scale questionnaire, with an Item-Objective

Congruence (IOC) value ranging from 0.80 to 1.00, and overall reliability of the instrument being 0.990. The statistical methods used for data analysis included mean and standard deviation. The research findings indicate that the overall characteristics of professional school administrators in Wichian Buri district, under the Office of the Basic Education Commission, Phetchabun Area 3, are at a high level. When considering the various aspects, it was found that the highest average score was in the area of morality and ethics, followed by personality traits. Conversely, the area with the lowest average score was in knowledge and competencies.

Keyword: The Professional Characteristics, Professional School Administrators, School Administrator

1. บทนำ

โลกในปัจจุบันเป็นโลกยุคโลกาภิวัตน์ ที่มีกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วิทยาการและเทคโนโลยีสารสนเทศที่รวมถึงการสื่อสารเป็นโลกเปิดเสรีทางธุรกิจการค้าประเทศต่าง ๆ พากันหลั่งไหลเข้ามาสู่ประเทศไทยเพื่อธุรกิจการค้า แม้กระทั่งการศึกษา ทำให้ประชาชนมีตัวเลือกทางการศึกษามากขึ้น โดยมีแนวโน้มถึงความต้องการและความคาดหวังต่อการศึกษาที่สูงขึ้น ทั้งในด้านคุณภาพและประสิทธิภาพของการศึกษา (ปฏิภาณ ขาขุนทด, 2553) การศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญหลักในการพัฒนาประเทศ เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ มีความสามารถที่จะปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนในยุคโลกาภิวัตน์ การจัดการการศึกษาควรจัดให้เป็นแนวทางที่เหมาะสมกับสภาพความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรมของประเทศ สามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่สังคมไทย และสามารถดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ให้มีการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม มีทักษะและคุณลักษณะบนพื้นฐานของพลเมืองไทย และทักษะคุณลักษณะสมรรถนะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

ในการบริหารสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จได้นั้นปัจจัยการบริหารที่สำคัญคือ คน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ และการบริหารจัดการ แต่ปัจจัยที่สำคัญที่สุดคือปัจจัยคนและคนที่สำคัญที่สุดในสถานศึกษาคือผู้บริหารสถานศึกษา (หัตตดาว ถนัดกิจ, 2561) จากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2554 กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง การปกครอง การดำเนินการ หรือจัดการ และจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 และฉบับที่ 3 พุทธศักราช 2553 กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง บุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบการบริหารสถานศึกษาแต่ละแห่งทั้งของรัฐและเอกชน ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษา เนื่องจากคือบุคคลที่เป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานของสถานศึกษามีประสิทธิภาพ และสามารถพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้บรรลุเป้าหมายได้

ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษา จะต้องมีความรู้ ความสามารถในการบริหารจัดการ มีวิสัยทัศน์ในการบริหารการศึกษาให้ทันสมัยกับการเปลี่ยนแปลง มีภาวะผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์เป็นที่ยอมรับของผู้เกี่ยวข้อง และมีความเป็นประชาธิปไตย เพื่อนำไปสู่การปฏิรูปการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทุกคนมีความรู้ ความสามารถ บุคลิกลักษณะ และคุณสมบัติตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างแท้จริง (มะลิวรรณ ไหมเขียว, 2558) นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบัน จึงต้องมีความเป็นมืออาชีพ ในการใช้อำนาจใน

การตัดสินใจ รวมทั้งการกำหนดนโยบายต่าง ๆ ของสถานศึกษา และผู้บริหารมีอาชีพควรมีคุณลักษณะที่ดี ทั้งทางด้านคุณวุฒิและคุณธรรม จริยธรรม

ผู้บริหารมีอาชีพเป็นบุคคลสำคัญในการบริหารสถานศึกษา ซึ่งปัจจุบันนี้การจัดการศึกษาไทย ต้องยึดหลักพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติเป็นหลัก โดยผู้บริหารสถานศึกษาเป็นส่วนสำคัญในการจัดการศึกษา ภายใต้รูปแบบของการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา ยุคการบริหารการศึกษาไทย ในปัจจุบัน ความเป็นผู้บริหารมีอาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความสำคัญและความจำเป็นต่อทุกท่าน มีความจำเป็นที่จะต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลทุกระดับให้มีความสำคัญที่ตอบสนองและภารกิจต่าง ๆ ที่มีต่อสังคมมากขึ้น และในสังคม องค์กร หน่วยงานและหน่วยปฏิบัติต่าง ๆ มีความต้องการผู้บริหารมีอาชีพ จึงจะทำให้การบริหารและการจัดการศึกษาประสบความสำเร็จและเป็นไปตามแนวทางที่พึงประสงค์ (ศักดิ์ไทย สุรกิจาวร, 2545) นอกจากนี้ ทรงสวัสดิ์ แสงมณี (2553) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพควรมีคุณลักษณะที่ดี ทั้งทางด้านคุณวุฒิและคุณธรรมจริยธรรม ในทางตรงกันข้ามถ้าผู้บริหารสถานศึกษาไม่มีคุณภาพ ไม่เป็นผู้หน้าที่ดีก็จะไม่สามารถพัฒนาองค์กรให้เจริญก้าวหน้า การจัดการศึกษาก็ไม่ประสบความสำเร็จได้เช่นเดียวกัน ฉะนั้นสถานศึกษาจะประสบความสำเร็จได้นั้นผู้บริหารสถานศึกษามีส่วนสำคัญและต้องการผู้บริหารมีอาชีพมาบริหารสถานศึกษา

การบริหารสถานศึกษาคุณลักษณะผู้บริหารมีอาชีพ จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล จากสภาพปัญหาของผู้บริหารในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 บางคนเป็นผู้บริหารใหม่ที่ผ่านมาผ่านการเป็นครูผู้สอนมาก่อน ทำให้ลักษณะการแสดงพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาต้องเปลี่ยนไป ส่งผลให้ผู้บริหารต้องมีการปรับตัว ซึ่งพบว่าผู้บริหารบางส่วนยังขาดคุณลักษณะผู้บริหารมีอาชีพ บริหารงานโดยอาศัยอำนาจตามขอบเขตหน้าที่หรือข้อกำหนดไว้เท่านั้น ไม่ค่อยมีความกระตือรือร้น ไม่ค่อยมีความมุ่งมั่นต่อการปฏิบัติงานในการพัฒนาองค์กร ขาดการสร้างขวัญและกำลังใจ การส่งเสริม และไม่สามารถนำนวัตกรรมการบริหารมาใช้ในการปฏิบัติให้เกิดผลจริง นอกจากนี้ผู้บริหารมีงานจำนวนมากในการบริหารงาน จึงทำให้ไม่มีเวลาในการแสวงหาความรู้มาพัฒนาตนเอง ไม่ค่อยมีการปฏิสัมพันธ์กับชุมชน ส่งผลทำให้ไม่ได้รับการยอมรับจากครูและชุมชน และผู้บริหารยังมุ่งมั่นเพียงอย่างเดียว โดยขาดการคำนึงถึงการสร้างโอกาสในการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียน ซึ่งการที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ จะต้องขึ้นอยู่กับศักยภาพของผู้บริหารสถานศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3, 2566)

ด้วยเหตุนี้ ผู้บริหารมีอาชีพ ซึ่งเป็นผู้นำของสถานศึกษา จึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการประสานและขับเคลื่อนพัฒนาองค์กรให้ก้าวหน้า ด้วยการร่วมมือกันปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มศักยภาพ และทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นต่อผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้การบริหารมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผู้บริหารมีอาชีพจึงควรมีคุณลักษณะที่ดี ทั้งทางด้านคุณวุฒิและคุณธรรม จริยธรรม ในทางตรงกันข้าม ถ้าผู้บริหารมีอาชีพไม่มีคุณภาพ ไม่เป็นผู้หน้าที่ดีก็จะไม่สามารถพัฒนาองค์กรให้เจริญก้าวหน้า การจัดการศึกษาก็ไม่ประสบความสำเร็จได้เช่นเดียวกัน

ดังนั้น ผู้วิจัยได้รับประสบการณ์การบริหารงานจากผู้บริหารหลายท่านที่มีความสามารถในการ

บริหารงานที่แตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเพื่อให้ทราบ คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ ในอำเภอวิเชียรบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 แล้วนำผลการวิจัยมาศึกษา เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้บริหารสถานศึกษานำไปพัฒนาปรับปรุง ให้มีคุณลักษณะความเป็นมืออาชีพ ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้อง และนำผลที่ได้ไปใช้ในพัฒนาการบริหารงานของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ ในอำเภอวิเชียรบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในอำเภอวิเชียรบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ซึ่งเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 53 คน และครูผู้สอน จำนวน 515 คน รวมทั้งสิ้น 568 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2567)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ได้จากการกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ (Krejcie & Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 234 คน จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการเทียบสัดส่วนตามศูนย์พัฒนาวิชาการอำเภอวิเชียรบุรี และกำหนดผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 22 คน และครูผู้สอน จำนวน 212 คน รวมทั้งสิ้น 234 คน โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ศึกษาค้นคว้า แนวคิด หลักการ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ เพื่อนำข้อมูลต่าง ๆ มาวิเคราะห์เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือแบบสอบถามที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ

2.2 สร้างแบบสอบถามเป็นรายข้อให้ครอบคลุมเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา

2.3 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นตามจุดมุ่งหมายและขอบเขตการวิจัยเสนออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระเพื่อตรวจสอบปรับปรุงความสมบูรณ์และความถูกต้องให้ครอบคลุมทั้งด้านโครงสร้าง เนื้อเรื่อง และภาษาที่ใช้และครอบคลุมเรื่องที่ต้องการศึกษาแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

2.4 นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว ตามข้อเสนอแนะจากอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ เสนอผู้เชี่ยวชาญช่วยตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จำนวน 5 คน พิจารณาข้อความในแบบสอบถามเป็นข้อคำถามที่ตรงกับสิ่งที่ต้องการศึกษาถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหาเชิงทฤษฎีที่ได้

ศึกษาวิเคราะห์และกำหนดไว้เป็นนิยามศัพท์เฉพาะหรือไม่

2.5 นำผลการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญมาหาค่า IOC เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ (Index of Item Objective Congruence: IOC) และนำผลคะแนนที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน มาคำนวณหาค่า IOC ผลการตรวจสอบพบว่า มีค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00

2.6 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุง แก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้จากการไปทดลองใช้มาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.990

2.7 จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ แล้วนำไปใช้จัดส่งเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 234 ฉบับ นำผลมาวิเคราะห์ และอภิปราย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการตามลำดับดังนี้

1. ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยัง คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ดำเนินการออกหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลประกอบการวิจัยจากกลุ่มตัวอย่าง

2. ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของแบบสอบถามในระบบสำนักงานอิเล็กทรอนิกส์ (My-Office) และแบบสอบถามออนไลน์ (Google forms) จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 234 ฉบับ และได้รับการตอบแบบสอบถามจำนวน 204 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 87.18

3. ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามที่ตรวจสอบความสมบูรณ์แล้วนำข้อมูลเข้าเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อหาค่าสถิติ และดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพ ในอำเภอวิเชียรบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 โดยมีขั้นตอนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

2. ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพ ในอำเภอวิเชียรบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ทำการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4. ผลการวิจัย

จากศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพ ในอำเภอวิเชียรบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

คุณลักษณะด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านคุณธรรม จริยธรรม รองลงมา คือ ด้านบุคลิกภาพ ส่วนคุณลักษณะด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านความรู้ความสามารถ โดยแยกผลสรุปรายด้านทั้ง 7 ด้าน ปรากฏผลดังนี้

1. ด้านคุณธรรม จริยธรรม โดยภาพรวม อยู่ในระดับ มากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีความยุติธรรมในการทำงาน รองลงมา คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการแก้ปัญหาด้วยหลักเมตตาธรรม ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาซื้อสัตย์สุจริตในหน้าที่การงาน

2. ด้านการบริหารจัดการ โดยภาพรวม อยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษานำทักษะการบริหารแบบมีส่วนร่วมใช้ในสถานศึกษา รองลงมา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาวางแผนและกำหนดยุทธศาสตร์ในการบริหารสถานศึกษา ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาใช้ความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการสถานศึกษา

3. ด้านวิสัยทัศน์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดนโยบายและทิศทางในการบริหารสถานศึกษาที่ชัดเจนสอดคล้องกับยุคสมัยตามการเปลี่ยนแปลง รองลงมา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถปรับเปลี่ยนการดำเนินงานของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของสภาพแวดล้อม ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถคาดการณ์และวางแผนการในอนาคตของสถานศึกษาได้

4. ด้านทักษะภาวะผู้นำ โดยภาพรวม อยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษากล้าคิดกล้าตัดสินใจ รองลงมา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ มาพัฒนาสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีความรับผิดชอบในการทำงาน

5. ด้านบุคลิกภาพ โดยภาพรวม อยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาแต่งกายสุภาพ สะอาดเรียบร้อย เหมาะสมกับกาลเทศะ รองลงมา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นแบบอย่างที่ดีในการอุทิศตน และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา นักเรียนและคนในสังคม ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาแสดงออกทั้งท่วงท่าและวาจาที่สะท้อนการเป็นผู้นำที่โดดเด่น

6. ด้านความรู้ความสามารถ โดยภาพรวม อยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาตนเองให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการบริหารสถานศึกษาในบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป รองลงมา คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีประสบการณ์ในการทำงานสูง ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้หลักการทฤษฎีเป็นหลัก

7. ด้านการเป็นผู้นำทางด้านวิชาการ โดยภาพรวม อยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริม สนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รองลงมา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาความรู้โดยการอบรมสัมมนาและแสวงหาความรู้สร้างนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

5. อภิปรายผล

จากศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ ในอำเภอวิเชียรบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 มีเป้าประสงค์ในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นผู้บริหารมืออาชีพ โดยผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องผ่านเข้ารับการพัฒนาตนจากการฝึกอบรมข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาก่อนแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา ตามนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีการพัฒนาและปฏิบัติตนอย่างรอบด้าน ทั้งทางด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านบุคลิกภาพ ด้านการบริหารจัดการ ด้านทักษะภาวะผู้นำ ด้านวิสัยทัศน์ ด้านวิชาการ และด้านความรู้ความสามารถ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นผู้ที่ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งกาย วาจาและใจ ซื่อสัตย์สุจริตในหน้าที่การงาน มีความยุติธรรม ตัดสินใจในกรอบความคิดทางจริยธรรมและแก้ปัญหาด้วยหลักเมตตาธรรม มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการ ความสามารถในด้านภาวะผู้นำที่จะนำพาสถานศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ รวมไปถึงเป็นผู้มีบุคลิกภาพและการแสดงออกที่มีความเหมาะสม น่าเคารพนับถืออีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ สิทธิณี ประภัสร์ อำนวย บุญประเสริฐ และพจนีย์ มั่งคั่ง (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องคุณลักษณะของผู้บริหารมืออาชีพที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 พบว่า คุณลักษณะของผู้บริหารมืออาชีพ โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปัญญาตรี เลิศพจน์กุล (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง คุณลักษณะของผู้บริหารมืออาชีพในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามความคิดเห็นของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต พบว่า คุณลักษณะของผู้บริหารมืออาชีพในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามความคิดเห็นของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาแต่ละด้านมีประเด็นสำคัญที่จะนำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. ด้านคุณธรรม จริยธรรม พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาได้แสดงให้เห็นถึงความยุติธรรมในการทำงาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญในด้านคุณธรรมจริยธรรม ผู้บริหารสถานศึกษามีความประพฤติที่เหมาะสม เป็นแบบอย่างที่ดี และรู้จักวางตัวในการปฏิบัติงานในทางที่ดี ไม่ขัดต่อศีลธรรม บริหารงานด้วยความโปร่งใส ซื่อสัตย์สุจริต

มีความยุติธรรม ยึดพื้นฐานของความถูกต้อง และปฏิบัติตนกับผู้ที่บังคับบัญชาอย่างเป็นธรรม เสมอภาค มีความเท่าเทียมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วงศ์วะลี ยั่งยืน (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง คุณลักษณะผู้บริหารมืออาชีพของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 พบว่า คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพด้านคุณธรรม จริยธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด

2. ด้านการบริหารจัดการ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษานำทักษะการบริหารแบบมีส่วนร่วมใช้ในสถานศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักและกระบวนการบริหารจัดการได้เป็นอย่างดี นำหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมมาใช้ในการบริหารสถานศึกษา มีการเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผน และตัดสินใจการทำงานอย่างเต็มที่ อีกทั้งผู้บริหารสามารถระดมและบริหารทรัพยากรทางการศึกษาทั้งในและนอกสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

สอดคล้องกับงานวิจัยของ เลิศณรงค์ นามวงศ์ชัย (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ ผู้บริหารมืออาชีพในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ พบว่า คุณลักษณะด้านการบริหารจัดการ อยู่ในระดับมาก

3. ด้านวิสัยทัศน์ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดนโยบายและทิศทางในการบริหารสถานศึกษาที่ชัดเจนสอดคล้องกับยุคสมัยตามการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาให้ดำเนินงานของในสถานศึกษาให้มีทิศทางที่ดีขึ้น และมีความสามารถในการกำหนดกลยุทธ์การบริหารงานได้อย่างถูกต้องเหมาะสม สามารถกำหนดทิศทางของสถานศึกษาได้ มีความตื่นตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา สามารถกำหนดกลยุทธ์ในการบริหารงาน การจัดการศึกษาได้อย่างเหมาะสมต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติพิชญ์ มั่งสุข (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง คุณลักษณะผู้บริหารมืออาชีพที่ส่งผลต่อสมรรถนะหลักของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 18 จังหวัดระยอง พบว่า ด้านวิสัยทัศน์ อยู่ในระดับมาก

4. ด้านทักษะภาวะผู้นำ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษากล้าคิดกล้าตัดสินใจ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษามีปฏิภาณไหวพริบและความกล้าคิด กล้าตัดสินใจ ในการแก้ไขปัญหาด้วยความเชื่อมั่นในตนเอง มีความคิดริเริ่มในการนำแนวคิดหลักการใหม่ๆ มาใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ และเป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อสร้างความศรัทธาและความเชื่อถือให้กับบุคลากรในสถานศึกษา สามารถจูงใจและโน้มน้าวใจให้กับบุคลากรในสถานศึกษา ให้ทำงานสำเร็จด้วยความเต็มใจ เต็มศักยภาพ บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนันทา เชื่อมทอง และคณะ (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนสิรินธร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 33 พบว่า ด้านทักษะภาวะผู้นำ อยู่ในระดับมาก

5. ด้านบุคลิกภาพ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาแต่งกายสุภาพ สะอาด เรียบร้อย เหมาะสมกับกาลเทศะ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญต่อการวางตนให้เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่การงาน เพื่อเป็นแบบอย่างในการส่งเสริมให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม ผู้บริหารมีบุคลิกภาพน่าเชื่อถือ มีกิริยามารยาทสุภาพ อ่อนโยน พุดจาสุภาพ ชัดเจน น้ำเสียงน่าฟัง สอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤษณพงษ์ ศรีทรัพย์ กฤษณพงษ์ ศรีทรัพย์ สุรัตน์ ดวงชาทม และเพ็ญผกา ปัญญา (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง คุณลักษณะผู้บริหารมืออาชีพที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 พบว่า ด้านทักษะบุคลิกภาพ อยู่ในระดับมาก

6. ด้านความรู้ความสามารถ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาตนเองให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการบริหารสถานศึกษาในบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารมีการพัฒนาตนเองในด้านความรู้ความสามารถและทักษะการบริหารสถานศึกษาให้เท่าทันกับสถานการณ์บริบทที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างสม่ำเสมอ มีการปรับตัว เรียนรู้ และนำความรู้ใหม่ๆ ที่ทันสมัยมาปรับใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาและการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับสถานศึกษาได้ดีในทุกสถานการณ์ สามารถนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนันทา เชื่อมทอง และคณะ (2564) ได้

ศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนสิรินธร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 33 พบว่า ด้านความรู้ความสามารถ อยู่ในระดับมาก

7. ด้านการเป็นผู้นำทางด้านวิชาการ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารให้ความสำคัญต่อครูในการจัดการเรียนรู้และมุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน อีกทั้งผู้บริหารพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูอยู่เสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ คมสันต์ วงษ์ชาลี (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพตามความคิดเห็นครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดชลบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 พบว่า ด้านการเป็นผู้นำทางด้านวิชาการ อยู่ในระดับมาก

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

จากศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพ ในอำเภอวิเชียรบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 มีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1.1 ด้านคุณธรรม จริยธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาควรแสดงออกถึงความยุติธรรมในการบริหารงานบุคคล มีความซื่อสัตย์สุจริตในหน้าที่การงาน มีพฤติกรรมการแสดงออกที่บ่งบอกว่ามีคุณงามความดี ยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม ตลอดจนมีความเสียสละอุทิศตนและเวลาให้การปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

1.2 ด้านการบริหารจัดการ ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วม ตลอดจนใช้ความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการสถานศึกษา เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการเกี่ยวกับการวางแผน กำหนดกลยุทธ์ต่างๆ

1.3 ด้านวิสัยทัศน์ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการกำหนดนโยบายและทิศทางในการบริหารสถานศึกษาที่ชัดเจนสอดคล้องกับยุคสมัยตามการเปลี่ยนแปลง มีความสามารถในการคาดการณ์และวางแผนการสร้างภาพอนาคตของสถานศึกษาไปสู่การปฏิบัติได้จริง และรู้แนวทางที่จะปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้

1.4 ด้านทักษะภาวะผู้นำ ผู้บริหารสถานศึกษาควรกล้าคิดกล้าตัดสินใจ ควรมีการพัฒนาตนให้มีความรับผิดชอบในการทำงาน มีการแสดงออกถึงความเป็นผู้นำ สร้างความศรัทธา สร้างแรงบันดาลใจ และความเชื่อถือให้กับบุคลากรในสถานศึกษา เพื่อให้บุคลากรในสถานศึกษาทำงานให้สำเร็จด้วยความเต็มใจอย่างเต็มศักยภาพ

1.5 ด้านบุคลิกภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาควรแต่งกายสุภาพ สะอาดเรียบร้อย เหมาะสมกับกาลเทศะ ควรมีการพัฒนาในการแสดงออกด้านทั้งท่วงท่าและวาจาที่สะท้อนการเป็นผู้นำที่โดดเด่น มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ และควรพัฒนาในเรื่องของความอ่อนน้อมถ่อมตน และควรส่งเสริมสนับสนุนในเรื่องความอ่อนโยนและความเป็นกัลยาณมิตรกับทุกคน โดยให้เกียรติทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน

1.6 ด้านความรู้ความสามารถ ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาตนเองให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถใน

การบริหารสถานศึกษาในบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปอยู่ตลอดเวลา และควรมีการนำหลักบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้หลักการทฤษฎีเป็นหลักเข้ามาใช้ในบริหารสถานศึกษา

1.7 ด้านการเป็นผู้นำทางด้านวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมุ่งเน้นการส่งเสริม สนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และควรพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ร่วมมือกันวางแผนและพัฒนาหลักสูตร และเน้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาคั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3

2.2 ควรศึกษาวิธีการพัฒนาศักยภาพด้านความรู้ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กระทรวงศึกษาธิการ.

กฤษณพงษ์ ศรีทรัพย์, สุรัตน์ ดวงชาตม, & เพ็ญผกา ปัญจนะ. (2565). คุณลักษณะผู้บริหารมืออาชีพที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต

1. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 11(41), 185–195.

กิตติพิชญ์ มั่งสุข. (2564). คุณลักษณะผู้บริหารมืออาชีพที่ส่งผลต่อสมรรถนะหลักของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 18 จังหวัดระยอง. *วารสารปัญญาภิวัตน์*, 13(2), 236–250.

คมสันต์ วงษ์ขาลี. (2561). คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดชลบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 18 [วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา].

ทัดดาว ถนัดกิจ, บรรจง เจริญสุข, & โสภณ เพ็ชรพวง. (2561). คุณลักษณะผู้บริหารมืออาชีพตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 14 ในจังหวัดพังงา. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ*, 12(1), 109–117.

ทรงสวัสดิ์ แสงมณี. (2553). คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาตามความต้องการของครู สังกัดกรุงเทพมหานครเขตบางขุนเทียน. *วารสารวิชาการและวิจัย มทร.พระนคร*, 4(1), 59–70.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10). สุวีริยาสาส์น.

ปฏิภาณ ขาขุนทด. (2553). *ผู้บริหารการศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์* [สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย]. <https://www.mcu.ac.th/article/detail/498>

ปัญญาตรี เลิศพจน์กุล. (2565). คุณลักษณะของผู้บริหารมืออาชีพในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามความคิดเห็นของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4. *วารสารการวิจัยการศึกษาขั้นพื้นฐาน*, 2(2), 84–97.

- มะลิวรรณ ไหมเขียว. (2558). *การศึกษาคุณลักษณะความเป็นมืออาชีพของผู้บริหาร สังกัดเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี* [ภาคนิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี].
- เลิศณรงค์ นามวงศ์ชัย. (2562). *คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารมืออาชีพในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ* [วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร]. https://gsmis.snru.ac.th/e-thesis/thesis_detail?r=57421229111
- วงศ์วะลี ยั่งยืน. (2564). *คุณลักษณะผู้บริหารมืออาชีพของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2*. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย*, 5(1), 16–27.
- ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. (2545). *ภาวะผู้นำของคณาบดีในสถาบันราชภัฏ* (พิมพ์ครั้งที่ 1). คณะครุศาสตร์สถาบันราชภัฏสกลนคร.
- สิทธิณี ประภัสร์, อำนวย บุญประเสริฐ, & พงนีย์ มั่งคั่ง. (2565). *คุณลักษณะของผู้บริหารมืออาชีพที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2*. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 19(86), 89–105.
- สุนันทา เชื่อมทอง, สมหญิง จันทร์ไทย, & จันทรัตน์ ภาคมาศ. (2564). *ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนสิรินธร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 33*. *วารสารครุศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*, 4(2), 36–49.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3. (2566). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*. เพชรบูรณ์.

การบริหารจัดการการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ Education Management for Equality and Reducing Education Inequality

ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ¹, กฤษณก ดวงชาตม², รุ่งลาวัลย์ ละอ้าคา³,

pongphop ภูจอมจิตร⁴, ดรุณนภา นาชัยฤทธิ์⁵

^{1,2,3,4,5}มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, มหาสารคาม, ประเทศไทย

Piyaluk Potiwan¹, Kritkanok Duangchatom², Runglawan Laumka³,
Pongphop Phoojomjit⁴, Darunnapa Nachairit⁵

^{1,2,3,4,5}Rajabhat Mahasarakham University, Mahasarakham, Thailand

✉: piyaluk.po@rmu.ac.th
(Corresponding Email)

✉: ²Kritkanok1555@gmail.com, ³Runglawan.la@rmu.ac.th, ⁴pongpopdirector@gmail.com
⁵Kainoy.d@gmail.com

Received: 11 March 2024; Revised: 27 March 2025; Accepted 10 April 2025

© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

การศึกษาได้รับการยอมรับว่าเป็นกลไกสำคัญของการพัฒนาประเทศ แต่ถึงอย่างไรก็ตามสถานการณ์ด้านการศึกษาพบว่าปัญหาความเหลื่อมล้ำและโอกาสทางการศึกษายังเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นและคงอยู่มาอย่างยาวนาน ทั้งนี้เป็นผลมาจากสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำในด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้น เช่น คุณภาพของโรงเรียนที่แตกต่างกัน การศึกษาไม่ทั่วถึงในพื้นที่ห่างไกล การขาดแคลนทุนการศึกษา ปัญหาเศรษฐกิจ และโรคระบาด ซึ่งล้วนแต่เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้เด็กไทยถูกผลักออกจากระบบการศึกษา อีกทั้งสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำมีความเชื่อมโยงกับคุณภาพการศึกษา และมีความเชื่อมโยงกับสังกัดของสถานศึกษา ขนาดสถานศึกษาและฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน บทความนี้มีเป้าหมายเพื่อที่จะวิเคราะห์ให้เห็นถึงสาเหตุของโอกาสทางการศึกษาที่ส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยมุ่งให้ความสำคัญกับการแสวงหาแนวทางและข้อเสนอแนะให้กับสถานศึกษาเพื่อนำไปสู่การออกแบบการจัดการจัดการการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมและลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ โดยข้อมูลบางส่วนนั้นได้มาจากการเก็บข้อมูลตามโครงการขยายผลและพัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูลตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านการศึกษาระดับจังหวัด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่นำเสนอต่อสำนักงานกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาเมื่อปี และได้มาจากการสัมภาษณ์ 2565 ผู้บริหารสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งได้ข้อสรุปว่า แนวคิดของการจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมและลดความเหลื่อมล้ำนั้นมีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับแนวคิดการพัฒนาทุนมนุษย์

การจัดการการศึกษาเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาคนเพื่อให้มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม การศึกษาสามารถสร้างอาชีพ สร้างรายได้และความมั่นคง ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงเป็นไปเพื่อการพัฒนาคุณภาพของมนุษย์ และส่งต่อมายังการพัฒนาเศรษฐกิจและความมั่นคงของสังคมในภาพรวม ดังนั้นหน้าที่ของสถานศึกษาจะต้องดำเนินการจัดการศึกษาทั้งในด้านนโยบาย หลักปฏิบัติและทรัพยากรเท่าที่มีอยู่เพื่อบริหารจัดการการศึกษาให้ได้อย่างเท่าเทียมโดยไม่เลือกปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นการจัดการหลักสูตรการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จัดหลักสูตรการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับภูมิปัญญา ท้องถิ่น วัฒนธรรม ส่งเสริมการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวัน ลดการแข่งขันและการสร้างกฎเกณฑ์ กติกาทางสังคม หลีกเลี่ยงการผลิตซ้ำ เบียดขับ สร้างความขัดแย้งด้วยการแบ่งประเภทของผู้เรียน และประเภทของแผนการเรียนในสถานศึกษา

คำสำคัญ: การบริหารจัดการการศึกษา, ความเท่าเทียม, ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

Abstract

Education is recognized as an important mechanism for national development, but the situation in education shows that the problem of inequality and educational opportunities is still a problem that has existed for a long time. This is due to the prevalence of inequality in various aspects of education, including the quality of different schools. Education is not comprehensive in remote areas. The shortage of scholarships, economic problems, and the pandemic are all important factors that result in Thai children being pushed out of the education system. In addition, the situation of inequality is linked to the quality of education and is linked to the affiliation of the educational institution. The size of the educational institution and the economic status of the household. This paper aims to analyze the causes of educational opportunities that affect educational inequality, focusing on seeking guidelines and suggestions for educational institutions to lead to the design of educational management for equality and reduce inequality. Some of the data was obtained from data collection under the expansion project and the development of a data collection system in accordance with the sustainable development goals in provincial education. The Northeast Region was presented to the Office of the Education Equity Fund in 2022 and was obtained from interviews with administrators of basic education institutions. It was concluded that the concept of education for equality and inequality reduction is consistent and in the same direction as the concept of human capital development. Education management is the cornerstone of developing people to have physical qualities; mental and social education can create a career. Therefore, education management is for the development of human quality and economic development and social stability as a whole. Therefore, the duty of educational institutions must be to manage education in terms of policy, education, and education. Principles and resources are available to manage education equitably without discrimination. Whether it is the management of the teaching and learning curriculum that arises from the participation of stakeholders. Organize teaching and learning courses in accordance with wisdom, locality, and culture, and promote learning that can be applied in daily life. Reduce competition and rule-making; social rules avoid reproduction and overcrowding, creating conflicts by classifying learners and types of study plans in educational institutions.

Keywords: Education Management, Equality, Education Inequality

1. บทนำ

การศึกษาได้รับการยอมรับว่าเป็นกลไกสำคัญของการพัฒนาประเทศ ดังจะเห็นได้จากปรากฏการณ์ของการระดมทุนเพื่อสร้างความเสมอภาคและโอกาสทางการศึกษาให้กับคน องค์กรเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศ (OECD) ได้ให้การสนับสนุนเงินทุนเพื่อผลักดันการศึกษาในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ (ISSC, IDS and UNESCO, 2016) แต่ถึงอย่างไรก็ตามยังพบว่าจากผลของการรายงานสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในประเทศไทยเมื่อปี 2567 โดยกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ให้ข้อมูลสำคัญไว้ว่าในปีการศึกษา 2567 มีนักเรียนวัย 3-14 ปี ประมาณ 8.5 ล้านคน ในจำนวนนี้กว่า 3 ล้านคนอยู่ในครัวเรือนยากจน และ 1.34 ล้านคนเป็นนักเรียนยากจนพิเศษ อีกทั้งยังพบว่า มีช่องว่างสำคัญทางการศึกษา เช่นนักเรียนยากจนที่มีโอกาสในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษามีเพียงจำนวนร้อยละ 13.49 ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยถึง 3 เท่า และยังพบว่า มีนักเรียนยากจนอีก 1.1 ล้านคนที่ไม่ได้รับความช่วยเหลือทางการศึกษา (มดิชน, 2568) จากรายงานสถานการณ์ดังกล่าวได้ระบุว่าปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมยังส่งผลต่อการศึกษาของเด็กกลุ่มเปราะบาง และสำหรับเด็กนอกระบบพบว่าในปี พ.ศ. 2567 พบว่ามีเด็กอายุ 3 ถึง 18 ปี ที่ไม่มีชื่อในระบบการศึกษาจำนวน 982,304 คน แม้จะลดลงจากปีก่อน แต่ยังมีเด็กที่หลุดออกจากระบบต่อเนื่องกว่า 590,557 คน และมีกลุ่มใหม่อีก 391,747 คน โดยเฉพาะวัยเรียนภาคบังคับที่มีมากกว่า 387,591 คน (มดิชน, 2568)

ปัญหาความเหลื่อมล้ำและโอกาสทางการศึกษาในประเทศไทยเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นและคงอยู่มาอย่างยาวนาน ซึ่งเป็นผลมาจากสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำในด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้น เช่น คุณภาพของโรงเรียนที่แตกต่างกัน การศึกษาไม่ทั่วถึงในพื้นที่ห่างไกล การขาดแคลนทุนการศึกษา ปัญหาเศรษฐกิจ และโรคระบาด ซึ่งล้วนแต่เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้เด็กไทยถูกผลักออกจากระบบการศึกษา (CHEEWID, 2025) แม้ว่าจากรายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย (Poverty and Inequality Report) ปี 2023 ได้กล่าวถึง ภาพรวมการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษามีแนวโน้มที่ดีขึ้น แต่ในทิศทางตรงข้ามกลับพบว่าการศึกษาในขั้นพื้นฐานเผชิญกับปัญหาการหลุดออกจากระบบ โดยให้ข้อมูลสำคัญไว้ว่าการศึกษา โดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อพิจารณาโครงสร้างค่าใช้จ่ายด้านการศึกษา นั้นเชื่อว่าเด็กในครัวเรือนที่มีฐานะดีกว่ามีสัดส่วนการใช้จ่ายเพื่อการเรียนสูงกว่าเด็กในครัวเรือนที่มีสถานะต่ำกว่าอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กที่มีฐานะดี จะมีค่าใช้จ่ายเพื่อการเรียนคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 76.04 ของค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาทั้งหมด ขณะที่เด็กในครัวเรือนที่มีฐานะต่ำพบว่ามีค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาเป็นสัดส่วนน้อยกว่าครึ่งหนึ่งของค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาทั้งหมด อีกทั้งต้องแบกรับภาระของค่าเดินทางเพื่อการศึกษาในสัดส่วนที่สูงกว่า จากรายงานดังกล่าวยังพบว่าความเหลื่อมล้ำมีความเชื่อมโยงกับคุณภาพการศึกษา และมีความเชื่อมโยงกับสังกัดของสถานศึกษา ขนาดสถานศึกษาและฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน ดังจะเห็นได้จากกลุ่มของโรงเรียนที่เน้นการเรียนการสอนด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาและเทคโนโลยี หรือโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษจะมีคุณภาพการศึกษาที่ดีกว่านักเรียนจากส่วนอื่นๆ อย่างชัดเจน โดย

สะท้อนออกมาให้รูปแบบของคะแนนทดสอบ O-NET และ PISA

บทความนี้มีเป้าหมายเพื่อที่จะวิเคราะห์ให้เห็นถึงสาเหตุของโอกาสทางการศึกษาที่ส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยมุ่งให้ความสำคัญกับการแสวงหาแนวทางและข้อเสนอแนะให้กับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อนำไปสู่การออกแบบการบริหารจัดการการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมและลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ โดยข้อมูลบางส่วนนั้นได้มาจากการเก็บข้อมูลตามโครงการขยายผลและพัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูลตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านการศึกษาระดับจังหวัด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือในส่วนหนึ่งของจังหวัดมหาสารคาม ที่นำเสนอต่อสำนักงานกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาเมื่อปี 2565 และได้มาจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. ความหมายความเหลื่อมล้ำ และความเหลื่อมล้ำในการศึกษา

2.1 ความหมายความเหลื่อมล้ำ

จากพจนานุกรมศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญ การปฏิรูปประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ ประชาธิปไตย และประเทศไทย 4.0 ได้ให้ความหมายของความเหลื่อมล้ำ (Inequality) ไว้ว่า เป็นความต่างกัน ความไม่เสมอภาคกัน ระหว่างปัจเจกบุคคล ระหว่างกลุ่มหรือระหว่างประเทศ ความเหลื่อมล้ำอาจมีหลายมิติทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง โดยความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจโดยทั่วไปวัดจากรายได้ หรือรายจ่าย มักใช้ค่าสัมประสิทธิ์จินี (Gini coefficient) และสัดส่วนของรายได้เป็นตัวชี้วัด นอกจากนี้ ความเหลื่อมล้ำยังวัดได้จากสัดส่วนการถือครองทรัพย์สิน สัดส่วนการเข้าถึงบริการของรัฐ เช่น ด้านบริการสาธารณสุข มีตัวชี้ที่แสดงระดับความเหลื่อมล้ำเป็นสัดส่วนของบุคลากรที่ให้บริการ หรือสัดส่วนของจำนวนครุภัณฑ์หรือเครื่องมือเทียบกับจำนวนประชากร ในขณะที่ราชบัณฑิตยสถาน (2556) ได้ระบุความหมายของความเหลื่อมล้ำไว้ว่า ความเหลื่อมล้ำ หมายถึง ความต่างกัน ความไม่เสมอภาคกัน หรือความไม่เท่าเทียมกันระหว่างปัจเจกบุคคล ระหว่างกลุ่ม ความเหลื่อมล้ำมีทั้งมิติทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) เช่นเดียวกับนิยามของ อติวิษณุ แสงสุวรรณ (2558) ระบุว่าความเหลื่อมล้ำคือความไม่เท่าเทียมกันของโอกาสระหว่างผู้ที่มีโอกาสกับผู้ขาดโอกาส โดยเป็นโอกาสที่ว่าด้วยการเข้าถึงทรัพยากร การต่อรองและการจัดการของคนในสังคมซึ่งมีความไม่เท่ากันตั้งแต่กำเนิด และด้วยความไม่เท่าเทียมกันของโอกาสได้ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำและนำไปสู่ความไม่เป็นธรรม (อติวิษณุ แสงสุวรรณ, 2558)

จากงานเขียน “ความเหลื่อมล้ำ ฉบับพกพา” โดย สฤณี อาชวานันทกุล (2554) ได้ จัดแบ่งสำนักคิดที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายและวิวัฒนาการของภาวะที่เกี่ยวข้องกับกรอบของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ได้แก่ เสรีนิยม (Liberalism) ความยุติธรรมทางสังคม (Social Justice) และสมรรถภาพมนุษย์ (Capabilities Approach) อันเป็นการให้น้ำหนักกับเสรีภาพของปัจเจกและความยุติธรรมในสังคมที่ไม่เท่ากัน คือ

1) สำนักคิดแนวเสรีนิยม (Liberalism) สำนักนี้เป็นแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์สายเสรี นิยมคลาสสิกและสายลิเบอทาเรียน เช่น ลุดวิก วอน มีเซส (Ludwig von Mises) โรเบิร์ต โนซิก (Robert Nozick) จอห์น รอลส์ (John Rawls) และ มิลตัน ฟรีดแมน (Milton Friedman) โดยแนวคิดนี้เชื่อว่ารัฐควร

ปล่อยให้มนุษย์ทุกคนมีเสรีภาพที่จะทำอะไรๆเองเพราะมองว่าเสรีภาพของปัจเจก คือ คุณค่าและคุณธรรมที่สำคัญที่สุด ความยุติธรรมต้องอยู่บนพื้นฐานของเสรีภาพ รัฐมีหน้าที่อำนวยให้เกิด “ความเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมาย” และปล่อยให้กิจกรรมทางสังคมนั้นเป็นไปตาม “กลไกตลาด” (ผลรวมของการกระทำโดยเสรีของปัจเจก) เพราะเชื่อว่าเป็นกลไกที่ดีที่สุดหรือมีข้อบกพร่องน้อยที่สุดแล้วในการสร้างประโยชน์สาธารณะ ทั้งนี้เพราะหากรัฐเข้ามาบีบบังคับทางเศรษฐกิจจะทำให้เสรีภาพของประชาชนถูกลดคุณค่าลง และหากรัฐพยายามสร้างความเท่าเทียมก่อนการมีเสรีภาพจะทำให้ยิ่งเกิดความไม่เท่าเทียมควบคุมไปกับการไม่มีเสรีภาพมากยิ่งขึ้น โดยแนวคิดนี้มุ่งให้ความสำคัญไปที่ความไม่เท่าเทียมกันเป็นเรื่องปกติ และนำเสนอว่ามุมมองของกฎหมายจะเป็นสิ่งที่ดีที่สุดในการช่วยแบ่งเบาให้มนุษย์ได้รับประโยชน์สูงสุดบนความไม่เท่าเทียมภายใต้กฎหมายนั้น

2) สำนักคิดแนวความยุติธรรมทางสังคม (Social Justice) แนวคิดนี้ให้ความสำคัญกับโครงสร้างทางสังคมที่เชื่อว่าเป็นส่วนสำคัญของการผลิตความไม่เท่าเทียมและความยุติธรรมมาตั้งแต่อดีต นักคิดสำคัญในแนวคิดนี้ประกอบไปด้วยนักเศรษฐศาสตร์ เช่น แพทริก ไดมอนด์ (Patrick Diamond) และนักสังคมวิทยาอย่างแอนโทนี กิดเดนส์ (Anthony Giddens) แนวคิดความยุติธรรมทางสังคมเชื่อว่าความยุติธรรมสามารถส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่นได้ อันเนื่องมาจากความไม่เท่าเทียมกันระหว่างชนชั้นที่เป็นผลผลิตจากโครงสร้างทางสังคม ที่ส่งเสริมให้เกิดความได้เปรียบของการสะสมทุนและทำให้ช่องว่างของความเหลื่อมล้ำกว้างมากขึ้น ด้วยเหตุนี้ นักคิดในสายนี้จึงให้ความสำคัญกับความมั่งคั่งและความก้าวหน้าไม่ได้เกิดมาจากเพียงคนที่มีฐานะเท่านั้น แต่ทุกคนในสังคมล้วนแต่มีส่วนในการสร้างความเหลื่อมล้ำนี้ทั้งที่รู้ตัวหรือไม่รู้ตัว แนวคิดในสายนี้ได้ให้ทางออกของความเหลื่อมล้ำไว้ว่า สังคมต้องสร้างความยุติธรรมหรือบรรเทาความอยุติธรรมอย่างต่อเนื่อง ด้วยการกระจายรายได้และความมั่งคั่งให้ถึงมือประชาชนในวงกว้างที่สุด

3) สำนักคิดแนวสมรรถภาพมนุษย์ (Capabilities Approach) นักเศรษฐศาสตร์เจ้าของรางวัลโนเบลอย่าง อมาตยา เซน (Amartya Sen) เป็นผู้พัฒนาแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับสมรรถภาพมนุษย์ แนวคิดนี้มองว่าความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและความยากจนเป็นการลดรอยสมรรถภาพของมนุษย์ โดยแนวคิดนี้มีความแตกต่างจากแนวคิดสายเสรีนิยมใหม่ ที่เชื่อว่า “ความเป็นอยู่ที่ดีคือการบรรลุวัตถุประสงค์ประโยชน์สูงสุด” และอรรถประโยชน์สูงสุดจะบรรลุได้เมื่อคนมีรายได้และความมั่งคั่งสูง แต่เซนเชื่อว่าเป้าหมายของมนุษย์คืออิสรภาพ มิใช่ความมั่งคั่งทางรายได้ เมื่อมนุษย์มีอิสรภาพก็จะนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีได้ แนวคิดสมรรถภาพมนุษย์ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการเติบโตเชิงรายได้ เพราะเชื่อว่าสังคมที่เป็นไปตามกลไกตลาดเป็นแหล่งบ่มเพาะให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจเป็นการลดรอนสมรรถภาพของมนุษย์ และเมื่อสมรรถภาพถูกลดรอนมนุษย์ก็ขาดอิสรภาพด้วยกันถึง 5 ประการ คือ อิสรภาพทางการเมือง อิสรภาพทางเศรษฐกิจ โอกาสทางสังคม หลักประกันความโปร่งใสของภาครัฐ และการคุ้มครองในชีวิตและทรัพย์สิน สะท้อนให้เห็นว่าสังคมที่มีความเหลื่อมล้ำจะส่งผลต่อการลดรอนสมรรถภาพและส่งผลต่ออิสรภาพที่มีผลซึ่งกันกระทบซึ่งกันและกัน

2.2 ความเหลื่อมล้ำในการศึกษา

จากความหมายของความเหลื่อมล้ำนั้น แม้ว่าแนวคิดเรื่องความเหลื่อมล้ำในสังคมได้ถูกสร้างขึ้นเพื่อวิพากษ์ในมุมมองของสถานการณ์ด้านเศรษฐกิจและรายได้แบบทุนนิยมกระทั่งได้พัฒนาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ความไม่เท่าเทียมในประเด็นทางสังคม อื่นๆที่นอกเหนือไปจากประเด็นทางเศรษฐกิจแต่ล้วนเป็นประเด็นที่มีความเชื่อมโยงกัน (ธนกร วรพิทักษานนท์ และศยามล เจริญรัตน์, 2565)

จากรายงานเศรษฐกิจไทยไตรมาสที่สามของปี 2567 และแนวโน้มปี 2567 - 2568 ของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้แถลงตัวเลขผลิตภัณฑ์มวลรวม ในประเทศ (GDP) ไตรมาสที่สามของปี 2567 และแนวโน้มปี 2567 - 2568 พบว่า เศรษฐกิจไทยขยายตัวร้อยละ 2.3 (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2567) แต่ถึงอย่างไรก็ตามจากรายงานของ East Asia and Pacific Economic Update ระบุว่า ประเทศไทยยังเติบโตทางเศรษฐกิจตามหลังประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียน อีกทั้งยังต้องเผชิญกับอุปสรรคของความท้าทายเชิงโครงสร้าง เช่น ประชากรที่มีอายุมากขึ้น การเติบโตของผลิตภาพที่ช้าลง ความยากจน และสภาพปัญหาหนี้ครัวเรือน (ThaiPublica, 2024) เช่นเดียวกับรายงานของสถาบันนโยบายทางการศึกษาที่ได้นำเสนอต่อคณะกรรมการการแก้ปัญหาความยากจนเมื่อปี 2564 ว่า องค์การ UNESCO ได้ให้ความสำคัญต่อแนวทางของการขจัดความยากจนหรือการลดความยากจนนั้นเป้าหมายแรกคือการศึกษา และต้องเป็นการศึกษาที่มีคุณภาพที่จะให้ความรู้และวิชาการ วิชาชีพ ให้ทักษะชีวิตและทักษะวิชาชีพนั้นไปทำมาหากิน เพื่อลดทอนความยากจน นอกจากนี้แล้วองค์การ UNESCO ได้ให้กรอบความสำคัญเรื่องการศึกษาไว้ว่า การศึกษาที่มีคุณภาพจะช่วยขจัดความยากจน นำไปสู่สุขภาพที่ดีรวมไปถึงการสนับสนุนประชาธิปไตยและธรรมาภิบาล และรักษาธรรมชาติสิ่งแวดล้อม (ทิพย์พาพร ต้นตีสุนทร, 2564) ปัจจุบันแม้ว่ารัฐไทยจะได้มีการออกแบบและกำหนดกติกาทางการศึกษา รวมทั้ง หลักปฏิบัติภายใต้การสร้างคน หรือพลเมืองอย่างเป็นทางการดังที่ปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญฉบับพุทธศักราช 2560 หมวดที่ 5 มาตรา 54 คือ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560, 2560)

รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

รัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษาตามวรรคหนึ่ง เพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย

รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ

รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และให้มีการจัดความร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนใน การจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการ กำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าว มีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล ทั้งนี้ ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติซึ่งอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติ เกี่ยวกับการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ และการดำเนินการและตรวจสอบการดำเนินการให้เป็นไปตาม แผนการศึกษาแห่งชาติด้วย

การศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความ

ถนัด ของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ในการดำเนินการให้เด็กเล็ก ได้รับการดูแลและพัฒนาตามวรรคสอง หรือให้ประชาชนได้รับการศึกษาตาม วรรคสาม รัฐต้องดำเนินการให้ ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษาตามความถนัด ของตน

ให้จัดตั้งกองทุนเพื่อใช้ในการช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา และเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครู โดยให้รัฐจัดสรรงบประมาณให้แก่กองทุน หรือใช้ มาตรการ หรือกลไกทางภาษีรวมทั้งการให้ผู้บริจาคทรัพย์เงินเข้ากองทุนได้รับประโยชน์ในการลดหย่อนภาษี ด้วย ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งกฎหมายดังกล่าว

แต่ถึงอย่างไรก็ตามแม้ว่าภาครัฐจะให้ความสำคัญต่อการศึกษามากเพียงใด อีกทั้งในการบริหารจัดการ การศึกษานั้นยังพบว่ามีการใช้งบประมาณไปจำนวนมาก และงบประมาณดังกล่าวถูกทำให้กระจุกตัว เพื่อพัฒนาการศึกษา ดังจะเห็นได้จากการรายงานงบประมาณทางการศึกษา โดยสำนักงบประมาณของ รัฐสภา (สงร.) ซึ่งได้ระบุว่าการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาในภาพรวม ย้อนหลัง 5 ปี (ตั้งแต่ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 - 2566) พบว่าค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรภาครัฐสูงที่สุด เฉลี่ยปีละ 291,152.1343 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 60.85 รองลงมาเป็นค่าใช้จ่ายอื่นและจากระบบ New GFMS Thai พบว่างบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาจำนวน 451,833.6308 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 14.19 ของ งบประมาณรายจ่ายทั้งสิ้นเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานเกี่ยวกับการบริหารการศึกษากิจการศึกษารวม ทั้งตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา รวมทั้งการศึกษานอกโรงเรียน การจัดการศึกษา และการ วิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษา รวมถึงเงินอุดหนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อดำเนินการด้านการศึกษา จากระบบนี้ได้สะท้อนให้ทราบว่ารัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการศึกษา ดังจะเห็นได้จากการจัดสรร งบประมาณรายจ่ายด้านสังคมให้กับด้านการศึกษามากกว่าด้านสาธารณสุขและสังคมสงเคราะห์ (จุไร ลักษณ์ ใญ่พันธ์, 2567) แต่หากศึกษาเชิงลึกจะพบว่าค่าใช้จ่ายด้านงบประมาณในการบริหารจัดการ การศึกษายังมุ่งเป้าไปที่รัฐส่วนกลาง การระดมทรัพยากรด้านการศึกษาเป็นไปในรูปแบบของการรวมศูนย์ อำนาจ อีกทั้งรูปแบบของการศึกษายังเป็นไปเพื่อการออกแบบหลักสูตรเพื่อรองรับภาคเศรษฐกิจมหภาค และ อุตสาหกรรม รวมทั้งภาคราชการ และมีการใช้ทรัพยากรจากรอบนอกเพื่อเข้ามาบริหารการศึกษาในเมือง ซึ่ง ส่งผลให้ชนบทหรือการศึกษาในพื้นที่ห่างไกลอ่อนแอลงไปมากกว่าเดิม มีการระดมทรัพยากรมนุษย์ที่มีความรู้ ความสามารถเข้าสู่ภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมมากขึ้น การให้บริการการศึกษาที่ดีกระจุกตัวอยู่ในเมือง จาก สถานการณ์ด้านการบริหารการศึกษานี้ ทิพย์พาพร ตันติสุนทร ผู้อำนวยการสถาบันนโยบายศึกษาได้เสนอ ปัญหาและวิธีการแก้ไขต่อคณะกรรมการการแก้ปัญหาความยากจนฯ เมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2564 ไว้ว่า ระบบการศึกษาไทยนั้นผลิตคนรับใช้ภาคธุรกิจ อุตสาหกรรม และภาคราชการเป็นหลักใหญ่ ทำให้ชนบท เสียเปรียบและถูกละเลยในการพัฒนาทำให้ภาคชนบทอ่อนแอ คนในชนบทจึงไม่มีอำนาจต่อรอง ภาคชนบท จึงขาดทรัพยากรคนที่มีความรู้และความสามารถ ทำให้ภาคชนบทและภาคเกษตรกลายเป็นภาคของคน ยากจน

3. สถานการณ์ด้านการศึกษาท่ามกลางความไม่เท่าเทียม

สถานการณ์การศึกษาในประเทศไทย จากรายงานของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำการศึกษาปีการศึกษา 2567 ถึง 2568 พบว่าเด็กนอกระบบการศึกษามีแนวโน้มลดลง โดยในปีการศึกษา 2567 ประเทศไทยมีนักเรียนในวัยเรียน 3 ถึง 14 ปี ประมาณ 8.5 ล้านคน มีนักเรียนกว่า 3 ล้านคนที่อยู่ในครัวเรือนยากจน และ 1.3 ล้านคนเป็นนักเรียนยากจนพิเศษที่ต้องได้รับการสนับสนุนจากโครงการทุนเสมอภาค (Conditional Cash Transfer) เพื่อป้องกันการหลุดออกจากระบบการศึกษา (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2568)

ในปีการศึกษา 2567 สถานการณ์การหลุดออกจากระบบการศึกษาของนักเรียนยากจนและยากจนพิเศษยังอยู่ในภาวะที่ต้องเฝ้าระวังอย่างต่อเนื่อง จากข้อมูลของสำนักงานปลัดกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สป.อว.) และที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย (ทปอ.) พบว่ามีนักเรียนยากจนและยากจนพิเศษที่สำเร็จการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2563 จำนวน 22,345 คน จากนักเรียนทั้งหมด 165,585 คน คิดเป็นร้อยละ 13.49 เท่านั้น ที่สามารถคงอยู่ในระบบการศึกษากระทั่งเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาได้ในปีการศึกษา 2567 จากสถานการณ์ดังกล่าวนี้ กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ได้สัมภาษณ์นักเรียนทุนเสมอภาคที่เข้าศึกษาต่อผ่านระบบ TCAS และสรุปประเด็นสำคัญของโอกาสทางการศึกษาไว้อย่างน่าสนใจในหัวข้อมุมมองของ “รอยต่อสู่ระดับอุดมศึกษา ช่วงอันตรายที่ทำให้นักเรียนยากจนพิเศษไปไม่ถึงฝั่งฝัน” พบว่าสาเหตุสำคัญของการขาดโอกาสทางการศึกษา คือ

1) การขาดแรงจูงใจและกรอบแนวคิดแบบเติบโต (Growth Mindset) ความเกี่ยวเนื่องสำคัญของการออกแบบการศึกษาต่อจะเกิดจากการตั้งเป้าหมายทางการศึกษามาตั้งแต่มัธยมศึกษาตอนต้นและนักเรียนในกลุ่มนี้จะมีความกระตือรือร้นแสวงหาข้อมูลด้านการศึกษาต่อเพื่อให้ตนเองบรรลุจุดประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ในขณะที่นักเรียนที่หลุดออกจากการศึกษานั้นจะไม่พบว่ามีวางแผนทางการเรียนตั้งแต่แรกส่งผลให้ไม่มีแรงผลักดันในการแสวงหาข้อมูลด้านการศึกษาต่อและหลุดออกจากโอกาสในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาในที่สุด

2) การเข้าถึงไม่ถึงข้อมูลแหล่งทุนการศึกษาและโอกาสในการศึกษาต่อ ทั้งนี้เพราะนักเรียนและผู้ปกครองบางส่วนที่ตัดสินใจไม่ศึกษาต่อเป็นเพราะขาดข้อมูลทางการศึกษาและประสบกับปัญหาทางเศรษฐกิจ ความยากจน ความยากลำบากของการเดินทางและความขาดแคลนทรัพยากรทางการเรียน

3) ปัญหาด้านค่าครองชีพที่สูงขึ้น ทั้งนี้เป็นเพราะสถาบันการอุดมศึกษาส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตเมือง และมีผลต่อการย้ายถิ่นของนักเรียนเพื่อเข้ามาศึกษาต่อ จากข้อมูลรายงานของ กสศ.พบว่า นักเรียนยากจนและยากจนพิเศษมากกว่าครึ่ง (11,537 คน) ต้องย้ายถิ่นฐานข้ามจังหวัดภายในภูมิภาคเดียวกัน และนักเรียนยากจนและยากจนพิเศษกว่า 1 ใน 5 (4,624 คน) ต้องย้ายถิ่นฐานข้ามภูมิภาค จนก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายตามมา ไม่ว่าจะเป็นค่าเช่าหอพัก ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่ออุปสรรคด้านการเรียน

4) ค่าใช้จ่ายในการเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ซึ่งมีรายจ่ายนับตั้งแต่เริ่มต้นของการตัดสินใจ

ศึกษาต่อ ไม่ว่าจะเป็นค่าใช้จ่ายในการสมัครสอบและเข้ารับการคัดเลือกผ่านระบบ TCAS การเรียกเก็บค่า
 รักษาสีพินิจทางการศึกษา ค่าใช้จ่ายจีปาดะของการศึกษา เช่น ค่าหอพัก ค่าเครื่องแบบ ค่าอุปกรณ์การเรียน
 ค่าหนังสือเรียน และค่ากิจกรรมต่างๆ

5) การขาดความรู้ความเข้าใจในการตัดสินใจทางการเงิน (Financial Literacy) ไม่ว่าจะเป็น การ
 เข้าใจที่คลาดเคลื่อนของการกู้ยืมเพื่อการศึกษาต่อ ทำให้นักเรียนตัดสินใจไม่ศึกษาต่อ

โอกาสและความไม่เท่าเทียมในระบบการศึกษาเป็นปัจจัยเริ่มต้นของการสร้างความเหลื่อมล้ำทางการ
 ศึกษาที่ส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งไม่ได้มีเริ่มต้นเพียงโอกาสในการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาเท่านั้น แต่ทว่าเกิด
 ขึ้นมาตั้งแต่ในระดับชั้นอนุบาล โดยข้อมูลจากสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติร่วมกับ
 กองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ หรือ UNICEF ประเทศไทย และสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย
 (TDRI) ได้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการพัฒนาทุนมนุษย์ภายใต้ทิศทางการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปี
 งบประมาณ พ.ศ. 2569 ในประเด็นด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัย การศึกษาและการพัฒนาประชากรวัยเรียน
 การพัฒนาทักษะที่สอดคล้องกับตลาดแรงงาน และความคุ้มครองทางสังคมเพื่อการพัฒนาทุนมนุษย์ ระบุว่า
 การศึกษาในช่วงอนุบาลนั้นไม่ได้อยู่ในห่วงโซ่ของการศึกษาภาคบังคับ ส่งผลให้ครอบครัวที่ยากจนส่วนใหญ่เลือก
 ที่จะไม่ส่งเด็กเข้าสู่ระบบการศึกษา จึงเป็นสาเหตุทำให้เด็กขาดการเตรียมความพร้อมซึ่งเป็นการเสียโอกาส
 ของการเริ่มต้นพัฒนาทุนมนุษย์และยังพบว่า การดูแลและพัฒนาเด็กปฐมวัยนั้นยังมีปัญหาทุพภาวะทาง
 โภชนาการ เด็กมีภาวะแคระแกร็นและผอมแห้ง โดยเฉพาะเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนยากจน รวมทั้งเด็ก 1
 ใน 4 มีพัฒนาการล่าช้า ขาดศูนย์บริการดูแลเด็กในช่วงอายุต่ำกว่า 2.5 ปี ขาดคุณค่าทางโภชนาการและสื่อ
 กระตุ้นพัฒนาการในกลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้น้อย (กองยุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสังคม,
 2567) จากสถานการณ์ดังกล่าวที่ได้นำเสนอมานั้นเป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกันอันแสดงให้เห็นถึงโอกาส
 และความไม่เท่าเทียมนั้นส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่พบว่ามีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย ไม่ว่าจะเป็น
 เป็นปัญหาจากระดับปัจเจกตั้งแต่ครอบครัว และชุมชน กระทั่งปัญหาในระดับโครงสร้าง ทั้งที่สะท้อนออกมา
 ในรูปแบบของสถานการณ์ความยากจน ปัญหาทางการเรียนรู้ โอกาสทางสังคม และปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ที่
 ทั้งหมดล้วนแต่เป็นแรงผลักดันที่สำคัญที่ก่อให้เกิดสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาอย่างไม่สิ้นสุด

4. แนวทางการบริหารการศึกษาเพื่อความเท่าเทียม

จากสถานการณ์ด้านการศึกษาท่ามกลางความไม่เท่าเทียมที่ได้กล่าวมานั้นสะท้อนให้เห็นว่าการ
 จัดสรรงบประมาณด้านการศึกษารวมไปถึงการปฏิรูปการศึกษาเป็นเพียงบางส่วนของปัจจัยที่แก้ปัญหาคือ
 ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเท่านั้น ทั้งนี้เป็นเพราะสถานการณ์ของปัญหาทางสังคม วัฒนธรรมเศรษฐกิจและ
 ความยากจนเป็นตัวแปรสำคัญของการสร้างคุณภาพการศึกษา (Bourdieu and Passeron, 1977) แม้ว่า
 ประเทศไทยได้มีกฎหมายรัฐธรรมนูญ มาตรา 54 ได้ระบุว่ารัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็น
 เวลา 12 ปีและ (ขยายเป็น 15 ปีในเวลาต่อมา) ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพ
 โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย แต่ในทางปฏิบัติกลับไม่เป็นเช่นนั้นตัวอย่างเช่นนักเรียนจากครอบครัวที่มีฐานะยากจนมี

แนวโน้มที่จะได้เข้าเรียนในโรงเรียนที่มีโครงสร้างพื้นฐานดีกว่านักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงกว่า เด็กยากจนได้เข้าเรียนกับครูที่ผ่านการรับรองที่น้อยกว่า และการจัดสรรงบประมาณของภาครัฐเป็นการอุดหนุนรายหัว โรงเรียนขนาดเล็กจะได้รับเงินสนับสนุนงบประมาณที่น้อยกว่า และภายใต้งบประมาณนี้โรงเรียนต้องมีค่าใช้จ่ายไม่ว่าจะเป็นค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าจ้างครู (อัตราจ้าง) ค่าจ้างนักการภารโรง รวมไปถึงค่าเช่าสัญญาณอินเทอร์เน็ต ซึ่งในบางโรงเรียนจะมีการเรียกเก็บจากนักเรียนบ้างในอัตราที่แตกต่างกันออกไป นอกจากนี้สถานการณ์ด้านงบประมาณแล้ว ปัญหาด้านการบริหารผู้สอนพบว่า มีผลต่อการสร้างความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาอย่างชัดเจน ทั้งนี้เพราะจำนวนบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กและห่างไกลมีความขาดแคลน ครูต้องทำหน้าที่หลายอย่างนอกเหนือจากภาระงานสอน ในขณะที่โรงเรียนที่มีความพร้อมจะมีครูเฉพาะทางและมีห้องปฏิบัติการที่ทันสมัย บางโรงเรียนขนาดใหญ่มีผู้ช่วยสอน ส่งผลให้โอกาสในการสร้างสรรค์เนื้อหาวิชาและการเตรียมการสอนทำได้มากขึ้น

แต่ถึงอย่างไรก็ตามจากสภาพปัญหาที่พบด้านการบริหารจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียม ได้มีนักวิชาการด้านการศึกษาและข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา รวมไปถึงผู้มีส่วนได้เสียทางการศึกษาไม่ว่าจะเป็นกลุ่มของผู้บริหารระดับเขตพื้นที่ ระดับจังหวัด กลุ่มของคณะกรรมการสถานศึกษา รวมไปถึงผู้ปกครอง ได้มีมุมมองต่อการจัดการศึกษาที่เท่าเทียมทั้งที่เหมือนและแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นการพยายามแก้ปัญหาด้านโครงสร้างในการจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณ เช่น การควบรวมสถานศึกษา เพื่อให้มีขนาดใหญ่ขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้สถานศึกษานั้นได้รับงบประมาณที่มากขึ้นตามรายหัวนักเรียนที่เยอะขึ้น แต่แนวคิดนี้พบว่ามีส่วนที่ไม่เห็นด้วยเพราะการควบรวมสถานศึกษาจะส่งผลให้นักเรียนนั้นประสบกับปัญหาของการเดินทางที่ไกลมากขึ้น เป็นการเพิ่มภาระให้กับผู้ปกครอง และเป็นการแก้ปัญหาที่เป็นการผลักภาระไปยังนักเรียนมากกว่าจะเป็นการแก้ปัญหาที่ตรงจุด

แนวทางของการบริหารสถานศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่เท่าเทียมและความเหลื่อมล้ำทางการศึกษานั้น จะต้องบริหารร่วมกันทุกภาคส่วน ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการศึกษาควรหาทางส่งเสริมสนับสนุน เอื้อต่อโรงเรียนให้สามารถบริหารการศึกษาได้โดยไม่ปล่อยให้โรงเรียนสู้อยู่เพียงลำพัง หรือออกกฎหมาย ระเบียบแนวปฏิบัติที่ยากต่อการทำงานและเพิ่มภาระงานที่บ้านทอนกำลังของบุคลากรและครูผู้สอน นอกจากนี้แล้วต้องให้ความสำคัญกับบริบทมิติทางวัฒนธรรมการศึกษาจึงต้องออกแบบเพื่อแก้ปัญหาความยากจนในพื้นที่เพื่อให้การศึกษาเป็นองค์รวมของการพัฒนาให้ชุมชนแต่ละพื้นที่สามารถยกระดับทางเศรษฐกิจฐานรากและสามารถพึ่งตนเองได้ ทั้งนี้เพราะการพึ่งตนเองจะทำให้คนนั้นเป็นอิสระในทางเศรษฐกิจและปลอดภัยจากการครอบงำและถูกเอาเปรียบและเป็นการแก้ไขปัญหาการย้ายถิ่นเพื่อเข้าไปกระจุกตัวในเมืองใหญ่ เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับแนวคิดการจัดการศึกษา และทฤษฎีทุนมนุษย์ (Human Capital Theory) ที่เชื่อว่าการให้การศึกษาสามารถสร้างความมั่นคงในชีวิตได้ ผ่านการประกอบอาชีพที่มีประสิทธิภาพ การจัดการศึกษาจึงเป็นไปเพื่อการพัฒนาคุณภาพของมนุษย์ และทำให้สังคมในภาพรวมมีทิศทางที่พึงประสงค์ (ธนกร วรพิทักษานนท์ และศยามล เจริญรัตน์, 2565; ณัชชา มหบุญญานนท์, 2566)

นอกจากสภาพโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมแล้ว การบริหารการศึกษาด้านแผนการเรียนของ

สถานศึกษาแต่ละโรงเรียนมีผลต่อการสร้างความเหลื่อมล้ำ เช่น โรงเรียนที่มีแผนการเรียนเฉพาะทาง ซึ่งพบว่าจะมีทั้งด้านบวกและด้านลบต่อการศึกษาด้านบวกคือเนื้อหาทางการเรียนเข้มข้นการเรียนเปรียบคล้ายกับการติวข้อสอบ ซึ่งเมื่อดำเนินการทำข้อสอบเพื่อศึกษาต่อจะส่งผลให้คะแนนสอบเป็นที่พึงพอใจ แต่ด้านลบคือ เนื้อหาในการเรียนในชั้นเรียนแท้จริงนั้นจะไม่สอดคล้องหรือเพียงพอต่อการสอบเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาเพราะในการสอบต้องใช้คะแนนสอบจากหลายวิชา แต่การเรียนเฉพาะทางจะส่งผลต่อบางรายวิชาที่จะไม่ได้เรียนเนื้อหาที่เพียงพอ นอกจากนี้แล้วการแบ่งลำดับชั้นตามคะแนนและความสามารถของผู้เรียนตามแผนการเรียนเช่น การเรียกห้องคิง ห้องควีน และห้องธรรมดาทั่วไป ซึ่งเป็นลักษณะการแบ่งภายในแผนการเรียนนั้นมีผลต่อการจัดสรรงบประมาณภายในโรงเรียนที่ไม่เท่าเทียม ใช้ครูผู้สอนที่แตกต่างกันตามความเชี่ยวชาญ โอกาสในการสัมผัสประสบการณ์เนื้อหาและการเข้าถึงทรัพยากรบางประการไม่เท่าเทียมกัน ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการศึกษาที่ไม่เท่าเทียมกันและส่งผลกระทบต่อถึงการเปลี่ยนผ่านสู่การศึกษาที่สูงขึ้น (ธนกร วรพิทักษานนท์ และศยามล เจริญรัตน์, 2565) นอกจากการแบ่งประเภทห้องเรียนของแผนการเรียนเดียวกันแล้ว การแบ่งหลักสูตรหรือแบ่งประเภทการเรียนแบบพิเศษ ได้ส่งผลการสร้างช่องว่างทางการศึกษา โรงเรียนสามารถเรียกเก็บเงินค่าเล่าเรียนเพิ่มเติมโดยอ้างสาเหตุและความจำเป็นซึ่งก็คือค่าใช้จ่ายสำหรับทรัพยากรทางการศึกษาทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นต้นทุนของครูผู้สอน ห้องปฏิบัติการ รวมไปถึงรูปแบบของการแต่งกาย สภาพแวดล้อมของห้องเรียน ความสะอาดสบายของอาหารกลางวัน ซึ่งทั้งหมดเป็นการบ่มเพาะช่องว่างทางรายได้ของผู้ปกครองและสร้างความไม่เท่าเทียมทางการศึกษาอย่างชัดเจน ด้วยเหตุนี้ในการบริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องบริหารจัดการเพื่อลดความตึงเครียด โดยต้องเพิ่มโอกาสให้กับนักเรียนทุกคนให้สามารถเข้าถึงทรัพยากรทางการเรียนที่มีอยู่ นักเรียนทุกคนต้องได้เรียนฟรีในทุกโอกาส ผู้บริหารสถานศึกษาต้องบริหารงานภายใต้การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง (civic education) และจัดการศึกษาบนหลักแห่งการกระทำที่ทัดเทียมเสมอภาค และต้องให้ความสำคัญต่อการแก้ปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำ (กิตติศักดิ์ อุไรวงศ์, 2567) สนับสนุนการสอนของครูด้วยการออกแบบพัฒนาการเรียนการสอนเสริมด้วยเทคโนโลยีที่เหมาะสมแก่สภาพพื้นที่และผู้เรียนเป็นหลัก โดยส่งเสริมการเรียนที่เน้นการใช้ชีวิตที่คิดเป็น สามารถปรับตัวอยู่ในสังคม แก้ปัญหา และพึ่งพาตนเองโดยการปรับโครงสร้างหลักสูตรและเวลาเรียนที่เอื้อให้เปิด รายวิชาเพิ่มเติม หรือใช้หลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

5. บทสรุปการบริหารจัดการการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ

ประเทศไทยได้มีบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและบทบัญญัติกฎหมายทางการศึกษารวมไปถึง การให้อำนาจทางกฎหมายในการบัญญัติพระราชบัญญัติ และนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านการศึกษา ซึ่งทั้งหมดนี้มีผลต่อการบริหารจัดการการศึกษาของประเทศไทยตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานไปจนถึงระดับอุดมศึกษา แต่ถึงอย่างไรก็ตามในการดำเนินการจัดการศึกษาอย่างเท่าเทียมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำจำเป็นต้องได้รับการให้ความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดของการจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมมีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับ

แนวคิดการพัฒนาทุนมนุษย์ ทั้งนี้เพราะการจัดการการศึกษาเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาคนเพื่อให้คุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ทั้งนี้เพราะการศึกษาสามารถสร้างอาชีพ สร้างรายได้และความมั่นคงให้เกิดขึ้นกับมนุษย์ ด้วยเหตุนี้การจัดการศึกษาจึงเป็นไปเพื่อการพัฒนาคุณภาพของมนุษย์ และส่งต่อมายังการพัฒนาเศรษฐกิจและความมั่นคงของสังคมในภาพรวม

จากความสำคัญของการจัดการศึกษาต่อการพัฒนามนุษย์ เพื่อให้ทุกคนได้มีโอกาสในการรับการ พัฒนาที่เท่าเทียม จึงต้องให้ความสำคัญกับการกระจายโอกาสทางการศึกษา การเอื้อเพื่อทรัพยากรทาง การศึกษา ไม่ว่าจะบุคคลนั้นจะเป็นผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ กลุ่มคนชายขอบ หรือกลุ่มเปราะบาง หน้าที่ของ สถานศึกษาจะต้องดำเนินการจัดการศึกษาทั้งในดำเนินนโยบาย หลักปฏิบัติและทรัพยากรเท่าที่มีอยู่เพื่อบริหาร จัดการการศึกษาให้ได้อย่างเท่าเทียมโดยไม่เลือกปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นการจัดการหลักสูตรการเรียนการสอนที่ เกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น สถานศึกษา ชุมชน ผู้ปกครอง และผู้เรียน โดยจัดหลักสูตรการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับภูมิปัญญา ท้องถิ่น วัฒนธรรม ส่งเสริมการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ลดการแข่งขันและสร้างความรู้ที่เกิดขึ้นจากบริบท และ สภาพสังคมที่เป็นอยู่ให้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของผู้เรียนมากกว่าการสร้างกฎเกณฑ์ กติกาทางสังคม และ ผลผลิตซ้ำ เปียดขับสร้างความขัดแย้งด้วยการแบ่งประเภทของผู้เรียนตามสถานทางเศรษฐกิจและสังคม ดังนั้น การบริหารจัดการการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมลดปัญหาความเหลื่อมล้ำต้องให้ความสำคัญต่อปัจจัยแวดล้อม ในมิติ อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็น มิติทางสังคม มิติทางเศรษฐกิจ มิติทางการเมืองการปกครอง และมิติ ทางด้านการศึกษา ที่ควรได้รับการแก้ปัญหาและมีการพัฒนาอย่างบูรณาการเพื่อที่จะเกิดผลอย่าง เป็น รูปธรรม มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของประเทศไทย ฌรินทร์) ชำนาญคุณ และคณะ, 2557; ฌัชชา มหปญญานนท์ ,2566)

6. เอกสารอ้างอิง

- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2567). *สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาปี 2567 และ ทิศทางสำคัญในปี 2568*. สืบค้นจาก <https://www.eef.or.th/wp-content/uploads/2025/02/Inequality-situation-report.pdf>
- กองทุนศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสังคม. (2567). *สคช. ร่วมกับ UNICEF และ TDRI ขับเคลื่อน การพัฒนาทุนมนุษย์*. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. สืบค้นจาก https://www.nesdc.go.th/ewt_news.php?nid=15958&filename=index
- กิตติศักดิ์ อุไรวงศ์. (2567). *การศึกษาเพื่อแก้ปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำ: กรณีศึกษาองค์ ความรู้และแนวคิดจากประสบการณ์ของต่างประเทศ*. สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. สืบค้นจาก https://www.senate.go.th/assets/portals/1/news/16169/2_16169.pdf
- จุไรลักษณ์ เอี้ยวพันธ์. (2567). *งบการศึกษาไทยจัดสรรอย่างไรให้เกิดประสิทธิภาพ*. สำนักงบประมาณของ

- รัฐสภา. สืบค้นจาก https://web.parliament.go.th/view/82/News_Detail/2567/1442/TH-IH
- ณัชชา มหาบุญญานนท์. (2566). ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในประเทศไทย. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 17(1), 18–39.
- ทิพย์พาพร ตันตีสุนทร. (2564). *การลดความยากจนและเหลื่อมล้ำด้วยทางการศึกษา*. สถาบันพัฒนาประชาสังคม. สืบค้นจาก <https://www.csdi.or.th/2021/09/ending-poverty/>
- ธนกร วรพิทักษานนท์, & ศยามล เจริญรัตน์. (2565). ผลกระทบของความเหลื่อมล้ำต่อการเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของนักเรียนไทย. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 5(6), 203–216.
- มดิชน. (2568). กสศ.เผยตัวเลขความเหลื่อมล้ำปี 67 พบเด็กยากจนพิเศษ 1.34 ล้านคน 1.1 ล้านคน ยังไม่ได้รับความช่วยเหลือ. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/local/education/news_5036889
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560). *ราชกิจจานุเบกษา*, 134(ตอนที่ 40 ก), 1–94.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. ศิริวัฒนา.
- สถณี อาชวานันทกุล. (2554). *ความเหลื่อมล้ำฉบับพกพา*. เป้นไทยพับลิกซ์.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2567). *เศรษฐกิจไทยไตรมาสที่สามของปี 2567 และแนวโน้มปี 2567–2568*. สืบค้นจาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=15873
- อติวิชญ์ แสงสุวรรณ. (2558). *ความเหลื่อมล้ำ*. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- อิทธิพล พลเยี่ยมหาญ. (2562). โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก: ปัญหาใหญ่ของการศึกษาไทย. *วารสารสถาบันพัฒนธรรม*, 6(2), 93–103.
- Bourdieu, P., & Passeron, J. C. (1977). *Reproduction in education, society and culture*. London: Sage.
- CHEEWID. (2025). *ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา: ปัญหา และแนวทางแก้ไข*. สืบค้นจาก <https://blog.cheewid.com/social-empowerment/educational-inequality-issues/>
- ISSC, IDS, & UNESCO. (2016). *World social science report 2016: Challenging inequalities – Pathways to a just world*. Paris: UNESCO Publishing.
- Thaipublica. (2024). *World Bank ประเมิน Real GDP ไทยปี 2567 ที่ 2.4% ตามหลังอาเซียน*. สืบค้นจาก <https://thaipublica.org/2024/10/world-bank-east-asia-and-pacific-economic-update/>

ผลการใช้ชุดฝึกทักษะการอ่านด้วยกลวิธีการสอนแบบ QAR เพื่อพัฒนาความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

Effects of Using the Reading Skills Training Kit with the QAR Teaching Strategy to Develop Analytical Reading Ability for Matthayom 4 Students

เจษฎากร อัครทรัพย์สกุล¹, สุมณา เขียนนิล²

^{1,2}มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, กรุงเทพมหานคร, ประเทศไทย

Jetsadakorn Aukkarasupsakul¹, Sumana Kheanni²

^{1,2}Suan Sunandha Rajabhat University, Bangkok, Thailand

✉: s64121109001@ssru.ac.th

(Corresponding Email)

Received: 03 March 2024; Revised: 03 April 2025; Accepted 07 April 2025

© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยในชั้นเรียนนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อพัฒนาชุดฝึกทักษะการอ่านด้วยกลวิธีการสอนแบบ QAR เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 และ 2) เพื่อพัฒนาความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์ด้วยชุดฝึกทักษะการอ่านด้วยกลวิธีการสอนแบบ QAR กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4.11 ที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนมัธยมวัดหนองแขม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ในปีการศึกษา 2567 จำนวน 16 คน ที่มีคะแนนทดสอบการอ่านเชิงวิเคราะห์ต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 50 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์โดยใช้กลวิธีการสอนแบบ QAR 2) ชุดฝึกทักษะการอ่านด้วยกลวิธีการสอนแบบ QAR เพื่อพัฒนาความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์ และ 3) แบบทดสอบวัดความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุดฝึกทักษะการอ่านด้วยกลวิธีการสอนแบบ QAR เพื่อพัฒนาความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์มีประสิทธิภาพ 83/82 ซึ่งสูงกว่าที่กำหนดไว้ 80/80 2) นักเรียนมีพัฒนาการความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์สูงขึ้นกว่าก่อนเรียนด้วยชุดฝึกทักษะการอ่านด้วยกลวิธีการสอนแบบ QAR

คำสำคัญ: ความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์, กลวิธีการสอนแบบ QAR, ชุดฝึกทักษะ

Abstract

The objectives of this research were 1) to develop a reading skill training package with QAR teaching strategy to promote analytical reading ability for Matthayom 4 students to achieve the efficiency according to the specified criteria of 80/80 and 2) to develop analytical reading ability with a reading skill training package with QAR teaching strategy. The target

group was 16 Matthayom 4.11 students studying at Wat Nong Khaem School, under the Office of the Secondary Education Service Area, Bangkok Area 1 in the academic year 2024 who had analytical reading test score lower than 50 percent. The research instruments consisted of 1) a learning management plan to develop analytical reading ability using the QAR teaching strategy, 2) a reading skill training package with the QAR teaching strategy to develop analytical reading ability, and 3) an analytical reading ability test. The research results indicated that 1) The reading skill training kit using the QAR teaching strategy was effective, with an efficiency score of 83/82, exceeding the specified 80/80 standard. 2) Students have improved analytical reading ability, which passed the analytical reading ability assessment criteria of more than 50 percent as determined by the researcher.

Keyword: Reading Skill Development, Analytical Reading, QAR (Question-Answer Relationship)

1. บทนำ

ภาษาไทยเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และเป็นเครื่องมือสำหรับแสวงหาความรู้และประสบการณ์จากแหล่งข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ การใช้ภาษาไทยสัมฤทธิ์ผลข้างต้นได้ ผู้ใช้ภาษาไทยต้องฝึกฝนการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารให้เกิดความชำนาญ การเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อนำไปใช้ในชีวิตจริง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) โดยทักษะการอ่านเป็นทักษะหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการสื่อสารในชีวิตประจำวัน ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดให้การอ่าน อยู่ในสาระที่ 1 มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิด เพื่อนำไปใช้ตัดสินใจ แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน และหลักสูตรฯ ทั้งนี้ การอ่านเป็นเครื่องมือหนึ่งที่สามารถใช้พัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าในการกระทำต่าง ๆ เช่น การศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพื่อการเรียน การแสวงหาความเพลิดเพลิน การพัฒนาความรู้ให้ทันเหตุการณ์ต่าง ๆ ทั้งนี้การอ่านยังช่วยยกระดับสติปัญญา ความคิด และจิตใจของผู้อ่านจากการอ่านเพื่อจุดมุ่งหมายต่าง ๆ โดยเสนีย์ วิลาวรรณ และคณะ (2558) กล่าวไว้ว่า การอ่านมีความสำคัญต่อสังคมในภาพรวมในแง่ของคุณภาพประชากร กล่าวคือสังคมใดมีประชากรที่รู้หนังสือจำนวนมาก ถือว่าเป็นสังคมที่มีคุณภาพสังคมหนึ่ง จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นความสำคัญของการอ่านได้อย่างชัดเจน

ผู้วิจัยได้รับมอบหมายให้สอนรายวิชาภาษาไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2567 ของโรงเรียนมัธยมวัดหนองแขม กรุงเทพมหานคร และได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยในชั้นเรียนจากบันทึกหลังการสอน พบว่า ปัญหาการเรียนรายวิชาภาษาไทย 3 ลำดับแรก ซึ่งเกี่ยวข้องกับการอ่านวิเคราะห์วิจารณ์วรรณกรรมทั้งหมด ดังนั้น ปัญหาการเรียนรายวิชาภาษาไทยที่ควรได้รับการแก้ไขมากที่สุด คือ การอ่านเชิงวิเคราะห์ เนื่องจากผู้วิจัยมีโอกาสจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับการอ่านวิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมในชั้นเรียน รวมทั้งการทบทวนบันทึกหลังแผนการจัดการเรียนรู้แต่ละหน่วยการเรียนรู้ย่อย พบว่า นักเรียนมีความเข้าใจเนื้อหาของวรรณคดีเรื่องนั้น ๆ แต่นักเรียนยังขาดความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ เนื่องจากนักเรียนไม่สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของเนื้อเรื่องให้เข้ากับความคิดของตนเอง กล่าวคือ นักเรียนไม่สามารถนำเสนอความคิดที่นอกเหนือจากบทที่อ่านได้ เมื่อนักเรียนบางคนไม่

สามารถใช้หลักการอ่านเชิงวิเคราะห์เข้ามาจับกับบทอ่านได้ นักเรียนจึงใช้วิธีการศึกษาจากบทวิเคราะห์ในแบบเรียนวรรณคดีและวรรณกรรมไทย ทำให้นักเรียนไม่ได้ฝึกความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์ด้วยตนเอง และจากการทดสอบความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียน พบว่ามีนักเรียนจำนวน 16 คน ที่คะแนนต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 50 ตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดแนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ไว้ นักเรียนจะผ่านเกณฑ์การตัดสินแต่ละรายวิชาต่อเมื่อมีคะแนนที่ร้อยละ 50 เป็นต้นไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) จากปัญหาในชั้นเรียนดังกล่าว ทำให้ Liang Junping (2563) เสนอว่า ครูผู้สอนควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนได้พัฒนาความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์ซึ่งเป็นการอ่านในระดับสูงและมีความจำเป็นต่อบุคคลทุกระดับ เนื่องจากเป็นพื้นฐานของการคิดแบบอื่น ๆ ช่วยให้ได้ข้อเท็จจริงซึ่งเป็นพื้นฐานความรู้ในการนำไปตัดสินใจแก้ปัญหา และเมินเมินการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ อย่างถูกต้อง

ปัญหาเกี่ยวกับความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์ที่ผู้วิจัยได้อธิบายข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีโอกาสได้ศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัญหาดังกล่าว ทำให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวไม่สามารถส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการอ่านเชิงวิเคราะห์แก่นักเรียนได้ ทั้งนี้ นักเรียนจะต้องเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมของตนเองต่อคำถามและบทอ่านได้ด้วย โดยพัชรพลย์ อินทร์สุข และฤทธิรัตน์ ชุขณะโชติ (2562) อธิบายว่า กลวิธีการสอนแบบ QAR (Question-Answer Relationship) หรือกลวิธีความสัมพันธ์ของคำถามและคำตอบ เป็นกลวิธีการสอนการอ่าน มีประสิทธิภาพในการพัฒนาความสามารถในการอ่านของนักเรียน และมีพื้นฐานจากทฤษฎีการสร้างความรู้ทางสังคมและทฤษฎีโครงสร้างความรู้ โดยมีการพัฒนาความสามารถในการอ่านโดยใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนย้อนกลับไปอ่านทำความเข้าใจบทอ่าน เพื่อหาคำตอบที่สัมพันธ์กับคำถาม ซึ่งระดับของคำถามแบ่งออกเป็น 4 ระดับ คือ การตั้งคำถามแบ่งออกเป็น 4 ระดับ คือ 1) คำถามที่สามารถหาคำตอบได้ในบทอ่าน (Right there) 2) คำถามที่ต้องคิดและค้นหาคำตอบ (think and search) 3) คำถามที่ต้องเชื่อมโยงความคิดของผู้เรียนให้เข้ากับบทอ่าน (Author and you) และ 4) คำถามที่เกิดจากการเชื่อมโยงความคิดและความรู้สึกของผู้เรียนในการตัดสิน (On my own) Public Schools of Robeson county (n.d.) (อ้างถึงในอรณี ขวัญตา, 2565) ผู้วิจัยท่านอื่น ๆ ได้นำกลวิธีการสอนแบบ QAR (Question-Answer Relationship) ใช้สำหรับการจัดการเรียนรู้เรื่องการอ่านเชิงวิเคราะห์โดยใช้ตารางคำถาม QAR ตั้งคำถามกระตุ้นความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์โดยคำถามทั้ง 4 ระดับจะต้องสอดคล้องกับองค์ประกอบความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์ 3 ด้าน ได้แก่ วิเคราะห์หาความสำคัญ วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ และวิเคราะห์หาหลักการ กลวิธีการสอนดังกล่าวจึงเหมาะสมสำหรับการจัดการเรียนรู้เรื่องการอ่านเชิงวิเคราะห์มากที่สุด ซึ่งปัญหาที่กล่าวมานี้ผู้วิจัยจะต้องนำมาพัฒนานักเรียนเกี่ยวกับการอ่านเชิงวิเคราะห์โดยใช้กลวิธีการสอนแบบ QAR (Question-Answer Relationship)

การใช้กลวิธีการสอนแบบ QAR (Question-Answer Relationship) สำหรับพัฒนาความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์ให้มีประสิทธิภาพ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างชุดฝึกทักษะการอ่านที่สอดคล้องกับการตั้งคำถามด้วยกลวิธีดังกล่าว เพื่อให้ นักเรียนสามารถฝึกการวิเคราะห์บทอ่านแต่ละประเภทได้ โดยชุดฝึกทักษะนั้นจะต้องสามารถอำนวยความสะดวกสำหรับการวัดและประเมินผลของครูผู้สอนได้ และคำถามจะต้องมี

ความสอดคล้องกับกลวิธีการสอนแบบ QAR และองค์ประกอบความสามารถสำหรับการอ่านเชิงวิเคราะห์ และชุดฝึกทักษะจะต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น ฝึกการตัดสินใจ แสวงหาความรู้ด้วยตนเองและมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมตลอดจนช่วยให้นักเรียนจำนวนมากได้รับความรู้แนวเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพ (Kuanhawej, 1999 อ้างถึงใน นฤพัชร มิลังค, สพลณภัทร ศรีแสนยงค และอุดม รัตนอัมพรโสภณ , 2561)

ความมุ่งหวังของ ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในสาระการอ่าน ทำให้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์สภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ว่าแนวการสอนแบบเดิมที่ผู้สอนเน้นบรรยายความรู้ และศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากบทวิเคราะห์ในหนังสือเรียน แต่ไม่ได้ให้ข้อมูลสะท้อนกลับแก่นักเรียนอย่างชัดเจนและไม่ได้ให้นักเรียนได้เชื่อมโยงความคิดของตัวเองให้เข้ากับบทอ่าน ผู้วิจัยจึงนำชุดฝึกทักษะการอ่านโดยใช้กลวิธีการสอนแบบ QAR มาปรับใช้ในการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการอ่านเชิงวิเคราะห์ในครั้งนี้ โดยผู้วิจัยมุ่งหวังให้นักเรียนได้รับการพัฒนาความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์และสามารถถ่ายทอดความคิดหลังจากการอ่านได้อย่างเป็นระบบมากขึ้น รวมถึงผู้สอนสามารถนำความรู้จากการจัดการเรียนรู้กลวิธีการสอนแบบ QAR ไปใช้สำหรับการพัฒนาความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์และนำไปปรับใช้กับการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการอ่านประเภทอื่นได้ ด้วยชุดฝึกทักษะการอ่านโดยใช้กลวิธีการสอนแบบ QAR ที่เน้นการใช้คำถามกระตุ้นเพื่อให้นักเรียนได้กลับไปทบทวนบทอ่านและหาคำตอบที่มีความสัมพันธ์กับคำถามได้รวมถึงจะต้องเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมของตนเองต่อคำถามและบทอ่านได้ด้วย ผู้วิจัยจึงสมควรดำเนินการวิจัยเพื่อให้เป็นไปตามความคาดหวังของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อพัฒนาชุดฝึกทักษะการอ่านด้วยกลวิธีการสอนแบบ QAR เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์ ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ 80/80

2.2 เพื่อพัฒนาความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนโดยใช้ชุดฝึกทักษะการอ่านด้วยกลวิธีการสอนแบบ QAR

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4.11 ที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนมัธยมวัดหนองแขม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ในปีการศึกษา 2567 จำนวน 16 คน ที่มีคะแนนทดสอบการอ่านเชิงวิเคราะห์ต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 50

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1) แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์โดยใช้กลวิธีการสอนแบบ QAR จำนวน 6 แผนการเรียนรู้ ประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการอ่านเชิงวิเคราะห์, แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 การอ่านวิเคราะห์งานเขียนประเภทนวนิยาย, แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 การอ่านวิเคราะห์งานเขียนประเภทบทความ, แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 การอ่านวิเคราะห์งานเขียนประเภทเรื่องสั้น, แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 การอ่านวิเคราะห์งานเขียนประเภทกวีนิพนธ์ และแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 การทดสอบการอ่านเชิงวิเคราะห์

2) ชุดฝึกทักษะการอ่านด้วยกลวิธีการสอนแบบ QAR เพื่อพัฒนาความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์ โดยใช้ตารางคำถาม QAR ทั้งหมด 4 ชุด ได้แก่ ชุดฝึกทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์นวนิยาย เรื่อง หัวใจชายหนุ่ม, ชุดฝึกทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์นวนิยาย เรื่อง ทุกข์ของชวานาในบทกวี, ชุดฝึกทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์เรื่องสั้น เรื่อง ทานตะวันดอกหนึ่ง และชุดฝึกทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์กวีนิพนธ์ เรื่อง อ้อมอกเจ้าพระยา

3) แบบทดสอบวัดความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์แบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ จำนวน 20 ข้อ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 ผู้วิจัยจัดทำร่างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์โดยใช้ชุดฝึกทักษะการอ่านด้วยกลวิธีการสอนแบบ QAR จำนวน 6 แผนการจัดการเรียนรู้ 2) ชุดฝึกทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ ทั้งหมด 4 ชุด และ 3) แบบทดสอบวัดความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์แบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ จำนวน 40 ข้อ โดยเลือกใช้ข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.67-1.00 จำนวน 20 ข้อ

3.2 ผู้วิจัยนำร่างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพื่อพัฒนาความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์ไปหาคุณภาพโดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของนวัตกรรม (Content validity) จากนั้นนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

3.3 ผู้วิจัยนำแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์และชุดฝึกทักษะการอ่านด้วยกลวิธีการสอนแบบ QAR ไปใช้สอนกับกลุ่มเป้าหมายจำนวน 8 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที และทดสอบด้วยแบบทดสอบวัดความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์แบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ จำนวน 20 ข้อ

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติ ดังนี้

4.1 ค่าร้อยละ

4.2 ค่าเฉลี่ย (M)

- 4.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
- 4.4 ค่าความเที่ยงการหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (IOC)
- 4.5 ค่าประสิทธิภาพ E_1/E_2
- 4.6 ค่าทดสอบทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (Dependent Sample T-test)

4. ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนานวัตกรรมเพื่อพัฒนาความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์

ผู้วิจัยได้พัฒนานวัตกรรมเพื่อใช้ในการพัฒนาความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์ด้วยกลวิธีการสอนแบบ QAR โดยมีผลการพัฒนา ดังนี้

1) แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์โดยใช้กลวิธีการสอนแบบ QAR จำนวน 6 แผนการเรียนรู้ ซึ่งมีผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.67-1.00 แสดงว่า แผนการจัดการเรียนรู้มีคุณภาพสามารถนำไปใช้ได้ โดยแผนการจัดการเรียนรู้มีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นกระตุ้นความสนใจ

ผู้วิจัยใช้คำถามหรือบทอ่านที่เหมาะสมกับความสนใจและทันสมัยมากระตุ้นความสนใจของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนเรียนมีปฏิสัมพันธ์ก่อนเริ่มต้นบทเรียน

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นเรียนรู้และฝึกฝนกลยุทธ์

ผู้วิจัยให้ความรู้เกี่ยวกับการอ่านงานเขียนแต่ละประเภทเพื่อเตรียมตัวให้นักเรียนได้ฝึกความสามารถการอ่านวิเคราะห์งานเขียนประเภทนั้น ๆ โดยใช้สื่อ PowerPoint และเอกสารประกอบการเรียนรู้ตามที่ได้จัดเตรียมไว้

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นปฏิบัติการกรรมการอ่าน

ผู้วิจัยมอบหมายบทอ่านงานเขียนแต่ละประเภทให้นักเรียนเพื่อฝึกความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์โดยใช้ตารางคำถามแบบ QAR ซึ่งสอดคล้องตามองค์ประกอบของการตั้งคำถามแบบ QAR และองค์ประกอบความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ โดยให้นักเรียนเปิดบทอ่านควบคู่กับการตอบคำถาม

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการอ่าน

4.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนรวมกลุ่มกันแลกเปลี่ยนความรู้และความคิดเห็นที่ได้จากการอ่านงานเขียนประเภทนั้น ๆ โดยใช้เวลา 15 นาที กำหนดให้ 10 นาทีแรก นักเรียนจะต้องเวียนกันแลกเปลี่ยนประเด็นความรู้ในประเด็นคำถามจากตาราง QAR และ 5 นาทีสุดท้าย นักเรียนร่วมกันลงข้อสรุปทั้งข้อมูลที่เหมือนกันและแตกต่างกันและร่วมกันวิเคราะห์ผลการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อเตรียมตัวนำเสนอต่อครูผู้สอน

4.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนตัวแทนกลุ่มออกมาสรุปผลการแลกเปลี่ยนความรู้จากการอ่านเชิงวิเคราะห์งานเขียนแต่ละประเภทหน้าชั้นเรียน โดยใช้เวลา 2-3 นาที ในการสรุปผล

ขั้นตอนที่ 5 ขั้นการตอบสนองต่อบทอ่าน

ผู้วิจัยมอบหมายให้นักเรียนจัดทำแผนภาพความคิดจากการอ่านเชิงวิเคราะห์แต่ละประเภทลงในแบบฝึกหัดที่ผู้วิจัยกำหนดให้ ซึ่งข้อมูลที่นักเรียนจะนำมาใช้ทำแผนภาพความคิด ให้นักเรียนอ้างอิงข้อมูลจากตาราง QAR

ขั้นตอนที่ 6 ชั้นประเมินผลการอ่าน

6.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนแต่ละคนนำเสนอแผนภาพความคิดที่จัดทำให้เพื่อนร่วมชั้นเรียนได้ดู และให้เพื่อนร่วมชั้นเรียนได้ประเมินผลการอ่าน

6.2 ผู้วิจัยนำแบบฝึกหัดการอ่านเชิงวิเคราะห์มาตรวจและบันทึกคะแนน

6.3 ผู้วิจัยวิเคราะห์คะแนนและคำตอบของนักเรียนในแต่ละข้อ เพื่อเตรียมให้ข้อมูลสะท้อนกลับหลังจากการอ่านเพื่อนำไปพัฒนาความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์ให้ดียิ่งขึ้น

2) ชุดฝึกทักษะการอ่านด้วยกลวิธีการสอนแบบ QAR เพื่อพัฒนาความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์ โดยใช้ตารางคำถาม QAR ทั้งหมด 4 ชุด มีผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.67-1.00 แสดงว่าชุดฝึกทักษะการอ่านมีคุณภาพสามารถนำไปทดลองใช้ได้

3) แบบทดสอบวัดความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์แบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ จำนวน 20 ข้อ ซึ่งครอบคลุมองค์ประกอบความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ วิเคราะห์หาความสำคัญ วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ และวิเคราะห์หาหลักการ มีผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.67-1.00 แสดงว่าชุดฝึกทักษะการอ่านมีคุณภาพสามารถนำไปทดลองใช้ได้

2. ผลการหาประสิทธิภาพนวัตกรรมเพื่อพัฒนาความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์

ผู้วิจัยได้นำชุดฝึกทักษะการอ่านด้วยกลวิธีการสอนแบบ QAR เพื่อพัฒนาความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์ โดยมีผลการหาประสิทธิภาพ ดังนี้

ตารางที่ 1 การหาประสิทธิภาพชุดฝึกทักษะการอ่านด้วยกลวิธีการสอนแบบ QAR เพื่อพัฒนาความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์

คะแนนระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้						
จำนวนนักเรียน (คน)	ชุดฝึกทักษะที่ 1 การอ่านวิเคราะห์นวนิยายเรื่อง หัวใจชายหนุ่ม	ชุดฝึกทักษะที่ 2 การอ่านวิเคราะห์บทความเรื่อง ทุกข์ของชาวนาในบทกวี	ชุดฝึกทักษะที่ 3 การอ่านวิเคราะห์เรื่องสั้นเรื่อง ทานตะวันดอกหนึ่ง	ชุดฝึกทักษะที่ 4 การอ่านวิเคราะห์กวีนิพนธ์เรื่อง อ้อมอกเจ้าพระยา	คะแนนรวม	หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
16	256	254	254	248	1,012	263
					$E_1 = 83.36$	$E_2 = 82.19$

จากตารางที่ 1 พบว่า ชุดฝึกทักษะการอ่านด้วยกลวิธีการสอนแบบ QAR เพื่อพัฒนาความสามารถ การอ่านเชิงวิเคราะห์ มีประสิทธิภาพ 83/82 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 แสดงว่า ชุดฝึกทักษะการอ่าน ด้วยกลวิธีการสอนแบบ QAR เพื่อพัฒนาความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์มีประสิทธิภาพ

3. ผลการพัฒนาความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์โดยใช้ชุดฝึกทักษะการอ่านด้วยกลวิธีการสอน แบบ QAR

ผู้วิจัยได้นำชุดฝึกทักษะการอ่านด้วยกลวิธีการสอนแบบ QAR เพื่อพัฒนาความสามารถการอ่านเชิง วิเคราะห์ ไปใช้ปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ จำนวน 8 คาบเรียน คาบเรียนละ 50 นาที และบันทึกผลการใช้ ชุดฝึกทักษะการอ่านด้วยกลวิธีการสอนแบบ QAR เพื่อพัฒนาความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์ ผู้วิจัย เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์จากการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนจากการใช้ชุดฝึกทักษะการอ่านด้วยกลวิธีการ สอนแบบ QAR เพื่อพัฒนาความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์ได้ดังนี้

ตารางที่ 2 การพัฒนาความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์โดยใช้ชุดฝึกทักษะการอ่านด้วยกลวิธีการสอน แบบ QAR

การทดสอบ	จำนวน (คน)	คะแนนเต็ม	M	S.D.	T-test	Sig
ก่อนเรียน	16	20	6.63	3.85	14.34	0.00*
หลังเรียน			16.44	1.20		

*มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่าค่าเฉลี่ย (M) ของผลการเรียนหลังจากการใช้ชุดฝึกทักษะการอ่านด้วยกลวิธีการ สอนแบบ QAR เพื่อพัฒนาความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์ มีค่าเท่ากับ 16.44 ซึ่งมีค่าสูงกว่าค่าเฉลี่ยของ ผลการเรียนก่อนเรียนซึ่งมีค่าเท่ากับ 6.63 ค่าสถิติ T-test เท่ากับ 14.34 แสดงว่า ความสามารถการอ่านเชิง วิเคราะห์ของนักเรียนมีการพัฒนาขึ้นหลังจากใช้ชุดฝึกทักษะการอ่านด้วยกลวิธีการสอนแบบ QAR เพื่อพัฒนา ความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. อภิปรายผล

จากผลการวิจัย เรื่อง ผลการใช้ชุดฝึกทักษะการอ่านด้วยกลวิธีการสอนแบบ QAR เพื่อพัฒนา ความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การพัฒนาความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยพัฒนา ชุดฝึกทักษะการอ่านด้วยกลวิธีการสอนแบบ QAR เพื่อใช้ในการพัฒนาความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์ โดย คัดเลือกบทอ่าน 4 ประเภท ได้แก่ นวนิยาย บทความ เรื่องสั้น และกวีนิพนธ์ ผลการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ ในการวิจัย มีค่าดัชนีความสอดคล้องของกลวิธีการสอนที่นำมาใช้พัฒนาอยู่ที่ 0.67-1.00 ซึ่งผ่านเกณฑ์

มาตรฐานที่กำหนด ถือว่านวัตกรรมการใช้กลวิธีการสอนแบบ QAR เหมาะสมในการนำมาพัฒนาความสามารถ การอ่านเชิงวิเคราะห์

2. ผลการนำชุดฝึกทักษะการอ่านด้วยกลวิธีการสอนแบบ QAR ไปพัฒนาความสามารถการอ่านเชิง วิเคราะห์ พบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์ผ่านเกณฑ์การประเมินที่ร้อยละ 50 ตามที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ทุกคน โดยมีประสิทธิภาพ 83/82 ซึ่งสูงกว่าที่กำหนดไว้ 80/80 โดยนักเรียนสามารถ วิเคราะห์หาความสำคัญ วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ และวิเคราะห์หาหลักการ ได้อย่างดีผ่านการคิดอย่างเป็น ระเบียบ มีการถ่ายทอดข้อมูลที่สอดคล้องกับประเด็นการวิเคราะห์มากยิ่งขึ้น และสามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้ และประสบการณ์เดิมเข้ามาร่วมวิเคราะห์บทอ่านได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุจิตตา พินิจนสาร (2553) ที่ ศึกษาประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษ โดยใช้การตั้งคำถาม กลวิธี QAR พบว่ามีประสิทธิภาพเท่ากับ 78.06/76.37 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ที่กำหนดไว้

3. ข้อดีของกลวิธีการสอนแบบ QAR คือ นักเรียนมีแนวทางในการคิดเชิงวิเคราะห์เพื่อนำไปใช้ พัฒนาการอ่านวิเคราะห์วรรณกรรมหลากหลายรูปแบบ และได้เรียนรู้โดยการแลกเปลี่ยนกับครูผู้สอน เพื่อน ร่วมชั้นเรียน พร้อมได้รวบยอดความรู้ทั้งหมดผ่านการตอบสนองโดยการเขียนถ่ายทอดความรู้ สอดคล้องกับ แนวคิดของ Raphale & Au (2005 อ้างถึงใน นัทธ ญฐิติโก (สำเภา), 2564) ที่อธิบายว่านักเรียนจะได้ ทบทวนความรู้เดิมผ่านการสืบค้นข้อมูล และมีวิธีการถ่ายทอดข้อมูลจากการจำแนกคำถามแต่ละประเภท ช่วย ให้นักเรียนเห็นความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีที่นักเรียนกำลังเรียนรู้ แต่อย่างไรก็พบข้อจำกัดคือ กลวิธีการสอน แบบ QAR อาจจะต้องใช้ร่วมกับเทคนิคการจัดการเรียนรู้หรือทฤษฎีอื่น ๆ เนื่องจากกลวิธีการสอนแบบ QAR เพียงกลวิธีเดียวไม่เพียงพอต่อการกระตุ้นความสนใจในการเรียนรู้ของนักเรียน และการพัฒนาความสามารถ การอ่านเชิงวิเคราะห์ โดยใช้ชุดฝึกทักษะการอ่านด้วยกลวิธีการสอนแบบ QAR จำเป็นจะต้องใช้เวลาในการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ในระยะเวลาที่มากขึ้นเพื่อให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ได้อย่างเต็มที่และมี ประสิทธิภาพต่อการปฏิบัติทักษะดังกล่าวได้อย่างดีเยี่ยมในระยะยาว

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นว่ากลวิธีการสอนแบบ QAR สามารถพัฒนาความสามารถการอ่านเชิง วิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ได้ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการพัฒนาการจัดการ เรียนรู้ในชั้นเรียนมีดังนี้:

1. การใช้ชุดฝึกทักษะการอ่านด้วยกลวิธีการสอนแบบ QAR ในการจัดการเรียนรู้ อาจพบอุปสรรคใน เรื่องของระยะเวลาในการทำชิ้นงานของนักเรียนเนื่องจากนักเรียนจะต้องทำสรุปแผนผังความคิดในขั้นสุดท้าย หลังจากทำแบบฝึกหัดข้อเขียนเรียบร้อยแล้ว จึงควรวางแผนป้องกันปัญหาดังกล่าวให้เกิดผลกระทบต่อ นักเรียนให้น้อยที่สุด

2. การใช้ชุดฝึกทักษะการอ่านด้วยกลวิธีการสอนแบบ QAR ในขั้นการแลกเปลี่ยนความรู้และความ

คิดเห็นและขึ้นการสะท้อนผลการทำงาน ครูควรให้คำแนะนำหลังจากให้นักเรียนในชั้นเรียนประเมินผลงานกันเอง เนื่องจากนักเรียนอาจจะยังไม่มีประสบการณ์ในการประเมินผลงานของผู้อื่นหรือคำประเมินผลงานอาจไม่เป็นประโยชน์ต่อเพื่อนร่วมชั้นเรียนหรือเจ้าของผลงาน ซึ่งครูผู้สอนสามารถทำได้โดยเริ่มจากการศึกษาผลงานของผู้เรียนแล้วนำมาวิเคราะห์ข้อบกพร่องของผู้เรียนเป็นรายบุคคลแล้วสะท้อนผลการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทราบด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น ให้นักเรียนเข้าพบนอกเวลาเรียน, ใช้เวลาที่เหลือในชั้นเรียนสำหรับให้ผลสะท้อนการเรียนรู้แก่ผู้เรียนในภาพรวม, ส่งกลับชุดฝึกทักษะให้แก่ผู้เรียนเพื่อรับทราบจุดที่ควรพัฒนาในครั้งต่อไป ซึ่งครูผู้สอนจะต้องเขียนผลสะท้อนข้อมูลในชุดฝึกทักษะอย่างละเอียด และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสอบถามหรือให้ผู้เรียนขอคำแนะนำเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ให้ดียิ่งขึ้นในโอกาสต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

จากผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นว่ากลวิธีการสอนแบบ QAR สามารถพัฒนาความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ได้ อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไปเพื่อขยายความรู้และพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้ดียิ่งขึ้น ดังนี้

1. ผู้วิจัยควรใช้นวัตกรรมอื่นร่วมประกอบการจัดการเรียนรู้ด้วยเพื่อให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น
2. ควรจัดทำแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนหลังใช้นวัตกรรมดังกล่าวในการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้วิจัยได้นำผลการประเมินมาพัฒนาการใช้นวัตกรรมให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้นและสามารถพัฒนาความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์ที่ให้นักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มพัฒนากระบวนการเรียนรู้ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2555). *แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ชลธิชา หงส์เหม. (2565). *การพัฒนาความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R ร่วมกับแผนที่ความคิด* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นริศรา ชยธวัช. (2563). *การพัฒนาทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับผังกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นฤพัชร์ มิลลิ่ง, สพลณภัทร ศรีแสนรงค์, & อุดม รัตนอัมพรโสภณ. (2561). *ผลการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้น*

- มัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยประยุกต์ใช้การสอนอ่านแบบ SQ3R. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 20(4), 108–117.
- นัทธ ญฐิติโก (สำเภา). (2564). *การใช้กลวิธี QAR เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจและทัศนคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 1 (บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นัทธ ญฐิติโก (สำเภา), ลัดดา หวังภษิต, & นันทินา นิลายน. (2565). *การใช้กลวิธี QAR เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจและทัศนคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 1. วารสารสหวิทยาการสังคมศาสตร์และการสื่อสาร*, 5(2), 123–133.
- พัชรา กงจีน. (2558). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านเชิงวิเคราะห์ ความเชื่อมั่นในตนเอง และความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้ชุดฝึกประกอบกิจกรรมแบบ 4 MAT (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม)*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พัชรารัตน์ อินทร์สุข. (2560). *การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนอ่านภาษาอังกฤษโดยบูรณาการแนวคิดการอ่านแบบชี้แนะกับกลวิธีความสัมพันธ์ของคำถามและคำตอบเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัชรารัตน์ อินทร์สุข, & ฤทธิรัตน์ ชุชนะโชติ. (2562). *การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนอ่านภาษาอังกฤษโดยบูรณาการแนวคิดการอ่านแบบชี้แนะกับกลวิธีความสัมพันธ์ของคำถามและคำตอบเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย. วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 47(2), 211–231.
- ยุทธนา ปัญญา. (2563). *การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ด้วยบทเรียนแสงความรู้บนเว็บร่วมกับกลยุทธ์คิวิ เออาร์ เพื่อเสริมสร้างการรู้เรื่องการอ่านของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2551). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2553). *แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2557). *การคิดวิเคราะห์ (Analysis Thinking)*. สืบค้นจาก <https://om.moe.go.th/wp-content/uploads/2022/10/7km-explicitKnowledge1-57.pdf>
- สง่า วงศ์ไชย, & เยาวพรรณ ทิมทอง. (2565). *กลวิธีความสัมพันธ์ของคำถามและคำตอบกับความเข้าใจในการ*

- อ่าน. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 19(84), 1-10.
- สุจิตตา พิณจินसार. (2553). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้การตั้งคำถามกลวิธี QAR ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุวิทย์ มูลคำ. (2547). กลยุทธ์การสอนคิดวิเคราะห์ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- เสนีย์ วิลาวรรณ. (2554). หนังสือเรียน รายวิชาภาษาไทย ภาษาไทย ม.3 เล่ม 1. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- เสนีย์ วิลาวรรณ. (2558). หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย หลักภาษาและการใช้ภาษา ม.4 เล่ม 1. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- แสงนภา ใจเย็น. (2562). การพัฒนาความเข้าใจในการอ่านและความสามารถในการตั้งคำถามแบบคิว เอ อาร์ โดยใช้กลวิธีการอ่านแบบร่วมมือของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สถาบันภาษาไทย. (2558). คู่มือการเรียนการสอนการอ่านคิดวิเคราะห์ ตามแนวทางการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ (PISA). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- อรณี ขวัญตา. (2565). การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูภาษาไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณจากสื่อออนไลน์ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีความสัมพันธ์ระหว่างคำถามและคำตอบ (QAR) (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Liang, J. (2563). การพัฒนาความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์ภาษาไทย โดยใช้เทคนิค KWLD สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยหอจ้อ (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต).

Integrating Experiential Marketing Concepts into Business Education: A Case Study in the Jewelry Industry

Yuanchun Xu¹, Shaowen Wang²

^{1,2}Chinese Graduate School,
Panyapiwat Institute of Management, Nonthaburi, Thailand
✉: 1xyc46620@gmail.com
(Corresponding Email)

Received: 04 March 2024; Revised: 03 April 2025; Accepted: 07 April 2025
© The Author(s) 2025

Abstract

With the acceleration of global economic integration, the jewelry industry, as an important component of the high-end consumer goods market, is facing increasingly fierce market competition. Traditional marketing methods are no longer able to meet the increasingly diverse needs of consumers, and experiential marketing, as an emerging marketing concept, is gradually receiving widespread attention from jewelry companies. This article is based on the stimulus response model and empirically tests the impact path and mechanism of sensory experience and emotional experience on consumer purchasing behavior through regression analysis, and verifies the mediating role of consumption ability. The study used quantitative methods and collected 272 valid sample data. The results indicate that both sensory and emotional experiences have a significant positive impact on purchasing behavior, with emotional experience having a more prominent influence ($\beta=0.482$, $p<0.001$). In addition, consumer power plays an important mediating role in the impact of both factors on purchasing behavior. The study provides strategic recommendations for jewelry brands to strengthen sensory design and deepen emotional marketing, in order to enhance brand influence and consumer purchase intention.

Keywords: Jewelry Industry; Experiential Marketing; Sensory Experience; Emotional Experience; Consumer Purchasing Behavior

1. Introduction

The deepening of global economic integration has positioned the jewelry industry, as an important part of the high-end consumer goods market, facing increasingly fierce market competition. Traditional marketing methods are no longer sufficient to meet the increasingly diverse needs of consumers. Experiential marketing, as an emerging marketing concept, has gradually gained widespread attention from jewelry companies. Experiential marketing emphasizes creating unique consumer experiences to enhance consumer perceived value and brand loyalty, thereby influencing purchasing behavior. Jewelry products not only have practical value but also carry emotional and cultural connotations, making experiential

marketing particularly valuable and meaningful in the jewelry industry. With the rise of consumption upgrades and the experience economy, consumer demand for jewelry products has shifted from mere material satisfaction to emotional experience and spiritual pursuit. Traditional marketing methods are difficult to meet the growing experiential needs of consumers, and experiential marketing has emerged and gradually become an important marketing strategy in the jewelry industry (Schmitt, 1999; Pine & Gilmore, 1999). The jewelry industry, characterized by high value and high emotional added value, means that consumers, when purchasing jewelry products, focus not only on the quality and price of the product itself but also on the emotional experience and spiritual enjoyment during the purchasing process. Therefore, how to enhance consumers' purchasing experience through experiential marketing has become an important issue for jewelry companies to face.

2. Literature Review

Consumer purchasing behavior refers to the behaviors and psychological activities exhibited by consumers in the process of purchasing products or services. Understanding consumer purchasing behavior is crucial for companies to formulate effective marketing strategies. In the jewelry industry, consumer purchasing behavior is influenced by a variety of factors, including product characteristics, brand image, price, promotional activities, as well as personal characteristics and psychological factors of consumers (Kotler & Keller, 2016). The purchase behavior model: the Stimulus-Response Model considers consumer purchasing behavior as a direct response to external stimuli (such as advertising, promotions) (Kotler & Keller, 2016). The consumer decision process model divides consumer purchasing behavior into five stages: problem recognition, information search, evaluation of alternatives, purchase decision, and post-purchase behavior (Engel, Blackwell, & Miniard, 1995).

This article analyzes the impact of experiential marketing on consumer purchasing behavior based on the Stimulus Response Model. This model is particularly suitable for this study as it directly captures how external marketing stimuli (such as sensory and emotional experiences) are transformed into behavioral responses (purchase decisions) through consumers' internal psychological processes (such as perception and emotional changes). Compared to the Theory of Planned Behavior (TPB) or AIDA model, the Stimulus Response model emphasizes immediacy and environmental drivers more, which is highly consistent with the characteristics of impulse buying and high emotional involvement in jewelry consumption.

Sensory experience refers to attracting consumers through sensory stimuli such as sight, hearing, touch, smell, and taste (Schmitt, 1999). Schmitt, in his Strategic Experience Modules (SEMs) theory, regards sensory experience as one of the core dimensions of experiential marketing, emphasizing its role in quickly establishing brand awareness through direct sensory stimulation. Krishna (2012) further refined the theoretical framework of sensory marketing, proposing that multi-sensory integration (such as the synergy of vision and touch) can significantly enhance consumers' memory and purchase intention. Hult é n (2011) focuses on sensory applications in retail environments, and empirical evidence shows that designs such as lighting, music, and tactile displays can systematically enhance consumer immersion and satisfaction.

Sensory experience is specifically manifested in visual experience, auditory experience, and tactile experience. Through exquisite product display, lighting design, and store decoration, a high-end shopping atmosphere is created (Kim & Moon, 2009). By playing soothing music, a comfortable shopping environment is created (Keng et al., 2011). By

providing trial wear services, consumers can personally feel the texture and design of the jewelry (Keng et al., 2011). Luan, Wang, & Cui (2019) found through empirical research that sensory experience can significantly enhance consumers' purchase intention in jewelry sales, especially in terms of visual and tactile experience.

Emotional experience refers to enhancing brand attractiveness by stimulating consumer emotional resonance (Schmitt, 1999). Emotional experience is a more complex form of experience marketing and can strengthen consumer brand loyalty through emotional connections. Schmitt (1999) included emotional experience as one of the five dimensions of experiential marketing and emphasized the importance of emotional experience in building brand loyalty. Brakus et al. (2009) developed the Brand Experience Scale (BE) and verified the positive impact of emotional experience on brand loyalty. Nysveen et al. (2013) studied the application of emotional experience in mobile applications and found that emotional experience can significantly enhance consumer usage intention and satisfaction. Dong and Li (2024) discussed the role of emotional experience in jewelry marketing, pointing out that emotional resonance can effectively enhance consumer brand loyalty. In addition, Li and Fu (2024) showed that a comprehensive marketing strategy combining sensory and emotional experiences can more fully influence consumer purchasing decisions.

Emotional experience is specifically manifested in brand storytelling, emotional marketing, and customized services. By telling brand history, cultural heritage, and design philosophy, consumer emotional resonance is stimulated (Wu et al., 2013). Through advertising, social media, and events, the emotional value of the brand is conveyed (Li et al., 2015). By providing customized services, consumer personalized needs are met, enhancing consumer emotional connection (Wang et al., 2017).

3. Research Methodology

When exploring the impact of experiential marketing in the jewelry industry on consumer purchasing behavior, the choice and application of relevant theories and methods are crucial. First, the Stimulus-Response Model provides the theoretical foundation for this paper. This model suggests that external stimuli (such as sensory and emotional experiences) influence consumer behavior through internal psychological processes. Specifically, sensory experiences directly affect consumers' perceptions and emotions through visual, tactile, and other sensory stimuli; while emotional experiences indirectly influence consumer purchasing decisions through emotional resonance and emotional bonding. Second, the theory of mediating variables as intermediaries should not be overlooked. According to the theory of mediating effects, consumption capacity plays a bridging role between experiential marketing and purchasing behavior. That is, experiential marketing enhances consumers' perceived value and emotional identification, thereby increasing their consumption capacity and ultimately promoting the occurrence of purchasing behavior. This theoretical framework helps to deeply understand the mechanism of action of experiential marketing. Therefore, the following hypotheses are proposed:

H1: Experiential marketing in the jewelry industry has a significant impact on consumer purchasing behavior.

H1a: Sensory experience in the jewelry industry has a significant impact on consumer purchasing behavior.

H1b: Emotional experience in the jewelry industry has a significant impact on consumer purchasing behavior.

H2: Consumption capacity plays a mediating role in the impact of experiential

marketing on purchasing behavior.

H2a: Consumption capacity mediates the impact of sensory experience on purchasing behavior.

H2b: Consumption capacity mediates the impact of emotional experience on purchasing behavior.

This paper employs a quantitative research method, collecting data through questionnaire surveys and using regression analysis to test the hypotheses. First, consumers of representative jewelry brands are selected as the survey subjects, and questionnaires are distributed through a combination of online and offline methods. The questionnaire covers multiple dimensions including sensory experience, emotional experience, consumption capacity, and purchasing behavior to ensure the comprehensiveness and accuracy of the data. Then, variable measurement of the collected data is performed. Sensory experience and emotional experience are measured using Likert scales, respectively assessing consumers' experiences in terms of product appearance, touch, atmosphere, etc. during the jewelry purchase process. Consumption capacity is quantified through indicators such as consumer income level and purchase frequency. Purchasing behavior is measured through indicators such as consumer purchase intention and actual purchase frequency.

In terms of data analysis methods, descriptive statistical analysis is first performed using SPSS or AMOS software to understand the basic characteristics of the sample. Then, reliability analysis is conducted to verify the reliability and validity of the questionnaire. On this basis, regression analysis is applied to test the impact of sensory experience and emotional experience on consumer purchasing behavior. Finally, mediating effect tests are conducted to verify the mediating role of consumption capacity in the impact of experiential marketing on purchasing behavior.

4. Results

The research subjects of this paper are consumers with jewelry purchasing experience, with an effective sample size of 272 questionnaires.

4.1 Sample characteristic analysis

Analyze the collected sample data for characteristics, the sample includes 272 consumers with jewelry purchasing experience, of which 33.09% are male and 66.91% are female. In terms of age distribution, 18-30 years old account for 31.25%, 31-50 years old account for 45.59%, and those over 50 years old account for 23.16%. In terms of income level, those with a monthly income of less than 5000 yuan account for 26.10%, those with 5000-9999 yuan account for 52.94%, and those with more than 10000 yuan account for 20.96%. The sample's geographical distribution covers first-tier to fourth-tier cities, with a certain representativeness.

Table 1 Basic Statistical Characteristics of the Sample

Variable	Category	Frequency	Percentage
Gender	Male	90	33.09%
	Female	182	66.91%
Age	18-30 years old	85	31.25%
	31-50 years old	124	45.59%
	50 years old and above	63	23.16%

Income	Below 5000 yuan	71	26.10%
	5000-9999 yuan	144	52.94%
	10000 yuan and above	57	20.96%

4.2 Reliability Analysis

To verify the reliability and validity of the questionnaire data, this paper conducted reliability analysis. The internal consistency of the questionnaire was assessed by calculating Cronbach's α coefficient. The results show that the Cronbach's α coefficients for sensory experience, emotional experience, consumption capacity, and purchasing behavior variables are all greater than 0.7, indicating that the questionnaire has high internal consistency.

Table 2 Reliability Analysis of Various Scales

Variable	Items	Cronbach's Alpha	
Sensory Experience X	3	0.798	0.784
Emotional Experience X	3	0.815	
Consumption Capacity M	3	0.738	
Purchase Behavior Y	3	0.916	

Using confirmatory factor analysis (CFA) to test the structural validity of the questionnaire. The fit indices of the CFA model such as CMIN/DF, RMSEA, GFI all met the ideal statistical standards. According to the model fit results in Table 3, CMIN/DF (Chi-square to degrees of freedom ratio) is 2.240, which is within the excellent range, and RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation) is 0.072, which is within the less than 0.8 good range. It can be seen that the CFA model of each scale has good fit, verifying the rationality of the questionnaire structure.

Table 3 CFA Model Fit Test of Various Scales

Index	Standard	Result
CMIN/DF	1-3 is excellent, 3-5 is good	2.240
RMSEA	<0.05 is excellent, <0.08 is good, <0.1 is acceptable	0.072
GFI	0.9 is excellent, >0.8 is good	0.938

Based on the convergence validity (AVE) and composite reliability (CR) criteria, the AVE value should be at least 0.5, and the CR value should reach 0.7 to indicate good convergence and composite reliability. In Table 4, the CR values are all above 0.8, and the AVE values have reached 0.5 and above, which together indicate that each dimension has good convergence and composite reliability.

Table 4 Convergence and Composite Reliability Test of Various Scales

Path	Estimate	S.E.(β)	C.R.(t)	P	Std. Estimate	CR	AVE
GG1 <--- Sensory Experience X	1				0.756	0.813	0.595
GG2 <--- Sensory	1.223	0.105	11.618	***	0.892		

		Experience X							
GG3	<---	Sensory Experience X	0.948	0.094	10.116	***	0.647		
QG1	<---	Emotional Experience X	1				0.737		
QG2	<---	Emotional Experience X	1.035	0.091	11.4	***	0.775	0.817	0.598
QG3	<---	Emotional Experience X	1.125	0.096	11.685	***	0.807		
XF1	<---	Consumption Capacity M	1				0.756		
XF2	<---	Consumption Capacity M	0.784	0.112	7.002	***	0.643	0.655	0.397
XF3	<---	Consumption Capacity M	0.496	0.086	5.786	***	0.455		
GM1	<---	Purchase Behavior Y	1				0.867		
GM2	<---	Purchase Behavior Y	1.046	0.049	21.432	***	0.943	0.918	0.789
GM3	<---	Purchase Behavior Y	0.97	0.052	18.523	***	0.852		

According to the data analysis results in Table 5, in the distinctness test, the standardized correlation coefficients between each dimension are all less than the square root of the AVE value of the corresponding dimension, thus indicating that each dimension has good distinctness.

Table 5 Distinctiveness Test

Variable	Sensory Experience X	Emotional Experience X	Consumption Capacity M	Purchase Behavior Y
Sensory Experience X	0.595			
Emotional Experience X	0.422	0.598		
Consumption Capacity M	0.345	0.486	0.397	
Purchase Behavior Y	0.384	0.61	0.456	0.789
AVE Square Root	0.772	0.774	0.630	0.888

Reliability analysis results show that the questionnaire used in this paper has high reliability and validity, which can effectively measure sensory experience, emotional experience, consumption capacity, and purchasing behavior variables, providing a reliable data foundation for subsequent empirical analysis.

4.3 Regression Analysis Results

This paper employs regression analysis to systematically explore the impact of experiential marketing in the jewelry industry (sensory experience, emotional experience) on consumer purchasing behavior. According to the path analysis results in Table 6, emotional experience has a significant positive impact on consumer consumption capacity ($\beta=0.422$, $p<0.001$), indicating that consumers are more easily attracted by the emotional atmosphere created by the brand during the jewelry purchase process, thereby enhancing their purchase intention and payment capacity; comparatively, the impact of sensory experience is also significant on consumption capacity ($\beta=0.208$, $p=0.006$), but the effect is relatively weaker. In addition, emotional experience has the most significant direct impact on consumer purchasing behavior ($\beta=0.482$, $p<0.001$), further indicating that consumers' purchasing decisions are more driven by brand stories, emotional resonance, and ritualistic elements; while the impact of sensory experience on purchasing behavior also has statistical significance ($\beta=0.166$, $p=0.006$), but compared to emotional experience, its impact is lower.

4.4 Mediating Effect Test

From the mediating effect analysis results in Table 7, the direct effect of sensory experience on purchasing behavior is 0.037, with a confidence interval of [0.002, 0.141], and a P value of 0.049, indicating that sensory experience has a significant positive direct impact on purchasing behavior. The indirect effect of sensory experience on purchasing behavior through consumption capacity is 0.159, with a confidence interval of [0.008, 0.344], and a P value of 0.048, indicating that this indirect path is also significant. The total effect of sensory experience on purchasing behavior is 0.196, with a confidence interval of [0.019, 0.370], and a P value of 0.030, significant and mainly contributed by the indirect effect; while the indirect effect of sensory experience through consumption capacity also has significance ($\beta=0.159$, $p=0.048$).

The direct effect of emotional experience on purchasing behavior is 0.081, with a confidence interval of [0.002, 0.191], and a P value of 0.044, indicating that emotional experience has a significant positive direct impact on purchasing behavior. The indirect effect of emotional experience on purchasing behavior through consumption capacity is 0.502, with a confidence interval of [0.312, 0.727], and a P value of 0.000, indicating that this indirect path is very significant. The total effect of emotional experience on purchasing behavior is 0.583, with a confidence interval of [0.406, 0.779], and a P value of 0.000, significant and mainly contributed by the indirect effect, indicating that consumption capacity plays an important mediating role between emotional experience and purchasing behavior.

Table 7 Mediating Effect Test

	Path	Estimate	Lower	Upper	P
Direct Effect	Sensory Experience-Purchasing Behavior	0.037	0.002	0.141	0.049

Indirect Effect	Sensory Experience- Consumption Capacity- Purchasing Behavior	0.159	0.008	0.344	0.048
Total Effect		0.196	0.019	0.370	0.030
Direct Effect	Emotional Experience- Purchasing Behavior	0.081	0.002	0.191	0.044
Indirect Effect	Emotional Experience- Consumption Capacity- Purchasing Behavior	0.502	0.312	0.727	0.000
Total Effect		0.583	0.406	0.779	0.000

5. Conclusion

This paper, through empirical research, has thoroughly explored the impact mechanism of experiential marketing in the jewelry industry on consumer purchasing behavior. It reveals the significant role of sensory and emotional experiences in jewelry consumption, as well as the mediating effect of consumer purchasing power. The research results show that both sensory and emotional experiences have a significant positive impact on consumer purchasing behavior, with emotional experience being more influential. The total effect of emotional experience on purchasing behavior is mainly realized through the indirect effect of purchasing power. This finding not only enriches the theoretical connotations of experiential marketing but also provides important guidance for marketing practices in the jewelry industry.

As a high-end consumer market with high emotional added value, the jewelry industry sees emotional experience playing an irreplaceable role in building brand loyalty. By telling brand stories, providing customized services, and creating emotional resonance, jewelry brands can effectively enhance consumers' emotional connections and purchasing intentions. Meanwhile, sensory experience, as the foundation of experiential marketing, enhances consumers' perceived value of jewelry products through multi-sensory stimuli such as vision and touch, further promoting the occurrence of purchasing behavior. In addition, purchasing power plays an important mediating role in the impact of sensory and emotional experiences on purchasing behavior. This indicates that while jewelry brands focus on enhancing consumer experiences, they also need to pay attention to the conversion efficiency of purchasing power to achieve better marketing results.

6. Discussion

Through empirical analysis, this paper verifies the significant impact of experiential marketing in the jewelry industry on consumer purchasing behavior. Specifically, both sensory and emotional experiences have a positive effect on consumer purchasing behavior. Sensory experience enhances consumers' perceived value of jewelry products through visual, tactile, and other sensory stimuli, thereby increasing purchase willingness. Emotional experience, by creating a warm and pleasant shopping atmosphere, enhances consumers' emotional resonance and promotes purchase decisions. At the same time, consumption capacity plays a mediating role between experiential marketing and consumer purchasing behavior. Sensory experience and emotional experience not only directly affect consumers' purchasing behavior but also promote purchasing behavior indirectly by enhancing consumers' consumption capacity. This reveals the multiple mechanisms of action of experiential marketing, enriching the theoretical

connotation of experiential marketing.

7. Suggestions

Firstly, strengthen sensory experience design. Focus on the design of stores and product displays, using exquisite lighting, color matching, and high-end decorative styles to create a shopping atmosphere consistent with the brand positioning. Use soft lighting to highlight the luster of jewelry and use unified brand colors to enhance visual recognition. Provide more trial wear services to allow consumers to personally feel the texture and details of the jewelry. At the same time, ensure that the display props and packaging materials in the store have a high-quality touch, further enhancing consumers' sensory experience. Play soothing and elegant music in the store to create a comfortable shopping environment. The choice of music should match the brand positioning and the preferences of the target customer group, avoiding too noisy or harsh music that affects consumers' shopping experience.

Secondly, deepen emotional experience marketing. Tell brand history, cultural heritage, and design philosophy to stimulate consumer emotional resonance. Use advertising, social media, and offline activities to convey the emotional value behind the brand, allowing consumers to feel the emotional warmth of the brand. Regularly hold themed events, such as Valentine's Day, Mother's Day, and other emotionally themed promotional activities, combining the festive atmosphere and emotional appeals to launch customized jewelry products and services. For example, launch couple rings, family jewelry sets, etc., to meet consumers' needs in special emotional scenarios. Provide personalized jewelry customization services, allowing consumers to participate in the design process to meet their personalized needs. Customized services not only enhance consumer emotional connections but also increase purchase willingness and brand loyalty.

Lastly, improve the conversion efficiency of consumption capacity. Based on consumers' consumption capacity and purchase willingness, formulate flexible pricing strategies. Launch product series at different price ranges to meet the needs of different consumer levels; at the same time, stimulate consumer purchasing behavior through limited-time discounts, member-exclusive offers, etc. Establish a comprehensive membership system to provide members with points, discounts, priority purchase rights, and other privileges. At the same time, provide value-added services, such as free cleaning, maintenance, and repair, to enhance consumer satisfaction and loyalty, further enhancing their consumption capacity.

References

- Brakus, J. J., Schmitt, B. H., & Zarantonello, L. (2009). Brand experience: what is it? How is it measured? Does it affect loyalty?. *Journal of marketing*, 73(3), 52-68.
- Dong, M. F., & Li, H. (2024). The Differential Impact of Anthropomorphic Communication on Purchase Intention. *Journal of Management*, 37(02), 122-139.
- Engel, J. F., Blackwell, R. D., & Miniard, P. W. (1995). *Consumer behavior*. Dryden Press.
- Hultén, B. (2011). Sensory marketing: the multi-sensory brand-experience concept. *European Business Review*, 23(3), 256-273.
- Keng, C. J., Huang, T. L., & Hsu, M. K. (2011). The effects of experiential marketing on customer satisfaction and loyalty: The case of the museum industry. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 28(6), 646-658.
- Kim, J. H., & Moon, J. Y. (2009). The effects of website design on consumer emotion, attitude, and purchase intention. *Journal of Business Research*, 62(11), 1167-1173.

- Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing management* (15th ed.). Pearson Higher Ed.
- Krishna, A. (2012). An integrative review of sensory marketing: Engaging the senses to affect perception, judgment and behavior. *Journal of Consumer Psychology*, 22(3), 332-351.
- Li, D. J., Wu, X. B., & Wang, H. Z. (2015). Research on the Impact of Online Reviews on Consumer Experience and Purchase Decisions. *Journal of Management*, 12(6), 891-900.
- Li, D., & Fu, Y. (2024). Verification of the Impact Effect of Luxury Experiential Marketing on Consumer Purchase Behavior. *Business Economic Research*, (08), 73-76.
- Luan, X., Wang, Z. X., & Cui, H. W. (2019). The Impact of Brand Experience on Customer Fit for Jewelry Brands. *Modern Business*, (21), 22-24.
- Nysveen, H., Pedersen, P. E., & Skard, S. (2013). Brand experiences in service organizations: Exploring the individual effects of brand experience dimensions. *Journal of Brand Management*, 20(5), 404-423.
- Pine, B. J., & Gilmore, J. H. (1999). *The experience economy: work is theatre & every business a stage*. Harvard Business Press.
- Schmitt, B. H. (1999). Experiential marketing: How to get customers to sense, feel, think, act, and relate to your company and brands. *Simon and Schuster*, 14(1): 275-277.
- Wang, H. Z., Chen, J., & Zhang, M. X. (2017). Research on the Mechanism of Brand Experience's Impact on Brand Loyalty. *Journal of Management*, 14(3), 421-430.
- Wu, X. B., Li, D. J., & Wang, H. Z. (2013). Research on the Impact of Luxury Experiential Marketing on Consumer Purchase Intention. *Journal of Management*, 10(4), 567-576.

The Impact of English Club Participation on Citizenship Development Among Thaksin University Students: A Study of Online and On-Site Engagement

Diyaporn Wisamitanan¹, Pittayatorn Kaewkong², Budy Pratsyo³,
Walaiporn Sasanapradit⁴

^{1,2,3,4}Thaksin University, Songkhla, Thailand

✉: diyaporn@tsu.ac.th
(Corresponding Email)

Received: 08 March 2024; Revised: 03 April 2025; Accepted: 16 April 2025

© The Author(s) 2025

Abstract

English Clubs are widely established in educational institutions, including primary schools, secondary schools, and universities, serving as platforms for language development and personal growth. At Thaksin University in Songkhla, Thailand, the English Club plays a multifaceted role in promoting both academic excellence and active citizenship. This article explores how extracurricular activities - conducted by the TSU English Club in both physical and virtual settings - contribute to students' language proficiency, personal development, and social engagement. Through a range of interactive activities, such as book discussions, cultural exchange programs, and community service initiatives, the English Club fosters communication skills and intercultural understanding. The club also provides opportunities for leadership development, as students organize and participate in events that enhance teamwork, critical thinking, and civic responsibility. Additionally, online platforms have expanded the club's reach, allowing students to engage with international peers and develop digital literacy skills. Beyond language acquisition, the club's initiatives promote active citizenship by encouraging students to contribute to their communities. Activities such as charity events, environmental campaigns, and collaborative projects with international volunteers reinforce the importance of civic responsibility. Moreover, hybrid learning models ensure that students can continuously develop their English proficiency while participating in meaningful social and cultural exchanges. This article highlights the significant role of English Clubs in shaping well-rounded individuals equipped with linguistic competence and a strong sense of social responsibility. By integrating both traditional and digital approaches, the TSU English Club serves as an essential platform for fostering global citizenship and lifelong learning among students.

Keywords: English club; English club activities; citizenship; personal growth and social development; onsite and online engagement

1. Introduction

Extracurricular activities and lifelong learning have been promoted among students as opportunities to acquire knowledge beyond formal classroom settings. This aligns with Holandyah et al. (2024), who state that extracurricular activities consist of programs that extend beyond the traditional classroom environment, providing participants with opportunities to develop their talents, pursue personal interests, and demonstrate their skills and competencies. In recent years, Thai universities have increasingly emphasized lifelong learning and encouraged students to become global citizens. As a result, universities in Thailand actively support student-led initiatives, including the establishment of clubs that foster both technical (hard) skills and interpersonal (soft) skills. Student clubs can be regarded as platforms for developing leadership, organizational, time management, and citizenship skills. Additionally, they offer students opportunities to independently explore new activities on campus while expanding their social networks.

Typically, Thai students receive only a few hours of English instruction per week, which is insufficient for developing language proficiency. Moreover, in large class settings, only a limited number of students have the opportunity to actively practice speaking English. For those seeking to enhance their fluency and confidence in spoken English, English clubs serve as an effective platform, providing an immersive English-speaking environment that facilitates continuous language practice and interaction. This aligns with Malu K. & Smedley B. (2016) who pointed out that English clubs are structured as communal spaces where individuals gather primarily to enhance their language skills. They provide a safe, supportive, and encouraging environment, allowing participants to engage in immersive English practice for a few hours.

Thaksin University established its English Club in 2017, organizing a range of activities both online and on-site. This article examines the role of English clubs, particularly at Thaksin University, in fostering citizenship by enhancing communication skills, promoting intercultural understanding, encouraging civic engagement, developing critical thinking abilities, and establishing global networks. This aligns with The English club program, combined with creative teaching methods, enhances students' confidence in engaging in English conversations. It provides a platform for students to continuously develop their language skills, encouraging them to become more active in speaking English.

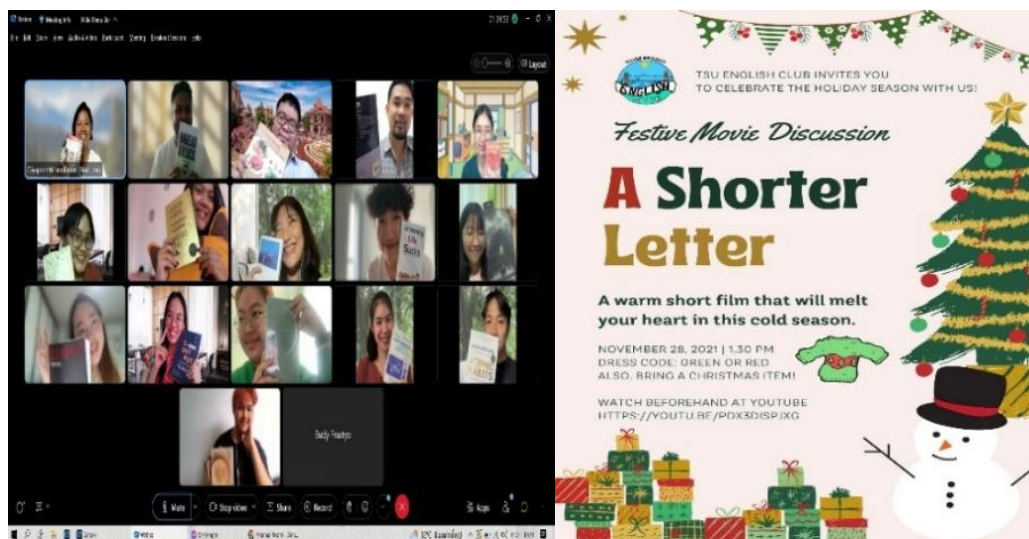
2. English Club during COVID-19 Pandemic

During the COVID-19 pandemic, universities across Thailand were temporarily closed; however, the TSU English Club remained active. Recognizing the importance of fostering lifelong learning even during challenging times, the club leaders organized a variety of virtual activities. Although individual students experienced physical isolation, participation in online events provided both the audience and organizers with an opportunity to alleviate stress and feelings of loneliness.

The club offered a diverse range of activities, including online book discussions, virtual short film discussions with international volunteers and students, international cultural exchanges, and collaborations with the international English clubs of Vietnamese universities. In an effort to recruit international students and volunteers, the club successfully attracted participants from various countries, including the United States, the Philippines, Malaysia, Indonesia, Vietnam, and India. Through these initiatives, both participants and organizers had

the opportunity to establish new international friendships, engage in meaningful discussions, play games, and exchange ideas on selected topics.

To enhance engagement, the club leaders introduced themed discussions. For instance, in January, the book discussion centered on New Year's resolutions and participants' holiday experiences, while in February, the selected film explored themes of love. In August, the discussion focused on the power of a mother's love, aligning with Thailand's Mother's Day, which falls on August 12th. Participants were given the freedom to select books to share and present in discussions, rather than being assigned specific readings. This approach ensured that participants did not feel pressured to complete an entire book before attending the program. A similar strategy was applied to movie discussions, where club leaders selected a short film for participants to watch together, though they also had the option to view it beforehand. This method particularly benefited individuals with weaker English proficiency, as it allowed them to watch the film in advance and again during the session. As a result, they gained greater confidence in expressing their ideas, having developed a stronger understanding of the film's messages.

Figure 1 & 2: Pictures of online book discussion and poster of a movie discussion from Facebook Page: TSU English Club

3. Benefits of Online English Club Activities

Participating in the aforementioned activities provides numerous benefits, particularly in educational and social contexts. These activities create opportunities for intellectual growth, social interaction, critical thinking, and personal development. Participants reported that they became more receptive to diverse perspectives and cultural viewpoints, which significantly broadened their worldviews. Engaging in friendly discussions encouraged open-mindedness, allowing individuals to consider differing opinions without resorting to immediate judgment. Furthermore, students expressed that they developed greater focus and active listening skills, as the limitations of online platforms often prevented them from clearly seeing the speakers. Online discussions also fostered continuous learning and intellectual curiosity. For instance, when participants recommended inspiring books or films, others were more inclined to seek them out for further exploration. Similarly, engaging in virtual interactions with international

peers required Thai students to communicate in English, helping them overcome their hesitation to converse with foreign speakers, which they often found more challenging in face-to-face interactions.

Additionally, the ability to articulate thoughts clearly and respond to different perspectives enhanced participants' speaking and argumentation skills. Their critical thinking abilities were further refined as they analyzed characters and underlying messages in literature and film, deepening their appreciation of diverse narratives and cultural backgrounds. Beyond academic and cognitive benefits, such discussions played a crucial role in fostering a sense of community and social connection during periods of physical distancing, thereby alleviating feelings of isolation. These activities also encouraged empathy, as participants had the opportunity to share their personal challenges and hardships with supportive peers. Moreover, the informal nature of the discussions provided a relaxed environment for participants to unwind and enjoy shared moments.

From the perspective of accessibility and convenience, online discussions enabled individuals from various locations to participate at their convenience, making the activities more inclusive. Unlike traditional in-person events, online programs eliminated the need for budget allocations to invite guest speakers to the university. Furthermore, scheduling was more flexible, accommodating different time zones by offering sessions during both daytime and evening hours. Notably, online platforms also facilitated greater engagement among introverted students who might have felt reluctant to participate in face-to-face settings. For example, students who were apprehensive about direct social interactions found it easier to express their ideas in a virtual environment.

Overall, online English club activities serve as valuable platforms for intellectual engagement, personal growth, and social interaction, making them beneficial for both students and lifelong learners. Moreover, a hybrid approach could be implemented to complement onsite activities, allowing students to continuously develop their English proficiency and interpersonal skills. Inviting international volunteers to participate in online programs is also highly feasible, as they are generally willing to contribute their time for one or two hours, further enriching the learning experience.

Table 1: Examples of Club Activities

Online activities	Onsite activities	Hybrid activities
Book discussion	Physical activities (Hiking)	Book discussion
Short Movie discussion (Inspirational movies)	Community service (Beach cleanups, Teaching kids)	Movie discussion (Christmas Carol, PK, Terminal, A Street Cat Named Bob, The Red Dog, The Dictator, Before the Coffee Gets Cold, Officer Black Belt)
Festival celebrations (Halloween, Thanksgiving, Easter)	Festival celebrations (Halloween, Christmas)	Festival celebrations (Halloween)
Cultural Exchange (Country presentation)	Cultural Exchange (Country presentation)	Cultural Exchange (Country presentation)

In addition, according to Mustofa, Y. (2023), autonomous learning is exercised by joining English club activities and students are encouraged to take responsibility for their own language development. This sense of ownership not only enhances motivation but also helps students develop self-directed learning skills that can be applied across various academic disciplines. By integrating traditional and digital approaches, the TSU English Club provides a hybrid learning model that supports lifelong learning and global citizenship, ensuring that students are well-prepared for both their academic and professional futures.

4. Active global citizenship through community engagement

According to UNESCO (n.d.), being a global citizen does not require possessing a unique passport or official designation, nor does it necessitate traveling abroad or speaking multiple languages. Rather, it is defined by one's mindset and daily actions. A global citizen is someone who comprehends global issues, appreciates cultural diversity, and collaborates with others to address complex challenges that transcend national boundaries. Citizenship is a fundamental concept in education, encouraging active participation, critical thinking, and social responsibility. Thai universities actively promote citizenship by fostering responsible, engaged, and socially conscious students who contribute meaningfully to society. These initiatives align with Thailand's educational policies, which emphasize moral development, community service, and active participation in societal affairs.

English, as a global language, serves as a crucial tool in promoting effective communication and cross-cultural interactions. English clubs provide an informal yet structured setting where students enhance their language proficiency while interacting with international volunteers and developing essential citizenship skills. For example, some of the most popular activities include hiking, mountain cleanups, waterfall cleanups, and beach cleanups. Engaging in physical activities not only enhances participants' physical well-being but also contributes to their mental health. As they hike through mountains, observe natural landscapes, and immerse themselves in the sounds of birds, they experience relaxation and develop a deeper appreciation for nature. Additionally, interacting with international peers and individuals from various academic disciplines and year levels fosters opportunities for meaningful and spontaneous English communication in an informal, stress-free environment.

According to the Summary of the Environmental Quality Assessment of Tourist Beaches ("Starred Beaches") in Songkhla Province, 2020, waste accumulation was recorded on Samila Beach and in the area behind the beach, averaging 0.8 and 0.4 kilograms per 100 square meters, respectively. The waste found included metal, plastic bottles, straws, plastic cups, foam, hazardous waste, fabric, rubber, leather, cigarette butts, and ropes. While much of this waste resulted from tourism activities, some debris was carried ashore by ocean currents. To raise awareness of pollution, marine conservation, and sustainable practices, the English Club has provided students with opportunities to participate in beach cleanup initiatives. These activities not only allow students to explore local beaches with international peers and friends from different disciplines but also cultivate a strong sense of civic responsibility by promoting environmental stewardship, community engagement, and social awareness.

To further encourage collaboration and teamwork, the club has also partnered with Trash Hero Songkhla, a non-governmental organization dedicated to sustainable, community-based projects that focus on waste removal and long-term behavioral change to reduce future waste. Through this collaboration, students gain firsthand experience of how non-profit organizations actively work to protect marine ecosystems. Engaging in these activities fosters

a deeper understanding of individuals' societal roles and the long-term environmental impact of human actions.

Participants reported that they became more responsible tourists by adopting sustainable behaviors such as avoiding littering and keeping tourist destinations clean. This collective effort empowers individuals to take an active role in environmental conservation and instills a sense of duty to contribute positively to the community. Furthermore, these experiences inspire students to initiate and participate in other community service projects, such as temple and mountain cleanups. Engaging in such initiative's nurtures leadership skills, as students begin to take the initiative in organizing and promoting environmental conservation efforts, including beach cleanup projects as part of their class assignments. Ultimately, these activities highlight the power of collective action in driving meaningful environmental change.

Figure 3 & 4: Pictures of beach cleanups partnered with Trash Hero Songkhla from Facebook Page: TSU English Club

Citizenship encompasses active engagement within the community. English clubs can incorporate service-learning projects to cultivate civic responsibility, such as organizing English teaching programs for underprivileged children, thereby promoting social equity. Each year, club members visit a local orphanage, where they engage with children through play, reading activities, and instruction in English and other subjects. These initiatives aim to foster a love for learning among the children and support their academic development, helping them bridge educational gaps and better integrate into regular classroom settings.

5. English Club and its Promoting Intercultural Understanding and Global Citizenship

In a globalized world, cultural awareness is a key component of responsible citizenship. The English club facilitate exposure to diverse cultures through books, films and cross-cultural presentation and activities where students interact with peers from different background incorporating empathy and respect among audience. This aligns with Chuntong B. (2024), said the content of Global Citizenship Education (GCED) should foster an awareness of coexisting as global citizens within diverse cultures. It should emphasize the importance of cultural diversity, global understanding, empathy, and peacebuilding to promote inclusion. Additionally, GCED should cultivate international ethics, critical thinking, awareness of global issues, and knowledge of sustainable development.

Celebrations are also actively promoted to bring joy to participants and attract new members to the club. Halloween and Christmas celebrations are among the English Club's most significant annual events at Thaksin University. In particular, senior club members and international volunteers visit four to five designated classrooms and offices to perform Christmas carols, offering a festive surprise to students on Christmas Day. Similarly, on Halloween night, participants dressed as ghosts walk around campus engaging in a 'trick-or-treat' activity, distributing candies to students studying in public areas. These initiatives foster a sense of community while promoting cultural exchange and engagement among students.

A key initiative within these events is the buddy program, which invites international volunteers to participate in various activities, including country presentations, campus tours, guided visits to Songkhla Old Town, and beach cleanup projects. This program is conducted in collaboration with the Volunteer Spirit Association of Thailand (VSA Thailand), a non-governmental organization that coordinates international voluntary projects for individuals from diverse cultural, religious, and socio-economic backgrounds.

It is undeniable that successful program implementation relies on strong collaboration with local and global organizations, as their support strengthens the overall impact of these initiatives. The TSU English Club benefits from partnerships with organizations such as *VSA Thailand*, which facilitates the participation of international volunteers in the buddy program. These volunteers, who engage in both short-term and long-term projects in Songkhla, have the opportunity to connect with local university students, explore regional tourist attractions such as Songkhla Old Town and Samila Beach, and feel a sense of community while being away from home. Conversely, Thai participants benefit by having an international buddy with whom they can practice English and, in some cases, a third language when interacting with non-native English-speaking volunteers.

Additionally, the club collaborates with the Thailand Campus Crusade for Christ (Thailand CCC), which sends international Christian students abroad as missionaries during their university holidays. The club invites both native and non-native English speakers to share their cultures and organize events such as Thanksgiving, Christmas and Easter celebrations on campus. These activities attract participants who are eager to explore diverse cultures, not only from Western countries but also from places like Hong Kong, Singapore, and New Zealand. Moreover, the club encourages the participation of non-English majors and students seeking to improve their English proficiency for career advancement. Such initiatives serve as valuable resources for hybrid cultural exchange programs, fostering cross-cultural learning and engagement.

Through a variety of activities - including cultural exchange games, country presentations, shared meals, language instruction, tours, and community service - both international and local participants develop a deeper appreciation and respect for different cultures. This cross-cultural engagement fosters mutual understanding and enriches participants' linguistic, social, and intercultural communication skills.

Overall, the activities of the TSU English Club, such as teaching underprivileged children, can be regarded as contributing to Sustainable Development Goal (SDG) 4: Quality Education, by providing children with the opportunity to acquire knowledge from club volunteers. Similarly, beach cleanup initiatives align with SDG 14: Life Below Water, by promoting the conservation of marine environments. Additionally, SDG 17: Partnership for the Goals is fulfilled through collaborative activities between local and international students.

Figure 5-7: Pictures of a country presentation from Indonesian students and Songkla Old Town exploration from Facebook Page: TSU English Club

6. Conclusion

The TSU English Club at Thaksin University serves as more than just a language-learning platform; it plays a crucial role in fostering citizenship development, intercultural understanding, and community engagement among students. Through a combination of on-site and online activities, the club enhances students' English proficiency, critical thinking, leadership, and civic responsibility. Key initiatives include book discussions, cultural exchanges, environmental cleanups, and volunteer teaching, all of which contribute to students' personal growth and social awareness. More importantly, the club's collaboration with international volunteers and NGOs expands students' global networks and promotes the United Nations' Sustainable Development Goals (SDGs), particularly Quality Education (SDG 4), Life Below Water (SDG 14), and Partnerships for the Goals (SDG 17).

References

- Chuntong, P., Phumpho, R., Limruchatakul, C., Chavasint, C., Insawang, C., Maneetat, K., & Areesophonpichet, S. (2024). Global citizenship education in Thai higher education: A comparative study and guidelines for tertiary-level students. *The Journal of Development Administration Research*, 14(2), 439–456. Retrieved from: <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/JDAR/article/view/272251>
- Holandyah, M., et al. (2024). Unveiling the benefits of English-speaking club: Insights from students at one higher school, in Palembang. *Journal of English Study Program*, 7(1), 24 - 40.
- Malu, K. F., & Smedley, B. (2016). English club forum. In *English practice and social change outside the classroom* (pp. 10–23). Retrieved from <http://americanenglish.state.gov/english-teaching-forum/>
- Mustofa, A. Y., & Indah, R. N. (2023). Eliminating challenges and promoting autonomy: The power of the English club for high school students. *PANYONARA: Journal of English Education*, 5(2), 101–116. <https://doi.org/10.19105/panyonara.v5i2.9230>
- UNESCO. (2025, March 5). What you need to know about global citizenship education. Retrieved from <https://www.unesco.org/en/global-citizenship-peace-education/need-know>

The Impact of Social Media on Food Culture: A Comparative Analysis of Flavor, Tradition, and Identity in Thai and Indonesian Cuisines

Budy Prastyo¹, Diyaporn Wisamitanan²,
Pittayatorn Kaewkong³, Walaiporn Sasanapradit⁴

^{1,2,3,4}Thaksin University, Thailand

✉: budy.p@tsu.ac.th
(Corresponding Email)

Received: 08 March 2024; Revised: 08 April 2025; Accepted: 10 April 2025

© The Author(s) 2025

Abstract

This study investigates how social media platforms such as Instagram, TikTok, and Facebook reshape culinary traditions and cultural identities in Thailand and Indonesia. Comparative analysis reveals differences in balancing traditional authenticity with digital innovation, highlighting both opportunities and challenges for culinary heritage preservation. This study explores how platforms like Instagram, TikTok, and Facebook transform food perception, consumption, and sharing in these two Southeast Asian nations. By comparing the role of social media in Thai and Indonesian food cultures, this paper examines how traditional flavors, culinary practices, and cultural identities are being preserved, adapted, and reimagined in the digital age. Through an analysis of viral food trends, influencer-driven content, and user-generated posts, the study highlights how social media has amplified the global appeal of iconic dishes like Thailand's *khanom buang* (crispy crepes filled with sweet or savory meringue), and Indonesia's *Martabak*, while also fostering new hybrid cuisines. The findings reveal that while both countries leverage social media to celebrate their rich culinary heritage, they differ in how they balance tradition and innovation. Ultimately, this study underscores the profound impact of social media on food culture, offering insights into how digital platforms are reshaping the culinary identities of Thailand and Indonesia in the 21st century.

Keywords: social media, food culture, culinary identity

1. Introduction

Food has long served as a cornerstone of cultural identity in Southeast Asia, where culinary traditions are deeply intertwined with history, geography, and social practices. Food, cuisine and food traditions are amongst the most foundational elements of culture. Cuisine is about more than just the sum of its (food) parts; cuisine is a powerful communicator of tradition, custom, culture, sociality and celebration (Berno, 2017). Culture and cuisine have a symbiotic relationship: culture can be represented in cuisine, and cuisine can be an expression of individual and collective cultural identity (Berno, Dentice, & Wisansing, 2019).

In Thailand and Indonesia, two nations renowned for their vibrant and distinct cuisines, dishes like tom yum and rendang are not merely sustenance but symbols of heritage, community, and belonging.

Fig. 1: Thai Tom Yum Goong (left) and Indonesian Rendang (right), iconic dishes representing cultural heritage. Sources: Thai Tom Yum Goong by [CiCi Li/cicili.tv]; Indonesian Rendang by [padianfoods.co.uk].

However, the rise of social media has introduced a transformative dimension to these culinary landscapes, redefining how food is created, shared, and consumed. Platforms like Instagram, TikTok, and YouTube have become digital stages where traditional recipes collide with modern innovation, propelling local flavors to global audiences overnight. This shift mirrors a broader historical pattern: just as food has always been a marker of cultural identity, it is now increasingly weaponized as soft power in a globalized world.

This evolution aligns with the growing recognition of culinary wealth as a national treasure in the nation-state era. Culinary arts are no longer confined to kitchens or street markets—they are now strategic tools for shaping a country's global image. For centuries, diplomatic banquets have showcased a nation's prestige, as seen in Europe's use of lavish feasts to charm foreign dignitaries (De Vooght, 2016) (Anwar, 2022). Today, social media amplifies this practice digitally: a viral video of pad thai or nasi goreng achieves what once required a state dinner. While traditional diplomacy relied on physical banquets to project cultural sophistication, modern platforms democratize culinary influence, allowing Thailand's street vendors or Indonesia's home cooks to become unofficial ambassadors. In both eras, food remains a potent medium for asserting identity and power, whether at a diplomat's table or on a Tik-Tok feed.

In Indonesia, the growing appetite for Thai cuisine exemplifies this culinary shift. Urban consumers are increasingly drawn to Thai flavors, fueled by the proliferation of Thai-themed restaurants and viral social media trends that spotlight dishes like *tom yum goong* (spicy shrimp soup) and green curry. These dishes have become staples in cities like Jakarta and Bali, frequently highlighted by food delivery platforms as popular choices among international cuisines. Meanwhile, Indonesian cuisine—celebrated for its bold spices and regional diversity—is carving its own path to global recognition. Street foods like *martabak* (stuffed pancake) and *sate* (skewered meat) are gaining international traction, showcasing the archipelago's culinary richness to a worldwide audience.

Lately, the milk bun from Thailand's After You Cafe has gone viral. The popularity of this pillowy bread coated with an abundance of milk sprinkles is partly due to reviews by Indonesian influencers like Nagita Slavina, Rachel Vennya, and others. Many shopping proxy services (known as *jastip*) from Thailand now offer this product, and it has caught the attention of Indonesian travelers who seek it out while visiting Thailand (IDN Times, 2025).

Through this logic, we argue that current social media trends in Indonesia and Thailand have the potential to erode the authenticity of local cultures, particularly in the context of traditional foods from both countries. However, adopting a more positive lens, people in these two nations can also benefit from the rapid flow of social media. Many gain access to information about local foods, leading to a positive impact on promoting local cultural heritage through cuisine. To investigate this, we interviewed several expatriates and local residents in Thailand about their perspectives on globalization, particularly their knowledge of local foods within their own cultural heritage.

This paper examines how social media is reshaping food culture in Thailand and Indonesia, focusing on its dual role as a preserver of tradition and a catalyst for change. While Thai cuisine, with its harmonious balance of sweet, sour, salty, and spicy flavors, has become a global sensation through visually captivating dishes like *mango sticky rice*, Indonesian cuisine is leveraging digital platforms to showcase its culinary diversity to the world. Yet, beneath this digital gastronomic renaissance lies a tension between authenticity and adaptation.

Two central questions guide this study:

1. How do influencers, algorithms, and user-generated content redefine the concept of "eating local" in Thailand and Indonesia?
2. How do Indonesian and Thai cuisines reflect similarities and differences when analyzed through cultural and philosophical lenses?

By analyzing viral trends, influencer narratives, and cross-cultural engagement, this study explores the interplay between social media and culinary identity in Thailand and Indonesia. It argues that while digital platforms democratize food culture and amplify its global reach, they also challenge traditional paradigms of flavor, authenticity, and cultural ownership. Ultimately, this study sheds light on the evolving relationship between technology and tradition, offering insights into how 21st-century food cultures are being rewritten - one post, like, and share at a time.

2. Influencers, Algorithms, and User-generated Content Redefine the Concept of "Eating Local" in Thailand and Indonesia

Food is a fundamental human need deeply intertwined with the cultural identity of a nation. The availability of local food resources in a region is a key factor in the creation of diverse culinary innovations that align with the tastes and needs of its people. Indonesia and Thailand share remarkably similar geographical contours and an abundance of natural resources. Staple ingredients such as rice, palm sugar, vegetables, and fruits are found in both countries, leading to parallels in food preparation techniques for both everyday dishes and desserts.

The similarities and differences in how these two nations process ingredients have sparked widespread curiosity among their citizens to taste and explore each other's culinary offerings. On one hand, Thailand boasts globally renowned tourist destinations that attract

visitors worldwide, including many from Indonesia. Indonesian travelers often share photos or short video clips on social media while exploring Thailand's scenic spots and bustling shopping centers, which are also hubs for diverse local cuisine.

Many of these visitors are social media influencers with millions of followers on platforms like Instagram, TikTok, and Facebook. They enthusiastically share stories about the flavors of Thai dishes and even document cooking methods during their trips. This trend has piqued public interest in trying or recreating these dishes using knowledge gained through social media. The acculturation of cultures is no longer limited to direct social interactions. Instead, rapidly spreading social media trends now serve as powerful tools for introducing and exchanging culinary traditions across regions and nations.

The role of influencers in shaping culinary perceptions of Thai and Indonesian cuisines has reached a significant level, particularly in driving global interest in traditional dishes. Google Trends data (2023) revealed a 180% surge in searches for "Thai food recipes" in Indonesia throughout 2022, peaking in January 2023 - coinciding with Nagita Slavina's viral content featuring mango sticky rice in Bangkok. This phenomenon is reinforced by a 2022 survey from Indonesia's Ministry of Tourism and Creative Economy (Kemenparekraf RI), which found that 67% of Gen Z respondents admitted to trying new dishes primarily due to TikTok influencer recommendations. In Thailand, a study by Wongkitrungrueng & Assarut (2020) in the *Journal of Business Research* highlighted that 54% of foreign tourists visited street food restaurants based on endorsements from local influencers, underscoring digital content's power in attracting cross-border gastronomic interest. These findings confirm that influencers act not only as taste curators but also as cultural bridges, introducing local culinary heritage to global audiences while stimulating creative economic growth through increased tourism and SME transactions.

Driven by rapidly growing social media trends impacting the authenticity of local food, the concept of gastronomy has become a significant factor for tourists seeking memorable experiences in a destination. Gastronomy is the art and knowledge involved in preparing and eating good food (Cambridge Dictionary, 2025). Gastronomy is a reflection of a destination's culture, history, and people. When deciding to visit a place and try its local food, tourists seek an experience that engages all their senses. By sharing this unique narrative, gastronomy tourism allows tourists to immerse themselves in the destination, collectively creating an extraordinary experience.

The influence of social media extends beyond gastronomy tourism, and when viewed from the perspective of globalization today, globalization creates a global culture in which identity is amalgamated. This tends to reinforce cultural homogenization throughout the world (Kaul, 2012), including in Thailand and Indonesia. Cultural homogeneity undermines local cultural values. Instead of the diversity that distinguishes one societal group from another, the technological processes of globalization blur cultural identities (Kaul, 2012).

From our perspective, the cultural identities and culinary distinctiveness of Indonesia and Thailand have become increasingly integrated through the rapid flow of information on social media. This raises the question: does social media impact the originality and identity of these cuisines? Undoubtedly, many people in Indonesia and Thailand are innovating by creating new flavors inspired by recipes they encounter on social media.

3. The Similarities and Differences Between Indonesian and Thai Cuisines: A Cultural and Philosophical Analysis

Fig.2: Sources: Bumbu [harania.com].

Indonesian and Thai cuisines, both rooted in Southeast Asia's tropical abundance, reflect a dynamic interplay of shared ingredients and divergent cultural philosophies. Central to their culinary identities is the use of fresh herbs and spices - lemongrass, galangal, ginger, turmeric, and chilies - which form the backbone of iconic dishes such as Thailand's *tom yum* and Indonesia's *soto*.

Coconut milk further unites these cuisines, lending richness to Thai *green curry* and Indonesian *gulai* (Tan, 2019). However, while both employ stir-frying and steaming techniques, their culinary philosophies diverge sharply. Thai gastronomy emphasizes *rot chart* (harmony of four flavors: spicy, sour, salty, sweet), a principle tied to Buddhist ideals of balance, as seen in dishes like *pad thai* (Van Esterik, 2008). Conversely, Indonesian cuisine prioritizes slow-cooked complexity through intricate spice blends, epitomized by *rendang*, a dish UNESCO (2011) recognizes as a cultural symbol of patience and communal heritage.

The globalization of food culture, amplified by social media, has intensified debates over authenticity. In Thailand, the government's *Thai Select* certification program authenticates overseas Thai restaurants to preserve culinary integrity, ensuring adherence to traditional recipes and techniques (National Food Institute of Thailand, 2021). Similarly, Indonesia's Ministry of Tourism and Creative Economy launched *#ResepNenek* (Grandma's Recipe), a digital initiative archiving over 1,200 traditional recipes to combat cultural erosion (Kemenparekraf RI, 2022). These efforts highlight how both nations leverage policy and technology to safeguard heritage amid globalization.

The diverse cuisines of Indonesia and Thailand share striking similarities, particularly evident in their classic street foods. For example, *martabak*: Indonesia's thick, sweet *martabak manis* (stuffed with chocolate, cheese, or peanuts) mirrors Thailand's *khanom buang* (crispy crepes filled with sweet or savory meringue), both aligning in texture and flavor philosophy. Similarly, *sate* (Indonesian skewered meat with peanut sauce) finds its Thai counterpart in *mu ping* (grilled pork skewers marinated in coconut milk and turmeric), where the smoky richness of grilled meat unites them, though their sauces—Indonesia's earthy peanut sauce versus Thailand's tangy-spicy *nam chim*—reflect regional tastes. Even desserts like *cendol*, a shaved ice treat with pandan jelly and coconut milk, resemble Thailand's *lod chong*, which emphasizes coconut cream and palm sugar syrup. These dishes, rooted in Southeast Asian staples, illustrate how cultural identities are shaped through culinary

innovation. The dynamics of viral food trends, amplified by social media, continue to spark debates over the authenticity of these foods.

A

B

C

Fig. 3: Culinary parallels between Indonesia and Thailand: (A) Indonesian Martabak Manis (left) vs. Thai Khanom Buang (right), (B) Indonesian Sate (left) vs. Thai Mu Ping (right), (C) Indonesian Cendol (left) vs. Thai Lod Chong (right). Sources: Martabak by [thegorbalsla.com]; Khanom Buang by [travelvi.com]; Sate by [en.brilio.net]; Mu Ping by [bkkfodie.com]; Cendol by [artofit.com]; Lod Chong by [www.dreamstime.com].

4. Martabak Manis and Thai Khanom Buang: Culinary Parallels in Sweet Indulgences

Indonesian Martabak Manis and Thai Khanom Buang represent quintessential examples of Southeast Asian Street desserts that blend tradition with sensory appeal. Both dishes are deeply embedded in their respective cultures, serving as symbols of communal identity and culinary creativity.

Similarities	Differences
<p>a) The two desserts share a foundational role in street food economies, often sold by vendors in bustling markets or roadside stalls, reflecting their accessibility and popularity among diverse socioeconomic groups (Jolliffe, 2016). Their appeal lies in a deliberate juxtaposition of textures: Martabak Manis features a thick, leavened pancake with a caramelized crust, while Khanom Buang contrasts a crisp rice-flour shell with creamy coconut fillings. This textural complexity aligns with Southeast Asian culinary preferences, which prioritize multisensory engagement (Newman, 2017).</p> <p>b) Both desserts also emphasize customization, a hallmark of regional street food culture. Martabak Manis permits variations in fillings, such as chocolate, cheese, or tropical fruits, while Khanom Buang allows for creative adaptations of toppings, including <i>foi thong</i> (egg threads) or candied coconut. Such flexibility underscores their adaptability to evolving consumer tastes while retaining cultural authenticity.</p>	<p>a) Divergences emerge in preparation techniques and cultural symbolism. Martabak Manis requires a yeast-fermented batter cooked on a griddle, a process demanding precise temperature control to achieve its signature rise. In contrast, Khanom Buang relies on a rice-flour batter spread thinly into circular molds, highlighting the artisan skill of Thai vendors.</p> <p>b) Culturally, Martabak Manis is often associated with familial gatherings in Indonesia, whereas Khanom Buang holds ritual significance during Thai festivals like <i>Loi Krathong</i>, symbolizing offerings of gratitude (Tan, 2019).</p> <p>c) Modern adaptations further distinguish them: Martabak Manis has embraced globalized flavors (e.g., matcha, Oreo), while Khanom Buang remains anchored in traditional ingredients, reflecting Thailand’s resistance to culinary homogenization.</p>

A. Indonesian Sate and Thai Mu Ping: Grilled Skewers as Cultural Narratives

Indonesian Sate and Thai Mu Ping exemplify the centrality of grilled meats in Southeast Asian cuisine, serving as both everyday sustenance and cultural markers. Their preparation methods and consumption practices reveal insights into regional identity and historical trade influences.

Similarities	Differences
<p>a) As skewered meats grilled over charcoal, both dishes exemplify ancient cooking techniques perpetuated by maritime trade networks that disseminated spices and culinary practices across the region (Reid, 2015). Marination is critical to both: Sate employs turmeric, lemongrass, and coriander, while Mu Ping uses fish sauce, garlic, and palm sugar. This process not only tenderizes the meat but also embeds cultural flavor profiles—Indonesian complexity versus Thai balance of sweet, salty, and umami.</p> <p>b) Both are typically paired with carbohydrate-rich accompaniments—Sate with <i>ketupat</i> (compressed rice) and peanut sauce, Mu Ping</p>	<p>a.) Meat selection and religious-cultural norms drive key distinctions. Mu Ping predominantly uses pork, aligning with Thailand’s Buddhist-majority demographics, whereas Sate’s variations (chicken, beef, goat) accommodate Indonesia’s Muslim-majority population and halal requirements. Additionally, Sate’s peanut sauce—thick, labor-intensive, and often spiced with chili—contrasts with Mu Ping’s minimalist dipping sauce, highlighting divergent culinary philosophies: Indonesian abundance versus Thai simplicity.</p> <p>b.) Regional variations further differentiate them. Sate Madura and Sate Padang illustrate Indonesia’s archipelagic diversity, while Mu Ping’s standardized preparation reflects Thailand’s</p>

with sticky rice and spicy dips—reflecting a regional dietary emphasis on complementary textures and flavors (Van Esterik, 2008). Their ubiquity in street food scenes further underscores their role as egalitarian dishes transcending class divides.

centralized culinary identity. These distinctions underscore how grilled skewers encode national narratives within a shared regional framework.

B. Cendol and Lod Chong: Pandan Jellies as Reflections of Climate and Tradition

Indonesian Cendol and Thai Lod Chong are paradigmatic of Southeast Asia’s dessert traditions, utilizing pandan-flavored jelly noodles to address climatic and cultural needs. Their compositions reveal localized adaptations of shared ingredients.

Similarities	Differences
<p>a) Both desserts employ pandan extract, a regionally ubiquitous flavoring agent, to impart a vibrant green hue and aromatic sweetness. Served chilled with coconut milk and palm sugar syrup, they function as thermoregulatory foods, counteracting tropical heat—a practice rooted in humoral dietary principles (Albala, 2011). Their street food prevalence reinforces their role as accessible, communal treats, often consumed during midday breaks or festive occasions.</p>	<p>b) Cendol distinguishes itself through compositional complexity, incorporating red beans, jackfruit, and grass jelly to create layered textures and flavors. This aligns with the Javanese culinary ethos of <i>rasa</i> (balance), which prioritizes harmony across sensory elements (Owen, 2014). In contrast, Lod Chong adheres to minimalist aesthetics, focusing on the interplay of smooth noodles, creamy coconut milk, and caramelized syrup—a reflection of Thai Buddhist principles of moderation.</p> <p>c) Culturally, Cendol is tied to Indonesia’s colonial-era markets, where it emerged as a syncretic dish blending indigenous and Chinese influences. Lod Chong, however, remains firmly rooted in Thai agrarian traditions, often symbolizing rural simplicity. These divergent histories illustrate how similar ingredients can articulate distinct cultural identities.</p>

The rapid dissemination of culinary trends via social media has intensified debates around authenticity and the commodification of traditional food cultures. Scholars like Demetry (2019) argue that digital platforms often prioritize "coproduced illusions" of authenticity, where viral aesthetics overshadow cultural depth, leading to the homogenization of once-distinct culinary practices. For instance, the global popularity of Thailand’s mango sticky rice or Indonesia’s *rendang* has sparked concerns about their commodification, as commercial adaptations dilute traditional recipes to suit broader palates (Matta, 2016). This phenomenon aligns with Appadurai’s (1996) theory of "culinary cultural flows," where globalization disrupts local foodways by repackaging them as marketable commodities. Recent cases, such as the backlash against "fusion *rendang*" in Malaysia where deviations from the traditional recipe were deemed disrespectful to its UNESCO-recognized heritage highlight tensions over cultural ownership (UNESCO, 2011). Similarly, Thailand’s Thai Select certification program underscores efforts to combat such dilution by legally safeguarding

culinary integrity. These examples illustrate the dual-edged nature of social media: while it amplifies cultural visibility, it also risks reducing heritage to consumable trends, necessitating frameworks like Geographical Indications (GIs) to preserve authenticity in the digital age.

Both cuisines also serve as instruments of soft power. Thailand's *Global Thai Campaign* (2002–present) promotes its culinary arts as a national brand, contributing to a 15% annual growth in Thai restaurant openings worldwide (Thailand Ministry of Commerce, 2020). Meanwhile, Indonesia's diplomatic deployment of *rendang* at international forums, such as the 2022 G20 Summit, underscores its role as a cultural ambassador (Ministry of Foreign Affairs of Indonesia, 2022). Scholarly studies suggest that such culinary diplomacy strengthens national identity while fostering cross-cultural exchange (Phuong-Mai, 2016).

To mitigate cultural appropriation, scholars advocate for Geographical Indication (GI) certifications, as seen in Thailand's GI-protected *Hom Mali* rice and Indonesia's *Gayo Arabica* coffee (WTO, 2023). Future research should explore how digital platforms like TikTok and Instagram can amplify traditional culinary narratives without compromising authenticity - a critical step in preserving Southeast Asia's gastronomic legacy.

4. Conclusion

The transformative impact of social media on the culinary landscapes of Thailand and Indonesia underscores a complex interplay between tradition and innovation in the digital age. This article highlights those platforms such as Instagram, TikTok, and Facebook wield significant influence over cuisine, propelling iconic dishes like Thailand's Khanom Buang and Indonesia's Martabak to the global stage while also sparking hybrid gastronomic trends. However, this digital trend is not without questions regarding the acculturation of food culture. While social media strengthens cultural heritage and enables nations to leverage cuisine as soft power - as exemplified by Thailand's Global Thai Campaign and Indonesia's Rendang Diplomacy - it also risks diluting authenticity through homogenization and commodification.

Key findings emphasize the dual role of social media: it serves as both a preserver of tradition and a catalyst for adaptation. Influencers and algorithms redefine "eating local" by bridging culinary curiosity across national borders, yet their narratives often prioritize virality over cultural depth. Thailand's emphasis on harmonious flavors (*rot chart*) and Indonesia's celebration of complex spice blends (*rendang*) illustrate how each nation negotiates its culinary identity. Initiatives such as Thailand's Thai Select certification and Indonesia's #Resepkuliner digital archive should be regarded as proactive efforts to safeguard authenticity amid globalizations.

5. Suggestion

The strategic use of culinary diplomacy by showcasing local dishes not only serves as a symbol of national pride. However, the rise of fusion trends can spark debates over cultural ownership and culinary integrity. To address these challenges, adopting Geographical Indication (GI) certifications and digital literacy programs must be prioritized as critical steps to preserve culinary heritage while embracing innovation. As Thailand and Indonesia navigate this evolving landscape, their ability to harmonize tradition with digital creativity will shape not only the gastronomic legacies of both nations but also their cultural resilience in an increasingly globalized world.

References

- Anwar, M. Z. (2022). Thailand's halal gastro-diplomacy to Indonesia: A study from the globalization perspective. *Shahih Journal of Islamicate Multidisciplinary*, 7(1), 1–15.
- Berno, T. (2017). Will the real Pasifika cuisine please stand up? In E. Johnson (Ed.), *Kai and culture: Food stories from Aotearoa* (pp. 110–114). Freerange Press.
- Berno, T., Dentice, G., & Wisansing, J. J. (2019). Kin kao laew reu young ('Have you eaten rice yet?'): A new perspective on food and tourism in Thailand. In E. Park et al. (Eds.), *Food tourism in Asia: Perspectives on Asian tourism* (pp. 17–33). Springer Nature Singapore Pte Ltd. https://doi.org/10.1007/978-981-13-3624-9_2
- Cambridge Dictionary. (2025). Gastronomy. In *Cambridge English Dictionary*. Retrieved February 27, 2025, from <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/gastronomy>
- Demetry, D. (2019). How organizations claim authenticity: The coproduction of illusions in underground restaurants. *Organization Science*, 30(4), 937–960. <https://doi.org/10.1287/orsc.2018.1260>
- Google. (2023). Thai food recipes search trends in Indonesia (2022–2023). *Google Trends*. Retrieved February 27, 2025, from <https://trends.google.com>
- IDN Times. (2025). 7 facts about After You Cafe Thailand, home of the viral milk bun. *IDN Times*. Retrieved February 28, 2025, from <https://www.idntimes.com/food/dining-guide/wanudya-a/fakta-after-you-cafe-thailand-kafe-dengan-milk-bun-c1c2>
- Kaul, V. (2012). Globalization and crisis of cultural identity. *Journal of Research in International Business and Management*, 2(13), 341–349.
- Kementerian Pariwisata dan Ekonomi Kreatif Republik Indonesia. (2022). *Survey on Gen Z culinary consumption behavior in Indonesia*. Kemenparekraf RI.
- Matta, R. (2016). Recipes for crossing boundaries: Peruvian fusion. In S. I. Ayora-Díaz (Ed.), *Cooking technology: Transformations in culinary practice in Mexico and Latin America* (pp. 139–152). Bloomsbury.
- Malu, K. F., & Smedley, B. (2016). English club forum. In *English practice and social change outside the classroom* (pp. 10–23). Retrieved from <http://americanenglish.state.gov/english-teaching-forum/>
- Mustofa, A. Y., & Indah, R. N. (2023). Eliminating challenges and promoting autonomy: The power of the English club for high school students. *PANYONARA: Journal of English Education*, 5(2), 101–116. <https://doi.org/10.19105/panyonara.v5i2.9230>
- Tan, C. B. (2019). Coconut milk in Southeast Asian cuisines. *Journal of Southeast Asian Studies*, 50(2), 234–250.
- UNESCO. (2011). Indonesian rendang. In *Representative list of the intangible cultural heritage of humanity*. Retrieved from <https://ich.unesco.org/en/RL/indonesian-rendang-01041>
- UNESCO. (2025, March 5). What you need to know about global citizenship education. Retrieved from <https://www.unesco.org/en/global-citizenship-peace-education/need-know>
- Wongkitrungrueng, N., & Assarut, N. (2020). The role of social media in building food destination brand equity: The case of Thailand. *Journal of Business Research*, 117, 782–794. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2020.06.050>

การบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 8 The Administration of the Student Support System of Rajapranugroh School under the Office of Special Education Administration Group 8

ณัฐกานต์ เสียมไหม¹ และ ศัจฉนันท์ แก้ววงศ์ศรี²

^{1,2}มหาวิทยาลัยหาดใหญ่, สงขลา, ประเทศไทย

Natthakarn Siammai¹ and Sajanun Kheowvongsri²

^{1,2}Hatyai University, Songkhla, Thailand

✉: natthakarn.sia001@hu.ac.th

(Corresponding Email)

Received: 28 March 2024; Revised: 07 April 2025; Accepted: 18 April 2025

© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 8 2) เปรียบเทียบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 8 จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และโรงเรียนราชประชานุเคราะห์แต่ละแห่ง และ 3) รวบรวมข้อเสนอแนะการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 8 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนกลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 208 คน ใช้แบบสอบถามในการวิจัย โดยมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.968 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ผลการศึกษาพบว่า 1. การบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 8 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.64) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา และด้านการส่งต่อนักเรียน 2. ผลการเปรียบเทียบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ จำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และโรงเรียนราชประชานุเคราะห์แต่ละแห่ง พบว่า ครูที่มีเพศและระดับการศึกษาแตกต่างกัน พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ครูที่มีประสบการณ์การทำงานแตกต่างกัน โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน และครูโรงเรียนราชประชานุเคราะห์แต่ละแห่ง พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 3. ผลการรวบรวมข้อเสนอแนะ พบว่า ผู้บริหารควรมีมาตรการเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงของ

นักเรียน โดยใช้ระบบติดตามแบบเรียลไทม์ เพื่อให้ครูสามารถติดตามสถานการณ์ได้ทันที ผู้บริหารผลักดันให้โรงเรียนมีการทำข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) กับโรงพยาบาล ศูนย์สุขภาพจิต หรือหน่วยงานเอกชน เพื่อให้การช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และผู้บริหารควรสนับสนุนให้โรงเรียนสร้างเครือข่ายสนับสนุนช่วยเหลือนักเรียนในระยะยาว โดยร่วมมือกับองค์กรภายนอกที่เกี่ยวข้อง

คำสำคัญ: การบริหาร,ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน,โรงเรียนราชประชานุเคราะห์

Abstract

This research article aimed to: 1) to examine the management of student support systems in Rajapranugroh Schools under the Special Education Administration Bureau, Group 8. 2) compare the management of student support systems in these schools based on gender, educational level, work experience, and individual schools; and 3) collect recommendations for improving the management of student support systems based on teachers' opinions. The sample group consisted of 208 teachers, and a questionnaire was used as the research instrument, with an overall reliability coefficient of 0.968. Statistical methods used for data analysis included percentage, mean, standard deviation (S.D.), t-test, and F-test. The results are as follows: 1. the overall management of the student care and support system in Rajapranugroh Schools under the Office of Special Education Administration, Group 8, was at a high level ($\bar{x} = 4.33$, S.D. = 0.64). When analyzed by aspect, the three highest-rated aspects were student promotion and development, prevention and problem-solving, and student referral. 2. The comparison of student care and support system management based on gender, education level, work experience, and individual Rajapranugroh schools showed that differences in gender and education level were statistically significant at the 0.05 level. Differences in work experience, both overall and in individual aspects, were not statistically significant. However, differences among Rajapranugroh schools were statistically significant at the 0.01 level. 3. The recommendations gathered suggested that administrators should implement real-time monitoring systems to track students' at-risk behaviors, allowing teachers to respond promptly to situations. Additionally, administrators should promote the establishment of Memorandums of Understanding (MOUs) with hospitals, mental health centers, or private organizations to facilitate effective expert intervention. Lastly, administrators should support schools in developing long-term student support networks by collaborating with relevant external organizations.

Keyword: Management, Student Support System, Rajapranugroh Schools

1. บทนำ

ในปัจจุบันสังคมยุคข้อมูลข่าวสารและความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในวิถีชีวิตของผู้คน ส่งผลให้เด็กและเยาวชนต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและซับซ้อน นอกจากนี้ การไหลบ่าของวัฒนธรรมต่างชาติผ่านกระบวนการทุนนิยมและบริโภคนิยมได้ทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิมของไทยอ่อนแอลง ซึ่งนำไปสู่พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กและเยาวชนบางกลุ่ม เช่น การลี้ภัยจากการเรียน การขาดความมั่นใจในอนาคต และการได้รับผลกระทบจากปัญหาสังคมที่ไม่สร้างสรรค์ แม้ว่าผู้ปกครอง ครู และบุคลากรด้านการศึกษาจะให้ความรักและความเอาใจใส่ แต่ก็ยังไม่สามารถปกป้องเด็กและเยาวชนจากปัญหาต่างๆ ได้อย่างสมบูรณ์ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่สถานศึกษาต้องมีระบบการช่วยเหลือนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และคุณธรรม (คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน,

2559, น. 1-2) ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 6 ได้กำหนดว่า "การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม" ขณะที่มาตรา 22 ระบุว่า "การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้" (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 3, 2553, น. 3-8) นอกจากนี้ ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนโดยสถานศึกษา พ.ศ. 2562 ข้อ 19 กำหนดให้สถานศึกษามีบทบาทในการส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิเด็ก และพัฒนาทักษะในการให้คำปรึกษาเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา (กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2546, น. 58) ดังนั้น การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงเป็นกลไกสำคัญที่สถานศึกษาต้องให้ความสำคัญ

โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ซึ่งเป็นหนึ่งในกลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 8 ได้ตระหนักถึงความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยยึดหลักการสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างครูและนักเรียน ทั้งนี้ แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มุ่งเน้นให้ทุกโรงเรียนมีมาตรการส่งเสริม ป้องกัน และแก้ไขปัญหาของนักเรียน รวมถึงการคุ้มครองสิทธิเด็กให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมปัจจุบัน นอกจากนี้ โรงเรียนยังได้ดำเนินการพัฒนาแนวทางการดูแลช่วยเหลือนักเรียนผ่านกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้ครูที่ปรึกษามีบทบาทสำคัญในการติดตามและให้คำปรึกษาแก่นักเรียนเป็นรายบุคคล รวมถึงการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน เพื่อสร้างเครือข่ายในการสนับสนุนและแก้ไขปัญหาของนักเรียน อย่างไรก็ตาม โรงเรียนยังคงประสบปัญหาในการดูแลและแก้ไขปัญหาของนักเรียน เช่น การขาดความร่วมมือจากผู้ปกครอง การสื่อสารที่ไม่มีประสิทธิภาพ ปัญหาครอบครัว พฤติกรรมเสี่ยง และการออกกลางคัน ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาการของเยาวชนในระยะยาว นอกจากนี้ โรงเรียนยังได้พัฒนาโครงการเสริมสร้างทักษะชีวิตและกิจกรรมแนะแนวเพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการจัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาภายในโรงเรียนเพื่อให้การช่วยเหลือเชิงรุกแก่นักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน ข้อมูลจากรายงานอัตราการออกกลางคันของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่มสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 8 ระหว่างปีการศึกษา 2564-2566 พบว่าจำนวนนักเรียนที่ออกกลางคันมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยปีการศึกษา 2564 มีจำนวนนักเรียนออกกลางคัน 27 คน ปี 2565 มี 82 คน และปี 2566 เพิ่มขึ้นเป็น 118 คน ซึ่งปัจจัยหลักมาจากปัญหาครอบครัว (44.92%) การต้องออกไปหารายได้เพื่อเลี้ยงครอบครัว (27.12%) และการย้ายถิ่นฐานตามครอบครัว (22.03%) ขณะที่ปัญหาด้านสุขภาพและอุบัติเหตุคิดเป็น 5.93% (โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่มสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 8, 2566) ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนถึงความจำเป็นที่สถานศึกษาต้องปรับปรุงและพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อป้องกันปัญหาการออกกลางคันและสนับสนุนโอกาสทางการศึกษาให้แก่เยาวชนอย่างทั่วถึง

จากข้อเท็จจริงดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 8 เพื่อให้ได้ข้อมูลที่

เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ทั้งนี้ ผลการวิจัยคาดว่าจะ เป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาแนวทางและมาตรการที่เหมาะสม ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน นอกจากนี้ ยังมุ่งหวังให้นักเรียนได้รับการสนับสนุนและดูแลอย่างทั่วถึง อันจะ นำไปสู่ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูและนักเรียน รวมถึงการพัฒนานักเรียนให้เติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพใน ทุกมิติของชีวิต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่ม สถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 8
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่ม สถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม จำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ใน 8 การทำงาน และโรงเรียนราชประชานุเคราะห์แต่ละแห่ง
3. เพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุ เคราะห์ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 8 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ คือ ครูผู้สอนในโรงเรียนราช ประชานุเคราะห์ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 8 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 455 คน (ระบบสาระสนเทศการศึกษาพิเศษและการศึกษาสงเคราะห์, 2567) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง สำเร็จรูปในการคำนวณของ Krejcie & Morgan (1970, น. 608) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 208 คน หลังจากนั้นใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ตามสัดส่วนของจำนวนประชากรในแต่ละ โรงเรียน ด้วยวิธีการจับสลากแบบไม่ใส่คืน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามความคิดเห็น (Questionnaire) ของครูผู้สอนที่ปฏิบัติ หน้าที่ในโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 8

การสร้างและหาคุณภาพของแบบสอบถาม ดังนี้

1. ศึกษาตำราเอกสารแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารระบบ ดูแลช่วยเหลือ นักเรียน

2. กำหนดวัตถุประสงค์การวิจัยและกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยเพื่อกำหนดขอบเขตของคำถาม เกี่ยวกับการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3. จัดทำร่างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์การวิจัยการวัดตามนิยามศัพท์เฉพาะ โดย แบบสอบถามพัฒนามาจากนักวิจัยวิชาการหลายท่านซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

4. นำร่างแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์เพื่อตรวจสอบ โครงสร้าง คำถาม การใช้ภาษา ความครอบคลุมในเนื้อหาสาระ และความถูกต้องสมบูรณ์ แล้วนำ ข้อเสนอแนะมา ปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม

5. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญ และมีความรู้ในการวัดและประเมินผล ผู้อำนวยการโรงเรียนที่มีประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียน และครูที่มี หน้าที่ด้านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เพื่อ พิจารณาค่าความ สอดคล้อง ระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) แต่ละข้อของแบบสอบถาม ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ในช่วง 0.66–1.00

6. นำแบบสอบถามที่ผ่านการวิเคราะห์หาความสอดคล้องมาปรับปรุงแก้ไขตาม คำแนะนำของ ผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง

7. นำแบบสอบถามที่ทำการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มครูผู้สอน ซึ่งไม่ใช่ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา จำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของ แบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่า ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.968

8. นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองใช้แล้วมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ และนำเสนอ ต่ออาจารย์ที่ ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์อีกครั้ง ก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่ม ตัวอย่าง ของการวิจัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยดำเนินการเก็บรวบรวม ข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. นำหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ เพื่อขอความร่วมมือไปยัง ผู้อำนวยการในสังกัดโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ สังกัดกลุ่มสถานศึกษา สำนักบริหาร งานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 8 ในการขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

2. นำหนังสือจากผู้อำนวยการโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงาน การศึกษาพิเศษ กลุ่ม 8 เพื่อขอความร่วมมือไปยังผู้อำนวยการโรงเรียน ในในสังกัดโรงเรียนราชประชานุ เคราะห์ สังกัดกลุ่มสถานศึกษา สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 8 ในการขอความร่วมมือเก็บรวบรวม ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

3. ดำเนินการเก็บข้อมูล โดยผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามผ่าน Google Form และไปรษณีย์ไปยัง โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ผ่านทางระบบการสื่อสารข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียนในสังกัดโรงเรียนราช ประชานุเคราะห์ สังกัดกลุ่มสถานศึกษา สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 8 โดยส่งแบบสอบถามไปยังทั้ง 6 โรงเรียน ตามจำนวนที่กำหนด รวมทั้งสิ้น 208 ฉบับ

4. เมื่อได้รับแบบสอบถามคืน ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของการตอบ แบบสอบถาม เพื่อนำไปดำเนินการวิเคราะห์ทางสถิติและสรุปผลตามขั้นตอนของการวิจัยต่อไป

4. ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์การบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 8 โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยภาพรวมและรายด้าน ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 8 โดยภาพรวมและรายด้าน (n=189)

การบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1 ด้านการรู้จักนักเรียน เป็นรายบุคคล	4.31	0.66	มาก	4
2 ด้านการคัดกรองนักเรียน	4.31	0.68	มาก	5
3 ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน	4.37	0.59	มาก	1
4 ด้านการป้องกัน และแก้ไขปัญหา	4.33	0.61	มาก	2
5 ด้านการส่งต่อนักเรียน	4.32	0.65	มาก	3
รวม	4.33	0.64	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่าการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 8 พบว่าโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.64) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.59) รองลงมาคือ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.61) และด้านการส่งต่อนักเรียน ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.65)

2. ผลการเปรียบเทียบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 8 จำแนกตามข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และโรงเรียนราชประชานุเคราะห์กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 8 แต่ละแห่ง พบว่า ครูที่มีเพศและระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ครูที่มีประสบการณ์การทำงานแตกต่างกัน โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน และครูโรงเรียนราชประชานุเคราะห์แต่ละแห่ง พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 8 จำแนกตามตัวแปรเพศ โดยภาพรวมและรายด้าน (n=189)

การบริหารระบบการดูแล	เพศ	
	ชาย	หญิง

ช่วยเหลือนักเรียน	(n=61)		(n=61)		t	Sig.
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1 ด้านการรู้จักนักเรียน เป็นรายบุคคล	4.44	0.53	4.25	0.53	2.311	0.022*
2. ด้านการคัดกรองนักเรียน	4.36	0.64	4.28	0.56	0.857	0.393
3. ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน	4.44	0.46	4.34	0.50	1.220	0.224
4. ด้านการป้องกัน และแก้ไขปัญหา	4.36	0.52	4.32	0.49	0.574	0.566
5. ด้านการส่งต่อนักเรียน	4.35	0.53	4.30	0.61	0.558	0.577
รวม	4.39	0.54	4.30	0.54	1.104	0.356

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่าผลการเปรียบเทียบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 8 จำแนกตามข้อมูลทั่วไปตามตัวแปรเพศ พบว่า ครูที่มีเพศแตกต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 8 จำแนกตามตัวแปรระดับการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน (n=189)

การบริหารระบบการดูแล ช่วยเหลือนักเรียน	ระดับการศึกษา				t	Sig.
	ปริญญาตรี (n=154)		สูงกว่าปริญญาตรี (n=35)			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1 ด้านการรู้จักนักเรียน เป็นรายบุคคล	4.27	0.53	4.50	0.54	-2.332	0.021*
2. ด้านการคัดกรองนักเรียน	4.28	0.59	4.42	0.58	-1.234	0.219
3. ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน	4.36	0.49	4.44	0.51	-0.825	0.411
4. ด้านการป้องกัน และแก้ไขปัญหา	4.32	0.50	4.41	0.53	-0.987	0.325
5. ด้านการส่งต่อนักเรียน	4.31	0.54	4.35	0.75	-0.360	0.719
รวม	4.31	0.53	4.42	0.58	-1.148	0.339

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่าผลการเปรียบเทียบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 8 จำแนกตามข้อมูลทั่วไปตามตัวแปรระดับการศึกษาพบว่า ครูที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 8 จำแนกตามตัวแปรโรงเรียนราชประชานุเคราะห์แต่ละแห่ง โดยภาพรวมและรายด้าน (n=189)

การบริหารระบบการดูแล ช่วยเหลือนักเรียน	แหล่งความ		df	SS	MS	F	Sig
	แปรปรวน						
1 ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	ระหว่าง		5	0.799	0.160	0.551	0.738
	กลุ่ม		183	53.114	0.290		
	ภายในกลุ่ม		188	53.913			
	รวม						
2 ด้านการคัดกรองนักเรียน	ระหว่าง		5	2.152	0.430	1.254	0.286
	กลุ่ม		183	62.799	0.343		
	ภายในกลุ่ม		188	64.951			
	รวม						
3 ด้านการส่งเสริมและพัฒนา นักเรียน	ระหว่าง		5	3.743	0.749	3.296**	0.007
	กลุ่ม		183	41.570	0.227		
	ภายในกลุ่ม		188	45.313			
	รวม						
4 ด้านการป้องกัน และแก้ไขปัญหา	ระหว่าง		5	1.139	0.228	0.902	0.481
	กลุ่ม		183	46.201	0.252		
	ภายในกลุ่ม		188	47.340			
	รวม						
5 ด้านการส่งต่อนักเรียน	ระหว่าง		5	1.707	0.341	1.001	0.419
	กลุ่ม		183	62.452	0.341		
	ภายในกลุ่ม		188	64.159			
	รวม						
โดยภาพรวม	ระหว่าง		5	1.908	0.382	1.4008	0.3862
	กลุ่ม		183	54.204	0.291		
	ภายในกลุ่ม		188	55.135			
	รวม						

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4 พบว่าผลการเปรียบเทียบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 8 จำแนกตามข้อมูลทั่วไปตามตัวแปรครูโรงเรียนราชประชานุเคราะห์แต่ละแห่ง พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3. ผลการรวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 8 ตามความคิดเห็นของ

ครูผู้สอน สามารถสรุปผลได้ดังนี้

3.1 ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาคควรผลักดันการใช้การใช้ระบบดิจิทัลในการบันทึกข้อมูลนักเรียนแบบเรียลไทม์ เพื่อให้ครูสามารถเข้าถึงข้อมูลได้สะดวกและทันเวลา ตลอดจนควรผลักดันให้มีการจัดโครงการเยี่ยมบ้านนักเรียนทุกภาคเรียน เพื่อสำรวจสภาพแวดล้อมที่อาจมีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียน

3.2 ด้านการคัดกรองนักเรียน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาคควรผลักดันให้ครูใช้เครื่องมือคัดกรองที่มีมาตรฐาน และ อบรมครูให้ใช้งานได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ควรมีการวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนทุกภาคเรียนเมื่อพบพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลง เพื่อให้การช่วยเหลือเป็นไปอย่างเหมาะสม ผู้บริหารควรกำหนด นโยบายให้ครู ผู้ปกครอง และบุคลากรทางการศึกษา มีส่วนร่วมในการคัดกรองนักเรียนโดยใช้ แบบประเมินร่วมกัน เพื่อให้ข้อมูลครบถ้วนและแม่นยำ

3.3 ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน พบว่า ผู้บริหารควรสนับสนุนกิจกรรมที่พัฒนาศักยภาพของนักเรียนในด้านต่าง ๆ เช่น วิชาการ กีฬา ศิลปะ และอาชีพ ตามความสนใจของนักเรียน เพื่อให้ นักเรียนได้พัฒนาในด้านที่ถนัดและสนใจ การมีระบบติดตามและช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยง อย่างเป็นระบบ โดยให้ครูที่ปรึกษาคอยดูแลและให้คำแนะนำ จะช่วยให้ นักเรียนได้รับการสนับสนุนที่เหมาะสมและสามารถพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้น

3.4 ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาคควรผลักดันให้โรงเรียนมีมาตรการเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียน เพื่อให้ครูสามารถติดตามสถานการณ์ได้ทันทีและมีการตอบสนองอย่างรวดเร็ว พร้อมจัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาด้านสุขภาพจิตและพฤติกรรม เพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาพฤติกรรมและให้คำแนะนำที่เหมาะสม การกำหนดให้ ครูที่ปรึกษาติดตามพฤติกรรมของนักเรียนที่มีแนวโน้มเสี่ยง และ จัดทำรายงานผลเป็นประจำทุกเดือน จะช่วยให้การดูแลนักเรียนมีประสิทธิภาพและสามารถติดตามผลการพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง

3.5 ด้านการส่งต่อนักเรียน พบว่า โรงเรียนควรทำข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) กับ โรงพยาบาล ศูนย์สุขภาพจิต หรือหน่วยงานเอกชน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญ ควรจัดตั้งคณะทำงานประสานงานระหว่างครู ฝ่ายปกครอง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การส่งต่อนักเรียน เป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ และเก็บข้อมูลของนักเรียน เพื่อให้ส่งต่อการส่งต่อนักเรียนไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5. อภิปรายผล

1. การบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษกลุ่ม 8 พบว่าโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าโรงเรียนได้ดำเนินการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจนและสอดคล้องกับแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารที่มีบทบาทสำคัญในการติดตามและประเมินผลการ

ดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ยังมีการประชุมชี้แจงแนวทางการดำเนินงานให้ครูและบุคลากรในโรงเรียนได้รับทราบและเข้าใจอย่างทั่วถึง การทำงานร่วมกันของครูและบุคลากรภายในโรงเรียนได้ส่งเสริมการดำเนินงานที่มีระบบและประสิทธิผล โดยการรายงานผลต่อผู้บริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและปลอดภัยสำหรับนักเรียน ผลลัพธ์จากการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดังกล่าวจึงทำให้โรงเรียนราชประชานุเคราะห์สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และอยู่ในระดับมากในการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่กล่าวถึงการมีนโยบายและการบริหารที่มีระบบในการพัฒนานักเรียนอย่างต่อเนื่องของกรดา มลิลลา (2564, น.91-97) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ตามความคิดเห็นผู้บริหารสถานศึกษาและ ครูผู้สอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากการข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 มีความเห็นตรงกัน ในด้านความสำคัญของกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการปฏิบัติหน้าที่ และยึดถือองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมพัฒนานักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหาที่นักเรียน และ การส่งต่อนักเรียน ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าครูในพื้นที่มีแนวทางปฏิบัติที่เป็นระบบและให้ความสำคัญกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในทุกมิติ ส่งผลให้การบริหารระบบดังกล่าวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เช่นเดียวกับผลการวิจัยของขวัญเนตร มูลทองจาด (2564, น.70-81) ได้ศึกษาเรื่องการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนวัดอุดมรังสี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดอุดมรังสี ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดอุดมรังสี โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดอุดมรังสีมีการวางแผนและดำเนินการอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมทุกด้าน ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลผ่านการใช้แบบประเมิน SDQ และการเยี่ยมบ้าน การคัดกรองนักเรียนและการจัดกลุ่มเป็นกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มพิเศษ เพื่อการดูแลที่เหมาะสม การส่งเสริมและพัฒนานักเรียนผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพ การป้องกันและแก้ไขปัญหาด้วยการบริการคำปรึกษา และการส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหาซับซ้อนให้ได้รับการช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญ การดำเนินการทั้งหมดนี้ช่วยให้โรงเรียนสามารถตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของจุฑามาศ ศรีพล (2567, น.56-59) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 โดยภาพรวมและรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก เป็นเพราะนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้โรงเรียนมีการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทำให้ผู้บริหารและครูในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2. ผลการเปรียบเทียบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 8 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1) ครูที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่ม 8 โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ อาจเป็นผลมาจากแนวปฏิบัติของครูผู้สอนในโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 8 ที่ให้ความสำคัญต่อการปฏิบัติต่อบุคลากรอย่างเสมอภาคโดยไม่จำกัดเพศ ตลอดจนมี แนวทางในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรอย่างเท่าเทียมกัน ส่งผลให้ ครูเพศชายและครูเพศหญิงมีแนวคิดต่อการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในลักษณะที่ไม่แตกต่างกันโดยภาพรวม อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างที่พบใน ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล อาจสะท้อนถึง บทบาทหรือแนวทางการปฏิบัติงานที่แตกต่างกันของครูแต่ละเพศ โดย ครูเพศหญิงอาจมีแนวโน้มในการเอาใจใส่และสังเกตพฤติกรรมนักเรียนในเชิงลึกมากกว่า ขณะที่ ครูเพศชายอาจเน้นการดูแลในภาพรวมและด้านวินัย ส่งผลให้เกิดความแตกต่างในการรับรู้และประเมินผลต่อการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล สอดคล้องกับการศึกษาของ ญาณิศา เขี่ยมสิริวุฒิ (2564, น.82-92) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องการจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 ซึ่งผลการเปรียบเทียบของนักการศึกษาที่กล่าวมาทั้งหมดพบว่า ครูที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของกรดา มลิลลา (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิเขต 1 พบว่าความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบที่มีเพศ อายุ และระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับ จุฑามาศ ศรีพล (2567, น.56-59) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่า ครูที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่ได้เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจเป็นเพราะครูในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กทั้งเพศชายและเพศหญิงมีการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่ได้ขึ้นอยู่กับเพศ มีหลักการดำเนินงานที่สอดคล้องตามเป้าประสงค์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ส่งผลให้ครูทั้งเพศชายและเพศหญิงมีการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในทิศทางเดียวกัน

2) ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่ม 8 โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ในด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ อาจเป็นผลมาจากแนวทางการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 8 ที่มุ่งเน้นการส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนา

ทักษะอย่างต่อเนื่องให้แก่ครูทุกระดับการศึกษา ส่งผลให้ครูไม่ว่าจะมีระดับการศึกษาต่างกัน ก็มีความเข้าใจต่อระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่แตกต่างกันโดยภาพรวม อย่างไรก็ตามความแตกต่างที่พบในด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล อาจสะท้อนถึงระดับความรู้ความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลรายบุคคลและการใช้เครื่องมือเชิงลึกที่แตกต่างกัน โดยครูที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าอาจมีทักษะในการสังเกต วิเคราะห์ และเข้าใจนักเรียนแต่ละรายได้ดีกว่า ขณะที่ครูที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าอาจยังขาดประสบการณ์หรือความเชี่ยวชาญในการดำเนินการในเชิงลึก ส่งผลให้เกิดความแตกต่างในการรับรู้และประเมินผลต่อการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล สอดคล้องกับการศึกษาของ รัชพล เทียงดี (2563, น.50-56) ที่ได้ทำการศึกษารื่อง การศึกษาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 และสอดคล้องกับการศึกษาของญาณิศยา เยี่ยมสิริวุฒิ (2564, น.82-92) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 ซึ่งผลการเปรียบเทียบของนักการศึกษาที่กล่าวมาทั้งหมดพบว่า ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

3) ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่ม 8 โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่าง ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีแนวปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานและได้รับการยอมรับจากครูทุกกลุ่มประสบการณ์ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องในการบริหารงาน แม้ว่าครูที่มีประสบการณ์ต่างกันจะมีมุมมองที่หลากหลาย แต่ผลการประเมินการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนกลับไม่แตกต่างกัน โดยสาเหตุที่ครูทุกกลุ่มประสบการณ์มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันนั้น มาจากการดำเนินงานที่มีมาตรฐานและระบบการบริหารที่ชัดเจน ครูทุกกลุ่มได้รับการอบรมและชี้แจงแนวทางการดำเนินงานอย่างทั่วถึง รวมถึงการมีส่วนร่วมในการจัดทำและติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งเสริมให้ครูมีความเข้าใจในกระบวนการและสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ตามมาตรฐานเดียวกัน นอกจากนี้ การทำงานร่วมกันของครูทุกกลุ่มยังช่วยสร้างความมั่นใจในการดำเนินงาน และเป็นการสะท้อนถึงความเข้มแข็งของการบริหารที่ไม่ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของครูแต่ละคน แต่ขึ้นอยู่กับระบบและแนวทางที่มีความชัดเจนและสอดคล้องในการปฏิบัติ เช่นเดียวกับการศึกษาของกษิณีพงษ์ ไวศยะชญกุล และ ภาวิตา ธาราศรีสุทธิ (2564) ที่ได้ทำการศึกษาความคิดเห็นของครูที่มีต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขตเบญจบุรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร พบว่าครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน ไม่มีความคิดเห็นที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ และสอดคล้องกับการศึกษาของญาณิศยา เยี่ยมสิริวุฒิ (2564, น. 82-92) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 ซึ่งผลการเปรียบเทียบของนักการศึกษาที่กล่าวมาทั้งหมด พบว่า ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

4) ครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนราชประชานุเคราะห์แต่ละแห่งมีความคิดเห็นต่อการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามเมื่อนำมาพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งสอดคล้องกับ

สมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจมาจากการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนราชประชานุเคราะห์แต่ละแห่ง ที่มีบริบทของโรงเรียนที่หลากหลายทั้งในด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ซึ่งส่งผลต่อความต้องการและลักษณะของนักเรียนที่ได้รับการดูแล รวมทั้งข้อจำกัดในด้านทรัพยากร เช่น จำนวนครู ขนาดโรงเรียน และการฝึกอบรมที่แตกต่างกัน ทั้งนี้โรงเรียนที่มีทรัพยากรมากกว่ามักมีความสามารถในการจัดสรรเวลาและทรัพยากรได้ดีกว่า ทำให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น ขณะที่โรงเรียนที่มีข้อจำกัดอาจพบความยากลำบากในการให้การดูแลที่ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพเท่าเทียมกัน นอกจากนี้ ปัจจัยอื่น ๆ เช่น การสนับสนุนจากผู้บริหาร ความเข้าใจในการบริหารงาน และการมีส่วนร่วมจากชุมชนและผู้ปกครอง ก็มีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางและประสิทธิภาพของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการพิจารณาบริบทและความพร้อมของแต่ละโรงเรียนในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การเข้าใจความแตกต่างและข้อจำกัดเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาระบบที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับความต้องการของนักเรียนในแต่ละบริบท เพื่อให้การดูแลช่วยเหลือสามารถตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนได้อย่างครบถ้วนและมีประสิทธิผลจึงทำให้ความคิดเห็นของครูต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีแตกต่างกันในบางด้าน ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นในการปรับแนวทางการบริหารจัดการให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน สอดคล้องกับ สุมลรัตน์ เหล่าอยู่คง (2566, น.75-82) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษของศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง กรุงเทพมหานคร พบว่า จำแนกตามสถานที่ปฏิบัติงาน พบว่า ครูที่ปฏิบัติงานในศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง ดินแดง มีความคิดเกี่ยวกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ แตกต่างจากครูที่ปฏิบัติงานในหน่วยบริการ โดยรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการรวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 8 ตามความคิดเห็นของครู พบว่า 1) ผู้บริหารควรมีมาตรการเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียน โดยใช้ระบบติดตามแบบเรียลไทม์ เพื่อให้ครูสามารถติดตามสถานการณ์ได้ทันที 2) ผู้บริหารผลักดันให้โรงเรียนมีการทำข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) กับโรงพยาบาล ศูนย์สุขภาพจิต หรือหน่วยงานเอกชน เพื่อให้การช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ 3) ผู้บริหารควรสนับสนุนให้โรงเรียนสร้างเครือข่ายสนับสนุนช่วยเหลือนักเรียนในระยะยาว โดยร่วมมือกับองค์กรภายนอกที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ เนื่องจากโรงเรียนราชประชานุเคราะห์เป็นโรงเรียนประจำที่เปิดรับนักเรียนด้อยโอกาสให้ได้รับการศึกษา นักเรียนจึงมักเผชิญกับปัญหาหลากหลาย ทั้งปัญหาครอบครัว สภาพแวดล้อมทางสังคม และพฤติกรรมเสี่ยง ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้และพัฒนาการในระยะยาว การที่นักเรียนพักอาศัยอยู่ในโรงเรียนตลอดระยะเวลาการศึกษา ส่งผลให้สถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการดูแลและให้ความช่วยเหลืออย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ การนำระบบติดตามแบบเรียลไทม์มาใช้จะช่วยให้ครูสามารถเฝ้าระวังและประเมินสถานการณ์ได้อย่างทันทั่วถึง ลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นและส่งเสริมการให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสมกับสภาพปัญหาของนักเรียน นอกจากนี้ นักเรียนบางรายจำเป็นต้องได้รับการดูแลจากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง เช่น นักจิตวิทยา แพทย์ หรือเจ้าหน้าที่สังคมสงเคราะห์ อย่างไรก็ตาม โรงเรียนอาจมี

ข้อจำกัดด้านบุคลากรและทรัพยากรในการให้บริการดังกล่าว การจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) กับโรงพยาบาล ศูนย์สุขภาพจิต หรือหน่วยงานภาคเอกชน จึงเป็นแนวทางที่สามารถส่งเสริมให้การช่วยเหลือนักเรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น อีกทั้ง การเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียน และการเตรียมความพร้อมให้สามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมั่นคง จำเป็นต้องมีเครือข่ายสนับสนุนที่ยั่งยืน การสร้างความร่วมมือกับองค์กรภายนอก เช่น หน่วยงานรัฐ มูลนิธิ หรือองค์กรเอกชน จะช่วยให้โรงเรียนสามารถให้การสนับสนุนในระยะยาว ทั้งในด้านทุนการศึกษา การฝึกอบรมทักษะชีวิต และการให้คำปรึกษาเชิงลึก ดังนั้น การดำเนินมาตรการดังกล่าวจึงเป็นแนวทางที่สามารถเสริมสร้างประสิทธิภาพของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ให้มีความครอบคลุม เป็นระบบ และสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ผู้บริหารและครู ควรนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียน เพื่อให้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และควรพัฒนา ระบบฐานข้อมูลดิจิทัล ที่สามารถบันทึก ติดตาม และแจ้งเตือนข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับนักเรียนได้แบบเรียลไทม์ ทำให้สามารถให้ความช่วยเหลือได้อย่างทันท่วงที

1.2 สถานศึกษาควรขยายเครือข่ายการสนับสนุนจากชุมชนและองค์กรภายนอก โดยการสร้างความร่วมมือกับศูนย์สุขภาพจิตในชุมชน หรือการจัดกิจกรรมร่วมกับองค์กรที่สนับสนุนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เพื่อให้การดูแลและส่งเสริมการพัฒนานักเรียนมีความยั่งยืนและมีความเชื่อมโยงที่ดีกับชุมชน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

2.2 ควรศึกษาโมเดลการส่งเสริมสุขภาพจิตและการจัดการความเครียดของนักเรียนในโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เพื่อการให้คำปรึกษา การฝึกทักษะ การจัดการอารมณ์ หรือการทำกิจกรรมเพื่อคลายเครียดที่มีต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ และผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักเรียน

2.3 ควรศึกษาบทบาทความร่วมมือของผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอกที่มีผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาและช่วยเหลือนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษหรือปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

เอกสารอ้างอิง

กรดา มลิลลา. (2564). การบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
 การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *แนวทางการจัดการศึกษาในสถานศึกษา*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). *แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาตามกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *แนวทางการดำเนินระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กษิณิพงษ์ ไวชะยานุกุล, & ภาวิดา ธาธาศรีสุทธิ. (2564). ความคิดเห็นของครูที่มีต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขตเบญจบุรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 6(1), 1–10.
- ขวัญเนตร มูลทองจาด. (2564). การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนวัดอุดมรังสี. *วารสารการศึกษาพิเศษ*, 70–81.
- คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). *รายงานผลการศึกษาความต้องการและแนวทางการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทย*. กระทรวงศึกษาธิการ.
- คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). *รายงานสถานการณ์พฤติกรรมเสี่ยงของเด็กและเยาวชนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- จุฑามาศ ศรีพล. (2567). *การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 (สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- โหมศรี ศรีรุ่งสุขจินดา. (2557). *การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มาโนช กุลนาแพง. (2555). *แนวทางการบริหารและพัฒนาาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัชพล เทียงดี. (2563). *การศึกษากาการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ศิวา ขุนชำนาญ. (2564). *การบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 1 (สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- สาธิตี ส่งสอน. (2566). *การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย (การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง)*. มหาวิทยาลัยพะเยา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). *ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน: หลักการ แนวคิด*

- และทิศทางในการดำเนินงาน (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2556). *คู่มือการบริหารโรงเรียนในโครงการพัฒนาการบริหารรูปแบบนิติบุคคล*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). *การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- สำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 8. (2564). *ข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ทั้ง 6 แห่ง*. สงขลา: สำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 8.
- สุมลรัตน์ เหล่าอยู่คง. (2566). *การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษของคุณ์ การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง กรุงเทพมหานคร (การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง)*. มหาวิทยาลัยพะเยา.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*(3), 607–610.

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3

**Guidelines for Developing Leadership in the 21st Century for School
Administrators Under Khon Kaen Primary Educational Service Area
Office Area 3**

สุพัฒน์ กุลชัย¹, สมศักดิ์ ภูมิทอง², ธนาศักดิ์ ศิริบุญยพันธ์³

^{1,2,3}คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย, ขอนแก่น, ประเทศไทย

Suphat Khulchai¹, Somsak Poomkong², Tanasak Siripoonyanan³
^{1,2,3}Education and Liberal Arts Asia Graduate College, Khon Kaen, Thailand

✉: kulchai16@gmail.com
(Corresponding Email)

Received: 03 April 2024; Revised: 08 April 2025; Accepted: 18 April 2025
© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 และ 2) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 วิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 297 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดย เปิดตารางของเครจซี่และมอร์แกน โดยสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ และสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถามมาตรฐานค่า 5 ระดับ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบประเมิน ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ค่าดัชนีความสอดคล้องมีค่าเท่ากับ 0.8 -1.00 ค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.45 - 0.89 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.99 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการสร้างและปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์สู่สังคมยุคดิจิทัล ($\bar{X} = 3.95$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการพัฒนาความเชี่ยวชาญสู่ความเป็นมืออาชีพ ($\bar{X} = 3.88$) 2. สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.79$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการเปิดรับองค์ความรู้ใหม่สร้างสังคมแห่งปัญญา ($\bar{X} = 4.86$)

และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการสร้างและปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์สู่สังคมยุคดิจิทัล ($\bar{X} = 4.74$) 3. การประเมินความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 พบว่าโดยรวม มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น $PNI_{modified} = 0.2249$ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการพัฒนาความเชี่ยวชาญสู่ความเป็นมืออาชีพ มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นมากที่สุด ($PNI_{modified} = 0.2448$) ด้านการเปิดรับองค์ความรู้ใหม่สร้างสังคมแห่งปัญญา มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified} = 0.2398$) ด้านการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified} = 0.2211$) ด้านการคิดค้นนวัตกรรมหรือบริการใหม่ๆ มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified} = 0.2188$) และด้านการสร้างและปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์สู่สังคมยุคดิจิทัล มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified} = 0.2000$) ตามลำดับ 4. แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ประกอบด้วย 5 ด้าน 15 แนวทาง ดังนี้ 1) ด้านการพัฒนาความเชี่ยวชาญสู่ความเป็นมืออาชีพ มี 3 แนวทาง 2) ด้านการเปิดรับองค์ความรู้ใหม่สร้างสังคมแห่งปัญญา มี 3 แนวทาง 3) ด้านการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มี 3 แนวทาง 4) ด้านการคิดค้นนวัตกรรมหรือบริการใหม่ๆ มี 3 แนวทาง และ 5) ด้านการสร้างและปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์สู่สังคมยุคดิจิทัล มี 3 แนวทาง โดยภาพรวมมีผลการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.93 และมีผลการประเมินความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.77

คำสำคัญ: แนวทาง; ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21; สภาพปัจจุบัน; สภาพที่พึงประสงค์

Abstract

The research aimed to study 1) the current status, the desired status, and the leadership needs in the 21st century of school administrators under the Office of the Primary Educational Service Area, Khon Kaen Area 3 and 2) the guidelines for developing leadership in the 21st century of school administrators under the Office of the Primary Educational Service Area, Khon Kaen Area 3. This research was mixed-method research. The samples were 297 school administrators and teachers. The sample size was determined by opening the Krejci and Morgan table using stratified random sampling and simple random sampling. The research instruments were a 5-level rating scale questionnaire, a semi-structured interview form, an appropriateness and feasibility assessment form, the index of consistency was 0.8-1.00, the discrimination power of each item was between 0.45-0.89, and the reliability of the entire questionnaire was 0.99. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation, the Priority of Needs Index ($PNI_{modified}$), and content analysis. The results of the research were as follows: 1. The current situation is at a high level overall ($\bar{X} = 3.91$) and when considering each aspect, it was found that all aspects were at a high level. The aspect with the highest average value was the aspect of creating and changing visions for a digital society ($\bar{X} = 3.95$) and the aspect with the lowest average value was the aspect of developing expertise to become a professional ($\bar{X} = 3.88$). 2. The desired state of academic leadership in the 21st

century of school administrators under the Office of the Primary Educational Service Area 3, Khon Kaen, was at a high level overall ($\bar{X} = 4.79$) and when considering each aspect, it was found that all aspects were at a high level. The aspect with the highest average value was the aspect of accepting new knowledge to create an intellectual society ($\bar{X} = 4.86$) and the aspect with the lowest average value was the aspect of creating and changing visions for a digital society ($\bar{X} = 4.74$). 3. The assessment of the needs of academic leadership in the 21st century of school administrators under the Office of the Primary Educational Service Area 3, Khon Kaen, found that overall, the need index value was $PNI_{\text{modified}} = 0.2249$ and when considering each aspect Ranked from most to least, they are: Developing expertise to become a professional, with the highest need index ($PNI_{\text{modified}} = 0.2448$), accepting new knowledge to create a society of knowledge, with the need index ($PNI_{\text{modified}} = 0.2398$), promoting the use of information technology, with the need index ($PNI_{\text{modified}} = 0.2211$), creating new innovations or services, with the need index ($PNI_{\text{modified}} = 0.2188$), and creating and changing visions for a digital society, with the need index ($PNI_{\text{modified}} = 0.2000$), respectively. 4. Guidelines for developing leadership in the 21st century for educational administrators Under the jurisdiction of the Office of the Primary Education Area, Khon Kaen Area 3, consisting of 5 areas and 15 approaches as follows: 1) Developing expertise to become a professional, with 3 approaches; 2) Accepting new knowledge to create a society of knowledge, with 3 approaches; 3) Promoting the use of information technology, with 3 approaches; 4) Inventing new innovations or services, with 3 approaches; and 5) Creating and changing visions for a digital society, with 3 approaches. Overall, the results of the evaluation of suitability were at the highest level, with an average of 4.93, and the results of the evaluation of feasibility were at the highest level, with an average of 4.77.

Keywords: guidelines; the 21st Century Leadership; current condition; desired condition

1. บทนำ

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคศตวรรษที่ 21 (ค.ศ. 2001-2100) ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของวิถีการดำเนินชีวิตของคนในยุคปัจจุบัน เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินธุรกรรมต่าง ๆ ทั้งด้านการเงิน การสื่อสาร หรือการ ปฏิบัติงาน การเข้าถึงแหล่งข้อมูล ข่าวสาร หรือแม้แต่การเรียนรู้ที่ไม่มีขอบเขตและข้อจำกัด ผู้คนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายผ่านเครื่องมือที่หลากหลาย ในขณะที่เดียวกันก็สามารถนำเสนอข้อมูล ข่าวสารสู่สาธารณะได้อย่างง่ายดายและรวดเร็วเช่นกัน กระแสการปรับเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ส่งผลต่อวิถีการดำรงชีวิตของคนอย่างทั่วถึง เทคโนโลยีสารสนเทศเข้าไปมีบทบาทอย่างมาก เกิดการแลกเปลี่ยนทรัพยากรระหว่างประเทศ จึงทำให้แต่ละประเทศมุ่งเข้าสู่ สังคมพหุวัฒนธรรม (วิจารณ์ พานิช, 2555) ภาคการศึกษาจำเป็นต้องตื่นตัวและเตรียมพร้อม จัดการ เรียนรู้ให้ผู้เรียนมีทักษะการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 เพื่อสามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข นักคิดต่างเรียกชื่อยุคนี้แตกต่างกันออกไป โดย ทอฟเลอร์ (2538) เรียกว่า ยุคคลื่นลูกที่สาม (The Third Wave) โดยมองว่าการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกจะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีลักษณะ “ทั้งโลก” (Global) ไม่ว่าจะเป็น

ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ฯลฯ โดยมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยเป็นตัวขับเคลื่อน ในขณะที่ ชมิดท์ และโคเฮน (2557) เรียกยุคนี้ว่า ยุคดิจิทัลเปลี่ยนโลก (The New Digital Age) นอกจากนี้แล้วยังถูกเรียกในชื่ออื่น ๆ อีกว่าเป็น “ยุคโลกไร้พรมแดน” (Borderless World) ยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) (จินตนา สุจจันท์, 2556 เรียกว่าเป็นยุค “หลังสังคมฐานความรู้” (Post knowledge - based society)

ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา (Leadership in the 21st Century of Educational Institution Administrators) หมายถึง ผู้นำต้องมีความเข้าใจในเนื้อหาวิชาการ การประเมินผล และเทคนิคการสอน มีการทำงานเพื่อเสริมสร้างทักษะร่วมกับครู การรวบรวม วิเคราะห์ และการใช้ข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจ แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำมาจาก สมาชิกทุกคนร่วมกัน แต่ก็ได้หมายความว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะปลีกตัวจากความรับผิดชอบนี้ ออกไป แต่กลับจะต้องสนับสนุนให้มีความรับผิดชอบร่วม (Shared Responsibility) ในการระบупัญญา การสร้างทางเลือก และการนำไปปฏิบัติสำหรับผู้นำในศตวรรษที่ 21 บางทักษะมีความสำคัญยิ่ง เช่น ทักษะการสร้างทีมงาน (Team Building) ทักษะการจัดการความขัดแย้ง (Conflict Management) เพื่อให้เกิดความมั่นใจได้ถึงสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เป็นสากล (Universal Learning Environments) ที่เกิดขึ้นในทุก ๆ ห้องเรียน ซึ่งผู้นำสถานศึกษาโดยตำแหน่ง (Designed Leader) เพียงลำพัง ไม่สามารถทำให้บรรลุผลในภารกิจงานที่มากมายนี้ได้ (วิโรจน์ สารรัตน์, 2556)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 เป็นอีกหน่วยงานหนึ่งที่มีการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 นอกจากมุ่งพัฒนาเยาวชนให้สามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ต่อยอดจากความรู้เดิมของคนรุ่นก่อนแล้ว ยังต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการในการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง ของสังคม เศรษฐกิจวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การเมืองการปกครองและโครงสร้างประชากร ในปัจจุบันและอนาคต สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีเขตบริการการศึกษาครอบคลุมสถานศึกษา รวม 5 อำเภอ จำนวน 168 โรงเรียน ซึ่งจากรายงานผลการดำเนินงาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 พบว่า ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพมนุษย์ เพื่อพัฒนาผู้บริหารและบุคลากรครูในการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 และเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณลักษณะ สมรรถนะในศตวรรษที่ 21 นั้น พบว่าปัญหาและอุปสรรคเนื่องจาก ผู้บริหาร ครูขาดความเข้าใจ ขาดเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 อีกทั้งครูผู้สอนขาดการวางแผน ออกแบบการจัดการเรียนรู้และการวัดประเมินผลผู้เรียนอย่างมีคุณภาพ ในการส่งเสริมผู้เรียนให้มีสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 และนักเรียนขาดความรู้ ทักษะ คุณลักษณะ สมรรถนะ ในศตวรรษที่ 21

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจทำการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำที่เหมาะสมกับศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 3 และเพื่อเป็นข้อมูลให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้การวางแผน แก้ไข ตลอดจน การบริหารงานที่เหมาะสมกับศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ต่างๆ ต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3
- 2.2 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ **ระยะที่ 1** เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขตประชากรที่ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 จำนวน 1,301 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้จากการเปิดตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) จำนวน 297 คน แบ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 140 คน ครู 157 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified random sampling) ตามพื้นที่อำเภอ และวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ที่มีลักษณะเป็นแบบตอบสนองคู่ (Dual - Response Format) มีค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง 0.45 - 0.89 ค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการหาค่า IOC ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 และหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามทั้งฉบับและมีค่าเชื่อมั่นเท่ากับ 0.99 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้เทคนิค Modified Priority Needs Index: (PNI_{modified}) ในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 โดยสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis)

4. ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 จากกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 จำนวน 297 คน โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตารางที่ 6 – 13 ตารางที่ 6 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 โดยรวมและรายด้าน

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3

ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			ความต้องการ จำเป็น	
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	PNI Modified	ลำดับที่
1. ด้านการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ	3.89	0.37	มาก	4.75	0.45	มากที่สุด	0.2211	3
2. ด้านการเปิดรับองค์ความรู้ใหม่สร้างสังคมแห่งปัญญา	3.92	0.40	มาก	4.86	0.35	มากที่สุด	0.2398	2
3. ด้านการคิดค้นนวัตกรรมหรือบริการใหม่ๆ	3.93	0.42	มาก	4.79	0.41	มากที่สุด	0.2188	4
4. ด้านการพัฒนาความเชี่ยวชาญสู่ความเป็นมืออาชีพ	3.88	0.45	มาก	4.83	0.39	มากที่สุด	0.2448	1

ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			ความต้องการ จำเป็น	
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	PNI Modified	ลำดับที่
5. ด้านการสร้างและปรับเปลี่ยน วิสัยทัศน์สู่สังคมยุคดิจิทัล	3.95	0.60	มาก	4.74	0.44	มากที่สุด	0.2000	5
รวม	3.91	0.45	มาก	4.79	0.41	มากที่สุด	0.2249	-

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$) และเมื่อและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการสร้างและปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์สู่สังคมยุคดิจิทัล ($\bar{X} = 3.95$) ด้านการคิดค้นนวัตกรรมหรือบริการใหม่ๆ ($\bar{X} = 3.93$) ด้านการเปิดรับองค์ความรู้ใหม่สร้างสังคมแห่งปัญญา ($\bar{X} = 3.92$) ด้านการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ($\bar{X} = 3.89$) และด้านการพัฒนาความเชี่ยวชาญสู่ความเป็นมืออาชีพ ($\bar{X} = 3.88$) ตามลำดับ

สภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.79$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการเปิดรับองค์ความรู้ใหม่สร้างสังคมแห่งปัญญา ($\bar{X} = 4.86$) ด้านการพัฒนาความเชี่ยวชาญสู่ความเป็นมืออาชีพ ($\bar{X} = 4.83$) ด้านการคิดค้นนวัตกรรมหรือบริการใหม่ๆ ($\bar{X} = 4.79$) ด้านการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ($\bar{X} = 4.75$) และด้านการสร้างและปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์สู่สังคมยุคดิจิทัล ($\bar{X} = 4.74$) ตามลำดับ

การประเมินความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 พบว่าโดยรวม มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น $PNI_{Modified} = 0.2249$ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการพัฒนาความเชี่ยวชาญสู่ความเป็นมืออาชีพ มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นมากที่สุด ($PNI_{Modified} = 0.2448$) ด้านการเปิดรับองค์ความรู้ใหม่สร้างสังคมแห่งปัญญา มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified} = 0.2398$) ด้านการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified} = 0.2211$) ด้านการคิดค้นนวัตกรรมหรือบริการใหม่ๆ มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified} = 0.2188$) และด้านการสร้างและปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์สู่สังคมยุคดิจิทัล มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified} = 0.2000$) ตามลำดับ

5. อภิปรายผล

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ซึ่งผู้วิจัยมีประเด็นการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

5.1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 โดยรวม 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับสภาพปัจจุบันจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการสร้างและปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์สู่สังคมยุคดิจิทัล ด้านการคิดค้นนวัตกรรมหรือบริการใหม่ๆ ด้านการเปิดรับองค์ความรู้ใหม่สร้างสังคมแห่งปัญญา ด้านการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านการพัฒนาความเชี่ยวชาญสู่ความเป็นมืออาชีพ ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 เป็นผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมากโดยเฉพาะด้านการสร้างและปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์สู่สังคมยุคดิจิทัล ทั้งนี้เป็นการสร้างและปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์สู่สังคมยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาการศึกษาให้ทันสมัยและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี ผู้บริหารจึงควรมีการกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการพัฒนาสถานศึกษา และการวางแผนเพื่ออนาคต ซึ่งสอดคล้องกับ ชีวิน อ่อนลออ (2563) ได้ทำการวิจัย เรื่องภาวะผู้นำยุคดิจิทัลสำหรับนักบริหารการศึกษา ได้กล่าวว่าจากบริบทของการเปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็วอันเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีนักบริหารการศึกษา จะต้องสามารถบริหารการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลได้อย่างยั่งยืน คือความสามารถของนักบริหารการศึกษาที่สามารถนำพาองค์กร สถานศึกษา พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่มีโอกาสเกิดขึ้น อย่างรวดเร็ว และมีโอกาสที่จะเกิดขึ้นได้บ่อยครั้งยิ่งขึ้น

สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 โดยรวม 5 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับสภาพที่พึงประสงค์จากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการเปิดรับองค์ความรู้ใหม่สร้างสังคมแห่งปัญญา ด้านการพัฒนาความเชี่ยวชาญสู่ความเป็นมืออาชีพ ด้านการคิดค้นนวัตกรรมหรือบริการใหม่ๆ ด้านการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านการสร้างและปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์สู่สังคมยุคดิจิทัล ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 เป็นผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมากที่สุดโดยเฉพาะด้านการเปิดรับองค์ความรู้ใหม่สร้างสังคมแห่งปัญญา การที่ผู้บริหารเปิดรับองค์ความรู้ใหม่และมีการแสวงหาความรู้ ทักษะ และข้อมูลใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง ก็เพื่อพัฒนาตนเอง พัฒนาสถานศึกษาและสังคมให้มีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ทิพวรรณ ล้วนปสิทธิสกุล (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่องคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาของนโยบายไทยแลนด์ 4.0. กล่าวว่า ผู้บริหารจำเป็นที่จะต้องมีการเปิดรับองค์ความรู้ใหม่ๆ มีความ

เข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีการสื่อสารและเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ เพื่อให้สามารถที่จะเลือกใช้กับ การบริหารสถานศึกษาให้ได้อย่างเหมาะสม คุ่มค่าและเพียงพอต่อการใช้งาน ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นและแสดงศักยภาพทางด้านการบริหารและจัดสภาพแวดล้อมต่างๆ ของสถานศึกษาให้มีความทันสมัยเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นซึ่งนอกจากจะมีผลต่อภาพลักษณ์ของสถานศึกษาในชุมชนแล้วยังจะทำให้สถานศึกษาเป็นที่ไว้วางใจชุมชนในการจัดการศึกษาที่มี คุณภาพได้อย่างยั่งยืน

ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ได้แก่ ด้านการพัฒนาความเชี่ยวชาญสู่ความเป็นมืออาชีพ ด้านการเปิดรับองค์ความรู้ใหม่สร้างสังคมแห่งปัญญา ด้านการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการคิดค้นนวัตกรรมหรือบริการใหม่ๆ และด้านการสร้างและปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์สู่สังคมยุคดิจิทัล ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 เล็งเห็นว่า การพัฒนาความเชี่ยวชาญสู่ความเป็นมืออาชีพนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งเพราะเป็นแนวทางเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการศึกษา ผู้บริหารที่มีความเป็นมืออาชีพสามารถกำหนดนโยบายและแนวทางพัฒนาสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ อรรถะ ภาวะเต และ บุญชม ศรีสะอาด (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 กล่าวว่า การพัฒนาความเชี่ยวชาญสู่ความเป็นมืออาชีพ เพื่อใช้แนวทางในการวางแผนและพัฒนาความก้าวหน้าของบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้นเกี่ยวกับงานในหน้าที่ โดยมีบุคลากรที่เป็นแกนนำหลักในการพัฒนาความรู้ความสามารถ บูรณาการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการองค์กร ผ่านทักษะความรู้ใหม่ ๆ เพื่อลดเวลาและเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และมีการวัดและประเมินผลการ ปฏิบัติงานของบุคลากรในการพัฒนาตนเองเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาการเรียนการสอน

5.2 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ทั้ง 5 ด้าน มีจำนวน 15 แนวทาง มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปใช้เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจากแนวทางได้ถูกพัฒนาขึ้น โดยผ่านกระบวนการสร้างและพัฒนาแนวทางตามหลักการและทฤษฎีที่ถูกต้อง โดยมีการศึกษาและได้มาทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพเชิงประจักษ์ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับหลักการและข้อมูลพื้นฐานของการพัฒนาแนวทาง ทำให้ได้แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ทั้ง 5 ด้าน จำนวน 15 แนวทางปฏิบัติ ซึ่งสามารถนำแนวทางการ

ปฏิบัติไปได้จริงในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารการศึกษา ทั้ง 5 ด้าน ซึ่งผู้วิจัยสามารถอภิปรายแต่ละด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 ด้านการพัฒนาความเชี่ยวชาญสู่ความเป็นมืออาชีพ เมื่อนำสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของแต่ละตัวชี้วัดในด้านการพัฒนาความเชี่ยวชาญสู่ความเป็นมืออาชีพ มาหาค่าดัชนีความจำเป็น พบว่า ผู้บริหารพัฒนาความเป็นมืออาชีพ ด้วยวิธีการเรียนรู้สื่อสังคมออนไลน์ มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นอยู่ในลำดับแรก เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาความเป็นมืออาชีพผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เพราะเป็นช่องทางที่ช่วยเสริมสร้างทักษะและองค์ความรู้ที่ทันสมัย ตอบโจทย์การบริหารการศึกษาในศตวรรษที่ สอดคล้องกับ ฉัตรสิรินทร์ มีสุข และคณะ (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาความเป็นผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ ในยุคนิวนอร์มัล พบว่า การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพในยุคนิวนอร์มัล ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีกลยุทธ์ ในการบริหารจัดการ พัฒนาศักยภาพ และความสามารถในการนำองค์กรทางการศึกษาแบบมืออาชีพในยุคนิวนอร์มัลที่ทั่วโลกต้องปรับเปลี่ยนผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ

ด้านที่ 2 ด้านการเปิดรับองค์ความรู้ใหม่สร้างสังคมแห่งปัญญา เมื่อนำสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของแต่ละตัวชี้วัดในด้านการเปิดรับองค์ความรู้ใหม่สร้างสังคมแห่งปัญญา มาหาค่าดัชนีความจำเป็น พบว่าผู้บริหารมีการเปิดโอกาสให้บุคลากรที่มีความสนใจในการพัฒนาสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นอยู่ในลำดับแรก เนื่องจากความสำคัญของการเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ในสถานศึกษาเพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกัน เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ กระตุ้นนวัตกรรมทางการศึกษา และเสริมสร้างขวัญกำลังใจและความผูกพันต่อองค์กร สอดคล้องกับ ปฏิธาน มหิเมือง (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาคูณลักษณะภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารยุคดิจิทัล โรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า ด้านมีความทิวกระหายต่อความรู้ใหม่สร้างสังคมแห่งปัญญาพัฒนา ความสามารถใหม่ ๆ ผู้บริหารควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูและบุคลากรมีการทำงานร่วมกันเป็นทีม ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารถ่ายทอดความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เห็นคุณค่า ของนวัตกรรมที่ได้ร่วมกันสร้างสรรค์และผู้บริหารสร้างในบุคลากรในองค์กรเกิดความรู้สึภาคภูมิใจในผลงานและองค์กรของของตนที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จ

ด้านที่ 3 ด้านการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เมื่อนำสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของแต่ละตัวชี้วัดในด้านการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มาหาค่าดัชนีความจำเป็น พบว่าผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูมีการวิจัยและพัฒนา การผลิตและพัฒนาแบบเรียน ตำรา สื่อสิ่งพิมพ์อื่น ๆ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นอยู่ในลำดับแรก เนื่องจากความสำคัญของการส่งเสริมและสนับสนุนครูในการวิจัยและพัฒนาสื่อการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน การวิจัยช่วยให้ครู

สามารถปรับปรุงวิธีการสอนและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน สร้างนวัตกรรมทางการศึกษา การผลิตแบบเรียน ตำรา และสื่อเทคโนโลยีช่วยให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพและน่าสนใจมากขึ้น สอดคล้องกับ ฌนวิทย์ ทองกวาง และคณะ (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่องการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาโครงสร้างการบริหารงานของสถานศึกษา บุคลากรที่ทำหน้าที่รับผิดชอบงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษาให้มีความรู้ความสามารถและเพียงพอต่อการบริหารงานในสถานศึกษา 2. การดำเนินการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา ส่งผลให้สถานศึกษา ส่งผลให้ผู้บริหาร คณะครู และบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษามีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารงานภายในสถานศึกษาให้มีความสะดวก รวดเร็ว สามารถวัดและประเมินผลการทำงานได้อย่างรวดเร็ว 3. การดำเนินการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องเป็นแนวทางให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้เห็นแนวทางในการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาให้เป็นไปตามความต้องการของการบริหารสถานศึกษา

ด้านที่ 4 ด้านการคิดค้นนวัตกรรมหรือบริการใหม่ๆ เมื่อนำสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของแต่ละตัวชี้วัดในด้านการคิดค้นนวัตกรรมหรือบริการใหม่ๆ มาหาค่าดัชนีความจำเป็น พบว่า ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูมีการสอนงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับนวัตกรรมที่พัฒนาร่วมกัน มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นอยู่ในลำดับแรก เนื่องจากการเปิดโอกาสให้ครูมีการสอนงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับนวัตกรรมที่พัฒนาร่วมกัน เพื่อการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกัน การพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา การสนับสนุนการทำงานเป็นทีม การเพิ่มศักยภาพของครูและบุคลากร และการสร้างความร่วมมือและพัฒนาที่ สอดคล้องกับ กรรวิ โพธิ์ทอง และคณะ (2565) ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นคุณลักษณะที่แสดงออกเชิงพฤติกรรมของ ผู้บริหารสถานศึกษาในการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารจัดการ การทำงาน การนำทีม โดยการจูง ใจให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ขับเคลื่อนให้เกิดแนวคิด แนวทางการดำเนินการใหม่อย่าง สร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและเกิดประโยชน์แก่องค์กร เนื่องจากผู้นำเชิงนวัตกรรมของ ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นองค์ประกอบสำคัญของสถานศึกษาที่จะเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม ในศตวรรษที่ 21

ด้านที่ 5 ด้านการสร้างและปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์สู่สังคมยุคดิจิทัล เมื่อนำสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของแต่ละตัวชี้วัดในด้านการสร้างและปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์สู่สังคมยุคดิจิทัล มาหาค่าดัชนีความจำเป็น พบว่า ผู้บริหารสามารถสร้างแรงบันดาลใจและนำการพัฒนาการประยุกต์ใช้เกี่ยวกับการ บูรณาการเทคโนโลยีเพื่อสร้างความเป็นเลิศและการสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษา มีค่าดัชนีความต้องการ

จำเป็นอยู่ในลำดับแรก เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้นำในการขับเคลื่อนนวัตกรรม กระตุ้นให้ครูและบุคลากรเปิดรับการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมการเรียนรู้ที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา สนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครูและนักเรียน และสร้างความเป็นเลิศทางการศึกษา สอดคล้องกับ ซีวิน อ่อนลออ (2563) ได้ทำการวิจัย เรื่องภาวะผู้นำยุคดิจิทัลสำหรับนักบริหารการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า จากบริบทของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอันเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีนักบริหาร การศึกษา จะต้องสามารถบริหารการเปลี่ยนแปลงในยุค ดิจิทัล ได้อย่างยั่งยืน คือความสามารถของนักบริหาร การศึกษาที่สามารถนำพางค์กร สถานศึกษา พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่มีโอกาสเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และมีโอกาส ที่จะเกิดขึ้นได้บ่อยครั้งยิ่งขึ้น นักบริหารการศึกษา ต้องมีภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล เพื่อการพัฒนากระบวนการทัศน์ไปสู่ความเป็นผู้นำที่มีการสร้างปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์และแผนกลยุทธ์ตามการเปลี่ยนแปลงของโลกอนาคต

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

6.1.1 จากการศึกษาสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ สร้างและปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์สู่สังคมยุคดิจิทัล ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องดำเนินการส่งเสริมปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์เปิดรับสังคมแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จะช่วยให้เกิดการพัฒนาดังต่อไปนี้ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการพัฒนาความเชี่ยวชาญสู่ความเป็นมืออาชีพ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรนำไปกำหนดนโยบาย วางแผน สนับสนุน ส่งเสริมและอบรมเพื่อพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นผู้เชี่ยวชาญและมืออาชีพในการบริหารงานเพื่อพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

6.1.2 จากการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการเปิดรับองค์ความรู้ใหม่สร้างสังคมแห่งปัญญา ดังนั้น ผู้บริหารควรมีการเปิดโอกาสให้บุคลากรที่มีความสนใจในการพัฒนาสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ เนื่องจากความสำคัญของการเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ในสถานศึกษาเพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกัน เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ กระตุ้นนวัตกรรมทางการศึกษา และเสริมสร้างขวัญกำลังใจและความผูกพันต่อองค์กร ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการสร้างและปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์สู่สังคมยุคดิจิทัล ดังนั้นผู้บริหารต้องมีความเข้าใจในเทคโนโลยี การพัฒนาทักษะแห่งอนาคต และการสร้างวัฒนธรรมที่ยืดหยุ่น องค์กรหรือบุคคลที่สามารถปรับตัวและนำเทคโนโลยีมาใช้ได้อย่าง

ชาญฉลาดจะเป็นผู้นำที่ประสบความสำเร็จในศตวรรษที่ 21

6.1.3 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 มีองค์ประกอบหลัก 5 ด้าน และมีแนวทางการพัฒนา 15 แนวทาง ซึ่งแต่ละแนวทางจะมีลักษณะแตกต่างกันไปตามองค์ประกอบ ซึ่งส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะกับบริบทเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

6.2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อตรวจสอบความสำคัญของแนวทางการวิจัยว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาหรือไม่ เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่าง

6.2.2 ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการในการนำแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อติดตามผลการนำความรู้ ความเข้าใจ และแนวทางพัฒนาไปใช้อย่างคงทนและพัฒนาต่อไป

6.2.3 ควรให้มีการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบหรือวิธีการเสริมสร้างภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในรูปแบบอื่น

7. ข้อค้นพบจากการวิจัย

7.1 สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 พบว่าด้านการสร้างและปรับเปลี่ยนนิสัยทัศนคติผู้เรียนมีความสำคัญเพราะช่วยให้องค์กรและบุคคลสามารถปรับตัวกับเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เพิ่มโอกาสในการแข่งขัน พัฒนานวัตกรรม และตอบสนองความต้องการของสังคมยุคใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7.2. สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 พบว่า ด้านการเปิดรับองค์ความรู้ใหม่สร้างสังคมแห่งปัญญา มีความสำคัญที่สุดทั้งนี้อาจเป็นเพราะการเปิดรับองค์ความรู้ใหม่สำคัญต่อการสร้างสังคมแห่งปัญญา เพราะช่วยพัฒนาความคิด สร้างนวัตกรรม ส่งเสริมการแก้ปัญหา และทำให้สังคมก้าวหน้าอย่างยั่งยืน

7.3 ความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 พบว่า ด้านการพัฒนาความเชี่ยวชาญสู่ความเป็นมืออาชีพ มีลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุดทั้งนี้อาจเป็นเพราะการพัฒนาความเชี่ยวชาญสู่ความเป็นมืออาชีพสำคัญ

เพราะช่วยเพิ่มขีดความสามารถ ยกย่องคุณภาพงาน สร้างโอกาสก้าวหน้า และเสริมความเชื่อมั่นในสายอาชีพ

7.4 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 มีองค์ประกอบหลัก 5 ด้าน และมีแนวทางการพัฒนา 15 แนวทางซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้สามารถใช้เป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้ได้ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ปรับตัวเก่ง ใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถนำพาองค์กรหรือสังคมให้เติบโตในยุคที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิกา เรตมอนด์. (2559). *ตัวบ่งชี้ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. เฉลิมพล วงศ์พระลับ. (2563). *ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาในสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น (วิทยานิพนธ์ ศษ.ม.)*. มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
- ชีวิน อ่อนละอ, และคณะ. (2563). *ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลสำหรับนักบริหารการศึกษา*. *วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย*, 10(1), 108–119.
- ทินกร บัวชู. (2562). *ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา*. *วารสารครุศาสตร์สาร มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี*, 13(2), 285–594.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- สุกัญญา แซ่มซ้อย. (2558). *ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี: การนำเทคโนโลยีสู่ห้องเรียนและสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21*. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 17(4), 216–224.
- เอกรัตน์ เชื้ออวังคำ. (2564). *องค์ประกอบของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4. ใน การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติครั้งที่ 22 (หน้า 886–889)*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Bass, B. M. (1990). *Bass and Stogdill's handbook of leadership: Theory, research, and managerial applications* (3rd ed.). New York: Free Press.
- DuBrin, A. J. (1995). *Leadership: Research findings, practice, & skills*. Boston: Houghton Mifflin.
- Kramlinger, T. (1992). Training's role in a learning organization. *Training*, 29(July), 46–49.
- Tashakkori, A., & Teddlie, C. (2003). *Handbook of mixed methods in social and behavioral research*. Thousand Oaks, CA: Sage.

Watson, S. H. (2000). Leadership requirements in the 21st century: The perceptions of Canadian private sector leaders. *Dissertation Abstracts International*, 13(1), 43–57.

รูปแบบการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน บูรณาการ
ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่การยกระดับคุณภาพ
นักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

A Model for the Development of Teachers and Educational Personnel Using Technology as a Base, Integrating Professional Learning Communities for Active Learning Management to Improve Student Quality in Schools Under the Office of the Secondary Education Service Area, Maha Sarakhm

วลีษฐ์ สมจิตศรีปัญญา¹

¹สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม, มหาสารคาม, ประเทศไทย

Wasit Somjitsripanya¹

¹The Secondary Educational Service Area Office Maha Sarakhm, Maha Sarakhm, Thailand.

✉: lilmcukk@gmail.com
(Corresponding Email)

Received: 13 March 2024; Revised: 07 April 2025; Accepted: 18 April 2025

© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่การยกระดับคุณภาพนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม และ 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน บูรณาการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่การยกระดับคุณภาพนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม การวิจัยนี้เป็น การวิจัยและพัฒนา แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน สภาพปัญหาและความต้องการ ผู้ให้ข้อมูล คือ 1) ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษา รวมจำนวน 65 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบวิเคราะห์เอกสาร 2) แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา 3) แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบ ผู้ให้ข้อมูล คือ 1) ผู้ทรงคุณวุฒิในการจัดสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) จำนวน 9 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ในการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบตรวจสอบความสมเหตุสมผลเชิงทฤษฎีและความสอดคล้องของร่างรูปแบบ และ 2) แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัญหาในการจัดการเรียนรู้ ขาดการส่งเสริมให้นักเรียนฝึกทักษะ

ด้านการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา สื่อการเรียนรู้ไม่เพียงพอและไม่มีหลากหลาย ครูต้องการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ การประยุกต์ใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เหมาะสมกับเนื้อหาและผู้เรียน การพัฒนาครูควรจะใช้วิธีการที่หลากหลาย และ 2) รูปแบบการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นฐานบูรณาการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสู่การยกระดับคุณภาพผู้เรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 2.1) หลักการ 2.2) วัตถุประสงค์ 2.3) กระบวนการพัฒนา มี 3 ชั้น ได้แก่ กระบวนการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐานบูรณาการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่การยกระดับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม มีการดำเนินงานตามขั้นตอน PLC ผ่าน T-SPMMB ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการ (Preparation : P) การวางแผนกลยุทธ์เพื่อทำเป้าหมายให้สำเร็จ (Strategic Planning : S) ขั้นตอนที่ 2 การเรียนรู้สู่การปฏิบัติจริง (Learning Activities : L) (1) การฝึกอบรมปฏิบัติการ (Practice : P) (2) การบริหารจัดการ (Management : M) มีการวางแผนกิจกรรม และการปฏิบัติกิจกรรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบชุมชนวิชาชีพ การนิเทศ ติดตาม และตรวจสอบ และการประเมินผล (Evaluation) ขั้นตอนที่ 3 การปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Continuous Improvement : C) (1) การเลือกวิธีการปรับปรุงพัฒนาและแก้ไขปัญหา (Method : M) (2) การคัดเลือกวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice : B) 2.4) การวัดและประเมินผล 2.5) ระบบสนับสนุน และ 2.6) เงื่อนไขความสำเร็จ

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา, เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นฐาน, การยกระดับคุณภาพผู้เรียน

Abstract

This research aimed to 1) study the problems and needs for the development of teachers and educational personnel in active learning management to enhance student quality in schools under the Maha Sarakham Secondary Educational Service Area Office, and 2) develop a model for the development of teachers and educational personnel using technology as a foundation, integrating professional learning communities (PLCs) to support active learning management for the improvement of student outcomes in the same educational context. The study employed a research and development (R&D) approach, consisting of two phases. In Phase 1, the researchers examined basic information, problems, and developmental needs. The participants included 65 individuals comprising school administrators, teachers, and educational personnel. Research instruments used in this phase were: 1) a document analysis form, 2) an interview form for school administrators, and 3) a group discussion recording form. In Phase 2, the model development process involved nine experts selected through purposive sampling who participated in a connoisseurship seminar to assess the model's appropriateness and feasibility. The research tools used included 1) a theoretical validity and consistency check form for the draft model, and 2) a model appropriateness and feasibility assessment form. The research findings revealed that the current learning management practices lacked sufficient promotion of students' analytical thinking and problem-solving skills. Additionally, there was a shortage and lack of diversity in instructional materials. Teachers expressed a strong desire to enhance their capacity to organize effective

learning environments and adopt diverse teaching strategies tailored to specific content and student needs. It was suggested that professional development should incorporate a variety of methods. The resulting model for developing teachers and educational personnel is grounded in digital technology and integrates professional learning communities to elevate student quality. It comprises six key components: 1) principles, 2) objectives, 3) a development process, 4) measurement and evaluation, 5) support systems, and 6) conditions for success. The development process consists of three major steps implemented through the PLC process under the T-SPMMB framework. Step 1, Preparation (P), involves strategic planning to achieve defined goals (S). Step 2, Learning to Practice (L), includes practical training (Practice: P) and management (Management: M), which involves activity planning and implementation, knowledge exchange through PLCs, supervision, monitoring, and evaluation. Step 3, Continuous Improvement (C), entails selecting appropriate methods for ongoing development and problem-solving (Method: M), as well as identifying and applying best practices (Best Practice: B).

Keywords: Teacher and educational personnel development model, digital technology as a base, improving student quality

1. บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนา กำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุขในกระแสการเปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบของประเทศ เพื่อการแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลกภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นพลวัต ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจึง ให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตนให้สามารถก้าวทันการ เปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาค และของโลก ควบคู่กับการธำรงรักษาอัต ลักษณ์ของประเทศ ในส่วนของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา การพัฒนาศักยภาพและขีด ความสามารถของคนไทยให้มีทักษะ ความรู้ ความสามารถ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับต้องการของตลาด งานและการพัฒนาประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560 : 1) การจัดการศึกษาในปัจจุบันจึง มุ่งเน้นให้มีการพัฒนาและยกระดับมาตรฐานการศึกษาให้สูงขึ้นด้วยการปฏิรูปหลักสูตร กระบวนการเรียนการ สอนการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา รวมทั้งการบริหารจัดการงานวิชาการ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ หมวดที่ ๔ กำหนดแนวทางการจัดการศึกษา โดยมี จุดมุ่งหมายและเนื้อหาหลักสูตรที่มุ่งให้ความสำคัญแก่นักเรียนทุกคน ให้สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ภายใต้อุปสรรคของสภาพแวดล้อมและสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้ ส่งผลให้กระบวนการจัดการเรียนการสอนในทุก ระดับการศึกษาของไทย ต้องปรับเปลี่ยนวิธีการสอน โดยบูรณาการศาสตร์การสอนและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ควบคู่กับการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ในกระบวนการเรียนรู้ อย่างเหมาะสม เพื่อส่งเสริมให้นักเรียน สามารถพัฒนาศักยภาพของตนตามธรรมชาติ โดยจัดเนื้อหาสาระ และกิจกรรมที่สอดคล้องกับความถนัดของ

นักเรียน เน้นกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดกระบวนการคิดและสามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้หรือการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์ที่นักเรียน สามารถศึกษาเรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและนักเรียน ดังนั้น เป้าหมายสำคัญการจัดการศึกษาของไทย คือ การพัฒนานักเรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพและสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยขับเคลื่อนการพัฒนาผ่านกลไกและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนอย่างมีความหมาย มีการวางแผนที่ดีและเป็นระบบโดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้มากที่สุด สิ่งเหล่านี้จึงเป็นโจทย์สำคัญที่สถาบันการศึกษาต้องให้ความสำคัญและกำหนดเป็นเป้าหมายของการพัฒนานักเรียน โดยเฉพาะสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นก้าวแรกของนักเรียนในการเริ่มต้นเข้าสู่ระบบการศึกษา ซึ่งสถานศึกษาแต่ละแห่งย่อมมีเป้าหมายและวิธีการพัฒนานักเรียนที่แตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมและบริบทของสถานศึกษา แต่อยู่ภายใต้จุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ การยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน ทั้งนี้ ปัจจัยสำคัญที่จะสะท้อนคุณภาพของนักเรียน คือ ประสิทธิภาพการสอนของครู ซึ่ง Michael Barber (2009) กล่าวว่า “คุณภาพของระบบการศึกษาหนึ่งจะไม่มีวันดีไปกว่าคุณภาพของครูของระบบการศึกษานั้นไปได้” (The quality of an education system cannot exceed the quality of its teachers) ซึ่งเป็นคำกล่าวที่สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทและความสำคัญของครู การที่ครูออกแบบการสอนให้นักเรียนทุกคนได้มีโอกาสประสบความสำเร็จในการเรียนรู้อย่างทั่วถึงทุกคน ต้องเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการสอนและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นอย่างดี

วิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา เป็นผู้ที่มีบทบาทและมีความสำคัญยิ่งในการจัดการศึกษาของประเทศ โดยเป็นผู้มีบทบาทในการกำหนดคุณภาพของคนในสังคมและสร้างคนให้มีคุณภาพเพื่อสร้างอนาคตของชาติ ทุกภาคส่วนจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพครูหรือปฏิรูปครูเพื่อให้มีคุณภาพ ปัจจุบันวิชาชีพครูได้รับค่าตอบแทนสูงขึ้นกว่าเดิมเพื่อจูงใจให้คนดีคนเก่งเข้ามาเป็นครู แต่อย่างไรก็ตามปัญหาคุณภาพการศึกษาที่แย่งลงในปัจจุบัน ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับครูผู้สอนที่ด้อยคุณภาพ ถ้าครูมีทั้งจิตวิญญาณและองค์ความรู้สอนด้วยหัวใจ ไม่เน้นสอนพิเศษนอกเวลาเป็นหลัก อยู่กับนักเรียนอย่างมีคุณภาพก็สามารถเกิดการเปลี่ยนแปลงที่คุณภาพนักเรียนได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2558 : 60) ซึ่งสภาพการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาของประเทศไทยที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่า การพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร อันเนื่องมาจาก 1) วิธีการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาแต่ละวิธีมีข้อจำกัดต่อการพัฒนา คือ การอบรมมีเนื้อหาไม่ตรงกับความต้องการของครูและบุคลากรทางการศึกษา 2) เมื่ออบรมเสร็จแล้วครูและบุคลากรทางการศึกษาไม่มีเวลาสำหรับจัดระบบความรู้หรือการผลิตสื่อการเรียนรู้ เพราะมีภาระอื่นมาก 3) การอบรมส่วนใหญ่เน้นในหลักการและทฤษฎีมากกว่าการได้ลงมือ

ปฏิบัติ จึงทำให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาไม่สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ได้และการอบรมยังขาดการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง 4) การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาโดยวิธีการต่าง ๆ นี้ ได้ก่อให้เกิดปัญหาต่อการเรียนการสอน เช่น การจัดบุคลากรเข้ารับการอบรมไม่ตรงกับงานที่รับผิดชอบ หลังจากเข้ารับการอบรมไม่ได้นำมาขยายผลเพียงแต่ทำรายงานส่งผู้บริหารเท่านั้น รวมทั้งไม่มีการนิเทศติดตามผลหลังเข้าอบรมสัมมนา 5) การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาดังกล่าวยังไม่สามารถแก้ปัญหาการศึกษาได้ตรงประเด็น ทั้งครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ได้รับการฝึกอบรมก็ไม่ได้นำความรู้กลับมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอน 6) การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษายังขาดการวิเคราะห์ทิศทางและความต้องการจำเป็นที่ครูและบุคลากรทางการศึกษาควรพัฒนา และ 7) การอบรมพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาของแต่ละหน่วยงานยังขาดการประสานงาน จึงเกิดปรากฏการณ์ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ห้องเรียนไปเข้าอบรม และมีผลกระทบต่อครูและบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับความรับผิดชอบในการเรียนการสอน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2558 : 63) ซึ่งจะเห็นได้ว่าในแต่ละปีครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาค่อนข้างมาก แต่ไม่มีความชัดเจนว่าได้มีการติดตามและประเมินผลภายหลังการอบรมว่าได้มีการนำไปใช้จริงมากน้อยเพียงใด รวมทั้งวิธีการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษายังคงใช้รูปแบบเดิม ๆ ที่ส่วนใหญ่ยังคงใช้การอบรมและการพัฒนาในห้องประชุม และใช้ระยะเวลาการอบรมเพียง 1 - 2 วันเท่านั้น ผลการพัฒนาเป็นเรื่องการให้ความรู้ ขาดการพัฒนาทักษะที่ตรงกับสภาพจริง ไม่ตรงกับความต้องการและไม่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจัดการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาได้

จากการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา พบว่า การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องสนองความต้องการและความจำเป็นของครูและบุคลากรทางการศึกษา สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษานั้นต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ มีกระบวนการพัฒนาที่หลากหลายส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้เรียนรู้กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ใหม่ ๆ และนวัตกรรมการเรียนการสอนใหม่ ๆ รวมทั้งเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง (ยนต์ ชุมจิต, 2553: 33 – 34 ; มารุต พัฒนาผล, 2557ก : 577; ธงชัย คำปวง, 2561 : 45 ; Clark, 1994 : 37 - 46) นอกจากนั้น การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องดำเนินงานให้เกิดการพัฒนาบนพื้นฐานของการปฏิบัติงานประจำของครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เน้นกระบวนการของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพให้มากขึ้น มีการโค้ชและการดูแลให้คำปรึกษา (Coaching and Mentoring) แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นระบบ การสะท้อนผลการปฏิบัติงานระหว่างครูและบุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนผู้บริหารให้การสนับสนุนส่งเสริมด้วยวิธีที่เหมาะสมในแต่ละบุคคล เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้แสดงความรู้ความสามารถที่แท้จริงของตนอย่างเต็มศักยภาพ โดยมีเป้าหมายของการพัฒนา คือ ให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้นำความรู้และ

ทักษะที่ได้ไปใช้ในการปฏิบัติงานจริง เพื่อให้เกิดผลกับนักเรียนเป็นสำคัญ และเกิดความก้าวหน้าทางวิชาชีพ ของครูและบุคลากรทางการศึกษา (พฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์, 2556 : 70 ; มารุต พัฒนาผล, 2557ก : 591 ; ปอง ทิพย์ เทพอารีย์ และมารุต พัฒนาผล, 2557 : 284 – 296; พิณสุตา สิริธรรังศรี, 2557 : 24 – 25 ; ธงชัย คำปวง, 2561 : 45 ; กิ่งแก้ว ภูทองเงิน, 2561 : 28; Kortecamp & Croninger, 2005 : 75 ; DeMonte, 2013 : 7 - 8) ทั้งนี้ กระบวนการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษานั้นมีหลากหลายวิธีขึ้นอยู่กับ การคัดเลือกกิจกรรมหรือวิธี เหล่านั้นมาใช้และควรคำนึงถึงความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ตลอดจนสอดคล้องกับความต้องการของครูและ บุคลากรทางการศึกษา ซึ่งการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีสมรรถนะสูงและสามารถจัดการเรียนรู้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพตามมาตรฐานตำแหน่ง และมาตรฐานวิชาชีพทั้งสมรรถนะหลัก (Core Competency) สมรรถนะการปฏิบัติงานในหน้าที่ (Functional Competency) และสมรรถนะเฉพาะตามกลุ่มสาระ (Specification Competency) นั้น ต้องมีทิศทางและเป้าหมายการพัฒนาที่ชัดเจน

การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพ การศึกษา ซึ่งจะต้องดำเนินการให้เกิดขึ้นเป็นรูปธรรม และจะต้องดำเนินการออกแบบจัดระบบการพัฒนาให้ สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการในการพัฒนาของครูให้มากที่สุด ซึ่งวิธีดำเนินการพัฒนาครูที่ผ่านมา มี รูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย ทั้งการฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้นและระยะยาว การอบรมเชิงปฏิบัติการ (Work shop) การสังเกตการณ์สอนของครูที่มีการปฏิบัติดี (Best practice) และอื่น ๆ การพัฒนาครูจึงเป็น เงื่อนไขสำคัญที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ครูต้องมีการพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา เพื่อคุณภาพการจัดการศึกษา ดังนั้น เพื่อให้การขับเคลื่อนในทุกระบบและทุกมิติเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และตอบสนองสภาพปัญหาและความ ต้องการในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน จึง จำเป็นต้องดำเนินการพัฒนาครู เพื่อนำทางไปสู่การสร้างโอกาสการเรียนรู้ให้กับนักเรียน การพัฒนาครูจึงเป็น เรื่องที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง โดยมีเป้าหมายที่จะยกระดับศักยภาพ การจัดการเรียนรู้ของครูให้ สามารถออกแบบการสอนหรือสร้างแหล่งเรียนรู้ และนำเสนอนวัตกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อครู เพื่อช่วย อำนวยความสะดวก เป็นแหล่งสืบค้นและเป็นเครื่องมือที่มีคุณภาพต่อการศึกษารเรียนรู้ทั้งของครู และนักเรียน ซึ่งความสำเร็จของการจัดการเรียนรู้ ขึ้นอยู่กับความรู้และประสบการณ์ของครู ครูจึงต้องปรับเปลี่ยนตนเอง เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์และปัจจัยที่เป็นเงื่อนไขในปัจจุบัน ใช้บทบาทของผู้นำเพื่อสร้าง สังคมแห่งการเรียนรู้ ปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนในชั้นเรียน โดยมุ่งเน้นที่ความสำเร็จในการเรียนรู้ ของนักเรียน (York-Barr & Duke, 2004) ผ่านกระบวนการสร้างความร่วมมือและการเรียนรู้ร่วมกันของครู ผู้บริหารและนักการศึกษา ในลักษณะของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional learning community) ที่มีการแบ่งปันประสบการณ์และความเชี่ยวชาญระหว่างกัน ทำงานร่วมกันบนพื้นฐานวัฒนธรรม

และความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตร ที่มีวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และภารกิจร่วมกันอย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอ เพื่อยกระดับการจัดการเรียนรู้ของครูและคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน

ปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศมีบทบาทต่อการจัดการศึกษา เพราะเป็นการบูรณาการยุทธวิธี การจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย โดยใช้เทคโนโลยี เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นฐาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์ต่อนักเรียน (นฤมล รอดเนียม, 2553) อีกทั้งยังมีช่องทางในการติดต่อสื่อสารที่สามารถตอบสนองการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หรือเป็นแหล่งรวมกลุ่ม ของผู้คนในลักษณะชุมชนเสมือน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ทางสังคมในกลุ่มคนที่มีความสนใจในสิ่งต่าง ๆ ร่วมกัน ประกอบกับรัฐบาลได้ประกาศทิศทางของประเทศเพื่อพัฒนาให้เป็น “ประเทศไทย 4.0” ยุคของการสร้างความรู้จากความสนใจรายบุคคล และจากการรวมกลุ่มของคนที่มีแรงผลักดันเป็นทีม โดยที่เทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงไปตามนักเรียน ซึ่งนักเรียนเป็นแหล่งวิวัฒนาการทางเทคโนโลยีที่สำคัญในการสร้างสรรค์นวัตกรรม (ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, 2559) ดังนั้น การศึกษายุค 4.0 ต้องยอมรับต่อการเปลี่ยนแปลง คิดใหม่และใช้ประโยชน์จากทางเลือกต่าง ๆ ที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ ครูมีบทบาทเป็นผู้สนับสนุน แนะนำ จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอน ศึกษาค้นคว้าและพัฒนาการสอนของตนอย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม มีภารกิจหลัก คือ จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา แต่จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2565 พบว่า คะแนนเฉลี่ย 4 รายวิชา เท่ากับ 37.37 คะแนน และเมื่อจำแนกเป็นรายวิชา พบว่า รายวิชาภาษาไทย มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 56.12 คะแนน รายวิชาคณิตศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 26.09 คะแนน รายวิชาวิทยาศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 35.15 คะแนน และรายวิชาภาษาอังกฤษ มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 32.11 คะแนน และเมื่อพิจารณาผลการทดสอบโดยภาพรวมของประเทศ พบว่า ผลการทดสอบของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศ จำนวน 3 รายวิชา คือ วิชาคณิตศาสตร์วิชาวิทยาศาสตร์ และวิชาภาษาอังกฤษ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม, 2565 : 8) เมื่อพิจารณาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนแต่ละรายวิชาใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ พบว่า ร้อยละของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยแต่ละรายวิชาในระดับ 3 ขึ้นไป ภาพรวมของระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 ปีการศึกษา 2561 มีค่าเท่ากับร้อยละ 77.18 โดยเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนดคือ ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 เมื่อพิจารณาเป็นรายวิชา พบว่า รายวิชาภาษาไทย รายวิชาคณิตศาสตร์ รายวิชาวิทยาศาสตร์ รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม รายวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา และรายวิชาภาษาอังกฤษ ยังต่ำกว่าเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม, 2565 : 10-12) จากผลการจัด

การศึกษาดังกล่าวบ่งชี้ให้เห็นว่า ผลการพัฒนาคุณภาพนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ยังไม่สามารถดำเนินการให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อวิเคราะห์ถึงสาเหตุที่ทำให้การพัฒนาคุณภาพนักเรียนยังไม่มีประสิทธิภาพ พบว่า มีประเด็นสำคัญ ดังนี้ 1) พฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษา 2) พื้นฐานครอบครัว และ 3) พื้นฐานความรู้ของนักเรียน สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยให้ความสนใจในประเด็นพฤติกรรมของครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพ ปัจจุบันสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคามได้ดำเนินการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาด้วยวิธีการอย่างหลากหลาย เช่น การส่งครูและบุคลากรทางการศึกษาเข้าร่วมอบรม ประชุมสัมมนา ศึกษาดูงาน และเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการ เป็นต้น ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม จึงจำเป็นต้องหาแนวทางพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและสามารถพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการที่สูงขึ้น

จากความสำคัญและสภาพปัญหาดังกล่าว จากเป้าหมายของสถานศึกษาที่ต้องการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน ประกอบกับ ปัจจัยของการพัฒนานักเรียนดังกล่าว คือ การเตรียมครูให้มีความรู้ความสามารถในการสอนด้วยการบูรณาการนวัตกรรมเข้ากับการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน ซึ่งเป็นเทคโนโลยีสารสนเทศที่เอื้อประโยชน์ต่อการจัดการความรู้ผ่านกระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐานบูรณาการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่การยกระดับคุณภาพนักเรียน ด้วยกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and development) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research) โดยมีครูเป็นผู้ร่วมลงมือปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้และการปฏิบัติงานในอันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่การยกระดับคุณภาพนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน บูรณาการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่การยกระดับคุณภาพนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

3. ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน บูรณาการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่การยกระดับคุณภาพนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม เป็นการวิจัยและพัฒนา มีขั้นตอนดำเนินการวิจัย 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่การยกระดับคุณภาพนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.1 สภาพปัญหาการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่การยกระดับคุณภาพนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

1.2 ความต้องการการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่การยกระดับคุณภาพนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

1.3 แนวทางการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่การยกระดับคุณภาพนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร คือ

2.1.1 ครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ปีการศึกษา 2566 จำนวน 35 โรงเรียน

2.1.2 บุคลากรทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ปีการศึกษา 2566 จำนวน 55 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ

2.2.1 ครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ปีการศึกษา 2566 จำนวน 35 โรงเรียน ๆ ละ 8 คน รวมจำนวน 280 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) มีคุณสมบัติคือ เป็นครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ประกอบด้วย กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สุข

ศึกษาและพลศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ และกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (ดนตรี นาฏศิลป์ ทัศนศิลป์)

2.2.2 บุคลากรทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ปีการศึกษา 2566 จำนวน 55 คน จำแนกเป็น ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 3 คน ผู้อำนวยการกลุ่ม/หน่วย จำนวน 10 คน ศึกษานิเทศก์ จำนวน 15 คน และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน จำนวน 27 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2.3 ผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมมนาเชิงปฏิบัติการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่การยกระดับคุณภาพนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม จำนวน 7 คน มีคุณสมบัติคือ เป็นประธานสหวิทยาเขตเจริญราชเดช ประธานสหวิทยาเขตดกสิลา ประธานสหวิทยาเขตบรือ ประธานสหวิทยาเขตเทพปทุม ประธานสหวิทยาเขตสารคามใต้ ประธานสหวิทยาเขตสะตืออีสาน และประธานสหวิทยาเขตพุทธมงคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่

3.1 สภาพปัญหาการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่การยกระดับคุณภาพนักเรียน

3.2 ความต้องการการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่การยกระดับคุณภาพนักเรียน

3.3 แนวทางการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่การยกระดับคุณภาพนักเรียน

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาดำเนินการในการศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่การยกระดับคุณภาพนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ในปีการศึกษา 2566 ระหว่างเดือนเมษายน พ.ศ. 2566 - มิถุนายน พ.ศ. 2566

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน บูรณาการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่การยกระดับคุณภาพนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.1 ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ รวบรวมข้อมูล จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องและครอบคลุม นำมาประกอบการวิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาโดยการใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน บูรณาการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่การยกระดับคุณภาพนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม โดยมีขอบเขตทางด้านเนื้อหา ดังนี้

1.1.1 รูปแบบการพัฒนา

1.1.2 การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา

1.1.3 การจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่การยกระดับคุณภาพนักเรียนที่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและบริบทของสถานศึกษา

1.1.4 การใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน

1.1.5 ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional learning community: PLC) ซึ่งเป็นสาระสำคัญของการพัฒนาวิชาชีพ ที่อยู่บนพื้นฐานความคิดที่ว่า การเรียนรู้ไม่ควรเป็นเรื่องของนักเรียนเพียงฝ่ายเดียว แต่ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งมีบทบาทสำคัญในโรงเรียน ควรเข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้วยเช่นเดียวกัน

1.2 การออกแบบและพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน บูรณาการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่การยกระดับคุณภาพนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

1.3 การสร้างคู่มือการใช้รูปแบบการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน บูรณาการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่การยกระดับคุณภาพนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

1.4 การพัฒนาและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน บูรณาการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่การยกระดับคุณภาพนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

2. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล

ผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) จำนวน 9 คน ดังนี้

2.1 ผู้บริหารการศึกษา ที่มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโท ด้านการบริหารการศึกษา และมีประสบการณ์ไม่ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 2 คน

2.2 ผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโท ด้านการบริหารการศึกษา หรือด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา และมีประสบการณ์ไม่ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 4 คน

2.3 ศึกษานิเทศก์ ที่มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโท ด้านหลักสูตรและการสอน และมีประสบการณ์ไม่ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 2 คน

2.4 อาจารย์มหาวิทยาลัย ที่มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาเอก ด้านการวิจัยทางการศึกษา และมีประสบการณ์ไม่ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 1 คน

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่

3.1 ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน บูรณาการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อจัดการเรียนรู้สู่การยกระดับคุณภาพนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

3.2 ความเหมาะสมของคู่มือการใช้รูปแบบการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน บูรณาการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่การยกระดับคุณภาพนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้วิจัยกำหนดระยะเวลาดำเนินการพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน บูรณาการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่การยกระดับคุณภาพนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ในปีการศึกษา 2566 ระหว่างเดือนกรกฎาคม 2566 - มีนาคม พ.ศ. 2567

4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่การยกระดับคุณภาพผู้เรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัญหาการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่การยกระดับคุณภาพผู้เรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

ข้อ	รายการประเมิน	สภาพปัญหา		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการบรรยายเป็นสำคัญ	4.38	0.74	มาก

ข้อ	รายการประเมิน	สภาพปัญหา		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
2	การสร้างและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	3.75	0.82	มาก
3	การวิเคราะห์บริบท สภาพปัญหา ก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.03	0.80	มาก
4	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน	3.74	1.14	มาก
5	การใช้เทคนิค กลวิธีที่หลากหลาย และส่งเสริมการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน	3.32	1.38	ปานกลาง
6	เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา	4.37	0.85	มาก
7	การศึกษาแนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้ วิธีการสอน ที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน	3.22	1.20	ปานกลาง
8	กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการทำงานร่วมกันของผู้เรียน	3.42	1.04	ปานกลาง
9	การใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ และเหมาะสมกับบริบท	3.43	1.16	ปานกลาง
10	การบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้	3.26	1.00	ปานกลาง
11	การประยุกต์ใช้นวัตกรรมต่าง ๆ มาใช้ในการสนับสนุน และส่งเสริมการเรียนรู้	3.44	0.57	ปานกลาง
12	การออกแบบและพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่สนับสนุนต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน	3.49	1.15	ปานกลาง
13	การเปิดโอกาสให้ชุมชน ผู้ปกครอง และนักเรียน เข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบและพัฒนาการศึกษา	3.51	1.10	ปานกลาง
14	การนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้	3.46	0.99	ปานกลาง
15	กระบวนการวัดผลที่สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง	3.49	1.20	ปานกลาง
16	การออกแบบการวัดและประเมินผลที่เหมาะสมกับผู้เรียน	3.48	1.38	ปานกลาง
17	การเปิดโอกาสให้ชุมชน ผู้ปกครอง และผู้เรียนส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้	3.42	1.02	ปานกลาง
18	การใช้สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21	3.38	1.06	ปานกลาง

ข้อ	รายการประเมิน	สภาพปัญหา		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
19	การวิเคราะห์ ออกแบบ และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน	3.46	1.14	ปานกลาง
20	กระบวนการ เทคนิค หรือวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ทันสมัย และช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	3.51	1.18	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม		3.58	1.05	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการศึกษาสภาพปัญหาการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน บูรณาการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่การยกระดับคุณภาพผู้เรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.58$, S.D.=1.05) เมื่อพิจารณาข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสภาพปัญหาสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการบรรยายเป็นสำคัญ ($\bar{X}=4.38$) เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ($\bar{X}=4.37$) และการวิเคราะห์บริบท สภาพปัญหา ก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X}=4.03$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.3 ผลการศึกษาความต้องการการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่การยกระดับคุณภาพผู้เรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

ข้อ	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการบรรยายเป็นสำคัญ	4.69	0.46	มากที่สุด
2	การสร้างและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.15	0.47	มาก
3	การวิเคราะห์บริบท สภาพปัญหา ก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.34	0.47	มาก
4	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน	4.09	1.00	มาก
5	การใช้เทคนิค กลวิธีที่หลากหลาย และส่งเสริมการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน	3.98	0.77	มาก
6	เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา	4.77	0.42	มากที่สุด
7	การศึกษาแนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้ วิธีการสอน ที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน	3.71	0.78	มาก
8	กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการทำงานร่วมกันของผู้เรียน	3.82	0.76	มาก
9	การใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ และเหมาะสมกับบริบท	4.05	0.67	มาก

ข้อ	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
10	การบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้	3.75	0.70	มาก
11	การประยุกต์ใช้นวัตกรรมต่าง ๆ มาใช้ในการสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนรู้	4.33	0.54	มาก
12	การออกแบบและพัฒนานวัตกรรมทางการเรียนรู้ที่สนับสนุนต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน	3.95	0.81	มาก
13	การเปิดโอกาสให้ชุมชน ผู้ปกครอง และนักเรียน เข้ามาส่วนร่วมในการออกแบบและพัฒนาการศึกษา	3.92	0.75	มาก
14	การผลการประเมินมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้	3.83	0.71	มาก
15	กระบวนการวัดผลที่สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง	3.74	1.09	มาก
16	การออกแบบการวัดและประเมินผลที่เหมาะสมกับผู้เรียน	3.94	0.89	มาก
17	การเปิดโอกาสให้ชุมชน ผู้ปกครอง และผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้	4.00	0.63	มาก
18	การใช้สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21	3.98	0.67	มาก
19	การวิเคราะห์ ออกแบบ และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน	3.97	0.72	มาก
20	กระบวนการ เทคนิค หรือวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ทันสมัย และช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	4.35	0.83	มาก
เฉลี่ยรวม		4.01	0.74	มาก

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ผลการศึกษาความต้องการในการพัฒนาพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน บูรณาการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่การยกระดับคุณภาพผู้เรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.07$, S.D.=0.71) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยความต้องการสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ($\bar{X}=4.77$) กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการบรรยายเป็นสำคัญ ($\bar{X}=4.69$) และกระบวนการ เทคนิค หรือวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ทันสมัยและช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ($\bar{X}=4.35$) ตามลำดับ

1.3 ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่การยกระดับคุณภาพผู้เรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์กับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เพื่อนำมาแนวทางการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา พบว่า แนวทางการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา คือ การใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน และชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ทำให้ต้องพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน บูรณาการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่การยกระดับคุณภาพผู้เรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน บูรณาการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่การยกระดับคุณภาพผู้เรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

2.1 หลักการ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนา กำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุขในกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 ซึ่งการจัดการศึกษาในปัจจุบันมุ่งเน้นให้มีการพัฒนาและยกระดับมาตรฐาน การศึกษาให้สูงขึ้นด้วยการปฏิรูปหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา รวมทั้งการบริหารจัดการงานวิชาการ โดยเฉพาะการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา เป็นกระบวนการที่มุ่งพัฒนาเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สามารถนำผลการพัฒนาสู่การเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงผู้เรียน ดังนั้นการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นผู้ที่มีความรู้และความสามารถในการขับเคลื่อนกระบวนการปฏิรูปการศึกษา โดยเฉพาะสมรรถนะหลักและสมรรถนะประจำสายงานของครูที่ส่งผล ต่อการพัฒนาครูและการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทในการ บริหารและจัดการศึกษาสู่มาตรฐานระดับชาติที่ให้ความสำคัญต่อครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา โดยมาตรา 24(5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและมีความ รอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อม กันจากการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ มาตรา 30 ส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อ พัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา ดังนั้นในหมวด 7 มาตรา 52 ให้ กระทรวงศึกษาธิการส่งเสริมให้มีระบบ กระบวนการผลิต การพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา ให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง (สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ, 2545 : 30)

ดังนั้นการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น โดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน บูรณาการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่การยกระดับคุณภาพผู้เรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ในอันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล จึงต้องอาศัยหลักการพัฒนา ดังนี้

1. การพัฒนาต้องก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ตัวผู้เรียน
2. การพัฒนาต้องเกิดจากความต้องการของครูและบุคลากรทางการศึกษา
3. การพัฒนาต้องมีหลากหลายรูปแบบให้เลือกตามความเหมาะสมของแต่ละบุคคล
4. การพัฒนาต้องสอดคล้องกับหน้าที่ที่ปฏิบัติและนโยบาย
5. การพัฒนาต้องกระทำอย่างทั่วถึงและครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย

2.1.2 วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้และการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐานบูรณาการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่การยกระดับคุณภาพผู้เรียน

2.1.3 กระบวนการ

กระบวนการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐานบูรณาการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่การยกระดับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม มีการดำเนินงานตามขั้นตอน PLC ผ่าน T-SPMMB ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการ (Preparation : P)

การวางแผนกลยุทธ์เพื่อทำเป้าหมายให้สำเร็จ (Strategic Planning : S) เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย วิธีการที่จะดำเนินการเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ และตัวชี้วัดที่จะนำไปสู่ผลลัพธ์ โดยใช้เทคโนโลยี (Technology : T) เป็นเครื่องมือในการดำเนินการวางแผน

ขั้นตอนที่ 2 การเรียนรู้สู่การปฏิบัติจริง (Learning Activities : L)

2.1 การฝึกอบรมปฏิบัติการ (Practice: P) เป็นการให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการฝึกฝนจากการเรียนรู้ทั้งด้านทฤษฎี และด้านปฏิบัติ ในการจัดการเรียนรู้และการปฏิบัติงานได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้เทคโนโลยี (Technology: T) เป็นเครื่องมือในการดำเนินการอบรมปฏิบัติการ

2.2 การบริหารจัดการ (Management: M)

2.2.1 การวางแผนกิจกรรม (Planning) เป็นการกำหนดโครงการ/กิจกรรมเป้าหมายความสำเร็จ การวิเคราะห์และสังเคราะห์ ทาวิธิการและกระบวนการให้บรรลุเป้าหมาย โดยจะต้องมีการกำหนดตัวบ่งชี้กำกับไว้ เพื่อจะได้นำไปใช้ในการประเมินผลการดำเนินการ โดยใช้เทคโนโลยี (Technology: T) เป็นเครื่องมือในการดำเนินการวางแผนกิจกรรม

2.2.2 การปฏิบัติกิจกรรม (Action) เป็นการปฏิบัติกิจกรรมตามแผนงาน โครงการ/กิจกรรมการ พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ เช่น โครงการพัฒนาครูและบุคลากร ทางการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐานบูรณาการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่ การยกระดับคุณภาพผู้เรียน โดยใช้เทคโนโลยี (Technology: T) เป็นเครื่องมือในการดำเนินการบริหารจัดการ การศึกษา การจัดการเรียนการสอน และการนิเทศการศึกษา

2.2.3 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบชุมชนวิชาชีพ (PLC) เป็นกระบวนการสร้างการเปลี่ยนแปลง โดยการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานของกลุ่มบุคคลที่มารวมตัวกันเพื่อทำงานร่วมกัน และสนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวางเป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกัน และตรวจสอบสะท้อนผลการปฏิบัติงานทั้งในส่วนบุคคล และผลที่เกิดขึ้นโดยรวมผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การวิพากษ์วิจารณ์ การทำงานร่วมกัน การร่วมมือ รวมพลัง โดยมุ่งเน้นและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวม ทั้งนี้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบชุมชน วิชาชีพจากการใช้รูปแบบการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษามหาสารคาม สัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 2 ชั่วโมง รวม 10 ชั่วโมง โดยมีการใช้เทคโนโลยี (Technology : T) ในการดำเนินการทุกขั้นตอน ทั้งในรูปแบบ Onsite และ Online

2.2.4 การนิเทศ ติดตาม และตรวจสอบ (Check) เป็นการส่งเสริม สนับสนุน หรือให้ความ ช่วยเหลือครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงานและการจัดการเรียนการสอน ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ โดยใช้เทคโนโลยี (Technology: T) เป็นเครื่องมือในการนิเทศ ติดตาม และ ตรวจสอบ

2.5 การประเมินผล (Evaluation) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลของผลการดำเนินงานที่ สอดคล้องกับประเด็นตัวชี้วัดที่ตั้งไว้เพื่อนำมาใช้เปรียบเทียบกับเป้าหมายของแผนในขั้นวางแผนกิจกรรม ใน การประเมินนี้จะต้องพิจารณาในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพของผลงานด้วย โดยใช้เทคโนโลยี (Technology: T) เป็นเครื่องมือในการประเมินผล

ขั้นตอนที่ 3 การปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Continuous Improvement : C) เป็นการนำ ผลการประเมินมาใช้เป็นแนวทางเพื่อเลือกวิธีการในการปรับปรุงผลการดำเนินงานให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น เช่น สร้างความพึงพอใจให้มากขึ้น ผลงานได้รับรางวัลคุณภาพ และสร้างคุณค่าของผลการเรียนรู้ให้สูงขึ้น เพื่อต่อ ยอดความรู้ใหม่ต่อไป

3.1 การเลือกวิธีการปรับปรุงพัฒนาและแก้ไขปัญหา (Method: M) เป็นการนำผลการประเมินมาเลือกวิธีการเพื่อการปรับปรุงพัฒนางานและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานให้มีคุณภาพ โดยใช้เทคโนโลยี (Technology: T) เป็นเครื่องมือในการดำเนินการปรับปรุงพัฒนา

3.2 การคัดเลือกวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice: B) เป็นการจัดทำผลงานวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ ที่ทำให้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูประสบความสำเร็จหรือนำไปสู่ความเป็นเลิศตามเป้าหมาย สู่อการยกระดับคุณภาพผู้เรียน เป็นที่ยอมรับในวงวิชาการหรือวิชาชีพ โดยใช้เทคโนโลยี (Technology: T) เป็นเครื่องมือในการดำเนินการต่อยอดความรู้

2.1.4 การวัดและประเมินผล

- 1) การประเมินความรู้ และความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู
- 2) การประเมินความรู้และความสามารถในการปฏิบัติงานของบุคลากรทางการศึกษา
- 3) การประเมินความรู้และความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียน
- 4) การประเมินความพึงพอใจของครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีต่อกระบวนการพัฒนา
- 5) การประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู
- 6) การประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อผลการเรียนรู้ของนักเรียน

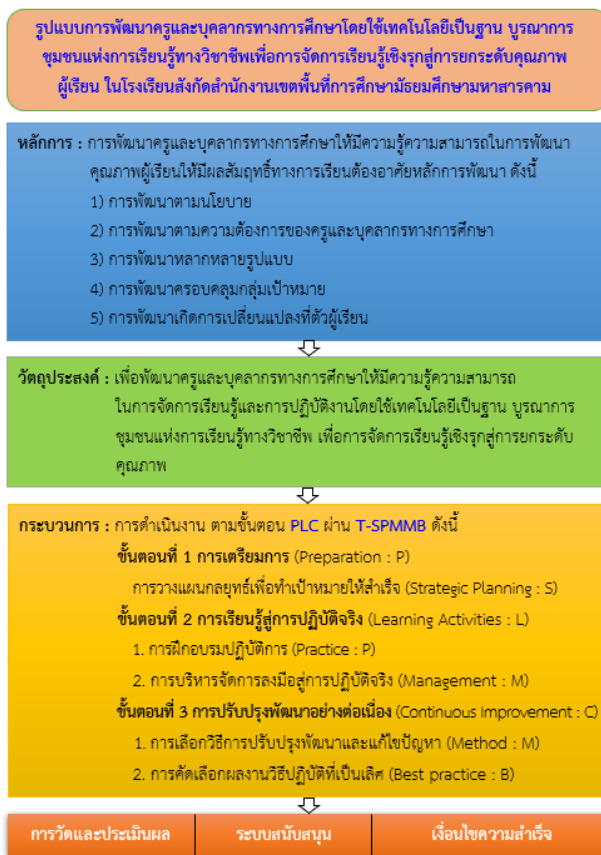
2.1.5 ระบบสนับสนุน

1) การโค้ช (Coaching) เป็นกระบวนการที่ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้เชี่ยวชาญ ร่วมมือกันวางแผน สนับสนุน ส่งเสริม และพัฒนาครูให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยให้ความรู้และฝึกทักษะ รวมถึงการให้ข้อมูลย้อนกลับแก่สมาชิก

2) การดูแลให้คำปรึกษาแนะนำ (Mentoring) เป็นกระบวนการของผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ หรือผู้ที่มีประสบการณ์ให้การช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาแก่สมาชิกของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

2.1.6 เงื่อนไขความสำเร็จ

- 1) การสนับสนุนและส่งเสริมปัจจัยทางการบริหาร 4M's
- 2) ความมุ่งมั่น อุทิศเวลาให้กับพัฒนางานและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

ภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐานบูรณาการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่การยกระดับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

5. ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาสู่การยกระดับคุณภาพผู้เรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม มีดังนี้

1.1 สภาพปัญหาในการจัดการเรียนรู้ พบว่า 1.1.1) การจัดการเรียนรู้ของครูส่วนใหญ่ยึดกรอบเนื้อหาตามหนังสือเรียน เน้นการป้อนเนื้อหาให้ผู้เรียน ใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบบรรยายและการสาธิตเป็นหลัก ขาดการส่งเสริมให้นักเรียนฝึกทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา 1.1.2) สื่อการเรียนรู้ ไม่เพียงพอ และไม่มีหลากหลาย และ 1.1.3) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ครูใช้การทดสอบความรู้ ด้วยการใช้อย่างทดสอบเป็นหลัก เน้นการวัดด้านความรู้ความเข้าใจ การประเมินผลด้านทักษะและความสามารถของนักเรียน พบว่า ครูใช้เครื่องมือวัดและประเมินผลไม่เหมาะสม

1.2 ความต้องการของครู พบว่า ครูต้องการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ การประยุกต์ใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เหมาะสมกับเนื้อหาและผู้เรียน การพัฒนาครูควรจะใช้วิธีการที่

หลากหลาย และหากนำรูปแบบการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาสู่การยกระดับคุณภาพผู้เรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม มาใช้ในการพัฒนาครู จะทำให้ครูในโรงเรียนได้ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ในการจัดการเรียนรู้ และครูคาดหวังว่า เมื่อได้รับการพัฒนาตามรูปแบบการพัฒนาครูจะทำให้ครูมีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้สูงขึ้นและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยความสุขและเต็มตามศักยภาพ

2. รูปแบบการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นฐานบูรณาการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสู่การยกระดับคุณภาพผู้เรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 2.1) หลักการ 2.2) วัตถุประสงค์ 2.3) กระบวนการพัฒนา มี 3 ชั้น ได้แก่ ชั้นที่ 1 ระยะที่ 1 การเตรียมความพร้อมของชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Preparation: P) ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 สร้างความมั่นใจ (Trust) และขั้นตอนที่ 2 ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ (Training) ระยะที่ 2 การเรียนรู้ผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Learning in School as Learning Community: L) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 3 เลือกรูปแบบและสร้างชุมชนการเรียนรู้ (Choose and Create) ขั้นตอนที่ 4 วิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (Analyze) และขั้นตอนที่ 5 ปฏิบัติตามแผนงาน/โครงการ (Action) ระยะที่ 3 การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research : C) คือ ขั้นตอนที่ 6 วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 2.4) การประเมินผล 2.5) ระบบสนับสนุน และ 2.6) เงื่อนไขความสำเร็จ และผลการประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลจากการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ได้รูปแบบการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐานบูรณาการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่การยกระดับคุณภาพผู้เรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาควรนำรูปแบบนี้ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาความต้องการของครู และบริบทของสถานศึกษา ควรดำเนินการให้ครอบคลุมกระบวนการพัฒนาและดำเนินการอย่างต่อเนื่องตลอดปีการศึกษา

1.2 จากผลการวิจัยที่สรุปว่า ด้านการใช้เทคโนโลยีเป็นฐานการจัดการเรียนรู้มีความต้องการจำเป็นการพัฒนาสูงสุด หน่วยงานทางการศึกษา สถานศึกษา หรือผู้บริหารสถานศึกษาควรนำไปกำหนดเป็นนโยบาย หรือยุทธศาสตร์ในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา รวมทั้งสร้างแรงบันดาลใจกระตุ้นหรือส่งเสริมให้ครู

ได้มีการพัฒนาตนเองด้านการใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน การจัดการเรียนรู้เพื่อนำมาสู่การปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำรูปแบบการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสมรรถนะครูและบุคลากรทางการศึกษาด้านอื่น ๆ เช่น กระบวนการวิจัย การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เป็นต้น

2.2 ควรมีการศึกษาค้นคว้าที่เกี่วข้องกับผู้เรียนด้านทักษะและความสามารถของผู้เรียน เช่น ทักษะการคิด ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการใช้ภาษาและการสื่อสาร เป็นต้น

2.3 ควรมีการนำรูปแบบการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาที่พัฒนาขึ้น ไปขยายผลและเผยแพร่ให้กับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

เอกสารอ้างอิง

ไพฑูริย์ สีนลารัตน์. (2559). การศึกษา 4.0 เราต้องแปลงกับดักให้เป็นความหวังดี. ใน *การศึกษา 4.0 เป็นยิ่งกว่าการศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธงชัย คำปวง. (2561). *การพัฒนาครูแบบองค์รวมโดยการเทียบเคียงสมรรถนะ* [วิทยานิพนธ์การศึกษาดุสิตบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร].

นฤมล รอดเนียม. (2553). *การพัฒนาครูแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้การวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาจิตวิทยาสำหรับนิสิตปริญญาตรี* [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุสิตบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร].

ปองทิพย์ เทพอารีย์, & มารุต พัฒนาผล. (2557). การพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพสำหรับครูประถมศึกษา. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 6(2), 284–296.

พฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์. (2556). *รายงานการวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายและแผนการปฏิรูปการผลิตและพัฒนาครูคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี.

พิณสุตา สิริธรรังศรี. (2557). ยกระดับคุณภาพครูไทยในศตวรรษที่ 21. ใน *เอกสารประกอบการประชุมวิชาการอภิวัดนักการเรียนรู้สู่จุดเปลี่ยนประเทศไทย* (หน้า 24–25). กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน.

มารุต พัฒนาผล. (2557ก). *การจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างการรู้คิดและความสุขในการเรียนรู้* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.

ยนต์ ชุ่มจิต. (2553). *ความเป็นครู* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2558). *โครงการปฏิรูปการเรียนรู้ของผู้เรียน (พ.ศ. 2557–2560) “สะท้อนปัญหาและทางออก ตอบโจทย์ปฏิรูปการศึกษาไทย”*. กรุงเทพฯ: 21 เซ็นจูรี.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2560–2579*. กรุงเทพฯ: พรินทวามกราฟฟิค.

Clark, D. M. (1994). Ten key principles from research for the professional development of mathematics teachers. In D. B. Aichele & A. F. Croxford (Eds.), *Professional development for teachers of mathematics* (pp. 37–48). Reston, VA: National Council of Teachers of Mathematics.

Michael Barber. (2009). *How the world’s best-performing school systems come out on top*. Retrieved from <https://www.mckinsey.com>

บทบาททางเพศและความสัมพันธ์ทางเพศใน Pluto : นิทาน ดวงดาว ความรัก Gender and Sexual Relation in Pluto : a Atory, a Planet, and Love Novel

สิริยากร ก้านสุวรรณ¹

¹นักวิชาการอิสระ, ขอนแก่น, ประเทศไทย

Siriyakorn Kansuwan¹

¹Independent Scholar, Khon Kean, Thailand

✉: nurstmatza@gmail.com
(Corresponding Email)

Received: 12 March 2024; Revised: 08 April 2025; Accepted: 18 April 2025

© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์บทบาททางเพศด้านความเป็นหญิงและความเป็นชายของตัวละครหลักในนวนิยายเรื่อง Pluto : นิทาน ดวงดาว ความรัก และเพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางเพศของตัวละครหลักในนวนิยายเรื่อง Pluto : นิทาน ดวงดาว ความรัก เป็นการวิจัยเอกสารเชิงคุณภาพ โดยนำเสนอข้อมูลในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) เครื่องมือที่ใช้วิจัยคือ ความเป็นหญิงและความเป็นชายของ Doyle (1991) และเพศวิถีของ Jackson and Scott (1996) ผลการวิจัยพบความเป็นหญิง 2 ลักษณะ คือ การใส่ใจรูปลักษณ์ และการเป็นหญิงผู้เพียบพร้อม ในขณะที่ความเป็นชายพบ 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) ต้องไม่เป็นผู้หญิง 2) ต้องประสบความสำเร็จ 3) ต้องก้าวร้าว ส่วนความสัมพันธ์ทางเพศของตัวละครพบ 5 ลักษณะ ได้แก่ 1) รสนิยมทางเพศ 2) ความต้องการทางเพศ 3) ปฏิบัติการทางเพศ 4) วาทกรรมที่สร้างโอกาสให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์ และ 5) ทศนคติทางเพศ แบ่งออกเป็น 2 ทศนะ ได้แก่ ทศนคติแบบอนุรักษ์นิยม และทศนคติแบบใหม่

คำสำคัญ : ความเป็นหญิง, ความเป็นชาย, ความสัมพันธ์ทางเพศ, นวนิยายหญิงรักหญิง, Pluto : นิทาน ดวงดาว ความรัก

Abstract

This research aims to analyze the gender roles of femininity and masculinity of the main characters in the novel *Pluto: A Story, a Planet, and Love*, as well as to examine the sexual relationships of the main characters in the same novel. It is a qualitative documentary research presented through descriptive analysis. The research frameworks employed include Doyle's (1991) concept of femininity and masculinity, and Jackson and Scott's (1996) theory of sexuality. The findings reveal two key aspects of femininity: attention to physical appearance and being an ideal or accomplished woman. In contrast, three aspects of masculinity are identified: 1) rejection of femininity, 2) the necessity of achieving success, and 3) the expression of aggression. Regarding the sexual relationships of the characters, five characteristics are found: 1. Sexual preferences; 2. Sexual desires; 3. Sexual practices; 4. Discourses that create opportunities for sexual encounters; 5. Sexual attitudes, which can be categorized into two perspectives: a conservative perspective and a modern perspective.

Keyword : Femininity, Masculinity, Sexual Relationship, Girl's love novel (yuri), *Pluto : a story, a planet, and love*

1. บทนำ

สังคมไทยในระยะหลังเริ่มให้การยอมรับความหลากหลายทางเพศมากขึ้น สังเกตได้จากบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มชายรักชาย หรือหญิงรักหญิง ที่สังคมเปิดโอกาสให้บุคคลเหล่านี้ได้มีส่วนร่วมในมิติต่าง ๆ มากขึ้น อาทิ สื่อมวลชนเปิดพื้นที่ให้แสดงความสามารถ มีการนำเสนอเรื่องราวและแง่มุมชีวิตของกลุ่มคนดังกล่าวหลากหลายช่องทาง ไม่ว่าจะเป็น ละครโทรทัศน์ ภาพยนตร์ หนังสือพิมพ์ หรือเห็นได้จากการเกิดสถานบันเทิงสำหรับผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศในรูปแบบของไนต์คลับ บาร์ ร้านอาหารคาราโอเกะ ที่กระจายตัวอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด ซึ่งเป็นสิ่งที่ตอกย้ำให้เห็นว่าเพศของมนุษย์ไม่อาจกล่าวได้ว่ามีเพียงเพศชายและเพศหญิงดังที่เคยคิดและเชื่อเหมือนเช่นในอดีตที่ผ่านมา

วรรณกรรมกับสังคมมีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างแนบแน่นจนยากที่จะแยกออกจากกัน อาจกล่าวได้ว่าวรรณกรรมเป็นภาพสะท้อนสังคม เนื่องจากวรรณกรรมจะสอดแทรกความเป็นจริงทางสังคม โดยเป็นภาพสะท้อนจากประสบการณ์ของผู้เขียนและเหตุการณ์ส่วนหนึ่งของสังคม ดังที่ ตรีศิลป์ บุญขจร (2542 : 4) ได้กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคมเป็นเรื่องที่ไม่อาจปฏิเสธได้ เนื่องจากนักเขียนเปรียบเสมือนคน 3 คน คือ เป็นนักประพันธ์ เป็นหน่วยหนึ่งของคนรุ่นนั้น และเป็นพลเมืองของสังคม จึงเป็นไปได้ยากที่นักเขียนจะหลีกเลี่ยงอิทธิพลทางสังคมในยุคสมัยของตนได้

ปัจจุบันนวนิยายที่นำเสนอเรื่องราวของคนรักเพศเดียวกันหรือที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่านวนิยาย (Y) ได้รับความนิยมจากผู้คนในสังคมอย่างแพร่หลาย โดยจะมีลักษณะเป็นนวนิยายขนาดยาวเหมือนนิยายทั่วไป แตกต่างกันตรงที่นวนิยายวายจะมีแก่นเรื่องเกี่ยวกับการนำเสนอเรื่องราวของคนรักเพศเดียวกัน หรือพฤติกรรมรักร่วมเพศ มีตัวละครเอกเป็นเพศเดียวกัน ทั้งนี้โดยทั่วไปมักจะเข้าใจผิดว่านวนิยายวายมีแค่แนวชายรักชายเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่นวนิยายวายแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ชายรักชายที่เรียกว่า “ยะโออิ

หรือยาโอย (YAOI)”และหญิงรักหญิงที่เรียกว่า “ยูริ (YURI)” ดังจะเห็นได้ว่านวนิยายทั้งสองชิ้นต้นด้วยตัววาย (Y) จึงเป็นที่มาของการที่นักอ่านชาวไทยเรียกนวนิยายประเภทนี้นวนิยายวาย

นวนิยายหญิงรักหญิงหรือยูริ เป็นนวนิยายที่มุ่งเน้นการนำเสนอความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครที่เป็นผู้หญิงด้วยกัน โดยแก่นเรื่องหลักจะเป็นความสัมพันธ์แบบคู่เลสเบี้ยน ซึ่งจะมีวิธีการเล่าเรื่องที่มีความน่าสนใจ รวมถึงการสร้างแก่นเรื่องที่สามารรถสะท้อนมุมมองความรักของคนเพศเดียวกันได้อย่างลึกซึ้ง นวนิยายหญิงรักหญิงจึงมีความน่าสนใจในแบบของตัวเอง อย่างไรก็ตามหากย้อนกลับไปในอดีต นวนิยายชายรักชายค่อนข้างได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก ในขณะที่นวนิยายหญิงรักหญิงกลับไม่เป็นที่นิยมของผู้่านเท่าไรนัก โดยอริน พินิจวรารักษ์ (2527 : 111) ได้ตั้งข้อสังเกตของการปรากฏเรื่องราวรักร่วมเพศหญิงที่มีจำนวนน้อยเนื่องจาก เลสเบี้ยนไม่ค่อยเปิดเผยตัวตนเท่าไรนัก สังเกตได้จากสื่อประเภทต่าง ๆ ที่มีนำเสนอเรื่องราวของเกย์หรือกะเทยมากกว่า เป็นเหตุให้นักแต่งหรือผู้เขียนขาดแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานแนวหญิงรักหญิง นอกจากนี้ยังพบอีกหนึ่งสาเหตุคืออาจเกิดจากการที่ผู้อ่านวรรณกรรมประเภทนี้ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มของวัยรุ่นหญิง จึงไม่นิยมเรื่องราวความรักแบบผู้หญิงกับผู้หญิง แต่กลับชื่นชอบในแนวชายรักชาย เป็นเหตุให้วรรณกรรมชายรักชายได้รับความนิยมมากกว่า (อนันตศักดิ์ พลแก้วเกษ, พชรกฤต ศรีบุญเรือง และปณณธรณัฐ อาปะโม, 2567:103)

ในระยะเวลาหลังหญิงรักหญิงเริ่มเปิดเผยตัวมากขึ้น ดังนั้นนวนิยายแนวหญิงรักหญิงจึงเริ่มปรากฏให้เห็นมากขึ้น โดยในประเทศไทยสื่อยูริประเภทต่าง ๆ ได้เพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นนวนิยายหรือแฟนฟิค รวมทั้งซีรีส์ออกอากาศทางโทรทัศน์ จะเห็นได้ว่าในระยะเวลาหลังมานี้นวนิยายและซีรีส์แนวหญิงรักหญิงถูกผลิตออกมาอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งนวนิยายหญิงรักหญิงหลายเรื่องก็ถูกหยิบยกขึ้นมาสร้างขึ้นเป็นซีรีส์ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่องต่าง ๆ อาทิ รักเล่นกล : Affair, ดาวบริวาร Reverse, 23.5 องศาที่โลกเอียง, The Secret of Us Series ใจซ่อนรัก, Pluto : นิทาน ดวงดาว ความรัก เป็นต้น ซึ่งได้รับกระแสตอบรับที่ดี สร้างชื่อเสียงให้กับนักแสดงหญิงจนได้รับความนิยมอย่างล้นหลาม เกิดเป็นกระแสคู่จิ้นหญิงหญิง ไม่แตกต่างไปจากคู่จิ้นชายชาย ปรากฏการณ์เหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความนิยมของสื่อประเภทหญิงรักหญิง รวมไปถึงการยอมรับความรักระหว่างหญิงรักหญิงในสังคมไทย

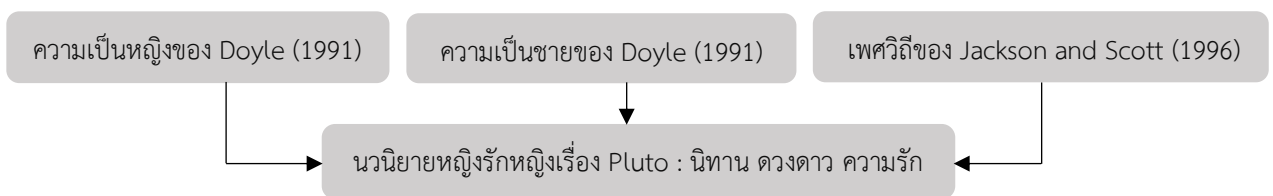
สิ่งที่น่าสนใจของนวนิยายหญิงรักหญิงประการหนึ่ง คือ การนำเสนอให้ความรักระหว่างเพศเดียวกันเป็นเรื่องปกติ โดยตัวละครหญิงรักหญิงแต่ละตัวละครจะมีความแตกต่างกันทั้งในด้านพฤติกรรมหรือบุคลิกภาพ เพศภาวะ และเพศวิถี ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาบทบาททางเพศด้านความเป็นหญิงและความเป็นชายว่ามีลักษณะอย่างไร สอดคล้องกับความเป็นจริงทางสังคมหรือไม่ และยังทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ทางเพศที่ปรากฏในนวนิยายหญิงรักหญิงว่ามีลักษณะอย่างไร โดยใช้แนวคิดเรื่องเพศภาวะและเพศวิถี เป็นการขยายขอบเขตการศึกษาเพศภาวะและเพศวิถีในวรรณกรรมให้มีความหลากหลายยิ่งขึ้น ซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้และความเข้าใจเรื่องราวเกี่ยวกับกลุ่มผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศในสังคมไทย และตระหนักได้ถึงการอยู่ร่วมกันในกระแสสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงนี้ได้อย่างยั่งยืน อีกทั้งผลการศึกษายังเป็นประโยชน์ต่อการต่อยอดในแวดวงวิชาการต่อไปในอนาคต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์บทบาททางเพศด้านความเป็นหญิงและความเป็นชายของตัวละครหลักในนวนิยายเรื่อง Pluto : นิทาน ดวงดาว ความรัก
2. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางเพศของตัวละครหลักในนวนิยายเรื่อง Pluto : นิทาน ดวงดาว ความรัก

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทบาททางเพศ คือ ความเป็นหญิง (Femininity) และความเป็นชาย (Masculinity) ของ Doyle (1991 อ้างถึงใน มีโชค ราชภูรานูวัตร, 2544) และเพศวิถีของ Jackson and Scott (1996 อ้างถึงใน อรทัย เพ็ญยุระ, 2561)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) กล่าวคือ วิเคราะห์นวนิยายหญิงรักหญิงที่เป็นรูปแบบเอกสาร

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

นวนิยายหญิงรักหญิงเรื่อง Pluto : นิทาน ดวงดาว ความรัก โดยสำนักพิมพ์เจ้าปลาน้อยที่ออกวางจำหน่ายเมื่อวันที่ 28 เมษายน 2561

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและคุณภาพของเครื่องมือ

บทบาททางเพศเฉพาะความเป็นหญิงและความเป็นชาย และความสัมพันธ์ทางเพศ อันได้แก่ รสนิยมทางเพศ ความต้องการทางเพศ ปฏิบัติการทางเพศ วาทกรรมที่สร้างโอกาสให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์ และทัศนคติทางเพศ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ตัวบทนวนิยายหญิงรักหญิงเรื่อง Pluto : นิทาน ดวงดาว ความรัก โดยสำนักพิมพ์เจ้าปลาน้อยที่ออกวางจำหน่ายเมื่อวันที่ 28 เมษายน 2561 สาเหตุที่เลือกข้อมูลช่วงนี้เนื่องจากเป็นช่วงแรกที่มีการตีพิมพ์

เป็นรูปเล่มออกจำหน่ายอย่างเป็นทางการผ่านร้านหนังสือชั้นนำและรูปแบบ E-book ผ่านแอปพลิเคชันต่าง ๆ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์บทบาททางเพศเฉพาะความเป็นหญิงและความเป็นชาย และความสัมพันธ์ทางเพศ วิเคราะห์ด้านรสนิยมทางเพศ ความต้องการทางเพศ ปฏิบัติการทางเพศ วาทกรรมที่สร้างโอกาสให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์ และทัศนคติทางเพศของตัวละครหลักที่ปรากฏในนวนิยายหญิงรักหญิงเรื่อง Pluto : นิทานดวงดาว ความรัก โดยนำเสนอข้อมูลด้วยรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis)

5. ผลการวิจัย

1. ความเป็นหญิง (Femininity) จากการศึกษาคพบ 2 ลักษณะ คือ 1) การใส่ใจรูปลักษณ์ 2) การเป็นหญิงผู้เพียบพร้อม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 การใส่ใจรูปลักษณ์ ผู้หญิงจะถูกตัดสินจากรูปลักษณ์ว่าต้องสวย ต้องผอม และแต่งตัวดี จึงจะเป็นที่ต้องการของผู้อื่น จากการศึกษาพบจากตัวละครหลักทั้งสองตัวละคร ดังความว่า

ใช้...ถึงเราจะหน้าตาเหมือนกัน แต่ความสวยเราต่างกันจนน่าประหลาดใจ

อาจจะเพราะตอนเด็กๆ โอบอุ้มเอาแต่เรียน ส่วนฉันที่เรียนไม่เก่งเลยดูแลตัวเองเป็น ได้แต่สวยไปวัน ๆ และที่โรงเรียนเพื่อน ๆ จะเรียกเราสองคนว่า ‘แฝดคนละฝา’ ฉันค่อนข้างมีอรัญญา...

(เจ้าปลาน้อย, 2561 : 20)

จากข้างต้นแสดงให้เห็นถึงการใส่ใจรูปลักษณ์ของไออุ่น โดยมีสาเหตุมาจากการที่เธอต้องการปกปิดข้อบกพร่องด้านการเรียนของเธอ ไออุ่นจึงเลือกที่จะสร้างรูปลักษณ์ภายนอกของตนให้มีดูดีอยู่เสมอ เพื่อให้ทัดเทียมกับน้องสาวฝาแฝดที่โดดเด่นด้านการเรียน ส่งผลให้เธอเป็นเด็กสาวที่มีโดดเด่นจนเป็นที่ดึงดูดความสนใจของนักเรียนในโรงเรียน

อีกทั้งยังพบว่า ‘เมธาวิ’ ก็เป็นอีกหนึ่งตัวละครที่ใส่ใจรูปลักษณ์ของตน ดังความว่า

วันนี้คันท่านหวนมาในชุดแซกรัศูปราคาน่าจะแพงทะลุเพดาน คัดตั้งเนี้ยบตั้งแต่หัวจรดเท้า ยังไม่รวมพรีอวดเต็มตั้งแต่หน้าพิก้า กระเป๋า รองเท้าจิมมีชู และแว่นตาดำ

(เจ้าปลาน้อย, 2561 :164)

เมธาวิเลือกวิธีดูแลภาพลักษณ์ของตนด้วยการสวมใส่สินค้าแบรนด์เนมราคาแพง ไม่ว่าจะเป็นเสื้อผ้า กระเป๋า รองเท้า แว่นตา และนาฬิกา ทั้งนี้การใช้สินค้าแบรนด์เนมมีส่วนช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดี เนื่องจากเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงสถานะทางสังคมและการเงินให้แก่ที่มั่งคั่งร่ำรวยของเธอ ส่งผลให้เธอได้รับการยอมรับจากผู้คนในสังคม เมธาวิจึงให้ความสำคัญกับรูปลักษณ์ของตนเองเป็นอย่างมาก

1.2 การเป็นหญิงผู้เพียบพร้อม คือ ผู้หญิงที่มีสมบัติทางกายภาพครบถ้วนสมบูรณ์ทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็น รูปร่างหน้าตาที่ดี มีฐานะที่ร่ำรวย และการประกอบอาชีพที่ดีและมั่นคง จากการศึกษาพบหญิงผู้เพียบพร้อมจากตัวละคร ‘เมธาวิ’ ดังความว่า

ฉันเดินเข้าไปประชิดเก้าอี้ราคาแพงก่อนจะนั่งยอง ๆ ให้สายตาของเราอยู่ในระนาบเดียวกัน ไม่ใช่เพื่อให้เมมองเห็นฉัน แต่ฉันต่างหากที่ต้องการจะมองคนหน้าหวานให้ชัด ๆ

สวยมาก...นี่คือคำชมจากฉันซึ่งไม่เคยชมผู้หญิงด้วยกันเลย

(เจ้าปลาน้อย, 2561 : 35)

จากข้างต้นแสดงให้เห็นถึงการเป็นหญิงสาวที่มีรูปร่างหน้าตาสละสวย มีใบหน้าที่สวยงาม ซึ่งจะมีการบรรยายถึงดวงตาที่กลมโตสวย สุกใสเป็นประกายของเมธาวิอยู่บ่อยครั้ง องค์ประกอบทุกอย่างบนใบหน้าสอดรับกันอย่างกลมกลืนจนเป็นที่ชื่นชมของผู้หญิงด้วยกันเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีฐานะทางการเงินและฐานะทางสังคมที่สะท้อนให้เห็นถึงการเป็นหญิงผู้เพียบพร้อมของเมธาวิ ดังความว่า

และในที่สุดฉันกับแจนก็มาถึงบ้านหลังหนึ่งย่านสาทร ฉันกวาดสายตามองบ้านซึ่งมีรั้วสูงและระบบรักษาความปลอดภัยเข้มงวดด้วยความรู้สึกที่งุนงงน้อย

“บ้านสวยเหมือนกันนะเนี่ย”

“สวยสิ ว่าความให้แต่คดียากๆ ลูกค้ำมีแต่คนรวยๆ น่าจะมีเงินเป็นร้อยล้าน”

โอเค...สวยจริงไม่อิงนิยายใด ๆ พอเห็นบ้านที่มีสนามหญ้าไว้ให้หมาวิ่งได้ทางด้านซ้ายและสระว่ายน้ำที่อยู่ด้านขวาก็พอจะประเมินทรัพย์สินของเจ้าของบ้านได้...

“นอกจากแม่บ้านแล้วในนี้ก็แค่คนเดียวที่มีออรัลเป็นเจ้าของบ้าน โอเข้าไปเถอะ”

(เจ้าปลาน้อย, 2561 : 22-23)

จากข้างต้นแสดงให้เห็นถึงฐานะที่ร่ำรวยของเมธาวิผ่านการอาศัยอยู่บ้านหลังใหญ่โต มีพื้นที่กว้างขวาง มีสระว่ายน้ำ มีแม่บ้านคอยอำนวยความสะดวกสบาย ซึ่งเป็นผลมาจากความรู้และความสามารถของเธอที่ทำให้เธอมีอาชีพที่ดี มั่นคง ได้ค่าตอบแทนค่อนข้างสูง จึงทำให้เธอสามารถเลี้ยงดูตนเองให้มีชีวิตความเป็นอยู่ในระดับดีมากได้

จากทั้งหมดข้างต้นแสดงให้เห็นถึงการเป็นผู้หญิงที่เพียบพร้อมสมบูรณ์แบบของเมธาวิผ่านการมีรูปร่างและหน้าตาที่ดี ใบหน้าหวาน ครอบครัวยุคใหม่ฐานะร่ำรวย มีบริวารคอยทำหน้าที่อำนวยความสะดวกสบาย มีทรัพย์สินเงินทองของใช้มากมาย เป็นผู้หญิงที่มีความรู้ ความสามารถ มีการศึกษาและการประกอบอาชีพที่ดี

2. ความเป็นชาย (Masculinity) จากการศึกษาพบ 3 ลักษณะ คือ 1) ต้องไม่เป็นผู้หญิง 2) ต้องประสบความสำเร็จ 3) ต้องก้าวร้าว

2.1 ต้องไม่เป็นผู้หญิง คือ ต้องไม่คิด ไม่แสดงออก หรือรู้สึกแบบผู้หญิง ผู้ชายที่มีความอ่อนไหวหรืออ่อนแอ จะถูกมองว่าเป็น “ลูกแหง” เหมือนผู้หญิง ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่าคุณลักษณะดังกล่าวสามารถสะท้อนให้เห็นผ่านความแข็งแกร่งทางกายและความกล้าหาญ ปรากฏให้เห็นจากตัวละคร ‘ไออุ่น’ กล่าวคือเธอมักจะมีเรื่องทะเลาะวิวาทกับผู้อื่นอยู่เป็นประจำ อีกทั้งยังสามารถเอาชนะคู่ต่อสู้ได้อยู่เสมอ ดังความว่า

เมธาวิเริ่มเล่ารายละเอียดที่ได้เจอกับโอบอ้อมอีกครั้ง เมื่อหลายปีก่อนตอนที่คนตัวเล็กถูกรุ่นพี่ไถเงิน โอบอ้อมคือคนที่เข้าไปช่วยเหลือด้วยการตบรุ่นพี่เป็นการล้างแค้น ก่อนจะไถเงินรุ่นพี่นั้นส่งคืนให้ทนายสาว (เจ้าปลาน้อย, 2561 : 266-267)

จากข้างต้นความกล้าหาญและความเข้มแข็งทางด้านร่างกายของไออุ่น แสดงให้เห็นผ่านการเข้าให้การช่วยเหลือเมธาวิที่ถูกกลุ่มรุ่นพี่รุมกลั่นแกล้งและรีดไถเงินอย่างไม่เกรงกลัวต่อภัยอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้น แม้คู่ต่อสู้จะมีจำนวนและอายุที่มากกว่าก็ตาม อีกทั้งยังสามารถเอาชนะคู่ต่อสู้ได้อีกด้วย

2.2 ต้องประสบความสำเร็จ คือ ต้องประสบความสำเร็จในอาชีพการงานจึงจะได้รับการยอมรับจากสังคม จากการศึกษาปรากฏให้เห็นผ่านตัวละคร ‘เมธาวิ’ ปรากฏให้เห็นผ่านการที่เธอสามารถสอบเป็นทนายได้ตั้งแต่อายุยังน้อย ดังความว่า

และพอได้มานั่งตรงนี้ทำให้ฉันรู้ประวัติการเรียนและการทำงานของเมธาวิเพิ่มมากขึ้น คนตัวเล็กเป็นทนายตอนอายุ 23 สอบเป็นอัยการผู้ช่วย 25 พออายุ 27 ปีก็ลาออกกลับมาเป็นทนายอีก... (เจ้าปลาน้อย, 2561 :165)

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่าเมธาวิสามารถสอบเข้าทำงานในอาชีพทนายความได้ตั้งแต่อายุยังน้อย โดยอาชีพดังกล่าวถือได้ว่าเป็นอาชีพที่มีความมั่นคงสูง ทั้งนี้ก็เพื่อต้องการพิสูจน์ให้พ่อได้เห็นว่าคุณสมบัติสามารถสร้างชื่อเสียง สร้างความภาคภูมิใจและเป็นที่ยอมรับให้แกครอบครัวได้ไม่ต่างจากบุตรชาย

ชื่อเสียงด้านการเป็นทนายหญิงฝีมือดีของเธอเป็นที่เลื่องลือ โดยส่วนใหญ่ลูกความของเธอมักจะเป็นฝ่ายชนะ อีกทั้งเธอยังสามารถช่วยให้ลูกความได้รับบทลงโทษสถานเบาหากเป็นฝ่ายผิด ดังความว่า

แถมพวกคนรวยยังได้ทนายความที่เก่งมากด้วย...จากผิดกลายเป็นถูก จากโทษหนักกลายเป็นเบา... (เจ้าปลาน้อย, 2561 : 91)

จะเห็นได้ว่าเมธาวิสามารถหาความให้ลูกความของเธอที่กระทำความผิดด้วยการจ่ายเงินเหี้ยมเยาเพียงจำนวนน้อยนิดให้แก่คู่กรณีที่ถูกเขาตั้งใจขับรถชนจนเป็นอัมพาต สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถของเธอ ทั้งนี้การเป็นผู้หญิงเก่ง ฉลาด มีการศึกษา และการประกอบอาชีพที่ดี ทำให้เธอสามารถเลี้ยงดูตนเองให้มีชีวิตความเป็นอยู่ในระดับดีมากได้ สิ่งเหล่านี้ล้วนสะท้อนให้เห็นถึงการเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิตของเมธาวิ

2.3 ต้องก้าวร้าว กล่าวคือ เด็กผู้ชายจะเรียนรู้การพูดคำหยาบ และถูกปลุกฝังให้ต้องต่อสู้ ต้องทำให้ผู้อื่นบาดเจ็บ อดทนต่อความเจ็บปวด ไม่วิ่งหนีจากการต่อสู้หรือพ่ายแพ้ต่อฝ่ายตรงข้าม และต้องชนะเท่านั้น จากการศึกษาพบว่าตัวละครที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวคือ ‘ไออุ่น’ แสดงให้เห็นผ่านการพูดจากระโชกโฮกฮากเหมือนเด็กผู้ชาย และการหาเรื่องทะเลาะวิวาทกับผู้อื่นอยู่เป็นประจำ ตัวอย่างเช่น

...แถมยังมีเข้มกลัดโรงเรียนอื่นอีกมากมายมากองรวม ๆ กันไว้ในโหลพลาสติกเหมือนเป็นถ้วยเกียรติยศ ซึ่งในอดีตฉันบังคับให้เด็กนักเรียนอื่นถอดเข้มมาเพื่อแสดงอำนาจข่มขู่ฉันเหนือกว่า (เจ้าปลาน้อย, 2561 : 213-214)

จากตัวอย่างข้างต้นพฤติกรรมก้าวร้าวของไออุ่นแสดงให้เห็นผ่านการทะเลาะวิวาทกับเหล่านักเรียนต่างสถาบัน เพื่อยึดเอาเข็มกลัดประจำสถาบันมาเก็บสะสม ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงการมีอำนาจและพลังที่เหนือกว่าอีกฝ่าย การกระทำดังกล่าวทำให้ไออุ่นเป็นที่ยอมรับและได้รับการยกย่องชื่นชมจากเหล่าผองเพื่อนทั้งผู้ชายและผู้หญิง

นอกจากนี้ยังพบพฤติกรรมก้าวร้าวของไออุ่นที่กระทำต่อครอบครัวของเธออีกด้วย ไม่ว่าจะเป็นน้องสาวฝาแฝดของเธออย่างโอบอ้อม และแม่ของเธอ ดังความว่า

“แต่ทุกคนก็ไปสนใจไอหมดเลยไง มีเพียงแค่มะเท่านั้นที่มองลงมาที่เค้า ครั้งหนึ่งเค้าเคยได้รับจดหมายจากเมธาวีด้วยนะสมัยเรียน แต่ไอก็มาฉีกทิ้ง...”

(เจ้าปลาน้อย, 2561 : 253)

พฤติกรรมก้าวร้าวของไออุ่นที่กระทำต่อโอบอ้อมปรากฏให้เห็นผ่านการฉีกจดหมายที่เมธาวีเขียนให้โอบอ้อม ซึ่งสร้างความทุกข์ทางจิตใจให้แก่โอบอ้อมเป็นอย่างมาก เนื่องจากเมธาวีเป็นเพียงคนเดียวที่ทำให้โอบอ้อมรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง โอบอ้อมจึงมีเมธาวีเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ

โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวผ่านการใช้วาจาที่ไออุ่นกระทำต่อผู้เป็นแม่อยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นการโต้เถียง พุดจาเสียดสีหรือกระทบกระเทียวอยู่เสมอ ตัวอย่างเช่น

“มันไม่ดีเลยนะไอ มาค้นของในห้องน้องแบบนี้”

“ไอแค่อยากมาหายืมโน้ตบุ๊กน้องไปทำงานหน่อยนะแม่”

“แต่เจ้าตัวเขายังไม่อนุญาต เข้ามาหยิบไปเลยได้ยังไงกัน”

“แม่ก็ไปปลุกให้อุ้มมันตื่นขึ้นมาสิ ไอจะได้ขอ”

แม่มึงอึ้งไปนิดนึงเมื่อโดนฉันเถียงกลับ ส่วนฉันก็ล้มตัวไปเพราะไม่ได้คิดอะไร...

(เจ้าปลาน้อย, 2561 : 61)

จากบทสนทนาข้างต้นจะเห็นได้ว่าไออุ่นแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวผ่านการใช้วาจาทำร้ายจิตใจผู้เป็นแม่ออกไปอย่างไม่รู้ตัว อันเนื่องมาจากความเคียดชังที่เธอมักจะมีปากเสียงกับแม่อยู่เป็นประจำตั้งแต่วัยเด็ก โดยพฤติกรรมก้าวร้าวทางวาจาดังกล่าว คือ การที่ไออุ่นกล่าวถึงโอบอ้อมที่ประสบอุบัติเหตุทางรถยนต์จนได้รับบาดเจ็บสาหัสและตกอยู่ในภาวะหมดสติที่นอนรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาล ซึ่งมีโอกาสรอดชีวิตเพียง 50 เปอร์เซ็นต์ การประชดประชันดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อจิตใจและสร้างความทุกข์ทางจิตใจให้ผู้เป็นแม่

3. ความสัมพันธ์ทางเพศ

3.1 รสนิยมทางเพศ หมายถึง รูปแบบพื้นฐานของอารมณ์ ความใคร่ และความสนใจทางเพศต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง อาจจะเป็นเพศชาย เพศหญิง หรือไม่ใช่ทั้งสองเพศ จากการศึกษาพบว่า ‘เมธาวีและไออุ่น’ ต่างก็มีเพศวิถีแบบรักเพศเดียวกัน โดยจะมีรายละเอียดที่แตกต่างกันออกไป ดังนี้

“งั้นเมก็เวอร์จิ้น ไม่เคยผ่านผู้ชายเลย”

“แล้วผ่านผู้หญิงมาแล้วก็คน”

“ความลับ”

(เจ้าปลาน้อย, 2561 : 318)

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่าเมธาวีมีเพศวิถีแบบรักเพศเดียวกันมาโดยตลอด สะท้อนให้เห็นผ่านการที่เธอไม่เคยคบหาหรือมีเพศสัมพันธ์กับชายใดมาก่อน ในทางตรงข้ามเธอกลับผ่านการคบหาและร่วมเพศกับผู้หญิงด้วยกัน

ในขณะที่ ‘ไออุ่น’ ในอดีตเคยผ่านการคบหากับผู้ชายจำนวนหนึ่งในฐานะคนรักมาก่อน แต่เธอก็ค้นพบตัวเองในภายหลังว่าชอบผู้หญิง ดังความว่า

“...มีแฟนเธอ ใช้ ไอมีแฟนเยอะ แต่นั่นก็ไม่ได้แปลว่าเป็นเรื่องดี ลิบแปดคนที่ไอคบมา. ไอไม่รักไม่ชอบใครสักคนจนกระทั่งมาเจอ...เม”

ฉันกล่าวถึงผู้หญิงที่ยืนอยู่ตรงข้ามกัน

“ไอรักเขา รักเมธาวี คนอย่างไอรักผู้หญิงนะอุ้ม อุ้มมองไอสิ มีอะไรให้น่าอิจฉากัน”

(เจ้าปลาน้อย, 2561 : 321)

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่าแม่ไออุ่นจะเคยคบหากับผู้ชายมาจำนวนหนึ่ง แต่เธอกลับไม่ได้มีความรู้สึกในฐานะคนรัก ตรงกันข้ามกับความรู้สึกของเธอที่มีต่อเมธาวี ทำยที่สุดเธอก็ค้นพบรสนิมที่แท้จริงของตนเองว่าเธอรักเพศเดียวกัน จึงตัดสินใจคบหากับเมธาวีในฐานะคนรัก

3.2 ความต้องการทางเพศของบุคคล หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลอันเกิดจากสิ่งเร้าภายในอันได้แก่ฮอร์โมนต่าง ๆ หรือสิ่งเร้าภายนอกผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 6 มากกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกทางเพศเป็นการแสดงออกถึงความปรารถนาหรือความต้องการทางเพศที่ฝ่ายหนึ่งมีต่ออีกฝ่ายหนึ่ง จากการศึกษาพบว่า ‘เมธาวี’ เป็นตัวละครที่มีความต้องการทางเพศสูง สังเกตได้จากในหลายเหตุการณ์ด้วยกัน กล่าวคือ เมื่อเธอได้อยู่กับไออุ่นสองต่อสอง เธอมักจะแสดงความต้องการทางเพศที่มีต่อไออุ่นออกมาผ่านคำพูดและกิริยาท่าทาง ตัวอย่างเช่น

ในขณะที่ฉันหันหลังไม่ทันได้ตั้งตัวอยู่ คนตัวเล็กที่มองแทบไม่เห็นอะไรเลยทั้งนั้นกลับเดินมาสวมกอดจากด้านหลัง แล้วใช้จมูกสูดดมกลิ่นที่ท้ายทอย เพราะความตกใจทำให้ฉันแข็งขาอ่อนถึงกับต้องคว้าอะไรสักอย่างให้ทรงตัวอยู่ได้

“ทำอะไรนะเม”

“รื้อฟื้นไง”

“รื้อฟื้นอะไร”

“ก็รื้อฟื้นเรื่องราวต่างๆ ...ทำไมอุ้มตัวสั้นจัง เป็นอะไรหรือเปล่า”

“น...หนานวนะ ห้องนี้แอร์เย็น”

“เดี่ยวไปแช่น้ำอุ่นกัน” ริมฝีปากของคนตัวเล็กได้จากท้ายทอยไล่มาจนถึงแนวกระดูกสันหลัง ก่อนจะได้ยินเสียง ปิด พร้อมกับความรู้สึกโล่งตรงช่วงอกของตัวเอง

ปลดตะขอชุดชั้นในด้วยปาก

...

“เช็กซี่มากเลยคำพูดเมื่อคืนนะ”

“ก็ไม่ใช่หรอก คำก็แค่พูดไปตามเรื่องตามราว...”

“มันทำให้ผมมีอาการนะ”

“หืม?” ฉันทำตาโตแล้วหาคออย่างหวั่นใจ “อาการที่ว่านี่คือ...?”

ฉันทักไม่ได้โง่ถึงขั้นไม่รู้หรอก แต่ต้องถามเพื่อต่อลมหายใจอีกนิด เพราะมันออกจะกะทันหันเกินไป แค่อาบน้ำแก้มด้วยก้นก็มากเกินพอสำหรับฉันทแล้ว

“เราไม่ได้มีเช็กส์กันมาสักพักใหญ่แล้ว” เมธาวิดิ้งมือฉันทไปสัมผัสที่หน้าอกตัวเองแล้วยิ้มน้อย ๆ แต่เต็มไปด้วยเสน่ห์จนยากจะต้านทาน ก่อนจะบังคับมือฉันทให้ไถ่ลงไปที่ด้านล่าง “วันนี้เรามาเปิดหีบแพนโด ร่าดูกันดีกว่า ว่ามีอะไรอยู่ในนั้น”

(เจ้าปลาน้อย, 2561 : 140-146)

จากข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความต้องการทางเพศของเมธาวิดิ้งในขณะที่เธอและไออุ่นกำลังจะเข้าไปอาบน้ำและในระหว่างที่อาบน้ำด้วยกัน เมธาวิดิ้งพยายามที่จะแสดงความต้องการทางเพศของเธอออกมาให้ไออุ่นได้รับทราบผ่านคำพูดและการกระทำต่าง ๆ เพื่อปลุกเร้าอารมณ์ทางเพศของไออุ่นให้ยอมมีความสัมพันธ์ทางเพศกับเธอ นอกจากนี้ยังมีการกล่าวถึงต้องการทางเพศที่สูงของเมธาวิดิ้งในอีกหลายเหตุการณ์ด้วยกัน ซึ่งเมธาวิดิ้งจะเป็นฝ่ายเริ่มต้นวาทกรรมทางเพศและปฏิบัติการทางเพศก่อนในทุกครั้ง

3.3 ปฏิบัติการทางเพศ หมายถึง ลักษณะการดำเนินกิจกรรมทางเพศของบุคคลซึ่งจะแตกต่างกันออกไป จากการศึกษาพบปฏิบัติการทางเพศดังต่อไปนี้

“เร็วขึ้น... ขยับลิ้นเร็วขึ้น”

ฉันททำตามที่คนตัวเล็กร้องขอและมองเจ้าของร่างที่ดูทรามแล้วร้องครวญครางเหมือนเจ็บปวดแต่ก็มีความสุข

(เจ้าปลาน้อย, 2561 : 242)

คำว่าที่รักเหมือนเปิดสวิตซ์ในตัวฉันท อารมณ์ที่มีเยอะอยู่แล้วดูเหมือนจะจุดติดและพุ่งพรวดขึ้นมาจนถึงขีดสุด เหมือนเมธาวิดิ้งจะรู้จักสัญญาณนั้นดีจึงใช้นิ้วมือข้างหนึ่งแล้วไถ่ลงไป...

เฮือก...

ร่างฉันทสะท้านเฮือกด้วยความรู้สึกเจ็บปวดแต่ก็รู้สึกดี...

(เจ้าปลาน้อย, 2561 : 263)

“ดี...” ไออุ่นที่เริ่มจะแกงเรื่องแบบนี้บ้างแล้วดันให้ฉันทลุกขึ้นนั่งคุกเข่า ก่อนจะแนบจุดกึ่งกลางลำตัวชิดติดกับหน้าขาฉันทบ้าง “ตอนที่เค้าขยับขึ้นลงแบบนี้คุณต้องมองแต่เค้านะ...”

...ฉันทจ้องมองไออุ่นซึ่งเริ่มโยกตัวถูไถกับหน้าขาฉันทอย่างทีพูด สัมผัสเปียกชื้นและอุ่นร้อนส่งผลให้ฉันทใจเต้นไม่เป็นระล่ำ ไท่นจะเสียดครางยิ่งทำให้ฉันทมีอาการดีขึ้นมาอีกครั้ง

(เจ้าปลาน้อย, 2561 : 387)

จากตัวบทแสดงให้เห็นถึงปฏิบัติการทางเพศระหว่างไออุ่นและเมธาวิ โดยทั้งสองสลับบทบาทระหว่างกันเป็นฝ่ายรุก(ฝ่ายกระทำ)และฝ่ายรับ(ฝ่ายถูกกระทำ) ผ่านการใช้นิ้วมือสอดใส่เข้าไปในอวัยวะเพศของอีกฝ่าย รวมทั้งการทำอรัลเช็กส์หรือการร่วมรักโดยการใช้ปาก นอกจากนี้ยังพบการนำอวัยวะเพศของตนมาถูที่ต้นขาของอีกฝ่ายอีกด้วย

3.4 วาทกรรมที่สร้างโอกาสให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์ คือ ลักษณะหรือวิธีการพูดเพื่อเปิดโอกาสให้เกิดการร่วมเพศระหว่างบุคคล จากการศึกษาพบการใช้วาทกรรมหลายลักษณะร่วมกับกิริยาท่าทางตัวอย่างเช่น

“เราไม่ได้มีเช็กส์กันมาสักพักใหญ่แล้ว” เมธาวิดึงมือฉันไปสัมผัสที่หน้าอกตัวเองแล้วยิ้มน้อย ๆ แต่เต็มไปด้วยเสน่ห์จนยากจะต้านทาน ก่อนจะบังคับมือฉันให้ไถลลงไปที่ด้านล่าง “วันนี้เรามาเปิดหีบแพนโดร่าด้วยกันดีกว่า ว่ามีอะไรอยู่ในนั้น”

(เจ้าปลาน้อย, 2561 : 146)

“ถ้าอยากฟังคำบอกรักมากนักก็พิสูจน์ให้ดูหน่อยว่ารักกันจริง” ฉันไม่เคยมีประสบการณ์อะไรแบบนี้ด้วยซ้ำ แต่พอถูกดันหัวลงไปแล้วสั่งให้พิสูจน์ ฉันก็รู้ทันทีว่าต้องทำอะไร

(เจ้าปลาน้อย, 2561 : 240)

“แล้วที่รักชอบหรือเปล่า”

คำว่าที่รักเหมือนเปิดสวิตซ์ในตัวฉัน อารมณ์ที่มีเยอะอยู่แล้วดูเหมือนจะจุดติดและพุ่งพรวดขึ้นมาจนถึงขีดสุด เหมือนเมธาวิจะรู้จักสัญญาณนั้นดีจึงใช้นิ้วมือข้างหนึ่งแล้วไถลลงไป...

เฮือก...

ร่างฉันสะท้อนเฮือกด้วยความรู้สึกเจ็บปวดแต่ก็รู้สึกดี คนตัวเล็กรู้ดีว่าต้องทำยังไงให้ฉันปรับตัวไปกับมันได้ ฉันใช้สองมือยกขึ้นปิดหน้า พยายามอดทนและอดกลั้นเพื่อจะผ่านมันไปได้

“ผ่อนคลายหน่อยคนดี”

เมธาวิดึงมือฉันออกแล้วจ้องมองหน้า...

“เม”

“เราจะผ่านไปด้วยกัน”

(เจ้าปลาน้อย, 2561 : 263)

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่าเมธาวิใช้วาทกรรมรำลึกความหลังด้วยการกล่าวว่า “เราไม่ได้มีเช็กส์กันมาสักพักใหญ่แล้ว” ประกอบกับการดึงมือของไออุ่นมาสัมผัสตามอวัยวะสำคัญต่าง ๆ เพื่อปลุกเร้าอารมณ์ทางเพศ และใช้วาทกรรมเชิงตั้งคำถามด้วยการกล่าวว่า “วันนี้เรามาเปิดหีบแพนโดร่าด้วยกันดีกว่า ว่ามีอะไรอยู่ในนั้น” และพบวาทกรรมเชิงท้าทายด้วยคำกล่าวว่า “ถ้าอยากฟังคำบอกรักมากนักก็พิสูจน์ให้ดูหน่อยว่ารักกันจริง” ซึ่งเป็นวาทกรรมที่ทำให้เกิดการร่วมเพศกันเป็นครั้งแรกระหว่างไออุ่นและเมธาวิ อีกทั้งยังพบวาทกรรมความรักเพื่อต่อยอดความจริงใจ เป็นการแสดงให้เห็นถึงความเข้าใจ ความเอาใจใส่ ด้วยการกล่าวว่า “แล้วที่รักชอบหรือเปล่า” “ผ่อนคลายหน่อยคนดี” “เราจะผ่านไปด้วยกัน”

จะเห็นได้ว่าการใช้วาทกรรมดังกล่าวข้างต้น ไม่ว่าจะ เป็นวาทกรรมรำลึกความหลัง วาทกรรมเชิงตั้งคำถาม วาทกรรมเชิงทำลาย และวาทกรรมความรัก เป็นวาทกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงก่อนที่จะมีเพศสัมพันธ์ และในขณะที่เริ่มจะมีเพศสัมพันธ์ จึงสามารถสรุปได้ว่าวาทกรรมเหล่านี้เป็นวาทกรรมที่เปิดโอกาสให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์

3.5 ทศนคติทางเพศ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิด ความคิดความเชื่อที่บุคคลมีต่อเรื่องเพศ รวมไปถึงการให้คุณค่าในเรื่องเพศ ซึ่งแต่ละบุคคลจะมีความแตกต่างกันออกไปตามปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อทศนคติทางเพศ ไม่ว่าจะเป็น ครอบครัว เพื่อน สื่อ สังคมและวัฒนธรรมการเรียนรู้ จากการศึกษาพบทศนคติทางเพศ 2 ทศณะ คือ ทศนคติแบบอนุรักษ์นิยม และทศนคติแบบใหม่ ดังนี้

1) ทศนคติเพศทางแบบอนุรักษ์นิยม คือ ค่านิยมทางเพศแบบดั้งเดิมที่ยึดติดแค่เพียงสองเพศ กล่าวคือ เพศชายต้องคู่กับเพศหญิงเท่านั้น ให้การยอมรับรักต่างเพศ (Heterosexuality) เพียงอย่างเดียวเท่านั้น

“...อ้อมดูยังงี้ก็ไม่เหมือนพวกผิดเพศไปรักไปชอบกับผู้หญิงได้เลย แล้วแฟนคนนั้นไม่ได้ดูเหมือนทอมตรงไหนแต่อย่างใด” ฉันทกมือขึ้นปิดปากแล้วมองไปทางแจนอย่างอัศจรรย์ใจเหลือหลาย “นี่อ้อมเป็นทอมหรือ”

(เจ้าปลาน้อย, 2561 : 28)

จากข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงทศนคติทางเพศแบบอนุรักษ์นิยมของไออุ่น กล่าวคือ เธอมองว่าผู้หญิงต้องคบหากับผู้ชายเท่านั้น ความสัมพันธ์ในรูปแบบอื่นที่นอกเหนือไปจากชายหญิง จึงถือเป็นความผิดปกติทางเพศ ดังนั้นเธอจึงตกตะลึงเป็นอย่างมากเมื่อได้ทราบว่าโอบอ้อมคบหากับเมธาวิที่เป็นเพศหญิงเช่นเดียวกัน อีกทั้งยังพบทศนคติดังกล่าวในตอนที่เราค้นพบตัวเองว่าชอบเพศเดียวกัน ดังความว่า

แค่อยากแน่ใจความรู้สึกของตัวเองนิดหน่อย เพราะไม่เคยอินกับจูบของผู้ชายคนไหนทั้ง ๆ ที่ผ่านการมีแฟนเยอะขนาดนี้ หรือบางทีอาจจะเพราะ...ฉันผิดเพศ ฉันชอบผู้หญิง

(เจ้าปลาน้อย, 2561 : 40)

จากตัวบทจะเห็นได้ว่าหลังจากที่ไออุ่นได้ใกล้ชิดกับเมธาวิมากขึ้นก็เกิดความรู้สึกที่ดีต่อเมธาวิ เธอจึงสับสนในเพศวิถีของตนเองและคิดว่าตนเองเป็นผู้ที่มีความผิดปกติทางเพศอันเนื่องมาจากทศนคติทางเพศแบบอนุรักษ์นิยมที่ฝังรากลึกมาอย่างยาวนาน อย่างไรก็ตามทศนคติทางเพศของเธอได้เปลี่ยนไปเป็นทศนคติทางเพศแบบสมัยใหม่ กล่าวคือ เธอเริ่มให้การยอมรับความหลากหลายทางเพศ การรักเพศเดียวกันไม่ใช่ความผิดปกติทางเพศ ในที่สุดเธอก็เปิดใจตกลงคบหากับเมธาวิในฐานะคนรัก นอกจากนี้ยังพบทศนคติทางเพศแบบอนุรักษ์นิยมจากพ่อของเมธาวิอีกด้วย ดังความว่า

“...ก็นึกว่าลูกสาวเราจะฉลาด ก็อีกรอบเดิม ทั้งโรคจิตวิปริต ผิดเพศ และโง่”

(เจ้าปลาน้อย, 2561 : 73)

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่าพ่อของเมธาวิไม่เห็นด้วยกับการที่บุตรสาวของเธอคบหากับผู้หญิงด้วยกัน ความรักระหว่างคนเพศเดียวกันเป็นเรื่องที่ผิดธรรมชาติ สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อแบบดั้งเดิมหรือ

การมีทัศนคติทางเพศแบบอนุรักษนิยม ไม่เปิดรับความหลากหลายทางเพศ อย่างไรก็ตามกลับพบว่าทัศนคติดังกล่าวไม่เป็นอุปสรรคสำหรับความรักระหว่างเมธาวีกับโอบอัมหรือไออุ่น เนื่องจากเธอเป็นหญิงสาวที่พึ่งพาตนเองมาโดยตลอดตั้งแต่เด็ก จึงมีอิสระในการใช้ชีวิต และสามารถเลือกใช้ชีวิตในรูปแบบต่าง ๆ ตามที่เธอปรารถนาได้

2) ทัศนคติเพศทางแบบใหม่ คือ ค่านิยมทางเพศแบบสมัยใหม่ซึ่งมีมุมมองทางเพศที่หลากหลาย ไม่ได้มีแค่เพศชายและเพศหญิง และให้การยอมรับรักร่วมเพศ (Homosexuality) ดังความว่า

“แฝดชอบเอาชื่อเค้าไปอ้างเวลาทำเรื่องไม่ดี ซึ่งนั่นเค้าก็ปล่อยผ่านไป เพราะสุดท้ายทุกคนก็จะมารู้ทีหลังอยู่ดีว่าเค้า...ไม่ใช่ไอ แต่กับเมธาวีไม่ใช่ เค้ารักเมธาวีไปแล้ว!” โอบอัมกำพวงมาลัยแน่น “แล้วมารู้ทีหลังว่าคนที่ยัยนั่นหลงรักมาตลอดไม่ใช่เค้าด้วยซ้ำ”

(เจ้าปลาน้อย, 2561 : 307)

จากข้างต้นทัศนคติทางเพศแบบใหม่ของโอบอัมและเมธาวีสะท้อนให้เห็นผ่านการที่ทั้งสองเกิดความรู้สึกที่ดีต่อกันและตัดสินใจคบหากันในฐานะคนรัก โดยไม่ได้ยึดติดกับกรอบความคิดความเชื่อแบบดั้งเดิมที่เพศหญิงต้องคู่กับเพศชายเท่านั้น การรักเพศเดียวกันไม่แตกต่างไปการรักต่างเพศ ดังนั้นการคบหาของคนเพศเดียวกันจึงเป็นเรื่องปกติ ไม่ใช่เรื่องแปลกประหลาด ให้การยอมรับความหลากหลายทางเพศ

6. สรุปผลการวิจัย

บทบาททางเพศของตัวละครหญิงรักหญิงจะมีลักษณะผสมผสานระหว่างความเป็นหญิงและความเป็นชาย ตัวละครหญิงรักหญิงมีความเหมือนกับตัวละครรักต่างเพศ กล่าวคือพระนางจะมีความเป็นชายมากกว่า มีภาพลักษณ์และการแสดงออกเหมือนกับเพศชาย ส่วนนางเอกจะมีความเป็นหญิงมากกว่ามีภาพลักษณ์และการแสดงออกที่เหมือนกับผู้หญิงทั่วไป

ส่วนความสัมพันธ์ทางเพศ พบความต้องการทางเพศ ปฏิบัติการทางเพศ และวาทกรรมที่สร้างโอกาสให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์มากที่สุด เนื่องจากนวนิยายวายส่วนใหญ่จะมีการนำเสนอเรื่องเพศอย่างเปิดเผยสามารถแสดงออกเรื่องเพศได้อย่างอิสระและไม่ถูกกีดกันหรือต้องปิดบังซ่อนเร้นจากสังคม

7. อภิปรายผล

บทบาททางเพศหรือเพศภาวะของตัวละครในนวนิยายหญิงรักหญิงพบการผสมผสานระหว่างความเป็นหญิงและความเป็นชายในตัวละคร ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่าการผสมผสานระหว่างความเป็นชายและความเป็นหญิงดังกล่าวเกิดจากการที่สังคมเริ่มให้การยอมรับความเท่าเทียมทางเพศมากขึ้น กล่าวคือ สังคมในปัจจุบันไม่ได้มีความคิดเห็นที่เป็นไปในลักษณะเดียวกันว่าสิ่งใดคือสิ่งที่ผู้หญิงหรือผู้ชายควรเป็น ควรทำ และควรคิด ความเป็นชายไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะเพศชาย เช่นเดียวกับการที่ความเป็นหญิงไม่ได้จำกัดอยู่แค่เพศหญิง มนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะมีเพศกำเนิดเป็นเพศใดก็ตาม สามารถมีทั้งความเป็นชายและความเป็นหญิงได้เช่นเดียวกัน

ดังนั้นจึงพบทั้งความเป็นหญิงและความเป็นชายจากทุกตัวละครซึ่งมีความสอดคล้องกับความเป็นจริงทางสังคม และสอดคล้องกับอนันตศักดิ์ พลแก้วเกษ, พชรกฤต ศรีบุญเรือง และปณณธรรณัฐ อาปะโม (2567) ที่ศึกษาเรื่อง 23.5 องศาที่โลกเอียง: ความเป็นหญิงความเป็นชาย และความสัมพันธ์ทางเพศในวรรณกรรมหญิงรักหญิง ที่พบความเป็นชายมากกว่าความเป็นหญิงเนื่องจากต้องการนำเสนอความเป็นชายมากกว่าความเป็นหญิง โดยพบความเป็นชายใน 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) ไม่แข็งแรงแรงทั้งร่างกายและจิตใจ 2) เป็นที่สนใจทางเพศ และ 3) แสดงความรักอย่างเปิดเผย ในขณะที่ความเป็นหญิงพบ 2 ลักษณะ ได้แก่ มีความรู้สึกอ่อนไหว และดูแลเอาใจใส่คนรัก อีกทั้งยังพบความเป็นหญิงและความเป็นชายที่มีลักษณะเฉพาะ กล่าวคือ ความเป็นชายและความเป็นหญิงจะปรากฏอยู่ในตัวละครเดียวกันหรือมีลักษณะผสมผสานกันเหมือนกับวรรณกรรมชายรักชาย

ส่วนความสัมพันธ์ทางเพศของตัวละคร พบ 5 ลักษณะ ได้แก่ 1) รสนิยมทางเพศ 2) ความต้องการทางเพศ 3) ปฏิบัติการทางเพศ 4) วาทกรรมที่สร้างโอกาสให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์ และ 5) ทศนคติทางเพศ ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าตัวละครมีความหลากหลายทางเพศวิถีโดยนางเอกถูกสร้างให้ชอบเพศเดียวกันมาแต่แรก ในขณะที่พระนางถูกสร้างให้ชอบผู้ชายมาก่อนที่จะค้นพบตัวเองรสนิยมที่แท้จริงของตนเองว่าชอบผู้หญิง สอดคล้องกับ อนันตศักดิ์ พลแก้วเกษ (2565) ที่ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ทางเพศในวรรณกรรมแนววายที่พบว่า วรรณกรรมแนววายหลายเรื่องพยายามสร้างตัวตนของพระเอกให้มีความหลากหลาย โดยตัวละครที่เป็นพระเอกจะถูกสร้างให้มีลักษณะชอบผู้หญิงมาก่อน ต่อมาจึงค้นพบรสนิยมที่แท้จริงของตนในภายหลังว่าชอบผู้ชาย เพศวิถีที่ปรากฏในนวนิยายหญิงรักหญิงดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าตัวละครรักร่วมเพศต่างก็มีเพศวิถีที่มีความหลากหลาย สามารถเปลี่ยนแปลงไปได้เรื่อย ๆ ตามความพึงพอใจของตน โดยเป็นเรื่องของจิตใจที่ไม่อาจนำกรอบความคิดใจมากำหนดกฎเกณฑ์ไว้ได้ สอดคล้องกับสุชัญญา วงศ์เวสซ์ วรวรรธน์ ศรียาภย์ บุญยงค์ เกศเทศ และศานติ ภัคตีคำ (2563 : 27-53) ที่ศึกษาเรื่องเพศวิถีของตัวละครในนวนิยายหลากหลายความนิยมทางเพศรส ที่ได้กล่าวว่าการสร้างเพศวิถีของตัวละครที่ปรากฏในนวนิยายถูกสร้างผ่านทศนคติ ความคิด ความพึงพอใจในการใช้เลือกใช้ชีวิต พฤติกรรมและการแสดงออกถึงรสนิยมความปรารถนาทางเพศแบบรักเพศเดียวกันที่ทำให้ดูเป็นเรื่องปกติสามารถแสดงออกถึงความปรารถนาทางเพศตามรสนิยมได้อย่างอิสระและไม่ถูกกีดกันหรือต้องปิดบังซ่อนเร้นจากสังคม นวนิยายได้สร้างความเข้าใจแก่ผู้อ่านว่าแรงปรารถนาทางเพศทั้งแบบรักเพศเดียวกันหรือรักต่างเพศต่างก็เป็นกลไกทางจิตเป็นความรู้สึกภายในที่ไม่สามารถอธิบายหรือกำหนดกรอบได้ ดังนั้นตัวละครหลากหลายเพศ รวมถึงตัวละครไร้อุปสรรคที่ปรากฏในนวนิยายทำให้เห็นว่าความปรารถนาทางเพศเป็นธรรมชาติของมนุษย์ ไม่ควรถูกกำหนด ควบคุม หรือทำให้เกิดความแตกต่างหรือถูกมองว่าเป็นอื่นจากคนในสังคมที่ยังไม่ยอมรับพฤติกรรมหรือความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นไปตามบรรทัดฐานรักต่างเพศ

8. ข้อเสนอแนะ

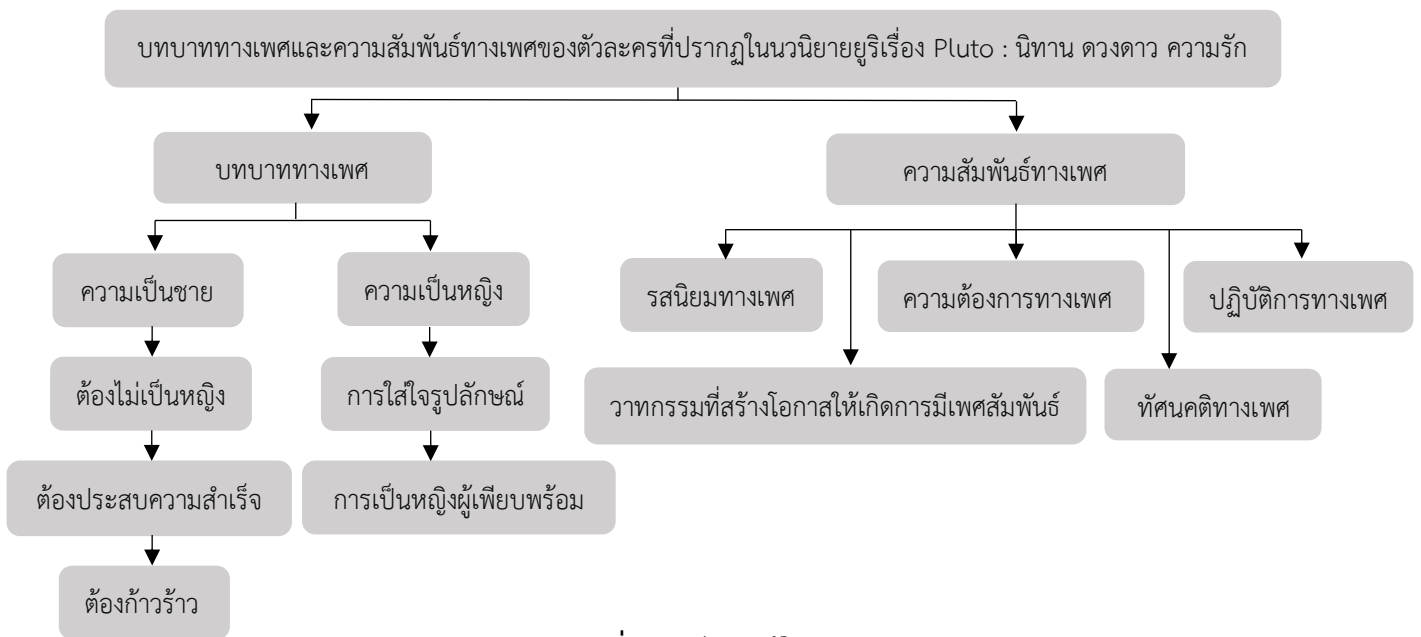
ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

ควรศึกษาความเป็นชายและความเป็นหญิง และความสัมพันธ์จากนวนิยายหญิงรักหญิงเรื่องอื่น ๆ ซึ่งจะทำให้ทราบความเหมือนหรือความแตกต่างและทำให้เห็นพัฒนาการทางด้านเพศภาวะของตัวละคร

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาความเป็นชายและความเป็นหญิง และความสัมพันธ์จากนวนิยายชายรักชาย ซึ่งจะ ทำให้ทราบความเหมือนหรือความแตกต่างระหว่างตัวละครรักร่วมเพศชายกับตัวละครรักร่วมเพศหญิง

8. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

เอกสารอ้างอิง

- เจ้าปลาน้อย. (2561). *PLUTO นิทาน ดวงดาว ความรัก*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เจ้าปลาน้อย.
- ตรีศิลป์ บุญขจร. (2542). *นวนิยายกับสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มีโชค ราชภูรานูวัต. (2544). *การต่อรองทางเพศสภาพในนิตยสารผู้หญิงผู้หญิงและผู้ชาย* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทสาขาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
- สุชัยัญญา วงศ์เวสซ์, และคณะ. (2563). *เพศวิถีของตัวละครในนวนิยายหลากหลายความนิยมทางเพศรส*. *วารสารวิจิตรวรรณสาร*, 4(2), 27–58.
- อนันตศักดิ์ พลแก้วเกษ, & อรทัย เพ็ญยุระ. (2565). *ความสัมพันธ์ทางเพศในวรรณกรรมแนววาย*. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์*, 22(2), 285–296.
- อนันตศักดิ์ พลแก้วเกษ. (2566). *บทบาทและความสัมพันธ์ทางเพศในวรรณกรรมแนววาย* [วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น].

อนันตศักดิ์ พลแก้วเกษ, พชรกฤต ศรีบุญเรือง, & ปณณรณัฐ อาปะโม. (2567). 23.5 องศาที่โลกเอียง:

ความเป็นหญิงความเป็นชาย และความสัมพันธ์ทางเพศในวรรณกรรมหญิงรักหญิง. *วารสาร
สังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา*, 6(2), 101–112.

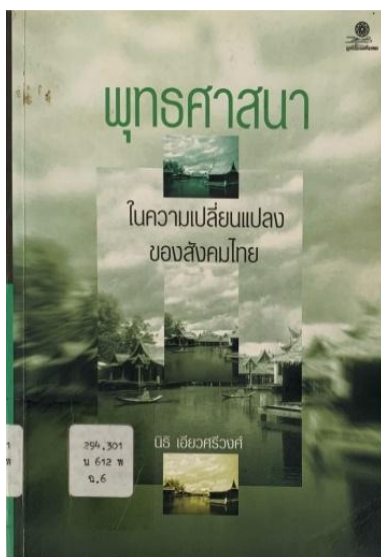
อรทัย เพ็ญยุระ. (2561). *วรรณกรรมกับเพศภาวะ Literature and gender*. ขอนแก่น: โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

Jackson, P. A., & Cook, N. M. (1999). *Genders & sexualities in modern Thailand*. Chiang Mai:
Silkworm Books.

บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

พุทธศาสนาในความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย Buddhism and the Changes in Thai Society

ผู้เขียน: นิธิ เอียวศรีวงศ์

พระครูสุตธรรมาภีรัต (สุตมภาพิโรต/ยีนยง)¹, ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม²

^{1,2}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์, สุรินทร์, ประเทศไทย

Phrakhrusutthamapirat (Sutmaphirato/Yueyong)¹, Thanarat Sa-ard-iam²
^{1,2}Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus, Surin, Thailand
✉: 1prakrusutathummapirat@gmail.com
(Corresponding Author)

Received: 28 March 2024; Revised: 09 April 2025; Accepted: 19 April 2025
© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

จารีตประเพณีพิธีกรรม แก่นสารและความหมายที่หายไป เรื่องเล่าของจารีตประเพณีพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา หลักธรรมคำสอนขยายมุมมองในโลกของความเปลี่ยนแปลง หลักธรรมคำสอน จากเรื่องของ “นารายณ์ลืบบาง” แล้วว่า ชาวฮินดูนับถือ พระพุทธเจ้าว่าเป็นอวตารอีกปางหนึ่งของพระนารายณ์ ด้วยเหตุตั้งนั้น เพียงไม่นานมานี้เอง ในสำนักของชาวฮินดู พุทธศาสนิกชน ยิ่งในวิถีชีวิตของผู้คนทั่วไปแล้วก็อยู่ร่วมกัน โดยสงบรวมทั้งแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกันเป็นปกติ เช่น เครื่องแต่งกายหุ ุ ของแขกฮินดูในเวลานี้ก็รับเอามาจากเครื่องแต่งกายของราชสำนักมุสลิม ในขณะที่ประชาคมมุสลิมอินเดียกลับนับถือระบอบวรรณะ ตามที่ตัวเคยยึดถือมาก่อนเปลี่ยน สถาบันสงฆ์ เสาหลักเดิมจะอยู่ที่ไหน อย่างไร ในยุค “พัฒนา” เกี่ยวกับสถาบันสงฆ์

โดยตรง ถึงการล้มเหลวขององค์กร ในการจัดการปัญหาพระสงฆ์ที่ประพฤติปฏิบัตินอกกรีตและมีการสร้างเครือข่ายกับผู้ที่มีอิทธิพลเข้ามาเกี่ยวข้องกับ วิกฤตขององค์กรคณะสงฆ์ คำว่า “สิทธิเสรีภาพ” มาเป็นโลโก้กำกับเพื่อปกป้องตัวเองหรือใช้ในการบริหารจัดการแบบปกครองตนเอง ก่อนจะถึง พ.ร.บ. คณะสงฆ์ฉบับใหม่ การที่องค์กรพระสงฆ์ไม่มีแนวทางในการจัดการเรื่องที่เกิดภายในได้ เช่น เรื่องพระปลอมบวช พระปฏิบัตินอกกรีต และพระไม่มีความสนใจในปริยัติธรรม ปฎิรูปคณะสงฆ์ 2539 เสียงเรียกร้องให้มีการปฏิรูปคณะสงฆ์นั้นมานานแล้ว ต้องหาทางออกในการปัญหา ดังนี้ คือนพระสงฆ์และวัดให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมกับกับดูแล วัดต้องอยู่ในการกำกับดูแลของชุมชน ความอ่อนแอของคณะสงฆ์ด้านอุดมการณ์ การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ วัดที่สืบทอดมาแต่โบราณต้องมารับบทบาทใหม่ ๆ พระกับสังคม พระและวัดนั้นมีส่วนในการให้บริการสังคมอย่างกว้างขวางตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน อย่างเห็นได้ชัด ถึงแม้สังคมจะมีเปลี่ยนแปลงไปมากขนาดไหน ปฏิรูปคณะสงฆ์ 2542 การปกครองคณะสงฆ์ไทยยังไม่มีวามเข้มแข็งเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ความอ่อนแอในด้านโครงสร้างการปกครองก็ไร้ประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: พุทธศาสนา, ความเปลี่ยนแปลง, สังคมไทย

Abstract

Ritual Traditions, Essence and Lost Meanings, Stories of Buddhist Ritual Traditions, Teachings Expand Perspectives in a Changing World, Teachings from the Story of “Narayana’s Ten Incarnations” Then Hindus believe that the Buddha is another incarnation of Narayana. Therefore, only recently, in the consciousness of Hindus, Buddhists, especially in the way of life of ordinary people, have been living together peacefully and exchanging cultures as usual. For example, the luxurious attire of Hindu guests at this time has been adapted from the attire of the Muslim royal court, while the Indian Muslim community has come to follow the caste system that it used to adhere to before the change. Where will the original pillars of the Sangha be in this “development” In the "development" era, it is directly related to the Sangha institution, to the failure of the organization to manage the problem of monks who behave in an unorthodox way and create networks with influential people to be involved, the crisis of the Sangha organization, the word "freedom" To act as a cover to protect oneself or to use in self-governance management before the new Sangha Act. The fact that the Sangha organization has no guidelines to manage the issues that arise within. For example, the issue of fake monks becoming monks, monks practicing unorthodox practices, and monks not being interested in the Dhamma. The 1996 Sangha Reform Act has been calling for a long time to reform the Sangha. We must find a way out of this problem. As follows: Return the monks and temples to the villagers to participate in their care. Temples must be under the supervision of the community. The weakness of the Sangha in terms of ideology, the Sangha's educational management, and the temples that have been passed down from ancient times must take on new roles. Monks and Society Monks and temples have played a significant role in providing social services from the past to the present. This is clearly evident, no matter how much society has changed. Reform of the Sangha 1999 The governance of the Thai Sangha is still not strong and unified. The weakness in the governance structure is ineffective.

Keywords: Buddhism, Change, Thai society

1. บทนำ

ความเปลี่ยนแปลงเป็นสภาวะแห่งความจริงของสรรพสิ่งทั้งรูปธรรมและนามธรรม มีอยู่กับทุกสิ่ง กว้างครอบคลุมทั้งนิยาม 5 เป็นความจริงที่ปฏิเสธไม่ได้ว่าสิ่งนี้เกิดขึ้นแล้ว กำลังเกิดขึ้น และจะเกิดขึ้นต่อไปและตลอดไป ต้องยอมรับว่าสภาวะแห่งการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นสภาพที่บังคับไม่ได้ ควบคุมไม่ได้ด้วย และมีหลักคิด มีความเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงนั้นเกิดขึ้นจากองค์ประกอบต่าง ๆ ด้วย ผสมผสานความคิดแบบการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นแล้วต้องรู้ทันแล้วปล่อยวาง แต่จงเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ มีที่มา มีเหตุต่าง ๆ การประกอบเหตุที่ดีจะต้องได้รับผลดี ผลดีมาจากเหตุดีตรงกันข้าม ผลที่ร้าย ๆ มาจากการประกอบเหตุที่ไม่ดี ทำร้ายวันนีผลร้ายจะตามมาในอนาคต ความสัมพันธ์ทวนตอบสลับกันแห่งกาลเวลาอดีต-ปัจจุบัน จึงมีการสอนเรื่องกฎแห่งกรรม การเชื่อกฎแห่งกรรมเป็นสัมมาทิฐิ ชาวพุทธสอนกันมาให้ตามรู้ และกำหนดรู้ทั้งก่อน ขณะ หลัง ความเป็นจริงที่เปลี่ยนแปลงนั้น การเข้าใจทันทั่วทั้งที่แห่งภาวะขณะของการเปลี่ยนแปลงนับเข้ากับปัญญา คือความรู้รอบรู้ในกองสังขาร ความรู้รอบด้านแห่งการเปลี่ยนแปลงจัดเป็นองค์ธรรมสัปปุริสธรรม 7 ที่ยิ่งชัดเจนต่อการอธิบายถึงความเข้าใจเรื่องสภาพการเปลี่ยนแปลงและประยุกต์สู่การปฏิบัติตน ปรับตนอย่างเหมาะสมอยู่ร่วมกับสังคมอย่างสันติสุข

ข้อความเริ่มต้นที่ตรงกับหลักไตรลักษณ์ ปัญญาในไตรสิกขา เป็นความเข้าใจอย่างทันทั่วทั้งที่คล้ายหลักการสัตตบุรุษ และหัวข้อธรรมอื่น ๆ ในพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นได้ เมื่อได้เห็นหนังสือชื่อ **“พุทธศาสนาในความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย”** อันถูกจัดว่าเป็นหนังสือพุทธศาสนา ทางกรรมการมูลนิธิโกมลคีมทองเป็นผู้ตั้งชื่อหนังสือ จากนำข้อเขียนของ**อาจารย์นิธิ เอียวศรีวงศ์**ในหนังสือพิมพ์ มติชน ทั้งรายวันและรายสัปดาห์ ที่มีลักษณะที่ตรงกับชื่อหนังสือเล่มนี้ บทความที่ทางบรรณาธิการคัดเลือกมาทั้งหมดนั้น มีการแบ่งออกเป็น 3 ภาค บรรณาธิการหนังสือได้ระบุว่าเพื่อจัดหมวดหมู่ให้สะดวกแก่การอ่านและจะได้เห็นประเด็นหลักของบทความ อธิบายเพิ่มเติมได้ว่าเป็นหนังสือรวมบทความจากผู้เขียนคนเดียวที่ได้เขียนต่างวาระกันมารวมพิมพ์ไว้เป็นเล่ม การตั้งชื่อหนังสือก็ตั้งขึ้นทีหลังจากการรวบรวมบทความแล้ว เพื่อบ่งระบุถึงภาพรวมของบทความต่าง ๆ ที่มีเนื้อหาหลักอธิบายปรากฏการณ์ของการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ในสังคมพุทธศาสนาจากมุมมองสายตาของนักคิดที่สำคัญในสังคมไทยช่วงสมัยหนึ่ง ด้านคุณสมบัติของผู้เขียนนั้นเป็นนักคิด นักเขียน นักวิชาการ เข้าใจทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ผู้มีวาทกรรมแหลมคม จัดว่าเป็นคนชั้นแนวหน้า แกนนำขับเคลื่อนความคิดแก่สังคมไทย ได้ร่วมก่อตั้งมหาวิทยาลัยเที่ยงคืน ซึ่งเกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยเชียงใหม่กับกลุ่มนักวิชาการผู้รอบรู้ด้านประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ เข้าใจโลก มีความคิดร่วมสมัย หนังสือเล่มนี้มีความหนา 140 หน้า ตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อสิงหาคม 2543 มีการตีพิมพ์ครั้งที่ 2 เดือนพฤศจิกายน 2544 **นิธิ เอียวศรีวงศ์**สะท้อนความเห็นตามหลักชาวพุทธหรือจริยธรรมเชิงพุทธผ่านบทความและมูลนิธิโกมลคีมทองรวบรวมบทความพิมพ์เป็นหนังสือ เป็นการสะท้อนความคิดความเข้าใจสังคมไทยในบริบทวัฒนธรรมพุทธศาสนาอย่างเต็มที่และทำบทบาทในฐานะการเป็น

เครือข่ายชาวพุทธเพื่อพระพุทธศาสนาและสังคมไทยที่มีความห่วงใย หรือขับผลักดันตระกูล กระตุ้นความคิด แก่แวดวงชาวพุทธแบบตรงไปตรงมาบ้าง โดยให้หนังสือเล่มนี้เป็นสื่อกลาง ได้รับการการันตีจาก ส.ศิวรักษ์ ที่ชื่นชมว่า “นิธิ เอียวศรีวงศ์ เขากล้าเขียนให้คนคิดแย้ง เป็นวิถีทางหนึ่งซึ่งจะช่วยให้เกิดวิจรรณญาณ” และ คณะกรรมการมูลนิธิโกมลคีมทอง ซึ่งล้วนเป็นเครือข่ายของนักคิดแนวหน้าของสังคมไทย หนังสือเล่มนี้จึงมีคุณค่าที่ห้องสมุดสำคัญของทุกสถาบันการศึกษาในประเทศไทย

ก่อนที่จะทำการตีความในเนื้อหาที่นิธิ เอียวศรีวงศ์ เขียนไว้ โดยมีการแบ่งเนื้อหาไว้ 3 ภาคแห่งการเปลี่ยนแปลง โดยแต่ละภาคมีการจัดกลุ่มเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกัน คือ 1.ประเพณีจารีต-พิธีกรรม 2.หลักธรรมคำสอน และ 3.สถาบันสงฆ์ซึ่งเป็นองค์กรเชิงสัญลักษณ์ในสังคมไทย ผู้วิจารณ์หนังสือเล่มนี้ ก็เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงก็เกิดขึ้นตั้งแต่พระพุทธศาสนากำเนิดขึ้นในอินเดีย ครั้งนั้นพระศาสดาทรงนำเสนอหลักคิดใหม่แก่สังคมดั้งเดิม คือหลักคิดอริยสัจ 4 ให้เป็นกระบวนคิดและดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหา หรือแก้ความทุกข์ของชีวิตและสังคม ซึ่งสามารถนำไปปฏิบัติได้เริ่มตั้งแต่ชีวิตบุคคล ครอบครัว เครือญาติ กลุ่มคน องค์กร ชุมชน สังคม ในที่สุด หลักคิดและหลักธรรมที่พระองค์นำเสนอ แนะนำ สอนสั่งสอนนั้นก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความคิดของนักปราชญ์ในดินแดนนั้นจำนวนมาก มุมมองด้านความสัมพันธ์ระหว่างคน หรือแนวคิดแบบหลักมนุษยชน ได้รับการขยายหลักคิดกว้างขึ้น สันสະเทือนสังคมเสมือนปฏิรูปสังคมในท่ามกลางความเชื่อและจารีตเก่า ความเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ 2,500 กว่าปี มาบัดนี้ก็ต้องทำความเข้าใจให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงต่อไป

โดยภาพรวมหนังสือเล่มนี้ นिति เอียวศรีวงศ์ กำลังอธิบายว่า เขาเห็นชาวพุทธมีพระสงฆ์เป็นต้นที่กระทำการที่บิดเบี้ยว มีสภาวะยังไม่เหมาะสม จึงทำการทักท้วง ท้วงติง สะกัด เตือนสติความคิดชาวพุทธที่กำลังดำเนินดินรนเพื่อการดำรงอยู่อย่างสุขุมเสียง ขาดความรอบคอบ พระสงฆ์ไทยควรเพิ่มความสัมพันธ์กับ ชุมชนมากขึ้นเน้นมิติทางสังคมอย่าให้ขาดหาย และบอกถึงความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยที่องค์กรพระพุทธศาสนาอาจขาดความรู้ความเข้าใจที่เท่าทัน อาจจะมีคามหมายว่า การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยทำให้องค์กรพุทธศาสนาต้องเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย หรือ มีความว่าองค์กรพุทธต้องระมัดระวังในการปรับตัวให้ทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม เราสามารถเห็นสถานการณ์จากบทความและอธิบายให้เห็นความสัมพันธ์จากภายในไปหาภายนอก หรือ ภายนอกไปหาภายในก็ได้ โดยคิดคล้ายตามหลักปฏิจจสมุบาท อิทัปปัจจยตา ตถาคตา มีความหมายแบบบาลีธรรมะ เมื่อผู้เขียนมีความประสงค์ให้ผู้อ่านได้เกิดความเข้าใจต่อสภาพที่มีการเปลี่ยนแปลงหรือปรากฏการณ์ทางสังคม ผู้อ่านควรจะอ่านให้เข้าใจลึกซึ้งแล้วเชื่อมแนวคิดว่า องค์ความรู้จากหนังสือเล่มนี้จะช่วยเสริมองค์ความรู้ที่ช่วยให้เราได้เข้าใจหลักสัปปริสธรรม 7 เจริญปฏิบัติได้มากขึ้น และดู จะมีความสอดคล้องกับพันธกิจของคณะสงฆ์ไทยในยุคการกำหนดแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาเช่นปัจจุบัน ดูว่าบทความของผู้เขียนแม้ผ่านไป 20 กว่าปีก็ยังไม่ว้าสมัยแต่อย่างใด

2. ภาค 1 จารีตประเพณี-พิธีกรรม : แก่นสารและความหมายที่หายไป

เป็นหนังสือเล่มต่าง ๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ โดยอาจารย์นิธิ เอียวศรีวงศ์ ตามเนื้อหามีทั้งหมด 3 ภาคด้วยกัน ผู้เขียนเขียนได้อย่างสั้น กระชับ ใช้ถ้อยคำสำนวนที่เราผู้อ่านทั่ว ๆ ไปได้เห็นมุมมองเรื่องเล่าของจารีตประเพณี-พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา จนสามารถเข้าใจได้โดยง่ายอีกทั้งยังอ่านสนุก น่าติดตาม และได้ข้อเท็จจริง ซึ่งผู้เขียนวิจารณ์โดยใช้ประสบการณ์ ของตนเป็นหลัก เมื่อผู้เขียนนี้เป็นผู้รู้กว้างจึงทำให้ผู้อ่านเห็นภาพตามได้อย่างง่ายดาย นอกจากนี้ยังทำให้ผู้อ่านเห็นแนวทางในการวิจารณ์หนังสือต่าง ๆ ด้วย

ยกตัวอย่างในภาคที่ 1 ผู้วิจารณ์

เนื้อหาในหนังสือ ผู้เขียนได้กล่าวถึงกฐินข้างวัด เป็นการทอดกฐินจัดเป็นการทำบุญใหญ่เนื่องจาก เป็นกาลทาน เพราะเป็นบุญพิเศษ มีเหตุแห่งบุญเฉพาะ กำหนดด้วยทาน กาล สถานที่บุคคล และธรรม คือ 1) เป็นทานที่จัดเป็นสังฆทานที่ถวายแก่พระสงฆ์ที่ต้องครองคัมภีร์ คือตั้งแต่ 4 รูปขึ้นไป 2) กาล ที่กำหนดในการทำบุญกฐินคือ ตั้งแต่วันแรม 1 ค่ำเดือน 11 ถึงวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 12 หรือ 1 เดือนหลังจากวันออกพรรษาแล้วเท่านั้น 3) สถานที่บุญกฐินเป็นสังฆทานซึ่งถวายกับพระสงฆ์ได้วัดหนึ่ง ปีละหนึ่งครั้งเท่านั้น 4) บุคคล คือ ผู้รับกฐินต้องเป็นพระภิกษุซึ่งจำพรรษาในวัดนั้นโดยไม่ขาดพรรษาและไม่น้อยกว่า 5 รูป 5) ธรรม คือบุญกฐินจัดเป็นสามัคคีธรรม คือต้องแบ่งหน้าที่ในการข้อมผ้า ตัดเย็บ ผ้าไตรผืนใดผืนหนึ่งแล้วกรานกฐินให้สำเร็จในวันเดียว การจงเป็นเจ้าภาพกฐิน จึงจัดเป็นปุพพเจตนาที่ก่อให้เกิดเป็นบุญตั้งแต่วันที่เจ้าภาพได้ปวารณาจงเป็นประธานงานกฐิน ดังนั้น การทำบุญกฐินจึงมีเป้าหมายการทอดกฐินไว้อย่างชัดเจนคือ การสร้างศรัทธาที่ประกอบด้วยปัญญา เริ่มด้วยการสร้างหนังสือเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจในการทำบุญทอดกฐิน และอันิสงส์ต่าง ๆ ของการทำบุญ การทอดกฐินจะสำเร็จต้องอาศัยความสามัคคีของหมู่คณะที่จะเป็นพลังขับเคลื่อนให้ งานสำเร็จตามเป้าหมาย

ยกตัวอย่างในภาคที่ 1 ผู้วิจารณ์เห็นด้วยกับแก่นสารที่หายไป

ในการจัดงานทอดกฐิน เป็นรูปแบบที่เรียบง่าย แต่คงความหมายว่า “บวร” ใช้ความรื่นของป่าไม้ ในวัด สร้างบรรยากาศ สงบ เย็น ร่มรื่นใจ โดยมีการเปิดละครเสียงเรื่อง ยายจ๋า ขวนหลานไปทอดกฐิน รับอรุณตั้งแต่เช้าตรู่ เพื่อให้บรรดาสาธุชนที่มาร่วมชชีพราหมณ์ มาปฏิบัติธรรมรับฟังเรื่องราวการทำบุญทอดกฐินในช่วงสายพระสงฆ์ได้นำสาธุชนสวดมนต์ท้าวตริเข้า จากนั้นทานเจ้าอาวาสได้เมตตาแนะนำเรื่อง สติปัญญา 4 (กาย เวทนา จิต ธรรม) ให้รู้สึกตัวทั่วพร้อม คือ รู้สึกกาย ใจจะรู้สึกตัวของใจ การเห็นแบบไม่รู้สีกตัว คือ เห็นสิ่งได้แล้วก็คิดสิ่งต่าง ๆ นานาอย่างขาดสติระลึกรู้ เมื่อได้ยินที่หูควรรับรู้ที่ใจ มีความรู้สึกตัวในสิ่งที่รับรู้ซึ่งต่างจากการไม่รู้สีกตัว เมื่อรู้สึกตัวแล้วปล่อยวาง จิตจะเบิกบานนิทานแนะนำให้ควรใช้เวลากับการเจริญภาวนาให้เป็นเรื่องที่ควรปฏิบัติเป็นปกติของชีวิต สอดคล้องกับ พระมานิต ฐานวโร (ภูกิ่งเงิน) (2563) ศึกษาวิจัยเรื่อง “พลวัตประเพณีการทำบุญกฐินของชาวตำบลอุ่มเม่า อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์” พบว่า ประเพณีการทำบุญกฐินของชาวตำบลอุ่มเม่า อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ มีพัฒนาการเรื่อยมาจากรูปแบบการทอดกฐินเชิงจารีต ที่มีรากฐานมาจากพระวินัยบัญญัติ มี 2 รูปแบบคือ กฐินที่มีเจ้าภาพปักจง และกฐิน

สามัคคี ต่อมามีการบูรณาการตามยุคสมัย การถวายเป็นผ้าจึงนิยมใช้ผ้าจีวรสำเร็จรูปเป็นผ้ากฐิน มีการรวบรวมปัจจัยถวายเป็นบริวารกฐิน เป็นประเพณีที่ดั่งามสร้างเสริมให้เกิดความสามัคคีของคนในชุมชน และพบว่ารูปแบบการทอดกฐินพึงประสงค์ประกอบด้วย รักษาพระวินัยบัญญัติ ยึดรูปแบบศาสนพิธีส่งเสริมความพอเพียง ประสานความสามัคคี และมีปัญญา เป็นรูปแบบที่ให้ความสำคัญกับการรักษาประเพณีการทำบุญกฐิน ให้เป็นประเพณีอันดีงามของชุมชนที่จะอยู่สืบสนุนส่งเสริมให้ประเพณีการทำบุญกฐินของชาวตำบลอุ่มเม่า อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นแบบอย่างที่ดีงามสืบต่อสู่ชนรุ่นหลังสืบไป

3. ภาค 2 หลักธรรมคำสอน: ขยายมุมมองในโลกของความเปลี่ยนแปลง

อาจารย์นิธิ เอียวศรีวงศ์ ได้อธิบายมุมมองในโลกของความเปลี่ยนแปลงหลักธรรมคำสอน จากเรื่องของ “นารายณ์สิบปาง” แล้วว่า ชาวฮินดูนับถือ พระพุทธเจ้าว่าเป็นอวตารอีกปางหนึ่งของพระนารายณ์ ด้วยเหตุตั้งนั้น เพียงไม่นานมานี้เอง ในสำนักของชาวฮินดู พุทธศาสนิกชนก็คือ ฮินดูอีกพวกหนึ่งซึ่งใกล้จะสาบสูญไปในอินเดีย เหมือนกับนิกายนानาชนิดของฮินดูที่เคยสาบสูญไปมานานักก่อนแล้วไม่เพียงแต่พระพุทธศาสนาเท่านั้น เมื่อก่อนที่อังกฤษจะเข้าครอบครองอินเดียไว้หมดแม้แต่ เช่น อิสลาม และคงถูกมองว่าเป็นส่วนหนึ่งของระบบเดียวกันซึ่งขอเรียกในที่นี้ว่าระบบฮินดู ทั้งนี้ เพราะฮินดูนั้นไม่ใช่ศาสนา หรือไม่ใช่ศาสนาแต่เพียงอย่างเดียวหากเป็นระบบสังคมที่มีการดำเนินชีวิต วัฒนธรรม และความเชื่อที่แตกต่างเหลื่อมล้ำกันมากมายเหลือคณานับ มีปฏิสัมพันธ์กันในเชิงต่าง ๆ หลายอย่างร่วมมือกันก็มาก ขัดแย้งถึงทะเลากันหรือฆ่าฟันกันก็มีบ้าง แต่ไม่ใช่เพราะความเชื่อเพียงอย่างเดียว หากมีเหตุอื่น ๆ ปะปนอยู่ด้วย เช่น แย่งทรัพยากรกันแย่งผลประโยชน์อื่น ๆ กัน หรือมีความขัดแย้งทางการเมืองผสมอยู่ด้วยอย่างไรก็ตาม นักประวัติศาสตร์บอกว่า เหตุที่คนต่างความเชื่อในอินเดียจะยกกำลังมาฆ่ากันตายนั้นมีน้อยมาก ยิ่งในวิถีชีวิตของผู้คนทั่วไป แล้วก็อยู่ร่วมกันโดยสงบรวมทั้งแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกันเป็นปกติเช่น เครื่องแต่งกายหูก ๆ ของแขกฮินดูในเวลานี้ก็รับเอามาจากเครื่องแต่งกายของราชสำนักมุสลิม ในขณะที่ประชาคมมุสลิมอินเดียกลับนับถือระบบวรรณะ (ที่เรียกว่าชาติ) ตามที่ตัวเคยยึดถือมาก่อนเปลี่ยน

ศาสนาเหมือนชาวฮินดูทั่วไปนักประวัติศาสตร์ตะวันออกกลางยังบอกด้วยว่า สมัยโบราณในวันออกกลางก็เหมือนกัน กล่าวคือ มุสลิม ยิว และคริสต์เตียน ต่างอยู่ร่วมกันได้สบาย ๆ ทุกฝ่ายเหมือนวัดพญูเชิงที่อยู่ชยาซึ่งเป็นศาลเจ้าพ่อขำปองกงของจีน และหลวงพ่โตของไทยไปพร้อมกันผมอ่านสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ของสถาบันทักษิณคดีศึกษาแล้วก็รู้สึกว่าการณ์ในภาคใต้ของไทยสมัยก่อน ไม่ได้แตกต่างไปจากอินเดียและตะวันออกกลางเลยกล่าวคือ มีคน “เข้าแขก” และ “เป็นไทย” อยู่ร่วมกัน ประวัติของตระกูลบางตระกูลก็ชี้ให้เห็นว่ามีการแต่งงานข้ามศาสนากันจนตระกูลนั้น ๆ กลายเป็น “แขก” หรือกลายเป็น “ไทย” ในเวลาต่อมา นอกจากนี้ก็มีประเพณีและพิธีกรรมของทั้งสองฝ่ายที่เห็นได้ชัดว่าหิบบิยมกันและกันมาทั้งนั้นที่เป็นอย่างนี้ก็เพราะไม่ว่าที่ไหนในสมัยโบราณ ศาสนากับวิถีชีวิตเป็นเรื่องหนึ่งเรื่องเดียวกัน และแยกออกจากกันไม่ได้ คนที่เข้ามาบวชในพระศาสนา สำนักบาลีเรียกว่าหันมา “ประพฤติ” พรหมจรรย์ คนไม่ได้ “ถือ” ศาสนาแต่คนประพฤติศาสนา เหตุตั้งนั้นจึงไม่ได้แยกศาสนาธรรมดา

พื้นฐานทางสังคมดั้งเดิมก่อนการอุบัติของทั้งตัวศาสนามีลักษณะที่คล้ายกันคือ ในสังคมมีศาสนา ดั้งเดิมอยู่ก่อนและมีความเชื่อที่หลากหลาย รวมทั้งศีลธรรมเสื่อมโทรมและเกิดความวุ่นวายในสังคม เมื่อทั้ง ศาสนาประกาศคำสอนต่างก็ใช้หลักเหตุผลและกฎแห่งศีลธรรมตามสากลนิยม อีกทั้งให้เสรีภาพในการนับถือ ศาสนาไม่ได้มีการบังคับจึงมีผู้เปลี่ยนศาสนามา นับถือจำนวนมากการปฏิบัติต่อผู้นับถือศาสนาอื่นทั้ง ศาสนา สอนให้มีความยุติธรรม รู้จักให้เกียรติ ไม่รุกราน แต่ในปัจจุบันผู้เบียดเบียนผู้อื่นรวมทั้งให้การยอมรับศาสนาอื่น สำหรับกรณีที่เกิดความขัดแย้งกับบุคคลต่างศาสนา พระพุทธศาสนาสอนให้มีสติ หยุดความโกร ใช้เหตุผลทำ ความเข้าใจและใช้การเจรจาเพื่ออธิบายให้ผู้อื่นเข้าใจแม้กระทั่งความขัดแย้งรุนแรงที่จะนำไปให้เกิดการทำลาย ชีวิตก็ให้มีสติสงบระงับ เพราะเวรย่อมระงับด้วยการไม่จองเวรให้รู้จักเอาชนะจิตใจตนเองมากกว่าการเอาชนะ ผู้อื่น สำหรับศาสนาอิสลามสอนให้ทำดีมีความยุติธรรม ไม่ทำร้ายผู้ที่ไม่เบียดเบียนและอนุญาตให้ทำการรบกับ ผู้ที่รุกรานด้วยความยุติธรรม แต่ถ้าอีกฝ่ายหนึ่งยุติการรบก็ให้ถือว่าไม่เป็นศัตรูกัน ที่สำคัญคือผู้ใดที่รู้จักให้อภัย และทำดีพระเจ้าย่อมให้รางวัลการวิจัยนี้พบว่า ถ้าบุคคลศึกษาศาสนาและมีความรู้ในคำสอนทางศาสนาที่ ถูกต้องย่อมไม่มีการแบ่งแยกเรื่องดินแดน เชื้อชาติ วัฒนธรรม แม้กระทั่งในสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างทางภาษาและ วัฒนธรรม ผู้เป็นศาสนิกชนก็สามารถอยู่ร่วมกันได้ ดังนั้นผู้เป็นศาสนิกชนที่ดีจึงจำเป็นต้องร่วมมือส่งเสริม สนับสนุนมาจากเป็นจารีตประเพณี คำสอน ความเชื่อ ปรัชญา อภิปรัชญา โลกภูมิ ฯ เหตุแห่งผลในตัวของผู้ปฏิบัติธรรม

ดังนั้นพื้นที่ของศาสนาต่าง ๆ จึงทับซ้อนกันอยู่เป็นจำนวนมากสามารถแยกออกมาได้ชัด ๆ ว่า พื้นที่ส่วน ไหนเป็นของศาสนาใด เว้นแต่เป็นพวกแรกที่ทำให้ศาสนาเกิดพรมแดนขึ้นอย่างชัดเจน หลักการปฏิบัติต่อผู้นับ ถือศาสนาอื่นระหว่างผู้นับถือพระพุทธศาสนาและ ผู้นับถือศาสนาในส่วนของหลักการเผยแผ่ศาสนาพบว่าทั้ง ศาสนา เกิดขึ้นท่ามกลางสังคมที่มีความเชื่อหลากหลาย มีความเสื่อมทางศีลธรรม มีความขัดแย้งและความไม่ เป็นธรรมในสังคม ศาสนาทั้งสองศาสนาได้ประกาศคำสอนใหม่ที่มีทั้งส่วนที่สอดคล้องและส่วนที่แตกต่างจาก ความเชื่อและวัฒนธรรมดั้งเดิม โดยที่การเผยแผ่ศาสนาให้ผู้นับถือยอมรับก็เป็นไปโดยสันติปราศจากการบีบบังคับ และส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างกลุ่มชนที่มีความเชื่อแตกต่างกัน

ดังกล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่า หลักการปฏิบัติต่อผู้นับถือศาสนาอื่นระหว่างผู้นับถือพระพุทธศาสนา และผู้นับถือศาสนา พบว่า ทั้งศาสนาสอนให้มีเมตตา มีเหตุผล มีความยุติธรรม ไม่ทำร้ายเบียดเบียนผู้อื่น รู้จัก ให้เกียรติผู้อื่น โดยที่พระพุทธศาสนาสอนให้รู้จักการควบคุมจิตใจและสอนให้ยึดในคำสอนของพระเจ้าผู้ทรง เมตตาอย่างยิ่ง ซึ่งเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับ พุทธทาสภิกขุ (2527: 332) ว่า “ศาสนาที่เป็นศาสนา” แท้ ๆ จะ ทำลายความเห็นแก่ตน ให้ไปเห็นแก่สิ่งอื่น เห็นแก่พระเจาก็ได้ เห็นแก่ธรรมะก็ได้ มันก็เลยหมดปัญหาที่ว่าเรา มันภายนอกศาสนาต่างกัน แต่ภายในเราถือศาสนาเดียวกัน คือ ไม่มีความทุกข์เลย ดับทุกข์ได้หมดด้วยความไม่ เห็นแก่ตัว ใครจะอาศัยปัญญาก็ได้ ใครจะอาศัยการบังคับจิตใจก็ได้ ใครจะอาศัยความเชื่อก็ได้ ถ้ามันทำลาย ความเห็นแก่ตัวได้ก็ใช้ได้ด้วยกันทั้งนั้น ฉะนั้นถ้าใครถือศาสนาของตนจริงมันก็เท่ากับถือศาสนาอื่นด้วย สอดคล้องกับ พัชรา รุ่งสันเทียะ (2559) ศึกษางานวิจัยเรื่อง “อิทธิพลของการมองโลกในแง่ดี ที่ส่งผลต่อ

ความพึงพอใจในงาน โดยมีกลวิธีในการเผชิญปัญหาเป็นตัวแปรสื่อ ของบุคลากรมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ” พบว่า กลวิธีในการเผชิญปัญหาเป็นตัวแปรสำคัญในการส่งผลให้พนักงานเกิดความพึงพอใจในการทำงาน เพราะนอกจากกลวิธีในการเผชิญปัญหาจะมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการทำงานแล้ว กลวิธีในการเผชิญปัญหายังเป็นตัวแปรส่งผ่านระหว่างกรมองโลกในแง่ดีและความพึงพอใจในงาน ดังนั้นองค์การควรให้ความสำคัญและส่งเสริมการเกิดกลวิธีในการเผชิญปัญหา อันจะส่งผลให้พนักงานมหาวิทยาลัยที่มีลักษณะมองโลกในแง่ดีมีความพึงพอใจในงานเพิ่มมากขึ้น

4. ภาค 3 เรื่อง สถาบันสงฆ์: เสถียรภาพจะอยู่ที่ไหน อย่างไร ในยุค “พัฒนา”

นิธิ เอียวศรีวงศ์ ได้อธิบายในภาค 3 นี้ เกี่ยวกับสถาบันสงฆ์โดยตรง ถึงการล้มเหลวขององค์กร ในการจัดการปัญหาพระสงฆ์ที่ประพฤติปฏิบัติบกพร่องและมีศีลธรรมเสื่อมโทรมและการสร้างเครือข่ายกับผู้ที่มีอิทธิพลเข้ามาเกี่ยวข้องซึ่งได้รับการตรวจสอบยาก ในส่วนนี้จะนำมาเสนอวิจารณ์อยู่ 5 ประเด็น ดังต่อไปนี้

วิกฤตขององค์กรคณะสงฆ์

ในประเด็นนี้ ได้กล่าวถึงองค์กรหนึ่งที่อาศัยคำว่า “สิทธิเสรีภาพ” มาเป็นโลโก้บังเพื่อปกป้องตัวเอง หรือใช้ในการบริหารจัดการแบบปกครองตนเอง โดยทางคณะสงฆ์ไทยและรัฐบาลเกรงว่าการปล่อยเรื่องนี้ไป โดยไม่ได้จัดการหรือแก้ไขปัญหาให้จบลง อาจจะทำให้เกิดเคสในกรณีอย่างนี้ขึ้นมาอีกกับบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้

ประเด็นของผู้วิจารณ์ มองว่า มหาเถรสมาคมซึ่งเป็นองค์กรหลักในการปกครองคณะสงฆ์ไทยที่มีอำนาจในการบังคับใช้ได้ตามกฎหมายคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 เพื่อขจัดปัญหาต่าง ๆ ก่อนที่จะเกิดผลกระทบเข้ามาสู่องค์กรสงฆ์ ยิ่งไปกว่านั้นถ้ากระทบถึงหลักธรรมวินัย ยิ่งจะเป็นปัญหามากในการจัดระเบียบปกครองคณะสงฆ์ในอนาคต

หนังสือเล่มนี้เล่าในภาคที่ 3 ถึงกรณีสำนักสันตโศภ ซึ่งมีความเสี่ยงมากทางด้านทำข่าวแฉและด้านการตอบสนองความต้องการทางศาสนธรรมบางอย่างเฉพาะบางกลุ่มของคนไทยในยุคใหม่ เท่านั้น ส่วนในสิ่งจะถูกหรือผิดไปจากหลักพุทธธรรมก็จะเป็นอีกเรื่องหนึ่งไป ซึ่งเป็นสิ่งที่สะท้อนปัญหาอะไรบางอย่างที่กำลังเกิดขึ้นในสังคม และการปิดกั้นสิทธิเสรีภาพแม้เป็นกาลชั่วคราวก็ตาม เป็นการแก้ปัญหาที่ไม่ถูกต้อง มีแต่ทำให้ความไร้ประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

ก่อนจะถึง พ.ร.บ. คณะสงฆ์ฉบับใหม่

ผู้วิจารณ์มองว่า การที่องค์กรพระสงฆ์ไม่มีแนวทางในการจัดการเรื่องที่เกิดภายในได้ เช่น เรื่องพระปลอมบวช พระปฏิบัติบกพร่อง และพระไม่มีความสนใจในปริยัติธรรม เป็นต้น ซึ่งเหล่านี้เป็นปัญหาที่องค์กรสงฆ์ต้องจัดการให้เป็นระเบียบแบบแผน เพื่อจะได้เกิดความเชื่อมั่นจากชาวบ้านที่สนับสนุน ศรัทธาในพระพุทธศาสนา ซึ่งนี่ก็เป็นแต่ปัญหาเฉพาะเฉพาะภายในบริเวณโดยรอบ ส่วนภิกษุสงฆ์ที่อยู่ต่างแดนในต่างไกลพระราชอำนาจ เช่น ในดินแดนอีสาน ซึ่งเป็นที่อยู่ของกลุ่มชนที่การพัฒนาอย่างไม่สามารถเข้าถึงได้เร็ว ทำให้การปกครองดูแลอย่างทั่วถึงยังไม่ประสบผลสำเร็จได้เท่าที่ควร แต่ทั้งนี้ ด้วยจารีตประเพณีที่ชาวบ้านร่วมกับพระสงฆ์ในดินแดนอีสานนั้น ทำให้การประพฤติปฏิบัติอะไรที่เป็นทุลาจารย์ชาวบ้านรับไม่ได้ ก็จะถูก

ชาวบ้านตั้งข้อรังเกียจจนทนอยู่ในผ้าเหลืองต่อไปไม่ได้ ด้วยเพราะเหตุนี้ พระสงฆ์ในดินแดนอีสานจึงดำรงรักษาความศรัทธาของชาวบ้านไว้ได้ตลอดมา

การเปิดโอกาสให้คณะสงฆ์ปกครองกันเองตาม พ.ร.บ. คณะสงฆ์ 2484 เพื่อเป็นอิสระจากรัฐมากขึ้น แต่คณะสงฆ์ยังไม่มีประสบการณ์ในการปกครองตนเอง ซึ่งคณะสงฆ์เองก็มีความหลากหลายในแนวทางการปฏิบัติกันมาตามแต่ละท้องถิ่น แต่ปัจจุบันนี้ มีรัฐเข้ามาดูแลซึ่งแตกต่างจากสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ในทางทฤษฎี รัฐสมัยนี้ไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระสงฆ์ จึงกลายเป็นอำนาจที่ใช้ไม่ได้ ไม่กล้าใช้ และใช้ในทางที่ผิด ๆ ดังเช่นกรณี พระพิมลธรรม วัดมหาธาตุฯ ครั้งสฤทธิ ธนะรัชต์

ปฏิรูปคณะสงฆ์ (2539)

เสียงเรียกร้องให้มีการปฏิรูปคณะสงฆ์นั้นมีมานานแล้ว จึงประทุขึ้นอยู่ตลอดเวลาเมื่อเกิดกรณีมีข่าวเกี่ยวกับพระสงฆ์ แต่การปฏิรูปคณะสงฆ์นั้นทำได้ยากทั้งในแง่ความคิด คือ จะปรับอะไรโดยที่คงรักษาไว้ซึ่งแก่นแท้ของศาสนาวงศ์ ผู้เขียน (นิธิ เอียวศรีวงศ์) มีความเชื่อว่าการปฏิรูปคณะสงฆ์ที่จะทำให้เกิดผลดีได้จริงนั้นต้องหาทางออกในการปัญหา ดังนี้

- 1) คืนพระสงฆ์และวัดให้ชาวบ้านมีส่วนกับกับดูแล เพื่อให้ชุมชนมีส่วนสัมพันธ์กันโดยตรงในการกำกับดูแลพระสงฆ์และวัดได้
- 2) วัดต้องอยู่ในการกำกับดูแลของชุมชน ไม่อยู่ในกลุ่มบุคคลหนึ่งซึ่งมีใช้ชาวบ้านร่วมกันดูแล
- 3) ความอ่อนแอของคณะสงฆ์ด้านอุดมการณ์
- 4) การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ ทั้งด้านพระภิกษุและฆราวาส
- 5) วัดที่สืบทอดมาแต่โบราณต้องมารับบทบาทใหม่ ๆ หลายประการ ซึ่งยังมีกำลังพลน้อยต่อการรับมือในการเปลี่ยนแปลง

ในประเด็นนี้ผู้วิจารณ์ เห็นว่า ถึงอย่างไรก็ตาม คนไทยในทุกวันนี้ ยังไม่ได้ลืมนัดและพระสงฆ์ อย่างแน่นอน ถึงจะมีการปฏิรูปคณะสงฆ์ในทิศทางใดก็ตาม การที่วัดกับพระสงฆ์ยังอยู่ในสายตาของชาวบ้าน และมีการร่วมกันประกอบพิธีกรรม ประเพณีต่าง ๆ อยู่สม่ำเสมอ ก็จะมีผลละเอียดลเอียดในด้านความศรัทธาของปัจเจกบุคคลอยู่ ตลอดถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมก็ตาม คำว่า “บวร” ก็ยังมีความเข้มแข็งอยู่เรื่อยไป トラบไต่ยังมีประเพณีวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกันอยู่ เพียงแต่วัดและพระสงฆ์ มีบทบาทในหน้าของตนอย่างไร หรือมีศักยภาพที่จะมีบริหารควบคุมในชีวิตของวัดบ้านได้อย่างไร ประเด็นนี้ก็เป็จุดเสริมต่อในการที่จะปฏิรูปคณะสงฆ์

พระกับสังคม

ในประเด็นนี้ผู้วิจารณ์เห็นว่า พระและวัดนั้นมีส่วนในการให้บริการสังคมอย่างกว้างขวางตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน อย่างเห็นได้ชัด ถึงแม้สังคมจะมีเปลี่ยนแปลงไปมากขนาดไหน การให้บริการสังคมของพระสงฆ์และวัดก็ยังมีผลเข้มขันอยู่เช่นเดิม เพียงแต่เครื่องมือในการมีส่วนร่วมในการให้บริการสังคมนั้นยังต้องปรับตามวิวัฒนาการอยู่เสมอ บางสิ่งอาจจะขาดหรือไม่เพียงพอต่อการให้บริการ เป็นต้น ซึ่งปัจจุบัน พระสงฆ์ไทยกำลัง

กลับมาทบทวนบทบาทของตนเองในการตอบสนองการให้บริการของสังคมในแบบที่สังคมต้องการ ถ้าพระและวัดปรับบทบาทของตนเองให้ได้สำเร็จ ก็จะมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาสังคม อย่างไรก็ตาม การที่พระสงฆ์มีการปรับบทบาทให้เข้ากับสังคม แต่ปัญหาของสังคมก็ยังไม่ใช้ตัวนำของปัญหา ซึ่งจะมีในบางส่วนที่ส่งผลโดยตรง ต่อการขับเคลื่อนองค์กร ซึ่งศักยภาพของพระสงฆ์ก็มีจำกัดในการเข้าไปช่วยเหลือ หากเปรียบเทียบกับบริการสังคมที่มีพระสงฆ์บางรูปทำอยู่โดยให้ชุมชนเป็นฐานในการขับเคลื่อน เช่น กรณีของหลวงพ่อนาน แม้ปัญหาในท้องถิ่นมีขนาดเล็ก ๆ แต่ก็เห็นได้พลังความสามัคคีกันมาก

นับแต่พุทธปรินิพพาน คณะสงฆ์ก็ถูกจัดการให้อยู่ภายใต้สำนัก และมีอาจารย์ (พระสงฆ์) ผู้ดูแลรับผิดชอบอยู่ องค์การคณะสงฆ์ไทยเกิดขึ้นได้เพราะบ้านเมืองเข้ามาแทรกเพื่อการจัดตั้งองค์กร โดยที่พระสงฆ์อยู่ภายใต้อำนาจของรัฐ เมื่อสถานการณ์ขององค์กรเป็นอย่างนี้ การที่จะปรับตัวขององค์กรคณะสงฆ์ให้มีความเข้มแข็งได้ ผู้วิจารณ์เห็นว่า ต้องเป็นเรื่องที่ต้องคำนึงอย่างหนัก เพราะคณะสงฆ์เองอย่าลืมว่า ในสภาพความเป็นจริงพระภิกษุสงฆ์และวัดนั้น ดำรงอยู่ได้ด้วยมีพระมหากษัตริย์ทรงอุปถัมภ์มาโดยตลอด ถึงอยู่รอดปลอดภัยมาได้ตราบทุกวัน และด้วยเหตุนี้ อำนาจแห่งความมีเมตตาต่อสรรพสัตว์ส่งผลให้เกิดความอนุเคราะห์แก่สังคมโลกผ่านกระแสแห่งอำนาจที่สามารถนำพาคณะสงฆ์ไปสู่ความเป็นระบบระเบียบได้

อีกประการหนึ่งในการคิดที่จะจัดการองค์การคณะสงฆ์ให้ดีและเป็นระบบ สิ่งที่สำคัญต้องไม่ลืมไปว่าพระและวัดต้องอยู่ร่วมกันกับชาวบ้านมาแต่โบราณ การที่จะควบคุมพระก็เท่ากับว่าควบคุมชาวบ้านในการเข้าถึงพระและวัดด้วย ฉะนั้น การจะปรับองค์กรให้เป็นไปในทิศทางใดก็ตาม ต้องให้ชาวบ้านเข้ามามีบทบาทในการดูแลจัดการองค์การคณะสงฆ์ด้วย ถึงจะไม่มีอำนาจเข้าไปเกี่ยวข้องในด้านอุดมการณ์ของพระสงฆ์ก็ตาม อีกอย่างหนึ่งซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญมากคือเรื่องการศึกษาของพระสงฆ์ในทุกๆระดับ จะต้องจัดให้เหมาะสมประเภทต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ทั้งในด้านปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ และสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องแก่คณะสงฆ์ ให้ครอบคลุมวิชาการต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง สามารถใช้ในการเรียนรู้ได้จริง จากภูมิปัญญา วัฒนธรรม เศรษฐกิจ ฯลฯ ที่มีฐานอุดมการณ์ของพุทธศาสนาเข้ามาเป็นตัวขับเคลื่อนพัฒนาแพร่ขยายออกไป จนทำให้เกิดเป็นพลังอุดมการณ์พุทธศาสนาได้อย่างเท่าเทียมกับคู่แข่ง และกลายเป็นทางเลือกหนึ่งที่มีความสำคัญในโลกยุคปัจจุบัน

ปฏิรูปคณะสงฆ์ (2542)

การปกครองคณะสงฆ์ไทยยังไม่มี ความเข้มแข็งเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ความอ่อนแอในด้านโครงสร้าง การปกครองก็ไร้ประสิทธิภาพ พระสงฆ์กระทำผิดพระวินัยร้ายแรงกลับนิ่งเฉยมองเป็นเรื่องธรรมดา ซึ่งเป็นเรื่องที่สะท้อนให้เห็นปัญหาที่จะเกิดในสังคมเป็นวงกว้าง ถ้าไม่มีการแก้ไขปัญหาเหล่านี้

ผู้วิจารณ์มองว่าในประเด็นดังกล่าว เป็นเรื่องที่พอเข้าใจกันอยู่แล้วว่า องค์การคณะสงฆ์ซึ่งไม่มีระบบในการจัดการหลาย ๆ ด้าน เป็นที่แน่นอนชัดเจน จึงเป็นปัญหาตามมาเป็นประจำ เช่น ในกรณีวัดพระธรรมกาย เป็นอะไรที่ท้าทายการทำงานของคณะสงฆ์ไทยโดยมีมหาเถรสมาคมเป็นหลักในการบริหารจัดการ และหน่วย

เจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐมีสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีความเกี่ยวข้องในการจัดการดูแลในประเด็นนี้ ทำให้เห็นถึงระบบ ช่องโหว่ ระหว่างการทำงานของหน่วยงานกำกับดูแลเมื่อเป็นเช่นนั้นแล้วทำให้เป็นการเปิดโอกาสให้องค์กรภาครัฐเข้ามามีส่วนกำกับดูแลคณะสงฆ์อย่างเต็มรูปแบบ แล้วภาครัฐก็ดึงเอาพระสงฆ์ไปสนับสนุนในการพัฒนาแผนนโยบายต่าง ๆ ของรัฐเอง

ดังที่กล่าวมาข้างต้นในภาคที่ 3 นั้น พอจะสรุปได้ว่า สถาบันสงฆ์เป็นองค์กรที่ถูกสร้างขึ้นภาครัฐ ที่นำเอาวัดและพระสงฆ์มาเป็นแกนนำนโยบายในการพัฒนาต่าง ๆ โดยที่วัดกับพระสงฆ์เป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับชาวบ้านอยู่แล้ว นับว่าเป็นการง่ายต่อการฝากฝังนโยบายเข้าในการบริหารจัดการของคณะสงฆ์ และเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้มีอิทธิพลที่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนหนึ่งเข้ามาควบคุมหรือจัดการทุกอย่างแทนวัด เมื่อเป็นเช่นนั้น ก็ทำให้ความแตกแยกระหว่างวัดกับชาวบ้านเกิดขึ้น จึงเกิดปัญหาตามมาภายหลังอย่างที่เห็นกันทั้งในอดีตและในปัจจุบัน เพราะฉะนั้น ในประเด็นดังกล่าวจึงเป็นปัญหามานำมาสู่การเรียกร้องให้มีส่วนเกี่ยวข้องปฏิรูปคณะสงฆ์ เพื่อให้เกิดความมั่นคง และปลอดภัยผู้มีอิทธิพลหรืออยู่ภายใต้อำนาจของภาครัฐ เพราะจะทำให้ความศรัทธาของชาวบ้านนั้นลดน้อยลง จนทำให้วัดกับพระสงฆ์อยู่กันด้วยความลำบาก ท้ายสุดแล้วก็จะนำวนเข้ามาสู่อำนาจของภาครัฐในการจัดการเหมือนเดิม สอดคล้องกับ **ภัทรสุดา วรสาร (2559)** ศึกษาวิจัยเรื่อง “สิทธิในเสรีภาพทางวิชาการ: ศักยภาพรัฐธรรมนูญไทยเปรียบเทียบกับรัฐธรรมนูญต่างประเทศ” พบว่า การใช้สิทธิในเสรีภาพทางวิชาการของอาจารย์มหาวิทยาลัย กรณีมหาวิทยาลัยในกำกับรัฐ พบว่า การจัดโครงสร้างองค์กรบริหารงานวิชาการของมหาวิทยาลัยไม่คุ้มครองการใช้สิทธิในเสรีภาพทางวิชาการ โดยศึกษาเปรียบเทียบคดี Hochschulurteil ของเยอรมนี วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงเสนอว่า การจัดโครงสร้างการบริหารงานวิชาการต้องกำหนดสัดส่วนของคณาจารย์ให้มีจำนวนมากกว่าหรือเท่ากับบุคลากรภายนอกและบุคลากรฝ่ายบริหารของมหาวิทยาลัยจึงจะคุ้มครองการใช้สิทธิในเสรีภาพทางวิชาการของอาจารย์มหาวิทยาลัยได้ รวมไปถึงการกำหนดสถานะทางกฎหมายของอาจารย์มหาวิทยาลัย หากพิจารณาจากความมั่นคงในการประกอบอาชีพ พบว่า ในบริบทของประเทศไทยสถานะข้าราชการส่งเสริมการใช้สิทธิในเสรีภาพทางวิชาการมากกว่าสถานะของพนักงานมหาวิทยาลัย

5. สรุปประเด็นผู้วิจารณ์

ในมุมมองที่ชวนให้อ่านและวิจารณ์หนังสือต่าง ๆ ต่อไปโดย พระครูสุตธรรมภีร์ (สุธมมาภีร์โต) ซึ่งเหตุแห่งการนำเสนอภาคผนวกนี้เป็นการสรุปที่ทำให้ผู้อ่านหนังสือเล่มนี้ได้ทราบหลักการนำเสนอหนังสือและแนวคิดในการวิจารณ์หนังสือของพระครูสุตธรรมภีร์ (สุธมมาภีร์โต) และเห็นภาพรวมของหนังสือเล่มนี้จากการวิจารณ์ของผู้วิจารณ์ท่านอื่น อันจะทำให้เข้าใจหนังสือเล่มนี้อย่างถ่องแท้มากขึ้น ซึ่งหลักแห่งการตัดสินใจหรือวิจารณ์หนังสือใช้หลักการเช่นเดียวกันหลักแห่งการวิจารณ์คน วิจารณ์ ผลงานการกระทำของมนุษย์และธรรมชาติมันเอง ซึ่งคนที่วิจารณ์ได้ย่อมต้องมีทัศนะกว้างไกล เช่น มีความเห็นแก่ตัวน้อย มีวิชาความรู้มาก มีเหตุผลมาก มีรสนิยมดีย่อมจะช่วยให้การวิจารณ์นั้น มีน้ำหนัก และมีคุณค่ามากขึ้น โดยผู้เขียนเห็นว่าการวิจารณ์หนังสือควรมีหลักกว้าง ๆ มีใช้ชนิดจับตัววางตายอย่างเลขคณิต หรือวิทยาศาสตร์ การวิจารณ์ หนังสือ

ที่ดีก็ควรอ่านงานเขียนที่ดีให้มาก ถ้ายังไม่แก่กล้าพอก็ต้องอาศัยนักวิจารณ์ชั้นดี เพื่อแนะนำให้เรา ก่อน และเราก็น่าจะควรอ่านหนังสือประเภทที่เราชอบก่อน เท่าที่สติปัญญาความสามารถเราจะอำนวยด้วย นอกจากนี้ผู้เขียนได้ยกตัวอย่างทฤษฎีแห่งการวิจารณ์หนังสือของ ไอ. เอ. ริชาดส์ ซึ่งเป็นทฤษฎีแห่งการวิจารณ์วรรณคดีไว้ดังนี้

- (1) เข้าใจให้ชัดด้วยภาษาของเราเอง
- (2) ความรู้สึกของเราเป็นอย่างไร
- (3) จินตนาภาพ
- (4) สัมพันธ์กับชีวิตและเรื่องราวเพียงใด
- (5) วลีที่ใช้กันเนื่อง ๆ
- (6) สุนทรภคาหรือแสดงความอาลัยตามธรรมเนียม
- (7) ใช้ภาษาต้องห้ามหรือเปล่า
- (8) ตามกฎเกณฑ์เพียงไหน
- (9) เทคนิคการใช้ถ้อยคำเป็นอย่างไร
- (10) หลักวิจารณ์ทั่ว ๆ ไปที่มีอยู่ก่อน

อนึ่ง ผู้วิจารณ์ยังเป็นใหม่ต่อการศึกษาค้นคว้า จึงแต่ไม่สันหัดในการวิจารณ์หนังสือได้แต่อ่านเพียงอย่างเดียว เมื่อได้รับให้เขียนบทวิจารณ์หนังสือให้กับวารสารสารสนเทศ ก็ยังรู้สึกว่าเป็นบทวิจารณ์ของตนเอง นั้นดูยังไม่เข้าที่สักเท่าใด จนเมื่อถูกทวงถามถึงบทวิจารณ์หนังสือที่จะลงในวารสารฉบับนี้ขึ้นมา ก็รู้สึกกังวลว่าจะวิจารณ์หนังสือเล่มใดดี จนมาพบกับหนังสือ “พุทธศาสนาในความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย” ของ อาจารย์ นิธิ เอียวศรีวงศ์ เข้า เพราะเป็นการแนะนำจากกลุ่มเพื่อนในห้องเรียนพร้อมด้วยอาจารย์ที่ปรึกษา ดร.ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม จึงคิดว่าน่าจะเข้าท่าจะดีเหมือนกัน ลองอ่านวิธีวิจารณ์หนังสือของนักวิจารณ์ที่เก่ง ๆ ดูเพื่อเป็นแนวทางในการวิจารณ์หนังสือของตนเองต่อไป แม้ว่าหนังสือเล่มนี้เป็นเรื่องในมุมมองต่าง ๆ ของผู้เขียนก็ตาม แต่หนังสือเล่มนี้ก็ดีพอที่จะใช้ฝึกหัดวิจารณ์หนังสือเพราะมีบทวิจารณ์อยู่มาก ซึ่งน่าจะทำให้นักวิจารณ์รุ่นใหม่ได้เห็นแบบอย่างและวิธีคิดนึกของผู้เก่งกล้าในเชิงวิจารณ์ และอาจสร้างแรงบันดาลใจให้กับนักอ่านอีกหลายคนในการที่จะไปค้นหาหนังสือที่ถูกวิจารณ์อยู่ในหนังสือเล่มนี้มาอ่าน หรือถ้าเคยอ่านแล้วอาจอยากอ่านซ้ำอีกครั้ง เพื่อรับรู้รสวรรณกรรมนั้น ๆ ในแง่มุมที่ลึกซึ้งขึ้น หรือในมุมมองใหม่ ๆ ดูบ้าง

เอกสารอ้างอิง

นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2544). *พระพุทศาสนาในความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). โรงพิมพ์ธนธัช.
 พระมานิต ฐานวโร (ภูกิ่งเงิน). (2563). *พลวัตประเพณีการทำบุญกฐินของชาวดำบลอุมเม่า อำเภอปางศิลาทอง จังหวัดกำแพงเพชร* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
 พัชรา รุ่งสันเทียะ. (2559). *อิทธิพลของการมองโลกในแง่ดีที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในงาน โดยมีกลวิธีในการเผชิญปัญหาเป็นตัวแปรสื่อของบุคลากรมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

พุทธทาสภิกขุ. (2527). *อานาปานสติสมบูรณแบบ*. ธรรมสภา.

ภัทรสุดา วรสาร. (2559). *ลัทธิในเสรีภาพทางวิชาการ: ศึกษารัฐธรรมนูญไทยเปรียบเทียบกับรัฐธรรมนูญ
ต่างประเทศ* (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

Review Paper

วิถีพุทธในพระไตรปิฎก 1 Buddhist Paths in Tipitaka 1

ผู้เขียน: สมเกียรติ มีธรรม

พระครูนิมิตรัตนาภรณ์¹, ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม²

^{1,2}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์, สุรินทร์, ประเทศไทย

¹ Phrakhru Nimitrattanaphon, ²Thanarat Sa-ard-iam

^{1,2}Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus, Surin, Thailand

✉: anurut.san@gmail.com

(Corresponding Email)

Received: 09 April 2024; Revised: 19 April 2025; Accepted: 21 April 2025

© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

พรหมชาลสูตร (ว่าด้วยข่ายแห่งพระสัพพัญญุตญาณ) เป็นพระสูตรที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสปรารภ สุปปियปริพาชกกับพรหมทัตตมานพเรื่องชมและติ สามัญญผลสูตร เป็นพระสูตรที่ว่าด้วยประโยชน์แห่งการบวช คือ ประโยชน์ที่จะได้จากการดำรงเพศเป็นสมณะ 3 ระดับ อัมพัญญสูตร (ว่าด้วยขายนุ่มชื่ออัมพัญญะ) สมัย

หนึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้า เสด็จจาริกไปในโกศลชนบท พร้อมด้วยภิกษุหมู่ใหญ่ บรรลุถึงพราหมณคามแห่งชาวโกศล ชื่ออิจฉานังคละ โสณทัณฑสูตร (คุณสมบัติของพราหมณ์) พระสูตรนี้เป็นการซักถามปัญหาระหว่างพระพุทธเจ้ากับโสณทัณฑพราหมณ์ว่า ผู้ประกอบด้วยคุณสมบัติอย่างไรบ้างผู้คนจึงเรียกเป็นพราหมณ์ ภูฏันทันตสูตร (ว่าด้วยเศรษฐศาสตร์การเมือง) พระพุทธเจ้าทรงเสด็จจาริกไปแคว้นมคธ พร้อมด้วยภิกษุ 500 รูป พระองค์เสด็จถึงหมู่บ้านขามุขัต มหาสิสูตร (คุณวิเศษที่เห็นเป็นส่วน ๆ) มหาลิเข้ามาบวชเพื่อต้องการความเป็นทิพย์ ตรัสว่ามีธรรมอื่นที่ดีกว่าปราณีตกว่า ชาลียสูตร (ว่าด้วยชีวะกับสรีระ) พระผู้มีพระภาคประทับ ณ โฆสิตาราม กรุงโกสัมพี นักบวช 2 คน คือ มัณฑิยปริพาชกกับชาลียะ มหาสีหนาทสูตร (ว่าด้วยการบริหารจัดการองค์กร) พระพุทธเจ้าทรงประทับ ณ ราวป่าด้านทิศตะวันตกภายนอกพระนคร โอรัสของเจ้าลิฉฉินามว่าสุนักขัตตะลาสิกขาจากพระธรรมวินัย โปฏฐปาตสูตร (อรรถภาพ 3) พระสูตรที่โปฏฐปาตปริพาชก ทูลถามเรื่องอภิสิญญานิโรธ การดับสัญญาขั้นสูง สุภสูตร (ธรรมที่ทรงให้ประชาชนสมათาน) พระอานนท์แสดงธรรมแก่สุภมาณพโตเทยบุตรถึงธรรม เกวัฏฐสูตร (ปาฏิหาริย์ที่จักทรงแสดง) ทรงตรัสแก่เกวัฏฐบุตรคหบดีขณะประทับอยู่ในสวนมะม่วงของปาวาริกเศรษฐี โลหิจจสูตร (ความโลภอันชั่วร้าย) พระผู้มีพระภาคเสด็จจาริกไปในแคว้นโกศล พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์ ซึ่งพระเจ้าปเสนทิโกศลพระราชทานให้โลหิจจพราหมณ์ครอบครอง เติวิชชสูตร (ทางและไม่ใช่ทาง) บรรณาการเสฏฐะและภราทวามาณพได้สนทนากันถึงเรื่องทางและไม่ใช่ทาง

คำสำคัญ: วิถีพุทธ, พระไตรปิฎก

Abstract

Brahmajalasutta (On the Net of Omniscient Knowledge) is a sutra in which the Lord Buddha spoke to Suppiya Paribbajaka and Brahmadata about the matter of praise and criticism. Samanyaphala Sutta is a sutra on the benefits of ordination, that is, the benefits to be gained from living as a monk at three levels. Ambattha Sutta (about the young man named Ambattha) At one time the Buddha was wandering in the Kosala country together with a large group of monks. He reached a brahmin village in Kosala named Icchanalka. Sonadanda Sutta (Qualifications of a Brahmin) This sutta is a questioning between the Buddha and the brahmin Sonadanda. What qualities does a person possess that people call him a Brahmin? Kutadanta Sutta (On Political Economy) The Buddha traveled to Magadha with 500 monks. He arrived at the village of Khanumat. Mahali Sutta (the special qualities that can be seen in parts) Mahali entered the monkhood to seek divinity. He said that there were other dhammas that were better and more refined. Chaliya Sutta (about life and the body) The Buddha was staying at Ghositagarama in the city of Kosamphi. Two monks That is, the Mandi Paribbajaka and Chaliya Mahasinatha Sutta (On the Administration of Organizations). The Buddha was staying in a forest on the western side outside the city. The son of the Licchavi prince, Sunakkhatta, left the Dharma and Vinaya. Potthapāda Sutta (3 Attavam) Sutta in which Potthapāda Paribbajaka asked about Abhisaññānirodha, the cessation of the highest perception. Subha Sutta (Dhamma that the people accepted). Venerable Ananda taught the Dhamma to Subhamanava Toteyaputta. Kevattha Sutta (Miracles that will be shown). Tevijja Sutta (The Way and the Non-Way) In reference to the young man Vāsettha and Bharadvāja, the young man was discussing the way and the non-way.

Keywords: Buddhist Paths, Tipitaka

1. บทนำ

หนังสือเรื่อง “วิถีพุทธในพระไตรปิฎก 1” เขียนโดย สมเกียรติ มีธรรม พิมพ์เมื่อปี 2547 จำนวนหน้า 192 หน้า เป็นหนังสือที่มีการนำเสนอการวิเคราะห์พระสูตร โดยอาศัยพระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยผู้เขียนได้จัดทำขึ้น โดยเล่าเรื่องพระสูตรในพระสูตรตันตปิฎก เล่มที่ 1-6 และยังคงศัพท์ ชื่อบุคคล สถานที่ และเนื้อความไว้ โดยทำเป็น “ตัวเอน” เพื่อต่อการสังเกต

แรงบันดาลใจของผู้วิจารณ์ในการเลือกหนังสือเล่มนี้มาวิจารณ์ คือ พระไตรปิฎกเป็นประมวลคำสอนของพระพุทธเจ้าเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ เราจำเป็นต้องอ่านพระไตรปิฎกโดยตรง เพื่อจะรู้ว่าเรื่องนั้น ๆ พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่าอย่างไร เมื่อไม่กระจ่างตอนไหน ประเด็นใดค่อยอ่านหนังสืออรรถกถา หรือหนังสือที่ผู้รู้ทั้งหลายแต่งขึ้นเพื่อประกอบ ถ้าจะให้ศึกษาพระไตรปิฎก 45 เล่มนั้น ก็อาจจะเป็นไปได้ยาก การศึกษาจากหนังสือที่วิเคราะห์พระไตรปิฎกจึงเป็นการง่าย สำหรับผู้วิจารณ์ที่ศึกษาพระไตรปิฎกให้เข้าใจถึงแก่นธรรม

เหตุผลที่เลือกวิจารณ์หนังสือเล่มนี้ เพราะว่า ผู้เขียนเป็นผู้ที่มีชื่อเสียงในทางวิชาการ เคยทำงานกับนักเขียนผู้มีชื่อเสียง อาทิเช่น อาจารย์สุลักษณ์ ศิวรักษ์ (ส.ศิวรักษ์) ผู้บริหารขององค์กรพัฒนาเอกชนด้านศาสนากับการพัฒนา มูลนิธิเสรียวโกเศศ-นาคะประทีป ภาคประชาสังคม จัดทำหลักสูตรและสร้างกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมให้กับเยาวชนและสามเณร มูลนิธิเด็ก และองค์กรสาธารณะประโยชน์ และแก้ไขปัญหาป่าไม้ที่ดินและหมอกควันไฟป่า ด้วยฐานข้อมูล GIS และสร้างรูปธรรมจัดการน้ำบนที่สูง พื้นที่ป่าสร้างรายได้ครบวงจร ทั้งในระดับพื้นที่และระดับนโยบาย ภายใต้แนวทางแม่แจ่มโมเดลและแม่แจ่มโมเดลพลัส

สำหรับผู้เขียนหนังสือเล่มนี้ คือ สมเกียรติ มีธรรม เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในแวดวงวิชาการด้านการเรียกร้องสิทธิเสรีภาพ ทั้งในส่วนของพระพุทธศาสนา ประชาชน สังคม และประเทศชาติ โดยได้เขียนหนังสือแนววิพากษ์วิจารณ์สังคมไทยออกมาหลายเล่ม เช่น ฉีกหน้ากากธรรมกาย ใครคือขบวนการล้มพุทธตัวจริง ? เป็นต้น

ภาพรวมของหนังสือเล่มนี้ เป็นหนังสือที่เกี่ยวกับพระสูตรและนิทานในพระไตรปิฎก โดยมีเนื้อหาสาระในการให้ข้อคิด ความเชื่อ สติปัญญา คติเตือนใจ และการนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน โดยแบ่งเนื้อหาเป็น 2 ภาค 13 ตอน คือ ภาคแรกเป็นการเล่าเรื่องในรูปแบบของนิทาน โดยคงสาระเดิมไว้ ไม่ได้เติมแต่งข้อคิดเห็นใด ๆ ทั้งสิ้น ส่วนภาคที่ 2 เป็นการเขียนวิเคราะห์เนื้อหาในแต่ละพระสูตร เพื่อให้เห็นแง่มุมต่าง ๆ ทางด้านความคิด ความเชื่อ พฤติกรรม ความเป็นไปได้ในสังคมปัจจุบัน โดยโยงกับเนื้อหาและหลักธรรมคำสอนในพระสูตรนั้น ๆ ตลอดจนการประยุกต์หลักธรรมมาพัฒนาชีวิตและสังคม

2. เนื้อหา

สาระสำคัญของเนื้อหาที่พบในหนังสือเล่มนี้ แบ่งตามออกเป็น ส่วน ๆ ซึ่งแยกออกเป็น 13 ตอน ดังนี้
ตอนที่ 1 ข่ายแห่งความคิด (พรหมชาลสูตร)

พรหมชาลสูตร (ว่าด้วยชายแห่งพระสัพพัญญุตญาณอันประเสริฐ) เป็นพระสูตรแรกแห่งนิกายแรกในสุดตันตปิฎก ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัส ณ พระตำหนักในพระราชอุทยานอัมพลัฏฐิกา ระหว่างกรุงราชคฤห์และเมืองนาลันทา ทรงปรารภอุปปียปริพาชกกับพรหมทัตมาณพเรื่องชมและติ และเป็นสูตรปลดปล่อยชายคือ ทิฏฐิ 62 สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าได้แสดงถึงความเห็นหรือความเชื่อรวมถึงสาเหตุ ที่ครอบคลุมทุกวิถีทุกสำนักที่มีอยู่ในโลกนี้ ที่มีมาจากความเห็นกำหนดขั้นส่วนอดีตด้วยมูลเหตุ 18 อย่าง และความเห็นกำหนดขั้นในอนาคตด้วยมูลเหตุ 44 อย่าง ทำหมื่นโลกธาตุให้ไหว กล่าวถึงศีลที่พระพุทธรองค์ตรัสในที่นี้ เรียกว่า “จุฬศีล” (ศีลอย่างเล็ก) มี 26 ข้อ “มัชฌิมศีล” (ศีลอย่างกลาง) มี 10 ข้อ และ “มหาศีล” (ศีลอย่างใหญ่) มี 7 ข้อ สอดคล้องกับ **รมิตา พ้าภยโย (2563: 29-30)** ศึกษาการวิจัยเรื่อง “ศีลในพรหมชาลสูตร: ศีลเพื่อชีวิตที่งดงาม” ผลการวิจัยพบว่า พรหมชาลสูตรเป็นพระสูตรที่เน้นเรื่อง ศีล สมาธิ ปัญญาที่ระบุดังความหลากหลายทางความคิดด้านศาสนาที่ลึกซึ้ง โดยเฉพาะการกล่าวถึงศีลอันเป็นข้อปฏิบัติเบื้องต้นของการเป็นสมณะที่ดีในยุคสมัยพุทธกาลที่มีการนำเอาศีลมาเป็นข้อโต้แย้งทางความคิดและการปฏิบัติ ซึ่งพระพุทธรองค์ทรงแสดงเรื่องศีลไว้ในพระสูตรนี้ในช่วงต้นของสมัยพุทธกาล กล่าวคือ จุลศีล มัชฌิมศีล และมหาศีล ซึ่งเป็นศีลที่พระพุทธรองค์ทรงยอมรับว่า มีความงดงามและสอดคล้องกับหลักมัชฌิมาปฏิปทา โดยทรงแสดงศีลที่เป็นข้อห้ามมากกว่าศีลที่เป็นข้ออนุญาตว่า พระพุทธรองค์หรือภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนาจะทรงเลือกเอาศีลระดับใดมาประพฤตินั้น มีแนวทางในการปฏิบัติดังนี้ 1) จุลศีล เป็นข้อปฏิบัติเบื้องต้นสำหรับผู้เริ่มปฏิบัติหรือผู้ที่เพิ่งเข้าถือนบ 2) มัชฌิมศีล เป็นข้อปฏิบัติสำหรับผู้ปฏิบัติและพัฒนาตนเองได้ระดับหนึ่งแล้ว 3) มหาศีล เป็นข้อปฏิบัติสำหรับผู้บรรลุนิพพานหรือเพื่อถึงนิพพาน ดังนั้น กรอบแนวคิดเรื่องศีลที่ปรากฏในพรหมชาลสูตรนี้ แสดงแนวคิดเรื่องศีลเป็นเบื้องต้นของพระพุทธศาสนาก่อนที่จะมีการบัญญัติพระวินัยอันเนื่องมาจากความประพฤติผิดของสงฆ์ จากการศึกษาทั้งหมดพบว่า แนวคิดเรื่อง ศีลในพรหมชาลสูตรนั้นให้คุณค่าหลายประการ สามารถปรับใช้ในชีวิตประจำวันโดยเป็นกรอบแนวทางการปฏิบัติสำหรับผู้ที่สนใจเดินตามรอยพระพุทธองค์ได้เป็นอย่างดี

ตอนที่ 2 ประโยชน์แห่งการบวช (สามัญญผลสูตร)

สามัญญผลสูตร เป็นพระสูตรที่ว่าด้วย ประโยชน์แห่งการบวช คือ ประโยชน์ที่จะได้จากการดำรงเพศเป็นสมณะ หรือบำเพ็ญสมณธรรม สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ระดับ และเพื่อให้ได้ผลของความเป็นสมณะทั้ง 3 ระดับนี้ ผู้ที่บวชเข้ามาในพระพุทธศาสนาจะต้องฝึกฝนอบรมตนเองไปตามระดับด้วยเช่นกัน ระดับที่ 1 ทำให้ผู้บวชสามารถยกตนจากฐานะเดิม คือ แม้แต่ผู้ที่มีฐานะเดิมต่ำต้อยในสังคม เช่น เป็นทาส เป็นกรรมกร หรือเป็นชวานา ก็พ้นจากฐานะเดิมนั้น ได้รับการเคารพยกย่องปฏิบัติด้วยดีจากฆราวาสทั้งหลาย ซึ่งสิ่งที่ผู้บวชเข้ามาในพระพุทธศาสนาพึงปฏิบัติ คือ บวชอย่างมีเป้าหมาย สรรวมะวังในพระปาติโมกข์อยู่เสมอ มีอาชีพบริสุทธิ์ ถึงพร้อมด้วยศีล ระดับที่ 2 ทำให้ผู้บวชมีโอกาสอบรมจิตใจให้สงบประณีตขึ้นไปตามระดับ จนกระทั่งบรรลุฉานสมาบัติ ตั้งแต่ฌานที่ 1 ถึง 4 ตามลำดับ พระภิกษุพึงปฏิบัติดังต่อไปนี้ สรรวมอินทรีย์ ประกอบด้วยสติสัมปชัญญะ เป็นผู้สันโดษ ละนิวรณ์ 5 ระดับที่ 3 ทำให้ผู้บวชสามารถบรรลุวิชา 8 เข้าถึงคุณธรรม คุณ

วิเศษที่ประณีตยิ่ง ๆ ขึ้นไป อันได้แก่ วิปัสสนาญาณ (ญาณรู้เห็นไปตามความเป็นจริง) มโนมยิทธิญาณ (เนรมิตกายที่เกิดแต่ใจ) อิทธิวิธญาณ (แสดงฤทธิ์ได้หลายอย่าง) ทิพโสตราตญาณ (ได้ยินเสียงด้วยหูทิพย์อันบริสุทธิ์เหนือมนุษย์) เจโตปริยญาณ (กำหนดรู้จิต) ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ (ระลึกชาติก่อนได้หลายชาติ) จุตูปปาตญาณ (เห็นหมู่สัตว์ผู้กำลังจุติและกำลังเกิด) และอาสวักขยญาณ (ญาณที่ทำให้อาสวกิเลสให้สิ้น) สอดคล้องกับ พระอภิมุข สมจิตโต (อภิชัยเตชาวงศ์) (2558) ศึกษาการวิจัยเรื่อง “ศึกษาการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาเพื่อขจัดกิเลสที่ปรากฏในสามัญญผลสูตร” ผลการวิจัยพบว่า สามัญญผลสูตรเป็นหลักธรรมที่พระพุทธองค์ทรงแสดงให้แก่พระเจ้าอชาตศัตรู ปรากฏในพระสูตรต้นตปิฎก ทีฆนิกาย สลขันธวรรค เป็นหลักการและวิธีการปฏิบัติในพระพุทธศาสนาที่สมบูรณ์ยิ่งสูตรหนึ่ง เพราะสามารถสะท้อนภาพรวมแห่ง “เหตุ” และ “ผล” อันเป็นหัวใจคำสอนในพระพุทธศาสนาออกมาได้อย่างชัดเจน สามัญญผลสูตรจึงมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อนักการศาสนารวมถึงพระภิกษุทั้งหลาย เพราะเป็นหลักเกณฑ์มาตรฐานแห่งการครองตนในฐานะสงฆ์

ตอนที่ 3 วรรณะสังคมแห่งชนชั้น (อัมพัญญสูตร)

อัมพัญญสูตร (ว่าด้วยชายหนุ่มชื่ออัมพัญญะ) ครั้งหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเสด็จจาริกไปในโกศลชนบท พร้อมด้วยภิกษุหมู่ใหญ่ประมาณ 500 รูป เสด็จไปจนถึงพราหมณคาม แห่งชาวโกศล ชื่ออิจฉานังคคาม ทรงประทับอยู่ ณ ราวป่าอิจฉานังควัน เขตอิจฉานังคคาม มีพราหมณ์ ชื่อโปกขรชาติ ปกครองนครอูกัญฐะ ซึ่งคับคั่งด้วยประชาชนและหมู่สัตว์ อุดมด้วยหญ้า ด้วยไม้ ด้วยน้ำ สมบูรณ์ด้วยธัญญาหาร ซึ่งเป็นราชสมบัติที่พระเจ้าปเสนทิโกศล พระราชทานไว้ พราหมณ์โปกขรชาติได้สดับข่าวว่า พระสมณโคตมศากยบุตร ทรงผนวชจากศากยสกุลแล้ว เสด็จจาริกไปในโกศลชนบท พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ประมาณ 500 รูป ถึงอิจฉานังคคามโดยลำดับ ประทับอยู่ ณ ราวป่าอิจฉานังควัน เขตอิจฉานังคคาม ก็กิตติศัพท์อันงามของท่านพระโคตมพระองค์นั้นแล ขจรไปแล้วอย่างนี้ว่า พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น เป็นพระอรหันต์ตรัสรู้เองโดยชอบถึงพร้อมด้วยวิชาและจรณะ เสด็จไปดีแล้วทรงรู้แจ้งโลก เป็นสารถีฝึกบุรุษที่ควรฝึก ไม่มีผู้ยิ่งไปกว่า เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้เบิกบานแล้ว เป็นผู้จำแนกพระธรรมพระตถาคตพระองค์นั้น ทรงทำโลกนี้พร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลก ให้แจ้งชัดด้วยพระปัญญาอันยิ่งของพระองค์เองแล้ว ทรงสอนหมู่สัตว์พร้อมทั้งสมณพราหมณ์เทวดาและมนุษย์ให้รู้ตาม พระองค์ทรงแสดงธรรมงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด ทรงประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถ พร้อมทั้งพยัญชนะ บริสุทธิ์บริบูรณ์สิ้นเชิง ก็การได้เห็นพระอรหันต์ทั้งหลายที่มีคุณสมบัติเช่นนี้ ย่อมเป็นการดี ครั้งนั้น อัมพัญญมาณพ ศิษย์ของพราหมณ์โปกขรชาติ เป็นผู้เล่าเรียนทรงจำนต รุ่งไปตรเวท พร้อมทั้งคัมภีร์นิฆนตฺ คัมภีร์เกตุกะ พร้อมทั้งประเภทอักษร คัมภีร์อิติหาส เป็นผู้เข้าใจตัวบท เป็นผู้เข้าใจไวยากรณ์ ชำนาญในคัมภีร์โลกายตะ และมหาปฐีสลักขณะ ซึ่งอาจารย์ได้รับรองและให้การยกย่องว่าเชี่ยวชาญความรู้ในไตรเวท เทียบเท่าอาจารย์ พราหมณ์โปกขรชาติ ได้เล่าให้อัมพัญญมาณพรับฟังการมาประทับของพระพุทธเจ้า และพระสงฆ์หมู่ใหญ่ ประมาณ 500 รูป และขอให้ อัมพัญญะไปเฝ้าพระพุทธเจ้าเพื่อไปพิสูจน์พระคุณของพระพุทธเจ้าเป็นจริงตามนั้นหรือไม่ อัมพัญญมาณพถาม

พราหมณ์ไปขอขรชาติผู้เป็นอาจารย์ว่า เราจะไปพิสูจน์ได้อย่างไร พราหมณ์ไปขอขรชาติตอบว่า คัมภีร์ของเรา กล่าวถึงมหาปฐิสลักษณ์ 32 ประการ ถ้าผู้ใดมีแล้ว มีเพียง 2 ทางเท่านั้น คือ หากครองเรือนจะได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ผู้ทรงธรรม เป็นพระราชบิดาโดยธรรม เป็นใหญ่ในแผ่นดิน มีมหาสมุทร 4 เป็นขอบเขต ทรงชนะแล้ว มีราชอาณาจักรมั่นคง สมบูรณ์ด้วยแก้ว 7 ประการ คือ จักรแก้ว ข้างแก้ว ม้าแก้ว แก้วมณี นางแก้ว คฤหบดีแก้ว ปริณายกแก้ว เป็นที่ 7 พระราชบุตรของพระองค์มีกว่าพัน ล้วนกล้าหาญ มีรูปทรงสมเป็นวีรกษัตริย์ สามารถย้ายเสนาของข้าศึกได้พระองค์ทรงชนะโดยธรรม มิต้องใช้อาวุธ มิต้องใช้ศาสตราครอบครองแผ่นดินมีมหาสมุทรเป็นขอบเขต ถ้าเสด็จออกผนวชเป็นบรรพชิต จะได้เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า หมดยศจากกิเลส อัมพัฏฐมาณพรับคำพราหมณ์ไปขอขรชาติแล้ว ลุกจากที่นั่ง ไหว้พราหมณ์ไปขอขรชาติกระทำประทักษิณ แล้วขึ้นรถม้าพร้อมด้วยมาณพหลายคน ขับรถม้าตรงไปยังราวป่าอิจฉานังคลวัน บนถนนเท่าที่รถม้าจะไปได้ ลงจากรถเดินตรงไปยังพระอาราม ขณะนั้น มีภิกษุหลายรูปกำลังจงกรมอยู่กลางแจ้ง อัมพัฏฐมาณพเข้าไปหาภิกษุเหล่านั้นถึงที่จงกรม ถามว่า เวลานั้นท่านพระโคตมพระองค์นั้นประทับอยู่ที่ไหน พวกข้าพเจ้าพากันเข้ามาที่นี่ เพื่อจะเฝ้าพระองค์ท่าน ภิกษุเหล่านั้นคิดเห็นตรงกันเช่นนี้ว่า อัมพัฏฐมาณพผู้นี้เป็นคนเกิดในสกุลที่มีชื่อเสียง ทั้งเป็นศิษย์ของพราหมณ์ไปขอขรชาติผู้มีชื่อเสียง การสนทนาปราศรัยกับพวกกุลบุตรเช่นนี้ ย่อมไม่เป็นการหนักพระทัยแก่พระผู้มีพระภาคเลย จึงตอบอัมพัฏฐมาณพว่า พระวิหารมีประตูปิดอยู่ ท่านจงสงบเสียงเข้าไปทางพระวิหารนั้น ค่อย ๆ เข้าไปที่เฉลียง กระทบแอมไอลแล้ว เคาะบานประตูเถิด พระผู้มีพระภาคจักทรงเปิดประตูรับท่าน อัมพัฏฐมาณพสงบเสียง เข้าไปทางพระวิหารซึ่งมีประตูปิดอยู่นั้น ค่อย ๆ เข้าไปยังเฉลียง กระทบแอมไอลแล้ว เคาะบานประตู พระผู้มีพระภาคทรงเปิดประตู อัมพัฏฐมาณพเข้าไปแล้ว ได้ทักทายปราศรัยกับพระองค์ ระหว่างปราศรัย อัมพัฏฐมาณพ เดินบ้าง ยืนบ้าง พระผู้มีพระภาคผู้ประทับนั่งอยู่ พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า อัมพัฏฐะ เธอเคยสนทนาปราศรัยกับพวกพราหมณ์ผู้เฒ่า ผู้แก่ ผู้เป็นอาจารย์ เป็นหัวหน้า แต่เดินบ้าง ยืนบ้าง เหมือนที่กำลังปราศรัยกับเราหรือไม่ อัมพัฏฐมาณพ ตอบว่า ไม่ได้ทำเช่นนี้ เพราะว่าพราหมณ์ผู้เดินก็ควรเจรจากับพราหมณ์ผู้เดิน พราหมณ์ผู้ยืนก็ควรเจรจากับพราหมณ์ผู้ยืน พราหมณ์ผู้หนึ่งก็ควรเจรจากับพราหมณ์ผู้หนึ่ง พราหมณ์ผู้นอนก็ควรเจรจากับพราหมณ์ผู้นอน แต่การปราศรัยกับนักบวชหัวโล้น เป็นคฤหบดีเชื้อสายกัณโศตร คือโคตรตัวดำ เกิดจากพระบาทของท้าวมหาพรหม ข้าพเจ้าย่อมสนทนาปราศรัยกับผู้นั้น เหมือนกับที่สนทนาปราศรัยกับท่าน พระพุทธเจ้าตรัสว่า อัมพัฏฐะ เธอมีฐานะจึงได้มาที่นี่ เธอมาเพื่อประโยชน์ใด ก็พึงใส่ใจในประโยชน์นั้น เธอยังไม่ศึกษาอะไรเลย ก็คิดว่ามีการศึกษาคูแล้ว อย่างนี้เรียกว่าไม่ได้รับการศึกษา อัมพัฏฐมาณพถูกพระผู้มีพระภาคตรัสตำหนิด้วยพระวาจาว่า เป็นคนไม่ได้รับการศึกษา จึงโกรธ ชัดใจ และคิดว่าต้องการชมพระผู้มีพระภาคเจ้าให้ได้รับความอับอายเสียหาย จึงกล่าวว่า พวกชาติศากยะดुर้าย หยาบช้ำ ใจน้อย พุดพลาမ် เป็นแต่พวกคฤหบดีแท้ๆ ยังไม่สักการะพวกพราหมณ์ ไม่เคารพพวกพราหมณ์ ไม่นับถือพวกพราหมณ์ ไม่บูชาพวกพราหมณ์ ไม่อ่อนน้อมพวกพราหมณ์ นี้เป็นการไม่เหมาะสม พระผู้มีพระภาคถามว่า พวกศากยะได้ทำผิดอะไรต่อเธอหรือ ท่านโคตม ครั้งหนึ่ง ข้าพเจ้าได้ไปยังนครกบิลพัสดุ์ ด้วยกรณีกิจบางอย่างของพราหมณ์ไปขอขรชาติผู้อาจารย์ ได้เดินเข้าไปยังสันฐาคารของพวกศากยะ เวลานั้นพวกศากยะและศากยกุมารจำนวนมาก นั่งเหนืออาสนะสูงๆ ในสันฐาคาร

การเอานิ้วมือสะกิดกันและกันเสาะอยู่ เห็นที่จะหัวเราะเยาะข้าพเจ้าเป็นแน่ ไม่มีใครเชื่อเชิญให้ข้าพเจ้านั่งเลย การไม่เคารพ นับถือ บูชา ไม่อ่อนน้อมต่อพราหมณ์นี้ เป็นการไม่สมควรเลย อัมพัฏฐะ แม้นางนงไส้ก็ยังเป็น สัตว์พูดได้ตามความปรารถนาในรังของตน พระนครกบิลพัสดุ์เป็นถิ่นของพวกศากยะ อัมพัฏฐะไม่ควรจะข้อง ใจ เพราะการหัวเราะเยาะเพียงเล็กน้อยนี้ ท่านโคดม วรรณะ 4 เหล่านี้ คือ กษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ ศูทร บรรดาวรรณะ 3 วรรณะ คือ กษัตริย์ แพศย์ ศูทร เป็นคนบำเรอของพราหมณ์ การที่พวกศากยะ ที่เป็นตระกูล คหบดี ไม่สักการะพราหมณ์ จึงเป็นการไม่เหมาะสม ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคทรงพระดำริว่า อัมพัฏฐะมาณพผู้นี้ กล่าวเหยียดย่ำพวกศากยะอย่างหนัก โดยเรียกว่า เป็นแต่พวกคฤหบดี เราจะถามถึงโคตรเขาดูบ้าง พระองค์ จึงตรัสถามว่า เธอมีโคตรตระกูลอะไร อัมพัฏฐะ ตอบว่า โคตรตระกูลชื่อ กัณหาณโคตร พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสว่า โคตรตระกูลของเธอ เป็นเพียงลูกนางทาสีของพวกศากยะ บรรพบุรุษของพวกศากยะ ก็คือ พระเจ้าโอรุทเทสสะ สอดคล้องกับ **พระมหาจิริวัฒน์ กนตวณโณ (กันจ)**, ดร. (2561) ศึกษาการวิจัยเรื่อง “การศึกษา โครงสร้างคัมภีร์ที่ขนิภายสีลขันธวรรคในแง่ของศีลและพรต” ผลการวิจัยพบว่า ที่ขนิภาย สีลขันธวรรค มีพระ สุต 13 สุต เกี่ยวด้วยศีลและพรต ที่กล่าวถึงโดยตรง ได้แก่ ซึ่งเป็นพระสูตรแรกว่าด้วยศีล 3 ชั้น ได้แก่ จูฬ ศีล มัชฌิมศีล และมหาศีล ต่อจากนั้นกล่าวถึง ภัททิยธรรมหรือทิวฏฐิ 62 ซึ่งอาจสรุปลงเป็น 2 คือ สัสสตทิวฏฐิ ธรรมชนะว่าโลกเที่ยง และอุจเฉททิวฏฐิ ธรรมชนะว่าโลกขาดสูญ คือมีแค่โลกนี้ไม่มีโลกหน้า เมื่อทุกคนยึดถือ อย่างนี้ย่อมนำไปสู่การบำเพ็ญศีล พรตตามความเชื่อของตน ไม่ว่าจะป็นด้านอัตถกิลมณานุโยคหรือกามสุขัลลิก านุโยค คือ มีแต่โลกนี้ไม่มีโลกหน้า เมื่อทุกคนหรืออย่างนี้ย่อมนำไปสู่การบำเพ็ญศีล

ตอนที่ 4 คุณสมบัติของความเป็นพราหมณ์ (โสณทัณฑสูตร)

พระสูตรนี้เป็นการซักถามปัญหาระหว่างพระพุทธเจ้ากับโสณทัณฑพราหมณ์ โดยพระพุทธเจ้าตรัสถามว่า ผู้ประกอบด้วยคุณสมบัติอย่างไรบ้างผู้คนจึงเรียกเป็นพราหมณ์ และควรเรียกตัวเองได้ว่าเป็นพราหมณ์ ? โสณทัณฑพราหมณ์ตอบว่า 1) มีชาติดี คือเกิดจากมารดาบิดาเป็นพราหมณ์ สืบสายมา 7 ชั่วบรรพบุรุษ 2) ท่องจำมนต์ในพระเวทได้ 3) มีรูปร่าง 4) มีศีล 5) เป็นผู้ฉลาดมีปัญญา ตรัสถามว่า ใน 5 อย่างนี้ ถ้าวาดลงเสีย 1 เหลือ 4 พอจะกำหนดคุณสมบัติของผู้ควรเป็นพราหมณ์ได้หรือไม่ โสณทัณฑพราหมณ์ตอบว่า ตัดข้อมี ผิวพรรณดีออก ตรัสถามว่า ถ้าวาดลงเสียอีก 1 เหลือ 3 จะลดอะไร ? โสณทัณฑพราหมณ์ลดข้อท่องจำมนต์ ตรัสถามว่า ถ้าวาดลงเสียอีก 1 เหลือ 2 จะลดอะไร ? โสณทัณฑพราหมณ์ลดข้อที่เกี่ยวกับชาติ คือกำเนิดจาก มารดาบิดาเป็นพราหมณ์ พอลดข้อนี้ พวกพราหมณ์ที่มาด้วย ก็ช่วยกันของรื่องว่า อย่างกล่าวอย่างนั้น เพราะ เป็นการกล่าวกระทบผิวพรรณ กระทบมนต์ กระทบชาติ จะเสียที่แก่พระสมณโคดม โสณทัณฑพราหมณ์ก็ โต้ตอบว่า หลานของตนคืออังกะมาณพที่นั่งอยู่ในที่ประชุมนี้ มีผิวพรรณดี ท่องจำมนต์ได้ดี เกิดดีจากมารดา บิดามารดาทั้งสองฝ่าย ซึ่งเป็นพราหมณ์สืบต่อมา 7 ชั่วบรรพบุรุษ แต่ก็ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม พุดเท็จ ดื่มน้ำเมา ดั่งนั้นผิวพรรณ มนต์ ชาติ จะทำอะไรได้ แต่เมื่อใดพราหมณ์เป็นศีล มีปัญญา รวม 2 คุณสมบัตินี้ จึงควรบัญญัติว่าเป็นพราหมณ์ และควรเรียกตัวเองว่าเป็นพราหมณ์ พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า ถ้าวาดเสีย 1 เหลือ 1 พอจะกำหนดคุณสมบัติของผู้ควรเป็นพราหมณ์ได้หรือไม่ ? โสณทัณฑพราหมณ์กราบทูล

ว่า ลดไม่ได้ เพราะศีลชำระปัญญา ปัญญาชำระศีล ในที่ใดมีศีลในที่นั้นมีปัญญา ในที่ใดมีปัญญาในที่นั้นมีศีล ศีลกับปัญญากล่าวได้ว่าเป็นยอดในโลก เปรียบเหมือนใช้มือล้างมือใช้เท้าล้างเท้า ศีลกับปัญญาก็ชำระกันและกัน ฉะนั้น พระผู้มีพระภาคตรัสรับรองภาชิตของโสณทัณฑพราหมณ์ว่าถูกต้อง และตรัสถามต่อไปว่า ศีลเป็นอย่างไร ? ปัญญาเป็นอย่างไร ? โสณทัณฑพราหมณ์จึงกราบทูลให้พระผู้มีพระภาคตรัสอธิบาย พระผู้มีพระภาคจึงตรัสถึงการที่บุคคลเลื่อนใสในพระองค์ ออกบวชประพาศิพรหมจรรย์ ตั้งอยู่ในศีล 3 ชั้น (ตั้งในสามัญญผลสูตร) บำเพ็ญสมาธิจนได้บรรลุมานที่ 1 ที่ 2 ที่ 3 ที่ 4 และได้วิชา 8 มิวิปัสสนาญาณ เป็นต้น มีอาสวัชยญาณ คือ ญาณที่ทำให้ตัณหาสิ้นไปเป็นที่สุด

ตอนที่ 5 วิธีบูชามหาโยน (กฎทันตสูตร)

กฎทันตสูตร (สูตรว่าด้วยเศรษฐศาสตร์การเมือง) เป็นพระสูตรในพระไตรปิฎก เล่มที่ 9 จากทีฆนิกาย สีลขันธวรรค ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เบื้องต้นจะยกเนื้อหาโดยย่อมาก่อน และจะวิเคราะห์ทีหลัง ดังนี้

เมื่อพระพุทธเจ้าทรงเสด็จจาริกไปแคว้นมคธ พร้อมภิกษุ 500 รูป พระองค์เสด็จถึงหมู่บ้านชาณุมัต ทรงประทับในสวนอัมพลัญจิกา ใกล้หมู่บ้านชาณุมัต ซึ่งมีพราหมณ์กฎทันตะปกครองหมู่บ้าน ซึ่งหมู่บ้านแห่งนี้เป็นที่อุดมสมบูรณ์พร้อมไปด้วยประชากร, สัตว์เลี้ยง, พืชพันธุ์ธัญญาหาร, น้ำ, หญ้า ซึ่งเป็นพรหมไทย ที่พระเจ้าพิมพิสารทรงพระราชทานปูนบำเหน็จให้ เมื่อชาวบ้านได้ทราบข่าวการเสด็จมาครั้งนี้จึงได้พากันเข้าเฝ้า เวลานั้น พราหมณ์กฎทันตะกำลังเตรียมการบูชามหาโยน ก็ได้เข้าเฝ้าพร้อมกับชาวบ้านด้วยจุดประสงค์เพื่อต้องการทูลถามถึงยัญสมบัติ 3 ประการ องค์ประกอบ 16 ซึ่งตนยังไม่รู้ชัด

พระพุทธเจ้าตรัสว่า พราหมณ์ เรื่องเคยมีมาแล้ว พระเจ้ามหาวิชิตราชทรงเป็นผู้มั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโภคะมาก มีพืชพันธุ์ธัญญาหารเต็มท้องพระคลัง วันหนึ่งทรงดำริที่จะทำการบูชามหาโยน พราหมณ์ปุโรหิต (โพธิสัตว์) จึงกราบทูลว่า บ้านเมืองของพระองค์ยังมีเสี้ยนหนาม มีการเบียดเบียน ไจรยังปล้นบ้าน ปล้นนิคม ปล้นเมืองหลวง ดักจี้ในทางเปลี่ยว ถ้าพระองค์จะทรงปราบปรามด้วยการประหาร จองจำ ปรับไหม ตำหนิ โทษ หรือเนรเทศ จะมีโจรกลับเข้ามาเบียดเบียนบ้านเมืองของพระองค์ในภายหลังได้ ดังนั้นพระองค์ควรปรับวิธีการใหม่ คือ

- 1) ควรพระราชทานพืชพันธุ์และอาหารให้แก่เกษตรกร
- 2) ควรพระราชทานต้นทุนให้แก่ผู้ทำพาณิชย์กรรม
- 3) ควรพระราชทานอาหารและเงินเดือนแก่ข้าราชการ

เมื่อทรงทำอย่างนี้แล้วพลเมืองจักชวนชวายเป็นหน้าที่การงานของตน ไม่พากันเบียดเบียนบ้านเมืองของพระองค์ และจักมีกองพระราชทรัพย์อย่างยิ่งใหญ่ บ้านเมืองก็จะอยู่ร่มเย็น ไม่มีเสี้ยนหนาม ไม่มีการเบียดเบียน ประชาชนจะชื่นชมยินดีต่อกัน มีความสุขกับครอบครัว อยู่อย่างไม่ต้องปิดประตูบ้าน

ต่อมา พระเจ้ามหาวิชิตราช ครั้นพระองค์ทำตามคำแนะนำแล้ว บ้านเมืองก็สงบร่มเย็น พระองค์ก็ยังคงปรารถนาที่จะทำการบูชามหาโยนอีก พราหมณ์ปุโรหิตจึงกราบทูลให้เชิญเจ้าผู้ครองเมือง, ราชอำมาตย์,

พราหมณ์ และคหบดี ที่อยู่ในนิคมและชนบทที่วราชอาณาเขตเข้ามาปรึกษา เมื่อบุคคลทั้ง 4 กลุ่มเห็นชอบแล้ว ลำดับต่อมาพระพุทธเจ้าจึงตรัสถึงองค์ประกอบของยัญตามลำดับ ดังนี้คือ ความเห็นชอบของบุคคลทั้ง 4 กลุ่ม, คุณลักษณะของพระเจ้ามหาวิจิตรราช 8 อย่าง คุณลักษณะของพราหมณ์บุโรหิต 4 อย่าง ยัญพิธี 3 ประการ ขจัดความเดือดร้อนพระทัย 10 อย่าง และทรงมีพระทัยสดชื่นร่าเริงด้วยอาการ 16 อย่าง นอกจากนั้นแล้วพระพุทธเจ้ายังตรัสถึงยัญที่ทำโดยใช้ทุนทรัพย์และมีการเตรียมน้อยกว่า แต่มีอานิสงส์มากกว่า ตามลำดับโดยเรียงจากน้อยไปหามาก ดังนี้

1. ยัญมีสมบัติ 3 ประการ มืองค์ประกอบ 16 ประการ มีอานิสงส์น้อยกว่า
2. นิตยทานที่ทำสืบกันมาถวายเจาจงบรรพชิตผู้มีศีล มีอานิสงส์น้อยกว่า
3. การสร้างวิหารอุทิศพระสงฆ์ ผู้มาจากทิศทั้ง 4 มีอานิสงส์น้อยกว่า
4. ยัญของบุคคลผู้มีจิตเลื่อมใสถึงพระรัตนตรัย เป็นสรวง มีอานิสงส์น้อยกว่า
5. ยัญของบุคคลผู้มีจิตเลื่อมใสสมทานสิกขาบททั้งหลาย มีอานิสงส์น้อยกว่า
6. ยัญของภิกษุผู้สมบูรณ์ด้วยศีล และบรรลุลุธรรม สอดคล้องกับ **พระอธิการสายแพร กตปุญโญ และคณะ (2563: 167)** ศึกษาการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคนและพัฒนากันเมืองในกฎทนต์สูตร”

ผลการวิจัยพบว่า กฎทนต์สูตรเป็นพระสูตรที่เกี่ยวข้องกับพัฒนากันเมือง พัฒนากันและเศรษฐศาสตร์อีกทั้งเป็นพระสูตรหนึ่งที่ทำให้เห็นถึงวิถีชีวิตความคิดวิธีการจัดการกับปัญหาและที่สำคัญคือรูปแบบการปกครองรูปแบบพิเศษในสมัยพุทธกาล แม้จะไม่ได้เจาะลึกเป็นกฎหมาย ก็พอจะมองเห็นถึงลักษณะพิเศษบางประการที่ผู้ปกครองมอบให้กับประชาราษฎร์ถ้าหากมองในแง่ของการกระจายอำนาจ ซึ่งพระราชทรงได้มอบอำนาจให้ไปจัดการท้องถิ่นไปดำเนินการปกครองและจัดทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตัวเอง ซึ่งเงื่อนไขความอุดมสมบูรณ์ของชุมชนเป็นส่วนหนึ่งที่สามารถปกครองตนเองได้

ตอนที่ 6 คุณวิเศษที่เห็นเป็นส่วน ๆ (มหาลิสสูตร)

มหาลิสสูตร มหาลิเข้ามาบวชเพื่อต้องการความเป็นทิพย์ ตรัสว่ามีธรรมอื่นที่ดีกว่าปราณีตกว่า 1) พราหมณ์ทนต์ชาวโกศลรัฐ และพราหมณ์ทนต์ชาวอมครรัฐ เข้าเฝ้าด้วยศรัทธา 2) เรื่องของพระนาคิตเถระ พุทธอุปัฏฐาก 3) เรื่องของพระเจ้าลิจฉวี โอรสธรรมาธิราชเจ้ามหาพราหมณ์นาคิตเถระ 4) สุนัขขัตติยฉวีบุตร ถาพราหมณ์ผู้มีพระภาคว่าเรื่องได้ยินเสียงทิพย์ แต่ไม่เห็นรูป 5) เจริญสมาธิเฉพาะส่วน เพื่อไม่ให้(อีกฝ่ายหนึ่ง)เห็นรูปทิพย์ (ตรัสกับมหาลิ) 6) เจริญสมาธิโดยส่วนสอง การเห็นรูปทิพย์ การฟังเสียงทิพย์ (ตรัสกับมหาลิ) 7) ธรรมอื่นที่ดีกว่าปราณีตกว่าการเห็นรูปทิพย์และเสียงทิพย์ มหาลิเข้ามาบวชกับพระพุทธเจ้าเพื่อต้องการเห็นรูปทิพย์ และได้ยินเสียงทิพย์ แต่พระพุทธเจ้า ตรัสว่ามีธรรมอื่นที่ดีกว่า ปราณีตกว่า มีอยู่ คือ

- การได้เป็นโสดาบัน (สังโยชน์ 3 ลีนไป)
- การได้เป็นสกทาคามี (สังโยชน์ 3 ลีนไป ราคะ โทสะ โมหะ เบาบาง)
- เป็นผู้สิ้นสังโยชน์ 5 (อนาคามี)
- ทำให้แจ้งซึ่งเจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติ (อรหัตต์)

- มรรค 8 คือปฏิบัติ สอดคล้องกับ **กรรมการศาสนา (2525)** ใน มหาสิสูตร พระไตรปิฎก ฉบับหลวง เล่มที่ 17 ข้อที่ 131 หน้าที่ 68 กล่าวว่า มหาสิสูตรรูปเป็นทุกข์ ก็หากว่ารูปนี้ จักเป็นสุขถ่ายเดียว สุขตามสนอง หยั่งลงสู่ความสุข มิได้ประกอบด้วยทุกข์บ้างแล้ว สัตว์ทั้งหลาย ก็จะไม่พึงเบื่อหน่ายในรูป ก็เพราะรูปเป็นทุกข์ ทุกข์ตามสนอง หยั่งลงสู่ความทุกข์ มิได้ประกอบด้วยสุขเสมอไป ฉะนั้น สัตว์ทั้งหลาย จึงเบื่อหน่ายในรูป เมื่อเบื่อหน่าย ย่อมคลายกำหนด เพราะคลายกำหนด จึงบริสุทธิ แม้ขณะนี้แล ก็เป็นเหตุ เป็นปัจจัยเพื่อความบริสุทธิ์ของสัตว์ สัตว์ทั้งหลาย มิเหตุ มีปัจจัย จึงบริสุทธิ แม้ด้วยอาการอย่างนี้

ตอนที่ 7 ชีวะกับสรีระ (ชาลียสูตร)

ชาลียสูตร (สูตรว่าด้วยข้อความที่ตรัสโต้ตอบชาลียปริพาชก) อยู่ในพระไตรปิฎก เล่มที่ 9 สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค พระผู้มีพระภาคประทับ ณ โฆฆิตาราม กรุงโกสัมพี นักบวช 2 คน คือ มณฑิยปริพาชก กับชาลียะ ผู้เป็นศิษย์ของอาจารย์ผู้ใช้บาตรไม้ (ชาลียะ ทารุปัตติกะ) ได้มาเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้า กราบทูลถามปัญหาว่า ชีวะ (สภาพที่เป็นอยู่ หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือ สภาพที่ครองสรีระ ในบางลัทธิเรียกจิตบ้าง อัตตาบ้าง กับสรีระ (ร่างกาย) เป็นอันเดียวกัน หรือเป็นคนละอัน พระผู้มีพระภาคตรัสตอบบรรยายคุณลักษณะของผู้ออกบวช ตั้งอยู่ในศีล บำเพ็ญสมาธิจนได้ฌาน ตั้งแต่ที่ 1 ถึง 4 และได้วิชา 8 (ตามที่กล่าวไว้แล้วในสามัญญผลสูตร) แล้วตรัสว่า ภิกษุผู้รู้เห็นอย่างนี้ ไม่ควรกล่าวว่า ชีวะ กับสรีระ เป็นอันเดียวกัน หรือกล่าวว่า ชีวะ กับสรีระ เป็นคนละอัน พระองค์เองทรงรู้ทรงเห็นอย่างนี้ จึงไม่ตรัสว่า ชีวะ กับสรีระ เป็นอันเดียวกันหรือต่างกัน มีคำอธิบายว่า การยืนยันว่า ชีวะ กับสรีระ เป็นอันเดียวกัน ย่อมตกไปในส่วนสุดข้างสัสสตทัญญู ความเห็นว่า สิ่งทั้งปวงเที่ยง การยืนยันว่า ชีวะ กับสรีระ เป็นคนละอัน ย่อมตกไปฝ่ายที่ว่าชีวะเที่ยง สรีระไม่เที่ยง ทั้งสองข้อนี้ รวมอยู่ในทัญญู 62 เมื่อจบพระธรรมเทศนา นักบวช 2 คน ชื่นชมภาษิตของพระผู้มีพระภาคเจ้า

ตอนที่ 8 สีหนาทบันลือ (มหาสีหนาทสูตร)

มหาสีหนาทสูตร (สูตรว่าด้วยการบริหารจัดการองค์กร) สมัยหนึ่ง พระพุทธเจ้าทรงประทับ ณ รวป่า ด้านทิศตะวันตกภายนอกพระนคร เขตกรุงเวสาลี สมัยนั้น โอรสของเจ้าลิจฉวี พระนามว่าสุนักขัตตะ ลาสิกขาจากพระธรรมวินัยได้ไม่นาน ได้กล่าวท่ามกลางที่ชุมนุม ณ กรุงเวสาลี โดยตำหนิพระพุทธเจ้าว่า ไม่มีญาณทัสสนะที่ประเสริฐวิเศษกว่าธรรมของมนุษย์ สมณโคดมแสดงธรรมที่ประมวลมาด้วยความตรึก ที่ไตร่ตรองด้วยการคิดค้น แจ่มแจ้งได้เอง ธรรมที่สมณะโคดมแสดงธรรมเพื่อประโยชน์แก่บุคคล ย่อมนำไปเพื่อความสิ้นทุกข์ โดยชอบสำหรับบุคคลผู้ปฏิบัติตามธรรมนั้น พระสารีบุตรเถระ เข้าไปบิณฑบาต ได้สดับคำเช่นนั้น จึงกราบทูลพระพุทธเจ้า ๆ จึงตรัสว่า สารีบุตร โอรสเจ้าลิจฉวี พระนามว่า สุนักขัตตะ เป็นโมฆบุรุษมักโกรธ คิดว่าจักกล่าวติเตียน แต่กลับกล่าวสรรเสริญคุณของตถาคตอยู่นั้นแล ลำดับนั้น พระพุทธเจ้าจึงตรัสถึงคุณและองค์ธรรมที่เจ้าลิจฉวีพระนามว่าสุนักขัตตะ จะไม่มีโอกาสได้ทราบ เช่น ทรงเป็นพระอรหันต์ ทรงสามารถแสดงอภิญญาได้ ทรงสดับเสียงทิพย์ได้ ทรงรู้ใจสัตว์ได้ หลังจากนั้นพระพุทธเจ้าจึงตรัสกำลังแห่งพระ

ตลาคต 10 ประการ เวสารัชชญาณ (ญาณเป็นเหตุให้แก้แล้ว) 4 ประการ บริษัท 8 กำเนิด 4 คติ 5 ทรงรู้
เห็นการไปทุกคติและสุคติของบุคคล พรหมจรรย์มีองค์ 4 การบำเพ็ญตบะ การประพฤติถือสิ่งเศร้าหมอง การ
ประพฤติรังเกียจ ความประพฤติเป็นผู้สงัด ลัทธิที่ว่าความบริสุทธิ์มีได้เพราะอาหาร ลัทธิที่ว่าความบริสุทธิ์มีได้
เพราะสังสารวัฏ สัตว์ผู้ไม่หลง เป็นต้น สอดคล้องกับ พระภควัตถุ จันทวาทโน และคณะ (2566: 646)
ศึกษาการวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์อรรถกถาในมหาสิหนาทสูตร” ผลการวิจัยพบว่า มหาสิหนาทสูตร พระ
สูตรที่เร้นในพระไตรปิฎก ครั้งหนึ่งพระธรรมโกศาจารย์ (เงื่อม อินทปญโญ) ได้รจนานำเสนอในชุดจากพระ
โอษฐ์เรื่อง พุทธประวัติจากพระโอษฐ์ ใจความตอนหนึ่งได้กล่าวถึง พระสูตรสำคัญอันเกี่ยวเนื่องด้วยการ
บำเพ็ญอรรถกถาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เมื่อครั้งยังทรงออกผนวชค้นหาพระสัจธรรม นำไปสู่การ
รับรู้นอกขอบที่ชาวไทยคุ้นชินในพุทธประวัติกระแสหลักอย่างปฐมสมโพธิกถา ที่มีทั้งฉบับล้านนา มอญ ลาว
ยวน และฉบับที่มีวรรณศิลป์งดงาม อย่างฉบับของสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระปรมานุชิตชิโนรส สมเด็จพระ
สังฆราชไทย พระองค์ที่ 7 แห่งอาณาจักรรัตนโกสินทร์ ในวรรณคดีปฐมสมโพธิกถา

ตอนที่ 9 อรรถภาพ 3 (ไปฐุปาทสูตร)

พระสูตรที่ปรากฏ ณ พระเชตะวัน มูลคันธกุฎี สถานที่ประทับของพระพุทธองค์ ทรงแสดงธรรมโปรด
หมู่เทวดาและมนุษย์ ณ ที่แห่งนี้ พระราชาปเสนทิโกศล อนาถบิณฑิกเศรษฐี และเทวดาผู้มีศักดิ์ใหญ่ มาเข้า
เฝ้าพระพุทธเจ้าที่มูลคันธกุฎี ความมีในพระสูตรมากมาย

ไปฐุปาทสูตร (ว่าด้วยปริพาชกชื่อไปฐุปาทะ) ในพระสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค เล่ม 9
หน้า 175-196 ข้อ 406-443 ไปฐุปาทปริพาชก ทูลถามเรื่องอภิสัญญาวิโรธ การดับสัญญาชั้นสูง ซึ่งตาม
ทรรศนะของพราหมณ์ ได้แก่ เนวสัญญานาสัญญาตนสมวัตติ ที่ถูกต้องเป็นอย่างไร ไปฐุปาทปริพาชก คิด
ว่าสัญญาของคนเกิดขึ้นดับไปโดยไม่มีเหตุและปัจจัย พระพุทธเจ้าได้ตรัสอธิบายว่าสัญญาของคนเกิดขึ้นและ
ดับไปโดยมีเหตุปัจจัย คือ การศึกษาและทรงเล่าเรื่องการปฏิบัติและผลของการปฏิบัติของภิกษุให้ฟังคือ ภิกษุ
จะศึกษาเรื่องศีลจนมีศีลสมบูรณ์ แล้วเจริญสมาธิจนได้ปฐมฌาน ทุตติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน อรูปฌาน
ทรงตรัสว่า สัญญาเกิดก่อน เพราะสัญญาเป็นปัจจัย ฌานจึงเกิดและไม่ทรงตอบคำถามที่เกี่ยวกับอันท
คาหิกทิวฐิ 10 ประการ เช่น โลกเที่ยงหรือไม่เที่ยง? ทรงอธิบายว่าไม่เป็นประโยชน์ ไม่มีสาระ ไม่ใช่จุดเริ่มต้น
ของพรหมจรรย์ เป็นต้น ทรงตอบเรื่องทุกข์ เหตุเกิดทุกข์ การดับทุกข์ และเรื่องวิธีปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์
(อริยสัจ 4) ไปฐุปาทะ ได้ฟังคำสอนของพระพุทธเจ้า แม้ไม่เข้าใจความหมายเลยสักคำเดียว แต่ก็ชื่นชมและ
ยอมรับพระพุทธองค์ จากนั้น 2-3 วัน จิตตะ หัตถิสาริบุตร ผู้เป็นลูกศิษย์ของไปฐุปาทะ ได้ตามอาจารย์ของ
ตนไปเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าเพื่อฟังธรรมด้วย พระพุทธเจ้า ทรงตรัสอธิบายเรื่องภพ 3 คือ กามภพ รูปภพ และ
อรุภพ ผู้ปฏิบัติตามคำสอนของพระองค์จะละอกุศล คือ โลภะ โทสะ และโมหะได้ และธรรมที่แน่นอนคือ
อริยสัจ 4 (ธรรมที่เป็นเป็นไปเพื่อนิพพาน) ผลของการแสดงธรรมในครั้งนี้ทำให้ไปฐุปาทะปริพาชก ประภาค
สตนเป็นอุบาสก ส่วนจิตตะ หัตถิสาริบุตร ทูลขอบรรพชาอุปสมบท พระพุทธเจ้าบวชให้แล้วได้ปฏิบัติตามคำ
สอนของพระองค์ ไม่นานก็ได้บรรลุเป็นพระอรหันต์

ตอนที่ 10 ธรรมที่พระพุทธองค์ทรงให้ประชาชนสมาทาน (สุกสูตร)

สุกสูตร (อริยปัญญาชั้นธ) เมื่อพระผู้มีพระภาคเสด็จปรินิพพานแล้วไม่นาน ท่านพระอานนท์อยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อารามของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี พระอานนท์แสดงธรรมแก่สุกมาณพโตเททยบุตรถึงธรรมที่ให้สมาทาน ให้ตั้งอยู่ เมื่อพระอานนท์แสดงธรรมจบ สุกมาณพโตเททยบุตรประกาศตนเป็นอุบาสก ถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะตลอดชีวิต เมื่อจิตเป็นสมาธิ บริสุทธ์ผ่องแผ้ว ไม่มีกิเลสปราศจากอุปกิเลส อ่อนควรแก่การงาน ตั้งมั่นไม่หวั่นไหว ย่อมพึงได้ปัญญาใน วิชชา 8 คือ 1) วิปัสสนาญาณ ญาณที่สนะว่ากายนี้มีรูป ประกอบด้วยมหาภูต 4 เกิดแต่มารดาบิดา เต็บโตขึ้นด้วยข้าวสุกและขนมสด ไม่เที่ยง มีอันเป็นไปเป็นธรรมดา และวิญญาณก็อาศัยอยู่ในกายนี้ เนื่องจากอยู่ในกายนี้ 2) มโนมยิทธิญาณ เนรมิตรูปอันเกิดแต่ใจ คือ เนรมิตกายอื่นจากกายนี้ 3) อิทธิวิธีญาณ คือ คนเดียวเป็นหลายคนก็ได้ หลายคนเป็นคนเดียวกับก็ได้ ทำให้ปรากฏก็ได้ ทำให้หายไปก็ได้ ทะลุผากำแพงภูเขาไปได้ไม่ติดขัดเหมือนไปในที่ว่างก็ได้ ผุดขึ้น ดำลงแม้ในแผ่นดินเหมือนในน้ำก็ได้ เดินบนน้ำไม่แตกเหมือนเดินบนแผ่นดินก็ได้ เหาะไปในอากาศก็ได้ ลูบคลำพระจันทร์พระอาทิตย์ซึ่งมีฤทธิ์มีอำนาจมากด้วยฝ่ามือก็ได้ ใช้อำนาจทางกายไปตลอดพรหมโลกก็ได้ 4) ทิพย์โสตญาณ ได้ยินเสียง 2 ชนิด คือ เสียงทิพย์และเสียงมนุษย์ ทั้งที่อยู่ไกลและใกล้ด้วยทิพย์โสตอันบริสุทธิ์ ล่วงโสตของมนุษย์ 5) เจโตปริยญาณ กำหนดรู้ใจของสัตว์อื่น ของบุคคลอื่นด้วยใจ 6) ปุพเพนิวาสานุสติญาณ ระลึกชาติก่อนได้เป็นอันมาก 7) จุตูปปาตญาณ รู้จุดิและอุปบัติของสัตว์ทั้งหลาย เห็นหมู่มสัตว์ที่กำลังจุดิ กำลังอุปบัติด้วยทิพย์จักขุอันบริสุทธิ์ลวงจักขุของมนุษย์ ย่อมรู้ชัดซึ่งหมู่มสัตว์ผู้เป็นไปตามกรรม 8) อาสวกขยญาณ รู้ชัดตามความเป็นจริงว่า นี้ทุกข์ นี้ทุกขสมุทัย นี้ทุกขนิโรธ นี้ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา เหล่านี้อาสวะ เหล่านี้อาสวสมุทัย นี้อาสวนิโรธ นี้อาสวนิโรธคามินีปฏิปทา เมื่อรู้เห็นอย่างนี้ จิตย่อมหลุดพ้นจากกามาสวะ ภวาสวะ อวิชชาสวะ เมื่อจิตหลุดพ้นแล้ว ก็มีญาณว่าหลุดพ้นแล้ว ปัญญาชั้นธ อันเป็นอริยะนี้พระผู้มีพระภาคตรัสสรรเสริญ ให้สมาทาน ให้ตั้งอยู่ ให้ดำรงอยู่ และในพระธรรมวินัยนี้ มิได้มีกิจที่ยิ่งขึ้นไปอีก เมื่อพระอานนท์แสดงธรรมจบ สุกมาณพแสดงตนเป็นอุบาสก

ตอนที่ 11 ปาฏิหาริย์ที่จักทรงแสดง (แก้วสูตร)

แก้วสูตร ทรงตรัสแก่แก้วภูบุตรคบตีขณะประทับอยู่ในสวนมะม่วงของปาวาริกเศรษฐี หรือที่เรียกว่า ปาวาริกัมพวัน เขตเมืองนาลันทา แก้วภูบุตรคบตีเป็นพุทธศาสนิกชนผู้มีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะให้ชาว นาลันทาหันมานับถือพระพุทธศาสนาโดยทั่วกัน จึงเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคกราบทูลให้รับสั่งแกภิกษุรูปใดรูปหนึ่งผู้ชำนาญทางการแสดงปาฏิหาริย์ไปแสดงปาฏิหาริย์ให้ชาวเมืองนั้นชม พระพุทธเจ้าจึงได้ตรัสเทศนาพระสูตรนี้ ทรงตรัสว่า พระองค์มิได้สอนธรรมเพื่อให้ภิกษุแสดงปาฏิหาริย์แก่คฤหัสถ์ แล้วทรงชี้แจงว่า ทรงรู้แจ้งปาฏิหาริย์ 3 อย่างคือ 1) อิทธิปาฏิหาริย์ (การแสดงฤทธิ์ต่างๆ ได้อย่างน่าอัศจรรย์) 2) อาเทศนาปาฏิหาริย์ (การตกทายใจผู้อื่นได้อย่างน่าอัศจรรย์) 3) อนุสาสนีปาฏิหาริย์ (การพรั่ำสอนที่มีผลอย่างน่าอัศจรรย์) จากนั้นทรงแสดงอนุสาสนีปาฏิหาริย์ให้แก้วภูฟัง คือทรงแสดงผลของศีล 3 ชั้น ผลของฌาน 4

และวิชา 8 ในตอนท้ายทรงเล่าเรื่องภิกษุรูปหนึ่งต้องการทราบว่ามีมหาภูตรูป 4 ดับสนิทในที่ใด จึงเข้าสมาธิไป
เที่ยวถามพวกเทวดาในเทวโลกทุกๆ ชั้นก็ไม่ได้รับคำตอบ จึงไปเที่ยวถามพวกเทพที่เป็นพรหมบริษัทในพรหม
โลกจนได้เข้าพบท้าวมหาพรหมที่อ้างว่าเป็นผู้สร้างโลก ท้าวมหาพรหมได้บอกภิกษุรูปนั้นไปว่า ไม่มีใครรู้
นอกจากพระพุทธเจ้า ภิกษุรูปนั้นจึงกลับมาเฝ้าพระผู้มีพระภาค ทูลถามข้อข้องใจนั้น พระองค์ตรัสตอบว่า ดับ
สนิทในจิตของพระอรหันต์

ตอนที่ 12 ความโลภอันชั่วร้าย (โลหิจจสูตร)

ในพระไตรปิฎกเล่มที่ 9 พระสุตตันตปิฎกเล่มที่ 1 ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาค
เสด็จจาริกไปในแคว้นโกศล พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ประมาณ 500 รูป เสด็จถึงหมู่บ้านสาละวติกา ซึ่งพระ
เจ้าปเสนทิโกศลพระราชทานให้โลหิจจพราหมณ์ครอบครอง โลหิจจพราหมณ์มีความเห็นผิดเกิดขึ้นว่า สมณะ
หรือพราหมณ์ผู้บรรลุคุณธรรมแล้วไม่ควรสอนคนอื่น เพราะคนอื่นจะทำอะไรแก่อีกคนหนึ่งได้ การบอกแก่คน
อื่น จัดว่าเป็นความโลภ (ความอยากได้) เป็นบาป เปรียบเหมือนคนตัดเครื่องจองจำเก่าออกแล้ว กลับทำ
เครื่องจองจำใหม่ให้แก่ตัวเองอีก โลหิจจพราหมณ์ได้ข่าวว่า พระผู้มีพระภาคเสด็จมาถึงตำบลบ้านชื่อสาละว
ติกา จึงใช้ช่างกลบ ก่อโรสิกะ ให้ไปกราบทูลอาราธนาพระผู้มีพระภาค พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์ให้มารับภัตตาหาร
ในวันรุ่งขึ้นเมื่อเสด็จไปฉันเสร็จแล้ว ได้ทรงโต้ตอบกับโลหิจจพราหมณ์ถึงเรื่องความเห็นผิดนั้น ทรง
เปรียบเทียบให้เห็นว่า โลหิจจพราหมณ์ซึ่งครอบครองตำบลบ้านสาละวติกาก็ตาม พระเจ้าปเสนทิโกศล ซึ่งทรง
ครอบครองแคว้นโกศลก็ตาม ถ้าบริโภคผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในดินแดนที่ปกครองแต่ผู้เดียว ไม่ยอมแบ่งปันให้
ผู้อื่นอย่างนี้ จะเชื่อว่าทำอันตรายแก่ผู้ที่เป็นข้าทาสบริวาร ซึ่งโลหิจจพราหมณ์ยอมรับว่าเป็นการทำอันตราย
แก่คนเหล่านั้น ทรงเปรียบเทียบว่า การกล่าวกับผู้ครอบครองบริโภคผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นแต่ผู้เดียวไม่แบ่งปัน
แก่ใครเลย ก็เช่นเดียวกันการกล่าวว่า ผู้บรรลุคุณธรรมไม่ควรบอกแก่ใคร ๆ ซึ่งเป็นการทำอันตรายเป็นการตั้ง
จิตเป็นศัตรูต่อผู้ที่ควรจะได้รับ และเป็นการมีความเห็นผิด แล้วทรงแสดงถึงศาสดาที่ควรถูกทักท้วง 3
ประเภท และศาสดาที่ไม่ควรถูกทักท้วง โลหิจจพราหมณ์กราบทูลสรรเสริญพระธรรมเทศนา แสดงตนเป็น
อุบาสกถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะตลอดชีวิต 1) จุลศีล ได้ทรงแสดงภิกษุผู้ถึงพร้อมด้วยศีล คือ จุลศีล มี 26
ข้อ 2) มัชฌิมศีล ได้ทรงแสดงศีลที่ภิกษุละเว้น มี 10 ข้อ 3) มหาศีล ได้ทรงแสดงศีลที่ภิกษุเว้นจากการเลี้ยว
ชีพโดยทางผิด มี 7 ข้อ 4) อินทริยสังวร ได้ทรงแสดงการสำรวมอินทริยทั้ง 6 คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ไม่ให้
ยินดียินร้าย ในเวลาเห็นรูป ฟังเสียง ดมกลิ่น ลิ้มรส ถูกต้องโผฏฐัพพะ(กาย) รู้ธรรมารมณ์ด้วยใจ, ระวางไม่ให้
กิเลสครอบงำใจ ในเวลารับรู้อารมณ์ทางอินทริยทั้ง 6 นั้นเพื่อไม่ให้บาปอกุศลธรรมครอบงำใจความเห็นผิด

ตอนที่ 13 ทางและไม่ใช้ทาง (เตวิชชสูตร)

เตวิชชสูตร (ว่าด้วยเรื่องไตรเพท) ณ หมู่บ้านมนสาภูฏะ แคว้นโกศล ปรรภาวาเสฏฐะและภารทวา
ชมาณพได้สนทนากันถึงเรื่อง ทางและไม่ใช้ทางที่จะไปสู่ความเป็นผู้สหายกับพรหมได้ โดยคำกล่าวอ้างที่
แตกต่างกันระหว่างของ โปกขรสาตีพราหมณ์ กับ ตารุกขพราหมณ์ จึงเกิดการถกเถียงกัน เป็นเหตุให้พากันไป

เข้าเฝ้าทูลถามฯ พระพุทธเจ้าทรงตรัสสอนไว้อย่างน่าสนใจมาก จนมานพทั้งสองแสดงตนเป็นอุบาสกถึงพระรัตนตรัยตลอดชีวิต โดยเนื้อหาในพระสูตรนี้ แบ่งออกเป็น 2 เรื่องใหญ่ ๆ คือ ความเป็นวาตะที่เลื่อนลอยของพราหมณ์ผู้ได้ไตรเพท และวิธีการที่จะไปอยู่กับพราหมณ์ เป็นเรื่องราวเริ่มตั้งแต่การประมวลพราหมณ์จรจัดตลอดสาย จนถึงการศึกษาจนสามารถละนิเวศได้ จิตเป็นสมาธิแล้ว และให้ตั้งอยู่ใน พรหมวิหาร 4 ซึ่งจะเป็นเครื่องที่ทำให้ไปอยู่กับพราหมณ์ได้

เทววิซสูตร (ทรงแสดงทางไปพรหมโลก) พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า “วาเสฏฐะ เธอเข้าใจเรื่องนั้นว่าอย่างไร คนที่เติบโตมาในหมู่บ้านมนสากภูณนี้ เมื่อถูกถามถึงทางไปหมู่บ้านมนสากภูณะที่เขาเพิ่งจะออกมา มีหรือที่เขาจะชักช้าหรือรือรออยู่” เขาทูลตอบว่า “ไม่ชักช้าหรือรือรอเลย ท่านพระโคตม เพราะเขาเติบโตมาในหมู่บ้านมนสากภูณะ จึงรู้หนทางในหมู่บ้านได้เป็นอย่างดี” พระผู้มีพระภาคตรัสว่า “วาเสฏฐะ ผู้ที่เติบโตมาในหมู่บ้านมนสากภูณะ ถูกถามถึงทางไปหมู่บ้านนั้นก็ยังไม่อาจชักช้าหรือรือรออยู่บ้าง แต่ (เรา) ตถาคตถูกถามถึงพรหมโลกหรือข้อปฏิบัติที่พาไปพรหมโลก จะไม่ชักช้าหรือรือรอเลย เพราะเรารู้จักพรหมโลกและข้อปฏิบัติที่พาไปพรหมโลก อีกทั้งรู้ว่า พรหมปฏิบัติอย่างไรจึงได้เข้าถึงพรหมโลก” พระผู้มีพระภาคตรัสว่า “วาเสฏฐะ ตถาคตอุบัติขึ้นมาในโลกนี้ เป็น พระอรหันต์ ตรัสรู้ด้วยตนเองโดยชอบ ฯลฯ ภิกษุชื่อว่าสมบุรณ์ด้วยศีลเป็น อย่างนี้แล ฯลฯ เมื่อภิกษุนั้นพิจารณาเห็นนิเวศ 5 ที่ตนละได้แล้วย่อมเกิดความเบิกบานใจ เมื่อเบิกบานใจก็ ย่อมเกิดปีติ เมื่อใจมีปีติ กายย่อมสงบ เธอมีกายสงบย่อมได้รับความสุข เมื่อมีความสุข จิตย่อม ตั้งมั่น ภิกษุนั้น มีเมตตาจิตแผ่ไปตลอดทิศที่ 1 ทิศที่ 2 ทิศที่ 3 ทิศที่ 4 ทิศเบื้องบน ทิศเบื้องล่าง ทิศเฉียง แผ่ไปตลอดโลกทั่วทุกหมู่เหล่าในที่ทุกสถาน ด้วยเมตตาจิต อันไพบุลย์ เป็นมหัคคตะ ไม่มีขอบเขต ไม่มีเวร ไม่มีความเบียดเบียน อยู่ วาเสฏฐะ กรรมที่ทำพอประมาณในเมตตาเจโตวิมุตติที่บุคคลอบรมแล้ว อย่างนี้จะไม่เหลืออยู่ในรูปาวจร และอรูปาวจร เปรียบเหมือนคนเป่าสังข์ผู้แข็งแรงพึงให้ผู้อื่นได้ยินตลอดทั้ง 4 ทิศได้โดยไมยาก วาเสฏฐะ นี้แล เป็นทางไปเพื่อความเป็น ผู้อยู่ร่วมกับพราหมณ์ ยังมีอีก วาเสฏฐะ ภิกษุมีกรุณาจิต ฯลฯ มีมุทิตาจิต ฯลฯ มี อุเบกขาจิตแผ่ไป ตลอดทิศที่ 1 ทิศที่ 2 ทิศที่ 3 ทิศที่ 4 ทิศเบื้องบน เบื้องล่าง ทิศเฉียง แผ่ไป ตลอดโลกทั่วทุก หมู่เหล่าในที่ทุกสถาน ด้วยอุเบกขาจิตอันไพบุลย์ เป็นมหัคคตะ ไม่มีขอบเขต ไม่มีเวร ไม่มี ความเบียดเบียนอยู่ วาเสฏฐะ กรรมที่ทำพอประมาณในอุเบกขาเจโตวิมุตติที่บุคคลอบรมแล้วอย่างนี้ จะไม่เหลืออยู่ในรูปาวจร และอรูปาวจร เปรียบเหมือนคนเป่าสังข์ผู้แข็งแรงพึงให้ผู้อื่นได้ยินตลอดทั้ง 4 ทิศได้โดยไมยาก วาเสฏฐะ นี้แล เป็นทางไปเพื่อความเป็นผู้อยู่ร่วมกับพราหมณ์

3. บทวิจารณ์: คุณค่าของหนังสือ

ในหนังสือเล่มนี้ ผู้วิจารณ์ได้ทราบถึงคุณค่าของหนังสือในจุดเด่นที่ควรแก่การสนับสนุน และส่วนที่เป็นจุดด้อยอันควรแก่การนำไปแก้ไข ดังนี้

1. จุดเด่นของหนังสือ

หนังสือ “วิถีพุทธในพระไตรปิฎก 1” เป็นหนังสือที่มีคุณค่าต่อการอ่านและเพิ่มพูนองค์ความรู้และความศรัทธาทางพระพุทธศาสนา โดยเรียบเรียงขึ้นมาจากเนื้อหาหลายแหล่ง แล้วนำมาปะติดปะต่ออธิบายพรรณนาให้อ่านง่ายมากขึ้น แต่ละบทสอดแทรกเนื้อหาให้เกิดความเข้าใจและเกิดจินตภาพในขณะที่อ่านทำความเข้าใจ ซึ่งสามารถสรุปจุดเด่น 3 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านรูปแบบการเขียน เป็นการเขียนอาศัยการรวบรวมข้อมูลทางการศึกษาเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ ภาษาที่เรียบเรียงนั้นเข้าใจได้ง่ายและชัดเจน มีความเชื่อมโยงทางด้านเนื้อหาและเหตุผล โดยมีการเสนอว่าอะไรคือปัญหาที่แท้จริง แนวทางที่ชัดเจน ผู้เขียนได้อาศัยข้อมูลในอดีตเพื่อศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบ วิพากษ์ในการวิถีพุทธในพระไตรปิฎก

1.2 ด้านเนื้อหาและภาษา หนังสือฉบับนี้ มีการวางลำดับเนื้อหาจากง่ายไปหายาก อธิบายพรรณนาเพิ่มเติม เพื่อแสดงให้เห็นความเชื่อมโยงเกี่ยวเนื่องกัน ทว่าบางบทมีการอ้างแหล่งที่มาข้อมูล คัมภีร์ และมีบรรณานุกรม ช่วยให้ผู้อ่านสามารถสืบค้นต่อในรายละเอียดของงานเขียนชิ้นนั้นได้ง่ายมากขึ้น ภาษามีการเพิ่มเติมข้อความที่ขาดหายให้สมบูรณ์ เพื่อให้ผู้คนทุกระดับสามารถเข้าถึงเนื้อหาได้อย่างเท่าเทียมสามารถอ่านทำความเข้าใจด้วยภาษาสำนวนที่ง่ายขึ้น และอธิบายคำศัพท์ภาษาบาลีเพิ่มเติม และเน้นอักษรสีกำหนดตรงจุดที่เป็นข้อความสำคัญ ซึ่งง่ายต่อการจดจำเหตุการณ์สำคัญ และสะดวกรวดเร็วต่อการสืบค้น

1.3 ด้านรูปเล่ม หนังสือมีขนาดเล็ก พกพาสะดวก และด้วยข้อมูลเนื้อหาที่มีกระชับ และการจัดหมวดหมู่เนื้อหาสารบัญเป็นระบบระเบียบ ชื่อหัวข้อเนื้อหาในสารบัญมีความกระชับ

2. จุดควรพัฒนาและข้อเสนอแนะ

ในหนังสือเล่มนี้ ผู้วิจารณ์เห็นว่า “จุดควรพัฒนาและข้อเสนอแนะ” ที่ควรแก่การแก้ไขหลายประการ โดยจะแบ่งเป็น 3 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านเนื้อหา นอกจากเนื้อหาหลัก การนำเสนอเนื้อหารองมากล่าว เพื่ออธิบายวิถีพุทธในพระไตรปิฎก ทั้งนี้ผู้อ่านทุกระดับควรพิจารณาทำความเข้าใจอย่างมีสติรอบด้าน และมีความเชื่อศรัทธาอย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตามหนังสือเล่มนี้เรียบเรียงขึ้นมา ก่อให้ข้อมูลข้อค้นพบบางส่วนไม่สอดคล้องสภาพสังคมในปัจจุบัน ผู้อ่านควรศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมและเปรียบเทียบกับข้อมูลในปัจจุบันด้วยตนเอง

2.2 ด้านหน้าปก ตัวหนังสือ การออกแบบปกดูไม่น่าสนใจ ตัวอักษรมีขนาดเล็ก ทำให้มีผลเสียต่อผู้ที่สายตาไม่ดี ส่วนรูปแบบเนื้อหา ควรจะมีความสอดคล้องกันมากกว่านี้ ไม่วางเนื้อหาแบบร่ายยาวไปโดยไม่สอดคล้องกัน ทำให้ผู้อ่านเกิดสับสนในเนื้อหาสาระที่อ่าน

2.3 ด้านลีลาและสำนวนการเขียน ในส่วนของลีลาการเขียน แม้ว่าจะเขียนหนังสือเล่มนี้ด้วยข้อมูลที่ไม่เป็นทางวิชาการ แต่ใช้ลีลาการเขียนที่เจือด้วยสำนวนแบบประชดประชัน มีทั้งชี้แนะและตำหนิต่อพฤติกรรมที่ท่านเห็นว่าไม่เหมาะสม

4. สรุป

พรหมชาลสูตร (ว่าด้วยชายแห่งพระสัพพัญญุตญาณ) เป็นพระสูตรที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสปรารภ
 สุปิยปริพาชกกับพรหมทัตตามณพร้อมชมนและติ สามัญญผลสูตร เป็นพระสูตรที่ว่าด้วยประโยชน์แห่งการบวช
 คือ ประโยชน์ที่จะได้จากการดำรงเพศเป็นสมณะ 3 ระดับ อัมพัญญสูตร (ว่าด้วยชายหนุ่มชื่ออัมพัญญะ) สมัย
 หนึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้า เสด็จจาริกไปในโกศลชนบท พร้อมด้วยภิกษุหมู่ใหญ่ บรรลุถึงพราหมณคามาแห่งชาว
 โกศล ชื่ออิจฉานังคละ โสณทัณฑสูตร (คุณสมบัติของพราหมณ์) พระสูตรนี้เป็นการซักถามปัญหาระหว่าง
 พระพุทธเจ้ากับโสณทัณฑพราหมณ์ว่า ผู้ประกอบด้วยคุณสมบัติอย่างไรบ้างผู้คนจึงเรียกเป็นพราหมณ์ ภูฏ
 ทัณฑสูตร (ว่าด้วยเศรษฐศาสตร์การเมือง) พระพุทธเจ้าทรงเสด็จจาริกไปแคว้นมคธ พร้อมภิกษุ 500 รูป
 พระองค์เสด็จถึงหมู่บ้านขามุมัต มหาสิสูตร (คุณวิเศษที่เห็นเป็นส่วน ๆ) มหาสิเข้ามาบวชเพื่อต้องการความ
 เป็นทิพย์ ตรัสว่ามีธรรมอื่นที่ดีกว่าปราณีตกว่า ชาลิสสูตร (ว่าด้วยชีวะกับสิริระ) พระผู้มีพระภาคประทับ ณ
 โฆฆิตาราม กรุงโกสัมพี นักบวช 2 คน คือ มณชียปริพาชกกับชาลิสะ มหาสิหนาทสูตร (ว่าด้วยการบริหาร
 จัดองค์กร) พระพุทธเจ้าทรงประทับ ณ ราวป่าด้านทิศตะวันตกภายนอกพระนคร โอรัสของเจ้าลิจฉวินามว่าสุ
 นักชัตตะลาลิกขาจากพระธรรมวินัย ไปภูฏปาทสูตร (อรรถภาพ 3) พระสูตรที่ไปภูฏปาทปริพาชก ทูลถามเรื่อง
 อภิสัญญานิโรธ การดับสัญญาขั้นสูง สุภสูตร (ธรรมที่ทรงให้ประชาชนสมาทาน) พระอานนท์แสดงธรรมแก่สุภ
 มาณพโตเทยบุตรถึงธรรม เกวัฏฐสูตร (ปาฏิหาริย์ที่จักทรงแสดง) ทรงตรัสแก่เกวัฏฐบุตรคหบดีขณะประทับ
 อยู่ในสวนมะม่วงของปาวาริกเศรษฐี โลหิจจสูตร (ความโลภอันชั่วร้าย) พระผู้มีพระภาคเสด็จจาริกไปในแคว้น
 โกศล พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์ ซึ่งพระเจ้าปเสนทิโกศลพระราชทานให้โลหิจจพราหมณ์ครอบครอง เติวิชชสูตร
 (ทางและไม่ใช่ทาง) ปรารภวาเสฏฐะและภารทวามาณพได้สนทนากันถึงเรื่องทางและไม่ใช่ทาง

5. เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา. (2525). *พระไตรปิฎกฉบับหลวง*. 45 เล่ม. กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา.

พระมหาจิววัฒน์ กนตวณฺโณ (กันจู่), ดร.. (2561). *การศึกษาโครงสร้างคัมภีร์ที่ขนิภายสี่ชั้นธรรมในแง่ของ
 ศิลและพรต*. รายงานการวิจัย. คณะพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระอธิการสายแพร กตปุญฺโญ และคณะ. (2563). *การพัฒนาคนและพัฒนาบ้านเมืองในกฎทนต์สูตร*.
 วารสารวิชาการธรรมทรศน์. ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม).

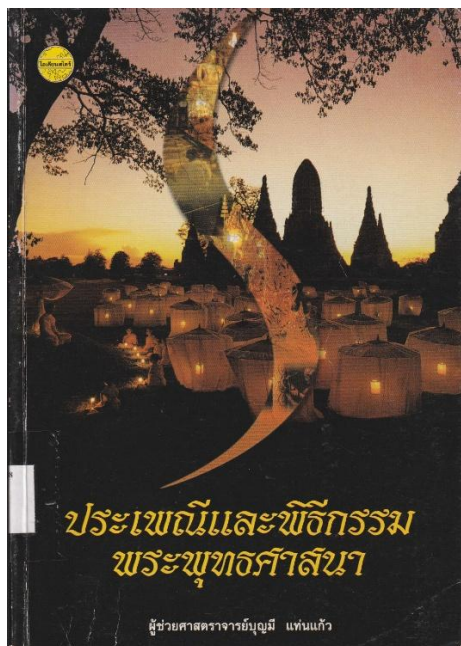
รมิดา ฟ้ายิโย. (2563). *ศิลปะในพรหมชาลสูตร: ศิลเพื่อชีวิตที่งดงาม*. วารสาร มจร พุทธศาสตร์ปริทรรศน์. ปีที่
 4 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน).

สมเกียรติ มีธรรม. (2547). *วิถีพุทธในพระไตรปิฎก 1*. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ.

บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

ประเพณีและพิธีกรรมพระพุทธศาสนา
Buddhist Traditions and Rituals

ผู้เขียน: บุญมี แทนแก้ว

พระครูพิบูลพัฒนประสุต¹, ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม²

^{1,2}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์, สุรินทร์, ประเทศไทย

Phrakhruhibunphatthanprasut¹, Thanarat Sa-ard-iam²

^{1,2}Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus, Surin, Thailand
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus

✉: Kumamy2527@gmail.com

(Corresponding Email)

Received: 28 March 2024; Revised: 09 April 2025; Accepted: 19 April 2025

© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

พิธีกรรมและประเพณีไทย หมายถึง กิจกรรมที่สืบทอดกันมาช้านาน มีเอกลักษณ์ของตอนที่ชัดเจนของชาติตน โดยแบ่งออกได้ 2 ประเภท คือ พิธีกรรมและประเพณีทางพระศาสนา และขนบธรรมเนียมประเพณี มีคุณค่าทำให้พุทธศาสนิกชนได้มีโอกาสสร้างบุญกุศล มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกัน มีจิตใจเข้มแข็ง และได้ปฏิบัติตามความเชื่อของสังคม เกิดจากแนวคิดของคนส่วนใหญ่ในสังคมยึดถือ พิธีกรรมและประเพณี

ในราชสำนักกล่าวถึง พระราชพิธีแรกนาขวัญ วันปืยมหาราช วันฉัตรมงคล วันมาฆบูชา สงกรานต์ วิสาขบูชา การทรงตั้งเปรียญ วันอาสาฬหบูชา เทศกาลเข้าพรรษา พระกฐินพระราชทาน พิธีกรรมและประเพณีเกี่ยวกับชีวิตกล่าวถึง พิธีโกนจุก สังสาร 12 อย่าง พิธีบรรพชา พิธีมณฑลสมรส พิธีรับขวัญ การตั้งชื่อเด็ก พิธีปลูกเรือน พิธีตั้งศาลพระภูมิ พิธีกว่นข้าวทิพย์ พิธีวางศิลาฤกษ์ พิธีทำบุญอายุ ถวายภัตตาหารพระภิกษุสงฆ์ การทำบุญในงานมงคล การทำบุญในงานอวมงคล และพิธีกรรมและประเพณีเกี่ยวกับเทศกาลและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา กล่าวถึง พิธีวันมาฆบูชา พิธีวันอัฐมีบูชา พิธีวันวิสาขบูชา พิธีวันอาสาฬหบูชา พิธีวันเข้าพรรษา พิธีหล่อเทียนพรรษา พิธีออกพรรษา พิธีทอดผ้าป่า ประเพณีการเทศน์มหาชาติ ประเพณีการฝังลูกนิมิต ประเพณีการทำบุญตรุษไทย ประเพณีสารท ประเพณีวันขึ้นปีใหม่ ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง และประเพณีชักพระ

คำสำคัญ: ประเพณี, พิธีกรรม, พระพุทธศาสนา

Abstract

The Origin of Thai Rituals and Traditions The origin of Thai rituals and traditions refers to rituals and traditions, activities that have been passed down for a long time. The origin of Thai rituals and traditions Thai people have a clear national identity, which can be divided into 2 types. Religious rituals and traditions and customs are valuable in giving Buddhists the opportunity to make merit, to do activities together, to have a cheerful mind, and to practice according to the beliefs of society. It is based on the ideas of the majority of people in society. Royal ceremonies and traditions refer to the Royal Ploughing Ceremony, Chulalongkorn Day, Chatramongkhon Day, Makha Bucha Day, Songkran, Visakha Bucha Day, the ordination of monks, Asarnha Bucha Day, and the Buddhist Lent Festival. Royal Kathin Ceremony, Rituals and Traditions about life include the hair-cutting ceremony, the 12 commandments, the ordination ceremony, the wedding ceremony, the welcoming ceremony, the naming of children, the house-building ceremony, the spirit house setting ceremony, the Khao Thip stirring ceremony, the foundation stone laying ceremony, the age-blessing ceremony, and the offering of food to monks. Making merit at auspicious occasions, making merit at inauspicious occasions, and ceremonies and traditions related to festivals and important days in Buddhism, such as Makha Bucha Day, Atthami Bucha Day, Visakha Bucha Day, Asarnha Bucha Day, and Khao Phansa Day. Candle casting ceremony, End of Buddhist Lent ceremony, Pha Pa offering ceremony, Mahachat sermon tradition, Buddha image burial ceremony, Thai New Year merit-making tradition, Sarat tradition, New Year's Day tradition, Songkran tradition, Loi Krathong tradition, and Phra pulling tradition.

Keywords: Traditions, Rituals, Buddhism

1. บทนำ

หนังสือเรื่อง “ประเพณีและพิธีกรรมพระพุทธศาสนา” เขียนโดย บุญมี แทนแก้ว พิมพ์เมื่อปี 2547 จำนวนหน้า 200 หน้า เป็นหนังสือที่มีการนำเสนอเกี่ยวกับ ประเพณีและพิธีกรรมของคนไทยที่ใช้ปฏิบัติกันอยู่ในปัจจุบัน เพราะหลักคำสอน (ลัทธิประเพณี) พิธีกรรม ที่บรรพบุรุษคิดค้นมาขึ้นมาใช้ในชีวิตประจำวันย่อมมีเหตุผล มีประโยชน์ แก่สังคมนั้น ๆ

แรงบันดาลใจของผู้วิจารณ์ในการเลือกหนังสือเล่มนี้มาวิจารณ์ คือ ในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ที่ผู้วิจารณ์อาศัยอยู่นี้ ประชาชนมีความเชื่อและความศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก แต่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ในศาสนพิธีการทางพระพุทธศาสนา เพื่อนำมาใช้ในการประกอบประเพณีและพิธีกรรมให้ถูกต้องตามหลักศาสนา อีกทั้ง มีอิทธิพลความเชื่อทางศาสนาอื่นมารวมด้วย ทำให้พุทธศาสนิกชนในเขตจังหวัดสุรินทร์ นำหลักความเชื่อของศาสนาอื่น ๆ มาใช้ในการประกอบพิธีกรรมในประเพณีต่าง ๆ จนเกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนไปว่า เป็นศาสนพิธีการของพระพุทธศาสนา แต่แท้จริงแล้วขัดกับพระธรรมวินัยทางพระพุทธศาสนาอย่างชัดเจน

เหตุผลที่เลือกวิจารณ์หนังสือเล่มนี้ เพราะว่า ผู้เขียนเป็นผู้ที่มีชื่อเสียงในทางวิชาการ เคยเป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัย และในทางการศึกษาถือว่าเป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา มีความเชี่ยวชาญด้านขนบธรรมเนียม และประเพณีในประเทศไทย และโดยทัศนคติส่วนตัวของผู้วิจารณ์นั้น มีความสนใจในเรื่องพิธีกรรมและประเพณีทางพระพุทธศาสนาเป็นที่ฐานอยู่แล้ว จึงเป็นเหตุผลสนับสนุนให้สนใจวิจารณ์หนังสือเล่มนี้

สำหรับผู้เขียนหนังสือเล่มนี้ คือ บุญมี แทนแก้ว หรือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญมี แทนแก้ว อดีตอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในแวดวงวิชาการ ได้เขียนหนังสือจนมีความนิยมต่อผู้อ่านหลายเล่ม อาทิเช่น จริยศาสตร์ ปรัชญา ญาณวิทยา (ทฤษฎีความรู้) พระธรรม ปรัชญาฝ่ายบุรพทิศ ปรัชญาตะวันตกร่วมสมัย พระพุทธศาสนาในเอเชีย (เน้นด้านอารยธรรม) และความจริงของชีวิต

ภาพรวมของหนังสือเล่มนี้ เป็นหนังสือที่เกี่ยวกับพระภิกษุณีในประเทศไทย โดยมีเนื้อหาสาระในการเรียกร้องสิทธิทางการอุปสมบทเป็นพระภิกษุณีในประเทศไทย โดยแบ่งเนื้อหาเป็น 6 บท คือ บทที่ 1 พระภิกษุณีสงฆ์ในสมัยพุทธกาล บทที่ 2 พระภิกษุณีสงฆ์ในปัจจุบัน บทที่ 3 ความเชื่อที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาสตรีชาวพุทธ บทที่ 4 ท่าทีของสตรีชาวพุทธต่อปัญหาสังคม บทที่ 5 แม่ชีในประเทศไทย และ บทที่ 6 องค์กรพัฒนาสตรีชาวพุทธในประเทศไทย และ ฯลฯ

2. เนื้อหา

สาระสำคัญของเนื้อหาที่พบในหนังสือเล่มนี้ แบ่งตามเนื้อหาเป็นส่วน ๆ ซึ่งแยกออกเป็น 4 บท ดังนี้

บทที่ 1 บ่อเกิดพิธีกรรมและประเพณีไทย

ในบทนี้ กล่าวถึง 1.1 ความหมาย คำว่า “พิธีกรรม” หมายถึง งานที่จัดขึ้นเพื่อการบูชา การสักการะ “ประเพณี” หมายถึง กิจกรรมที่สืบทอดกันมาช้านาน เป็นระเบียบแบบแผน และเป็นที่ยอมรับในคนส่วนใหญ่

1.2 บ่อเกิดพิธีกรรมและประเพณีไทย คนไทยมีเอกลักษณ์ของตนที่ชัดเจนของชาติตน มีสมนามว่า “ไต” หรือ “ไท” หรือ “ไทย” มีอาชีพหลักคือการทำเกษตรกรรม มี “ข้าว” เป็นหลัก ทำให้มีพิธีกรรมและประเพณีที่เกิดขึ้น ที่เกี่ยวข้องกับข้าวมากมายตราบจนปัจจุบัน ตั้งแต่เริ่มต้น คือ การบวงสรวงขอพรกับแม่โพสพ การลงไถนา การขอพรจากพระพิรุณให้ฝนตก โดยการทำพิธีที่เรียกว่า “ประเพณีแห่นางแมว” โดยพิธีกรรมและประเพณีแบ่งออกได้ 2 ประเภท คือ พิธีกรรมและประเพณีทางพระศาสนา และขนบธรรมเนียมประเพณี

1.3 คุณค่าของพิธีกรรมและประเพณี มีหลายประการ ได้แก่ ทำให้พุทธศาสนิกชนได้มีโอกาสสร้างบุญกุศล มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกัน มีจิตใจเข้มแข็ง และได้ปฏิบัติตามความเชื่อของสังคม และ 1.4 วิเคราะห์ถึงปรัชญาคติและศาสนคติในเรื่องพิธีกรรมและประเพณีไทย พิธีกรรมและประเพณีเกิดจากแนวคิดของคนส่วนใหญ่ในสังคมยึดถือ สอดคล้องกับ **ปาริชาติ ลาจันนท และคณะ (2567)** ศึกษาวิจัยเรื่อง “การแสดงในพิธีกรรมภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่สะท้อนบริบททางสังคม กรณีศึกษาพิธีกรรมแห่นางแมวบ้านนางั่ว ตำบลนางั่ว อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์” ผลการวิจัยพบว่า 1) ประเพณีแห่นางแมวเป็นพิธีขอฝนตามที่ทำสืบต่อกันมารุ่นสู่รุ่น โดยสมาชิกในตำบลนางั่ว มีเครื่องดนตรีประกอบ คือ กลองยาว ฉิ่ง ฉาบ กรับ โหม่ง และ ซ้องกระแต รูปแบบสภาพการฟ้อน เป็นท่าฟ้อนแบบชาวบ้าน มี 12 กระบวนท่ารำ ได้แก่ (1) ท่าไหว้ (2) ท่าปิดป้อง (3) ท่าขอฝน (4) ท่าลมพัด (5) ท่าดอกบัวบาน (6) ท่าสนุกสนาน (7) ท่าฝนเทลงมา (8) ท่าสอดสร้อยมาลาแปลง (9) ท่าปลาเล็ก (10) ท่าปลาใหญ่ (11) ท่าเต่า และ (12) ท่านก 2) สถานภาพการคงอยู่ของการแสดงในพิธีกรรมแห่นางแมวที่ยังคงดำรงวิถีชีวิตด้านขนบธรรมเนียมประเพณีด้านการละเล่นโดยเฉพาะการฟ้อนรำการแห่นางแมว มีส่วนร่วมในการถ่ายทอดเอกลักษณ์ของชุมชนเป็นอย่างดี ชาวบ้านแต่ละหมู่บ้านร่วมพิธีกรรมกันอย่างพร้อมเพรียง ซึ่งความสำคัญของการแสดงฟ้อนในการแห่นางแมวยังทำให้เกิดความรักและความสามัคคีของคนในชุมชน

บทที่ 2 พิธีกรรมและประเพณีในราชสำนัก

ในบทนี้ กล่าวถึง 2.1 พระราชพิธีแรกนาขวัญ เป็นพระราชพิธีที่มีความเกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์ โดยมีความเกี่ยวข้องกับประชาชนโดยตรง คือ เกษตรกรรม (การทำนา) นิยมเรียกกันว่า “พระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ” และมีปรากฏในพุทธประวัติด้วย ในหนังสือชื่อว่า “นพมาศ” สมัยกรุงสุโขทัย มีเนื้อความว่าที่เกี่ยวข้องกับ การกระทำพิธีแรกนาขวัญในช่วงเดือนหก ลำดับขั้นตอนการประกอบพระราชพิธี วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ พระฤกษ์ จนสำเร็จพิธีการ โดยวิเคราะห์ถึงปรัชญาคติและศาสนคติในเรื่องพระราชพิธีแรกนาขวัญได้ว่า เป็นพิธีทางพระพุทธศาสนาควบคู่พิธีทางศาสนาพราหมณ์ มีความเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของ

ประชาชน โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์รวมในการประกอบพระราชพิธี 2.2 พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลวันปิยมหาราช เป็นวันเสด็จสวรรคตของ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในวันที่ 23 ตุลาคม 2453 ครองราชย์ 42 ปี 57 พรรษา พระองค์ทรงงานเพื่อประชาชนอย่างมากมาย จึงเป็นที่รักของประชาชน จนถูกขนานนามว่า “พระปิยมหาราช” และสร้างอนุสาวรีย์ไว้ ชื่อว่า “พระบรมรูปทรงม้า” และเป็นธรรมเนียมปฏิบัติสืบต่อกันมา ในวันที่ 23 ตุลาคม ของทุกปี เพื่อระลึกถึงจิตวิญญาณของท่าน จึงเรียกวันนี้ว่า “วันปิยมหาราช” จากการวิเคราะห์ถึงปรัชญาคติและศาสนคติในเรื่องพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลวันปิยมหาราช พบว่า มีความเกี่ยวข้องกับคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนา 2 อย่าง คือ ตายแล้วเกิดใหม่ และตายแล้วไม่เกิดใหม่ 2.3 พระราชพิธีสังจปานกาล หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “พระราชพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยา” เป็นพิธีศักดิ์สิทธิ์ตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน พบในหนังสือ “ลิลิตโองการแข่งน้ำ” ตำราสมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งข้าราชการต้องสาบานต่อพระมหากษัตริย์ว่าจะจงรักภักดี รักษา และปกป้องยิ่งกว่าชีวิต จากการวิเคราะห์ถึงปรัชญาคติและศาสนคติ ในเรื่อง พระราชพิธีสังจปานกาล พบว่า ย่อมเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมมากมาย ได้แก่ เป็นการรักษาประเพณีเก่าแก่ แสดงออกถึงความจงรักภักดี มีคุณธรรม มีศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา 2.4 วันที่ระลึกจักรีบรมราชวงศ์ แสดงถึงการจัดงานเพื่อระลึกราชวงศ์ของกษัตริย์ไทย 2.5 วันฉัตรมงคล กล่าวถึงขั้นเตรียมพิธีการ การกระทำพิธีเบื้องต้น พิธีบรมราชาภิเษก พิธีเบื้องปลาย เสด็จออกมหาสมาคม เสด็จพระราชดำเนินเสวยพระนคร การจัดพระราชพิธีเฉลิมฉลองวันฉัตรมงคลในอดีต การจัดงานวันฉัตรมงคลในปัจจุบัน กิจกรรมที่ควรปฏิบัติสำหรับปวงชนชาวไทยเนื่องในวันฉัตรมงคล และการวิเคราะห์ถึงปรัชญาคติและศาสนคติในเรื่องวันฉัตรมงคล 2.6 พระราชพิธีวันขึ้นปีใหม่ และวิเคราะห์ถึงปรัชญาคติและศาสนคติในเรื่องพระราชพิธีวันขึ้นปีใหม่ 2.7 พระราชพิธีเปลี่ยนเครื่องทรงพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร และวิเคราะห์ถึงปรัชญาคติและศาสนคติในเรื่อง พระราชพิธีเปลี่ยนเครื่องทรงพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร 2.8 พระราชกุศลวันมาฆบูชา และวิเคราะห์ถึงปรัชญาคติและศาสนคติในเรื่องพระราชกุศลวันมาฆบูชา 2.9 พระราชพิธีสงกรานต์ และวิเคราะห์ถึงปรัชญาคติและศาสนคติในเรื่องพระราชพิธีสงกรานต์ 2.10 พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลวิสาขบูชา การทรงตั้งเปรียญ ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลวิสาขบูชา และวิเคราะห์ถึงปรัชญาคติและศาสนคติในเรื่องทรงบำเพ็ญพระราชกุศลวิสาขบูชา 2.11 พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลเนื่องในวันอาสาฬหบูชาและเทศกาลเข้าพรรษา และวิเคราะห์ถึงปรัชญาคติและศาสนคติในเรื่องพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลเนื่องในวันอาสาฬหบูชาและเทศกาลเข้าพรรษา 2.12 พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลถวายผ้าพระกฐิน พระกฐินหลวง พระกฐินพระราชทาน และวิเคราะห์ถึงปรัชญาคติและศาสนคติในเรื่องพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลถวายผ้าพระกฐิน 2.13 พระราชพิธีฉัตรมงคล และวิเคราะห์ถึงปรัชญาคติและศาสนคติในเรื่องพระราชพิธีฉัตรมงคล สอดคล้องกับ **กรมศิลปากร (2565)** ในหนังสือเรื่อง “พระราชพิธีพิธีชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ: การเปลี่ยนผ่านจากอดีตสู่ปัจจุบัน” พบว่า พระราชพิธีพิธีชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญเป็นพระราชพิธีที่มีความน่าสนใจ เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงระหว่าง ประเพณีหลวงและประเพณีราษฎร์ อีกทั้งมีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องขวัญ อันเป็นความเชื่อที่สืบทอดอยู่ใน

สังคมไทย และพบในสังคมของผู้ที่พูดภาษาตระกูลไท ซึ่งอาศัยอยู่ในประเทศต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น เมื่อสังคมไทยมีการรับ ศาสนาพราหมณ์ - ฮินดูเข้ามาจึงมีพระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญขึ้น โดยมี สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นผู้สนับสนุนพระราชพิธีดังกล่าว และต่อมาจึงมีการนำ พุทธศาสนาเข้ามาในพระราชพิธีนี้ด้วย จึงเกิดเป็น “พระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ

บทที่ 3 พิธีกรรมและประเพณีเกี่ยวกับชีวิต

ในบทนี้ กล่าวถึง 3.1 พิธีโกนจุก สังสการ 12 อย่าง และวิเคราะห์ถึงปรัชญาคติและศาสนคติในเรื่องพิธีโกนจุกหรือตัดจุก 3.2 พิธีบรรพชา อุปสมบทด้วยวิธีเอหิภิกขุอุปสัมปทา อุปสมบทด้วยติสรณุปสัมปทา (ติสรณคณุปสัมปทา) อุปสมบทด้วยญัตติจตุตถกรรมวาจา หรือญัตติจตุตถกรรมอุปสัมปทา กิจวัตรที่พระภิกษุบวชใหม่จะต้องปฏิบัติ ประโยชน์ของการบวช และวิเคราะห์ถึงปรัชญาคติและศาสนคติในเรื่องบรรพชาอุปสมบท 3.3 พิธีมงคลสมรส ขั้นตอนการจัดพิธีมงคลสมรส การหาฤกษ์ การสู่ขอ การหมั้นและของหมั้น พิธีมงคลสมรส พิธีหลังนำพระพุทธรูปมาบูชา พิธีปูที่นอน พิธีสงฆ์ และวิเคราะห์ถึงปรัชญาคติและศาสนคติในเรื่องพิธีมงคลสมรส 3.4 การรดน้ำในพิธีมงคลสมรสแบบวัฒนธรรม การประกอบพิธีแบบวัฒนธรรม การโตะบูชาพระ การตั้งสำหรับรดน้ำ โตะวางเครื่องพิธี โตะวางของขวัญ โตะวางของชำร่วย พิธีที่จะต้องทำต่อไปตามกำหนด การนำคู่บ่าวสาวเข้าสู่พิธี นำบ่าวสาวไปนั่งที่ตั้งรดน้ำ จัดให้มีผู้ส่งนำสังข์ เชิญผู้ใหญ่หรือผู้มีเกียรติเริ่มประกอบพิธี การถอดมงคล และวิเคราะห์ถึงปรัชญาคติและศาสนคติในเรื่องการรดน้ำแบบวัฒนธรรม 3.5 พิธีทำขวัญวัน 3.6 พิธีรับขวัญ 3.7 การทำขวัญเดือน-โกนจุก-โกนผมไฟ เครื่องต่างๆ เพื่อสังเวชบูชาฤกษ์ 3.8 การตั้งชื่อเด็ก วิธีนับทักษาปกรณ์ (อัญญาสงเคราะห์ทั้ง 8) และวิเคราะห์ถึงปรัชญาคติและศาสนคติในเรื่องพิธีเกิด การทำขวัญ โกนจุก โกนผมไฟ และการตั้งชื่อเด็ก 3.9 พิธีปลุกเรื้อน วิธียกเสาเอก พิธีสงฆ์ในการปลุกบ้าน 3.10 พิธีขึ้นบ้านใหม่ การทำบุญในพิธีขึ้นบ้านใหม่ การนิมนต์พระภิกษุสงฆ์ การจัดตั้งโตะบูชา การจัดอาสนะสำหรับพระภิกษุสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ การโยงด้ายสายสิญจน์ การตั้งบาตรน้ำพระพุทธมนต์ การถวายภัตตาหารแต่พระภิกษุสงฆ์ และวิเคราะห์ถึงปรัชญาคติและศาสนคติในเรื่องพิธีปลุกเรื้อน 3.11 พิธีตั้งศาลพระภูมิ การยกศาลพระภูมิ การเลือกทำเลที่ตั้ง ของศาลพระภูมิ ข้อที่ควรสังเกตในเรื่องการตั้งศาลพระภูมิ ตัวศาล รูปปั้นองค์พระภูมิ การทำพิธียกศาล ห้ามหันหน้าเจี๊วต การกำหนดทิศหน้าศาล เครื่องสังเวชในการยกศาลพระภูมิ การกำหนดฤกษ์ยาม ฤกษ์ในการตั้งศาลพระภูมิ การปรับพื้นที่และการขุดหลุมตั้งศาลพระภูมิ การถอนศาลพระภูมิเก่า และวิเคราะห์ถึงปรัชญาคติและศาสนคติในเรื่องพิธีตั้งศาลพระภูมิ 3.12 พิธีกว่นข้าวทิพย์ และวิเคราะห์ถึงปรัชญาคติและศาสนคติในเรื่องพิธีกว่นข้าวทิพย์ 3.13 พิธีวางศิลาฤกษ์ วัตถุประสงค์ของการจะประกอบวางศิลาฤกษ์ ไม้มงคล 9 อย่าง อิฐต่างๆ ดวงฤกษ์ ด้ายเพชรพลอย สถานที่ที่จะวางศิลาฤกษ์โดยตรง วัตถุประสงค์ในการวางหลุม เครื่องประกอบในการวางศิลาฤกษ์ วิธีขุดหลุมเพื่อวางศิลาฤกษ์ เครื่องสังเวชฤกษ์ และวิเคราะห์ถึงปรัชญาคติและศาสนคติในเรื่องพิธีวางศิลาฤกษ์ 3.14 พิธีทำบุญอายุ สิ่งของที่จะต้องเตรียม

ให้พร้อม การประกอบพิธีกรรม และวิเคราะห์ถึงปรัชญาคติและศาสนคติในเรื่องพิธีทำบุญอายุ 3.15 พิธีทำบุญถวายภัตตาหารพระภิกษุสงฆ์ การทำบุญในงานมงคล การทำบุญในงานอวมงคล รายละเอียดและขั้นตอนในการทำพิธี ข้อสังเกตในการทำบุญถวายภัตตาหารพระภิกษุสงฆ์ และวิเคราะห์ถึงปรัชญาคติและศาสนคติในเรื่องการทำบุญถวายภัตตาหารพระภิกษุสงฆ์ 3.16 พิธีการตักบาตร วิเคราะห์ถึงปรัชญาคติและศาสนคติในเรื่องการตักบาตร 3.17 พิธีถวายสังฆทาน วิธีการถวายสังฆทาน วิเคราะห์ถึงปรัชญาคติและศาสนคติในเรื่องพิธีถวายสังฆทาน 3.18 ประเพณีในการสวดมนต์ไหว้พระ วิเคราะห์ถึงปรัชญาคติและศาสนคติในเรื่องประเพณีในการสวดมนต์ไหว้พระ 3.19 ประเพณีการฟังธรรม และวิเคราะห์ถึงปรัชญาคติและศาสนคติในเรื่องประเพณีการฟังธรรม 3.20 ประเพณีเกี่ยวกับการตาย พิธีการอาบน้ำศพ การตั้งศพ การสวดศพ การทำบุญ 7 วัน การทำบุญ 50 วัน และ 100 วัน การเผาศพ การเก็บอัฐิ การแต่งกายไปในงานศพ และวิเคราะห์ถึงปรัชญาคติและศาสนคติในเรื่องประเพณีเกี่ยวกับการตาย สอดคล้องกับ **สุปราณี สีนวลน้อย (2552)** ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประเพณีและความเชื่อในการเลี้ยงเด็กช่วงขวบปีแรกของชาวมอญชุมชนหมู่บ้านบางกระดี เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร” พบว่า ประเพณีและความเชื่อในการเลี้ยงเด็กช่วงขวบปีแรกของชาวมอญชุมชนหมู่บ้านบางกระดี แบ่งได้เป็น 3 ประเภท ประเภทแรก คือ ประเพณีและความเชื่อเกี่ยวกับการตั้งครุฑ ประเภทที่สอง คือ ประเพณีและความเชื่อเกี่ยวกับการคลอดบุตร ประเภทที่สาม คือ ประเพณีและความเชื่อเกี่ยวกับการเลี้ยงเด็ก ประเพณีทั้ง 3 ประเภทนี้ ชาวมอญปฏิบัติตามเพื่อให้มารดาและทารกมีความปลอดภัยรอดพ้นจากอันตราย และมีสุขภาพแข็งแรง จากการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงประเพณีและความเชื่อในการเลี้ยงเด็กช่วงขวบปีแรกของชาวมอญชุมชนหมู่บ้านบางกระดี พบว่าประเพณีและความเชื่อในการเลี้ยงเด็กช่วงขวบปีแรก บางประเพณียังคงรูปแบบเดิม และบางประเพณีมีการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เอื้อต่อการดำรงชีวิตในปัจจุบัน สำหรับการเปลี่ยนแปลงเกิดจากปัจจัยทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชน ซึ่งปัจจัยภายในชุมชนได้แก่การเปลี่ยนแปลงทางด้านสมาชิกในชุมชน การผสมกลมกลืนทางด้านวัฒนธรรม และการได้รับการศึกษา ส่วนปัจจัยภายนอกชุมชนได้แก่ การเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบัน อิทธิพลจากสื่อสารมวลชน และความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี

บทที่ 4 พิธีกรรมและประเพณีเกี่ยวกับเทศกาลและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ในบทนี้ กล่าวถึง 4.1 พิธีวันมาฆบูชา ประวัติพิธีมาฆบูชา การทำพิธีเวียนเทียนในวันมาฆบูชา การประกอบพระราชพิธี การประกอบพิธีเวียนเทียนในวันมาฆบูชาสำหรับประชาชน ข้อที่ควรปฏิบัติของชาวพุทธในวันมาฆบูชา บทสวดมนต์ในการทำพิธีวันมาฆบูชา และวิเคราะห์ถึงปรัชญาคติและศาสนคติในเรื่องพิธีวันมาฆบูชา 4.2 พิธีวันอัฐมีบูชา ประวัติความเป็นมา การกระทำพิธีในวันอัฐมีบูชา ปัจฉิมโอวาท สীลาในการเสด็จปรินิพพาน 4.3 พิธีวันวิสาขบูชา วิเคราะห์ถึงปรัชญาคติและศาสนคติในเรื่องพิธีวันอัฐมีบูชา ประวัติความเป็นมาของการประกอบพิธีในวันวิสาขบูชา การประกาศพระราชพิธีวันวิสาขบูชา พิธีวันวิสาขบูชาในสมัยสุโขทัย และวิเคราะห์ถึงปรัชญาคติและศาสนคติในเรื่องพิธีวันวิสาขบูชา 4.4 พิธีวันอาสาฬหบูชา การ

ประกอบพิธีในวันอาสาฬหบูชา พิธีกรรมที่ควรปฏิบัติในวันอาสาฬหบูชา และวิเคราะห์ถึงปรัชญาคติและศาสนคติในเรื่องพิธีอาสาฬหบูชา 4.5 พิธีวันเข้าพรรษา ประวัติความเป็นมาของวันเข้าพรรษา เหตุจำเป็น 4 ประการที่พระภิกษุสามารถจะไปค้างคืนที่อื่นได้ และวิเคราะห์ถึงปรัชญาคติและศาสนคติในเรื่องการเข้าพรรษา 4.6 พิธีหล่อเทียนพรรษา การจัดถวายผ้าอาบน้ำฝน กิจกรรมที่พึงกระทำในพิธีการเข้าพรรษาในสมัยโบราณ กิจกรรมที่พึงกระทำในพิธีการเข้าพรรษาในปัจจุบัน พิธีหลวงหรือพระราชพิธี พิธีราษฎร์หรือพิธีของพุทธศาสนิกชนทั่วไป พิธีสงฆ์ และวิเคราะห์ถึงปรัชญาคติและศาสนคติในเรื่องพิธีหล่อเทียนพรรษา 4.7 พิธีออกพรรษา และวิเคราะห์ถึงปรัชญาคติและศาสนคติในเรื่องพิธีออกพรรษา 4.8 ประเพณีการถวายสลากภัต สลากภัตอาจจัดแบ่งเป็น 5 วิธี และวิเคราะห์ถึงปรัชญาคติและศาสนคติในเรื่อง ประเพณีการถวายสลากภัต 4.9 ประเพณีการทอดกฐิน ประวัติความเป็นมาของกฐิน ประวัติการทอดกฐิน กาลเวลาที่กำหนดในการทอดกฐิน การจองกฐิน การเตรียมการต่างๆ ในการทอดกฐิน การตั้งองค์กฐิน พิธีทอดกฐิน การถวายผ้ากฐิน พิธีกรานกฐิน อานิสงส์ของการรับกฐิน อานิสงส์สำหรับผู้ทอดกฐิน จุกฐิน และธงจระเข้ 4.10 พิธีทอดผ้าป่า ประวัติความเป็นมาของผ้าป่า ประเภทของผ้าป่า ผ้าป่าทางกฐินหรือผ้าป่าเสริมกฐิน ผ้าป่าโยงหรือผ้าป่าต่อเนื่อง ผ้าป่าสามัคคีหรือผ้าป่ารวมญาติ และวิเคราะห์ถึงปรัชญาคติและศาสนคติในการทอดกฐิน 4.11 ประเพณีการเทศน์มหาชาติ พระเวสสันดร การจัดเตรียมสถานที่และเตรียมเครื่องกัณฑ์ ในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน อานิสงส์การฟังเทศน์มหาชาติ และวิเคราะห์ถึงปรัชญาคติและศาสนคติในเรื่องประเพณีการเทศน์มหาชาติ 4.12 ประเพณีการฝังลูกนิมิต นิมิตที่ใช้ในการกำหนดเขตแดน เวลาที่เหมาะสมและสะดวกในการฝังลูกนิมิต และวิเคราะห์ถึงปรัชญาคติและศาสนคติในเรื่องการฝังลูกนิมิต 4.13 ประเพณีการทำบุญตรุษไทย พิธีสัสมัจฉรินท์ และวิเคราะห์ถึงปรัชญาคติและศาสนคติในเรื่องการทำบุญตรุษไทย 4.14 ประเพณีสารทและวิเคราะห์ถึงปรัชญาคติและศาสนคติในเรื่องประเพณีสารท 4.15 ประเพณีวันขึ้นปีใหม่ การทำบุญในวันขึ้นปีใหม่ และวิเคราะห์ปรัชญาคติและศาสนคติในเรื่องประเพณีวันขึ้นปีใหม่ 4.16 ประเพณีสงกรานต์ การสงน้ำพระพุทธรูป การทำบุญตักบาตร การรดน้ำ การดำหัว และวิเคราะห์ถึงปรัชญาคติและศาสนคติในเรื่องประเพณีสงกรานต์ 4.17 ประเพณีลอยกระทง และวิเคราะห์ถึงปรัชญาคติและศาสนคติในเรื่องประเพณีลอยกระทง 4.18 ประเพณีชักพระ และวิเคราะห์ถึงปรัชญาคติและศาสนคติในเรื่องประเพณีชักพระ

พงษ์ศิริ ยอดสา และคณะ (2565) ศึกษาวิจัยเรื่อง “จาคูรงคสันนิบาต (1): ที่มาของพุทธประเพณีมาฆบูชาในสังคมไทย” พบว่า การพระราชกุศลมาฆบูชาตามที่มาในพระราชนิพนธ์พระราชพิธีสิบสองเดือนเป็นการปฏิบัติตามแบบโบราณบัณฑิต มีความเป็นไปได้ว่าจะเป็นพระอรหันตเถรจารย์ชาวอินเดียและศรีลังกา เนื่องจากมีแบบของโบราณบัณฑิตดังกล่าวให้ข้อมูลที่ตรงกับคัมภีร์อรหันตเถร มัชฌิมนิคาย ทีฆนขสูตร และจุดนี้เองนำไปสู่การเผยแพร่องค์ความรู้เรื่องจาคูรงคสันนิบาต นอกจากนั้น ยังพบข้อมูลเรื่องจาคูรงคสันนิบาตเพิ่มเติมในคัมภีร์อรหันตเถร ทีฆนิกาย มหาปทานสูตรอีกแห่งหนึ่ง เมื่อศึกษาข้อความจากคัมภีร์อรหันตเถรทั้งสองพบว่า มีความสอดคล้องกันทั้งเหตุการณ์และบริบทรอบข้าง เพียงแต่รายละเอียดของจาคูรงคสันนิบาต มี

ความแตกต่างกันเล็กน้อย ซึ่งความสอดคล้องกันของอรรถกถาทั้งสองนี้สามารถนำไปสู่การศึกษาข้อมูลใน คัมภีร์ชั้นพระไตรปิฎกได้ แม้ว่าในคัมภีร์มัชฌิมนิกาย ทีฆนขสูตร จะไม่ปรากฏเรื่องราวที่แสดงให้เห็นถึงองค์จา ตรงคสันนิบาตก็ตาม แต่ก็ยังมีคัมภีร์ทีฆนิกาย มหาปทานสูตร อีกหนึ่งคัมภีร์ที่อาจเป็นกุญแจไขคำตอบเรื่อง เหตุการณ์จาตรงคสันนิบาตในคัมภีร์ชั้นพระไตรปิฎกก็เป็นได้

3. บทวิจารณ์ : คุณค่าของหนังสือ

ในหนังสือเล่มนี้ ผู้วิจารณ์ได้ทราบถึงคุณค่าของหนังสือในจุดเด่นที่ควรแก่การสนับสนุน และส่วน ที่เป็นจุดด้อยอันควรแก่การนำไปแก้ไข ดังนี้

1. จุดเด่นของหนังสือ

หนังสือ “ประเพณีและพิธีกรรมพระพุทธศาสนา” เป็นหนังสือที่มีคุณค่าต่อการอ่านและเพิ่มพูน องค์ความรู้และความศรัทธาทางพระพุทธศาสนา โดยเรียบเรียงขึ้นมาจากเนื้อหาหลายแหล่ง แล้วนำมา ประติดปะต่ออธิบายพรรณนาให้อ่านง่ายมากขึ้น แต่ละบทสอดคล้องเนื้อหา ให้เกิดความเข้าใจและเกิดจินต ภาพในขณะที่อ่านทำความเข้าใจ ซึ่งสามารถสรุปจุดเด่น 3 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านรูปแบบการเขียน เป็นการเขียนอาศัยการรวบรวมข้อมูลทางการศึกษาเพื่อสร้าง

ความน่าเชื่อถือ ภาษาที่เรียบเรียงนั้นเข้าใจได้ง่ายและชัดเจน มีความเชื่อมโยงทางด้านเนื้อหาและเหตุผล โดย มีการเสนอว่าอะไรคือปัญหาที่แท้จริง แนวทางที่ชัดเจน ผู้เขียนได้อาศัยข้อมูลในอดีตเพื่อศึกษาวิเคราะห์ เปรียบเทียบ วิพากษ์ เพื่อสร้างแนวทางในการสอบทอตประเพณีและพิธีกรรมทางศาสนาพุทธและศาสนา พราหมณ์

1.2 ด้านเนื้อหาและภาษา หนังสือฉบับนี้ มีการวางลำดับเนื้อหาจากง่ายไปหายาก อธิบาย

พรรณนาเพิ่มเติม เพื่อแสดงให้เห็นความเชื่อมโยงเกี่ยวเนื่องกัน ทว่าบางบทมีการอ้างแหล่งที่มา ช่วยให้ผู้อ่าน สามารถสืบค้นต่อในรายละเอียดของงานเขียนชิ้นนั้นได้ง่ายมากขึ้น ภาษามีการเพิ่มเติมข้อความที่ขาดหายให้ สมบูรณ์ เพื่อให้ผู้คนทุกระดับสามารถเข้าถึงเนื้อหาได้อย่างเท่าเทียม สามารถอ่านทำความเข้าใจด้วยภาษา สำนวนที่ง่ายขึ้น และอธิบายคำศัพท์ภาษาบาลีเพิ่มเติม และเน้นอักษรสีดำหาตรงจุดที่เป็นข้อความสำคัญ ซึ่งง่ายต่อการจดจำเหตุการณ์สำคัญ และสะดวกรวดเร็วต่อการสืบค้น

1.3 ด้านรูปเล่ม หนังสือมีขนาดเล็ก พกพาสะดวก และด้วยข้อมูลเนื้อหาที่มีกระชับ และ

การจัดหมวดหมู่เนื้อหาสารบัญเป็นระบบระเบียบ ชื่อหัวข้อเนื้อหาในสารบัญมีความกระชับ ด้านประเพณีและ พิธีกรรมทางศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์

2. จุดควรพัฒนาและข้อเสนอแนะ

ในหนังสือเล่มนี้ ผู้วิจารณ์เห็นว่า “จุดควรพัฒนาและข้อเสนอแนะ” ที่ควรแก่การแก้ไขหลาย ประการ โดยจะแบ่งเป็น 3 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านเนื้อหา นอกจากเนื้อหาหลัก การนำเสนอเนื้อหาทรงมากล่าว เพื่ออธิบายความ สมเหตุสมผลของประเพณีและพิธีกรรมทางศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์ ทั้งนี้ผู้อ่านทุกระดับควร พิจารณาทำความเข้าใจอย่างมีสติรอบด้าน และมีความเชื่อศรัทธาอย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตามหนังสือเล่มนี้ เรียบเรียงขึ้นมา ก่อให้ข้อมูลข้อค้นพบบางส่วนไม่สอดคล้องสภาพสังคมในปัจจุบัน ผู้อ่านควรศึกษาข้อมูล เพิ่มเติมและเปรียบเทียบกับข้อมูลในปัจจุบันด้วยตนเอง

2.2 ด้านหน้าปก ตัวหนังสือ การออกแบบปกดูไม่น่าสนใจ ตัวอักษรมีขนาดเล็ก ทำให้มี ผลเสียต่อผู้ที่สายตาไม่ดี ส่วนรูปแบบเนื้อหา ควรจะมีความสอดคล้องกันมากกว่านี้ ไม่วางเนื้อหาแบบร่ายยาว ไปโดยไม่สอดคล้องกัน ทำให้ผู้อ่านเกิดสับสนในเนื้อหาสาระที่อ่าน

2.3 ด้านลีลาและสำนวนการเขียน ในส่วนของลีลาการเขียน แม้ว่าจะเขียนหนังสือเล่มนี้ ด้วยข้อมูลที่ไม่เป็นทางวิชาการ และมีเนื้อหาที่มากจนเกินไป ไม่เหมาะแก่ผู้ที่สนใจจะศึกษา ควรจะใช้สำนวน ให้กระชับมากกว่านี้ และที่สำคัญคือ เนื้อหาบางส่วนอธิบายความมากจนเกินไป ขาดแก่นสารของเนื้อหา สาระสำคัญ อาจทำให้ผู้ที่สนใจศึกษาเกิดความเบื่อหน่ายได้

4. สรุป

บ่อเกิดพิธีกรรมและประเพณีไทยกล่าวถึง พิธีกรรมและประเพณี จกรรมที่สืบทอดกันมาช้านาน บ่อ เกิดพิธีกรรมและประเพณีไทย คนไทยมีเอกลักษณ์ของตนที่ชัดเจนของชาติตน โดยแบ่งออกได้ 2 ประเภท คือ พิธีกรรมและประเพณีทางพระศาสนา และขนบธรรมเนียมประเพณี มีคุณค่าทำให้พุทธศาสนิกชนได้มีโอกาส สร้างบุญกุศล มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกัน มีจิตใจเข้มแข็ง และได้ปฏิบัติตามความเชื่อของสังคม เกิดจาก แนวคิดของคนส่วนใหญ่ในสังคมยึดถือ พิธีกรรมและประเพณีในราชสำนักกล่าวถึง พระราชพิธีแรกนาขวัญ วันปิยมหาราช วันฉัตรมงคล วันมาฆบูชา สงกรานต์ วิสาขบูชา การทรงตั้งเปรียญ วันอาสาฬหบูชา เทศกาล เข้าพรรษา พระกฐินพระราชทาน พิธีกรรมและประเพณีเกี่ยวกับชีวิตกล่าวถึง พิธีโกนจุก สังสการ 12 อย่าง พิธีบรรพชา พิธีมงคลสมรส พิธีรับขวัญ การตั้งชื่อเด็ก พิธีปลุกเรื้อน พิธีตั้งศาลพระภูมิ พิธีกวาดข้าวทิพย์ พิธี วางศิลาฤกษ์ พิธีทำบุญอายุ ถวายภัตตาหารพระภิกษุสงฆ์ การทำบุญในงานมงคล การทำบุญในงานอวมงคล และพิธีกรรมและประเพณีเกี่ยวกับเทศกาลและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนากล่าวถึง พิธีวันมาฆบูชา พิธีวัน อัฐมีบูชา พิธีวันวิสาขบูชา พิธีวันอาสาฬหบูชา พิธีวันเข้าพรรษา พิธีหล่อเทียนพรรษา พิธีออกพรรษา พิธี ทอดผ้าป่า ประเพณีการเทศน์มหาชาติ ประเพณีการฝังลูกนิมิต ประเพณีการทำบุญตุงไทย ประเพณีสารท ประเพณีวันขึ้นปีใหม่ ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง และประเพณีชักพระ

เอกสารอ้างอิง

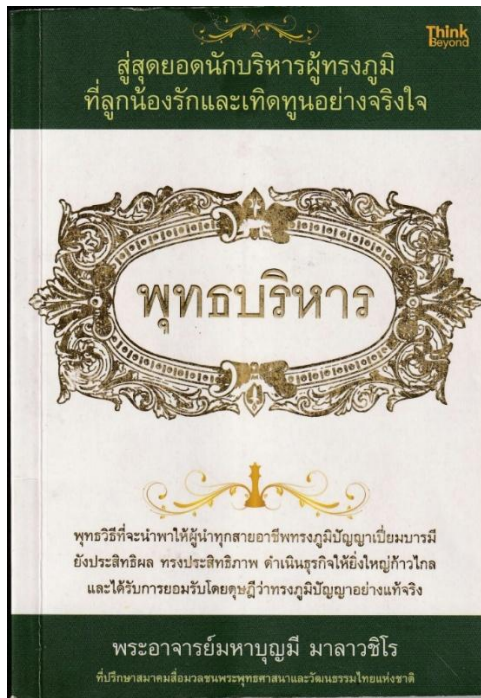
- กรมศิลปากร. (2565). *พระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ: การเปลี่ยนผ่านจากอดีตสู่ปัจจุบัน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์.
- บุญมี แทนแก้ว. (2547). *ประเพณีและพิธีกรรมพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- ปารีชาติ ลาจันนนท์, และคณะ. (2567). การแสดงในพิธีกรรมภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่สะท้อนบริบททางสังคม กรณีศึกษาพิธีกรรมแห่นางแมวบ้านนางั่ว ตำบลนางั่ว อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์. *วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 21(2), พฤษภาคม-สิงหาคม.
- พงษ์ศิริ ยอดสา, และคณะ. (2565). จาตุรงคสันนิบาต (1): ที่มาของพุทธประเพณีมาฆบูชาในสังคมไทย. *วารสารธรรมธारा*, 8(2), กรกฎาคม-ธันวาคม.
- สุปราณี สีนวลน้อย. (2552). *ประเพณีและความเชื่อในการเลี้ยงเด็กช่วงขวบปีแรกของชาวมอญชุมชนหมู่บ้านบางกระดี เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช)*.

บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

พุทธบริหาร

Buddhist Administration

ผู้เขียน: พระมหาบุญมี มาลาวชิโร

พระครูปริยัติกิจธำรง¹, ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม²

^{1,2}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์, สุรินทร์, ประเทศไทย

¹Phakhrupariyatkitdhamrong¹, Thanarat Sa-ard-iam²

^{1,2}Mahachulalongkomrajavidyalaya University, Surin Campus, Surin, Thailand

✉: Somvagram@gmail.com

(Corresponding Email)

Received: 12 March 2024; Revised: 08 April 2025; Accepted: 18 April 2025

© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

หนังสือเรื่อง “พุทธบริหาร” มีเนื้อหาสาระ ดังนี้ 1) การบริหารมีมานานตั้งแต่มนุษย์เริ่มมาอยู่รวมกัน การบริหารที่ดีที่สุด คือ “การบริหารแบบพุทธ” พระพุทธเจ้าได้บัญญัติข้อปฏิบัติ ที่เรียกว่า “ศีล” หรือ “พระวินัย” ในการบริหารจัดการคณะสงฆ์ ได้แก่ อัตตาทิปไตย โลกาทิปไตย และธัมมาธิปไตย 2) องค์ประกอบของการบริหารแนวพุทธ ได้แก่ การบริหารตนเอง การบริหารคน การบริหารงาน การบริหารทรัพย์สิน และการ

บริหารเวลา 3) คุณลักษณะของนักบริหารตามแนวพุทธนั้น ต้องมีหลักพรหมวิหารธรรม (ธรรมสำหรับผู้ใหญ่) ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เป็นผู้มีความเมตตา ฉลาด และถึงพร้อมด้วยที่พึ่งอาศัย 4) พุทธวิธีในการวางแผนงานอย่างละเอียด จากองค์ประกอบ 5W1H คือ ใคร อะไร ที่ไหน เมื่อไร ทำไม และอย่างไร ในเชิงพุทธเรียกว่า “พุทธกิจประจำวัน” พุทธกิจที่พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญเป็นประจำในแต่ละวัน 5) พุทธธรรมสำหรับนักบริหารผู้ทรงปัญญา ได้แก่ พรหมวิหาร สังคหวัตถุ สัมปยุตธรรม ทิศ มิตรแท้ ทศพิธราชธรรม ราชสังคหวัตถุ จักรวรรดิวัตร และลิจฉวีปริหานิยธรรม เป็นต้น 6) พุทธธรรมในการครองใจเพื่อนร่วมงานที่พระพุทธเจ้าทรงตรัส เรียกว่า “สังคหวัตถุ” ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อัถลจริยา และสมานัตตตา 7) การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารและผู้ใต้บังคับบัญชา ได้แก่ ผู้บริหารพึงบำรุงผู้ใต้บังคับบัญชาและคนงาน และผู้ใต้บังคับบัญชาหรือพนักงานควรอนุเคราะห์นายหรือผู้บริหาร 8) พุทธวิธีในการวินิจฉัยสั่งการที่ทรงประสิทธิภาพสูงสุด คือ ส่วนที่เป็นข้อเท็จจริง (Fact) และ ส่วนที่เป็นค่านิยม (Value) มาประกอบกับหลักสัมปยุตธรรม 9) พุทธวิธีในการบริหารความเสี่ยงที่พระพุทธเจ้าทรงสอนให้นำมาใช้ในการบริหารองค์กร เรียกว่า “อปริหานิยธรรม” ได้แก่ หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ พร้อมเพรียงกันประชุม ไม่ถืออำเภอใจ ท่านเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่ เคารพนับถือท่านเหล่านั้น ไม่ลู่อ่านาจัดฉินหา ไม่หลบหลู่ดูหมิ่นกัน และกำหนดมาตรการคุ้มครอง 10) พุทธวิธีในการจัดการความรู้อย่างชาญฉลาดของพระพุทธเจ้า เริ่มตั้งแต่การกำหนดให้พระสาวก ออกไปประกาศพระพุทธศาสนา 11) พุทธวิธีบริหารกับวิธีนสานเข้ากับการจัดการสมัยใหม่ เรียกว่า “หลักการ 4M” ได้แก่ Money (เงิน) Management (การจัดการ) Manpower (แรงงาน) และ Machinery (เครื่องจักร) และ 12) พุทธวิธีการสร้างองค์กรให้ยั่งยืน จัดเป็นองค์ประกอบใน “อริยมรรค” มีความสำคัญในการพัฒนาความประพฤติทางกาย วาจา ของคนเราให้บริสุทธิ์

คำสำคัญ: พุทธบริหาร, นักบริหารตามแนวพุทธ

Abstract

The book “Buddhist Administration” contains the following contents: 1) Administration has been around since humans first started living together. The best administration is “Buddhist Administration”. The Buddha has established practices called “Sila” or “Vinaya”. In the management of the Sangha, there are three types: self-governance, world-government and Dhamma-governance. 2) Elements of Buddhist administration include self-governance, people management, work management, property management and time management. 3) The characteristics of a Buddhist administrator must have the principles of the Brahmavihāra (the principles for adults), namely, loving-kindness, compassion, sympathetic joy, and equanimity. They must be discerning, intelligent, and have a place to rely on. 4) Buddhist method of planning work decisively from the 5W1H elements: who, what, where, when, why and how. In Buddhist terms, it is called "Daily Buddhist Activities", Buddhist activities that the Lord Buddha performed regularly each day. 5) Buddhism for wise administrators includes the Brahmavihāra, Saṅgahavatthu, Sappurisadhamma, Direction, True Friend, Ten Royal Virtues, Rajasanghavatthu, Imperial Conduct, and Licchavi Parihaniya Dhamma, etc. 6) The Buddhist principles for winning the hearts of colleagues that the Buddha taught are called "Saṅgahavatthu", which include giving, loving speech, helpfulness, and

unity. 7) Creating relationships between executives and subordinates: Executives should nurture subordinates and workers, and subordinates or employees should be considerate of their bosses or executives. 8) The most effective Buddhist method of judgment is the combination of facts and values, along with the principles of good people. 9) The Buddhist method of risk management that the Lord Buddha taught to be used in the management of an organization is called “Aparihāniyadhamma”, which includes meeting regularly, meeting together in unison, and not being arbitrary. Those who are adults, respect them, do not abuse their power, do not insult or despise each other, and set up protective measures. 10) The Buddha's clever method of managing knowledge began with the command for his disciples to go out and proclaim Buddhism. 11) Buddhist management method and the method of integration with modern management is called “4M principle” which includes Money, Management, Manpower and Machinery. And 12) Buddhist methods for creating sustainable organizations are considered components of the “Noble Path” and are important in developing the physical and verbal behavior of people to be pure.

Keywords: Buddhist administration, Buddhist administrators

1. บทนำ

หนังสือเรื่อง “พุทธบริหาร” (ผู้สวดมนต์นักบริหารผู้ทรงภูมิที่ลูกน้องรัก และเทิดทูนอย่างจริงใจ) เขียนโดย พระมหาบุญมี มาลาวชิโร พิมพ์เมื่อปี 2553 จำนวนหน้า ความหนา 176 หน้า 12 บท เป็นหนังสือที่นำหลักการบริหารแบบพุทธ มาประยุกต์ใช้กับการบริหารสมัยใหม่ เพื่อให้ผู้บริหารและพนักงานมีความสุขกับการทำงาน มีความรู้ มีความเบิกบาน โดยผู้บริหารจะต้องเป็นผู้ที่มีสติปัญญา เป็นบัณฑิต ไม่บริหารงานด้วยกิเลสตัณหา ไม่กระทำการสิ่งใด ๆ ด้วยความอยากที่มากจนเกินไป รู้จักความพอดี เอาสติปัญญามาเป็นประธาน และดำเนินธุรกิจด้วยความไม่เห็นแก่ตัว การจะทำให้การบริหารงานแบบพุทธสำเร็จขึ้นมาได้นั้น จะต้องได้รับความร่วมมือจากพนักงานทุกคน และทุกคนในองค์กรจะต้องมีอุดมคติร่วมกัน ไม่ว่าจะป็นนายจ้าง ผู้จัดการ หัวหน้า และลูกน้อง เพื่อจะได้ทำงานเป็นเอกภาพเกิดความสันติสุขอย่างแท้จริง

แรงบันดาลใจของผู้วิจารณ์ในการเลือกหนังสือเล่มนี้มาวิจารณ์ คือ เป็นหนังสือที่ช่วยให้ผู้บริหารสมัยใหม่ รู้วิธีที่จะนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ในการบริหารองค์กรของตน ซึ่งการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้นี้ นอกจากจะช่วยให้การบริหารองค์กรดำเนินไปสู่ความสำเร็จได้อย่างราบรื่นแล้ว ก็ยังช่วยให้ผู้บริหารและพนักงานในองค์กรมีความสุขกับการทำงานด้วย นักบริหารที่ได้อ่านหนังสือเล่มนี้ จะได้พบกับการบริหารแบบใหม่ ที่นำเอาการบริหารแบบพุทธและการบริหารสมัยใหม่ มาประยุกต์เข้าด้วยกันได้อย่างลงตัว การนำหลักการบริหารนี้ไปใช้ จึงสามารถทำให้องค์กรประสบความสำเร็จและดำรงอยู่อย่างยั่งยืนได้

ภาพรวมของหนังสือเล่มนี้ เป็นหนังสือที่เกี่ยวกับ “หลักการบริหารเชิงพุทธ” โดยแบ่งเนื้อหาเป็น 12 บท คือ บทที่ 1 วิธีการบริหารแบบพุทธ บทที่ 2 องค์ประกอบของการบริหารแนวพุทธ บทที่ 3 คุณลักษณะของนักบริหาร ผู้ทรงประสิทธิผลยิ่งตามแนวพุทธ บทที่ 4 พุทธวิธีในการวางแผนงานอย่างเฉียบขาด บทที่ 5 พุทธธรรมสำหรับนักบริหารผู้ทรงปัญญา บทที่ 6 พุทธธรรมในการครองใจเพื่อนร่วมงาน บทที่ 7 วิธีสร้าง

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารและผู้ใต้บังคับบัญชา บทที่ 8 พุทธวิธีในการวินิจฉัยสั่งการที่ทรงประสิทธิผลสูงสุด บทที่ 9 พุทธวิธีในการบริหารความเสี่ยง บทที่ 10 พุทธวิธีในการจัดการความรู้อย่างชาญฉลาด บทที่ 11 พุทธวิธีบริหารกับวิธีผสมผสานเข้ากับการจัดการสมัยใหม่ และบทที่ 12 พุทธวิธีการสร้างองค์กรให้ยั่งยืน

2.เนื้อหา

สาระสำคัญของเนื้อหาที่พบในหนังสือเล่มนี้ แบ่งตามเนื้อหาสาระรายบทเป็นส่วน ๆ ซึ่งแยกออกเป็น 12 บท ดังนี้

บทที่ 1 วิธีการบริหารแบบพุทธ

การบริหารมีมานานตั้งแต่มนุษย์เริ่มมาอยู่รวมกัน เรียกว่า “สังคม” การบริหารมีหลายวิธี วิธีหนึ่งที่ดีที่สุด คือ “การบริหารแบบพุทธ” ซึ่งทำให้ผู้บริหารและผู้ใต้บังคับบัญชามีความสุข จากแนวคิดของ ฮาลอร์ด ดีคูลย์ (Harold D.Koontz) เออเนสดี เดลล์ (Ernest Dale) นิวต์แมน และซัมเมอร์ (Newman and Summer) พอจะสรุปเป็นองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ เป้าหมาย (Goal) ปัจจัยการบริหาร (Factor of Management) และลักษณะการบริหาร (Management Style) พระพุทธเจ้าได้บัญญัติข้อปฏิบัติ ที่เรียกว่า “ศีล” หรือ “พระวินัย” เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการบริหารจัดการคณะสงฆ์ ซึ่งถือได้ว่าเป็น “การบริหารเชิงพุทธ” ที่มีมานานกว่า 2600 ปีมาแล้ว ยกตัวอย่างเช่น หลักอธิปไตย หมายถึง ความเป็นใหญ่ ภาวะที่ถือเอาเป็นใหญ่ มี 3 ประการ ได้แก่ อัตตาธิปไตย คือ ความมีตนเป็นใหญ่ ถือตนเป็นใหญ่ กระทำการด้วยปรารถนเป็นประมาณ โลกาธิปไตย คือ ความมีโลกเป็นใหญ่ ถือโลกเป็นใหญ่ กระทำการด้วยปรารถนาของโลกเป็นประมาณ และธัมมาธิปไตย คือ ความมีธรรมเป็นใหญ่ ถือธรรมเป็นใหญ่ กระทำการด้วยปรารถนาความถูกต้อง เป็นจริง สมควรตามธรรม เป็นประมาณ (ที่.ปา. (ไทย) 11/228/231) สอดคล้องกับ **อรุณลักษณ์ วรित्रพันธู์ (2565)** ศึกษางานวิจัยเรื่อง “การบริหารเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7” พบว่า การบริหารเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 โดยรวมอยู่ที่ระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคคลด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ด้านทั่วไปด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 และอยู่ในระดับมาก 2 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการด้วยหลักอิทธิบาท 4

บทที่ 2 องค์ประกอบของการบริหารแนวพุทธ

องค์ประกอบของการบริหารแนวพุทธ แบ่งออกเป็น 5 ประการ ได้แก่ 1) การบริหารตนเอง คือ การบริหาร “ใจ” ของตนเองให้อยู่ในความดีเสมอ นับว่าเป็นบุคคลที่ประเสริฐ มีความสุข 2) การบริหารคน คือ

การใช้เทคนิควิธีในการสร้างความรู้สึกรู้ว่าเป็นเจ้าขององค์กร มีความรับผิดชอบร่วมกัน พัฒนาจิตใจ ทิฐิฐิให้
เสมอกัน ความประพฤติ (ศีล) ความเคารพซึ่งกันและกัน 3) การบริหารงาน คือ การถือหลักความสามารถเป็น
เกณฑ์ สร้างขวัญกำลังใจให้กับผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และมีผลงานเด่น (เอตทัคคะ) หมั่นประชุมกัน
เนื่องนิตย์ 4) การบริหารทรัพย์สิน คือ การเก็บรักษาทรัพย์และการใช้จ่ายทรัพย์ ซึ่งใน “คัมภีร์อังคุตตรนิกาย
อัฐฐินิบาต” กล่าวไว้ว่า “อารักขสัมปทา” หมายถึง ความถึงพร้อมด้วยการรักษา ใน “สังคาลกสูตร ทีฆนิกาย
ปาฎิกวรรค” กล่าวไว้ว่า “ควรแบ่งทรัพย์ เป็น 4 ส่วน” ได้แก่ ใช้จ่ายเลี้ยงตนและครอบครัว ใช้เป็นทุน
ประกอบกิจการอาชีพ และเก็บไว้เป็นหลักประกันชีวิต และ 5) การบริหารเวลา คือ การใช้เวลาให้เกิด
ประโยชน์ ใช้ปัญญาพิจารณา และไม่ถือฤกษ์ยาม สอดคล้องกับ **วรเชษฐ์ โทอิน และคณะ (2566)** ศึกษา
งานวิจัยเรื่อง “อารักขสัมปทาเพื่อการดำรงอยู่และส่งเสริมพัฒนาประเพณีของชุมชนภาคอีสานตอนล่าง”
พบว่า การส่งเสริมและการสร้างความร่วมมือจากชุมชน สถานศึกษา หน่วยงานภาครัฐ และสถาบันทาง
ศาสนา เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการสืบสานประเพณีอันดีงาม การสร้างสื่อนวัตกรรมเกี่ยวกับประเพณีบุญบั้ง
ไฟควรให้ความสำคัญใน 3 ด้าน คือ การบูรณาการประวัติประเพณีบุญบั้งไฟให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบันใน
สื่อออนไลน์อย่างลงตัว เนื้อหาในสื่อออนไลน์ควรมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เชื่อมโยงประชาคม
อาเซียน และควรมีการกล่าวถึงประวัติของประเพณีบุญบั้งไฟในสื่อออนไลน์ที่เข้าถึงและเข้าใจได้ง่าย

บทที่ 3 คุณลักษณะของนักบริหาร ผู้ทรงประสิทธิภาพยิ่งตามแนวพุทธ

คุณลักษณะของนักบริหารตามแนวพุทธนั้น ผู้บริหารจะต้องมี “หลักพรหมวิหารธรรม” หมายถึง
ธรรมสำหรับผู้ใหญ่ มี 4 ประการ ได้แก่ เมตตา คือ ความรักใคร่ปรารถนาดีอยากให้เขามีความสุข มีจิตอันแผ่
ไมตรีและคิดทำประโยชน์ทั่วหน้า กรุณา คือ ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ ใฝ่ใจในอันจะปลดเปลื้องบำบัด
ความทุกข์ยากเดือดร้อน มุทิตา คือ ความยินดี ในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข มีจิตมองใสบันเทิง ประกอบด้วยอาการ
แจ่มชื่นเบิกบานอยู่เสมอ และอุเบกขา คือ ความวางใจเป็นกลาง อันจะให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็น
ด้วยปัญญา คือมีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรมดุจดาด่าง ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง นอกจากที่กล่าวมาแล้ว ใน “พุทธ
ปาปณิกสูตร” ได้กล่าวถึง ความเป็นใหญ่ ความไพบลูย์ในโภคทรัพย์ ต้องมีคุณสมบัติ 3 ประการ ได้แก่ เป็นผู้
มีดวงตา คือ มีปัญญามองเห็นการณ์ไกล มีวิสัยทัศน์ไกล ฉลาด คือ มีความฉลาดในการเลือกซื้อสินค้า ขาย
สินค้า และถึงพร้อมด้วยที่พึ่งอาศัย คือ สามารถขอความร่วมมือจากบุคคลอื่นได้ เป็นที่ยอมรับ บุคคลทั่วไป
เคารพนับถือ สอดคล้องกับ **พระณรงค์ วุฑฒิเมธี (สังขวิจิตร) (2556)** ศึกษางานวิจัยเรื่อง “การบริหาร
จัดการตามหลักพุทธปาปณิกสูตรของ บริษัท เอ็นอีซี อินฟอนเทียร์ (ไทย) จำกัด” พบว่า ผู้บริหารและ
บุคลากรทุกระดับ ต้องตระหนักและให้ความสำคัญต่อหลักการของพุทธปาปณิกสูตร ซึ่งประกอบไปด้วย 3
ด้าน คือ 1) ด้านจักขุมา (วิสัยทัศน์) การมองการณ์ไกล 2) ด้านวิรูโร (การจัดการ) การจัดการธุระได้ดีมีความ
เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน 3) ด้านนิสสยสมปนโน การมีมนุษยสัมพันธ์ดี ทั้งนี้เพื่อให้การบริหารจัดการประสบ

ความสำเร็จทั้งคนและงาน สามารถยืนหยัดอยู่ท่ามกลางยุคโลกาภิวัตน์อย่างไม่สูญเสียคุณค่าของความเป็นมนุษย์ พร้อมเติบโตไปกับโลกทุนนิยมอย่างเข้มแข็ง

บทที่ 4 พุทธวิธีในการวางแผนงานอย่างเรียบง่าย

การวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบัน การคาดการณ์ล่วงหน้า วางแผนอย่างเป็นระบบ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ โดยวิเคราะห์จากองค์ประกอบ 5W1H หมายถึง วิธีการแก้ปัญหาและการตั้งคำถามที่ครอบคลุมทุกองค์ประกอบของปัญหา มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจแนวคิดจากมุมมองที่หลากหลาย ช่วยให้เข้าใจสถานการณ์และปัญหาได้ดี มี 6 ข้อ ได้แก่ 1) Who คือ ใครคือต้นเหตุของปัญหา ใครเป็นคนพูดหรือระบุปัญหา ใครได้รับผลกระทบจากปัญหา 2) What คือ อะไรจะเกิดขึ้นถ้าปัญหาไม่ได้รับการแก้ไข มีอะไรเกิดขึ้นบ้าง ผลที่กระทบคืออะไร 3) Where คือ ปัญหาเกิดขึ้นที่ไหน ปัญหาเกิดผลกระทบที่ไหน 4) When คือ ปัญหาเกิดขึ้นเมื่อไร เมื่อไรที่ปัญหาเริ่มเกิดขึ้น 5) Why คือ ทำไมปัญหาจึงเกิดขึ้น และ 6) How คือ คนที่อยู่กับปัญหารับมืออย่างไร และมีกระบวนการหรือวิธีการแก้ไขอย่างไร การวางแผนการทำงานของพระพุทธเจ้าเรียกว่า “พุทธกิจประจำวัน” หมายถึง พุทธกิจที่พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญเป็นประจำในแต่ละวัน ซึ่งพระองค์ได้วางแผนการทำงานในทุก ๆ วัน นับเป็นการวางแผนที่เยี่ยมยอดที่สุด มีอยู่ 5 ประการ ได้แก่ 1) ปุพฺพณฺเห ปิณฺฑปาตณฺจ คือ เวลาเช้าเสด็จบิณฑบาต 2) สายณฺเห ธมฺมเทศนํ คือ เวลาเย็นทรงแสดงธรรม 3) ปโทเส ภิกฺขุโອวาทํ คือ เวลาค่ำประทานโอวาทแก่เหล่าภิกษุ 4) อทฺถมฺรตฺเต เทวปณฺหนํ คือ เที่ยงคืนทรงตอบปัญหาเทวดา และ 5) ปจฺจุสฺเสว คเต กाले ภพฺพาภพฺเพ วิโลกนํ คือ จวนสว่าง ทรงตรวจพิจารณาสัตว์ที่สามารถและที่ยังไม่สามารถบรรลุธรรมอันควรจะเสด็จไปโปรดหรือไม่ หลักการวางแผนงานที่ดีควรมีลักษณะ ดังนี้ มีความคล่องตัว (Flexibility) มีความครอบคลุม (Comprehensiveness) ระยะเวลาแผน (Time Span) มีความคุ้มค่า (Cost Effectiveness) มีความชัดเจน (Celerity or Specify) เป็นรูปแบบตามพิธีการ (Formality) มีเหตุมีผล (Rationality) มีความสอดคล้อง (Relevance) มีลักษณะปกปิด (Confidentially) มีลักษณะเน้นอนาคต (Future) และ มีความต่อเนื่อง (Continuous Process) สอดคล้องกับ **พระประเสริฐศักดิ์ ธีรธมฺโม (เลาหะปาเลศ) (2561)** ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์พุทธกิจในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเมืองสาวัตถี” พบว่า พุทธกิจในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเมืองสาวัตถีนั้น กล่าวได้ว่า ประสบความสำเร็จอย่างยิ่ง อันเป็นผลมาจากการทรงงานในหลาย ๆ ด้าน เช่น การเผยแผ่ การบริหาร และการกำกับดูแลคณะสงฆ์ ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงบริหารจัดการด้านเวลาได้อย่างลงตัว โดยทรงบำเพ็ญพุทธกิจประจำวันเป็นงานหลัก และทรงงานด้านต่าง ๆ ควบคู่กันไป กล่าวคือ ทรงบริหารจัดการงานหลักและงานรองได้อย่างสอดประสานกันลงตัว ทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในเมืองสาวัตถีมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีพุทธบริษัท 4 บรรลุธรรมมากมาย จึงได้ชื่อว่าเป็น “เมืองแห่งพระอรหันต์” และสาวัตถีเป็น “เมืองศูนย์กลางของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา” ในสมัยนั้น

บทที่ 5 พุทธธรรมสำหรับนักบริหารผู้ทรงปัญญา

หลักคำสอนของพระพุทธศาสนา ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหาร ได้แก่

1) พรหมวิหาร หมายถึง เป็นหลักธรรมประจำใจเพื่อให้ตนดำรงชีวิตได้อย่างประเสริฐและบริสุทธิ์ เถกเช่นพรหม เป็นแนวธรรมปฏิบัติของผู้ที่ปกครอง และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ประกอบด้วยหลักปฏิบัติ มี 4 ประการ ได้แก่ เมตตา (ความรักใคร่) กรุณา (ความสงสาร) มุทิตา (ความยินดี) และอุเบกขา (ความวางใจเป็นกลาง)

2) สังคหวัตถุ หมายถึง ธรรมที่เป็นที่ตั้งแห่งการสงเคราะห์กัน ธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจกัน มี 4 ประการ ได้แก่ ทาน (การเสียสละ) ปิยวาจา (การพูดจาด้วยถ้อยคำไพเราะ) อตถจริยา (ช่วยเหลือกัน) และสมานัตตตา (การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ)

3) สปัจริยธรรม หมายถึง ธรรมของสัตบุรุษ ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ คุณสมบัติของคนดี ธรรมของผู้ดี มี 7 ประการ ได้แก่ ฌัมมัญญาตา (เป็นผู้รู้จักเหตุ) อตถัญญาตา (เป็นผู้รู้จักผล) อตตัญญาตา (เป็นผู้รู้จักตน) มัตตัญญาตา (เป็นผู้รู้จักประมาณ) กาลัญญาตา (เป็นผู้รู้จักกาล) ปริสสัญญาตา (เป็นผู้รู้จักบริษัท) และบุคคลัญญาตา (เป็นผู้รู้จักบุคคล)

และมีหลักธรรมอื่น ๆ เช่น ทิศ 6 มิตรแท้ ทศพิชชธรรม 10 ราชสังคหวัตถุ 4 จักรวรรดิวัตร 12 และลิจฉวีบริหารนิยธรรม 7 เป็นต้น สอดคล้องกับ **ณัฐวรรณ ฐิตาคม (2556)** ศึกษางานวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 42” พบว่า รูปแบบที่บุคลากรครูในสถานศึกษาต้องการให้ผู้บริหารมีพฤติกรรม ดังนี้ ด้านเมตตา คือ 1) มีการบริหารงานด้วยความซื่อสัตย์ โปร่งใส ตรวจสอบได้ 2) ผู้บริหารสร้างความพึงพอใจแก่บุคลากรและผู้รับบริการทางการศึกษา ด้านกรุณา คือ 1) มีความกล้าตัดสินใจในการปรับปรุงการบริหารงานให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสู่สภาพที่พึงปรารถนาในอนาคตร่วมกัน 2) มีการวางแผนการบริหารงานในอนาคตได้ สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ด้านมุทิตา คือ 1) ผู้บริหารมีความเอาใจใส่เกี่ยวกับปัญหาและมีความกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น 2) บริหารงานบุคลากรให้ได้รับความเป็นธรรมจากการปฏิบัติงานอย่างเท่าเทียมกัน ด้านอุเบกขา คือ 1) มีการบริหารการวางแผนด้วยความเที่ยงธรรมปราศจากอคติ และ 2) มีความเสมอภาคในการบริหารงานในสถานศึกษา

บทที่ 6 พุทธธรรมในการครองใจเพื่อนร่วมงาน

พระพุทธเจ้าทรงตรัสหลักธรรมในการสร้างมนุษยสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน เรียกว่า “สังคหวัตถุ” หมายถึง หลักการครองใจคน หลักยึดเหนี่ยวใจกันไว้ วิธีทำให้คนรัก ได้แก่ 1) ทาน คือ การให้ ประกอบไปด้วย อามิสทาน (การให้สิ่งของ) วิทยาทาน (การให้ความรู้) และอภัยทาน (การให้อภัย) 2) ปิยวาจา คือ การพูดจาด้วยถ้อยคำไพเราะอ่อนหวาน จริงใจ ไม่พูดหยาบคายก้าวร้าว พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ เหมาะกับกาลเทศะ พูดดีต่อกัน 3) อตถจริยา คือ ช่วยเหลือกัน และ 4) สมานัตตตา คือ การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ โดย

ประพจน์ดีตัวให้มีความเสมอต้นเสมอปลาย วางตัวดีต่อกัน สอดคล้องกับ **พระสุนทร ธมมธโร (บุญคง) (2560)** ศึกษางานวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในชุมชนวัดหนองสนม จังหวัดระยอง” พบว่า มีการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าชุมชนวัดหนองสนม มีการนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาใช้ในชุมชนวัดหนองสนม เป็นอย่างดีเมื่อแยกเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านทาน พบว่า อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าประชาชนในชุมชนวัดหนองสนม ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้เป็นอย่างดีด้านปิยวาจา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าประชาชนในชุมชนหนองสนมพูดจาด้วยถ้อยคำไพเราะเสมอ พูดให้กำลังใจเพื่อนบ้าน ไม่ตำหนิ ด้านอัตถจริยา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ประชาชนในชุมชนเป็นจิตอาสา สามารถช่วยเหลือชุมชนอื่น ๆ ได้ตลอดเวลา ความอนุเคราะห์แก่ผู้ยากไร้ ผู้ด้อยโอกาส เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และผู้พิการ แบ่งปันความรู้ให้แก่เยาวชนในชุมชน คอยช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อเขาเดือดร้อน และด้านสมานัตตตา พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าประชาชนในชุมชนวัดหนองสนม จังหวัดระยอง มีการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง มีความประพจน์เสมอต้นเสมอปลาย ประชาชนยึดถือความถูกต้องเป็นธรรมในการอยู่ร่วมกันในชุมชน ปฏิบัติกับทุกคนในชุมชนอย่างเท่าเทียมกัน

บทที่ 7 วิธีสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารและผู้ใต้บังคับบัญชา

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารและผู้ใต้บังคับบัญชา พระพุทธเจ้ากล่าวไว้ใน “สิงคาลกสูตร” หมายถึง พุทธวิธีปฏิบัติต่อบุคคลรอบตัว มี 2 ประการ ได้แก่ 1) ผู้บริหารพึงบำรุงผู้ใต้บังคับบัญชาและคนงาน คือ จัดการให้ตามกำลังความสามารถ ให้ค่าจ้างรางวัลสมควรแก่งาน จัดสวัสดิการดี ได้ของพิเศษมาก็แบ่งปันให้ และให้มีวันหยุดและพักผ่อนตามโอกาส 2) ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือพนักงานควรอนุเคราะห์นายหรือผู้บริหาร คือ เริ่มทำงานก่อน เลิกงานทีหลัง เอาแต่ของทีนายให้ ทำการงานให้เรียบร้อยและดียิ่งขึ้น นำความดีของนายไปเผยแพร่ (ที.ปา. 11/272/194) สอดคล้องกับ **ศศิณีภา ระสารักษ์ (2564)** ศึกษางานวิจัยเรื่อง “ศึกษาทิศเบื้องหน้าในสิงคาลกสูตร” พบว่า บทบาทหน้าที่ของทิศเบื้องหน้าในสิงคาลกสูตร ทิศเบื้องหน้าในสิงคาลกสูตร หรือ ปุรัตถิมทิศ (ทิศตะวันออก) ในพระสูตรนี้ หมายถึง “มารดา บิดา” ซึ่งหน้าที่ของทิศเบื้องหน้าที่พึงอนุเคราะห์ต่อบุตรธิดา มีอยู่ด้วยกัน 5 ประการ ดังนี้ 1) ห้ามไม่ให้ทำความชั่ว 2) ให้ตั้งอยู่ในความดี 3) ให้ศึกษาศิลปวิทยา 4) หากภรรยาสามี ที่สมควรให้ 5) มอบทรัพย์สมบัติให้ในเวลาอันสมควร และหน้าที่ที่บุตรธิดาควรปฏิบัติต่อบุตรธิดา มี 5 ประการ ดังนี้ 1) ท่านเลี้ยงเรามาเราจักเลี้ยงท่านตอบ 2) ช่วยทำกิจของท่าน 3) จักดำรงวงศ์ตระกูล 4) จักประพฤติตนให้เหมาะสมที่จะเป็นทายาท และ 5) เมื่อท่านล่วงลับไปแล้วทำบุญอุทิศให้ท่าน

บทที่ 8 พุทธวิธีในการวินิจฉัยสั่งการที่ทรงประสิทธิผลสูงสุด

การวินิจฉัย การสั่งการ และการแก้ปัญหา เป็นหน้าที่ของผู้บริหาร ในการตัดสินใจเพื่อประกอบการตัดสินใจ ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบ 2 ประการ คือ ส่วนที่เป็นข้อเท็จจริง (Fact) และ ส่วนที่เป็นค่านิยม (Value) มาประกอบกับ “หลักสัปปริสธรรม” มี 7 ประการ ได้แก่ 1) ธัมมัญญา คือ เป็นผู้รู้จักเหตุ 2) อัตถัญญา คือ เป็นผู้รู้จักผล 3) อตตัญญา คือ เป็นผู้รู้จักตน 4) มัตตัญญา คือ เป็นผู้รู้จักประมาณ 5) กาลัญญา คือ เป็นผู้รู้จักกาล 6) ปริสสัญญา คือ เป็นผู้รู้จักบริษัท และ 7) บุคคลัญญา คือ เป็นผู้รู้จักบุคคล สอดคล้องกับ พระครูโกสุมสมณวัตร (สังวาลย์ กุสุโม/เมตตาเยยา) (2560) ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาหลักสัปปริสธรรมที่ส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในตำบลศรีณรงค์ อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์” พบว่า แนวทางที่ส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านตามหลักสัปปริสธรรม ได้แก่ 1) ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ใช้หลักธัมมัญญา คือ ความรู้เหตุจะช่วยผู้ใหญ่และกรรมการหมู่บ้านเข้าใจปัญหา 2) ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ใช้หลักปริสสัญญา คือ ความรู้จักชุมชนและรู้จักที่ประชุม และ 3) ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ใช้หลักอัตถัญญา คือ ความรู้ผลในแง่ของการอนุรักษ์ธรรมชาติ

บทที่ 9 พุทธวิธีในการบริหารความเสี่ยง

หลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงสอนให้นำมาใช้ในการบริหารองค์กร ซึ่งสามารถช่วยลดความเสี่ยง ต่อความล้มเหลวขององค์กรได้ เพราะหลักธรรมนี้ เป็นธรรมที่ทำให้ไม่เสื่อม หากองค์กรใดนำไปปฏิบัติแล้ว ก็จะมีแต่ความเจริญ เรียกว่า “อปริหานิยธรรม” หมายถึง ธรรมอันไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียว มี 7 ข้อ ได้แก่ 1) หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ 2) พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจที่จะต้องทำ 3) ไม่ถืออำเภอใจ บัญญัติสิ่งที่ไม่ได้บัญญัติ ไม่ล้มล้างสิ่งที่บัญญัติไว้ 4) ท่านเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่ เคารพนับถือท่านเหล่านั้น เห็นถ้อยคำของท่านว่าเป็นสิ่งอันควรรับฟัง 5) ไม่ลู่อ่านาจตัณหา ความอยากที่เกิดขึ้น 6. ไม่หลบลพหูดูหมิ่นกัน และ 7) กำหนดมาตรการคุ้มครอง ให้ความอนุเคราะห์ตามสมควร (อง.สศตค. (ไทย) 23/21/21.) สอดคล้องกับ พระมหาต้วณฐวัฒน์ ธมฺมธีโร (ถาวาป) (2564) ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักอปริหานิยธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย” พบว่า แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักอปริหานิยธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย มี 8 ด้าน คือ 1) การกำหนดตารางการประชุมในแต่ละปีงบประมาณ 2) กฎเกณฑ์หรือหลักปฏิบัติในการเข้าประชุม ความพร้อมเพรียงกันในการประชุม 3) การออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ภายในโรงเรียน ยึดความถูกต้องและเป็นธรรม 4) การปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาที่ขอด้วยกฎหมาย 5) การเปิดโอกาสให้สตรีมีส่วนร่วมในการบริหาร โดยมีสัดส่วนเท่าเทียมชาย 6) โครงการหรือแนวทางในการส่งเสริมและรักษาวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น 7) การดูแลเอาใจใส่ต่อท่านผู้มาเยือนโรงเรียนเป็นอย่างดี และ 8) การ

พัฒนาการบริหารงานตามหลักอปริหานิยธรรม 7 โดยการฝึกอบรม ศึกษาดูงานการประชุมสัมมนา การประเมินผลงานที่ยุติธรรม มีสวัสดิการ และการสงเคราะห์แก่บุคลากร

บทที่ 10 พุทธวิธีในการจัดการความรู้อย่างชาญฉลาด

พระพุทธเจ้านับว่าเป็นยอดนักบริหาร และจัดการความรู้ของพระองค์ นับว่าได้ประสิทธิผลดีเยี่ยม หากพิจารณาจะเห็นได้ว่า “องค์กรพุทธ” เป็นองค์กรแห่งความรู้โดยตรง เพราะคำว่า “พุทธ” หมายถึง “รู้” อยู่แล้ว การดำเนินการทุกอย่างจึงเป็นไปเพื่อการเข้าถึงความรู้ และไม่ใช่แค่เป็นความรู้ธรรมดาเพียงอย่างเดียวเท่านั้น การจัดการเรียนรู้ของพระพุทธเจ้า เริ่มตั้งแต่การกำหนดให้พระสาวก 60 รูป ออกไปประกาศ พระพุทธศาสนา ให้ปฏิบัติตามรูปแบบ วิธีการ และจำนวนที่ทรงกำหนดไว้ ความว่า “จรธ ภิกขเว จาริกิ พุขชนหิตาย พุขชนสุขาย โลกานุกมปาย อตถาย หิตาย สุขาย เทวมนุสสานิ เทเสถ ภิกขเว ธมมิ อาทิกุลยานิ มชเณกกุลยานิ ปริโยสานกกุลยานิ...” แปลว่า “ภิกษุทั้งหลาย ขอเธอทั้งหลายจงเที่ยวจาริกไป เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์แก่กกุล และเพื่อความสุแก่ทวยเทพ และมนุษย์ทั้งหลาย เธอทั้งหลายอย่าได้ไปด้วยกัน 2 รูป โดยทางเดียวกัน เธอทั้งหลายจงแสดงธรรม อันงามในเบื้องต้น (ศีล) งามในท่ามกลาง (สมาธิ) และงามในที่สุด (ปัญญา) เถิด...” (วิ.มหา. (ไทย) 4/32/40) สอดคล้องกับ **พระครูสมุห์สายัน ยุติโก (จุลปาน) (2560)** ศึกษาวิจัยเรื่อง “การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในอำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร” พบว่า 1) พระธรรมทูตมีการบรรยายมากกว่าการนำปฏิบัติจริง 2) พระธรรมทูตขาดการจัดทำเสียงธรรมะตามสายในชุมชน 3) พระธรรมทูตขาดทักษะในการใช้สื่อเทคโนโลยี ประกอบการบรรยาย 4) พระธรรมทูตขาดการชี้แจงในการทำงาน และมอบหมายงานให้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง ส่วนข้อเสนอแนะ พบว่า 1) พระธรรมทูตควรกำหนดเนื้อหาสำหรับการบรรยาย เพื่อความเข้าใจได้โดยง่าย และสามารถนำเอาหลักธรรมไปปฏิบัติได้จริง 2) พระธรรมทูตควรมีการจัดทำธรรมเสียงตามสายในชุมชน 3) พระธรรมทูตควรมีฝึกทักษะในการใช้สื่อเทคโนโลยีประกอบการบรรยาย และ 4) พระธรรมทูตควรมีการชี้แจงให้รับทราบในการจัดกิจกรรมทุกครั้ง

บทที่ 11 พุทธวิธีบริหารกับวิธีสานเข้ากับการจัดการสมัยใหม่

ระบบการบริหารสมัยใหม่ เรียกว่า “หลักการ 4M” มีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ Money (เงิน) คือ เงินเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้องค์กรดำเนินกิจการได้ Management (การจัดการ) คือ การจัดการและผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการกำหนดและดำเนินกลยุทธ์ธุรกิจ Manpower (แรงงาน) แรงงานมีบทบาทสำคัญในการดำเนินกิจการ และ Machinery (เครื่องจักร) คือ เครื่องจักรและเทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพและความสามารถในการผลิต ตามหลักพระพุทธศาสนามีการบริหารจัดการกับศาสตร์สมัยใหม่ โดยใช้วิธีไม่เบียดเบียนผู้อื่น อยู่ร่วมกันอย่างสันติ มีเมตตาต่อกัน และรู้เท่าทันโลก สอดคล้องกับ **ทัศนีย์ สุขทวี และคณะ (2559)** ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ตามหลักการบริหาร

4M โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 จังหวัดนครพนม” พบว่า ระดับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของตำแหน่งบริหารและตำแหน่งสายการสอน มีระดับการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ตามหลักการบริหาร 4M โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 จังหวัดนครพนม ตามขนาดของโรงเรียน พบว่า ระดับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนขนาดกลาง มีระดับการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน

บทที่ 12 พุทธวิธีการสร้างองค์กรให้ยั่งยืน

“สัมมาอาชีวะ” จัดเป็นองค์ประกอบใน “อริยมรรคมีองค์ 8” มีความสำคัญในการพัฒนาความประพฤติทางกาย วาจา ของคนเราให้บริสุทธิ์ ปราศจากโทษอันเกิดจากการประกอบอาชีพ การที่คนในสังคมประกอบอาชีพในทางสุจริต ดำเนินธุรกิจโดยไม่เบียดเบียนสังคมและสภาพแวดล้อม ทำให้สังคมสงบสุขร่มเย็น ประเทศชาติมีความเจริญรุ่งเรือง อันเป็นผลให้องค์กรมีความยั่งยืนตลอดไป สอดคล้องกับ **พระรณชัย กิตติธราโณ (สังศรี) (2561)** ศึกษางานวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักใช้ อริยมรรคมีองค์ 8 ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย” พบว่า ประยุกต์ใช้หลักอริยมรรคมีองค์ 8 เพื่อแก้ปัญหาของการปฏิบัติหน้าที่การงาน ทั้ง 3 ประการ ดังกล่าว โดยเน้นการพัฒนาจิตใจของประชาชนให้เป็นสัมมาทิฐิ เพื่อให้เป็นหลักธรรมนำวิถีการกระทำทางจิตใจ (มโนกรรม) ให้เป็นสัมมาสังกัปปะ การกระทำทางวาจา (วจีกรรม) ให้เป็นสัมมาวาจา การกระทำทางกาย (กายกรรม) ให้เป็นสัมมากัมมันตะ โดยมีหลักธรรมที่เป็นกำลัง อันประกอบด้วย สัมมาวายามะ สัมมาสติ และสัมมาสมาธิ เป็นกำลังที่ก่อให้เกิดสัมมาทิฐิ เพื่อนำไปสู่การมีสัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา และสัมมากัมมันตะ ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่จำเป็นในการแก้ปัญหาของการปฏิบัติหน้าที่การงาน ทั้ง 3 ประการดังกล่าว เพื่อให้ตนเองปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นสัมมาอาชีวะ โดยพัฒนาองค์มรรคทั้ง 8 ประการ ไปพร้อม ๆ กันตามหลักมรรคสมังคี (มคฺคสมงฺคิ) รวมทั้งหลักธรรมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หลักอริยสัจ 4 หลักไตรสิกขา หลักอิทัปปัจจยตา ปฏิจจนุปบาท และหลักไตรลักษณ์ ประกอบกับหลักธรรมที่ส่งเสริมการปฏิบัติตามหลักอริยมรรคมีองค์ 8 ได้แก่ สติปัฏฐาน 4 สัมมัปปธาน 4 อิทธิบาท 4 อินทรีย์ 5 พละ 5 โพชฌงค์ 7 ธาตุ 4 ชั้น 5 อายตนะภายใน 6 และกฎแห่งกรรม

3. บทวิจารณ์: คุณค่าของหนังสือ

ในหนังสือเล่มนี้ ผู้วิจารณ์ได้ทราบถึงคุณค่าของหนังสือในจุดเด่นที่ควรแก่การสนับสนุน และส่วนที่เป็นจุดด้อยอันควรแก่การนำไปแก้ไข ดังนี้

1. จุดเด่นของหนังสือ

หนังสือ “พุทธบริหาร” เป็นหนังสือที่กล่าวถึง การนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้กับการบริหารในองค์กร เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้บังคับบัญชาและผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ซึ่งสามารถสรุปจุดเด่น 3 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านรูปแบบการเขียน เป็นรูปแบบที่เขียนเชิงพรรณนา ยกประเด็นหลักขึ้นมาแสดง แล้วอธิบาย ประเด็นรองให้กระจ่าง มีการยกตัวอย่างมาประกอบ การเขียนมีเนื้อหาครบด้านและลึกซึ้ง มีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และเรียบเรียงอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วยมโนทัศน์หลักที่เป็นแกนกลาง และมโนทัศน์ย่อยที่สัมพันธ์กัน มีความละเอียดลึกซึ้ง ใช้ภาษาที่เป็นมาตรฐานทางวิชาการ ให้ทัศนะของผู้เขียนที่สร้างเสริมปัญญา ความคิดและสร้างความแข็งแกร่ง

1.2 ด้านเนื้อหาและภาษา ใช้สำนวนที่เข้าใจง่าย ไม่เป็นภาษาราชการหรือภาษาวิชาการมากนัก แต่ยังคงเอกลักษณ์ของหลักการบริหารสากลอยู่ อีกทั้งได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาประกอบในการ อธิบายหลักการบริหาร ให้ผู้อ่านได้มองเห็นภาพชัดเจน มีการอ้างบุคคล (บุคคลาธิษฐาน) คือ ยกบุคคลเป็นที่ตั้ง ยกบุคคลขึ้นตั้ง ยกบุคคลขึ้นอ้าง และอ้างหลักธรรม (ธรรมาธิษฐาน) คือ ยกธรรมเป็นที่ตั้ง ยกธรรมขึ้น แสดง เพื่อให้เข้าถึงความเข้าใจในหลักธรรมมากยิ่งขึ้น

1.3 ด้านรูปเล่ม ปกหนังสือมีสีสันสวยงาม สะอาด เป็นสากล รูปเล่มโดยรวมมีขนาดเล็ก พกพา สะดวก ข้อมูลเนื้อหากระชับ การจัดหมวดหมู่เนื้อหาสารบัญเป็นระบบ ระเบียบ และกระชับ

2. จุดควรพัฒนาและข้อเสนอแนะ

ในหนังสือเล่มนี้ ผู้วิจารณ์เห็นว่า “จุดควรพัฒนาและข้อเสนอแนะ” ที่ควรแก่การแก้ไขหลาย ประการ โดยจะแบ่งเป็น 3 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านหน้าปก เนื้อหา เนื้อหาบางส่วนที่นำมาประกอบไม่มีความเกี่ยวข้องกับหลักการบริหารเชิง พุทธ และมากจนเกินไป ผู้วิจารณ์คาดว่าผู้เขียนมีเจตนาที่จะให้ผู้อ่าน ได้เข้าถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อย่างลึกซึ้ง อีกทั้งบางหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ยกขึ้นมาเขียนนั้น เป็นธรรมชั้นสูง ซึ่งหากเป็นผู้ที่ศึกษา หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาก็จะเข้าใจได้ไม่ยาก หากแต่เป็นผู้ที่ยังไม่มีภูมิรู้ภูมิธรรมแล้ว ย่อมที่จะเข้าใจ หลักธรรมชั้นสูงนั้นได้ยากแน่นอน

2.2 ด้านตัวหนังสือ ในส่วนที่ค้นแต่ละบทนั้น มีการใช้พินีสีเทาเข้ม ตัวหนังสือสีดำและสีน้ำตาล ทำให้มองไม่ชัด ดูไม่มีเสน่ห์ ไม่น่าสนใจในการอ่านหนังสือ อีกทั้ง ทำให้เกิดความสับสนในข้อความด้วย ในด้าน ท้ายเล่มมีการโปรโมทสินค้า ของสำนักพิมพ์ซึ่งมีจำนวนมากเกินไป ทำให้ขาดอรรถรสในการอ่านหนังสือ

2.3 ด้านลีลาและสำนวนการเขียน ใช้สำนวนกำกวมหลายแห่ง ใช้ข้อความที่เพ้อมากจนเกินไป การ แบ่งหัวข้อย่อยมากเกินไป ทำให้ผู้อ่านจับประเด็นสำคัญได้ลำบาก ควรจะกระชับเนื้อหาให้รัดกุม สั้น ได้ ใจความมากกว่านี้

4. สรุป

หนังสือ“พุทธบริหาร” เล่มนี้ เป็นการเขียนบูรณาการหลักการบริหารแบบพุทธ มาประยุกต์ใช้กับการ บริหารสมัยใหม่ เพื่อให้ผู้บริหารและพนักงานมีความสุขกับการทำงาน โดยกล่าวถึง วิธีการบริหารแบบพุทธ องค์ประกอบของการบริหารแนวพุทธ คุณลักษณะของนักบริหาร ผู้ทรงประสิทธิผลยิ่งตามแนวพุทธ พุทธวิธี

ในการวางแผนงานอย่างละเอียด พุทธธรรมสำหรับนักบริหารผู้ทรงปัญญา พุทธธรรมในการครองใจเพื่อนร่วมงาน วิธีสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารและผู้ใต้บังคับบัญชา พุทธวิธีในการวินิจฉัยสั่งการที่ทรงประสิทธิผลสูงสุด พุทธวิธีในการบริหารความเสี่ยง พุทธวิธีในการจัดการความรู้อย่างชาญฉลาด พุทธวิธีบริหารกับวิธีผสมเข้ากับการจัดการสมัยใหม่ และพุทธวิธีการสร้างองค์กรให้ยั่งยืน โดยมีแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับ เป้าหมาย (Goal) ปัจจัยการบริหาร (Factor of Management) ลักษณะการบริหาร (Management Style) หลักการ 5W1H หลักการ 4M ส่วนที่เป็นข้อเท็จจริง (Fact) และส่วนที่เป็นค่านิยม (Value) อีกทั้งได้นำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ ได้แก่ หลักอปริหานิยธรรม หลักอริปไตย หลักอารักขสัมปทา หลักพรหมวิหารธรรม พุทธกิจประจำวัน หลักสัพบุรีธรรม หลักสังคหวัตถุสังคาลสูตร และหลักอริยมรรค

จุดเด่นในการเขียนอธิบายประเด็นได้กระจ่าง ยกตัวอย่างมาประกอบ เนื้อหาครบถ้วน ลึกซึ้ง และเป็นระบบ ภาษาเป็นมาตรฐานทางวิชาการ ให้ทัศนะของผู้เขียนที่สร้างเสริมปัญญาความคิดและสร้างความแข็งแกร่ง ใช้สำนวนที่เข้าใจง่าย มีการอ้างอิงบุคคล (บุคคลาธิษฐาน) และอ้างอิงหลักธรรม (ธรรมาธิษฐาน) ปกมีสีสันทสวยงาม สะอาด เป็นสากล รูปเล่มมีขนาดเล็ก พกพาสะดวก และข้อมูลกระชับ

ควรพัฒนาในด้านเนื้อหา ที่นำมาประกอบมีมากจนเกินไป ไม่มีความเกี่ยวข้องในหลักการบริหาร เป็นธรรมชั้นสูง กระจาดามีพื้นสีเข้ม มองไม่ชัด ไม่มีเส้นหมึก มีการโปรโมทสินค้ามากเกินไป ขาดอรรถรส ใช้สำนวนกำกวม เพื่อมากจนเกินไป และแบ่งหัวข้อย่อยมากเกินไป

เอกสารอ้างอิง

ณัฐวรรณ ฐิตาคม. (2556). การประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42 (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

ทัศนีย์ สุขทวี, และคณะ. (2559). การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ตามหลักการบริหาร 4M โรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 จังหวัดนครพนม. วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, 6(2), มกราคม-มิถุนายน.

พระครูโกสุมสมณวัตร (สังวาลย์ กุสุโม/เมตตาเยา). (2560). ศึกษาหลักสัพบุรีธรรมที่ส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในตำบลศรีณรงค์ อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

พระครูสมุห์สายัน ยุติโก (จุลปาน). (2560). การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในอำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร (สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

- พระณรงค์ วุฑฒิเมธี (สังขวิจิตร). (2556). *การบริหารจัดการตามหลักทฤษฎีปาปนิกสูตรของบริษัท เอ็นอีซี อิน ฟอนเทียร์ (ไทย) จำกัด* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- พระประเสริฐศักดิ์ ชีรธมโม (เลาหะปาเลศ). (2561). การศึกษาวิเคราะห์พุทธกิจในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในเมืองสาวัตถี. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 12(2), พฤษภาคม-สิงหาคม.
- พระมหาตวัณฐวัฒน์ ธมมธีโร (ถ้ำวาป). (2564). *แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักกอธิพานิยธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- พระมหาบุญมี มาลาวชิโร. (2553). *พุทธบริหาร*. กรุงเทพมหานคร: อิงค์ ปียอน บุ๊คส์.
- พระรณชัย กิตติราโณ (สงศรี). (2561). *การประยุกต์หลักใช้อริยมรรคมีองค์ 8 ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- พระสุนทร ธมมธโร (บุญคง). (2560). *การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในชุมชนวัดหนองสนม จังหวัดระยอง* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วรเชษฐ์ โทอิน, และคณะ. (2566). *อารักขสัมปทาเพื่อการดำรงอยู่และส่งเสริมพัฒนาประเพณีของชุมชนภาคอีสานตอนล่าง*. *วารสารวิชาการรัตนบุศย์*, 5(1), มกราคม-เมษายน.
- ศศิณีภา รัสสารักษ์. (2564). *ศึกษาทิศเบื้องหน้าในสังคาลสูตร* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- อรุณลักษณ์ วรินทร์พันธุ์. (2565). *การบริหารเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย).

การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับบอร์ดเกม เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนวรรณคดี เรื่อง กาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง สำหรับนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 2

**Organizing 5E Inquiry-Based Learning with Board Games to Develop
Achievement in Learning Literature on the Topic of Kap Ho Klong
Praphas Than Thong Daeng for students Matthayom 2**

ชไมพร เสือจิว¹, ออมรจิต แป้นศรี²

^{1,2}มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก, ประเทศไทย

Chamaiporn Suajiw¹, Aomthachit Pansri²
^{1,2}Naresuan University, Phitsanulok, Thailand
✉: bbibee1234@gmail.com
(Corresponding Email)

Received: 31 March 2024; Revised: 08 April 2025; Accepted: 24 April 2025
© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้วรรณคดีเรื่อง กาพย์ห่อโคลง
ประพาสธารทองแดง โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับบอร์ดเกม สำหรับนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 2 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีของนักเรียนก่อนและหลังการจัดการ
เรียนรู้ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการเรียนวรรณคดีเรื่อง กาพย์ห่อ
โคลงประพาสธารทองแดง ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับบอร์ดเกม กลุ่มตัวอย่าง
คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนบ้านเมืองเก่า “ศรีอินทราทิตย์” อำเภอเมือง
จังหวัดสุโขทัย จำนวน 25 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับ
สลาก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 4 แผน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนวรรณคดีเรื่อง กาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง และแบบประเมินความพึงพอใจการจัดการ
เรียนรู้ วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test)
ผลการวิจัยพบว่า 1) แผนการจัดการเรียนรู้วรรณคดีเรื่อง กาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง สำหรับนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับบอร์ดเกม มีความเหมาะสมอยู่
ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.80, S.D.= 0.05) 2) ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนและหลังเรียน
โดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับบอร์ดเกม พบว่า นักเรียนมีคะแนนหลังการจัดการ
เรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 3) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มี
ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับบอร์ดเกม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับ

มากที่สุด คือ ($\bar{X}$ =4.46, S.D.=0.41)

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบเสาะหาความรู้ 5E, บอร์ดเกม, วรรณคดี, ภาพยนตร์โคลงประพาสธารทองแดง

Abstract

The objectives of this study were to 1) develop instructional plans for teaching the literary work Kap Ho Khloang Praphat Than Thong Daeng using the 5E inquiry-based learning model integrated with board games for Grade 8 students; 2) compare students' academic achievement in Thai literature before and after the implementation of the instructional model 3) examine students' satisfaction with the use of the 5E inquiry-based learning model integrated with board games in studying the literary work. The sample group consisted of 25 Grade 8 students enrolled in the 2024 academic year at Ban Mueang Kao "Sri Inthrahit" School, located in Mueang District, Sukhothai Province. The participants were selected using a simple random sampling method. The research instruments included four instructional plans, an academic achievement test on the selected literary work, and a questionnaire on learning satisfaction. Data were analyzed using descriptive statistics (mean and standard deviation) and inferential statistics (paired-sample t-test). The results indicated that: 1) the instructional plans were rated as highly appropriate ($\bar{x}$ = 4.80, S.D. = 0.05); 2) the students' post-test scores were significantly higher than their pre-test scores at the .05 level of statistical significance 3) students reported a high level of satisfaction with the instructional method ($\bar{x}$ =4.46, S.D.=0.41).

Keyword: Organizing 5E inquiry-based learning, board games, literature, Kap Hor Klong Prapas Tharn Thong Daeng

1. บทนำ

ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์และสมบัติทางวัฒนธรรมของชาติ ช่วยเสริมสร้างเอกภาพและบุคลิกภาพของคนไทย อีกทั้งเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสาร สร้างความเข้าใจ และความสัมพันธ์ในสังคม นอกจากนี้ยังเป็นช่องทางในการแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ วิจัย และสร้างสรรค์นวัตกรรมให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี รวมถึงสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาวิชาชีพ และเสริมสร้างความมั่นคงได้ วรรณคดีไทย เป็นส่วนสำคัญที่สะท้อนเอกลักษณ์ของชาติ นอกจากจะเป็นสื่อถ่ายทอดความงามและความหมายของภาษาแล้ว ยังบันทึกเรื่องราวความรู้ เหตุการณ์ และวิถีชีวิตของบรรพบุรุษเอาไว้ ดังที่ จิตต์นิภา ศรีไสย์ และคณะ (2560, น. 3) ได้กล่าวว่า ภาษาไม่เพียงทำให้คนในสังคมเข้าใจกัน แต่ยังเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดภูมิปัญญา ความรู้สึกนึกคิดของบรรพบุรุษผ่านวรรณคดีและวรรณกรรม เพื่อเป็นมรดกสู่คนรุ่นหลัง การศึกษาวรรณคดีแต่ละยุคทำให้คนรุ่นหลังเข้าใจแนวคิดของผู้แต่งตลอดจนเหตุการณ์ สังคม และวัฒนธรรมในสมัยนั้น เนื่องจากสังคมและวัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อวรรณคดีเป็นอย่างมาก วรรณคดีจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ ควรค่าแก่การอนุรักษ์และสืบทอด เพื่อให้คนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้และศึกษาต่อไป

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ 2551, น. 54) ได้กำหนดให้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ประกอบไปด้วยสาระสำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ สาระที่ 1 เพื่อให้อ่านออก

เสียงได้ถูกต้อง เข้าใจเนื้อหา และสามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้เพื่อนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน สารระที่ 2 การเขียน เพื่อฝึกฝนการใช้ภาษาเขียนที่ถูกต้อง ชัดเจน และเหมาะสมตามระดับของภาษา สารระที่ 3 การฟัง การดูและการพูด เพื่อพัฒนาทักษะการจับใจความ วิเคราะห์ข้อมูล และสื่อสารอย่างมีเหตุผล สารระที่ 4 หลักการใช้ภาษาไทย เพื่อศึกษากฎเกณฑ์ของภาษาและนำไปใช้ได้อย่างถูกต้อง สารระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม เพื่อศึกษาแนวคิด คุณค่าของงานประพันธ์ และสรุปความรู้จากเรื่องที้อ่านเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในมรดกของบรรพบุรุษ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

จากการศึกษาตำรา เอกสาร และงานวิจัย พบว่านักเรียนส่วนใหญ่ไม่ชอบเรียนวรรณคดีไทย เนื่องจากมองว่าเป็นเรื่องไกลตัว มีเนื้อหาที่ยาว ซับซ้อน และใช้คำศัพท์ที่อ่านยากเกินไปทำให้ยากต่อการทำความเข้าใจ ส่วนนักเรียนที่สนใจวรรณคดีไทยก็มักมุ่งเน้นไปที่การอนุรักษ์มากกว่าการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้นักเรียนส่วนใหญ่ยังขาดความสนใจและวินัยในการอ่าน พื้นฐานของคำศัพท์ไม่กว้าง อีกทั้งประสบการณ์ในการเรียนรู้มีจำกัด ส่งผลให้ไม่สามารถเข้าใจเนื้อหาได้ลึกซึ้ง และนักเรียนยุคปัจจุบันไม่ชอบอ่านหนังสือเป็นเวลานาน เนื่องจากให้ความสนอกสนใจกับเทคโนโลยีและสื่อสังคมออนไลน์มากกว่า แม้ว่าสื่อสังคมออนไลน์จะมีแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับวรรณคดีอยู่มาก แต่ก็ไม่สามารถกระตุ้นให้เกิดความรักและความสนใจในการเรียนวรรณคดีไทยได้มากพอ ครูจึงต้องออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่ทำให้นักเรียนเกิดความตื่นตัว และชี้ให้เห็นว่าวรรณคดีไม่ใช่เรื่องที่ไกลตัวนักเรียน แต่ครูต้องเป็นผู้ที่เข้าใจในเนื้อหาวรรณคดีก่อน แล้วจึงหาแนวทางจัดการเรียนการสอนเลือกเทคนิคที่จะทำให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียนวรรณคดี เพราะปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การจัดการเรียนการสอนวรรณคดีมีประสิทธิภาพ คือ ครูต้องรู้จักเทคนิคการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย และใช้กิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการลงมือปฏิบัติเป็นหลัก ครูควรสร้างแรงจูงใจในการเรียนวรรณคดีให้กับนักเรียน เช่น การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยเน้นกิจกรรมการเล่น เกม การใช้สื่อที่ทันสมัยนำมาประยุกต์ให้เข้ากับวรรณคดี และอธิบายให้นักเรียนเข้าใจในบริบททางประวัติศาสตร์ และเชื่อมโยงกับสถานการณ์ในปัจจุบันให้นักเรียนได้ฝึกคิด วิเคราะห์ และเปรียบเทียบกับบริบทในปัจจุบัน เพื่อให้นักเรียนเห็นภาพชัดเจนยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยได้ศึกษา พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่สร้างเสริมและสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีได้อย่างเหมาะสม คือ การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ช่วยกันออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติ และสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งจะช่วยให้เรียนเกิดความกระตือรือร้นมีแรงจูงใจต่อเนื้อหา การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E จึงเป็นวิธีการที่น่าสนใจ เนื่องจากเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทำให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้และค้นหาคำตอบได้ด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้ตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน ดังที่ ปิยนุช แหวนเพชร (2560) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วิธีสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคนิคการใช้แผนที่ความคิด ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนด้วยวิธีสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคนิคการใช้แผนที่ความคิดสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อวิธีสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคนิค

การใช้แผนที่ความคิด โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง กาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง โดยการใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับบอร์ดเกม เนื่องจากเน้นให้ผู้เรียนเกิดข้อสงสัยหรือตั้งคำถามแล้วแสวงหาความรู้เพื่อหาคำตอบอย่างเป็นกระบวนการด้วยตนเอง โดยมีครูผู้สอนช่วยอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ซึ่งถือได้ว่าเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่สามารถสร้างเสริมและพัฒนาทักษะกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนได้เป็นอย่างดี

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้วรรณคดี เรื่อง กาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดงด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับบอร์ดเกม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง กาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับบอร์ดเกม
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการเรียนวรรณคดี เรื่อง กาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับบอร์ดเกม

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีขั้นตอนและรายละเอียดในการดำเนินงาน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มเครือข่ายรามคำแหงที่เป็นโรงเรียนขยายโอกาส สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 2 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียนบ้านเมืองเก่า “ศรีอินทราทิตย์” จำนวน 50 คน โรงเรียนบ้านวังทองแดง จำนวน 14 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนบ้านเมืองเก่า “ศรีอินทราทิตย์” สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 จำนวน 25 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่ายด้วยการจับฉลาก (Simple Random Sampling) จากจำนวน 2 โรงเรียน และนักเรียนได้มาจากการสุ่มแบบเจาะจงจากห้องเรียนทั้งหมด 2 ห้องเรียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับบอร์ดเกม แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียน

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับบอร์ดเกม ผู้วิจัยได้ศึกษามาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย รวมถึงศึกษาเอกสาร หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับบอร์ดเกม จากนั้นดำเนินการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การ

จัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับบอร์ดเกม จำนวน 4 แผน แผนละ 3 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 12 ชั่วโมง เพื่อนำผลการจัดการเรียนรู้เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระและปรับปรุงแก้ไข จากนั้นนำผลการจัดการเรียนรู้เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม พบว่า ผลรวมการพิจารณาความเหมาะสมระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.80, S.D.= 0.05)

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดี เรื่อง กาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และศึกษาเกี่ยวกับการสร้างแบบทดสอบ วิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้เพื่อสร้างตารางวิเคราะห์ข้อสอบ เพื่อสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดี เรื่อง กาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง เป็นแบบปรนัย จำนวน 40 ข้อ จากนั้นนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง วรรณคดี เรื่อง กาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดงเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.80 – 1.00 จำนวน 40 ข้อ ค่าความยากง่าย (P) 0.20 – 0.80 ค่าอำนาจจำแนก (r) 0.24 – 0.96 และคัดเลือกแบบทดสอบ 30 ข้อ และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) มีค่าเท่ากับ 0.88 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดี เรื่อง กาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 25 คน

2.3 แบบประเมินความพึงพอใจ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบประเมินความพึงพอใจ เพื่อสร้างแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ จำนวน 13 ข้อ โดยแบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ 2) ด้านบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้ 3) ประโยชน์ที่ได้รับ จากนั้นเสนอแบบประเมินความพึงพอใจต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อนำแบบประเมินความพึงพอใจเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.80-1.00 สามารถนำไปใช้ได้ทุกข้อ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลการวิจัย โดยมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

3.1 ก่อนการทดลอง ผู้วิจัยทำการทดสอบก่อนเรียนโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดี เรื่อง กาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง เป็นแบบทดสอบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ใช้เวลาทำข้อสอบ 1 ชั่วโมง จากนั้นตรวจให้คะแนน

3.2 จัดการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง กาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับบอร์ดเกม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น รวมทั้งสิ้น 4 แผน แผนละ 3 ชั่วโมง คิดเป็น 12 ชั่วโมง ทั้งนี้ไม่รวมเวลาทดสอบก่อนและหลังเรียน 2 ชั่วโมง

3.3 หลังการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบหลังเรียน โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง กาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง เป็นแบบทดสอบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ซึ่งเป็นข้อสอบชุดเดียวกับก่อนเรียน แต่นำมาสลับข้อและตัวเลือก ใช้เวลาในการทำข้อสอบ 1 ชั่วโมง

3.4 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง กาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้

5E ร่วมกับบอร์ดเกม พร้อมให้ผู้เรียนทำแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับบอร์ดเกม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลจากการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้วรรณคดีเรื่องกาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับบอร์ดเกม หลังจากนั้นนำผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยกำหนดค่าเฉลี่ยไว้ 5 ระดับ และแปลความหมายของค่าเฉลี่ย

4.2 เปรียบเทียบคะแนนจากการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีเรื่องกาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับบอร์ดเกม โดยใช้วิธีทางสถิติคือ การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากนั้นเปรียบเทียบด้วยวิธีการทดสอบค่าที (t-test) แบบการเปรียบเทียบคู่ที่ไม่เป็นอิสระจากกัน (t-test dependent)

4.3 วิเคราะห์ความพึงพอใจความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับบอร์ดเกม จากการตอบแบบสอบถามที่ใช้รูปแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ด้วยวิธีทางสถิติคือ การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4. ผลการวิจัย

1. ผลการพิจารณาความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับบอร์ดเกม เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์วรรณคดี เรื่อง กาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการพิจารณาความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับบอร์ดเกม เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์วรรณคดี เรื่อง กาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ตารางที่ 1 พบว่า ผลการพิจารณาความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้วรรณคดี เรื่อง กาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับบอร์ดเกม

แผนการจัดการเรียนรู้	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.	แปลผล
1. ความเป็นมาและความสำคัญของวรรณคดี	4.75	0.06	มากที่สุด
2. ลักษณะคำประพันธ์	4.80	0.06	มากที่สุด

3. บทวรรณคดี เรื่อง กาพย์ห่อโคลงประพาส ธารทองแดง	4.83	0.06	มากที่สุด
4. เพลินพิชฎ์พินิจคุณค่า	4.82	0.06	มากที่สุด
ผลรวมการพิจารณาความเหมาะสม	4.80	0.05	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการพิจารณาความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้วรรณคดี เรื่อง กาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับบอร์ดเกม ผลการพิจารณาความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน มีความคิดเห็นว่า แผนการจัดการเรียนรู้วรรณคดี เรื่อง กาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับบอร์ดเกม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ($\bar{X}$ =4.80, S.D.= 0.05) โดยแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมมากที่สุด คือ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 บทวรรณคดี กาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =4.83, S.D.=0.06)

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีเรื่อง กาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้5E ร่วมกับบอร์ดเกม ปรากฏผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีเรื่อง กาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้5E ร่วมกับบอร์ดเกม

คะแนน	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{D}$	S. D.D	t	Sig.(1-tailed)
ก่อนเรียน	25	30	12.4	2.08	12.6	1.44	43.65*	0.00
หลังเรียน	25	30	25	1.87				

*มีนัยความสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า การทดสอบก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้5E ร่วมกับบอร์ดเกม ผลการทดสอบ พบว่า คะแนนการทดสอบหลังการจัดการเรียนรู้ของนักเรียน มีคะแนนเฉลี่ย 25 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.87 และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้พบว่า คะแนนสอบหลังการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการเรียนวรรณคดี เรื่อง กาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับบอร์ดเกม ปรากฏผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการเรียนวรรณคดีเรื่อง กาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับบอร์ดเกม

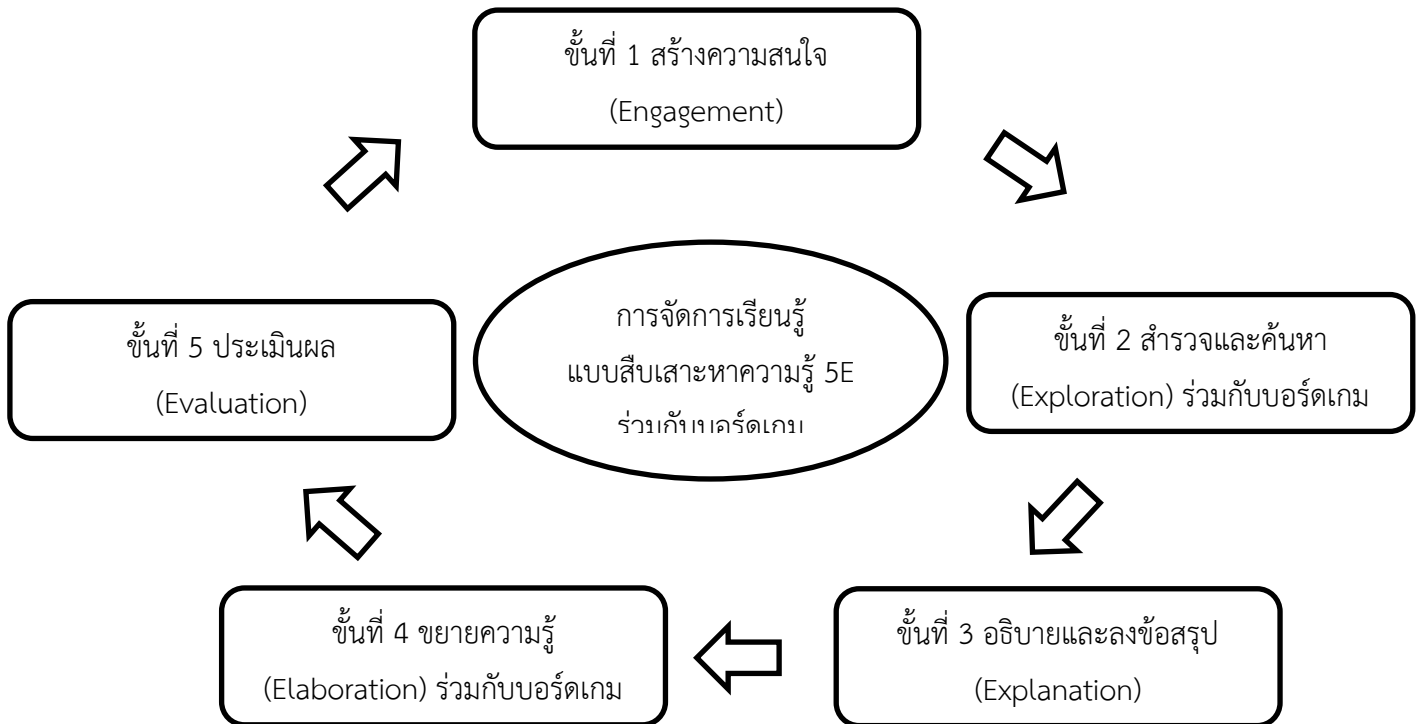
รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ค่าส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ ความพึงพอใจ
---------------	-----------	-----------------------------	----------------------

1. ด้านองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้	4.79	0.40	มากที่สุด
2. ด้านบรรยายภาคในการจัดการเรียนรู้	3.83	0.41	มากที่สุด
3. ด้านการนำไปใช้ประโยชน์	4.77	0.42	มากที่สุด
รวม	4.46	0.41	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์วรรณคดีเรื่อง กาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ใน ระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.46, S.D.=0.41) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}$ =4.79, S.D.=0.40) และด้านการนำไปใช้ประโยชน์ ($\bar{X}$ =4.77, S.D.=0.42) สำหรับด้านที่นักเรียนมีความพึงพอใจน้อยที่สุด คือ บรรยายภาคในการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}$ =3.83, S.D.=0.41) ตามลำดับ

5. อภิปรายผล

1. ผลการพิจารณาความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้วรรณคดีเรื่อง กาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับบอร์ดเกมพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 4 แผนมีระดับความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด เพราะแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับบอร์ดเกม เกิดจากการที่แต่ละแผนการสอนมีองค์ประกอบสำคัญที่ครบถ้วน ได้แก่ ตัวชี้วัด สำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และการวัดประเมินผล สอดคล้องกับตัวชี้วัดของหลักสูตร นอกจากนี้ การเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับบอร์ดเกม ยังช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ งานวิจัยนี้มุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้ตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ประกอบด้วย 1) ขั้นสร้างความสนใจ (Engagement) กระตุ้นความสนใจของนักเรียนด้วยคำถามและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน เพื่อสร้างความสงสัยนำเข้าสู่บทเรียน 2) ขั้นสำรวจและค้นหา (Exploration) นักเรียนแบ่งกลุ่มเพื่อค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมผ่านการเล่นบอร์ดเกม และรวบรวมข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ 3) ขั้นอธิบาย (Explanation) นำเสนอข้อมูลที่ค้นพบในรูปแบบต่าง ๆ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสรุปความรู้ร่วมกัน 4) ขั้นขยายความรู้ (Elaboration) นักเรียนเชื่อมโยงความรู้ที่ได้รับผ่านบอร์ดเกมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ซึ่งออกแบบให้มิกติกาชัดเจน สามารถเล่นเป็นรายบุคคลหรือแบบกลุ่มเพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนานและมีประสิทธิภาพ 5) ขั้นประเมินผล (Evaluation) ครูผู้สอนใช้ใบงานและแบบทดสอบเพื่อประเมินนักเรียน ดังภาพประกอบนี้

ภาพที่ 1 กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับบอร์ดเกม

การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอย่างเป็นกระบวนการภายใต้การสนับสนุนของครูผู้สอนช่วยให้เกิดการเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง และพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนวรรตน์ แดงทุ่ง (2564) ได้ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง ชนิดของคำไทย โดยการจัดการเรียนรู้ ด้วยเกมร่วมกับบอร์ดเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องชนิดของคำไทย โดยการเรียนรู้ผ่านเกมร่วมกับบอร์ดเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องพิมพ์วรรณ มุสิกรัตน์ (2563) ได้ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง คำราชาศัพท์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบดังกล่าวมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ผลการศึกษายังสอดคล้องกับงานวิจัยของอุไรวรรณ ปานีสงค์, จิต นวนนแก้ว และสุมาลี เลี่ยมทอง (2560) ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (5E) เสริมด้วยเทคนิคการจัดแผนผังมโนทัศน์ ในหัวข้อ ชีวิตกับสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (5E) เสริมด้วยเทคนิคการจัดแผนผังมโนทัศน์ ได้รับการตรวจสอบความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน และพบว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ทุกองค์ประกอบ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มี

ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เรื่อง ชีวิตกับสิ่งแวดล้อมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในเรื่อง ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม หลังจากเรียนด้วยแผนการสอนที่ใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (5E) และเทคนิคการจัดแผนผังมโนทัศน์ มีค่าสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 จากผลการศึกษาดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์และการมีส่วนร่วมของผู้เรียน เช่น การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning), การสืบเสาะหาความรู้ (5E) และการใช้แผนผังมโนทัศน์ สามารถช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดี เรื่อง กาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับบอร์ดเกม ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังจากการจัดการเรียนรู้ สูงกว่าก่อนการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ การที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้นเป็นผลมาจากการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับบอร์ดเกม เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ทั้งในด้านการสร้างองค์ความรู้ การแสดงความคิดเห็นอย่างหลากหลาย และสร้างปฏิสัมพันธ์ผ่านการเล่นบอร์ดเกม โดยมีครูผู้สอนอำนวยความสะดวกตลอดการเรียนรู้ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานและมีส่วนร่วมในบทเรียนมากขึ้น ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของปิยะพงษ์ จันลาโสม (2563) ได้ศึกษาการพัฒนาบอร์ดเกมเพื่อส่งเสริม ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อการเรียนวรรณคดีไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้บอร์ดเกมวรรณคดีไทยเรื่อง นิราศภูเขาทอง เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ผลการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนก่อนเล่นบอร์ดเกมอยู่ที่ 15.97 คะแนน และเพิ่มขึ้นเป็น 18.07 คะแนน หลังจากการเล่นบอร์ดเกมซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์นักเรียนพบว่า นักเรียนให้ความสนใจบอร์ดเกมตั้งแต่แรก ขณะเล่นรู้สึกสนุกสนานได้รับความรู้เพิ่มเติม และสามารถสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมชั้น งานวิจัยดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า บอร์ดเกมสามารถเป็นสื่อการเรียนรู้ที่ช่วยกระตุ้นความสนใจ ส่งเสริมการเรียนรู้วรรณคดีไทย และพัฒนาทักษะของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานของพรพรรณ พูลเขาล้าน (2563) ที่ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ร่วมกับเทคนิค SQ4R ผลการวิจัยพบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านเพื่อความเข้าใจสูงขึ้นหลังเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนรู้ในระดับพึงพอใจมาก อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุขวัญ ตลับนาค (2556) ซึ่งศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง คำภาษาต่างประเทศในภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ 4MAT โดยผลวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนมีความคิดเห็นในเชิงบวกต่อการจัดการเรียนรู้แบบ 4MAT ในระดับเห็นด้วยมาก จากงานวิจัยเหล่านี้สามารถสรุปได้ว่า กระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมลงมือปฏิบัติ และมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันไม่ว่าจะเป็นการใช้บอร์ดเกม การเรียนรู้แบบ Active Learning หรือเทคนิค SQ4R และ 4MAT ล้วนส่งผลต่อการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและสร้างความพึงพอใจให้แก่ นักเรียนได้อย่างมี

ประสิทธิภาพ

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ต่อการเรียนรู้วรรณคดีเรื่อง กาพย์ท้อโคลงประพาสธารทองแดง ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับบอร์ดเกม ผลการศึกษพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด คือ ($\bar{X}$ =4.46, S.D.=0.41) การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับบอร์ดเกม เปิดโอกาสให้นักเรียนแสวงหาความรู้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง และมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ ผ่าน 5 ขั้นตอน ส่งผลให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เกิดการแลกเปลี่ยนความคิด และมีความสนุกสนานจากการเล่นบอร์ดเกม ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของสุวีณา เตือนแจ้ง (2564) ที่ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยโดยใช้ กิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก ร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือในรูปแบบซี.ไอ.อาร์.ซี. (CIRC) ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 และสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อีกทั้งนักเรียนยังมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับมาก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของจิตติกันต์ แก้ววิเศษ (2565) ซึ่งศึกษาการพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยแบบเชิงรุก โดยใช้วรรณคดีเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ผลการวิจัยพบว่า ทั้งครูและนักเรียนมีความพึงพอใจต่อคู่มือแนวทางการจัดการเรียนรู้ในระดับมาก เนื่องจากกิจกรรมที่ใช้ มีความหลากหลายช่วยให้การเรียนการสอนวรรณคดีมีประสิทธิภาพมากขึ้น และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติแทนการท่องจำ ทั้งการออกแบบกิจกรรมที่เป็นขั้นตอนชัดเจนช่วยให้นำไปใช้ได้ง่าย และส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ วิจัย วิจารณ์ ความคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกัน นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสอดคล้องกับงานวิจัยของอนุตรา อินทสอน และดุจเดือน ไชยพิชิต (2564) ที่ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E) ร่วมกับเทคนิค TAI ซึ่งพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ในระดับสูง จากผลการวิจัยทั้งหมด สามารถสรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมลงมือปฏิบัติ และสร้างปฏิสัมพันธ์ผ่านกิจกรรมที่สนุกสนาน เช่น บอร์ดเกม สามารถช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ และสร้างความพึงพอใจให้แก่ นักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยเสนอข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้โดยมีรายละเอียดดังนี้

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง "การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับบอร์ดเกม เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดี เรื่อง กาพย์ท้อโคลงประพาสธารทองแดง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อนำไปประยุกต์ใช้และพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนี้

1. การเตรียมความพร้อมของครูผู้สอน

- ครูผู้สอนควรศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E และแนวทางการใช้

บอร์ดเกมอย่างละเอียดก่อนนำมาใช้จริง

- ควรทำความเข้าใจลำดับขั้นตอน วิธีการดำเนินกิจกรรม และแนวทางการประเมินผล เพื่อให้สามารถถ่ายทอดความรู้และจัดกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การวางแผนและเตรียมสื่อการเรียนรู้

- ควรจัดเตรียมแผนการสอนอย่างรอบคอบ โดยเฉพาะในขั้นตอนที่ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติและเล่นบอร์ดเกม

- ควรมีคำแนะนำหรือคู่มือการเล่นบอร์ดเกมที่ชัดเจน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจกฎกติกา ลดปัญหาความสับสนระหว่างการเล่น

- ควรจัดเตรียมใบความรู้ ใบงาน คำถาม รวมถึงสื่อการเรียนรู้ที่จำเป็นให้ครบถ้วนก่อนเริ่มการเรียนการสอน

3. การจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน

- ควรจัดห้องเรียนให้เหมาะสมกับการทำกิจกรรมกลุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถมีปฏิสัมพันธ์และทำงานร่วมกันได้สะดวก

- ควรจัดพื้นที่ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น มีพื้นที่สำหรับเล่นบอร์ดเกมและพื้นที่สำหรับอภิปรายสรุปเนื้อหา

4. การบริหารเวลาอย่างมีประสิทธิภาพ

- ควรกำหนดระยะเวลาของแต่ละกิจกรรมให้เหมาะสมกับเนื้อหาและลักษณะของผู้เรียน

- ควรบริหารเวลาให้สามารถดำเนินกิจกรรมครบทุกขั้นตอนภายในคาบเรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและสมบูรณ์

5. การส่งเสริมความกระตือรือร้นของผู้เรียน

- ควรเลือกกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่

- ควรใช้คำถามเชิงกระตุ้นเพื่อให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นมากขึ้น

6. การควบคุมและสังเกตพฤติกรรมผู้เรียน

- ควรคำนึงถึงระยะเวลาในการเล่นบอร์ดเกม เนื่องจากผู้เรียนบางคนอาจยังไม่เข้าใจกฎกติกา ซึ่งอาจส่งผลต่อการดำเนินกิจกรรม

- ครูผู้สอนควรสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนอย่างใกล้ชิด และให้คำแนะนำเมื่อพบปัญหา เพื่อให้การเรียนรู้ดำเนินไปอย่างราบรื่น

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาต่อไป

1. ควรศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ควบคู่กับเทคนิคการสอนหรือสื่อการเรียนรู้ อื่น ๆ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยในเรื่องอื่น รวมถึงเสริมสร้างทักษะด้านต่าง ๆ ในวิชาภาษาไทย เช่น การอ่าน การเขียน และหลักการใช้ภาษา เป็นต้น

2. ควรทดลองใช้การเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับบอร์ดเกมในระดับชั้นอื่น ๆ เพื่อเพิ่มความหลากหลายและประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ อันจะช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

ให้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- จิตต์นิภา ศรีไสย์, และคณะ. (2560). *วรรณคดีและวรรณกรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) จำกัด.
- ฐิติกานต์ แก้ววิเศษ. (2565). การพัฒนาแนวการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยแบบเชิงรุกโดยใช้วรรณคดีเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์*, 17(3), 67–80. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/JSSRA/article/view/257409>
- นวรรตน์ แดงทุ่ง. (2564). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องชนิดของคำไทยโดยการจัดการเรียนรู้ด้วยเกมร่วมกับบอร์ดเกมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 (การค้นคว้าอิสระปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ปิยนุช แหวนเพชร. (2560). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วิธีสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคนิคการใช้แผนที่ความคิด (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย)*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปิยะพงษ์ งามลาโสม. (2563). *การพัฒนาบอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้และเจตคติต่อการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พิมพ์วรรณ มุสิกรัตน์. (2563). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยเรื่องคำราชาศัพท์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) (การค้นคว้าอิสระปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พรพรรณ พูลเขาล้าน. (2563). *การพัฒนาความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ร่วมกับเทคนิค SQ4R (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุวีณา เตือนแจ้ง. (2564). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือโดยรูปแบบซี.ไอ.อาร์.ซี. (CIRC). วารสารครูศาสตร์สาร*, 15(2), 185–200. <https://edujournal.bsru.ac.th/publishes/19/articles/365>
- สุขขวัญ ตลับนาค. (2556). *การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องคำภาษาต่างประเทศในภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่จัดการเรียนรู้แบบ 4MAT (วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อนุตรา อินทสอน, และดุจดเดือน ไชยพิชิต. (2564). *การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ด้วยการจัดการ*

เรียนรู้แบบสืบเสาะ 5 ชั้น (5E) ร่วมกับเทคนิค TAI ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 6(7), 142–159.

อุไรวรรณ ปานีสงค์, จิต นวนแก้ว, และสุมาลี เลี่ยมทอง. (2560). การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (5E) เสริมด้วยเทคนิคการวางแผนผังมโนทัศน์เรื่องชีวิตกับสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม*, 11(1), 134–147.

การพัฒนาชุดฝึกกล้ามมือด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนสำหรับเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม

Development of Handwriting Kit with Electronic Books to Enhance Writing Skill in Children with Autism Spectrum

ชนิษฐา สมบัติ¹, กรวรรณ โหม่งพุ่ม²

^{1,2}มหาวิทยาลัยขอนแก่น ขอนแก่น ประเทศไทย

Khanittha Sombut¹, Korrawan Mongput²
^{1,2}Khon Kaen University, Khon Kaen, Thailand.
✉: misskhanittha.s@kkumail.com
(Corresponding Email)

Received: 26 March 2024; Revised: 22 April 2025; Accepted: 24 April 2025
© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

เด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม มีพัฒนาการบกพร่องทางด้านภาษาและการสื่อสาร รวมถึงมีข้อจำกัดในด้านทักษะกล้ามเนื้อมัดเล็ก ในการศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและศึกษาผลของชุดฝึกกล้ามมือด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมทักษะการเขียน สำหรับเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม กลุ่มเป้าหมายคือเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม อายุ 5 – 8 ปี จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยชุดฝึกกล้ามมือด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ แผนการจัดการเรียนรู้ และแบบประเมินด้านการเขียนลีลามือโดยได้ทำการทดลองสัปดาห์ละ 3 วัน เป็นระยะเวลา 7 สัปดาห์ ผลการวิจัยพบว่า ค่าประสิทธิภาพของชุดฝึกกล้ามมือด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ E1 มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 80.73 และ E2 มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 99.27 ซึ่งมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 80/80 และชุดฝึกกล้ามมือด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ มีค่าความสอดคล้อง (IOC) อยู่ที่ 1.00 และเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัมมีคะแนนเฉลี่ยทักษะการเขียนสูงกว่าก่อนการใช้ชุดฝึกกล้ามมือด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สรุปได้ว่าเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัมที่กำลังศึกษาอยู่ ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 11 จังหวัดนครราชสีมา มีทักษะการเขียนสูงขึ้นหลังการใช้ชุดฝึกกล้ามมือด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์

คำสำคัญ: ชุดฝึกกล้ามมือ, ทักษะการเขียน, หนังสืออิเล็กทรอนิกส์, เด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม

Abstract

Children with autism spectrum disorder (ASD) often experience developmental delays in language, communication, and fine motor skills. This study aimed to develop and evaluate the effectiveness of a handwriting kit with electronic book to enhance writing skills in children with ASD. The target group consisted of seven children aged 5 to 8 years who had been

diagnosed with ASD. The research instruments included the handwriting kit with electronic book, learning plans, and a handwriting assessment form. The program was conducted three times a week over a span of seven weeks. The results indicated that the efficiency index (E1) of the handwriting kit with electronic book was 80.73 and the efficiency index (E2) was 99.27, surpassing the established effective criteria of 80/80. The index of congruency (IOC) for the handwriting kit with electronic book was 1.00. Furthermore, the children with ASD exhibited statistically significant improvement with their handwriting skill in post-intervention ($p < .05$). In conclusion, children with ASD enrolled at the Regional Special Education Center 11, Nakhon Ratchasima, demonstrated improved handwriting skills after participating in the handwriting kit with electronic book.

Keywords: hand-movement training program, writing skills, electronic book, children with autism spectrum disorder

1. บทนำ

เด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม (Autism Spectrum) มีพัฒนาการบกพร่องทางด้านภาษาและการสื่อสาร จากการศึกษา พบว่า เด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัมมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น และจากการศึกษาของศูนย์ควบคุมป้องกันโรคแห่งสหรัฐอเมริกา (Center of Disease Control and Prevention) สหรัฐอเมริกา พบว่า ในเด็กผู้ชายมีแนวโน้มเป็นเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัมมากกว่าเด็กผู้หญิง จำนวน 5 เท่าตัว (บุญเรือง ไตรเรืองวรวัฒน์, 2560) โดยทุกคนจะมีลักษณะร่วมกัน 3 ข้อ คือ ความบกพร่องทางการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม พัฒนาการทางภาษา พบได้ในส่วนความบกพร่องทางด้านภาษาจนถึงมีอัจฉริยภาพทางภาษา และการมีพฤติกรรมบางอย่างที่แปลกกว่าคนอื่นไป พฤติกรรมที่พบบ่อยในเด็กกลุ่มนี้ คือ การทำอะไรรซ้ำ ๆ แบบเดิม ไม่ชอบการเปลี่ยนแปลงรวมถึงการเปลี่ยนแปลงที่กะทันหัน อีกทั้งยังมีแบบแผนในการดำรงชีวิตแบบเดิม (ดารณี อุทัยรัตน์กิจ, 2560) เด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัมจะมีความแตกต่างกันแต่จะมีลักษณะร่วมคล้ายกัน คือ การชอบอยู่ในโลกของตัวเอง ไม่สนใจสิ่งแวดล้อม ไม่หันตอบเวลาเรียก ไม่ชอบสบตา โต้ตอบไม่เป็น จินตนาการไม่เป็น ชอบทำอะไรรซ้ำ ๆ รูปแบบเดิม เป็นแบบแผน ไม่ยืดหยุ่น มีการกระตุ้นตัวเองเป็นระยะ เช่น หมุนตัวเป็นวงกลม โยกตัวไปมา เดินเขย่งเท้า สบัดมือข้อมือ และเล่นเสียง ถึงแม้ว่าในปัจจุบันกลุ่มเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัมยังไม่มีวิธีการรักษาให้หายขาดได้ แต่สามารถให้การบำบัดรักษาและให้ความช่วยเหลือพัฒนาตามศักยภาพของแต่ละบุคคลเพื่อให้พัฒนาการนั้นดีขึ้น

การเขียนเป็นทักษะการใช้มือที่ซับซ้อนต้องอาศัยพัฒนาการและองค์ประกอบหลายอย่าง ทั้งพัฒนาการของกล้ามเนื้อมัดเล็ก การทำงานประสานสัมพันธ์ระหว่างตาและมือ ความสามารถในการผสมผสานข้อมูลทางสายตาและการเคลื่อนไหว ดังนั้น สิ่งที่ครูหรือพ่อแม่จะทำได้คือการส่งเสริมสนับสนุนพัฒนาการในขั้นพื้นฐานหรือการเริ่มต้น กล่าวคือ การพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กให้มีความแข็งแรง คล่องแคล่ว และทำงานประสานกันเป็นอย่างดี การที่เด็กได้รับการพัฒนาการเคลื่อนไหวการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก การฝึกประสาทสัมผัส และกิจกรรมหรือประสบการณ์ที่จะช่วยกระตุ้นให้เด็กเกิดพัฒนาการทุกด้าน (บุญเรือน ยะตอนใจ, 2552) ดังที่ Piaget (อ้างใน เตือนใจ ทวีเมื่อง, 2550) ได้กล่าวไว้ว่า พัฒนาการด้านสติปัญญา ความสามารถ อารมณ์ สังคม มีเงื่อนไข หรือรากฐานจากพัฒนาการทางด้านร่างกายเพราะการพัฒนาสติปัญญาของเด็กวันนี้นั้นขึ้นอยู่กับพัฒนาทางประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหวของอวัยวะต่าง ๆ ซึ่งก่อให้เกิดการรับรู้ เพื่อนำกลับ

ไปสู่การทำงานของระบบประสาทส่วนกลาง เกิดเป็นโครงสร้างทางสติปัญญา และมีผลสืบเนื่องถึงพัฒนาการด้านอื่น ๆ (ภรณ์ คุรุรัตน์ และคณะ, 2552) ถ้าหากเด็กไม่ได้รับการพัฒนากล้ามเนื้อมือไปในทางที่ถูกต้องรวมทั้งไม่เคยเรียนรู้ที่จะช่วยเหลือตัวเองแล้ว จะส่งผลให้เกิดปัญหาในด้านการเขียน และถ้าหากเด็กถูกเร่งรัดให้หัดเขียนโดยที่ยังไม่มีความพร้อมจะเป็นผลเสียกับสุขภาพจิตของเด็กและการเขียนเป็นอย่างมาก เนื่องจากจะทำให้พัฒนาการในด้านการเขียนช้า ตัวหนังสืออ่านยาก ไม่สวย และอาจทำให้เบื่อและไม่ชอบการเขียนที่สำคัญจะทำให้เด็กขาดความภาคภูมิใจในตนเองและรู้สึกคับข้องใจที่ไม่สามารถเขียนได้

ปัญหาของการเขียนนอกจากจะพบในเด็กปฐมวัยทั่วไปแล้ว ยังพบในเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษอีกด้วยซึ่งปัญหาด้านการเขียนที่พบในเด็กที่มีความต้องการพิเศษนั้นจะแตกต่างกันไปในเด็กพิเศษแต่ละประเภท จากผลการศึกษาของ อาพร ตรีสุน (2565) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะด้านการเขียนสำหรับนักเรียนที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัมโดยใช้ชุดการเรียนรู้รักการเขียน พบว่าชุดการเรียนรู้รักการเขียนช่วยพัฒนาทักษะด้านการเขียนสำหรับนักเรียนที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม เรื่องการเขียนเป็นคำ การเขียนเป็นวลี การเขียนเป็นประโยคได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลช่วยให้นักเรียนมีความสามารถในการเขียนด้วยตนเองได้ถูกต้องมากขึ้นและเขียนได้ด้วยตนเองได้คล่องขึ้น หลังใช้ชุดการเรียนรู้รักการเขียน พบว่ามีคะแนนสูงขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 31.25

หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Book) เป็นนวัตกรรมทางเทคโนโลยีที่สามารถนำมาใช้เป็นที่สื่อการเรียนการสอนทำให้ผู้เรียนเข้าใจในบทเรียนได้ดีและเร็วขึ้น เพราะเป็นสื่อที่รวมเอาสื่อรูปแบบต่าง ๆ มาไว้ในสื่อตัวเดียว คือสามารถแสดงภาพนิ่งภาพเคลื่อนไหว เสียง มี ปฏิสัมพันธ์กับผู้ใช้ แก้ไขปรับปรุงได้ตลอดเวลาสามารถเชื่อมโยงไปสู่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้ถ้าเป็น หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ออนไลน์ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตจะทำให้กระจายสื่อได้อย่างรวดเร็ว กว้างขวาง ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนสามารถใช้ได้ทุกที่ ทุกเวลา ผู้สอนใช้เป็นสื่อ ประกอบการสอนได้ทุกเรื่องหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ e-book ที่ย่อมาจากคำว่า Electronic Book หนังสือที่สร้างขึ้นด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ มีลักษณะคล้ายหนังสือจริงเป็นสื่อเทคโนโลยี อีกประเภทหนึ่งที่จะช่วยสร้างการเรียนรู้ เพื่อให้ประโยชน์ต่อผู้ที่ศึกษา ได้เข้าใจเนื้อหาข้อมูลที่ง่ายและเข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลาสร้างขึ้นด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ที่มีลักษณะเป็นเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถอ่านข้อมูลผ่านระบบคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ ที่รองรับได้ทั้งระบบออฟไลน์หรือออนไลน์ (จรรย์นธ์ พูลสวัสดิ์, 2567)

จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อการส่งเสริมทักษะการเขียนของเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัมโดยใช้ชุดฝึกกล้ามเนื้อมือด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เนื่องจากเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัมมักพบว่ามีปัญหาในการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา การใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กในการหยิบจับสิ่งของ หรือหยิบจับสิ่งของขึ้นเล็กไม่ได้ตาและมือขาดการสัมพันธ์กัน จึงมีความจำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือเพื่อพัฒนาการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กโดยการพัฒนาชุดฝึกกล้ามเนื้อมือด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมทักษะการเขียน สำหรับเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม เพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยไปใช้สำหรับเป็นแนวทางในการพัฒนาความสามารถด้านการเขียนซึ่งมีความสำคัญต่อทักษะวิชาการของเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัมให้มีประสิทธิภาพในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดฝึกลีลามือด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมทักษะการเขียน สำหรับเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการเขียนสำหรับเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัมก่อนและหลังการใช้ชุดฝึกลีลามือด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งเป็น 4 ระยะ คือ

1. ขั้นเตรียมการ โดยดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1.1 ผู้วิจัยเสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น ให้ทำหนังสือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย จำนวน 3 ท่าน

1.2 ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน นำมาปรับปรุงแก้ไข

2. ขั้นก่อนดำเนินการทดลอง โดยดำเนินการ ดังต่อไปนี้

2.1 ชี้แจงรายละเอียดในขั้นตอนการดำเนินการวิจัย นัดหมายเวลาในการเก็บข้อมูลให้กับกลุ่มเป้าหมายและขออนุญาตผู้ปกครองเพื่อให้ความยินยอมในการเป็นกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

2.2 การขออนุญาตผู้ปกครองเพื่อให้ความยินยอมในการเป็นกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย วิธีการใช้ชุดฝึกลีลามือด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์

3. ขั้นดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 เด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัมได้รับการทดสอบด้วยแบบประเมินด้านการเขียนลีลามือ ก่อนการใช้ชุดฝึกลีลามือด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมทักษะการเขียน สำหรับเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม

3.2 เด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัมได้ฝึกปฏิบัติตามกิจกรรมในชุดฝึกลีลามือด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมทักษะการเขียน สัปดาห์ละ 3 วัน ในจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์ วันละ 1 ชั่วโมงเป็นระยะเวลา 7 สัปดาห์ รวม 21 ครั้ง

4. ขั้นหลังทดลอง

4.1 เด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม ได้รับการทดสอบหลังเรียนด้วยแบบประเมินด้านการเขียนลีลามือหลังการใช้ชุดฝึกลีลามือด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนสำหรับเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม

4. ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาชุดฝึกลีลามือด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนสำหรับเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของชุดฝึกลีลามือด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์สำหรับเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม ตามเกณฑ์ 80/80

แบบทดสอบระหว่างเรียน			แบบทดสอบหลังเรียน			ค่าประสิทธิภาพ
คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย	E ₁	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย	E ₂	E ₁ /E ₂
39	14.00	80.73	39	38.71	99.27	80.73/99.27

จากตารางที่ 1 การวิเคราะห์ค่าประสิทธิภาพของชุดฝึกลีลามือด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 พบว่า คะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบระหว่างเรียน E₁ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 80.73 และผลคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบหลังเรียน E₂ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 99.27 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 80/80 สรุปได้ว่าชุดฝึกลีลามือด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ สำหรับเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม ข้อสรุปว่า ชุดฝึกลีลามือด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะการเขียนสำหรับเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัมก่อนและหลังการใช้ชุดฝึกลีลามือด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้ชุดฝึกลีลามือด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์

การทดสอบ	N	$\bar{x}$	S.D.	z	df	Sig. (2-tailed)
ก่อนเรียน	7	14.00	.816			
หลังเรียน	7	38.57	.535	-57.33	6	.000**

*p<.05

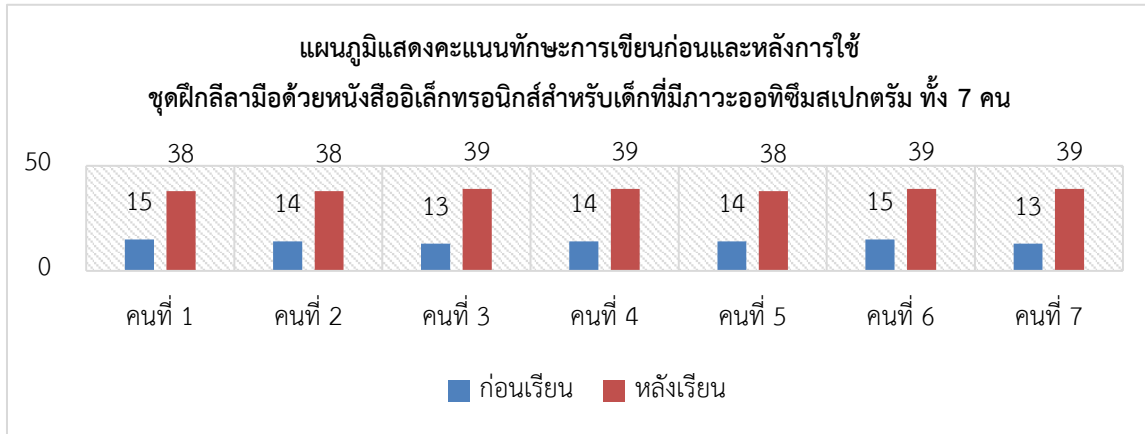
จากตารางที่ 2 ผลคะแนนเฉลี่ยเปรียบเทียบทักษะการเขียนก่อนและหลังการใช้ชุดฝึกลีลามือด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีคะแนนหลังเรียนเท่ากับ 38.57 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน .535 และคะแนนก่อนเรียนเท่ากับ 14.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน .816

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบคะแนนทักษะการเขียนก่อนและหลังการใช้ชุดฝึกลีลามือด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์สำหรับเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม

ผลการพัฒนา	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	คนที่ 7
ก่อนเรียน	15	14	13	14	14	15	13
หลังเรียน	38	38	39	39	38	39	39

จากตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบคะแนนทักษะการเขียนก่อนและหลังการใช้ชุดฝึกลีลามือด้วย

หนังสืออิเล็กทรอนิกส์สำหรับเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม พบว่า เด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม ทั้ง 7 คน มีคะแนนทักษะการเขียนหลังการใช้ชุดฝึกกล้ามเนื้อมือด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์สูงขึ้นกว่าก่อนการใช้โดยหลังเรียนสูงกว่าก่อนการใช้ชุดฝึกกล้ามเนื้อมือด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์

ภาพที่ 1 คะแนนทักษะการเขียนก่อนและหลังการใช้ชุดฝึกกล้ามเนื้อมือด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์สำหรับเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม ทั้ง 7 คน

จากภาพที่ 1 แสดงคะแนนทักษะการเขียนก่อนและหลังการใช้ชุดฝึกกล้ามเนื้อมือด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์สำหรับเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม ทั้ง 7 คน พบว่า เด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัมทุกคนมีคะแนนทักษะการเขียนหลังการใช้ชุดฝึกกล้ามเนื้อมือด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์สูงขึ้นกว่าก่อนการใช้ชุดฝึกกล้ามเนื้อมือด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์

5. อภิปรายผล

5.1 การพัฒนาชุดฝึกกล้ามเนื้อมือด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์สำหรับเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม ได้ศึกษาตัวชี้วัดของหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัมให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของการใช้ชุดฝึกกล้ามเนื้อมือด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ สำหรับเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม โดยในตัวชุดฝึกกล้ามเนื้อมือด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ทั้ง 6 เล่ม ประกอบไปด้วย เส้นพื้นฐาน 13 เส้น จะมีแบบฝึกการลากเส้นในแต่ละรูปแบบ และมีรูปภาพที่สนใจทำให้ผู้ฝึกไม่เบื่อ โดยได้บูรณาการแนวคิดทฤษฎีกลวิธีการเรียนรู้ผ่านการมอง (Visual Strategies) เป็นกระบวนการคิด เกิดจากการจดจำสิ่งของที่เป็นของจริง สิ่งของจำลอง ภาพเคลื่อนไหว ภาพวาด ภาพลายเส้น ในการกระตุ้นให้เด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัมเกิดความสนใจมากขึ้น โดยเฉพาะการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ต่อการเรียนการสอนซึ่งเป็นรูปแบบการเรียนหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ทำให้เด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม เกิดการเรียนรู้ได้เร็วและสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา โดยการหาประสิทธิภาพของชุดฝึกกล้ามเนื้อมือด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์สำหรับเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม พบว่า คะแนน E1 /E2 เท่ากับ 80.73/99.27 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ 80/80 และชุดฝึกกล้ามเนื้อมือด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ มีค่าความสอดคล้อง (IOC) อยู่ที่ 1.00 แสดงได้ว่าชุดฝึกกล้ามเนื้อมือด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์มีประสิทธิภาพและมีค่าความสอดคล้องในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของแพรวพราว เมืองแสน (2565) ได้ศึกษาผลการสร้างแอปพลิเคชันส่งเสริมทักษะทางสังคมในการรับรู้อารมณ์สำหรับเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม พบว่าค่าดัชนีความสอดคล้องหาประสิทธิภาพ

ของแอปพลิเคชันส่งเสริมทักษะทางสังคมในการรับรู้อารมณ์ E1 มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 80.13 และ E2 มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 85.11 ซึ่งสรุปได้ว่าแอปพลิเคชันส่งเสริมทักษะทางสังคมในการรับรู้อารมณ์ สำหรับเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 80/80 และค่าดัชนีความสอดคล้องหาประสิทธิภาพของแอปพลิเคชันส่งเสริมทักษะทางสังคมในการรับรู้อารมณ์ สำหรับเด็กที่มีภาวะออทิซึม IOC มีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.50–1.00 แสดงให้เห็นว่าคุณภาพเครื่องมือมีความน่าเชื่อถือและมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

5.2 ผลการเปรียบเทียบทักษะการเขียนสำหรับเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัมก่อนและหลังการใช้ชุดฝึกลีลามือด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ผลการวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่อส่งเสริมพัฒนาทักษะการเขียนสำหรับเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัมก่อนและหลังการใช้ชุดฝึกลีลามือด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ คะแนนของการใช้ชุดฝึกลีลามือด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์สำหรับเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม ก่อนเรียน ทั้ง 7 คน คะแนนรวม 98 คะแนน ($\bar{x}$ =14.00, S.D.=0.82) และคะแนนของการใช้ชุดฝึกลีลามือด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ คะแนนของการใช้ชุดฝึกลีลามือด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ สำหรับเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม หลังเรียน คะแนนรวม 271 คะแนน ($\bar{x}$ =38.71, S.D.=0.49) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของพัฒน์วีร์ จันทราภิรมย์ (2562) ได้ศึกษาผลการพัฒนาทักษะการของเด็กปฐมวัยโดยการใช้สื่อการสอนชุดฝึกลีลามือ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือเด็กนักเรียนชาย - หญิง อายุระหว่าง 3 – 4 ปี ชั้นอนุบาล 1 โรงเรียนสาธิตอนุบาลราชวมงคล จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ สื่อการสอนชุดฝึกลีลามือและชุดทดสอบการเขียนของเด็กปฐมวัย ผลการศึกษาพบว่า ทักษะการเขียนของเด็กปฐมวัยหลังการใช้สื่อการสอนชุดฝึกลีลามืออยู่ในระดับที่สูงขึ้นทุกด้านโดยกลุ่มทดลองมีคะแนนสูงกว่ากลุ่มควบคุมหลังการใช้ชุดฝึกลีลามืออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับการศึกษาของรินันท์ จัยมอด และจรรยา ชื่นเกษม (2563) ได้ศึกษาความสามารถในการลากเส้นพื้นฐานของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โดยใช้เทคนิคการใช้รหัสสีร่วมกับกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเล็กน้อย อายุระหว่าง 5-7 ปี จำนวน 6 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) ความสามารถในการลากเส้นพื้นฐานของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา หลังการใช้เทคนิคการใช้รหัสสีร่วมกับกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์มีความสามารถอยู่ในระดับดีมาก 2) ความสามารถในการลากเส้นพื้นฐานของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา หลังการใช้เทคนิคการใช้รหัสสีร่วมกับกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ในภาพรวมสูงขึ้นก่อนการใช้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

จากผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า หลังการใช้ชุดฝึกลีลามือด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์สำหรับเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม แสดงให้เห็นว่า ชุดฝึกลีลามือด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ สามารถใช้พัฒนาทักษะการเขียนของเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัมได้ จากผลคะแนนหลังการใช้อยู่ในระดับที่สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ โลเวนเฟรด (สุภาพ กิตติสาร. 2552,อ้างอิงจาก Lovenfred.N.d.) ที่กล่าวว่า การเขียนของเด็กแต่ละวัยมีความแตกต่างกัน เริ่มจากการลากเส้นที่ยังไม่มีความหมายไปจนถึงการลากเส้นที่มีความหมาย สร้างสัญลักษณ์และสื่อความหมายได้

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1) ผู้วิจัยควรตรวจสอบและจัดเตรียมอุปกรณ์แท็บเล็ต หรือไอแพด ของผู้เรียนให้พร้อมก่อนดำเนินการจัดการเรียนการสอนทุกครั้ง

2) ควรนำรูปแบบการใช้ชุดฝึกกล้ามมือด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเด็กที่มีพัฒนาการล่าช้าในด้านการเขียนลีลามือ

6.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการติดตามผลหลังจากใช้ชุดฝึกกล้ามมือด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ว่าหลังจากผ่านระยะเวลาหนึ่งไปแล้วทักษะการเขียน ยังคงมีความคงทน หรือมีการเปลี่ยนแปลง และสามารถต่อยอด การเขียนพยัญชนะ

2) ควรมีการพัฒนากิจกรรมการฝึก ร่วมกับรูปแบบกิจกรรมอื่น ๆ หรือมีกิจกรรมเพิ่มเติม เพื่อให้มีความหลากหลาย และดึงดูดความสนใจ และทำให้งานวิจัยมีความน่าสนใจมากขึ้น

6.3 ข้อเสนอแนะในการใช้งานจริง

ผู้วิจัยควรจัดทำคู่มือการใช้ ชุดฝึกกล้ามมือด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์สำหรับเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม ให้แก่ผู้ปกครอง และเพื่อนครู สามารถนำไปใช้ที่บ้านหรือในห้องเรียนปกติได้

7. ข้อจำกัดของการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก และการเก็บข้อมูลเฉพาะพื้นที่การศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 11 จังหวัดนครราชสีมา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กระทรวงศึกษาธิการ

เอกสารอ้างอิง

กรมสุขภาพจิต. (2546). *คู่มือความฉลาดทางอารมณ์*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ. (2543). *การพัฒนาเด็กออทิสติก*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

จิรนนท์ พูลสวัสดิ์. (2567). *การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) สำหรับผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมทักษะทางด้านร่างกายของเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหวหรือสุขภาพ*. สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

ชัยณรงค์ เจริญพานิชย์กุล. (2533). *พัฒนาเด็กด้วยศิลปะ*. กรุงเทพมหานคร: อักษรสัมพันธ์.

นฤชล เอนอ่อน. (2565). *การพัฒนาความสามารถด้านการป้องกันตนเองจากเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาโดยใช้หนังสือนิทานอิเล็กทรอนิกส์ร่วมกับเทคนิคการชี้แนะ* (วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาเอกการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ). มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- นฤมล ฉียบแหลม. (2545). *การศึกษาพัฒนาการด้านการเขียนของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาแบบธรรมชาติ* (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาปฐมวัย). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปิยาภรณ์ เตชะเรืองรอง. (2560). *เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา*. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- แพรวพราว เมืองแสน. (2565). *การใช้แอปพลิเคชันส่งเสริมทักษะทางสังคมในการรับรู้อารมณ์สำหรับเด็กที่มีภาวะออทิซึม* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศิรินันท์ จุ้ยมอด, & จรรยา ชื่นเกษม. (2563). ความสามารถในการลากเส้นพื้นฐานของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาขั้นเตรียมความพร้อมศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดชุมพรโดยใช้เทคนิคการใช้รหัสสีร่วมกับกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.
- Davis, K. (1997). *HTML visual quick reference*. United States of America: Corporation.
- Pierce, L. B. (2003). The great debate continued: Does daily writing in kindergarten lead to invented spelling and reading? *Dissertation Abstracts International*, 64(6), 1967-A.
- Volman, M. J. M., Van Schendel, B. M., & Jongmans, M. J. (2006). Handwriting difficulties in primary school children: A search for underlying mechanisms. *American Journal of Occupational Therapy*, 60.

การจัดการเรียนรู้ด้วยทฤษฎีการเรียนรู้มัลติมีเดียเพื่อส่งเสริมความสามารถในการ สร้างชิ้นงานและแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

Learning Management Based on Multimedia Learning Theory to Enhance Students' Ability to Create Workpieces and Motivation to Learn in Grade 12 Students

สุภสิตา เย็นอก¹, อุบลวรรณ ส่งเสริม²

^{1,2}มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์, นครปฐม, ประเทศไทย

Supasita Yenok¹, Ubonwan Songserm²

^{1,2}Silpakom University Sanam Chandra Palace Campus, Nakhon Pathom, Thailand

✉: Supasita0507@gmail.com
(Corresponding Email)

Received: 26 March 2024; Revised: 22 April 2025; Accepted: 24 April 2025

© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ 1) เพื่อศึกษาความสามารถในการสร้างชิ้นงานของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยทฤษฎีการเรียนรู้มัลติมีเดีย 2) เพื่อเปรียบเทียบแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยทฤษฎีการเรียนรู้มัลติมีเดีย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง(Pre - Experimental Research) แบบแผนการทดลองแบบ One - Group Pretest – Posttest Design และ The One – Shot Case Study กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนกำแพงแสนวิทยา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 42 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้เรื่องอาณาจักรสรัสวดีและอาณาจักรพิชโดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยทฤษฎีการเรียนรู้มัลติมีเดีย มีค่าความเหมาะสมเท่ากับ 5.00 2) แบบประเมินความสามารถในการสร้างชิ้นงาน มีค่าความเหมาะสมเท่ากับ 4.333) แบบวัดแรงจูงใจในการเรียน มีค่าความเหมาะสมเท่ากับ 5.00 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าเฉลี่ยค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที่แบบ dependent และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาความสามารถในการสร้างชิ้นงานของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยทฤษฎีการเรียนรู้มัลติมีเดีย พบว่า นักเรียนมีผลการประเมินความสามารถในการสร้างชิ้นงาน หลังใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยทฤษฎีการเรียนรู้มัลติมีเดียอยู่ในระดับดี(M=2.74, S.D. =0.19) เป็นไปตามสมมุติฐานข้อที่ 1 2) ผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยทฤษฎีการเรียนรู้มัลติมีเดียเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างชิ้นงานและแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่ามีแรงจูงใจในการเรียนเฉลี่ยหลังเรียน (M) เท่ากับ 4.32

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.70 สูงกว่าแรงจูงใจในการเรียนเฉลี่ยก่อนเรียน (M) เท่ากับ 3.32 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.96

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้ด้วยทฤษฎีการเรียนรู้มัลติมีเดีย, ความสามารถในการสร้างชิ้นงาน, แรงจูงใจในการเรียน

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the ability of Grade 12 students to create workpieces after learning management based on multimedia learning theory, and 2) to compare the students' motivation to learn before and after the implementation of learning management based on multimedia learning theory. This study employed a pre-experimental research design, specifically the One-Group Pretest–Posttest Design and the One-Shot Case Study. The sample group consisted of 42 Grade 12 students from Kamphaeng Saen Wittaya School, enrolled in the second semester of the 2024 academic year, selected through cluster random sampling. The research instruments included: 1) a learning management plan on "The Kingdoms of Animals and Plants" using multimedia learning theory, with a suitability index of 5.00; 2) a workpiece creation ability assessment form, with a suitability index of 4.33; and 3) a learning motivation assessment form, with a suitability index of 5.00. Data were analyzed using mean, standard deviation, dependent t-test, and content analysis. The research findings were as follows: 1. The students' ability to create workpieces after learning management based on multimedia learning theory was evaluated at a good level ($M = 2.74$, $S.D. = 0.19$), confirming the first hypothesis. 2. The comparison of students' learning motivation before and after the learning management showed that the mean post-learning motivation score ($M = 4.32$, $S.D. = 0.70$) was higher than the pre-learning motivation score ($M = 3.32$, $S.D. = 0.96$), supporting the second hypothesis.

Keyword: Learning management based on multimedia learning theory, Ability to create workpieces, Motivation to learn

1. บทนำ

ปัจจุบันโลกได้มีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็ว ทำให้มนุษย์จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแนวคิด และปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง ในฐานะการศึกษาซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (วัชรียา พรหมพันธ์ อรุณรัตน์ คำแห่งพลและถาดทอง ปานศุภวิชร, 2563). ให้ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การจัดการศึกษาทุกระดับเน้นให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง รวมทั้งการพัฒนาทักษะการสื่อสารการใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือแสวงหา ความรู้ และการมีทักษะทางสังคม แนวโน้มการจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ กับการเรียนในห้องเรียนและชีวิตจริง ทำให้การเรียนนั้นมีความหมายต่อผู้เรียนซึ่งผู้เรียนจะเห็นประโยชน์คุณค่าของการเรียน และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งเป็นการเตรียมผู้เรียนในการเรียนขั้นสูงต่อไป ถือเป็น การเพิ่มโอกาสการทำงานในอนาคต รวมทั้งเป็นการเพิ่มมูลค่าและการสร้างความแข็งแกร่งให้กับประเทศด้านเศรษฐกิจ (วรรรณภา อ่างทอง, บังอร แถวโนนจิว และประสาธ เนืองเฉลิม, 2563). เพราะการศึกษาทางวิทยาศาสตร์จะเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในปัจจุบันและอนาคต ความรู้ทางวิทยาศาสตร์สามารถนำไปสู่การพัฒนาความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของคนในชาติ สังคม

และระบบเศรษฐกิจของประเทศสามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสมโดยการให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและสังคมไทยให้มีคุณภาพมากขึ้น (ศรีสุวรรณ ศรีสร้อยอนันต์ ปานศุภวัชร และถาดทอง ปานศุภวัชร, 2560). ดังนั้น มนุษย์จึงจำเป็นต้องเรียนรู้เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาความรู้ทักษะ เพื่อก้าวทันเทคโนโลยีในอนาคตและสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขกับสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 ได้กำหนดว่าผู้เรียนทุกคนได้รับการศึกษา และเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560). สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 การจัดการศึกษาของชาติจะต้องทำให้เกิดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ซึ่งเป็นคุณลักษณะของผู้เรียน ผู้เรียนควรจะเกิดความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้เพื่อสร้างนิสัยและสุขภาพที่ดี มีความรับผิดชอบในการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีความรู้ มีทักษะทางปัญญา ทักษะศตวรรษที่ 21 ความฉลาดทางดิจิทัล (digital intelligence) ทักษะข้ามวัฒนธรรม การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์การคิดเชิงประยุกต์ การคิดเชิงบูรณาการ การคิดวิเคราะห์ สมรรถนะการบูรณาการข้ามศาสตร์และมีคุณลักษณะของความเป็นผู้ประกอบการ สมรรถนะทางเทคโนโลยีดิจิทัล การคิดสร้างสรรค์ การสื่อสารสามารถแยกแยะผิดถูก ปฏิบัติตนตามสิทธิ และหน้าที่ของตนโดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น เป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่ม มีจิตอาสา รักท้องถิ่นและประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561).

แรงจูงใจในการเรียน (Motivation) นั้นเป็นสิ่งที่มาผลักดันหรือกระตุ้นให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมความต้องการ ความรู้สึกเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่คาดหวังไว้ (วรทา รุ่งบานจิต, 2556). โดยมีองค์ประกอบ 2 ประการ คือองค์ประกอบภายนอก ได้แก่ สิ่งแวดล้อมภายนอกที่อาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และองค์ประกอบภายใน ได้แก่ ความต้องการ เจตคติ ค่านิยม ความวิตกกังวล(สัมมา ธนินธิ์, 2553). การส่งเสริมให้นักเรียนมีแรงจูงใจในการเรียนสามารถจัดการเรียนการสอนได้หลายวิธี โดยส่วนใหญ่จะใช้การกระตุ้นในการเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน และการกระตุ้นแรงจูงใจของนักเรียนด้วยปัจจัยภายในของตัวนักเรียนเอง (สกลรัชต์ แก้วดี, 2560). การที่นักเรียนจะประสบความสำเร็จทางการเรียนได้นั้น นักเรียนต้องกล้าคิด กล้าแสดงออก และแก้ปัญหา ซึ่งสิ่งเหล่านี้ส่วนหนึ่งเกิดจากความมั่นใจในตนเองของนักเรียน และความมั่นใจนั้นก็มาจากการที่นักเรียนรับรู้ความสามารถของตนเองว่าตนเองมีความสามารถอยู่ในระดับใด และรู้จักสร้างแรงจูงใจในการเรียนให้ตนเองสามารถก้าวผ่านปัญหา เอาชนะอุปสรรค เพื่อให้ตนเองประสบความสำเร็จในการเรียน (อรุณฉัตร นามรักษ์, 2555).

อย่างไรก็ตาม พบว่าปัญหาในการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ที่ผ่านมาไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร จำนวนนักเรียนสายวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ลดลงในทุกๆระดับชั้น และผลการประเมินการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินั้นพื้นฐานทั้งในระดับประเทศและระดับนานาชาติ ยังบ่งชี้ว่าการศึกษาวิทยาศาสตร์ในโรงเรียนมีคุณภาพผลการประเมินโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากปัจจัยหลายอย่าง ทั้งครู สื่อ การสอน กระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลของครูผู้สอน และประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นต้น ซึ่งการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ในปัจจุบันได้รับอิทธิพลจากทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วย

ตนเอง ที่เชื่อว่านักเรียนสามารถสร้างความรู้ของตนเองได้ รับรู้ความสามารถของตนเองได้ และเชื่อว่าถ้า นักเรียนมีแรงจูงใจในการกระทำเรื่องนั้น ๆ นักเรียนสามารถแสวงหาความรู้ เรียนรู้ตามความสนใจ เรียนรู้ตาม ความถนัดของนักเรียน และที่ขาดไม่ได้คือการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551). ดังนั้น ครูผู้สอนต้องจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ และมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนมีส่วนร่วม ในการเรียนรู้ทุกขั้นตอน

นอกจากนี้ยังพบว่าการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ยังไม่บรรลุตามจุดมุ่งหมายของการจัดการ การศึกษาวิทยาศาสตร์ตั้งแต่ประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา เนื่องจากลักษณะการเรียนการสอนที่เน้นการ บรรยายและการท่องจำเป็นสำคัญและนักเรียนไม่ค่อยได้ปฏิบัติการทดลองจริง มิได้ฝึกฝนให้ผู้เรียนได้ฝึก การศึกษาค้นคว้าและเรียนรู้ด้วยตนเอง ขาดการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ไม่สามารถหาแนวทางในการแก้ปัญหา หรืออำนวยความสะดวกวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ไปได้อย่างเหมาะสม (ภัสสร ติตมา มลิวรรณ นาคขุนทด และสิรินภา กิจเกื้อกุล, 2558). ไม่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงส่งผลให้ผู้เรียนขาดการฝึกทักษะกระบวนการทาง วิทยาศาสตร์ และกระบวนการคิด (ภาพิสุทธิ ภูวญาณพงศ์และยุรววัฒน์ คล้ายมงคล, 2558). จึงเป็นสาเหตุให้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ต่ำและจากการรายงานผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของ นักเรียนในภาพรวมยังอยู่ในระดับไม่น่าพอใจ (วิชุดชา จิตรักศิลป์ ถาดทอง ปานศุภวัชรและนิติธาร ชูทรัพย์, 2560). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนที่เป็นกำลังของชาติ ให้เป็น มนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งทางด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลเมือง โลก โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นพื้นฐานสำคัญว่ามีความสามารถในการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551). ทำให้การเรียนวิทยาศาสตร์มีความหมายต่อผู้เรียน ซึ่งผู้เรียนจะเห็นประโยชน์ และคุณค่าของการเรียน และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ จึงเป็นการเตรียมผู้เรียนในการ เรียนรู้ต่อไปในขั้นที่สูงขึ้น (พรทิพย์ ศิริภักตราชัย, 2556). และเป็นความสามารถในการใช้ความคิดเพื่อค้นคว้า ความรู้ รวมทั้งการแก้ปัญหา (ภารดี กล่อมดี, 2561). เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติและเทคโนโลยี สามารถนำความรู้ไปใช้อย่างมีเหตุผล (ยุพา วรรษศ และคณะ, 2551).

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการจัดการเรียนรู้ด้วยทฤษฎีการเรียนรู้มัลติมีเดีย (Multimedia Learning Theory) เพื่อส่งเสริมการสร้างชิ้นงานและแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอย่างมี ประสิทธิภาพสูงสุด และเพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาวิชาวิทยาศาสตร์ในระดับสูงต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสามารถในการสร้างชิ้นงานของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดการ เรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยทฤษฎีการเรียนรู้มัลติมีเดีย
2. เพื่อเปรียบเทียบแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการ เรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยทฤษฎีการเรียนรู้มัลติมีเดีย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 3 ห้องเรียน จำนวน 110 คนที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนกำแพงแสนวิทยา

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/9 จำนวน 42 คนที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนกำแพงแสนวิทยา ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม(Cluster Random sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่มจำนวน 1 ห้องเรียน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ด้วยทฤษฎีการเรียนรู้มัลติมีเดีย
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ 1) ความสามารถในการสร้างชิ้นงาน 2) แรงจูงใจในการเรียน

แบบแผนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองแบบแผนการวิจัย (pre-experimental design) แบบ The One-Group Pre-test Post-test Design และแบบ The One – Shot Case Study (มาเรียม นิลพันธุ์, 2558: 144)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง อาณาจักรสัตว์ จำนวน 1 แผน เรื่อง อาณาจักรพืช จำนวน 1 แผน
2. แบบประเมินความสามารถในการสร้างชิ้นงานแบบ Rubric Score มีรายการประเมิน 4 ด้านดังนี้
1. ด้านกระบวนการทำงาน 2.ด้านความคิดสร้างสรรค์ 3.ด้านคุณภาพของชิ้นงาน 4.ด้านคุณค่าของชิ้นงาน
3. แบบวัดแรงจูงใจในการเรียน เป็นข้อคำถามแบบมาตราประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ประกอบด้วย 2 ด้าน คือ แรงจูงใจภายใน และแรงจูงใจภายนอก

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ขั้นตอนการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง อาณาจักรสัตว์และอาณาจักรพืชที่สอนด้วยการจัดการเรียนรู้ด้วยทฤษฎีการเรียนรู้มัลติมีเดีย จำนวน 2 แผน มีขั้นตอนดังนี้

1.1 ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551(ฉบับปรับปรุง2560) และหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนกำแพงแสนวิทยา กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีคำอธิบายรายวิชา มาตรฐาน/ตัวชี้วัด และเนื้อหาสาระชีววิทยา

1.2 ศึกษาทฤษฎีและหลักการ ในการจัดการเรียนรู้ด้วยทฤษฎีการเรียนรู้มัลติมีเดีย (Multimedia Learning Theory) ซึ่งจากการสังเคราะห์ได้ขึ้นในการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยทฤษฎีการเรียนรู้มัลติมีเดีย 5 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การนำเสนอข้อมูลผ่านมัลติมีเดีย(Show) ครูนำเสนอข้อมูลโดยใช้สื่อมัลติมีเดียที่ประกอบด้วยภาพและข้อความอธิบาย โดยการแบ่งข้อมูลออกเป็นส่วนย่อยๆ ที่มีความสัมพันธ์กันเพื่อช่วยให้เข้าใจและจดจำได้ง่ายขึ้น หลีกเลี่ยงการใส่ข้อมูลมากเกินไปในครั้งเดียว ให้ความสำคัญ ประมวลผล และจัดลำดับความสำคัญ

ขั้นที่ 2 กระตุ้นการประมวลผล(Stimulate) ครูนำเสนอข้อมูล นักเรียนทำกิจกรรมที่กระตุ้นการคิดวิเคราะห์และเชื่อมโยงข้อมูล ประมวลผลเนื้อหา ที่ได้รับโดยการเขียนผังมโนทัศน์ความคิดหรือการสรุปข้อมูล

ขั้นที่ 3 ร่วมสร้างชิ้นงาน(Create) นักเรียนในกลุ่มร่วมกันสร้างชิ้นงานในรูปแบบที่ตนเองสนใจเพื่อสะท้อนความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียน เช่น การสร้างเกม การทำวิดีโอ การจัดทำสไลด์พรีเซนเทชัน

ขั้นที่ 4 นำเสนอชิ้นงาน(Present) นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานผ่านการใช้เทคโนโลยีมัลติมีเดีย เปิดโอกาสให้เพื่อนมีส่วนร่วมในผลงานที่กลุ่มตนเองสร้างขึ้น

ขั้นที่ 5 สะท้อนคิด(Reflect) สะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานของตนเองและผลงานของเพื่อนๆ โดยการแสดงความคิดเห็นในเชิงบวกและเสนอแนะที่สร้างสรรค์และวิเคราะห์ความรู้เดิมความสนใจรวมทั้งความสามารถของผู้เรียนเพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1.3 กำหนดสาระการเรียนรู้รายวิชาชีววิทยา ว30246 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หน่วยการเรียนรู้ความหลากหลายทางชีวภาพ ประกอบด้วยเรื่อง อาณาจักรสัตว์ อาณาจักรพืช สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ที่จัดการเรียนรู้ด้วยทฤษฎีการเรียนรู้มัลติมีเดีย โดยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสาระการเรียนรู้ตัวชี้วัดและทักษะการสร้างชิ้นงานเพื่อจะสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 2 แผน

1.4 วิธีการหาคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ นำแผนการจัดการเรียนรู้เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข ส่งต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านชีววิทยา จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านวัดและประเมินผล จำนวน 1 คน ทำการวิพากษ์และประเมินความเหมาะสม เกณฑ์ในการประเมินเป็นแบบมาตราประมาณค่า(Rating Scale) มี 5 ระดับตามวิธีของลิเคิร์ท (บุญชม ศรีสะอาด, 2545). ปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ตามข้อเสนอแนะ ผลการพิจารณาความเหมาะสมของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญพบว่า ทุกรายการมีค่าความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย $M = 5.00$ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน $S.D. = 0.00$ นำแผนการจัดการจัดการเรียนรู้ที่ได้รับการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนรู้ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

2. ขั้นตอนการสร้างแบบประเมินความสามารถในการสร้างชิ้นงาน ผู้วิจัยได้ศึกษาแบบประเมินที่พัฒนาโดย (Besemer and Quin, 1999). (อรรถพล แทนแก้ว, 2551). และ(กอบวิทย์ พิริยะวัฒน์, 2561). นำมาสังเคราะห์ โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนแบบ Rubric Score มีรายการประเมิน 4 ด้าน ดังนี้ 1. กระบวนการทำงาน 2.ความคิดสร้างสรรค์ 3.คุณภาพของชิ้นงาน 4.คุณค่าของชิ้นงาน และจำแนกระดับความสามารถออกเป็น 3 ระดับ คือ 3 = ดี, 2 = พอใช้, และ 1 = ปรับปรุง มีขั้นตอนดังนี้

2.1 ศึกษาการสร้างแบบประเมินจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบประเมินความสามารถในการสร้างชิ้นงาน นำข้อมูลที่ศึกษามากำหนดโครงสร้างเนื้อหาของเครื่องมือ และดำเนินการสร้างเครื่องมือ จำแนกความสามารถออกเป็น 3 ระดับ

2.2 นำแบบประเมินความสามารถในการสร้างชิ้นงานเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและนำไปปรับปรุงแก้ไข และให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อวิพากษ์และประเมินความเหมาะสม เกณฑ์ในการประเมินเป็นแบบมาตราประมาณค่า(Rating Scale) มี 5 ระดับตามวิธีของลิเคิร์ท

(บุญชม ศรีสะอาด, 2545). โดยถือเกณฑ์การประเมินเป็นคะแนนเกณฑ์ในการพิจารณาค่าความเหมาะสมต้องมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานน้อยกว่า 1.00 แสดงว่าข้อความใช้ได้คือ มีความเหมาะสม หากมีค่าไม่เป็นไปตามเกณฑ์ดังกล่าวก็ให้ปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้ (มาเรียม นิลพันธุ์, 2558). ซึ่งผลการตรวจสอบคุณภาพด้านความเหมาะสมของแบบประเมินความสามารถในการสร้างชิ้นงานจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ทุกรายการมีค่าความเหมาะสมอยู่ในระดับมากขึ้นไป โดยมีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานตั้งแต่ ค่าเฉลี่ย $M = 4.33$ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน $S.D. = 0.58$ ถึง ค่าเฉลี่ย $M = 5.00$ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน $S.D. = 0.0$ ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ นำไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3. ขั้นตอนการสร้างแบบวัดแรงจูงใจในการเรียน ผู้วิจัยได้ศึกษาแบบประเมินที่พัฒนาโดย โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนแบบ rating scale มีรายการประเมิน 2 ด้านดังนี้ 1.แรงจูงใจภายใน 2. แรงจูงใจภายนอก และจำแนกระดับความสามารถออกเป็น 5 ระดับ คือ 5=มากที่สุด 4=มาก 3 = ปานกลาง 2 =น้อย และ 1 = น้อยที่สุด มีขั้นตอนดังนี้

3.1 ผู้วิจัยศึกษาทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจในการเรียน พร้อมทั้งวิเคราะห์พฤติกรรมที่แสดงออกของผู้ที่มีแรงจูงใจในการเรียน จากนั้นศึกษาตัวอย่างแบบสังเกตพฤติกรรมการพัฒนาแรงจูงใจในการเรียน ที่มีผู้สร้างไว้แล้วเช่น ฐาปกรณ์ ฤทธิ์มะหา และ ปารีชาติ แสนนา, 2560). นอกจากนี้ผู้วิจัยได้สร้างข้อคำถามขึ้นเอง เพื่อนำมาใช้เป็นประเด็นสังเกตศึกษาการสร้างแบบประเมินจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบวัดแรงจูงใจในการเรียน

3.2 นำข้อมูลที่ศึกษามากำหนดโครงสร้างเนื้อหาของเครื่องมือ และดำเนินการสร้างเครื่องมือโดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนแบบ rating scale จำแนกความสามารถออกเป็น 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ ผู้วิจัยนำแบบสังเกตที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยมีลักษณะเป็นมาตรส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ พบว่า ค่าเฉลี่ย $M=5.00$ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน $S.D. = 0.00$ ซึ่งแสดงว่าของแบบวัดแรงจูงใจในการเรียนสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ ปรับปรุงแก้ไขแบบวัดแรงจูงใจในการเรียนตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

การดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเตรียมการเป็นขั้นที่ผู้วิจัยเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ ดังนี้ สร้างเครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบประเมิน ความสามารถในการสร้างชิ้นงาน 3) แบบวัดแรงจูงใจในการเรียน ซึ่งแจ้งวิธีการจัดการเรียนรู้ด้วยทฤษฎีมัลติมีเดีย เพื่อให้ให้นักเรียนเข้าใจและแบ่งกลุ่มนักเรียนกลุ่มละ 4-5 คน

2. การทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ด้วยทฤษฎีมัลติมีเดียตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างไว้จำนวน 2 แผน ดำเนินการวัดแรงจูงใจก่อนเรียน ด้วยแบบวัดแรงจูงใจในการเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/9 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนกำแพงแสนวิทยา จัดการเรียนรู้ด้วยทฤษฎีการเรียนรู้มัลติมีเดียตามแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยทฤษฎีการเรียนรู้มัลติมีเดียขั้นตอนทั้ง 5 ขั้นตอน ผู้วิจัยดำเนินการประเมินความสามารถในการสร้างชิ้นงาน โดย

ประเมินผลงานหลังจากจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยทฤษฎีการเรียนรู้มัลติมีเดีย ซึ่งจะได้ผลงานทั้งหมด 2 ผลงานโดยใช้แบบประเมินความสามารถในการสร้างชิ้นงาน และดำเนินการวัดแรงจูงใจในการเรียนหลังเรียนด้วยแบบวัดแรงจูงใจในการเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แล้วนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูลและค่าสถิติในการใช้วิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ ตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยหาค่าความเหมาะสม ตรวจสอบคุณภาพแบบประเมินความสามารถในการสร้างชิ้นงานโดยหาค่าความเหมาะสม ตรวจสอบคุณภาพแบบวัดแรงจูงใจในการเรียนโดยหาค่าความเหมาะสม

2. การทดสอบสมมุติฐาน การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินความสามารถในการสร้างชิ้นงาน โดยใช้ค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบวัดแรงจูงใจในการเรียน โดยใช้ค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4. ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาความสามารถในการสร้างชิ้นงานของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยทฤษฎีการเรียนรู้มัลติมีเดีย

ผลการประเมินความสามารถในการสร้างชิ้นงาน ในภาพรวมความสามารถในการสร้างชิ้นงานอยู่ในระดับดี (M=2.74, S.D. =0.19) เป็นไปตามสมมุติฐานข้อที่ 1 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านคุณค่าของชิ้นงานสูงสุด (M= 3.80, S.D. = 0.34) รองลงมา ด้านกระบวนการทำงาน(M= 2.84, S.D. = 0.25) และด้านความคิดสร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด (M= 2.47, S.D. = 0.56) เมื่อพิจารณาด้านพัฒนาความสามารถในการสร้างชิ้นงาน โดยแบ่งออกเป็น 2 แผนพบว่าแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 มีคะแนนค่าเฉลี่ยรวม (M=2.83, S.D. = 0.24) สูงกว่าแผนจัดการเรียนรู้ที่ 1 ความสามารถในการด้านกระบวนการทำงานและด้านคุณค่าของชิ้นงานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (M= 3.00, S.D. = 0.00) รองลงมาด้าน ด้านคุณภาพของชิ้นงานมีค่าเฉลี่ย (M= 2.83, S.D. = 0.20) และด้านความคิดสร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด (M= 2.50, S.D. = 0.58)

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยทฤษฎีการเรียนรู้มัลติมีเดีย

ผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยทฤษฎีการเรียนรู้มัลติมีเดียเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างชิ้นงานและแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งยอมรับสมมุติฐานการวิจัยในข้อที่ 2 โดยมีแรงจูงใจในการเรียนเฉลี่ยหลังเรียน (M) เท่ากับ 4.32 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. เท่ากับ 0.70 สูงกว่าแรงจูงใจในการเรียนเฉลี่ยก่อนเรียน (M) เท่ากับ 3.32 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. เท่ากับ 0.96 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ก่อนเรียน ด้านแรงจูงใจภายในมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าแรงจูงใจภายนอก (M= 3.40, S.D. = 1.02) และหลังเรียนด้านแรงจูงใจภายในมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าแรงจูงใจภายนอก (M= 4.41, S.D. = 0.65)

5. อภิปรายผล

จากผลการวิจัย พบว่า ความสามารถในการสร้างชิ้นงานของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยทฤษฎีการเรียนรู้มัลติมีเดีย โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อ 1 ทั้งนี้อาจเกิดจากการจัดการเรียนรู้ด้วยทฤษฎีการเรียนรู้มัลติมีเดียเหมาะกับวิชาที่เน้นความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างชิ้นงาน ช่วยพัฒนาทักษะกระบวนการคิดรวบยอด การสื่อสาร การแสวงหาความรู้และสร้างองค์ความรู้จากสภาพจริงที่ผู้สอนเตรียมให้ซึ่งมีความใกล้เคียงกับความรู้และประสบการณ์ที่มีอยู่เดิมของผู้เรียนผนวกกับประสบการณ์ใหม่ โดยผู้สอนจัดหาแหล่งเรียนรู้และข้อมูลที่ตรงตามความสนใจของผู้เรียน ช่วยในการกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนสอดคล้องกับ (Ercan, 2014). แสดงให้เห็นว่ามัลติมีเดียมีบทบาทสำคัญต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญในผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดสอบระหว่างกลุ่มทั้งสอง กลุ่มทดลองมีคะแนนสูงกว่ากลุ่มควบคุม ผลการวิจัยสอดคล้องกับสิ่งที่ (Mayer, 2002). กล่าวเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบมัลติมีเดียที่ว่านักเรียนเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นด้วยสื่อการเรียนรู้แบบมัลติมีเดีย นอกจากนี้ (Chang et al., 2010). ได้ทำการศึกษาวิจัยโดยใช้สื่อมัลติมีเดีย โดยศึกษาผลกระทบของการใช้มัลติมีเดียต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ในวิชาวิทยาศาสตร์ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่านักเรียนในกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนด้วยสื่อมัลติมีเดียมีคะแนนการทดสอบสูงกว่า กล่าวอีกนัยหนึ่ง ผลการศึกษาระบุว่านักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยสื่อมัลติมีเดียเรียนรู้ได้สำเร็จมากกว่ากลุ่มที่สอนโดยใช้วิธีการดั้งเดิม และในขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้ด้วยทฤษฎีการเรียนรู้มัลติมีเดีย ผู้เรียนจะเป็นผู้ค้นคว้า หาข้อมูลจากการสืบค้นโดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยและครูแนะนำแหล่งเรียนรู้ที่น่าเชื่อถือ ซึ่งผู้เรียนจะเป็นผู้กำหนด วางแผนการสร้างชิ้นงานร่วมกันกับสมาชิกในกลุ่ม ผู้เรียนเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติร่วมกัน เกิดการรับผิดชอบร่วมกันยอมรับและเข้าใจความสามารถและความถนัดที่แตกต่างกันของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่ม ฝึกทักษะการทำงาน และการสื่อสารร่วมกันทำและร่วมกันแก้ปัญหาจนสำเร็จ เป็นชิ้นงานที่กลุ่มกำหนดไว้ โดยระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครูผู้สอนจะทำหน้าที่ในการชี้แนะ แนะนำ กระตุ้นและให้กำลังใจ สอดคล้องกับไพฑูริย์ สีนลารัตน์, (2560). การส่งเสริมให้ผู้เรียนพิจารณาขอบเขตของเนื้อหาที่ตนต้องการศึกษาตั้งวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การแนะนำแหล่งข้อมูลและการใช้แหล่งข้อมูลเพื่อการค้นคว้าเป็นสิ่งจำเป็น ผู้เรียนจะได้ฝึกการพึ่งพาตนเอง ฝึกการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ในการผลิตชิ้นงานของตน เพื่อที่ผู้เรียนสามารถผลิตชิ้นงานใหม่ ๆ เมื่อพิจารณาในด้านพัฒนาการของความสามารถในการสร้างชิ้นงาน พบว่าพัฒนาการในด้านกระบวนการทำงาน ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านคุณภาพของชิ้นงาน และด้านคุณค่าของชิ้นงานมีค่าเฉลี่ยที่สูงขึ้นตามลำดับ ซึ่งเกิดจากการฝึกฝนการทำงานในแผนการจัดการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องจนทำให้เกิดทักษะในการทำงาน สอดคล้องกับแนวคิดของ (วิจารณ์ พาณิช ,2556). ผู้เรียนต้องมีความรู้ความเข้าใจทั้งสาระวิชา ทักษะชีวิตและทักษะการทำงาน ผู้เรียนต้องลงมือทำ Learning by Doing and Thinking และ (ทิตนา แคมมณี ,2557). กล่าวว่าความสามารถในการกระทำ การลงมือทำหรือการปฏิบัติ ซึ่งต้องอาศัยความรู้ ความคิดหรือประสบการณ์เป็นพื้นฐานในการกระทำ และเมื่อกระทำแล้วมักเกิดความรู้ความเข้าใจมากขึ้น ด้านคุณภาพของชิ้นงาน นักเรียนสามารถสร้างชิ้นงานได้ตรงตามหัวข้อและจุดประสงค์ ส่งชิ้นงานทันตามระยะเวลาที่กำหนดเกิดจากการสร้างข้อกำหนดหรือการตกลงร่วมกันในชั้นที่ 3 ร่วมสร้างชิ้นงาน ซึ่งครูและ

นักเรียนร่วมกันสร้างข้อกำหนดเป้าหมายที่ต้องการ นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน เกิดความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดของ (วศินีส อิศรเสนา ณ อยุธยา, 2559). กล่าวว่าการบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมที่สุดเพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้อย่างเต็มที่เพราะเกิดจากความต้องการเรียนรู้และสนใจของผู้เรียนเองก่อให้เกิดการเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต การจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนทั้งด้านเนื้อหาและระยะเวลามีส่วนช่วยให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ได้อย่างเต็มความสามารถ การเรียนรู้ที่ดี นักเรียนควรได้รับการพัฒนาในทุกด้านสอดคล้องกับแนวคิดของ(ปัญญา วรวิวัฒน์ชัยม, 2559). กล่าวว่าการมองทั้งสองซีกมีการเชื่อมโยงการทำงานซึ่งส่งผลต่อการคิดอย่างสร้างสรรค์ การใช้สมองเพียงด้านเดียวจะทำให้ความคิดนั้นไม่สมบูรณ์ การคิดสร้างสรรค์จะเกิดขึ้นได้ต้องมีการประสานหน้าที่ร่วมกันของสมองทั้งสองซีก

2) ผลการเปรียบเทียบแรงจูงในการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยทฤษฎีการเรียนรู้มัลติมีเดีย พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 การจัดการเรียนการสอนเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยทฤษฎีการเรียนรู้มัลติมีเดียช่วยส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียนของผู้เรียนเพิ่มขึ้นโดยก่อนเรียนผู้วิจัยได้ศึกษาปัญหาต่าง ๆ ของนักเรียนพบว่า ผู้เรียนมีระดับแรงจูงใจในการเรียนน้อยผู้วิจัยจึงได้ทำการวิเคราะห์และวางแผนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมระดับแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียน จากนั้นนำกิจกรรมที่จัดเตรียมไว้ไปดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในขณะที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนผู้วิจัยทำการสังเกตผลของการจัดกิจกรรมและพฤติกรรมของผู้เรียน แล้วจึงนำมาสะท้อนผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนว่ามีอุปสรรคหรือไม่ เพื่อที่จะนำไปปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของกิจกรรมหรือเนื้อหา ให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายผลออกเป็น 5 ลำดับชั้นของการสอนดังนี้

2.1 ชั้นที่ 1 การนำเสนอข้อมูลผ่านมัลติมีเดีย(Show)ผู้สอนชี้แจงวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ข้อตกลงในการทำกิจกรรม การให้คะแนนให้ชัดเจน มีการทบทวนบทเรียนโดยใช้เกมต่างๆ และนำเข้าสู่บทเรียนโดยใช้สื่อมัลติมีเดียที่น่าสนใจ เปิดประเด็นการสนทนาและยกตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับบทเรียน จากนั้นครูผู้สอนพูดคุยกับผู้เรียนเกี่ยวกับเนื้อหาของบทเรียนในขั้นตอนนี้ จะทำให้ผู้เรียนเกิดการวางแผนการเรียนรู้และเกิดข้อสงสัยอยากรู้ อยากเห็นในสิ่งที่จะเรียนรู้ ซึ่งจะกระตุ้นผู้เรียนเกิดความสนใจและตื่นตัวในการเรียนรู้ตลอดจนมีแรงจูงใจในการเรียนมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ (Mayer, 1997). กล่าวไว้ ทฤษฎีการเรียนรู้มัลติมีเดียประกอบด้วยสามประเด็นที่ช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ประเด็นแรกคือมีช่องทางสองช่องทาง ได้แก่ เสียงและภาพสำหรับการประมวลผลข้อมูล ซึ่งเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าหลักการมัลติมีเดีย หลักการนี้ระบุว่านักเรียนอาจเรียนรู้ได้ดีกว่าจากภาพและคำพูดมากกว่าจากคำพูดเพียงอย่างเดียว ประเด็นที่สองคือช่องทางแต่ละช่องทางมีความสามารถจำกัดในการประมวลผลข้อมูล กล่าวอีกนัยหนึ่ง มนุษย์สามารถประมวลผลข้อมูลได้ในปริมาณจำกัดเท่านั้น และพยายามทำความเข้าใจข้อมูลโดยสร้างการแสดงทางจิตจากแหล่งข้อมูล ประเด็นสุดท้ายคือการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่กระตือรือร้นในการกรอง คัดเลือก จัดระเบียบ และบูรณาการข้อมูลตามความรู้ที่มีอยู่ (Mayer, 2002). ยังระบุด้วยว่ากระบวนการถ่ายทอดความรู้จากสองช่องทาง (เสียงและภาพ) สามารถประสบความสำเร็จได้เมื่อข้อมูลถูกบูรณาการเข้ากับความรู้ที่มีอยู่ ดังนั้น เมื่อ

นักเรียนกำลังประมวลผลข้อมูลที่เข้ามาอย่างเข้มข้น พวกเขาใช้ความรู้ที่มีอยู่เพื่อช่วยในกระบวนการด้วย

2.2 ขั้นที่ 2 กระตุ้นการประมวลผล(Stimulate) ขั้นตอนนี้ผู้สอนกำหนดเวลาในการทำกิจกรรมที่กระตุ้นการคิด วิเคราะห์และเชื่อมโยงข้อมูลประมวลผลเนื้อหา ทำการตรวจสอบความถูกต้องของการตอบคำถามของผู้เรียน และมอบหมายภารกิจงานหรือข้อความเพิ่มเติมความเข้าใจให้กับผู้เรียน มอบหมายให้ผู้เรียนศึกษาเนื้อหาเพิ่มเติมได้จากสื่อออนไลน์ต่าง ๆ ในขั้นตอนนี้ผู้สอนจะทำทหายความสามารถของของผู้เรียนด้วยคะแนนเป็นแรงจูงใจในการเรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการเรียนรู้เนื่องจากเกิดการท้าทายความสามารถและตั้งใจศึกษาหาความรู้มากขึ้น

2.3 ขั้นที่ 3 ร่วมสร้างชิ้นงาน(Create) นักเรียนในกลุ่มร่วมกันสร้างชิ้นงานในรูปแบบที่ตนเองสนใจเพื่อสะท้อนความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียน ครูแนะนำแหล่งข้อมูลเพื่อการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม หลังจากนั้นครูยกตัวอย่างชิ้นงาน เพื่อให้ให้นักเรียนมองเห็นภาพรวมของการทำ กิจกรรม กระตุ้นและให้กำลังใจนักเรียนในการศึกษาค้นคว้า พร้อมทั้งบอกระยะเวลาที่ปฏิบัติกิจกรรม เกณฑ์การให้คะแนน และการนำเสนอผลงาน หลังจากนั้นนักเรียนได้ศึกษาเนื้อหามาเรียบร้อยแล้วครูผู้สอนมอบหมายให้นักเรียนสร้างชิ้นงานร่วมกันจากนั้นครูผู้สอนจะสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนที่เกิดขึ้น ผลการศึกษาในขั้นนี้พบว่านักเรียนมีการวางแผนการทำงานกันอย่างเป็นระบบ และรับผิดชอบหน้าที่ของตนเองที่ได้รับมอบหมายให้มีความสำคัญในการทำงานร่วมกัน มีส่วนร่วมในชั้นเรียนมากขึ้น และการให้นักเรียนได้ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองและลงมือปฏิบัติภารกิจด้วยตนเองช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ เข้าใจเนื้อหาบทเรียนมากขึ้น และอดทนต่อการทำงานแก้ไขอุปสรรคต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ (McClure, 2006). ได้ศึกษาเรื่อง การเรียนการสอนแบบผสมผสานในระดับอุดมศึกษาลักษณะของผู้เรียน แรงจูงใจ ความคาดหวัง และประสบการณ์ ผลการวิจัยพบว่า การปฏิสัมพันธ์และการเข้าใจตนเอง รวมทั้งรูปแบบการเรียนของผู้เรียนเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการจดจำความรู้ของผู้เรียนและระดับการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน และผู้เรียนกับคณะมีผลต่อการเรียนรู้เช่นเดียวกับกิจกรรมการเรียนการสอนที่นำมาใช้โดยมีข้อเสนอแนะให้มีการประเมินรูปแบบการเรียนของนักเรียนและการฝึกอบรมผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนและนักเรียนเพื่อให้แน่ใจในคุณภาพ

2.4 ขั้นที่ 4 นำเสนอชิ้นงาน(Present) นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอชิ้นงานในชั้นเรียน ครูผู้สอนจะสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนที่เกิดขึ้นผลการศึกษาในขั้นนี้พบว่านักเรียนบางกลุ่มกล้าแสดงออก มีความมั่นใจในการนำเสนอชิ้นงานของตนเองบางกลุ่มยังขาดความมั่นใจ ครูและเพื่อนให้กำลังใจและพยายามให้มีการนำเสนอผลงานอีกในคาบต่อไป

2.5 ขั้นที่ 5 สะท้อนคิด(Reflect) เมื่อสิ้นสุดการทำกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ทุกครั้ง ขั้นนี้ผู้วิจัยต้องการให้ผู้เรียนร่วมแสดงความคิดเห็นร่วมกันในชั้นเรียนเกี่ยวกับเนื้อหาความรู้ ปัญหาต่าง ๆ ที่พบเจอระหว่างการเรียนและการทำกิจกรรม เพื่อให้ผู้เรียนได้อธิบายถึงประโยชน์และการนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการใช้งานหรือการเรียนเรื่องถัดไป แสดงให้เห็นว่านักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าวเกิดการเรียนรู้และมีแรงจูงใจในการเรียนในด้านของการกล้าคิด กล้าแสดงออก มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยด้านการสร้างชิ้นงาน พบว่า ด้านความคิดสร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ยในภาพรวมต่ำสุด ดังนั้น ครูควรใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนเพิ่มมากขึ้น
2. จากผลการวิจัยด้านแรงจูงใจในการเรียน พบว่า แรงจูงใจภายนอกมีค่าเฉลี่ยในภาพรวมต่ำกว่าค่าแรงจูงใจภายใน ดังนั้น ครูควรใช้เทคนิคในการส่งเสริมแรงจูงใจภายนอกให้เพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับตัวแปรอื่นๆ ที่มีความสัมพันธ์กับการจัดกิจกรรมโดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยทฤษฎีการเรียนรู้มัลติมีเดีย เพื่อส่งเสริมทักษะกระบวนการ และความสามารถในการสร้าง ชิ้นงาน เช่น ทักษะการคิดสร้างสรรค์ ทักษะการสื่อสาร ทักษะความร่วมมือ และ ทักษะด้านสารสนเทศสื่อและเทคโนโลยี
2. ควรมีการศึกษาวิจัย การจัดกิจกรรมโดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยทฤษฎีการเรียนรู้มัลติมีเดีย เพื่อส่งเสริมทักษะกระบวนการ และความสามารถในการสร้างชิ้นงาน โดยบูรณาการร่วมกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ อื่นๆ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- Besemer, S. P., & O'Quin, K. (1999). Confirming the three-factor creative product analysis matrix model in an American sample. *Creativity Research Journal*, 12(4), 287–296.
- Chang, H. Y., Quintana, C., & Krajcik, J. S. (2010). ผลกระทบของการออกแบบและการประเมินแอนิเมชันโมเลกุลต่อความเข้าใจของนักเรียนมัธยมต้นเกี่ยวกับธรรมชาติของอนุภาค. *การศึกษาวิทยาศาสตร์*, 94(1), 73–94.
- Davis, K. (1997). *HTML visual quick reference*. United States of America: Corporation.
- Ercan, O. (2014). ผลของการเรียนรู้มัลติมีเดียต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทัศนคติต่อวิชาวิทยาศาสตร์ของนักศึกษา. *Journal of Baltic Science Education*, 13(5), 608–622.
- Mayer, R. E. (1997). การเรียนรู้แบบมัลติมีเดีย: เรากำลังถามคำถามที่ถูกต้องหรือไม่? *นักจิตวิทยาการศึกษา*, 32(1), 1–19.
- Mayer, R. E. (2002). การเรียนรู้แบบมัลติมีเดีย. *จิตวิทยาการเรียนรู้และแรงจูงใจ*, 41, 85–139.
- O'Quin, K., & Besemer, S. P. (2006). Creative products. In J. C. Kaufman & R. J. Sternberg (Eds.), *The international handbook of creativity* (pp. 175–189). Cambridge University Press.
- Pierce, L. B. (2003). The great debate continued: Does daily writing in kindergarten lead to invented spelling and reading? *Dissertation Abstracts International*, 64(6), 1967–A.
- Sorden, S. D. (2011). The cognitive theory of multimedia learning. Retrieved April 8, 2013, from http://sorden.com/portfolio/sorden_draft_multimedia2012.pdf

Volman, M. J. M., Van Schendel, B. M., & Jongmans, M. J. (2006). Handwriting difficulties in primary school children: A search for underlying mechanisms. *American Journal of Occupational Therapy*, 60.

กอบวิทย์ พิริยะวัฒน์. (2561). *การประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ฐาปกรณ์ ฤทธิมะหา, & ปาริชาติ แสนนา. (2560). โมเดลสมการโครงสร้างของแรงจูงใจในการเรียนชีววิทยาและการให้เหตุผลโดยใช้แบบจำลองเป็นฐานของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย. ใน *The 7th NEU National Conference* (น. 307–319). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.

ณรงค์ ทองปาน. (2550). *ทฤษฎีและแนวทางการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ทิตนา แคมมณี. (2557). *ปลูกโลกการสอนให้มีชีวิตสู่ห้องเรียนแห่งศตวรรษใหม่*. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ “อภิวัดนักเรียนรู้...สู่จุดเปลี่ยนประเทศไทย”.

บุญชม ศรีสะอาด. (2555). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ปัญญาภา วรวัฒน์ชัย. (2559). กลไกสมองสองซีกกับความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์. *Journal of Information*, 15(2), 1–12.

พรทิพย์ ศิริภัทรราชย์. (2556). STEM Education กับการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21. *วารสารนักบริหาร*, 33(2), 49–56.

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2549). *การศึกษาเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาพิสุทธิ ภาวนาพนงค์, & ยุวัฒน์ คล้ายมงคล. (2558). ผลของกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบสอบโดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7 ชั้น บูรณาการร่วมกับเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่มีต่อทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์. *An Online Journal of Education*, 10(2), 172–184. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/OJED/article/view/35272>

ภารดี กล่อมดี. (2561). ผลการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้ชุดแบบฝึกทักษะร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 11(1).

ภัสสร ติดมา, มลิวรรณ นาคขุนทด, & สิริินภา กิจเกื้อกุล. (2558). การจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง STEM Education เรื่องระบบของร่างกายมนุษย์ เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. *วารสารราชพฤกษ์*, 13(3), 72.

มาเรียม นิลพันธุ์. (2558). *วิจัยทางการศึกษา*. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ยุพา วรยศ, และคณะ. (2551). *คู่มือครูวิทยาศาสตร์ ม.1 เล่ม 2*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.

วรทา รุ่งบานจิต. (2559). แรงจูงใจในการเรียนวิชาภาษาจีนของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา. (รายงานวิจัย). ยะลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

- วรรณภา อ่างทอง, บังอร แฉวโนนจ้าว, & ประสาท เนิองเฉลิม. (2563). การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ชั้นบูรณาการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบโครงการงานตามแนวทางสะเต็มศึกษา. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 14(1), 92.
- วศินีส อิศรเสนา ณ อยุธยา. (2559). *เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับ STEM Education (สะเต็มศึกษา)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจารณ์ พาณิช. (2556). *การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: ส.เจริญการพิมพ์.
- วิชุดชญา จิตรรักศิลป์, ถาดทอง ปานสุภวัชร, & นิติธาร ชูทรัพย์. (2560). การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์โดยการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาเรื่องแรง การเคลื่อนที่ และพลังงาน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. *วารสารวิชาการหลักสูตรการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 10(27), 87-97.
- วัชรียา พรหมพันธ์, อรุณรัตน์ คำแหงพล, & ถาดทอง ปานสุภวัชร. (2563). การเปรียบเทียบทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่องพอลิเมอร์ โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับเทคนิค POE และการจัดการเรียนรู้แบบปกติ. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ศรีสุวรรณ ศรีสร้อย. (2559). การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และการคิดวิเคราะห์โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ตามวัฏจักรการเรียนรู้แบบ 7 ชั้น เรื่องระบบนิเวศ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สกลรัชต์ แก้วดี. (2560). แรงจูงใจและการเรียนรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในห้องเรียนวิทยาศาสตร์. *วารสารครุศาสตร์*, 45(1), มกราคม-มีนาคม 2560.
- สมบัติ ท้ายเรือคำ. (2549). *การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรรถพล แทนแก้ว. (2551). *การวัดและประเมินผลการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อารี พันธุ์มณี. (2542). *จิตวิทยาการเรียนการสอน*. กรุงเทพฯ: เลิฟแอนด์ลิฟเพรส.
- อรุจฉนทาร์ นามรักษ์. (2555). *ปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อการกำกับตนเองในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

การพัฒนาโมเดลสมการโครงสร้างพหุระดับของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อ
ความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์

**The Development of Multilevel Structural Equation Model of
Creative and Innovation Ability for High School Students
in Science and Mathematics Program**

อมรพรรณ ดาทอง¹, ณัฐกานต์ ประจันบาน²

^{1,2}คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก ประเทศไทย

Amornpan Datong¹, Nattakan Prachanban²

^{1,2}Faculty of Education Naresuan University, Phitsanulok Thailand

✉: pang_amornpan@windowslive.com
(Corresponding Email)

Received: 21 March 2024; Revised: 13 April 2025; Accepted: 22 April 2025

© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาโมเดลการวัดความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรม และ 2) พัฒนาและตรวจสอบความตรงของโมเดลสมการโครงสร้างพหุระดับของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างระดับห้องเรียน คือ ครูประจำชั้นจำนวน 30 คน กลุ่มตัวอย่างระดับบุคคล คือ นักเรียนจำนวน 600 คน ในโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ ในจังหวัดพิษณุโลก โดยเป็นครูผู้สอนและนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ที่อยู่ในห้องเรียนเดียวกัน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบวัดความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรม และแบบสอบถามปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมโดยมีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างพหุระดับด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ผลการวิจัยพบว่า 1) โมเดลการวัดความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2 = 1.163$, $df=1$, $p=0.2809$, $RMSEA=0.040$, $CFI=0.999$, $TLI=0.998$, $SRMR=0.011$) และมีความตรงเชิงโครงสร้าง และ 2) โมเดลสมการโครงสร้างพหุระดับของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2 = 110.651$, $df=90$, $p=0.0689$, $RMSEA=0.018$, $CFI=0.997$, $TLI=0.996$, $SRMR=0.013$) และมีความตรงเชิงโครงสร้าง โดยปัจจัยระดับบุคคลที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการ

สร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ การเปิดรับประสบการณ์ใหม่ (B=0.881) และอิสระในการทำงาน (B=0.399) ส่วนปัจจัยระดับห้องเรียนที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (B=0.662)

คำสำคัญ: ความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรม, การเปิดรับประสบการณ์ใหม่, อิสระในการทำงาน, ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, บรรยากาศศนวัตกรรมการเรียน

Abstract

The purposes of this research were 1) to develop a measurement model of Creative and Innovation ability and 2) to develop and validate a multilevel structural equation model of factors affecting Creative and Innovation ability for high school students in Science and Mathematics program. The sample consisted of 30 teachers and 600 high school students in Science and Mathematics program under the secondary educational service area office Phitsanulok Uttaradit in Phitsanulok province which from the same classrooms. The research instruments included the Creative and Innovation ability assessment and a questionnaire of factor influencing Creative and Innovation ability. These were 5-point rating scales. The data were analyzed using the frequency distributions, percentage, mean, standard deviation and multilevel structural equation modeling analysis using statistical software. The research findings were as follows 1) A measurement model of Creative and Innovation ability for high school students in Science and Mathematics program are consistent with empirical data and construct validity as shown by the model fit with empirical data. And 2) A multilevel structural equation model of factors affecting Creative and Innovation ability for high school students in Science and Mathematics program are consistent with empirical data and construct validity as shown by the model fit with empirical data. The statistical analysis showed further that, the individual-level are Openness to Experience (B=0.881) and Work Autonomy (B=0.399) and the classroom-level is Transformation Leadership (B=0.662).

Keyword: Creative and Innovation ability, Openness to Experience, Work Autonomy, Transformation Leadership, Classroom Innovation Climate

1. บทนำ

ยุคศตวรรษที่ 21 เป็นยุคที่เต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างรวดเร็วในทุกด้าน ทั้งด้านเทคโนโลยี สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวัน ทำให้การเข้าถึงข้อมูลและการเรียนรู้เป็นไปได้ง่ายและรวดเร็วมากขึ้น อินเทอร์เน็ตได้เปลี่ยนวิธีการสื่อสารและการทำงานของผู้คนทั่วโลก โดยสร้างเครือข่ายที่เชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิด การเกิดขึ้นของสื่อสังคม (Social Media) ทำให้ผู้คนสามารถแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบการสื่อสารและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล นอกจากนี้ เทคโนโลยีที่พัฒนาอย่างต่อเนื่องยังนำไปสู่นวัตกรรมใหม่ๆ ในด้านต่างๆ เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI) หุ่นยนต์ และการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ เป็นต้น ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและการตัดสินใจในองค์กรต่างๆ โดยทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรม เป็นความสามารถในการใช้ความรู้ จินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ ความร่วมมือ ทำให้เกิดนวัตกรรมที่อาจอยู่ในรูปแบบของความคิด วิธีการ หรือสิ่งประดิษฐ์ โดยอาจเป็นสิ่งใหม่ทั้งหมด หรือใหม่

เพียงบางส่วน อาจใหม่ในบริบทใดบริบทหนึ่ง หรือช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล, 2562) ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญอย่างหนึ่งในศตวรรษที่ 21 การศึกษาไม่เพียงแต่ต้องให้ความรู้พื้นฐาน แต่ยังต้องเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนในการคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์แนวทางใหม่ๆ เพื่อเผชิญกับความท้าทายที่เกิดขึ้น ความสามารถในการสร้างสรรค์ช่วยให้นักเรียนสามารถมองเห็นปัญหาในมุมมองที่แตกต่างและคิดค้นวิธีการแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพ การเรียนรู้ที่เน้นการสร้างสรรค์สามารถช่วยให้นักเรียนพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การวิเคราะห์ข้อมูล การตัดสินใจอย่างชาญฉลาด และสามารถสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์ที่เป็นนวัตกรรมต่าง ๆ ขึ้นมาช่วยในการตอบสนองต่อความต้องการของมนุษย์ในการดำรงชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันที่เป็นพื้นที่สำหรับคนที่มีความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม ทุกสาขาอาชีพมีความต้องการบุคลากรที่มีความคิดสร้างสรรค์ และสามารถแปลงความคิดนั้นไปเป็นนวัตกรรมได้ เพื่อให้สามารถประกอบอาชีพและดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ

การศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะและความสามารถของนักเรียน แต่ในปัจจุบันระบบการศึกษาหลักกลายเป็นอุปสรรคที่ทำให้นักเรียนขาดความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรม เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้นักเรียนท่องจำและทำข้อสอบมากกว่าการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ มีการวัดและประเมินผลที่เน้นคะแนนสอบมากกว่าผลงานสร้างสรรค์ ทำให้นักเรียนหลายคนถูกจำกัดให้อยู่ในกรอบของเนื้อหาวิชาการ ไม่กล้าออกจากกรอบหรือคิดนอกกรอบ ยิ่งไปกว่านั้นหลักสูตรการศึกษายังมีการแบ่งแยกวิชาอย่างชัดเจนทำให้นักเรียนขาดการบูรณาการความรู้จากหลายสาขา ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนานวัตกรรม ในขณะที่เด็กรุ่นนี้คุ้นเคยกับวิธีการสอนที่เป็นแบบบรรยาย ทำให้นักเรียนขาดแรงจูงใจในการพัฒนานวัตกรรม และไม่ได้ถูกปลูกฝังให้เห็นถึงประโยชน์หรือความสำคัญของการสร้างนวัตกรรม นอกจากนี้โรงเรียนบางแห่งยังขาดความพร้อมในเรื่องของงบประมาณและสิ่งอำนวยความสะดวก ทำให้นักเรียนขาดโอกาสในการได้คิดค้น หรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนที่ผ่านมาเป็นการศึกษาเฉพาะปัจจัยในระดับบุคคล ซึ่งเป็นการศึกษาในระดับเดียว แต่ในความเป็นจริงความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนมีปัจจัยส่วนหนึ่งมาจากบริบทของห้องเรียนด้วย หมายความว่าความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมนั้นเกิดขึ้นจากหลายปัจจัย ปัจจัยแรกมาจากตัวนักเรียน นั่นคือนักเรียนต้องเปิดกว้างทางความคิด ยอมรับและกล้าที่จะริเริ่มทำสิ่งใหม่ หรือปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้น แสดงความคิดเห็นโดยใช้เหตุและผล สามารถปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มีดุลยพินิจในการตัดสินใจ จัดลำดับความสำคัญของสิ่งที่ทำเพื่อให้งานสำเร็จลุล่วง มีความรับผิดชอบในตนเอง อีกปัจจัยมาจากบริบทภายในห้องเรียน โดยครูต้องเป็นแบบอย่างทางนวัตกรรมให้กับผู้เรียน สร้างแรงบันดาลใจ และปลูกฝังให้นักเรียนเห็นถึงประโยชน์และความสำคัญของการพัฒนานวัตกรรม ส่งเสริมความสามารถของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนานวัตกรรม สนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อให้นักเรียนสามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมออกมาได้สำเร็จ จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรม พบว่า ตัวแปรสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียน ประกอบด้วย ตัวแปรระดับบุคคล ได้แก่ การเปิดรับประสบการณ์ใหม่ และอิสระในการทำงาน ตัวแปรระดับห้องเรียน ได้แก่ ภาวะผู้นำ

การเปลี่ยนแปลง และบรรยากาศนวัตกรรมในห้องเรียน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาโมเดลการวัดความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนเพื่อศึกษาตัวบ่งชี้ที่ใช้ในการพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียน และพัฒนาโมเดลสมการโครงสร้างพหุระดับของของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนเพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียน ที่มาจากปัจจัยระดับบุคคลและปัจจัยระดับห้องเรียนเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงและบริบทของนักเรียน เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้บริหาร ครูผู้สอน และผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา สามารถนำสารสนเทศที่ได้มาใช้ในการพัฒนาตัวปัจจัยเหล่านี้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาโมเดลการวัดความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์
2. เพื่อพัฒนาและตรวจสอบความตรงของโมเดลสมการโครงสร้างพหุระดับของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยแบ่งการดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การพัฒนาโมเดลการวัดความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์

ผู้ให้ข้อมูล คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ จำนวน 100 คน ในโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ ในจังหวัดพิษณุโลก ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 และผู้เชี่ยวชาญในการตรวจความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) จำนวน 5 ท่านโดยมีคุณสมบัติ ดังนี้ 1) เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรม ซึ่งเป็นอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา และ 2) เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรม ซึ่งเป็นครูผู้สอนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มีประสบการณ์ในการนำนักเรียนเข้าร่วมการแข่งขันการสร้างสรรค์นวัตกรรมในระดับนานาชาติ

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย คือ แบบประเมินความเหมาะสมของตัวแปรสังเกตได้ของความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรม และแบบวัดความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรม มีค่าความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ตั้งแต่ 0.60-1.00 มีค่าอำนาจจำแนกรายตัวบ่งชี้ตั้งแต่ 0.767-0.854 และมีค่าความเที่ยงทั้งฉบับเท่ากับ 0.903

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยติดต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร เพื่อทำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย ประสานงานไปยังโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในรูปแบบออนไลน์โดยใช้ Google Form แล้วคัดเลือกแบบวัดที่มีความสมบูรณ์มาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์โมเดลการวัดด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

ตอนที่ 2 การพัฒนาและตรวจสอบความตรงของโมเดลสมการโครงสร้างพหุระดับของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างระดับห้องเรียน คือ ครูประจำชั้นที่สอนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ จำนวน 30 คน กลุ่มตัวอย่างระดับบุคคล คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ จำนวน 600 คน ในโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ ในจังหวัดพิษณุโลก ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โดยเป็นครูและนักเรียนที่อยู่ในห้องเรียนเดียวกัน โดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) ซึ่งกำหนดขนาดตามข้อเสนอของ Hox and Mass (2004, 2005) ที่ระบุว่าขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมกับการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างพหุระดับต้องมีขนาดมากกว่าหรือเท่ากับ 30 กลุ่มขึ้นไป (อ้างถึงใน ศิริรัตน์ จำแนกสาร, 2563) ส่วนกลุ่มตัวอย่างในระดับบุคคล ขนาดของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่มอาจมีได้น้อย 20 คนขึ้นไป (อ้างถึงใน กนิษฐ์ ศรีเคลือบ, 2557) การวิจัยนี้กำหนดขั้นต่ำไว้ที่ 20 คน ต่อ 1 ห้องเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แบบประเมินความเหมาะสมของปัจจัย และตัวแปรสังเกตได้ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรม 2) แบบวัดความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรม ใช้แบบวัดฉบับเดียวกันกับในตอนที่ 1 และ 3) แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรม ประกอบด้วย 4 ปัจจัย ได้แก่ การเปิดรับประสบการณ์ใหม่ (OE) มีค่าความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ตั้งแต่ 0.60-1.00 มีค่าอำนาจจำแนกรายตัวบ่งชี้ตั้งแต่ 0.716-0.849 และมีค่าความเที่ยงทั้งฉบับเท่ากับ 0.930 อิสระในการทำงาน (WA) มีค่าความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ตั้งแต่ 0.80-1.00 มีค่าอำนาจจำแนกรายตัวบ่งชี้ตั้งแต่ 0.793-0.819 และมีค่าความเที่ยงทั้งฉบับเท่ากับ 0.901 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (TL) มีค่าความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ตั้งแต่ 0.60-1.00 มีค่าอำนาจจำแนกรายตัวบ่งชี้ตั้งแต่ 0.812-0.913 และมีค่าความเที่ยงทั้งฉบับเท่ากับ 0.943 และบรรยากาศนวัตกรรมในห้องเรียน (CIC) มีค่าความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ตั้งแต่ 0.60-1.00 มีค่าอำนาจจำแนกรายตัวบ่งชี้ตั้งแต่ 0.652-0.843 และมีค่าความเที่ยงทั้งฉบับเท่ากับ 0.895

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยติดต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร เพื่อทำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย ประสานงานไปยังโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในรูปแบบออนไลน์โดยใช้ Google Form แล้วคัดเลือกแบบวัดและแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์มาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างพหุระดับด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

4. ผลการวิจัย

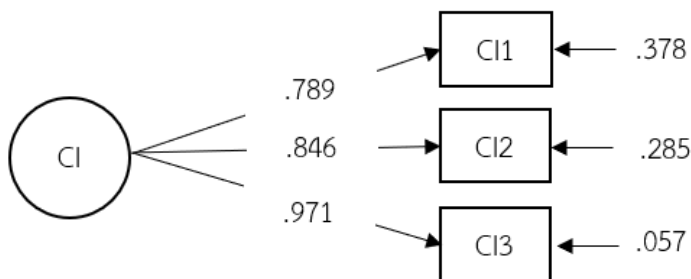
ผู้วิจัยแบ่งผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนาโมเดลการวัดความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์

1.1 ผลการพัฒนาโมเดลการวัดความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์

จากโมเดลการวัดความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น พบว่า ความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรม (CI) แบ่งได้เป็น 3 ตัวบ่งชี้ คือ การสร้างความคิด (CI1) การส่งเสริมความคิด (CI2) และการทำความคิดให้เกิดผล (CI3) โดยตัวบ่งชี้ที่กล่าวข้างต้น ได้มาจากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วสนับสนุนผลที่ได้โดยใช้ผลจากการประเมินความเหมาะสมของตัวบ่งชี้จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน พบว่า ตัวบ่งชี้ความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมคงเดิม

1.2 ผลการวิเคราะห์โมเดลการวัดความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์

$\chi^2 = 1.163, df = 1, p = 0.2809, RMSEA = 0.040, CFI = 0.999, TLI = 0.998, SRMR = 0.011$

รูปที่ 1 แสดงโมเดลการวัดความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลการวัดความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์

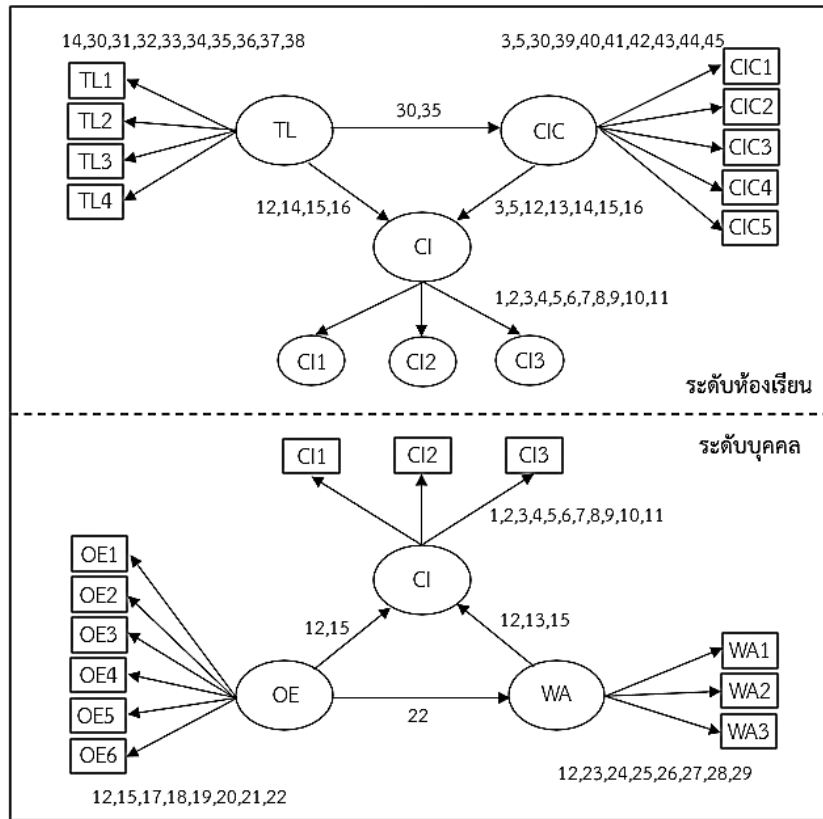
ตัวบ่งชี้	Factor Loading	S.E.	t	R ²
ความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรม (CI)				
ตัวบ่งชี้ที่ 1 การสร้างความคิด (CI1)	0.789	0.040	19.521*	0.622
ตัวบ่งชี้ที่ 2 การส่งเสริมความคิด (CI2)	0.846	0.031	27.039*	0.715
ตัวบ่งชี้ที่ 3 การทำความคิดให้เกิดผล (CI3)	0.971	0.004	233.220*	0.943

ผลการวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลการวัดความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ เมื่อพิจารณาสถิติทดสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดล พบว่า ค่าไคสแควร์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2 = 1.163$, $df = 1$, $p = 0.2809$) ค่า RMSEA = 0.040 ค่า SRMR = 0.011 มีค่าใกล้ 0 ค่า CFI = 0.999 และค่า TLI = 0.998 มีค่าใกล้ 1 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ แสดงว่า โมเดลการวัดความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และเมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบ พบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกค่า แสดงว่า โมเดลการวัดความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์มีความตรงเชิงโครงสร้าง และตัวบ่งชี้ที่ทุกตัวร่วมกันพยากรณ์ความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมได้ร้อยละ 62.2-94.3

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนาและตรวจสอบความตรงของโมเดลสมการโครงสร้างพหุระดับของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์

2.1 ผลการพัฒนาโมเดลสมการโครงสร้างพหุระดับของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์

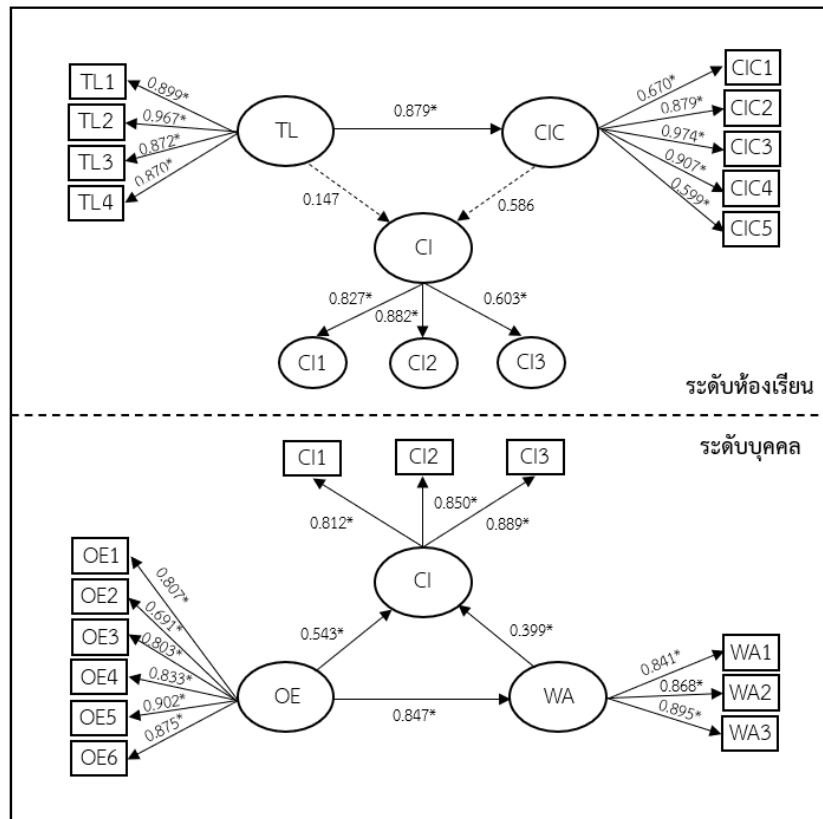
จากโมเดลสมการโครงสร้างพหุระดับของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียน ประกอบด้วย 4 ปัจจัย โดยแบ่งเป็นปัจจัยระดับบุคคล ได้แก่ การเปิดรับประสบการณ์ใหม่ (OE) และอิสระในการทำงาน (WA) และปัจจัยระดับห้องเรียน ได้แก่ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (TL) และบรรยากาศนวัตกรรมการเรียน (CIC) ซึ่งปัจจัยการเปิดรับประสบการณ์ใหม่แบ่งได้เป็น 6 ตัวบ่งชี้ คือ ด้านจินตนาการ (OE1) ด้านสุนทรียภาพ (OE2) ด้านความรู้สึก (OE3) ด้านการปฏิบัติ (OE4) ด้านความคิด (OE5) และด้านการยอมรับค่านิยม (OE6) ปัจจัยอิสระในการทำงานแบ่งได้เป็น 3 ตัวบ่งชี้ คือ อิสระในการกำหนดวิธีการทำงาน (WA1) อิสระในการกำหนดตารางเวลาทำงาน (WA2) และอิสระในการตัดสินใจ (WA3) ปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงแบ่งได้เป็น 4 ตัวบ่งชี้ คือ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (TL1) การสร้างแรงบันดาลใจ (TL2) การกระตุ้นทางปัญญา (TL3) และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (TL4) และปัจจัยบรรยากาศนวัตกรรมการเรียนแบ่งได้เป็น 5 ตัวบ่งชี้ คือ การมีวิสัยทัศน์ (CIC1) ความปลอดภัยในการมีส่วนร่วม (CIC2) การมุ่งงาน (CIC3) การสนับสนุนนวัตกรรม (CIC4) และการสนับสนุนด้านทรัพยากร (CIC5) โดยตัวบ่งชี้ที่กล่าวข้างต้น ได้มาจากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วสนับสนุนผลที่ได้โดยใช้ผลจากการประเมินความเหมาะสมของปัจจัยและตัวบ่งชี้จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน พบว่า ปัจจัยและตัวบ่งชี้ของแต่ละปัจจัยคงเดิม โดยแต่ละปัจจัยและตัวบ่งชี้มาจากแนวคิด ดังภาพ

รูปที่ 2 แสดงโมเดลสมการโครงสร้างพระระดับของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ ตามสมมติฐาน

หมายเหตุ : 1 = วิชัย วงษ์ใหญ่ และ มารุต พัฒนาผล (2562), 2 = จารุกิตติ์ ชินนะราช (2563), 3 = อัมมารณณ์ มัจฉาชาญ (2564), 4 = สุจารี สำอางค์ (2564), 5 = หนึ่งฤดี ศรีสุวรรณ และคณะ (2565), 6 = Kanter (1988), 7 = Scott & Bruce (1994), 8 = Oldham & Cumming (1996), 9 = Janssen (2004), 10 = De Spiegelaere, Gyes, Tom & Greet (2012), 11 = Nijenhuis (2017), 12 = ปัทมา ศรีมณี (2562), 13 = พรนภา ภักดีไตรภพ (2565), 14 = ณัฐยานันท์ น้อยเปียง และคณะ (2564), 15 = Qingya Li (2564), 16 = Pinghao Ye, Liqiong Liu, Joseph Tan (2564), 17 = กุลชญา ช่วยหนู (2552), 18 = ฉันทวรรณ เอ็งฉ้วน และวิโรจน์ เกษภูาลักษณ์ (2560), 19 = นิชากรีย์ ปุณณะ (2560), 20 = พิมพ์ชนก บุนนาค (2561), 21 = คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2562), 22 = Elaheh Fadaee et al. (2021), 23 = นันทนันท์ แทนวิสุทธิ (2564), 24 = วรลักษณ์ มากศิริ (2562), 25 = ปิยะ เสียมทอง (2561), 26 = Morgeson and Humphrey (2006), 27 = Parker et al. (2001), 28 = Jackson et al. (1993), 29 = Breugh (1985), 30 = อภิษฎา ขึ้นปวงธรรม (2566), 31 = สันติ กระแจะจันทร์ (2565), 32 = จารุวรรณ นุสา (2564), 33 = อภิสรา มุ่งมาตร (2564), 34 = เนตรนภา เจตน์จ้านงค์ (2564), 35 = จิตลดา หนูดอนทราย (2562), 36 = Furkan Khan (2023), 37 = Anika Deinert (2015), 38 = Bass and Avolio (1994), 39 = สุขมงคล เลิศภิรมย์สุข (2565), 40 = พิมพ์ลภัส มาแก้ว (2564), 41 = กรรรัตน์ อยู่ประสิทธิ์ (2562), 42 = Omur Onhon (2019), 43 = Pa'wan and Omar (2018), 44 = Yuyan Luo et al. (2018), 45 = Anderson and West (1998)

2.2 ผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างพหุระดับของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์

$\chi^2=110.651$, $df=90$, $p=0.0689$, $RMSEA=0.018$, $CFI=0.997$, $TLI=0.996$, $SRMR=0.013$

รูปที่ 3 แสดงโมเดลสมการโครงสร้างพหุระดับของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลสมการโครงสร้างพหุระดับของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แผนการเรียน วิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์

ตัวแปร	ICC	ระดับบุคคล/ภายในกลุ่ม				ระดับห้องเรียน/ระหว่างกลุ่ม			
		Factor Loading	S.E.	t	R ²	Factor Loading	S.E.	t	R ²
CI1	0.127	0.812	0.015	53.007*	0.660	0.827	0.087	9.501*	0.685
CI2	0.152	0.850	0.013	64.469*	0.722	0.882	0.259	3.399*	0.777
CI3	0.146	0.889	0.011	81.264*	0.790	0.603	0.251	2.401*	0.364
OE1	0.107	0.807	0.015	55.615*	0.651				
OE2	0.056	0.691	0.021	32.187*	0.478				

ตัวแปร	ICC	ระดับบุคคล/ภายในกลุ่ม				ระดับห้องเรียน/ระหว่างกลุ่ม			
		Factor Loading	S.E.	t	R ²	Factor Loading	S.E.	t	R ²
OE3	0.058	0.803	0.015	53.021*	0.644				
OE4	0.061	0.833	0.013	63.242*	0.695				
OE5	0.100	0.902	0.009	101.565*	0.814				
OE6	0.109	0.875	0.010	83.729*	0.766				
WA1	0.084	0.841	0.014	58.373*	0.707				
WA2	0.095	0.868	0.013	67.410*	0.754				
WA3	0.093	0.895	0.011	81.587*	0.801				
TL1						0.899	0.038	23.370*	0.808
TL2						0.967	0.021	46.007*	0.936
TL3						0.872	0.045	19.404*	0.760
TL4						0.870	0.045	19.202*	0.758
CIC1						0.670	0.096	6.971*	0.449
CIC2						0.879	0.043	20.489*	0.773
CIC3						0.974	0.018	53.051*	0.949
CIC4						0.907	0.034	26.691*	0.822
CIC5						0.599	0.111	5.400*	0.359

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในชั้น (Intraclass Correlation Coefficient: ICC) ของตัวบ่งชี้มีค่าอยู่ระหว่าง 0.056-0.152 ซึ่งสูงกว่า 0.050 แสดงว่าข้อมูลจากการวัดในระดับบุคคลมีความแปรผันในระดับห้องเรียนเหมาะสมที่จะนำไปวิเคราะห์หุระดับได้

ผลการวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลสมการโครงสร้างหุระดับของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ เมื่อพิจารณาสถิติทดสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดล พบว่า ค่าไคสแควร์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2 = 110.651$, $df = 90$, $p = 0.0689$) ค่า RMSEA = 0.018 ค่า SRMR = 0.013 มีค่าใกล้ 0 ค่า CFI = 0.997 และค่า TLI = 0.996 มีค่าใกล้ 1 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ แสดงว่า โมเดลสมการโครงสร้างหุระดับของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ตัวแปรระดับบุคคล พบว่า โมเดลการวัดความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรม ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง 0.812-0.889 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกค่า แสดงว่า ตัวบ่งชี้ของความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมมีความตรงเชิงโครงสร้าง และตัวบ่งชี้ทุกตัวร่วมกันพยากรณ์

ได้ร้อยละ 66.0-79.0 โมเดลการวัดการเปิดรับประสบการณ์ใหม่ ประกอบด้วย 6 ตัวบ่งชี้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง 0.691-0.902 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกค่า แสดงว่า ตัวบ่งชี้ของการเปิดรับประสบการณ์ใหม่มีความตรงเชิงโครงสร้าง และตัวบ่งชี้ทุกตัวร่วมกันพยากรณ์ได้ร้อยละ 47.8-81.4 โมเดลการวัดอิสระในการทำงาน ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง 0.841-0.895 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกค่า แสดงว่า ตัวบ่งชี้ของอิสระในการทำงานมีความตรงเชิงโครงสร้าง และตัวบ่งชี้ทุกตัวร่วมกันพยากรณ์ได้ร้อยละ 70.7-80.1

ตัวแปรระดับห้องเรียน พบว่า โมเดลการวัดความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรม ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง 0.603-0.882 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกค่า แสดงว่า ตัวบ่งชี้ของความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมมีความตรงเชิงโครงสร้าง และตัวบ่งชี้ทุกตัวร่วมกันพยากรณ์ได้ร้อยละ 36.4-77.7 โมเดลการวัดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง 0.870-967 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกค่า แสดงว่า ตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความตรงเชิงโครงสร้าง และตัวบ่งชี้ทุกตัวร่วมกันพยากรณ์ได้ร้อยละ 75.8-93.6 โมเดลการวัดบรรยากาศนวัตกรรมการเรียน ประกอบด้วย 5 ตัวบ่งชี้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง 0.599-0.974 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกค่า แสดงว่า ตัวบ่งชี้ของบรรยากาศนวัตกรรมการเรียนมีความตรงเชิงโครงสร้าง และตัวบ่งชี้ทุกตัวร่วมกันพยากรณ์ได้ร้อยละ 35.9-94.9

2.3 ผลการศึกษาอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์โครงสร้างอิทธิพลทางตรง (Direct Effect) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effect) และอิทธิพลรวม (Total Effect) ภายในโมเดลสมการโครงสร้างพหุระดับของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์

เส้นทางอิทธิพล	อิทธิพลทางตรง (DE)	อิทธิพลทางอ้อม (ID)	อิทธิพลรวม (TE)
ระดับบุคคล (ภายในกลุ่ม)			
OE ® CI	0.543*	-	0.881*
OE ® WA ® CI	-	0.338*	
WA ® CI	0.399*	-	0.399*
ระดับห้องเรียน (ระหว่างกลุ่ม)			
TL ® CI	0.147	-	0.662*
TL ® CIC ® CI	-	0.515*	
CIC ® CI	0.586	-	0.586

ผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างพหุระดับของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ พบว่า ปัจจัยระดับบุคคลที่มีอิทธิพลรวมต่อความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ การเปิดรับประสบการณ์ใหม่ (OE) และอิสระในการทำงาน (WA) มีค่าเท่ากับ 0.881 และ 0.399 ตามลำดับ ปัจจัยระดับบุคคลที่มีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ การเปิดรับประสบการณ์ใหม่ (OE) และอิสระในการทำงาน (WA) มีค่าเท่ากับ 0.543 และ 0.399 ตามลำดับ ปัจจัยระดับบุคคลที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ การเปิดรับประสบการณ์ใหม่ (OE) มีค่าเท่ากับ 0.338 และปัจจัยระดับห้องเรียนที่มีอิทธิพลรวมต่อความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีค่าเท่ากับ 0.662 ปัจจัยระดับห้องเรียนที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีค่าเท่ากับ 0.515

5. อภิปรายผล

ผู้วิจัยแบ่งการอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การพัฒนาโมเดลการวัดความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์

ผลจากการพัฒนาโมเดลการวัดความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียน ที่แบ่งเป็น 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การสร้างความคิด การส่งเสริมความคิด และการทำความคิดให้เกิดผล สอดคล้องกับแนวคิดของ Kanter (1988) ที่กล่าวว่า การที่จะทำให้การสร้างนวัตกรรมเกิดขึ้นในองค์กรได้นั้น ต้องมีการแสดงพฤติกรรมทั้งในระดับบุคคล กลุ่มงาน หรือองค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งพฤติกรรมสร้างนวัตกรรมในระดับบุคคล ซึ่งเป็นผลของพฤติกรรมที่มีความซับซ้อน ดังที่ Scott and Bruce (1998) กล่าวว่า พฤติกรรมการสร้างนวัตกรรมระดับบุคคลเป็นการผลิต หรือการลงมือปฏิบัติ หรือการนำความคิดที่มีอยู่ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของอัมมาภรณ์ มัจฉาชาญ (2564) ที่กล่าวว่าพฤติกรรมเชิงนวัตกรรม เป็นการสร้างความคิดใหม่ และนำมาประยุกต์ใช้ภายใต้บทบาทการทำงานของตนเอง กลุ่ม หรือองค์กร ประกอบด้วย การสร้างความคิด การสร้างสัมพันธ์และการสนับสนุนความคิด และการนำความคิดไปประยุกต์ใช้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของหนึ่งฤดี ศรีสุวรรณ (2564) ที่กล่าวว่า พฤติกรรมการสร้างนวัตกรรมเป็นพฤติกรรมการริเริ่มในการพัฒนาเพื่อแก้ปัญหา มีการนำเสนอความคิด และผลักนำความคิดจนสามารถนำความคิดนั้นไปใช้ได้จริง ดังนั้น โมเดลการวัดความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ จึงประกอบไปด้วย 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การสร้างความคิด การส่งเสริมความคิด และการทำความคิดให้เกิดผล

ตอนที่ 2 การพัฒนาและตรวจสอบความตรงของโมเดลสมการโครงสร้างพหุระดับของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แผนการเรียน

วิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์

จากโมเดลสมการโครงสร้างพระศัพทของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นพบว่า โมเดลสมการโครงสร้างพระศัพทของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์นั้นมีความตรงเชิงโครงสร้างและมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยแบ่งเป็นผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลของตัวแปรระดับบุคคลและตัวแปรระดับห้องเรียน ดังนี้

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลตัวแปรในระดับบุคคลที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนในทิศทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ประกอบด้วย การเปิดรับประสบการณ์ใหม่และอิสระในการทำงาน อธิบายได้ว่า การมีความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนได้รับอิทธิพลมาจากการเปิดรับประสบการณ์ใหม่ และอิสระในการทำงาน ทั้งนี้เนื่องจาก การเปิดรับประสบการณ์ใหม่เป็นพฤติกรรมในตัวบุคคลที่แสดงออกถึงการเปิดกว้างทางความคิด การยอมรับความคิดใหม่ และกล้าที่จะเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ หรือปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่แล้ว ในการสร้างสรรค์นวัตกรรม ส่วนอิสระในการทำงาน เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีอิสระในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มีความรับผิดชอบ สามารถใช้ดุลยพินิจในการตัดสินใจในการกำหนดวิธีการและเวลาในการปฏิบัติงาน รวมไปถึงการจัดลำดับความสำคัญของการทำงานเพื่อให้งานนั้นแล้วเสร็จ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปัทมา ศรีมณี (2562) ที่ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสร้างสรรค์นวัตกรรมระดับบุคคล : กรณีศึกษาพนักงานสายสนับสนุนมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (วิทยาเขตหาดใหญ่) พบว่า การเปิดรับประสบการณ์ใหม่ และอิสระในการทำงานส่งผลต่อพฤติกรรมการสร้างสรรค์นวัตกรรม โดยการเปิดรับประสบการณ์ใหม่ เป็นลักษณะของการเปิดกว้างและยอมรับที่จะเปลี่ยนแปลงความชอบแบบเดิม ส่วนอิสระในการทำงาน จะเป็นการสนับสนุนให้พนักงานมีอิสระในการเลือกวิธีการทำงาน รู้จักควบคุมเวลาในการปฏิบัติงาน โดยมีพฤติกรรมการสร้างสรรค์นวัตกรรม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ปัจจัยในด้านการเปิดรับประสบการณ์ใหม่ และด้านอิสระในงาน มีพฤติกรรมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของพรนภา ภักดีไตรภพ (2565) ที่ได้ทำการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุและผลลัพธ์ของพฤติกรรมการสร้างสรรค์นวัตกรรมของพนักงานฝ่ายขายในบริษัทประกันชีวิตแห่งหนึ่ง พบว่า การมีอิสระในการทำงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อพฤติกรรมการสร้างสรรค์นวัตกรรมของพนักงาน ทั้งนี้เป็นเพราะการมีอิสระในการทำงานจะทำให้สามารถกำหนดการทำงานและเลือกรูปแบบการทำงานของตนเองได้ตามความต้องการ และความถนัดของตนเอง โดยไม่มีสิ่งใดมาปิดกั้น ส่งผลให้สามารถคิดอะไรใหม่ ๆ ในการทำงานได้ นอกจากนี้การเปิดรับประสบการณ์ใหม่ยังมีอิทธิพลทางอ้อมต่อความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรม โดยมีตัวแปรอิสระในการทำงานเป็นตัวแปรส่งผ่าน ทั้งนี้เนื่องจาก นักเรียนที่มีลักษณะเปิดรับประสบการณ์ใหม่ เป็นผู้ที่มีความสนใจและแสวงหาความรู้ในสิ่งใหม่ ๆ กล้าที่จะคิดนอกกรอบ และการที่จะเปลี่ยนความคิดนั้นให้กลายเป็นนวัตกรรมได้ จำเป็นที่จะต้องมีโอกาสในการแสดงออกหรือลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Saleh Samimi Dehkordi et al. (2025) ที่ได้ทำการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างอิสระในการทำงาน การเปิดรับประสบการณ์ใหม่ และความรุกร้าทางเทคโนโลยีที่มีอิทธิพล

ต่อความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของพนักงาน (The three-way Interactive of Autonomy, Openness to Experience, and Techno-Invasion in Predicting Employee Creativity) พบว่า การเปิดรับประสบการณ์ใหม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสร้างสรรค์นวัตกรรม โดยส่งผ่านตัวแปรอิสระในการทำงาน ซึ่งการเปิดรับประสบการณ์ใหม่กับอิสระในการทำงานจะช่วยให้บุคคลมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนเกี่ยวกับงานของตนเอง และกระตุ้นในการพัฒนามุมมองทางความคิดที่สำคัญเพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหา

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลตัวแปรในระดับห้องเรียนที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยตัวแปรภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครู มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียน โดยมีตัวแปรบรรยากาศนวัตกรรมการเรียนเป็นตัวแปรส่งผ่าน อธิบายได้ว่า การมีความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนจะเกิดขึ้นได้เมื่อมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครูร่วมกับบรรยากาศนวัตกรรมการเรียน ทั้งนี้เนื่องจาก ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครูในด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล เพียงอย่างเดียวยังไม่เพียงพอที่จะทำให้นักเรียนเกิดความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรม เห็นได้จากผลการศึกษาอิทธิพล พบว่า มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.147 และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เมื่อมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงร่วมกับบรรยากาศนวัตกรรมการเรียน นั่นคือ ครูจะต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลเกี่ยวกับการสร้างสรรค์นวัตกรรม และถ่ายทอดไปยังนักเรียนได้ ครูต้องสามารถสร้างแรงบันดาลใจและกระตุ้นนักเรียนให้เกิดการคิดสร้างสรรค์จนสามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมได้สำเร็จ ร่วมกับห้องเรียนมีสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการสร้างนวัตกรรม สนับสนุนนักเรียนในด้านทรัพยากร บุคลากร และเวลา มีการนำนักเรียนเข้าร่วมการเผยแพร่ นำเสนอ หรือเข้าร่วมการแข่งขันด้านนวัตกรรม แสดงให้นักเรียนเห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ของการสร้างนวัตกรรม ทำให้นักเรียนมีความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอภิษฐา ชื่นปวงธรรม (2566) ที่ได้ทำการศึกษาอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและบรรยากาศการสร้างนวัตกรรมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสร้างสรรค์นวัตกรรมในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร พบว่า ตัวแปรภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงส่งอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการสร้างสรรค์นวัตกรรมในการทำงานของครู โดยส่งผ่านตัวแปรบรรยากาศการสร้างนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ตัวบ่งชี้ของความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ทั้ง 3 ตัวบ่งชี้ ควรมีการส่งเสริมให้ครูหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทางการศึกษานำรายละเอียดในเนื้อหาของตัวบ่งชี้ที่พัฒนาขึ้นไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมหรือพัฒนาให้นักเรียนมีความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรม
2. จากโมเดลสมการโครงสร้างพหุระดับของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ ทำให้ได้ตัวแปรใน

ระดับบุคคลและระดับห้องเรียนที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรม จึงควรมีการส่งเสริมครูหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทางการศึกษานำข้อมูลที่ได้จากการพัฒนาโมเดลสมการโครงสร้างพระดับไปใช้เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรม

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

1. ควรพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียน โดยสามารถนำตัวแปรปัจจัยไปสร้างสภาพแวดล้อมหรือกิจกรรมในการพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมให้กับผู้เรียนได้

2. ควรมีการศึกษาความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลการวัดความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมระหว่างโรงเรียนที่ตั้งในเมืองกับนอกเมืองว่าสามารถใช้โมเดลการวัดความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมร่วมกันได้หรือไม่

เอกสารอ้างอิง

ปัทมา ศรีมณี. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสร้างสรรค์นวัตกรรมระดับบุคคล : กรณีศึกษาพนักงานสายสนับสนุนมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (วิทยาเขตหาดใหญ่) (สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์).

พรนภา รักดีไตรภพ. (2565). ปัจจัยเชิงสาเหตุและผลลัพธ์ของพฤติกรรมการสร้างสรรค์นวัตกรรมของพนักงานฝ่ายขายในบริษัทประกันชีวิตแห่งหนึ่ง (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยศิลปากร).

วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนผล. (2562). การพัฒนาทักษะสร้างสรรค์นวัตกรรม. ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้ กรุงเทพมหานคร.

ศิริรัตน์ จำแนกสาร. (2563). หลักการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างพระดับโดยใช้ขนาดตัวอย่างและวิธีการประมาณค่าที่เหมาะสม. วารสารการวัด ประเมินผล วิจัย และสถิติทางสังคมศาสตร์, 1(1), 12-20. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/mesr/article/view/244409/165316>

หนึ่งฤดี ศรีสุวรรณ. (2565). การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของพฤติกรรมการสร้างนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยทักษิณ).

อภิษฎา ชื่นปวงธรรม. (2566). อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและบรรยากาศการสร้างนวัตกรรมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสร้างสรรค์นวัตกรรมในการทำงานของคุณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร (ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).

อัมมาภรณ์ มัจฉาชาญ. (2564). อิทธิพลของปัจจัยระดับองค์การและทักษะที่เสริมสร้างพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมที่มีต่อพฤติกรรมการสร้างนวัตกรรมของพนักงาน : กรณีศึกษา บริษัทเอกชนแห่งหนึ่งในอุตสาหกรรมพอลิเมอร์ ประเทศไทย (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์).

Che Mohd Syaharuddin Che Cob, Fazreena Mansor and Syahida Abd Aziz. (2021). The Influence of Personality Traits, Motivation, Learner Autonomy and Leadership Style

- Towards Job Performance. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 11(4), 941–954. <http://dx.doi.org/10.6007/IJARBS/v11-i4/9747>
- Fatimah Pa'wan and Rosmini Omar. (2018). Effects of Innovative Organizational Climate on Organizational Commitment in Malaysian higher education institutions. *Malaysian Online Journal of Educational Management*. 6(2), 1-21.
<https://doi.org/10.22452/mojem.vol6no2.1>
- Pinghao Ye, Liqiong Liu and Joseph Tan. (2022). Creative leadership, innovation climate and innovation behaviour: the moderating role of knowledge sharing in management. *European Journal of Innovation Management*, 25(3), 1092-1114.
<https://doi.org/10.1108/EJIM-05-2020-0199>
- Saleh Samimi Dehkordi et al. (2025). The three-way Interactive of Autonomy, Openness to Experience, and Techno-Invasion in Predicting Employee Creativity. *The Journal of Creative Behavior*, 59(1), 1-16. <https://doi.org/10.1002/jocb.679>

การจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีความยืดหยุ่นทางปัญญาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์และความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

Learning Management Based on Cognitive Flexibility Theory to Enhance Mathematical Communication Ability and Satisfaction of Grade 8 Students

สุราลีณี ขาวสำอางค์¹, อุบลวรรณ ส่งเสริม²

^{1,2}มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพมหานคร, ประเทศไทย

Sutasinee Kawsumarn¹, Ubonwan Songsern²

^{1,2}Silpakorn University, Bangkok, Thailand

✉: kawsumarn_s@su.ac.th

(Corresponding Email)

Received: 07 March 2024; Revised: 30 March 2025; Accepted: 22 April 2025

© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความสามารถในการสื่อสารคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีความยืดหยุ่นทางปัญญา 2) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีความยืดหยุ่นทางปัญญา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้น ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 เป็นการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่มจำนวน 1 ห้องเรียน มีนักเรียนจำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีความยืดหยุ่นทางปัญญา จำนวน 2 แผน รวม 6 ชั่วโมง 2) แบบทดสอบวัดความสามารถในการสื่อสารคณิตศาสตร์ 3) แบบประเมินความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎี สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) สถิติทดสอบค่าที่ แบบไม่อิสระจากกัน (t-test Dependent) ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยทฤษฎีความยืดหยุ่นทางปัญญามีความสามารถในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: ทฤษฎีความยืดหยุ่นทางปัญญา, ความสามารถในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์, ความพึงพอใจ

Abstract

The purposes of this research were to 1) compare the mathematical communication ability of Grade 8 students before and after learning management based on the Cognitive Flexibility Theory and 2) examine the satisfaction of Grade 8 students toward learning management based on the Cognitive Flexibility Theory. The sample group in this study consisted of Grade 8 students in the first semester of the academic year 2024, selected through Cluster Random Sampling, using a classroom as the unit of selection. One classroom was randomly chosen, consisting of 30 students. The research instruments used in this study included 1) two lesson plans based on the Cognitive Flexibility Theory, with a total duration of six hours, 2) a mathematical communication ability test, and 3) a satisfaction questionnaire on learning management based on the theory. The statistical methods used for data analysis were mean ($\bar{x}$), standard deviation (SD), and t-test Dependent. The research findings indicated that the students who learned through the theory of cognitive flexibility demonstrated a statistically significant improvement in mathematical communication abilities at the .05 level and expressed the highest level of satisfaction with the learning model.

Keyword: Cognitive Flexibility Theory, mathematical communication ability, satisfaction

1. บทนำ

กรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) ซึ่งเป็นแผนหลักของการพัฒนาประเทศ และเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 รวมทั้งการปรับโครงสร้างประเทศไปสู่ประเทศไทย 4.0 ซึ่งยุทธศาสตร์ชาติที่จะใช้เป็นกรอบแนวทางการพัฒนาในระยะ 20 ปีต่อจากนี้ ประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ (1) ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง (2) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน (3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน (4) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม (5) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ (6) ยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐเพื่อมุ่ง สู่วิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนาประเทศ "ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน" เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการ พัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

โดยสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้ดำเนินการจัดทำมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560 คณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากคณิตศาสตร์ช่วยให้มนุษย์มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล สามารถวิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ได้อย่างรอบคอบและถี่ถ้วน ช่วยให้คาดการณ์ วางแผน ตัดสินใจแก้ปัญหา ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์นั้น หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่ชัดเจน เพื่อให้สถานศึกษา ผู้บริหาร ครูผู้สอน ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถจัดทำหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพบริบทของโรงเรียน นักเรียน และเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร จึงได้กำหนดสาระหลักที่จำเป็นในการเรียนคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนในทุกระดับชั้นไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ทั้งหมด 6 สาร ในสาระที่ 1-5 เป็นสาระที่เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์ส่วนในสาระที่ 6 นั้นเป็นสาระที่เกี่ยวกับทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ซึ่งทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์เป็นความสามารถที่จะนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เน้นทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ที่จำเป็นและต้องการให้เกิดขึ้นกับนักเรียน ได้แก่ ทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ การให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ การเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ และการสื่อสารทางคณิตศาสตร์

การสื่อสารเป็นหนึ่งในกระบวนการที่สำคัญของกระบวนการทางคณิตศาสตร์ สภาครูคณิตศาสตร์แห่งชาติสหรัฐอเมริกา (National Council of Teachers of Mathematics, 1989) กล่าวถึงความสำคัญของการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ว่า การสื่อสารทางคณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญที่จะช่วยให้นักเรียนเข้าใจภาษาคณิตศาสตร์เป็นสะพานเชื่อมโยงสาระหรือความคิดที่ไม่เป็นทางการหรือสามัญสำนึกไปสู่ภาษาที่เป็นนามธรรมและสัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ และยังมีบทบาทสำคัญในการช่วยให้นักเรียนสร้างความเชื่อมโยงที่สำคัญระหว่างแนวคิดทางคณิตศาสตร์กับสื่อที่เป็นวัตถุ รูปภาพ กราฟ สัญลักษณ์ต่าง ๆ คำพูดและการแทนความคิดทางคณิตศาสตร์ นอกจากนี้ การใช้คณิตศาสตร์ในการสื่อสารยังช่วยให้นักเรียนมีความชัดเจนในแนวคิดและเกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งกับสิ่งที่เรียน จากความสำคัญดังกล่าวจึงได้มีการกำหนดให้ความสามารถในการสื่อสารเป็นสมรรถนะหนึ่งที่สำคัญของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เนื่องจากในการเรียนคณิตศาสตร์นั้นนักเรียนจะเกิดการเรียนรู้และเข้าใจมากยิ่งขึ้นเมื่อนักเรียนได้นำเสนอวิธีการแก้ปัญหา ได้อธิบายเหตุผลของตนเองให้กับเพื่อนหรือครูได้รับรู้ ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนต้องอาศัยทักษะการสื่อสารทั้งสิ้น ซึ่งการสื่อสารนั้นไม่เพียงแต่การทำความเข้าใจ แต่การสื่อสารนั้นเป็นสิ่งที่จำเป็นในการศึกษา ซึ่งในชั้นเรียนที่สอนโดยใช้วิธีการแบบเปิด จะเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนมีการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ ซึ่งเกิดขึ้นได้อย่างมากเมื่อเทียบกับชั้นเรียนทั่วไป (เอื้อจิตร, ไมตรี และนฤมล, 2551) โดยการสื่อสารทางคณิตศาสตร์เป็นการพูดคุย เพื่อแลกเปลี่ยนแนวคิดทางคณิตศาสตร์ในระหว่างการแก้ปัญหาที่ใช้สถานการณ์ปัญหาปลายเปิด ซึ่งสถานการณ์ปัญหาปลายเปิดนี้ จะมุ่งเน้นให้นักเรียนมีอิสระทางด้านการคิด และส่งเสริมให้นักเรียนแสดงออกถึงกระบวนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์จากกระบวนการกลุ่ม โดยวิธีการสื่อสารทางคณิตศาสตร์มีนั้นหลายวิธี ได้จำแนกไว้ทั้งสิ้น 6 วิธีได้แก่ ภาษาทั่วไป ภาษาที่เป็นคำพูดทางคณิตศาสตร์ภาษาสัญลักษณ์ การแสดงแทนด้วยภาพ การตั้งสมมติฐานร่วม ภาษากิ่งคณิตศาสตร์ เพื่อแลกเปลี่ยนแนวคิดทางคณิตศาสตร์ในระหว่างการแก้ปัญหาของนักเรียน นอกจากนี้ยังรวมถึงกระบวนการหรือขั้นตอนของการกระทำเกี่ยวกับการคิดทางคณิตศาสตร์ ซึ่งเป็นการกระทำที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการรับรู้ของการมีส่วนร่วมในการสื่อสาร (Emori, 2005)

ข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์มีความสำคัญและมีส่วนในการ ช่วยส่งเสริมการศึกษาคณิตศาสตร์เป็นอย่างยิ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประภาวดี เทพทอง (2545) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่สอนด้วยกระบวนการสื่อสาร พบว่า

ค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ ที่เพิ่มขึ้นของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ใช้ การเรียนการสอนด้วยกระบวนการสื่อสาร มีค่าสูงกว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คณิตศาสตร์ที่เพิ่มขึ้นของนักเรียนที่ได้รับการเรียนการสอนตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ สุธิดา เกตุแก้ว (2547) ได้ศึกษาผลของการใช้กระบวนการ สื่อสารที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา คณิตศาสตร์และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ สูงกว่าร้อยละ 50 และสูงกว่ากลุ่มที่จัดการ เรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05รวมทั้งยังมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ สูงกว่านักเรียนกลุ่มที่จัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากผลการทดสอบ Programme for International Student Assessment หรือ PISA พบว่า นักเรียนไทยมีคะแนนเฉลี่ยด้านคณิตศาสตร์ 394 คะแนน ด้านวิทยาศาสตร์ 409 คะแนน และด้านการอ่าน 379 คะแนน ซึ่งเมื่อเทียบกับ PISA 2018 พบว่า คะแนนเฉลี่ยของประเทศไทยทั้งสามด้านลดลงโดยด้าน คณิตศาสตร์มีคะแนนเฉลี่ยลดลง 25 คะแนน ส่วนด้านวิทยาศาสตร์และการอ่าน มีคะแนนเฉลี่ยลดลง 17 คะแนน และ 14 คะแนน ตามลำดับ ทั้งนี้ ผลการประเมินของประเทศไทยตั้งแต่ PISA 2000 จนถึง PISA 2022 พบว่าคะแนนเฉลี่ยด้านคณิตศาสตร์และการอ่านมีแนวโน้มลดลง ส่วนด้านวิทยาศาสตร์ถือว่าไม่ เปลี่ยนแปลงทางสถิติ ทั้งนี้เมื่อวิเคราะห์ตามสังกัดการศึกษาและกลุ่มโรงเรียนที่เข้าร่วมการประเมินครั้งนี้ พบว่ากลุ่มโรงเรียนที่เน้นการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์มีคะแนนเฉลี่ยทั้งสามด้านอยู่ในระดับ เดียวกับกลุ่มประเทศ/เขตเศรษฐกิจที่มีคะแนนคณิตศาสตร์สูงสุดห้าอันดับแรกส่วนกลุ่มโรงเรียนสาธิตของ มหาวิทยาลัยมีคะแนนเฉลี่ยด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์สูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศสมาชิก OECD สำหรับกลุ่มโรงเรียนอื่น ๆ ยังคงมีคะแนนเฉลี่ยทั้งสามด้านต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศสมาชิก OECD แสดงให้เห็นว่า นักเรียนไทยยังขาดทักษะการแก้ปัญหาจากโจทย์ที่เป็นสถานการณ์ในชีวิตจริง ซึ่งสอดคล้องกับ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ที่มุ่งเน้นให้นักเรียนเกิด ทักษะการแก้ปัญหา การให้เหตุผล การสื่อสาร การสื่อความหมายทางคณิตศาสตร์และการนำเสนอ การ เชื่อมโยงความรู้ต่าง ๆ ทางคณิตศาสตร์ และการเชื่อมโยงคณิตศาสตร์กับศาสตร์อื่น ๆ และมีความคิด สร้างสรรค์

ทฤษฎีความยืดหยุ่นทางปัญญา (Cognitive Flexibility Theory) มีนักจิตวิทยาที่สำคัญ คือ รูเมล ฮาร์ทและออโทนี (Rumelhart and Ortony) ทฤษฎีความยืดหยุ่นทางปัญญานี้ส่งผลให้เกิดความคิดในการ ออกแบบบทเรียนเพื่อตอบสนองต่อโครงสร้างขององค์ความรู้ที่แตกต่างกันซึ่งได้แก่แนวคิดในเรื่องการ ออกแบบสื่อหลายมิติ (Hypermedia) โดยมีงานวิจัยหลายชิ้นที่สนับสนุนว่าการ จัดระเบียบโครงสร้างการ นำเสนอเนื้อหาบทเรียนในลักษณะสื่อหลายมิติจะตอบสนองต่อวิธีการเรียนรู้ของมนุษย์ ในความพยายามที่จะ เชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้ที่มีอยู่เดิมได้เป็นอย่างดีซึ่งตรงกับแนวคิดของทฤษฎีโครงสร้างความรู้ นอกจากนี้การนำเสนอเนื้อหาบทเรียนในลักษณะ สื่อหลายมิติยังสามารถที่จะตอบสนองความแตกต่างของ

โครงสร้างขององค์ความรู้ที่ไม่ชัดเจนหรือ มีความสลับซับซ้อนซึ่งเป็นแนวคิดของทฤษฎีความยืดหยุ่นทางปัญญาได้อีกด้วย มีงานวิจัยหลายชิ้นที่สนับสนุนว่าการจัดระเบียบโครงสร้างการนำเสนอเนื้อหาบทเรียนในลักษณะสื่อหลายมิติจะตอบสนององวิธีการเรียนรู้ของมนุษย์ ในความพยายามที่จะเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้ที่มีอยู่เดิมได้เป็นอย่างดีซึ่งตรงกับแนวคิดของทฤษฎีโครงสร้างความรู้ นอกจากนี้ การนำเสนอเนื้อหาบทเรียนในลักษณะสื่อหลายมิติยังสามารถที่จะตอบสนองความแตกต่างของโครงสร้างขององค์ความรู้ที่ไม่ชัดเจนหรือมีความสลับซับซ้อน ซึ่งเป็นแนวความคิดทฤษฎีความยืดหยุ่นทางปัญญาได้อีกด้วย โดยการจัดระเบียบโครงสร้างการนำเสนอเนื้อหาบทเรียนในลักษณะสื่อหลายมิติ จะอนุญาตให้นักเรียนทุกคนสามารถที่จะมีอิสระในการควบคุมการเรียนรู้ของตนตามความสามารถความสนใจความถนัดและพื้นฐานความรู้ของตนได้อย่างเต็มที่ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์แบบสื่อประสมตามแนวคิดทฤษฎีทั้งสองนี้จะมีโครงสร้างของบทเรียนแบบสื่อหลายมิติในลักษณะโยโย่(ถนอมพร เลหาจรัสแสง, 2541, หน้า 51-56) ทฤษฎีความยืดหยุ่นทางปัญญามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาทักษะ การสื่อสารทางคณิตศาสตร์ ซึ่งหมายถึงความสามารถในการอธิบายแนวคิดและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ผ่านการพูด การเขียน การใช้สัญลักษณ์ หรือการสร้างความรู้เชื่อมโยงระหว่างแนวคิดต่างๆ การเรียนคณิตศาสตร์มักเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์และความหลากหลายของโครงสร้างความรู้ เช่น การวิเคราะห์ปัญหา การแก้สมการ หรือการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ ทฤษฎีความยืดหยุ่นทางปัญญาเข้ามาช่วยให้นักเรียนสามารถพัฒนาทักษะเหล่านี้ได้โดยการปรับเปลี่ยนมุมมองและทดลองใช้วิธีการแก้ปัญหาที่หลากหลาย จะเห็นว่า ทฤษฎีความยืดหยุ่นทางสติปัญญา ที่พัฒนาโดย Spiro และคณะ เป็นการเรียนรู้ในบริบทที่ซับซ้อนและไม่เป็นเส้นตรง นักเรียนต้องสามารถปรับเปลี่ยนมุมมองทำความเข้าใจ และการนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ ๆ ได้อย่างยืดหยุ่น แนวคิดนี้จึงเหมาะสมอย่างยิ่งในการส่งเสริมความสามารถในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ ซึ่งเป็นกระบวนการที่นักเรียนต้องใช้ภาษา สัญลักษณ์ การอธิบาย การให้เหตุผล และการอภิปรายเพื่อแสดงความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ ทั้งในเชิงแนวคิดและการประยุกต์ใช้ ซึ่งต้องอาศัยทักษะในการมองปัญหาหลายมิติ การตีความข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของทฤษฎี ซึ่งมุ่งเน้นการสร้างองค์ความรู้แบบไม่ตายตัว การเรียนรู้ผ่านหลายมุมมอง และการนำเสนอเนื้อหาผ่านการสลับเปลี่ยนบริบท เมื่อเปรียบเทียบกับแนวคิดการเรียนรู้แบบอื่น เช่น Constructivism ทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เป็นทฤษฎีการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง แตกต่างจาก ทฤษฎีความยืดหยุ่นทางสติปัญญา ตรงที่ตัวของทฤษฎี จะเน้นความสามารถในการจัดโครงสร้างความรู้ที่ซับซ้อนและไม่เป็นเส้นตรง เพื่อเพิ่มความสามารถในการทำความเข้าใจสถานการณ์ที่ซับซ้อนมากกว่าแนวคิด Constructivism ที่เน้นการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ส่งผลให้นักเรียนที่เรียนด้วยทฤษฎีความยืดหยุ่นทางสติปัญญา จะมีความสามารถในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ที่มากกว่า

จากการศึกษาความเป็นมา สภาพปัญหา แนวคิด และทฤษฎีในการแก้ไขปัญหาข้างต้น พบว่าการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ในปัจจุบันยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ในปัจจุบันไม่ได้มุ่งเน้นต่อการพัฒนาศักยภาพด้านทักษะ การสื่อสาร ในขณะเดียวกันนักเรียน

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นช่วงวัยที่ต้องได้รับการพัฒนากระบวนการที่ใช้เป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น และได้รับพัฒนาการรู้คิดอย่างสร้างสรรค์ รู้จักเหตุรู้จำผล สามารถคิดแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบตามหลักและกระบวนการคิดทางคณิตศาสตร์ รวมถึง ต้องส่งเสริมพัฒนาการด้านความฉลาดรู้ในสภาวะอารมณ์ ความรู้สึกที่จะนำไปสู่ความเชื่อมั่นและภาคภูมิใจในตนเอง และจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาด้านการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยจึงได้จัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีความยืดหยุ่นทางปัญญา (Cognitive flexibility theory) เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์และความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการสื่อสารคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีความยืดหยุ่นทางปัญญา
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีความยืดหยุ่นทางปัญญา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1.ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนโรงเรียนนาครประสิทธิ์มูลนิธิวัดบางช้างเหนือ จังหวัดนครปฐม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 10 ห้องเรียน มีนักเรียนจำนวน 400 คน

2.กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 โรงเรียนนาครประสิทธิ์มูลนิธิวัดบางช้างเหนือ จำนวน 30 คนที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 4 ชนิดประกอบด้วย

3.1 แผนการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีความยืดหยุ่นทางปัญญา จำนวน 2 แผน รวม 6 ชั่วโมง และมีค่าดัชนีความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้ (Index of Item Objective Congruence: IOC) อยู่ในช่วงระหว่าง 0.67-1.00

3.2 แบบวัดความสามารถในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ เป็นอัตนัย จำนวน 5 ข้อ ค่าดัชนีความเหมาะสมของแบบวัดความสามารถในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ อยู่ในระดับมาก (M = 4.20, S.D. = 1.01)

3.3 แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีความยืดหยุ่นทางปัญญา เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ พึงพอใจระดับมากที่สุด พึงพอใจระดับมาก พึงพอใจระดับปานกลาง พึงพอใจระดับน้อย และพึงพอใจระดับน้อยที่สุด ซึ่งถามใน 5 ประเด็น คือ ด้านเนื้อหา ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านครูผู้สอน ด้านการประเมินผล และ ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการร่วมกิจกรรม มีค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบประเมินความพึงพอใจ (Index of Item Objective Congruence : IOC) มีค่าเท่ากับ 1.00

ทั้งนี้เครื่องมือทั้ง 3 ชนิด ผู้วิจัยได้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างเครื่องมือกับเนื้อหาจุดประสงค์การเรียนรู้และภาษาซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างได้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 ดำเนินการตามแผนการวิจัยดังนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสอนด้วยตนเองตามแผนการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีความยืดหยุ่นทางปัญญา ได้ดำเนินการทดลองโดยใช้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่เตรียมไว้ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้ 1) เวลาที่ใช้ในการทดลอง 6 ชั่วโมง 2) เนื้อหาที่ใช้ทดลอง คือ รายวิชา ค22102 คณิตศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ชื่อ สถิติ ซึ่งประกอบด้วยตัวชี้วัดจำนวน 1 ตัวชี้วัด คือ ค3.1ม.2/1 เข้าใจและใช้ความรู้ทางสถิติในการนำเสนอข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลจากแผนภาพจุดแผนภาพต้น-ใบ ฮิสโทแกรม และค่ากลางของข้อมูล และแปลความหมายผลลัพธ์ รวมทั้งนำสถิติไปใช้ในชีวิตจริงโดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม 3) ดำเนินการทดลองสอน ผู้วิจัยดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีความยืดหยุ่นทางปัญญา ที่ได้สร้างขึ้นประกอบด้วยเนื้อหาสาระ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด ความคิดรวบยอด จุดประสงค์ แนวการจัดการกิจกรรม ระยะเวลาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม การวัดและประเมินผล และในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ใช้ทดลองจำนวน 2 แผน ใช้เวลา 6 ชั่วโมง โดยใช้เครื่องมือในการวิจัยที่เตรียมไว้

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง การนำเสนอและวิเคราะห์ข้อมูล ใช้เวลา 3 ชั่วโมง

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง ค่ากลางของข้อมูล ใช้เวลา 3 ชั่วโมง

แผนการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีความยืดหยุ่นทางปัญญา (Cognitive flexibility theory) มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 กระตุ้นความรู้เดิม

ครูทบทวนความรู้เดิมจากการตั้งคำถามที่หลากหลายเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจ

ขั้นที่ 2 เชื่อมโยงสถานการณ์จริง

กำหนดปัญหาหลากหลายเชื่อมโยงกับจากสถานการณ์จริงที่ให้นักเรียน

ขั้นที่ 3 กระตุ้นความคิดสร้างความรู้ใหม่

นำเสนอกรณีศึกษาที่ยากและซับซ้อนหลีกเลี่ยงเนื้อหาที่เป็นระเบียบเกินไปเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความคิด ผิกระคิดวิเคราะห์และสร้างความรู้ใหม่

ขั้นที่ 4 สรุบบองค์ความรู้

สรุบบองค์ความรู้จากความรู้ที่ได้เรียนรู้ทั้งหมด ผิกระการสะท้อนคิดและประยุกต์ใช้ความรู้

ภายหลังเสร็จสิ้นการดำเนินการทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้ 1) นำแบบวัดความสามารถในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ไปทดสอบกับนักเรียน (Posttest) เพื่อวัดผลความสามารถในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ 2) ให้นักเรียนทำแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ 3) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ไปวิเคราะห์ตามวิธีทางสถิติเพื่อตรวจสอบสมมติฐาน

4. ผลการวิจัย

1. ผลเปรียบเทียบความสามารถในการสื่อสารคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีความยืดหยุ่นทางปัญญา (Cognitive flexibility theory)

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการสื่อสารคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีความยืดหยุ่นทางปัญญา

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t-test	sig
ก่อนการเรียนรู้	30	60	41.40	4.37	17.33*	0.00
หลังการจัดการเรียนรู้	30	60	55.40	4.85		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการสื่อสารคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีความยืดหยุ่นทางปัญญา ก่อนการจัดการเรียนรู้พบว่า นักเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 41.40 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 4.37 หลังการจัดการเรียนรู้พบว่า นักเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 55.40 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 4.85 เมื่อเปรียบเทียบความสามารถในการสื่อสารคณิตศาสตร์จากคะแนนเฉลี่ย ด้วยสถิติทดสอบที พบว่า คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ สูงกว่า ก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีความยืดหยุ่นทางปัญญา (Cognitive flexibility theory)

ตารางที่ 2 ระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีความยืดหยุ่นทางปัญญา (Cognitive flexibility theory)

ความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ	ลำดับที่
1. ด้านเนื้อหา				
1.1 เนื้อหาที่เรียนมีความหลากหลาย น่าสนใจ	4.97	0.18	มากที่สุด	1
1.2 เนื้อหาที่เรียนส่งเสริมความสามารถในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์	4.93	0.25	มากที่สุด	2
1.3 เนื้อหามีความเรียงจากง่ายไปยาก	4.93	0.25	มากที่สุด	2
รวม	4.94	0.23	มากที่สุด	2
2. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้				
2.1 การเรียนรู้ช่วยกระตุ้นความคิดของนักเรียนให้เกิด	5.00	0.00	มากที่สุด	1

ความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความพึงพอใจ	ลำดับที่
การเรียนรู้อย่างมีความหมาย				
2.2 การจัดการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยตัวเอง	4.93	0.25	มากที่สุด	3
2.3 การจัดการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนสามารถค้นพบประเด็นปัญหา จนสามารถระบุปัญหา และนำไปสู่การหาวิธีการแก้ปัญหาได้อย่างหลากหลาย	4.90	0.31	มากที่สุด	4
2.4 การจัดการเรียนรู้ส่งเสริมความสามารถในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์	4.80	0.41	มากที่สุด	5
2.5 การจัดการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนสามารถแก้ไขปัญหาออกมาเพื่อนำเสนอแนวคิดของตน หรือของกลุ่มให้นักเรียนคนอื่นๆได้รับรู้	4.97	0.18	มากที่สุด	2
รวม	4.92	0.27	มากที่สุด	4
3. ด้านครูผู้สอน				
3.1 ครูมีความรู้ในเนื้อหาที่สอนและจัดเนื้อหาวิชาเป็นลำดับเหมาะสมกับนักเรียน	5.00	0.00	มากที่สุด	1
3.2 ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้	4.97	0.18	มากที่สุด	2
3.3 ครูส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ตามศักยภาพของนักเรียน	4.93	0.25	มากที่สุด	5
3.4 ครูสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้	4.97	0.18	มากที่สุด	2
3.5 ครูจัดกิจกรรมที่หลากหลายน่าสนใจ	4.97	0.18	มากที่สุด	2
รวม	4.97	0.18	มากที่สุด	1
4. ด้านการประเมินผล				
4.1 นักเรียนทราบเกณฑ์การประเมินผล	4.97	0.18	มากที่สุด	2
4.2 ครูประเมินผลอย่างยุติธรรม	4.87	0.35	มากที่สุด	3
4.3 ครูแจ้งผลการประเมินให้นักเรียนทราบ	5.00	0.00	มากที่สุด	1
รวม	4.94	0.23	มากที่สุด	2
5. ด้านประโยชน์ที่ได้รับ				
5.1 การจัดการเรียนรู้ทำให้เข้าใจเนื้อหาง่าย	5.00	0.00	มากที่สุด	1

ความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความพึงพอใจ	ลำดับที่
5.2 การจัดการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนสร้างความรู้ความเข้าใจด้วยตนเองได้	4.87	0.35	มากที่สุด	4
5.3 นักเรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.77	0.43	มากที่สุด	6
5.4 การจัดการเรียนรู้ทำให้นักเรียนพัฒนาทักษะการคิด	4.90	0.31	มากที่สุด	3
5.5 การจัดการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์	4.83	0.38	มากที่สุด	5
5.6 การจัดการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนตัดสินใจโดยใช้เหตุผล	4.97	0.18	มากที่สุด	2
รวม	4.89	0.32	มากที่สุด	5
โดยภาพรวม	4.93	0.26	มากที่สุด	

จากตารางที่ 2 ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ให้ครอบคลุมใน 5 ประเด็น จำนวน 22 ข้อ โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.93$, S.D. = 0.26) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยรายด้านจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด ได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านครูผู้สอน ($\bar{X} = 4.97$, S.D. = 0.18) ด้านประโยชน์ที่ได้รับ ($\bar{X} = 4.89$, S.D. = 0.32) ลำดับที่ 2 ด้านเนื้อหา ($\bar{X} = 4.94$, S.D. = 0.23) และ ด้านการประเมินผล ($\bar{X} = 4.94$, S.D. = 0.23) ลำดับที่ 4 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.94$, S.D. = 0.27) และลำดับสุดท้าย ด้านประโยชน์ที่ได้รับ ($\bar{X} = 4.89$, S.D. = 0.32) เมื่อพิจารณารายด้านมีรายละเอียดดังนี้

ด้านครูผู้สอน โดยภาพรวมนักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.97$, S.D. = 0.18) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ลำดับที่ 1 ครูมีความรู้ในเนื้อหาที่สอนและจัดเนื้อหาวิชาเป็นลำดับเหมาะสมกับนักเรียน ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0.00) ลำดับที่ 2 ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ ครูสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ และ ครูจัดกิจกรรมที่หลากหลายน่าสนใจ ($\bar{X} = 4.97$, S.D. = 0.18) และลำดับสุดท้าย ครูส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ตามศักยภาพของนักเรียน ($\bar{X} = 4.93$, S.D. = 0.25)

ด้านเนื้อหา โดยภาพรวมนักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.94$, S.D. = 0.23) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ลำดับที่ 1 เนื้อหาที่เรียนมีความหลากหลาย น่าสนใจ ($\bar{X} = 4.97$, S.D. = 0.18) ลำดับที่ 2 เนื้อหาที่เรียนส่งเสริมความสามารถในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ และ เนื้อหาไม่มีความเรียงจากง่ายไปยาก ($\bar{X} = 4.93$, S.D. = 0.25)

ด้านการประเมินผล โดยภาพรวมนักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.94$, S.D. =

0.23) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ลำดับที่ 1 ครูแจ้งผลการประเมินให้นักเรียนทราบ ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0.00) ลำดับที่ 2 นักเรียนทราบเกณฑ์การประเมินผล ($\bar{X} = 4.97$, S.D. = 0.18) และลำดับสุดท้าย ครูประเมินผลอย่างยุติธรรม ($\bar{X} = 4.87$, S.D. = 0.35)

ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยภาพรวมนักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.92$, S.D. = 0.27) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ลำดับที่ 1 การจัดการเรียนรู้สามารถกระตุ้นความคิดของนักเรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมายได้ ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0.00) ลำดับที่ 2 การจัดการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนสามารถแก้ไขปัญหาออกมาเพื่อนำเสนอแนวคิดของตน หรือของกลุ่มให้นักเรียนคนอื่นๆ ได้รับรู้ ($\bar{X} = 4.97$, S.D. = 0.18) ลำดับที่ 3 การจัดการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยตัวเอง ($\bar{X} = 4.93$, S.D. = 0.25) ลำดับที่ 4 การจัดการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนสามารถค้นพบประเด็นปัญหา จนสามารถระบุปัญหาและนำไปสู่การหาวิธีการแก้ปัญหาได้อย่างหลากหลาย ($\bar{X} = 4.90$, S.D. = 0.31) และลำดับสุดท้าย การจัดการเรียนรู้ส่งเสริมความสามารถในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ ($\bar{X} = 4.80$, S.D. = 0.41)

ด้านประโยชน์ที่ได้รับ โดยภาพรวมนักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.89$, S.D. = 0.32) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ลำดับที่ 1 การจัดการเรียนรู้ทำให้เข้าใจเนื้อหาได้ง่าย ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0.00) ลำดับที่ 2 การจัดการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนตัดสินใจโดยใช้เหตุผล ($\bar{X} = 4.97$, S.D. = 0.18) ลำดับที่ 3 การจัดการเรียนรู้ทำให้นักเรียนพัฒนาทักษะการคิด ($\bar{X} = 4.90$, S.D. = 0.31) ลำดับที่ 4 การจัดการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนสร้างความรู้ความเข้าใจด้วยตนเองได้ ($\bar{X} = 4.87$, S.D. = 0.35) ลำดับที่ 5 การจัดการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ ($\bar{X} = 4.83$, S.D. = 0.38) และลำดับสุดท้าย นักเรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ($\bar{X} = 4.77$, S.D. = 0.43)

5. อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีความยืดหยุ่นทางปัญญา (Cognitive flexibility theory) เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์และความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการสื่อสารคณิตศาสตร์นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีความยืดหยุ่นทางปัญญา (Cognitive flexibility theory) หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 ทั้งนี้ เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ที่อิงตามทฤษฎีนี้ส่งเสริมให้นักเรียนเผชิญกับปัญหาคณิตศาสตร์ในรูปแบบที่หลากหลาย และฝึกฝนการเชื่อมโยงแนวคิดจากบริบทต่างๆ ซึ่งช่วยเพิ่มความสามารถในการอธิบาย กระบวนการคิด และการนำเสนอแนวคิดคณิตศาสตร์ในรูปแบบที่ยืดหยุ่นมากขึ้น ผลงานวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ Spiro และคณะ (1988) ที่ระบุว่า การเรียนรู้ที่อิงตามทฤษฎีความยืดหยุ่นทางปัญญาช่วยพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์และการเชื่อมโยงความคิด ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ สอดคล้องกับ Chaijaroen, S.,

Deejring, K., & Samat, C. (2018) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับความยืดหยุ่นทางปัญญาของนักศึกษาที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์เพื่อส่งเสริมความยืดหยุ่นทางปัญญาในระดับอุดมศึกษา พบว่า ความยืดหยุ่นทางปัญญาเป็นสมรรถนะของบุคคลที่ใช้ในการแก้ปัญหาที่มีความซับซ้อน โดยอาศัยความสามารถในการพิจารณาทางเลือกที่หลากหลายเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหา อีกทั้งยังเกี่ยวข้องกับความสามารถในการปรับใช้ความรู้ในบริบทอื่น ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในสาขาวิชาที่ต้องเผชิญกับปัญหาที่ซับซ้อน เพื่อวิเคราะห์กลไกการเรียนรู้ของนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับความยืดหยุ่นทางปัญญา โดยใช้รูปแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ในระดับอุดมศึกษา ซึ่งออกแบบมาเพื่อส่งเสริมความยืดหยุ่นทางปัญญา กลุ่มเป้าหมายคือ นักศึกษา 43 คนที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา 410201 การวิเคราะห์และออกแบบระบบ ภายใต้หลักสูตรการศึกษาคอมพิวเตอร์ ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 ณ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาผลการวิจัยพบว่า ความยืดหยุ่นทางปัญญาของนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 14.97, S.D. = 2.61) นอกจากนี้ ผลการสัมภาษณ์ระบุว่ากลไกการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับความยืดหยุ่นทางปัญญาของนักเรียนมี 3 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การเลือกสรรความรู้ (knowledge selection) (2) การแยกโครงสร้างของความรู้ (knowledge deconstruction) และ (3) การสร้างและปรับโครงสร้างความรู้ใหม่ (adapted knowledge reconstruction) และสอดคล้องกับ

Deejring, K., & Chaijaroen, S. (2012) ได้ศึกษา รูปแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์เพื่อส่งเสริมความยืดหยุ่นทางปัญญาในระดับอุดมศึกษา : ขั้นตอนการตรวจสอบความเที่ยงเพื่อทดสอบความเที่ยงภายใน (internal validation) และความเที่ยงภายนอก (external validation) ของการพัฒนาแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ที่มุ่งส่งเสริมความยืดหยุ่นทางปัญญาในระดับอุดมศึกษา กลุ่มเป้าหมายสำหรับการตรวจสอบความเที่ยงภายในประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ได้แก่ นักออกแบบการสอน (Instructional Designer) 1 คน นักพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้บนเว็บตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ 2 คน และอาจารย์มหาวิทยาลัย 6 คน ส่วนกลุ่มเป้าหมายสำหรับการตรวจสอบความเที่ยงภายนอก ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาผลการทดสอบพบว่า นักศึกษาที่เรียนรู้โดยใช้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีระดับความยืดหยุ่นทางปัญญาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับสูง โดยคะแนนเฉลี่ยของแบบทดสอบวัดความยืดหยุ่นทางปัญญาอยู่ที่ 63.72% ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนดไว้ที่ 60% คะแนนเฉลี่ยของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ที่ 74.9% ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนดไว้ที่ 70% ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์เพื่อส่งเสริมความยืดหยุ่นทางปัญญามีความเหมาะสมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ แต่การศึกษางานวิจัยในครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างขนาดเล็กจากโรงเรียนเพียงแห่งเดียว ดังนั้น ผลการวิจัยอาจไม่สามารถสรุปไปยังบริบทของโรงเรียนอื่นได้โดยตรง จึงควรมีการศึกษาต่อในโรงเรียนที่หลากหลายมากขึ้น

2. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีความยืดหยุ่นทางปัญญา (Cognitive flexibility theory) อยู่ในระดับมากที่สุด (M = 4.93, S.D. = 0.26) ซึ่งเป็นไปตาม

สมมติฐานข้อที่ 2 ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนเห็นว่า การจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีความยืดหยุ่นทางปัญญา สนับสนุนการนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบที่หลากหลาย ในรูปแบบที่แตกต่างกัน ทำให้นักเรียนไม่รู้สึกรู้สึกเบื่อ และการเรียนรู้ที่หลากหลายช่วยให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้น นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Jonassen (1999) ที่ว่าการเรียนรู้แบบยืดหยุ่นทางปัญญาช่วยเพิ่มความสนใจและแรงจูงใจของนักเรียน เนื่องจากนักเรียนเข้าใจถึงความหมายและสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตจริง

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

1. จากผลการวิจัย ความพึงพอใจในการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีความยืดหยุ่นทางปัญญา ด้านประโยชน์ที่ได้รับ ได้คะแนนต่ำที่สุด ดังนั้น ครูควรเลือกสถานการณ์ที่นักเรียนสนใจ มีประโยชน์ และเป็นเรื่องใกล้ตัวที่สามารถนำไปใช้จริงเพื่อให้นักเรียนได้เห็นถึงประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยพัฒนาความสามารถในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีความยืดหยุ่นทางปัญญา ร่วมกับเทคนิคอื่นๆ
2. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการใช้สื่อเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นสื่อที่กระตุ้นความสนใจในการเรียนรู้ และเตรียมความพร้อมเข้าสู่การทำกิจกรรมในห้องเรียน

เอกสารอ้างอิง

- ถนอมพร เลหาจรัสแสง. (2541). *คอมพิวเตอร์ช่วยสอน*. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประภาวดี เทพทอง. (2545). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการสอนโดยใช้กระบวนการสื่อสาร* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาประถมศึกษา). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เอื้อจิตร พัฒนจักร, ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, & นฤมล อินทร์ประสิทธิ์. (2551). การศึกษาการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนในกระบวนการพัฒนาวิชาชีพครูที่ใช้การศึกษาชั้นเรียน.
- Chaijaroen, S., Deejing, K., & Samat, C. (2018). Cognitive flexibility of students learning with constructivist learning environment model enhancing cognitive flexibility in higher education. In J. C. Yang et al. (Eds.), *Proceedings of the 26th International Conference on Computers in Education*. Asia-Pacific Society for Computers in Education.
- Deejing, K., & Chaijaroen, S. (2012). The constructivist learning environments model

enhancing cognitive flexibility for higher education: Validation phase. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 46, 3764–3770.

<https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.06.143>

Emori, H. (2005). The workshop for young mathematics educators in Thailand 2005: Building up the research.

Jonassen, D. H. (1999). Designing constructivist learning environments. In C. M. Reigeluth (Ed.), *Instructional design theories and models: A new paradigm of instructional theory* (Vol. 2, pp. 215–239).

National Council of Teachers of Mathematics. (1989). *Curriculum and evaluation standards for school mathematics*. Reston, VA: National Council of Teachers of Mathematics.

Spiro, R. J., Coulson, R. L., Feltovich, P. J., & Anderson, D. (1988). Cognitive flexibility theory: Advanced knowledge acquisition in ill-structured domains. In V. Patel (Ed.), *Proceedings of the 10th Annual Conference of the Cognitive Science Society* (pp. 375–383). Hillsdale, NJ: Erlbaum.

ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การในสถานศึกษากับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

กำแพงเพชร เขต 1

Relationships between Organizational Climate in School and Organizational Citizenship Behavior of Teachers under Kamphaeng Phet Primary Education Service Area Office 1

สุวนันท์ นองหลวง¹, ทวีศักดิ์ สว่างเมฆ²

^{1,2}มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก, ประเทศไทย

Suwanan Nongluang¹, Taweesak Sawangmek²

^{1,2}Naresuan University, Phitsanulok, Thailand

✉: suwanann66@nu.ac.th
(Corresponding Email)

Received: 13 April 2025; Revised: 25 April 2025; Accepted 05 May 2025

© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบรรยากาศองค์การในสถานศึกษา 2) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การของครู 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การในสถานศึกษากับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 จำนวน 322 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลวิจัย พบว่า 1. ผลการศึกษาบรรยากาศองค์การในสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสนับสนุน อยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการให้รางวัลตอบแทน อยู่ในระดับมาก 2. ผลการศึกษาพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การของครู ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านจงรักภักดีต่อองค์กร อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความอดทนอดกลั้น อยู่ในระดับมาก 3. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การในสถานศึกษา กับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 พบว่า โดยรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวก

คำสำคัญ: บรรยากาศองค์การ, พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การ

Abstract

The purposes of this research were to 1) study the organizational climate in schools, 2) examine the organizational citizenship behavior of teachers, and 3) investigate the relationship between the organizational climate in schools and the organizational citizenship behavior of teachers under the Kamphaeng Phet Primary Educational Service Area Office 1. The sample group consisted of 322 school administrators and teachers from schools within the same jurisdiction. The research instrument was a questionnaire using a 5-level Likert scale. Data were analyzed using mean, standard deviation, and Pearson's Product Moment Correlation Coefficient. The findings revealed that the overall organizational climate in schools was rated at a high level, with "support" receiving the highest mean score and "reward" the lowest, both at a high level. Similarly, the overall level of teachers' organizational citizenship behavior was high, with "organizational loyalty" rated at a very high level and "patience" at a high level. Finally, the study found a statistically significant positive correlation between the organizational climate in schools and the organizational citizenship behavior of teachers under the Kamphaeng Phet Primary Educational Service Area Office 1.

Keyword: organizational climate, organizational citizenship behavior

1. บทนำ

การจัดการศึกษาในปัจจุบันให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาในทุกระดับ ทั้งนี้เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณภาพและมาตรฐานตามที่ต้องการ มุ่งเน้นพัฒนาและขับเคลื่อนเป้าหมายการพลิกโฉมประเทศสู่การเป็นเศรษฐกิจสร้างคุณค่า สังคมเดินหน้าอย่างยั่งยืน ไปสู่การปฏิบัติที่มีทิศทางชัดเจนและเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม โดยหมุดหมายที่ 12 ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต ซึ่งมีเป้าหมายที่ 1 คนไทยได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพในทุกช่วงวัย มีสมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในโลกยุคใหม่ โดยแสดงออกถึงคุณลักษณะที่สอดคล้องกับบรรทัดฐานอันดีงามของสังคม มีคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนมีภูมิคุ้มกันทางปัญญาและจิตใจในการเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและพลิกผัน ทั้งยังสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสงบสุขและสร้างสรรค์ (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566-2570) และยังคงมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติในด้านที่ 3 การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้ทรัพยากรมนุษย์ในทุก มิติและในทุกช่วงวัยสามารถได้รับการพัฒนาและยกระดับได้เต็มศักยภาพและเหมาะสมตลอดช่วงชีวิต โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาสังคมไทยให้มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อและสนับสนุนต่อการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต

สถานศึกษาเป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนตลอดทุกช่วงวัย ในการบริหารจัดการองค์การ จึงจำเป็นจะต้องมีกระบวนการบริหารจัดการที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจของบุคลากร การจัดระเบียบและโครงสร้างการจัดการองค์การเพื่อนำไปสู่บรรยากาศองค์การที่ดี สภาพแวดล้อมและบรรยากาศในสถานศึกษาเป็นคุณลักษณะที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพ นักเรียนและบุคลากรของสถานศึกษา ในฐานะที่เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ สอดคล้องกับ ชนัตพร เขี่ยมหาญ (2562) กล่าวว่า บรรยากาศองค์การเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน และทำให้องค์การบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ทั้งนี้บรรยากาศองค์การ ยังมีส่วนช่วยในการสนับสนุนให้การทำงานขององค์การมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอีกด้วย อีกทั้งยังสอดคล้องกับ Litwin & Stringer (1968) กล่าวว่า บรรยากาศองค์การเป็นตัวแปรที่เชื่อมโยงระหว่างลักษณะที่มองเห็นได้ขององค์กร เช่น โครงสร้างกฎเกณฑ์ ความเป็นผู้นำและขวัญกับพฤติกรรมของ

ผู้ปฏิบัติงาน เป็นต้น บรรยากาศองค์การเป็นความรู้สึกของการปฏิบัติงานต่อลักษณะที่มองเห็นได้ขององค์การ และมีอิทธิพลต่อการกำหนดพฤติกรรมต่อเจตคติของผู้ปฏิบัติงาน หากผู้บริหารเห็นความสำคัญในด้านทรัพยากรมนุษย์และมีวิธีการจัดการบริหารที่ดียอมทำให้การดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์และโรงเรียนมีบรรยากาศที่ดี ทำให้บุคลากรปฏิบัติงานอยู่ภายใต้ต้องการอย่างมีความสุข และระบบการศึกษาจะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ก็ยังมีสภาพปัญหาของหลาย ๆ โรงเรียน พบว่า ในแต่ละปีมีครูย้ายเป็นจำนวนมาก ซึ่งส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนและทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนค่อนข้างต่ำลง สาเหตุหนึ่งน่าจะมาจากบรรยากาศในการปฏิบัติงานไม่เหมาะสม ด้วยเหตุนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรให้ความสำคัญต่อบรรยากาศองค์การ เพราะหากหน่วยงานใด มีบรรยากาศองค์การที่ดีแล้ว ก็จะทำให้สมาชิกในองค์การนั้นมีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดีขึ้นด้วย (สุซานุช พันธนิยะ, 2553) และบรรยากาศองค์การที่พึงประสงค์จึงส่งผลดีต่อการทำงานของสมาชิกในองค์การ เกิดพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ และเป็น การจูงใจในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (ภารดี อนันต์นาวิ, 2551)

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในสถานศึกษามีความจำเป็นในการดำเนินการบริหารงานในสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ การพัฒนาครูจึงมีความสำคัญในการสร้างพฤติกรรมในการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของครูให้เกิดขึ้นได้ เพื่อให้เกิดความร่วมมือ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการทำงาน ทำให้สถานศึกษามีการพัฒนา ซึ่ง Organ (1997) กล่าวว่า พฤติกรรมความเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ หมายถึง พฤติกรรมในระดับปัจเจกซึ่งแสดงออกโดยสมัครใจ โดยมีได้เกิดจากการคาดหวังผลตอบแทนหรือรางวัลจากระบบขององค์การโดยตรง แต่เป็นพฤติกรรมที่เอื้อต่อการเสริมสร้างประสิทธิผลโดยรวมในการดำเนินงานขององค์การ สอดคล้องกับ ศุภลักษณ์ ทองไสย (2563) กล่าวว่า พฤติกรรมความเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ เป็นพฤติกรรมที่มีได้เกิดจากความแรงจูงใจภายนอกหรือการตอบแทนอย่างเป็นทางการจากองค์การ หากแต่เป็นการกระทำที่เกิดจากความสมัครใจของบุคลากรในการทุ่มเทปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ และพร้อมที่จะดำเนินการเกินขอบเขตหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เพื่อสนับสนุนเป้าหมายและประสิทธิภาพโดยรวมขององค์การ นำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์การได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ พฤติกรรมความเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อประสิทธิผลในการดำเนินงานขององค์การ โดยพฤติกรรมดังกล่าวมีส่วนช่วยส่งเสริมให้ระบบสังคมภายในองค์การดำเนินไปอย่างราบรื่น ลดโอกาสในการเกิดความขัดแย้งภายใน เพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร และส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จขององค์การโดยรวม (Podsakoff, et al. 2000) ดังนั้น หากผู้บริหารให้ความสำคัญกับพฤติกรรมความเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การก็จะทำให้การทำงานของครูมีประสิทธิภาพจะทำให้ผู้ได้บังคับบัญชาที่มีกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพด้วย

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 มีสถานศึกษาทั้งหมด 203 แห่ง มีแนวทางขับเคลื่อนนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ ในกลยุทธ์ที่ 1 สร้างเครือข่ายและกลไกความปลอดภัยจากภัยคุกคามทุกรูปแบบให้สถานศึกษาผู้เรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งมีตัวชี้วัดความสำเร็จเชิงคุณภาพ ข้อที่ 4 บุคลากรทุกคนของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และโรงเรียนในสังกัดมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน และข้อที่ 5 อาคาร

สถานที่ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และโรงเรียนในสังกัดมีความสะอาด ปลอดภัย มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยบรรยากาศและสภาพแวดล้อมเหมาะสมเอื้อต่อการปฏิบัติงาน (แผนปฏิบัติการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ประจำปีงบประมาณ 2567) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าในกลยุทธ์การสร้างเครือข่ายและกลไกความปลอดภัยจากภัยคุกคามทุกรูปแบบให้สถานศึกษา ผู้เรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา ต้องอาศัยบรรยากาศองค์การในสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีพฤติกรรมการณ์เป็นสมาชิกที่ดีขององค์การเพื่อการปฏิบัติงานอย่างมีคุณภาพและร่วมกันดำเนินงานให้ไปสู่เป้าหมายที่วางไว้

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงเลือกที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การในสถานศึกษากับพฤติกรรมการณ์เป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์กับผู้บริหารสถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด และเป็น การนำเสนอแนวทางการพัฒนาบรรยากาศองค์การในสถานศึกษาและพฤติกรรมการณ์เป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การของครูอย่างถูกต้องเหมาะสมและมีประสิทธิภาพในสถานศึกษา

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบรรยากาศองค์การในสถานศึกษา
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการณ์เป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การของครู
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การในสถานศึกษากับพฤติกรรมการณ์เป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 203 โรงเรียน จำนวน 1,948 คน กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ เครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 322 คน โดยทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนของผู้บริหารสถานศึกษาและครูแต่ละอำเภอ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ประกอบด้วย จำแนกตามเพศ ตำแหน่ง และประสบการณ์ทำงานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับบรรยากาศองค์การในสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert) ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบ

เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดได้ 5 ด้าน 1) ด้านโครงสร้าง 2) ด้านมาตรฐานการปฏิบัติงาน 3) ด้านความรับผิดชอบ 4) ด้านการสนับสนุน และ 5) ด้านการให้รางวัลตอบแทน

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครู มีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคอร์ท (Likert) ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบ เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดได้ 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) การให้ความช่วยเหลือ 2) ความอดทนอดกลั้น 3) จงรักภักดีต่อองค์กร 4) การให้ความร่วมมือ และ 5) การสำนึกในหน้าที่

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา วารสาร บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบรรยากาศองค์การในสถานศึกษาและพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครู

2. กำหนดกรอบแนวคิดเกี่ยวกับบรรยากาศองค์การในสถานศึกษา แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านโครงสร้าง 2) ด้านมาตรฐานการปฏิบัติงาน 3) ด้านความรับผิดชอบ 4) ด้านการสนับสนุน และ 5) ด้านการให้รางวัลตอบแทน และพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครู ได้แก่ 1) การให้ความช่วยเหลือ 2) ความอดทนอดกลั้น 3) จงรักภักดีต่อองค์กร 4) การให้ความร่วมมือ และ 5) การสำนึกในหน้าที่ โดยสังเคราะห์จากงานวิจัยในประเทศและต่างประเทศ

3. กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะ และสร้างข้อคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนิยามศัพท์เฉพาะของงานวิจัย

4. สร้างแบบสอบถามฉบับร่างโดยอ้างอิงจากนิยามศัพท์เฉพาะของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย นำไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของเครื่องมือ และพิจารณาความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และความครอบคลุมของเนื้อหา จากนั้นนำข้อเสนอแนะที่ได้รับมาพิจารณาและปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

5. ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างนิยามศัพท์เฉพาะกับข้อคำถามและหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม และความเหมาะสมของภาษาของแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

6. ปรับปรุงข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

7. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้ (try-out) กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (o-Coefficient) ของ Cronbach (1990) โดยตอนที่ 2 บรรยากาศองค์การในสถานศึกษา มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.95 และตอนที่ 3 พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครู มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.96 และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาทั้งฉบับเท่ากับ 0.97

8. นำข้อมูลการทดลองมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ แล้วนำไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ดำเนินการติดต่อขอหนังสืออนุญาตจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร เพื่อส่งถึงผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ให้ข้อมูล
2. ใช้เครื่องมือแบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ผ่านระบบ Google Form ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยจัดส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์พร้อม QR Code ของแบบสอบถามไปยังสถานศึกษาที่อยู่ในกลุ่มตัวอย่าง พร้อมทั้งกำหนดระยะเวลาในการตอบแบบสอบถามอย่างชัดเจน
3. เมื่อครบกำหนดระยะเวลา ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาจำนวนทั้งสิ้น 322 ชุด เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จ โดยดำเนินการ ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้สถิติพื้นฐานได้แก่ความถี่และร้อยละ
2. นำข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 2 เกี่ยวกับบรรยากาศองค์การในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ นำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์น้ำหนัก จากนั้นนำไปบันทึกและวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อทราบว่า มีระดับบรรยากาศองค์การในสถานศึกษา อยู่ในระดับใด ด้วยโปรแกรมสำเร็จ นำผลการวิเคราะห์ที่ได้มาแปลความหมายรายข้อ รายด้านและความหมายในภาพรวม การแปลค่าเฉลี่ยตามหลักเกณฑ์ของช่วงคะแนน (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)
3. นำข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 3 เกี่ยวกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การของครู ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ นำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์น้ำหนัก จากนั้นนำไปบันทึกและวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อทราบว่า มีระดับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การของครู อยู่ในระดับใด ด้วยโปรแกรมสำเร็จ นำผลการวิเคราะห์ที่ได้มาแปลความหมายรายข้อ รายด้านและความหมายในภาพรวม การแปลค่าเฉลี่ยตามหลักเกณฑ์ของช่วงคะแนน (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)
4. นำข้อมูลที่ได้แปลความหมายของระดับความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การในสถานศึกษากับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การของครู โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ได้แล้วนำค่าไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2560)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยโดยใช้สถิติในการศึกษา ดังนี้

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) ของแบบสอบถาม โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือ ใช้สูตรค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) และการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา

(Alpha Coefficient) ของ Cronbach

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมุติฐาน คือ การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

(Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

4. ผลการวิจัย

ตาราง 1 ผลการวิเคราะห์จำนวนและร้อยละสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อ	รายการ	ความถี่	ร้อยละ
1 เพศ	ชาย	107	33.3
	หญิง	215	66.7
	รวม	322	100.0
2 ตำแหน่ง	ผู้บริหารสถานศึกษา	29	9.01
	ครูผู้สอน	293	90.99
	รวม	322	100.00
3 ประสบการณ์ทำงาน	น้อยกว่า 5 ปี	106	32.92
	5-10 ปี	126	39.13
	มากกว่า 10 ปี	90	27.95
	รวม	322	100.00

จากตาราง 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็น ร้อยละ 66.7 ส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งครูมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 90.99 และมีประสบการณ์ในการทำงาน 5-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 39.13

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานบรรยากาศองค์การในสถานศึกษา ในภาพรวม

ที่	บรรยากาศองค์การ ในสถานศึกษา	n=322		ระดับ	ลำดับที่
		$\bar{X}$	S.D.		
1	ด้านโครงสร้าง	4.34	0.81	มาก	3
2	ด้านมาตรฐานการปฏิบัติงาน	4.32	0.76	มาก	4
3	ด้านความรับผิดชอบ	4.47	0.71	มาก	2
4	ด้านการสนับสนุน	4.48	0.64	มาก	1
5	ด้านการให้รางวัลตอบแทน	4.23	0.88	มาก	5
	รวม	4.37	0.76	มาก	

จากตาราง 2 พบว่า บรรยายาคของค์การในสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.76) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสนับสนุน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.64) รองลงมา คือ ด้านความรับผิดชอบ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.71) ตามด้วยด้านโครงสร้าง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.81) และด้านมาตรฐานการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.76) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการให้รางวัลตอบแทน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.88)

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมกรเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การของครู ในภาพรวม

ที่	พฤติกรรมกรเป็นสมาชิกที่ดีต่อ องค์การของครู	n=322		ระดับ	ลำดับที่
		$\bar{X}$	S. D.		
1	ด้านการให้ความช่วยเหลือ	4.43	0.74	มาก	4
2	ด้านความอดทนอดกลั้น	4.39	0.77	มาก	5
3	ด้านจงรักภักดีต่อองค์กร	4.59	0.60	มากที่สุด	1
4	ด้านการให้ความร่วมมือ	4.44	0.72	มาก	3
5	ด้านการสำนึกในหน้าที่	4.56	0.69	มากที่สุด	2
รวม		4.48	0.70	มาก	

จากตาราง 3 พบว่า พฤติกรรมกรเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การของครู ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.70) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านจงรักภักดีต่อองค์กร อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$, S.D. = 0.60) รองลงมา คือ ด้านการสำนึกในหน้าที่ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = 0.69) ตามด้วยด้านการให้ความร่วมมือ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.72) และด้านการให้ความช่วยเหลือ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.74) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความอดทนอดกลั้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.74)

ตาราง 4 ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยายาคของค์การในสถานศึกษา กับพฤติกรรมกรเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การของครู

บรรยายาคของค์การในสถานศึกษา (X)	พฤติกรรมกรเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การของครู (Y)
---------------------------------	---

	ด้านการให้ความช่วยเหลือ (Y ₁)	ด้านความอดทนอดกลั้น (Y ₂)	ด้านจงรักภักดีต่อองค์กร (Y ₃)	ด้านการให้ความร่วมมือ (Y ₄)	ด้านการสำนึกในหน้าที่ (Y ₅)	พฤติกรรมความเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครู (รวม)
ด้านโครงสร้าง (X ₁)	.724**	.664**	.532**	.770**	.722**	.772**
ด้านมาตรฐานการปฏิบัติงาน (X ₂)	.731**	.632**	.505**	.751**	.731**	.758**
ด้านความรับผิดชอบ (X ₃)	.725**	.646**	.541**	.717**	.770**	.767**
ด้านการสนับสนุน (X ₄)	.487**	.481**	.492**	.451**	.432**	.525**
ด้านการให้รางวัลตอบแทน (X ₅)	.657**	.686**	.476**	.694**	.748**	.739**
บรรยากาศองค์กรในสถานศึกษา (รวม)	.763**	.716**	.577**	.780**	.787**	.818**

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 4 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์กรในสถานศึกษา (X) กับพฤติกรรมความเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครู (Y) โดยรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .01 อยู่ในระดับความสัมพันธ์สูง ($r=0.818^{**}$)

5. อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาบรรยากาศองค์กรในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 1 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก สถานศึกษามีการกำหนดโครงสร้างองค์กร มีขอบเขตงานที่ครอบคลุม มีนโยบายการบริหารงานและมาตรฐานการปฏิบัติงานไว้อย่างชัดเจน อีกทั้งยังสนับสนุน อำนวยความสะดวกเกี่ยวกับ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ การบริการ และทรัพยากรที่จำเป็นต่อการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ให้กับครูและบุคลากรในสถานศึกษาที่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ นอกจากนี้ครูและบุคลากรในสถานศึกษายังได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากผู้บริหาร หัวหน้างาน และเพื่อนร่วมงาน รวมไปถึงการส่งเสริมให้บุคลากรมีการศึกษาและอบรม เพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับ จุฑามาศ บุญเสถียร (2568) กล่าวว่า การที่สถานศึกษามีการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานไว้อย่างชัดเจน มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารสนับสนุน ส่งเสริมให้บุคลากรเข้าร่วมการอบรม ประชุม สัมมนาต่าง ๆ เพื่อพัฒนาทักษะและความรู้ความสามารถ บุคลากรได้รับความช่วยเหลือและความร่วมมือจากเพื่อนร่วมงานเป็นอย่างดี ส่งผลให้บรรยากาศองค์กรในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

นครปฐม เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ จักรพงษ์ พิลาจันทร์ (2563) ได้ศึกษาบรรยากาศของอาคารของสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะที่พึงประสงค์สำหรับครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 พบว่า บรรยากาศองค์การมีความสำคัญอย่างยิ่ง ต่อการปฏิบัติงานของบุคลากร หากบรรยากาศองค์การเป็นบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงาน ก็จะส่งผลให้การปฏิบัติงานของบุคลากรเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล บรรลุตามวัตถุประสงค์ขององค์การ จึงทำให้บรรยากาศองค์การในสถานศึกษาทั้งในภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากเช่นกัน เปรียบเทียบบรรยากาศองค์การของสถานศึกษา จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน จำแนกตามขนาดสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งในภาพรวมและรายด้าน บรรยากาศองค์การของสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะที่พึงประสงค์สำหรับครูผู้สอนในสถานศึกษา ได้แก่ ด้านความเป็นหนึ่งเดียวในองค์กร ด้านมาตรฐานการปฏิบัติงาน ด้านความอบอุ่น ด้านความเสี่ยงของงาน ด้านการสนับสนุน และด้านการไต่ถามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

2. ผลการศึกษาพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ครูผู้มีความสำคัญในการจัดการศึกษา มีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีความรักและศรัทธาในองค์กร จะมีความรู้สึกผูกพันกับสถานศึกษา เมื่อครูได้รับการยอมรับ เห็นคุณค่า และได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร เพื่อนร่วมงาน และระบบต่าง ๆ ภายในโรงเรียน จะทำให้เกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร เกิดพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การ และมีแรงจูงใจในการทำงานเพื่อองค์กร นอกจากนี้องค์กรที่ให้ออกาสครูในการพัฒนาองค์ความรู้ ทักษะ และเลื่อนตำแหน่ง จะส่งผลให้ครูเกิดความภาคภูมิใจในเส้นทางอาชีพและมีความปรารถนาที่จะเติบโตไปพร้อมกับองค์กร สอดคล้องกับ ลิขิตพันธ์ อมรสินันท์ (2561) กล่าวว่า เมื่อครูรักและศรัทธา มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริตต่อวิชาชีพ ครูจะเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพ จะประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีและช่วยเหลือเกื้อกูลกันอย่างสร้างสรรค์ รวมไปถึงการปลูกฝังและอบรมในขณะที่ศึกษาอยู่หรือหลังจากได้ประกอบวิชาชีพครูแล้วให้มีความสำนึกในหน้าที่และจิตวิญญาณของความเป็นครูอยู่เสมอ และสอดคล้องกับ ชญานิษฐ์ ชัยเชิงพิณ (2562) ได้ทำวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การของครูที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ ภาค 10 พบว่า พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การของครู โดยรวมอยู่และรายด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน และพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การของครู ได้แก่ ปัจจัยความอดทนอดกลั้น ปัจจัยการให้ความร่วมมือและปัจจัยการให้ความช่วยเหลือ เป็นตัวพยากรณ์ความสุขในการทำงานของผู้บริหาร โดยมีสัมประสิทธิ์

สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .80 ($R = .80$) ซึ่งสามารถพยากรณ์ความสุขในการทำงานของผู้บริหารได้ร้อยละ 64.60

3. ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การในสถานศึกษา กับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 โดยภาพรวมมีสหสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ได้กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก โครงสร้างของสถานศึกษาที่กำหนดขอบเขตงานที่ครอบคลุมมีนโยบายการบริหารงานที่ชัดเจน และมีมาตรฐานการปฏิบัติงานที่บุคลากรมีการรับรู้หรือความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการขั้นตอนการดำเนินงานของสถานศึกษา พร้อมทั้งให้การสนับสนุนบุคลากรในด้านต่างๆ ให้มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ได้รับมอบหมาย รวมถึงการให้รางวัลตอบแทนจากการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพของครูและบุคลากรในสถานศึกษา ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของครู ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การของครู เป็นพฤติกรรมที่เกินกว่าหน้าที่ที่ระบุไว้ตามตำแหน่ง ซึ่งรวมถึงการให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือผู้อื่น มีความสำนึกในหน้าที่ มีทัศนคติเชิงบวกต่อสิ่งบกพร่อง ต่าง ๆ และการแสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อองค์การอย่างสมัครใจ พฤติกรรมดังกล่าวมีผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการทำงานของสถานศึกษา สอดคล้องกับ อัครินทร์ คุณแสน (2565) กล่าวว่า พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การของครู นั้นคือ การมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เกื้อกูล และช่วยเหลือเพื่อนครูด้วยกันทั้งการแบ่งเบาภาระงานจนไปถึงการทำงานแทนครูที่ลาหรือขาดงาน คอยให้คำปรึกษาและช่วยเหลือเพื่อนให้ทำงานสำเร็จลุล่วง รู้จักอดทนต่อเรื่องลำบากใจทั้งในงานที่ยากและพฤติกรรมและคำพูดของเพื่อนครูในการทำงานร่วมกันอีกทั้งยังมีมารยาทต่อเพื่อนร่วมงานโดยคำนึงถึงความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นเสมอ และการประพฤติปฏิบัติตนไปในทิศทางที่ดี ให้ความร่วมมือ จะส่งเสริมให้สถานศึกษาเกิดประสิทธิผล และสอดคล้องกับ ธีรรัตน์ อินทรเสน (2565) ได้ทำวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่ พบว่า ผลการวิจัยพบว่า 1) บรรยากาศองค์การ โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับดีทุกด้าน 2) พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การของครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน 3) ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การของครูมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง ($r = .821$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การในสถานศึกษากับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การของครู ผู้วิจัยมีแนวคิดเพื่อเป็นข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

1. บรรยากาศองค์การในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 พบว่า ด้านการให้รางวัลตอบแทน คือ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้วยการจัดให้มีระบบการให้รางวัลตอบแทนตามผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพอย่างเหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นการชื่นชมยกย่อง การเลื่อนตำแหน่งหรือการปรับเพิ่มค่าตอบแทน โดยอาจจะใช้การเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูด้วยระบบรางวัลที่ชัดเจน นั่นคือ การวางแนวทาง กระบวนการ และเครื่องมือ ที่จะกระตุ้นให้ครูเกิด ความตั้งใจ หุ่เมเท และมีความสุขในการทำงาน โดยผ่านระบบรางวัลที่ออกแบบมาอย่างเป็นระบบ เพื่อส่งเสริมให้ครูมีแรงจูงใจในการทำงาน พัฒนาศักยภาพของครูและคุณภาพผู้เรียน ลดความเหนื่อยล้า ความเบื่อหน่าย และการลาออกของครู สร้างวัฒนธรรมการทำงานเชิงบวกในสถานศึกษา ทั้งนี้ควรดำเนินการบนพื้นฐานของการพิจารณาผลการปฏิบัติงานจริงอย่างรอบด้าน มีความเป็นธรรม และมีความโปร่งใส โดยกำหนดเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน ใช้เครื่องมือที่เหมาะสมในการประเมิน และประกาศผลการประเมินพร้อมการให้รางวัลให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษาได้รับทราบโดยทั่วกัน เพื่อเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

2. พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 พบว่า ด้านความอดทนอดกลั้น คือ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการแสดงพฤติกรรมเชิงบวก และมีบทบาทในการส่งเสริมให้ครูสามารถดำรงตนในแนวทางเดียวกัน แม้ในกรณีที่ผลการปฏิบัติงานอาจไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่คาดหวัง ผู้บริหารควรแสดงออกถึงความสามารถในการควบคุมอารมณ์ภายใต้ความกดดันจากการทำงาน แสดงความเต็มใจในการอดทนต่ออุปสรรคหรือความไม่สะดวกที่อาจหลีกเลี่ยงไม่ได้ รวมทั้งมีทัศนคติเชิงบวกต่อข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นและพร้อมที่จะเสียสละประโยชน์ส่วนตน เพื่อประโยชน์สูงสุดขององค์การและการดำเนินงานภายในสถานศึกษา โดยผู้บริหารอาจจะส่งเสริมครูในการพัฒนา Soft Skills ด้านความอดทนในการทำงานร่วมกันในองค์กร ส่งเสริมให้ครูมีความสามารถในการ ควบคุมอารมณ์ รับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง ประนีประนอม และร่วมมือกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้สถานการณ์ความกดดันหรือความไม่ลงรอย เพื่อสร้างบรรยากาศการทำงานที่ อบอุ่น มีความสามัคคี และมีเป้าหมายร่วมกัน เพื่อลดความขัดแย้งในหมู่ครูส่งเสริมการทำงานเป็นทีม เช่น การทำ PLC (Professional Learning Community) สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มีความเข้าใจ เห็นอกเห็นใจ และร่วมมือกัน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การในสถานศึกษา กับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ด้านการสนับสนุน มีค่าสหสัมพันธ์ต่ำสุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรโดยการจัดหาและอำนวยความสะดวกด้านวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ สื่อ และทรัพยากรที่จำเป็นต่อการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ อย่างเพียงพอและเหมาะสม รวมทั้งแสดงออกถึงความไว้วางใจ ให้กำลังใจ และให้ความช่วยเหลือเมื่อจำเป็น นอกจากนี้ควรส่งเสริมให้บุคลากรได้รับโอกาสในการศึกษาอบรม หรือพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะและศักยภาพที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาค้นคว้าแนวทางพัฒนาบรรยากาศองค์การในสถานศึกษา และพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การของครู
2. ศึกษาค้นคว้าปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การของครู

เอกสารอ้างอิง

- จักรพงษ์ พิลาจันทร์. (2563). การศึกษาบรรยากาศองค์การของสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะที่พึงประสงค์สำหรับครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20. *วารสารวิชาการวิทยาลัยสันตพล*, 6(2), 39-51.
- จุฑามาศ บุญเสถียร. (2568). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารกับบรรยากาศองค์การในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2. *วารสารมจร ปรัชญาปริทรรศน์*, 8(1), 314-327.
- ชญาณิชฎ์ ชัยเชิงพิณ. (2562). พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การของครูที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ ภาค 10. *วารสารบัณฑิตวิจัย*, 10(1), 115-135.
- ชนัตพร เขี่ยมหาญ. (2562). *บรรยากาศองค์การและคุณภาพชีวิตในการทำงานที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันในองค์การของข้าราชการและลูกจ้างสำนักงานปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี).
<http://www.repository.rmutt.ac.th/dspace/handle/123456789/3751>
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2560). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: เทพเนรมิตการพิมพ์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ธิดารัตน์ อินทรเสนี. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่. *Journal of RoiKaensarn Academic*, 7(8), 353-370.
- ภาวดี อนันต์นาวิ. (2551). *หลักการ แนวคิด ทฤษฎีการบริหารการศึกษา*. ชลบุรี: มนตรี.

ลิขิตพันธุ์ ออมรสินันท์. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25. *วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 12(2), 74-83.

ศุภลักษณ์ ทองไสย. (2563). พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การและความผูกพันต่อองค์การของบุคลากรสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 12. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยทักษิณ). <http://ir.tsu.ac.th/jspui/handle/123456789/735>.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566-2570*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สุชานุช พันธนียะ. (2553). *บรรยากาศที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครู*. *วารสารวิทยบริการ*, 21(2), 64-81.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1. (2567). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2567 (พิมพ์ครั้งที่ 1)*. โรงพิมพ์ศรีลัมภ์.

อักรินทร์ คุณแสน. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1. *วารสารสิรินธรปริทรรศน์*, 23(1), 213-225.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

George H. L., & Robert A. S. (1968). *Motivation and Organizational Climate*. (Division of Research, Graduate School of Business Administration, Harvard University).

Organ, D.W. (1997). *The Applied Psychology of Work Behavior*. Boston: Irwin.

Podsakoff, P.M., MacKenzie, S. B., Paine, J. B., & Bachrach, D. G. (2000). Organizational citizenship behaviors: a critical review of theoretical and empirical literature and suggestions for future research. *Journal of Management*, 26 (3), 513 - 563.

ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงาน ของครูในยุควิถีใหม่ สังกัดเทศบาลนคร นครศรีธรรมราช

Digital Leadership of School Administrators Affects the Performance of Teachers in the New Normal Era, under the Office of the Nakhon Si Thammarat Municipality

ลาภทวี ลีลาทิวานนท์¹, วีระยุทธ ชาตะกาญจน์², อรรครา ธรรมาธิกุล³

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, นครศรีธรรมราช, ประเทศไทย

Larptawe Leelatiwanon¹, Weerayut Chatakan², Akkara Thammatikul³
^{1,2,3}Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Nakhon Si Thammarat, Thailand
✉: ¹larptawe_leelatiwanon@tsm.ac.th
(Corresponding Email)

Received: 02 April 2025; Revised: 23 April 2025; Accepted: 10 May 2025
© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษาประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูยุควิถีใหม่ ศึกษาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูยุควิถีใหม่ และเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู รวมทั้งสิ้น 260 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ การถดถอยเชิงพหุคูณ และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1. ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก พบว่า ด้านการสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และ การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด 2. ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูยุควิถีใหม่ โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก พบว่า ความสามารถในการพัฒนาตนเองและวิชาชีพ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และความสามารถในการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด 3. ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูยุควิถีใหม่ พบว่า การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล การสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ และ การใช้งานดิจิทัลอย่างมืออาชีพ ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในยุควิถีใหม่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัล โดยควรมีการสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐาน การใช้เครื่องมือดิจิทัลอย่างเหมาะสม ผู้บริหารต้องมองเห็นภาพรวมขององค์กรวางแผน กำหนดเป้าหมายได้อย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากร พัฒนาทักษะดิจิทัล

ผ่านการอบรมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการอย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล, ประสิทธิภาพของสถานศึกษา, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

This research aimed to study the digital leadership of school administrators, the effectiveness of teachers' performance in the digital age, the impact of digital leadership on teachers' performance, and ways to develop digital leadership for school administrators under the jurisdiction of Nakhon Si Thammarat City Municipality. The sample group consisted of 260 teachers. Data analysis was conducted using percentage, mean, standard deviation, correlation coefficient, multiple regression, and content analysis. The research findings revealed that: 1. The overall digital leadership of school administrators, as well as in individual areas, was at a high level. The area of building digital networks for learning had the highest mean, while the area of creating a digital learning culture had the lowest mean. 2. The overall effectiveness of teachers' performance in the digital age, as well as in individual areas, was at a high level. The ability to develop oneself and the profession had the highest mean, while the ability to manage learning had the lowest mean. 3. The digital leadership of administrators had an impact on the effectiveness of teachers' performance in the digital age. It was found that creating a digital learning culture, building digital networks for learning, and professional digital use significantly affected teachers' performance at the .01 statistical level. 4. The development of digital leadership in school administrators is crucial for promoting teachers' performance in the digital age. This includes supporting infrastructure, appropriately using digital tools, administrators viewing the overall organization, planning and setting goals systematically, promoting staff involvement, and developing digital skills through systematic training and practical activities.

Keywords: Digital Leadership, Educational Effectiveness, Local Government Organizations

1. บทนำ

ปัจจุบันกระแสการเปลี่ยนแปลงได้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งในปัจจุบันเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทมากยิ่งขึ้นทั้งในชีวิตประจำวันและในระบบเศรษฐกิจโลก ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลง ส่งผลให้ผู้นำจำเป็นต้องมีการพัฒนาทักษะ ความรู้ความสามารถ เนื่องจากผู้นำเป็นผู้กำหนดทิศทางขององค์กรและผู้นำถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กร ในยุคที่เทคโนโลยีมีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ผู้นำจึงจำเป็นต้องมีภาวะความเป็นผู้นำในยุคดิจิทัล (Digital Leadership) โดยภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลจะต้องรู้จักปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง รู้เท่าทันเทคโนโลยียอมรับเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ใช้ในการทำงาน รู้จักพัฒนา ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมได้อย่างหลากหลาย โดยผู้นำหรือผู้บริหารจะต้องตระหนักได้ว่าไม่สามารถบริหารองค์กรในแบบเดิมๆ ได้ เนื่องจากในยุคดิจิทัลมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ผู้นำจะต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ให้มีความสำคัญในการวางแผน วางกลยุทธ์ต่าง ๆ และสามารถปรับเปลี่ยนกลยุทธ์แบบแผนให้มีความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง รวมไปถึงต้องให้ความสำคัญกับบุคลากร เนื่องจากบุคลากรถือเป็นอีกหนึ่งกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรให้ประสบความสำเร็จ ผู้นำจึงต้องให้การสนับสนุนบุคลากรในด้านต่าง ๆ ทั้งการให้สวัสดิการที่ดี การฝึกอบรม พัฒนาทักษะความรู้ ความสามารถของบุคลากรในองค์กร เพื่อให้มีความรู้เท่าทัน

เทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา รวมทั้งเพื่อให้องค์กรสามารถดำรงอยู่ได้และสามารถแข่งขันกับองค์กรอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ (รุ่งรัตน์ พลชัย, 2563)

ทักษะภาวะผู้นำ (Leadership Skills) เป็นอีกหนึ่งกระบวนการที่ใช้ความสามารถ ความชำนาญในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ การบริหารงานในองค์กรให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล การพัฒนาทักษะภาวะผู้นำช่วยให้ผู้นำมีความเข้าใจในประสบการณ์และเข้าใจคุณค่าของความเป็นผู้นำในตัวเอง ตระหนักถึงวิธีการขจัดความขัดแย้งในการปฏิบัติงานส่งเสริมพฤติกรรม พัฒนาความสามารถพิเศษของความเป็นผู้นำมุ่งบรรลุเป้าหมายของการปฏิบัติงานร่วมกันภายใต้ความท้าทายต่าง ๆ โดยให้ทุกคนมีบทบาท มีส่วนร่วมในการวางแผนไปสู่เป้าหมายของการปฏิบัติงานร่วมกัน ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องพัฒนาตนเองให้มีภาวะผู้นำดิจิทัล ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนทิศทางการศึกษา มีวิสัยทัศน์ที่ก้าวหน้า สามารถคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงของการศึกษา โดยนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการตัดสินใจ ให้สามารถวางแผนการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถสื่อสาร ประชาสัมพันธ์สถานศึกษาให้เป็นที่รู้จัก กระตุ้น ส่งเสริมให้ครูผู้สอน ผู้เรียน ร่วมกันสร้างสรรค์นวัตกรรมทางการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ และสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ที่ส่งเสริมสมรรถนะครูและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จนก่อเกิดทักษะการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องได้ตลอดชีวิต (สุขญา โกมลวานิช และคณะ, 2563) ซึ่งภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลนั้น ต้องก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี เนื่องจากผู้นำเป็นกุญแจสำคัญในการเปลี่ยนแปลงทั้งในทางปฏิบัติและวัฒนธรรมของโรงเรียน ผู้นำดิจิทัลจะเป็นตัวแทนของแนวคิด วิธีปฏิบัติใหม่ๆ ในโรงเรียน เป็นผู้นำที่มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการ เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน บุคลากรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง บรรลุเป้าหมายขององค์กร ด้วยเหตุนี้ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของสถานศึกษา ถ้าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำดิจิทัลสูง ก็จะได้เปรียบในการแข่งขันที่จะนำไปสู่การบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายได้อย่างยั่งยืน สามารถบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดรับกับเป้าหมายทิศทางการเปลี่ยนแปลงของหน่วยงานต้นสังกัด ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษามีความจำเป็นที่จะต้องรู้ เข้าใจบริบทของโรงเรียนในยุคดิจิทัลนี้เป็นอย่างดี รวมทั้งต้องมีความสามารถในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้าสู่การบริหารสถานศึกษา ห้องเรียนได้อย่างเหมาะสม โดยเริ่มจากการยอมรับเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ในระดับบุคคล ผู้บริหาร และครู จากนั้นก็ส่งเสริมให้ครูบูรณาการในศาสตร์การสอนเนื้อหาและนำเทคโนโลยีไปปรับใช้ในการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน และบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ลา อำนวย, 2566)

การปฏิบัติงานของครูตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ระบุว่าองค์ประกอบวิชาชีพครูต้องมีมาตรฐานการปฏิบัติงาน 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) การปฏิบัติหน้าที่ครู ประกอบด้วย มุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียน ด้วยจิตวิญญาณความเป็นครู ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม และมีความเป็นพลเมือง ที่เข้มแข็งส่งเสริมการเรียนรู้ เอาใจใส่ และยอมรับความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละบุคคล สร้างแรงบันดาลใจผู้เรียนให้เป็นผู้ใฝ่เรียนรู้และผู้สร้างนวัตกรรม และพัฒนาตนเองให้มีความรอบรู้ทันสมัย และทันต่อการเปลี่ยนแปลง 2) การจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย พัฒนาหลักสูตร

สถานศึกษาการจัดการเรียนรู้ สื่อ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ บูรณาการความรู้และศาสตร์การสอนในการวางแผนและจัดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนา ผู้เรียนให้มีปัญญา รู้คิด และมีความเป็นนวัตกร ดูแล ช่วยเหลือและพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคลตามศักยภาพสามารถรายงานผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้อย่างเป็นระบบ จัดกิจกรรมและสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียนโดยตระหนักถึง สุขภาวะของผู้เรียน วิจัยสร้างนวัตกรรม และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้เกิดประโยชน์ ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน และปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์และมีส่วนร่วมใน กิจกรรมการพัฒนาวิชาชีพ และ 3) ความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง และชุมชน ประกอบด้วย ร่วมมือกับผู้ปกครองในการพัฒนาและแก้ปัญหาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ของผู้เรียน ศึกษาเข้าถึงบริบทของชุมชน และสามารถอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานความแตกต่าง ทางวัฒนธรรมและส่งเสริม อนุรักษ์ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น (คุรุสภา, 2562)

ซึ่งสอดคล้องกับการขับเคลื่อนภารกิจงานด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของสำนักงานการศึกษา เทศบาลนคร นครศรีธรรมราช ที่มีนโยบายหลักในการประสานส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานศึกษาในสังกัด ศึกษาดูแลรับผิดชอบการจัดการศึกษา กำกับ ดูแล ติดตาม ประเมินผลด้านการศึกษา มุ่งเน้นให้ผู้เรียน อ่านได้ เขียนได้ คิดได้ ใช้เทคโนโลยีในการจัดการศึกษา และมุ่งพัฒนาผู้บริหาร ครู บุคลากร ให้มีความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ให้กับโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ทั้ง 10 โรงเรียน ซึ่งจากผลรายงานผลการวิเคราะห์ข้อมูลการทดสอบระดับชาติ (O-NET) ในปีการศึกษา 2562 ถึงปี การศึกษา 2566 ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า โรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศทั้ง 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้ (สำนักงานการศึกษา เทศบาลนคร นครศรีธรรมราช, 256) จึงสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิผลในการจัดการเรียนรู้และการบริหารจัดการศึกษาของ ครูและผู้บริหารสถานศึกษา อีกทั้งนักเรียนและครู ยังขาดความรู้ ไม่มีประสบการณ์ทางด้านเทคโนโลยี ขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ อุปกรณ์เครื่องมือล้ำสมัย ไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้งาน ระบบสารสนเทศไม่มีความหลากหลาย ไม่เป็นมาตรฐาน ทำให้มีปัญหาในการเก็บข้อมูล การประมวลผล จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของครูใน ยุควิถีใหม่ จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร สถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในยุควิถีใหม่ โรงเรียนสังกัดเทศบาลนคร นครศรีธรรมราช ซึ่งผลการวิจัยสามารถนำไปพัฒนาการบริหารการศึกษาให้มีประสิทธิภาพที่เกิดขึ้นกับครู ผู้เรียน ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนสืบไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูยุควิถีใหม่ สังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช
3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู

ยุควิถีใหม่ สังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช

4. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง / กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

3.1.1 ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนสังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ปีการศึกษา 2567 รวมทั้งสิ้น 809 คน

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ปีการศึกษา 2567 ผู้บริหาร และครูผู้สอนสังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ปีการศึกษา 2567 รวมทั้งสิ้นจำนวน 260 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยเปิดตารางสำเร็จรูปของเครซี่ และมอร์แกน (Krejci & Morgan, 1970) มีวิธีการสุ่ม ตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ใช้สถานศึกษาเป็นชั้นของการสุ่ม ทำการสุ่มโดยการจับฉลาก ผู้ให้ข้อมูลได้จากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

3.1.3 ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ จำนวน 10 คน ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญ ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อ ประสิทธิภาพประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในยุควิถีใหม่ โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จำนวน 10 คนประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน และครูผู้สอนจำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

3.2.1 แบบสอบถาม ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในยุควิถีใหม่ สังกัดเทศบาลนคร นครศรีธรรมราช จำนวน 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียน

3.2.2 แบบสัมภาษณ์ แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในยุควิถีใหม่ สังกัดเทศบาลนคร นครศรีธรรมราช

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3.1 ผู้วิจัยประสานงานครู บุคลากรเพื่อแจกแบบสอบถามภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในยุควิถีใหม่ สังกัดเทศบาลนคร นครศรีธรรมราช ให้แก่กลุ่มเป้าหมายแต่ละโรงเรียน

3.3.2 ในการเก็บแบบสอบถามภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในยุควิถีใหม่ สังกัดเทศบาลนคร นครศรีธรรมราช ผู้วิจัยประสานงานครู บุคลากรเพื่อเก็บรวบรวมแบบสอบถาม ภายหลังจาก 2 สัปดาห์ นับจากวันที่แจกแบบสอบถามให้แก่กลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนของข้อมูลในแบบสอบถาม

3.3.3 ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในยุควิถีใหม่ สังกัดเทศบาลนคร นครศรีธรรมราช แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในยุควิถีใหม่ สังกัดเทศบาลนคร นครศรีธรรมราช ที่สร้างขึ้นและผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือแล้ว ไปเก็บข้อมูลโดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.4.1 การวิเคราะห์แบบสอบถาม ข้อมูลที่ได้จากเก็บแบบสอบถามภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในยุควิถีใหม่ สังกัดเทศบาลนคร นครศรีธรรมราช ดำเนินการวิเคราะห์ ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละของข้อมูล

2. วิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นรายด้านและรายข้อ โดยใช้เกณฑ์ในการแปลความหมาย เป็นช่วงคะแนน (บุญชม ศรีสะอาด, 2556: 100)

3. วิเคราะห์ความเป็นประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูยุควิถีใหม่ในภาพรวม โดยใช้ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นรายด้านและรายข้อ โดยใช้เกณฑ์ในการแปลความหมายเป็นช่วงคะแนน ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556: 100)

4. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในยุควิถีใหม่ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (r_{xy}) และมีการแปลผลในกรณีที่ค่า r เป็นบวก (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2550: 314) ดังนี้

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.90 ขึ้นไป หมายถึง มีความสัมพันธ์ระดับสูงมาก

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.71 ถึง 0.89 หมายถึง มีความสัมพันธ์ระดับสูง

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.30 ถึง 0.70 หมายถึง มีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ต่ำกว่า 0.30 หมายถึง มีความสัมพันธ์ระดับต่ำ

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.00 หมายถึง ไม่มีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง

5. สร้างสมการพยากรณ์ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในยุควิถีใหม่ โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

6. การวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในยุควิถีใหม่ ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

3.4.2 การวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์

วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในยุควิถีใหม่ โดยวิธีวิเคราะห์เนื้อหาเชิงประเด็นและนำเสนอในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์

4. ผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหาร สังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช

ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหาร เทศบาลนครนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล การใช้งานดิจิทัลอย่างมืออาชีพ การสื่อสารดิจิทัล และค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า

1.1 ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่งเสริมให้ครูนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ร่วมกับครูและบุคลากรในการกำหนดนโยบายดิจิทัลและข้อตกลงร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม และ ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ริเริ่มนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาใช้ในการปฏิบัติงาน โดยคำนึงถึงความเป็นธรรม จริยธรรมและกฎหมาย

1.2 ด้านการสื่อสารดิจิทัล โดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ใช้สื่อดิจิทัลในการสร้างความสัมพันธ์ภายในโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา สามารถใช้สื่อดิจิทัลในการประชาสัมพันธ์โรงเรียนให้กับผู้ปกครองและชุมชน และค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ สามารถใช้สื่อดิจิทัลในการบันทึกข้อมูลและสื่อสารผ่านสื่อ ดิจิทัลได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง

1.3 ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจัดสภาพแวดล้อมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยให้มีเทคโนโลยีที่ตรงกับความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมการมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่น ระดับชาติและระดับนานาชาติเกี่ยวกับการสร้างนวัตกรรมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการมีส่วนร่วมในยุคดิจิทัล และค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาจัดสภาพแวดล้อมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยให้มีเทคโนโลยีที่ตรงกับความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน

1.4 ด้านการใช้งานดิจิทัลอย่างมืออาชีพ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีทักษะการวางแผนและการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาในยุคดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา อำนวยความสะดวก กระตุ้น จัดการอบรม สนับสนุนบุคลากรในด้านการศึกษา การใช้เทคโนโลยีและการมีส่วนร่วมในสังคมแห่งการเรียนรู้ และค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ จัดสรรเวลา ทรัพยากร เพื่อการพัฒนาด้านเทคโนโลยีให้เป็นไปอย่างมืออาชีพ ลื่นไหล เกิดการบูรณาการและมีความต่อเนื่อง

1.5 ด้านการสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานทางการศึกษาอื่น มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา เพิ่มช่องทางการเชื่อมโยงเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย และค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ มีการขับเคลื่อนองค์กรดิจิทัล ทั้งในมิติของการสร้าง/บริหารการเปลี่ยนแปลง ไปสู่องค์กรดิจิทัลการสร้างวัฒนธรรมองค์กรดิจิทัล การสื่อสารองค์กรการสร้างแนวร่วม / การมีส่วนร่วมของบุคลากรในทุกระดับ

2. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูยุควิถีใหม่ สังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช

ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูยุควิถีใหม่ สังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความสามารถในการพัฒนาตนเองและวิชาชีพ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาความสามารถในการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ และค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า

2.1 ด้านความสามารถในการจัดการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือทำใช้วิธีการทำงานเป็นกลุ่ม และใช้การเสริมแรงบวกในการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา มีการจัดอบรมการสอนตามแผนการเรียนรู้และปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้และค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ทำการวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อยของผู้เรียนเป็นรายบุคคลและโดยภาพรวม

2.2 ด้านความสามารถในการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ครูผู้สอนจัดกิจกรรมส่งเสริมความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมเต็มตามศักยภาพตามลำดับขั้นการพัฒนา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ครูผู้สอนให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะเมื่อนักเรียนประสบปัญหา และค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ สถานศึกษามีการส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานกิจการนักเรียน

2.3 ด้านความสามารถในการพัฒนาตนเองและวิชาชีพ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีเทคนิคหรือวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมและสามารถให้คำปรึกษาแก่ครูผู้สอน เพื่อนำไปจัดการเรียนการสอนและเกิดประโยชน์แก่นักเรียน ค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ผู้บริหารสถานศึกษามีการส่งเสริมให้ครูผู้สอน และบุคลากรสร้างสรรค์นวัตกรรม มาแก้ไขปัญหาในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้มาตรฐานด้านวิชาการของโรงเรียนเปลี่ยนแปลงไปในด้านที่ดี และค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนได้รับการสนับสนุนให้มีการพัฒนาด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การอบรม สัมมนา หรือการศึกษาต่อเพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ เป็นต้น

3. ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูยุควิถีใหม่ สังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช

ผลการวิเคราะห์ ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูยุควิถีใหม่ สังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช คือ การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล การสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ และ การใช้งานดิจิทัลอย่างมืออาชีพ

4. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูยุควิถีใหม่ สังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย

4.1 ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในยุควิถีใหม่ คือ การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาด้าน วิสัยทัศน์ดิจิทัล ต้องอาศัย แนวทางที่เป็นระบบและบูรณาการ ทั้งในด้าน การกำหนดเป้าหมาย การพัฒนาทักษะของครู การบริหารจัดการด้วยเทคโนโลยี การปลูกฝังวัฒนธรรมการทำงานแบบดิจิทัล และการสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้ครูสามารถปรับตัวและปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในยุควิถีใหม่ ตลอดจนผู้บริหารจะต้องมีความสามารถในการวิเคราะห์บุคคลในองค์กร มองเห็นความสามารถในการมองภาพรวมขององค์กร วางแผนและกำหนดเป้าหมายขององค์กรอย่างเป็นระบบ โดยประเมินสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อตอบสนองความต้องการที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล พร้อมส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากร เกิดการลงทุนในเทคโนโลยี พัฒนาทักษะดิจิทัล และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ

4.2 ด้านการสื่อสารดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในยุควิถีใหม่คือ ผู้บริหารจะต้องมีการนำเครื่องมือสื่อสารดิจิทัลมาใช้ในสถานศึกษาควรดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้บริหารต้องเลือกแพลตฟอร์มที่เหมาะสมสำหรับการประชุม การแจ้งข่าวสาร และการติดตามงาน พร้อมกำหนดแนวทางการใช้เทคโนโลยีให้เหมาะกับลักษณะของข้อมูล เช่น อีเมลสำหรับเอกสารสำคัญ และแอปพลิเคชันแชทสำหรับการสื่อสารเร่งด่วน นอกจากนี้ ควรส่งเสริมวัฒนธรรมการสื่อสารที่เปิดกว้าง โดยเปิดโอกาสให้ครูแสดงความคิดเห็นผ่านแบบสำรวจออนไลน์หรือฟอรัมพูดคุย รวมถึงสนับสนุนการใช้ Social Intranet เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกัน อีกทั้งต้องให้ความสำคัญกับความปลอดภัยของข้อมูล ด้วยการกำหนดนโยบายรักษาความปลอดภัยและให้ความรู้แก่ครูเกี่ยวกับการป้องกันข้อมูลรั่วไหล ผู้บริหารควรพัฒนาทักษะการสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัลให้มีความชัดเจนและกระชับ โดยใช้วิดีโอคอนเทนต์หรืออินโฟกราฟิกช่วยสรุปสาระสำคัญ ตลอดจนติดตามและประเมินผลการสื่อสารอย่างต่อเนื่อง เพื่อปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

4.3 ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในยุควิถีใหม่ คือผู้บริหารควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการทำงานร่วมกันและสร้างวัฒนธรรมการทำงานร่วมกันผ่านเครื่องมือดิจิทัล เพื่อกระตุ้นให้ครูเห็นความสำคัญของเทคโนโลยีในการพัฒนาการเรียนการสอน โดยการให้รางวัลหรือการยอมรับความสำเร็จในการใช้เทคโนโลยี นอกจากนี้ยังควรสนับสนุนการเรียนรู้ดิจิทัลอย่างต่อเนื่องผ่านการฝึกอบรมหรืออบรมออนไลน์เพื่อเสริมทักษะการใช้เครื่องมือดิจิทัลของครู รวมถึงการสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการใช้เทคโนโลยี เช่น การจัดหาทรัพยากรดิจิทัลและการสร้างห้องเรียนออนไลน์ เพื่อให้ครูและนักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา ผู้บริหารยังควรส่งเสริมการสร้างชุมชนการเรียนรู้ดิจิทัล เช่น การจัดกลุ่มออนไลน์เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และการใช้เทคโนโลยี นอกจากนี้ยังต้องพัฒนาทัศนคติของครูให้มีมุมมองเชิงบวกต่อเทคโนโลยี และติดตามผลการใช้งานเทคโนโลยีในกระบวนการเรียนรู้และการทำงานอย่างมีระบบ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลและการขับเคลื่อนการพัฒนาในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ

4.4 ด้านการใช้งานดิจิทัลอย่างมืออาชีพที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในยุควิถีใหม่ คือ ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการกำหนดโครงสร้างพื้นฐานการพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ดิจิทัล จึงควรมีการนำระบบเทคโนโลยีในการบริหารสถานศึกษา ที่มีประสิทธิภาพมาปรับใช้ โดยมุ่งเน้นการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ และแพลตฟอร์มออนไลน์ พัฒนาผู้บริหารให้มีทักษะดิจิทัล ผ่านการอบรม Upskill & Reskill สนับสนุนครูให้ใช้เทคโนโลยีในการสอน และสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ให้มีความหลากหลายและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล มีการจัดหาและบริหารจัดการทรัพยากรดิจิทัลอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งส่งเสริมการอบรม พัฒนาสมรรถนะดิจิทัลให้แก่ครู บุคลากร และผู้เรียน ทั้งนี้ จะต้องให้ความสำคัญกับความปลอดภัยของข้อมูลสารสนเทศ และส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรเชิงดิจิทัลผ่านกระบวนการติดตามและนิเทศ เพื่อยกระดับการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทของการศึกษาในศตวรรษที่ 21

4.5 ด้านการสร้างเครือข่ายเพื่อการเรียนรู้ทักษะการใช้งานดิจิทัลอย่างมืออาชีพ คือ ผู้บริหารควรจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ เช่น การประชุมระดมความคิด การศึกษาดูงาน การสัมมนา และการฝึกปฏิบัติ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง พร้อมทั้งสนับสนุนให้ครูใช้แอปพลิเคชันในการสร้างสรรค์ผลงานและเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้บริหารยังควรก่อตั้งเครือข่ายออนไลน์ เช่น ฟอรัมหรือกลุ่มโซเชียลมีเดีย เพื่อให้ครูสามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ในการใช้งานดิจิทัล นอกจากนี้ ควรกระตุ้นให้ครูเข้าร่วมการอบรมหรือสัมมนาเพื่อพัฒนาทักษะดิจิทัล และสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันในโรงเรียนผ่านการทำงานร่วมกับครูท่านอื่นๆ โดยการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานและใช้เทคโนโลยีในการสอน พร้อมทั้งสร้างแพลตฟอร์มดิจิทัลสำหรับการเรียนรู้ร่วมกัน นอกจากนี้ยังควรสนับสนุนให้ครูพัฒนาทักษะดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง ทั้งจากการอบรมและการศึกษาด้วยตนเอง และการสร้างแหล่งข้อมูลดิจิทัลที่เข้าถึงง่ายสำหรับครูเพื่อใช้ในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

4.6 ปัญหา อุปสรรค การส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช อาจพบปัญหาและอุปสรรคหลายประการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในยุควิถีใหม่ โดยเฉพาะปัญหาการขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณในการลงทุนเทคโนโลยี ทำให้ผู้บริหารไม่สามารถนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ ความไม่พร้อมของโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี เช่น อินเทอร์เน็ตหรืออุปกรณ์ที่ไม่เพียงพอ ยังเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานเชิงดิจิทัลไม่สามารถเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งความไม่พร้อมของบุคลากรในการปรับตัว ก็เป็นปัญหาที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครู ผู้บริหารบางท่านยังไม่เห็นความสำคัญของการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลและไม่เชื่อมั่นในประโยชน์ของเทคโนโลยี อีกทั้งการทำงานร่วมกันในองค์กรยังขาดการสนับสนุนและไม่เพียงพอในการสร้างวัฒนธรรมการใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารและพัฒนาองค์ความรู้ การขาดการพัฒนาและประเมินผลอย่างต่อเนื่องยังทำให้ไม่สามารถปรับปรุงการใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ การแก้ไขปัญหาเหล่านี้จำเป็นต้องมีการสนับสนุนทั้งในด้านงบประมาณ การฝึกอบรม และการปรับทัศนคติของบุคลากรเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลให้มีประสิทธิผลสูงสุด

5. อภิปรายผล

1. ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหาร สังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษามีการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ผ่านทางช่องทางดิจิทัล สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลภายในองค์กร และให้ความสำคัญในการส่งเสริมคุณลักษณะในยุคดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากร โดยได้กำหนดไว้เป็นหนึ่งในพันธกิจของหน่วยงานต้นสังกัด ที่ได้แปด ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี สู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม พร้อมทั้งมีโครงการส่งเสริม สนับสนุนการบริหารจัดการ การศึกษาโดยใช้ทักษะทางดิจิทัลโดยมีนโยบายและจุดเน้นที่เป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัตติ วิชา พรพทุมชัยกิจ (2564) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ศรีสะเกษ ยโสธร ผลการศึกษาพบว่า 1) ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหาร สถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหาร สถานศึกษา จำแนกตามเพศ พบว่า โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จำแนก ตามวุฒิทางการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน และจำแนกตามขนาดสถานศึกษาพบว่า โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 3) ข้อเสนอแนะ ในการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์ ผู้บริหารควรกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน สอดคล้องกับบริบทโรงเรียน และสามารถ ปฏิบัติได้จริง ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ยุคดิจิทัล ผู้บริหารควรส่งเสริมให้มีการใช้เทคโนโลยีในการ ปฏิบัติงาน ด้านการพัฒนาระดับมืออาชีพ ผู้บริหารควรสนับสนุนให้มีการอบรมการใช้เทคโนโลยี และ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน และด้านการเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัล ผู้บริหารควรเปิดรับเทคโนโลยีใหม่ และเป็น แบบอย่างที่ดีในการใช้เทคโนโลยี

2. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูยุควิถีใหม่ สังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จังหวัด นครศรีธรรมราช โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน เนื่องจากครูมีทักษะในการใช้สื่อเทคโนโลยีช่วยในการสืบค้น ข้อมูล มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องเทคโนโลยีดิจิทัล สามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนครูมีความตระหนักถึงวิธีการใช้และจัดการเนื้อหาดิจิทัล ใช้แหล่งข้อมูลที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ การเรียนรู้ และใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลในการหารูปแบบการสอนที่เป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฝน ทิพย์ หาญชนะ และ คีฤทธิ ศีลาฉาย (2565) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร สถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู โรงเรียนสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ผลการวิจัย พบว่า 1. ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็น ของครู โรงเรียนสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง โดย ภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2. ครูที่ปฏิบัติหน้าที่การสอนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความเห็น ต่อภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู โรงเรียนสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ .05 ครูที่ปฏิบัติหน้าที่การสอนที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู โรงเรียนสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ครูที่ปฏิบัติหน้าที่การสอนที่มีขนาดของ สถานศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูยุควิถีใหม่ สังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า คือ การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล การสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ และ การใช้งานดิจิทัลอย่างมืออาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ ธัญชาติ ล้อพงศพานิชย์ (2567) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนเอกชนจังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนจังหวัด อุบลราชธานีโดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) สมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนเอกชนจังหวัดอุบลราชธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก และ 3) ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนเอกชนจังหวัดอุบลราชธานี ในภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ ด้านการส่งเสริมและผลักดันการใช้ดิจิทัลในการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ และด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์กรและบรรยากาศการใช้ดิจิทัล สามารถอธิบายความแปรปรวนของสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนเอกชนจังหวัดอุบลราชธานีในภาพรวมได้ร้อยละ 71.90

4. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูยุควิถีใหม่ สังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช พบว่า การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัล ซึ่งต้องอาศัยแนวทางที่เป็นระบบและบูรณาการทั้งในด้านการกำหนดเป้าหมาย การพัฒนาทักษะครู การบริหารจัดการด้วยเทคโนโลยี และการสร้างวัฒนธรรมการทำงานแบบดิจิทัล โดยการสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานและการใช้เครื่องมือดิจิทัลอย่างเหมาะสม ผู้บริหารต้องมองเห็นภาพรวมขององค์กร วางแผนและกำหนดเป้าหมายได้อย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรและพัฒนาทักษะดิจิทัลผ่านการอบรมและกิจกรรมเชิงปฏิบัติการต่างๆ อีกทั้งต้องสร้างเครือข่ายออนไลน์สำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการพัฒนาทักษะดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ครูสามารถปรับตัวและใช้เทคโนโลยีในการสอนและการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลในโรงเรียนจึงต้องมีการสนับสนุนด้านงบประมาณ การฝึกอบรม และการปรับทัศนคติของบุคลากร เพื่อเสริมสร้างการใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาการเรียนการสอนและการทำงานร่วมกันในองค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภานุเดช แสงลุน (2564) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำด้านดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 ผลการวิจัย พบว่า 1. ระดับสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำด้านดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับ

ปานกลางและสภาพที่คาดหวังของภาวะผู้นำด้านดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำด้านดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมมีทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิสัยทัศน์ผู้นำทางดิจิทัล ด้านความสามารถทางดิจิทัล ด้านการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ทางดิจิทัล และด้านการส่งเสริมสนับสนุนพัฒนาทางดิจิทัล ตามลำดับและ 2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำด้านดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัล นโยบาย การวางแผนเพื่อพัฒนาสถานศึกษาและพัฒนาการบริหารจัดการในด้านการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศ นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการกำกับ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษาพร้อมจัดสรรทรัพยากรด้านดิจิทัล เพื่อการนำมาสนับสนุนกิจกรรมการวางแผน ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายทางการเรียนรู้ให้สามารถ นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ครูและครุมีส่วนรวมในการกำหนดกิจกรรมพัฒนาวิชาชีพ รวมถึงส่งเสริมให้ครูและบุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจถึงเทคโนโลยีดิจิทัลที่จำเป็นในการปฏิบัติงานและนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลาย

6. ข้อเสนอแนะ

6.1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

6.1.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการกำหนดนโยบายของเทศบาลนครนครศรีธรรมราช

6.1.1.1 เทศบาลนครนครศรีธรรมราช ควรใช้ผลจากการวิจัยเป็นสารสนเทศในการส่งเสริม พัฒนางานด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับดิจิทัลในสังกัด โดยจัดทำหลักสูตรอบรมสัมมนาเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อจะได้นำความรู้ไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และส่งเสริมการใช้สื่อดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพในสถานศึกษา

6.1.1.2 เทศบาลนครนครศรีธรรมราช ควรมีการส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล โดยจัดให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการที่เกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย แผนกลยุทธ์เชิงดิจิทัลที่จะแสดงออกให้เห็นถึงวิสัยทัศน์เชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ตลอดจนควรมีการกำกับติดตามผลการดำเนินงานของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำผลที่ได้ไปปรับปรุง พัฒนาให้ดีขึ้นต่อไป

6.1.1.3 เทศบาลนครนครศรีธรรมราช ควรพัฒนาสมรรถนะดิจิทัล ด้านความสามารถในการพัฒนาตนเองและวิชาชีพ โดยการสนับสนุนงบประมาณ เพื่อใช้ในการพัฒนาสถานศึกษา และควรมีการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดทำ คลังทรัพยากรดิจิทัลในสถานศึกษา และการบูรณาการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ

6.1.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการปฏิบัติของสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการนำ องค์ความรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัลที่ได้รับการส่งเสริม พัฒนาจากหน่วยงานต้นสังกัด มาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้เห็นถึงการส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานและการบริหารงานภายใต้วิสัยทัศน์เชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่

กำหนดไว้

6.2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งถัดไป

6.2.1 ควรมีการศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลและผลกระทบต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูยุควิถีใหม่: กรณีศึกษาครู ในสังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช เพื่อศึกษาบทบาทองค์ประกอบที่สำคัญของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลที่มีผลต่อการทำงานของครูในยุควิถีใหม่ และเพื่อศึกษาผลกระทบของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู ในสังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช

6.2.2 ควรมีการศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา การพัฒนาสถานศึกษา และจุดเด่นหรือแนวปฏิบัติที่ดี ที่จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพของสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช เพื่อสำรวจและวิเคราะห์จุดเด่นหรือแนวปฏิบัติที่ดีที่สามารถนำมาปรับใช้ในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา

6.2.3 ควรมีการศึกษาวิจัย เรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารในยุคดิจิทัลที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียน 4 ฝ่าย เพื่อเสนอแนวทางหรือรูปแบบที่เหมาะสมในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารในโรงเรียนที่สามารถนำไปใช้ในการบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐธัญญา พรพทุมชัยกิจ. (2564). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา ศรีสะเกษ ยโสธร. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ*, 15(2), 50–64.
- ชญชาติ ล้อพงศ์พานิชย์. (2567). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อสมรรถนะด้าน เทคโนโลยีสารสนเทศในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนเอกชน จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 7(2), 579–592.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- พิมพ์ลา อำนาง. (2566). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลการบริหารงาน วิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ (ปริญญาครุศาสตรมหา บัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ภานุเดช แสงลุน. (2564). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำด้านดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 11(41), 175–184.
- ฝนทิพย์ หาญชนะ และ คึกฤทธิ์ ศิลาลาย. (2565). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็น ของครู โรงเรียนสหวิทยา เขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(6), 117–133.
- รุ่งรัตน์ พลชัย. (2563). ภาวะผู้นำกับการบริหารในยุคดิจิทัล. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มม*

วิทยาเขตอีสาน, 1(3), 53–62.

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2562). *กรอบสมรรถนะครูเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ซีทีซีเอฟ)*. กรุงเทพฯ: บริษัทออนป้า จำกัด.

สุชญา โกมลวานิช และคณะ. (2563). องค์ประกอบของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 23. ใน สุรศักดิ์ วงศ์รัตนชีวิน (บ.ก.), *การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 21* (น. 700–708).

มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities.

Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607–610.

Likert, S. (1961). *New patterns of management*. New York: McGraw-Hill.

การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับสมรรถนะของผู้บริหารในสถานศึกษา
สหวิทยาเขตสาครบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร
**Administration Based on Good Governance and Competency of
Administrators in School of Sakhonburi Consortium Under Samutsakhon
Primary Educational Service Area Office**

วิลาศินี ทองสุข¹, จุฑารัตน์ นิรันดร²

^{1,2}มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, กรุงเทพมหานคร, ประเทศไทย

Wilasinee Thongsuk¹, Jutharat Nirundorn²

^{1,2}Bangkokthonburi University, Bangkok, Thailand

✉: vilasinee45@gmail.com
(Corresponding Email)

Received: 29 March 2025; Revised: 18 April 2025; Accepted: 23 April 2025

© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล (2) สมรรถนะของผู้บริหาร (3) ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับสมรรถนะของผู้บริหารในสถานศึกษาสหวิทยาเขตสาครบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 148 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามความสัมพันธ์การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับสมรรถนะของผู้บริหารในสถานศึกษาสหวิทยาเขตสาครบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) ผลการวิจัยพบว่า (1) การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารในสถานศึกษาสหวิทยาเขตสาครบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (2) สมรรถนะของผู้บริหารในสหวิทยาเขตสาครบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (3) ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับสมรรถนะของผู้บริหารในสถานศึกษาสหวิทยาเขตสาครบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยรวมมีความสัมพันธ์กันในระดับค่อนข้างสูง ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในทางบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับที่ .01

คำสำคัญ: การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล, สมรรถนะของผู้บริหาร, สหวิทยาเขตสาครบุรี, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

Abstract

This research objectives were to 1) study administration based on good governance and competency 2) study the competency of administrators 3) study the relationship between good

governance-based administration and competency of administrators in schools of Sakhonburi consortium under the Samutsakhon primary educational service area office. The sample was 148 persons. The used instrument in this research was a questionnaire concerning the relationship between good governance and competency of administrators in schools of Sakhonburi consortium under the Samutsakhon primary educational service area office 3. The used statistics for data analysis were percentage, mean, standard deviation and Pearson Product Moment Correlation. The results of the research revealed that: 1) administration based on good governance of administrators in schools of Sakhonburi consortium under the Samutsakhon primary educational service area office, was at a high level in overall. 2) The competency of administrators in schools Sakhonburi consortium under the Samutsakhon primary educational service area office, was at high level in overall. 3) The relationship between administration based on good governance and competency of school administrators in Sakhonburi consortium under the Samutsakhon primary educational service area office, in general, was at a high level of positive relationship at .01 statistical significance.

Key Words: Administration Based on Good Governance, Competency of Administrators, Sakhonburi Campus, Samutsakhon Primary Educational Service Area Office

1. บทนำ

บริบทและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคมโลกในยุคปัจจุบันเป็นการสร้างตัวกระตุ้นที่ทำให้เกิดการปรับตัวของนานาประเทศทั่วโลก จากสังคมยุคอุตสาหกรรมผ่านเข้าสู่สังคมยุคแห่งการเรียนรู้ ยิ่งในศตวรรษที่ 21 ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีการใช้เทคโนโลยีเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ ด้วยพลังการขับเคลื่อนของเทคโนโลยียิ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาไปด้วย และประเทศไทยก็ได้รับอิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น ทั้งเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองการปกครอง โดยเฉพาะทางด้านการศึกษาสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาในปัจจุบันจะต้องมีความพร้อมในการต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเสมอ ครูจะต้องมีความรู้และทักษะพร้อมที่จะนำเอาเทคโนโลยีมาพัฒนาการเรียนรู้อุ้มนักเรียนต้องมีความเข้าใจ พร้อมที่จะรับมือ และใส่ใจต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทั้งทางด้าน การเพิ่มสมรรถนะให้กับตนเองและการใช้หลักการในการบริหารราชการแผ่นดินตามหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ซึ่งจะนำไปสู่ระบบราชการที่มีความสุจริตโปร่งใสเปิดเผยข้อมูล เที่ยงธรรม และมีการบริหารงานที่เน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง รวมทั้งมุ่งประโยชน์สุขของประชาชน

ปัญหาการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาและสมรรถนะของผู้บริหารในสถานศึกษาเป็นปัญหาที่สำคัญของการบริหารงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ เนื่องจากถ้าผู้บริหารสถานศึกษามีหลักการในการบริหารงานที่ดีและมีสมรรถนะในการบริหารงานที่ดีนั้นจะส่งผลให้งานของผู้บริหารนั้นมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพราะถ้ามีผู้บริหารที่ไม่มีประสิทธิภาพในการทำงานจะส่งผลให้งานและการบริหารสถานศึกษาจะสามารถเกิดปัญหาต่าง ๆ ในสถานศึกษาได้ สพ.สมุทราสาร จึงเกิดประเด็นที่นาคศึกษาว่าความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กันในระดับใด โดยคาดหวังว่าข้อมูลดังกล่าวนี้จะเป็นประโยชน์ในการบริหารสถานศึกษา สามารถนำไปปรับปรุงการบริหารงาน

ของผู้บริหารสถานศึกษาในสพป.สมุทรสาคร ให้สามารถสร้างบรรยากาศของการเป็นองค์กรที่ดีและมีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตสาครบุรี อำเภอเมืองสมุทรสาคร สพป.สมุทรสาคร

2.2 เพื่อศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตสาครบุรี อ.เมืองสมุทรสาคร สพป.สมุทรสาคร

2.3 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตสาครบุรี อ.เมืองสมุทรสาคร สพป.สมุทรสาคร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วยครูในสหวิทยาเขตสาครบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ในปีการศึกษา 2567 จำนวน 238 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ครูในสหวิทยาเขตสาครบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ในปีการศึกษา 2567 ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample size) โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) และสุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 148 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม

การสร้างและหาคุณภาพของแบบสอบถาม ดังนี้

1. ศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หลักการ แนวคิด ทฤษฎี การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตสาครบุรี อำเภอเมืองสมุทรสาคร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร มาวิเคราะห์ข้อมูลสร้างแบบสอบถามเป็นรายข้อ

2. สร้างแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และตรวจสอบเนื้อหาให้ครอบคลุมกรอบแนวคิดทั้งหมด

3. ตรวจสอบความถูกต้องและนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

4. นำเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่านเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามศัพท์ (Index of the Item-Objective Congruence: IOC) พบว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้อง อยู่ระหว่าง 0.8 –1.0

5. นำเครื่องมือไปทดลอง (tryout) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่เก็บจริง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) และนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น

6. นำแบบสอบถามที่ผ่านการหาความเชื่อมั่นและได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอความเห็นชอบและจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลการวิจัย โดยมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร เพื่อให้ออกหนังสือแจ้งขอความร่วมมือจากผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสหวิทยาเขตสาครบุรี อำเภอเมืองสมุทรสาคร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร และข้าราชการครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ให้ช่วยอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามในงานวิจัยในครั้งนี้

2. ผู้วิจัยนำหนังสือจากผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ถึงผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสหวิทยาเขตสาครบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร เพื่อขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามทางไปรษณีย์ และผ่านระบบออนไลน์ (Google form) พร้อมส่งแบบสอบถามคืนตามที่เจ้าหน้าที่ของ และแบบสอบถามบางส่วนผู้วิจัยส่งและขอรับคืนด้วยตนเอง

3. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและติดตามรวบรวมแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง นำมาตรวจสอบความถูกต้องเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการนำแบบสอบถามทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ ความถูกต้องในการตอบแบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

1. นำข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ และร้อยละ (Percentage)

2. ความคิดเห็นการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตสาครบุรี อำเภอเมืองสมุทรสาคร วิเคราะห์เป็นรายข้อและรายด้าน โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามแนวคิดของ เบสท์ (John W.Best. 1970:190) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับที่มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับที่มาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับที่ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับที่น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับที่น้อยที่สุด

3. สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตสาครบุรี อำเภอเมืองสมุทรสาคร วิเคราะห์เป็นรายข้อและรายด้าน โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามแนวคิดของ เบสท์ (John W.Best. 1970:190) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับที่มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับที่มาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับที่ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับที่น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับที่น้อยที่สุด

4. วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตสาครบุรี อำเภอเมืองสมุทรสาคร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาครโดยใช้สถิติการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ดังนี้ พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2543 : 144)

ค่า r ที่มีค่า 0.80 ขึ้นไป หมายความว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกระดับสูงมาก

ค่า r ที่มีค่าระหว่าง 0.60 – 0.80 หมายความว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกระดับค่อนข้างสูง

ค่า r ที่มีค่าระหว่าง 0.40 – 0.60 หมายความว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกระดับปานกลาง

ค่า r ที่มีค่าระหว่าง 0.20 – 0.40 หมายความว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกระดับค่อนข้างต่ำ

ค่า r ที่มีค่าระหว่าง 0.00 – 0.20 หมายความว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกระดับต่ำ

4. ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 แสดงจำนวน และร้อยละสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

n = 148		
ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (n)	ร้อยละ
1. เพศ		
1.1 ชาย	30	20.27
1.2 หญิง	118	79.73
รวม	148	100
2. อายุ		
2.1 21 – 30 ปี	106	71.62
2.2 31 – 40 ปี	31	20.95
2.3 41 – 50 ปี	11	7.43
2.4 50 ปีขึ้นไป	-	-
รวม	148	100
3. ระดับการศึกษา		
3.1 ปริญญาตรี	133	89.86
3.2 ปริญญาโท	15	10.14
3.3 ปริญญาเอก	-	-
รวม	148	100
4. ประสบการณ์การทำงาน		
4.1 ไม่เกิน 10 ปี	145	97.97

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (n)	ร้อยละ
4.2 10 - 19 ปี	3	2.03
4.3 20 - 29 ปี	-	-
4.4 30 ปี ขึ้นไป	-	-
รวม	148	100

จากตาราง 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม มีจำนวน 148 จำแนกตามเพศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 79.73 และส่วนน้อยเป็นเพศชาย จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 20.27 เมื่อจำแนกอายุพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ 21 – 30 ปี จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 71.62 รองลงมา คือ อายุ 31 – 40 ปี จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 20.95 และน้อยที่สุด คือ อายุ 41 – 50 จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 7.43 เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 133 คน คิดเป็นร้อยละ 89.86 และมีระดับการศึกษาปริญญาโท จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 10.14 และหากจำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีประสบการณ์ไม่เกิน 10 ปี จำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 97.97 และมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน 10-19 ปี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2.03

ตารางที่ 2 ระดับค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารในสถานศึกษาสภวิทยาสหวิทยาเขตสาครบุรี สพป.สมุทรสาครโดยรวม

n = 148			
การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. หลักประสิทธิผล (X_1)	4.24	0.53	มาก
2. หลักประสิทธิภาพ (X_2)	4.28	0.59	มาก
3. หลักการตอบสนอง (X_3)	4.30	0.56	มาก
4. หลักการรับผิดชอบ (X_4)	4.25	0.58	มาก
5. หลักความโปร่งใส (X_5)	4.32	0.54	มาก
6. หลักการมีส่วนร่วม (X_6)	4.34	0.56	มาก
7. หลักการกระจายอำนาจ (X_7)	4.23	0.54	มาก
8. หลักนิติธรรม (X_8)	4.24	0.55	มาก
9. หลักความเสมอภาค (X_9)	4.33	0.59	มาก
10. หลักมุ่งเน้นฉันทามติ (X_{10})	4.27	0.58	มาก
รวม	4.28	0.46	มาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารในสถานศึกษาสหวิทยาเขตสาครบุรี สพป.สมุทรสาคร พบว่า ระดับค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารในสถานศึกษาสหวิทยาเขตสาครบุรี สพป.สมุทรสาคร โดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28, S.D. = 0.46$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านหลักการมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 4.34, S.D. = 0.56$) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านหลักความเสมอภาค ($\bar{X} = 4.33, S.D. = 0.59$) และต่ำสุดคือด้านหลักการกระจายอำนาจ ($\bar{X} = 4.23, S.D. = 0.54$)

ตารางที่ 3 ระดับค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับสมรรถนะของผู้บริหารในสถานศึกษาสหวิทยาเขตสาครบุรี สพป.สมุทรสาคร โดยรวม

n = 148			
สมรรถนะของผู้บริหาร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Y_1)	4.30	0.54	มาก
2. การบริการที่ดี (Y_2)	4.32	0.50	มาก
3. การพัฒนาตนเอง (Y_3)	4.31	0.53	มาก
4. การทำงานเป็นทีม (Y_4)	4.36	0.50	มาก
5. การวิเคราะห์และสังเคราะห์ (Y_5)	4.28	0.54	มาก
6. การสื่อสารและจูงใจ (Y_6)	4.33	0.53	มาก
7. การพัฒนาศักยภาพบุคลากร (Y_7)	4.34	0.58	มาก
8. การมีวิสัยทัศน์ (Y_8)	4.42	0.51	มาก
รวม	4.34	0.49	มาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสมรรถนะของผู้บริหารในสถานศึกษาสหวิทยาเขตสาครบุรี สพป.สมุทรสาคร พบว่า ระดับค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับสมรรถนะของผู้บริหารในสถานศึกษาสหวิทยาเขตสาครบุรี สพป.สมุทรสาคร โดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.34, S.D. = 0.49$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การมีวิสัยทัศน์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.42, S.D. = 0.51$) รองลงมาคือ ด้านการทำงานเป็นทีม ($\bar{X} = 4.36, S.D. = 0.50$) และต่ำสุด คือ การวิเคราะห์และสังเคราะห์ ($\bar{X} = 4.28, S.D. = 0.54$)

ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับสมรรถนะของผู้บริหารในสถานศึกษาสหวิทยาเขตสาครบุรี สพป.สมุทรสาคร

ตัวแปร	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y_5	Y_6	Y_7	Y_8	Y_{tot}
X_1	.851**	.597**	.707**	.717**	.823**	.648**	.311**	.415**	.692**
X_2	.612**	.532**	.523**	.657**	.651**	.467**	.255**	.312**	.591**
X_3	.555**	.487**	.482**	.614**	.552**	.513**	.287**	.321**	.570**

X ₄	.693**	.478**	.494**	.656**	.623**	.483**	.227**	.287**	.538**
X ₅	.579**	.428**	.406**	.635**	.577**	.459**	.294**	.271**	.564**
X ₆	.472**	.465**	.417**	.513**	.492**	.421**	.241**	.256**	.520**
X ₇	.843**	.595**	.702**	.714**	.815**	.645**	.313**	.418**	.689**
X ₈	.824**	.534**	.640**	.647**	.774**	.561**	.330**	.360**	.648**
X ₉	.438**	.337**	.321**	.478**	.456**	.369**	.282**	.216**	.437**
X ₁₀	.568**	.387**	.410**	.515**	.586**	.419**	.207**	.167**	.445**
X _{tot}	.779**	.609**	.649**	.783**	.749**	.610**	.332**	.352**	.705**

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับสมรรถนะของผู้บริหารในสถานศึกษาสหวิทยาเขตสาครบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาครโดยรวมมีความสัมพันธ์กันในระดับค่อนข้างสูง ($X_{tot}(Y_{tot}) r = 0.705^{**}$) ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในทางบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับที่ .01

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ดังนี้

ความสัมพันธ์ในระดับสูงมาก

X₁ คือ หลักประสิทธิผล มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะของผู้บริหาร เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ พบว่า มีความสัมพันธ์กับ Y₁ คือ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ ($r = .851^{**}$) และ Y₅ คือ การวิเคราะห์และสังเคราะห์ ($r = .823^{**}$) ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในทางบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับที่ .01

X₈ คือ หลักนิติธรรม มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะของผู้บริหาร เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ พบว่า มีความสัมพันธ์กับ Y₁ คือการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ($r = .824^{**}$) ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในทางบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับที่ .01

ความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง

X₁ คือ หลักประสิทธิผล มีความสัมพันธ์กับ Y₂ คือ การบริการที่ดี ($r = .597^{**}$) และ Y₈ คือ การมีวิสัยทัศน์ ($r = .415^{**}$) ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในทางบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับที่ .01

X₂ คือ หลักประสิทธิภาพ มีความสัมพันธ์กับ Y₂ คือ การบริการ ($r = .532^{**}$) Y₃ คือ การพัฒนาตนเอง ($r = .523^{**}$) และ Y₆ คือ การสื่อสารและจูงใจ ($r = .467^{**}$) ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในทางบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับที่ .01

X₃ คือ หลักการตอบสนอง มีความสัมพันธ์กับ Y₁ คือ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ ($r = .555^{**}$) Y₅ คือ การวิเคราะห์และสังเคราะห์ ($r = .552^{**}$) Y₆ คือ การสื่อสารและจูงใจ ($r = .513^{**}$) และ Y₃ คือ การพัฒนาตนเอง ($r = .482^{**}$) ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในทางบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับที่ .01

X₄ คือ หลักการรับผิดชอบต่อ มีความสัมพันธ์กับ Y₃ คือ การพัฒนาตนเอง ($r = .494^{**}$) Y₆ คือการสื่อสารและจูงใจ ($r = .483^{**}$) และ Y₂ คือการบริการที่ดี ($r = .478^{**}$) ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในทางบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับที่ .01

X₅ คือ หลักหลักความโปร่งใส มีความสัมพันธ์กับ Y₁ คือ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ ($r = .579^{**}$) Y₅ คือ การ

วิเคราะห์และสังเคราะห์ ($r=.577^{**}$) Y_6 คือ การสื่อสารและจูงใจ ($r=.459^{**}$) และ Y_2 คือ การบริการที่ดี ($r=.428^{**}$) ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในทางบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับที่ .01

X_6 คือ หลักการมีส่วนร่วม มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะของผู้บริหาร เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ พบว่ามีความสัมพันธ์กับ Y_4 คือ การทำงานเป็นทีม ($r=.513^{**}$) Y_5 คือ การวิเคราะห์และสังเคราะห์ ($r=.492^{**}$) Y_1 คือ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ ($r=.472^{**}$) Y_2 คือ การบริการที่ดี ($r=.465^{**}$) Y_6 คือ การสื่อสารและจูงใจ($r=.421^{**}$) และ Y_3 คือ การพัฒนาตนเอง ($r=.417^{**}$) ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในทางบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับที่ .01

X_7 คือ หลักการกระจายอำนาจ มีความสัมพันธ์กับ Y_2 คือ การบริการที่ดี ($r=.595^{**}$) และ Y_8 คือ การมีวิสัยทัศน์ ($r=.418^{**}$) ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในทางบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับที่ .01

X_8 คือ หลักนิติธรรม มีความสัมพันธ์กับ Y_6 คือ การสื่อสารและจูงใจ ($r=.561^{**}$) และ Y_2 คือ การบริการที่ดี ($r=.534^{**}$) ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในทางบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับที่ .01

X_9 คือ หลักความเสมอภาค มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะของผู้บริหาร เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ พบว่ามีความสัมพันธ์กับ Y_4 คือ การทำงานเป็นทีม ($r=.478^{**}$) Y_5 คือ การวิเคราะห์และสังเคราะห์ ($r=.456^{**}$) และ Y_1 คือ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ ($r=.438^{**}$) ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในทางบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับที่ .01

X_{10} คือ หลักมุ่งเน้นฉันทามติ มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะของผู้บริหาร เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ พบว่า มีความสัมพันธ์กับ Y_5 คือ การวิเคราะห์และสังเคราะห์ ($r=.586^{**}$) Y_1 คือการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ($r=.568^{**}$) Y_4 คือ การทำงานเป็นทีม ($r=.515^{**}$) Y_6 คือ การสื่อสารและจูงใจ ($r=.419^{**}$) และ Y_3 คือการพัฒนาตนเอง ($r=.410^{**}$) ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในทางบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับที่ .01

ความสัมพันธ์กันในระดับค่อนข้างต่ำ

X_1 คือ หลักประสิทธิผล มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะของผู้บริหาร เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ พบว่า มีความสัมพันธ์กับ Y_7 คือ การพัฒนาศักยภาพบุคลากร ($r=.311^{**}$) และ ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในทางบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับที่ .01

X_2 คือ หลักประสิทธิภาพ มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะของผู้บริหาร เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ พบว่ามีความสัมพันธ์กับ Y_7 คือ การพัฒนาศักยภาพบุคลากร ($r=.255^{**}$) และ Y_8 คือ การมีวิสัยทัศน์ ($r=.312^{**}$) ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในทางบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับที่ .01

X_3 คือ หลักการตอบสนอง มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะของผู้บริหาร เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ พบว่ามีความสัมพันธ์กับ Y_7 คือ การพัฒนาศักยภาพบุคลากร ($r=.287^{**}$) และ Y_8 คือ การมีวิสัยทัศน์ ($r=.321^{**}$) ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในทางบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับที่ .01

X_4 คือ หลักการรับผิดชอบต่อ มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะของผู้บริหาร เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ พบว่า มีความสัมพันธ์กับ Y_7 คือ การพัฒนาศักยภาพบุคลากร ($r=.227^{**}$) และ Y_8 คือ การมีวิสัยทัศน์ ($r=.287^{**}$) ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในทางบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับที่ .01

X_5 คือ หลักหลักความโปร่งใส มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะของผู้บริหาร เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์

พบว่า มีความสัมพันธ์กับ Y_7 คือ การพัฒนาศักยภาพบุคลากร ($r=.294^{**}$) และ Y_8 คือ การมีวิสัยทัศน์ ($r=.271^{**}$) ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในทางบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับที่ .01

X_6 คือ หลักการมีส่วนร่วม มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะของผู้บริหาร เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ พบว่า มีความสัมพันธ์กับ Y_7 คือ การพัฒนาศักยภาพบุคลากร ($r=.241^{**}$) และ Y_8 คือ การมีวิสัยทัศน์ ($r=.256^{**}$) ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในทางบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับที่ .01

X_7 คือ หลักการกระจายอำนาจ มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะของผู้บริหาร เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ พบว่า มีความสัมพันธ์กับ Y_7 คือ การพัฒนาศักยภาพบุคลากร ($r=.313^{**}$) ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในทางบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับที่ .01

X_8 คือ หลักนิติธรรม มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะของผู้บริหาร เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ พบว่า มีความสัมพันธ์กับ Y_7 คือ การพัฒนาศักยภาพบุคลากร ($r=.330^{**}$) และ Y_8 คือ การมีวิสัยทัศน์ ($r=.360^{**}$) ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในทางบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับที่ .01

X_9 คือ หลักความเสมอภาค มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะของผู้บริหาร เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ พบว่า มีความสัมพันธ์กับ Y_7 คือ การพัฒนาศักยภาพบุคลากร ($r=.282^{**}$) และ Y_8 คือ การมีวิสัยทัศน์ ($r=.216^{**}$) ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในทางบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับที่ .01

X_{10} คือ หลักความเสมอภาค มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะของผู้บริหาร เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ พบว่า มีความสัมพันธ์กับ Y_7 คือ การพัฒนาศักยภาพบุคลากร ($r=.207^{**}$) และ Y_8 คือ การมีวิสัยทัศน์ ($r=.167^{**}$) ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในทางบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับที่ .01

สรุปผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับสมรรถนะ พบว่า การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับสมรรถนะของผู้บริหารในสถานศึกษาสหวิทยาเขตสาครสพ.สมุทรสาคร มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์กันในทางบวกหรือมีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่คล้ายตามกัน

5. อภิปรายผล

จากการศึกษาการวิจัย ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

7.1 ระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารในสถานศึกษาสหวิทยาเขตสาครบุรี สพ.สมุทรสาคร โดย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสหวิทยาเขตสาครบุรี สพ.สมุทรสาคร มีการส่งเสริมให้พัฒนาระบบราชการดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ตามสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์และนโยบายที่ชัดเจนไว้ในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา ระบบราชการไทย พ.ศ.2566 - 2570 เพื่อมุ่งเน้นและส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐต่างๆ ได้แก่ ส่วนราชการ จังหวัด องค์การมหาชนและสถาบันอุดมศึกษา มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกำกับดูแลองค์การภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance) ประกอบด้วย หลักประสิทธิผล หลักประสิทธิภาพ หลักการตอบสนอง หลักการรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักการกระจายอำนาจ หลักนิติธรรม หลักความเสมอภาค หลักมุ่งเน้นฉันทามติ และนำไปปฏิบัติ

อย่างเป็นรูปธรรมสู่มาตรฐานสากลเพื่อบรรลุเป้าประสงค์ ประโยชน์สุขของประชาชนและรักษาผลประโยชน์ของประเทศไทย โดยภาครัฐมีการบริหาร การปกครองที่โปร่งใส ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการบริหารบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2562 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมใจ เดชบำรุง (2561 : 269) ได้ทำการศึกษา เรื่อง หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับความผูกพันของครู ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ระดับการบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ จุฑาทกาญจน์ เก่งกลกิจ (2564 : 84) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตธรรมจักร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 พบว่า การใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ ศิริประภา พัฒม (2564 : 64) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยหิน อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง จากผลการวิจัยพบว่า การนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในการบริหารจัดการ ขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยหิน ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

7.2 ระดับสมรรถนะของผู้บริหารในสถานศึกษาสหวิทยาเขตสาครบุรี สพป.สมุทรสาคร โดย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสหวิทยาเขตสาครบุรี สพป.สมุทรสาคร ผู้บริหารส่วนใหญ่มีความรู้ความสามารถเป็นอย่างดี ผู้บริหารส่วนใหญ่จะต้องผ่านกระบวนการคัดเลือกมาอย่างมีประสิทธิภาพ ได้รับการอบรมตามหลักสูตรและพัฒนาตามหลักเกณฑ์วิธีการที่สำนักคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนด การสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสิ่งสำคัญในการขับเคลื่อนของการบริหารจัดการงานด้านต่าง ๆ ภายในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามที่สำนักคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) ได้กำหนดสมรรถนะของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ไว้ดังนี้ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ การบริการที่ดี การพัฒนาตนเอง การทำงานเป็นทีม การวิเคราะห์และสังเคราะห์ การสื่อสารและจูงใจ การพัฒนาศักยภาพบุคลากร การมีวิสัยทัศน์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชนิกร แสงสว่าง (2564 : 85) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การศึกษาสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด สพป.ปทุมธานี เขต 2 พบว่า สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาของสถานศึกษาในสังกัด สพป.ปทุมธานี เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับวิจัยของ เกียรติกร แสนสุข (2564 : 146) ได้ทำการศึกษา เรื่อง สมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัด สพป.นครพนม เขต 2 พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก และ ประสิทธิภาพของโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับวิจัยของ พิชามญช์ ลาวชัย (2564 : 91) ได้ทำการศึกษา สมรรถนะของผู้บริหารกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสังกัด สพป.สมุทรสงคราม พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด สพป.สมุทรสงคราม โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

7.3 ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับสมรรถนะของผู้บริหารในสถานศึกษา สหวิทยาเขตสาครบุรี สพป.สมุทรสาคร โดยรวมมีความสัมพันธ์กันในระดับค่อนข้างสูง ซึ่งมีความสัมพันธ์กัน ในทางบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานงานวิจัยที่ตั้งไว้ว่าการบริหารตามหลักธรร

มาภิบาลกับสมรรถนะของผู้บริหารในสถานศึกษาสหวิทยาเขตสาครบุรี สพป.สมุทรสาครมีความสัมพันธ์กัน ทั้งนี้เนื่องจากความพยายามปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจนทำให้บุคลากรเกิดความพึงพอใจ และยึดหลักสมรรถนะของผู้บริหาร ในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่สถานศึกษาตั้งวิสัยทัศน์ไว้ และให้ผลงานออกมาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โปรงใส ยุติธรรม และชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปริญญา ยกพล (2563 : 99) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารกับความพึงพอใจของครูในโรงเรียนสังกัด สพป.สมุทรสาคร ผลการวิจัย พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารกับความพึงพอใจของบุคลากรทางการศึกษา โดยรวม มีความสัมพันธ์กัน และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับที่ .01 สอดคล้องกับ เทพศักดิ์ ไครอุบล (2562 : 111) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สพป.เลย เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สพป.เลย เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับ กุสุมา คงเสถียร และเบญจวรรณ ศรีมารุต (2567 : 12) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมาภิบาลกับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สพป.นนทบุรี เขต 2 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมาภิบาลกับการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สพป.นนทบุรี เขต 2 โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

6. ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบ ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่สำคัญ คือ หลักประสิทธิผล สัมพันธ์กับการมุ่งผลสัมฤทธิ์ และการวิเคราะห์และสังเคราะห์ หลักนิติธรรม สัมพันธ์กับการมุ่งผลสัมฤทธิ์ สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับ การบริหารสถานศึกษา โดยควรให้ความสำคัญกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ ลักษณะการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลและสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นเลิศ และแนวทางการส่งเสริมการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลและสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา

บรรณานุกรม

- กุสุมา คงเสถียร, และ เบญจวรรณ ศรีมารุต. (2567). ความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมาภิบาลกับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 2. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ*, 13(1), 8–11.
- เกรียงไกร แสนสุข. (2564). *สมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- จุฑากาญจน์ เก่งกลกิจ. (2564). *การใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตธรรมจักร*

- สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 (สารนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เทพศักดิ์ ไครอุบล. (2562). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 16(7), 111–114.
- ธีระ รุญเจริญ. (2553). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษา: ยุคปฏิรูปการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 6). ข้าวฟ่าง.
- ปริญญา ยกพล. (2563). *การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารกับความพึงพอใจของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พิชามญชู่ ลาวชัย. (2564). *สมรรถนะของผู้บริหารกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ยงยุทธ เกษสาคร. (2548). *ภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีม* (พิมพ์ครั้งที่ 7). ศูนย์เอกสารตำรา สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- รัชนิกร แสงสว่าง. (2564). *การศึกษสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ศิริประภา พัดลม. (2564). *การนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบล ห้วยหิน อำเภอยะบะดาบ จังหวัดลพบุรี* (รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สมใจ เดชบำรุง. (2562). *หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับความผูกพันของครูในโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 17(18), 269–272.
- Best, J. W. (1970). *Research in education*. New York, NY: Prentice-Hall.
- McClelland, D. C. (1973). Testing for competency rather than intelligence. *American Psychologist*, 11(12), 57–83.
- Locke, E. A. (1976). The nature and causes of job satisfaction. In M. D. Dunnette (Ed.), *Handbook of industrial and organizational psychology* (pp. 1297–1349). Chicago, IL: Rand McNally.
- Parry, S. B. (1997). *Evaluating the impact of training*. Alexandria, VA: American Society for Training and Development.

กิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์บนฐานชุมชนเพื่อพัฒนาพลเมืองตื่นรู้
 ด้านวัฒนธรรมอาหารถิ่นลับแล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น
**Community Based Experiential Learning Activities to Develop Shallow
 Citizens to Know About Local Culture of Elementary School Students**

วชิรวิทย์ เดชบุญ¹, ปริญา สร้อยทอง²

^{1,2}มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก, ประเทศไทย

Wachirawit Dechboon¹, Parinya Soithong²
^{1,2}Naresuan University, Phitsanulok, Thailand
 ✉: wachirawitd63@nu.ac.th

Received: 24 March 2025; Revised: 19 April 2025; Accepted: 24 April 2025
 © The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาด้านการจัดการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารถิ่นลับแล ของครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษา 2) เพื่อพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์บนฐานชุมชน เพื่อพัฒนาพลเมืองตื่นรู้ด้านวัฒนธรรมอาหารถิ่นลับแลของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น โดยมีกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 42 คน ประกอบไปด้วย ครูผู้สอนรายวิชาสังคม ศึกษา จำนวน 3 คน ผู้มีประสบการณ์ทางด้านการทำอาหารถิ่นลับแล จำนวน 3 คน และนักเรียนระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลอุตรดิตถ์ จำนวน 36 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ 1) แบบ สัมภาษณ์สภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารถิ่นลับแล ของครูผู้สอนรายวิชาสังคม ศึกษา 2) แบบสัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับอาหารถิ่นลับแล 3) แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิง ประสบการณ์บนฐานชุมชน เพื่อพัฒนาพลเมืองตื่นรู้ด้านวัฒนธรรมอาหารถิ่นลับแล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิง คุณภาพด้วยการใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและสังเคราะห์เขียนบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจุบันปัญหาด้านการจัดการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารถิ่นลับแล ในปัจจุบันส่วนมากยึดตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 และการนำเนื้อหาของท้องถิ่นมาสอดแทรกเข้าไปในรายวิชาจะสอดแทรกได้น้อย และการจัดการเรียนรู้ส่วนใหญ่จะเป็นการบรรยายเป็นส่วนใหญ่ 2) องค์ความรู้ที่ได้รับจากผู้มีประสบการณ์ ทางด้านการทำอาหารถิ่นลับแล พบว่าอาหารถิ่นลับแลเป็นอาหารที่นำวัตถุดิบมาจากท้องถิ่นโดยเฉพะานำมาจาก ริมรั้ว หรือหาได้ตามฤดูกาลมาประกอบอาหาร ส่วนใหญ่จะทำง่าย รับประทานได้ตลอดวัน 3) กิจกรรมการ เรียนรู้เชิงประสบการณ์บนฐานชุมชน เพื่อพัฒนาพลเมืองตื่นรู้ด้านวัฒนธรรมอาหารถิ่นลับแล เป็นการนำ แนวความคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และแนวความคิดศึกษาบนฐานชุมชนนำมาบูรณาการในการจัดทำแนว

ทางการจัดกิจกรรม โดยมีองค์ประกอบได้แก่ หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ของกิจกรรม เนื้อหา แนวทางการจัดกิจกรรม แนวทางการวัดและประเมินผล และเนื้อหาประกอบด้วย ได้แก่ ความรู้พื้นฐานอาหารถิ่นลับแล ข้าวแคบ หมี่พัน หมี่คลุก ลอดช่องเค็ม และ เมี่ยงหวาน 4) ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์บนฐานชุมชน เพื่อพัฒนาพลเมืองตื่นรู้ ด้านวัฒนธรรมอาหารถิ่นลับแล แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านองค์ความรู้พบว่า นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับอาหารถิ่นลับแล สามารถอธิบายลักษณะองค์ประกอบขั้นตอน วิธีการทำอาหารถิ่นลับแลได้ ด้านการลงมือปฏิบัติ พบว่า นักเรียนสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับมาปรับปฏิบัติลงมือทำจริง โดยนักเรียนเตรียมองค์ประกอบ และปฏิบัติตามขั้นตอนการทำอาหารถิ่นลับแลได้ ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พบว่า นักเรียนนำองค์ความรู้ที่ได้รับ ประสบการณ์ที่ได้ปฏิบัติจริง นำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันและช่วยอนุรักษ์และเผยแพร่เกี่ยวกับอาหารถิ่นลับแลได้ ดังนั้น กิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์บนฐานชุมชน เพื่อพัฒนาพลเมืองตื่นรู้ สามารถนำไปบูรณาการให้สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ส่งผลต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูผู้สอนให้มีความหลากหลาย และนักเรียนในฐานะผู้เรียนได้รับความรู้ ประสบการณ์ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

คำสำคัญ: การเรียนรู้เชิงประสบการณ์, พลเมืองตื่นรู้, อาหารถิ่นลับแล

Abstract

This research is qualitative research with two objectives: 1) to study the current status and problems in the organization of learning about Laplae local food culture of social studies teachers, and 2) to develop experiential learning activities on a community basis to develop citizens who are aware of Laplae local food culture of primary school students. The target group consisted of 42 people, consisting of 3 social studies teachers, 3 people who are experienced in making Laplae local food, and 36 students in grade 3 of Uttaradit Kindergarten School. The research instruments used in the study were 1) an interview form on the current status and problems in the organization of learning about Laplae local food culture of social studies teachers, 2) an interview form on information about Laplae local food, and 3) guidelines for organizing experiential learning activities on a community basis to develop citizens who are aware of Laplae local food culture. The researcher analyzed the qualitative data using content analysis and synthesized descriptive writing. The research results found that 1) the current problems in the organization of learning about Laplae local food culture Currently, most of them follow the 2008 Basic Education Core Curriculum and the integration of local content into the subjects is limited. Most of the learning management is mostly lectures. 2) Knowledge gained from those who have experience in cooking Lablae food found that Lablae local food uses local ingredients, especially from the fence or available in season. It is easy to make and can be eaten all day long. 3) Experiential learning activities on the community base to develop citizens who are aware of Lablae local food culture. This is the integration of experiential learning concepts and community-based education concepts in the preparation of activity guidelines. The components include principles and reasons, activity objectives, content, activity guidelines, measurement and evaluation guidelines, and contents including basic knowledge of Lablae local food, Khao Kaep, Mee Pan, Mee Khuk, Lod Chong Kem, and Miang Wan. 4) Results of the activities The experiential learning activities on the community base to develop citizens who are aware of Lablae local food culture are divided into 3 aspects: In terms of knowledge, it was found that students have knowledge of Lablae

local food and can explain the characteristics, components, steps, and methods of making Lablae local food. In terms of practical application, it was found that students were able to apply the knowledge they gained to actual practice. Students prepared the ingredients and followed the steps for making Laplae local food. In terms of desirable characteristics, it was found that students were able to apply the knowledge they gained and the experiences they gained in actual practice to their daily lives and help conserve and disseminate Laplae local food. Therefore, community-based experiential learning activities to develop aware citizens can be integrated in line with the local context to create a variety of learning activities, which will affect the organization of learning activities by teachers to be diverse, and students as learners will gain knowledge, experiences, and desirable characteristics.

Keywords: Experiential learning, Active citizens, Laplae local food

1. บทนำ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ ค่านิยม จิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมีความรู้และทักษะพื้นฐานรวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ และการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

วิชาสังคมศึกษา เป็นวิชาที่มีการบูรณาการเนื้อหาแบบสหวิทยาการอยู่แล้วโดยธรรมชาติ เนื่องจากมีเนื้อหาที่ครอบคลุมศาสตร์ในสาขาวิชาต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง อาทิ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ธรรมชาติ เป็นต้น โดยผ่านการใช้แหล่งข้อมูลในการ จัดรูปแบบกิจกรรมการเรียนการสอนและการเรียนรู้ที่หลากหลาย การเรียนการสอนในกลุ่มวิชา สังคมศึกษาสามารถบูรณาการได้ทั้งในส่วนของเนื้อหาจากศาสตร์ต่าง ๆ ประสบการณ์จากชีวิตจริง ทั้งที่ต่างเวลา ต่างพื้นที่ ต่างสังคม ต่างวัฒนธรรม ที่สามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้จากอดีต ปัจจุบัน และแนวโน้มของอนาคต ทั้งยังสามารถบูรณาการด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการใช้ สื่อหรือนวัตกรรมการเรียนการสอนได้อย่างไร้ขีดจำกัดวิชาสังคมศึกษายังสามารถบูรณาการข้าม หลักสูตรได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ ศิลปศึกษา และอื่น ๆ ที่จะช่วย สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตให้แก่ผู้เรียนพัฒนาเจตคติและมีพฤติกรรมที่ดีต่อตนเองและสังคม ซึ่งหากครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาเป็นผู้มีความใฝ่รู้ กระตือรือร้นสนใจและพัฒนาตนเองในด้านการสอน อยู่เสมอ ก็จะช่วยเพิ่มพูนบทบาทความสำคัญของครูสอนสังคมและช่วยต่อยอดถึงลักษณะเด่นของ วิชาสังคมศึกษาในด้านของความเป็นศาสตร์แห่งการบูรณาการอย่างแท้จริง (โชติศรีศรี จันทน์สุคนธ์, 2551)

โดยเนื้อหาสาระของวิชาสังคมศึกษาได้กำหนดเรื่องราวเกี่ยวกับ วัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมของชาติเพราะเป็นสิ่งที่แสดงถึงวิถีการดำเนินชีวิต ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม จารีต ประเพณี พิธีกรรม และภูมิปัญญาของคนในชุมชน อันบ่งบอกถึงความเป็น อัตลักษณ์อันสะท้อนถึงวิถีชีวิตอันเรียบง่าย เป็นสังคมที่พัฒนาชุมชนให้ก้าวไปสู่สังคมที่มีคุณภาพ โดยสร้าง คุณธรรม และจริยธรรม อีกทั้งยังดำรงความเป็นชาติพันธุ์ (งามนิจ กุลกัน, 2556) และวัฒนธรรมยังเป็นรากฐานสำคัญของการศึกษาและพัฒนาและมี

ปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันจะแยกจากกันไม่ได้ จะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมคือคุณภาพการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรมความหลากหลายของจังหวัดอุดรดิตถ์ มีวัฒนธรรมที่สำคัญนั้น คือ วัฒนธรรมของอำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์ คนทั่วไปมักเรียกว่า เมืองลับแล หรือชื่ออย่างเป็นทางการคือ อำเภอลับแลเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดอุดรดิตถ์ คำว่า “ลับแล” แปลว่าที่ซึ่งมองไม่เห็นเป็นชื่อเมืองที่ตั้งตามลักษณะภูมิประเทศเมื่อมองจากภายนอกจะเห็นแต่ป่าไม้ไม่ค่อยเห็นบ้านเรือนลักษณะภูมิประเทศเป็นเมืองในหุบเขาพื้นที่เป็นเนินสลับกับพื้นที่ต่ำ บริเวณทางตอนใต้เป็นที่ราบค่อนข้างสูงขึ้นไปทางตอนกลาง ทางตอนเหนือ และทางตะวันตกเป็นภูเขา คนในพื้นที่ส่วนใหญ่มีการผสมผสานของ 3 เชื้อชาติ และวัฒนธรรม คือ คนยวนหรือไทยยวน หรือไทยเหนือเป็นชาวเมือง เมืองลับแลในปัจจุบันยังคงเห็นร่องรอยของวัฒนธรรมในรูปแบบของลักษณะทางสถาปัตยกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนสถาน ที่อยู่อาศัยร่องรอยคูน้ำคันดินโบราณ พุทธศิลป์ หัตถศิลป์ ประเพณี ภาษาพื้นเมืองลับแล และวัฒนธรรมการกินที่กระจายอยู่ตามพื้นที่ต่างๆ จึงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่บ่งบอกตัวตนของชุมชนที่มีความแตกต่างจากพื้นที่อื่น (สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นอำเภอลับแล, 2556)

ลักษณะการดำรงชีวิตของชาวอำเภอลับแล 5 ด้านได้แก่ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านภาษา ด้านการแต่งกาย ด้านอาชีพ ด้านอาหาร โดยผู้วิจัยได้นำด้านอาหารของอำเภอลับแล มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของผู้คนสำคัญด้านหนึ่งที่หล่อเลี้ยงผู้คนให้มีแรงในการทำกิจกรรมต่าง ๆ และความโดดเด่นด้านวิถีชีวิตของ ชาวอำเภอลับแลที่ขึ้นชื่อและเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปคือเรื่องการทำอุตสาหกรรมในครัวเรือนข้าวแคบ “ข้าวแคบ” ถือได้ว่าเป็นอาหารพื้นบ้านยอดนิยมของชาวลับแลตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะในเขตเทศบาลตำบลศรีพนมมาศ และตำบลฝายหลวง มีการทำข้าวแคบทุกหลังคาเรือนตั้งแต่สมัยปู่ย่าตายาย และถ่ายทอดสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน จนมีเรื่องตลกซึ่งมักจะคุยกันในวงเหล้าว่า เมืองลับแลนั้นเต็มไปด้วยผู้ล่า และต้องหา ซึ่งผู้ล่าในที่นี้เป็นภาษาชาวบ้าน หมายถึงผู้ไล่ข้าวแคบ (ผู้ไล่ข้าวแคบหมายถึง คนที่ละเลงน้ำแป้งลงบนผ้าที่วางบนปากหม้อที่มีไอน้ำเดือด) ส่วนใหญ่มักจะเป็นผู้หญิง ส่วนผู้ต้องหา หมายถึงสามี ที่มีหน้าที่ไปหาพื้นมาทำข้าวแคบ ชาวบ้านในอำเภอลับแลเล่าให้ฟังว่า การทำข้าวแคบนั้นมีมานานแล้ว แต่ไม่รู้ว่ามีมาตั้งแต่เมื่อไหร่สันนิษฐานว่า น่าจะมากกว่า 100 ปีขึ้นไปและอาจมาพร้อมๆกับการมาสร้างเมืองลับแลของเจ้าฟ้าฮ่ามกุมารเมื่อประมาณพุทธศักราช 1,500 (กรทักษ์ เม่นวังแดง และคณะ, 2547)

สังคมปัจจุบันได้ให้ความสำคัญของพลเมืองตื่นรู้โดยให้สอดคล้องกับการศึกษาในยุคปัจจุบัน กล่าวคือพลเมืองที่ปฏิบัติตาม กฎหมาย ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม และหลักธรรมของศาสนา แสดงออกถึงความสำนึก รับผิดชอบต่อส่วนรวม ลดละความเห็นแก่ตัวลงและมีจิตสาธารณะ (นภาพร แสงนิลม 2561) และลักษณะสำคัญของพลเมืองตื่นรู้ (active citizenship) และให้ความสำคัญกับการมุ่งเน้นไปที่วิธีการมีส่วนร่วมของพลเมือง ในการทำให้พลเมือง มีส่วนร่วมได้มากที่สุด ในฐานะมิติสำคัญของการเมืองเชิงรุก ทั้งยังได้เสนอความแตกต่างระหว่างการเมืองที่มีส่วนร่วมทางการเมืองที่ชัดเจน และรูปแบบการมีส่วนร่วมที่แฝงอยู่ รวมถึงรูปแบบการเป็นพลเมือง ที่ไม่ค่อยกระตือรือร้น (less active) เช่น การไร้ใจเคิล การอ่านข่าวทางการเมือง ซึ่งอาจมีความสำคัญ เป็นพิเศษในแง่การพัฒนา (Ekman and Amna , 2012)

ด้วยความสำเร็จของพลเมืองที่รับรู้ที่ส่งผลต่อการศึกษาในปัจจุบัน และความหลากหลายของกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามวัยของผู้เรียนโดยผู้เรียนได้รับประสบการณ์จริง ประกอบกับเนื้อหาสาระเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นลับแล เป็นวัฒนธรรมที่เอกลักษณ์ของท้องถิ่น มีความหลากหลายทางพหุวัฒนธรรม และความเป็นพลเมืองที่รับรู้ในปัจจุบัน ต้องเป็นผู้มีความตระหนักรู้ กล้าคิดและกล้าตัดสินใจ กล้าแสดงความคิดเห็น โดยการสอดคล้องกับ การเรียนรู้เชิงประสบการณ์เป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองซึ่งเป็นผลมาจากที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ ให้ผู้เรียนได้มีการบูรณาการความรู้ในเรื่องของการเป็นผู้ประกอบการในยุคดิจิทัลโดยใช้ทุนทางวัฒนธรรม ในการจัดการเรียนรู้ต้องมีรูปแบบวิธีการสอน และเทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย อีกทั้งให้ผู้เรียนต้องแสวงหาความรู้ ถ้าหากผู้เรียนไม่สามารถเรียนรู้จากประสบการณ์ผู้เรียนจะไม่สามารถแสวงหาความรู้หรือฝึกฝน ทักษะต่าง ๆ และอาจจะทำผิดพลาดซ้ำ ๆ ในที่สุดก็จะไม่สามารถปรับตัวให้ทันกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ การเรียนรู้จากประสบการณ์จึงมีความสำคัญมากที่สุดในการดำรงชีวิตเนื่องจากทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดจากการกระทำล้วนเป็นผลที่ได้จากประสบการณ์ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้หรือแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ (Honey, & Mumford, 1992)

ผู้วิจัยจึงได้นำเรื่องราวเกี่ยวกับวัฒนธรรมอาหารถิ่นลับแล โดยการนำแนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ การศึกษาบนฐานชุมชนและคุณลักษณะของพลเมืองที่รับรู้ นำมาปรับประยุกต์ใช้ในการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์บนฐานชุมชนเพื่อพัฒนาพลเมืองที่รับรู้ด้านวัฒนธรรมอาหารถิ่นลับแล เป็น การกระตุ้นเพื่อการเรียนรู้ ซึ่งผู้เรียนได้เรียนรู้โดยใช้ประสบการณ์ตามกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้ การได้ลงมือปฏิบัติจริง และนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน และเกิดความรักท้องถิ่น และช่วยกันอนุรักษ์วัฒนธรรมมิให้สูญหายไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาด้านการจัดการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารถิ่นลับแล ของครูผู้สอน รายวิชาสังคมศึกษา
2. เพื่อพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์บนฐานชุมชน เพื่อพัฒนาพลเมืองที่รับรู้ด้าน วัฒนธรรมอาหารถิ่นลับแล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์บนฐานชุมชน เพื่อพัฒนาพลเมืองที่รับรู้ด้าน วัฒนธรรมอาหารถิ่นลับแล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ได้ศึกษา ทฤษฎี และเอกสาร และงานวิจัยที่ เกี่ยวข้อง ได้แก่

- 1) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 กลุ่มการเรียนรู้สาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
- 2) แนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และการศึกษาบนฐานชุมชน
- 3) คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี
- 4) วัฒนธรรมอาหารถิ่นลัปลาด ประกอบด้วยเนื้อหา ดังนี้
  - 1) ความรู้พื้นฐานอาหารถิ่นลัปลาด
  - 2) ข้าวแคบ
  - 3) หมี่พัน หมี่คลุก
  - 4) ลอดช่องเค็ม
  - 5) เมี่ยงหวาน

2. ขอบเขตด้านประชากร

2.1 กลุ่มเป้าหมาย คือ ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษา ผู้มีประสบการณ์ทางด้านอาหารถิ่นลัปลาด และนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลอุดรดิตถ์ จำนวน 42 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างองค์ประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์สภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารถิ่นลัปลาดของครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม 2) แบบสัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับอาหารถิ่นลัปลาด 3) แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์บนฐานชุมชน เพื่อพัฒนาพลเมืองดีด้านวัฒนธรรมอาหารถิ่นลัปลาด

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้นัดหมาย วัน เวลา สำหรับการลงพื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยได้เดินทางไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองตามวัน เวลาที่ได้นัดหมาย ซึ่งผู้วิจัยสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น โดยใช้ประเด็นแนวทางการสัมภาษณ์เป็นคำถามจากกิจกรรมการจัดการเรียนรู้

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสังเคราะห์ข้อมูลเนื้อหาจากการรวบรวมข้อคิดเห็นแล้วบรรยายข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

4. ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาด้านการจัดการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมอาหารถิ่นลัปลาด ด้านหลักสูตร พบว่า หลักสูตรได้นำเอาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 มาเป็นมาตรฐานในการจัดการเรียนรู้ โดยการนำเอา มาตรฐาน ตัวชี้วัด เนื้อหา เวลาเรียน ที่ถูกกำหนดไว้ในหลักสูตรมาใช้ ซึ่งหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมได้แบ่งออกเป็น 5 สาระ ได้แก่ 1) ศาสนา ศิลธรรมและจริยธรรม 2) หน้าที่พลเมืองและการดำเนินชีวิต 3) เศรษฐศาสตร์ 4) ประวัติศาสตร์ 5) ภูมิศาสตร์ และได้ให้มีบูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ พร้อมทั้งยังให้สถานศึกษานำ

เรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเองมาบูรณาการในรายวิชาซึ่งเป็นไปตามความเหมาะสมของบริบทของสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็น ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ การดำรงชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรม ซึ่งสถานศึกษาแต่ละที่มีบริบทไม่เหมือนกัน ด้านเนื้อหา พบว่า เนื้อหาถูกกำหนดไว้ในหลักสูตรสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่สำหรับเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่น ต้องมีการสอดแทรกเนื้อหาให้สอดคล้องกับท้องถิ่นโดยศึกษาได้จากสื่อต่างๆ ด้านการจัดการเรียนรู้ พบว่า การจัดการเรียนรู้ของรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมได้ถูกต้องกำหนดเนื้อหาจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 โดยได้กำหนดหนดมาตรฐาน ตัวชี้วัดและเนื้อหา และต้องนำเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสาระท้องถิ่นมาบูรณาการกับตัวชี้วัด โดยครูผู้สอนต้องออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยต้องกำหนดวิธีการสอนที่ใช้ จุดประสงค์การเรียนรู้ หรือจุดมุ่งหมาย สิ่งที่ได้รับสื่อและเทคโนโลยี รวมทั้งการวัดประเมินผลซึ่งมีวิธีการที่หลากหลาย เช่น การเข้าร่วมประเพณีและวัฒนธรรม การปฏิบัติลงมือทำจริง เป็นต้น ด้านการวัดประเมินผล พบว่า ในปัจจุบันจะประเมินการตระหนักรู้ หรือความกระตือรือร้นนักเรียนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในรับผิดชอบของกิจกรรม โดย การสังเกตผู้เรียนกระทำกิจกรรม การประเมินผลจากภาระงานที่ได้รับมอบหมาย มีการทำแบบประเมินต่าง ๆ เช่น การประเมินความพึงพอใจในการทำกิจกรรมของนักเรียน เป็นต้นซึ่งปัจจุบัน มีการจัดการเรียนการสอนบูรณาการวัฒนธรรมท้องถิ่น มุ่งเน้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากผู้รู้สู่ผู้เรียน ทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเองและกล้านำเสนอ อีกทั้งยังนำความรู้ที่ได้รับนำไปใช้จริงในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ เช่น เรียนการทำหมี่พัน เมื่อนักเรียนหิวนักเรียนก็สามารถทำรับประทานได้ที่บ้าน ยังทำให้คนในครอบครัวได้รับประทานอีกด้วย ด้านสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ พบว่า การนำนักเรียนเข้าร่วมประเพณีและวัฒนธรรมที่ถูกจัดขึ้นในบริเวณชุมชน การได้ฝึกปฏิบัติจริงโดยมีบุคคลที่มีความรู้มาเป็นวิทยากร เช่น การทำอาหารลับแล ทั้งอาหารคาวและหวาน เป็นต้น ทั้งนี้ยังพบปัญหาด้านเวลา งบประมาณ และทรัพยากรที่ไม่เพียงพอ เช่น การนำนักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ควรขอความร่วมมือจากผู้ปกครอง ขอความร่วมมือจากผู้มีความรู้มาให้ความรู้ที่โรงเรียน

2. องค์ความรู้ที่ได้รับจากผู้มีประสบการณ์ทางด้านการทำอาหารลับแล คือ อาหารถิ่นลับแล เป็นอาหารที่นำวัตถุดิบมาจากท้องถิ่นโดยเฉพาะนำมาจากริมรั้ว หรือหาได้ตามฤดูกาลมาประกอบอาหาร อาหารถิ่นลับแลส่วนใหญ่จะเน้นง่าย รับประทานได้ตลอดวัน โดยแบ่งอาหารถิ่นลับแล แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) อาหารคาว ได้แก่ แกง ส้า ตำ ยำ ก๋วยเตี๋ยวไทย โดยส่วนใหญ่ชาวลับแลรับประทานเป็นอาหารหลัก ไม่ว่าจะเป็นช่วงเช้า กลางวัน เย็น โดยส่วนใหญ่จะรับประทานร่วมข้าวเหนียวเป็นหลัก และรองลงมาเป็นข้าวเจ้า โดยเน้นรสชาติ เค็ม เผ็ด เปรี้ยว ไม่เน้นหวาน และยังมีกรใส่ปลาร้าซึ่งการใส่ปลาร้ามิได้ใส่เป็นน้ำอย่างเดียว แต่ใส่เป็นตัว ๆ เลย 2) อาหารหวานเป็นอาหารที่รับประทานหลังอาหารคาว ซึ่งมีความหลากหลายส่วนใหญ่จะได้รับอิทธิพลมาจากวัฒนธรรม 2 วัฒนธรรม ได้แก่ วัฒนธรรมไทยกลางจะเป็นขนมหวานที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับขนมหวานในภาคกลาง เช่น ทองหยิบ ทองหยอด ฝอยทอง หม้อแกง ขนมใส่กะทิต่าง ๆ และวัฒนธรรมล้านนาจะเป็นอาหารหวานที่ปรับประยุกต์มาจากอาหารล้านนาทั่วไปโดยใช้บริบทของท้องถิ่น ขนมส่วนใหญ่จะเป็นขนมรับประทานได้ตามเทศกาล เช่น ขนมแหบ ขนมมสาว ฟักหวาน ข้าวควบ(ข้าวเกรียบ

ว่าว) 3) อาหารว่างเป็นอาหารกึ่งระหว่างอาหารคาวกับอาหารหวาน คนลัับแลบางคนรับประทานในมือเช้า กลางวัน เย็น เช่น ข้าวพุ้น หมี่พุ้น หมี่คลุก เป็นต้น และในปัจจุบันหากคิดถึงลัับแลต้องนึกถึงอาหารเหล่านี้คือ ได้แก่ หมี่พุ้น หมี่คลุก ข้าวแคบ ข้าวพุ้น ใส้เมี่ยง ลอดช่องเค็ม เป็นอาหารที่สามารถรับประทานได้ตลอดเวลา

3. ผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์บนฐานชุมชน เพื่อพัฒนาพลเมืองตื่นรู้ด้าน วัฒนธรรมอาหารถิ่นลัับแล โดยมีลักษณะของกิจกรรมการเรียนรู้ คือ การนำองค์ความรู้เกี่ยวกับอาหารถิ่นลัับ แลที่ได้รับจากผู้มีประสบการณ์ทางด้านอาหารถิ่นลัับแล และกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ นำมาปรับประยุกต์ใช้เข้าด้วยกันโดยสอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่นลัับแล ด้านอาหารถิ่นลัับแล ซึ่งกิจกรรมมี ลักษณะดังนี้ 1) ปฏิบัติเป็นกลุ่ม 2) ลงมือปฏิบัติจริง 3) ทำตามขั้นตอนต่าง ๆ เกี่ยวกับการทำอาหารถิ่นลัับแล โดยมีองค์ประกอบของกิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์บนฐานชุมชน เพื่อพัฒนาพลเมืองตื่นรู้ด้านอาหาร ถิ่นลัับ มีองค์ประกอบดังนี้

- 1) หลักการและเหตุผล
- 2) วัตถุประสงค์ของกิจกรรม
- 3) เนื้อหา ประกอบไปด้วย
  - 3.1) ความรู้พื้นฐานอาหารถิ่นลัับแล
  - 3.2) ข้าวแคบ
  - 3.3) หมี่พุ้น หมี่คลุก
  - 3.4) ลอดช่องเค็ม
  - 3.5) เมี่ยงหวาน
- 4) แนวทางการจัดกิจกรรม
- 5) แนวทางการวัดและประเมินผล

4. ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์บนฐานชุมชน เพื่อพัฒนาพลเมืองตื่นรู้ด้านวัฒนธรรม อาหารถิ่นลัับแล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น โรงเรียนอนุบาลอุตรดิตถ์ จังหวัดอุตรดิตถ์ ตาม คุณลักษณะพลเมืองตื่นรู้ด้านอาหารถิ่นลัับแล 3 ด้านดังนี้

4.1 คุณลักษณะพลเมืองตื่นรู้ด้านองค์ความรู้ พบว่า ความรู้ของนักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับอาหารลัับ แล เช่น ข้าวพุ้นผัก หมี่พุ้น เป็นต้น แล้วยังรู้เกี่ยววิถีการกินของคนลัับแลโดยศึกษาจากอินเทอร์เน็ตบ้าง ซึ่ง นักเรียนมีความรู้สึกว่าอาหารลัับแลเป็นอาหารที่มีเอกลักษณ์ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความแตกต่างจาก อาหารทั่วไป มีความสุขที่จะรับรู้เกี่ยวกับอาหารลัับแล

4.2 คุณลักษณะพลเมืองตื่นรู้ด้านการลงมือปฏิบัติ พบว่า นักเรียนนำองค์ความรู้ที่ได้รับข้างต้นมาใช้ ในการลงมือปฏิบัติจริงโดยเริ่มตั้งแต่การเตรียมวัตถุดิบ ลงทำจริงตามเมนูตามขั้นตอน ซึ่งบางขั้นตอนมียาก และง่ายสลับกันไป เช่น การทำหมี่คลุก การทำหมี่พุ้น การทำลอดช่องเค็ม เป็นต้น

4.3 คุณลักษณะพลเมืองตื่นรู้ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พบว่า นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับสิ่ง ต่างๆ ที่เป็นอาหารถิ่นลัับแล ทั้งขั้นตอนการเตรียมวัตถุดิบ และวิธีการทำ รสชาติของอาหาร การตัดแปลงวัตถุ

ดิบ ได้ลงมือทำ เมื่อทำแล้วนักเรียนเกิดความภาคภูมิใจ เกิดการช่วยกันอนุรักษ์วัฒนธรรมอาหารถิ่นลับแล และเห็นความสำคัญของอาหารถิ่นลับแลที่เป็นอาหารที่ต้องร่วมกันสืบสานและอนุรักษ์ไว้ ส่งเสริมประชาสัมพันธ์เพื่อให้ทุกคนทั่วไปได้รู้จักเกี่ยวกับวัฒนธรรมอาหารถิ่นลับแล

5. อภิปรายผล

1. สภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น จากครูสอนรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในเขตพื้นที่จังหวัดอุตรดิตถ์ ด้านหลักสูตร ด้านเนื้อหา ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการวัดการประเมินผล ด้านสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ ในสาขาที่พลเมือง และการดำเนินชีวิต ภาคเรียนที่ 1 ปี การศึกษา 2567 ทั้งด้านหลักสูตร ด้านเนื้อหา ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการวัดการประเมินผล ด้านสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ ในระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น จากการวิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ว่า การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนในยุคปัจจุบันเป็นการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งในสาระหน้าที่พลเมืองและการดำเนินชีวิต ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ได้กำหนดมาตรฐาน ตัวชี้วัด และเนื้อแกนกลาง ซึ่งเนื้อหาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการ วิจัยคือประเด็นเรื่องของวัฒนธรรม ซึ่งวัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญ เป็นสิ่งที่มนุษย์ได้สร้างไว้ มีเอกลักษณ์ และอัตลักษณ์เป็นลักษณะเด่นของแต่ละพื้นที่ ซึ่งการจัดการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมจะเป็นลักษณะการบูรณาการ กับสาระท้องถิ่น หรือเรื่องราวที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตของชุมชน ทั้งด้านการกิน การอยู่ การอาศัย สามารถจัดการ เรียนรู้ได้ในรูปแบบที่หลากหลาย โดยเริ่มต้นจากการบรรยาย อธิบายโดยมีสื่อต่างๆ แล้วลงมือปฏิบัติจริงทำ ให้นักเรียนเกิดประสบการณ์ที่แท้จริงที่ได้รับหลังจากเข้าร่วมกิจกรรม เกิดความรักท้องถิ่น เห็นคุณค่าและ ความสำคัญของวัฒนธรรมท้องถิ่น สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งสอดคล้องกับ เกคินี ครูณา สวัสดิ์ (2548) กล่าวว่า ปัญหาการจัดการเรียนการสอน พบว่า ครูส่วนใหญ่เห็นว่าไม่มีปัญหาในด้านบทบาท ครูและด้านเนื้อหาสำหรับด้านการจัดการเรียนรู้ ครูส่วนใหญ่เห็นว่ามีปัญหาเกี่ยวกับจำนวนชั่วโมงสอนไม่ เพียงพอกับการจัดกิจกรรมและสื่อการเรียนการสอนในการพัฒนาจริยธรรมไม่เพียงพอ และการขาด งบประมาณในการนำนักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ และครูส่วนใหญ่เห็นว่าไม่มีปัญหาด้านการเสริมแรงและ ด้านการวัดและประเมินผล และยังสอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (2542) มาตรา 22 ระบุ ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักที่ว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่า ผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็ม ศักยภาพ

2. องค์ความรู้ที่ได้ผู้มีประสบการณ์ทางด้านการทำอาหารถิ่นลับแล และการสืบค้นจากตำราและ เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของอำเภอลับแล เห็นได้ว่า อาหารถิ่นลับแลมีลักษณะอาหารที่น่า วัตถุประสงค์มาจากท้องถิ่นโดยเฉพาะนำมาจากกริมรั้ว หรือหาได้ตามฤดูกาล อาหารถิ่นลับแลส่วนใหญ่จะเน้น ทำ ง่าย รับประทานได้ตลอดวัน ยังสอดคล้องกับ รัตนยา ยะอนัน (2552) ได้ศึกษาเกี่ยวกับอาหารถิ่นของตำบล นานกกก อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่า สภาพทางภูมิศาสตร์ของชุมชนนานกกกที่เป็นพื้นที่การเกษตร

มีผลต่อวิถีชีวิต การรับประทานอาหารของคนในชุมชน โดยเน้นการใช้ผัก ที่ได้จากธรรมชาติเป็นส่วนผสมของอาหาร การปรุงอาหารเน้นความเรียบง่าย ให้ความสำคัญเรื่องรสชาติไม่ซับซ้อน องค์ความรู้ภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่น ได้แก่ตำรับอาหารท้องถิ่นของตำบลนานกกก ส่วนผสมอาหาร วิธีการทำอาหาร

3. การพัฒนาจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์บนฐานชุมชน เพื่อพัฒนาพลเมืองตื่นรู้ด้านวัฒนธรรมอาหารถิ่นลับแล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น โรงเรียนอนุบาลอุตรดิตถ์ จังหวัดอุตรดิตถ์ ผู้วิจัยนำกระบวนการจัดการกิจกรรมจากผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและปัญหาด้านการจัดการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นมากำหนดแนวทางในการพัฒนาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับทฤษฎีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ การศึกษาบนฐานชุมชน และวัฒนธรรมอาหารถิ่นลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ เพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ด้านวัฒนธรรมอาหารถิ่นลับแล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น โรงเรียนอนุบาลอุตรดิตถ์ จังหวัดอุตรดิตถ์ นำมาจัดทำแนวทางการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์บนฐานชุมชน เพื่อพัฒนาพลเมืองตื่นรู้ด้านวัฒนธรรมอาหารถิ่นลับแล โดยมีองค์ประกอบดังนี้ 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ของกิจกรรม 3) เนื้อหา 4) แนวทางการจัดกิจกรรม 5) แนวทางการวัดและประเมิน ในส่วนเนื้อหาของการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบ่งออกเป็น 5 กิจกรรมดังนี้ 1) ความรู้พื้นฐานอาหารถิ่นลับแล 2) ข้าวแคบ 3) หมี่พัน หมี่คลุก 4) ลอดช่องเค็ม 5) เมี่ยงหวาน สอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ของ Kolb (1984 : 251) ได้อธิบายว่า ผู้เรียนแต่ละคนจะได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อย่างเป็นระบบผ่านวงจรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และได้นำประสบการณ์จากอดีตและความรู้ที่ได้จากการกระทำแล้วมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดตัวเอง และสอดคล้องกับ ทัศนคติของ สิมสวัสดิ์ (2565 : บทคัดย่อ) ได้อธิบายไว้ว่า การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้เกิด การเรียนรู้จากการได้ปฏิบัติงานจากสถานการณ์จริงของชุมชน เช่น การไปศึกษาเรื่องประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม การทำมาหากิน ทัศนคติ การศึกษาองค์กรในชุมชนนอกเหนือไปจากการเรียนในโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจกระบวนการเรียนรู้ พัฒนาทักษะทางวิชาชีพ ทักษะทางสังคม และความรับผิดชอบต่อสังคมให้กับนักเรียน และยังเป็นส่งเสริมให้สถานศึกษามีอิสระในด้านวิชาการโดยมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืน บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ซึ่งเป็นกลยุทธ์การสอนที่เชื่อมโยงเนื้อหาสาระในบทเรียนให้ สัมพันธ์กับชุมชน ผ่านการบูรณาการสาระความรู้ในหลายศาสตร์กับประเด็นปัญหาในโลกที่เป็นจริง และเป็นเรื่องใกล้ตัว ในชุมชนและสิ่งแวดล้อมของผู้เรียน เน้นทักษะการคิด การแก้ปัญหา เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงจากการลงมือปฏิบัติจริง มีการประเมินผลตามสภาพจริงโดยการมีส่วนร่วมจากผู้ที่เกี่ยวข้อง

4. การจัดการกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์บนฐานชุมชน เพื่อพัฒนาพลเมืองตื่นรู้ด้านวัฒนธรรมอาหารถิ่นลับแล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น โรงเรียนอนุบาลอุตรดิตถ์ จังหวัดอุตรดิตถ์ ตามแนวทางการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์บนฐานชุมชน เพื่อพัฒนาพลเมืองตื่นรู้ด้านวัฒนธรรมอาหารถิ่นลับแล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ตามคุณลักษณะของพลเมืองตื่นรู้ ด้านอาหารถิ่นลับแล 3 ด้าน ดังนี้ 1) คุณลักษณะพลเมืองตื่นรู้ด้านองค์ความรู้ พบว่า นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับ

วัฒนธรรมอาหารถิ่นลับแลจากประสบการณ์เดิมทำให้มีความรู้เพิ่มพูนขึ้นเกี่ยวกับอาหารถิ่นลับแลที่อยู่ใกล้ตัวนักเรียน ได้แก่ หมี่พัน หมี่คลุก ลอดช่องเค็ม เมี่ยงหวาน ทั้งวัตถุดิบ อุปกรณ์ ขั้นตอนต่าง ๆ และวิธีการทำอาหารถิ่นลับแล 2) คุณลักษณะพลเมืองตื่นรู้ด้านการลงมือปฏิบัติ พบว่า นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติเกี่ยวกับอาหารถิ่นลับแล ได้แก่ หมี่พัน หมี่คลุก ลอดช่องเค็ม เมี่ยงหวาน โดยแบ่งปฏิบัติเป็นกลุ่ม ๆ ซึ่งนักเรียนช่วยกันทำ ช่วยกันกันปรุงรสชาติ ช่วยกันชิมรสชาติ ทำให้ผลการลงมือปฏิบัติได้สำเร็จ และได้นำมาแลกเปลี่ยนกันรับประทาน 3) คุณลักษณะพลเมืองตื่นรู้ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พบว่า นักเรียนเกิด การหวงแหน วัฒนธรรม การร่วมอนุรักษ์และสืบสาน การช่วยกันเผยแพร่และการนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับ ศรีจันทร์รัตน์ กันทะวัง (2558) ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนพบว่า 1) นักเรียนมีความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นหลังการใช้รูปแบบการเรียนการสอนสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบ 2) นักเรียนมีผลการปฏิบัติด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่ในระดับดีมาก 3) นักเรียนมีจิตสำนึกรักท้องถิ่นระดับมาก 4) นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นระดับมาก และจากการถอดบทเรียนที่ได้จากการใช้รูปแบบการเรียนการสอน พบว่า เป็นกิจกรรมที่หลากหลายและจัดประสบการณ์ภาคสนามให้แก่ผู้เรียน เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีความสุข สอดคล้องกับพื้นฐานหรือวิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชนส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความภาคภูมิใจและมีความผูกพันกับท้องถิ่น

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

- 1) ศึกษาสภาพการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่เป็นองค์ความรู้ของท้องถิ่น เพื่อให้ครูผู้สอนนำองค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น มาสอดแทรกในรายวิชาสังคมศึกษา
- 2) ปรับรูปแบบกิจกรรมการเรียนให้สอดคล้องกับผู้เรียนในแต่ละช่วงวัย มีความสอดคล้องกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นความรู้ของท้องถิ่นนั้นๆ นำมาบูรณาการกับเนื้อหาจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยการนำองค์ความรู้และ วิธีการจัดการเรียนเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการพัฒนาต่อไป
- 3) ควรนำไปเป็นแนวทางการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียน ในรายวิชาต่าง ๆ เพื่อพัฒนาพลเมืองตื่นรู้ด้านต่าง ๆ บนพื้นฐานของวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อให้ครูผู้สอนและผู้เรียนมีการพัฒนาศักยภาพด้านการเรียนรู้ร่วมกันในสังคมและชุมชนที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน
- 4) ควรปรับระยะเวลาในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสม จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มากขึ้น เพื่อที่จะให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้ที่ลงลึกในสาระวิชาหน้าที่พลเมือง และการดำเนินชีวิต ได้อย่างเต็มที่

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษาวิจัยทางวัฒนธรรมท้องถิ่นที่จำเป็นของผู้เรียนในยุคสมัยใหม่ในอนาคตอย่างไร

ต่อเนื่องและเป็นปัจจุบัน เพื่อที่จะสามารถส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนสอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมและอนุรักษ์ ความรู้ทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามบริบทของพื้นที่นั้น ๆ

2) ควรศึกษาและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ใหม่ ๆ ที่เข้ากับยุคสมัย เพื่อให้เกิดความหลากหลายในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน

3) ควรศึกษาและพัฒนานวัตกรรมของการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยการนำวัฒนธรรมท้องถิ่นด้านต่าง ๆ ที่สอนให้เข้าใจง่าย ๆ ที่สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่นนั้น ๆ เพื่อพัฒนาพลเมืองต้นรู้ให้มีความรู้รอบด้าน และนำไปปรับใช้ได้ในชีวิตประจำวัน

4) ควรมีการวางแผนหรือเตรียมเนื้อหาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้สื่อการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องมาช่วยสอนผู้เรียน เพื่อเป็นการดูแลการสอนและการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ได้อย่างทั่วถึง และช่วยในเรื่องของการบริหารเวลาในการจัดกิจกรรมให้ดีขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)*

พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กรทักษ์ เม่นวังแดง, และคณะ. (2547). ข้าวแคบ. สืบค้น 16 มกราคม 2567, จาก

<http://www.museumthailand.com/th/3976/storytelling/>

นภาพร แสงนิล. (2561). *กลยุทธ์การเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นพลโลกให้กับผู้เรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดน่าน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์บัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

รัตนา ยะอนัน. (2552). *กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่น ตำบลน่านกก อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์บัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.

ศรีจันทร์รัตน์ กันทะวัง. (2558). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวการสอนเชิงประสบการณ์ โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา. *วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ*, 8(1), 1-14.

สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นอำเภอลับแล. (2556). *ประวัติความเป็นมาของเมืองลับแล*. สืบค้น 16 มกราคม 2567, จาก <http://laplaedistrict.uttaraditlocal.go.th/>

สิมสวัสดิ์ ก. (2565). การจัดการเรียนรู้โดยชุมชนเป็นฐาน: กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ท่ามกลางสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา-19. *วารสารวิจัยศรีล้านช้าง*, 2(6), 47-55. <https://ojs.mbuslc.ac.th/index.php/srj/article/view/151>

โชตรัศม์ จันทร์สุคนธ์. (2551). วิชาสังคมศึกษา: ศาสตร์แห่งการบูรณาการ. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 9(1), 16-23.

- Ekman, J., & Amnå, E. (2012). Political participation and civic engagement: Towards a new typology. *Human Affairs*, 22(3), 283–300. <https://doi.org/10.2478/s13374-012-0024-1>
- Honey, P., & Mumford, A. (1992). *The manual of learning styles*. Maidenhead: Peter Hone.
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

การพัฒนาความสามารถในการอ่านสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน

The Development of Word Reading Abilities of Grade One Students by Using Learning PWIM and Gamification Technique

ณัฐพร เหมือนชู¹, น้าทิพย์ องอาจวานิชย์²

^{1,2}มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก, ประเทศไทย

Nattaporn Mueanchoo¹, Namthip Ongardwanich²

^{1,2}Naresuan University, Phitsanulok, Thailand

✉: nattaporn66@nu.ac.th

(Corresponding Email)

Received: 02 April 2025; Revised: 25 April 2025; Accepted: 29 April 2025

© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 (2) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังเรียน และ (3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนบ้านธารน้ำทิพย์ อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย จำนวน 4 คน ได้มาโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน 2) แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านสะกดคำ 3) แบบสัมภาษณ์ความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ และ Wilcoxon Signed Rank Test ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน มีภาพรวมความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.47) 2) ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านสะกดคำของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และ 3) นักเรียนมีความพึงพอใจในการเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน

คำสำคัญ: ความสามารถในการอ่านสะกดคำ; การจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน

Abstract

This research has the following objectives: 1) to develop a learning management plan using PWIM and gamification techniques to enhance the word reading abilities of Grade 1 students, 2) to compare the word reading abilities of Grade 1 students before and after studying, and 3) to study the satisfaction of Grade 1 students towards the use of PWIM and gamification techniques. The sample group in this research consisted of 40 Grade 1 students from Semester 2, Academic Year 2024, at Bantharnnamthip School, Thung Saliang District, Sukhothai Province. They were selected using a simple random sampling method, with the school as the sampling unit. The research instruments included: 1) A learning management plan using PWIM and gamification techniques, 2) A test to measure word reading abilities, and 3) A satisfaction interview form. Data were analyzed using mean, standard deviation, percentage, and the Wilcoxon Signed Rank Test. The research results indicate that: 1) The development of the learning management plan using PWIM and gamification techniques was considered highly appropriate by experts ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.47), 2) The comparison of students' word reading abilities after studying showed a significant improvement compared to before studying at a statistical significance level of 0.05, and 3) Students were satisfied with learning through the use of PWIM learning management combined with gamification techniques.

Keyword: word reading abilities; learning PWIM and gamification technique

1. บทนำ

ปัจจุบันโลกเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ อันเป็นยุคที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีแบบรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในสังคมทั่วโลกทุกด้าน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องจัดการศึกษาของผู้เรียนให้สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยทักษะด้านความรู้เป็นพื้นฐานที่ทุกคนควรต้องมี ประกอบด้วย การอ่านออกเขียนได้และคิดเลขเป็น จัดเป็นทักษะที่สามารถนำไปสื่อสาร เรียนรู้และต่อยอดในความรู้ด้านอื่นๆ ได้ ทั้งนี้ การอ่านจัดเป็นทักษะด้านความรู้พื้นฐานที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะการอ่านเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ต่าง ๆ เป็นรากฐานของการศึกษา ทำให้ผู้อ่านเป็นคนรอบรู้มีมุมมองและวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลสามารถปรับตัวและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ทักษะการอ่านถือเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่ทำให้นักเรียนเข้าใจสาร โดยเฉพาะทักษะการอ่านสะกดคำ ซึ่งเป็นทักษะการอ่านพื้นฐานในผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น ศิวกานท์ ปทุมสูตร (2564: 58-59) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านและการเขียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ไว้ว่า การวางรากฐานการอ่านออกเขียนได้ ชั้น ป.1 เป็นชั้นที่สำคัญที่สุด เพราะว่าถ้าชั้น ป.1 พลัด ปัญหาการอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ก็จะ เป็นปัญหาเรื้อรังติดตัวเด็กขึ้นไปทุกระดับชั้น

จากการจัดการเรียนการสอนนักเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการอ่านสะกดคำของผู้เรียนร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของครูผู้สอนภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษา พบว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่มีทักษะการอ่านสะกดคำต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด อันมีสาเหตุหลายประการ กล่าวคือ ประการแรกเกิดจากความสับสนเสียงพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์และตัวสะกด ประการที่สองผู้เรียนขาดความเข้าใจในหลักการอ่านสะกดคำ และประการสุดท้ายไม่สามารถจดจำรูปคำศัพท์หรือไม่

เข้าใจความหมายของคำที่อ่าน ส่งผลให้ไม่มีแนวทางในการอ่านสะกดคำออกมาเป็นคำและเป็นผลต่อเนื่องให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านต่ำลง และผลการประเมินความสามารถด้านการอ่านต่ำลงตามไปด้วย

จากการศึกษาวิเคราะห์ผลการประเมินความสามารถด้านการอ่านของผู้เรียน (Reading Test : RT) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จะเห็นได้ว่าผลคะแนนเฉลี่ยร้อยละการประเมินความสามารถด้านการอ่านของผู้เรียน (Reading Test : RT) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ด้านการอ่านออกเสียงโรงเรียนบ้านธารน้ำทิพย์ ปีการศึกษา 2564-2566 คิดเป็นร้อยละ 24.80, 89.33 และ 26.80 ตามลำดับ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2566) ผลปรากฏว่า ในปีการศึกษา 2564 และ 2566 คะแนนเฉลี่ยโรงเรียนบ้านธารน้ำทิพย์ ต่ำกว่าผลคะแนนเฉลี่ยระดับสังกัดย่อย ระดับสพฐ. และระดับประเทศ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของการอ่านสะกดคำ อันเป็นพื้นฐานการอ่านและส่งผลต่อผลการสอบในระดับที่สูงขึ้นต่อไป จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาความสามารถการอ่านสะกดคำของผู้เรียนในลำดับต่อไป

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยทำการศึกษาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นพัฒนาความสามารถการอ่านสะกดคำ ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM อันเป็นวิธีการเรียนรู้คำศัพท์และฝึกอ่านสะกดคำผ่านการคิดเชิงอุปนัยจากรูปภาพ ให้ผู้เรียนได้ฝึกซ้ำ ๆ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ดังที่ อิศเรศ พิพัฒน์มงคลพร และ วิไล พิพัฒน์มงคลพร (2558: 20-21) กล่าวว่า ช่วยให้นักเรียนจดจำและรู้ความหมายของคำศัพท์ได้มากขึ้น จากการที่นักเรียนได้ฟัง ได้อ่านออกเสียงสะกดคำซ้ำ ๆ หลายครั้ง ทั้งนี้ครูผู้สอนยังต้องหาเทคนิคในการแก้ปัญหาที่ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายในการฝึกอ่านสะกดคำ ไม่มีแรงจูงใจในการเรียน โดยต้องเป็นเทคนิคที่สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจเรียนมากขึ้น โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเทคนิคเกมมิฟิเคชัน ตามที่ ชนัตถ์ พูลเดชและธนิดา เลิศพรกุลรัตน์ (2559, หน้า 332) กล่าวถึงความหมายของเกมมิฟิเคชัน คือ การนำเอาหลักการพื้นฐานในการออกแบบกลไกการเล่นเกม เช่น แต้มสะสม(points) ระดับขั้น (levels) การได้รับรางวัล (rewards) กระดานผู้นำ (leaderboards) หรือจัด การแข่งขันระหว่างผู้เข้าร่วม(competition) เป็นต้น มาประยุกต์ใช้ในบริบทอื่นที่ไม่ใช่การเล่นเกม โดยจำลองสภาพแวดล้อมให้เหมือนการเล่นเกม

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจใช้การจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน มาพัฒนาความสามารถในการสะกดคำของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านธารน้ำทิพย์ อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย เพื่อให้ นักเรียนสามารถอ่านสะกดคำศัพท์ได้อย่างถูกต้อง และสามารถนำทักษะการอ่านสะกดคำพื้นฐานนี้ไปใช้ในการพัฒนาทักษะการอ่านของตนเองในระดับที่สูงขึ้นต่อไป ส่งผลให้เป็นผู้ที่สามารถพัฒนาตนเองได้อยู่เสมอ ตลอดจนเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและ

หลังการใช้การจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายทุ่งเสลี่ยม อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 9 โรงเรียน รวมทั้งสิ้นจำนวน 180 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านธารน้ำทิพย์ อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 4 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่ายโดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

3.2 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน

ตัวแปรตาม ได้แก่ 1) ความสามารถในการอ่านสะกดคำ 2) ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) แผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง การอ่านสะกดคำที่สะกดตรงตามมาตราตัวสะกด ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่1 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน จำนวน 5 แผน ได้แก่ มาตราตัวสะกดแม่กม มาตราตัวสะกดแม่กน มาตราตัวสะกดแม่กก แม่ตราตัวสะกดแม่กดและมาตราตัวสะกดแม่กบตามลำดับ รวมทั้งสิ้น 10 ชั่วโมง มีการพิจารณาองค์ประกอบความเหมาะสมของแผนโดยใช้แบบประเมินตามเกณฑ์การให้คะแนนของลิเคิร์ต (Likert) โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ผลปรากฏว่ามีผลรวมการพิจารณาความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.47)

2) แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านสะกดคำ มีลักษณะเป็นแบบทดสอบคำศัพท์อ่านสะกดคำ ผู้วิจัยได้ออกแบบแบบทดสอบ จำนวน 40 ข้อ มีการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา(IOC) คำดัชนี ความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ผลปรากฏว่า แบบทดสอบทั้ง 40 ข้อ มีค่า IOC ระหว่าง 0.60-1.00 จากนั้นมีการตรวจสอบหาคุณภาพรายข้อ โดยนำไปทดสอบกับกลุ่มทดลองใช้ เพื่อหาค่าความยากง่าย ในเกณฑ์ระหว่าง 0.20-0.80 และพิจารณาจากเกณฑ์ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป จากนั้นคัดเลือกข้อสอบจำนวน 20 ข้อ ที่ผ่านเกณฑ์ไปวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ โดยใช้สูตร KR-20 ของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson) ผลปรากฏว่า มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.83 แสดงว่ามีค่าความเชื่อมั่นสูง

3) แบบสัมภาษณ์ความพึงพอใจ มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์ความพึงพอใจรายบุคคล เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยประเมินทั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนการสอน, ด้านการจัดการเรียนรู้และด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ออกแบบแบบสัมภาษณ์ความพึงพอใจ จำนวน 9 ข้อ

และให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ผลปรากฏว่า มีค่า IOC เท่ากับ 0.82

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1)ชี้แจงให้นักเรียนทราบเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อการเก็บข้อมูลวิจัยครั้งนี้
- 2) นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านสะกดคำมาทดสอบก่อนเรียนกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 ข้อ เป็นรายบุคคล
- 3) ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน จำนวน 5 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 10 ชั่วโมง
- 4) เมื่อดำเนินการจัดการเรียนรู้ครบ ให้มีการทดสอบหลังเรียนด้วยแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านสะกดคำกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 ข้อ เป็นรายบุคคล
- 5) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการทำแบบทดสอบมาวิเคราะห์ผลการทดสอบแล้วนำมาเปรียบเทียบโดยใช้ค่าทางสถิติ เพื่อทดสอบสมมติฐาน
- 6) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเป็นรายบุคคล ตามแบบสัมภาษณ์ความพึงพอใจที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
- 7) นำข้อมูลคะแนนที่ได้จากการทดลองวิจัยไปวิเคราะห์และอภิปรายต่อไป

3.5 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

- 1) วิเคราะห์ข้อมูลโดยนำผลการพิจารณาองค์ประกอบความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM กับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน ของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
- 2) วิเคราะห์เปรียบเทียบผลคะแนนแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านสะกดคำก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้สถิติทดสอบ Wilcoxon Signed Rank Test ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ค่าร้อยละ
- 3) วิเคราะห์แบบสัมภาษณ์ความพึงพอใจ โดยใช้วิธีจำแนกประเภทข้อมูล (Typological Analysis) และการวิเคราะห์คำหลัก (Domain Analysis) แล้วสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction)

4. ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนและนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลรวมการพิจารณาความเหมาะสมในองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน

แผนการจัดการเรียนรู้	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 มาตรฐานตัวสะกดแม่กม	4.51	0.41	มากที่สุด
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 มาตรฐานตัวสะกดแม่กน	4.49	0.48	มาก
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 มาตรฐานตัวสะกดแม่กก	4.44	0.50	มาก
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 มาตรฐานตัวสะกดแม่กค	4.43	0.47	มาก
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 มาตรฐานตัวสะกดแม่กบ	4.48	0.50	มาก
ผลรวม	4.47	0.47	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการพิจารณาความเหมาะสมในองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน มีผลรวมการพิจารณาความเหมาะสมระดับมาก ($\bar{X} = 4.47, S.D. = 0.47$)

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการใช้การจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน

ตาราง 2 คะแนนผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการใช้การจัดการเรียนรู้

คนที่	คะแนนการทดสอบวัดความสามารถในการอ่านสะกดคำ		คะแนนที่เพิ่มขึ้น	ร้อยละของความก้าวหน้า
	ก่อนเรียน (20)	หลังเรียน (20)		
1	11	18	7	35
2	12	20	8	40
3	9	17	8	40
4	11	19	8	40
รวม	43	74	31	155
เฉลี่ย	10.750	18.500	7.75	38.75

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านสะกดคำจากคะแนนเฉลี่ยก่อนการจัดการเรียนรู้และหลังการจัดการเรียนรู้ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีคะแนนเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 7.75 โดยมีคะแนนที่เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละของความก้าวหน้า คิดเป็นร้อยละ 38.75

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1 ก่อนและหลังการใช้การจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน

การทดสอบ	n	M	S.D.	Wilcoxon	p	Effect size
ก่อนเรียน	4	10.750	1.258	10.000	0.044	1.000
หลังเรียน	4	18.500	1.291			

หมายเหตุ Normality test(Shapiro-Wilk): $W=0.630$, $p = 0.001$

จากตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการใช้การจัดการเรียนรู้ โดยใช้การวิเคราะห์ด้วย Wilcoxon Signed Rank Test ($W = 0.630$, $p = .001$) ทั้งนี้เพราะข้อมูลมีการแจกแจงไม่ปกติ พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีคะแนนหลังการจัดการเรียนรู้เท่ากับ 18.500 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.291 ซึ่งสูงกว่าคะแนนก่อนการจัดการเรียนรู้เท่ากับ 10.750 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.258 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p=0.044$, Effect Size = 0.746)

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการใช้การจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน

จากการวิเคราะห์ผลความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการใช้การจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหา ด้านกิจกรรมการเรียนรู้และด้านประโยชน์ที่ได้รับ ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ มีการตอบคำถามในการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในการเรียนรู้ เพราะทำให้นักเรียนอ่านสะกดคำได้มากขึ้น สามารถแยกลักษณะการออกเสียงแต่ละมาตราตัวสะกดที่ตรงมาตรา นักเรียนรู้สึกสนุกสนานกับการเรียนเพราะได้ตอบคำถาม ทายคำศัพท์จากภาพและเก็บคะแนนจากแต้มดาว และมีการสรุปคะแนนท้ายคาบเรียน นักเรียนมีแรงกระตุ้นในการเรียน อ่านออกเสียงแต่ละมาตราตัวสะกดได้ง่ายขึ้น

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยการพัฒนาความสามารถในการอ่านสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผล ดังนี้

5.1 การพิจารณาความเหมาะสมในองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน มีผลรวมพิจารณาความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 5 แผนอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 5 แผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยเนื้อหา ได้แก่ มาตราตัวสะกดแม่กม, มาตราตัวสะกดแม่กน, มาตราตัวสะกดแม่กก, มาตราตัวสะกดแม่กตและมาตราตัวสะกดแม่กบ ซึ่งแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบที่ครบถ้วน ได้แก่ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด สาระการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ภาระงาน สื่อ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ อีกทั้งยังมีการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน ซึ่งสามารถพัฒนาความสามารถในการอ่านสะกดคำที่ตรงมาตราตัวสะกดของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

ซึ่งบุญญฉัตร สังกัดกลาง (2565) การพัฒนาความสามารถในการเขียนสะกดคำของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้เทคนิคเกมมิฟิเคชัน ร่วมกับการใช้วรรณกรรมเป็นฐาน ผลการวิจัยพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชัน (Gamification) ร่วมกับการใช้วรรณกรรมเป็นฐาน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.14) และยังสอดคล้องกับและ ยังสอดคล้องกับสุขญา บุญอนันต์ (2566) ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านสะกดคำโดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ PWIM ร่วมกับบัตรคำศัพท์ พบว่ามีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ที่ทำให้นักเรียนได้ฝึกฝนการอ่านสะกดคำอย่างสม่ำเสมอ มีการใช้รูปภาพเป็นสิ่งของ วัตถุ หรือสถานการณ์ใกล้ตัวนักเรียนมาเป็นสื่อในการเรียนรู้เชื่อมโยงจากรูปภาพสู่การอ่านสะกดคำและการเรียนรู้คำศัพท์ เสริมสร้างการจดจำคำศัพท์ให้แก่ นักเรียนได้ สามารถพัฒนาความสามารถด้านการอ่านสะกดคำได้ดียิ่งขึ้น

กล่าวโดยสรุป ผลการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้มีภาพรวมผลการพิจารณาองค์ประกอบของแผนอยู่ในระดับมาก เนื่องจากมีเนื้อหาและองค์ประกอบของแผนที่ครบถ้วน อีกทั้งเป็นการจัดการเรียนรู้บูรณาการการเรียนรู้รูปแบบ PWIM กับเทคนิคเกมมิฟิเคชันไว้ด้วยกัน โดยสอดคล้องกับผลการวิจัยของ บุญญฉัตร สังกัดกลางและสุขญา บุญอนันต์

5.2 ความสามารถในการอ่านสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน หลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เป็นเพราะว่า นักเรียนได้รับการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านสะกดคำ จากการเรียนรู้คำศัพท์จากรูปภาพ กระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจคำศัพท์มากขึ้น ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิด เกิดกระบวนการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง อีกทั้งได้รับแรงกระตุ้นให้เกิดการกระทำและปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียนมากขึ้นจากเทคนิคเกมมิฟิเคชัน โดยผลการวิจัยดังกล่าวเป็นการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็กจำนวน 4 คน อันเป็นผลเฉพาะกลุ่ม อาจไม่สามารถสรุปภาพรวมทั้งหมดได้ อย่างไรก็ตามผลวิจัยมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของสุพัตรา ศรีธรรมมา (2562) การพัฒนาความสามารถการอ่านและการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับแผนผังความคิดพบว่า ผลการประเมินความสามารถการอ่านสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับแผนผังความคิดหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อีกทั้งยังสอดคล้องกับกนกพร จันทะกล (2564) การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านและการเขียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการอ่านและการเขียนจากภาพ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความสามารถด้านการอ่าน เรื่อง มาตราตัวสะกด แม่ก กด กบและมาตราตัวสะกดแม่กน ร้อยละ 71 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ ร้อยละ 70 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของเบญจพร พลไกร (2565) การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านสะกดคำภาษาไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ร่วมกับแนวคิดเกมมิฟิเคชัน (Gamification) สำหรับนักเรียนที่มีภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ (Learning loss) ในสถานการณ์การโควิด-19 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า 1) ความสามารถการอ่านสะกดคำ

ภาษาไทยของนักเรียนหลังการเรียนรู้ ($\bar{X} = 21.17, S.D. = 3.77$) สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 7.25, S.D. = 2.85$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ความสามารถการอ่านสะกดคำภาษาไทยของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กล่าวโดยสรุป ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านสะกดคำหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนได้รับการพัฒนาความสามารถโดยการเรียนรู้คำศัพท์จากรูปภาพ ผ่านการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM เกิดการสร้างองค์ความรู้ในการอ่านคำศัพท์ด้วยตนเอง อีกทั้งได้รับแรงกระตุ้นจากเทคนิคเกมมิฟิเคชันจนเกิดปฏิสัมพันธ์ที่มากขึ้นในชั้นเรียน แต่ด้วยกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก อันเป็นผลเฉพาะกลุ่มอาจไม่สามารถสรุปภาพรวมทั้งหมดได้ อย่างไรก็ตามผลวิจัยมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของกนกพร จันทะกลและเบญจพร พลไกร

5.3 ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่1 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน ผู้วิจัยได้จัดทำแบบสัมภาษณ์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านเนื้อหา ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ และ ด้านประโยชน์ที่ได้รับ พบว่า โดยภาพรวมนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ สังเกตได้จากการแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นคำถามของผู้วิจัย ดังนี้

“สนุกครับ สนุกที่ครูให้เล่นเกม ตอบคำถาม ทายคำศัพท์”

“ชอบที่ครูสรุปตอนสุดท้ายว่าใครได้ดาวเยอะกว่า”

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนมีความพึงพอใจในการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ที่เรียนรู้คำศัพท์จากรูปภาพ ช่วยกระตุ้นการเรียนรู้คำศัพท์ของผู้เรียน ทั้งนี้เพราะเป็นการกระตุ้นการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ผ่านการสังเกตรูปภาพ ระบุคำศัพท์จากภาพและจดจำคำศัพท์ เรียนรู้ผ่านการฝึกรับฟังเสียงและเห็นภาพไปพร้อมๆกัน อีกทั้งใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชันในการกระตุ้นความสนใจให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของสุพัตรา ศรีธรรมมา (2562) การพัฒนาความสามารถในการอ่านและการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับแผนผังความคิด ผลวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับแผนผังความคิดอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสิทธิธินันท์ บุญสวยขวัญ (2565) การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยและความสุขในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการใช้แนวคิดเกมมิฟิเคชันร่วมกับการให้ข้อมูลย้อนกลับ ผลการวิจัยพบว่า ความสุขในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเกมมิฟิเคชันร่วมกับการให้ข้อมูลย้อนกลับสูงกว่า ก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กล่าวโดยสรุป จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง โดยภาพรวมผู้เรียนมีความพึงพอใจในการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้เพราะเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านการสังเกตรูปภาพ ระบุคำศัพท์ และเกิด การจดจำ จากนั้นมีการฝึกฝนอ่านออกเสียงและเห็นภาพไปพร้อมๆ กัน และใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชัน มากระตุ้น ความสนใจในการเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุพัตรา ศรีธรรมมาและสิทธิธินันท์ บุญสวยขวัญ

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ครูผู้สอนต้องมีความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ มีการพิจารณาเลือกระดับความยากง่ายของ คำศัพท์และปริมาณคำศัพท์ให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน
2. การออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ควรคำนึงถึงการเลือกภาพให้ชัดเจนสอดคล้องกับ คำศัพท์ เหมาะสมกับการเรียนรู้ เพื่อให้สื่อสารกับผู้เรียนได้อย่างถูกต้องและเข้าใจ เกิดการเรียนรู้ได้อย่างเต็ม ประสิทธิภาพ เป็นไปตามจุดประสงค์ที่ครูผู้สอนต้องการให้เรียนรู้
3. การใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชัน ควรชี้แจงกติกาให้ผู้เรียนเข้าใจก่อนทำกิจกรรม เพื่อไม่ให้เกิด ความ สับสนของผู้เรียนระหว่างทำกิจกรรม อีกทั้งควรออกแบบกติกาให้คะแนนในรูปแบบเกมมิฟิเคชันกับผู้เรียนที่ ช่วยเหลือเพื่อน หรือออกแบบกิจกรรมกลุ่มสลับกับการทำกิจกรรมรายบุคคล เพื่อให้ผู้เรียนลดความมุงหวัง เอาชนะเพียงอย่างเดียว

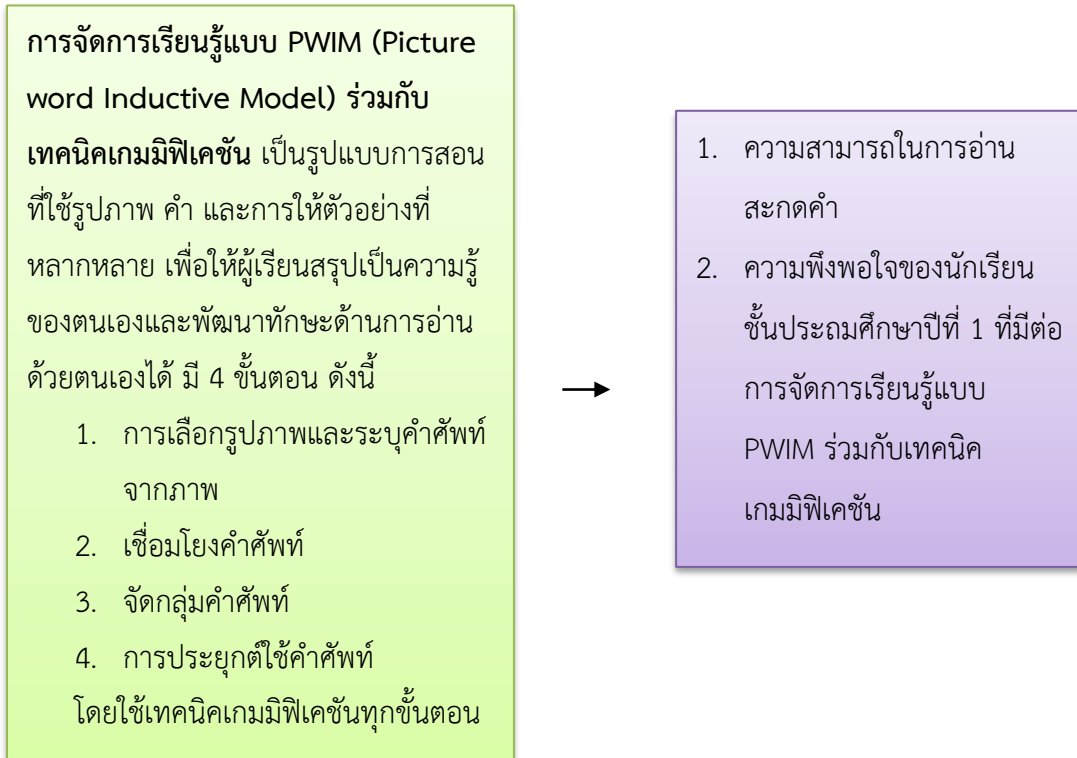
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเพื่อเปรียบเทียบผลการพัฒนาความสามารถในการอ่านสะกดคำของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยวิธีปกติกับเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน
2. ควรศึกษาเพื่อเปรียบเทียบผลการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน ใน ประเด็นอื่นๆ เช่น การเขียน, การฟัง เป็นต้น
3. ควรขยายผลการวิจัย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน สำหรับ รายวิชาและในระดับชั้นอื่น ๆ

7. องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการอ่านสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน เป็นการใชการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM อัน เป็นการเรียนรู้คำศัพท์ผ่านรูปภาพเหมาะสำหรับผู้เรียนชั้นประถมศึกษา ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้เดิม จากสิ่งที่ผู้เรียนรู้จักรอบตัวในรูปภาพกับความรู้ใหม่คือการอ่านสะกดคำคำศัพท์จากภาพ เป็นการสร้างองค์ ความรู้ด้วยตนเอง อีกทั้งสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ด้วยเทคนิคเกมมิฟิเคชัน สอดคล้องกับการศึกษาใน ศตวรรษที่ 21 ส่งผลให้นักเรียนมีความสามารถในการอ่านสะกดคำหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน เป็นแนวทาง

สำหรับครูผู้สอนและผู้สนใจทั่วไป เพื่อให้นำไปใช้พัฒนาความสามารถในการสะกดคำของผู้เรียนให้เกิดประสิทธิภาพ โดยสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

เอกสารอ้างอิง

- กนกพร จันทะกล. (2564). การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านและการเขียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการอ่านและการเขียนจากภาพ (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชนัตถ์ พูลเดช, และ ธนิตา เลิศพรกุลรัตน์. (2559). แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกมมิฟิเคชัน Learning management with the Gamification concept. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 18(3), 331–339.
- บุญญฉัตร สังกัดกลาง. (2565). การพัฒนาความสามารถในการเขียนสะกดคำของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้เทคนิคเกมมิฟิเคชันร่วมกับการใช้วรรณกรรมเป็นฐาน (การค้นคว้าอิสระปริญญา มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ศิวกานท์ ปทุมสูตร. (2564). เด็กอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ แก้ง่ายนิดเดียว (พิมพ์ครั้งที่ 17). สุพรรณบุรี: ศูนย์เรียนรู้ทุ่งสักอาศรม.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). รายงานผลการประเมินความสามารถด้านการอ่านของผู้เรียน (RT). สืบค้นจาก <http://180.180.244.45/NT/ExamWeb/AnnouncementExams/NTSAouncementExams.aspx>
- สิทธิพันธ์ บุญสวยขวัญ. (2565). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยและความสุขในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการใช้แนวคิดเกมมิฟิเคชันร่วมกับการให้ข้อมูลย้อนกลับ (การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สุชญา บุญอนันต์. (2566). การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ PWIM ร่วมกับบัตรคำศัพท์ (การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สุพัตรา ศรีธรรมมา. (2562). การพัฒนาความสามารถในการอ่านและการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับแผนผังความคิด (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อิศเรศ พิพัฒน์มงคลพร, และ วิไล พิพัฒน์มงคลพร. (2558). การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบพิคเจอร์เวิร์ด Picture Word Inductive Model. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 13(1), 17–22.

ความต้องการที่จำเป็นและแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 1

Needs Assessment and Development of Digital Leadership of School under the Office of Phitsanulok Primary Education Service Area 1

ศิลา ดาทอง¹, ธีรศักดิ์ อุปไมยอริชัย²

^{1,2}มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก, ประเทศไทย

Sila Dathong¹, Thirasak Uppamaiathichai²
^{1,2}Naresuan University, Phitsanulok, Thailand
✉: silad66@nu.ac.th
(Corresponding Email)

Received: 13 April 2025; Revised: 25 April 2025; Accepted: 02 May 2025
© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาความต้องการที่จำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา (2) เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 1 โดยผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาความต้องการที่จำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 1 จำนวน 86 คน โดยวิธีการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยการใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane และการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) ของผู้บริหารสถานศึกษาในแต่ละอำเภอ โดยใช้แบบสอบถาม ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน โดยมาจากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย คือ แบบสอบถามภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแบบสัมภาษณ์แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา วิเคราะห์หาค่าดัชนีความต้องการที่จำเป็นด้วยวิธี Priority Needs Index (PNI Modified) แบบปรับปรุง ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการรู้ดิจิทัล และด้านการสื่อสารดิจิทัล อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$) รองลงมาคือ ด้านการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.50$) แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารมีความต้องการที่จำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัล

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำดิจิทัล, ความต้องการที่จำเป็น, แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัล

Abstract

The purpose of this research was to: 1) study the needs assessment, and 2) identify guidelines for the development of digital leadership for school administrators under the Office of Phitsanulok Primary Education Service Area 1. The study was conducted in two phases. Phase 1 focused on studying the needs assessment for digital leadership development. The sample group consisted of 86 school administrators under the Office of Phitsanulok Primary Education Service Area 1, selected using Taro Yamane's formula and proportional stratified random sampling across districts. Data were collected using a questionnaire and analyzed using mean, standard deviation, and the Priority Needs Index (PNI Modified). Phase 2 involved conducting in-depth interviews with 3 experts, selected by purposive sampling. The research instrument was the interview form. The results of the research showed that the overall desired condition of digital leadership for school administrators was at the highest level ($\bar{x} = 4.53$). The highest mean score was for digital literacy and communication ($\bar{x} = 4.61$), followed by digital culture creation at a high level ($\bar{x} = 4.50$). These results indicated a significant need for the development of digital leadership among school administrators.

Keyword: digital leadership, necessary needs, guidelines for developing digital leadership

1. บทนำ

ในยุคปัจจุบัน สังคมและการศึกษามีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอนและการบริหารจัดการศึกษา ส่งผลให้โครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศมีความเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง การศึกษาไทยจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาและปรับปรุงให้สอดคล้องกับบริบทของโลกยุคใหม่ ทั้งในด้านการบริหารจัดการ การใช้สื่อและนวัตกรรมทางการศึกษา รวมถึงการพัฒนาศักยภาพบุคลากร เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้เท่าเทียมและทั่วถึงในทุกพื้นที่ การศึกษายุคใหม่ต้องมุ่งเน้นการพัฒนาทุนมนุษย์ ให้เป็นทรัพยากรที่มีความรู้ ทักษะ และสมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการทำงานในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในบริบทของเทคโนโลยีและสังคมที่มีความซับซ้อนยิ่งขึ้น ดังนั้นการศึกษาไทยจึงต้องมุ่งสร้าง คนดี คนเก่ง คนมีวินัย ที่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ เพื่อเป็นพลังขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศอย่างมั่นคงและยั่งยืน

การจัดการศึกษาในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้และทักษะที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคมสมัยใหม่ อาทิ ทักษะด้านเทคโนโลยี การทำงานเป็นทีม ทักษะชีวิต และทักษะอาชีพ ซึ่งเป็นภารกิจสำคัญของผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนและสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันในระดับนานาชาติ ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่จึงต้องเรียนรู้และปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีวิสัยทัศน์ก้าวไกล พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และบริหารองค์กรด้วยรูปแบบที่เน้นการมีส่วนร่วม สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา ทั้งนี้ ผู้บริหารควรมีคุณลักษณะเด่น มีวิสัยทัศน์และความสามารถในการนำพาองค์กรสู่ความสำเร็จอย่างสร้างสรรค์ พร้อมขับเคลื่อนสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และนวัตกรรมที่ตอบสนองต่อยุคดิจิทัลอย่างแท้จริง ดังนั้น ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีการปรับเปลี่ยน เพื่อให้สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพตามยุคตามสมัย (จิตติมา วรณศรี, 2564) สอดคล้องกับ Hallinger,P.(2012) ได้กล่าวไว้ว่า การจะมีภาวะผู้นำได้จะต้องเป็นผู้หมั่นศึกษาหาความรู้

เสมอ และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ผ่านมาจะช่วยให้สามารถสร้างองค์ความรู้ที่จำเป็นต่อการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

จัดการศึกษาของไทยในอดีตจนถึงปัจจุบัน ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารหน่วยงานการศึกษาอื่น ๆ เป็นบุคคลสำคัญต่อการบริหารหรือจัดการศึกษารวมถึงบริหารงานภายในสถานศึกษาให้ครอบคลุมการบริหารงานทั้ง 4 ฝ่าย ได้แก่ งานบริหารงานวิชาการ งานบริหารงบประมาณ งานบริหารงานบุคคล และงานบริหารงานทั่วไป ผู้บริหารควรให้การสนับสนุนและส่งเสริมให้ครูหรือบุคลากรทางการศึกษาขององค์กรตนเองได้มีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอและต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ นโยบาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์ และวิธีการตามที่ ก.ค.ศ. และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้กำหนด ปฐม ปริญญาญัต (2563) ได้กล่าวว่า ในการบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารจำเป็นที่จะต้องบทบาทในการเป็นผู้นำการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านของเทคโนโลยี ผู้บริหารสถานศึกษายังเป็นผู้กำหนดแนวทางในการบริหารจัดการงานต่างๆ ภายในโรงเรียน เป็นผู้แก้ปัญหาหรืออุปสรรคต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นจากการทำงาน ดังนั้น ผู้บริหารจึงเป็นส่วนสำคัญในการที่จะนำพาการดำเนินงานของสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จดังที่วางแผนไว้ สอดคล้องกับ สุวีรัตน์ โตเขียว (2563) กล่าวว่าไว้ว่าผู้บริหารจะต้องเป็นผู้คอยช่วยประสานงานในทั้งงานทุก ๆ ฝ่ายสามารถดำเนินไปได้ด้วยความเรียบร้อย และต้องระดมทรัพยากรที่มีอยู่จากภายในหรือภายนอก เพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดการศึกษาให้กับบุคลากรภายในสถานศึกษา และสามารถจัดสรรการใช้ทรัพยากรให้เกิดความคุ้มค่ามากที่สุด

ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะที่เป็นผู้นำของสถานศึกษาจำเป็นที่จะต้องมีความรู้และพัฒนาก้าวหน้าของตนเองอยู่เสมอ เพราะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาจะสามารถช่วยแก้ไขปัญหาดังที่ที่เกิดขึ้นภายในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ผู้บริหารมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาองค์กรให้ประสบความสำเร็จซึ่งการดำเนินงานต่าง ๆ ภายในสถานศึกษา จะสำเร็จหรือไม่สำเร็จนั้นขึ้นอยู่กับผู้บริหารสถานศึกษาว่าจะนำพาองค์กรก้าวหน้าไปไหนทิศทางใด และไม่ว่าจะเกิดอุปสรรคใดก็มั่นใจได้ว่าจะสามารถพาองค์กรก้าวข้ามอุปสรรคต่างๆ ไปได้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่สถานศึกษาต้องการ (ฉิรดา เวชญาลักษณ์, 2564) และสิ่งที่สำคัญที่ผู้บริหารจะต้องมี คือ ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 1 ซึ่งเป็นองค์กรทางการศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ทำหน้าที่สนับสนุน นิเทศ และติดตาม การจัดการศึกษาจากการประเมินผลและติดตาม นโยบายและพันธกิจ ด้านการพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 1 พบว่า ได้มีการกำหนดเป้าหมายให้ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำดิจิทัลโดยเน้นไปที่การส่งเสริม สนับสนุนการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาอย่างทั่วถึง เหมาะสม ตามศักยภาพและช่วงวัยของผู้เรียน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษารวมถึงการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลใหม่ๆ ภายในองค์กร มุ่งเน้นไปที่การใช้เทคโนโลยีให้มีประสิทธิภาพระหว่างบุคคลภายในองค์กรและเกิดความสำเร็จในการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (กลุ่มนโยบายและแผนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 1, 2567)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาตามลำดับที่กล่าวมา ผู้วิจัยได้มีความสนใจจะศึกษาความต้องการจำเป็นและแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 1 เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาใช้เป็นข้อมูลและแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการที่จำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 1
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 1

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัย แบ่งการดำเนินการออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 1 จำนวน 86 คน เครื่องมือในงานวิจัย คือ แบบสอบถาม ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแบบสัมภาษณ์แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 1 วิเคราะห์หาค่าดัชนีความต้องการที่จำเป็นด้วยวิธี Priority Needs Index (PNI_{Modified}) แบบปรับปรุง

ขั้นตอนที่ 2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง โดยกำหนดคุณสมบัติ ดังนี้ รองผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่มีตำแหน่งวิทยฐานะชำนาญการพิเศษหรือสูงกว่าจำนวน 2 คนศึกษานิเทศก์ ที่มีความรู้ความสามารถในการบริหาร มีตำแหน่งวิทยฐานะชำนาญการพิเศษหรือสูงกว่า จำนวน 1 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แนวทางการในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 1 มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure or Guided Interviews)

4. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 พบว่าผลการศึกษาความต้องการที่จำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 59.30 เป็นเพศหญิง 35 คน คิดเป็นร้อยละ 40.70 ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาโท จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 91.90 รองลงมามีวุฒิการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาเอกจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 8.20 สำหรับประสบการณ์ในการทำงานส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 10 ปี จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 44.30 รองลงมามีประสบการณ์ในการทำงานระหว่าง 5 – 10 ปี จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 31.30

ผลการวิเคราะห์ สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการที่จำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงสภาพปัจจุบันและสภาพอันพึงประสงค์ และดัชนีความต้องการที่จำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ในภาพรวม

ที่	รายการ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI Modified	อันดับ
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1	ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล	4.07	0.66	มาก	4.39	0.58	มาก	0.514	1
2	ด้านการสื่อสารดิจิทัล	4.19	0.64	มาก	4.61	0.54	มากที่สุด	0.094	2
3	ด้านการรู้ดิจิทัล	4.28	0.59	มาก	4.61	0.52	มากที่สุด	0.071	3
4	ด้านการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล	4.19	0.57	มาก	4.50	0.59	มาก	0.068	4
รวม		4.18	0.61	มาก	4.53	0.56	มากที่สุด	0.187	

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาพรวมของสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการรู้ดิจิทัลอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$) รองลงมาคือ ด้านการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัลและด้านการสื่อสารดิจิทัลอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$)

ภาพรวมของสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการรู้ดิจิทัล และด้านการสื่อสารดิจิทัล อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$) รองลงมาคือ ด้านการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.50$)

ในส่วนของการประเมินความต้องการที่จำเป็นพบว่ามีความต้องการที่จำเป็น (PNI Modified) ในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ในภาพรวมเท่ากับ 0.187 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล มีค่าดัชนีความต้องการที่จำเป็นสูงสุด (PNI Modified=0.514) และ ด้านการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัลมีค่าดัชนีความต้องการที่จำเป็นต่ำสุด (PNI Modified=0.068)

ผลการสัมภาษณ์แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

1. แนวทางในการพัฒนาด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล

การพัฒนาทักษะด้านการกำหนดวิสัยทัศน์เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นแนวทางในการกำหนดเป้าหมายเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม การกำหนดวิสัยทัศน์

ในหลายกรณียังขาดการมีส่วนร่วมจากครูและผู้เกี่ยวข้อง ทำให้การดำเนินงานไม่สามารถบรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้ได้อย่างเต็มศักยภาพ ดังนั้น จึงควรมีแนวทางในการพัฒนาดังต่อไปนี้

1.1 ฝึกอบรมและสัมมนา จัดกิจกรรมอบรมหรือสัมมนาที่เน้นการทำความเข้าใจเกี่ยวกับวิสัยทัศน์ดิจิทัลและประโยชน์ของเทคโนโลยีในการศึกษา เช่น การใช้เครื่องมือดิจิทัลเพื่อพัฒนาหลักสูตร การใช้สื่อการเรียนการสอนออนไลน์ การสื่อสารที่ชัดเจน ให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิสัยทัศน์ดิจิทัลให้ชัดเจนและเข้าใจง่าย เพื่อให้ครูและบุคลากรเข้าใจบทบาทของเทคโนโลยีในการเรียนการสอนรวมถึงการใช้เทคโนโลยีเข้ามาบริหารงาน

2.2 จัดให้มีการประชุมหรือเวิร์กช็อปที่เปิดโอกาสให้ทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็นและเสนอแนวทางในการใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา การฟังเสียงจากทุกฝ่าย ควรเปิดโอกาสให้ครู นักเรียน และบุคลากรอื่นๆ ได้พูดถึงความคาดหวังและข้อกังวลเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ เช่น อุปสรรคที่พบเจอ และวิธีการที่เห็นว่าสามารถใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาได้

2. แนวทางในการพัฒนาด้านการสื่อสารดิจิทัล

การพัฒนาในเรื่องการสื่อสารดิจิทัลเป็นสิ่งที่ยังเป็นอย่างไร้ในการทำงานในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงสถานศึกษาให้มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น ตอบโจทย์ผู้เรียนและครูในยุคดิจิทัลที่ต้องการการสื่อสารที่รวดเร็วชัดเจนและเข้าใจได้ง่าย ซึ่งในปัจจุบันสถานศึกษาก็ได้มีการนำเทคโนโลยีการสื่อสารหลายๆรูปแบบมาใช้ในการประสานงานขอความร่วมมือต่างๆแต่บางครั้งก็ยังไม่มีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนกันไปทำให้งานต่างๆบรรลุผลได้ล่าช้า จึงสรุปแนวทางการพัฒนาได้ดังนี้

2.1 เลือกใช้เครื่องมือที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาตนเอง

2.2 ครูควรมีการพัฒนาการเขียนที่สื่อความหมายให้เข้าใจ กระชับ ชัดเจน และตรงประเด็น

2.3 ครูควรมีการอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร

2.4 สร้างความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการสื่อสารระหว่าง ครู นักเรียนและผู้ปกครองจัดให้มีการอบรมพัฒนาทั้งในด้านการสื่อสาร การติดตามผลการเรียน และการใช้งานเครื่องมือดิจิทัลที่เหมาะสม

2.5 ใส่ใจเรื่องการใช้อารมณ์ทางภาษาใช้ อีโมจิหรือสัญลักษณ์ อย่างเหมาะสม เพื่อช่วยสื่ออารมณ์แต่ไม่ให้เกินงาม

3. แนวทางในการพัฒนาด้านความรู้ดิจิทัล

การพัฒนาทักษะด้านความรู้ดิจิทัลเป็นสิ่งจำเป็นในสถานศึกษา หากผู้บริหารขาดวิจาร์ณญาณในการเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม อาจส่งผลให้การประสานงานล่าช้า และไม่สามารถนำเครื่องมือดิจิทัลมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงสรุปแนวทางการพัฒนาได้ดังนี้

3.1 เสริมสร้างการมีปฏิสัมพันธ์ในโลกออนไลน์รู้จักมารยาทในการสนทนาและแสดงความคิดเห็นทางด้านออนไลน์ สื่อสารอย่างสร้างสรรค์ไม่ใช้คำพูดที่แสดงออกถึงความเกลียดชัง เข้าใจถึงสิ่งที่พิมพ์ว่ามีผลในระยะยาว

3.2 สร้างความตระหนักรู้ถึงความปลอดภัยในการใช้สื่อออนไลน์ดิจิทัล เลือกการแชร์ข้อมูลอย่าง

รอบคอบเข้าใจสิทธิของตนเองเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA / GDPR)

3.3 วิเคราะห์และประเมินสถานการณ์ของโรงเรียน เช่น ความพร้อมของทรัพยากร ทั้งในด้านการเงิน บุคลากร และอุปกรณ์ ความต้องการของนักเรียน, ความสามารถในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต และความเข้าใจของครูและนักเรียนเกี่ยวกับเทคโนโลยี เพื่อเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การรับฟังความคิดเห็นจากครู นักเรียน และผู้ปกครองเพื่อทำให้เกิดการเลือกใช้เทคโนโลยีที่ตอบโจทย์ทุกฝ่าย

4. แนวทางในการพัฒนาด้านการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล

การสร้างวัฒนธรรมดิจิทัลเป็นองค์ประกอบสำคัญในยุคที่เทคโนโลยีมีบทบาทในชีวิตประจำวันและการทำงาน วัฒนธรรมดิจิทัลที่ดีจะส่งเสริมให้บุคลากรในองค์กรสามารถใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ ปลอดภัย และมีจริยธรรม จึงสรุปแนวทางการพัฒนาได้ดังนี้

4.1 ส่งเสริมการทำงานร่วมกันผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลผ่านการทำงานร่วมกัน เช่น Google Workspace, Microsoft Teams สร้างพื้นที่ออนไลน์ให้สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเปิดกว้างและสร้างสรรค์ และมีการสนับสนุนวัฒนธรรมการแบ่งปันความรู้ภายในสถานศึกษา

4.2 ส่งเสริมความรู้และทักษะทางด้านดิจิทัล จัดอบรมหรือเวิร์กช็อปให้บุคลากรเข้าใจการใช้เทคโนโลยีส่งเสริมให้บุคลากรออกไปพัฒนาทักษะในการใช้เครื่องมือดิจิทัล เช่น ซอฟต์แวร์, แพลตฟอร์มออนไลน์จากหน่วยงานภายนอกสนับสนุนให้เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เช่น e-Learning, พอดแคสต์, YouTube

4.3 ปลูกฝังเรื่องความรับผิดชอบในการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัล สร้างจิตสำนึกในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม เคารพสิทธิของผู้อื่นบนโลกออนไลน์ เช่น การไม่กลั่นแกล้ง การไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น รวมถึงพูดถึงผู้อื่นในด้านที่เสียหายใช้ข้อมูลและสื่ออย่างถูกต้องตามกฎหมาย

5. อภิปรายผล

ผลการศึกษาความต้องการที่จำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 พบว่า

การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ภาพรวมของสภาพปัจจุบันภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล และด้านการสื่อสารดิจิทัล ภาพรวมของสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการรู้ดิจิทัล และด้านการสื่อสารดิจิทัล สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ มีด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเช่นกัน คือ ด้านการสื่อสารดิจิทัล ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการสื่อสารกันภายในสถานศึกษาเพื่อให้สามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถใช้ภาษาที่เข้าใจได้ง่าย สามารถจูงใจและแนะนำแนวทางต่างๆให้กับครูในโรงเรียนได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ ฝนทิพย์ หาญชนะ (2565) พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกมาถึงความเข้าใจการในการใช้เทคโนโลยีในการสร้างความเข้าใจระหว่างผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองและนักเรียน เพื่อให้การสื่อสารมี

ประสิทธิภาพสูงสุด มีความสามารถในการใช้การสื่อให้ผู้อื่นทำงานให้จนประสบผลสำเร็จบรรลุตามเป้าหมายของสถานศึกษาที่วางไว้ได้ ด้วยทักษะการสื่อสารทางดิจิทัลที่ชัดเจน เข้าใจง่าย ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหาร สถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อมรรัตน์ ดอนพิลา (2566) ได้ทำวิจัยเรื่อง ความต้องการจำเป็นและแนวทางพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร ได้ศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาว่ามีความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับมาก

การจัดลำดับความต้องการที่จำเป็นของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 พบว่าด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการที่จำเป็นสูงสุดคือด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล ($\bar{X}$ = 4.39, S.D. = 0.58) (PNI_{Modified} = 0.514) เป็นทักษะที่ต้องการได้รับการพัฒนาสูงสุด สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วรวรรณ อินทร์ชู และจิตติมา วรณศรี (2565) ได้ศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการกำหนดวิสัยทัศน์และส่งเสริมให้ครูและบุคลากรได้มีการทำงานร่วมกัน กำหนดนโยบายที่มุ่งเน้นการใช้อุปกรณ์ดิจิทัลและเทคโนโลยี เพื่อสร้างวัฒนธรรมในการทำงานในองค์กรโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มีการปฏิบัติงานอย่างมืออาชีพ มีทักษะทางเทคโนโลยีที่ค่อนข้างสูง และเป็นแบบอย่าง การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่ดีต่อบุคลากรอื่นๆ ในองค์กร

ด้านที่มีค่าความต้องการที่จำเป็นของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 1 พบว่า ด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการที่จำเป็นรองลงมา คือ ด้านการสื่อสารดิจิทัล ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาอาจจะขาดทักษะในการสื่อสาร การพูดเพื่อโน้มน้าวให้บุคลากรภายในสถานศึกษาเกิดแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงาน ด้วยทักษะการสื่อสารอย่างชัดเจน เข้าใจง่าย มีทัศนคติและบรรยากาศการสื่อสารที่ดี เป็นตัวอย่างที่ดีในการสื่อสารของสมาชิกในองค์กร ก่อให้เกิดประโยชน์ในการบริหารองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น มีการจัดประชุม เสวนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ของ ผู้บริหาร ครู และบุคลากร สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยะพงศ์ คงกระพันธ์ (2566) ที่ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหาร สถานศึกษากับการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์เขต 3 พบว่า ด้านการสื่อสารยุคดิจิทัล โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อัจฉรา เมฆนิล (2561) ได้ทำวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีส่งผลกระทบต่อการบริหารงาน วิชาการของสถานศึกษาในสหวิทยาเขต นนทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 พบว่า ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ และด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ผลการศึกษาแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

ผลการสัมภาษณ์แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลด้านการมีวิสัยทัศน์ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องฝึกอบรมและ

สัมมนา จัดกิจกรรมอบรมหรือสัมมนาที่เน้นการทำความเข้าใจเกี่ยวกับวิสัยทัศน์ดิจิทัลและประโยชน์ของเทคโนโลยีในการศึกษาให้กับบุคลากร สอดคล้องผลการวิจัยของ วรวรรณ อินทร์ชู และจิตติมา วรณศรี (2565) ได้ศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการกำหนดวิสัยทัศน์และส่งเสริมให้ครูและบุคลากรได้มีการทำงานร่วมกัน กำหนดนโยบายที่มุ่งเน้นการใช้อุปกรณ์ดิจิทัลและเทคโนโลยี

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลด้านการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาจะทำให้ครูพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนจนเกิดเป็นวัฒนธรรมในสถานศึกษาได้นั้น ต้องมีการวางแผนและดำเนินการอย่างมีระบบ เพื่อสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการพัฒนาและส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีหรือวิธีการใหม่ ๆ ในการเรียนการสอน นี่คือนโยบายที่จะช่วยให้การพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนกลายเป็นวัฒนธรรมในสถานศึกษาได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิรากร เจริญเชื้อ (2565) ได้ทำวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู กล่าวว่า ผู้บริหารต้องตระหนักถึงความสำคัญของเทคโนโลยีดิจิทัลต่อการจัดการศึกษา และบรรยากาศภายในสถานศึกษาที่เหมาะสมต่อการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา และการเรียนรู้ของผู้เรียน

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลด้านการรู้ดิจิทัลการพัฒนาวิจรรย์ญาณของผู้บริหารสถานศึกษาที่ยั่งยืนในการเลือกใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาสามารถทำได้โดยผ่านกระบวนการหลายขั้นตอน ดังนี้ การอบรมและพัฒนาองค์ความรู้ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีโอกาสเรียนรู้และอัปเดตข้อมูลเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับวิจัยของ คมสันต์ จันสอน (2565) ได้ทำวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 กล่าวว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการรู้ดิจิทัล ทั้งนี้อาจเกิดจากการที่ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัล โดยมีการศึกษาเรียนรู้เพิ่มเติมและพัฒนาเนื้อหาสาระทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศด้านเทคโนโลยีดิจิทัลได้

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลด้านการสื่อสารดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลภายในสถานศึกษาเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างครู ผู้ปกครอง และผู้เรียน เป็นสิ่งที่สำคัญในการสร้างความร่วมมือและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธิดารัตน์ ธิตาลา (2562) ได้ทำวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำแบบดิจิทัลของสถานศึกษามัธยมศึกษาในกลุ่มจังหวัดร้อยเอ็ด ที่ทำการศึกษเกี่ยวกับสื่อสารดิจิทัลไว้ว่า การสื่อสารดิจิทัลถือเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการที่จะช่วยให้สถานศึกษาประสบความสำเร็จและบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ต่างที่ได้ตั้งไว้ ตลอดจนสามารถนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการบริหารจัดการอำนวยความสะดวกในการสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล มีความต้องการที่จำเป็นสูงที่สุด ดังนั้นสำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ควรมีการจัดการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการกำหนดวิสัยทัศน์การวางแผนการใช้เทคโนโลยีและทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด การทำงานร่วมกันกับบุคลากรในสถานศึกษาในการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมาย เพื่อฝึกทักษะการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงานจริง และสามารถนำมาใช้ในสถานศึกษาได้

2. ผลการวิจัยพบว่าแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ผู้บริหารโรงเรียนต้องพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล ด้านการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล ด้านการรู้ดิจิทัล และด้านการสื่อสารดิจิทัลเพื่อนำไปขับเคลื่อนและพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำงานวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในบริบทที่ต่างจากงานวิจัยในครั้งนี้
2. ควรทำงานวิจัยภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาเชิงคุณภาพในการบริหารจัดการสถานศึกษาตามขนาดของสถานศึกษา
3. ควรทำงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

เอกสารอ้างอิง

คมสันท์ จันสอน. (2565). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. *วารสารคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*, 6(1), 227.

จิตติมา วรณศรี. (2564). *การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 3). พิษณุโลก: รัตน สุวรรณ.

ณิรดา เวชญาลักษณ์. (2564). *ภาวะผู้นำ แนวคิด ทฤษฎี เพื่อการประยุกต์ใช้ทางการศึกษา*. เชียงใหม่: วนิดา การพิมพ์.

ธิดารัตน์ ธิตาลา. (2562). *ภาวะผู้นำแบบดิจิทัลของสถานศึกษามัธยมศึกษาในกลุ่มจังหวัดร้อยเอ็ดแก่นสารสินธุ์* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษิต). มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ปฐม ปริญญณ์งูร. (2563). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทฤษฎีของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษานราธิวาส เขต 2* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษิต). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ฝนทิพย์ หาญชนะ, และ คีฤทธิ ศีลาฉาย. (2565). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู โรงเรียนสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(6), 117–133.

วรวรรณ อินทร์ชู, และ จิตติมา วรณศรี. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

- การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(6), 300–311.
- วิรากร เจริญเชื้อ. (2565). *ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยมหามกุฏ
ราชวิทยาลัย.
- สุรรัตน์ โตเขียว. (2563). *รูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 (วิทยานิพนธ์
ปริญญาดุขฎีบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- อมรรัตน์ ดอนพิลา. (2566). *ความต้องการจำเป็นและแนวทางพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูในศตวรรษที่ 21
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต)*.
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- Bawden, D. (2001). Information and digital literacies: A review of concept. *Journal of
Documentation*, 57(2), 218–259.
- DuBrin, A. J. (2009). *Leadership: Research findings, practice, and skills*. New York, NY:
Houghton Mifflin.
- Schermerhorn, J. R. (2002). *Management*. New York, NY: John Wiley & Sons, Inc.
- Sullivan, L. (2017). 8 skills every digital leader needs. *CMSWire*.
<https://www.cmswire.com/digital-workplace/8-skills-every-digital-leader-needs/>
- Thannimalai, R., & Raman, A. (2018). Principals' technology leadership and teachers' technology integration in the 21st century classroom. *International Journal of Civil Engineering and Technology*, 9(2), 177–187.
- Zhong, L. (2017). Indicators of digital leadership in the context of K–12 education. *Journal of Educational Technology Development and Exchange (JETDE)*, 10(1), 3.
- Zhu, P. (2017). Five key elements in digital leadership. *Future of CIO*.
<http://futureofcio.blogspot.com/2015/01/five-key-elements-in-digital-leadership.html>

Research on the Current Situation of Chinese Popular Vocal Music Major by Interview at Shenyang Conservatory of Music

Fei Yuhan¹, Nayos Sartjinpong²

^{1,2}Music Factory, Bangkok Thonburi University, Bangkok, Thailand

✉: fei114818@qq.com

(Corresponding Email)

Received: 14 April 2025; Revised: 30 April 2025; Accepted: 06 May 2025

© The Author(s) 2025

Abstract

This study aims to examine the current situation of the Chinese popular vocal music major at Shenyang Conservatory of Music through qualitative interviews with five expert instructors. Findings reveal pedagogical practices combining traditional Chinese techniques and contemporary pop styles, challenges related to resources and curriculum, and the growing role of technology in vocal training. This paper used qualitative methods, including interviews, conducted by interviewing three qualified key informants. The result found that, Vocal teaching methods for Chinese popular vocal music majors at Shenyang Conservatory of Music. Shenyang Conservatory of Music offers a unique blend of traditional Chinese techniques and contemporary popular music styles to prepare students for the Chinese vocal music industry. The core teaching methods include breath control, pitch accuracy, vocal range expansion, and diction, as well as incorporating traditional Chinese musical elements. The school also focuses on lyrical interpretation, phrasing, and emotional expression, using techniques like dynamic contrast and vocal coloring. The curriculum is genre-specific, tailoring vocal techniques and styles to suit different genres. Technology is also integrated into the training process, providing real-time feedback on performance and practical skills applicable to studio recording, live performances, and digital content creation. The school's approach is rooted in language, cultural understanding, and multilingualism, enhancing students' ability to connect with diverse audiences. Shenyang Conservatory utilizes technology to enhance vocal training, incorporating vocal analysis software, recording technology, and digital platforms. The school uses a dedicated studio equipped with tools like Pro Tools and Logic Pro to adapt students' singing styles.

Keywords: current situation, Chinese popular vocal, music major, Shenyang Conservatory of music

1. Introduction

Shenyang Conservatory of Music, established in 1948, is a leading music institution in China. It offers programs in music performance, composition, education, and musicology, with a distinguished faculty. The institution's alumni have made significant contributions to music. John Chaffee's "The Thorny Gates of Learning in Sung China: A Social History of Examinations" provides further insight. (Chaffee, 1995) The conservatory plays a crucial role

in promoting music culture through concerts, festivals, and competitions, fostering a deeper. Shenyang Music College faces challenges such as the shortage of qualified teachers, insufficient support for new teachers, unsupportive classroom management and the difficulty of establishing good relationships with students (Yiting, 2024). The development of music education programs is a structural challenge, as it requires resources and teaching materials that require budget and time to solve.

This requires targeted solutions to improve the quality of teaching and student outcomes, and promote a more effective and complete music education experience. So far, there has been no recent research survey on Shenyang Music College, which faces teaching challenges such as the shortage of qualified teachers, insufficient support for new teachers, classroom management problems and the importance of positive teacher-student relationships. Therefore, as popular vocal music majors face changing trends such as genre integration, simplicity and the influence of social media, it is necessary to explore the current situation of Chinese popular vocal music to make targeted improvements to improve the quality of teaching and student outcomes.

2. Literature Review

Historical of popular vocal music in China (1980-2022)

the evolution of popular vocal music in China from 1980 to 2022 has been influenced by cultural, social, and political changes. Cantonese music in Hong Kong began in the 1960s with traditional opera and western music, influenced by British and American exports. The Golden Age of television in the 1970s saw local bands mimicking British and American bands, leading to the rise of Cantonese music. Mandopop and Cantopop emerged in the 1980s, with Teresa Teng becoming a cultural icon. The second wave of "band fever" introduced various styles to the Hong Kong mainstream music world, including Rock, Metal, Pop-Rock, Folk, Neo-Romantic, Pop, and experimental styles like Cantorock. The 1990s saw a diversification in Chinese popular music, with new genres like rock emerging and the rise of pop idols and boy bands appealing to younger audiences. (Yaping, 2020)

Vocal Teaching

Vocal techniques refer to the methods and skills used by singers to produce and manipulate their voices effectively while singing. These techniques encompass aspects such as breath control, pitch accuracy, vocal range, tone quality, articulation, resonance, and expression. By mastering vocal techniques, singers can improve their overall vocal performance, enhance their vocal health, and convey emotions more convincingly through their singing.

Vibrato is the wavering of pitch around a central note, creating a rhythmic effect on a sustained tone. In Whitney Houston's rendition of "I Will Always Love You," she employs vibrato specifically on the words 'I' and 'You,' demonstrating how her voice trembles subtly while holding a note for an extended duration. This technique infuses warmth, Expression depth, and texture into her singing style (Song, 2024).

Vocal runs demonstrate a singer's technical prowess and artistic expression, enhancing the individuality and style of their vocal presentation. When performed with precision, runs can mesmerize audiences and elevate a vocal rendition to a heightened level of artistic achievement. The concept of "vocal run" originates from the notion of a continuous, rapid succession of musical notes that smoothly traverse a scale or melodic sequence. This vocal technique is distinguished by its nimbleness, speed, and seamless transitions between different

tones, amplifying the singer's vocal projection and Expression delivery. Proficient execution of vocal runs underscores the singer's musical competence and artistry. This term has gained widespread recognition across various music genres, especially in R&B, gospel, pop, and jazz, where vocal runs are commonly used to enhance melodies and convey feelings. Singers who excel in delivering intricate vocal runs are often commended for their expertise and flexibility in maneuvering through the intricacies of these embellishments (Xia, 2015).

The riff vocal method involves adding melodic embellishments through structured or impromptu creative improvisation by the singer. This technique showcases expressiveness, agility, and precision in navigating through intricate melodic variations within a song. (Zhang, 2018). Voice dynamics involve the manipulation of volume and intensity in a singer's performance, contributing depth, emotion, and expressiveness to the music. In music, various levels of loudness include fortissimo (ff), forte (f), mezzo-forte (mf), mezzo-piano (mp), piano (p), and pianissimo (pp). Singers can adjust their voice to sing loudly (fortissimo, forte) or softly (pianissimo, piano), as well as everything in between (mezzo-forte, mezzo-piano). A crescendo entails a gradual increase in volume, while a decrescendo involves a gradual decrease. These techniques can be applied to song sections or individual phrases, creating anticipation, tension, or resolution (Zhang, 2023).

3. Research Methodology

This paper will employ qualitative methods, including interviews. conducted by interviewing five qualified key informants, this descriptive analysis study focuses on the problems of teaching vocal singing, teaching methods, and the popularity and demand of Chinese popular vocal music major at Shenyang Conservatory of music.

3.1 key informants and Data Collection

3.1.1 key informants

This research will interview three Chinese pop music experts from Shenyang Conservatory of music. Criteria of key informant. The key informant must have over 5 years of teaching experience, be masters in popular vocal music, have extensive experience and deep qualifications, and currently teach popular vocal music courses in school.

3.1.2 Data Collection

- 1) Examine pertinent documents, particularly news regarding youth movements that are interested in popular vocal music performers.
- 2) Create an interview form for a crucial informant in the field of popular vocal music education.
- 3) Define the qualifications of an expert.
- 4) Schedule consultations with experts and formal and informal interviews.
- 5) Summarize the interview results, transcribe the interview, and present them to experts for review.
- 6) Write a research report

3.2 Analytical Method

The study analyzed the current situation of popular vocal music major at Shenyang Conservatory of Music

- 1) Descriptive analysis used for data collection through interviews and observations.

- 2) Descriptive analysis identified key themes and relationships.
- 3) Qualitative summarization highlighted common themes and unique insights.
- 4) Transcription of transcripts, familiarization with data, coding processes, theme/category development, and rigor measures are essential steps.
- 5) Coding process can be manual or use qualitative data analysis.
- 6) Measures like member checking, peer debriefing, triangulation, and reflexivity ensure rigor and trustworthiness.
- 7) Illustrative quotes support findings, emphasizing context.
- 8) Complex process requiring careful consideration of method, transcription type, data familiarization, and rigor measures.

4. Results

On the basis of theoretical analysis, this paper Purpose to explore the current situation of Chinese popular vocal music major by interview at Shenyang Conservatory of music. The study was conducted by interviewing five qualified key informants, and observations, conducted from November 2024 to March 2025, focusing on the problems of teaching vocal singing, teaching methods, popularity and demand of Chinese popular vocal music major at Shenyang Conservatory of Music. The descriptive analysis from interviews and observations is as follows.

4.1 The problems of teaching vocal singing at Shenyang Conservatory of Music.

Problem 1: The teaching vocal singing in conservatory of music

In a school, teaching vocal singing is done in an organized way that mixes theory with practice. The main things that are taught are breath control, vocal range, pronunciation, and expression. The Bel Canto method is used by teachers at Shenyang Conservatory of Music to teach students how to make a smooth, even tone with their voice across all ranges. They stress good stance and breath support while teaching this technique. It's not enough to just teach basic skills when you teach voice music. You also have to protect and promote traditional traditions. Peking Opera or folk singing are two traditional Chinese vocal styles that teachers may include in their lessons. Combining Western and traditional Chinese methods in this way is very important for getting kids ready for professional performance.

Currently, technology is widely integrated into in the classroom to help students learn better. Software like Spectrogram or VoceVista can be used by teachers to look at voice patterns and give students real-time feedback on their pitch, sound, and vibrato. In a school, teaching vocal singing means taking care of the artist as a whole, not just the voice. This means building mental toughness, emotional intelligence, and a deep knowledge of music history and theory. For instance, a professor at Shenyang Conservatory might help a student get ready for a show by helping them deal with performance nervousness, choose a varied material, and connect with the audience on a personal level.

Problem 2: The teaching vocal singing for Chinese popular music

Teaching vocal singing for Chinese popular music presents several challenges. First, balancing traditional Chinese musical elements with modern pop styles is a challenge. Instructors at Shenyang Conservatory of Music must understand both genres and bridge the gap between them. Second, Chinese popular music often features poetic and complex lyrics, which can be challenging for students to master. Teachers must ensure students sing with proper technique and convey the meaning and emotion of the lyrics clearly. Third, teaching students to adapt their vocal technique to diverse styles, such as ballads, hip-hop, and

electronic dance music, is another significant challenge. Teachers must also help students develop a unique artistic identity and stage presence, as originality and marketability are equally important as vocal skill. Fourth, modern Chinese popular music often relies heavily on technology, such as auto-tune and electronic effects. Teaching students to use technology effectively without losing their authenticity is a key challenge. For example, a teacher might help a student record a demo of a song like Li Ronghao's "Composer," ensuring that technology enhances rather than overshadows the student's natural vocal talent.

Problem 3: The adapt traditional vocal techniques to modern popular music styles

How do you adapt traditional vocal techniques to modern popular music styles? The adapting traditional vocal techniques to modern popular music involve reinterpreting classical methods to suit contemporary styles. Traditional techniques, such as those from Bel Canto, emphasize breath control, resonance, and smooth vocal transitions. These can be adapted to modern pop by incorporating more relaxed phrasing, dynamic variations, and stylistic nuances. Teachers might guide students in applying these principles to a pop ballad like A-Lin's "I Will Wait for You," using classical breath support to maintain vocal stability while adopting a more conversational tone to convey intimacy and emotion.

Traditional Chinese vocal techniques, such as those used in Peking Opera or folk singing, can be adapted to modern popular music by blending them with contemporary styles. This fusion creates a unique sound that honors cultural heritage while appealing to modern audiences. For example, a teacher might help a student incorporate the ornamental vibrato and nasal resonance of traditional Chinese singing into a modern pop song like G.E.M.'s "Light Years Away." This approach not only enriches the student's artistic expression but also contributes to the global appeal of Chinese popular music.

Modern popular music often prioritizes emotional expression and storytelling over technical perfection. Adapting traditional vocal techniques to this style involves teaching students to use their classical training as a foundation while exploring more intimate and conversational vocal delivery. Teachers might work with a student on a song like Eason Chan's "K歌之王" (King of Karaoke), guiding them to use their diaphragm control to sustain long phrases while adopting a more relaxed, expressive tone to connect with the audience. Different modern popular music genres require different adaptations of traditional techniques. For example, in pop-rock, traditional vocal techniques might be adjusted to accommodate a more powerful, gritty sound. Teachers might introduce students to specific techniques for other genres, such as the smooth, controlled delivery required for R&B or the rhythmic precision needed for hip-hop. In conclusion, adapting traditional vocal techniques to modern popular music involves reinterpreting classical methods, blending them with contemporary styles, and integrating technology to enhance performance without compromising vocal integrity.

Problem 4: The limitations impacting vocal teaching

Are their resource limitations impacting vocal teaching, and how do you manage them? At Shenyang Conservatory of Music faces several challenges in its vocal teaching. Resource limitations, such as inadequate practice rooms, outdated equipment, and limited access to performance spaces, can significantly impact students' progress. To address these issues, the conservatory could implement a booking system, invest in soundproofing and upgrading audio equipment, and collaborate with local theaters or cultural centers for additional performance opportunities. A shortage of specialized faculty members can limit the quality of vocal teaching, especially in niche areas like contemporary popular music or traditional Chinese vocal styles. To address this, Shenyang Conservatory could invite guest

lecturers or industry professionals to conduct workshops and masterclasses, offering faculty development programs and encouraging teachers to pursue further training in emerging styles.

Limited access to modern technology, such as recording studios, vocal analysis software, and online learning platforms, can also hinder the effectiveness of vocal teaching. To manage this, the conservatory could invest in affordable yet high-quality recording equipment and software, create a dedicated studio space for student use, and integrate online learning platforms like Coursera or Master Class into the curriculum.

Financial constraints can limit students' access to essential resources, such as private lessons, sheet music, and performance opportunities. To address this, Shenyang Conservatory could establish scholarship programs and fundraising initiatives to support talented but financially disadvantaged students. Partnering with alumni or local businesses to sponsor scholarships and offering free or subsidized access to sheet music libraries and practice materials can ensure all students have the tools they need to excel.

Lastly, an outdated or inflexible curriculum can exacerbate resource limitations by failing to address the evolving needs of students and the music industry. Revising the curriculum to include a broader range of vocal styles and techniques, such as pop, jazz, and musical theater, and reallocating resources to prioritize high-demand areas like technology integration and interdisciplinary collaboration can ensure students receive a comprehensive and relevant education.

Problem 5: The vocal training meets industry demands and student employability.

How can you guarantee that vocal training satisfies industry standards and improves students' employability? To guarantee that vocal training satisfies industry standards, the article highlights the significance of creating a curriculum that considers current trends and the abilities needed in the music industry. This can be accomplished at Shenyang Conservatory of Music by combining conventional classical instruction with classes on modern vocal methods, studio recording, and microphone usage. This method trains students for a variety of career possibilities, including incorporating pop, rock, and R&B styles into classical instruction. Modules on digital platforms, marketing, and music business can also aid students in understanding the business environment and honing their entrepreneurial abilities.

Meeting industry demands requires offering practical experience through internships, partnerships, and live performances. Shenyang Conservatory could collaborate with nearby theaters, media outlets, and music studios to provide internships and practical projects. In order to help with vocal production and gain knowledge of the technical facets of studio work, students may choose to intern in a recording studio. Frequent performance events, like recitals, concerts, and contests, give students the chance to show off their skills and develop professional networks. Organizing a yearly "Industry Night" when students perform for business leaders may result in partnerships or employment opportunities.

For pupils to be ready for the modern music industry, vocal training must use contemporary technologies. To teach students about vocal production and editing, Shenyang Conservatory should make investments in cutting-edge recording studios and software for vocal analysis. Using examples from well-known songs, a course on "Vocal Technology and Production" can go over subjects including mixing, vocal effects, and pitch correction. Students can develop a personal brand and reach a worldwide audience by learning how to use digital platforms like YouTube, TikTok, and Spotify for audience engagement and self-promotion. Students' employability can be greatly increased by establishing solid

relationships with business leaders and offering mentorship opportunities.

Renowned performers, producers, and executives could participate in frequent seminars, workshops, and networking events hosted by Shenyang Conservatory. Creating a mentorship program with business mentors can offer career counseling and individualized direction. Meeting industrial expectations requires promoting multidisciplinary collaboration and diverse skill development.

4.2 Vocal teaching methods for Chinese popular vocal music majors at Shenyang Conservatory of Music.

Core Teaching Methods

Training in Chinese popular vocal music focuses on essential techniques such as breath control, pitch accuracy, vocal range expansion, and clear diction. At Shenyang Conservatory, teachers employ exercises like lip trills and vocal sirens to enhance breath support and flexibility. Bel Canto techniques ensure healthy vocal habits, providing a strong foundation for various music styles. Incorporating elements of traditional Chinese music helps students develop a unique style that blends modern pop with cultural heritage, exemplified in performances like Jay Chou's "Blue and White Porcelain."

Emotional Expression and Storytelling

Conveying emotion and storytelling is vital in teaching Chinese popular music. Instructors guide students through songs like A-Lin's "I Will Wait for You," focusing on the narrative and emotional arc. Techniques such as dynamic contrast and vocal coloring are employed to create engaging performances. Genre-specific methods, including diaphragm use for sustained high notes and belt singing, prepare students for diverse musical contexts.

Integration of Technology

Technology plays a significant role in modern vocal training. Tools like vocal analysis software provide real-time feedback, helping students refine their skills. The conservatory features a recording lab with Pro Tools and Logic Pro, preparing students for studio environments. Digital platforms enhance learning experiences, allowing for collaboration and creativity through tools like Soundtrap and BandLab.

Language Influence on Vocal Training

Language, particularly Mandarin and regional dialects, is crucial in shaping diction and emotional expression. Mastering clear pronunciation and tonal accuracy is essential, particularly for songs with cultural significance. Exercises like singing scales with Mandarin syllables and practicing dialect-specific phonetics enhance students' vocal skills. Multilingualism is encouraged, allowing students to explore songs in various languages, which prepares them for a global music career.

Adapting to Individual Student Needs

Lessons are personalized based on each student's skill level and vocal range. A diagnostic assessment informs tailored training plans, selecting repertoire that matches individual capabilities. For example, songs like Li Ronghao's "Composer" may be chosen for lower ranges while higher ranges might include Wang Feng's "存在." This approach allows for gradual skill development, with personalized feedback to address specific challenges.

Aligning with Industry Trends

To ensure teaching methods align with current trends in the Chinese popular music industry, the curriculum is regularly updated. Collaboration with industry professionals through workshops and field trips enriches students' learning experiences. Incorporating digital music production tools and current hits into the syllabus keeps students familiar with prevalent styles and techniques. Continuous feedback from students helps refine teaching

methods to meet evolving industry demands.

Preparing for Industry Demands

Classes at the conservatory cover modern singing techniques and music business essentials, equipping students for careers in the Chinese popular music industry. Real-world experiences, such as concerts and internships, provide practical training. Students learn to use production tools like Auto-Tune and engage with live performance technologies, ensuring they are well-prepared for the competitive music landscape. Networking opportunities with industry professionals further enhance their career readiness.

The Shenyang Conservatory of Music employs a comprehensive approach to train students in Chinese popular vocal music, focusing on essential techniques such as breath control, pitch accuracy, and vocal range expansion. Key teaching methods include: Exercises like lip trills and Bel Canto methods ensure healthy vocal habits and flexibility, allowing students to blend traditional Chinese music with modern pop. Instructors emphasize storytelling through songs, guiding students to convey emotions effectively using techniques like dynamic contrast. Tools such as vocal analysis software and recording technology provide real-time feedback and prepare students for modern studio environments. Mastery of Mandarin and regional dialects is crucial for clear diction and emotional expression. Exercises enhance pronunciation and cultural understanding. Lessons are tailored to individual skill levels and vocal ranges, with specific repertoire chosen to match each student's abilities. The curriculum is regularly updated to reflect current trends in the music industry, incorporating contemporary techniques and tools. Practical experiences, such as performances and internships, equip students with the skills needed for success in the competitive music landscape.

5. Conclusion

Shenyang Conservatory of Music offers a unique blend of traditional Chinese techniques and contemporary popular music styles to prepare students for the Chinese vocal music industry. The core teaching methods include breath control, pitch accuracy, vocal range expansion, and diction, as well as incorporating traditional Chinese musical elements. The school also focuses on lyrical interpretation, phrasing, and emotional expression, using techniques like dynamic contrast and vocal coloring. The curriculum is genre-specific, tailoring vocal techniques and styles to suit different genres. Technology is also integrated into the training process, providing real-time feedback on performance and practical skills applicable to studio recording, live performances, and digital content creation. The school's approach is rooted in language, cultural understanding, and multilingualism, enhancing students' ability to connect with diverse audiences.

Shenyang Conservatory utilizes technology to enhance vocal training, incorporating vocal analysis software, recording technology, and digital platforms. The school uses a dedicated studio equipped with tools like Pro Tools and Logic Pro to adapt students' singing styles. The curriculum is regularly updated to reflect the latest trends and technologies in the Chinese popular music industry, incorporating practical projects and current hits. The school collaborates with industry professionals to stay informed about current trends and audience preferences. The curriculum includes courses on contemporary vocal techniques, digital music production, and music business, ensuring students are well-rounded and industry-ready. By incorporating student feedback and collaborating with industry professionals, Shenyang Conservatory prepares students for successful careers in the music industry.

6. Discussion

The integration of traditional Chinese vocal techniques with modern pedagogical methods at Shenyang Conservatory presents both opportunities and challenges. A significant issue lies in balancing technical perfection with emotional expression. While modern popular music often prioritizes storytelling, classical training emphasizes technical precision. Instructors must guide students to leverage their classical foundation while embracing a more conversational vocal style (Smith, 2020).

The conservatory's approach to combining Peking Opera techniques, such as yunbai recitative, with Western-style belting has yielded mixed results. For instance, tonal language constraints complicate SLS-based vocal production, particularly with Mandarin's lexical tones, which can induce laryngeal tension during high notes, contradicting SLS's neutral larynx principle. This issue is echoed in other tonal traditions, such as Arabic maqam (Hassan, 2001). Additionally, the emphasis on qínggǎn yǎnchàng (emotional singing) sometimes clashes with Western techniques focused on projection, necessitating adapted approaches to dynamic contrast (Wang, 2020).

The conservatory's "Cultural Bridge Repertoire" demonstrates effective integration through modern arrangements of folk songs like "Jasmine Flower," showcasing a framework for "technique stacking" (Li, 2021). This approach uniquely combines Kunqu diaphragm control, SLS vowel modifications for Mandarin, and microphone technique training.

Aligning the curriculum with industry demands is crucial. Research suggests incorporating courses on contemporary techniques, microphone usage, and studio recording to prepare students for the music industry's realities (Wang & Chen, 2021). Hands-on experiences through internships and live performances are essential for bridging academic training and professional practice.

The program also emphasizes a blend of traditional and contemporary methods, focusing on breath control, pitch accuracy, and lyrical interpretation. This holistic approach fosters technical proficiency and artistic sensitivity.

The use of technology in training, such as Spectrogram and Voce Vista for real-time feedback, enhances precision in skill refinement. Recording software like Pro Tools prepares students for the studio environment, which is vital for careers in popular music (Zhang, 2019). However, gaps in entrepreneurial training, cross-cultural collaboration, and vocal health sustainability have been identified. The lack of courses on content creation and touring vocal maintenance poses additional challenges (Zhou, 2021).

The curriculum's focus on genre-specific training enhances students' versatility and understanding of stylistic nuances. By incorporating traditional Chinese elements, the program provides a unique cultural foundation, enriching students' artistic expression (Li, 2022). This emphasis on multilingualism and cultural understanding is crucial for connecting with diverse audiences in the globalized music industry.

7. Suggestions

This research aims to explore the integration of traditional Chinese vocal techniques into contemporary popular music education. It aims to develop innovative pedagogical methods that preserve cultural heritage while meeting modern music styles. The study also explores the role of technology like Spectrogram and Voce Vista in facilitating this integration and enhancing students' technical and expressive capabilities. Key research questions include how traditional Chinese vocal techniques can be reinterpreted for modern styles, the role of technology in bridging the gap between traditional and modern vocal training, and how students perceive the integration of traditional techniques.

Recommendations for future research, the next research could focus on evaluating and improving the curriculum for vocal music majors at Shenyang Conservatory of Music to better align with industry demands. It could explore the effectiveness of current courses on contemporary vocal techniques, microphone usage, studio recording, and music business, as well as the role of internships, collaborations, and live performances in preparing students for professional careers. The study could also examine how feedback from industry professionals and students can be used to refine the curriculum.

References

- Amar, N. (2020). Contesting and appropriating Chineseness in Sinophone music. *China Perspectives*, 2020(2), 3–6.
- Chaffee, J. W. (1995). *The thorny gates of learning in Sung China: A social history of examinations*. State University of New York Press.
- Chen, Y. (2020). The development trend of Chinese vocal music in the new era. *Frontiers in Art Research*, 2(1), 81–86. <https://doi.org/10.25236/FAR.2020.020111>
- Hassan, A. Y. (2001). *Science and technology in Islam: The exact and natural sciences*. UNESCO Publishing.
- Li, X. (2021). Integrating traditional and modern vocal techniques in Chinese music education. *Asian Musicology*, 12(4), 78–92.
- Song, H. (2024). The techniques of bel canto singing and expression in vocal music. *Art Panorama*, 2024(1), 112–119.
- Wang, L., & Chen, H. (2021). Cross-cultural collaborations in Chinese popular music. *Global Music Journal*, 12(2), 50–65.
- Wang, Y. (2020). Traditional Chinese vocal techniques in modern music education. *Journal of Music and Culture*, 15(3), 45–60.
- Xia, J. (2015). The harmonious application of singing techniques and emotions. *Education*, 36(4), 45–52.
- Yiting, W. (2024). A study on the current state of music education in primary schools. *Primary Education Journal*, 1(2), 87–89.
- Zhang, L. (2019). The role of technology in vocal training: A case study of Spectrogram and VoceVista. *Music Education Technology*, 8(2), 112–125.
- Zhang, Q. (2023). On mastering expression and singing techniques in vocal performance. *Canhua*, 2023(2), 58–65.
- Zhou, M. (2021). Preparing music students for industry demands: The role of technology and practical training. *Journal of Music Education*, 18(2), 89–103.

The Current Situation of Speech Level Singing Method in the Popular Singing Major at Xinghai Conservatory of Music, Guangzhou City

Tao Liming¹, Nayos Sartjinpong²

^{1,2}Music Factory, Bangkok Thonburi University, Bangkok, Thailand

✉: 1347751999@qq.com

(Corresponding Email)

Received: 14 April 2025; Revised: 01 May 2025; Accepted: 06 May 2025

© The Author(s) 2025

Abstract

This paper aims to study the current situation of speech level singing method in the popular singing major Xinghai Conservatory of Music Guangzhou City, Guangdong. This paper creates research tool, and interviews data research to find the effectiveness of the manual. This research employed a qualitative method, to use in-depth interviews three key informants from Xinghai Conservatory of Music, and classroom observations, to gather the opinions and experiences of students and teachers on the SLS singing method. In-depth interviews provide more detailed insights, while classroom observations observe the teaching process and student learning performance. The result found that, through continuous laryngeal alignment and seamless vocal register changes, The Speech Level Singing (SLS) method teaches vocalists to replicate natural speech with their vocal cords. Conclusion, Teachers must adapt The Speech Level Singing (SLS) method exercises to individual needs, break bad habits, balance technique and artistry, and adapt to diverse genres. The Speech Level Singing (SLS) method is relevant for speech and singing processing applications, such as natural vocal production and vocal health monitoring. It can also be integrated into apps that track vocal strain or fatigue, helping singers maintain healthy habits during practice and performance.

Keywords: current situation, speech level, singing method, popular singing major, Xinghai Conservatory of Music

1. Introduction

Seth Riggs' Speech Level Singing (SLS) technique is a vocal training method that emphasizes ease and naturalness in singing. (Song, & Tai, 2023) It aims to produce a consistent sound across the vocal range without straining the vocal cords. SLS is particularly suited for contemporary music styles that utilize microphones, as it emphasizes vocal efficiency over sheer volume. Unlike traditional vocal methods, SLS prioritizes vocal health and ease, making it more suitable for amplified performances. (Song, & Tai, 2023).

The SIS approach can also be adapted to plays and stories, such as World Vision of India's street plays aimed at increasing enrollment of slum children in schools. (Kothari, & Takeda, 2000) Research directions for SIS include focusing on the effectiveness of SIS for developing communication, analyzing content analysis of songs/plays, exploring literacy

gains due to SLS in school or adult education settings, broadcasting the songs on television in educational and non-educational programming, and assessing cross-learning between urban and rural children in terms of awareness about each other's expressions of change. The popular singing major Xinghai Conservatory of Music Guangzhou City needs to be reviewed by research to clarify the problems or directions that arise.

Therefore, this paper, to explore the current situation of SLS singing method teaching, is developing a manual for singing teaching practice using modern resources to meet beginner to intermediate learners' needs.

2. Literature Review

The Speech Level Singing (SLS) method, developed by Seth Riggs, has garnered attention in vocal pedagogy for its unique approach to singing that emphasizes maintaining a natural vocal quality similar to speaking. A literature review of the SLS method reveals several key findings regarding its effectiveness and application in vocal training.

One significant study is a comparative analysis by Josef William McClellan, which examines the philosophies and practices of SLS in contrast to traditional vocal training methods. McClellan highlights that SLS aims to minimize vocal strain and promote a healthy singing technique that can be applied across various musical genres. His research includes interviews with singers who have experienced both SLS and classical training, providing insights into the subjective nature of vocal pedagogy and the merits of SLS in contemporary singing contexts (Katz, 2019).

Another recent study by Sevda Gürel and Alper Şakalar evaluates the impact of the SLS technique on vocal health, voice control, and sustainability in performance. Their findings suggest that SLS not only enhances vocal quality but also supports long-term vocal health by reducing strain on the vocal cords. The study emphasizes the technique's effectiveness in helping singers achieve a wide vocal range while maintaining a natural sound, which is particularly beneficial for those in demanding vocal genres such as pop and musical theater (Gürel, & Şakalar, 2025).

The SIS approach can also be adapted to plays and stories, such as World Vision of India's street plays aimed at increasing enrollment of slum children in schools. (Kothari, & Takeda, 2000) Research directions for SIS include focusing on the effectiveness of SIS for developing communication, analyzing content analysis of songs/plays, exploring literacy gains due to SLS in school or adult education settings, broadcasting the songs on television in educational and non-educational programming, and assessing cross-learning between urban and rural children in terms of awareness about each other's expressions of change. The popular singing major Xinghai Conservatory of Music Guangzhou City needs to be reviewed by research to clarify the problems or directions that arise.

In addition, the study by Song and Tai (2023) explores two vocalization methods: Speech Level Singing (SLS) and Complete Vocal Technique (CVT). SLS, developed by Seth Riggs, focuses on maintaining a consistent tone across different pitches, suitable for singers expanding their vocal range. CVT, created by Cathrine Sadolin, allows singers to explore various vocal styles and timbres. SLS is beneficial for singers who frequently perform and need to maintain unique vocal qualities while expanding their range. (McClellan, 2011) However, it may not be effective for classical opera singers requiring powerful projection without amplification. It's crucial to choose a vocal method that suits individual needs and performance contexts. Researchers need to explore whether teachers and learners have a correct understanding of SLS or have limitations in some aspects.

Feng & Damdindor (2024) explore the China's pop music scene is thriving, driven by

digital platforms, China's pop music scene is thriving, driven by digital platforms, global trends, and youth culture. Despite challenges like censorship and regulatory scrutiny, artists innovate. Xinghai Conservatory's pop music teaching faces outdated methodologies, faculty inexperience, and limited technology integration (McClellan, 2011) Quality education is hindered by a shortage of qualified instructors and traditional methods.

Popular singing in China.

Early History: The 1920s saw the rise of Shidaiqu (時代曲), or "music of the moment," which is where contemporary Chinese pop music got its start. This genre, which has its roots in Shanghai, is regarded as China's first contemporary popular music. Known as the "Father of Chinese Popular Music," Li Jinhui created this genre by fusing traditional Chinese components with Western musical forms, especially jazz. Recorded about 1927, his song "The Drizzle" (毛毛雨) is frequently regarded as one of the first Chinese pop songs. The music and cinema industries were closely linked, with many singers becoming famous actresses. However, political upheavals in the late 1940s altered the cultural environment, leading to the thriving shidaiqu genre. The Communist era in China led to difficulties in pop music, labeled "Yellow Music," and a decrease in popular music creation due to strict state regulations on artistic expression.

Opening p and economic reforms: The economic changes implemented by Deng Xiaoping in the late 1970s were a watershed. Pop music had a comeback as a result of the loosening of restrictions on other musical genres. Li Guyi's 1980 performance of *Homeland Love* (乡か) is frequently cited as the first pop song written in mainland China following the Cultural Revolution. Themes of societal transformation and humanism struck a chord with this song. (Lau, 2023).

Pop teaching in Xinghai Conservatory of Music

The Xinghai Conservatory of Music, located in Guangzhou City, Guangzhou Province, offers courses to both Chinese nationals and foreign students on its two campuses, covering 225,000 square meters. Established in 1932 by composer Ma Sicong, the school changed its name in 1985 to honor composer Xian Xinghai, who passed away in 1945. The conservatory offers courses in composition, conducting, musicology, voice and opera, piano, orchestral instruments, traditional Chinese instruments, and music theory. The school has established strong relationships with overseas institutions and individuals, with foreign musicians and scholars frequently invited to teach or offer lectures. The Conservatory also sends its faculty members and students to other countries for further studies, lectures, or performances.

Popular singing is a dynamic and multifaceted genre that encompasses a wide range of vocal styles and techniques. It is characterized by its accessibility and appeal to a broad audience, often featuring catchy melodies and relatable lyrics. Popular singing is not only about vocal performance but also involves emotional expression and cultural influence, making it a significant part of contemporary music. Below are key aspects of popular singing as discussed in the provided papers. (Lau, 2023).

3. Research Methodology

This paper creates research tool, and interviews data research to find the effectiveness of the manual. This research employed a qualitative method, to use in-depth interviews three key informants from Xinghai Conservatory of Music, and classroom observations, to gather

the opinions and experiences of students and teachers on the SLS singing method. In-depth interviews provide more detailed insights, while classroom observations observe the teaching process and student learning performance.

3.1 Key informant and Data Collection

3.1.1 Key informant

This research will interview three popular singing music experts from Xinghai Conservatory of Music, Criteria of key informant. The key informant must have over 5 years of teaching experience, The selected key informant are all masters in popular singing. With extensive experience and deep qualifications. And currently they are teaching popular singing courses in conservatory

3.1.2 Data Collection

- 1) Review relevant documents, especially news about youth movements that are interested in Chinese popular singers.
- 2) Create an interview form for singing teaching key informant.
- 3) Define expert qualifications.
- 4) Make appointments for formal interviews, and conduct interviews with experts.
- 5) Transcribe the interview, summarize the results of the interviews and present them to experts for examination.
- 6) Write a research report

3.2 Analytical Method

- 1) Descriptive analysis used for data collection through interviews and observations.
- 2) Thematic and discourse analysis used for systematic identification of recurring patterns.
- 3) Transcription of transcripts, familiarization with data, coding processes, theme/category development, and rigor measures are essential steps.

4. Results

Speech Level Singing (SLS) is a vocal technique that aims to achieve a balanced, efficient, and healthy vocal production. It emphasizes maintaining the same ease and effort in singing as in speaking, allowing singers to transition smoothly between vocal registers without strain or breaks. SLS focuses on developing the mix voice, which blends chest and head resonance, allowing singers to access their upper range with power and clarity without straining. SLS incorporates subtle adjustments to vowel shapes to help singers navigate their passaggio smoothly, preventing breaks or cracks in the voice.

Proper breath support is emphasized to maintain consistent airflow and control, especially in popular singing, where long phrases and dynamic shifts are common. Relaxation and freedom are encouraged, allowing singers to release tension in the throat, jaw, and tongue, allowing for greater vocal freedom and expressiveness.

Popular singing demands versatility, emotional expression, and technical precision. SLS addresses these needs by providing smooth transitions between registers, belting high notes with ease, developing vocal agility and flexibility, reducing tension and strain, maintaining consistency in live performances, and adaptability to different styles.

Examples of popular singers who use SLS techniques include Michael Jackson, Madonna, Arianna Grande, and Whitney Houston. SLS benefits include expanded vocal range,

reduced vocal fatigue, improved tone and resonance, and enhanced performance confidence. However, there are criticisms of SLS in popular singing, such as overemphasis on technique, a learning curve, and not being a one-size-fits-all approach.

4.1 Speech Level Singing (SLS) Teaching Methods and Techniques

SLS uses a lot of individualized coaching. From the interviews, there's an emphasis on personalized instruction. So, maybe They might at Xinghai do one-on-one sessions. They might use mirror exercises for self-awareness or tactile feedback. How do they handle different student needs? The text mentions challenges like overcoming vocal habits, so teachers might use specific techniques to address those. Also, group exercises for ensemble singing?

The instructor employed a student-centered approach, encouraging active participation and individualized feedback. For example, during the warm-up exercises, the instructor observed each student's technique and provided specific corrections, such as adjusting tongue tension or improving breath support. This personalized attention ensured that students understood how to apply SLS principles to their unique vocal challenges.

The use of modeling was particularly effective. The instructor demonstrated proper vocal techniques, such as achieving a balanced mix voice and belting without strain, and then guided students to replicate these techniques. The instructor also used metaphors, such as comparing vocal production to "speaking on pitch," to help students grasp abstract concepts like vowel modification and vocal cord closure.

Group activities, such as harmonizing exercises and peer feedback sessions, fostered collaboration and allowed students to learn from one another. However, some students struggled to apply SLS techniques to their singing immediately, indicating a need for more repetitive practice and reinforcement.

The balance between personalized and group instruction revealed:

Tactile Feedback:

Example: A student pushing breath was guided to place hands on their ribs while hissing; they immediately noticed uneven expansion and corrected it. Missed Opportunity: No kinesthetic tools (e.g., resistance bands) were used to teach *appoggio* (leaning into breath support).

Peer Learning: Positive: In a harmonizing workshop, students sang "*Yue Liang Dai Biao Wo De Xin*" in thirds. Those with stronger mix voices modeled for peers. Issue: One student mimicked another's *over-darkened* tone, leading to muffled diction. Real-time spectrogram feedback could have prevented this.

Instructors employed personalized, student-centric approaches:

- 1) Mirror Exercises: Students monitored jaw/tongue tension while singing.
- 2) Tactile Feedback: Teachers gently pressed students' abdomens to reinforce breath support.
- 3) Group Workshops: Peer-led sessions for harmonizing SLS techniques in ensemble singing (e.g., layering mix voices in choruses).

Example: A student struggling with chest-to-head transitions was guided through lip trills on ascending scales, resulting in smoother register shifts.

Critique: While individual coaching was effective, group classes occasionally lacked structured feedback. Some students imitated peers' mistakes (e.g., over-relaxing the larynx), leading to breathy tones. More targeted corrections in group settings would mitigate this.

4.1.1 Teaching Technology

The mention digital tools for vocal analysis, recording software, maybe apps like spectrograms. Does Xinghai use these technologies? Online platforms for lessons or feedback? Maybe they use DAWs or pitch correction tools. I should note if they incorporate such technologies in their teaching. Technology played a significant role in enhancing the learning experience. The instructor used a digital audio workstation (DAW) to record students' performances and provide visual feedback on pitch accuracy and resonance. This allowed students to identify areas for improvement and track their progress over time. Additionally, the instructor utilized a vocal analysis app to monitor students' vocal health, such as detecting signs of strain or fatigue during belting exercises. Online resources, such as video tutorials and interactive exercises, were recommended for students to practice SLS techniques outside of class. This integration of technology not only made the training more accessible but also aligned with global trends in vocal pedagogy, where digital tools are increasingly used to supplement traditional teaching methods.

While basic tools were used, advanced integration was lacking:

Vocal Analysis:

Example: SingScope caught a student's *vocal fry* on low notes in "*Cheng Du*"—corrected by humming ascending 5ths. No real-time *formant tracking* to show vowel tuning in belting (e.g., adjusting "a" to avoid "*shouting*" resonance).

AI Tools: Suggestion: Apps like *VocalizeU* could provide instant feedback on pitch drift in *rubato* phrases (e.g., Zhou Shen's "*Da Yu*").

Technology integration was moderate:

- 1) Vocal Analysis Apps: Students used *SingScope* to visualize pitch accuracy and resonance.
- 2) Recording Software: GarageBand sessions allowed self-review of phrasing and dynamics.
- 3) Online Resources: Pre-recorded SLS warm-ups (e.g., sirens, lip trills) were shared via WeChat for home practice.

Critique: Advanced tools like spectrograms or AI-driven feedback (e.g., *VocalizeU*) were absent. Overreliance on prerecorded materials also limited real-time troubleshooting. A blended model (e.g., live Zoom coaching) could enhance accessibility for remote learners

4.2 SLS differ from traditional vocal techniques like Bel Canto

Wang peng and SLS are singing methods that work on controlling breath, sound, and vibration, in that order. SLS works better with modern styles like pop, rock, and musical theater because it can handle more styles and doesn't need singing breaks. Bel Canto is a traditional singing method that focuses on tone beauty, accuracy, and speed. It makes a sound that is full and powerful, with a wide dynamic range and perfect legato. To learn breath control, word clarity, and vocal ornamentation, you need to train hard at both methods.

Fan HongRui stresses that singing should sound normal and like speech, which makes sure that the chest voice and the head voice sound like they belong together. Because SLS is useful and flexible, it can be used with modern music types like pop, R&B, and C-pop. Bel Canto is a traditional singing style that comes from opera and focuses on controlling your breath, making vowels sound pure, and adding melody to your voice. SLS is useful and easy to learn, and it's good for beginners. It also often includes spoken tasks to help musicians connect their speaking and singing sounds. Long vocalizes, scales, and arpeggios are used in Bel Canto training to improve breath control, sound, and speed. SLS, on the other hand, is very flexible and can be used by singers of all styles and levels of skill.

Table 1 Summary of Key Differences (Speech Level Singing & Bel Canto)

Aspect	SLS	Bel Canto
Focus	Relaxation, production	speech-like Resonance, projection, and tone purity
Primary Genres	Pop, rock, R&B, musical theater	Opera, art song, classical
Vocal Registers	Emphasis on mix voice	Emphasis on head voice and chest resonance
Breath Support	Balanced breath support	Arpeggio breathing technique
Training Exercises	Lip trills, sirens, scales	Long vocalizes, scales, arpeggios
Cultural Context	Modern, adaptable	Classical, traditional

Summary, The Speech Level Singing (SLS) method is a vocal technique that focuses on achieving a balanced, efficient, and healthy vocal production. It helps singers' transition smoothly between vocal registers, develop the mix voice, and maintain proper breath support. SLS is particularly valuable in popular singing, as it allows singers to navigate the genre's diverse demands while maintaining vocal health and consistency. Examples of popular singers who use SLS techniques include Michael Jackson, Madonna, Arianna Grande, and Whitney Houston. SLS benefits include expanded vocal range, reduced vocal fatigue, improved tone and resonance, and enhanced performance confidence. However, critics argue that SLS can be overly rigid or formulaic, potentially limiting stylistic individuality. Despite these criticisms, SLS remains a go-to method for popular singers seeking to improve vocal health, stamina, and technical proficiency.

Speech Level Singing (SLS) is a popular technique in popular singing, focusing on natural, speech-like vocal production. It is particularly effective for popular music, which demands emotional expression, dynamic range, and stylistic adaptability. SLS is a foundational technique for contemporary singers, offering tools to eliminate strain, smooth register transitions, and develop a powerful mix voice. However, it has faced criticism for overemphasizing technical perfection and not fitting every singer's style or artistic goals. Despite these challenges, SLS remains a cornerstone of modern vocal training and continues to shape contemporary vocal pedagogy. Teachers must adapt SLS exercises to individual needs, break bad habits, balance technique and artistry, and adapt to diverse genres. Students should focus on patience, consistent practice, and working closely with a qualified instructor.

The Speech Level Singing (SLS) method is a dynamic and evolving genre that emphasizes adaptability, tone, emotion, and the use of mixed voice and belting. It is designed to develop the entire vocal instrument, focusing on breath control, vocal resonance, and articulation. Integrated teaching methods like SLS prioritize vocal health and preventing vocal strain, allowing singers to perform consistently without damaging their voices. The growth of SLS has been significantly influenced by digital platforms and global trends. Digital platforms have increased accessibility to vocal training, breaking down geographical barriers and allowing vocal coaches and students to connect from anywhere in the world. SLS is relevant for speech and singing processing applications, such as natural vocal production and vocal health monitoring.

Zhang Tong's SLS method is a transformative approach that aims to transform inefficient or strained vocal habits into healthy, balanced singing techniques. It involves eliminating vocal breaks, reducing tension, and expanding range through vowel modification and mix voice development. This not only enhances technical proficiency but also boosts confidence and artistic freedom, allowing popular singers to perform with greater versatility and emotional expression. The psychological, social, and cognitive effects of SLS on popular

vocal students include increased confidence, reduced anxiety, enhanced emotional expression, improved collaboration, stronger stage presence, critical thinking and problem-solving, and improved muscle memory and coordination. SLS can be applied to different styles, such as belting, legit singing, and contemporary pop/rock, and can help tailor a vocal coach's technique to audition requirements and refine stylistic choices.

Speech Level Singing (SLS) is a comprehensive vocal training method that focuses on vocal health, stylistic advice, and technology use. It is crucial for sustainable singing, ensuring laryngeal stability and minimizing tension. SLS provides a technical foundation for exploring diverse styles, including analysis of genre-specific techniques like belting and mixing. It also teaches personal expression, allowing students to use stylistic choices to convey emotion and connect with audiences. Technology is used in SLS to enhance learning by reinforcing principles and making training more accessible and engaging. This holistic approach ensures students develop the technical skills, artistic expression, and industry readiness needed to thrive as pop singers.

5. Conclusion

On the basis of theoretical analysis, The Speech Level Singing (SLS) method, developed by Seth Riggs, is a vocal technique that emphasizes achieving balanced, efficient, and healthy vocal production, particularly in popular singing. SLS helps singers navigate genre demands while maintaining vocal health and consistency.

SLS remains integral to contemporary vocal pedagogy. To maximize its effectiveness, teachers must adapt exercises to individual needs, address bad habits, and balance technique with artistry across diverse genres. SLS is relevant in speech and singing contexts, supporting natural vocal production and facilitating vocal health monitoring. It can be integrated into apps that track vocal strain, helping singers maintain healthy habits during practice and performance. A comprehensive curriculum should incorporate vocal health, stylistic advice, and technology. For music theater auditions, SLS builds vocal flexibility, mastery of belting and mix voice, and enhances emotional expression. Understanding student backgrounds and focusing on diverse perspectives is vital for adapting to various cultural contexts.

The SLS approach encourages individualized coaching through mirror exercises, tactile feedback, and group workshops, fostering a supportive and inclusive classroom atmosphere. However, challenges remain, such as an overemphasis on technique, a lack of stylistic depth, and insufficient practical demonstrations in vocal health modules. By mastering SLS fundamentals and collaborating with qualified coaches, singers can effectively achieve stylistic variety in their performances, particularly in C-pop and global popular genres.

6. Discussion

The Speech Level Singing (SLS) method, has been widely studied and applied in vocal pedagogy, particularly in popular singing. Research highlights its effectiveness in achieving balanced, efficient, and healthy vocal production, making it a cornerstone of modern vocal training. Below is a discussion of general research results and findings from other studies, organized into key themes, research consistently emphasizes the importance of vocal health in SLS. The method's focus on reducing tension and strain helps singers avoid vocal fatigue and injury, which is critical for pop singers who often perform demanding sets. The demanding performance schedules and stylistic requirements of C-pop place significant strain on vocalists. Research by Lovetri and Weekly (2003) demonstrates that SLS techniques reduce vocal fold collision forces by 22-30% compared to traditional belting methods. This

is particularly relevant for C-pop artists like Jane Zhang and Hua Chenyu, whose performance styles incorporate extended belting and melismatic passages (Chen et al., 2021). The Mandarin phonology presents unique challenges. The language's four lexical tones and prevalence of high-front vowels (e.g., /i/, /y/) can promote laryngeal tension when applying SLS principles. A 2022 study at the Central Conservatory of Music found that modifying SLS exercises to incorporate tonal glides reduced vocal strain by 38% in Mandarin-speaking singers (Wu & Li, 2022).

7. Suggestions

Provide itemized recommendations based on the research findings in three aspects:

7.1 General recommendation

Vocal health is prioritized, ensuring longevity and reducing injury risks. Training methods are adapted to individual needs and cultural contexts. Technology is integrated to enhance learning and track progress. A balanced pedagogy combines technical precision with artistic expression, fostering well-rounded singers. Cultural responsiveness is incorporated to create inclusive learning environments.

7.2 Recommendation for further research

The study explores the cross-cultural applications of SLS, focusing on its adaptation to non-Western musical traditions like Chinese folk or opera, and its effectiveness in improving technique and engagement among students. It also investigates the psychological impact of vocal training, particularly in high-pressure environments like music theater auditions. The study also tracks the long-term effects of SLS on vocal health and career sustainability among pop and musical theater singers.

References

- Feng, Y., & Damdindorj, T. (2024). Countermeasures suggestions for improving music teaching in Chinese universities. *International Journal of Social Sciences and Public Administration*, 2(3), 328-334.
- Gurel, S., & Şakalar, A. (2025). Evaluation of vocal health, voice control, and sustainability in voice training using the Speech Level Singing method. *Yegah Muzikoloji Dergisi*, 8(1), 104-125.
<https://doi.org/10.51576/ymd.1577684>
- Katz, M. (2019). *Speech Level Singing of Seth Riggs: Specificity of the pedagogical method*. <https://doi.org/10.35940/IJRTE>.
- Lau, F. (2023). Chinese music modernities. In *The Oxford handbook of music in China and the Chinese diaspora* (pp. 155).
- LoVetri, J., & Weekly, E. M. (2003). Contemporary commercial music (CCM) survey: Who's teaching what in nonclassical music. *Journal of Voice*, 17(2), 207-215.
- McClellan, J. W. (2011). *A comparative analysis of speech level singing and traditional vocal training in the United States* [Doctoral dissertation, The University of Memphis].
- Song, Y., & Tai, K. H. (2023). A study of two types of vocalization methods: Speech Level Singing (SLS) and Complete Vocal Technique (CVT). *Journal of the Korea Academia Industrial Cooperation Society*, doi:10.5762/kais.2023.24.1.255
- Wu, J., & Li, X. (2022). Tonal language adaptations in vocal pedagogy. *Chinese Journal of Musicology*, 19(2), 88-102.

กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเรื่อง ตามรอย
หนองมหาสนุก ปลูกหนองสวรรค์ เพื่อเสริมสร้างยุวชนนักสื่อความหมายทาง
ประวัติศาสตร์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดอุดรธานี

**Community-Based Learning Activities on the Local History of
Following the trail Mahasanook Swamp to Awaken Sawhan Swamp to
Strengthen the Youth of Historical Communication for High School
Students in Udon Thani.**

ชลธิ์ จ้อยนุแสง¹, ปริญา สร้อยทอง²

^{1,2}มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก, ประเทศไทย

Chonlathee Joynusang¹, Parinya Soithong²
^{1,2}Naresuan University, Phitsanulok, Thailand
✉: chonlathee65@nu.ac.th
(Corresponding Email)

Received: 18 April 2025; Revised: 27 April 2025; Accepted: 02 May 2025
© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในปัจจุบัน ของ
นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดอุดรธานี 2) เพื่อสร้างกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชน
เป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างยุวชนนักสื่อความหมายทางประวัติศาสตร์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอน
ปลายในจังหวัดอุดรธานี งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเก็บข้อมูลในเขต
พื้นที่แหล่งโบราณสถานหนองสวรรค์ ตำบลเชียงพิณ อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี รวบรวมผ่านการ
สัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้นำชุมชน 9 คน และครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ 6 คน เครื่องมือวิจัยที่ใช้คือ แบบ
สัมภาษณ์เชิงลึก และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสรุปอุปนัยร่วมกับตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ผลการวิจัย
พบว่า นักเรียนขาดความรู้และความสนใจในประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีหลักสูตรหรือสื่อการ
เรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่ชัดเจน ครูผู้สอนให้ความสำคัญกับวิชานี้ไม่เพียงพอ ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาแนวทาง
กิจกรรมภายใต้ชื่อว่า “ตามรอยหนองมหาสนุก ปลูกหนองสวรรค์” โดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้
เสริมสร้างประสบการณ์ตรงให้กับนักเรียนส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้แบบ Active Learning ซึ่งนักเรียนได้มี
ส่วนร่วมในการวางแผน ลงมือปฏิบัติ และสื่อสารเนื้อหาด้วยตนเอง ผ่านการออกแบบฐานกิจกรรมการเรียนรู้
โดยครูผู้สอนและคอยเอื้ออำนวยบรรยากาศในการจัดกิจกรรมของนักเรียน ช่วยพัฒนาทักษะการเรียนรู้และ
สร้างทัศนคติเชิงบวกต่อประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับจุดเน้นและนโยบายของ
กระทรวงศึกษาธิการ ในการบริหารจัดการรายวิชาพื้นฐานประวัติศาสตร์ ตามหลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2565 ที่

ต้องการบ่มเพาะให้นักเรียนมีความภาคภูมิใจและหวงแหนสิ่งที่บรรพชนให้ไว้เป็นมรดกทางปัญญา สืบสานรักษา และต่อยอด และนำมาปรับประยุกต์ใช้ได้ในสังคมปัจจุบัน

คำสำคัญ: กิจกรรมการจัดการเรียนรู้, ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น, ชุมชนเป็นฐาน, หนองสวรรค์, ตำบลนาวิ้วอิสสุรราช จังหวัดอุดรธานี, ยุวชนนักสื่อความหมายทางประวัติศาสตร์

Abstract

The purposes of this research were 1) to study current state local history learning arrangements of high school students in Udon Thani Province and 2) to create community-based learning management activities. To strengthen the youth of historical communication for high school students in Udon Thani Province. This qualitative research methodology by data were collected from the Sawhan Swamp archaeological site area, located in Chiang Phin Subdistrict, Mueang Udon Thani District, Udon Thani Province. The information was assemble through in-depth interviews with 9 community leaders and 6 history teachers. The research instruments included in-depth interview guidelines, and the information were analyzed using inductive content analysis combined with the Triangulation Method. The research findings revealed that students lacked knowledge and interest in local history. Most schools did not have a clear curriculum or instructional materials for teaching local history, and teachers placed insufficient emphasis on this subject. To address these issues, the researcher developed a set of learning activities entitled “*Following the trail Mahasanook Swamp to awaken Sawhan Swamp*” using the community as the foundation for learning. This approach provided students with direct learning experiences and stimulate active learning, The students participated in planning, implementation and communication of historical content by themselves. Teacher was responsible for designing the learning stations and facilitating a supportive environment for the activities. The activities contributed to the development of students’ learning competencies and promoted more favorable attitudes toward local history. The findings align with the Ministry of Education’s focus and policies on managing the core history curriculum outlined in the 2022 Basic Education Core Curriculum, which emphasizes fostering pride in the intellectual heritage of ancestors, preserving and developing it, and applying it meaningfully in contemporary society.

Keywords: Learning Activities, Local History, Community - Based, Sawhan Swamp, Myth of the Isupharach Cow Udon Thani, The Youth of Historical Communication

1. บทนำ

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของไทยในปัจจุบัน ถือเป็นสิ่งที่น่าสนใจเป็นอย่างมาก เนื่องจากว่า องค์ความรู้ของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนั้น เป็นข้อมูลที่ไม่ค่อยได้ปรากฏเห็นในแบบเรียนและหนังสืออ่านนอกเวลาฉบับต่าง ๆ ส่วนหนึ่งอาจจะเป็นเพราะไม่เป็นจุดเน้นของตัวชี้วัดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของกระทรวงศึกษาธิการ จึงไม่ได้ถูกบรรจุอยู่ในเนื้อหาของตำราเรียนที่ใช้กันโดยทั่วไปตามโรงเรียนเหมือนกันกับเนื้อหาของประวัติศาสตร์ส่วนกลาง กอปรกับนักโบราณคดีและนักประวัติศาสตร์ในยุคก่อน มีการศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์เฉพาะด้าน โดยนิยามที่จะค้นคว้าเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของภูมิลำเนา รวมทั้งประวัติศาสตร์ของกลุ่มชนอื่น ๆ ที่มีผลกระทบหรือเกี่ยวข้องกับส่วนกลางเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นวิธีการรวบรวมชำระประวัติศาสตร์ในช่วงยุคกระแสดชาตินิยม พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา

ขณะที่การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในปัจจุบันพยายามที่จะค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องราวของท้องถิ่นในชุมชนให้มีความครอบคลุมทุกด้าน เช่น การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจการค้า สังคมและวัฒนธรรม ตำนานท้องถิ่น ฯลฯ โดยอาจไม่จำเป็นที่จะต้องสร้างจุดเชื่อมโยงให้มีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของกลุ่มน้ำเจ้าพระยาดังเช่นแต่ก่อน เพื่อความเป็นอิสระในการศึกษาค้นคว้าข้อมูล ทั้งนี้ ยังผลให้เกิดหลักสูตรการศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในแต่ละภูมิภาคขึ้นมาอีกด้วย

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเองยังเป็นแนวทางการศึกษาซึ่งได้รับความนิยมมากในภายหลังช่วงทศวรรษที่ 2520 ซึ่งเป็นผลจากหลายปัจจัยหลายอย่างด้วยกัน ในด้านหนึ่งเน้นอุดมการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่เน้น “มวลชน” หรือคตินิยมของความหมายของ ธิดา สาระยา (2529) ว่า “คนในระดับล่างของสังคม” ดังนั้นจึงเป็นเรื่องของ “คน” คนใน “ท้องถิ่น” จนก่อให้เกิดกลุ่มปัญญาชนที่ต้องการงานทางวิชาการและเคลื่อนไหวทางสังคมและมีความเชื่อว่าการรักษาวัฒนธรรมชุมชนน่าจะเป็นทางออกจากแนวทางการพัฒนาที่ไม่ใช่ทุนนิยมหรือสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ (สิริวรรณ สิริวิชัย, 2565)

ท้องถิ่นในยุคปัจจุบัน ส่วนใหญ่ถูกละเลยจากการศึกษาค้นคว้าองค์ความรู้ของชุมชน ไม่เพียงแต่จากภายนอกเท่านั้น แม้กระทั่งจากผู้คนภายในท้องถิ่นเองก็ยังขาดจิตสำนึกถึงความสำคัญของชุมชนตนเอง การค้นคว้าหาองค์ความรู้จึงจำกัดขอบเขตอยู่เพียงแคในกลุ่มของผู้นำชุมชน หรือปราชญ์ชาวบ้านในท้องถิ่น ซึ่งพยายามที่จะรวบรวมรักษาข้อมูลให้คงไว้ ในขณะที่ยุวชนรุ่นใหม่ในชุมชนเอง กลับขาดความสนใจเกี่ยวความเป็นมาของท้องถิ่น และอาจจะทำให้หลงลืมรากเหง้าทางวัฒนธรรมอันดีงามในท้องถิ่นต่อไปได้อีกด้วย ดังนั้นการจะให้เยาวชนหวนกลับมาตระหนักถึงความสำคัญของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น จึงควรใช้การจัดการเรียนรู้ในรูปแบบ “สถานที่เป็นฐาน” (Place-Based Learning : PBL) ที่เรียกกันว่าการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Learning : CBL) ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้เกิดการศึกษาค้นคว้าองค์ความรู้โดยมีชุมชนเป็นส่วนร่วมในกิจกรรม ผ่านฐานกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งมีผู้วิจัยได้ทำการออกแบบขึ้นมาด้วย

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน พัฒนามาจากทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist Theory) ซึ่งเป็นทฤษฎีที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ใหม่ขึ้นจากความคิดของตนเองแทนการฟังจากครูผู้สอนแล้วนำมาขยายเป็นความรู้ใหม่นอกจากนั้นแล้วรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานยังตั้งอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง (Experiential Learning Theory) ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้พบมาแล้วและประสบการณ์ที่พบในชั้นเรียนโดยนำข้อมูลมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้หรือสะท้อนคิดเพื่อทำความเข้าใจโดยผู้สอนเป็นผู้ออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้และจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ทำ (สุวิมล คำนวน, 2565)

จังหวัดอุดรธานีมีแหล่งการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอันควรค่าแก่การศึกษาและอนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่กับจังหวัดสืบต่อไปด้วยกันหลายแห่ง โดยหนองสวรรค์นั้นเป็นหนึ่งในร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างศาสตร์ต่าง ๆ ทางสังคมหลากหลายแขนง ทั้งลัทธิความเชื่อศาสนา ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์ ซึ่งมีความเกี่ยวเนื่องกับชุมชนในท้องถิ่นรอบข้าง จึงมีความน่าสนใจแตกต่างจากหนองน้ำอื่น ๆ ในเขตจังหวัดอุดรธานีมากพอสมควร แต่กลับไม่เป็นที่รู้จักมากเท่าใด แม้กระทั่งคนภายใน

จังหวัดอุดรธานีเอง ก็ยังแทบไม่รับรู้ถึงเรื่องราวและความสำคัญของแหล่งประวัติศาสตร์แห่งนี้เท่าใดนัก

หนองสวรรค์เคยปรากฏอยู่ในเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่เป็นใบบอกรายงานมาจากอุดรธานี ตั้งแต่เมื่อครั้งยังเป็นมณฑลลาวพวน (เอนก นาวิกมูล, 2544) ซึ่งในบันทึกนั้นได้กล่าวถึงหนองสวรรค์โดยการใช้นามแฝงว่า “หนองมหาสนุก” เป็นการเปรียบเปรยว่า สถานที่แห่งนี้มีแต่ความรื่นเริงสนุกสนานอยู่เสมอ เนื่องจากมักถูกใช้เป็นสถานที่จัดงานสังสรรค์สมาคมของพระราชวงศ์ในยุคอดีตอยู่เป็นประจำ รวมไปถึงชื่อของ “หนองสวรรค์” เอง ก็เป็นนามที่เจ้านายผู้ปกครองมณฑลทรงตั้งประทานให้ โดยอาศัยความรู้สึกเมื่อครั้งทรงประทับ รวมไปถึงที่มาจากตำนานวีรสตรีราช นิตานท้อถิ่นของจังหวัดอุดรธานี หรือแม้กระทั่งในยุคปัจจุบัน หนองสวรรค์ก็เป็นสถานที่ซึ่งพระมหากษัตริย์ไทยถึง 2 พระองค์ ได้เสด็จมาปฏิบัติพระราชกรณียกิจในหลายวโรกาส จึงเป็นสถานที่ซึ่งควรจะอนุรักษ์ให้คงไว้ รวมถึงควรที่จะจัดตั้งยกให้เป็นแหล่งศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดอุดรธานี ดังนั้น จึงจำเป็นต้องส่งเสริมเยาวชนรุ่นใหม่ให้ฝึกฝนเรียนรู้ ทั้งในด้านเนื้อหา การสื่อสาร และการเข้าใจบริบทของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพราะจะช่วยให้มีทักษะการเป็นยุวชนนักสื่อความหมายทางประวัติศาสตร์ที่สามารถเผยแพร่ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ได้

สำหรับยุวชนนักสื่อความหมาย ถือเป็นนักส่งสารหรือสื่อสารเกี่ยวกับข้อมูล คอยทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น หรือเล่าความเป็นตัวตนของชุมชนพื้นนั้น ๆ พร้อมกับเป็นผู้เปิดมุมมองการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้มาเยือนและคนในชุมชน โดยยุวชนนักสื่อความหมายจะสื่อสารองค์ความรู้ออกมาผ่านในหลากหลายช่องทาง เช่น ภาพถ่าย ภาพเคลื่อนไหว วิดีทัศน์ แผ่นพับประชาสัมพันธ์ การแสดง เพลง เกม กิจกรรม ผลิตภัณฑ์ เป็นต้น และสื่อสารเนื้อหาออกมาได้ในหลากหลายเรื่องราว อาทิ ด้านธรรมชาติ วัฒนธรรม ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี มานุษยวิทยา นิรุกติศาสตร์ ฯลฯ อีกทั้งยุวชนนักสื่อต้องสร้างความหมายให้กับสิ่งต่าง ๆ วัตถุประสงค์ไปถึงสถานที่ต่าง ๆ อาทิ สถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ แหล่งแสดงประเพณีศิลปวัฒนธรรมงานเทศกาลทางวัฒนธรรมที่จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการสื่อสารไปถึงผู้ชมให้ได้รับรู้ถึงเรื่องราวคุณค่าของสถานที่เหล่านั้นนอกจากสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแล้วสถานที่สำคัญอื่น ๆ ย่อมต้องอาศัยการส่งสารไปถึงผู้ชมเช่นเดียวกัน (พดด้วง จำปาทอง, 2565)

จากสภาพปัญหาปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้รายวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานีนั้น ด้านครูผู้สอนเองยังมีกระบวนการจัดการเรียนรู้ในลักษณะเดิม ผ่านรูปแบบการบรรยายตามเนื้อหาแบบเรียนเป็นหลัก ส่วนนักเรียนเองก็ขาดความสนใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของตนเอง อันจะเป็นผลให้นักเรียนขาดจิตสำนึกรักบ้านเกิด และอาจจะทำให้หลงลืมรากเหง้าทางวัฒนธรรมอันดีงามในท้องถิ่น กอปรกับนักเรียนนั้นยังขาดทักษะต่าง ๆ ทางการเรียนรู้ที่จำเป็นต่อการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นทักษะการค้นคว้า การสืบเสาะ การวิเคราะห์ การวิพากษ์ทางประวัติศาสตร์ และการสร้างปฏิสัมพันธ์กับชุมชน ที่ควรจะได้รับฝึกฝนและลงมือปฏิบัติ อันเป็นหัวใจสำคัญสำหรับการเป็นยุวชนนักสื่อความหมายทางประวัติศาสตร์อย่างแท้จริง

ผู้วิจัยเล็งเห็นว่า พื้นที่หนองสวรรค์ ถือเป็นแหล่งการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นแห่งใหม่ ที่มีความน่าสนใจและทรงคุณค่าของจังหวัดอุดรธานี ทั้งยังส่งผลต่อสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในท้องถิ่นใน

หลากหลายด้าน อีกทั้งโรงเรียนสตรีราชินูทิศ ซึ่งถือว่าเป็นโรงเรียนหญิงล้วนประจำจังหวัดในพื้นที่ และมีนักเรียนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตหนองสวรรค์ ตำบลเชียงพิณ เป็นจำนวนมาก ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของแหล่งประวัติศาสตร์ท้องถิ่นแห่งนี้ จึงได้จัดทำงานวิจัยเรื่องนี้ขึ้นเพื่อเสริมสร้างยุวชนนักสื่อความหมายทางประวัติศาสตร์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสตรีราชินูทิศ จังหวัดอุดรธานี ซึ่งมีรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ให้นักเรียนได้เกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองตามลักษณะการจัดการเรียนรู้ Active Learning มีการปรึกษา วางแผน และลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนมีทักษะทางการเรียนรู้ที่หลากหลาย และเกิดทัศนคติเชิงบวกต่อรายวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับจุดเน้นและนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ในการบริหารจัดการรายวิชาพื้นฐานประวัติศาสตร์ ตามหลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2565 ที่ต้องการให้สถานศึกษาบ่มเพาะนักเรียนให้ภาคภูมิใจ รักความเป็นไทย ห่วงแหนในสิ่งที่บรรพชนให้ไว้เป็นมรดกทางปัญญา คอยรักษา สืบสาน และต่อยอด และนำมาปรับประยุกต์ใช้ในสังคมปัจจุบัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2565)

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในปัจจุบัน ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดอุดรธานี

2.2 เพื่อสร้างกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างยุวชนนักสื่อความหมายทางประวัติศาสตร์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดอุดรธานี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัย แบ่งการดำเนินการออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

3.1 ขั้นตอนที่ 1 การคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักโดยคัดเลือกจากผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีความพร้อมที่จะให้ข้อมูลได้โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกจากการเลือกแบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มจำนวน 15 คน ได้แก่ กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้นำชุมชนในเขตตำบลเชียงพิณ อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี จำนวน 9 คน กลุ่มที่ 2 กลุ่มครูผู้สอนรายวิชา ประวัติศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 6 คน

3.2 ขั้นตอนที่ 2 สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่จะใช้ในการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและมีการใช้เครื่องมือการวิจัยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) 2) แนวทางการบันทึกระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) แนวคำถามในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยจะมีการเลือกใช้ขึ้นอยู่กับกรณีและสถานการณ์

3.3 ขั้นตอนที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้ 1) การศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Study) เป็นการเก็บข้อมูลในลักษณะของข้อมูลทุติยภูมิ

(Secondary Data) เอกสารหรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย 2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักโดยกำหนดใช้คำถามปลายเปิดแบบเจาะลึก

3.4 ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้ 1) ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารเนื้อหา (Content Analysis) 2) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Interview) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) 3) นำข้อมูลที่ได้จากแนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) มาวิเคราะห์ สรุป ตามประเด็นที่ตั้งไว้เพื่อนำเสนอในรูปแบบความเรียง 4) นำเสนอสภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์

4. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในปัจจุบันของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดอุดรธานีจากการศึกษาข้อมูลสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาประวัติศาสตร์ผ่านการสัมภาษณ์ครูผู้สอนรายวิชา ประวัติศาสตร์ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายพบว่า ครูผู้สอนนั้นยังมีวิธีการสอนในรูปแบบเดิมคือ การถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านแบบเรียน มากกว่าการสร้างองค์ความรู้ใหม่เน้นการท่องจำในเนื้อหา บุคคลสำคัญ และช่วงเวลาของเหตุการณ์ใช้การบรรยายเล่าเรื่องในห้องเรียน มากกว่าให้นักเรียนได้เรียนรู้นอกห้องเรียนขาดการมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติด้วยตนเองสื่อการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นหนังสือแบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ขาดการนำสื่อการสอนที่มีความหลากหลายและเหมาะสมมาปรับใช้กับนักเรียนมีบ้างบางแห่งที่ใช้สื่อการสอนเพิ่มเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนรู้ แต่ถึงอย่างนั้นนักเรียนก็ยังรู้สึกว่ายาก รายวิชาประวัติศาสตร์ เป็นวิชาที่น่าเบื่อ เน้นเพียงแต่การท่องจำ จึงไม่ได้ให้ความสำคัญเท่าที่ควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของตนเอง อันเป็นสิ่งที่นักเรียนควรจะมีองค์ความรู้พื้นฐานอยู่แล้ว แต่กลับขาดหายไป อีกทั้งการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในแต่ละโรงเรียนก็ไม่ได้ให้ความสำคัญมากเท่าใดนัก จึงทำให้นักเรียนเห็นว่า ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ไม่ใช่สิ่งจำเป็นที่ต้องศึกษาสามารถสรุปเป็นประเด็นปัญหาสำคัญได้ ดังนี้

1) นักเรียนขาดองค์ความรู้และความสนใจในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ให้ความสำคัญของการศึกษาประวัติศาสตร์น้อยนักเรียนมีทัศนคติว่า เป็นเรื่องราวที่ไม่จำเป็นต้องเรียนรู้ เนื่องจากไม่ได้นำไปใช้ในชีวิตประจำวันหรือใช้ในการสอบวัดผลในระดับต่าง ๆ นักเรียนจึงไม่เกิดแรงจูงใจในการศึกษาเล่าเรียนไม่สนใจเรียนอันเป็นผลให้นักเรียนขาดจิตสำนึกรักบ้านเกิด และอาจจะทำให้หลงลืมรากเหง้าทางวัฒนธรรมอันดีงามในท้องถิ่นต่อไปได้อีกด้วย

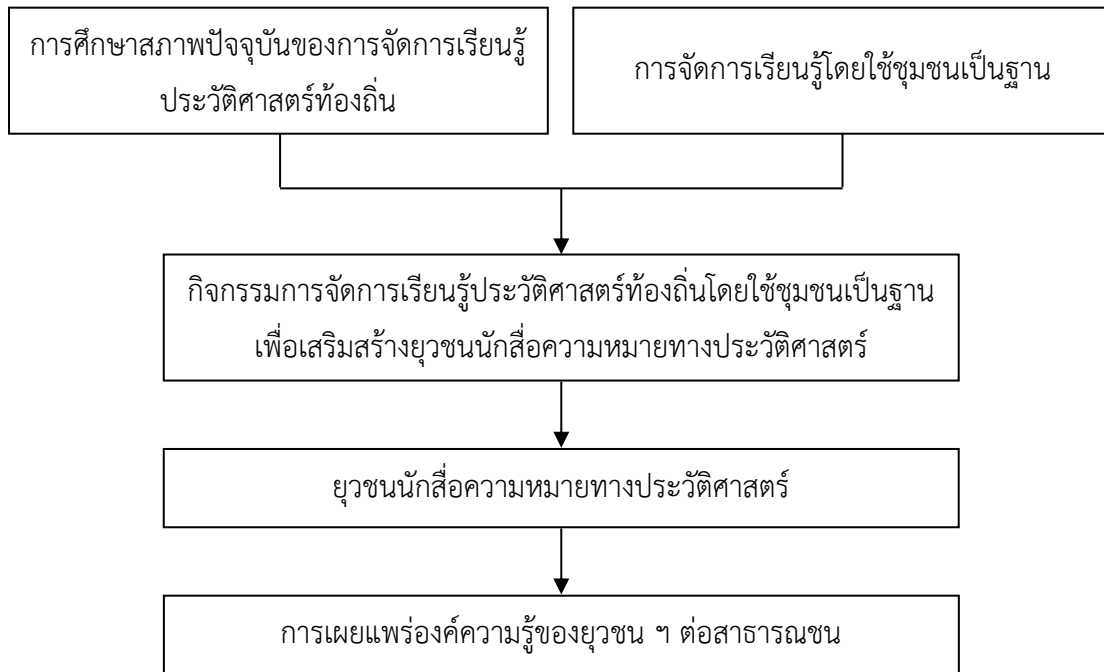
2) ครูผู้สอนยังไม่ให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเท่าที่ควร เนื่องจากมีความเห็นว่า ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไม่ได้มีอยู่ในเนื้อหาตามตำราเรียน และบทเรียนต่าง ๆ ซึ่งถูกกำหนดขึ้นตามตัวชี้วัดไว้แล้วว่า นักเรียนจำเป็นต้องรู้ กอปรกับคาบสอนของครูส่วนใหญ่ก็มีจำนวนมาก ทั้งภาระงานที่นอกเหนือจากงานสอน รวมไปถึงคาบเรียนของนักเรียนที่มีจำนวนมากเกินความจำเป็น จึงยากที่จะสามารถหาชั่วโมงมาจัดการเรียนรู้เฉพาะได้

3) ไม่มีแบบเรียนและสื่อการเรียนการสอนที่จำเป็นสำหรับจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เหตุเพราะไม่ได้ถูกจัดเป็นรายวิชาพื้นฐาน แม้กระทั่งในรายวิชาเพิ่มเติม หรือวิชาเลือกเสรีก็ตาม เป็นเหตุให้ข้อมูลที่จะนำไปจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนค่อนข้างมีข้อจำกัด ถ้าหากว่า โรงเรียนใดที่มีครูผู้สอนที่ทุ่มเทอดสาหาในการสร้างแบบเรียนขึ้นมาเพื่อนำไปจัดการเรียนการสอนก็ถือว่าเป็นความโชคดีของนักเรียน แต่ในทางตรงกันข้ามครูผู้สอนส่วนใหญ่ก็คงจะไม่ใส่ใจ และมองว่าเป็นภาระเสียมากกว่า

4) โรงเรียนขาดหลักสูตรสถานศึกษา และกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยภาพรวมแต่ละโรงเรียนจะพยายามมุ่งเน้นเพียงแต่การจัดการเรียนรู้ในรายวิชาพื้นฐานหลักที่สำคัญต่อการสอบเข้าศึกษาในระดับชั้นอุดมศึกษา หรือการสอบวัดผลการศึกษา ที่ใช้ประกอบในการประเมินคุณภาพของสถานศึกษา ทั้งยังต้องแบกรับภาระจากรายวิชาใหม่ ๆ ในกลุ่มสังคมศึกษา ที่มาจากนโยบายทางการศึกษาของส่วนกลาง จึงยากนักที่จะพบโรงเรียนใดพยายามผลักดันให้หลักสูตรเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกลายมาเป็นวิชาสำคัญที่มีผลคะแนนชัดเจน และมีการวัดผลอย่างเป็นทางการ จากทัศนคติความเป็นไปได้ที่พอจะเห็นภาพออกมาเป็นรูปธรรมได้มากที่สุด ก็คงจะเป็นในรูปแบบของกิจกรรมชุมนุม หรือวิชาเลือกเสรี ซึ่งมีนักเรียนจำนวนไม่มากที่ให้ความสนใจ

5) นักเรียนขาดทักษะต่าง ๆ ทางการเรียนรู้ที่จำเป็นต่อการศึกษาประวัติศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นทักษะการค้นคว้า การสืบเสาะ การวิเคราะห์ การวิพากษ์ทางประวัติศาสตร์ และการสร้างปฏิสัมพันธ์กับชุมชน ซึ่งทำให้การศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นนั้นดำเนินไปได้ค่อนข้างยาก กอปรกับสังคมในยุคปัจจุบันนั้นเทคโนโลยีมีความก้าวหน้า ใช้ค้นหาข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว นักเรียนจึงสามารถเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว และมีการนำมาใช้งานในทันทีโดยที่ไม่มีการตรวจสอบว่าเป็นข้อมูลจริงหรือเท็จ และทำให้เกิดการต่อยอดองค์ความรู้ต่อไป ส่งผลต่อเจตคติในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ว่า เป็นการเรียนเกี่ยวกับเรื่องราวเดิม ๆ มีเนื้อหาที่ซ้ำไปซ้ำมาไม่เปลี่ยนแปลง จนทำให้เกิดภาพจำกับนักเรียนว่า รายวิชาประวัติศาสตร์นั้น เป็นวิชาที่น่าเบื่อ ต้องท่องจำ และเข้าถึงยาก

จากข้อมูลข้างต้น เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในปัจจุบันนั้น ถูกจำกัดอยู่ในวงแคบถึงแม้จะมีการแทรกเนื้อหาเข้าไปในบทเรียนก็จะใช้เพียงการบรรยายอย่างเดียว เน้นการท่องจำเป็นหลักโดยครูผู้สอนจะเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียนไม่เน้นกระบวนการคิดให้แก่แก่นักเรียนนักเรียนไม่มีส่วนร่วมในการเรียนทำให้เกิดความเบื่อหน่ายไม่สนใจต่อการเรียน เป็นผลให้ตัวครูผู้สอนเองก็ขาดกำลังใจในการจัดการเรียนรู้ไปด้วย และยิ่งในบางโรงเรียนที่ผู้บริหารไม่ได้ให้ความสำคัญกับการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่น จึงต้องมีการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ขึ้นมาให้นักเรียนสนใจในประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

รูปภาพที่ 1 แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

จากข้อมูลข้างต้นนำไปสู่การพัฒนาแนวทางการกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เรื่อง ตามรอยหนองมหาสนุก ปลุกหนองสวรรค์ เพื่อเสริมสร้างยุวชนนักสื่อความหมายทางประวัติศาสตร์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดอุดรธานี ประจำปีการศึกษา 2566 โดยใช้กลุ่มนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4 - 6) โรงเรียนสตรีราชินูทิศ ตำบลหมากแข้ง อำเภออุดรธานี จังหวัดอุดรธานี ที่เรียนในรายวิชาชุมนุมประวัติศาสตร์ท้องถิ่น จำนวน 21 คน โดยใช้ฐานการเรียนรู้ชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อนกิจกรรมการเรียนรู้ซึ่งมีทั้งหมด 6 แหล่งการเรียนรู้คือ

แหล่งการเรียนรู้แห่งที่ 1 พิพิธภัณฑ์ผ้าพื้นบ้านอีสาน กลุ่มวิสาหกิจทอผ้า “เพชรแพรพิณ” ชุมชนบ้านหนองสวรรค์ตำบลเชียงพิณ อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี

แหล่งการเรียนรู้แห่งที่ 2 หนองสวรรค์ และดอนปู่ตาบ้านหนองสวรรค์

แหล่งการเรียนรู้แห่งที่ 3 วัดไชยารามหนองสวรรค์ บ้านหนองสวรรค์ ตำบลเชียงพิณ

แหล่งการเรียนรู้แห่งที่ 4 โคกหนองนาโมเดล บ้านหนองสวรรค์ ตำบลเชียงพิณ

แหล่งการเรียนรู้แห่งที่ 5 ฟาร์มหนูนาเดชา บ้านหนองสวรรค์ ตำบลเชียงพิณ

แหล่งการเรียนรู้แห่งที่ 6 แหล่งศึกษาและท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (พิพิธภัณฑ์โฮจิมินห์)

บ้านหนองฮาง ตำบลเชียงพิณ อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี

แหล่งการเรียนรู้แห่งที่ 7 วัดสังคาว บ้านนาแอง ตำบลนิคมสงเคราะห์ อำเภอเมืองอุดรธานี

นักเรียนจะได้คู่มือกิจกรรมการเรียนรู้ ชุด ตามรอยหนองมหาสนุก ปลุกหนองสวรรค์ ซึ่งภายในสมุดคู่มือกิจกรรมจะประกอบไปด้วย คำชี้แจงสำหรับนักเรียน จุดประสงค์ของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ข้อมูล

รายละเอียดพื้นฐานของแต่ละแหล่งการเรียนรู้ และกิจกรรมในแต่ละแหล่งการเรียนรู้ โดยผู้เรียนต้องศึกษา และทำความเข้าใจขั้นตอนการทำกิจกรรม ในฐานะยุวชนนักร้องความหมายทางประวัติศาสตร์ โดยมีครูเป็นที่ปรึกษาคอยสนับสนุนและให้คำแนะนำในการทำกิจกรรมแต่ละขั้นตอน รวมไปถึงสังเกตการมีส่วนร่วมของนักเรียนในแต่ละกิจกรรมว่า มีผลการเรียนรู้เป็นอย่างไรบ้าง

รูปภาพที่ 2 คู่มือการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ชุด ตามรอยหนองมหาสนุก ปลุกหนองสวรรค์

5. อภิปรายผล

จากผลการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เรื่อง ตามรอยหนองมหาสนุก ปลุกหนองสวรรค์ เพื่อเสริมสร้างยุวชนนักร้องความหมายทางประวัติศาสตร์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดอุดรธานี มีความสอดคล้องกับ ชนภัทร์ อินทวารี (2558) ที่ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดโบสถ์ จังหวัดสิงห์บุรี โดยผลการวิจัยพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น จำนวน 5 แผน มีองค์ประกอบดังนี้ สาระการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาหลักสูตร การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล โดยมีวิธีจัดการเรียนรู้ คือ การทัศนศึกษาในสถานที่จริง การอภิปรายกลุ่ม การสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องในท้องถิ่น การสร้างแผนผังความคิด ผลการทดลองพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

โดยกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าวมีความสอดคล้องกับ ศรีวรรณ ฉัตรสุริยวงศ์ (2557) ที่ได้เสนอกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาผลการวิจัยพบว่ากระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการ

แก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาที่มีชื่อว่า “CLTE” มีองค์ประกอบหลักที่สำคัญในการจัดการเรียนรู้ 4 ด้าน ที่ต้องคำนึงถึง ซึ่งจะประกอบด้วย 1. ชุมชน (Community) 2. การจัดการเรียนรู้ (Learning) 3. เทคโนโลยี (Technology) และ 4. การประเมินผล (Evaluation) กระบวนการดำเนินการจัดการเรียนรู้มีจำนวน 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการเป็นการเรียนรู้บนฐานของชุมชนโดยคำนึงถึงองค์ประกอบ 4 ด้านของ “CLTE” โดยจัดการเรียนรู้ตามขั้นตอน PSRA ซึ่งผู้เรียนต้องลงมือปฏิบัติจริงและแก้ปัญหาที่พบในชุมชนด้วยการเรียนรู้ที่หลากหลายและได้ชิ้นงานที่สร้างสรรค์ 2) วัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา 3) ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ PSRA ประกอบด้วย (1) ขั้นเตรียมความพร้อม (Preparing : P) (2) ขั้นกลยุทธ์การเรียนรู้ (Strategies : S) (3) ขั้นสู่ผลสะท้อนคิด (Reflection : R) และ (4) ขั้นประเมินประสิทธิผล (Assessing : A) 4) การวัดและประเมินผลประเมินภาพรวมของกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานจากการสะท้อนคิดของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายและ 5) เงื่อนไขในการนำกระบวนการนี้ไปใช้ให้ประสบผลสำเร็จ

รวมไปถึงกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานที่สอดคล้องกับ จงกมลณี ภัทรกังวาน (2561) ที่ศึกษาพฤติกรรมการวางแผน เรื่อง การจัดการสิ่งแวดล้อมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การจัดการสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน 2) ศึกษาพฤติกรรมการวางแผนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน หลังเรียนสูงกว่าระหว่างเรียน 3) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานผลการวิจัยพบว่า 1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2. พฤติกรรมการวางแผนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานสูงกว่าระหว่างเรียน 3. ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือด้านประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้ รองลงมาคือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และด้านบรรยากาศในชั้นเรียนตามลำดับ

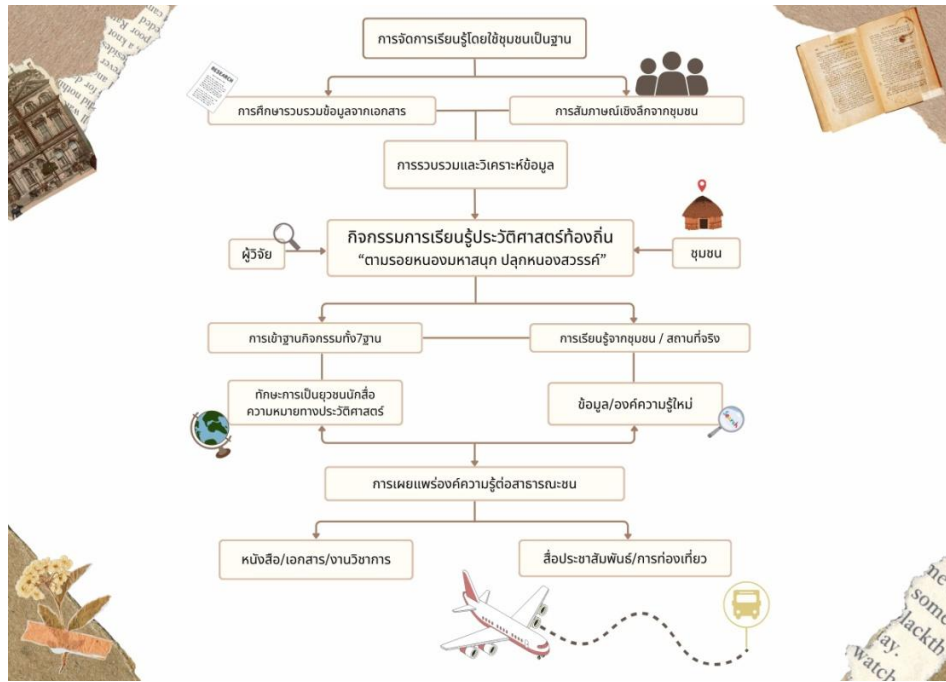
ในส่วนของการกระบวนการเสริมสร้างยุวชนนักสื่อความหมายทางประวัติศาสตร์ มีความสอดคล้องกับ สุดาลักษณ์ คำลำปาง (2565) ที่ได้ศึกษาการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราช ในเมืองระแหงบนฐานชุมชน เพื่อสร้างเยาวชนนักสื่อความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหง 2) เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ทักษะเยาวชนนักสื่อความหมายประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชน ผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 33 คน ได้แก่ ศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหง ศึกษาการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชน ประกอบด้วยปราชญ์ชาวบ้าน, ผู้อำนวยการโรงเรียน, ผู้

มีประสบการณ์ด้านการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนทุ่งฟ้าวิทยาคม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์สรุปอุปนัย โดยการวิเคราะห์สรุปข้อมูลจากนวัตกรรมของนักเรียนสื่อความหมายประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชนแบบพรรณนา วิธีการตรวจสอบคุณภาพความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยอาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชจัดการเรียนรู้ด้วยการบรรยายเล่าเรื่องเป็นเนื้อหาประวัติศาสตร์กระแสหลักการแผ่รบาดไวรัสโคโรนา หรือ โควิด-19 ไม่สามารถลงพื้นที่ได้การเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชนนักเรียนเกิดการเรียนรู้แบบ Active learning เป็นการฝึกกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม การวางแผนเป็นขั้นตอนและพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในคริสต์ศตวรรษที่ 21 นักสื่อความหมายในการวิจัยนี้คือไม่ใช่คนที่แค่พูดอย่างเดียว แต่ต้องนำเสนอผ่านเรื่องราว ผ่านการแสดง ผ่านเพลง ผ่านอาหาร ผ่านภาษาถิ่น แต่ทั้งหมดนี้คือการนำเสนอประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองระแหงเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง

เช่นเดียวกันกับ ปณิตตา ไชโย (2565) ที่ศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองน่านโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองน่านโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักคือ กลุ่มผู้เรียน กลุ่มผู้ให้ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ และครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ทางด้านการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน มีขอบเขตพื้นที่การวิจัยคือ เขตพื้นที่อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่านการวิเคราะห์ด้วยวิธีสรุปอุปนัยโดยบันทึกพรรณนาและตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยแบบสามเส้า ด้วยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์คือ ผู้เรียนไม่ให้ความสำคัญในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ เนื้อหามีจำนวนมาก และเวลาในการเรียนมีจำกัดทำให้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีข้อจำกัด ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองน่านโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณภายใต้กิจกรรม “เรียนรู้ถิ่นแผ่นดินเกิด” มุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กิจกรรมผ่านฐานการเรียนรู้ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อพัฒนากระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ จากการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า กิจกรรม “เรียนรู้ถิ่นแผ่นดินเกิด” เป็นกิจกรรมที่สามารถตอบโจทย์ในการส่งเสริมกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และมุ่งให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อผู้เรียนเป็นสำคัญนอกจากนี้ครูผู้สอนเป็นผู้ที่ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ และเอื้ออำนวยบรรยากาศในการจัดกิจกรรมของผู้เรียนผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข ตรงตามสนใจนักเรียน และครูผู้สอนต้องคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนเพื่อจะได้เรียนรู้ร่วมกัน

กิจกรรม “ตามรอยหนองมหาสนุก ปลูกหนองสวรรค์” นอกจากจะเป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างยุวชนนักสื่อความหมายทางประวัติศาสตร์แล้ว ยังเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณสอดคล้องกับ ทิศนา แคมมณี (2547) ที่ให้ความเห็นว่า เป็นทักษะที่ทำให้นักเรียนสามารถที่จะตัดสินใจได้ดีขึ้นอย่างสมเหตุสมผลมีประสิทธิภาพ เพราะการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นทักษะการคิดประเภทหนึ่ง ที่มีความสำคัญและเป็นคุณลักษณะของนักเรียนตามจุดหมายการเรียนรู้ ในปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์

ด้วยวิธีนี้ จะช่วยทำให้นักเรียนมีโอกาสฝึกฝนและพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้วยตนเอง เพื่อนำไปใช้ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในการทำกิจกรรมแต่ละฐานการเรียนรู้ เป็นการลงมือปฏิบัติจริง สัมผัสสถานการณ์จริง มีทั้งการสร้างความเข้าใจ การอธิบายและรับฟัง การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ การวิเคราะห์และสรุปจากการอภิปรายผลดังกล่าว สามารถสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการดำเนินการวิจัย ได้ตั้งแผนภาพนี้

รูปภาพที่ 3 แผนภาพแสดงขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

จากแผนภาพแสดงขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น สามารถอธิบายได้ว่าการดำเนินกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เรื่อง ตามรอยหนองมหาสนุก ปลูกหนองสวรรค์ เพื่อเสริมสร้างยุวชนนักสื่อความหมายทางประวัติศาสตร์ มีการกระตุ้นความสนใจผ่านฐานกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้นักเรียนได้เกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองตามลักษณะการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธี Active Learning มีการปรึกษา วางแผน และลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนมีทักษะทางการเรียนรู้ที่หลากหลาย และเกิดทัศนคติเชิงบวกต่อรายวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ส่งผลให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่ได้ตามมาก่อนที่จะนำข้อมูลนี้มารวบรวมและเรียบเรียงเพื่อเผยแพร่ต่อสาธารณชน ผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น งานวิชาการ ป้ายนิเทศ แผ่นพับประชาสัมพันธ์ วิทยุทัศน์ บทความ ฯลฯ ทั้งในรูปแบบของเอกสารและสื่ออิเล็กทรอนิกส์

6. บทสรุป

ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า ผู้เรียนที่ผ่านกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เรื่อง ตามรอยหนองมหาสนุก ปลูกหนองสวรรค์ เพื่อเสริมสร้างยุวชนนักสื่อความหมายทางประวัติศาสตร์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดอุดรธานี มีความสนใจในเรื่องราวของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น เนื่องจากได้มีการลงไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นด้วยตนเอง มีการทำงานเป็น

กลุ่ม วางแผนเป็นขั้นตอน มีกระบวนการที่ชัดเจน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดทักษะการเป็นยุวชนนักสื่อความหมายทางประวัติศาสตร์ รวมไปถึงการมีจิตสำนึกรักและหวงแหนถิ่นฐานบ้านเกิด ร่วมกันอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไป ผ่านการนำองค์ความรู้ที่ได้มารวบรวมและเรียบเรียงในเชิงวิชาการ จากนั้นจึงนำไปเผยแพร่ผ่านช่องทางต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งพิมพ์ สื่อออนไลน์ หรือวีดิทัศน์ อันจะทำให้ข้อมูลนี้ได้รับการประชาสัมพันธ์ออกไปอย่างกว้างขวาง และสามารถที่จะนำไปต่อยอดในอนาคตให้เกิดประโยชน์ได้อีกหลากหลายรูปแบบ ซึ่งจะส่งผลต่อผู้คนในท้องถิ่น ภูมิภาค สังคมหรือประเทศชาติต่อไป

7. ข้อเสนอแนะ

สำหรับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเรื่อง ตามรอยหนองมหาสนุก ปลุหนองสวรรค์ เพื่อเสริมสร้างยุวชนนักสื่อความหมายทางประวัติศาสตร์สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยได้สรุปเป็นข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรมีการปรับเปลี่ยนฐานการเรียนรู้ให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้นและเพื่อกิจกรรมการเรียนรู้ที่แตกต่างจากเดิม

1.2 ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีการบูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ มากขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติงานขึ้นเดี่ยวแต่สามารถวัดประเมินผลได้หลากหลาย

1.3 กิจกรรมการเรียนรู้สามารถนำมาเกมใช้ในการดำเนินกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ที่หลากหลายและเป็นการสร้างความสนใจให้กิจกรรมการเรียนรู้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาและเก็บข้อมูลประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ในบริบทที่แตกต่างกันในเชิงพื้นที่จังหวัดอุดรธานี หรืออำเภออื่น ๆ ใกล้เคียง

2.2 ควรมีการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนหรือแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นตามบริบทของพื้นที่ที่แตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. ชุมชนสมุทร
การเกษตรแห่งประเทศไทย.

จงกลณี ภัทรกังวาน. (2561). *การศึกษาพฤติกรรมกรวางแผนเรื่อง การจัดการสิ่งแวดล้อมสำหรับนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต).
มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ชนภัทร์ อินทวาริ. (2558). *การศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน*

การเรียนรู้ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดโบสถ์ จังหวัดสิงห์บุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ทิตนา แคมมณี. (2547). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธิดา สาระยา. (2529). *ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น : ประวัติศาสตร์สัมพันธ์กับสังคมมนุษย์*. สำนักพิมพ์เมืองโบราณ.

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การบริหารจัดการโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และ 1 รายวิชาพื้นฐานประวัติศาสตร์ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565, 19 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 140 ตอนพิเศษ 39 ง. หน้า 13.

ปณิตตา ไชโย. (2565). *การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองน่าน โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยนเรศวร.

พดด้วง จำปาทอง. (2565). *แนวทางการจัดการการสื่อความหมายในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษาสวนสาธารณะและสวนพฤกษชาติศรีนครเขื่อนขันธ์* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศรียรรณ ฉัตรสุริยวงศ์. (2557). *กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ศรียรรณ วัลลิโกดม. (2557). *ปฏิบัติการประวัติศาสตร์ท้องถิ่น*. มูลนิธิเล็ก-ประไพ วิริยะพันธุ์.

สิริวรรณ สิริวนิชย์. (2565). *แนวคิดและวิธีการประวัติศาสตร์ท้องถิ่น*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุดาลักษณ์ คำลำปาง. (2565). *การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชน เพื่อสร้างเยาวชนนักสื่อความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สุนทรชัย ขอบยศ. (2562). *ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น : ว่าด้วยแนวคิดและแนวทางเชิงประยุกต์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน*. โครงการผลิตและเผยแพร่ตำราและผลงานวิชาการ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สุวิมล คำนวน. (2565). *การจัดการเรียนรู้วรรณคดีวิจักษ์ โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน : กรณีศึกษา เรื่องลิลิตตะเลงพ่ายกับวัดสุวรรณดาราราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม).

อัจฉรา ศรีพันธ์. (2561). *การจัดการศึกษาบนฐานชีวิตและการจัดการศึกษาบนฐานชุมชน*. แดเน็กซ์อินเตอร์คอร์เปอร์เรชั่นจำกัด.

เอนก นาวิกมูล. (2544). *ความสนุกที่บ้านหมากแข้ง*. *ศิลปวัฒนธรรม*, 22(9), 82-85.

แนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนากระบวนการบริหารสถานศึกษา ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอพบพระ จังหวัดตาก

Guidelines for Using Information Technology to Develop the Educational Administration Process in Opportunity Expansion Schools in Phop Phra District, Tak Province

อภิวัฒน์ ยอดอินทร์¹, สุรพงษ์ แสงสีมู², สุภาภรณ์ กิตติรัชฎานนท์³

^{1,2,3}วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น, ตาก, ประเทศไทย

Aphiwat Yot-In¹, Suraphong Saengseemuk², Suphaporn Kittiruchadanon³

^{1,2,3}Northern College, Tak, Thailand

✉: aphiwat.yo@hotmail.com

(Corresponding Email)

Received: 22 April 2025; Revised: 29 April 2025; Accepted: 02 May 2025

© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบการวิจัยแบบผสม มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอพบพระ จังหวัดตาก และ 2) หาแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอพบพระ จังหวัดตาก แบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอพบพระ จังหวัดตาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 จำนวน 231 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เครื่องมือเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาวิเคราะห์ โดยการหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$) เรียงจากสูงไปหาต่ำคือ การสะท้อนผล ($\bar{X} = 4.13$) สูงที่สุด รองลงมาคือ การนำไปปฏิบัติ ($\bar{X} = 4.06$) การวางแผน ($\bar{X} = 4.02$) การออกแบบ ($\bar{X} = 4.01$) และการประเมินผล ($\bar{X} = 3.92$) ต่ำที่สุด ตามลำดับ ปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา คือ การจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดหาเทคโนโลยีไม่เพียงพอ ไม่ตรงความต้องการ พี่เลี้ยงสอนงานไม่เป็นที่ยอมรับ ไม่เชื่อมต่อเครือข่ายกับหน่วยงานอื่น การจัดให้มีข้อมูลย้อนกลับทำไม่ทั่วถึง แนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา สถานศึกษาควรจัดการประชุมให้ร่วมกันวิเคราะห์บริบทเพื่อกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ และวางแผนการใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษาให้ครอบคลุม มีการกำหนดเนื้อหาเทคโนโลยีสารสนเทศในหลักสูตรทุกช่วงชั้น จัดสรรงบประมาณสนับสนุนการผลิตสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีประกอบการสอนให้เหมาะสม ใช้แบบสำรวจออนไลน์เพื่อประเมินผลความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน โดยเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายแสดงความคิดเห็นและร่วมกันพิจารณาจัดสรรงบประมาณเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมอย่างทั่วถึง

คำสำคัญ: เทคโนโลยีสารสนเทศ, โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา, กระบวนการบริหาร

Abstract

This research employed a mixed-method research design. The objectives were: 1) to examine the current conditions and challenges in using information technology for school administration in Opportunity Expansion Schools in Phop Phra District, Tak Province; and 2) to propose guidelines for enhancing the use of information technology in school administration within the same context. The investigation was implemented in two sequential phases. The sample comprised 231 school administrators and teachers from Opportunity Expansion Schools under the Tak Primary Educational Service Area Office 2, in conjunction with nine subject-matter experts. Data collection tools encompassed structured questionnaires and interview protocols. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics by frequency, percentage, mean, and standard deviation while qualitative data were examined through content analysis. Findings indicated that the overall level of information technology utilization in administrative practices was high ($\bar{X} = 4.03$). Among the assessed dimensions, reflective practice received the highest rating ($\bar{X} = 4.13$), followed by implementation ($\bar{X} = 4.06$), planning ($\bar{X} = 4.02$), design ($\bar{X} = 4.01$), and evaluation ($\bar{X} = 3.92$), respectively. Principal challenges encountered encompassed: insufficient budget allocation for technology procurement, misalignment between resources and actual needs, shortage of qualified mentors, inadequate inter-agency collaboration, and underdeveloped reflective mechanisms. Regarding the suggested interventions, educational institutions are encouraged to convene collaborative forums to analyze contextual factors and co-develop policies, visions, and strategic plans for comprehensive technology integration. Furthermore, information technology should be embedded across all levels of the curriculum, with sufficient budgetary support for the development of instructional media, innovation, and technological infrastructure. Online feedback mechanisms should be employed to assess the quality of school-community partnerships, thereby enabling inclusive stakeholder engagement and participatory decision-making in budget planning processes.

Keyword: Information technology, Opportunity Expansion Schools, Administration process

1. บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวดที่ 9 มาตรา 65 ระบุให้มีการพัฒนาบุคลากรทั้งผู้ผลิตและผู้ใช้เทคโนโลยี เพื่อให้มีความรู้ความสามารถและทักษะในการผลิตการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีคุณภาพและประสิทธิภาพ นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ว่าด้วยการขับเคลื่อนการพัฒนาระบบราชการด้วยนวัตกรรม และการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาเป็นกลไกหลักในการดำเนินงาน (Digitalize Process) การเชื่อมโยงและแบ่งปันข้อมูล (Sharing Data) การส่งเสริมความร่วมมือ บูรณาการกับทุกภาคส่วนทั้งภายในและภายนอก พัฒนาประสิทธิภาพของเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศให้สามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาระบบการจัดสรรงบประมาณทรัพยากรทางการศึกษา โดยยึดหลักความจำเป็นและพื้นที่เป็นฐานที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญ (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์, 2565) สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566 - 2570 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2565) ที่กำหนดเป้าประสงค์เชิงกลยุทธ์ให้นำระบบข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการและให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการพัฒนาระบบสารสนเทศในหน่วยงานให้มีระบบข้อมูลจัดการและรายงาน พัฒนาระบบพื้นฐานทางเทคโนโลยีให้ครอบคลุม มีประสิทธิภาพสูงสุด จัดหาอุปกรณ์ เทคโนโลยีที่เหมาะสมในทุกระดับและเพียงพอต่อความต้องการดำเนินงานให้สอดคล้องกับการบริหารจัดการด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล

ดังนั้น ในการบริหารจัดการองค์กรให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด ผู้บริหารจำเป็นต้องได้รับข้อมูลที่เป็นปัจจุบันและถูกต้องเพื่อใช้ในการประกอบการตัดสินใจเชิงนโยบายอย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาสภาพปัญหาการใช้เทคโนโลยีเพื่อการบริหารสถานศึกษาของสมจิตร์ ขวัญแดง (2560) พบว่า ครูยังมีข้อจำกัดในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอน ขาดการจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอและมีประสิทธิภาพ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการดูแลระบบเทคโนโลยี ขาดการวางแผนในการใช้ประโยชน์และพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ญัฐพงษ์ แก้วรากมุกข์ (2563) พบว่า ปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษายังรวมถึง การขาดการนำไปใช้ในการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการ การไม่ใช้ระบบสารสนเทศในการรายงานผลการใช้จ่ายงบประมาณ การบริหารการเงิน การจัดสรรงบประมาณ การบริหารบุคลากร และการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน รวมถึงการประสานงานและการสร้างเครือข่ายเพื่อสนับสนุนงานด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และกิจการนักเรียน ด้านณิชารีย์ เหลืองอร่าม (2562) พบว่า สถานศึกษาขาดการจัดทำฐานข้อมูลแหล่งเรียนรู้ที่เป็นระบบ ขาดการเชื่อมโยงเครือข่ายสารสนเทศ และรายงานข้อมูลวิชาการยังไม่มีความเร็วและครอบคลุมเพียงพอ รวมถึงการขาดการใช้รายงานผลการดำเนินงานด้านการเงินและบัญชี การขาดการประสานงานเพื่อสนับสนุนทุนการศึกษา การขาดการใช้โปรแกรมสำหรับจัดเก็บข้อมูล และการขาดช่องทางการติดต่อและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงาน จากแผนพัฒนาการศึกษา พ.ศ. 2566 – 2570 จังหวัดตาก (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดตาก, 2565) พบว่ามีข้อจำกัดด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ สื่อการเรียนการสอนไม่เพียงพอและไม่ทันสมัย สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศยังไม่สามารถใช้งานได้ครอบคลุมทุกพื้นที่ เนื่องจากสภาพภูมิประเทศที่ห่างไกลและภูเขาสูง การคมนาคมไม่สะดวก และบางพื้นที่ยังไม่มีไฟฟ้าใช้ ครูและบุคลากรทางการศึกษายังขาดทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลยุคใหม่ในการปฏิบัติงาน ไม่สามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัลที่พัฒนาอย่างรวดเร็ว จากบริบทดังกล่าว จึงได้มีการกำหนดแนวทางการพัฒนาระบบฐานข้อมูลที่สามารถเข้าถึงได้ผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล และจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาโดยบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานการศึกษา สถานศึกษา และภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้แผนพัฒนาการศึกษาสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ และสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ แผนพัฒนาการศึกษา พ.ศ. 2566 – 2570 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 (2566) ได้กำหนดทิศทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเน้นการใช้ระบบสารสนเทศในหน่วยงาน ส่งเสริมการใช้ระบบพื้นฐานทางเทคโนโลยีให้ครอบคลุมทั้งเขตพื้นที่ เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการบริหารจัดการด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเป็นระบบและยั่งยืน เช่นกัน

สภาพดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า สารสนเทศในสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญต่อการปฏิบัติงาน การควบคุม การติดตาม และการประเมินผล ตลอดจนการรายงานผลการดำเนินงานของสถานศึกษา อันเป็นกลไกหนึ่งของการบริหารจัดการสถานศึกษา ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษาต้องอาศัยข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล อันมีส่วนช่วยให้การปฏิบัติงานและการบริหารจัดการสถานศึกษา บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหาร สถานศึกษา ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอพบพระ จังหวัดตาก เพื่อจะได้นำผลการศึกษาไปใช้เป็นข้อมูลใน

การแก้ไขปัญหาการบริหารสถานศึกษา หรือแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้ทันต่อยุคของสังคมแห่งการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดตามเจตนารมณ์ของการจัดการศึกษา

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอบพพระ จังหวัดตาก
2. เพื่อหาแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอบพพระ จังหวัดตาก

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย การวิจัยแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอบพพระ จังหวัดตาก กำหนดขอบเขตเนื้อหา แหล่งข้อมูลและตัวแปรในการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา กำหนดเนื้อหาจากแนวคิดการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของ สุกัญญา แซ่มซ้อย (2561) มี 5 ด้าน คือ การวางแผน (Plan) การออกแบบ (Design) การนำไปปฏิบัติ (Implement) การประเมินผล (Evaluation) และการสะท้อนผล (Reflection) ตามลำดับ

2. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล แบ่งแหล่งข้อมูลออกเป็น 2 แหล่งตามระเบียบวิธีวิจัย คือ

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอบพพระ จังหวัดตาก ปีการศึกษา 2567 จำนวน 593 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 33 คน และครูผู้สอน จำนวน 560 คน

2.1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอบพพระ จังหวัดตาก ปีการศึกษา 2567 กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การเทียบตารางของเครซีและมอร์แกนได้จำนวน 231 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 33 คน ใช้เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และครูผู้สอน 198 คน เทียบสัดส่วนครูผู้สอนรายโรงเรียน แล้วสุ่มอย่างง่าย (Simple Randomization)

2.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน กำหนดคุณสมบัติประสบการณ์ คุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษา ได้แก่ อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา ผู้บริหารการศึกษา ศิษยานิเทศก์และผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

3. ขอบเขตด้านตัวแปร ตัวแปรที่จะศึกษา ได้แก่

3.1 สภาพและปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอบพพระ จังหวัดตาก

3.2 แนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในอำเภอพบพระ จังหวัดตาก

การดำเนินการวิจัย ใช้การวิจัยแบบผสม (Mixed Methods Research) แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพและปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในอำเภอพบพระ จังหวัดตาก ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง มีวิธีดำเนินการดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอพบพระ จังหวัดตาก จำนวน 17 โรงเรียน รวม 231 คน

เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล เป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบปรนัยกำหนดคำตอบให้เลือก (Multiple Choice)

ตอนที่ 2 สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในอำเภอพบพระ จังหวัดตาก เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) กำหนดเกณฑ์การแปลผลไว้ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในอำเภอพบพระ จังหวัดตาก เป็นแบบให้เลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ (Multiple Response)

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ มีวิธีดำเนินการตามลำดับดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล และแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานของสถานศึกษา จากเอกสารและรายงานวิจัยเพื่อศึกษาแนวคิด ความหมาย ความสำคัญและวิธีดำเนินการ สรุปเป็นนิยามปฏิบัติการตามขอบเขตเนื้อหา

2. สร้างข้อคำถามตามกรอบเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ได้ข้อคำถามสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานของสถานศึกษา จำนวน 50 ข้อ และปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานของสถานศึกษา จำนวน 30 ข้อ

3. เสนอร่างแบบสอบถามต่ออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระเพื่อตรวจความถูกต้องการใช้ภาษา ความสอดคล้องกับเนื้อหา และความเหมาะสมของจำนวนข้อคำถามกับความครอบคลุมเนื้อหา ให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความสมบูรณ์

4. นำร่างแบบสอบถามมาปรับปรุง จัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับใหม่เพื่อเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญที่มีคุณวุฒิพิเศษบัณฑิตการศึกษาระดับปริญญาโท และการวิจัยทางการศึกษา จำนวน 5 คน เพื่อประเมินความตรง

เชิงเนื้อหา โดยใช้การหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC : Index of Item - Objective Congruence) ได้ค่า IOC แบบสอบถามทั้ง 3 ตอน ระหว่าง 0.60 - 1.00 ทุกข้อ

5. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .987 นำแบบสอบถามมาปรับปรุงเพื่อใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

วิธีการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น เพื่อขออนุญาตให้ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในอำเภอพบพระ จังหวัดตาก โดยการส่งมอบหนังสือต่อผู้บริหารสถานศึกษา แจกแบบสอบถาม ชี้แจงทำความเข้าใจและนัดหมายเก็บแบบสอบถามคืน และเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง ได้แบบสอบถามจำนวน 231 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์และประมวลผลแบบสอบถามโดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) วิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป คือ ตอนที่ 1 หาค่าความถี่และค่าร้อยละ ตอนที่ 2 หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ตอนที่ 3 หาค่าความถี่และค่าร้อยละ

ขั้นตอนที่ 2 การหาแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอพบพระ จังหวัดตาก ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง (Structure Interview) กับผู้ทรงคุณวุฒิ มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เลือกแบบเจาะจงตามคุณสมบัติที่กำหนด คือ มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโทหรือเทียบเท่าทางการบริหารการศึกษา มีประสบการณ์ในตำแหน่งไม่ต่ำกว่า 3 ปี ได้แก่ อาจารย์สถาบันอุดมศึกษา 3 คน ผู้บริหารการศึกษา 1 คน ศึกษาในเทศก์ 2 คน และผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 จำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง (Structure Interview) ใช้เป็นข้อคำถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิแบบปลายเปิด (Open-End) จำนวน 5 ข้อ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง
2. นำผลการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในแต่ละชั้น ๆ ละ 3 ข้อ และปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา ข้อที่มีค่าร้อยละสูงที่สุดแต่ละชั้น ๆ ละ 3 ข้อ
3. นำข้อคำถามมาสรุปอุปนัย เพื่อยกร่างเป็นข้อคำถามแบบสัมภาษณ์ตามขอบเขตทั้ง 5 ชั้น
4. นำแบบสัมภาษณ์เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจความถูกต้องการใช้ภาษา ความครอบคลุมและความสอดคล้องกับเนื้อหาเพื่อให้ข้อเสนอแนะและปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์ถูกต้อง
5. จัดพิมพ์เป็นแบบสัมภาษณ์ฉบับใหม่ เพื่อนำไปใช้เก็บข้อมูลกับผู้ทรงคุณวุฒิ

วิธีการเก็บข้อมูล ประสานขออนุญาตกับผู้ทรงคุณวุฒิเป็นการส่วนตัว เสนอชื่อและขอหนังสือแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิจากบัณฑิตวิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ส่งหนังสือและแบบสัมภาษณ์ นัดหมายและดำเนินการตามกำหนด นำบันทึกผลการสัมภาษณ์มาตรวจความสมบูรณ์ถูกต้องเพื่อเตรียมวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล นำผลการสัมภาษณ์มาพิมพ์สรุปรวมรายด้านเรียงเป็นรายบุคคลแล้วสรุปอุปนัย วิเคราะห์ความสอดคล้องความคิดเห็นด้วยตารางวิเคราะห์เนื้อหา แจกแจงความถี่ จัดลำดับตามความถี่จากสูงไปหาต่ำ เสนอในรูปตารางวิเคราะห์เนื้อหาตามลำดับ อภิปรายใต้ตารางด้วยความเรียง

4. ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในอำเภอพบพระ จังหวัดตาก มีผลแสดงดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาโดยรวม

ชั้นที่	รายการ	สภาพการใช้		แปลผล	ลำดับที่
		$\bar{X}$	S. D.		
1	การวางแผน (Plan)	4.02	0.42	มาก	3
2	การออกแบบ (Design)	4.01	0.44	มาก	4
3	การนำไปปฏิบัติ (Implement)	4.06	0.44	มาก	2
4	การประเมินผล (Evaluation)	3.92	0.51	มาก	5
5	การสะท้อนผล (Refection)	4.13	0.43	มาก	1
โดยรวม		4.03	0.39	มาก	

ตารางที่ 1 พบว่า สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอพบพระ จังหวัดตาก โดยรวมการใช้อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.03, S.D. = 0.39) เรียงจากสูงไปหาต่ำคือ การสะท้อนผล สูงที่สุด ($\bar{X}$ = 4.13, S.D. = 0.43) รองลงมาคือ การนำไปปฏิบัติ ($\bar{X}$ = 4.06, S.D. = 0.44), การวางแผน ($\bar{X}$ = 4.02, S.D. = 0.42) และการออกแบบ ($\bar{X}$ = 4.01, S.D. = 0.44) ตามลำดับ ส่วนการประเมินผล ต่ำที่สุด ($\bar{X}$ = 3.92, S.D. = 0.51) ดังนั้น สถานศึกษาจึงควรมีการประเมินผล การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการประชุมผู้ปกครองหรือคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทุกครั้ง เพื่อใช้เป็นข้อมูลย้อนกลับในการปรับปรุงพัฒนาให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2. ผลการศึกษาปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในอำเภอพบพระ จังหวัดตาก มีผลแสดงดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงค่าร้อยละสูงสุดรายชั้นปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา

ชั้นที่	สภาพปัญหาที่มีค่าร้อยละสูงสุดในแต่ละชั้น	ร้อยละ	ลำดับที่
1	การวางแผนจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการจัดหาเทคโนโลยีดิจิทัล ไม่เหมาะสม ไม่สอดคล้องกับความต้องการของครูผู้สอนและผู้เรียน	20.34	5
2	การแต่งตั้งมอบหมายให้บุคลากรเป็นที่เลี้ยงสอนงานเทคโนโลยีไม่ได้รับการยอมรับ การดำเนินงานไม่ต่อเนื่องเพราะที่เลี้ยงมีภาระงานมาก	21.65	4

3	การจัดสรรงบประมาณพัฒนาโครงข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงเพื่อการสื่อสารและเป็นแหล่งเรียนรู้ยังไม่เพียงพอ	23.37	1
4	การจัดทำรายงานการใช้จ่ายงบประมาณประจำปียังมีการใช้กระดาษจัดทำเอกสาร ขาดการเชื่อมต่อกับหน่วยงานเพื่อพัฒนาระบบ	23.37	1
5	การทบทวน เก็บรวบรวมข้อมูลผลการบริหารงบประมาณอยู่ในวงจำกัด ครูผู้สอนอื่นไม่ได้รับโอกาสให้ร่วมเสนอแนะและแสดงความคิดเห็นอย่างทั่วถึง	22.95	3

ตารางที่ 2 พบว่า ปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในอำเภอพบพระ จังหวัดตาก ขึ้นการนำไปปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณพัฒนาโครงข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงเพื่อสื่อสารและเป็นแหล่งเรียนรู้ยังไม่เพียงพอ และขึ้นการประเมินผล การจัดทำรายงานการใช้จ่ายงบประมาณประจำปียังมีการใช้กระดาษจัดทำเอกสาร ขาดการเชื่อมต่อกับหน่วยงานเพื่อพัฒนาระบบสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 23.37 เท่ากัน ดังนั้น สถานศึกษาต้องให้ความสำคัญกับการวางแผนจัดหางบประมาณสนับสนุนจากภายนอกเพื่อพัฒนาการเชื่อมต่อสัญญาณอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนและการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพให้มากยิ่งขึ้น

3. ผลการหาแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในอำเภอพบพระ จังหวัดตาก แต่ละชั้นมีผลดังนี้

3.1 ขั้นการวางแผน สถานศึกษาควรจัดการประชุมเพื่อร่วมกันวิเคราะห์บริบท SWOT Analysis ของผู้เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์และวางแผนการใช้เทคโนโลยีให้ครอบคลุมภาระงานทั้ง 4 ด้าน มีการนำระบบบัญชีดิจิทัลมาช่วยในการบริหารจัดการงบประมาณ ให้สามารถวางแผนและติดตามงบประมาณได้อย่างแม่นยำ ลดข้อผิดพลาดที่เกิดจากการจัดการแบบเดิม และมีการพัฒนาทักษะของบุคลากรให้สามารถใช้เทคโนโลยีปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามลำดับ

3.2 ขั้นการออกแบบ สถานศึกษาควรกำหนดนโยบายให้มีเนื้อหาการเรียนรู้เทคโนโลยีสารสนเทศในหลักสูตรทุกช่วงชั้น จัดอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ในการจัดทำหลักสูตรการสอนเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง และแต่งตั้งผู้ดูแลระบบฐานข้อมูลกลางเพื่อใช้บริหารงานวิชาการที่มีความรู้และทักษะทางเทคโนโลยีตามลำดับ

3.3 ขั้นการนำไปปฏิบัติ สถานศึกษาควรมีการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการผลิตสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีประกอบการสอน สนับสนุนให้ครูเข้าร่วมกลุ่ม PLC ออนไลน์ เพื่อแลกเปลี่ยนแนวทางการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน และสนับสนุนให้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการปฏิบัติงานธุรการ การเงินและพัสดุที่เหมาะสมกับสภาพของสถานศึกษา ตามลำดับ

3.4 ขั้นการประเมินผล สถานศึกษาควรมีการใช้แบบสำรวจออนไลน์ในการประเมินผลความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนเป็นข้อมูลวางแผนพัฒนางาน มีการพัฒนาแอปพลิเคชันติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนเพื่อจัดการเรียนการสอน พัฒนาดตนเองของครูและนักเรียน และมีการใช้โปรแกรมจัดการคลังเอกสารให้เข้าถึงได้สะดวกรวดเร็วแทนกระดาษจัดทำเอกสารให้สอดคล้องกับบริบทสถานศึกษา ตามลำดับ

3.5 ขั้นการสะท้อนผล สถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและ

ร่วมพิจารณาจัดสรร กระจายงบประมาณเพื่อความเป็นธรรม มีการประชุมออนไลน์ให้ร่วมแสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะในการพัฒนาโรงเรียนอย่างทั่วถึง และมีการใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นให้สะท้อนผลการบริหารและนำไปใช้พัฒนาโรงเรียน ตามลำดับ

ดังนั้น สถานศึกษาควรให้ความสำคัญการบริหารแบบมีส่วนร่วมของบุคลากรทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อให้มีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดรูปแบบและวิธีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารสถานศึกษาให้มีการนำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการประเมินผลและร่วมให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างทั่วถึงและเป็นระบบ เพื่อให้เกิดการนำผลการดำเนินงานไปใช้ประโยชน์ต่อการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ร่วมกัน

5. อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่า สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอพบพระ จังหวัดตาก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการที่สถานศึกษาให้ความสำคัญต่อการบริหารจัดการที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างทันท่วงที สะท้อนให้เห็นถึงความตระหนักในการวิเคราะห์บริบทของสถานศึกษาเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน การส่งเสริมให้มีการแสวงหาแนวทางหรือวิธีการใหม่ ๆ ในการนำไปสู่การปฏิบัติงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ การจัดทำแผน กำกับการดำเนินงาน และการทบทวนวิสัยทัศน์อย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาและยกระดับคุณภาพของการบริหารสถานศึกษา ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของสุกัญญา แซ่มซ้อย (2561) ซึ่งระบุว่า การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลถือเป็นการบริหารเพื่อการเปลี่ยนแปลง (Change Management) ที่มีเป้าหมายสำคัญในการส่งเสริมให้ครูยอมรับเทคโนโลยี นวัตกรรม และการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมองค์กร ซึ่งมีลักษณะที่ซับซ้อนและท้าทาย การจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพจึงควรดำเนินการผ่านกิจกรรมหลัก ได้แก่ การกำหนดทิศทางของสถานศึกษา (Setting Direction) การพัฒนาบุคลากร (Developing People) และการปรับโครงสร้างองค์กรให้สอดคล้องกับความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไป (Redesigning the Organization to Meet Changing Demand) ทั้งนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องเป็นผู้นำในการน้อมรับและประยุกต์ใช้แนวทางดังกล่าวกับตนเองก่อน จึงจะสามารถเผยแพร่ ส่งเสริม และถ่ายทอดให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษานำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังพบว่า ผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับงานศึกษาของสิทธิชัย สิมิ (2566) เรื่อง ความต้องการจำเป็นและแนวทางพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ซึ่งระบุว่าสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารอยู่ในระดับมาก และงานวิจัยของชลิตา ดิษฐผักแว่น (2566) เรื่อง แนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนแม่สอด-ท่าสายลวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 พบว่าสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศโดยรวมอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน จากข้อค้นพบทั้งหมดข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่า การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการบริหารที่สอดคล้องกับบริบทเฉพาะของแต่ละสถานศึกษา ควบคู่กับการได้รับความร่วมมือ

และการยอมรับจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งทำหน้าที่เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงภายในองค์กร ผลการวิจัยในครั้งนี้สะท้อนให้เห็นถึงบทบาท หน้าที่และความสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำการเปลี่ยนผ่านสู่การบริหารยุคดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของไพชยนต์ อ่อนช้อย (2563) ที่ชี้ให้เห็นว่า ความสำคัญของการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลขึ้นอยู่กับบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมและสนับสนุนการใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อพัฒนาองค์ประกอบต่าง ๆ ของสถานศึกษา ทั้งในด้านบุคลากร เครื่องมือ สื่อ และโปรแกรมดิจิทัล โดยการบริหารที่ประสบผลสำเร็จจำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการปัจจัยภายในองค์กรอย่างมีระบบ เพื่อยกระดับประสิทธิภาพในการทำงานให้มีความทันสมัย รวดเร็ว แม่นยำ และสามารถตอบสนองต่อเป้าหมายที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนสามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการที่มีคุณภาพและยั่งยืน

จากผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอพบพระ จังหวัดตาก มีความชัดเจนที่สุดในสองขั้นตอนนี้ ได้แก่ ขั้นการนำไปปฏิบัติและขั้นการประเมินผล โดยในขั้นการนำไปปฏิบัตินั้น พบข้อจำกัดด้านการจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาโครงข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงสำหรับใช้ในการสื่อสารและเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ ส่งผลให้สถานศึกษาไม่สามารถเข้าถึงระบบเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพได้อย่างทั่วถึง ขณะที่ในขั้นการประเมินผล พบว่ายังคงมีการจัดทำรายงานการใช้จ่ายงบประมาณในรูปแบบเอกสารกระดาษ (Paper-Based) ซึ่งไม่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลกับหน่วยงานภายนอกเพื่อพัฒนาระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาดังกล่าวอาจเกิดจากการที่สถานศึกษายังมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศไปใช้ในกระบวนการวางแผนอย่างจำกัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อจัดทำค่าของงบประมาณในการสนับสนุนการพัฒนาโครงข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ซึ่งยังไม่แพร่หลายและมีประสิทธิภาพไม่เพียงพอ ส่งผลให้การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษาไม่สามารถดำเนินไปได้อย่างเต็มศักยภาพ ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของวิษยานนท์ ทรัพย์ถาวรธานี (2567) เรื่อง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม ซึ่งระบุว่า การใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในด้านการบริหารงบประมาณ การรายงานผล การติดตาม และการตรวจสอบผลการเบิกจ่ายงบประมาณ เป็นกระบวนการที่มีระดับการปฏิบัติต่ำที่สุด เช่นเดียวกับงานวิจัยของสุนิษา สุภาวงศ์ (2567) เรื่อง ความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารงานในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในกระบวนการบริหารงาน ตลอดจนการติดตามผลเพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีอย่างคุ้มค่า นั้นเป็นด้านที่มีระดับการปฏิบัติต่ำที่สุดเช่นกัน ข้อค้นพบข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า อุปสรรคในการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาส่วนหนึ่งเกิดจากการขาดข้อมูลที่เพียงพอในการวางแผนเชิงระบบ ตลอดจนการกำหนดแนวทางดำเนินงานที่มิได้เกิดจากการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างทั่วถึง ส่งผลให้การดำเนินงานไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นระบบ ดังนั้น ผู้บริหารที่มุ่งหวังจะนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีความเป็นผู้นำที่เปิดกว้างทางความคิด มีวิสัยทัศน์ และสามารถปรับตัวได้อย่างยืดหยุ่น เพื่อสร้างการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ

ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Stodd, J. (2014) ที่ศึกษาบทบาทสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหา ซึ่งชี้ว่า การแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยการรับฟังความคิดเห็นจากแหล่งที่มาที่หลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากชุมชนที่มีความไว้วางใจ ซึ่งถือเป็นกระบวนการคัดกรองทางสังคม (Social Filtering) ที่เอื้อต่อการสร้างการยอมรับ และเสริมสร้างอำนาจในการนำของผู้บริหารอย่างยั่งยืน

จากผลการวิจัย พบว่า แนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอพบพระ จังหวัดตาก ควรเริ่มต้นจากการจัดการประชุมเพื่อร่วมกันวิเคราะห์บริบทของสถานศึกษาอย่างรอบด้าน อันจะนำไปสู่การกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ และการวางแผนการใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษาให้มีความครอบคลุมและเป็นระบบ นอกจากนี้ ควรมีการบูรณาการเนื้อหาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศลงในหลักสูตรทุกช่วงชั้น พร้อมทั้งจัดสรรงบประมาณอย่างเหมาะสม เพื่อสนับสนุนการผลิตสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีประกอบการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพจริงของสถานศึกษา อีกทั้ง ควรนำระบบสำรวจออนไลน์มาใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินผลความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชน โดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกภาคส่วนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการพิจารณาการจัดสรรงบประมาณ เพื่อสร้างความเป็นธรรม โปร่งใส และความเชื่อมั่นร่วมกันในกระบวนการบริหารจัดการ ทั้งนี้ เนื่องจากการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องครอบคลุมทั้งการดำเนินงานตามภารกิจด้านการบริหารทั่วไป และภารกิจด้านการจัดการเรียนการสอนซึ่งถือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษา ดังนั้น การกำหนดแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศจึงควรได้รับการกำหนดเป็นนโยบายในระดับสถานศึกษาอย่างชัดเจน โดยควบคู่ไปกับการสนับสนุนทรัพยากรและอุปกรณ์ที่เพียงพอและเหมาะสมต่อการใช้งาน นอกจากนี้ ควรมีการส่งเสริมบทบาทของชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรเพื่อการจัดหาเทคโนโลยีที่เหมาะสมต่อการใช้ในบริบทของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบจากงานวิจัยของสุนิษา สุภาวงศ์ (2567) ที่เสนอว่า ผู้บริหารควรมีทักษะพื้นฐานในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ควบคู่กับการให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องในการวางแผนและดำเนินการตามแผนอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการพัฒนาตนเองเพื่อให้สามารถปรับตัวให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และการนำเทคโนโลยีไปใช้ในการบริหารงานทุกฝ่ายของสถานศึกษาอย่างทั่วถึง เช่นเดียวกับงานวิจัยของวรวิชัย ดุลย์สุข (2565) ซึ่งพบว่า สถานศึกษาควรพัฒนาระบบฐานข้อมูลที่สามารถใช้เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรภายนอก เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการระดมทรัพยากรและงบประมาณสำหรับการจัดหาวัสดุ ครุภัณฑ์ และเทคโนโลยีการศึกษาที่ทันสมัย ให้เพียงพอต่อความต้องการในการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 นอกจากนี้ งานวิจัยของเกื้อกุล วัชชุม (2567) ยังชี้ให้เห็นว่า การบริหารสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะต่อการวางแผนการใช้งบประมาณ เพื่อส่งเสริมความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และเสริมสร้างความมั่นใจให้กับครูผู้ปฏิบัติงานในการดำเนินงานอย่างเต็มศักยภาพ โดยไม่ต้องกังวลต่อความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้น ข้อค้นพบเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจะสัมฤทธิ์ผลได้นั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ในการตัดสินใจ กำหนด

เป้าหมายหรือภาพความสำเร็จอย่างชัดเจน และคำนึงถึงความต้องการของชุมชนอย่างรอบด้าน อีกทั้งต้องสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องทั้งในระดับครูและผู้เรียน พร้อมทั้งจัดสรรทรัพยากรที่เหมาะสม เพื่อส่งเสริมให้กระบวนการบริหารจัดการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลลัพธ์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังนั้น การบริหารสถานศึกษาโดยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศจำเป็นต้องดำเนินไปภายใต้แนวทางของการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ซึ่งเน้นการใช้ข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบ การมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน และการใช้กลยุทธ์เป็นเครื่องมือหลักในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการ เปรียบเทียบได้กับแนวคิดของอารีย์ น้ำใจดี และ พิชญภา ยืนยาว (2562) ซึ่งเน้นย้ำถึงความสำคัญของปัจจัยภายในองค์กรที่ส่งเสริมความสำเร็จในการบริหารที่มีลักษณะทันสมัย รวดเร็ว แม่นยำ และเกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยเฉพาะการมีกลยุทธ์ดิจิทัล (Digital Strategy) ที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางของสถานศึกษาในยุคเปลี่ยนผ่าน โดยใช้ขีดความสามารถทางเทคโนโลยีมาสนับสนุนการดำเนินงาน ให้สถานศึกษาสามารถปรับตัวและได้รับประโยชน์สูงสุดจากการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบดิจิทัล ทั้งนี้ กลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพจะต้องมีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของสถานศึกษา รวมถึงสามารถส่งเสริมการสร้างประสบการณ์ที่ดีแก่ผู้รับบริการและผู้ปฏิบัติงาน อันนำไปสู่การปรับปรุงกระบวนการทำงานให้มีความสะดวก รวดเร็ว และเกิดผลลัพธ์เชิงประสิทธิภาพอย่างเป็นรูปธรรม

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรกำหนดนโยบายการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด โดยให้มีการนำการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมากำหนดเป็นเนื้อหาในการฝึกอบรมปฏิบัติการ (Work Shop) เพื่อเพิ่มศักยภาพและทักษะการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ
2. กลุ่มบริหารงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีแผนการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการนำองค์ความรู้ที่ได้จากการอบรมไปใช้ในการบริหารสถานศึกษา ให้ครอบคลุมกระบวนการบริหารทั้ง 5 ชั้น ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นข้อมูลปรับปรุงนโยบายและแผนการพัฒนาบุคลากรของสำนักงานเขตให้มีความต่อเนื่องสม่ำเสมอ
3. กลุ่มโรงเรียนควรมีการจัดกิจกรรมชุมชนการเรียนรู้ของผู้บริหารในกลุ่ม เพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ แบ่งปันความรู้จะช่วยให้ผู้บริหารมีความเชื่อมั่นในการประยุกต์ใช้ในสถานศึกษามากยิ่งขึ้น
4. สถานศึกษาควรมีการจัดกิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพภายใน เพื่อส่งเสริมให้ครูมีการแบ่งปันความรู้ ประสบการณ์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงานและจัดการเรียนการสอน รวมถึงการสร้างภาวะผู้นำให้เกิดการหมุนเวียนการแบ่งปันความรู้ในกลุ่ม
5. ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการพัฒนาระบบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความรู้ ความสามารถ ทักษะและความสนใจของครูทุกคนในสถานศึกษา เพื่อใช้ในการวางแผนมอบหมายงาน
6. ครูผู้สอนควรให้ความร่วมมือ เปิดกว้างเพื่อยอมรับและร่วมกิจกรรมการสอนงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของครูที่เลี้ยงต้นแบบ ร่วมในการเสวนา อภิปรายโต้ตอบในการสะท้อนผลการใช้เทคโนโลยีพัฒนาตนเอง การปฏิบัติงานและการจัดการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเรื่อง แนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนากระบวนการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาระดับพื้นที่สูงที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน
2. ควรมีการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงานและจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน
3. ควรมีการวิจัยเรื่อง ทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีและดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อการบริหารงบประมาณแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ที่มีประสิทธิภาพในศตวรรษที่ 21
4. ควรมีการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยการใช้เทคโนโลยีและดิจิทัลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือหน่วยงานทางการศึกษาอื่น

เอกสารอ้างอิง

- เกื้อกุล วะชุม. (2567). ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลกับประสิทธิผลการบริหารงานในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ*, 12(47), 100–110.
- ชลิตา ดิษฐผักแว่น. (2566). *แนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนแม่สอด-ท่าสายลวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2* [วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น].
- ณัฐพงศ์ แก้วรากมข. (2563). *สภาพและปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3* [วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยพะเยา].
- ณิชารีย์ เหลืองอร่าม. (2562). *แนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42* [วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์].
- ไพชยนต์ อ่อนซ้อย. (2563). *คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1* [วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ].
- วรัญญู ดุลสุข. (2565). *การพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่สอด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2* [วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น].
- วิษยานนท์ ทรัพย์ถาวรธานี. (2567). *ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม* [วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร].

- สิทธิชัย สีมี่. (2566). ความต้องการจำเป็นและแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 [วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร].
- สุกัญญา แซ่มะน้อย. (2561). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุนิษา สุภาวงศ์. (2567). ความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารงานในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพุกดาหาร. วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ, 12(48), 23–34.
- สมจิตร ขวัญแดง. (2560). สภาพปัญหาของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารสถานศึกษาสังกัดเทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา [วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่].
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2. (2566). แผนพัฒนาการศึกษา พ.ศ. 2566–2570. กลุ่มนโยบายและแผน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566–2570. กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดตาก. (2565). แผนพัฒนาการศึกษา พ.ศ. 2566–2570 จังหวัดตาก. กลุ่มงานนโยบายและแผน.
- สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์. (2565). แผนปฏิบัติการราชการระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570). สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- อารีย์ น้ำใจดี, และ พิษญาภา ยืนยาว. (2562, 11–12 กรกฎาคม). ผู้นำกับการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ครั้งที่ 11 (หน้า 1–10). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- Stodd, J. (2016). 10 reasons for social leadership. *Julian Stodd's Learning Blog*.
<https://julianstodd.wordpress.com/2016/07/09/10-reasons-for-social-leadership/>

กิจกรรมการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความเป็น ผู้ประกอบการดิจิทัลของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

Community-Based Business Learning Activities to Promote Digital Entrepreneurship for Grade 6 Students

ปราณปรียา ประทุมเมศ¹, ณัฐเชษฐ พลุเจริญ²

^{1,2}มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก, ประเทศไทย

Pranpreeya Prathummed¹, Nattachet Pooncharoen²

^{1,2}Naresuan University, Phitsanulok, Thailand

✉: Pranpreeyap66@nu.ac.th

(Corresponding Email)

Received: 03 April 2025; Revised: 05 May 2025; Accepted: 11 May 2025

© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนจิวราย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (2) เพื่อพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนจิวราย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่องกิจกรรมการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความเป็นผู้ประกอบการดิจิทัลของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ กลุ่มผู้เรียน จำนวน 12 คน กลุ่มผู้ให้ความรู้ทางธุรกิจชุมชน 2 คน และกลุ่มครูผู้สอนในโรงเรียน 3 คน รวมทั้งสิ้น 17 คน โดยมีขอบเขตพื้นที่การวิจัย คือ โรงเรียนวัดตันตุมแสง ตำบลจิวราย อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร วิเคราะห์ข้อมูลแบบสรุปอุปนัยโดยบันทึกพรรณนา เครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถาม แนวคำถามในการสัมภาษณ์ และตรวจสอบความน่าเชื่อถือแบบสามเส้าด้วยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการวิจัย พบว่า (1) สภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนจิวราย แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านที่ 1 ด้านหลักสูตรสถานศึกษา ด้านที่ 2 ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านที่ 3 ด้านการวัดผลและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ ด้านที่ 4 ด้านบริบท พบว่า ผู้เรียนขาดความสนใจและกระตือรือร้นในการรู้เกี่ยวกับธุรกิจชุมชน คือ ผู้เรียนมีความแตกต่างในด้านทักษะ การเรียนรู้ ทำให้การจัดการเรียนรู้และวัดผลเป็นไปได้ยาก ผู้เรียนไม่เห็นความสำคัญของธุรกิจชุมชน ขาดศักยภาพในการพัฒนาธุรกิจชุมชน (2) การพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนจิวรายโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความเป็นผู้ประกอบการดิจิทัล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ดังนี้ 1) แนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ 2) มีผลการจัดการเรียนรู้ความเป็นผู้ประกอบการดิจิทัล คือ ความรู้ ทักษะด้านธุรกิจและดิจิทัล ผู้วิจัยจึงสร้างกระบวนการกิจกรรมการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความเป็นผู้ประกอบการดิจิทัลให้สอดคล้องกับธุรกิจชุมชน มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ Active learning โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงเป็นสิ่งขับเคลื่อนการเรียนรู้ ทั้งนี้ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จริงจากแหล่งชุมชนจิวราย พร้อมทั้งจะเรียนรู้ ต่อยอดสร้างผลิตภัณฑ์จากท้องถิ่นและเผยแพร่

ทางสื่อออนไลน์ ทำให้เกิดพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา การเสริมสร้างความสามารถในการตัดสินใจ และการเรียนรู้จากความสำเร็จ เพื่อให้เกิดการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและเกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

คำสำคัญ: กิจกรรมการเรียนรู้, ธุรกิจชุมชน, ชุมชนเป็นฐาน, ผู้ประกอบการดิจิทัล

Abstract

This research aimed to explore and improve community business learning management for Grade 6 students in Ngewrai Subdistrict. Specifically, the objectives were: (1) to examine the current conditions and challenges associated with community business learning, and (2) to design and implement community-based learning activities that cultivate digital entrepreneurship skills. A qualitative research approach was employed, involving 17 participants: 12 students, 2 community business experts, and 3 teachers from Wattonchumsaeng school, located in Ngewrai Subdistrict, Taphanhin District, Phichit Province. Data were gathered using questionnaires, interviewing guidelines, and methodological triangulation to ensure data credibility. The data were then analyzed through inductive summary and descriptive recording. The findings revealed that: (1) existing community business learning faced challenges in four areas: a curriculum lacking integration of local knowledge, low student engagement and enthusiasm, assessment difficulties due to diverse student abilities, and a perceived lack of importance and development capacity regarding community businesses. (2) Community-based learning activities were developed, focusing on entrepreneurial knowledge, business skills, and digital competencies. These activities utilized the Ngewrai community as a learning environment, emphasizing active learning and real-life experiences. The outcomes demonstrated that students actively engaged in authentic learning, developed local products, and utilized online platforms for dissemination. This process significantly improved their problem-solving, decision-making, and self-directed learning skills, fostering a foundation for continuous development and sustainable learning.

Keyword: Learning activities, Community-based business, Community-based approach, Digital entrepreneurs

1. บทนำ

การศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21 กับแนวคิด Education 4.0 โลกได้ก้าวเข้าสู่การเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งได้มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วเกิดการค้นพบองค์ความรู้ใหม่ตลอดเวลาอย่างต่อเนื่องเป็นยุคสังคมแห่งการเรียนรู้ที่เปิดกว้าง ให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองโดยการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาในสถานศึกษาของไทย เพื่อให้ก้าวทันโลกที่ไร้ขอบเขตภายใต้จินตนาการของมนุษย์ที่สร้างขึ้น การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลา สิ่งที่เป็นและหลีกเลี่ยงไม่ได้การพัฒนาเครื่องมือในการเข้าถึง เนื้อหาดังกล่าวส่งผลให้เยาวชนที่อยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียนเปลี่ยนแปลงวิธีการดำเนินชีวิต และการเรียนในแต่ละวัน กล่าวคือ ผู้เรียนยุคใหม่มีความพร้อมมากขึ้น ใช้เวลาส่วนใหญ่ในชีวิตประจำวันไปกับเครื่องมือที่เข้าถึงสื่อดิจิทัลต่าง ๆ สามารถใช้ในการสื่อสารกับผู้อื่นได้ง่าย เช่น โทรศัพท์มือถือ เครื่องเล่นเกม เครื่องเล่นเพลง ไอแพด คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต ฯลฯ ซึ่งแตกต่างไปจากเยาวชนในยุคก่อนอย่างมาก ความรู้ความเข้าใจที่ทุกคนต้องเข้าไปให้ถึงโลกแห่งสังคมการเรียนรู้และใช้เทคโนโลยีเป็นจะทำให้เกิดคุณค่าและประโยชน์สูงสุดต่อตัวเอง แต่ในทางกลับกันหากใช้อย่างผิดวิธี อาจทำให้เกิดความสูญเสีย

ดังนั้นหากรัฐบาลจะส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้โลกกว้างอย่างเท่าเทียมกัน ภาครัฐต้องจัดสรร วัสดุอุปกรณ์เทคโนโลยีที่ทันสมัยให้กับสถานศึกษาอย่างจริงจัง จัดสรรครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีความรู้ความชำนาญด้านการใช้เทคโนโลยีมาทำการจัดการเรียนการสอนให้กับเยาวชนเหล่านั้น หรือพัฒนาครู ที่มีอยู่ให้มีความรู้พร้อมที่จะเรียนรู้และสอนเยาวชนได้อย่างมีคุณภาพ ในสถานการณ์ปัจจุบันสถานศึกษาทุก แห่งจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีในการติดต่อสื่อสาร การเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศ การค้นคว้าหาความรู้จากแหล่ง ต่าง ๆ ทั้งภายในและต่างประเทศ โดยใช้สื่อสังคม หรือ โซเชียลมีเดีย เป็นสื่อกลางที่ให้บุคคลทั่วไปมีส่วนร่วม สร้างและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นผ่านอินเทอร์เน็ตอีกทั้งเทคโนโลยีสื่อสังคมยังช่วยให้ผู้ใช้สามารถทำกิจกรรม ที่สนใจร่วมกันด้วย กลุ่มบุคคลที่ติดต่อสื่อสารกันโดยผ่านสื่อสังคมดังกล่าว เรียกว่า "เครือข่ายสังคม" การ เปลี่ยนแปลงของสังคมโลกมีผลทำให้คนไทยและสังคมไทยต้องปรับตัวให้ทันกับสภาวะการณ์โลกเนื่องจากเกิด การเปลี่ยนแปลงหลายด้านตามบริบทของโลก ในขณะที่โลกเจริญก้าวหน้าแต่ปัญหาที่สำคัญของระบบ การศึกษาไทย คุณภาพของการจัดการศึกษาและการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพซึ่งถือเป็นปัจจัย สำคัญ ในการเพิ่มศักยภาพการแข่งขันในโลกสังคมไร้พรมแดน ดังนั้นสิ่งแรกที่ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ เกิดขึ้นในประเทศไทยคือ การพัฒนาคนให้มีศักยภาพในระดับสากลเพื่อร่วมกันพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าและ เทียบอารยประเทศ

การเกิด Digital Disruption หลัก HR 4.0 เป็นทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เพื่อรับมือกับการที่ ประเทศมีการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นการสร้างนวัตกรรมใหม่ ประกอบธุรกิจใหม่ หรือส่งเสริมการค้ารูปแบบ ใหม่ ๆ ได้ถูกจำแนกออกเป็นกลุ่ม 3 ทักษะพื้นฐาน ดังนี้ ทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ทักษะด้านที่ 1 การ ปฏิสัมพันธ์กับบริบทที่แตกต่างกัน (Foundational Literacies) ซึ่งแปลง่าย ๆ ก็คือ ‘กลุ่มทักษะที่จำเป็นต่อการ ใช้ชีวิต นั่นเอง ประกอบไปด้วย ทักษะด้านภาษา, ทักษะด้านคำนวณ, ทักษะด้านเทคโนโลยี, ทักษะด้าน วิทยาศาสตร์, ทักษะด้านสังคมและวัฒนธรรม, ทักษะการเงินที่รวมไปถึงการเป็นผู้ประกอบการ’ เพราะ เทคโนโลยีและความรู้ใหม่ๆ ได้ก่อให้เกิดบริบทการใช้ชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เรียกว่าเป็นทักษะที่ใช้กัน โดยทั่วไป แต่เราควรเรียนรู้ให้ตามทันการเปลี่ยนแปลงของแต่ละทักษะ เพราะถือว่าเป็นทักษะที่ถูกใช้บ่อย เพราะเป็นความรู้พื้นฐานที่ใช้ในสาขาอาชีพ ทักษะด้านที่ 2 การจัดการกับปัญหา (Competencies) — หรือ ความท้าทายที่ต้องเจอในชีวิต ซึ่งความท้าทายเหล่านั้นจะมีความซับซ้อนขึ้นกว่าเมื่อเทียบกับความท้าทายใน โลกเก่า ประกอบไปด้วย ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์, ทักษะการคิดสร้างสรรค์, ทักษะการสื่อสาร, ทักษะด้านการ ร่วมมือ เป็นทักษะที่ไม่ได้มาจากหนังสือหรือแบบเรียน แต่เป็นทักษะที่มาจากประสบการณ์ ซึ่งถือว่าเป็นบทบาท สำคัญมากเพราะทำให้เรามีปฏิสัมพันธ์ต่อผู้อื่นและสังคมได้ดีมากขึ้น นอกจากนั้นยังทำงานร่วมกันได้อย่างมี ประสิทธิภาพ ทักษะด้านที่ 3 การจัดการตัวเองกับสภาพสังคม (Character Qualities) — กลุ่มทักษะที่ใช้ใน การทำงานและอยู่ร่วมกันในสังคม ประกอบไปด้วย ความอยากรู้อยากเห็น, ความคิดริเริ่ม, ความวิริยะ, การ ปรับตัว, ความเป็นผู้นำ, ความตื่นรู้ทางสังคมและวัฒนธรรมกลุ่มทักษะนี้จะเน้นไปที่การแก้ปัญหา ซึ่งไม่ใช่แค่ การติดต่อสื่อสาร แต่เมื่อทำงานสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้คือการเจอกับปัญหา ซึ่งการมีทักษะในกลุ่มนี้จะช่วยให้เรา ผ่านปัญหาไปได้อย่างดี

โดยทั้งสามอย่างถือว่าเป็นทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ที่ควรฝึกฝนให้ตัวเองพร้อมรับมือกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนผ่านมาเป็นยุคประเทศไทย 4.0 โดยมีวิสัยทัศน์ เชิงนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศคือ มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน (บวร, 2559) และมีรูปแบบ แนวคิดคือ การปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่ “เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม” หรือ “Value-Base Economy” ซึ่งได้แก่ เปลี่ยนจากการผลิตสินค้า “โภคภัณฑ์” ไปสู่สินค้าเชิง “นวัตกรรม” เปลี่ยนจากการเน้นภาค “ผลิตสินค้า” ไปสู่เน้นภาค “บริการ” มากขึ้น และสุดท้าย เปลี่ยนจากการขับเคลื่อนประเทศด้วยภาค “อุตสาหกรรม” ไปสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (สุวิทย์, 2559) ซึ่งเป็นการปฏิรูปโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่เน้นการ ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเข้ามาช่วยพัฒนาประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2559) ขณะนี้ประเทศไทยอยู่ในระยะของ “การเปลี่ยนผ่าน” วิถีทางเศรษฐกิจควบคู่กับการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของโลกในศตวรรษที่ 21 ทำให้ประเทศไทยเกิดการเปลี่ยนแปลง ใน 4 มิติ ได้แก่ การเปลี่ยนในวัฒนธรรมของการดำรงชีวิต การเปลี่ยนในวัฒนธรรมของการทำงาน การเปลี่ยนในวัฒนธรรมของการเรียนรู้รวมถึงการเปลี่ยนในวัฒนธรรมของการดำเนินธุรกิจรวมไปถึงการเป็นผู้ประกอบการ เป็นประเด็นที่กล่าวถึงในการพัฒนาเศรษฐกิจทุกประเทศรวมทั้งในประเทศไทยมีการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ในยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันที่ต้องเสริมสร้างศักยภาพผู้ประกอบการ ประเทศไทยไม่เน้นการสอนทักษะในด้านการเป็นผู้ประกอบการให้นักเรียนมากพอสมควร การเตรียมรับมือกับบริบทของประเทศและของโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกมิติ โดยเฉพาะในมิติด้านการพัฒนาการศึกษาที่จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนเพื่อให้เท่าทันกับยุคสมัยและพร้อมรับ การเข้ามาของเทคโนโลยีดิจิทัล ไม่ว่าจะเป็นด้านหลักสูตรการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมการจัดการเรียน การสอน รูปแบบการสอนสมัยใหม่ องค์ความรู้ใหม่ๆ ของครูผู้สอนและทักษะที่จำเป็นของผู้เรียน “ทักษะชีวิต” หรือ “ทักษะการใช้ชีวิต” คือสิ่งที่นักเรียนจะได้เรียนรู้และสร้างได้ด้วยตนเอง ทั้งการเรียนรู้ที่จะเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีความยืดหยุ่นในชีวิต และปรับตัวเข้ากับโลกที่เปลี่ยนแปลง เพื่อสามารถเผชิญปัญหาต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว และเตรียมพร้อมสำหรับอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การเรียนรู้ธุรกิจชุมชนถือเริ่มต้นจากการศึกษา "กิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชนอันประกอบด้วยกิจกรรมทางการผลิต กิจกรรมทางการขายผลผลิต กิจกรรมการซื้อ และการบริโภคของชุมชน" (สุพรรณิ อัสวศิริเลิศ และกุศลฐิณะกุล อ่างใน ธนาวิทย์ บัวฝ้าย, 2545) จากข้างต้นจะเห็นได้ ว่าชุมชนซึ่งเป็นรากฐานของชุมชนไทยจะเข้มแข็งได้ ชุมชนต้องยืนหยัดด้วยตนเอง ซึ่งอาศัยความร่วมมือหรือการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในอันที่จะพัฒนากลุ่มธุรกิจของชุมชนที่จัดตั้งขึ้นให้มีความเจริญเติบโต เป็นพื้นฐานในการพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชนที่อยู่ในภาคชุมชน ให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

จากการสำรวจชุมชนจิวรายพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม ประกอบอาชีพทำนาเกษตรกรรม ดำเนินชีวิตยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง ที่สามารถพึ่งตนเองได้ ต้องทันต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ต้องมีการเตรียมคนให้พร้อมที่จะรับสถานการณ์ รู้จักปรับตัวในสิ่งที่เปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และนำไปสู่การปฏิบัติมีอาชีพมีรายได้ ทำให้สามารถปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ในครอบครัวได้ดี

ขึ้น มีกำลังสนับสนุนการศึกษาของบุตรหลาน ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็งอย่างมั่นคงและยั่งยืน ปัจจุบันสังคมได้เข้าสู่ยุคดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบทั้งในด้านการเรียน การทำงาน และการซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชันจากข้อมูลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตของไทยในปี 2563 จากสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือ เอ็ดด้า (ETDA) สะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรม และ แนวโน้มของคนในอนาคตในการใช้อินเทอร์เน็ตที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในปี 2563 เฉลี่ย วันละกว่า 11.5 ชั่วโมงเพิ่มขึ้น รว 1 ชั่วโมงจากปี 2562 และเพิ่มขึ้นเกือบเท่าตัวเมื่อเปรียบเทียบกับ ปี 2560 ที่ใช้งานเฉลี่ยเพียงวันละ 6.5 ชั่วโมง โดยกลุ่มคนอายุน้อยกว่า 40 ปี (Gen Y และ Gen Z) เป็นกลุ่มที่ใช้อินเทอร์เน็ตเฉลี่ยต่อวันมากที่สุด การเปลี่ยนแปลงส่งผลในเชิงเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดผู้ประกอบการยุคดิจิทัล ซึ่งทำให้มีบทบาทอย่างต่อเนื่องต่อการพัฒนาประเทศ เป็นนวัตกรรมที่ทุกคนทุกเพศ ทุกวัยเข้าถึงได้

ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดในการจัดการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความเป็นผู้ประกอบการดิจิทัลของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อนำไปสู่การต่อยอดในการสร้างประสบการณ์ สร้างอาชีพและรายได้ โดยการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลในการออกแบบผลิตภัณฑ์ ออกแบบด้านการขายจากธุรกิจชุมชน สร้างสรรค์นวัตกรรมให้เกิดความแปลกใหม่ น่าสนใจ จากการที่ผู้เรียนได้ลงพื้นที่ไปศึกษาหาข้อมูลด้วยตนเอง ใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนจิวราย ผู้นำชุมชน และนักปราชญ์ของชุมชนช่วยให้ผู้เรียนทราบถึงสภาพปัญหาปัจจุบัน และปัญหาของการขายสินค้า กระบวนการผลิตสินค้า รวมถึงช่องทางการจำหน่ายสินค้า นำไปสู่การเป็นผู้ประกอบการดิจิทัลส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ และการพัฒนาประเทศเป็นหน้าที่ของเราทุกคน รวมถึงสถาบันการศึกษา สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ เกิดทักษะกระบวนการคิด การใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ อย่างสร้างสรรค์และนำไปประยุกต์ใช้ดำเนินชีวิตในอนาคต ผู้วิจัยจึงได้สนใจ และจัดทำวิจัยขึ้น เพื่อเป็นแนวทางและส่งเสริมให้เกิดผู้ประกอบการดิจิทัล

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนจิวรายของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
2. เพื่อพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนจิวรายโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความเป็นผู้ประกอบการดิจิทัลของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดตันตุมแสง จังหวัดพิจิตร กำลังศึกษาอยู่ในปีการศึกษา 2567 จำนวน 12 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จะต้องมีการจัดการเรียนการสอนในวิชาสังคมศึกษาตามหลักสูตรสถานศึกษา

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก การสร้างและหาคุณภาพของแบบสอบถาม ดังนี้

3.2.1 แนวคำถามศึกษาสภาพปัญหาปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความเป็นผู้ประกอบการดิจิทัลในการสัมภาษณ์บุคลากรครูของโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ผู้เชี่ยวชาญด้านผู้ประกอบการธุรกิจดิจิทัล และผู้ประกอบการจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากชุมชนจิวราย อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ดังต่อไปนี้

3.2.1.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแนวคำถามในการสัมภาษณ์ ด้านการส่งเสริมความเป็นผู้ประกอบการดิจิทัล

3.2.1.2 ศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความเป็นผู้ประกอบการดิจิทัลของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

3.2.1.3 กำหนดหัวข้อเรื่องที่จะสัมภาษณ์บุคลากรครูของโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนกลุ่ม สาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ผู้เชี่ยวชาญด้านการผู้ประกอบการธุรกิจดิจิทัล และผู้ประกอบการจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากชุมชนจิวราย อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ให้สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความเป็นผู้ประกอบการดิจิทัลของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

3.2.1.4 ร่างแนวคำถามในการสัมภาษณ์ สร้างหัวข้อคำถามที่มีประเด็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความเป็นผู้ประกอบการดิจิทัลของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจงให้ครอบคลุม

3.2.1.5 นำแนวคำถามในการสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จ แล้วนำไปใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เลือกไว้

3.2.2 คู่มือการจัดการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความเป็นผู้ประกอบการดิจิทัลของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประกอบไปด้วย 3 กิจกรรม ดังต่อไปนี้

3.2.2.1 กิจกรรมที่ 1 ผู้กล้า ล่าปัญหา

3.2.2.1 กิจกรรมที่ 2 มีปัญหา ก็ต้องแก้

3.2.2.1 กิจกรรมที่ 3 ผู้กล้า แก้ได้ทุกปัญหา

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลการวิจัย โดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้

3.3.1 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดต้นชุมแสง จังหวัดพิจิตร กำลังศึกษาอยู่ในปีการศึกษา 2567 จำนวน 12 คน

3.3.2 ผู้ประกอบการจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากชุมชนจิวราย อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร

3.3.3 ผู้เชี่ยวชาญด้านการผู้ประกอบการธุรกิจดิจิทัล จำนวน 1 คน

3.3.4 บุคลากรครูของโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในอำเภอตะพานหิน จำนวน 3 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน และรายละเอียด ดังนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยเลือก ผู้ให้ข้อมูลหลัก แบบเฉพาะเจาะจง ซึ่งเกณฑ์การเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ เป็นบุคลากรครูของโรงเรียน ที่จัดการเรียนการสอน กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ผู้ประกอบการธุรกิจดิจิทัล และผู้ประกอบการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ จากชุมชนจิวราย อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจงให้ครอบคลุม

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจาก หนังสือ ตำรา วิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสืบค้นข้อมูลผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ตจาก เว็บไซต์ (webpage) ของผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

โดยแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลมี 3 ขั้นตอน คือ

2.1 การทบทวนวรรณกรรม และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างกรอบ แนวคิด และแนวคำถามที่จะใช้ในการสัมภาษณ์

2.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ใช้คำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลได้แสดงความคิดเห็น และทำให้ผู้ศึกษาสามารถ ทราบถึงความคิดเห็นหรือความรู้สึกในแง่มุมต่าง ๆ

2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล และสังเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยใช้รูปแบบ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องกับ การศึกษาวิจัย

3. การสังเกตพฤติกรรม กิริยา ท่าทาง และน้ำเสียงของผู้ให้ข้อมูลหลักพร้อมทั้งอัดเสียง และ จดบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์อย่างครบถ้วน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลสร้างข้อสรุป ในการวิจัยคุณภาพด้วยการวิเคราะห์ข้อมูล เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

2. การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เป็นลักษณะการวิเคราะห์เชิงพรรณนา จากการศึกษา เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์ โดยใช้การตรวจสอบ ข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งเก่า เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกันโดยใช้การสังเกตควบคู่กับการซักถาม พร้อมกันศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งเอกสาร หรือทำการซักถามผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อความแน่นอนว่าเหมาะสมหรือไม่ และตรวจสอบว่าข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ทั้งถูกต้อง

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา เรื่อง กิจกรรมการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริม ความเป็นผู้ประกอบการดิจิทัลของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและ ปัญหาของการจัดการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนจิวรายของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และเพื่อพัฒนากิจกรรมการ จัดการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนจิวราย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการ

ที่หลากหลาย ซึ่งประกอบด้วย ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ข้อมูลการสนทนาแบบกลุ่ม ข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม และข้อมูลจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การวิเคราะห์สรุปอุปนัย (Analytic Induction) โดยการวิเคราะห์สรุปข้อมูลจากบันทึกภาคสนามที่เป็นส่วนบันทึกละเอียดหรือบันทึกพรรณนา (Analytical Description) สำหรับผลการวิจัยกิจกรรมการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความเป็นผู้ประกอบการดิจิทัลของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยผู้วิจัยได้แบ่งผลการวิจัยออกเป็น 2 ประเด็นหลัก ประกอบด้วย สภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนจิวรายของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนจิวราย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของกิจกรรมการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนจิวราย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้าน

ด้านที่ 1 ด้านหลักสูตรสถานศึกษา ควรพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้เหมาะสมกับผู้เรียนในยุคปัจจุบัน เน้นทักษะการนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน โดยการเรียนรู้เชิงรุกผู้เรียนจักวิเคราะห์ปัญหา การแก้ปัญหา ในเชิงสร้างสรรค์ พัฒนาให้สอดคล้องกับมาตรฐานความต้องการของสังคม เพิ่มเนื้อหาหรือเพิ่มรายวิชาที่สอดคล้องกับเทคโนโลยีส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีทั้งทางด้านการศึกษาตลอดจนการประกอบอาชีพ นอกจากนี้จะพัฒนาหลักสูตรแล้วยังต้องพัฒนาวิธีการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน

ด้านที่ 2 ด้านการจัดการเรียนรู้ เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner-Centered) การจัดการเรียนรู้แบบ เน้นการปฏิบัติการอยู่ร่วมกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันอย่างมีเหตุผล โดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเป็นเครื่องมือสนับสนุน กระบวนการเรียนรู้เน้นการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ทั้งในด้านการคิดเชิงวิเคราะห์ (Critical Thinking) การแก้ปัญหา (Problem-Solving) ทักษะดิจิทัล (Digital Literacy) และการทำงานร่วมกัน (Collaboration) โดยมีการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) ทั้งการเรียนในห้องเรียนและนอกห้องเรียนบูรณาการกับชุมชนของตนเอง เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง

ด้านที่ 3 ด้านการวัดผลและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผล เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและสะท้อนความก้าวหน้าของผู้เรียนในด้าน ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ควรการวัดและประเมินผลที่หลากหลายตามความสามารถของผู้เรียนเพราะผู้เรียนแต่ละคนมีความสามารถ ความรู้ และทักษะที่แตกต่างกัน ควรเป็นการประเมินประเมินผลตาม สมรรถนะเน้นการวัดทักษะและการนำความรู้ไปใช้จริง รับฟังความคิดเห็นจาก ผู้เรียน เพื่อนร่วมชั้น และผู้สอน สามารถนำผลที่ได้ไปพัฒนาการเรียนการสอนให้ดีขึ้น

ด้านที่ 4 ด้านบริบท การจัดการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเนื้อหาในแต่ละบทควรมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ โดยมีการเรียนรู้ทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียนเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เกิดการเห็นภาพจริง การใช้ทักษะในด้านต่าง ๆ ของแต่ละคน ซึ่งบริบทในแต่ละโรงเรียนจะมีความแตกต่างกัน ครูผู้สอนควรสร้างสถานการณ์ จำลองเหตุการณ์ หรือพานักเรียนไปศึกษาแหล่งเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมองโลกได้กว้างขึ้น

2. ผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความเป็นผู้ประกอบการดิจิทัลของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยมีกระบวนการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน

2.1 คู่มือการจัดการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความเป็นผู้ประกอบการดิจิทัลของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

2.1.1 สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน ชุมชนจิวราย ซึ่งชุมชนประสบปัญหาการขายผลิตภัณฑ์ลดลง เนื่องจากในปัจจุบันมีการขยายขยายตลาดโดยใช้สื่อออนไลน์และมีผลิตภัณฑ์ผลิตภัณฑ์ มีผู้ประกอบการ มีธุรกิจที่หลากหลายมากขึ้น ซึ่งการค้าขายในปัจจุบันต้องแข่งกับตัวเองและคนอื่น โดยอาศัยความรู้ ทักษะทางเทคโนโลยีอย่างสูง จึงทำให้ธุรกิจชุมชนซบเซาลงเพราะส่วนใหญ่เป็นคนสูงวัยที่มีความสามารถทางด้านเทคโนโลยีน้อยกว่าเด็กรุ่นใหม่ ผลิตภัณฑ์ในชุมชนที่ขายได้ส่วนใหญ่เป็นลูกค้าเก่า และคนในชุมชน ทำให้ไม่มีการขยายตลาดเพื่อโปรโมทผลิตภัณฑ์ของชุมชน

2.1.2 แนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน นำผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลมากำหนดแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ซึ่งจะเป็น

กระบวนการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน โดยมีผลการจัดการเรียนรู้สามารถสรุปได้ 3 กิจกรรม

2.1.3 กิจกรรมการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนจิวราย

กิจกรรมที่ 1 ผู้กล้า ล่าปัญหา

กิจกรรมที่ 2 มีปัญหาที่ต้องแก้

กิจกรรมที่ 3 ผู้กล้า แก้ได้ทุกปัญหา

กิจกรรมนี้ประสบผลสำเร็จในการส่งเสริมความเป็นผู้ประกอบการดิจิทัล ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง การเรียนรู้แบบเชิงรุกเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนได้ใช้ความคิดความสามารถตามความถนัดของแต่ละคนรวมถึงการมีส่วนร่วมกับกิจกรรมกลุ่ม การให้ความร่วมมือกับคนในชุมชน เข้าใจกับสิ่งที่มีอยู่ในชุมชน ทั้งความรู้ ภูมิปัญญา และทรัพยากรเพื่อให้สามารถดำรงอยู่ และประยุกต์ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างสมดุล คุ่มค่า ใช้ชุมชนจิวรายเป็นแหล่งเรียนรู้ และทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากกิจกรรมนี้ได้อย่างดี และประสบผลสำเร็จต่อการเรียนรู้มีประโยชน์ต่อผู้เรียน ชุมชนเป็นอย่างมาก ผู้เรียนสามารถนำองค์ความรู้เหล่านี้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันและต่อยอดสู่การประกอบอาชีพหรือที่ เรียกว่า การเรียนรู้อย่างยั่งยืน

2.2 ผลการวัดและประเมินความเป็นผู้ประกอบการดิจิทัล

2.2.1 ความรู้และทักษะด้านธุรกิจ พบว่า จากที่ผู้เรียนได้ทำกิจกรรม ทั้ง 3 กิจกรรมผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้ การวางแผนอย่างมีขั้นตอน การบริหารเวลา การจัดสรรทรัพยากร รวมไปถึงการเรียนรู้ปัญหาด้านธุรกิจที่แท้จริงนำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธุรกิจชุมชนรวมถึงการต่อยอดธุรกิจในด้านอื่นๆ

2.2.2 ความรู้และทักษะด้านดิจิทัล พบว่า จากที่ผู้เรียนได้ทำกิจกรรม นอกจากส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจและสนใจในด้านธุรกิจแล้วยังสามารถนำมาบูรณาการกับสื่อดิจิทัล ผู้เรียนให้ความสนใจเป็นอย่างมาก เนื่องจากมีความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียนทำให้ผู้เรียนกระตือรือร้นเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุขและนำไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตจริง ผู้เรียนเกิดจินตนาการในด้านต่าง ๆ รวมไปถึงมีแนวคิดอยากเป็นผู้ประกอบการเพื่อที่จะสามารถพัฒนาเศรษฐกิจของสังคมไปสู่ประเทศได้

จากกิจกรรมการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความเป็นผู้ประกอบการดิจิทัล ผลการวัดและประเมินความเป็นผู้ประกอบการดิจิทัลในด้านความรู้และทักษะด้านธุรกิจ ความรู้และทักษะด้านดิจิทัล ใช้การประเมินแบบ "Rubik's Score" รูบิคสกอร์ ทำการวัดและประเมินกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีผลการประเมินอยู่ในระดับความเป็นผู้ประกอบการดิจิทัลที่ผู้เรียนได้รับความรู้และทักษะทั้งในด้านธุรกิจและด้านดิจิทัลอยู่ในระดับดีมาก

5. อภิปรายผล

1. การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนจิวราย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

จากการศึกษาข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ผู้วิจัยพบว่าสภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน

1.1 สภาพชุมชนในอดีตและปัจจุบัน ด้านธุรกิจชุมชน

ผู้วิจัย พบว่าพบว่า ยอดขายผลิตภัณฑ์ชุมชนจิวรายลดลงอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากการขาดการขยายตลาดในวงกว้าง จึงบูรณาการให้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน โดยนำปัญหาด้านธุรกิจมาออกแบบในการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับ สุภาพร ปริญาเศรษฐกุล (2560) ที่กล่าวไว้ว่า ความต้องการของลูกค้าที่มีผลต่อการกำหนดส่วนประสมการตลาดโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง โดยลูกค้าให้ความสำคัญปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดมากที่สุดซึ่งสมการพยากรณ์องค์ประกอบของปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่ส่งผลกระทบต่อตัดสินใจซื้อ

1.2 ลักษณะเศรษฐกิจของชุมชนจิวรายและองค์ประกอบของผู้ประกอบการดิจิทัล

คนในชุมชน ขาดทักษะการเป็นผู้ประกอบการดิจิทัล จึงทำให้ชุมชนประสบปัญหาด้านธุรกิจยอดขายผลิตภัณฑ์ลดลง คนว่างงานมากขึ้นจากเคยเป็นผู้ผลิต นำมาสอดคล้องในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้มีความรู้ทางด้านผู้ประกอบการดิจิทัล โดยนำผลิตภัณฑ์ชุมชนมา เผยแพร่ให้คนเป็นที่รู้จักและขยายกลุ่มลูกค้า คนทั่วไปมากขึ้น สอดคล้องกับ ชาวนาณัฐ สัจจขยพันธ์ (2564) ปัจจัยการบริหารวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) การปรับใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ มี 18 ปัจจัยการบริหารวิสาหกิจชุมชน 2) การให้ความสำคัญกับลูกค้า มี 4 ปัจจัยการบริหารวิสาหกิจชุมชน 3) กระบวนการพัฒนาและปรับปรุงวิธีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง มี 8 ปัจจัยการบริหารวิสาหกิจชุมชน 4) ความเท่าเทียมกันของสมาชิก มี 4 ปัจจัยการบริหารวิสาหกิจชุมชน 5) มาตรฐานการให้บริการ มี 7 ปัจจัยการบริหารวิสาหกิจชุมชน

1.3 ผลิตภัณฑ์ชุมชนตอบสนองความต้องการของกลุ่มลูกค้า

ผลิตภัณฑ์ชุมชนตอบสนองลูกค้าในกลุ่มเกษตรกรกรรม และกลุ่มลูกค้ามีเพียงในชุมชน จึงนำมา สอดแทรกในการเผยแพร่ผลิตภัณฑ์ให้คนรู้จักมากขึ้น เห็นคุณค่าและประโยชน์ของผลิตภัณฑ์ สอดคล้องกับ ทาริกา สระทองคำ (2565) ได้เน้นการพัฒนาชุมชนมีการรวมกลุ่มเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายเพื่อทำกิจกรรมทั้ง ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อแก้ปัญหาและสนองตอบความต้องการของชุมชน และมีการจัดตั้ง เป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เป็นกิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ รวมถึงกระบวนการคิด การจัดการผลผลิตและทรัพยากร โดยนำวัตถุดิบ ทรัพยากรทุกประเภท ภูมิปัญญาของชุมชนมาร่วมสร้างสรรค์ ผลผลิต ซึ่งรูปแบบ และแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของ สมาชิก

1.4 ช่องทางการจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนจิวราย

ช่องทางการขายเป็นการวางขายในวิสาหกิจชุมชน ได้นำมาบูรณาการในการจัดการเรียนรู้ขยาย ช่องทางตลาดออนไลน์ เพิ่มกลุ่มลูกค้าไปยังจังหวัดอื่น ๆ บุคคลทั่วไปเป็นที่รู้จัก สอดคล้องกับ ธัญญรัตน์ ลิ้น ฤกษ์ (2559) การสร้างแนวทางการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดของชุมชนเพื่อให้เติบโตอย่างยั่งยืนควรมีการ สร้างแนวทางการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดนอกจากต้องเพิ่มความรู้ความสามารถด้านการคิดค้นทุนสินค้า การขยายช่องทางการจัดจำหน่ายการส่งเสริมการตลาดแล้วนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังต้องให้ความรู้ความ เข้าใจในด้านจัดการภายในกลุ่มที่เป็นระบบส่งเสริมให้กลุ่มเข้ารับการพัฒนาผู้ประกอบการต้องมีการร่วมกลุ่มที่ เข้มแข็งเพื่อสร้างโรงเรือนที่เป็นมาตรฐานเพื่อดำเนินการขอเครื่องหมายการค้ามาตรฐาน อย. และเพื่อสร้าง คุณภาพและสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่ลูกค้า

1.5 พัฒนาช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนจิวราย และการพัฒนาตนเองให้เป็น

ผู้ประกอบการดิจิทัล ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองในด้านการใช้สื่อ เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ประกอบการและคนในชุมชนเห็นด้วยกับการจัดการเรียนรู้ แบบนี้จึงการพัฒนา ตนเองไปพร้อม ๆ กัน สอดคล้องกับ เพชรา บุคสีทา (2564) องค์ประกอบที่มีความสำคัญคือ ด้าน ส่วนประกอบที่เป็นเนื้อหา มีผลต่อการซื้อระดับมากที่สุด ด้านการทำให้ตรงความต้องการเฉพาะความต้องการ ลูกค้าย ด้านการติดต่อค้าขาย ด้านความเป็นชุมชน ด้านรูปลักษณ์ ด้านการติดต่อสื่อสาร

2. การจัดการเรียนรู้ เรื่องกิจกรรมการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความเป็น ผู้ประกอบการดิจิทัล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

2.1 คู่มือ

2.1.1 สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน

2.2.2 แนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน

2.2.3 กิจกรรมการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนจิวราย

กิจกรรมที่ 1 ผู้กล้า ล่าปัญหา

ซึ่งการจัดการกิจกรรมพบว่า ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ เกิดทักษะในหลาย ๆ ด้าน ทุกคนสามารถ เรียนรู้ได้ไม่ว่าจะมีทักษะมากน้อยเพียงใด สามารถร่วมกิจกรรมได้ทุกกิจกรรม และเกิดองค์ความรู้ที่

หลากหลายแตกต่างกัน ช่วยให้ผู้เรียนกระตุ้นความคิดและใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาแต่ละประเด็นได้ นำไปสู่กิจกรรมการเรียนรู้อย่างแท้จริง ผู้เรียนได้รู้จักบริบททั่วไป ข้อมูลเชิงลึก ของชุมชนจิวรายราย อำเภอตะพานหิน จังหวัดจังหวัดพิจิตร ภายใต้ “ กิจกรรมโซเซียลมีเดียกับนักขายมือทอง ” ผู้เรียนได้เรียนรู้ลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ ทางสังคม มีส่วนต่อการเปลี่ยนแปลงชุมชนว่าจะพัฒนาไปในทางด้านใด

2. กิจกรรมที่ 2 มีปัญหา ก็ต้องแก้

ซึ่งการจัดกิจกรรมนี้พบว่า กิจกรรมนี้ส่งเสริมผู้เรียนในการตระหนักถึงปัญหาในชุมชน อาจส่งผลกระทบต่อสังคมได้ ถ้าไม่ได้รับการแก้ไข และการแก้ไขปัญหาจำเป็นต้องคำนึงถึงองค์ประกอบหลายด้าน ใช้แนวทางการแก้ไขในเชิงสร้างสรรค์ การอยู่ร่วมกันในสังคม รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การเคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

3. กิจกรรมที่ 3 ผู้กล้า แก้ได้ทุกปัญหา

ซึ่งการจัดกิจกรรมนี้พบว่า กิจกรรมนี้ประสบผลสำเร็จในการส่งเสริมความเป็นผู้ประกอบการดิจิทัล ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง การเรียนรู้แบบเชิงรุกเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนได้ใช้ความคิดความสามารถตามความถนัดของแต่ละคนรวมไปถึงการมีส่วนร่วมกิจกรรมกลุ่ม การให้ความร่วมมือกับคนในชุมชน เข้าใจกับสิ่งที่มีอยู่ในชุมชน ทั้งความรู้ ภูมิปัญญา และทรัพยากร เพื่อให้สามารถดำรงอยู่ และประยุกต์ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างสมดุล คุ่มค่า ใช้ชุมชนจิวรายเป็นแหล่งเรียนรู้ และทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากกิจกรรมนี้ได้อย่างดี และประสบผลสำเร็จต่อการเรียนรู้มีประโยชน์ต่อผู้เรียน ชุมชนเป็นอย่างมาก ผู้เรียนสามารถนำองค์ความรู้เหล่านี้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันและต่อยอดสู่การประกอบอาชีพหรือที่ เรียกว่า การเรียนรู้อย่างยั่งยืน

3. ผลการวัดและประเมินความเป็นผู้ประกอบการดิจิทัล พบว่า กลุ่มเป้าหมายนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดต้นชุมแสง จังหวัดพิจิตร ปีการศึกษา 2567 จำนวน 12 คน หลังเรียนรายวิชาสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม สาระเศรษฐศาสตร์ ผู้เรียนมีความรู้และทักษะด้านธุรกิจดิจิทัลอยู่ในระดับดีมากและเป็นที่ยังพอใจของผู้เรียน สอดคล้องกับ ภวัต เจริญจินฉัตร, จิราพร ว่องไววิริยะ (2567) ความต้องการของผู้เรียนและองค์ประกอบของการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจการเกษตรในยุคดิจิทัล พบว่า 1) ลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจการเกษตรในยุคดิจิทัล ประกอบด้วย การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล คุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการ และความรู้และทักษะของการเป็นผู้ประกอบการ 2) กลุ่มผู้เรียนส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 18-40 ปี เป็นผู้เรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 69.3 จบการศึกษาแล้ว ร้อยละ 30.7 ผู้เรียนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพนักงานประจำในหน่วยงานและมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001-20,000 บาท โดยอาชีพหลักของครอบครัวเกี่ยวข้องกับการเกษตร ร้อยละ 51.4 เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการเป็นผู้ประกอบการ ร้อยละ 78.2 โดยความต้องการของผู้เรียนในการพัฒนาการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจการเกษตรโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยความพร้อมด้านดิจิทัลและความต้องการในการพัฒนาบางประการมีความแตกต่างในระหว่างกลุ่มผู้เรียน โดยเฉพาะผู้เรียนที่มีระดับการศึกษา ระดับรายได้ ความเกี่ยวข้องกับ การเกษตร และประสบการณ์การเป็นผู้ประกอบการที่แตกต่างกัน และ 3) องค์ประกอบของการเป็น

ผู้ประกอบการธุรกิจการเกษตรในยุคดิจิทัลเพื่อการพัฒนาประกอบด้วย (1) ความรู้ความสามารถเชิงดิจิทัล ได้แก่ ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัล การพัฒนาคนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล และการพัฒนางานด้านเทคโนโลยีดิจิทัล (2) คุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการ ได้แก่ ทักษะคิดในการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจการเกษตร บุคลิกภาพในการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจการเกษตร การแสวงหาโอกาสทางธุรกิจการเกษตร และการมุ่งพัฒนาอย่างยั่งยืน และ (3) ความรู้และทักษะของการเป็นผู้ประกอบการ ได้แก่ การวิเคราะห์และตัดสินใจทางธุรกิจการเกษตร การสร้างคุณค่าในธุรกิจการเกษตร การจัดการประสิทธิภาพในธุรกิจการเกษตร และการจัดการคุณภาพในธุรกิจการเกษตร ที่กล่าวมานั้นเป็นแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นผู้ประกอบการดิจิทัลให้กับผู้เรียนอย่างจริงจัง และร่วมกันส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุกให้กับผู้เรียน เกิดทักษะการด้านความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถการใช้เทคโนโลยี และทักษะทางสังคมบูรณาการความรู้ทักษะ และเจตคติให้กับผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง เพื่อให้ผู้เรียนกล้าเผชิญกับทุกสถานการณ์ มีแนวทางการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบพร้อมกันกับพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนนำไปสู่การพัฒนาประเทศและโลกอย่างยั่งยืน

ตารางที่ 1 สรุปขั้นตอนการวิจัย

วัตถุประสงค์	ผลของการวิจัย
1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนจิวรายของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนจิวราย ซึ่งชุมชนประสบปัญหาการขายผลิตภัณฑ์ลดลง เนื่องจากในปัจจุบันมีการขยายตลาดโดยใช้สื่อออนไลน์และมีผลิตภัณฑ์ผลิตภัณฑ์ มีผู้ประกอบการ มีธุรกิจที่หลากหลายมากขึ้น ซึ่งการค้าขายในปัจจุบันต้องแข่งกับตัวเองและคนอื่นโดยอาศัยความรู้ ทักษะทางเทคโนโลยีอย่างสูง จึงทำให้ธุรกิจชุมชนซบเซาลงเพราะส่วนใหญ่เป็นคนสูงวัยที่มีความสามารถทางด้านเทคโนโลยีน้อยกว่าเด็กรุ่นใหม่ ผลิตภัณฑ์ในชุมชนที่ขายได้ส่วนใหญ่เป็นลูกค้าเก่า และคนในชุมชน ทำให้ไม่มีการขยายตลาดเพื่อโปรโมทผลิตภัณฑ์ของชุมชน
2. เพื่อพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนจิวรายโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความเป็นผู้ประกอบการดิจิทัลของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	นำผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลมากำหนดแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ซึ่งจะ เป็น กระบวนการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน โดยมีผลการจัดการเรียนรู้สามารถสรุปได้ 3 กิจกรรม ดังนี้ 1. กิจกรรมที่ 1 ผู้กล้า ล่าปัญหา ซึ่งจากการจัดกิจกรรมพบว่า ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ เกิดทักษะในหลาย ๆ ด้าน ทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ไม่ว่าจะมีทักษะมากน้อยเพียงใด สามารถร่วมกิจกรรมได้ทุกกิจกรรม และเกิดองค์ความรู้ที่หลากหลายแตกต่างกัน ช่วยให้ผู้เรียนกระตุ้นความคิดและใช้

เหตุผลในการแก้ปัญหาแต่ละประเด็นได้ นำไปสู่กิจกรรมการเรียนรู้
อย่างแท้จริง

2. กิจกรรมที่ 2 มีปัญหา ก็ต้องแก้

ซึ่งจากการจัดกิจกรรมพบว่า กิจกรรมนี้ส่งเสริมผู้เรียนในการ
ตระหนักถึงปัญหาในชุมชน อาจ
ส่งผลกระทบต่อสังคมได้ ถ้าไม่ได้รับการแก้ไข และการแก้ไขปัญหานั้น
ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบหลาย
ด้าน ใช้แนวทางการแก้ไขในเชิงสร้างสรรค์ การอยู่ร่วมกันในสังคม รั
บฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การ
เคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

3. กิจกรรมที่ 3 ผู้กล้า แก้ได้ทุกปัญหา

กิจกรรมนี้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนลงพื้นที่ชุมชนวิจัยเพื่อสำรวจ
และค้นหาประเด็นปัญหาที่
เกี่ยวข้องกับธุรกิจชุมชน โดยผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง
ผ่านการพูดคุย สัมภาษณ์และการ
แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน ส่งเสริมการเรียนรู้ที่หลากหลาย
ครอบคลุมการเรียนรู้ของผู้เรียน มี
ทักษะในการจัดระบบความคิด เสริมสร้างความมั่นใจในการนำเสนอ
และลงมือปฏิบัติจริงการใช้
เทคโนโลยีและสื่อโซเชียลอย่างสร้างสรรค์ มีความตระหนักรู้ต่อสังคม

3. ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
ธุรกิจชุมชนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน
เพื่อส่งเสริมความเป็นผู้ประกอบการ
ดิจิทัล

ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้และทักษะด้านธุรกิจ และด้านดิจิทัล
1. ความรู้และทักษะด้านธุรกิจ ด้านการบริหารจัดการ
เรียนรู้การแบ่งกลุ่ม แบ่งหน้าที่ หาข้อมูลจากแหล่งที่น่าเชื่อถือ และ
แก้ไขปัญหาย่างรอบคอบศึกษารูปแบบการบริหารธุรกิจชุมชน เช่น
กลุ่มเลี้ยงปลากระชัง เน้นเรื่องการผลิต การตลาด การเงิน-บัญชี และ
การบริหารกลุ่ม ด้านการตลาด เข้าใจกลยุทธ์การตลาด เช่น การใช้
สื่อดิจิทัล (TikTok) เพิ่มช่องทางขายสอดคล้องกับแนวคิดการสื่อสาร
การตลาดที่ประกอบด้วย การขายโดยบุคคล โฆษณา ประชาสัมพันธ์
และกิจกรรมทางการตลาด
2. ความรู้และทักษะด้านดิจิทัล ด้านความคิดสร้างสรรค์ (Creative
Thinking) พัฒนานวัตกรรมและแนวคิดใหม่ ๆ เพื่อปรับปรุง
กระบวนการทำงานและผลิตภัณฑ์ ใช้กิจกรรม Active Learning

กระตุ้นการระดมปัญหาและแก้ไขอย่างสร้างสรรค์ พร้อมบูรณาการเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาธุรกิจชุมชน ด้านการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ฝึกปฏิบัติจริง และระดมความคิดพัฒนาแนวทางแก้ไขปัญหา ใช้โซเชียลมีเดีย เช่น TikTok ช่วยประชาสัมพันธ์ธุรกิจ และพัฒนาทักษะวิเคราะห์และแก้ปัญหาในสถานการณ์จริง ด้านทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยี (Digital Literacy) ใช้เทคโนโลยีสร้างสรรค์ ไม่ใช่แค่รับสาร สามารถสร้างสื่อออนไลน์ วิเคราะห์ข้อมูลธุรกิจ และนำเสนอแนวทางที่เป็นประโยชน์ได้ ด้านทักษะทางสังคม (Social Skills) ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านการทำงานร่วมกัน การวางแผน และการควบคุมตนเอง ทักษะทางสังคมมีบทบาทสำคัญในการเติบโตส่วนบุคคลและการทำงานร่วมกับผู้อื่น

6. ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยเสนอข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ควรเพิ่มเติมเนื้อหาด้านการตลาดออนไลน์และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการประกอบธุรกิจให้มากขึ้น
2. สร้างหลักสูตรที่ส่งเสริมการคิดเชิงสร้างสรรค์และนวัตกรรมสำหรับธุรกิจชุมชน
3. จัดทำแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ เช่น เว็บไซต์หรือแพลตฟอร์มดิจิทัล เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ตลอดเวลา

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ. (2544). *การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ*.

กรุงเทพฯ: ศุภสภาลาดพร้าว.

กล้า ทองขาว. (2561). *การจัดการศึกษาฐานชุมชน (Community-based Education Management=CBEM)*. สืบค้นเมื่อ 5 ตุลาคม 2562, จาก

<https://www.dpu.ac.th/ces/download.php?file%20name=1377584927.docx>

ขวัญกมล ดอนขวา. (2556). *รายงานการวิจัยเรื่อง การจัดการธุรกิจชุมชนบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง*. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

ชุตินา มั่นเหมาะ. (2562). *กิจกรรมเสริมศักยภาพประวัติศาสตร์เมืองเก่าพิจิตรการเรียนรู้บนฐานชุมชน (วิทยานิพนธ์)*. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ธนาวิทย์ บัวฝ้าย. (ไม่ระบุปี). *ธุรกิจชุมชน: แนวทางในการพัฒนาชุมชน*. สำนักวิชาการออนไลน์.

- นารา กิตติเมธีกุล. (2563). แนวคิดการพัฒนาจิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการ. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 25(1), 12-22.
- ประสิทธิ์ พิทักษ์ชวงค์. (2554). การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปทุมธานี (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ประเทศไทย 4.0 ยกระดับศักยภาพประเทศ. (2559). สืบค้น 7 กรกฎาคม 2559 จาก <http://httpngoo.gl/T6TSM>
- ภิตินันท์ อินมูล. (2554). การวิเคราะห์ศักยภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ผลิตผ้าทอมือภายใต้โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในจังหวัดอุดรธานี (การค้นคว้าแบบอิสระเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มหาวิทยาลัยราชธานี. (2557). คู่มือแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชธานี.
- เรวดี จันทเปรมจิตต์. (2557). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการเป็นผู้สูงอายุที่ยังคุณประโยชน์ (ดุขภูนิพนธ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลัดดา ศิลาน้อย. (2545). การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญด้วยแหล่งเรียนรู้ที่มีในชุมชน. กรุงเทพฯ: คลังนาวิทยา.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: ตลาตา พับลิเคชั่น.
- พรศักดิ์ อรุณชัยรัตน์. (2559). *เศรษฐกิจดิจิทัล: The Digital Economy*. กรุงเทพฯ: แมคกรอ-ฮิล.
- วิภาวรรณ พินลา, และคณะ. (2561). การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิไลภรณ์ ฤทธิคุปต์. (2561). การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน: กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพของครูในศตวรรษที่ 21. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่*, 11(3), 183-188.
- สรียา ทองเอี่ยม, & วัชรพจน์ ทรัพย์สงวนบุญ. (2564). การศึกษารูปแบบการพัฒนาทักษะสำหรับผู้ประกอบการในยุคดิจิทัล. *วารสารการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 14(1), 55-64.
- สมใจ ศรีเนตร. (2560). แนวโน้มการเป็นผู้ประกอบการใหม่ในธุรกิจอาเซียน. *วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต*, 13(1), 113-122.
- สว่างพงษ์ แซ่จิ่ง. (2559). ปัจจัยแห่งความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจแฟรนไชส์ร้านอาหารไทยประเภทร้านก๋วยเตี๋ยวในเขตจังหวัดชลบุรี (วิทยานิพนธ์). มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2559). ประเทศไทย 4.0. สืบค้น 7 กรกฎาคม 2559 จาก <https://www.facebook.com/drsuivitpage/>
- สุรัตน์ ภัคดี. (2564). ประธานกลุ่มวิสาหกิจแปรรูปผลิตภัณฑ์มะม่วงเบาบ้านนาออก. สัมภาษณ์, วันที่ 29 มีนาคม 2564.

- สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2561). *คู่มือการใช้มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดสาระในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2561*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- อังคณา อุดมพันธ์. (2561). *การบริหารชุมชนโดยใช้วัฒนธรรมชุมชนเป็นฐานในจังหวัดสิงห์บุรี (วิทยานิพนธ์)*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อัจฉรา ศรีพันธ์. (2561). *การจัดการศึกษาบนฐานชีวิตและการจัดการศึกษาบนฐานชุมชน*. กรุงเทพฯ: แดเน็กซ์อินเตอร์คอร์เปอร์เรชั่น.
- อมรเทพ ชาบาง. (2564). *การจัดกิจกรรมเสริมศักยภาพการเรียนรู้ภูมิศาสตร์เรื่อง การจัดการสิ่งแวดล้อมบนฐานชุมชนวังน้ำคู้ จังหวัดพิษณุโลก (การค้นคว้าอิสระ)*. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- Archwell, D., & Mason, J. (2021). Evaluating corporate leadership in the United States: A review of Elon Musk's leadership. *African Journal of Emerging Issues*, 3(2), 1–10.
- Nambisan, S. (2017). Digital entrepreneurship: Toward a digital technology perspective of entrepreneurship. *University of Wisconsin-Milwaukee*.
- Melaville, A., Berg, A. C., & Blank, M. J. (2006). *Community-based learning: Engaging students for success and citizenship*. Coalition for Community Schools.
- Morris, M., Kuratko, D., & Covin, J. (2008). *Corporate entrepreneurship and innovation*. Mason, OH: Cengage Learning.

แนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3

Guidelines for the Development of Educational Institution Administration Based on the Principles of Good Governance under the Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 3

คมกริช ศรีอุทธา¹, สมศักดิ์ ภูมิกอง², ธนาศักดิ์ ศิริบุญยพันธ์³

^{1,2,3}คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์, วิทยาลัยบัณฑิตเอเซีย, ขอนแก่น, ประเทศไทย

Comkrit Sriuttha¹, Somsak Poomkong², Tanasak Siripoonyanan³

^{1,2,3}Faculty of Education and Liberal Arts, Asia Graduate College, Khon Kaen, Thailand

✉: sun.cub1234@gmail.com

(Corresponding Email)

Received: 09 April 2025; Revised: 27 April 2025; Accepted 12 May 2025

© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 และ 2) แนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 โดยการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการ จากกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูจำนวน 297 คน จากการเปิดตารางของเครซซี่และมอร์แกน เครื่องมือคือแบบสอบถาม แบบสอบถามมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ โดยได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.80-1.00 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถามสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์ คือ 0.40-0.86 และค่าความเชื่อมั่น คือ 0.96 ระยะที่ 2 แนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล แบบสัมพัทธ์ถึงโครงสร้าง แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI modified) และการวิเคราะห์เนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้เรื่องธรรมาภิบาลในสถานศึกษา จำนวน 9 คน โดยวิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นได้ ของแนวทางอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 พบว่า สภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.10) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านหลักประสิทธิผล ($\bar{X}$ =

4.29) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านหลักความเสมอภาค ($\bar{X} = 3.39$) สภาพที่พึงประสงค์การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านหลักความเสมอภาค ($\bar{X} = 4.87$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านหลักการมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 4.75$) ความต้องการจำเป็นการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านหลักความรับผิดชอบ (PNImodified = 0.154) ด้านหลักความโปร่งใส (PNImodified = 0.124) ด้านหลักประสิทธิผล (PNImodified = 0.119) ด้านหลักนิติธรรม (PNImodified = 0.116) ด้านหลักการมีส่วนร่วม (PNImodified = 0.112) และด้านหลักความเสมอภาค (PNImodified = 0.109)ตามลำดับ 2. แนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านหลักความรับผิดชอบต่อจำนวน 3 แนวทาง 2) ด้านหลักความโปร่งใส จำนวน 3 แนวทาง 3) ด้านหลักประสิทธิผล จำนวน 3 แนวทาง 4) ด้านหลักนิติธรรม จำนวน 3 แนวทาง ด้านหลักการมีส่วนร่วม จำนวน 3 แนวทาง และ 5) ด้านหลักความเสมอภาค จำนวน 3 แนวทาง รวมทั้งหมด 18 แนวทาง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.83$) และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.75$)

คำสำคัญ: แนวทาง; การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล; สภาพปัจจุบัน; สภาพที่พึงประสงค์

Abstract

The objectives of this research were to study: (1) the current conditions, the desired conditions, and the needs regarding school administration based on the principles of good governance in schools under the Office of Khon Kaen Primary Educational Service Area 3, and (2) guidelines for developing school administration according to the principles of good governance in schools under the same office. The research was divided into two phases. The first phase focused on investigating the current conditions, desired conditions, and needs, employing Krejcie and Morgan's table to identify a sample group of 297 teachers and school administrators. A questionnaire on a five-point Likert scale served as the research instrument. The index of item-objective congruence (IOC) ranged from 0.80 to 1.00. The discrimination power for each item regarding the current and desired conditions ranged from 0.40 to 0.86, and the reliability coefficient was 0.96. For the second phase, it involved developing guidelines for school administration based on good governance principles. This phase employed semi-structured interviews and an assessment form for evaluating the appropriateness and feasibility of the proposed guidelines. The data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, the Modified Priority Needs Index (PNImodified), and content analysis. Experts in educational governance (nine in total, selected through purposive sampling) evaluated the proposed guidelines, which were found to be at the highest level of appropriateness and feasibility. The results of the research were as follows: 1. The results for current conditions, desirable conditions, and needs assessment for school administration based

on good governance principles in schools under Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 3 revealed that: The overall current conditions were at a high level ($\bar{x} = 4.10$). When considered by aspect, it was found that the effectiveness principle was at the highest level ($\bar{x} = 4.29$), and the equity principle was at the lowest level ($\bar{x} = 3.39$). The overall desirable conditions for school administration based on good governance principles in schools under Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 3 were also at the highest level ($\bar{x} = 4.80$). When considered by aspect, it was found that the equity principle was at the highest level ($\bar{x} = 4.87$), and the participation principle was at the lowest level ($\bar{x} = 4.75$). According to the needs assessment for school administration based on good governance principles in schools under Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 3, the accountability principle received highest ranking (PNIModified = 0.154), followed by transparency (PNIModified = 0.124), effectiveness (PNIModified = 0.119), rule of law (PNIModified = 0.116), participation (PNIModified = 0.112), and equity (PNIModified = 0.109), respectively.

2. The guidelines for developing school administration based on good governance principles in schools under Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 3 consisted of 6 aspects: 1) Accountability with 3 guidelines, 2) Transparency with 3 guidelines, 3) Effectiveness with 3 guidelines, 4) Rule of Law with 3 guidelines, 5) Participation with 3 guidelines, and 6) Equity with 3 guidelines, totaling 18 guidelines. The appropriateness was at the highest level ($\bar{x} = 4.83$), and the feasibility was at the highest level ($\bar{x} = 4.75$).

Keywords: guidelines; School Administration based on Good Governance Principles; current condition; desired condition

1. บทนำ

ในยุคปัจจุบันการเชื่อมต่อระหว่างสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและการสื่อสารโทรคมนาคมที่อาศัยเทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์ขั้นสูงเข้ามารวมกันทำให้มีลักษณะโลกไร้พรมแดนส่งผลให้สังคมและวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไป ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก และความเจริญทางเทคโนโลยีที่รุดหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง มีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกมากกว่าอดีตที่ผ่านมา ประเทศใดที่มีการเตรียมความพร้อมย่อมสามารถเผชิญและแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันท่วงทีดังนั้น จึงพบว่าในเวลาอันสั้น และในอนาคตข้างหน้าประเทศต่าง ๆ กำลังให้ความสำคัญ ต่อการสร้างระบบการบริหารจัดการที่ดี เนื่องจากการศึกษามีความสำคัญ ต่อการ พัฒนาประเทศในฐานะที่เป็นกระบวนการหนึ่งที่มีบทบาทโดยตรงต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพเหมาะสม และมีคุณสมบัติสอดคล้องกับความต้องการในการใช้กำลังของประเทศ เพราะการศึกษาในที่นี้ หมายถึง ความเจริญงอกงามเป็นกระบวนการพัฒนาบุคคลให้มีความเจริญงอกงามทุกด้าน คือ สติปัญญาอารมณ์และสังคม ถ้าประเทศใดประชากรมีการศึกษาสูง ประเทศนั้นก็จะมีกำลังคนที่มีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาประเทศ และไม่ตกเป็นเบี้ยล่างของผู้อื่น อีกทั้งผู้ที่มีการศึกษาย่อมสามารถที่จะนำ เอาความรู้ที่มีไปพัฒนาตนเองและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้กลายเป็นบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์อย่างมีเหตุมีผล มีระเบียบวินัยกล้าคิดกล้าตัดสินใจ ซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าได้เพื่อสร้างความแข็งแกร่งให้กับประเทศชาติของตนในอนาคตอันที่จะสามารถรองรับกระแสการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของโลกได้ทันสถานการณ์ (วิภาส ทองสุทธิ. 2551)

สถานศึกษาเป็นสถาบันทางสังคมที่จัดตั้งขึ้นเพื่อถ่ายทอดความรู้วัฒนธรรม และทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีพของสมาชิกในสังคมให้สามารถติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และปฏิบัติตนให้มีคุณค่าแก่สังคม ช่วยอบรมสั่งสอนให้สมาชิกในสังคมได้พัฒนาบุคลิกภาพ มีกิจกรรมการยาทจริยธรรมคุณธรรม เคารพในสิทธิของผู้อื่น รู้จักปฏิบัติตามหน้าที่ของตนเอง อีกทั้งยังส่งเสริมหน้าที่การงานให้แก่บุคคลได้เรียนรู้ในอาชีพที่เหมาะสมซึ่งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมการที่สมาชิกในสังคมจะเป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพต่อส่วนรวม ได้รับตำแหน่งหน้าที่การงานที่สูงขึ้นมีเกียรติ และได้รับการยกย่องขึ้นอยู่กับการเอาใจใส่อย่างจริงจังของสถานศึกษา ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องรับผิดชอบควบคุม กำกับ ดูแลการจัดการศึกษาภายในสถานศึกษาให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนต้องปฏิบัติงานใกล้ชิดกับครูผู้สอนและนักเรียนมากที่สุดคุณภาพของนักเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนขึ้นอยู่กับพฤติกรรมและความสามารถในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสำคัญ (ปรัชญา เวสารัชช์,2554)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 มีภารกิจให้บริการในการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 ตลอดจนพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการพุทธศักราช 2546 ให้กับประชากรในวัยเรียนโดยดำเนินการจัดการศึกษา และส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาตามอัธยาศัยตลอดจนการศึกษาตลอดชีวิต และจากสภาพการบริหารสถานศึกษาในปัจจุบันตามบริบทของโรงเรียนประถมศึกษาภายในสังกัด พบปัญหาการบริหารงานในภาพรวมคือการบริหารงานต่าง ๆ ในโรงเรียน สังเกตได้จากปัญหาการดำเนินงานที่ล่าช้าและขาดประสิทธิภาพทั้งทางด้านการจัดสรรงบประมาณ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานทั่วไป และการบริหารงานวิชาการ ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการศึกษาซึ่งเป็นภารกิจหลักของการบริหารงานสถานศึกษา เช่น การทดสอบการศึกษาระดับชาติ หรือ (O-net) และผลการแข่งขันทักษะทางวิชาการ ในระดับจังหวัด ในแต่ละปีผลการทดสอบหรือแข่งขันโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่นในภาพรวมอยู่ในระดับต่ำกว่ามาตรฐานหรือระดับประเทศ ทั้งนี้เป็นเพราะบริบทโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ที่จำกัดด้วยงบประมาณในการบริหารงานด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ จำนวนครูและบุคลากรทางการศึกษามีไม่ครบตรงกับ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้หรือในรายวิชาที่โรงเรียนเปิดการเรียนการสอน และขาดความต่อเนื่องในการบริหารงานโรงเรียนและการจัดเรียนการสอน เนื่องจากการย้ายกลับภูมิลำเนาของครูและผู้อำนวยการโรงเรียน หรือเปลี่ยนจากสายงานผู้สอนเป็นสายงานบริหารสถานศึกษาหรือสายงานอื่น ด้วยเหตุนี้จึงผู้ศึกษาเห็นว่าวิสัยทัศน์และทักษะการบริหารงานในองค์กรของผู้บริหารโดยเฉพาะด้านการบริหารสถานศึกษาทั้ง 4 ฝ่าย ซึ่งนับว่าเป็นกลไกขับเคลื่อนงานในสถานศึกษา เป็นปัจจัยสำคัญกับการบริหารโรงเรียนหรือสถานศึกษาทุกระดับ ทุกขนาดโรงเรียนโดยเฉพาะโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งมีปัญหาด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงาน

งบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล ตลอดจนการบริหารทั่วไปเพราะจำนวนครูที่มีน้อย แต่มีภาระงานที่ได้รับมอบหมายมีจำนวนมาก และขาดแคลนครูที่มีความถนัดหรือเชี่ยวชาญตรงกับงานในโรงเรียน ปัญหาเหล่านี้ทำให้เห็นว่าการบริหารสถานศึกษามีความสำคัญและจำเป็นในสถานการณ์ปัจจุบันโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 เป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษา ที่จัดการศึกษา ตั้งแต่ชั้นปฐมวัยถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หรือชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จัดเป็นโรงเรียนที่ได้มาตรฐานที่รับผิดชอบในการบริหารและจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไป การบริหารงานทางการศึกษาจึงมีความซับซ้อนมากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีระบบบริหารงานตรงตามขอบเขตอย่างเป็นระบบ ผู้บริหารต้องบริหารงานถึง 3 ระดับ ในสถานที่เดียวกัน และบุคลากรมีการปฏิบัติงานที่แตกต่างกันตามระดับชั้นที่จัดการศึกษา ทำให้การปฏิบัติงานในภาพรวมของโรงเรียนขาดการมีส่วนร่วมขาดการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รวมทั้งการบริหารจัดการโรงเรียนของผู้บริหารและการปฏิบัติตนของครูก็เป็นปัญหาเช่นกัน เนื่องจากไม่สามารถทำงานให้บรรลุเป้าหมายได้ สาเหตุหลักมาจากการทำงานกับครูที่อยู่ต่างระดับชั้นที่จัดการศึกษา ดังนั้นผู้บริหารที่รับบทบาทการเป็นผู้นำจะต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน มีทักษะและภาวะการเป็นผู้นำ เพราะการบริหารสถานศึกษาถือเป็นหัวใจสำคัญที่จะขับเคลื่อนภารกิจต่างๆของสถานศึกษาให้บรรลุเป้าประสงค์ของการจัดการศึกษาได้ หากผู้บริหารประพฤติตนให้เป็น ที่เลื่อมใสศรัทธาของผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชา โดยใช้หลักธรรมาภิบาลมาเป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษา เพื่อให้การบริหารงานทั้ง 4 ฝ่าย และงานอื่นๆในสถานศึกษาประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพ

จากความสำคัญและปัญหาการบริหารสถานศึกษาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงทำการวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสถานศึกษาการตามหลักธรรมาภิบาล และนำเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ตลอดจนนำผลการประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลที่ได้ไปปรับใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3

2.2 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ **ระยะที่ 1** ศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นการบริหารสถานศึกษาตาม หลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 จำนวน 1,301 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้จากการเปิดตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) จำนวน 297 คน แบ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 140 คน ครู 157 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified random sampling) ตามพื้นที่อำเภอ และวิธีการการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ที่มีลักษณะเป็นแบบตอบสนองคู่ (Dual - Response Format) มีค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง 0.40 - 0.86 ค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการหาค่า IOC ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 และหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามทั้งฉบับและมีค่าเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้เทคนิค Modified Priority Needs Index: (PNI_{modified}) ในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 โดยสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

4. ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 จากกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 จำนวน 297 คน โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตารางที่ 6 ตารางที่ 6 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์

และความต้องการจำเป็นการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ในภาพรวมและรายด้าน

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบันการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ของผู้บริหาร สถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			ความต้องการจำเป็น	
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$PNI_{Modified}$ (I-D)/D	ลำดับ ความ ต้องการ จำเป็น
1) ด้านหลักนิติธรรม	4.28	0.65	มาก	4.81	0.43	มากที่สุด	0.116	4
2) ด้านหลักความ โปร่งใส	4.26	0.58	มาก	4.79	0.45	มากที่สุด	0.124	2
3) ด้านหลักการมีส่วนร่วม	4.27	0.63	มาก	4.75	0.50	มากที่สุด	0.112	5
4) ด้านหลักความ รับผิดชอบ	4.15	0.66	มาก	4.79	0.43	มากที่สุด	0.154	1
5) ด้านหลักประสิทธิผล	4.29	0.57	มาก	4.80	0.39	มากที่สุด	0.119	3
6) ด้านหลักความเสมอ ภาค	3.39	0.61	มาก	4.87	0.36	มากที่สุด	0.109	6
เฉลี่ยรวม	4.10	0.61	มาก	4.80	0.42	มากที่สุด	0.122	-

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับ “มาก” เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านหลักประสิทธิผล ($\bar{X} = 4.29$) ด้านหลักนิติธรรม ($\bar{X} = 4.28$) ด้านหลักการมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 4.27$) ด้านหลักความโปร่งใส ($\bar{X} = 4.26$) ด้านหลักความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 4.15$) และด้านหลักความเสมอภาค ($\bar{X} = 3.39$) ตามลำดับ

สภาพที่พึงประสงค์การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับ “มากที่สุด” เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านหลักความเสมอภาค ($\bar{X} = 4.87$) ด้านหลักนิติธรรม ($\bar{X} = 4.81$) ด้านหลักประสิทธิผล ($\bar{X} = 4.80$) ด้านหลักความ

รับผิดชอบ ($\bar{X} = 4.79$) ด้านหลักความโปร่งใส ($\bar{X} = 4.79$) และด้านหลักการมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 4.75$) ตามลำดับ

การประเมินความต้องการจำเป็น การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านหลักความรับผิดชอบ มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นมากที่สุด (PNImodified = 0.154) รองลงมาด้านหลักความโปร่งใส มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNImodified = 0.124) ด้านหลักประสิทธิผล (PNImodified = 0.119) ด้านหลักนิติธรรม มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNImodified = 0.116) ด้านหลักการมีส่วนร่วม มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น คือ (PNImodified = 0.112) และด้านหลักความเสมอภาค มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น คือ (PNImodified = 0.109) ตามลำดับ

5. อภิปรายผล

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ซึ่งผู้วิจัยมีประเด็นการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

5.1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3

สภาพปัจจุบันการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 โดยรวม 6 ด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับสภาพปัจจุบันจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านหลักประสิทธิผล ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักความรับผิดชอบ และด้านหลักความเสมอภาค ตามลำดับ ซึ่งผลที่ปรากฏเช่นนี้สามารถอธิบายได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 เป็นผู้บริหารที่มีการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมากโดยเฉพาะด้านหลักประสิทธิผล ทั้งนี้เป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาบริหารงานที่ชัดเจนและเป็นระบบ เริ่มจากการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายที่ชัดเจน ทำให้ทุกฝ่ายเข้าใจทิศทางเดียวกัน และร่วมมือกันทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ยังช่วยสร้างความร่วมมือและความรับผิดชอบร่วมกัน และยังให้ความสำคัญกับการบริหารทรัพยากรอย่างเหมาะสม ทั้งงบประมาณ บุคลากร และสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด พร้อมทั้งมีการติดตามและประเมินผลการทำงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับกมลพรรณ พึ่งดวง (2560) ได้วิจัยเกี่ยวกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร พบว่า 1.การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก คือ หลักความเปิดเผยและโปร่งใส หลักการกระจายอำนาจ หลักนิติ

ธรรม หลักการมีส่วนร่วมและการมุ่งเน้นฉันทามติ หลักประสิทธิผล หลักประสิทธิภาพ หลักการรับผิดชอบ และสามารถตรวจสอบได้หลักการตอบสนองตามลำดับ สอดคล้องกับ จุฬากาญจน์ เก่งกลกิจ (2564) ได้วิจัย เรื่อง การใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตธรรมจักร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัชฌิมศึกษา เขต 5 ผลการวิจัยพบว่า 1. การใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โดย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ย เลขคณิตจากมากไปน้อย ดังนี้หลักคุณธรรมและจริยธรรม หลักความเสมอภาค หลักความเปิดเผยและโปร่งใส หลักการกระจายอำนาจ หลักนิติธรรม หลักการรับผิดชอบต่อสังคม และสามารถตรวจสอบได้หลักการมีส่วนร่วมและ การมุ่งเน้นฉันทามติหลักประสิทธิผล หลักการตอบสนอง และหลักประสิทธิภาพ ตามลำดับ

สภาพที่พึงประสงค์การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 โดยรวม 6 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับสภาพที่พึง ประสงค์จากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านหลักความเสมอภาค ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักประสิทธิผล ด้านหลัก ความรับผิดชอบ ด้านหลักความโปร่งใส และด้านหลักการมีส่วนร่วม ตามลำดับ ทั้งนี้เป็นเพราะในยุคปัจจุบัน ที่การศึกษาที่มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การบริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องอาศัยหลักธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องนำแนวคิดนี้ มาปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีผู้บริหารที่เปิดกว้างและให้ความสำคัญกับความเสมอภาคของทุกฝ่าย ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดโอกาสให้บุคลากรทุกระดับสามารถแสดงความคิดเห็นและมี ส่วนร่วมในการลงมติประเด็นต่างๆ ได้อย่างเท่าเทียม ไม่ว่าจะเป็นครูอาวุโส ครูบรรจุใหม่ หรือบุคลากรสาย สนับสนุน ทุกเสียงล้วนมีความหมายและได้รับการรับฟังอย่างจริงจัง นอกจากนี้ ผู้บริหารยังให้ความสำคัญกับ ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ทั้งนักเรียนซึ่งเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ครูผู้เป็นกำลังสำคัญ ในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา ผู้ปกครองที่มีบทบาทในการสนับสนุนการเรียนรู้นอกห้องเรียน และชุมชน ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาผู้เรียน ในด้านการบริหารงบประมาณ ผู้บริหารสถานศึกษาได้ นำหลักความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมมาใช้อย่างชัดเจน การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ เป็นกระบวนการที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม มีการกำหนดสัดส่วนในการจัดสรรงบประมาณที่สอดคล้องกับเป้าหมาย และพันธกิจของสถานศึกษา มีการจัดลำดับความสำคัญของแผนงาน โครงการ และกิจกรรมต่างๆ โดย พิจารณาจากความต้องการและความจำเป็นอย่างรอบด้าน ไม่เอนเอียงไปกับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ทำให้การใช้ ทรัพยากรเป็นไปอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน การบริหารในลักษณะนี้ส่งผลให้เกิดความรู้สึก เป็นเจ้าของร่วมกันในทุกภาคส่วน เมื่อทุกคนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ย่อมเกิดความรับผิดชอบร่วมกันใน การขับเคลื่อนแผนงานให้บรรลุเป้าหมาย บรรยากาศในการทำงานเต็มไปด้วยความร่วมมือร่วมใจ ลดความ ขัดแย้งและสร้างความสามัคคี นอกจากนี้ การที่ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับทุกฝ่ายอย่างเท่าเทียม ยังสร้างความรู้สึกรักมีคุณค่าและความภาคภูมิใจให้กับบุคลากรทุกคน ส่งผลต่อขวัญกำลังใจและประสิทธิภาพใน การปฏิบัติงาน สอดคล้องกับ แนวคิดของ เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์ (2548) ความเสมอภาคนั้นมี

ความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับหลักเสรีภาพเนื่องจากเป็นหลักการ ที่จะทำให้การใช้เสรีภาพเป็นไปอย่างเสมอ
กันทุกผู้ทุกคนแต่หากเสรีภาพสามารถใช้ได้เพียงบุคคลบางคนเท่านั้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กมล
พรรณ พิงด้วง (2560) ได้วิจัยเกี่ยวกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร พบว่า 1.การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของ
สถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน คือ
หลักคุณธรรมและจริยธรรม กับหลักความเสมอภาค ตามลำดับ

ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ด้านหลัก
ความรับผิดชอบ ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักประสิทธิผล ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักการมีส่วนร่วม และ
ด้านหลักความเสมอภาค ตามลำดับ ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า ผู้บริหารและครูสังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 เล็งเห็นว่า ด้านหลักความรับผิดชอบ มีความจำเป็นอย่างยิ่ง
เพราะ ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาคือการบริหารทรัพยากร
บุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวิสัยทัศน์จะให้ความสำคัญกับการจัดบุคลากรให้เหมาะสม
กับภาระงาน โดยคำนึงถึงความรู้ ความสามารถ ความถนัด และประสบการณ์ของแต่ละบุคคล การจัดวาง
ตำแหน่งบุคลากรให้สอดคล้องกับงานที่รับผิดชอบนั้นเปรียบเสมือนการวางหมากถูกช่อง ทำให้องค์กรสามารถ
ขับเคลื่อนไปข้างหน้าได้อย่างราบรื่น นอกจากการจัดวางบุคลากรอย่างเหมาะสมแล้ว ผู้บริหารสถานศึกษา
ยังให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้บุคลากรมีเจตคติที่ดีต่องานที่ทำ การสร้างความตระหนักถึงความสำคัญ
ของงานในหน้าที่และผลกระทบที่มีต่อการพัฒนาผู้เรียนช่วยให้บุคลากรเกิดแรงจูงใจภายใน มองเห็นคุณค่า
ของการทำงานนอกเหนือจากผลตอบแทนที่เป็นตัวเงิน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการ
สร้างขวัญกำลังใจ ให้คำชื่นชมเมื่อบุคลากรปฏิบัติงานได้ดี ให้คำแนะนำและช่วยเหลือเมื่อประสบปัญหา ทำให้
บุคลากรรู้สึกได้ถึงการเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จขององค์กร ปลูกฝังความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงาน
อย่างเต็มที่และเต็มความสามารถเป็นอีกภารกิจหนึ่งที่สถานศึกษาให้ความสำคัญ ผู้บริหารสถานศึกษาสร้าง
วัฒนธรรมองค์กรที่เน้นผลสัมฤทธิ์ของงานและความเป็นมืออาชีพ ส่งเสริมให้บุคลากรตั้งเป้าหมายในการ
ทำงานและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เปิดโอกาสให้ได้แสดงศักยภาพผ่านงานที่ท้าทาย และสนับสนุนการพัฒนา
วิชาชีพอย่างต่อเนื่อง การที่บุคลากรได้ทำงานอย่างเต็มศักยภาพไม่เพียงแต่ส่งผลดีต่อองค์กรเท่านั้น แต่ยังช่วย
ให้บุคลากรได้พัฒนาตนเองและเกิดความภาคภูมิใจในผลงานที่สร้างสรรค์ สอดคล้องกับผลการวิจัยของสุ
ภัทสรานันท์ โพธิ์กัน (2561) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร
สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กลุ่ม 3 ผลการวิจัยพบว่า 1. การบริหาร
สถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา
เขต 1 กลุ่ม 3 โดยรวมและรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านโดยมีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปน้อย
ดังนี้ หลักการมีส่วนร่วม หลักนิติธรรม หลักความคุ้มค่าหลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส และหลักความ

รับผิดชอบ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พชรมน ซื่อตรง (2562) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 5 ผลการวิจัยปรากฏว่า (1) การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 5 อยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านหลักความรับผิดชอบมีการใช้ในระดั้มาก เป็นอันดับแรก รองลงมาคือ หลักคุณธรรมหลักความคุ้มค่า หลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส และหลักการมีส่วนร่วมตามลำดับ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อังคาร จิตระกุลณี (2561) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มสหวิทยาเขตสตาร์บุษสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 17 ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่ม สหวิทยาเขตสตาร์บุษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 17 โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านพระราชรัฐ ด้านการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ ด้านค่านิยมประชาธิปไตย และด้านความรับผิดชอบต่อการบริหาร

5.2 แนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ทั้ง 6 ด้าน มีจำนวน 18 แนวทาง มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปใช้เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจากแนวทางได้ถูกพัฒนาขึ้น โดยผ่านกระบวนการสร้างและพัฒนาแนวทางตามหลักการและทฤษฎีที่ถูกต้อง โดยมีการศึกษาและได้มาทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพเชิงประจักษ์ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับหลักการและข้อมูลพื้นฐานของการพัฒนาแนวทาง ทำให้ได้แนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ทั้ง 6 ด้าน จำนวน 18 แนวทางปฏิบัติ ทั้งนี้เป็นเพราะผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้สัมภาษณ์ทั้ง 9 คน ประกอบไปด้วยรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย และผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในด้านหลักธรรมาภิบาล และหลังจากนั้นเมื่อผู้ทรงคุณวุฒิอีกจำนวน 9 คน ได้แก่ อาจารย์ระดับอุดมศึกษา รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษา พิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมานั้น พบว่าผู้วิจัยมีการนำเอาข้อมูลจากระยะที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและดัชนีความต้องการจำเป็นในการสร้างแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ทำให้สามารถตัดสินใจในการประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมานั้น มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายองค์ประกอบของแนวทาง ทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ผู้วิจัยเห็นว่า แนวทางมี

ความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 3 ซึ่งสามารถนำแนวทางการปฏิบัติไปใช้ได้จริงในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา ทั้ง 6 ด้าน ซึ่งผู้วิจัยสามารถอภิปรายแต่ละด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 ด้านหลักความรับผิดชอบ เมื่อนำสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของแต่ละตัวชี้วัดในด้านหลักความรับผิดชอบมาหาค่าดัชนีความจำเป็น พบว่า สถานศึกษาจัดบุคลากรเหมาะสมกับภาระงาน มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นอยู่ในลำดับแรก เนื่องจากในบริบทของสถานศึกษา การจัดบุคลากรให้เหมาะสมกับภาระงานมีความสำคัญเป็นพิเศษ เนื่องจากงานในสถานศึกษามีความหลากหลายและต้องการความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ทั้งงานด้านการสอน งานธุรการ งานแนะแนว งานกิจการนักเรียน และงานบริหารทั่วไป การจัดวางบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถตรงกับงานจะช่วยให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.2542 การตระหนักในสิทธิและหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมืองและกระตือรือร้นในการแก้ปัญหาตลอดจนการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่างและความกล้าที่จะยอมรับผลดีและผลเสียจากการกระทำของตน ประชาชนทุกคนจะต้องทำความเข้าใจเรื่องสิทธิ เสรีภาพและหน้าที่ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายและใช้อำนาจโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของภาครัฐส่วนภาคธุรกิจเอกชนจะมีหน้าที่ สร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มีคุณภาพปลอดภัยให้ผู้บริโภคและไม่สร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อาศัยในท้องถิ่น สอดคล้องกับปुरुณญาตา กาศย์ตุม (2555) การบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยมีความมุ่งมั่นและตั้งใจที่จะปฏิบัติงานอย่างเต็ม ความรู้ ความสามารถมีการมอบหมายงานตามความสามารถของแต่ละบุคคลมีการนิเทศ กำกับ ติดตาม ปฏิบัติงานตลอดจนมีการประชุมวางแผนการดำเนินงานทุก ๆ ปีมีการจัดทำแผนปฏิบัติการ ประจำปีครบตามภารกิจ 4 กลุ่ม

ด้านที่ 2 ด้านหลักความโปร่งใส เมื่อนำสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของแต่ละตัวชี้วัดในด้านหลักความโปร่งใสมาหาค่าดัชนีความจำเป็น พบว่า สถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาความดีความชอบของบุคลากร ด้วยความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นอยู่ในลำดับแรก ทั้งนี้เนื่องจากการให้ความสำคัญกับการแต่งตั้งคณะกรรมการที่มีความโปร่งใสและตรวจสอบได้เป็นเรื่องเร่งด่วนและจำเป็น เพื่อสร้างความเป็นธรรมและความน่าเชื่อถือให้กับระบบการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สอดคล้องกับ เสน่ห์ จุ้ยโต (2557) กล่าวว่าองค์ประกอบในการเสริมสร้างการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีของกระทรวงมหาดไทยมีความโปร่งใส (Transparency) ข้อมูลต่างๆ ต้องตรงกับข้อเท็จจริงของการดำเนินการและสามารถตรวจสอบได้ มีการดำเนินการที่เปิดเผย ชัดเจนและเป็นไปตามที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับ สุรชัย ขวัญเมือง (2550) กล่าวว่า หลักความโปร่งใส เป็นการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันโดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกองค์กรใหม่มีความโปร่งใส มีกระบวนการทำงานกฎ

เกณฑ์กติกาข้อมูล ข่าวสารที่เปิดเผยตรงไปตรงมาตรวจสอบได้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของทางราชการได้สะดวก มีระบบตรวจสอบที่ดีมีสื่อมวลชนที่เป็นอิสระ

ด้านที่ 3 ด้านหลักประสิทธิผล เมื่อนำสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของแต่ละตัวชี้วัดในด้านหลักประสิทธิผลมาหาค่าดัชนีความจำเป็น พบว่า สถานศึกษาติดตาม ประเมินผล และพัฒนาปรับปรุงกระบวนการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นอยู่ในลำดับแรก ทั้งนี้เนื่องจากในยุคที่ทุกสิ่งเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว การติดตามและประเมินผลยังช่วยให้สถานศึกษาปรับตัวได้ทันต่อสถานการณ์ใหม่ๆ และตอบสนองความต้องการของผู้เกี่ยวข้องได้อย่างเหมาะสม ที่สำคัญ การมีระบบการทำงานที่เป็นระบบและโปร่งใสจะสร้างความน่าเชื่อถือและความมั่นใจให้กับบุคลากรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเนื่องมาจากกระบวนการเหล่านี้ช่วยให้สถานศึกษาสามารถระบุจุดแข็งและจุดที่ต้องปรับปรุงได้อย่างชัดเจน นำไปสู่การพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน นอกจากนี้ การปรับปรุงกระบวนการยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน ลดความสูญเปล่า และใช้ทรัพยากรได้อย่างคุ้มค่า สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (2559) หลักความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเป็นการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าเพื่อประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2555) ในการปฏิบัติราชการต้องมีวิสัยทัศน์เชิงยุทธศาสตร์ เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ปฏิบัติหน้าที่ตามพันธกิจให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ มีการวางแผนเป้าหมายการปฏิบัติงานที่ชัดเจนและอยู่ในระดับที่ตอบสนองต่อความคาดหวังของประชาชน สร้างกระบวนการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบและมีมาตรฐาน มีการจัดการความเสี่ยงและมุ่งเน้นผลการปฏิบัติงานเป็นเลิศ รวมถึงมีการติดตามประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ด้านที่ 4 ด้านหลักนิติธรรมเมื่อนำสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของแต่ละตัวชี้วัดในด้านหลักนิติธรรมมาหาค่าดัชนีความจำเป็น พบว่าสถานศึกษามีกระบวนการตักเตือน หรือลงโทษบุคลากรที่ไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ กฎระเบียบ ข้อบังคับขององค์กรอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นอยู่ในลำดับแรก ทั้งนี้เนื่องจากการมีกระบวนการที่ชัดเจนและเป็นธรรมในการตักเตือนหรือลงโทษบุคลากรที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบจะช่วยสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในองค์กร และส่งเสริมให้บุคลากรทุกคนตระหนักถึงความสำคัญของการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์อย่างเคร่งครัด นอกจากนี้ กระบวนการที่เสมอภาคและโปร่งใสยังช่วยป้องกันการเลือกปฏิบัติหรือการใช้อำนาจโดยไม่เป็นธรรม ซึ่งอาจนำไปสู่ความขัดแย้งหรือความไม่ไว้วางใจภายในองค์กร สอดคล้องกับ ถวิลวดี บุรีกุล(2552) กล่าวว่าหลักนิติธรรมเป็นการเคารพกฎกติกาที่ต้องต้องเป็นธรรม การบังคับใช้ เป็นไปตามกฎกติกาที่ตกลงกันไว้ คำนึงถึงสิทธิ เสรีภาพ ความยุติธรรมของสมาชิก สอดคล้องกับสุรชัย ขวัญเมือง (2550) มีกฎหมายและกฎเกณฑ์ที่มีความเที่ยงตรงเป็นธรรมต่อทุกฝ่ายในสังคม และการบังคับใช้กฎหมาย มีความยุติธรรมและบังคับใช้อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ไม่เลือกปฏิบัติ

ด้านที่ 5 ด้านหลักการมีส่วนร่วม เมื่อนำสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของแต่ละตัวชี้วัดใน

ด้านหลักการมีส่วนร่วม มาหาคำดัชนีความจำเป็น พบว่า สถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการพิจารณาความดีความชอบและประเมินผลการปฏิบัติงานซึ่งกันและกัน มีคำดัชนีความต้องการจำเป็นอยู่ในลำดับแรก ทั้งนี้เนื่องจากการเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในกระบวนการดังกล่าวจะช่วยสร้างความรู้สึกรับผิดชอบและเป็นเจ้าของและความรับผิดชอบร่วมกันภายในองค์กร นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมยังช่วยให้การประเมินผลมีความรอบด้านและเป็นธรรมมากขึ้น เนื่องจากบุคลากรต่างเข้าใจและเห็นภาพการทำงานของตัวเองและกันอย่างชัดเจน สอดคล้องกับ ถวิลวดี บุรีกุล (2552) กล่าวว่า การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมืองและทางการบริหาร การตัดสินใจที่เกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากร การให้ข้อมูลแก่ประชาชน การแสดงความคิดเห็น การให้คำปรึกษา การร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมควบคุมงานสาธารณะ สอดคล้องกับเบสเฟต ดีเจน อิงดาว Besfat Dejen Engdaw (2021) ศึกษาเกี่ยวกับการกระจายอำนาจและธรรมาภิบาล พบว่าธรรมาภิบาลตามแนวคิดของการกำกับดูแลคุณภาพ ได้ถูกนำมาใช้ทั้งในช่วงหลังสงครามเย็นและช่วงการปรับโครงสร้างเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจของประเทศในแถบแอฟริกาตอนใต้สะฮารา ซึ่งธรรมาภิบาลเป็นการจัดการการพัฒนาที่ดี และเป็นศูนย์กลางในการสร้างและรักษาสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการพัฒนาที่เข้มแข็งและเท่าเทียมกัน ตลอดจนเป็นปัจจัยส่งเสริมที่จำเป็นต่อธรรมาภิบาลด้านเศรษฐกิจที่ดี กล่าวคือ การผสมผสานความร่วมมือกันระหว่างการกระจายอำนาจและหลักธรรมาภิบาล ในท้ายที่สุดสามารถนำไปสู่การเติบโตและการพัฒนาทางเศรษฐกิจได้นั่นเอง

ด้านที่ 6 ด้านหลักความเสมอภาค เมื่อนำสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของแต่ละตัวชี้วัดในด้านหลักความเสมอภาค มาหาคำดัชนีความจำเป็น พบว่า สถานศึกษาเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกระดับสามารถแสดงความคิดเห็นในการลงมติในประเด็นต่างๆ ได้โดยเสมอภาค มีคำดัชนีความต้องการจำเป็นอยู่ในลำดับแรก ทั้งนี้เนื่องจากการเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกระดับมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและลงมติจะช่วยสร้างความรู้สึกรับผิดชอบและเป็นเจ้าของและความรับผิดชอบร่วมกัน นอกจากนี้ ยังช่วยให้การตัดสินใจในประเด็นต่างๆ มีความรอบด้านและเป็นธรรมมากขึ้น เนื่องจากมีการรับฟังความคิดเห็นจากทุกฝ่ายอย่างเท่าเทียม การส่งเสริมความเสมอภาคในการมีส่วนร่วมยังช่วยสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้างและเคารพในความหลากหลาย ซึ่งจะนำไปสู่ความสามัคคีและความร่วมมือที่ดีภายในสถานศึกษา อีกทั้งยังช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความไว้วางใจระหว่างบุคลากรทุกระดับ สอดคล้องกับสุรัชย์ ขวัญเมือง (2550) กล่าวว่า ความเสมอภาคต้องมีการกระจายการพัฒนาและประโยชน์ต่างๆ ที่รัฐพึงจัดสรรอย่างทั่วถึงเท่าเทียมกัน ซึ่งประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสต่างๆ ในสังคม สอดคล้องกับปิติเทพ อู๋ยืนยง (2550) กล่าวถึงหลักความเสมอภาคเป็นการได้รับการปันส่วนในประโยชน์ต่างๆ อย่างเท่าเทียมกัน เพื่อจะได้ไม่เกิดการขัดกันแห่งผลประโยชน์

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

6.1.1 จากการศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านหลัก
ประสิทธิผล ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดในการทำงาน
ที่ชัดเจน ดำเนินงานประเมินผลของการทำงานเทียบกับเป้าหมายและควรมีแผนสำรองหากวิธีการปฏิบัติที่วาง
ไว้ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย

6.1.2 จากการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านหลัก
ความเสมอภาค ดังนั้น ผู้บริหารต้องเปิดโอกาสให้บุคลากรคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและลงมติดจะ
ช่วยสร้างความรู้สึกรับเป็นเจ้าของและความรับผิดชอบร่วมกันจะช่วยให้การตัดสินใจในประเด็นต่างๆ มีความ
รอบด้านและเป็นธรรมมากขึ้น

6.1.3 แนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 มีองค์ประกอบหลัก 6 ด้าน และมีแนวทางการ
พัฒนา 18 แนวทาง ซึ่งแต่ละแนวทางจะมีลักษณะแตกต่างกันไปตามองค์ประกอบ ซึ่งส่งผลให้ผู้บริหาร
สถานศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะกับบริบทเพื่อพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิ
บาลในสถานศึกษาต่อไป

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

6.2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิ
บาลของสถานศึกษาเพื่อตรวจสอบความสำคัญของแนวทางการวิจัยว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันระหว่าง
ผู้บริหารสถานศึกษาหรือไม่เพื่อการพัฒนาเป็นไปอย่างสอดคล้องกันกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่าง

6.2.2 ควรศึกษากิจกรรมที่เหมาะสมเพื่อสนับสนุนการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร
สถานศึกษา

6.2.3 ควรศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 จากกลุ่มผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา บุคคลหรือหน่วยงานอื่นที่
เกี่ยวข้อง

6.2.4 ควรมีการศึกษการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในเขตอื่นหรือ
ระดับ อื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

กมลพรรณ พึ่งดวง. (2560). *การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลของสถานศึกษา* สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัย
ศิลปากร].

- เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. (2548). *หลักความเสมอภาค*. สืบค้นจาก <http://public-law.net/publaw/view.aspx?id=657>
- จุฑากาญจน์ เก่งกลีจ. (2564). *การใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตธรรมจักร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร].
- ปรัชญา เวสารัชช. (2554). *หลักการจัดการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- พชรมน ชื่อดรง. (2562). *การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา ภาคกลาง 5* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช].
- วิภาส ทองสุทธิ. (2551). *การบริหารจัดการที่ดี*. กรุงเทพฯ: อินทภาษ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.). (2555). *หลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี*. กรุงเทพฯ: คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
<https://dl.parliament.go.th/handle/20.500.13072/387022>
- สุภัทสรานันท์ โพธิ์กัน. (2561). *การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กลุ่ม 3* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา].
- เสนห์ จ้อยโต. (2557). *มิติใหม่การบริหารธรรมาภิบาลขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อังคาร จิตรกุลณี. (2561). *การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มสหวิทยาเขตสตาร์บุษ* สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 17 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี].
- Engdaw, B. D. (2021). *Decentralization and good governance* [Unpublished master's thesis, Bahir Dar University]. Ethiopia.

แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามมาตรฐาน
การดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร
**Guidelines for the Development of Child Development Center
Management According to the Operational Standards of Child
Development Centers under the Local Government Organizations in
Kamphaeng Phet Province**

กิตติยา อรรคชาติ¹, สมศักดิ์ ภูมิทอง², ธนาศักดิ์ ศิริบุญยพันธ์³

^{1,2,3}คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์, วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย, ขอนแก่น, ประเทศไทย

Kittiya Akkahart¹, Somsak Poomkong², Tanasak Siripoonyanan³

^{1,2,3} Faculty of Education and Liberal Arts, Asia Graduate College, Khon Kaen, Thailand

✉: gittiya.v@gmail.com

(Corresponding Email)

Received: 12 April 2025; Revised: 28 April 2025; Accepted 13 May 2025

© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามมาตรฐานดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร และ 2) แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามมาตรฐานดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร วิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างเป็นหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและครู จำนวน 344 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางของเครจซี่และมอร์แกน โดยสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ และสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบบสอบถามมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามมาตรฐานดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า สภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านวิชาการกิจกรรมตามหลักสูตร ($\bar{X} = 4.13$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ($\bar{X} = 4.00$) 2. สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามมาตรฐานดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.87$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านส่งเสริมเครือข่าย

การพัฒนาเด็กปฐมวัย ($\bar{X} = 4.94$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ($\bar{X} = 4.80$) 3.การประเมินความต้องการจำเป็นของของการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามมาตรฐานดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ($PNI_{\text{modified}} = 0.233$) ด้านวิชาการกิจกรรมตามหลักสูตร ($PNI_{\text{modified}} = 0.223$) ด้านการมีส่วนร่วม และส่งเสริมสนับสนุน ($PNI_{\text{modified}} = 0.216$) ด้านบุคลากร ($PNI_{\text{modified}} = 0.181$) ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ($PNI_{\text{modified}} = 0.180$) และด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ($PNI_{\text{modified}} = 0.180$) ตามลำดับ 4. แนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามมาตรฐานดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย จำนวน 3 แนวทาง 2) ด้านวิชาการกิจกรรมตามหลักสูตร จำนวน 3 แนวทาง 3) ด้านการมีส่วนร่วม และส่งเสริมสนับสนุน จำนวน 3 แนวทาง 4) ด้านบุคลากร จำนวน 3 แนวทาง 5) ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 3 แนวทาง และ 6) ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย จำนวน 3 แนวทาง รวมทั้งหมด 18 แนวทาง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.77$) และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.68$)

คำสำคัญ: แนวทาง, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, สภาพปัจจุบัน, สภาพที่พึงประสงค์

Abstract

This mixed-methods study aimed to (1) assess the current, desired, and needed conditions for managing child development centers in accordance with the operational standards of local administrative organizations in Kamphaeng Phet Province, and (2) propose guidelines for improvement. The sample comprised 344 heads and teachers of child development centers, selected via stratified and simple random sampling based on Krejcie and Morgan's table. Research instruments included a five-point Likert scale questionnaire, semi-structured interview protocols, and evaluation forms to assess the appropriateness and feasibility of the proposed guidelines. Data were analyzed using descriptive statistics (percentages, means, standard deviations), the Modified Priority Needs Index (PNI_{modified}), and content analysis. The results indicated the following: 1. The current management conditions were rated at a high level overall ($\bar{x} = 4.05$), with academic and curriculum-based activities receiving the highest score ($\bar{x} = 4.13$), and infrastructure, environment, and safety the lowest ($\bar{x} = 4.00$). 2. The desired conditions were rated at the highest level overall ($\bar{x} = 4.87$), with the promotion of early childhood development networks receiving the highest score ($\bar{x} = 4.94$), and center management the lowest ($\bar{x} = 4.80$). 3. The prioritized needs, based on PNI_{modified} values, were as follows: promotion of early childhood development networks (0.233), academic and curriculum-based activities (0.223), participation and support (0.216), personnel (0.181), center management (0.180), and infrastructure, environment, and safety (0.180). 4. The proposed development guidelines encompassed six domains, each with three

strategies, totaling 18 strategies. The appropriateness ($\bar{x} = 4.77$) and feasibility ($\bar{x} = 4.68$) of the guidelines were both rated at the highest level.

Keywords: Development Guidelines; Child Development Centers; Local Administrative Organizations; Current Conditions; Desired Conditions

1. บทนำ

เด็กปฐมวัยเป็นเด็กในวัยเริ่มต้นของชีวิตและพัฒนาการทุกด้าน เป็นช่วงวัยที่พัฒนาการด้านต่างๆ เป็นไปอย่างรวดเร็วที่สุดและเป็นรากฐานสำคัญที่มีผลต่อคุณภาพและประสิทธิภาพของคนตลอดช่วงชีวิตเด็ก วัยนี้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง หากได้รับการดูแลอย่างเหมาะสมตามช่วงวัย จะสามารถเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีมีคุณภาพ และเป็นกำลังสำคัญของประเทศในอนาคตดังกล่าวของ James J. Heckman ที่ว่า “การลงทุนพัฒนาเด็กปฐมวัยเป็นการลงทุนที่คุ้มค่าและให้ผลตอบแทนแก่สังคมที่ดีที่สุดในระยะยาว” ซึ่งได้รับการยอมรับจากนานาประเทศว่า ผลสัมฤทธิ์ของการลงทุนกับการพัฒนาเด็กให้ผลแก่ตัวเด็กเอง พัฒนาสมองให้เต็มศักยภาพ สร้างพื้นฐานที่ดีในการศึกษาระดับที่สูงขึ้น สร้างงาน สร้างรายได้ในอนาคต และเกิดผลลัพธ์ทางสังคมเชิงบวก ดังนั้น เด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่ที่มีสุขภาพดีมีความสามารถเรียนรู้ทำงานได้เก่ง และเป็นพลเมืองที่ดีนำไปสู่ความสำเร็จในสังคม ต้องได้รับโอกาสการพัฒนาอย่างรอบด้านในช่วงปฐมวัย แต่ปัจจุบันคุณภาพของเด็กปฐมวัยยังเป็นจุดอ่อนที่เข้าขั้นวิกฤตของประเทศที่จำเป็นต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน รัฐและทุกภาคส่วนจึงจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจและให้ความสำคัญกับเด็กปฐมวัย และต้องร่วมมือทำให้เด็กปฐมวัยมีโอกาสพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562)

ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาจึงกำหนดหน้าที่ของรัฐตามมาตรา 54 วรรคหนึ่ง ไว้ว่ารัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย อีกทั้งยังกล่าวถึงเด็กก่อนเข้ารับการศึกษ ซึ่งไม่ครอบคลุมในการศึกษาภาคบังคับ ตามมาตรา 54 วรรคสอง กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการให้เด็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษตามวรรคหนึ่ง เพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ให้สมกับวัย โดยส่งเสริม สนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ นอกจากนี้เพื่อให้เด็กปฐมวัยได้รับการคุ้มครอง ดูแล มีพัฒนาการที่ีรอบด้านได้รับการศึกษาอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง ทัวถึง และมีความเสมอภาคตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 จึงให้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ.2562 โดยในมาตรา 6 กำหนดให้หน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้อง มีภารกิจร่วมกันดำเนินการเพื่อให้มีการพัฒนาเด็กปฐมวัย ให้เป็นไปตามมาตรฐานเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยรวมทั้งส่งเสริมให้ผู้ดูแลเด็กปฐมวัย จัดให้เด็กปฐมวัยซึ่งอยู่ในความดูแลได้รับการพัฒนาตามมาตรฐานและแนวปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย อีกทั้งในมาตรา 25 กำหนดให้สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่มีหน้าที่ จัดการศึกษาให้แก่เด็กปฐมวัย ต้องจัดให้มีการอบรมเลี้ยงดู เพิ่มพูน

ประสบการณ์ ส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ จัดการศึกษาแก่เด็กปฐมวัยอย่างทั่วถึง รวมทั้งจัดให้มีการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่เหมาะสมในช่วงรอยต่อตั้งแต่ก่อนระดับอนุบาลจนถึงระดับประถมศึกษาอย่างต่อเนื่อง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ในฐานะหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือการส่งเสริมสนับสนุน และประสานการดำเนินการจัดการศึกษาในอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดแนวทาง วางระบบ สร้างตัวชี้วัดเพื่อเป็นมาตรฐานการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความเข้มแข็ง และมีศักยภาพในการให้บริการด้านการศึกษา (กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย พ.ศ.2551,2551) ได้แจ้งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดทุกแห่ง นำมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติไปใช้เป็นมาตรฐานในการบริหารจัดการ และประกันคุณภาพการศึกษาภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตั้งแต่ปีการศึกษา 2562 เป็นต้นไปโดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติไปใช้ร่วมกันในการส่งเสริม สนับสนุนให้สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยมีการบริหารจัดการและประเมินผลการดำเนินงานเพื่อยกระดับการพัฒนาคุณภาพการจั้ดบริการ ให้มีความต่อเนื่องของการพัฒนาเด็กปฐมวัย (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2562)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดกำแพงเพชรได้ดำเนินการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ๒-๕ ปีในรูปแบบของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภท คือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งเอง และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับถ่ายโอน มีภารกิจด้านการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยซึ่งมีการจัดการศึกษาสำหรับเด็กตั้งแต่อายุ ๒-๕ ปี โดยครอบคลุมการบริหารจัดการศึกษา ด้านการบริหารจัดการสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ด้านครู/ผู้ดูแลเด็กให้การดูแล การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การเล่นเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย และด้านคุณภาพของเด็กปฐมวัย โดยการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดกำแพงเพชร มีนโยบายจัดการศึกษา คือ เรียนรู้อย่างมีความสุขผ่านการเล่น และลงมือทำกิจกรรมภายใต้สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีบรรยากาศที่อบอุ่นเป็นมิตร ปลอดภัย มีกิจกรรมที่กระตุ้นให้เด็กได้คิด จินตนาการ กิจกรรมที่ได้ใช้ประสาทสัมผัสเพื่อฝึกให้การรับรู้ได้ฝึกคิดแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันที่ถูกต้องเหมาะสมตามวัย

การบริหารจัดการเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดกำแพงเพชร เพื่อพัฒนาให้เด็กปฐมวัยมีร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม สติปัญญาสมวัย เนื่องจากศูนย์พัฒนาเด็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดกำแพงเพชรแต่ละแห่งมีผู้ทำงานหลายคน จำนวนคนจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับขนาดของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กซึ่งมีความต่างกัน ทำให้ระบบของงานซับซ้อนมากขึ้น จำนวนคนมากขึ้น ขั้นตอนการทำงานมากขึ้น วัสดุอุปกรณ์มากขึ้น ดังนั้นการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดกำแพงเพชร จึงต้องนำมาตราฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2559 มาเป็นแนวทางในการดำเนินงานทั้งด้านวิชาการ บุคลากร สภาพแวดล้อม การจัดกิจกรรมหรือประสบการณ์ และความสัมพันธกับ

ผู้ปกครอง ชุมชนอย่างเป็นระบบ เป็นระเบียบเรียบร้อยไม่หลงทิศทาง ประหยัดทั้งกำลังคน วัสดุ อุปกรณ์ เวลา สามารถบรรลุตามเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากความสำคัญและสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ส่งผลกระทบต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชรตามมาตรฐานดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และยกระดับการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เป็นไปตามมาตรฐานฯ อีกทั้งยังต้องมุ่งเน้นการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีการพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม สติปัญญาสมวัย พร้อมทั้งจะก้าวขึ้นสู่การศึกษาในระดับที่สูงขึ้น ที่สำคัญที่สุดคือเพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างรอบด้าน มีคุณภาพ ตามศักยภาพ ตามวัย และมีความต่อเนื่อง

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร

2.2 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ

ระยะที่ 1

ศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชรประชากรที่ในการวิจัย ครั้งนี้ ได้แก่ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและครูสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 769 คน กลุ่มตัวอย่างได้จากการเปิดตารางของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan,1970) จำนวน 344 คน แบ่งเป็นหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 118 คน ครู 226 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified random sampling) ตามพื้นที่อำเภอ และวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ที่มีลักษณะเป็นแบบตอบสนองคู่ (Dual - Response Format) มีค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง 0.45 - 0.89 ค่าความตรงเชิงเนื้อหา(Content Validity) โดยการหาค่า IOC ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 และหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามทั้งฉบับและมีค่าเชื่อมั่นเท่ากับ 0.99 สถิติ

ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้เทคนิค Modified Priority Needs Index:(PNI_{modified}) ในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น

ระยะที่ 2

ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร โดยสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร ประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

4. ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร จากกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและครูที่ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 344 คน โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร โดยรวมและรายด้าน

การดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			ความต้องการจำเป็น	
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	PNI _{modified} (I - D)/D	ลำดับ ความ ต้องการ จำเป็น
1. ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	4.07	0.51	มาก	4.80	0.41	มากที่สุด	0.180	5
2. ด้านบุคลากร	4.09	0.58	มาก	4.83	0.39	มากที่สุด	0.181	4

3. ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย	4.00	0.59	มาก	4.87	0.34	มากที่สุด	0.180	6
4. ด้านวิชาการกิจกรรมตาม หลักสูตร	4.13	0.48	มาก	4.89	0.34	มากที่สุด	0.223	2
5. ด้านการมีส่วนร่วม และ ส่งเสริมสนับสนุน	4.03	0.68	มาก	4.90	0.32	มากที่สุด	0.216	3
6. ด้านส่งเสริมเครือข่ายการ พัฒนาเด็กปฐมวัย	4.01	0.63	มาก	4.94	0.27	มากที่สุด	0.233	1
ค่าเฉลี่ยรวม	4.05	0.40	มาก	4.87	0.25	มากที่สุด	0.202	-

จากตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับ “มากที่สุด” เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านวิชาการกิจกรรมตามหลักสูตร ($\bar{X} = 4.13$) ด้านบุคลากร ($\bar{X} = 4.09$) ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ($\bar{X} = 4.07$) ด้านการมีส่วนร่วม และส่งเสริมสนับสนุน ($\bar{X} = 4.03$) ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ($\bar{X} = 4.01$) ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ($\bar{X} = 4.00$) ตามลำดับ

สภาพที่พึงประสงค์ ของการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามมาตรฐานการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.87$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับ “มากที่สุด” เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ($\bar{X} = 4.94$) ด้านการมีส่วนร่วม และส่งเสริมสนับสนุน ($\bar{X} = 4.90$) ด้านวิชาการกิจกรรมตามหลักสูตร ($\bar{X} = 4.89$) ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ($\bar{X} = 4.87$) ด้านบุคลากร ($\bar{X} = 4.83$) ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ($\bar{X} = 4.80$)

การประเมินความต้องการจำเป็น ของการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นมากที่สุด ($PNI_{modified} = 0.233$) รองลงมาด้านวิชาการกิจกรรมตามหลักสูตร มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified} = 0.223$) ด้านการมีส่วนร่วม และส่งเสริมสนับสนุนมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified} = 0.216$) ด้านบุคลากร มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified} = 0.181$) ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นน้อยที่สุด ($PNI_{modified} = 0.180$) และด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ($PNI_{modified} = 0.180$) ตามลำดับ

5. อภิปรายผล

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งผู้วิจัยมีประเด็นการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

5.1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร โดยรวม 6 ด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับสภาพปัจจุบันจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านวิชาการกิจกรรมตามหลักสูตร ด้านบุคลากร ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านการมีส่วนร่วม และส่งเสริมสนับสนุน ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ตามลำดับ

สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร โดยรวม 6 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับสภาพที่พึงประสงค์จากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วม และส่งเสริมสนับสนุนด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ด้านวิชาการกิจกรรมตามหลักสูตร ด้านบุคลากร ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามลำดับ

ทั้งนี้ เพราะทุกภาคส่วนเริ่มมองเห็นความสำคัญในการจัดการศึกษาด้านปฐมวัย เพื่อเป็นการวางรากฐานที่สำคัญของเด็ก ดังที่กระทรวงศึกษาธิการ (2555 : 7) ได้ให้ความหมายของการจัดการศึกษาด้านปฐมวัย หมายถึง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดจนถึง หกปี ซึ่งการจัดการศึกษาดังกล่าวจะมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างไปจากระดับอื่น ๆ ทั้งนี้ เพราะเด็กในวัยนี้เป็นวัยที่สำคัญต่อการวางรากฐานบุคลิกภาพและการพัฒนาสมอง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กในวัยนี้มีชื่อเรียกต่างกันไปหลายชื่อ ซึ่งแต่ละโปรแกรมก็มีวิธีการและลักษณะในการจัดกิจกรรมซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะช่วยพัฒนาเด็กในรูปแบบต่าง ๆ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วาศินี อินทร์งาม (2557 : 81-82) ได้ศึกษาเรื่องสภาพการบริหารงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดอุบลราชธานีผลการศึกษาพบว่า ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดอุบลราชธานี มีทั้งหมด 6 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านบุคลากร ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร ด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน และ ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมและรายชื่อพบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และจิรพรรณ วรกิจ (2556 : 82-83) ได้ทำการวิจัยการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลทรายมูล อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลมีการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านการบริหารจัดการ โครงสร้างการบริหารจัดการที่ชัดเจน และมี

การจัดสรรงบประมาณสนับสนุนเป็นค่าอาหารกลางวัน อาหาเสริม (นม) ค่าวัสดุ การศึกษา ค่าพัฒนาผู้ดูแลเด็ก ด้านบุคลากร มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีและเข้ารับการฝึกอบรม อย่างต่อเนื่อง ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย มีการส่งเสริมให้ปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในและภายนอกอาคารเรียน และเน้นความปลอดภัยเป็นสำคัญ ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร เปิดให้บริการเด็กอายุ 2-5 ปี และส่งเสริมการพัฒนาเด็กให้มีพัฒนาการที่สมวัย ด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากทุกภาคส่วน มีการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานและส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ และด้านส่งเสริมเครือข่าย การพัฒนาเด็กปฐมวัย มีการส่งเสริมให้เข้าร่วมเครือข่ายการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนอกระบบ และส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างต่อเนื่อง

แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร มีแนวทางการพัฒนา 6 ด้าน คือ (1) ด้านวิชาการกิจกรรมตามหลักสูตร (2) ด้านบุคลากร (3) ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (4) ด้านการมีส่วนร่วม และส่งเสริมสนับสนุน (5) ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย (6) ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ซึ่งทั้ง 6 ด้าน เน้นการเตรียมความพร้อมให้เด็กได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม สติปัญญา และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยบูรณาการผ่านการเล่นทำกิจกรรมการเรียนรู้ 6 กิจกรรมหลัก (ในแต่ละวัน) เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง เกิดความรู้ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งเกิดพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคมสติปัญญา และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นงนุช สาโสม (2556 :87-88) ได้ทำการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า สภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาทางด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร รองลงมา คือ ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และด้านบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการตั้งงบประมาณในการจัดส่งบุคลากร ผู้ปฏิบัติงานด้านดูแลเด็กปฐมวัยเข้ารับการฝึกอบรมเป็นประจำทุกปีอย่างน้อยคนละ 2 ครั้งต่อปี สนับสนุน ส่งเสริมให้บุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเข้ารับการศึกษาคู่ขนานในสาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย จัดตั้งงบประมาณในการจัดตกแต่ง และปรับปรุงภูมิทัศน์ จัดให้มีการประชุมเครือข่ายผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้างการพัฒนาเด็กปฐมวัยในเขตอำเภออย่างต่อเนื่องเป็นรูปธรรมและชัดเจนสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิพย์อุบล เสงี่ยม (2557 : 94-95) ได้ทำการวิจัยเรื่องแนวทางการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามมาตรฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการบริหารจัดการกรณีศึกษาของค์การบริหารส่วนตำบลคำไฮใหญ่ อำเภอดอนมดแดง จังหวัดอุบลราชธานี พบว่าแนวทางการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีปัญหาการจัดซื้อ สื่อ วัสดุ อุปกรณ์การศึกษาที่ไม่ตรงกับความต้องการ ได้รับงบประมาณอุดหนุนค่าอาหารเสริม (นม) ค่าอาหารกลางวัน ค่าวัสดุการศึกษา ค่าพาหนะนำส่งเด็กไปสถานพยาบาล ไม่เพียงพอ ขาดงบประมาณจัดกิจกรรมโครงการ

ภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การบริหารงานการเงินและพัสดุไม่ชัดเจน การเบิกจ่ายงบประมาณตามขั้นตอนล่าช้าด้านการบริหารงานบุคคล มีปัญหาการอบรมพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การประเมินผลการปฏิบัติงานแบบระบบอุปถัมภ์ ทำให้โครงสร้างการบริหารจัดการภายในไม่เป็นระบบเพิ่มภาระงานแก่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและขาดความเป็นเอกภาพ ซึ่งแนวการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่พบในการวิจัย คือ 1) ด้านการบริหารงานควรมีการรวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็กหรือยุบรวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2) ด้านการบริหารงบประมาณ ควรได้รับเงินอุดหนุนจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นให้เพียงพอ 3) ด้านบริหารงานบุคคล ควรให้ความสำคัญกับการกำหนดตำแหน่งอัตราบุคลากร และ 4) ด้านบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรมีรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในด้านการบริหารงาน บุคลากร งบประมาณและงานวิชาการเฉพาะของตน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ดวงใจ เกื้อหนุน (2558 : 208 – 209) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดชัยภูมิ พบว่า แนวทางการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดชัยภูมิ ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านบุคลากร ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัยด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร ด้านการมีส่วนร่วม และสนับสนุน ทุกภาคส่วน และด้านการส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้รับการยืนยันจากผู้ทรงคุณวุฒิโดยใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ประเมินความสอดคล้อง (IOC) จึงมีความถูกต้องเชิงวิชาการ และสามารถนำไปสู่การปฏิบัติ ในแนวทางการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และผลการประเมินแนวทางการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดชัยภูมิ พบว่ามีความเป็นไปได้ความเหมาะสมทุกด้าน อยู่ในระดับมาก

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

6.1.1 จากการศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ด้านวิชาการกิจกรรมตามหลักสูตร ดังนั้น ครูผู้สอนควรบูรณาการให้เหมาะสมกับความต้องการและความสามารถของเด็กในแต่ละวัย รวมถึงการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเพื่อให้หลักสูตรที่ออกมาเป็นไปในทิศทางที่เหมาะสมและสามารถพัฒนาเด็กได้อย่างเต็มที่ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ดังนั้น หน่วยงานต้นสังกัดหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรนำไปกำหนดนโยบาย วางแผน สนับสนุน ส่งเสริมหรือปรับปรุงอาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อพัฒนาให้เป็นไปตามมาตรฐานและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

6.1.2 จากการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ย

สูงสุด ได้แก่ ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ดังนั้น การแต่งตั้งคณะกรรมการหรือเครือข่าย เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยนั้นควรมุ่งเน้นการทำงานร่วมกันของทุกฝ่าย ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้ปกครอง และสถานศึกษา เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างยั่งยืน และช่วยให้เด็กมีพัฒนาการที่เหมาะสมและสมบูรณ์ในทุกด้าน

6.1.3 แนวการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร มีองค์ประกอบหลัก 6 ด้าน และมีแนวทางการพัฒนา 18 แนวทาง ซึ่งแต่ละแนวทางจะมีลักษณะแตกต่างกันไปตามองค์ประกอบ ซึ่งส่งผลให้การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะกับบริบทเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เป็นไปตามมาตรฐานการดำเนินงานฯ ต่อไป

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

6.2.1 จากผลการวิจัยควรส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างต่อเนื่อง

6.2.2 ควรมีการวิจัยผลที่เกิดจากการนำแนวทางการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไปใช้

6.2.3 ควรวิจัยและพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนและการสร้างเครือข่าย เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

7. ข้อค้นพบจากการวิจัย

7.1 สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร พบว่าด้านด้านวิชาการกิจกรรมตามหลักสูตรมีค่าเฉลี่ยสูงสุดทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ความพร้อมและประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง

7.2 สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย มีค่าเฉลี่ยสูงสุดทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความคาดหวังในมาตรฐานการบริหารจัดการที่สูง และมองเห็นศักยภาพในการพัฒนาศูนย์ให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

7.3 ความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย มีลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุดทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารและครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ความสำคัญกับการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก ชุมชน และผู้ปกครอง เพื่อสนับสนุนการพัฒนาเด็กปฐมวัยแบบมีส่วนร่วมและยั่งยืน

7.4 แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร มีองค์ประกอบหลัก 6 ด้าน และมีแนวทางการพัฒนา 18 แนวทางซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้สามารถใช้เป็นแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร เพื่อให้ได้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีการบริหารจัดการตามมาตรฐานการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครองท้องถิ่น. (2546). *กฎระเบียบและข้อบังคับองค์การบริหารส่วนตำบล*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.
- กรมการปกครองท้องถิ่น. (2547). *คู่มือมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย, กรมส่งเสริมปกครองส่วนท้องถิ่น.
- กรมการปกครองท้องถิ่น. (2550). *มาตรฐานการศึกษา (ขั้นพื้นฐาน) และเกณฑ์การพัฒนาศูนย์เด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. อุตรธานี: กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดอุตรธานี.
- กรมวิชาการ. (ม.ป.ป.). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรไทย.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2553). *คู่มือมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย, กรมส่งเสริมปกครองส่วนท้องถิ่น.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2555). *มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ: คู่มือการดำเนินงานตามมาตรฐาน*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2557). *การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลแกดำ จังหวัดมหาสารคาม*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- กระทรวงศึกษาธิการ, & สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). *แผนยุทธศาสตร์ชาติด้านเด็กปฐมวัย (แรกเกิดถึงก่อนเข้าประถมศึกษาปีที่ 1) ตามนโยบายรัฐบาลด้านเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2555-2559*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ว.ท.ช. คอมมิวนิเคชั่น.
- สำนักงานส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดอำนาจเจริญ. (2546). *คู่มือมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย, กรมส่งเสริมปกครองส่วนท้องถิ่น.
- สำนักงานส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดอำนาจเจริญ. (2553). *คู่มือมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย, กรมส่งเสริมปกครองส่วนท้องถิ่น.

สำนักงานส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดอำนาจเจริญ. (2559). *คู่มือมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.

(การส่งเสริมพัฒนาเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี). (ม.ป.ป.). *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต*, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, คณะครุศาสตร์, สาขาการบริหารการศึกษา.

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, & สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (ม.ป.ป.). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2553* (หน้า 2–20). กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2553). *มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น.

กระทรวงมหาดไทย. (2551). *มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.

กฤษณา สะภา. (2553). *การพัฒนาการดำเนินงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลตะโก อำเภอยัญญะ อำเภอยัญญะ จังหวัดนครราชสีมา*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 1)*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

วิชัย พันธุ์เชื้อ. (2553). *ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านหนองโพธิ์ สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม*. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

วาสิณี อินทร์งาม. (2557). *สภาพการบริหารงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดอุบลราชธานี*. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

จิรพรรณ วรกิจ. (2556). *การดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลทรายมูล อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น*. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

นงนุช สาโสม. (2556). *แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี*. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

ดวงใจ เกื้อหนู. (2558). *แนวทางการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดชัยภูมิ*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

นุชลี อุปลัย. (2551). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: แทช์พอยท์.

จิราภรณ์ อุ่นนอก. (2557). *การศึกษาความคาดหวังของครูและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก*. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

- ทอฝัน บุญเพ็ง. (2557). การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดยโสธร. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- ทิพย์อุบล เสงารักษ์. (2557). แนวทางการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามมาตรฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการบริหารจัดการ กรณีศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลคำไฮใหญ่ อำเภอดอนมดแดง จังหวัดอุบลราชธานี. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- โสธดา จิตรฉาย. (2555). การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- สุรียา สุขรัมย์, & ไชยยศ เรืองสุวรรณ. (2560). การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดอุดรธานี. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 11(3), 161-174.

ทัศนคติของผู้เรียนที่มีต่อการออกเสียงภาษาอังกฤษ และความสามารถด้านการ จำแนกลักษณะทางเสียงและการออกเสียงคำศัพท์ ก่อนและหลังเรียนสรีรศาสตร์ภาษาอังกฤษ

Learners' Attitudes Toward English Pronunciation and Their Ability to Distinguish Phonetic Features and Pronounce Vocabulary Before and After Completing a Course in English Articulatory Phonetics

วไลพร ศาสนประดิษฐ์¹

¹มหาวิทยาลัยทักษิณ, สงขลา, ประเทศไทย

Walaiporn Sasanapradit¹

¹Thaksin University, Songkhla, Thailand

✉: walaiporn97@gmail.com

(Corresponding Email)

Received: 16 April 2025; Revised: 29 April 2025; Accepted 13 May 2025

© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยกึ่งทดลองนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติของผู้เรียนที่มีต่อการออกเสียงภาษาอังกฤษ กับความสามารถด้านการจำแนกลักษณะทางเสียงและการออกเสียงคำศัพท์ ก่อนและหลังเรียนสรีรศาสตร์ภาษาอังกฤษ กลุ่มตัวอย่างเป็นแบบเจาะจง ประกอบด้วยนิสิตเอกภาษาอังกฤษจำนวน 32 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ (1) แบบประเมินทัศนคติ (2) แบบทดสอบ 1-4 (3) คำศัพท์ 1 ชุด สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ร้อยละ มัชฐาน และฐานนิยม ผลการวิจัยพบว่า หลังเรียนระดับทัศนคติของผู้เรียนต่อการออกเสียงภาษาอังกฤษเปลี่ยนไปในเชิงบวกอย่างชัดเจน และสอดคล้องกับระดับความสามารถในการจำแนกลักษณะทางเสียงของคำศัพท์ผ่านการฟังในกิจกรรมเขียนตามคำบอก ในแบบทดสอบ 1-4 ที่เพิ่มขึ้นอยู่ในระดับดีมากทุกแบบทดสอบ คิดเป็นร้อยละ 96.9, 91.6, 96.4 และ 90.6 ตามลำดับ ในส่วนก่อนเรียนระดับความสามารถอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุงถึงระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 67.5, 43.4, 58.9 และ 37.5 ตามลำดับ เช่นเดียวกับระดับความสามารถของผู้เรียนในการออกเสียงคำศัพท์ที่เพิ่มสูงขึ้นหลังเรียน ผลลัพธ์ในแบบทดสอบประเภทออกเสียงโดยเปิดพจนานุกรมอังกฤษ-อังกฤษอยู่ในระดับคุณภาพมากที่สุด โดยมีค่ามัชฐานซึ่งเป็นค่ากลางของระดับคะแนนความสามารถในการออกเสียงของผู้เรียนอยู่ที่ระดับ 4.7 และมีค่าฐานนิยมซึ่งเป็นค่าความถี่สูงสุดของระดับคะแนนความสามารถของผู้เรียนอยู่ที่ระดับ 5 ในส่วนก่อนเรียนความสามารถของผู้เรียนในแบบทดสอบประเภทออกเสียงโดยเปิดพจนานุกรมไทย-อังกฤษอยู่ในระดับคุณภาพปานกลางค่อนข้างต่ำ โดยมีค่ามัชฐานอยู่ที่ระดับ 2.8 และค่าฐานนิยมอยู่ที่ระดับ 3 ผลลัพธ์จากการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า 'ทัศนคติ' มีบทบาทสำคัญในการสร้างความสำเร็จในด้านการเรียนให้กับ

ผู้เรียนควบคู่ไปกับระดับสติปัญญา ทักษะคิดเชิงบวกของผู้เรียนต่อการออกเสียงภาษาอังกฤษช่วยส่งเสริมให้ระดับความสามารถด้านการจำแนกลักษณะทางเสียงและการออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษของผู้เรียนเพิ่มขึ้น

คำสำคัญ: สรีรศาสตร์ภาษาอังกฤษ; ทักษะคิด; การจำแนกลักษณะทางเสียง; การออกเสียงภาษาอังกฤษ

Abstract

This quasi-experimental study aimed to examine the relationship between students' attitudes toward English pronunciation and their abilities to identify phonetic features and pronounce vocabulary before and after completing a course in English articulatory phonetics. The participants, selected through purposive sampling, consisted of 32 undergraduate English majors. Research instruments included (1) an attitude assessment questionnaire, (2) four phonetic discrimination tests, and (3) a set of vocabulary items. Data were analyzed using descriptive statistics, including percentage, median, and mode. The findings revealed that students' attitudes toward English pronunciation improved significantly in a positive direction after completing the course. This change positively correlated with their enhanced phonetic discrimination abilities as assessed through listening and dictation activities, with post-test scores reaching very high levels—96.9%, 91.6%, 96.4%, and 90.6%, respectively. Pre-test scores ranged from low to moderate levels—67.5%, 43.4%, 58.9%, and 37.5%, respectively. Similarly, students' pronunciation proficiency improved markedly. In pronunciation tasks involving the use of an English-English dictionary, students achieved the highest quality of performance, with a median score of 4.7 and a mode of 5. Prior to the course, their performance in pronunciation tasks using a Thai-English dictionary was at a moderately low level, with a median of 2.8 and a mode of 3. These findings demonstrate that 'attitude' plays a crucial role in students' academic success alongside intellectual ability. A positive attitude toward English pronunciation significantly supports the improvement of students' abilities to identify phonetic features and pronounce English vocabulary.

Keywords: English articulatory phonetics; attitude; phonetic discrimination; English pronunciation

1. บทนำ

หลายคนคงจะคุ้นหูคุ้นตากับคำกล่าวที่ว่า 'เปลี่ยนวิธีคิด ชีวิตเปลี่ยน' เมื่อมุมมองความคิดต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งเปลี่ยนไป แนวทางของการเปลี่ยนแปลงอาจจะเป็นไปได้ทั้งเชิงบวกและเชิงลบขึ้นอยู่กับว่าคุณคนนั้นได้เปลี่ยนวิธีคิดไปในทิศทางใด เป็นทิศทางที่ก่อให้เกิดประโยชน์หรือเกิดโทษ ซึ่งคำกล่าวข้างต้นนี้สอดคล้องกับคำว่า 'ทัศนคติ' (Attitude) ซึ่งหมายถึง ความรู้สึกหรือความคิดเห็นเกี่ยวกับบางสิ่งบางอย่างหรือใครบางคน รวมถึงวิถีประพฤติปฏิบัติอันเป็นผลมาจากความรู้สึกหรือความคิดเห็นนั้น ๆ (Cambridge Advanced Learner's Dictionary, 2013) หรือพูดอีกแง่หนึ่ง 'ทัศนคติ' คือความรู้สึกหรือความคิดเห็นของเราที่มีต่อบางสิ่งบางอย่างหรือใครบางคน และแสดงออกมาผ่านพฤติกรรม พฤติกรรมที่แสดงออกมาเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงทัศนคติของเราที่มีต่อสิ่ง ๆ นั้น ดังนั้นความคิดเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมหรือการกระทำ ซึ่งเราสามารถประยุกต์แนวคิดข้างต้นมาปรับใช้กับการดำเนินชีวิต การทำงาน หรือแม้แต่กระทั่งการศึกษาเล่าเรียนได้ โดยเริ่มต้นจากการปรับกรอบความคิด (Mindset) หรือทัศนคติของเราเองให้มองทุกอย่างที่กำลังเผชิญหรือเรียนรู้ในมุมมอง มุมที่เป็นประโยชน์ มองให้เป็นสิ่งที่ท้าทาย เพื่อให้เกิดพลังในการทำสิ่งนั้น ๆ ให้สำเร็จ มีความสุขเมื่อ

เริ่มต้นทำ ระหว่างทำ และเมื่อทำสำเร็จ และสร้างวิถีปฏิบัติที่เป็นนิสัยที่ดีที่จะก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีติดตัวในที่สุด

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของการศึกษาเล่าเรียน กรณีศึกษาในบริบทไทยเมื่อผู้เรียนไทยต้องเรียนภาษาใหม่ อาทิเช่น ภาษาอังกฤษ เนื่องจากในประเทศไทยผู้เรียนเรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ (English as a Foreign Language) มีวิชาภาษาอังกฤษที่อยู่ในหมวดรายวิชาบังคับและหมวดวิชาเลือกอยู่หลายรายวิชาที่ผู้เรียนจะต้องเรียนให้ผ่านเพื่อจะได้สำเร็จการศึกษา จะเห็นได้ว่า ณ จุดเริ่มต้นของการเรียนภาษาอังกฤษ ผู้เรียนจำนวนไม่มากนักที่รู้สึกว่ ภาษาอังกฤษง่ายนิดเดียว ชอบเรียนภาษาอังกฤษที่สุดในทางกลับกันผู้เรียนส่วนใหญ่รู้สึกว่ ภาษาอังกฤษยาก หรือภาษาอังกฤษยากมาก เนื่องจากภาษาอังกฤษมีความแตกต่างจากภาษาแม่ (Mother Tongue) ที่ใช้สื่อสารในชีวิตประจำวัน ทั้งในแง่ของความหมายของคำศัพท์และสำนวนต่าง ๆ ในแง่ของโครงสร้างหรือหลักการใช้ภาษา และในแง่ของเสียงเพื่อสื่อความหมายที่แตกต่างกันไป เป็นต้น และสำหรับผู้เรียนที่เรียนหลักสูตรสองภาษา (Bilingual Program) หลักสูตรภาษาอังกฤษ (English Program) หลักสูตรนานาชาติ (International Program) รวมถึงหลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิตสาขาวิชาภาษาอังกฤษ (Bachelor of Education Program in English) ด้วยแล้ว ภาษาอังกฤษจะยิ่งทวีความสำคัญมากขึ้น เนื่องจากในกระบวนการเรียนการสอนรายวิชาต่าง ๆ ต้องใช้ภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือ (Toolset) หรือเป็นสื่อกลางในการเรียนรู้ผ่านทักษะต่าง ๆ (Skillset) ทั้ง ฟัง พูด อ่านและเขียน

ในแง่ของการสื่อสารทางการฟังพูด เราใช้เสียงเป็นสื่อกลางในการสื่อสารความหมายระหว่างกัน ในแต่ละภาษามีระบบเสียงที่มีลักษณะเฉพาะเป็นแบบฉบับของตนเองและแตกต่างจากภาษาอื่น ๆ ภาษาอังกฤษก็เช่นกัน ดังนั้นการที่ผู้เรียนจะใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารทางการฟังพูดได้ดี ทั้งในบทบาทของผู้ฟังหรือผู้รับสาร และในบทบาทของผู้พูดหรือผู้ส่งสาร ผู้เรียนจำเป็นต้องอย่างหนึ่งที่จะต้องมีความรู้พื้นฐานที่ดี ที่ถูกต้องในเรื่องของเสียงภาษาอังกฤษ ผู้เรียนจะต้องรับรู้ (Acquiring) เรียนรู้ (Learning) เข้าใจ (Understanding) และจดจำ (Memorizing) ในเรื่องของเสียงภาษาอังกฤษรวมถึงองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเสียงภาษาอังกฤษ และที่สำคัญควบคู่กันคือสามารถประยุกต์ความรู้ดังกล่าวเพื่อการออกเสียงได้อย่างถูกต้อง คล่องแคล่ว และเป็นธรรมชาติ เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารให้ดียิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติในสถานการณ์จริงผู้เรียนไทยส่วนใหญ่มักจะให้ความสำคัญกับการจดจำความหมายของคำศัพท์โดยไม่ได้ให้ความสนใจเท่าที่ควรว่าคำเหล่านั้นออกเสียงอย่างไรจึงจะถูกต้อง ทั้ง ๆ ที่ในความจริงแล้ว เสียงมีความสำคัญอย่างยิ่งยวดในการสื่อสารทางการฟังพูด แม้ว่าผู้เรียนจะรู้ความหมายของคำศัพท์มากมาย หากไม่สามารถออกเสียงคำต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง จะส่งผลให้ไม่สามารถพูดให้คนอื่นเข้าใจได้ว่าตัวผู้พูดเองต้องการสื่อสารเรื่องใด หรือในทางกลับกันหากผู้พูดเปลี่ยนบทบาทมาเป็นผู้ฟัง ก็ยากที่จะฟังคนอื่น ๆ เข้าใจ เนื่องจากคลังคำศัพท์ที่มีอยู่มีแต่ความหมายของคำที่ขาดความถูกต้องในเรื่องของเสียง ทำให้ไม่สามารถถอดรหัสเสียงที่ได้ยินและเชื่อมโยงเสียงกับความหมายได้อย่างถูกต้อง ส่งผลให้ฟังข้อความต่าง ๆ ไม่เข้าใจ ด้วยวิถีปฏิบัติสำหรับผู้เรียนไทยในเรื่องของการออกเสียงภาษาอังกฤษข้างต้นสอดคล้องกับการศึกษาของ Wei and Zhou (2002) ในประเด็นที่ว่าผู้เรียนไทยมักจะมองข้ามในเรื่องของการออกเสียงภาษาอังกฤษอย่างจงใจ

ด้วยเหตุและผลดังได้กล่าวในข้างต้น จึงได้ดำเนินการศึกษาวิจัยเรื่อง ทักษะคิดของผู้เรียนที่มีต่อการ

ออกเสียงภาษาอังกฤษ และความสามารถด้านการจำแนกลักษณะทางเสียงและการออกเสียงคำศัพท์ ก่อนและหลังเรียนสรีรศาสตร์ภาษาอังกฤษ ขึ้น เนื่องจากทักษะการออกเสียงภาษาอังกฤษแม้จะเป็นทักษะย่อยแต่ก็จัดเป็นทักษะพื้นฐานที่มีความสำคัญมากเช่นเดียวกับทักษะหลักอย่างทักษะการฟังและการพูด ทั้ง 3 ทักษะจึงควรถูกบูรณาการเข้าด้วยกันเพื่อเสริมประสิทธิภาพการสื่อสาร หากทักษะการฟังเพื่อจำแนกลักษณะทางเสียงและการออกเสียงภาษาอังกฤษของผู้เรียนถูกต้อง ก็ย่อมจะส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาทักษะหลักอื่น ๆ ที่สัมพันธ์กันอย่างทักษะการฟังและการพูดด้วย ดังนั้นสิ่งที่จำเป็นต้องทำประการแรกเพื่อพัฒนาทักษะดังกล่าวของผู้เรียน คือการทำให้ผู้เรียนเปิดใจและเปลี่ยนวิธีคิด ‘ปรับเปลี่ยนทัศนคติ’ ต่อการออกเสียงภาษาอังกฤษ ‘จากมองข้ามไม่ใส่ใจเท่าที่ควร เปลี่ยนเป็นใส่ใจและให้ความสำคัญ’ อันจะส่งผลต่อความสามารถด้านการจำแนกลักษณะทางเสียงและความสามารถในการออกเสียงของผู้เรียน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติของผู้เรียนที่มีต่อการออกเสียงภาษาอังกฤษ กับความสามารถด้านการจำแนกลักษณะทางเสียงและการออกเสียงคำศัพท์ ก่อนและหลังเรียนสรีรศาสตร์ภาษาอังกฤษ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental Research) โดยมีรูปแบบการวิจัยเป็นแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (One Group Pre-test-Post-test Design) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้เป็นรูปแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยใช้เหตุผลในการเลือกเพื่อความเหมาะสมในการวิจัย ประกอบด้วยนิสิตระดับปริญญาตรีหลักสูตรการศึกษาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา จังหวัดสงขลา จำนวน 32 คน เป็นนิสิตที่เรียนรายวิชา 0115161 (สรีรศาสตร์ภาษาอังกฤษสำหรับครู 1) โดยจัดเรียงลำดับเนื้อหาจากก่อนหลังตามทีระบุในส่วนของขอบเขตเนื้อหาที่ใช้สอน เน้นการฝึกออกเสียงตามหลักสรีรศาสตร์ (Articulatory Phonetics) ควบคู่ไปกับการฝึกใช้สัญลักษณ์แทนเสียงพูดหรือการถ่ายถอดเสียง (Transcription) และการฝึกจำแนกลักษณะทางเสียงของคำศัพท์ผ่านการฟัง ในกิจกรรมเขียนตามคำบอก พิณทิพย์ ทวยเจริญ (2547) ได้อธิบายว่า สรีรศาสตร์ (Articulatory Phonetics) ซึ่งเป็นสาขาย่อยของสรีรศาสตร์ เป็นศาสตร์ที่ศึกษาถึงกลไกกระแสดมที่ใช้ในการเปล่งเสียงพูด อวัยวะที่ใช้ในการออกเสียง สภาวะของการเปล่งเสียง การออกเสียงประเภทต่าง ๆ จากจุดที่เกิดเสียงในปาก และลักษณะทางเสียงอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นพร้อมกับเสียงพยัญชนะและเสียงสระที่เรียกว่า สัทสัมพันธ์ (Prosody) ตลอดจนปรากฏการณ์ในการออกเสียงลักษณะอื่น ๆ รวมทั้งการใช้สัญลักษณ์แทนเสียงพูดหรือการถ่ายถอดเสียง (Transcription) สำหรับการศึกษาวิจัยนี้ได้แบ่งการดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ส่วน และใช้เครื่องมือในการวิจัยที่แตกต่างกันดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบประเมินทัศนคติของผู้เรียนที่มีต่อการออกเสียงภาษาอังกฤษก่อนและหลังเรียนสรีรศาสตร์ภาษาอังกฤษและการฝึกถ่ายถอดเสียง รวมถึงการฝึกออกเสียงจากสัญลักษณ์แทนเสียงพูดใน

พจนานุกรมอังกฤษ-อังกฤษ แบบประเมินทัศนคตินี้ใช้มาตราประมาณค่า 5 ระดับตามแนวคิดของลิเคิร์ท (5 Points Likert-Type Scale) คือ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ไม่เห็นด้วย ไม่แน่ใจ เห็นด้วย เห็นด้วยอย่างยิ่ง เครื่องมือนี้มีลักษณะเป็นแบบสอบถามชุดก่อนเรียนและหลังเรียน จำนวนชุดละ 10 คำถาม โดยมีรายละเอียดดังนี้

- 1) การใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารไม่จำเป็นต้องเรียนการออกเสียงภาษาอังกฤษ ควรเรียนเฉพาะทักษะหลัก คือ ฟัง พูด อ่าน และเขียน
- 2) ความสามารถในการออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่ถูกต้องเหมาะสม คล่องแคล่ว และเป็นธรรมชาติตามลักษณะการออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษ เป็นพื้นฐานสำคัญต่อการพัฒนาทักษะด้านการพูด
- 3) ความสามารถในการออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่ถูกต้องเหมาะสม คล่องแคล่ว และเป็นธรรมชาติตามลักษณะการออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษ เป็นพื้นฐานสำคัญต่อการพัฒนาทักษะด้านการฟัง
- 4) การจำความหมายของคำศัพท์ภาษาอังกฤษสำคัญกว่าการออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่ถูกต้อง
- 5) คำอ่านในพจนานุกรมไทย-อังกฤษกับพจนานุกรมอังกฤษ-อังกฤษในคำศัพท์คำเดียวกันมีเสียงและรายละเอียดของเสียงเหมือนกัน
- 6) ความสามารถในการอ่านคำอ่านในพจนานุกรมอังกฤษ-อังกฤษ ทำให้ออกเสียงคำศัพท์ได้ถูกต้องและมีความมั่นใจในการออกเสียงภาษาอังกฤษมากขึ้น
- 7) การมีความรู้และความเข้าใจเรื่องหลักการและวิธีการออกเสียงภาษาอังกฤษช่วยเพิ่มความมั่นใจในการออกเสียงคำศัพท์มากขึ้น
- 8) การมีความรู้และความเข้าใจเรื่องหลักการและวิธีการออกเสียงภาษาอังกฤษช่วยเพิ่มความมั่นใจในการฟังเสียงคำศัพท์มากขึ้น
- 9) หากผู้สอนมีความสามารถในการออกเสียงภาษาอังกฤษดี และสำเนียงดี เป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนยอมรับและเชื่อมั่นต่อผู้สอนมากขึ้น
- 10) การออกเสียงภาษาอังกฤษที่ถูกต้อง เหมาะสม คล่องแคล่ว และเป็นธรรมชาติตามลักษณะเฉพาะของการออกเสียงภาษาอังกฤษ ช่วยเสริมคุณลักษณะ และสร้างอัตลักษณ์ความเป็นครูภาษาอังกฤษ

ส่วนที่ 2 คำศัพท์จำนวน 30 คำ โดยแยกย่อยเป็น 4 แบบทดสอบ ทั้ง 4 แบบทดสอบถูกนำมาใช้เพื่อทดสอบความสามารถด้านการจำแนกลักษณะทางเสียงของคำศัพท์ ผ่านการฟังของผู้เรียน โดยใช้ความรู้ทางสรีรศาสตร์ภาษาอังกฤษและกิจกรรมเขียนตามคำบอก (Dictations) ทั้งก่อนเรียนและหลังเรียน

ส่วนที่ 3 คำศัพท์จำนวน 30 คำ ใช้เพื่อทดสอบความสามารถด้านการออกเสียงรายบุคคล ในแง่ของความถูกต้องเหมาะสม ความคล่องแคล่ว และความเป็นธรรมชาติในการออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ทั้งก่อนเรียนและหลังเรียน

ตารางที่ 1 หลักเกณฑ์และรายละเอียดในการเลือกคำศัพท์เพื่อใช้ทดสอบในส่วนที่ 2 และ 3

-
1. พิจารณาตามโครงสร้างของพยางค์หรือ	2. พิจารณาจากคำศัพท์ที่ผู้เรียนส่วนใหญ่ใช้บ่อยแต่มัก
-

โครงสร้างของคำดังนี้	ออกเสียงผิดดังนี้
(1) เสียงพยัญชนะต้น (Initial Consonant Sound) (ถ้ามี) เป็นเสียงประเภทใด เนื่องจากเสียงพยัญชนะสามารถแบ่งแยกย่อยโดยพิจารณาจากการสั่นสะเทือนของเส้นเสียงเป็น 2 ประเภท คือ เสียงก้อง (Voiced) และเสียงไม่ก้อง (Unvoiced หรือ Voiceless)	ส่วนที่ 2 (การฟังเพื่อจำแนกลักษณะทางเสียง) <u>แบบทดสอบ 1</u> คำศัพท์ที่เป็นคู่เทียบเสียง (minimal pairs) จำนวน 10 คำ ดังนี้ they-day, four-door, long-wrong, vine-wine, sheep-cheap <u>แบบทดสอบ 2</u> คำศัพท์ที่พยางค์หนักเป็นสระเดี่ยว (monophthongs) จำนวน 10 คำ ดังนี้ leopard, honor, cousin, menu, respond, cover, cuisine, village, signature, establish
(2) เสียงสระซึ่งเป็นแกนของพยางค์ (Vowel Sound) เป็นสระประเภทใด เสียงสระแยกย่อยเป็น สระเดี่ยว (Single Vowels หรือ Monophthongs) ในส่วนของสระเดี่ยวยังแบ่งแยกย่อยเป็น สระเดี่ยวเสียงสั้น (Short Single Vowels) และสระเดี่ยวเสียงยาว (Long Single Vowels) นอกจากนี้ยังมีสระอีกประเภทหนึ่ง นั่นก็คือ สระประสม มีทั้งสระประสม 2 เสียง (Diphthongs) และสระประสม 3 เสียง (Triphthongs)	<u>แบบทดสอบ 3</u> คำศัพท์ที่พยางค์หนักเป็นสระประสม 2 เสียง (diphthongs) จำนวน 6 คำ ดังนี้ explain, April, soldier, design, escaped, engineer <u>แบบทดสอบ 4</u> คำศัพท์ที่พยางค์หนักเป็นสระประสม 3 เสียง (triphthongs) จำนวน 4 คำ ดังนี้ fire, desire, shower, towel
(3) เสียงพยัญชนะท้าย (Final Consonant Sound) (ถ้ามี) คือเสียงพยัญชนะใดบ้าง	ส่วนที่ 3 (การออกเสียง) zebra, Wednesday, picture, theatre, singer, exam, visit, onion, weather, castle, mistake, discover, graduate (n), decide, essential, secretary, reason,
(4) การลงเสียงหนักเบา (Stress) โดยพิจารณาว่าในคำแต่ละคำ มีพยางค์ใดเป็นพยางค์หนัก (Stressed Syllables) และมีพยางค์ใดเป็นพยางค์เบา (Unstressed Syllables)	imagine, honest, cucumber, thirty, four, stomach, describe, surname, image, mouth, communicate, towel, present (v)

การรวบรวมข้อมูลวิจัย

การรวบรวมข้อมูลก่อนเรียนและหลังเรียน โดยแบ่งเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้

1. ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test)

ประเมินส่วนที่ 1 ทักษะของผู้เรียนที่มีต่อการออกเสียงภาษาอังกฤษก่อนเรียน โดยให้ผู้เรียนตอบแบบสอบถามจำนวน 10 ข้อ จากนั้นประเมินส่วนที่ 2 ความสามารถของผู้เรียนในการจำแนกลักษณะทางเสียง คำศัพท์ภาษาอังกฤษผ่านกิจกรรมเขียนตามคำบอก โดยนำแบบทดสอบ 1-4 มาทดสอบความสามารถของผู้เรียนกลุ่มตัวอย่างเป็นรายบุคคล โดยผู้เรียนจะได้ฟังเสียงคำทุกคำในแบบทดสอบ 1-4 ซึ่งเป็นเสียงของเจ้าของภาษาจากพจนานุกรมเสียง Cambridge Advanced Learner's Dictionary (2013) โดยฟังคำละ 3 ครั้ง และเขียนสะกดคำดังกล่าวลงในกระดาษพร้อมทั้งระบุความหมายของคำให้ถูกต้อง ลำดับถัดไปประเมินส่วนที่ 3 ความสามารถของผู้เรียนในการออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษก่อนเรียน มีรายละเอียดดังนี้ การออก

เสียงคำศัพท์จำนวน 30 คำ มี 2 รอบ ในรอบที่ 1 กำหนดให้ผู้เรียนออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษ แบบไม่เปิดพจนานุกรม และรอบที่ 2 กำหนดให้ผู้เรียนออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษ แบบเปิดพจนานุกรมไทย-อังกฤษ เนื่องจากก่อนเรียนผู้เรียนยังไม่สามารถอ่านคำอ่านจากพจนานุกรมอังกฤษ-อังกฤษได้ จึงต้องวัดความรู้ดังกล่าวจากเครื่องมือเดิมที่ผู้เรียนใช้เพื่อการสืบค้น

2. สอนกลุ่มตัวอย่าง

ดำเนินการสอนความรู้ทางสรีรศาสตร์ภาษาอังกฤษ โดยสอนในเรื่องกลไกกระแสลมที่ใช้ในการเปล่งเสียงพูด อวัยวะที่ใช้ในการออกเสียง การออกเสียงประเภทต่าง ๆ จากจุดที่เกิดเสียงในปาก และลักษณะทางเสียงอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นพร้อมกับเสียงพยัญชนะและเสียงสระที่เรียกว่า สัทสัมพันธ์ (Prosody) ตลอดจนปรากฏการณ์ในการออกเสียงลักษณะอื่น ๆ รวมทั้งการใช้สัญลักษณ์แทนเสียงพูดหรือการถ่ายถอดเสียง (Transcription) รวมถึงการฝึกออกเสียงจากสัญลักษณ์แทนเสียงพูดในพจนานุกรมอังกฤษ-อังกฤษ โดยใช้เวลา 15 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง รวม 15 แผนการสอน ในระหว่างการสอนเนื้อหาเป้าหมาย ผู้สอนได้อธิบายถึงความสำคัญของการออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่ถูกต้อง แนะนำแนวทางปฏิบัติ บอกถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นหากผู้เรียนมีทักษะการออกเสียงภาษาอังกฤษที่ถูกต้องเหมาะสมที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการสื่อสารทางการฟังพูด ทั้งนี้เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนค่อย ๆ ก่อตัวทัศนคติในเชิงบวกและเปิดใจรับความรู้ในศาสตร์ด้านนี้ควบคู่ไปกับการเรียนการสอนเนื้อหาเป้าหมายตลอดทั้งภาคเรียน และเมื่อการสอนสิ้นสุดตามกรอบเวลาที่กำหนด จึงดำเนินการทดสอบหลังเรียน (post-test)

3. ทดสอบหลังเรียน (Post-test)

ประเมินส่วนที่ 1 และส่วนที่ 2 โดยใช้แบบสอบถามและแบบทดสอบชุดเดียวกันกับฉบับทดสอบก่อนเรียน การประเมินส่วนที่ 3 การออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษหลังเรียน ใช้แบบทดสอบชุดเดิม มีรายละเอียดดังนี้ การออกเสียงคำศัพท์ มี 2 รอบ ในรอบที่ 1 กำหนดให้ผู้เรียนออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษ แบบไม่เปิดพจนานุกรม และรอบที่ 2 กำหนดให้ผู้เรียนออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษ แบบเปิดพจนานุกรม อังกฤษ-อังกฤษ สำหรับการออกเสียงรอบที่ 2 ในส่วนของการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนให้ผู้เรียนเปิดพจนานุกรมต่างชนิดกัน อันเนื่องมาจากการทราบว่าก่อนและหลังเรียนสรีรศาสตร์ภาษาอังกฤษ และการฝึกถ่ายถอดเสียง รวมถึงการฝึกออกเสียงจากสัญลักษณ์แทนเสียงพูดในพจนานุกรมอังกฤษ-อังกฤษ ผู้เรียนมีความสามารถในการออกเสียงที่มีอยู่เดิมก่อนเรียนระดับใด และเมื่อผู้เรียนออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษแบบเปิดพจนานุกรมไทย-อังกฤษ วิธีนี้จะช่วยให้ความสามารถด้านการออกเสียงของผู้เรียนเพิ่มขึ้นมากน้อยระดับใด เพื่อจะได้นำผลลัพธ์ที่ได้มาวิเคราะห์หาว่าอะไรคือปัจจัยหลักที่จะส่งผลต่อระดับความสามารถด้านการออกเสียงของผู้เรียนในแต่ละระดับ

4. ประเมินผล

นำผลการประเมินทั้งในส่วนก่อนเรียนและหลังเรียนของทั้ง 3 ส่วนมาเปรียบเทียบกัน โดยพิจารณาในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติของผู้เรียนต่อการออกเสียง และระดับความสามารถด้านการจำแนกลักษณะทางเสียงและการออกเสียงคำศัพท์ของผู้เรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติของผู้เรียนที่มีต่อการออกเสียงภาษาอังกฤษ กับความสามารถด้านการจำแนกลักษณะทางเสียงและการออกเสียงคำศัพท์ ก่อนและหลังเรียนสรีรศาสตร์ภาษาอังกฤษและการฝึกถ่ายถอดเสียง รวมถึงการฝึกออกเสียงจากสัญลักษณ์แทนเสียงพูดในพจนานุกรมอังกฤษ-อังกฤษ โดยนำผลลัพธ์จากการประเมินทั้ง 3 ส่วนทั้งในส่วนก่อนเรียนและหลังเรียนมาเปรียบเทียบกัน และวิเคราะห์เพื่อพิสูจน์ตามสมมุติฐานที่วางไว้ ค่าสถิติที่ใช้ คือค่าร้อยละทั้งในส่วนของการเปรียบเทียบแบบประเมินทัศนคติซึ่งมีรูปแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับตามแนวคิดของลิเคิร์ท (5 Points Likert-Type Scale) คือ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ไม่เห็นด้วย ไม่แน่ใจ เห็นด้วย เห็นด้วยอย่างยิ่ง และในส่วนของการเปรียบเทียบความสามารถในการจำแนกลักษณะทางเสียงของคำศัพท์ผ่านการฟังในกิจกรรมเขียนตามคำบอก ในแบบทดสอบ 1-4 ได้ถูกต้อง โดยได้กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของค่าร้อยละที่แสดงระดับคุณภาพของคะแนน ซึ่งได้ดัดแปลงจาก บุญชม ศรีสะอาด (2554) ดังนี้

ระดับค่าร้อยละ	ระดับคุณภาพ
90.1 – 100.0	ดีมาก
70.1 – 90.0	ดี
50.1 – 70.0	ปานกลาง
30.1 – 50.0	ต้องปรับปรุง
0.0 – 30.0	ต้องปรับปรุงมาก

ในส่วนของการเปรียบเทียบผลการประเมินความสามารถของผู้เรียนในการออกเสียงคำศัพท์ก่อนเรียนและหลังเรียนเพื่อนำผลลัพธ์ที่ได้มาวิเคราะห์หาว่าอะไรคือปัจจัยที่จะส่งผลกระทบต่อระดับความสามารถของผู้เรียนในแต่ละระดับ ทั้งนี้ในส่วนความสามารถของผู้เรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจะถูกประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ตามเกณฑ์การประเมินความสามารถในการออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่ได้ดัดแปลงจาก วนิดา วิริรันต์ และ ถนอมจิตร สังข์จรรยา (2549, อ้างถึงใน ฮาสิตะ ดินามอ, 2553) และมีเกณฑ์การแปลความหมายตามระดับคุณภาพของคะแนนดังนี้

ระดับคะแนน	ระดับคุณภาพ
4.21 - 5.00	มากที่สุด
3.41 - 4.20	มาก
2.61 - 3.40	ปานกลาง
1.81 - 2.60	น้อย
1.00 - 1.80	น้อยที่สุด

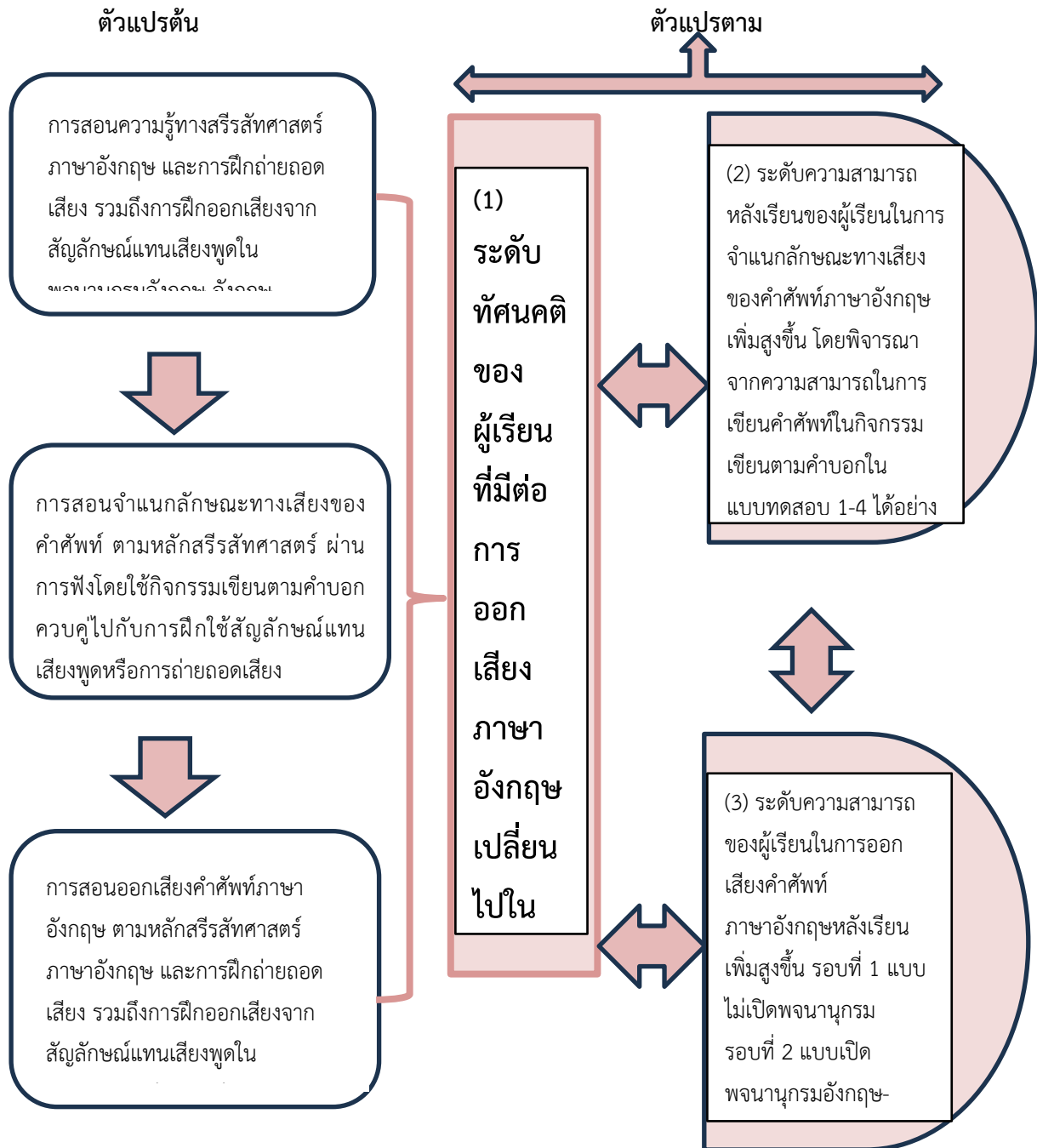
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ค่าสถิติพื้นฐานที่ใช้ในการเปรียบเทียบก่อนเรียนและหลังเรียนทั้ง 3 ส่วน มีดังนี้ ในส่วนที่ 1 เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติของผู้เรียนต่อการออกเสียง และส่วนที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของจำนวนผู้เรียนที่สามารถจำแนกลักษณะทางเสียงของคำศัพท์ผ่านการฟังในกิจกรรมเขียนตามคำบอก ในแบบทดสอบ 1-4 ได้ถูกต้อง ได้แก่ ร้อยละ

(Percentage) และค่าสถิติพื้นฐานที่ใช้ทดสอบส่วนที่ 3 เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านการออกเสียง คำศัพท์ ได้แก่ มัธยฐาน (Median) และฐานนิยม (Mode)

กรอบแนวคิดการวิจัย

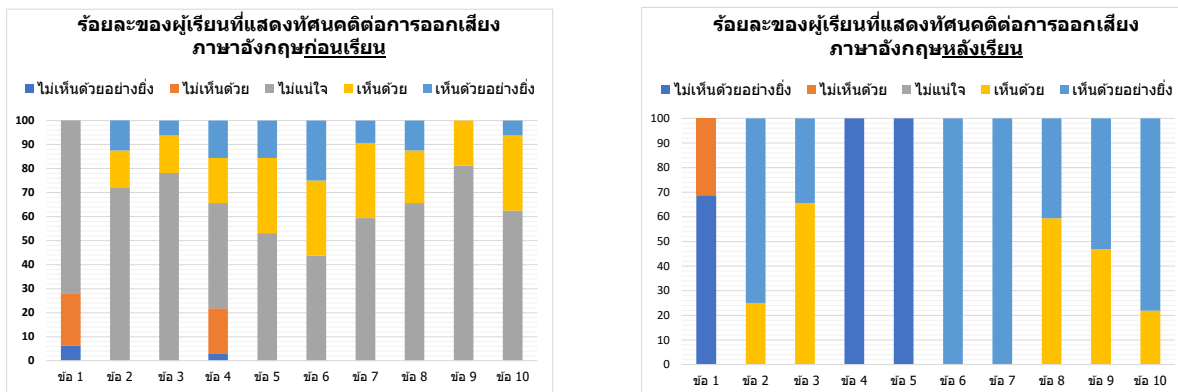
การศึกษาเรื่องทัศนคติของผู้เรียนที่มีต่อการออกเสียงภาษาอังกฤษ และความสามารถด้านการ จำแนกลักษณะทางเสียงและการออกเสียงคำศัพท์ ก่อนและหลังเรียนสรีรศาสตร์ภาษาอังกฤษ มีกรอบ แนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ผลการวิจัย

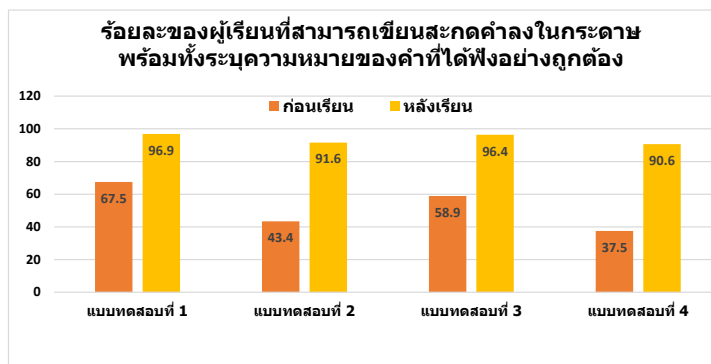
งานวิจัยเรื่องนี้ออกแบบมาเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติของผู้เรียนที่มีต่อการออกเสียงภาษาอังกฤษ และความสามารถด้านการจำแนกลักษณะทางเสียงและการออกเสียงคำศัพท์ ก่อนและหลังเรียนสรีรศาสตร์ภาษาอังกฤษ โดยผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้างต้น ดังนี้

ภาพที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบทัศนคติของผู้เรียนที่มีต่อการออกเสียงภาษาอังกฤษก่อนและหลังเรียนสรีรศาสตร์ภาษาอังกฤษ

จากภาพที่ 2 พบว่า ร้อยละของผู้เรียนที่แสดงทัศนคติต่อการออกเสียงภาษาอังกฤษก่อนและหลังเรียนสรีรศาสตร์ภาษาอังกฤษในแต่ละประเด็น มีผลลัพธ์ดังนี้ ประเด็นที่ 1 การใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารไม่จำเป็นต้องเรียนการออกเสียงภาษาอังกฤษ ควรเรียนเฉพาะทักษะหลัก คือ ฟัง พูด อ่าน และเขียน ในส่วนก่อนเรียน ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 6.25 ไม่เห็นด้วย 21.88 ไม่แน่ใจ 71.88 ในส่วนหลังเรียน ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 68.75 ไม่เห็นด้วย 31.25 ประเด็นที่ 2 ความสามารถในการออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่ถูกต้องเหมาะสม คล่องแคล่ว และเป็นธรรมชาติตามลักษณะการออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษ เป็นพื้นฐานสำคัญต่อการพัฒนาทักษะด้านการพูด ในส่วนก่อนเรียน ไม่แน่ใจ 71.88 เห็นด้วย 15.63 เห็นด้วยอย่างยิ่ง 12.5 ในส่วนหลังเรียน เห็นด้วย 25 เห็นด้วยอย่างยิ่ง 75 ประเด็นที่ 3 ความสามารถในการออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่ถูกต้องเหมาะสม คล่องแคล่ว และเป็นธรรมชาติตามลักษณะการออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษ เป็นพื้นฐานสำคัญต่อการพัฒนาทักษะด้านการฟัง ในส่วนก่อนเรียน ไม่แน่ใจ 78.12 เห็นด้วย 15.63 เห็นด้วยอย่างยิ่ง 6.25 ในส่วนหลังเรียน เห็นด้วย 65.62 เห็นด้วยอย่างยิ่ง 34.38 ประเด็นที่ 4 การจำความหมายของคำศัพท์ภาษาอังกฤษสำคัญกว่าการออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่ถูกต้อง ในส่วนก่อนเรียน ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 3.12 ไม่เห็นด้วย 18.75 ไม่แน่ใจ 43.75 เห็นด้วย 18.75 เห็นด้วยอย่างยิ่ง 15.63 ในส่วนหลังเรียน ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 100 ประเด็นที่ 5 คำอ่านในพจนานุกรมไทย-อังกฤษกับพจนานุกรมอังกฤษ-อังกฤษในคำศัพท์คำเดียวกันมีเสียงและรายละเอียดของเสียงเหมือนกัน ในส่วนก่อนเรียน ไม่แน่ใจ 53.13 เห็นด้วย 31.25 เห็นด้วยอย่างยิ่ง 15.62 ในส่วนหลังเรียน ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 100 ประเด็นที่ 6 ความสามารถในการอ่านคำอ่านในพจนานุกรมอังกฤษ-อังกฤษ ทำให้ออกเสียงคำศัพท์ได้ถูกต้องและมีความมั่นใจในการออกเสียงภาษาอังกฤษมากขึ้น ใน

ส่วนก่อนเรียน ไม่แน่ใจ 43.75 เห็นด้วย 31.25 เห็นด้วยอย่างยิ่ง 25 ในส่วนหลังเรียน เห็นด้วยอย่างยิ่ง 100 ประเด็นที่ 7 การมีความรู้และความเข้าใจเรื่องหลักการและวิธีการออกเสียงภาษาอังกฤษช่วยเพิ่มความมั่นใจในการออกเสียงคำศัพท์มากขึ้น ในส่วนก่อนเรียน ไม่แน่ใจ 59.38 เห็นด้วย 31.25 เห็นด้วยอย่างยิ่ง 9.37 ในส่วนหลังเรียน เห็นด้วยอย่างยิ่ง 100 ประเด็นที่ 8 การมีความรู้และความเข้าใจเรื่องหลักการและวิธีการออกเสียงภาษาอังกฤษช่วยเพิ่มความมั่นใจในการฟังเสียงคำศัพท์มากขึ้น ในส่วนก่อนเรียน ไม่แน่ใจ 65.63 เห็นด้วย 21.87 เห็นด้วยอย่างยิ่ง 12.5 ในส่วนหลังเรียน เห็นด้วย 59.38 เห็นด้วยอย่างยิ่ง 40.62 ประเด็นที่ 9 หากผู้สอนมีความสามารถในการออกเสียงภาษาอังกฤษดี และสำเนียงดี เป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนยอมรับและเชื่อมั่นต่อผู้สอนมากขึ้น ในส่วนก่อนเรียน ไม่แน่ใจ 81.25 เห็นด้วย 18.75 ในส่วนหลังเรียน เห็นด้วย 46.87 เห็นด้วยอย่างยิ่ง 53.13 ประเด็นที่ 10 การออกเสียงภาษาอังกฤษที่ถูกต้อง เหมาะสม คล่องแคล่ว และเป็นธรรมชาติตามลักษณะเฉพาะของการออกเสียงภาษาอังกฤษ ช่วยเสริมคุณลักษณะ และสร้างอัตลักษณ์ความเป็นครูภาษาอังกฤษ ในส่วนก่อนเรียน ไม่แน่ใจ 62.5 เห็นด้วย 31.25 เห็นด้วยอย่างยิ่ง 6.25 ในส่วนหลังเรียน เห็นด้วย 21.88 เห็นด้วยอย่างยิ่ง 78.12 จะเห็นได้ว่าผลลัพธ์จากการประเมินระดับทัศนคติของผู้เรียนต่อการออกเสียงภาษาอังกฤษทั้ง 10 ประเด็นในส่วนก่อนเรียนสรีรศาสตร์ภาษาอังกฤษแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดเมื่อเปรียบเทียบกับในส่วนหลังเรียน หลังเรียนทัศนคติของผู้เรียนเปลี่ยนไปในเชิงบวกและมีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกันกับระดับความสามารถในการจำแนกลักษณะทางเสียงของคำศัพท์ผ่านการฟังในกิจกรรมเขียนตามคำบอก ในแบบทดสอบ 1-4 ที่เพิ่มขึ้น เช่นเดียวกับระดับความสามารถในการออกเสียงคำศัพท์ที่เพิ่มสูงขึ้น ดังที่จะแสดงต่อไปในภาพที่ 3 และตารางที่ 2 ข้างล่างนี้

ภาพที่ 3 แสดงการเปรียบเทียบค่าร้อยละของจำนวนผู้เรียนที่สามารถจำแนกลักษณะทางเสียงของคำศัพท์ผ่านการฟังในกิจกรรมเขียนตามคำบอก ในแบบทดสอบ 1-4 ก่อนเรียนและหลังเรียน

จากภาพที่ 3 พบว่า ร้อยละของจำนวนผู้เรียนที่สามารถเขียนสะกดคำลงในกระดานพร้อมทั้งระบุความหมายของคำที่ได้ฟังอย่างถูกต้องในแบบทดสอบ 1-4 ก่อนเรียนสรีรศาสตร์ภาษาอังกฤษที่เน้นการฝึกออกเสียงตามหลักสรีรศาสตร์ ควบคู่ไปกับการฝึกใช้สัญลักษณ์แทนเสียงพูดหรือการถ่ายทอดเสียง และก่อนการฝึกจำแนกลักษณะทางเสียงของคำศัพท์ผ่านการฟังในกิจกรรมเขียนตามคำบอก คิดเป็นร้อยละ 67.5, 43.4, 58.9 และ 37.5 ตามลำดับ ระดับความสามารถอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุงถึงระดับปานกลาง ซึ่งแตกต่าง

จากในส่วนหลังเรียน ที่พบว่าจำนวนผู้เรียนที่สามารถเขียนคำศัพท์ได้ถูกต้องมีจำนวนเพิ่มขึ้นในทุกแบบทดสอบ คิดเป็นร้อยละ 96.9, 91.6, 96.4 และ 90.6 ตามลำดับ ระดับความสามารถของผู้เรียนอยู่ในระดับดีมากทุกแบบทดสอบ แสดงให้เห็นว่าหลังเรียนระดับความสามารถของผู้เรียนในทักษะนี้เพิ่มสูงขึ้น และมีผลลัพธ์ที่สัมพันธ์และสอดคล้องกับทัศนคติเชิงบวกหลังเรียนที่ผู้เรียนมีต่อการออกเสียง

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบความสามารถของผู้เรียนในด้านการออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษก่อนเรียน และหลังเรียน

ประเภท แบบทดสอบ	ระดับความสามารถในการออก เสียงคำศัพท์ของผู้เรียน			ประเภท แบบทดสอบ	ระดับความสามารถในการ ออกเสียงคำศัพท์ของผู้เรียน		
	Median มัธยฐาน	Mode ฐานนิยม	ระดับ คุณภาพ		หลังเรียน	Median มัธยฐาน	Mode ฐานนิยม
ก่อนเรียน				หลังเรียน			
1.ออกเสียงโดยไม่ เปิดพจนานุกรม	2.7	2.7	ปานกลาง	1.ออกเสียงโดยไม่ เปิดพจนานุกรม	3.0	3.0	ปาน กลาง
2.ออกเสียงโดยเปิด พจนานุกรมไทย- อังกฤษ	2.8	3	ปานกลาง	2.ออกเสียงโดย เปิดพจนานุกรม อังกฤษ-อังกฤษ	4.7	5.0	มาก ที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่าความสามารถของผู้เรียนในด้านการออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษก่อนเรียนสรีรศาสตร์ภาษาอังกฤษ และการฝึกถ่ายถอดเสียง รวมถึงการฝึกออกเสียงจากสัญลักษณ์แทนเสียงพูดในพจนานุกรมอังกฤษ-อังกฤษ ในแบบทดสอบประเภทออกเสียงโดยไม่เปิดพจนานุกรม อยู่ในระดับคุณภาพปานกลาง โดยมีค่ามัธยฐาน (median) ซึ่งเป็นค่ากลางของระดับคะแนนความสามารถในการออกเสียงของผู้เรียนกลุ่มตัวอย่างอยู่ที่ระดับ 2.7 และมีค่าฐานนิยม (mode) ซึ่งเป็นค่าความถี่สูงสุดของระดับคะแนนความสามารถของผู้เรียนกลุ่มตัวอย่างอยู่ที่ระดับ 2.7 และความสามารถของผู้เรียนในแบบทดสอบประเภทออกเสียงโดยเปิดพจนานุกรมไทย-อังกฤษ อยู่ในระดับคุณภาพปานกลางเช่นกัน โดยมีค่ามัธยฐาน (median) ซึ่งเป็นค่ากลางของระดับคะแนนความสามารถในการออกเสียงของผู้เรียนกลุ่มตัวอย่างอยู่ที่ระดับ 2.8 และมีค่าฐานนิยม (mode) ซึ่งเป็นค่าความถี่สูงสุดของระดับคะแนนความสามารถของผู้เรียนกลุ่มตัวอย่างอยู่ที่ระดับ 3

ในส่วนของความสามารถในการออกเสียงหลังเรียนในแบบทดสอบประเภทออกเสียงโดยไม่เปิดพจนานุกรม อยู่ในระดับคุณภาพปานกลางที่ค่อนข้างสูง โดยมีค่ามัธยฐาน (median) ซึ่งเป็นค่ากลางของระดับคะแนนความสามารถในการออกเสียงของผู้เรียนกลุ่มตัวอย่างอยู่ที่ระดับ 3 และมีค่าฐานนิยม (mode) ซึ่งเป็นค่าความถี่สูงสุดของระดับคะแนนความสามารถของผู้เรียนกลุ่มตัวอย่างอยู่ที่ระดับ 3 เช่นกัน แต่ที่น่าสังเกตคือผลลัพธ์ประเภทออกเสียงโดยเปิดพจนานุกรมอังกฤษ-อังกฤษ ปรากฏว่ามีระดับคะแนนของการออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษอยู่ในระดับคุณภาพมากที่สุด โดยมีค่ามัธยฐาน (median) ซึ่งเป็นค่ากลางของระดับคะแนนความสามารถในการออกเสียงของผู้เรียนกลุ่มตัวอย่างอยู่ที่ระดับ 4.7 และมีค่าฐานนิยม (mode) ซึ่งเป็นค่าความถี่สูงสุดของระดับคะแนนความสามารถของผู้เรียนกลุ่มตัวอย่างอยู่ที่ระดับ 5 แสดงให้เห็นว่าหลัง

เรียนผู้เรียนมีระดับความสามารถในการออกเสียงคำศัพท์เพิ่มสูงขึ้น และมีผลลัพธ์ที่สัมพันธ์และสอดคล้องกับทัศนคติเชิงบวกหลังเรียนที่ผู้เรียนมีต่อการออกเสียงด้วยเช่นกัน

5. อภิปรายผล

ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ทัศนคติเชิงบวกของผู้เรียนต่อการออกเสียงภาษาอังกฤษช่วยส่งเสริมให้ระดับความสามารถด้านการจำแนกลักษณะทางเสียงและการออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษของผู้เรียนเพิ่มสูงขึ้น โดยมีประเด็นอภิปราย 3 ประเด็นดังนี้

5.1 ความสำเร็จในการเรียนไม่ได้ขึ้นอยู่กับระดับสติปัญญาหรือที่เรียกว่าไอคิว (Intellectual Quotient: IQ) ซึ่งหมายถึง ความสามารถในการเรียนรู้ การคิด การตัดสินใจ และการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล (วิกิพีเดีย, 2566) เพียงอย่างเดียวเท่านั้น ไอคิวเป็นเพียงเครื่องชี้วัดความฉลาดอย่างหนึ่ง ยังมีอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญประกอบกันที่จะทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนสิ่งต่าง ๆ ได้ดีนั่นก็คือ "ทัศนคติ" การมีทัศนคติที่ดีต่อรายวิชาที่เรียนหรือสิ่งที่กำลังเรียนรู้ จะทำให้ผู้เรียนเปิดใจและสามารถมองเห็นถึงสิ่งที่เป็นประโยชน์และเห็นถึงคุณค่าของเนื้อหาความรู้ที่เรียนนั้น ๆ เกิดความรู้สึกชอบ หรืออย่างน้อยที่สุดก็จะไม่ปฏิเสธหรือมองข้ามสิ่งนั้นไป หรือกรณีที่ต้องเผชิญกับเนื้อหาใหม่ที่ยากที่จะเข้าใจหรือยากที่จะปฏิบัติ หากมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งนั้นเป็นพื้นฐาน ทัศนคติที่ดีดังกล่าวจะเป็นตัวขับเคลื่อนย้อมส่งผลให้ผู้เรียนมีแรงต่อสู้และทุ่มเทความพยายามเพื่อให้สามารถเรียนรู้สิ่งนั้น ๆ ได้สำเร็จในที่สุด ซึ่งแน่นอนว่าผู้เรียนที่มีทัศนคติแบบนี้จะประสบความสำเร็จได้ไม่ยากนัก เพราะยิ่งเจอสิ่งที่ยากขึ้น พวกเขาก็จะยิ่งพัฒนาตัวเองและพร้อมมุ่งสู่ความสำเร็จในทุกๆ ครั้ง เช่นเดียวกับการเรียนรู้ในเรื่องของสรีรศาสตร์ภาษาอังกฤษและการฝึกถ่ายถอดเสียง รวมถึงการฝึกออกเสียงจากสัญลักษณ์แทนเสียงพูดในพจนานุกรมอังกฤษ-อังกฤษ แม้เรื่องนี้จะเป็นเรื่องใหม่สำหรับผู้เรียนก็ตาม แต่เมื่อผู้เรียนเห็นถึงความสำคัญของการออกเสียงที่ถูกต้องที่มีต่อการสื่อสารทางการฟังพูด ผู้เรียนก็เปิดใจที่จะรับรู้ เรียนรู้ จดจำ และประยุกต์ใช้ จึงส่งผลให้ความสามารถด้านการจำแนกลักษณะทางเสียงและการออกเสียงคำศัพท์หลังเรียนพัฒนามากยิ่งขึ้น

ซึ่งเห็นได้อย่างชัดเจนจากภาพที่ 2 (ร้อยละของผู้เรียนที่แสดงทัศนคติต่อการออกเสียงภาษาอังกฤษก่อนเรียนสรีรศาสตร์ภาษาอังกฤษในแต่ละประเด็น) ค่าร้อยละของระดับทัศนคติที่ผู้เรียนส่วนใหญ่ประเมิน ณ จุดเริ่มต้นก่อนเรียน มีผลลัพธ์ที่แสดงออกมาเป็นกราฟแท่งสีเทาซึ่งแสดงถึงความไม่แน่ใจของผู้เรียนที่มีต่อการออกเสียงภาษาอังกฤษ และเป็นที่น่าสังเกตในส่วนหลังเรียนทัศนคติของผู้เรียนเปลี่ยนไป เห็นได้ชัดเจนว่ากราฟแท่งสีเทาที่แสดงถึงความไม่แน่ใจไม่ปรากฏอีกเลย ความรู้สึกหรือความคิดเห็นต่าง ๆ ในแต่ละประเด็นมีความชัดเจนมากขึ้น อย่างเช่น ประเด็นที่ 4 การจำความหมายของคำศัพท์ภาษาอังกฤษสำคัญกว่าการออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่ถูกต้อง ในส่วนหลังเรียน ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นว่า ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ร้อยละ 100 ประเด็นที่ 5 คำอ่านในพจนานุกรมไทย-อังกฤษกับพจนานุกรมอังกฤษ-อังกฤษในคำศัพท์คำเดียวกันมีเสียงและรายละเอียดของเสียงเหมือนกัน ในส่วนหลังเรียน ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ร้อยละ 100 ประเด็นที่ 6 ความสามารถในการอ่านคำอ่านในพจนานุกรมอังกฤษ-อังกฤษ ทำให้ออกเสียงคำศัพท์ได้ถูกต้องและมีความมั่นใจในการออกเสียงภาษาอังกฤษมากขึ้น ในส่วนหลังเรียน เห็นด้วยอย่างยิ่ง ร้อยละ 100 และ ประเด็นที่ 7 การมีความรู้และ

ความเข้าใจเรื่องหลักการและวิธีการออกเสียงภาษาอังกฤษช่วยเพิ่มความมั่นใจในการออกเสียงคำศัพท์มากขึ้น ในส่วนหลังเรียน เห็นด้วยอย่างยิ่ง ร้อยละ 100 รวมถึง ประเด็นที่ 8 การมีความรู้และความเข้าใจเรื่องหลักการ และวิธีการออกเสียงภาษาอังกฤษช่วยเพิ่มความมั่นใจในการฟังเสียงคำศัพท์มากขึ้น ในส่วนหลังเรียน เห็นด้วย ร้อยละ 59.38 เห็นด้วยอย่างยิ่ง ร้อยละ 40.62 ประเด็นที่ 9 หากผู้สอนมีความสามารถในการออกเสียง ภาษาอังกฤษดี และสำเนียงดี เป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนยอมรับและเชื่อมั่นต่อผู้สอนมากขึ้น ในส่วนหลังเรียน เห็นด้วย ร้อยละ 46.87 เห็นด้วยอย่างยิ่ง ร้อยละ 53.13 และ ประเด็นที่ 10 การออกเสียงภาษาอังกฤษ ที่ถูกต้อง เหมาะสม คล่องแคล่ว และเป็นธรรมชาติตามลักษณะเฉพาะของการออกเสียงภาษาอังกฤษ ช่วย เสริมคุณลักษณะ และสร้างอัตลักษณ์ความเป็นครูภาษาอังกฤษ ในส่วนหลังเรียน เห็นด้วย ร้อยละ 21.88 เห็น ด้วยอย่างยิ่ง ร้อยละ 78.12

และจากภาพที่ 2 จะเห็นได้ว่าทัศนคติของผู้เรียนทั้ง 10 ประเด็นเปลี่ยนไปในเชิงบวกในระหว่างการ เรียนการสอน จึงเกิดผลลัพธ์เชิงประจักษ์ที่เปลี่ยนแปลงตาม นั่นก็คือหลังการสอนระดับความสามารถของ ผู้เรียนด้านการจำแนกลักษณะทางเสียงและการออกเสียงคำศัพท์เพิ่มสูงขึ้น ดังรายละเอียดในข้อ 5.2 และ 5.3 ที่จะอภิปรายข้างล่างนี้ จากผลลัพธ์ข้างต้นสะท้อนให้เห็นอีกด้วยว่า ผู้สอนมีบทบาทสำคัญเพราะนอกจากจะ สอนและถ่ายทอดความรู้ด้านสรีรศาสตร์ภาษาอังกฤษหรือสอนการออกเสียงภาษาอังกฤษให้บรรลุ เป้าประสงค์คือให้ผู้เรียนมีความรู้และปฏิบัติได้จริงเพื่อนำไปสู่การพัฒนาทักษะการสื่อสารทางการฟังพูดแล้ว ผู้สอนจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการสร้างให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อเรื่องของการออกเสียงควบคู่ไปกับการ ถ่ายทอดความรู้เป้าหมาย หรือพูดอีกแง่หนึ่งก็คือ ต้องทำให้ผู้เรียนเปิดใจให้กับศาสตร์ด้านนี้ก่อนเป็นลำดับแรก เพื่อเปิดรับความรู้ที่ผู้สอนจะถ่ายทอดให้ในลำดับต่อ ๆ ไป และจะได้ใส่ใจฝึกฝนการจำแนกลักษณะทางเสียง ของคำศัพท์และฝึกออกเสียงคำศัพท์เสมอ ๆ วิธีปฏิบัตินี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Shah et al. (2017) ที่กล่าว ว่า ทัศนคติมีบทบาทสำคัญและเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการสอนการออกเสียงภาษาอังกฤษ การเรียนและ การสอนมีอิทธิพลต่อการฝึกฝนของผู้เรียน

5.2 ความสามารถด้านการจำแนกลักษณะทางเสียงของผู้เรียนเพิ่มขึ้นหลังเรียน เนื่องจากผู้เรียนมี ความรู้เรื่องคู่เทียบเสียงดังที่ปรากฏในแบบทดสอบ 1 ผู้เรียนทราบว่าคำ 1 พยางค์ที่จะจัดเป็นคู่เทียบเสียงได้ นั้นจะต้องมีส่วนที่แตกต่างกันเพียงส่วนเดียวเท่านั้น อาจจะเป็นเสียงพยัญชนะต้นแตกต่าง เสียงสระซึ่งเป็น แกนของพยางค์แตกต่าง หรือเสียงพยัญชนะท้ายแตกต่าง เช่น sheep-cheap /ʃi:p/- /tʃi:p/ ระหว่าง 2 คำนี้ มีเสียงพยัญชนะต้นต่างกัน แต่มีเสียงสระซึ่งเป็นแกนของพยางค์เหมือนกัน และมีเสียงพยัญชนะท้ายเหมือนกัน เมื่อเสียงพยัญชนะต้นของทั้ง 2 คำแตกต่าง ผู้เรียนจึงต้องออกเสียงให้ต่างกันตามลักษณะเฉพาะของเสียงนั้น ๆ เพื่อให้ทั้ง 2 คำสื่อความหมายที่ต่างกัน เมื่อผู้เรียนรับรู้เสียงดังกล่าวถูกต้องและจำแนกลักษณะทางเสียงที่ แตกต่างกันได้ ก็จะสามารถนึกออกว่าคำที่ได้ยินคือคำใด สกดยังไร และมีความหมายอะไร

อีกประเด็นหนึ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนจำแนกลักษณะทางเสียงได้ดีขึ้น คือความเข้าใจในเรื่องการสะกดคำ แม้ว่าคำที่เป็นคู่เทียบเสียงดังกล่าวจะมีสระที่ทำหน้าที่เป็นแกนพยางค์เป็นสระเดียวกัน แต่ไม่ได้สะกดด้วย ตัวอักษรตัวเดียวกันเสมอไป ‘ee’ = /i:/ ในคำว่า sheeep และสะกด ด้วย ‘ea’ = /i:/ ในคำว่า cheeap เป็นต้น ผลลัพธ์ข้างต้นสอดคล้องกับคำกล่าวของ Morley (2022, อ้างถึงใน กัญญาเลข พุทธระกุล, 2565) ซึ่งได้แนะนำ

ว่าผู้สอนควรสอนการฟังภาษาอังกฤษโดยเริ่มจากระดับหน่วยเสียงของภาษาอังกฤษ เรียนการนำเสียงแต่ละเสียงมาผสมผสานกันเพื่อให้เกิดเป็นคำภาษาอังกฤษ และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ กัญญาเลข พุทธะกุล (2565) ที่ว่าการจะพัฒนาทักษะการฟังและการออกเสียงภาษาอังกฤษ ต้องเริ่มจากการเข้าใจการออกเสียงตั้งแต่ระดับหน่วยเสียงและมีวิธีการออกเสียงที่ถูกต้อง ฟังทักษะการฟังในระดับหน่วยเสียง สามารถแยกแยะเสียง ประสมเสียง และอ่านคำศัพท์ใหม่ได้โดยไม่ต้องท่องจำ

นอกจากนี้การที่ผู้เรียนได้รับการฝึกฟังคำที่มี 2 พยางค์ หรือ 2 พยางค์ขึ้นไป ซึ่งแน่นอนว่าคำที่มีลักษณะเช่นนี้จะมีเรื่องของการลงเสียงหนักเบาในพยางค์ (Stress) ที่เป็นไปตามลักษณะเฉพาะประจำคำเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย พิณทิพย์ ทวยเจริญ (2547) ได้อธิบายถึงการเน้นหนักบนพยางค์ (Stress) หรือการลงน้ำหนักบนพยางค์ (Accentuation) ว่าหมายถึงปริมาณพลังกระแสลมจากปอดในขณะที่พูดที่ตกบนพยางค์หนึ่ง พยางค์ใดมากกว่าพยางค์อื่น ๆ เป็นผลให้พยางค์ดังกล่าวเด่นชัดกว่าพยางค์อื่น ๆ หากพิจารณาเฉพาะพลังลมที่ตกบนพยางค์หนึ่ง ๆ มาก จะเรียกพยางค์นั้นว่ามีการเน้นหนักบนพยางค์หรือพยางค์หนัก (Stressed Syllable) และพยางค์ที่มีปริมาณพลังลมน้อย เรียกว่าพยางค์ที่ไม่ได้รับการเน้นหนักหรือพยางค์เบา (Unstressed Syllable) เช่น respond อ่านว่า /rɪ'spɒnd/ AmE /-'spɑ:nd/ มีพยางค์ที่ 1 เป็นพยางค์เบา และพยางค์ที่ 2 เป็นพยางค์หนัก คำ ๆ นี้จึงไม่ได้อ่านว่า เรสปอนด์, discover อ่านว่า /dɪ'skʌvə/ มีพยางค์ที่ 1 เป็นพยางค์เบา และพยางค์ที่ 2 เป็นพยางค์หนัก คำ ๆ นี้จึงไม่ได้อ่านว่า ดิสคอบเวอร์ และคำว่า April /'eɪprəl/ มีพยางค์ที่ 1 เป็นพยางค์หนัก และพยางค์ที่ 2 เป็นพยางค์เบา คำ ๆ นี้จึงไม่ได้อ่านว่า เอพริล เป็นต้น

ยิ่งไปกว่านั้นผู้เรียนยังเรียนรู้อีกด้วยว่า เสียงพยัญชนะ /p/, /k/, และ /t/ จะเป็นเสียงพยัญชนะไม่พ่นลม (Unaspirated) เมื่อวางตามหลังเสียง /s/ ดังนั้น /sp/, /sk/, และ /st/ ที่วางอยู่ตำแหน่งกลางคำจึงออกเสียงเป็น /sɪp/, /sɪk/, และ /sɪt/ เช่น respond อ่านว่า /rɪ'spɒnd/ AmE /-'spɑ:nd/, discover อ่านว่า /dɪ'skʌvə/, และ mistake /mɪ'steɪk/ เป็นต้น ผลลัพธ์จากการที่ผู้เรียนมีทัศนคติเชิงบวกต่อการออกเสียงภาษาอังกฤษ ผู้เรียนจึงเปิดใจที่จะเรียนรู้ และทำความเข้าใจ ตลอดจนได้รับการฝึกฝนด้านการฟังเพื่อให้สามารถจำแนกลักษณะของเสียงในพยางค์หนักและพยางค์เบาได้ ควบคู่ไปกับสามารถอ่านสัญลักษณ์ทางเสียงในคำอ่านได้ ส่งผลให้ระดับคะแนนในส่วนการฟังเพื่อการจำแนกลักษณะทางเสียงหลังเรียนเพิ่มขึ้น อยู่ในระดับดีมากทุกแบบทดสอบ คิดเป็นร้อยละ 96.9, 91.6, 96.4 และ 90.6 ตามลำดับ

5.3 ผลลัพธ์ความสามารถด้านการออกเสียงของผู้เรียนก่อนเรียนสอดคล้องกับแนวคิดของ Piaget (1971) ที่กล่าวว่า มนุษย์มักจะเชื่อมโยงความรู้เดิมของตนเองกับสิ่งที่เรียนรู้ใหม่ โดยใช้ความรู้เดิมไปอธิบายหรือทำความเข้าใจความรู้ใหม่ และสอดคล้องกับการวิจัยของ รัตตินันท์ ทูลศิริ และ นิธิตา อติภัทรนันท์ (2563) ที่แสดงให้เห็นว่าเหตุผลหลักที่ทำให้การออกเสียงของผู้เรียนไม่ใกล้เคียงกับเจ้าของภาษาหรือมีข้อผิดพลาดเกิดขึ้นนั้น เกิดจากการที่ผู้เรียนมักจะนำเอาลักษณะทางภาษาและเสียงที่ใกล้เคียงกันในภาษาของตนเองมาใช้แทนเสียงใหม่ ๆ ในภาษาที่สอง ทำให้เกิดการออกเสียงคลาดเคลื่อนจนกระทั่งเป็นอุปสรรคต่อการสื่อสาร ตัวอย่างคำในแบบทดสอบส่วนที่ 3 ที่ผู้เรียนมักจะออกเสียงผิดพลาดจากการประเมนผลการออกเสียงก่อนเรียนมีดังนี้ Wednesday เวเนสเด เสียงที่ถูกต้องคือ /'wenzdeɪ/, picture พิกเจอร์ เสียงที่ถูกต้องคือ /'pɪktʃə/, theatre เทียเตอร์ เสียงที่ถูกต้องคือ /'θiətə/, singer ซิงเกอร์ เสียงที่ถูกต้องคือ /'sɪŋə/, exam

เอ็กแซม เสียงที่ถูกตัดคือ /ɪg'zæm/, visit วิสิท เสียงที่ถูกตัดคือ /'vɪzɪt/, onion อันเนี่ยน เสียงที่ถูกตัดคือ /'ʌnjən/, present (v) เพรสเซน เสียงที่ถูกตัดคือ /prɪ'zent/ เป็นต้น

ดังผลลัพธ์จากการประเมินการออกเสียงคำศัพท์ก่อนเรียนในแบบทดสอบประเภทออกเสียงโดยไม่เปิดพจนานุกรม อยู่ในระดับคุณภาพปานกลางค่อนข้างต่ำ โดยมีค่ามัธยฐาน (median) ซึ่งเป็นค่ากลางของระดับคะแนนความสามารถในการออกเสียงของผู้เรียนกลุ่มตัวอย่างอยู่ที่ระดับ 2.7 และมีค่าฐานนิยม (mode) ซึ่งเป็นค่าความถี่สูงสุดของระดับคะแนนความสามารถของผู้เรียนกลุ่มตัวอย่างอยู่ที่ระดับ 2.7 ระดับคะแนนความถี่สูงสุดดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าก่อนเรียนผู้เรียนส่วนใหญ่ออกเสียงคำภาษาอังกฤษไม่ถูกต้อง ตลอดจนระดับคะแนนที่เป็นค่ากลางของระดับคะแนนก็มีระดับ 2.7 เช่นกัน แสดงให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้นว่า ความสามารถของผู้เรียนก่อนเรียนอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ และความสามารถของผู้เรียนในแบบทดสอบประเภทออกเสียงโดยเปิดพจนานุกรมไทย-อังกฤษ อยู่ในระดับคุณภาพปานกลางเช่นกัน โดยมีค่ามัธยฐาน (median) ซึ่งเป็นค่ากลางของระดับคะแนนความสามารถในการออกเสียงของผู้เรียนกลุ่มตัวอย่างอยู่ที่ระดับ 2.8 และมีค่าฐานนิยม (mode) ซึ่งเป็นค่าความถี่สูงสุดของระดับคะแนนความสามารถของผู้เรียนกลุ่มตัวอย่างอยู่ที่ระดับ 3 แสดงให้เห็นว่าแม้ผู้เรียนจะอ่านออกเสียงคำจากพจนานุกรมไทย-อังกฤษ ระดับความสามารถก็ยังคงอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน

ในส่วนหลังเรียนความสามารถของผู้เรียนเพิ่มขึ้น เนื่องจากผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องเสียงพยัญชนะและเสียงสระภาษาอังกฤษประเภทต่าง ๆ และรู้ด้วยว่าเสียงดังกล่าวมีลักษณะการออกเสียงที่เป็นแบบฉบับเฉพาะที่แตกต่างจากการออกเสียงพยัญชนะและเสียงสระภาษาไทย จึงไม่สามารถถ่ายทอดเสียงแทนกันได้แบบร้อยเปอร์เซ็นต์ หลังเรียนผู้เรียนมีวิธีปฏิบัติในการออกเสียงที่ถูกตัดจึงทำให้ผลลัพธ์ในแบบทดสอบประเภทออกเสียงโดยเปิดพจนานุกรมอังกฤษ-อังกฤษอยู่ในระดับคุณภาพมากที่สุด โดยมีค่ามัธยฐาน (median) ซึ่งเป็นค่ากลางของระดับคะแนนความสามารถในการออกเสียงของผู้เรียนกลุ่มตัวอย่างอยู่ที่ระดับ 4.7 และมีค่าฐานนิยม (mode) ซึ่งเป็นค่าความถี่สูงสุดของระดับคะแนนความสามารถของผู้เรียนกลุ่มตัวอย่างอยู่ที่ระดับ 5 แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนยิ่งขึ้นว่าความรู้ด้านสรีรศาสตร์ภาษาอังกฤษเป็นความรู้ที่ผู้เรียนจำเป็นต้องเรียนรู้ และนำมาใช้อย่างถูกต้อง รวมทั้งความสามารถในการอ่านคำอ่านในพจนานุกรมอังกฤษ-อังกฤษและสามารถอ่านออกเสียงจากคำอ่านได้อย่างถูกต้องเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้เรียนที่เรียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารทุกคน เพราะความสามารถดังกล่าวจะช่วยเพิ่มพูนจำนวนคำศัพท์ทั้งในส่วนของความหมายของคำและการออกเสียงคำที่ถูกตัดควบคู่กันไป การเรียนรู้คำศัพท์และสะสมคำศัพท์รูปแบบนี้ทำให้ผู้เรียนมีความพร้อมสำหรับการสื่อสารทางการฟังพูดที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และสำหรับผู้ที่จะประกอบอาชีพเป็นครูสอนวิชาภาษาอังกฤษ ความรู้และทักษะด้านนี้ก็ยิ่งจำเป็นมากขึ้น เพราะจะต้องเป็นทั้งผู้ใช้ภาษาและผู้ถ่ายทอดความรู้เรื่องการออกเสียงที่ถูกตัดให้กับศิษย์ของตนด้วย ความสามารถในการอ่านคำอ่านข้างต้นสอดคล้องและเป็นในทิศทางเดียวกันกับทัศนคติเชิงบวกต่อการออกเสียงภาษาอังกฤษของผู้เรียน หลังเรียนสามารถเห็นได้อย่างชัดเจนจาก ประเด็นที่ 5 คำอ่านในพจนานุกรมไทย-อังกฤษกับพจนานุกรมอังกฤษ-อังกฤษ ในคำศัพท์คำเดียวกันมีเสียงและรายละเอียดของเสียงเหมือนกัน ในส่วนหลังเรียน ผู้เรียนไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งร้อยละ 100 ประเด็นที่ 6 ความสามารถในการอ่านคำอ่านในพจนานุกรมอังกฤษ-อังกฤษ ทำให้ออกเสียง

คำศัพท์ได้ถูกต้องและมีความมั่นใจในการออกเสียงภาษาอังกฤษมากขึ้น ในส่วนหลังเรียน ผู้เรียนเห็นด้วยอย่างยิ่ง ร้อยละ 100 และ ประเด็นที่ 7 การมีความรู้และความเข้าใจเรื่องหลักการและวิธีการออกเสียงภาษาอังกฤษ ช่วยเพิ่มความมั่นใจในการออกเสียงคำศัพท์มากขึ้น ในส่วนหลังเรียน ผู้เรียนเห็นด้วยอย่างยิ่ง ร้อยละ 100 รวมถึง ประเด็นที่ 8 การมีความรู้และความเข้าใจเรื่องหลักการและวิธีการออกเสียงภาษาอังกฤษช่วยเพิ่มความมั่นใจในการฟังเสียงคำศัพท์มากขึ้น ในส่วนหลังเรียน ผู้เรียนเห็นด้วย ร้อยละ 59.38 และเห็นด้วยอย่างยิ่ง ร้อยละ 40.62

6. ข้อเสนอแนะ

ผลลัพธ์จากงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า ‘ทัศนคติ’ มีบทบาทสำคัญในการสร้างความสำเร็จในด้านการเรียนให้กับผู้เรียน ตามที่ได้กล่าวถึงในตอนต้นว่า ‘ทัศนคติ’ คือความรู้สึกหรือความคิดเห็นของเราที่มีต่อบางสิ่งบางอย่างหรือใครบางคน และแสดงออกมาผ่านพฤติกรรม พฤติกรรมที่แสดงออกมาเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงทัศนคติของเราที่มีต่อสิ่ง ๆ นั้น ดังนั้นเมื่อผู้เรียนมีทัศนคติเชิงบวกต่อการออกเสียงภาษาอังกฤษ พฤติกรรมที่แสดงออกมาคือการเปิดใจที่จะรับความรู้ ตั้งใจเรียน ทบทวนความรู้สม่ำเสมอ หมั่นฝึกฝนเป็นประจำ เป็นต้น ซึ่งแน่นอนว่าประสิทธิภาพของการเรียนรู้ย่อมแตกต่างจากผู้เรียนที่มีทัศนคติในเชิงลบซึ่งปิดใจปฏิเสธการเรียนรู้ใด ๆ ตั้งแต่ต้น หรืออย่างต่อเนื่องเสมอมา

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เนื่องจากผลลัพธ์จากการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่าทัศนคติเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญในการสร้างความสำเร็จให้กับตัวผู้เรียน ฉะนั้นบทบาทสำคัญอีกประการหนึ่งของครูผู้สอนนอกเหนือจากการถ่ายทอดความรู้เชิงวิชาการ คือการช่วยเหลือผู้เรียนในแง่ของจิตใจแบบค่อยเป็นค่อยไป ทำอย่างต่อเนื่อง ไม่บีบบังคับให้เรียน ให้ข้อมูลที่เป็นความจริงในแง่ของความสำเร็จของสิ่งที่กำลังเรียนรู้ ประโยชน์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นจากการเรียนรู้ในเชิงประจักษ์ เป็นต้น เพื่อให้ทัศนคติในเชิงบวกค่อย ๆ ก่อตัวขึ้น และเมื่อทำให้ผู้เรียนเปิดใจได้แล้ว ความรู้เป้าหมายที่ผู้สอนตั้งใจจะถ่ายทอดก็จะสามารถผ่านเข้าไปได้อย่างสะดวก ‘แค่ทำให้ผู้เรียนเปลี่ยนวิธีคิดเป็นเชิงบวก ผลลัพธ์ในด้านการเรียนที่พึงประสงค์ก็จะเปลี่ยนตาม’ และแน่นอนว่าประสิทธิภาพการเรียนของผู้เรียนจะดีขึ้นมากกว่าการเรียนเพื่อแค่ให้ผ่านตามข้อกำหนดของหลักสูตรโดยไม่ได้มุ่งหวังว่าจะนำความรู้ไปใช้เพื่อบูรณาการกับรายวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกัน หรือเพื่อเป็นพื้นฐานความรู้สำหรับการเรียนในระดับที่สูงขึ้น หรือเพื่อการประกอบอาชีพในอนาคต ด้วยความสำคัญของการสร้างทัศนคติเชิงบวกให้กับผู้เรียนควบคู่กับการสอนเนื้อหาเป้าหมายดังได้กล่าวแล้ว จึงมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคตดังนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

1. สำหรับการวิจัยที่เกี่ยวกับทัศนคติในครั้งต่อไป มีข้อเสนอแนะให้เปลี่ยนกลุ่มตัวอย่างจากผู้เรียนเป็นผู้สอนในสถานศึกษา ทั้งนี้เพื่อเป็นการสำรวจและประเมินทัศนคติของผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษที่มีต่อการออกเสียงภาษาอังกฤษบ้าง เพราะหากผู้สอนในฐานะผู้ถ่ายทอดความรู้มองข้ามหรือไม่สนใจศาสตร์ด้านนี้ โอกาสของผู้เรียนในการพัฒนาทักษะด้านนี้ก็ย่อมจะไม่เกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อนำผลลัพธ์ที่ได้มาประเมินและวิเคราะห์

พิจารณาแก้ไขปัญหาให้ตรงประเด็น อันจะนำไปสู่การพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนการสอนโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสื่อสารทางการฟังพูดภาษาอังกฤษให้ดียิ่งขึ้น

2. ด้วยความสำคัญของการออกเสียงภาษาอังกฤษที่ถูกต้อง คล่องแคล่ว และเป็นธรรมชาติมีส่วนช่วย ส่งเสริมให้ประสิทธิภาพการสื่อสารทางการฟังพูดของผู้เรียนเพิ่มขึ้น สำหรับการทบทวนวิจัยครั้งต่อไป มี ข้อเสนอแนะให้ผู้วิจัยออกแบบงานวิจัยเพื่อค้นหาว่าสื่อการสอนหรือเทคนิคการสอนประเภทใดบ้างที่จะช่วยให้ ผู้เรียนหรือกลุ่มตัวอย่างวิจัยได้รับการพัฒนาทักษะการออกเสียงภาษาอังกฤษได้อย่างถูกต้อง พร้อมกับบรรลุ ระดับความพึงพอใจต่อสื่อการสอนและเทคนิคการสอนประเภทนั้น ๆ ทั้งนี้เพื่อนำผลลัพธ์ที่ได้มาประเมิน วิเคราะห์ และพิจารณาเลือกใช้เทคนิคการสอนและสื่อการสอนให้เหมาะกับระดับความสามารถ ความสนใจ และความพึงพอใจของผู้เรียน

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้ ได้รับการสนับสนุนทุนอุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณเงินรายได้ คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

เอกสารอ้างอิง

- กัญญาเลข พุทธะกุล. (2565). การพัฒนาทักษะการฟังและการออกเสียงภาษาอังกฤษด้วยหลักการสอนอ่าน แบบโฟนิกส์สังเคราะห์ โดยใช้วิธีการสอน Jolly Phonics. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 12(3), 229–244.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *หลักการวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- พิณทิพย์ ทวยเจริญ. (2547). *ภาพรวมของการศึกษาลัทธศาสตร์และภาษาศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ระดับเขาวนปัญญา. (2566, 19 พฤศจิกายน). ใน *วิกิพีเดีย*. <https://th.wikipedia.org/wiki/ระดับเขาวนปัญญา>
- รักษมน ยอดมิ่ง. (2560). การสอนออกเสียงภาษาอังกฤษของครูภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษาในจังหวัด พระนครศรีอยุธยา. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 10(1), 1216–1226.
- รัตตินันท์ ทูลศิริ, & นิธิดา อติภทรนันท์. (2563). การใช้วิธีสอนแบบโฟนิกส์เพื่อส่งเสริมความสามารถในการ ออกเสียงภาษาอังกฤษและความรู้คำศัพท์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. *Journal of Education Naresuan University*, 22(4), 185–198.
- ฮาฮีตะ ดินามอ. (2553). *การศึกษาความสามารถในการฟัง-พูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยวิธีการสอนเพื่อการสื่อสารตามแนวคิดของคิส จอห์นสัน* [วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัย ทักษิณ].

Cambridge advanced learner’s dictionary (4th ed.). (2013). India: Cambridge University Press.
 Harmer, J. (2007). *The practice of English language teaching* (4th ed.). Harlow, Essex: Pearson

Education.

Nation, I. S. P. (2009). *Teaching ESL/EFL listening and speaking*. New York: Routledge.

Oxford advanced learner's dictionary (7th ed.). (2005). Oxford: Oxford University Press.

Piaget, J. (1971). The theory of stages in cognitive development. In D. R. Green, M. P. Ford, &

G. B. Flamer (Eds.), *Measurement and Piaget* (pp. x-x). New York: McGraw-Hill.

Shah, S. S. A., Othman, J., & Senom, F. (2017). The pronunciation component in ESL lessons:

Teacher's beliefs and practices. *Indonesian Journal of Applied Linguistics*, 6(2), 193–

203. <https://doi.org/10.17509/ijal.v6i2.4846>

Wei, Y., & Zhou, Y. (2002). *Insights into English pronunciation problems of Thai students*.

ERIC. <https://eric.ed.gov/?id=ED476746>

การพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

Developing a Participatory Strategic Management Model to Improve the Academic Achievement of Students under the Maha Sarakham Secondary Education Service Area Office

ทรงศักดิ์ ชาวไพร¹

¹โรงเรียนสารคามพิทยาคม, มหาสารคาม, ประเทศไทย

Songsuk Chaowprai¹

¹Sarakhampittayakhom school, Mahasarakham, Thailand

✉: songsuk092514@gmail.com

(Corresponding Email)

Received: 14 March 2024; Revised: 11 May 2025; Accepted 14 May 2025

© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการของการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของนักเรียน และ 2) พัฒนารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม กลุ่มเป้าหมาย คือ ระยะเวลาที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษา 112 คน และระยะเวลาที่ 2 พัฒนารูปแบบ ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษา 17 คน และกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 9 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบประเมิน สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสรุปข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาสภาพปัญหาในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของนักเรียน โดยรวมมีการสภาพปัญหาอยู่ในระดับมาก และความต้องการในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยรวมมีความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด และ 2) ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของนักเรียน มีองค์ประกอบสำคัญ คือ หลักการ จุดประสงค์ กลยุทธ์การพัฒนา มี 4 กลยุทธ์ คือ การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา การพัฒนาคุณภาพระบบการบริหารจัดการ และการพัฒนาภาคีเครือข่าย กระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ MK ERAWAN

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, รูปแบบการบริหาร, การบริหารเชิงกลยุทธ์, การบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วม, ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ

Abstract

This research aimed to 1) study the problem situation and the needs for improving the academic achievement of students, and 2) develop a participatory strategic management model to enhance the academic achievement of students under the Secondary Educational Service Area Office of Maha Sarakham. The target groups for Phase 1 of the study, which focused on problem identification and needs assessment, included 112 school administrators, teachers, and educational personnel. Phase 2 focused on the development of the model, involving 17 educational personnel and 9 expert groups. The research tools included questionnaires and evaluation forms, and the statistical methods used were mean, standard deviation, and summary analysis. The findings revealed that 1) the problem situation regarding the development of student academic achievement was at a high level overall, and the need to develop academic achievement was at the highest level, and 2) the participatory strategic management model to enhance student academic achievement included key components such as principles, objectives, and strategies. The four development strategies were: improving student quality, developing the quality of teachers and educational personnel, enhancing management systems, and fostering partnership networks through the MK ERAWAN strategic management process.

Keywords: model development, management model, strategic management, participatory strategic management model, academic achievement

1. บทนำ

ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในทุกด้าน การศึกษาตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในทุกระดับและทุกประเภท โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ ประกอบด้วย ความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสาร การคิดคำนวณ การคิดประเภทต่าง ๆ การสร้างนวัตกรรม การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตร การมีความรู้ทักษะพื้นฐานและเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ และด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เป็นค่านิยมที่ดีตามที่สถานศึกษากำหนด ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ต้องสนองความต้องการของผู้เรียน บทบาทของครูจึงต้องเปลี่ยนไปเป็นผู้แนะนำและเรียนรู้ไปพร้อมกับผู้เรียน เนื่องจากปัจจัยต่าง ๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาผู้เรียนไม่เพียงแต่การท่องจำ แต่ยังต้องส่งเสริมและพัฒนาในทุกด้าน อย่างไรก็ตาม ตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้จัดให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในทุกระดับ เช่น การประเมิน O-Net ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 รวมทั้งการประเมินผลสัมฤทธิ์จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งในภาพรวมระดับชาติ ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ ประกอบกับผลการประเมินการเรียนรู้ตามโครงการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (Programmed for International Student Assessment: PISA) โดยในปี 2018 ผลการประเมิน PISA 2018 การอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ รายงานว่า นักเรียนไทยมีแนวโน้มคะแนนการอ่านเฉลี่ยลดต่ำลง (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2564) แสดงให้เห็นว่า ประเทศไทยยังอยู่ห่างไกลจากความเข้มแข็งทางการศึกษาและยังไม่สามารถเตรียมเยาวชนให้มีศักยภาพในการแข่งขันในระดับนานาชาติได้

การบริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแนวทางและวิธีการให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง เพื่อให้การพัฒนาโรงเรียนมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารโรงเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษาจึงจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และความมุ่งมั่นในการพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยมุ่งพัฒนาการศึกษาสู่ความเป็นเลิศและสร้างความเท่าเทียมในระดับนานาชาติ โดยการบริหารเชิงกลยุทธ์ หรือ Strategic Management จึงเป็นหน้าที่สำคัญของผู้บริหารระดับสูงที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดแผนกลยุทธ์และการนำแผนเหล่านั้น ไปปฏิบัติ แผนกลยุทธ์จะถูกสร้างขึ้นเพื่อชี้แนะแนวทางที่เหมาะสมสำหรับองค์กร และเพื่อให้การปฏิบัติงานขององค์กรประสบความสำเร็จ ดังนั้น การบริหารเชิงกลยุทธ์จึงถือเป็นหัวใจหลักของการบริหาร

ผู้วิจัยเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนนาเชือกพิทยาสรรพ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ซึ่งเป็นสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ รับผิดชอบจัดการเรียนการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 จากการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา โรงเรียนนาเชือกพิทยาสรรพ์ (2565) พบว่า ด้านคุณภาพของผู้เรียน พบปัญหาคือ ผู้เรียนมุ่งเน้นการเข้าหาสิ่งบันเทิง หรือการเข้าสังคมการพูดคุยมากกว่าจะเข้าสู่ด้านการเรียนรู้ ขาดความตั้งใจในการเรียนรู้ ใช้เครื่องมือในการสืบค้นข้อมูลไม่ถูกต้องและไม่เหมาะสม แนวทางพัฒนา คือ โรงเรียนควรมีการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ให้มีความรู้ทั้งด้านวิชาการ ดนตรี กีฬา ศิลปะ และเทคโนโลยี พัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ ใฝ่เรียนรู้ เป็นพลเมืองที่ดี มีทักษะในศตวรรษที่ 21 ส่งผลให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น มีสมรรถนะที่สำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรสถานศึกษา มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ด้านคุณภาพระบบการบริหารจัดการสถานศึกษา พบปัญหาคือ สถานศึกษาขาดการนำกลยุทธ์สู่ปฏิบัติอย่างจริงจัง ขาดมีการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม และขาดการติดตามตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งขาดการนำข้อมูลไปใช้ปรับปรุงพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง แนวทางการพัฒนา คือ ควรมีระบบกลไกการประกันคุณภาพภายในที่เป็นระบบ พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้มีความเชี่ยวชาญตรงตามความต้องการ ให้สามารถสร้างและพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พบปัญหา คือ ครูผู้สอนขาดเทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ ๆ ยังสอนแบบเดิม ๆ ที่เน้นนักเรียนจดจำมากกว่าลงมือปฏิบัติ และขาดประสบการณ์หรือความชำนาญในการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศ แนวทางการพัฒนา คือ ควรมีพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถและมีความตั้งใจในการติดตามและวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผลิตสื่อการสอน สร้างนวัตกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา สอดคล้องและเหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน ด้านการพัฒนาคุณภาพภาคีเครือข่ายและการมีส่วนร่วม พบปัญหา คือ ขาดการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ในการกำหนดเป้าหมายในการจัดการความรู้ที่สนองต่อการแก้ปัญหา และความต้องการในการเรียนรู้กับสถานศึกษา ขาดการสนับสนุนกิจกรรมการจัดการความรู้และส่งเสริมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับแผนและนโยบายของสถานศึกษา และที่สำคัญขาดการกำหนดเป้าหมายโดยใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและเป็นประโยชน์ตามแผนที่กำหนดไว้ แนวทางการพัฒนา คือ การบริหารโดยการมีส่วนร่วมจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องที่ต้องทำงานร่วมกันในรูปแบบเครือข่าย ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งที่เป็น เครื่องมือหรือวิธีการทำงานให้มีประสิทธิภาพ โดยใช้กลไกของการสื่อสาร

แลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์ มีการร่วมมือกันในเรื่องต่าง ๆ และทำให้มีพลังต่อรองกับอำนาจต่าง ๆ ได้ดีขึ้น จึงนับได้เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดของการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังนั้นจึงควรมีการส่งเสริมด้านพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน (O-NET) ให้เพิ่มสูงขึ้นหรือมีพัฒนาการที่ดีขึ้น จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะผู้อำนวยการสถานศึกษา จึงมุ่งหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนาพฤติกรรม ตลอดจนคุณลักษณะต่าง ๆ ของนักเรียน จึงได้หากลยุทธ์ในการบริหารสถานศึกษาที่อาศัยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ที่ได้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของนักเรียนอย่างยั่งยืน

จากแนวคิด ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม เพื่อส่งเสริมสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการสนับสนุนสถานศึกษาสู่ความสำเร็จ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญทั้งในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน คือ ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่แสดงออกถึงความรู้ ความสามารถ ทักษะตามหลักสูตรสถานศึกษา และมีพัฒนาการให้มีความสามารถในด้านการอ่าน การเขียน การสื่อสาร และการคิดคำนวณ การคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแก้ปัญหาคาร้างนวัตกรรม โดยใช้กลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานสู่การพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

การพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของนักเรียน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 **ระยะที่ 1** การศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการ และแนวทางในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

1.1.1 ประชากรที่ใช้ในการสอบถามสภาพปัญหา ความต้องการ และแนวทางในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของนักเรียน ครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนนาเชือกพิทยาสรรพ์ ประกอบด้วย ผู้บริหาร

สถานศึกษา (ผู้อำนวยการโรงเรียน และรองผู้อำนวยการโรงเรียน) จำนวน 4 คน ครูผู้สอน จำนวน 95 คน และบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 13 คน รวมจำนวน 112 คน

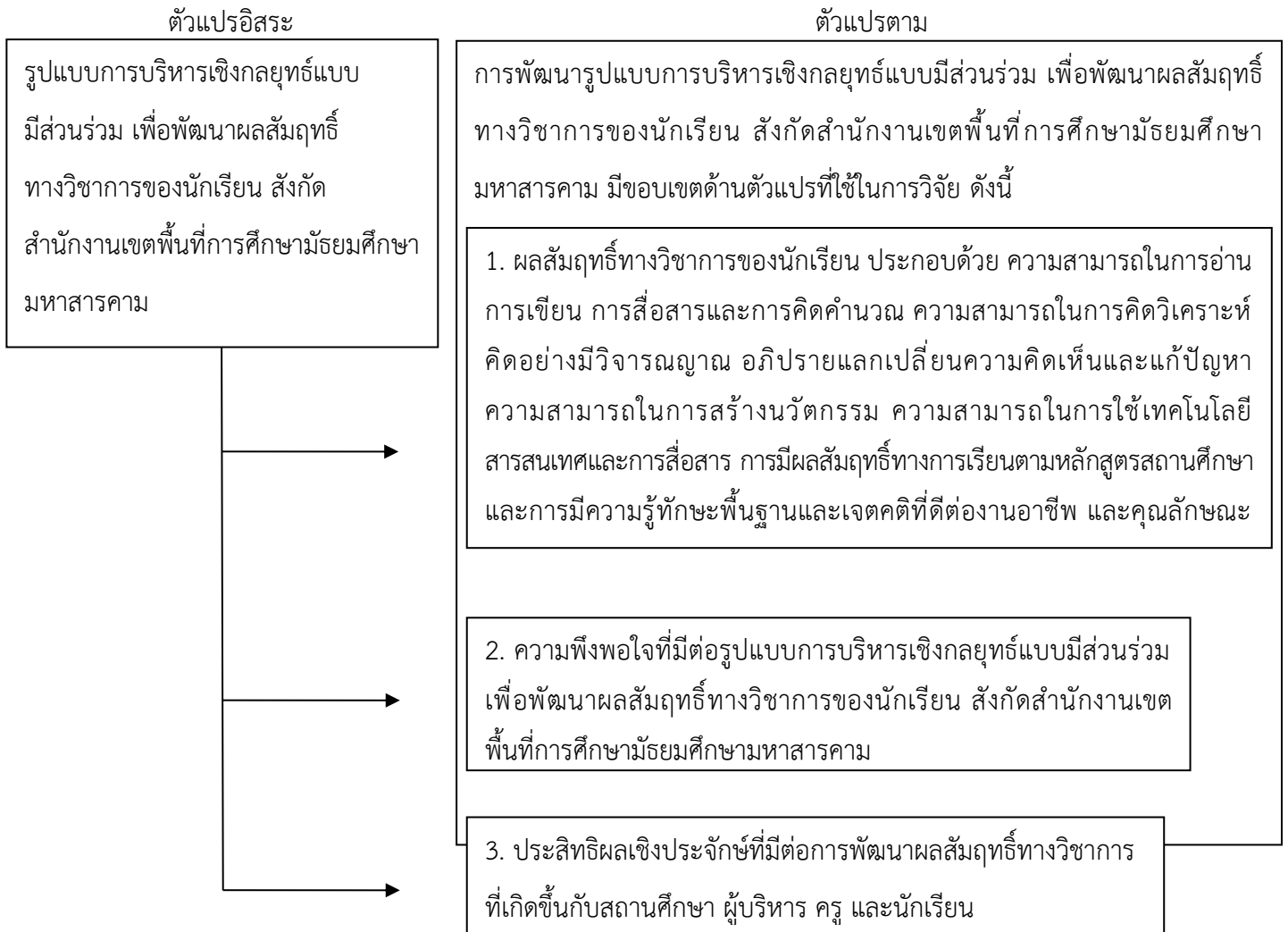
1.1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสอบถามสภาพปัญหา ความต้องการ และแนวทางในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนนาเชือกพิทยาสรรพ์ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา (ผู้อำนวยการโรงเรียน และรองผู้อำนวยการโรงเรียน) จำนวน 4 คน ครูผู้สอน จำนวน 95 คน และบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 13 คน รวมจำนวน 112 คน การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง ใช้ประชากรเป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

1.2 ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

1.2.1 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการสัมภาษณ์แนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ครั้งนี้ ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ซึ่งมีคุณสมบัติ คือ เป็นผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และศึกษานิเทศก์ ที่มีวิทยฐานะ เชี่ยวชาญ และจบการศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต และมีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม

1.2.2 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ครั้งนี้ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา (ผู้อำนวยการโรงเรียน และรองผู้อำนวยการโรงเรียน) จำนวน 4 คน ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 1 คน ครูหัวหน้ากลุ่มงานบริหารวิชาการ จำนวน 1 คน ครูหัวหน้างานบริหารทั่วไป จำนวน 1 คน ครูหัวหน้างานบริหารงบประมาณ จำนวน 1 คน และครูหัวหน้างานบริหารบุคคล จำนวน 1 คน และครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 8 คน รวมจำนวน 17 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

1.2.3 กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิในการจัดประชุมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบและยืนยันรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วม ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนารูปแบบ จำนวน 2 คน ด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 2 คน ด้านกำหนดนโยบาย จำนวน 2 คน และด้านการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ จำนวน 3 คน รวมจำนวน 9 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ระยะเวลาที่ 1 แบบสอบถามสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของนักเรียนโรงเรียนนาเชือกพิทยาสรรค์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ข้อคำถามมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.54-0.75 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.93

2. ระยะเวลาที่ 2 การพัฒนาแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยจากการวิเคราะห์หาค่าความเหมาะสมของข้อคำถาม ปรากฏว่า ได้ข้อคำถามที่เข้าเกณฑ์ดังกล่าวทุกข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 0.60-1.00 ซึ่งถือว่าสามารถนำข้อคำถามนั้นไปใช้ได้ทุกข้อ แบบบันทึกการประชุมสัมมนาอิงผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship) เสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คนเพื่อตรวจสอบคุณภาพ แบบประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ เสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน

พิจารณาค่า IOC ต้องมีค่าตั้งแต่ .05 ขึ้นไป และแบบประเมินความเหมาะสมของคู่มือการใช้ นำแบบประเมินไปทดลองใช้ (Try-out) หาความเที่ยง โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ได้ค่าความเที่ยงของแบบประเมินทั้งฉบับ เท่ากับ 0.87 (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2555)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ระยะเวลาที่ 1 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของนักเรียน โรงเรียนนาเชือกพิทยาสรรค์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

2. ระยะเวลาที่ 2 ผู้วิจัยดำเนินการจัดทำหนังสือถึงผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน เพื่อการสัมภาษณ์แนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วม และผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการจดบันทึกลงในแบบบันทึกการประชุมสัมมนาผู้เชี่ยวชาญตามประเด็นที่มีการสัมมนา และผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าภายใน (Internal Triangulation) ด้านข้อมูลตามแหล่งบุคคลในการยืนยันความถูกต้องของข้อมูลที่ได้ โดยเปรียบเทียบข้อมูลจากประเด็นเดียวกันของผู้บริหารสถานศึกษา (ผู้อำนวยการโรงเรียน และรองผู้อำนวยการโรงเรียน) ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูหัวหน้างาน และครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวม (Methodological Triangulation) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ระยะเวลาที่ 1 ข้อมูลจากแบบสอบถามสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของนักเรียน โรงเรียนนาเชือกพิทยาสรรค์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. ระยะเวลาที่ 2 ผู้วิจัยนำข้อมูลจากระยะเวลาที่ 1 สภาพปัญหา และความต้องการ และข้อมูลจากระยะเวลาที่ 2 การสัมภาษณ์แนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์มาดำเนินการสังเคราะห์และสรุปเพื่อนำไปใช้ในการยก (ร่าง) รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของนักเรียน โรงเรียนนาเชือกพิทยาสรรค์ แล้วนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อประเมินรูปแบบโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และปรับปรุงรูปแบบตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ และจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบ แล้วนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อประเมินความเหมาะสมของคู่มือ และหาประสิทธิภาพของคู่มือ โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับในส่วนที่เป็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยสรุปเป็นประเด็นสำคัญตามส่วนประกอบของรูปแบบ

4. ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของนักเรียน โรงเรียนนาเชือกพิทยาสรรค์ สำนักงานเขตพื้นที่การมัธยมศึกษามหาสารคาม สรุปลงผลการวิจัยดังนี้

1. สภาพปัญหาในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.30$, S.D.=0.56) ส่วนความต้องการในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.82$, S.D.=0.39)

2. การพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม มีองค์ประกอบของรูปแบบ ได้แก่ หลักการ จุดประสงค์ กลยุทธ์การพัฒนา ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ คือ (1) กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพนักเรียน (2) กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา (3) กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพระบบการบริหารจัดการศึกษา และ (4) กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพภาคีเครือข่ายและการมีส่วนร่วม กระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ โดยใช้กระบวนการเชิงระบบ และมีกระบวนการ คือ MK ERAWAN โดย M คือ 5M ได้แก่ 1) คน (Man) 2) เงิน (Money) 3) วัสดุ อุปกรณ์ สื่อ เทคโนโลยี (Material) 4) การจัดการ (Management) และ 5) Measurement (การวัดและประเมินผล) ด้วยกระบวนการ ERAWAN ประกอบด้วย Explore (สำรวจ) Realize (สร้างความเข้าใจ) Action (ปฏิบัติกิจกรรม) Worth (ความคุ้มค่า) Achievement orientation (ความสำเร็จ) Network (เครือข่าย) ซึ่งกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วม ได้น้อมนำแนวทางแห่งศาสตร์พระราชา คือ K (King) เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนามาเป็นหลักในการพัฒนา การประเมินผลรูปแบบ และเงื่อนไขความสำเร็จของการนำรูปแบบไปใช้ ส่วนผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของคู่มือรูปแบบ โดยรวมพบว่า มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.84$, S.D.=0.34) และผลการทดสอบประสิทธิภาพของคู่มือรูปแบบ (E_1/E_2) เท่ากับ 92.85/99.40 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

5. อภิปรายผล

1. สภาพปัญหาในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.30$, S.D.=0.56) ส่วนความต้องการในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่า การที่สภาพปัญหาอยู่ในระดับน้อยตัวบ่งชี้ว่า สถานศึกษาอาจมีโครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากรที่ยังไม่เพียงพอในการสนับสนุนการเรียนการสอน และไม่สามารถแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาในระดับที่น่าพอใจได้ สาเหตุอาจเกิดจากการขาดการมีส่วนร่วมที่แท้จริงจากนักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกระบวนการเรียนรู้ของทุกภาคส่วน ซึ่งการมีส่วนร่วมนี้เป็นสิ่ง

สำคัญที่สามารถช่วยกระตุ้นการเรียนรู้และสร้างความรับผิดชอบร่วมกัน โดยเป็นการที่ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานเข้ามามีบทบาทในการพิจารณาปัญหาและตัดสินใจร่วมกัน ร่วมรับผิดชอบในการบริหารงานบางอย่าง เพื่อประโยชน์ในการระดมกำลังความคิดและแบ่งภาระหน้าที่ของผู้บริหาร (สุธรรม ธรรมทัศนานนท์ , 2554; ธีระ รุญเจริญ, 2555; ประชา แก้วสวัสดิ์, 2558) ในทางกลับกัน ความต้องการในการพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่านักเรียนและครูมีความตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาทักษะและความรู้ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้และการทำงานในอนาคต ส่งผลให้โรงเรียนต้องมีการปรับปรุงกลยุทธ์การบริหารที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง เนื่องจากการบริหารเชิงกลยุทธ์ การวางแผนที่ให้ความสำคัญกับภารกิจการมองไปสู่อนาคตภายใต้การพิจารณาถึงความเป็นไปได้ในการใช้ความสามารถของหน่วยงานเพื่อระดมทรัพยากรมาใช้ประกอบการพิจารณาถึงทางเลือกต่าง ๆ อย่างรอบคอบและชัดเจนว่าจะสามารถนำหน่วยงานไปสู่ภารกิจและเป้าหมายที่วางไว้ นอกจากนี้การวางแผนกลยุทธ์เกี่ยวข้องกับภาวะวิเคราะห์ทุกปัจจัยที่คาดว่าจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ในอนาคตที่จะมีผลกระทบต่อหน่วยงาน ทั้งในแง่โอกาสและอุปสรรคเพื่อจะบอกถึงทิศทางที่หน่วยงาน กำหนดขึ้นอย่างชัดเจนเพื่อการปฏิบัติในอนาคต นอกจากนี้ การฝึกอบรมและการพัฒนาทักษะของครูให้สามารถสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ จะเป็นการสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของนักเรียนได้อย่างยั่งยืน ดังที่ สมพร สมบูรณ์ชัย (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนบ้านปางมะเยา อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ซึ่งพบว่า การสร้างความตระหนักมีจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงาน ตรวจสอบปรับปรุงแก้ไขการร่วมประชุม การประชาสัมพันธ์ และการสร้างเครือข่ายด้านการส่งเสริมศักยภาพของผู้ปกครองและตัวแทนชุมชนในการจัดการศึกษา คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการพัฒนา จะช่วยให้การพัฒนางานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อีกทั้ง การมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากบุคลากรในโรงเรียนและชุมชน การพัฒนาทักษะของครู และการจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสมเป็นกุญแจสำคัญที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกอีกด้วย (SARIER, Y., UYSAL, S., 2021) และ Jedaman, P., Teemueangsa, S., Hoksuan, S., Srichaiwong, P., Jongmuanwai, B., และ Duangsanam, C. (2020) ยังได้เสนอว่า การพัฒนาทักษะ การมีส่วนร่วมช่วยในการพัฒนาทักษะและความสามารถของครูและนักเรียนอย่างต่อเนื่อง การจัดการการมีส่วนร่วมมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและความยั่งยืน โดยการส่งเสริมให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนและการศึกษา ทำให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนในระยะยาว

2. การพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม มีองค์ประกอบของรูปแบบ ได้แก่ หลักการ จุดประสงค์ กลยุทธ์การพัฒนา ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ โดยใช้กระบวนการเชิงระบบ และมีกระบวนการ คือ MK ERAWAN ซึ่งกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วม ได้น้อมนำแนวทางแห่งศาสตร์พระราชามาเป็นหลักในการพัฒนา การประเมินผลรูปแบบ และเงื่อนไขความสำเร็จของการนำรูปแบบ

ไปใช้ ส่วนผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของคู่มือรูปแบบ โดยรวมพบว่า มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.84$, $S.D.=0.34$) และผลการทดสอบประสิทธิภาพของคู่มือรูปแบบ (E_1/E_2) เท่ากับ 92.85/99.40 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่ารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมที่พัฒนาขึ้น มีโครงสร้างที่เป็นระบบ โดยมีองค์ประกอบสำคัญที่ครอบคลุมทุกมิติ ได้แก่ หลักการและจุดประสงค์ที่ชัดเจน ซึ่งช่วยให้ทุกฝ่ายเข้าใจถึงเป้าหมายหลัก รวมถึง กลยุทธ์การพัฒนา 4 ด้าน ที่มุ่งเน้นทั้งนักเรียน ครู ระบบการบริหาร และภาคีเครือข่าย ช่วยสร้างความสมดุลในการพัฒนาทุกส่วน อีกทั้งยังมีกระบวนการบริหารที่ใช้กรอบแนวคิด “MK ERAWAN” ซึ่งเป็นกระบวนการเชิงระบบที่เน้นทั้งทรัพยากร (5M) และการปฏิบัติการ (ERAWAN) ช่วยเสริมความต่อเนื่องและประสิทธิภาพในการดำเนินงาน โดย Explore (สำรวจ) ช่วยให้เข้าใจปัญหาและความต้องการของผู้เกี่ยวข้องอย่างละเอียด Realize (สร้างความเข้าใจ) เน้นการสร้างความรู้ความตระหนักและการยอมรับจากผู้มีส่วนร่วม Action (ปฏิบัติ) มุ่งเน้นการดำเนินงานที่ชัดเจนและมีขั้นตอน Worth และ Achievement orientation ช่วยวิเคราะห์ผลลัพธ์ที่คุ้มค่าและมุ่งเน้นความสำเร็จ และ Network (เครือข่าย) ส่งเสริมความร่วมมือจากทุกภาคส่วน อีกทั้งรูปแบบที่พัฒนาขึ้นยังได้นำค่านิยมของศาสตร์พระราชา (King) มาเป็นหลักการ และประยุกต์หลัก “เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา” จากศาสตร์พระราชาช่วยสร้างรากฐานที่มั่นคงในการพัฒนาการศึกษา โดยเน้นการทำงานอย่างลึกซึ้งในทุกระดับ ทั้งด้านความรู้ ความสัมพันธ์ และการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน อีกทั้งการดำเนินการบริหารดังกล่าว ยังอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งช่วยสร้างความรับผิดชอบร่วมกันและความรู้สึกเป็นเจ้าของในกระบวนการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นครู ผู้บริหาร ชุมชน หรือเครือข่าย ส่งผลให้เกิดการสนับสนุนที่ต่อเนื่องและยั่งยืน จึงทำให้เกิดความสำเร็จของรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมนี้เกิดจากการออกแบบที่ครอบคลุม

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. โรงเรียนที่ต้องการนำรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การมัธยมศึกษามหาสารคามไปใช้ ควรพิจารณาถึงบรรยากาศและวัฒนธรรมขององค์กร มีความเหมาะสมสอดคล้องกับการนำรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมนี้ไปใช้ในการพัฒนาหรือไม่ ทั้งนี้เพราะความสำเร็จของการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมขึ้นอยู่กับบริบทขององค์กร ดังนั้นโรงเรียนที่มีความเหมาะสมในการนำแนวทางนี้ไปใช้ในการพัฒนา ผู้บริหารควรมีความเชื่อในหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และให้ความสนับสนุน ส่งเสริมให้มีการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมอย่างจริงจังในการพัฒนาการผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของนักเรียน

2. รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การมัธยมศึกษามหาสารคาม ควรใช้ผลการวิจัยเป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบาย

วิสัยทัศน์ พันธกิจ สนับสนุน ของโรงเรียนเพื่อการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรนำผลจากการวิจัยครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางให้กับโรงเรียนทุกแห่งในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของนักเรียนให้เพิ่มสูงขึ้น เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียน ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยและพัฒนาารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การมัธยมศึกษามหาสารคาม โดยการวิเคราะห์ประสิทธิผลที่เกิดขึ้นจากตัวแปรที่มีขอบเขตกว้าง และควรกำหนดตัวแปรที่มีความเฉพาะเจาะจงลงมา เช่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ และสมรรถนะที่สำคัญของนักเรียน เป็นต้น
2. ควรทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษา เพื่อส่งเสริม สนับสนุนให้การดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเป็นไปในแนวทางที่ถูกต้อง
3. ควรทำการศึกษารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ โดยใช้กระบวนการ AIC เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้านอื่น ๆ โรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การมัธยมศึกษามหาสารคาม ด้วยรูปแบบที่พัฒนาขึ้นในการวิจัยครั้งนี้เป็นกรอบแนวคิดการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

ธีระ รุญเจริญ. (2555). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษา ยุคปฏิรูปการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่

8). กรุงเทพฯ: แอล.ที.เพรส.

สมพร สมบูรณ์ชัย. (2560). การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารงานกิจการนักเรียนของ

โรงเรียนบ้านปางมะเยา อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาศียงใหม่ เขต 3. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา*, 8(1), 73–83.

สุธรรม ธรรมทัศนานนท์. (2554). *หลักการทฤษฎีและนวัตกรรมการบริหารการศึกษา*. มหาสารคาม:

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

Jedaman, P., Teemueangsa, S., Hoksuan, S., Srichaiwong, P., Jongmuanwai, B., &

Duangsanam, C. (2020). Processing participation management for enhancing effectiveness educational quality to sustainability. *Solid State Technology*, 63(6), 8558–8569.

Sarier, Y., & Uysal, Ş. (2021). Opinions of school directors on practices in school

development areas. *Anadolu Journal of Educational Sciences International (AJESI)*, 11(2). <https://doi.org/10.34007/ajesi.941242>

แนวทางการพัฒนางานบริหารบุคคลของสถานศึกษายุคดิจิทัล กลุ่มโอชะบุรี
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1
**Guidelines for Promoting Motivational Characteristics for School
Administrators of Mae Yuam-Mae Khong Educational Management Center
under the Mae Hong Son Primary Educational Service Area Office 2**

ณัชพล เอี่ยมสอาด¹, ธนกฤต ลิทธิราช²

^{1,2}วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น, ตาก, ประเทศไทย

Natchapol Iamsaard¹, Thanakit Sittirach²

^{1,2}Northern College, Tak, Thailand

✉: pingpongpotato@gmail.com

(Corresponding Email)

Received: 17 March 2024; Revised: 29 April 2025; Accepted: 15 May 2025

© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบการวิจัยแบบผสมมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการพัฒนางานบริหารบุคคลของสถานศึกษายุคดิจิทัล กลุ่มโอชะบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 และ 2) เพื่อหาแนวทางการพัฒนางานบริหารบุคคลของสถานศึกษายุคดิจิทัล กลุ่มโอชะบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ประชากรได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 15 คน ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 164 คน รวมทั้งสิ้น 179 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์โดยหาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า งานบริหารบุคคลของสถานศึกษายุคดิจิทัล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.95$) ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง ($\mu = 3.98$) สูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านวินัยและการรักษาวินัย ($\mu = 3.96$) ด้านการสรรหาบุคลากร และด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ($\mu = 3.92$) ต่ำที่สุดเท่ากัน ตามลำดับ แนวทางการพัฒนางานบริหารบุคคลของสถานศึกษายุคดิจิทัล การบริหารบุคคลในสถานศึกษายุคดิจิทัลควรมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากร โดยเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแผนอัตรากำลังและภารกิจต่าง ๆ เพื่อให้การวางแผนมีความครอบคลุมและตอบโจทย์ความต้องการอย่างแท้จริง นอกจากนี้ ควรจัดทำโครงสร้างองค์กรที่ชัดเจน แสดงบทบาทและหน้าที่ของแต่ละตำแหน่งอย่างเป็นระบบ เพื่อให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในด้านวินัย ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้สื่อดิจิทัลอย่างเหมาะสม สุภาพ และ

ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ของสถานศึกษา พร้อมกันนี้ ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการนิเทศภายใน เพื่อร่วมวางแผน ติดตาม และกำกับดูแลงานอย่างเป็นระบบแนวทางดังกล่าวเป็นแนวทางที่เหมาะสม สามารถนำไปใช้ปรับปรุงการบริหารบุคคลให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทของการศึกษายุคใหม่

คำสำคัญ : แนวทางการพัฒนา, งานบริหารบุคคล, ยุคดิจิทัล

Abstract

This research employed a mixed-methods approach with the following objectives: 1) to examine the current conditions and challenges in the development of personnel administration in digital-era schools within the Oakhaburi group under the Phichit Primary Educational Service Area Offices 1 and 2; and 2) to propose strategies for enhancing personnel administration in these schools. The population comprised 15 school administrators, 164 teachers and educational personnel (a total of 179 individuals), and 9 experts. Data were collected through questionnaires and interviews, and analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis. The findings revealed that overall personnel administration in digital-era schools was rated at a high level ($\mu = 3.95$). The highest-rated dimension was workforce planning and position allocation ($\mu = 3.98$), followed by discipline and disciplinary maintenance ($\mu = 3.96$). Recruitment and performance enhancement were both rated equally as the lowest ($\mu = 3.92$). The recommended strategies for developing personnel administration in digital-era schools emphasize fostering participation among personnel by encouraging input on workforce planning and related tasks to ensure comprehensive and responsive planning. Furthermore, schools should establish a clear organizational structure that systematically defines roles and responsibilities to enhance operational efficiency. Regarding discipline, school leaders should serve as role models in the appropriate, polite, and regulation-compliant use of digital media. Additionally, an internal supervision committee should be established to collaboratively plan, monitor, and supervise personnel management systematically. These strategies are considered suitable for improving the efficiency of personnel administration and aligning it with the demands of modern education.

Keywords: Development guidelines, Human resource management, Digital era

1. บทนำ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ได้มีการกำหนดสาระสำคัญสำหรับการบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาการศึกษาไว้ 5 ประการ ซึ่งได้แก่ 1) การเข้าถึง 2) ความเท่าเทียม 3) คุณภาพ 4) ประสิทธิภาพ และ 5) ตอบโจทย์บริบทที่เปลี่ยนแปลง ในระยะ 15 ปีข้างหน้า โดยให้ความสำคัญกับการสร้างระบบการศึกษาให้มีคุณภาพ และประสิทธิภาพ เพื่อเป็นกลไกหลักของการพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของมนุษย์ รัฐจึงควรพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้โดยมีคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ จึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานหรือการบริหารจัดการ โดยเฉพาะเรื่องการบริหารทรัพยากรมนุษย์ หรือ คน เนื่องจากคนถือได้ว่าเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญที่สุดเพราะเป็นทรัพยากรที่จะทำให้การบริหารทั้งหมดเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้นเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับคน การบริหารงานที่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับคน ย่อมเป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จของเป้าหมาย ซึ่งความสำเร็จจะเกิดขึ้นได้นั้น ต้องอาศัยบุคคลที่มีความรู้ ทักษะความสามารถในการขับเคลื่อนองค์กรให้

สามารถก้าวไปสู่ความสำเร็จ เนื่องจากการบริหารทรัพยากรมนุษย์เป็นเรื่องที่ต้องเน้นถึงความสำคัญของศักยภาพที่อยู่ในตัวมนุษย์ องค์กรจึงสามารถใช้วิธีการบริหารเพื่อเพิ่มคุณค่าให้กับมนุษย์ สร้างการมีส่วนร่วม และเห็นถึงความสำคัญของบุคลากรนำไปสู่การพัฒนาบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560 : 80)

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดกรอบการบริหารงานบุคคลไว้ คือ การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจ และเป้าหมายของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถดำเนินการด้านการบริหารงานบุคคลให้เกิดความคล่องตัว มีความอิสระภายใต้กฎหมายระเบียบ เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถ มีขวัญกำลังใจ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2562)

รายงานผลการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคล ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ได้ดำเนินการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคลตามนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สถานศึกษาในสังกัดมีอัตรากำลังครูเป็นไปตามเกณฑ์ที่ ก.ค.ศ. กำหนด สามารถบรรจุแต่งตั้งครูผู้สอนในสาขาวิชาตามมาตรฐานวิชาเอกที่กำหนดและเป็นไปตามความต้องการจำเป็นของสถานศึกษา บุคลากรในหน่วยงานมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน โดยได้วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความสำเร็จในการดำเนินการและข้อเสนอแนะในการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ดังนี้ 1. การจัดสรรคืนอัตราข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาที่เกษียณอายุราชการตามเงื่อนไขของคณะกรรมการกำหนดเป้าหมายและนโยบายกำลังคนภาครัฐ (คปร.) ทำให้ไม่สามารถจัดสรรอัตราให้กับสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีอัตรากำลังต่ำกว่าเกณฑ์ที่ ก.ค.ศ. กำหนดได้ ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพในการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาขนาดเล็ก 2. การบังคับใช้หลักเกณฑ์ประเมินตำแหน่งและวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ว 9/2564) ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ใหม่ ทำให้อาจเกิดความคลาดเคลื่อนในการดำเนินการของเจ้าหน้าที่และผู้ยื่นขอมีหรือเลื่อนวิทยฐานะ 3. ปฏิทินการสรรหาบุคลากรตำแหน่งต่างๆ ในปีงบประมาณ พ.ศ.2566 มีระยะเวลาการดำเนินการที่ใกล้เคียงกันมาก ทำให้การดำเนินงานไม่คล่องตัวเท่าที่ควร (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1, 2566 : 22)

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจในการทำงานของงานบริหารบุคคลของโรงเรียนเป็นอย่างมาก และมีความต้องการจะทราบถึงระบบการบริหารงานบุคคลของครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนเพื่อนำไปใช้วางแผนในการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการ ซึ่งจะสร้างความพึงพอใจในการทำงานให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษา ในโรงเรียนกลุ่มโอชะบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ต่อไป

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเลือกที่จะศึกษาวิจัยในหัวข้อ แนวทางการพัฒนางานบริหารบุคคลของสถานศึกษา ยุคดิจิทัล กลุ่มโอชะบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการพัฒนางานบริหารบุคคลของสถานศึกษา ยุคดิจิทัล กลุ่มโอชะบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1

2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนางานบริหารบุคคลของสถานศึกษา ยุคดิจิทัล กลุ่มโอชะบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ขอบเขตของการวิจัย กำหนดขอบเขตเนื้อหา แหล่งข้อมูลและตัวแปรในการวิจัย ดังนี้

3.1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา ใช้การสังเคราะห์ขอบข่ายงานบริหารบุคคลที่เกี่ยวข้อง จำนวน 10 เรื่อง ได้ขอบเขต 4 ด้านคือ ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง ด้านการสรรหาบุคลากร การด้านวินัยและการรักษาวินัย และด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ตามลำดับ ผู้วิจัยได้นำกระบวนการบริหารสถานศึกษา ยุคดิจิทัลมาเป็นกรอบในการดำเนินการวิจัย (สฤัญญา แซ่มซ้อย, 2562 : 143 - 144) ซึ่งประกอบด้วย 5 วงจรดังนี้ 1. การวางแผน (Plan) 2. การออกแบบ (Design) 3. การนำไปปฏิบัติ (Implement) 4. การประเมินผล (Evaluation) 5. การสะท้อนผล (Reflection)

3.1.2 ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล แบ่งแหล่งข้อมูลออกเป็น 2 แหล่งตามระเบียบวิธีวิจัยคือ

1) ประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษา กลุ่มโอชะบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ปีการศึกษา 2567 โดยแบ่งเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 15 คน ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 164 คน รวมทั้งสิ้น 179 คน

2) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน กำหนดคุณสมบัติเบื้องต้นและแบ่งผู้ทรงคุณวุฒิออกเป็น 4 กลุ่ม คือ นักวิชาการ ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและศึกษานิเทศก์ ใช้การเลือกแบบเจาะจง (Specific selection) ตามคุณสมบัติที่ผู้วิจัยกำหนด

3.1.3 ขอบเขตด้านตัวแปร ตัวแปรที่จะศึกษาประกอบด้วย

1) สภาพและปัญหาการพัฒนางานบริหารบุคคลของสถานศึกษา ยุคดิจิทัล กลุ่มโอชะบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1

2) แนวทางการพัฒนางานบริหารบุคคลของสถานศึกษา ยุคดิจิทัล กลุ่มโอชะบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1

3.2 การดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นแบบผสม (mixed-method research) แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษายุคดิจิทัล กลุ่มโอชะบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามกับประชากร มีวิธีดำเนินการดังนี้

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษากลุ่มโอชะบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ปีการศึกษา 2567 โดยแบ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 15 คน ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 164 คน รวมทั้งสิ้น 179 คน

เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล เป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบปรนัยกำหนดคำตอบให้เลือก (Multiple choice)

ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษายุคดิจิทัล กลุ่มโอชะบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert's Five Rating scale) กำหนดเกณฑ์การแปลผลไว้ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีคุณลักษณะอยู่ในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีคุณลักษณะอยู่ในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีคุณลักษณะอยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีคุณลักษณะอยู่ในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีคุณลักษณะอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 สอบถามปัญหาการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษายุคดิจิทัล กลุ่มโอชะบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 แบบสอบถามเป็นแบบกำหนดคำตอบให้เลือกได้มากกว่า 1 ข้อในแต่ละด้าน (Multiple Response)

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ มีวิธีดำเนินการตามลำดับดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษายุคดิจิทัล และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวคิดในการสร้างเครื่องมือ

2. กำหนดประเด็นและขอบเขตของคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษายุคดิจิทัล

3. ดำเนินการสร้างแบบสอบถามเชิงสำรวจแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ที่ครอบคลุมขอบเขตของสภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา ได้ข้อคำถามเพื่อสอบถามสภาพการบริหารงานบุคคลของ

สถานศึกษายุคดิจิทัล กลุ่มโอชะบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 จำนวน 23
ข้อ จำแนกรายด้านดังนี้

1. ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง จำนวน 5 ข้อ
2. ด้านการสรรหาบุคลากร จำนวน 5 ข้อ
3. ด้านวินัยและการรักษาวินัย จำนวน 6 ข้อ
4. ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ จำนวน 7 ข้อ

4. นำร่างแบบสอบถามมาปรับปรุง จัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับใหม่เพื่อเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญที่มีคุณวุฒิคุณวุฒิบัณฑิตการบริหารการศึกษา และการวิจัยทางการศึกษา จำนวน 5 คน เพื่อประเมินความตรงเชิงเนื้อหา ประกอบด้วยอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 2 คน นักวิชาการตำแหน่งผู้อำนวยการกลุ่มงานบริหารบุคคล จำนวน 1 คน และผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน โดยใช้การหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC : Index of item -Objective Congruence) ได้ค่า IOC แบบสอบถามทั้ง 2 ตอน ระหว่าง 0.60-1.00 ทุกข้อ

5. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มโรงเรียนเมืองสรรหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่ประชากรการวิจัยแต่มีคุณลักษณะและบริบทคล้ายคลึงกับประชากร เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .927 นำแบบสอบถามมาปรับปรุงเพื่อนำไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

วิธีการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น เพื่อขออนุญาตให้ผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโอชะบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 โดยการส่งมอบหนังสือต่อผู้บริหารสถานศึกษา แจกแบบสอบถาม ชี้แจงทำความเข้าใจและนัดหมายเก็บแบบสอบถามคืน และเดินทางไปเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง ได้แบบสอบถามคืนมาจำนวน 179 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์และประมวลผลแบบสอบถามโดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้สถิติตามประเภทของแบบสอบถาม คือ ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency distribution) และหาร้อยละ (Percentage) ตอนที่ 2 เกี่ยวกับสภาพงานบริหารบุคคลของสถานศึกษายุคดิจิทัล กลุ่มโอชะบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 วิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อหาค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) เสนอผลในรูปตารางและแปลผลตามเกณฑ์กำหนด ดังนี้

- ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.51-5.00 หมายถึง มีคุณลักษณะอยู่ในระดับมากที่สุด
- ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51-4.50 หมายถึง มีคุณลักษณะอยู่ในระดับมาก
- ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51-3.50 หมายถึง มีคุณลักษณะอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51-2.50 หมายถึง มีคุณลักษณะอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.50 หมายถึง มีคุณลักษณะอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ขั้นตอนที่ 2 การหาแนวทางพัฒนาการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษายุคดิจิทัล กลุ่มโอชะบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์กับผู้ทรงคุณวุฒิ มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เลือกแบบเจาะจงตามคุณสมบัติเบื้องต้นที่กำหนด คือ มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโททางด้านการบริหารการศึกษา มีประสบการณ์ในตำแหน่งไม่ต่ำกว่า 3 ปี ประกอบด้วย นักวิชาการในสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 2 คน ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 2 คน ศึกษาพิเศษ จำนวน 2 คน และผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโอชะบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1

เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) ใช้เป็นข้อคำถามความคิดเห็นปลายเปิด (Open-end) จำนวน 8 ข้อ ตามขอบเขตเนื้อหา 4 ด้าน ๆ ละ 2 ข้อ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

2. นำผลการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 สภาพและปัญหาการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษายุคดิจิทัล

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในแต่ละด้าน ๆ ละ 3 ข้อ มาสรุปอุปนัย เพื่อยกร่างเป็นข้อคำถามแบบสัมภาษณ์ตามขอบเขตเนื้อหาทั้ง 4 ด้าน

3. นำแบบสัมภาษณ์เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจความถูกต้องการใช้ภาษา ความครอบคลุม และความสอดคล้องกับเนื้อหาเพื่อให้ข้อเสนอแนะและปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์ถูกต้อง

4. จัดพิมพ์เป็นแบบสัมภาษณ์ฉบับใหม่ เพื่อนำไปใช้เก็บข้อมูลกับผู้ทรงคุณวุฒิ

วิธีการเก็บข้อมูล ประสานขออนุญาตจากกับผู้ทรงคุณวุฒิเป็นการส่วนตัว เสนอชื่อและขอหนังสือแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิจากบัณฑิตวิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ส่งหนังสือและแบบสัมภาษณ์ นัดหมายและดำเนินการตามกำหนด นำบันทึกผลการสัมภาษณ์มาตรวจความสมบูรณ์ถูกต้องเพื่อเตรียมวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล นำผลการสัมภาษณ์มาพิมพ์สรุปรวมรายด้านเรียงเป็นรายบุคคลแล้วสรุปอุปนัย วิเคราะห์ความสอดคล้องความคิดเห็นด้วยตารางวิเคราะห์เนื้อหา แจกแจงความถี่ จัดลำดับตามความถี่ จากสูงไปหาต่ำ เสนอในรูปแบบตารางวิเคราะห์เนื้อหาตามลำดับ อภิปรายใต้ตารางด้วยความเรียง

4. ผลการวิจัย

1. สภาพทางการพัฒนางานบริหารบุคคลของสถานศึกษายุคดิจิทัล กลุ่มโอชะบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 มีผลแสดงดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับสภาพการพัฒนางานบริหารบุคคลของสถานศึกษา ยุคดิจิทัล กลุ่มโอชะบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 โดยรวมและรายด้าน

ที่	รายการ	ระดับปฏิบัติ		แปลผล
		μ	σ	
1	ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง	3.98	0.47	มาก
2	ด้านการสรรหาบุคลากร	3.92	0.45	มาก
3	ด้านวินัยและการรักษาวินัย	3.96	0.41	มาก
4	ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ	3.92	0.38	มาก
รวมเฉลี่ย		3.95	0.20	มาก

ตารางที่ 1 พบว่า การพัฒนางานบริหารบุคคลของสถานศึกษา ยุคดิจิทัล กลุ่มโอชะบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.95$, $\sigma = 0.20$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปต่ำ พบว่า ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง อยู่ในระดับสูงที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.98$, $\sigma = 0.47$) รองลงมา คือ ด้านวินัยและการรักษา วินัย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.96$, $\sigma = 0.41$) ด้านการสรรหาบุคลากร มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.92$, $\sigma = 0.45$) และด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.92$, $\sigma = 0.38$) อยู่ในระดับต่ำที่สุด ตามลำดับ

2. ปัญหาทางการพัฒนางานบริหารบุคคลของสถานศึกษา ยุคดิจิทัล กลุ่มโอชะบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 แต่ละด้านมีผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

2.1 ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง ปัญหาหลักคือบุคลากรไม่ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนอัตรากำลัง รองลงมาคือขาดการวิเคราะห์ภารกิจและประเมินความต้องการบุคลากร ส่วนปัญหาน้อยที่สุดคือการกำหนดบทบาทหน้าที่บุคลากรไม่ชัดเจน

2.2 ด้านการสรรหาบุคลากร ปัญหาสำคัญคือไม่มีการกำหนดขอบเขตงานที่ชัดเจนในการบริหารบุคลากร รองลงมาคือขาดแผนและนโยบายการสรรหา ส่วนปัญหาน้อยที่สุดคือไม่มีการกำหนดคุณสมบัติตรงตามตำแหน่ง

2.3 ด้านวินัยและการรักษาวินัย ปัญหาหลักคือขาดระบบจัดเก็บและติดตามพฤติกรรมด้านวินัยที่มีประสิทธิภาพ รองลงมาคือการเผยแพร่ข้อมูลวินัยผ่านระบบดิจิทัลยังไม่ทั่วถึง และมีข้อจำกัดด้านทักษะเทคโนโลยีของบุคลากร ส่วนปัญหาน้อยที่สุดคือขาดช่องทางดิจิทัลในการเสริมสร้างจิตสำนึกด้านวินัย

2.4 ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ปัญหาหลักคือขาดระบบนิเทศภายในที่มีส่วนร่วม รองลงมาคือบุคลากรไม่มีโอกาสเสนอแนวทางประเมินผลการปฏิบัติงาน ส่วนปัญหาน้อยที่สุดคือไม่มีระบบให้รางวัลหรือเชิดชูผู้มีผลงานดีเด่น

3. แนวทางการพัฒนางานบริหารบุคคลของสถานศึกษายุคดิจิทัล กลุ่มโอชะบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 แต่ละด้านมีผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

3.1 ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง ควรเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผนอัตรากำลัง จัดตั้งคณะกรรมการที่หลากหลายฝ่าย จัดทำคู่มือปฏิบัติงาน พัฒนาแพลตฟอร์มประเมินผลงานออนไลน์ และใช้เทคโนโลยีในการคาดการณ์ความต้องการบุคลากรในอนาคต

3.2 ด้านการสรรหาบุคลากร จัดทำโครงสร้างองค์กรที่ชัดเจน มีกระบวนการสรรหาที่โปร่งใสผ่านหลายช่องทาง กำหนดคุณสมบัติตำแหน่งชัดเจน มีระบบติดตามผลการทำงาน และปรับปรุงแผนงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของโรงเรียน

3.3 ด้านวินัยและการรักษาวินัย ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างด้านวินัย พัฒนาระบบรับเรื่องร้องเรียนออนไลน์ที่เข้าถึงง่าย กำหนดผู้รับผิดชอบชัดเจน ใช้เครื่องมือดิจิทัลในการติดตามประเมินผล และอบรมบุคลากรให้ใช้งานระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมสื่อสารผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ

3.4 ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการตั้งคณะกรรมการนิเทศภายใน เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการประเมิน ใช้เกณฑ์โปร่งใส มีการยกย่องเชิดชูเกียรติอย่างหลากหลาย และสร้างแรงจูงใจด้วยการสนับสนุนพัฒนาตนเองและใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้

5. อภิปรายผล

1. สภาพทางการพัฒนางานบริหารบุคคลของสถานศึกษายุคดิจิทัล กลุ่มโอชะบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 เฉลี่ยรวมมีสภาพการปฏิบัติในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการบริหารบุคคลในยุคดิจิทัลมีการวางแผนอัตรากำลังคน นอกจากนี้วินัยและการรักษาวินัย, การสรรหาบุคลากร, และการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการยังเป็นตัวบ่งชี้ถึงการบริหารที่ครอบคลุมและตอบสนองความต้องการของสถานศึกษาในยุคปัจจุบันได้อย่างดีเยี่ยม สะท้อนถึงการพัฒนายั่งยืนและมีประสิทธิภาพซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุชาติ คำพิฑูรณ์ (2565 : 100) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 พบว่า การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ การสรรหาบุคลากร ด้านวินัยและการรักษาวินัย และด้านการวางแผนอัตรากำลัง เช่นเดียวกัน

2. ปัญหาทางการพัฒนางานบริหารบุคคลของสถานศึกษายุคดิจิทัล กลุ่มโอชะบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 แต่ละด้านมีผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

2.1 ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง สถานศึกษาขาดการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการวางแผนอัตรากำลัง ขาดการวิเคราะห์ภารกิจและกำหนดบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของปณณวิชญ์ ศุภกฤษชัยวัชร (2565 : 93) ได้ศึกษา

เรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

2.2 ด้านการสรรหาบุคลากร สถานศึกษาขาดการกำหนดขอบเขตหน้าที่ นโยบาย และแผนงานที่ชัดเจนในการบริหารและสรรหาบุคลากร รวมถึงไม่มีการระบุคุณสมบัติที่เหมาะสมของผู้ดำรงตำแหน่ง ขาดผู้เชี่ยวชาญและเครื่องมือสนับสนุน ผู้บริหารยังไม่ตระหนักถึงความสำคัญของกระบวนการสรรหา ส่งผลให้ได้บุคลากรไม่ตรงตามความต้องการ และกระทบต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานในระยะยาวซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของปณิธิชัย ศุภฤกษ์ชัยวัชร (2565 : 94) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

2.3 ด้านวินัยและการรักษาวินัย สถานศึกษาขาดระบบจัดเก็บและติดตามข้อมูลวินัยที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการเผยแพร่ระเบียบและการดำเนินการเรื่องร้องเรียนผ่านระบบดิจิทัลยังไม่ชัดเจน ครูและบุคลากรยังมีข้อจำกัดในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ขาดช่องทางและแนวทางส่งเสริมวินัยที่เหมาะสมซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของภาสกร เชื้อเมืองพาน (2559 : 85) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาความมีวินัยของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดลำปาง พบว่ามีปัญหาเช่นเดียวกัน

2.4 ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ขาดการนิเทศภายในที่มีส่วนร่วม ไม่มีระบบส่งเสริมหรือเชิดชูบุคลากรที่มีผลงานดีเด่น ผู้บริหารขาดทักษะด้านการประเมินและไม่มีเครื่องมือดิจิทัลในการติดตาม ส่งผลให้การบริหารบุคคลยังไม่มีประสิทธิภาพซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของปณิธิชัย ศุภฤกษ์ชัยวัชร (2565 : 95) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

3. แนวทางการพัฒนางานบริหารบุคคลของสถานศึกษายุคดิจิทัล กลุ่มโอฆะบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 แต่ละด้านมีผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

3.1 ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมเสนอความคิดเห็น จัดตั้งคณะกรรมการที่มีตัวแทนจากทุกฝ่าย และจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานที่ชัดเจน เพื่อเสริมความเข้าใจบทบาทหน้าที่ ลดความซ้ำซ้อน และส่งเสริมการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การบริหารบุคลากรในยุคดิจิทัลโปร่งใส มีส่วนร่วม และรองรับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสมซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของพิทักษ์ ภูศรีฤทธิ์ (2565 : 64) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

3.2 ด้านการสรรหาบุคลากร ผู้บริหารควรกำหนดโครงสร้างองค์กรและบทบาทหน้าที่แต่ละตำแหน่งให้ชัดเจน วางกระบวนการสรรหาที่โปร่งใส มีมาตรฐาน และใช้ช่องทางออนไลน์ในการประกาศรับ

สมัคร เพื่อดึงดูดผู้มีคุณสมบัติเหมาะสม พร้อมทั้งทบทวนแผนการบริหารบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของปณณวิชญ์ ศุภกฤษชัยวัชร (2565 : 97) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง โดยรวมอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

3.3 ด้านวินัยและการรักษาวินัย ผู้บริหารควรกำหนดแนวทางตรวจสอบและรายงานพฤติกรรมที่ชัดเจน จัดช่องทางรับเรื่องร้องเรียนที่ปลอดภัย และดำเนินการตักเตือนตามขั้นตอน ตั้งแต่อาจาลายลักษณะอักษร จนถึงมาตรการทางวินัย เพื่อให้การบริหารงานด้านวินัยโปร่งใส เป็นธรรม และส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่ดีในสถานศึกษาซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของศศิวิมล คนเสงี่ยม (2565 : 110) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครนายก โดยรวมอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

3.4 ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ผู้บริหารควรตั้งคณะกรรมการนิเทศภายในที่มีผู้บริหาร ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำกับการทำงานอย่างเป็นระบบ เปิดโอกาสให้มีการสะท้อนผลการปฏิบัติงาน กำหนดเกณฑ์ประเมินที่โปร่งใส มีตัวชี้วัดชัดเจน และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ เพื่อให้การประเมินในยุคดิจิทัลน่าเชื่อถือ เป็นที่ยอมรับ และส่งเสริมวัฒนธรรมการทำงานที่เน้นคุณภาพอย่างยั่งยืนซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของศศิวิมล คนเสงี่ยม (2565 : 110) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครนายก โดยรวมอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะระดับนโยบาย

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรกำหนดนโยบายสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในทุกกระบวนการบริหารบุคคล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ ลดขั้นตอนที่ซ้ำซ้อน และเพิ่มความโปร่งใสในการดำเนินงาน

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรมีการวางนโยบายพัฒนาสมรรถนะด้านดิจิทัลแก่ผู้บริหารและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง โดยเน้นการอบรมและการจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นในยุคดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บุคลากรสามารถปรับตัวและปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

2. ข้อเสนอแนะระดับองค์กร

2.1 กลุ่มโรงเรียน ควรนำผลการวิจัยไปพัฒนาระบบฐานข้อมูลบุคลากรดิจิทัลให้ครบถ้วนทันสมัย และสามารถเรียกใช้งานได้สะดวกรวดเร็ว เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล

2.2 สถานศึกษาควรดำเนินการจัดกิจกรรมอบรมหรือการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาทักษะดิจิทัลที่จำเป็นแก่ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา เช่น ทักษะการใช้ซอฟต์แวร์บริหารบุคคล ระบบคลาวด์ หรือแพลตฟอร์มดิจิทัลต่าง ๆ

3. ข้อเสนอแนะระดับบุคคล

3.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการเรียนรู้และฝึกฝนทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเข้าร่วมการอบรมหรือศึกษาดูด้วยตนเอง เพื่อปรับตัวและสามารถนำเทคโนโลยีมาช่วยในการทำงานบริหารบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.2 ครูผู้สอนควรปรับกระบวนการทำงาน เช่น การจัดทำข้อมูลส่วนบุคคล การบันทึกเวลาปฏิบัติงาน การประเมินผลการปฏิบัติงาน และการรายงานต่าง ๆ ไปสู่ระบบออนไลน์ที่สถานศึกษาจัดเตรียมไว้ เพื่อลดขั้นตอนที่ซ้ำซ้อน และเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน

3.3 ผู้ปกครองนักเรียนควรได้รับข้อมูลผ่านระบบดิจิทัลที่สถานศึกษาจัดทำขึ้น เพื่อให้สามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับครู บุคลากร และการจัดการเรียนการสอนได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว ควรมีส่วนร่วมในการสะท้อนปัญหาหรือข้อเสนอแนะผ่านช่องทางออนไลน์ที่โรงเรียนจัดไว้ เพื่อช่วยให้สถานศึกษาได้นำข้อมูลไปพัฒนาบุคลากรและการบริหารจัดการให้ตอบโจทย์ความต้องการของนักเรียนและผู้ปกครองได้ดียิ่งขึ้น

4. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

1. ควรศึกษาเชิงลึกถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง โดยพิจารณาทั้งปัจจัยภายในและภายนอก เช่น โครงสร้างองค์กร การมีส่วนร่วมของบุคลากร และนโยบายจากต้นสังกัด เพื่อกำหนดแนวทางการปรับปรุงที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

2. ควรวิจัยเปรียบเทียบระหว่างสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จกับสถานศึกษาที่ประสบปัญหา เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างด้านกระบวนการบริหาร การใช้เทคโนโลยี และบทบาทผู้บริหาร อันนำไปสู่การสังเคราะห์แนวทางปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ

3. ควรศึกษาการส่งเสริมสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้บริหารและบุคลากร เพื่อพัฒนาทักษะในการใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการบริหารงานบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพให้สามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพในการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- ปณณวิชญ์ ศุภกฤษชัยวัชร. (2565). *แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง* (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พิทักษ์ ภูศรีฤทธิ. (2565). *การบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น.

- ภาสกร เชื้อเมืองพาน. (2559). *สภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาความมีวินัยของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดลำปาง* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, แขนงวิชาบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ศศิวิมล คนเสงี่ยม. (2563). *การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครนายก*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- สุชาดา คำพิฑูรณ์. (2565). *การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. กรุงเทพฯ: บริษัท พริกหวาน กราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2562). *รายงานประจำปีเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1. (2566). *รายงานผลการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคล ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566*.

แนวทางพัฒนาการนิเทศแบบมีส่วนร่วมยุคโลกพลิกผันของสถานศึกษา
สหวิทยาเขตบางมูลนาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

**The Guidelines for VUCA World Participative Supervision Development of
the Schools in Bangmunnak Union under the Office of Secondary
Educational Service Area Phichit**

ชลธิชา นักพรานบุญ¹, ธนกฤต สิทธิราช²

^{1,2}วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น, ตาก, ประเทศไทย

Cholticha Nakpranboon¹, Thanakit Sittirach²

^{1,2}Northern College, Tak, Thailand

✉: tornaeng@gmail.com

(Corresponding Email)

Received: 21 April 2025; Revised: 02 May 2025; Accepted: 15 May 2025

© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบการวิจัยแบบผสมมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการนิเทศแบบมีส่วนร่วมยุคโลกพลิกผันของสถานศึกษาสหวิทยาเขตบางมูลนาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร เพื่อหาแนวทางพัฒนาการนิเทศแบบมีส่วนร่วมยุคโลกพลิกผันของสถานศึกษาสหวิทยาเขตบางมูลนาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 162 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์โดยหาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า สภาพการนิเทศแบบมีส่วนร่วมยุคโลกพลิกผันของสถานศึกษาโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.75$) การร่วมปฏิบัติการนิเทศ ($\bar{x} = 3.79$) สูงที่สุด รองลงมาคือ การร่วมประชุมให้ผลย้อนกลับ ($\bar{x} = 3.77$) การร่วมวางแผนการนิเทศ ($\bar{x} = 3.74$) และการร่วมประเมินและสรุปผลการนิเทศ ($\bar{x} = 3.71$) ต่ำที่สุด ตามลำดับ แนวทางพัฒนาการนิเทศแบบมีส่วนร่วมยุคโลกพลิกผันของสถานศึกษา การร่วมวางแผนการนิเทศ ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ควรทำงานร่วมและเตรียมพร้อมตามสภาพจริง หากใช้เทคโนโลยีเข้าช่วยจะเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน เพื่อคุณภาพการจัดการเรียนการสอนได้ชัดเจนยิ่งขึ้น การร่วมปฏิบัติการนิเทศ ควรสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี มีการอบรมการใช้เทคโนโลยีและนำนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการนิเทศ พร้อมส่งเสริมให้ครูและผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง การประเมินและสรุปผลการนิเทศควรทำในบรรยากาศที่ดี ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ โดย สนับสนุนเครื่องมือที่เหมาะสม และเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน การประชุมให้ผลย้อนกลับควรส่งเสริม

ทักษะด้านเทคโนโลยี การสื่อสาร และการใช้ภาษาผ่านการอบรมและฝึกปฏิบัติ พร้อมสร้างชุมชนการเรียนรู้ และติดตามประเมินผลการพัฒนาเพื่อให้การประชุมมีประสิทธิภาพสูงสุด แสดงให้เห็นว่า การนิเทศที่มีประสิทธิภาพควรเน้นการทำงานร่วมกันในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การร่วมวางแผน การร่วมปฏิบัติการนิเทศ การร่วมประเมินและสรุปผลการนิเทศ และการร่วมประชุมให้ผลย้อนกลับโดยส่งเสริมบรรยากาศที่ดี ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมอย่างเหมาะสม มีการอบรมพัฒนาทักษะ และเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

คำสำคัญ : แนวทางการพัฒนา, การนิเทศแบบมีส่วนร่วม, ยุคโลกพลิกผัน

Abstract

This research employed a mixed-methods approach with the objectives of (1) studying the current conditions and challenges of participatory supervision in the era of global disruption at schools under the Bang Mun Nak Cluster, Secondary Educational Service Area Office Phichit, and (2) proposing development guidelines for such supervision. The sample included 162 school administrators, teachers, and educational personnel, as well as 9 experts. Data were collected through questionnaires and interviews, and analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis. Findings revealed that the overall level of participatory supervision was high ($\bar{x} = 3.75$). The highest rated aspect was joint implementation of supervision ($\bar{x} = 3.79$), followed by joint feedback meetings ($\bar{x} = 3.77$), joint planning ($\bar{x} = 3.74$), and joint evaluation and conclusion ($\bar{x} = 3.71$), respectively. The proposed development guidelines include: (1) in the planning stage, supervisors and supervisees should collaborate based on real conditions, integrating technology to enhance instructional quality; (2) during implementation, a supportive working atmosphere should be fostered, with training in technology use and innovation to increase effectiveness and encourage active participation; (3) evaluation and conclusion should be conducted in a positive environment, utilizing appropriate tools and promoting knowledge sharing; (4) feedback meetings should emphasize technology, communication, and language skills through training and practice, alongside the creation of learning communities and continuous evaluation. The results suggest that effective supervision in the era of global disruption requires collaboration at all stages - planning, implementation, evaluation, and feedback - within a supportive atmosphere, utilizing appropriate technology and innovation, with skill development and active participation from all stakeholders.

Keywords: Development Guidelines, Participatory Supervision, Era of Global Transformation

1. บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมจาก การถ่ายทอด ความรู้ การฝึกอบรม การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากสภาพแวดล้อมสังคม เพื่อให้บุคคลได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยพัฒนาคนในชาติให้มีความรู้ความสามารถและมี คุณลักษณะตรงตามความต้องการของประเทศชาติ และการศึกษา มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศ ซึ่งมีการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2565 – 2570) ยึดหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาประเทศ โดยมุ่งให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา เน้นการพัฒนาคน ให้มี ความเป็นคนที่สมบูรณ์พัฒนาคนให้มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มีจริยธรรมและคุณธรรม รวมถึงการสร้างคนให้อยู่กับสิ่งแวดล้อมอย่างเกื้อกูล โดย

การศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0 นั้น จะต้องมีการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถทางด้านภาษาต่างประเทศ มาบูรณาการร่วมกันกับด้านวิทยาศาสตร์ ด้านเทคโนโลยี ด้านวิศวกรรมศาสตร์และด้านคณิตศาสตร์เพื่อปรับปรุงหรือเสริมสร้างการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นคุณภาพของผู้เรียนจะเห็นได้ว่าบทบาทและหน้าที่ของครูผู้สอนในยุคไทยแลนด์ 4.0 เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ที่ทำหน้าที่หล่อหลอมให้ผู้เรียนเกิด "ทักษะ" ด้านต่าง ๆ (พาสนา จุฬรัตน์, 2561)

การนิเทศภายในสถานศึกษามีความสำคัญและความจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยีการนิเทศ โดยบุคลากรของโรงเรียนใกล้ชิดกับปัญหาในโรงเรียนมากที่สุด ผู้นิเทศย่อมรู้ปัญหาได้ดีกว่า บุคคลภายนอกและแก้ปัญหาได้ตรงจุดมากกว่า การนิเทศภายในเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้น เพื่อพัฒนาครูและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูให้ดียิ่งขึ้น การนิเทศภายในมีวัตถุประสงค์และเป้าหมาย เพื่อพัฒนาครูและกระบวนการจัดการเรียนรู้ของครู เนื่องจากการนิเทศภายในเป็นความพยายามของผู้บริหารสถานศึกษา ในการแนะนำครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้นิเทศภายในสถานศึกษา เป็นที่ปรึกษา เป็นผู้นำกลุ่ม เป็นผู้ประเมิน เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน (บรรจงรงค์ วรเศรษฐสุขศิริ, 2562) ให้รู้จักปรับปรุงวิธีการสอน ช่วยในการพัฒนาครู ช่วยในการเลือกและปรับปรุงวัตถุประสงค์ของการศึกษา ช่วยในการปรับปรุงสื่อและเนื้อหาการสอน ปรับปรุงวิธีการจัดการเรียนรู้และการประเมินผลการเรียนรู้ของครู

ดังนั้น ในการดำเนินงานการจัดการศึกษาให้ประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีกระบวนการเพื่อโน้มน้าวใจคน ในการกระตุ้นหรือสร้าง ความพึงพอใจให้เกิดพฤติกรรมการทำงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย แรงจูงใจเป็นส่วนหนึ่งที่มีบทบาท สำคัญในการทำงานของบุคลากรในหน่วยงาน สถานศึกษาจะบรรลุเป้าหมาย มากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับความร่วมมือร่วมใจของผู้ปฏิบัติงาน การให้ความช่วยเหลือครูผู้สอน โดยให้มีการปรับปรุงแนวการสอน มีการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของผู้เรียน จึงกล่าวได้ว่า การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญในการแนะนำช่วยเหลือครูให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กิตติศักดิ์ อังคะนาวิน และอภิสรณ์ภาชนนวรรณ์, 2561) การนิเทศภายในสถานศึกษาจึงเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยส่งเสริมและพัฒนาครูผู้สอนให้มีความรู้ ความสามารถในด้านการจัดการเรียนการสอน และยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ

จากผลการปฏิบัติงานด้านการนิเทศการศึกษาของศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร พบว่าด้าน กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จุดที่ควรพัฒนามากที่สุด คือ การจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริงและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้ และการใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศ และแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ รองลงมา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลสะท้อนกลับเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ และการบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก ตามลำดับ ส่วนจุดที่ควรพัฒนาน้อยที่สุด คือตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบและนำผลมาพัฒนาผู้เรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร, 2566)

ความเป็นมาดังกล่าว กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จุดที่ควรพัฒนา มากที่สุด ผู้วิจัยจึงได้เห็นความสำคัญในการศึกษาสภาพปัญหาการนิเทศ จึงได้จัดทำวิจัยเรื่อง แนวทาง พัฒนาการนิเทศแบบมีส่วนร่วมยุคโลกพลิกผันของสถานศึกษาสหวิทยาเขตบางมูลนาก สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร เพื่อหาแนวทางพัฒนากการนิเทศแบบมีส่วนร่วมยุคโลกพลิกผันของ สถานศึกษาสหวิทยาเขตบางมูลนาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการนิเทศแบบมีส่วนร่วมยุคโลกพลิกผันของสถานศึกษา สหวิทยาเขต บางมูลนาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร
2. เพื่อหาแนวทางพัฒนากการนิเทศแบบมีส่วนร่วมยุคโลกพลิกผันของสถานศึกษาสหวิทยาเขตบาง มูลนาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ขอบเขตของการวิจัย กำหนดขอบเขตเนื้อหา แหล่งข้อมูลและตัวแปรในการวิจัย ดังนี้

3.1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา ใช้การสังเคราะห์องค์ประกอบสภาพและปัญหาการนิเทศแบบมี ส่วนร่วมของสถานศึกษาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 10 เรื่อง ได้ 4 องค์ประกอบ คือ การร่วมวางแผนการนิเทศการ ร่วมปฏิบัติการนิเทศ การร่วมประเมินและสรุปผลการนิเทศ และการร่วมประชุมให้ผลย้อนกลับ

3.1.2 ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล แบ่งแหล่งข้อมูลออกเป็น 2 แหล่งตามระเบียบวิธีวิจัยคือ

1) กลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาปี การศึกษา 2567 จำนวน 162 คน

2) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน กำหนดคุณสมบัติเบื้องต้นและแบ่ง ผู้ทรงคุณวุฒิออกเป็น 4 กลุ่ม คือ ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา นักวิชาการหรืออาจารย์ใน มหาวิทยาลัย และศึกษานิเทศก์ ใช้การเลือกแบบเจาะจง (Specific selection) ตามคุณสมบัติที่ผู้วิจัยกำหนด

3.1.3 ขอบเขตด้านตัวแปร ตัวแปรที่จะศึกษาประกอบด้วย

1) สภาพและปัญหาการนิเทศแบบมีส่วนร่วมยุคโลกพลิกผันของสถานศึกษาสหวิทยาเขต บางมูลนาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

2) แนวทางพัฒนากการนิเทศแบบมีส่วนร่วมยุคโลกพลิกผันของสถานศึกษาสหวิทยาเขตบาง มูลนาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

3.2 การดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นแบบผสม (mixed-method research) แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพและปัญหาการนิเทศแบบมีส่วนร่วมยุคโลกพลิกผันของสถานศึกษา สหวิทยาเขตบางมูลนาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามกับประชากร มีวิธีดำเนินการดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ปีการศึกษา 2567 จำนวน 162 คน

เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล เป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะเป็นแบบกำหนดคำตอบให้เลือก (Multiple choice) ประกอบด้วย ตำแหน่ง เพศ และประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการนิเทศแบบมีส่วนร่วมยุคโลกพลิกผันเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert's Five Rating scale) กำหนดเกณฑ์การแปลผลไว้ดังนี้

5 หมายถึง การนิเทศแบบมีส่วนร่วมยุคโลกพลิกผันของสถานศึกษา อยู่ในระดับ มากที่สุด

4 หมายถึง การนิเทศแบบมีส่วนร่วมยุคโลกพลิกผันของสถานศึกษา อยู่ในระดับ มาก

3 หมายถึง การนิเทศแบบมีส่วนร่วมยุคโลกพลิกผันของสถานศึกษา อยู่ในระดับ ปานกลาง

2 หมายถึง การนิเทศแบบมีส่วนร่วมยุคโลกพลิกผันของสถานศึกษา อยู่ในระดับ น้อย

1 หมายถึง การนิเทศแบบมีส่วนร่วมยุคโลกพลิกผันของสถานศึกษา อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 สอบถามปัญหาการนิเทศแบบมีส่วนร่วมยุคโลกพลิกผันแบบสอบถามเป็นแบบกำหนดคำตอบให้เลือกได้มากกว่า 1 ข้อในแต่ละด้าน (Multiple response) เพื่อนำผลไปวิเคราะห์เทียบกับเกณฑ์แล้วสรุปเป็นการนิเทศแบบมีส่วนร่วมยุคโลกพลิกผัน

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ มีวิธีดำเนินการตามลำดับดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศแบบมีส่วนร่วมยุคโลกพลิกผันเพื่อใช้เป็นกรอบสร้างแบบสอบถามสภาพและปัญหาการนิเทศแบบมีส่วนร่วมยุคโลกพลิกผัน โดยการสังเคราะห์กำหนดขอบเขตเนื้อหาได้ 4 องค์ประกอบ นำไปสร้างนิยามปฏิบัติการเพื่อใช้เป็นโครงสร้างของข้อคำถาม

2. สร้างข้อคำถามตามกรอบการนิเทศแบบมีส่วนร่วมยุคโลกพลิกผันจำนวน 46 ข้อ

3. เสนอร่างแบบสอบถามต่ออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระเพื่อตรวจความถูกต้องการใช้ภาษา ความสอดคล้องกับเนื้อหา และความเหมาะสมของจำนวนข้อคำถามกับความครอบคลุมเนื้อหา ให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความสมบูรณ์

4. นำร่างแบบสอบถามมาปรับปรุง จัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับใหม่เพื่อเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญที่มีคุณวุฒิดุษฎีบัณฑิตการบริหารการศึกษา และการวิจัยทางการศึกษา จำนวน 5 คน เพื่อประเมินความตรงเชิงเนื้อหา ประกอบด้วยอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 2 คน ศิษยานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ จำนวน 1 คน และผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน โดยใช้การหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC : Index of item - Objective Congruence) ได้ค่า IOC แบบสอบถามทั้ง 2 ตอน ระหว่าง 0.60-1.00 ทุกข้อ

5. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) ทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง 30 คนจาก โรงเรียนสามง่ามชนูปถัมภ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .941 นำแบบสอบถามมาปรับปรุงเพื่อนำไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

วิธีการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลไปยังผู้อำนวยการในสหวิทยาเขตบางมูลนาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร โดยการส่งมอบหนังสือต่อผู้บริหารสถานศึกษา แจกแบบสอบถาม ชี้แจงทำความเข้าใจ และนัดหมายเก็บแบบสอบถามคืน และเดินทางไปเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง ได้แบบสอบถามคืนมาจำนวน 162 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์และประมวลผลแบบสอบถามโดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้สถิติตามประเภทของแบบสอบถาม คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency distribution) และหาค่าร้อยละ (Percentage) ตอนที่ 2 สภาพการนิเทศแบบมีส่วนร่วมยุคโลกพลิกผัน วิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เสนอผลในรูปตารางและแปลผลตามเกณฑ์กำหนด ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ มาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ขั้นตอนที่ 2 การหาแนวทางพัฒนาการนิเทศแบบมีส่วนร่วมยุคโลกพลิกผันของสถานศึกษา สหวิทยาเขตบางมูลนาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์กับผู้ทรงคุณวุฒิ มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้ ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เลือกแบบเจาะจงตามคุณสมบัติเบื้องต้นที่กำหนด คือ มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโททางด้านการบริหารการศึกษา มีประสบการณ์ในตำแหน่งไม่ต่ำกว่า 3 ปี ประกอบด้วย ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 2 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน นักวิชาการหรืออาจารย์ในมหาวิทยาลัย จำนวน 2 คน และศึกษานิเทศก์ จำนวน 2 คน

เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) ใช้เป็นข้อคำถามความคิดเห็นปลายเปิด (Open-end) จำนวน 8 ข้อ ตามขอบเขตเนื้อหา 4 องค์ประกอบ ๆ ละ 2 ข้อ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง
2. นำผลการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 สภาพและปัญหาการนิเทศแบบมีส่วนร่วมยุคโลกพลิกผันที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดในแต่ละด้าน ๆ ละ 3 ข้อ มาสรุปอุปนัย เพื่อยกร่างเป็นข้อคำถามแบบสัมภาษณ์ตามขอบเขตเนื้อหาทั้ง 4 องค์ประกอบ

3. นำแบบสัมภาษณ์เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจความถูกต้องการใช้ภาษา ความครอบคลุม และความสอดคล้องกับเนื้อหาเพื่อให้ข้อเสนอแนะและปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์ถูกต้อง

4. จัดพิมพ์เป็นแบบสัมภาษณ์ฉบับใหม่ เพื่อนำไปใช้เก็บข้อมูลกับผู้ทรงคุณวุฒิ

วิธีการเก็บข้อมูล ประสานขออนุเคราะห์กับผู้ทรงคุณวุฒิเป็นการส่วนตัว เสนอชื่อและขอหนังสือแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิจากบัณฑิตวิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ส่งหนังสือและแบบสัมภาษณ์ นัดหมายและดำเนินการตามกำหนด นำบันทึกผลการสัมภาษณ์มาตรวจความสมบูรณ์ถูกต้องเพื่อเตรียมวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล นำผลการสัมภาษณ์มาพิมพ์สรุปรวมรายด้านเรียงเป็นรายบุคคลแล้วสรุปอุปนัย วิเคราะห์ความสอดคล้องความคิดเห็นด้วยตารางวิเคราะห์เนื้อหา แจกแจงความถี่ จัดลำดับตามความถี่ จากสูงไปหาต่ำ เสนอในรูปตารางวิเคราะห์เนื้อหาตามลำดับ อภิปรายใต้ตารางด้วยความเรียง

4. ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาการนิเทศแบบมีส่วนร่วมยุคโลกพลิกผันของสถานศึกษาสหวิทยาเขตบางมูลนาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร มีผลแสดงดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพการนิเทศแบบมีส่วนร่วมยุคโลกพลิกผันของสถานศึกษา สหวิทยาเขตบางมูลนาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร โดยรวมและรายองค์ประกอบ

องค์ประกอบที่	รายการ	ระดับปฏิบัติ		แปลผล	ลำดับที่
		$\bar{x}$	S.D.		
1	การร่วมวางแผนการนิเทศ	3.74	0.92	มาก	3
2	การร่วมปฏิบัติการณ์นิเทศ	3.79	0.90	มาก	1
3	การร่วมประเมินและสรุปผลการนิเทศ	3.71	1.00	มาก	4
4	การร่วมประชุมให้ผลย้อนกลับ	3.77	0.90	มาก	2
รวมเฉลี่ย		3.75	0.93	มาก	

ตารางที่ 1 พบว่า การนิเทศแบบมีส่วนร่วมยุคโลกพลิกผันของสถานศึกษาสหวิทยาเขตบางมูลนาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.75$, S.D. = 0.93) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปต่ำ พบว่า ด้านการร่วมปฏิบัติการณ์นิเทศอยู่ในระดับสูงที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.79$, S.D. = 0.90) รองลงมา คือ การร่วมประชุมและให้ผลย้อนกลับ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.77$, S.D. = 0.90) การร่วมประชุมให้ผลย้อนกลับ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.71$, S.D. = 1.00) และการร่วมวางแผนการนิเทศมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.74$, S.D. = 0.92) ดังนั้น ผู้บริหารควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการนิเทศ โดยเฉพาะการร่วมวางแผนที่ยังมีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ควรเปิดโอกาสให้ครูได้มีส่วนร่วมตั้งแต่การออกแบบแผน ตลอดจนสนับสนุนการนิเทศแบบร่วมมือ เน้นบทบาทของผู้นิเทศเป็นผู้ให้คำปรึกษาและผู้สนับสนุน นอกจากนี้ควรพัฒนาระบบการให้ผลย้อนกลับให้มีประสิทธิภาพและทั่วถึง รวมทั้งใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมการนิเทศที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกพลิกผันอย่างเหมาะสม

2. ผลการศึกษาปัญหาการนิเทศแบบมีส่วนร่วมยุคโลกพลิกผันของสถานศึกษาสหวิทยาเขตบางมูลนาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร มีผลแสดงดังตารางที่ 2 ดังนี้

องค์ประกอบที่	รายการ	ระดับของปัญหา		ลำดับที่
		ความถี่ (f)	ร้อยละ	
1	การร่วมวางแผนการนิเทศ	137	58.29	1
2	การร่วมปฏิบัติการนิเทศ	118	52.44	3
3	การร่วมประเมินและสรุปผลการนิเทศ	109	51.90	4
4	การร่วมประชุมให้ผลย้อนกลับ	126	54.31	2

ผลการวิเคราะห์ปัญหาการนิเทศแบบมีส่วนร่วมยุคโลกพลิกผัน เมื่อพิจารณารายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ย จากสูงไปหาลดต่ำ พบว่า 1) การร่วมวางแผนการนิเทศ มีปัญหามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 58.29 รองลงมาคือ การร่วมประชุมให้ผลย้อนกลับ คิดเป็นร้อยละ 54.31 การร่วมปฏิบัติการนิเทศ คิดเป็นร้อยละ 52.44 และการร่วมประเมินและสรุปผลการนิเทศ มีปัญหาน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 51.90 ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา ควรให้ความสำคัญกับการสร้างระบบการมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผนการนิเทศ ซึ่งเป็นปัญหามากที่สุด โดยเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ผ่านเวทีแลกเปลี่ยนหรือการระดมความคิดเห็น นอกจากนี้ควรพัฒนากระบวนการประชุมและการให้ผลย้อนกลับให้มีประสิทธิภาพและสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิด การเรียนรู้ร่วมกัน และควรส่งเสริมการนิเทศแบบปฏิบัติการร่วม พร้อมทั้งพัฒนาการประเมินและสรุปผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทุกขั้นตอนเชื่อมโยงกันอย่างมีคุณภาพในบริบทโลกยุคใหม่

3. ผลการหาแนวพัฒนาการนิเทศแบบมีส่วนร่วมยุคโลกพลิกผันของสถานศึกษาสหวิทยาเขตบางมูลนาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ข้อที่มีความถี่สูงสุดแต่ละด้าน แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าความถี่แนวทางพัฒนาการนิเทศแบบมีส่วนร่วมยุคโลกพลิกผันของสถานศึกษา

องค์ประกอบ	ข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ	ความถี่	อันดับที่
1	ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศควรทำการวางแผนร่วมกัน เพื่อให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและเตรียมความพร้อมในการนิเทศตามสภาพความ	8	1
2	นิเทศและผู้รับการนิเทศควรสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงาน โดยสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานร่วมกัน นอกจากนี้ควรมีการฝึกอบรมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่หลากหลาย และนำเสนอนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการนิเทศในยุค	7	2

	ดิจิทัล อีกทั้งยังควรส่งเสริมให้ครูและผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในกระบวนการนิเทศอย่างจริงจัง		
3	ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศควรสร้างบรรยากาศที่ดี ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศรูปแบบใหม่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยการอบรมสนับสนุนเครื่องมือที่เหมาะสม และเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน	7	2
4	ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมทักษะด้านเทคโนโลยี การพูด และการฟัง รวมถึงการใช้ภาษาเพื่อโน้มน้าวใจ ผ่านการอบรมและการฝึกปฏิบัติ พร้อมสร้างชุมชนการเรียนรู้ที่พัฒนาต่อเนื่อง ควรติดตามผลและประเมินการพัฒนาความสามารถของผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้การประชุมมีประสิทธิภาพสูงสุด	7	2

ตารางที่ 3 พบว่า แนวพัฒนาการนิเทศแบบมีส่วนร่วมยุคโลกพลิกผันของสถานศึกษาสหวิทยาเขตบางมูลนาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ผู้บริหารสถานศึกษาควรดำเนินการพัฒนาการนิเทศแบบมีส่วนร่วมในยุคโลกพลิกผันโดยเริ่มจากการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกับบุคลากรทุกฝ่าย วางแผนการนิเทศที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของสถานศึกษา จัดสรรทรัพยากรและงบประมาณ สนับสนุนการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลแก่ครูและบุคลากร ผ่านการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการอย่างสม่ำเสมอ

5. อภิปรายผล

สภาพการนิเทศแบบมีส่วนร่วมยุคโลกพลิกผันของสถานศึกษาสหวิทยาเขตบางมูลนาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร โดยรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า การร่วมปฏิบัติการนิเทศอยู่ในระดับสูงที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ความสำคัญและมีส่วนร่วมในกระบวนการนิเทศ ซึ่งอาจหมายความว่าครูและบุคลากรให้ความสำคัญกับการลงมือปฏิบัติจริงในกระบวนการนิเทศมากที่สุด เพราะอาจส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาการเรียนการสอน แสดงให้เห็นว่าการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการสะท้อนผลการนิเทศยังได้รับความสำคัญพอสมควรแต่ด้าน อาจสะท้อนถึงข้อจำกัดบางประการ ดังนั้น หากต้องการพัฒนาให้ทุกด้านของการนิเทศแบบมีส่วนร่วมมีประสิทธิภาพมากขึ้น ควรส่งเสริมและปรับปรุงกระบวนการวางแผนการนิเทศให้ดึงดูดและเอื้อต่อการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับบทความวิจัยของสรุภพญ ศิริเกตุ (2563) พบว่า การนิเทศภายในเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการ และระบบการประกันคุณภาพที่สถานศึกษาต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง การนิเทศภายในนิเทศโดยบุคลากรภายในหน่วยงาน ซึ่งอาจเป็นผู้บริหาร หัวหน้าฝ่าย หัวหน้างาน หรือผู้ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นคณะผู้ทำการนิเทศภายใน ในการนิเทศงาน ใช้กระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ผู้นิเทศ และผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานเดียวกัน ร่วมพิจารณา

ปัญหา แนวทางในการแก้ปัญหาในการทำงานร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของวาราลักษณ์ อาจิวิชัย (2565) พบว่า ผู้นิเทศ ผู้รับการนิเทศและผู้เกี่ยวข้องในการนิเทศร่วมกันประชุมสร้างความเข้าใจในการปฏิบัติงานและให้ผลย้อนกลับเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร วิธีการสร้างเครื่องมือในการวัดและประเมินผล เนื้อหาที่ต้องการวัดและประเมินผล การใช้ภาษาอย่างเหมาะสมในการวัดและประเมินผล ผู้นิเทศ ผู้รับการนิเทศและผู้เกี่ยวข้องในการนิเทศร่วมกันประชุมสร้างความเข้าใจในการปฏิบัติงานและให้ผลย้อนกลับเพื่อออกแบบวิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลายสอดคล้องกับตัวชี้วัดของหลักสูตร สอดคล้องกับงานวิจัยของชนิกานต์ บัวศรี (2566) พบว่า หน่วยงานต้นสังกัดมีการส่งเสริมโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษาด้วยการอบรมสัมมนา ภายใต้การศึกษา “เรียนดี มีความสุข” จึงส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้นำเอาความรู้ และการทำงานอย่างมีส่วนร่วม ที่ได้รับจากหน่วยงานต้นสังกัดมาใช้ในเกิดการทำงานเป็นทีม มีการวางแผนการทำงานร่วมกัน ผลการวิจัยพบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก

ปัญหาการนิเทศแบบมีส่วนร่วมยุคโลกพลิกผัน มีผลการวิจัยที่สามารถนำมาเสนอและอภิปรายผล ดังนี้ 1) การร่วมวางแผนการนิเทศ พบว่า ผู้นิเทศและผู้รับขาดการวางแผนการนิเทศร่วมกัน มีการเปลี่ยนแปลงแผนการนิเทศอยู่เสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของรุ่งทิพย์ ศรีทรัพย์ (2565) พบว่า กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนมีความแตกต่างกัน มีทั้งปัจจัยที่เอื้อและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนิเทศ การนิเทศยังขาดความต่อเนื่อง 2) การร่วมปฏิบัติการนิเทศ พบว่า ครูขาดการเตรียมความพร้อมในการนิเทศ สถานศึกษาขาดการเอื้อวัสดุ อุปกรณ์ที่ทันสมัยเพื่ออำนวยความสะดวก ในการสนับสนุนการปฏิบัติการนิเทศสอดคล้องกับผลการวิจัยของณัฐธนิจชา พวงศรี (2565) พบว่า ขาดการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อตอบสนองความต้องการ และยังขาดการวางแผนในการจัดการนิเทศภายในที่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร 3) การร่วมประเมินและสรุปผลการนิเทศ พบว่า นิเทศและผู้รับการนิเทศขาดการติดตามข่าวสาร การรู้เท่าทันสื่อ และการรู้จักปรับตัวต่อการร่วมประเมินและสรุปผลการนิเทศ สอดคล้องกับผลงานวิจัยจตุรงค์ ณะสีลังกูร (2565) พบว่า ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินการ ขาดแคลนบุคลากรผู้รับผิดชอบ ขาดแนวปฏิบัติ ขาดความรู้ความเข้าใจ ขาดความตระหนักในการเปิดใจ และ ขาดเครื่องมือในการดำเนินการนิเทศภายใน 4) การร่วมประชุมให้ผลย้อนกลับ พบว่า ผู้บริหารขาดความเข้าใจเกี่ยวกับการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการการประชุมและให้ผลย้อนกลับ ครูขาดการยอมรับฟังความคิดเห็นสอดคล้องกับผลงานวิจัยของพุทธชาติ แสนอุบล (2560) พบว่า โรงเรียนไม่นำผลการนิเทศภายใน เพื่อใช้ในการปรับปรุง และพัฒนางานการบริหารโรงเรียนทั้งระบบ ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษามีแนวทางการแก้ไข้ปัญหา ประเด็นนี้โดยคณะกรรมการดำเนินกิจกรรมการนิเทศภายในนำผลการนิเทศภายในรายงานต่อ ผู้บริหารเพื่อการพิจารณาความดีความชอบ

แนวทางพัฒนาการนิเทศแบบมีส่วนร่วมยุคโลกพลิกผันของสถานศึกษาสหวิทยาเขตบางมูลนาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร มีผลการวิจัยที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. การร่วมวางแผนการนิเทศ ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศควรทำการวางแผนร่วมกัน เพื่อให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและเตรียมความพร้อมในการนิเทศตามสภาพความเป็นจริง หากมีการนำเทคโนโลยีมาใช้อำนวยความสะดวกในการทำงาน และสามารถผลิตสื่อเผยแพร่การนิเทศไปยังชุมชนได้ จะช่วยให้ชุมชนเห็นถึงศักยภาพและคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนอย่างชัดเจน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

ในการวางแผนและการทำงานร่วมกันช่วยให้กระบวนการนิเทศมีความคล่องตัว และสามารถปรับเปลี่ยนหรือปรับปรุงแผนการได้ตามสถานการณ์ การบูรณาการความรู้จากหลากหลายด้าน สอดคล้องกับวิจัยของจักรกฤษณ์ กังหัน (2565) พบว่า ด้านการวางแผนและเตรียมการนิเทศ สถานศึกษาควรศึกษาความต้องการการใช้งานแพลตฟอร์มดิจิทัล ออกแบบ การใช้งานแพลตฟอร์มดิจิทัลที่เข้าถึงง่าย ให้ตรงกับความต้องการใช้งานนำไปทดสอบการใช้งานและประเมินผล

2. การร่วมปฏิบัติการนิเทศ ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศควรสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงาน โดยสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานร่วมกัน นอกจากนี้ควรมีการฝึกอบรมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่หลากหลาย และนำเสนอนวัตกรรมใหม่ ๆ ทันสมัย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ประสิทธิภาพในการนิเทศในยุคดิจิทัล นอกจากนี้ยังควรส่งเสริมให้ครูและผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมอย่างจริงจังในกระบวนการนิเทศ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสื่อสาร การจัดการเวลา การติดตามผล และการสร้างสรรค์เนื้อหาดิจิทัลร่วมกัน จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกันและการพัฒนาอย่างสอดคล้องกับวิจัยของจักรกฤษณ์ กังหัน (2565) พบว่า ด้านการปฏิบัติการนิเทศภายในสถานศึกษา ผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศต้องได้รับการพัฒนาเพื่อเตรียมความพร้อมทักษะ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ผู้นิเทศ ต้องศึกษาบทบาทและเทคนิคการนิเทศที่มีความเป็นกัลยาณมิตร ไม่สร้างความกดดันให้ผู้รับการนิเทศ และสะท้อนผลการนิเทศร่วมกัน ค้นหาจุดเด่น และจุดที่ควรพัฒนา ปรับปรุง ให้ผู้รับการนิเทศ ได้มีแนวทางในการแก้ไขเพื่อร่วมแก้ปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอน

3. การร่วมประเมินและสรุปผลการนิเทศ นิเทศและผู้รับการนิเทศควรสร้างบรรยากาศที่ดี ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศรูปแบบใหม่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยการอบรม สนับสนุนเครื่องมือที่เหมาะสม และเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานร่วมกัน โดยส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศรูปแบบใหม่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด การอบรมและการสนับสนุนเครื่องมือที่เหมาะสม พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันจะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับวิจัยของจักรกฤษณ์ กังหัน (2565 : 64) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพและแนวทางการดำเนินการนิเทศภายในโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของโรงเรียนเอกชน จังหวัดแพร่ พบว่า ด้านการประเมินผลการนิเทศ ผู้บริหารควรเลือกใช้แพลตฟอร์มดิจิทัล หรือจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (แบบปิด) ส่งข้อมูลให้ผู้รับการนิเทศโดยตรง ควรเป็นไปแบบกัลยาณมิตร โดยหากพบข้อบกพร่องที่ควรปรับปรุง แก้ไขคุณภาพของการจัดการเรียนรู้

4. การร่วมประชุมให้ผลย้อนกลับ ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมทักษะด้านเทคโนโลยี การพูดและการฟัง รวมถึงการใช้ภาษาเพื่อโน้มน้าวใจ ผ่านการอบรมและการฝึกปฏิบัติ พร้อมสร้างชุมชนการเรียนรู้ที่พัฒนาต่อเนื่อง ควรติดตามผลและประเมินการพัฒนาความสามารถของผู้เกี่ยวข้องเพื่อให้การประชุมมีประสิทธิภาพสูงสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ เพราะผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่า ผู้รับการนิเทศและผู้นิเทศควรให้ความสำคัญกับการเรียนรู้เทคโนโลยีผ่านการปฏิบัติจริง การพัฒนาทักษะการสื่อสารผ่านกิจกรรมต่าง ๆ และการส่งเสริมการใช้ภาษาที่มีประสิทธิภาพ โดยยึดตามแนวทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม เพื่อให้การประชุมและการให้ข้อเสนอแนะแบบย้อนกลับเกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิษณีย์ ทศตะ (2561

) คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า การประชุมให้ข้อมูลย้อนกลับ ผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศประชุมร่วมกันหลังปฏิบัติการนิเทศ วิพากษ์ผลการปฏิบัติการนิเทศและวิเคราะห์ผลการนิเทศร่วมกัน นิเทศทบทวนและสรุปประเด็นจากผลการนิเทศร่วมกัน

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรกำหนดนโยบายหรือแนวทางที่ชัดเจนในการส่งเสริมการนิเทศแบบมีส่วนร่วม โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาในทุกขั้นตอนของกระบวนการนิเทศ รวมถึงการประเมินและสรุปผล
2. สถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการนิเทศ โดยร่วมวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและกำหนดนโยบาย เป้าหมาย และวิสัยทัศน์งานนิเทศ
3. ศึกษาวิเคราะห์พัฒนาการนิเทศให้สอดคล้องกับบริบทของโลกยุคพลิกผันและตอบโจทย์ความต้องการของสถานศึกษาได้ดียิ่งขึ้น
4. ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาทักษะการนิเทศแบบมีส่วนร่วม โดยสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการนิเทศและสนับสนุนให้ครูมีส่วนร่วมในการออกแบบแผนการนิเทศ
5. ครูผู้สอนควรเปิดใจรับการนิเทศและแลกเปลี่ยนแนวทางการสอนกับเพื่อนครู รวมถึงปรับใช้เทคนิคที่ได้รับในการเรียนการสอน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาการร่วมการวางแผนการนิเทศที่ส่งผลต่อการนิเทศแบบมีส่วนร่วมยุคโลกพลิกผัน ในสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาการร่วมปฏิบัตินิเทศที่ส่งผลต่อการนิเทศแบบมีส่วนร่วมยุคโลกพลิกผันในสถานศึกษา ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กิตติศักดิ์ อังคะนาวิน, & อภิสรร์ ภาชนะวรรณ. (2561). การนิเทศการศึกษาให้เจริญก้าวหน้าสู่ยุคไทยแลนด์ 4.0. *วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ*, 4(1), 193–206.
- จักรกฤษณ์ กังหัน. (2565). *สภาพและแนวทางการดำเนินการนิเทศภายในโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของโรงเรียนเอกชน จังหวัดแพร่* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- จตุรงค์ ณะสีลังกูร. (2565). รูปแบบการพัฒนาทักษะการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมด้วยกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ: พหุกรณีศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดนครราชสีมา. *วารสารราชพฤกษ์*, 20(2), 69–84.

- ชนิกานต์ บัวศรี. (2566). *สภาพการดำเนินการนิเทศการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ณัฐธัญญา พวงศรี. (2565). *กระบวนการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1. วารสารสหวิทยาการเพื่อการพัฒนา*, 12(1), 1-13.
- บรรจงรงค์ วรเศรษฐสุโขศิริ. (2562). *การพัฒนากระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ในศตวรรษที่ 21* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พาสณา จุลรัตน์. (2561). *การจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนในยุค Thailand 4.0. บทความวิชาการ สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 11(2), 2363-2380.
- พุทธชาติ แสนอุบล. (2560). *สภาพ ปัญหา และแนวทางการปรับปรุงการนิเทศภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยบูรพา.
- รุ่งทิพย์ ศรีทรัพย์. (2565). *สภาพปัญหาการนิเทศภายในด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายที่ 4 เขานางนอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2. วารสารปัญญา*, 29(2), 67-80.
- วรลักษณ์ อาจวิชัย. (2565). *การพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิชัญญ์ ทศตะ. (2561). *การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สรพรเพชญ์ ศิริเกตุ. (2563). *การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดกาฬสินธุ์* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร. (2566). *รายงานการสังเคราะห์การประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) ประจำปี 2566.*

แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลของสถานศึกษา
สหวิทยาเขตบางมูลนาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

**Guidelines for Developing Academic Administration in the Digital Era of
Educational Institutions Saowittayakhet Bangmunnak,
Phichit Secondary Educational Service Area Office**

สุรัชฎา ดำเนินโฉม¹, ธนกฤต สิทธิราช²

^{1,2}วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น, ตาก, ประเทศไทย

Surachada Dumnernchom¹, Thanakit Sittirach²

^{1,2}Northern College, Tak, Thailand

✉: moozumi@gmail.com

(Corresponding Email)

Received: 18 April 2025; Revised: 29 April 2025; Accepted: 15 May 2025

© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบการวิจัยแบบผสมมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลของสถานศึกษาสหวิทยาเขตบางมูลนาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร 2) หาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลของสถานศึกษาสหวิทยาเขตบางมูลนาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร 3) ประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลของสถานศึกษาสหวิทยาเขตบางมูลนาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 162 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์โดยหาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลของสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.89$, S.D. = 0.40) ปัญหาการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลของสถานศึกษา พบว่า มีปัญหาด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษามากที่สุด รองลงมา คือ ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และด้านกระบวนการเรียนรู้ ตามลำดับ แนวทางการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลของสถานศึกษา พบว่า ด้านหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาควรตั้งคณะทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ($f = 8$) ด้าน

กระบวนการเรียนรู้ สถานศึกษาควรวางแผนด้านงบประมาณและสื่อเทคโนโลยีโดยเพิ่มงบประมาณด้านเทคโนโลยี (f = 7) ด้านการวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน สถานศึกษาควรนำเทคโนโลยีมาใช้ในการวัดและประเมินผล (f = 7) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผู้บริหารควรให้การวิจัยเป็นหนึ่งในเกณฑ์การเลื่อนตำแหน่ง หรือพิจารณารางวัลครูดีเด่น (f = 8) ด้านสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี ครูผู้สอนควรใช้ซอฟต์แวร์และสื่อการเรียนรู้ฟรี มีประสิทธิภาพ (f = 8) ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สถานศึกษาควรกำหนดการพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเข้ากับนโยบายการพัฒนาโรงเรียน (f = 8) และด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา สถานศึกษาควรจัดทำคู่มือการนิเทศที่ชัดเจนและครอบคลุม (f = 8) ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนา พบว่า แนวทางการพัฒนาดังกล่าวมีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดและความเป็นไปได้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : แนวทางการพัฒนา, การบริหารงานวิชาการ, ยุคดิจิทัล

Abstract

This study employed a mixed-methods research design to investigate and develop academic administration in the digital era within the Bang Mun Nak school cluster, under the jurisdiction of the Phichit Secondary Educational Service Area Office. The objectives were to examine the current conditions and problems of academic administration in the digital age, to formulate guidelines for its development, and to evaluate the appropriateness and feasibility of those guidelines. The sample group consisted of 162 participants, including school administrators, teachers, and educational personnel, along with 9 experts. Data were collected through questionnaires and interviews. Quantitative data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation, while qualitative data were analyzed through content analysis. The findings revealed that the overall condition of academic administration in the digital era was at a high level ($\bar{x} = 3.89$, S.D. = 0.40). The most significant problem identified was the lack of research to support educational quality development. This was followed by challenges in the internal quality assurance system and in the teaching and learning processes. Based on the data collected, several development guidelines were proposed. Schools should promote collaboration among school staff, parents, community leaders, and local administrative organizations to align educational development with community needs. Budget planning for technology and learning materials should be emphasized, ensuring sufficient resources are allocated to support digital teaching. The use of technology in student assessment and evaluation should be encouraged, integrating modern tools to increase accuracy and efficiency. Furthermore, research should be actively promoted as part of the criteria for teacher promotion and recognition. Teachers should be encouraged to use free and effective educational software and digital learning tools. The internal quality assurance system should be clearly linked with the school's overall development policy, and academic supervision should be supported through clear and comprehensive manuals to guide implementation. The evaluation of these development guidelines showed that they were highly appropriate and feasible for practical use. These findings offer valuable insights for schools and educational administrators seeking to enhance academic management in line with digital transformation.

Keywords: Development Guidelines, Academic Administration, Digital Era

1. บทนำ

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วด้านวิทยาการของโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้โลกไร้พรมแดน พลโลกมีการติดต่อสัมพันธ์กันได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น และกระแสโลกาภิวัตน์นำเข้าสู่ยุคแห่งการจักระเบียบทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองระหว่างประเทศ ซึ่งมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรมความเป็นอยู่ทุกชาติทุกภาษารวมทั้ง ประเทศไทย ต้องเผชิญกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมทั้งภายในและภายนอกประเทศ ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างกว้างขวาง ประเทศไทยจึงมีความจำเป็นต้องปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ ซึ่งภาษาสมัยใหม่ใช้คำว่า "ยุคดิจิทัล" (จิณฉัตร ปะโคทัง, 2561) โดยยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) ซึ่งเป็นการบูรณาการและเชื่อมโยงระหว่างยุทธศาสตร์ชาติ กับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 โดยกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) กำหนดว่า ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาให้คนไทยมีความสุข และตอบสนองต่อการบรรลุซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ ในการที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างรายได้ระดับสูงและสร้างความสุขของคนไทย สังคมมีความมั่นคง เสมอภาคและเป็นธรรม ประเทศสามารถแข่งขันได้ในระบบเศรษฐกิจ หรือ การเป็นไทยแลนด์ 4.0 (พรชัย เจดามานและคณะ, 2559)

การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุขในกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้าง ความได้เปรียบของประเทศเพื่อการแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลกภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นพลวัต ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจึงให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตน ให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศภูมิภาค และของโลก ควบคู่กับการธำรงรักษาอัตลักษณ์ของประเทศ ในส่วนของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของคนไทยให้มีทักษะความรู้ความสามารถ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ เพื่อให้คนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดี รองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกทั้งในปัจจุบันและอนาคต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

จากผลรายงานการสังเคราะห์ผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) ประจำปีการศึกษา 2566 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร พบว่า จุดที่ควรพัฒนาด้านคุณภาพผู้เรียน คือ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ คือ การจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบและนำผลมาพัฒนาผู้เรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร, 2566)

สหวิทยาเขตบางมูลนากเป็นเครือข่ายการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ภายใต้การกำกับของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร มีศูนย์กลางที่โรงเรียนบางมูลนากภูมิวิทยาคม และประกอบด้วยโรงเรียนในสังกัด 8 แห่ง ครอบคลุม 3 อำเภอ โดยมีเป้าหมายร่วมกันในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและความต้องการของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จากการสังเคราะห์รายงานการประเมินตนเองและรายงานผลการดำเนินงานประจำปี 2566 พบประเด็นด้านการบริหารวิชาการที่หลากหลาย โรงเรียนบางมูลนากภูมิวิทยาคมพบว่ายังขาดความชัดเจนในการนำผลการนิเทศไปพัฒนาการเรียนรู้และควรเน้นกิจกรรมที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากขึ้น (โรงเรียนบางมูลนากภูมิวิทยาคม, 2566) โรงเรียนโพธิ์ไทรงามวิทยาคมควรพัฒนาด้านผลลัพธ์ของผู้เรียน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและการใช้เทคโนโลยีอย่างมีเป้าหมาย (โรงเรียนโพธิ์ไทรงามวิทยาคม, 2566) โรงเรียนแหลมรั้งวิทยาคมควรวางแผนจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองผู้เรียน ผลิตรายการสื่อการสอน และใช้เทคโนโลยีบริหารจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ (โรงเรียนแหลมรั้งวิทยาคม, 2566) ส่วนโรงเรียนโพธิ์ธรรมสุวัฒน์พบปัญหาด้านการจัดการข้อมูลประกันคุณภาพและการนิเทศภายในที่ยังไม่เป็นระบบ (โรงเรียนโพธิ์ธรรมสุวัฒน์, 2565)

จากการสังเคราะห์ข้อมูลพบว่า แม้โรงเรียนในสหวิทยาเขตบางมูลนากมีการดำเนินงานวิชาการอย่างต่อเนื่อง แต่ยังมีหลายด้านต้องพัฒนา เช่น การพัฒนาครู การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง การใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ และการบริหารจัดการที่ต้องปรับปรุง หากได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสม จะช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาของสหวิทยาเขตให้ยั่งยืนในอนาคต ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัยแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลของสถานศึกษาสหวิทยาเขตบางมูลนาก เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาให้การบริหารงานวิชาการมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลของสถานศึกษาสหวิทยาเขตบางมูลนาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลของสถานศึกษาสหวิทยาเขตบางมูลนาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร
3. เพื่อประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลของสถานศึกษาสหวิทยาเขตบางมูลนาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ขอบเขตของการวิจัย กำหนดขอบเขตเนื้อหา แหล่งข้อมูลและตัวแปรในการวิจัย ดังนี้

3.1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา ใช้การสังเคราะห์ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการจากรายงานการวิจัยการบริหารงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง จำนวน 11 เรื่อง ได้ขอบเขต 7 ด้านคือ 1) ด้านหลักสูตรสถานศึกษา 2) ด้านกระบวนการเรียนรู้ 3) ด้านการวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน 4) ด้านการ

วิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5) ด้านสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี 6) ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 7) ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา ตามลำดับ

ผู้วิจัยได้นำกระบวนการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลมาเป็นกรอบในการดำเนินการวิจัย (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2562) ซึ่งประกอบด้วย 5 วงจรดังนี้ 1) การวางแผน (Plan) 2) การออกแบบ (Design) 3) การนำไปปฏิบัติ (Implement) 4) การประเมินผล (Evaluation) 5) การสะท้อนผล (Reflection)

3.1.2 ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล แบ่งแหล่งข้อมูลออกเป็น 3 แหล่งตามระเบียบวิธีวิจัยคือ

1) กลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ปีการศึกษา 2567 จำนวน 162 คน

2) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน กำหนดคุณสมบัติเบื้องต้นและแบ่งผู้ทรงคุณวุฒิออกเป็น 4 กลุ่ม คือ ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา นักวิชาการหรืออาจารย์ในมหาวิทยาลัย และศึกษานิเทศก์ ใช้การเลือกแบบเจาะจง (Specific selection) ตามคุณสมบัติที่ผู้วิจัยกำหนด

3) กลุ่มเป้าหมาย เป็นผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานด้านการบริหารวิชาการจำนวน 30 คน คัดเลือกโดยวิธีเลือกแบบเจาะจง โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลหาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนา

3.1.3 ขอบเขตด้านตัวแปร ตัวแปรที่จะศึกษาประกอบด้วย

1) สภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลของสถานศึกษาสหวิทยาเขตบางมูลนาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

2) แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลของสถานศึกษา สหวิทยาเขตบางมูลนาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

3.2 การดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นแบบผสม (mixed-method research) แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลของสถานศึกษา สหวิทยาเขตบางมูลนาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามกับประชากร มีวิธีดำเนินการดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ปีการศึกษา 2567 จำนวน 162 คน

เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล เป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะเป็นแบบกำหนดคำตอบให้เลือก (Multiple choice) ประกอบด้วย ตำแหน่ง เพศ และประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัล เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert's Five Rating scale) กำหนดเกณฑ์การแปลผลไว้ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง สภาพการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลของสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง สภาพการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลของสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก
 ระดับ 3 หมายถึง สภาพการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลของสถานศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง
 ระดับ 2 หมายถึง สภาพการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลของสถานศึกษา อยู่ในระดับน้อย
 ระดับ 1 หมายถึง สภาพการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลของสถานศึกษา อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 สอบถามปัญหาการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัล แบบสอบถามเป็นแบบกำหนดคำตอบให้เลือกได้มากกว่า 1 ข้อในแต่ละด้าน (Multiple response) เพื่อนำผลไปวิเคราะห์เทียบกับเกณฑ์แล้วสรุปเป็นปัญหาการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัล

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ มีวิธีดำเนินการ โดยเริ่มจากศึกษางานวิจัยและแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัล สร้างแบบสอบถาม 45 ข้อ เสนอร่างต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบและปรับปรุง จากนั้นส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 คนประเมินความตรงเชิงเนื้อหา โดยค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60–1.00 ทุกข้อ ทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง 30 คนจากโรงเรียนสามงามชนูปถัมภ์ สหวิทยาเขตสามงาม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.93

วิธีการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลไปยังผู้อำนวยการในสหวิทยาเขตบางมูลนาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร โดยการส่งมอบหนังสือต่อผู้บริหารสถานศึกษา แจกแบบสอบถาม ชี้แจงทำความเข้าใจ และนัดหมายเก็บแบบสอบถามคืน และเดินทางไปเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง ได้แบบสอบถามคืนมาจำนวน 162 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์และประมวลผลแบบสอบถามโดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้สถิติตามประเภทของแบบสอบถาม คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency distribution) และหาค่าร้อยละ (Percentage) ตอนที่ 2 สภาพการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัล วิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เสนอผลในรูปตารางและแปลผลตามเกณฑ์กำหนด ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ มากที่สุด
 ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ มาก
 ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ ปานกลาง
 ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ น้อย
 ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ปัญหาการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัล โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency distribution) และหาค่าร้อยละ (Percentage) สรุปอุปนิสัยเป็นปัญหารายด้านตามขอบเขตด้านเนื้อหาและจัดอันดับ

ขั้นตอนที่ 2 การหาแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัล ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์กับผู้ทรงคุณวุฒิ มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เลือกแบบเจาะจงตามคุณสมบัติเบื้องต้นที่กำหนด คือ มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโทบัณฑิตทางการบริหารการศึกษามีประสบการณ์ในตำแหน่งไม่ต่ำกว่า 3 ปี ประกอบด้วย ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 2 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน นักวิชาการหรืออาจารย์ในมหาวิทยาลัย จำนวน 2 คน และศึกษานิเทศก์ จำนวน 2 คน

เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) ใช้เป็นข้อคำถามความคิดเห็นปลายเปิด (Open-end) จำนวน 14 ข้อ ตามขอบเขตเนื้อหา 7 ด้าน ๆ ละ 2 ข้อ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ เริ่มจากศึกษาการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แล้วสรุปอุปนิสัยจากผลวิจัยข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในแต่ละด้าน ๆ ละ 3 ข้อ เพื่อยกร่างคำถามให้ครอบคลุมทั้ง 7 ด้าน เสนอร่างต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและปรับปรุง ก่อนจัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้เก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ

วิธีการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยประสานขออนุเคราะห์กับผู้ทรงคุณวุฒิเป็นการส่วนตัว เสนอชื่อและขอหนังสือแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิจากบัณฑิตวิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ส่งหนังสือและแบบสัมภาษณ์ นัดหมายและดำเนินการตามกำหนด นำบันทึกผลการสัมภาษณ์มาตรวจสอบความสมบูรณ์ถูกต้องเพื่อเตรียมวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำผลการสัมภาษณ์มาพิมพ์สรุปรวมรายด้านเรียงเป็นรายบุคคลแล้วสรุปอุปนิสัย วิเคราะห์ความสอดคล้องความคิดเห็นด้วยตารางวิเคราะห์เนื้อหา แจกแจงความถี่ จัดลำดับตามความถี่จากสูงไปหาต่ำ เสนอในรูปตารางวิเคราะห์เนื้อหาตามลำดับ อภิปรายใต้ตารางด้วยความเรียง

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลของสถานศึกษาสหวิทยาเขตบางมูลนาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

ผู้ให้ข้อมูล เป็นผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา ที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 30 คน ประกอบไปด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 21 คน ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานด้านการบริหารวิชาการ จำนวน 9 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาตามแนวทางการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัล จากขั้นตอนที่ 2 จำนวน 52 ข้อ โดยสร้างแบบประเมินลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert's Five Rating scale) ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลของสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลของสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ ยุคดิจิทัลของสถานศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ ยุคดิจิทัลของสถานศึกษา อยู่ในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ ยุคดิจิทัลของสถานศึกษา อยู่ในระดับน้อยที่สุด

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัล เริ่มจากการสร้างแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ อ้างอิงจากข้อมูลการสัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ จากนั้นนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องเชิงเนื้อหา (IOC) ได้ค่าอยู่ระหว่าง 0.60–1.00 ทุกข้อ และนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงให้สมบูรณ์ ก่อนจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้เก็บข้อมูลจริงในการวิจัยต่อไป

วิธีเก็บข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลจากผู้อำนวยการสถานศึกษาสหวิทยาเขตบางมูลนาก โดยขอความร่วมมือจากผู้บริหารและครูในการตอบแบบสอบถาม จากนั้นผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปแจกชี้แจงรายละเอียด และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง จำนวน 30 ฉบับ พร้อมตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์ทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เสนอผลในรูปตารางและแปลผลตามเกณฑ์กำหนด ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลของสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลของสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลของสถานศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลของสถานศึกษา อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลของสถานศึกษา อยู่ในระดับน้อยที่สุด

4. ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลของสถานศึกษาสหวิทยาเขตบางมูลนาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร มีผลแสดงดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลของสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน

ที่	รายการ	ระดับปฏิบัติ		แปลผล
		$\bar{x}$	S.D.	
1	ด้านหลักสูตรสถานศึกษา	3.92	0.27	มาก
2	ด้านกระบวนการเรียนรู้	3.96	0.28	มาก
3	ด้านการวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน	3.88	0.69	มาก
4	ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา	3.78	0.23	มาก
5	ด้านสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี	3.87	0.29	มาก
6	ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา	3.98	0.76	มาก
7	ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา	3.90	0.29	มาก
รวมเฉลี่ย		3.89	0.40	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลของสถานศึกษาสหวิทยาเขตบางมูลนาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.89$, S.D. = 0.40) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปต่ำ พบว่า ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา อยู่ในระดับสูงที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.98$, S.D. = 0.76) รองลงมา คือ ด้านกระบวนการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.96$, S.D. = 0.28) ด้านหลักสูตรสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.92$, S.D. = 0.27) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ปัญหาการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัล เมื่อพิจารณารายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาต่ำ พบว่า 1) ด้านหลักสูตรสถานศึกษาที่พบมากที่สุดคือ ขาดความเชื่อมโยงกับชุมชนและท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ข้อมูลน้อย ทำให้หลักสูตรไม่ตอบโจทย์ท้องถิ่น รองลงมาคือการประชาสัมพันธ์ และการพัฒนาครู ส่วนปัญหาน้อยที่สุดคือบุคลากรขาดความกระตือรือร้นในการศึกษาหลักสูตร 2) ด้านกระบวนการเรียนรู้ที่พบมากที่สุดคือขาดงบประมาณสื่อเทคโนโลยีทันสมัย รองลงมาคือขาดแคลนครูและครูทำงานหลายหน้าที่ สัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่เพียงพอ ส่วนปัญหาน้อยที่สุดคือกิจกรรมการสอนไม่เป็นไปตามขั้นตอน 3) ด้านการวัดผลและเทียบโอนผลการเรียนพบว่า ระเบียบและเครื่องมือยังไม่พัฒนา บุคลากรขาดความเข้าใจ ข้อมูลสรุปไม่ตรงความจริง และผู้บริหารมีส่วนร่วมน้อยในจัดทำระเบียบการวัดผล 4) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา พบว่า ครูขาดแรงจูงใจในการวิจัยมากที่สุด รองลงมาคือไม่นำผลวิจัยไปใช้

พัฒนา ส่วนความรู้ความเข้าใจด้านการวิจัยมีปัญหาน้อยที่สุด 5) ด้านสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี พบว่างบประมาณจัดหาอุปกรณ์ไม่เพียงพอมากที่สุด รองลงมาคือ ครูขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ความชำนาญในการผลิตสื่อ น้อย และขาดความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยี ส่วนปัญหาน้อยที่สุดคือสื่อที่มีอยู่ล้าสมัยและไม่ตรงกับสภาพปัจจุบัน 6) ด้านระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา พบว่า ครูไม่เห็นความสำคัญของระบบมากที่สุด รองลงมาคือการเก็บข้อมูลไม่เป็นระบบ ส่วนผู้บริหารไม่ขับเคลื่อนระบบประกันคุณภาพมีปัญหาน้อยที่สุด 7) ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา พบว่า โรงเรียนไม่มีคู่มือการนิเทศเป็นปัญหามากที่สุด รองลงมาคือ ครูไม่ให้ความสำคัญ การนิเทศไม่ตรงตามปฏิทิน และไม่ได้นำไปพัฒนางาน ส่วนปัญหาน้อยที่สุดคือไม่มีการรายงานผลการประเมินให้ครูทราบ

3. แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัล จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สรุปเป็นรายด้านได้ดังนี้

ด้านหลักสูตรสถานศึกษา ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชน ท้องถิ่น และผู้ประกอบการ เพื่อร่วมพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของชุมชน ควบคู่กับการพัฒนาช่องทางสื่อสารออนไลน์สำหรับรับฟังความคิดเห็น ติดตาม และประเมินผลการใช้หลักสูตร พร้อมเชื่อมโยงกับผู้เชี่ยวชาญและวิทยากรท้องถิ่นเพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ในการพัฒนาหลักสูตร

ด้านกระบวนการเรียนรู้ สถานศึกษาควรวางแผนงบประมาณเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีและคลังสื่อดิจิทัลให้พร้อมใช้ ลดภาระงานธุรการด้วยการจัดสรรอัตรากำลังที่เหมาะสม และพัฒนาทักษะเทคโนโลยีของครูเพื่อยกระดับประสิทธิภาพการสอน

ด้านการวัดผลและเทียบโอนผลการเรียน สถานศึกษาควรใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการประเมิน เช่น แพลตฟอร์มออนไลน์ พร้อมส่งเสริมการใช้วิธีประเมินที่หลากหลาย เพื่อสะท้อนความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะของผู้เรียน รวมทั้งจัดอบรมพัฒนาบุคลากรให้เข้าใจแนวทางการประเมินรูปแบบใหม่

ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผู้บริหารควรใช้ผลงานวิจัยเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาเลื่อนเงินเดือน ส่งเสริมการอบรมทักษะการวิจัยด้วยเทคโนโลยี และสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC) เพื่อแลกเปลี่ยนและพัฒนาความรู้ด้านการวิจัยในหมู่ครูผู้สอน

ด้านสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี ครูควรใช้สื่อและซอฟต์แวร์ฟรีที่มีประสิทธิภาพ เช่น Canva, Google Sites, Kahoot และ Quizizz ในการจัดการเรียนรู้ สถานศึกษาควรอบรมครูอย่างต่อเนื่องและจัดสรรงบประมาณตามความจำเป็น เพื่อสนับสนุนการพัฒนาและผลิตสื่อการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม

ด้านระบบการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษาควรกำหนดแนวทางให้สอดคล้องกับนโยบายพัฒนาโรงเรียน ผู้บริหารควรสร้างแรงจูงใจให้ครูมีส่วนร่วม เช่น การนำงานประกันคุณภาพมาใช้ประเมินผลการปฏิบัติงาน และเป็นผู้นำในการส่งเสริมและขับเคลื่อนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

ด้านการนิเทศภายใน สถานศึกษาควรจัดทำคู่มือที่ชัดเจน ครอบคลุมขั้นตอนการนิเทศ และจัดกิจกรรมอบรมหรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้ครูเข้าใจบทบาทของการนิเทศในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทั้งยังควรกำหนดนโยบายและแนวทางให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน

4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสอบถามผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาด้วยแบบสอบถามความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลของสถานศึกษาสหวิทยาเขตบางมูลนาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พิษณุตร โดยรวมและรายด้านมีผลแสดงดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงผลความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลของสถานศึกษา

ที่	รายการ	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
		$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านหลักสูตรสถานศึกษา	4.40	0.65	มาก	4.31	0.63	มาก
2	ด้านกระบวนการเรียนรู้	4.48	0.44	มาก	4.36	0.43	มาก
3	ด้านการวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน	4.41	0.39	มาก	4.10	0.45	มาก
4	ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา	4.49	0.37	มาก	4.18	0.38	มาก
5	ด้านสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี	4.69	0.39	มากที่สุด	4.32	0.45	มาก
6	ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา	4.62	0.56	มากที่สุด	4.50	0.53	มาก
7	ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา	4.61	0.69	มากที่สุด	4.31	0.73	มาก
	รวมเฉลี่ย	4.53	0.33	มากที่สุด	4.30	0.33	มาก

ตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลของสถานศึกษาสหวิทยาเขตบางมูลนาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุตร ความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.53$, S.D. = 0.33) ส่วนความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลของสถานศึกษาสหวิทยาเขตบางมูลนาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุตร พบว่า ความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.30$, S.D. = 0.33)

5. อภิปรายผล

สภาพการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลของสถานศึกษาสหวิทยาเขตบางมูลนาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร อยู่ในระดับมาก โดยด้านระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามีค่าสูงที่สุด เนื่องจากสถานศึกษาใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพิ่มประสิทธิภาพระบบประกันคุณภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของจิรรัตน์ กระจ่างดี (2562) ที่เน้นการพัฒนาประกันคุณภาพภายใน การกำหนดเป้าหมาย วางแผน ปรับปรุงพัฒนา และการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นตามเกณฑ์มาตรฐาน

ปัญหาการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลของสถานศึกษา มีผลการวิจัยที่สามารถนำมาเสนอและอภิปรายผล ดังนี้ 1) ด้านหลักสูตรสถานศึกษา พบว่าโรงเรียนและชุมชนยังขาดความเชื่อมโยง หลักสูตรไม่ตอบโจทย์ท้องถิ่น และขาดการพัฒนาครูในการจัดทำหลักสูตร สอดคล้องกับงานวิจัยของพัชฌณ สระแก้ว (2560) ที่พบว่าโรงเรียนขนาดเล็กขาดการเชื่อมโยงกับบริบทท้องถิ่นและขาดครูตรงสาขา 2) ด้านกระบวนการเรียนรู้ขาดงบประมาณสื่อเทคโนโลยีและครูมีภาระงานมาก ส่งผลให้การเรียนการสอนไม่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของพัชฌณ สระแก้ว (2560) ที่พบว่าโรงเรียนขนาดเล็กมีครูไม่เพียงพอและมีภาระงานเกิน 3) ด้านการวัดผลและเทียบโอนผลการเรียน ระบบยังล้าสมัยและเครื่องมือไม่มีประสิทธิภาพ บุคลากรขาดความรู้ในการวัดผล สอดคล้องกับงานวิจัยของพัชฌณ สระแก้ว (2560) ที่พบว่าโรงเรียนขนาดเล็กขาดบุคลากรด้านทะเบียนและวัดผล 4) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ครูขาดแรงจูงใจและความเข้าใจในการทำวิจัย สอดคล้องกับงานวิจัยของพัชฌณ สระแก้ว (2560) ที่พบว่าครูยังขาดความเข้าใจในการทำวิจัยในชั้นเรียน 5) ด้านสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี ขาดงบประมาณและครูขาดประสบการณ์ในการผลิตสื่อนวัตกรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของอนิรุทธ์ ภูทิม (2563) ที่พบปัญหาขาดงบประมาณในการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยี 6) ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ครูขาดความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพ และการเก็บข้อมูลไม่เป็นระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของอนิรุทธ์ ภูทิม (2563) ที่พบว่าครูขาดความเข้าใจเรื่องการประกันคุณภาพ 7) ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา ขาดคู่มือการนิเทศที่ชัดเจนและการดำเนินการไม่เป็นไปตามปฏิทินงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของพุทธชาติ แสนอุบล (2560) ที่พบว่าครูขาดความเข้าใจในการรับการนิเทศ. แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัล

แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลของสถานศึกษาสหวิทยาเขตบางมูลนาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร มีข้อเสนอแนะเพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลของสถานศึกษาสรุปได้ดังนี้ 1) ด้านหลักสูตรสถานศึกษา ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนและท้องถิ่น จัดตั้งคณะทำงานร่วมทุกภาคส่วน ใช้ช่องทางสื่อสารออนไลน์รับฟังความคิดเห็น เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชน พร้อมเชื่อมโยงผู้เชี่ยวชาญเพื่อเสริมองค์ความรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของธัญญารัตน์ สิงห์นาค (2562) ที่เสนอให้มีการมีส่วนร่วมของชุมชน การอบรมโดยวิทยากรผู้เชี่ยวชาญ และการนิเทศติดตามการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง 2) ด้านกระบวนการเรียนรู้ ควรเพิ่ม

งบประมาณด้านเทคโนโลยี พัฒนาค้นหาสื่อการสอนดิจิทัลที่พร้อมใช้งาน วางแผนอัตรากำลังครูเพื่อลดภาระงาน และส่งเสริมการพัฒนาทักษะเทคโนโลยีของครู เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับงานวิจัยของพุทธมาตย์ ยาคง (2567) ที่เสนอให้ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่จัดการเรียนรู้แบบ PDCA และเน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงผ่านสื่อดิจิทัล เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในยุคดิจิทัล 3) ด้านการวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน ควรนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสร้างแบบทดสอบและวิเคราะห์ข้อมูลผลการเรียน พร้อมส่งเสริมการใช้วิธีประเมินที่หลากหลายครอบคลุมความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะของผู้เรียน รวมถึงพัฒนาและอบรมครูให้มีความสามารถในการวัดผลตามแนวทางใหม่ สอดคล้องกับงานวิจัยของศรีวิ ศรีเทียม (2567) ที่เสนอให้มีคู่มือการวัดผลตามบริบทโรงเรียน วางแผนประเมินผลอย่างชัดเจน และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน 4) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ควรกำหนดให้การวิจัยเป็นเกณฑ์ในการเลื่อนตำแหน่งหรือพิจารณารางวัล ส่งเสริมการอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการใช้เทคโนโลยีในการวิจัย และสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC) เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างครู ซึ่งช่วยพัฒนาทักษะการวิจัยและกระตุ้นให้ครูพัฒนาการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของพัชฌณ สระแก้ว (2560) ที่เสนอให้มีการอบรม ศึกษานิเทศแบบกัลยาณมิตร และเผยแพร่งานวิจัย เพื่อยกระดับคุณภาพทางวิชาการในโรงเรียน 5) ด้านสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี ควรส่งเสริมให้ครูใช้ซอฟต์แวร์และสื่อการเรียนรู้ที่ฟรีและมีประสิทธิภาพ พร้อมจัดอบรมพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน และผลิตสื่อได้อย่างมีคุณภาพ รวมถึงจัดสรรงบประมาณตามความจำเป็น เพื่อพัฒนาสื่อ นวัตกรรมที่ตอบโจทย์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัล สอดคล้องกับงานวิจัยของอนิรุทธ์ ภูทิม (2563) ที่เน้นการส่งเสริมการผลิตสื่อ สนับสนุนงบประมาณ จัดหาสื่อและเทคโนโลยี พร้อมทั้งประเมินผลการใช้งานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน 6) ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สถานศึกษาควรพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในให้สอดคล้องกับนโยบายโรงเรียน โดยผู้บริหารต้องเป็นผู้นำในการขับเคลื่อน สนับสนุน และสร้างแรงจูงใจให้ครูมีส่วนร่วม ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของอนิรุทธ์ ภูทิม (2563) ที่เสนอแนวทางการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน ได้แก่ การอบรมครู ผู้บริหารประชุมประชุมชี้แจง การจัดตั้งคณะกรรมการติดตามควบคุม เพื่อให้การดำเนินงานเป็นระบบและยกระดับคุณภาพการศึกษาได้อย่างแท้จริง 7) ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา สถานศึกษาควรจัดทำคู่มือและปฏิทินนิเทศที่ชัดเจน สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน จัดอบรมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้ครูเข้าใจและนำไปใช้ได้จริง ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของวิรัชภัทร ภักดีพงษ์ (2565) ที่เสนอให้ใช้ข้อมูลสารสนเทศ ประกอบการนิเทศ จัดทำคู่มือและปฏิทินนิเทศที่ชัดเจน แต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ และประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อยกระดับคุณภาพการนิเทศอย่างยั่งยืน

ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลของสถานศึกษาสาขาเขตบางมุลานาก พบว่ามีความเหมาะสมโดยรวมในระดับมากที่สุด โดยด้านสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีมีความเหมาะสมสูงสุด รองลงมาคือระบบการประกันคุณภาพและการนิเทศภายใน ขณะที่ด้านความเป็นไปได้พบว่าระบบประกันคุณภาพภายในมีความเป็นไปได้สูงสุด รองลงมาคือกระบวนการเรียนรู้ และสื่อ นวัตกรรม ซึ่ง

สะท้อนถึงความสำคัญของการวางระบบที่ชัดเจนและการใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนการสอน ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของนักวิจัย ไรซ์มี (2566) ที่ชี้ว่าแนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และเป็นไปได้อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะระดับนโยบาย

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรจัดอบรมและสนับสนุนให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีทักษะด้านการวิจัย ส่งเสริมให้สถานศึกษานำผลการวิจัยมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน โดยจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (PLC) ระดับเขต
2. สถานศึกษาควรกระตุ้นให้ครูและบุคลากรทำการวิจัยเพื่อนำผลการวิจัยมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรหรือวิธีการสอน ควรมีการจัดอบรมและสร้างวัฒนธรรมการวิจัยภายในโรงเรียน
3. ครูและบุคลากรทางการศึกษาควรพัฒนาทักษะในการทำวิจัยที่เน้นการศึกษาและวิจัยปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนและการพัฒนาผู้เรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาผลกระทบจากการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอนในเชิงลึก เช่น ผลกระทบต่อความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียน การเพิ่มประสิทธิภาพในการสอนของครู และผลต่อการพัฒนาทักษะดิจิทัลของนักเรียน เพื่อที่จะปรับปรุงการใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์สูงสุด
2. ควรใช้เครื่องมือที่หลากหลายและเหมาะสมกับแต่ละบริบท เช่น การใช้สัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตการณ์ การสำรวจข้อมูลจากผู้ปกครองและนักเรียน รวมถึงการใช้เทคโนโลยีในการเก็บข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความหลากหลายและครบถ้วนมากขึ้น
3. ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาแนวทางหรือวิธีการที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในสถานศึกษา โดยการทดสอบแนวทางหรือเครื่องมือที่นำเสนอในโรงเรียนที่มีลักษณะหรือบริบทต่างกัน เพื่อประเมินประสิทธิภาพและความเหมาะสมในการนำไปใช้งานในทุกสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- จิณฉัตร ปะโคทัง. (2561). *ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลสำหรับผู้บริหารโรงเรียนมีอาชีวะ*. อุบลราชธานี: ศิริธรรม ออฟเซ็ท.
- จิรารัตน์ กระจ่างดี. (2562). *การศึกษากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสในอำเภอยุวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ธัญญารัตน์ สิงห์นาค. (2562). *ปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนตามทัศนะของครูในกลุ่มโรงเรียนศรีราชา 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา.

- นัญจรีภรณ์ ไชรัมย์. (2566). การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2. *วารสารการบริหารการศึกษา มจร. วิทยาเขตร้อยเอ็ด*, 3(3).
- พัชฌม สระแก้ว. (2560). ปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 32 (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- พุทธมาตย์ ยาคง. (2567). แนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในยุคดิจิทัลสู่ความเป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- พุทธชาติ แสนอุบล. (2560). สภาพ ปัญหา และแนวทางการปรับปรุงการนิเทศภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พรชัย เจดามาน, และคณะ. (2559). ยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อการบริหารจัดการสู่การเปลี่ยนผ่านศตวรรษที่ 21 ไทยแลนด์ 4.0. *วารสารหลักสูตรและการเรียนการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 6(2), 1-12.
- โรงเรียนบางมูลนากภูมิวิทยาคม. (2566). รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) ประจำปีการศึกษา 2566.
- โรงเรียนโพธิธรรมสุวัฒน์. (2565). รายงานผลการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการ ประจำปี 2565.
- โรงเรียนโพธิ์ไทรงามวิทยาคม. (2566). รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) ประจำปีการศึกษา 2566.
- โรงเรียนแหลมรังวิทยาคม. (2566). รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) ประจำปีการศึกษา 2566.
- วีรภัทร รักดีพงษ์. (2565). แนวทางการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษายุคดิจิทัลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศรียวี ศรีเทียม. (2567). การบริหารงานวิชาการโรงเรียนขนาดเล็กในยุคดิจิทัลของอำเภอไทรงาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่.
- สุกัญญา แซ่มซ้อย. (2562). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพมหานคร: พรินทวาทกราฟฟิค จำกัด.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร. (2566). รายงานการสังเคราะห์การประเมินตนเองของ
สถานศึกษา (SAR) ประจำปี 2566.

อนิรุทธ์ ภู่อิม. (2563). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาใน
อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 (วิทยานิพนธ์
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา.

แนวทางการส่งเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการ
จัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสหวิทยาเขตบางมูลนาก สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

**Approaches to Promoting Information and Communication Technology
for Learning Management in the 21st Century of Schools in Bang Mun
Nak Campus under the Phichit Secondary Educational Service Area
Office**

มานะพงษ์ พินทุ¹, ธนกฤต สิทธีราช²

^{1,2}วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น, ตาก, ประเทศไทย

Manaphong Pintu¹, Thanakit Sittirach²

^{1,2}Northern College, Tak, Thailand

✉: tonmanaphongza20@gmail.com

(Corresponding Email)

Received: 19 April 2025; Revised: 10 May 2025; Accepted: 15 May 2025

© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหา ทักษะ และหาแนวทางการส่งเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตบางมูลนาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร กลุ่มตัวอย่างและแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ปีการศึกษา 2567 จำนวน 162 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการจัดการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตบางมูลนาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปต่ำ พบว่า ด้านทักษะการใช้งานอินเทอร์เน็ต มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านทักษะการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัย รองลงมา มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน 2 ด้าน คือ ด้านทักษะการใช้โปรแกรมสร้างสื่อดิจิทัล และด้านด้านทักษะการทำงานร่วมกันแบบออนไลน์ และด้านที่ค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านทักษะการใช้งานคอมพิวเตอร์

คำสำคัญ : การสื่อสาร, เทคโนโลยีสารสนเทศ, ศตวรรษที่ 21

Abstract

The objectives of this research were to study problems, skills, and find approaches to promote information and communication technology skills for 21st century learning management in educational institutions within the Bang Mun Nak Educational Consortium under the Phichit Secondary Educational Service Area Office. The sample and data sources used in this research consisted of 162 participants including experts, school administrators, government teachers, and educational personnel from the 2024 academic year. The research instruments were questionnaires and interview forms. Data were analyzed by calculating percentage, frequency, mean, standard deviation, and content analysis. The research findings revealed that the problems and skills in using information and communication technology for 21st century learning management in educational institutions within the Bang Mun Nak Educational Consortium under the Phichit Secondary Educational Service Area Office were overall at the highest level. When considering each aspect in descending order of means, it was found that internet usage skills had the highest mean, followed by digital technology safety skills. Two aspects tied for the third highest mean: digital media creation program skills and online collaboration skills. The aspect with the lowest mean was computer usage skills.

Keywords: communication, information technology, 21st century

1. บทนำ

เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี และสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป รวมถึงการเตรียมความพร้อมรับมือกับเหตุการณ์หรือปัจจัยภายนอกซึ่งส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ เล็งเห็นถึงความสำคัญของการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในด้านจัดการศึกษาจึงได้จัดทำแผนปฏิบัติการด้านดิจิทัลเพื่อการศึกษา (พ.ศ. 2566 – 2570) ของกระทรวงศึกษาธิการเพื่อต่อยอดการวางกรอบแนวทางการพัฒนาดิจิทัลเพื่อการศึกษาจากแผนฯ ฉบับเดิม (แผนปฏิบัติการดิจิทัลเพื่อการศึกษา พ.ศ. 2563 – 2565) ทำให้กระทรวงศึกษาธิการ มีแนวทางการพัฒนาที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ทำให้การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาของหน่วยงานในกระทรวงศึกษาธิการเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ตั้งแต่ระดับฐานราก รูปแบบการบริหาร กำหนดทิศทางตลอดจนถึงด้านอื่นๆ ของกระทรวงศึกษาธิการ ให้มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บท ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัล รวมถึงเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ 4 (SDG4) ของสหประชาชาติ ในขณะเดียวกัน แผนฉบับนี้จะช่วยสนับสนุนและเป็นกลไกหนึ่งในการขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ของกระทรวงศึกษาธิการที่มีเป้าหมายคือ การพลิกโฉมการจัดการศึกษาด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัย และการเปลี่ยนแปลงสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล ที่มีเป้าหมายคือ การพลิกโฉมการจัดการศึกษาด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัย และการเปลี่ยนแปลงสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล

ทั้งนี้ ตามมาตรา 5 ของพระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 กำหนดให้เมื่อมีการประกาศใช้แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลแล้ว ให้หน่วยงานของรัฐดำเนินการตามแผนดังกล่าว และต้องจัดทำหรือปรับปรุงแผนปฏิบัติการหรือแผนงานของหน่วยงานของรัฐให้สอดคล้องกับ

แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัล พร้อมทั้งส่งแผนปฏิบัติการหรือแผนงานดังกล่าวให้สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล ประกอบกับรายงานความก้าวหน้าของยุทธศาสตร์ชาติและแผนการปฏิรูปประเทศ ณ เดือนมกราคม 2564 ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2564 รับทราบตามที่สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในฐานะฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติและคณะกรรมการปฏิรูปประเทศเสนอ โดยกำหนดระยะเวลาของแผนให้สอดคล้องกับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติเป็นห้วงละ 5 ปี ได้แก่พ.ศ. 2566 – 2570, พ.ศ. 2571 – 2575 และ พ.ศ. 2576 – 2580

ความสำคัญของการพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 หมวดที่ 9 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มาตรา 63 - 69 ที่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศคือรัฐต้องจัดสรรคลื่นความถี่ สื่อตัวนำและโครงสร้างพื้นฐานอื่นที่จำเป็นเพื่อใช้ประโยชน์สำหรับการศึกษา ส่งเสริมให้มีการผลิตและพัฒนาแบบเรียน ตำรา หนังสือทางวิชาการและพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้มีการพัฒนาบุคลากรทั้งด้านผู้ผลิตและผู้ใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ความสามารถและทักษะในการผลิตรวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีคุณภาพและประสิทธิภาพในด้านการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีนั้น ผู้เรียนมีสิทธิได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโอกาสแรกที่ได้ทำเพื่อให้มีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

นอกจากนี้รัฐต้องส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาการผลิตและการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้งการติดตามตรวจสอบและประเมินผลการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่าเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ของคนไทย ตลอดจนให้มีการระดมทุนเพื่อจัดตั้งกองทุนพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และรัฐต้องจัดให้มีหน่วยงานกลางทำหน้าที่พิจารณา เสนออนโยบาย แผนส่งเสริมและประสานนักการวิจัยและพัฒนา รวมทั้งการประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพของการผลิตและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (ราชกิจจานุเบกษา, 2553 : 22 - 23)

จากผลการรายงานการสังเคราะห์ผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) ประจำปีการศึกษา 2566 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร พบว่า จุดที่ควรพัฒนาด้านคุณภาพผู้เรียน คือ ความภูมิใจในท้องถิ่นและความเป็นไทย ร้อยละ 95.56 รองลงมา คือความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ร้อยละ 93.33 และสุขภาวะทาง ร่างกาย และจิตสังคม ร้อยละ 91.67 ตามลำดับ ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ มีเป้าหมายวิสัยทัศน์และพันธกิจที่สถานศึกษากำหนดชัดเจน ร้อยละ 96.67 และจัดเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ ร้อยละ 96.67 รองลงมา คือมีระบบบริหารจัดการคุณภาพ สถานศึกษา ร้อยละ 95.93 ตามลำดับ ตามลำดับ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร, 2566 : 9-10)

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยได้เห็นถึงความสำคัญในการศึกษาสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษา และเพื่อหาแนว

ทางการส่งเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสหวิทยาเขตบางมูลนาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร
2. เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตบางมูลนาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ขอบเขตของการวิจัย กำหนดขอบเขตเนื้อหา แหล่งข้อมูลและตัวแปรในการวิจัย ดังนี้

3.1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา โดยผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์ตัวแปร สภาพปัญหาและทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จากนักวิชาการหลายท่าน สังเคราะห์ได้ 5 ด้าน ดังนี้ ทักษะการใช้งานคอมพิวเตอร์ ทักษะการใช้งานอินเทอร์เน็ต ทักษะการใช้โปรแกรมสร้างสื่อดิจิทัล ทักษะการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัย ทักษะการทำงานร่วมกันแบบออนไลน์

3.1.2 ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล แบ่งแหล่งข้อมูลออกเป็น 2 แหล่งตามระเบียบวิธีวิจัยคือ

1. ประชากร ได้แก่ บุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสหวิทยาเขตบางมูลนาก จำนวน 254 คน โดยแบ่งเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 21 คน และข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สหวิทยาเขตบางมูลนาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร จำนวน 254 คน รวม 275 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 152 คน ของสถานศึกษาในสหวิทยาเขตบางมูลนาก ปีการศึกษา 2567 ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการเปิดตารางของเครจซี่และมอร์แกน

3.1.3 ขอบเขตด้านตัวแปร ตัวแปรที่จะศึกษาประกอบด้วย

1) ปัญหาการส่งเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสหวิทยาเขตบางมูลนาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

3.2 การดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาปัญหาและทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสหวิทยาเขตบางมูลนาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 152 คน ของสถานศึกษาในสหวิทยาเขตบางมูลนาก ปีการศึกษา 2567

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะเป็นแบบเลือกคำตอบ (Multiple Choice) ประกอบด้วย ตำแหน่ง เพศ อายุ และประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนในสหวิทยาเขตบางมูลนาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนเป็นแบบสอบถามมาตรฐานค่า 5 ระดับ ของลิเคิร์ต (Likert's Five Rating scale อ้างถึงในบุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 121-128) ดังนี้

5 หมายถึง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ มากที่สุด

4 หมายถึง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ มาก

3 หมายถึง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ ปานกลาง

2 หมายถึง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ น้อย

1 หมายถึง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 สอบถามปัญหาทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสหวิทยาเขตบางมูลนาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

โดยใช้คำถามแบบกำหนด ข้อคำตอบให้เลือก (Multiple Response) มากกว่า 1 คำตอบ เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้ทำการตอบแบบสอบถามเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และจัดทำเครื่องมือ เพื่อดำเนินการเก็บข้อมูล

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ มีวิธีดำเนินการตามลำดับดังนี้

1. กำหนดกรอบข้อคำถามสำหรับแบบสอบถามตอนที่ 1 สำหรับการสอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพ
2. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาได้ขอบเขตที่จะศึกษา
3. สร้างแบบสอบถามตามกรอบที่สังเคราะห์ขึ้น
4. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณา แก้ไขและให้ข้อเสนอแนะ
5. ดำเนินการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ของแบบสอบถาม ใช้วิธีการหาดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence : IOC) ของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ โดยในข้อคำถามได้กำหนดระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเป็น 3 ระดับ คือ สอดคล้อง = +1 ไม่แน่ใจ = 0 และไม่เห็นด้วย = -1 โดยหาค่า IOC ต้องมีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป โดยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้องของเครื่องมือ และแก้ไข จำนวน 5 คน

6. นำเสนอแบบสอบถามผ่านการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC)

7. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหาและแก้ไขปรับปรุงแล้วนำไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อพิจารณาหาค่าความเชื่อมั่นของ (Reliability) ของแบบสอบถามโดยใช้วิธีหาค่าความเที่ยงแบบสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ของครอน ที่มีค่าตั้งแต่ 0.80 ขึ้นไป

8. นำแบบสอบถามที่ได้ทำการแก้ไขปรับปรุงแล้ว ขอรับความเห็นชอบจากคณะกรรมการที่ปรึกษา

9. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

วิธีการเก็บข้อมูล

1. ขออนุญาตเพื่อขอความอนุเคราะห์การเก็บข้อมูล

2. ผู้วิจัยดำเนินการส่งหนังสือ ถึงผู้บริหารสถานศึกษา และแบบสอบถามจำนวนเท่ากับกลุ่มตัวอย่างรายโรงเรียนด้วยตนเอง

3. ขออนุญาตผู้บริหารสถานศึกษา และแจกแบบสอบถาม ชี้แจงวัตถุประสงค์ และแจ้งกำหนด นัดหมาย เพื่อรับแบบสอบถามคืน

4. เมื่อถึงกำหนดนัด ผู้วิจัยเดินทางไปเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง

5. นำแบบสอบถามที่เก็บคืนมาได้ มาตรวจสอบความถูกต้องก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. แบบสอบถามตอนที่ 1 เกี่ยวกับข้อมูลสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency distribution) และหาร้อยละ (Percentage) คำนวณโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์

2. แบบสอบถามตอนที่ 2 เกี่ยวกับการส่งเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนในสหวิทยาเขตบางมูลนาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของแบบสอบถามในแต่ละ ด้านและแต่ละข้อ โดยหาค่าสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลใน รูปตารางและแปลผลตามเกณฑ์กำหนด (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 121-135) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ มาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

3. วิเคราะห์ข้อมูลปัญหา โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) และหาค่าร้อยละ (Percentage) แล้วจัดลำดับของปัญหา ที่ได้รับจากกลุ่มตัวอย่างเพื่อนำมากำหนดเป็นเครื่องมือ

ขั้นตอนที่ 2 การหาแนวทางการส่งเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสหวิทยาเขตบางมูลนาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์กับผู้ทรงคุณวุฒิ มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยกำหนดผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเป็นแหล่งข้อมูล จำนวน 9 คน จากแหล่งข้อมูล 4 แหล่ง เพื่อเป็นการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation)

เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล แบบสัมภาษณ์รายด้าน เป็นแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง (Structured interview) ข้อคำถามเพื่อการสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์จากรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ลักษณะเป็นคำถามปลายเปิดที่ได้จากการวิเคราะห์ผลการศึกษาสภาพปัญหา ที่มีค่าเฉลี่ยน้อยและปัญหาการดำเนินงานที่มีค่าเฉลี่ยสูง มาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมขอบเขตเนื้อหาทั้ง 5 ด้าน

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ แล้วนำมาวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อกำหนดเป็นขอบข่ายการศึกษารายด้านตามขอบเขต ด้านเนื้อหา

2. นำผลการศึกษาในแบบสอบถามตอนที่ 2 ของสถานศึกษา ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในด้านนั้น และแบบสอบถามตอนที่ 3 การศึกษาปัญหาการดำเนินงานที่มีค่าร้อยละสูงในแต่ละด้าน มาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์เพื่อหาแนวทางพัฒนาแต่ละด้าน

3. นำเครื่องมือเก็บข้อมูลที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องในการใช้ภาษา และขอบเขตเนื้อหาที่จะศึกษา พร้อมให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข

4. นำเครื่องมือ กลับมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ แล้วพิมพ์เป็นแบบสัมภาษณ์ ฉบับใหม่ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ต่อไป

1. กำหนดคุณสมบัติของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล แล้วเสนอรายนามผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มละ 3 คน รวม 9 คน ต่ออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ เพื่อเสนอแนะและตรวจสอบคุณสมบัติ

2. ติดต่อผู้ทรงคุณวุฒิเป็นการส่วนตัว เพื่อขออนุญาตเสนอชื่อแต่งตั้งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

3. ส่งหนังสือ และเครื่องมือที่จะใช้เก็บข้อมูลให้ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อใช้ศึกษาล่วงหน้าก่อนให้สัมภาษณ์ และติดต่อผู้ทรงคุณวุฒิทางโทรศัพท์ เพื่อขอกำหนดการเข้าสัมภาษณ์และเมื่อถึงกำหนดนัดผู้วิจัยเดินทางไปพบผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

4. ตรวจสอบความถูกต้องของคำตอบในการสัมภาษณ์เพื่อเตรียมวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แจกแจงความถี่และจัดลำดับ แล้วสรุปอุปนัย นำเสนอแบบความเรียง

4. ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสอบถาม ด้วยแบบสอบถามด้านปัญหาและแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการจัดการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษา ตามค่าความถี่และค่าร้อยละ ดังนี้

ด้านทักษะการใช้งานคอมพิวเตอร์ พบว่า ด้านที่มีปัญหามากที่สุด คือ ขาดครูด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นผู้ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารจัดการ มีปัญหามากที่สุด (f=10) คิดเป็นร้อยละ 6.17 และข้อที่มีปัญหาน้อยที่สุด คือ ไม่ชำนาญการใช้คอมพิวเตอร์ในการจัดการเรียนการสอน (f=1) คิดเป็นร้อยละ 1.23

ด้านทักษะการใช้งานอินเทอร์เน็ต พบว่า ข้อที่มีปัญหามากที่สุด คือ ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมีความรวดเร็วในการใช้งานไม่พอ (f=31) คิดเป็นร้อยละ 19.14 และข้อที่ปัญหาน้อยที่สุด คือ ไม่มีห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตัวเองได้ตลอดเวลา (f=2) คิดเป็นร้อยละ 1.23

ด้านทักษะการใช้โปรแกรมสร้างสื่อดิจิทัล พบว่า ข้อที่มีปัญหามากที่สุด คือ ขาดการส่งเสริมให้บุคลากรเข้ารับการอบรม / สัมมนา ความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (f=22) คิดเป็นร้อยละ 13.58 และข้อที่มีปัญหาน้อยที่สุด คือ ไม่มีการฝึกอบรมหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับ การสร้างสื่อการสอนให้บุคลากรภายในโรงเรียน (f=4) คิดเป็นร้อยละ 2.47

ด้านทักษะการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัย พบว่า ข้อที่มีปัญหามากที่สุด คือ ไม่มีความรู้ด้านการดูแลป้องกันอุปกรณ์เทคโนโลยี (IT) (f=35) คิดเป็นร้อยละ 21.60 และข้อที่มีปัญหาน้อยที่สุด คือ ไม่มีความรู้ด้านการสร้างรหัสผ่านแบบ 2 ขั้นตอน เพื่อการรักษาความปลอดภัย (f=15) คิดเป็นร้อยละ 9.26

ด้านทักษะการทำงานร่วมกันแบบออนไลน์พบว่า ข้อที่มีปัญหามากที่สุด คือ กระบวนการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศไม่ต่อเนื่องและเป็นระบบ (f=15) คิดเป็นร้อยละ 9.26 และข้อที่มีปัญหาน้อยที่สุด คือ ขาดทักษะการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารในการทำงาน (f=3) คิดเป็นร้อยละ 1.85

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับปัญหาและทักษะการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารเพื่อการจัดการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตบางมูลนาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร โดยรวม

ที่	รายการ	ระดับปฏิบัติ		แปลผล
		($\bar{x}$)	S. D.	
1	ทักษะการใช้งานคอมพิวเตอร์	4.47	0.77	มาก
2	ทักษะการใช้งานอินเทอร์เน็ต	4.59	0.66	มากที่สุด
3	ทักษะการใช้โปรแกรมสร้างสื่อดิจิทัล	4.53	0.69	มากที่สุด
4	ด้านทักษะการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัย	4.58	0.69	มากที่สุด
5	ด้านทักษะการทำงานร่วมกันแบบออนไลน์	4.53	0.73	มากที่สุด

รวมเฉลี่ย	4.54	0.71	มากที่สุด
-----------	------	------	-----------

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัญหาและทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการจัดการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตบางมูลนาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$) = 4.54, S.D = 0.71 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปต่ำ พบว่า ด้านทักษะการใช้งานอินเทอร์เน็ต มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x}$) = 4.59, S.D = 0.66 และด้านที่ค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านทักษะการใช้งานคอมพิวเตอร์ ($\bar{x}$) = 4.47, S.D = 0.77)

ตอนที่ 3 การสอบถามปัญหาการส่งเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสหวิทยาเขตบางมูลนาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร 5 ด้าน โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

ด้านทักษะการใช้งานคอมพิวเตอร์

สรุปได้ว่า ทักษะการใช้งานคอมพิวเตอร์ เป็นทักษะที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการปฏิบัติงาน โดยมีทักษะพื้นฐาน เพื่อให้การทำงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ควรมีการส่งเสริมพัฒนาให้บุคลากรมีความรู้ และทักษะพื้นฐานในการใช้งานคอมพิวเตอร์ ความสามารถในการนำทักษะการใช้งานคอมพิวเตอร์ มาปรับใช้กับการจัดการเรียนสอน ผู้บริหารขาดความตระหนักในการพัฒนาและสนับสนุนบุคลากรให้ได้รับการพัฒนาตนเองในการใช้ทักษะการใช้งานคอมพิวเตอร์ ควรมีการสร้างความตระหนักให้กับผู้บริหารให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้ทักษะการใช้งานคอมพิวเตอร์ ขาดทักษะในการเลือกใช้งานอุปกรณ์เทคโนโลยีเคลื่อนที่ ได้แก่ สมาร์ทโฟน แท็บเล็ตไอแพด ตามการใช้งานได้ ควรมีการอบรมให้ความรู้อย่างสม่ำเสมอ เพื่อพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะการใช้งานคอมพิวเตอร์ได้อย่างเหมาะสม

ด้านทักษะการใช้งานอินเทอร์เน็ต

สรุปได้ว่า ปัญหาในด้านทักษะการใช้งานอินเทอร์เน็ต ในการแลกเปลี่ยนข้อมูล การสนทนาออนไลน์ ไม่ราบรื่น เกิดปัญหาระหว่างการใช้งาน เช่น เกิดปัญหาอินเทอร์เน็ตหลุดระหว่างใช้งาน การเลือกใช้โปรแกรมสื่อสารในการทำงานติดต่อประสานงานร่วมกับการใช้งานอินเทอร์เน็ต ไม่เหมาะสมกับความเร็วของอินเทอร์เน็ต ทำให้อินเทอร์เน็ตมีความช้า กระจุก และหลุดบ่อย ควรมีการให้คำแนะนำหรือให้ความรู้แก่ผู้ใช้งาน เพื่อการทำงานไม่เกิดปัญหาหรือติดขัดได้ ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมีความรวดเร็วในการใช้งานไม่พอ ทำให้เกิดปัญหาระหว่างการใช้งานได้ ควรมีระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่มีความเร็วที่เพียงพอต่อการใช้งาน อีกทั้งคอมพิวเตอร์ที่ทันสมัย มีจำนวนไม่เพียงพอต่อการใช้งาน ควรมีการจัดซื้อคอมพิวเตอร์หรืออ็อปเดทคอมพิวเตอร์ให้มีเวอร์ชันที่ทันสมัย สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงความทันสมัยของระบบคอมพิวเตอร์ การใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลออนไลน์ในการทำงานและส่งเสริมการเรียนรู้ที่หลากหลายของผู้เรียน มีข้อจำกัดในการใช้งาน เนื่องจากต้องใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่มีความเร็วในการใช้งาน ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมีข้อจำกัด เนื่องจากตัวกระจายสัญญาณมีไม่เพียงพอต่อการใช้งาน ทำให้การใช้งานไม่มีประสิทธิภาพ ควรมีการสำรวจสภาพของอุปกรณ์อยู่สม่ำเสมอเพื่อควรรวดเร็วในการปฏิบัติงาน และทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ลดข้อจำกัดในการทำงาน

ด้านทักษะการใช้โปรแกรมสร้างสื่อดิจิทัล

สรุปได้ว่า การพัฒนาตนเองให้ก้าวทันต่อยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลง แต่เนื่องด้วยส่วนใหญ่ พบว่า บุคลากรไม่มีความรู้ความสามารถในการใช้โปรแกรมสร้างสื่อดิจิทัล หรือแอปพลิเคชันการนำเสนอ งานนำเสนอในรูปแบบสไลด์ รูปภาพ คลิปวิดีโอ อินโฟกราฟิก ขาดทักษะและความสามารถในการใช้โปรแกรมหรือแอปพลิเคชัน ตกแต่งภาพ ในการปรับแต่งรูปภาพเพื่อนำไปใช้งาน ขาดการส่งเสริมให้บุคลากรเข้ารับการอบรม / สัมมนา ความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้บุคลากรขาดความรู้ในการใช้โปรแกรมสร้างสื่อดิจิทัล ไม่มีการเข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับ เทคโนโลยีสารสนเทศจากภายนอกไม่ต่อเนื่อง ทำให้ขาดทักษะในการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัล การใช้โปรแกรมหรือแอปพลิเคชันตัดต่อสื่อภาพเคลื่อนไหวในการตัดต่อสื่อภาพเคลื่อนไหว บันทึกไฟล์เพื่อนำไปใช้งานและพัฒนาสร้างสรรค์สื่อมัลติมีเดีย มีความซับซ้อน อีกทั้งบุคลากรขาดความตระหนักถึงความสำคัญของการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงาน ควรสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

ด้านทักษะการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัย

สรุปได้ว่า ขาดความตระหนักในการเก็บรักษาความปลอดภัยของข้อมูล เช่น การเข้ารหัสข้อมูล การกำหนดสิทธิ์การใช้งานข้อมูล การจัดเก็บข้อมูลให้มีความปลอดภัย ทำให้ข้อมูลเกิดความไม่ปลอดภัยได้ขาดความสามารถใช้งานเว็บเบราว์เซอร์ได้อย่างปลอดภัย เช่น การเข้าถึงเว็บไซต์ที่น่าเชื่อถือ การกำหนดค่า Remember Username และ Password การกำหนดโหมดไม่ระบุตัวตน การล้าง Cache และประวัติการเข้าชมเว็บไซต์ ซึ่งอาจเกิดจากการใช้คอมพิวเตอร์ที่ไม่ใช่ของตนเอง อาจนำมาซึ่งความไม่ปลอดภัยของข้อมูล มีพฤติกรรมสุ่มเสี่ยงในการใช้งานคอมพิวเตอร์ การดาวโหลดข้อมูลที่ไม่มีความปลอดภัย อาจทำให้เกิดไวรัสและทำให้ข้อมูลสูญหาย ขาดความรู้ในการปกป้องข้อมูลในการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัล ไม่สามารถแยกสื่อสังคมออนไลน์ที่เป็นจริงหรือเป็นเท็จได้ อาจทำให้ได้รับข่าวสารหรือข้อมูลที่เป็นเท็จได้ ขาดความรู้และการสังเกตในความผิดปกติของอุปกรณ์ คอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน จึงไม่รู้ลึกถึงความผิดปกติของอุปกรณ์ในการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัล การนิเทศกำกับติดตาม การใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัล อย่างไม่ครอบคลุม ควรระมัดระวังในการใช้งานเพื่อให้เกิดปลอดภัยให้แก่บุคลากรผู้บริหาร และให้การส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้ในการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัย อย่างปลอดภัย ความเคยชินจากการปฏิบัติงานทำให้เกิดการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัย

ด้านทักษะการทำงานร่วมกันแบบออนไลน์

สรุปได้ว่า ขาดทักษะสามารถในการใช้พื้นที่ออนไลน์ทำงานร่วมกันระหว่างผู้ใช้งานท่านอื่นเพื่อใช้ข้อมูลร่วมกันในการดำเนินงาน เช่น Google Docs, Google Sheets, Google Slides, Microsoft SharePoint อาจทำให้การทำงานในรูปแบบออนไลน์เกิดการติดขัดได้การทำงานร่วมกันในรูปแบบออนไลน์ อาจเกิดปัญหาในการใช้งานโดยส่วนใหญ่จะเกิดจากการไม่เข้าใจในขั้นตอนการใช้งานอุปกรณ์ขาดความเข้าใจในกระบวนการและอุปกรณ์ที่ใช้ไม่มีประสิทธิภาพที่ควร ขาดผู้ให้คำแนะนำในการทำงานร่วมกันในรูปแบบออนไลน์การทำงานรูปแบบออนไลน์ ถ้าไม่เข้าใจขั้นตอนและหน้าที่ของอุปกรณ์อาจทำให้การแบ่งปัน

หน้าจอและเสียงผ่านโปรแกรมประชุมทางไกล เกิดปัญหาได้การทำงานในรูปแบบออนไลน์ อีกทั้งยังไม่สามารถแชร์ข้อมูลข่าวสารผ่านทางอินเทอร์เน็ตที่มีประสิทธิภาพได้อย่างถูกต้อง ควรมีการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศให้ต่อเนื่องและเป็นระบบ เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการปฏิบัติงาน

5. อภิปรายผล

ผลการวิจัย สามารถนำผลการวิจัยมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ปัญหาและทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการจัดการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษา ในสาขาวิชาเขตบางมุลานาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านทักษะการใช้งานอินเทอร์เน็ต มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด และด้านที่ค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านทักษะการใช้งานคอมพิวเตอร์ ทั้งนี้ เนื่องจากทักษะการใช้งานคอมพิวเตอร์มีความจำเป็นในการปฏิบัติงานของบุคลากร เพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ บุศรินทร เสาทอง (2560 : 62 - 63) ได้ศึกษาสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบุรีรัมย์ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้รับผิดชอบด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและครูผู้สอน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับดีมาก ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้บริหาร ครูผู้รับผิดชอบด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและครูผู้สอนเกี่ยวกับสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบุรีรัมย์ ที่มีจำนวนมากที่สุด ได้แก่ ควรจัดเตรียมคอมพิวเตอร์ให้เพียงพอต่อความต้องการการใช้งานของนักเรียนในศูนย์ รองลงมาคือควรจัดอบรมเพิ่มเติมในการใช้งานคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต และควรจัดหาคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ต่อพ่วงที่สนับสนุนการทำงานให้เพียงพอ และสอดคล้องกับพระครูสารกิจไพศาล (ณัฐวุฒิ ปิยปุตุโต) (2561 : 163 - 166) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1 ผลการวิจัยพบว่า สภาพทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1 ในภาพรวมทั้ง 5 ด้าน คือการติดตามประเมินผล การจัดบรรยากาศการเรียนรู้การวางแผนการจัดการเรียนรู้ การทำสื่อเทคโนโลยีการสอน และการจัดการเรียนรู้ให้เกิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก รูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1 ประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 หลักการคือการพัฒนาทักษะของครูและหลักของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นศูนย์กลางที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน ประกอบด้วย 1) พัฒนาเด็ก เยาวชนและประชาชนให้มีปัญญาและคุณธรรม 2) เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนที่หลากหลาย 3) เป็นฐานพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน 4) เป็นสายใยเชื่อมสัมพันธ์ชุมชน องค์ประกอบที่ 2 จุดมุ่งหมาย 1) เพื่อการพัฒนาทักษะครูในโรงเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ให้สามารถที่จะสร้างเสริมให้เกิดชุมชนคุณธรรมสังคมคุณธรรมจากการใช้พลังบวร คือ บ้าน-วัด-โรงเรียน (บวร) 2) เพื่อให้โรงเรียนศูนย์ศึกษา

พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ได้ดำเนินการพัฒนาทักษะของครูเพื่อเตรียมความพร้อมในการเป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ศูนย์กลางการจัดกิจกรรมของชุมชนและศูนย์กลางการส่งเสริมอาชีพของชุมชนองค์ประกอบที่ 3 ระบบการดำเนินการและองค์ประกอบที่ 4 กระบวนการพัฒนา ประกอบด้วยทักษะของครู 6 ทักษะ ได้แก่ ทักษะการวางแผนการจัดการเรียนการสอนและบทเรียน ทักษะการจัดการชั้นเรียน ทักษะการเรียนรู้เทคโนโลยีทักษะองค์ความรู้ในวิชา ทักษะความเข้าใจในนักเรียนและทักษะครูในศตวรรษที่ 21 และกระบวนการพัฒนาทักษะครูคือ 1) การเรียนรู้ด้วยตนเอง 2) การฝึกอบรม 3) การศึกษาดูงาน 4) การศึกษาต่อ 5) การเข้าร่วมกิจกรรมวิชาการ 6) การแลกเปลี่ยนครูอาจารย์ระหว่างสถาบันฝึกอบรมกับสถานศึกษา

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรนำผลการวิจัยนี้ ไปใช้เป็นนโยบายในการขับเคลื่อนในพัฒนาการทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในระดับเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อผลการปฏิบัติจะทำให้เกิดการยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนของสถานศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรนำผลการวิจัยนี้ ไปใช้ขับเคลื่อนผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในการปฏิบัติงานในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

2.1 ควรมีการนำผลจากการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงสุดในการดำเนินงานในการใช้เทคโนโลยี

2.2 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ส่งผลกระทบต่อจัดการเรียนการสอน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). นโยบายและจุดเน้นการจัดการศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ 2562.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). แผนปฏิบัติการด้านดิจิทัลเพื่อการศึกษา (พ.ศ. 2566 – 2570).

- กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2554). *แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร พ.ศ. 2555-2559*. นนทบุรี: กระทรวงพาณิชย์.
- กฤติพงศ์ โภคาพานิช. (2563). *สภาพปัจจุบัน ปัญหาและแนวทางการพัฒนาครูของโรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพุกดาหาร* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร].
- คมกริช ไชยทองศรี. (2561). *การบริหารจัดการการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนต้นแบบ ICT เพื่อการเรียนรู้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน: พหุกรณีศึกษา* [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร].
- จิตรา อุณจะนำ, และคณะ. (2564). *การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหาร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช*. สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- จิราภา เต็งไธรัตน์, และคณะ. (2547). *จิตวิทยาทั่วไป* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จิรวุฒิ คล่องแคล่ว. (2563). *สภาพและปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3* [วิทยานิพนธ์ ค.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร].
- จุฬาลักษณ์ ชราศรี. (2559). *สภาพการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศในโรงเรียนวัดโพธิ์ทอง สำนักงานเขตจอมทอง สังกัดกรุงเทพมหานคร* [การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร].
- ชนกานต์ เอี่ยมสะอาด. (2564). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก* [การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาโทบริหารศึกษาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร].
- ชนันภัทร์ ปิยะภัทรวีรัตน์. (2565). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษจังหวัดยะลา* [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา].
- ชริสา พรหมรังสี. (2557). *การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3* [การค้นคว้าอิสระ ค.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา].
- ชูศักดิ์ เอกเพชร. (2556). *การวิจัยเพื่อพัฒนาการบริหารการศึกษา*. สุราษฎร์ธานี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- ณัฐภัทร กลิ่นจะโป๊ะ. (2558). *พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนจระเข้หินสังขมิวจิวทยา* [การศึกษาค้นคว้าอิสระ ศษ.ม., มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช].
- ทินกร พูลพุด. (2552). *การพัฒนารูปแบบการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก* [วิทยานิพนธ์ปริญญาเอก, มหาวิทยาลัยนเรศวร].

- ธงชัย คำปวง. (2561). *การพัฒนาครูแบบองค์รวมโดยการเทียบเคียงสมรรถนะ* [วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร].
- นงนุช วงษ์สุวรรณ. (2553). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพฯ: จามจุรีโปรดักต์.
- นันทชญาณ์ ทองสดา. (2553). *การศึกษาปัญหาและความต้องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนการสอนของนิสิตคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม* [วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยมหาสารคาม].
- นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์. (2557). *หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา*. นนทบุรี: ตีรณสาร.
- บุญเลิศ แสวงทอง. (2552). *สภาพการดำเนินงานและความต้องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 3 - 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี* [วิทยานิพนธ์ ค.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี].
- พระมหากันดินันท์ เสงสกุล. (2563). *เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารการศึกษา*. *วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย*, 3(1), 1-10.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. (2553, 22 กรกฎาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*, 127(45 ก), 1-3.
- พัทธนันท์ รชตะไพโรจน์. (2559). *การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนเอกชนอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน* [วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น].
- พิรดา มาลาม. (2560). *การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยม 24* [วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม].
- ภัทรพล ประเสริฐแก้ว. (2559). *สภาพและปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3* [วิทยานิพนธ์ ค.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร].
- มนูญ ไชยทองศรี. (2554). *ความต้องการพัฒนาตนเองของบุคลากรโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร*.
- วนิดา ทองพูล. (2564). *การศึกษาปัญหาและแนวทางการบริหารด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1* [วิทยานิพนธ์, มหาวิทยาลัยนเรศวร].
- วาสนา มะณีเรือง. (2559). *รูปแบบการพัฒนาครูเก่งครูดีของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน* [วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ].
- วิริยะ โภษิต. (2560). *การศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาศึกษาของโรงเรียนวัดป่าประดู่ จังหวัดระยอง* [วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา].
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2553). *การบริหารสู่ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ทิพย์วิสุทธิ์.

- วีระยุทธ์ ชาตะกาญจน์. (2558). การวิจัยเชิงปฏิบัติการ. *วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี*, 2(1).
- ศิริชัย ชินะตั้งกูร. (2556). รายงานการวิจัยการวิเคราะห์อัตราส่วนนักเรียนต่อครูของโรงเรียนประถมศึกษาที่เหมาะสม. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ศิริวรรณ ฉัตรมณีรุ่งเจริญ, & วรางคณา ทองนพคุณ. (2556). ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ความท้าทายในอนาคต. *วารสารคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต*.
- สิทธิชัย สีมี่. (2566). ความต้องการจำเป็นและแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 [วิทยานิพนธ์, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร].
- สมหมาย อ่าดอนกลอย. (2556). บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม*.
- ไพฑูริย์ สีนลารัตน์. (2557). เติบโตตามศักยภาพสู่ศตวรรษที่ 21 ของการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุขุม เฉลยทรัพย์. (2555). *เทคโนโลยีสารสนเทศ (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- ชัยยา บัวหอม. (2563). การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานของบุคลากรโรงเรียนน้ำเกลี้ยงวิทยา. ศรีสะเกษ: โรงเรียนน้ำเกลี้ยงวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28.
- อนุชิต สุขกลี. (2560). การศึกษาบทบาทการบริหารสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดระยอง จันทบุรีและตราด [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหาร, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี].
- อาณัติ คงเหล่า. (2559). *สภาพปัญหาและความต้องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนดรุณาอาเรพมูลนิธิจังหวัดสตูล* [วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช].
- Rutkowski, D. (2008). *Towards an understanding of educational indicators* (pp. 1–32). IEA Data Processing and Research Center.
- Long. (1989). *Management information system*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

ความคาดหวังของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครต่อการใช้โดรน ในการขนส่งสินค้า

Expectations of People in Bangkok Regarding to Using Drone for Goods Delivery

ชาติชาย เจริญสุข¹, ณัฐฐาวุฒิ จิระธัมมวัฒน์², บดินทร์ ยืนชนม์³,
วิลาลินี รัตนบุตรชัย⁴, สุนัฐทร หมอนทอง⁵

¹⁻⁵ สถาบันการบินพลเรือน, กรุงเทพฯ, ประเทศไทย

Chartchai Charoensook¹, Natthawut Jirathamawat², Bordin Yuenchon³, Vilasinee Ratanabutchai⁴, Sunutthorn Monthong⁵

¹⁻⁵ Civil Aviation Training Center, Bangkok, Thailand

✉: chartchai@catc.or.th

(Corresponding Email)

Received: 29 April 2025; Revised: 24 May 2025; Accepted: 29 May 2025

© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีเติบโตอย่างรวดเร็ว การขนส่งสินค้าโดยใช้โดรนหรืออากาศยานไร้คนขับเริ่มมีบทบาทเพิ่มขึ้นในหลายประเทศ รวมถึงประเทศไทย โดยเฉพาะในเขตเมืองขนาดใหญ่อย่างกรุงเทพมหานคร ได้กลายเป็นแนวคิดที่น่าสนใจและมีการวิจัยอย่างกว้างขวาง การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความคาดหวังของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครต่อการใช้โดรนในการขนส่งสินค้า และ 2) เปรียบเทียบความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการใช้โดรนในการขนส่งสินค้า จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ สอบความคาดหวังจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนาและสถิติอนุมาน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลมีผลต่อความคาดหวังที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และประชาชนส่วนใหญ่มีความคาดหวังสูงต่อประโยชน์ของการใช้โดรนในการขนส่ง โดยเฉพาะด้านลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการขนส่ง ผลสรุปจากการวิจัยสามารถใช้เป็นข้อมูลสำคัญในการพัฒนารูปแบบบริการขนส่งสินค้าโดยใช้โดรนให้มีประสิทธิภาพ และตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคให้สามารถเข้าถึงและปรับเปลี่ยนนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ให้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง

คำสำคัญ: โดรน, ความคาดหวัง, การขนส่งสินค้า, กรุงเทพมหานคร

Abstract

In the rapidly evolving digital era, the utilization of drones or unmanned aerial vehicles (UAVs) for goods transportation has gained increasing prominence across numerous nations, including Thailand. Particularly within large urban centers like Bangkok, this concept has

emerged as a compelling area of interest and extensive research. This study aims to: 1) Investigate the factors influencing the expectations of residents in metropolitan Bangkok regarding the adoption of drones for goods delivery, and 2) Compare the expectations of the public towards drone-based goods delivery, categorized by personal factors. Employing a survey research design, data on expectations were collected from a sample of 400 residents residing in Bangkok using questionnaires. The collected data were analyzed using descriptive and inferential statistics. The findings revealed that personal factors significantly influence the variation in expectations. Furthermore, the majority of the public holds high expectations regarding the benefits of drone-based goods delivery, especially concerning the reduction of environmental impact associated with traditional transportation methods. The conclusions drawn from this research provide crucial insights for developing efficient drone-based goods delivery service models that effectively address consumer needs, enabling access to and the practical application of advanced technologies for tangible benefits.

Keyword: Drone, Expectations, Goods delivery, Bangkok

1. บทนำ

ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีเติบโตอย่างรวดเร็ว การขนส่งสินค้าโดยใช้โดรนหรืออากาศยานไร้คนขับเริ่มมีบทบาทเพิ่มขึ้นในหลายประเทศ รวมถึงประเทศไทย โดยเฉพาะในเขตเมืองขนาดใหญ่อย่างกรุงเทพมหานคร อุตสาหกรรมการขนส่งหรือโลจิสติกส์ที่ได้เริ่มใช้โดรนหรืออากาศยานซึ่งมีนักบินมาใช้ในการทำงาน (Judy and Carlton, 2017) โดยได้มีความคาดหวังสูงในด้านประโยชน์จากมุมมองทางธุรกิจ เนื่องจากโดรนมีความสามารถในการบิน มีความคล่องตัวสูง และสามารถควบคุมได้จากระยะไกลผ่านโปรแกรมที่เชื่อมต่ออุปกรณ์ต่างๆ โดรนมีศักยภาพในการแก้ปัญหาจราจร เพิ่มความรวดเร็วในการขนส่ง และลดต้นทุนการดำเนินงาน ทั้งนี้ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเติบโตของโดรนได้แก่ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ทำให้การขนส่งด้วยโดรนมีความปลอดภัยและรวดเร็วยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นมิตรต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นแนวโน้มที่เกิดขึ้นในยุคปัจจุบัน ด้วยประสิทธิภาพการทำงานของโดรนสามารถตอบโจทย์การขนส่งที่ต้องการประสิทธิภาพสูง และเป็นทางเลือกที่ดีสำหรับการขนส่งระยะสุดท้าย (Last-Mile Delivery) จากศูนย์กระจายสินค้าไปถึงจุดหมายปลายทาง (มติชนออนไลน์, 2566) อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการใช้โดรนในการขนส่งสินค้าจะมีศักยภาพและมีความคุ้มค่าสูง เหมาะสมที่จะใช้ในการขนส่งสินค้า แต่ในประเทศไทยยังมีข้อจำกัดและความไม่แน่นอนหลายประการที่ต้องพิจารณาประกอบ เช่น กฎหมายที่เกี่ยวข้องยังไม่ครอบคลุมเพียงพอ ความกังวลเรื่องความปลอดภัย (คมานคม, 2566) และการยอมรับของผู้บริโภคที่มีต่อเทคโนโลยีใหม่นี้ยังอยู่ในระดับที่แตกต่างกัน การศึกษานี้จึงมุ่งเน้นศึกษาความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อเทคโนโลยีดังกล่าว ว่ามีความคาดหวังในด้านประโยชน์ของการใช้โดรนในการขนส่งสินค้า ความปลอดภัยจากการใช้โดรนในการขนส่งสินค้า และความพร้อมที่จะใช้บริการโดรนในการขนส่งสินค้าเพียงใด ผลสรุปจากการวิจัยสามารถใช้เป็นข้อมูลสำคัญพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบบริการขนส่งสินค้าโดยใช้โดรนให้มีประสิทธิภาพ และตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค เพื่อที่จะสามารถเข้าถึงและปรับเปลี่ยนนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ให้

ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความคาดหวังของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครต่อการใช้โทรคมนาคมในการขนส่งสินค้า

2) เปรียบเทียบความคาดหวังของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครต่อการใช้โทรคมนาคมในการขนส่งสินค้า จำแนกตามปัจจัยบุคคลที่แตกต่างกัน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้การสำรวจแบบปริมาณ (Survey quantitative data research) ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสาร ตำรา วารสารวิชาการ ทฤษฎี แนวคิด บทความ และงานศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรกลุ่มนาข้าวภาคกลาง จำนวน 400 คน (Yamane, 1970) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบด้วยกลุ่มข้อความ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านบุคคล 2) เจตคติเกี่ยวกับความปลอดภัยการใช้โทรคมนาคมเพื่อการเกษตร และ 3) การรับรู้ความปลอดภัยการใช้โทรคมนาคมเพื่อการเกษตร จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลและคำนวณค่าสถิติต่างๆ ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป (ชาติชาย เจริญสุข, 2563) โดยใช้สถิติ 1) เชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่ (Frequencies) และร้อยละ (Percentage) แปลผลลักษณะข้อมูลปัจจัยด้านบุคคล 2) เชิงอนุมานหรือเชิงอ้างอิง (Inferential Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แปลผลความคาดหวังของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครต่อการใช้โทรคมนาคมในการขนส่งสินค้า 3) เปรียบเทียบความคาดหวังของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครต่อการใช้โทรคมนาคมในการขนส่งสินค้า จำแนกตามปัจจัยบุคคล วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ด้วยวิธีทดสอบค่าที (t-test) และค่าเอฟ (F-test) หากพบว่าผลวิเคราะห์มีความแตกต่างจะทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference) เป็นรายคู่

4. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเชิงปริมาณด้านข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยด้านบุคคล โดยมีข้อความทั้งสิ้นจำนวน 5 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน พบว่า กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 233 คน (58.2%) มีอายุ 31-40 ปี จำนวน 105 คน (26.2%) มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 204 คน (51.0%) ประกอบอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 249 คน (62.2%) และมีรายได้ต่อเดือน 15,000-30,000 บาท จำนวน 136 คน (34.0%)

ตารางที่ 1 ระดับความคาดหวังต่อการใช้โทรคมนาคมในการขนส่งสินค้าของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร (โดยรวม)

ความคาดหวังต่อการใช้โทรนในการขนส่งสินค้า	X	S.D
ด้านประโยชน์ในการใช้โทรนในการขนส่งสินค้า	3.93	.895
ด้านความปลอดภัยในการใช้โทรนในการขนส่งสินค้า	3.51	.559
ด้านความพร้อมที่จะใช้บริการโทรนในการขนส่งสินค้า	3.92	.701
ความคาดหวังในการใช้โทรนในการขนส่งสินค้า (โดยรวม)	3.79	.531

ผลการวิจัยจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 400 ชุด ประกอบด้วยคำถาม 3 ด้าน ได้แก่

1) ความคาดหวังเกี่ยวกับประโยชน์ในการใช้โทรนในการขนส่งสินค้า ประกอบด้วยข้อคำถามย่อย 5 ข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างความคาดหวังด้านนี้ (โดยรวม) ระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.93 (S.D=0.695) โดยมีความคาดหวังในด้านลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการขนส่งสินค้า ในลำดับมากที่สุด ส่วนลำดับน้อยที่สุด ได้แก่ ความคาดหวังในด้านลดค่าใช้จ่ายในการขนส่งสินค้า

2) ความคาดหวังเกี่ยวกับความปลอดภัยในการใช้โทรนในการขนส่งสินค้า ประกอบด้วยข้อคำถามย่อย 6 ข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างความคาดหวังด้านนี้ (โดยรวม) ระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.51 (S.D=0.559) โดยมีความคาดหวังในด้านควรมีกฎหมายและระเบียบควบคุม ในลำดับมากที่สุด ส่วนลำดับน้อยที่สุด ได้แก่ ความคาดหวังในด้านมีผลกระทบต่อชุมชน

3) ความคาดหวังเกี่ยวกับความพร้อมที่จะใช้บริการโทรนในการขนส่งสินค้า ประกอบด้วยข้อคำถามย่อย 5 ข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างความคาดหวังด้านนี้ (โดยรวม) ระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.93 (S.D=0.701) โดยมีความคาดหวังในด้านความน่าเชื่อถือของผู้ให้บริการจะมีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ ในลำดับมากที่สุด ส่วนลำดับน้อยที่สุด ได้แก่ ความคาดหวังในด้านท่านจะชวนผู้อื่นให้ใช้บริการ

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบระดับความคาดหวังต่อการใช้โทรนในการขนส่งสินค้าของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร (โดยรวม) จำแนกตามปัจจัยด้านบุคคล

ความคาดหวังต่อการใช้โทรนในการขนส่งสินค้า	ปัจจัยด้านบุคคล (N=400)				
	เพศ	อายุ	ระดับการศึกษา	อาชีพ	รายได้ต่อเดือน
ด้านประโยชน์ในการใช้โทรนในการขนส่งสินค้า	.22	.49	.02*	.10	.07
ด้านความปลอดภัยในการใช้โทรนในการขนส่งสินค้า	.17	.41	.50	.39	.33
ด้านความพร้อมที่จะใช้บริการโทรนในการขนส่งสินค้า	.95	.39	.00*	.99	.04*
ความคาดหวังต่อการใช้โทรนในการขนส่งสินค้า (โดยรวม)	.04*	.00*	.00*	.03*	.00*

*ระดับนัยสำคัญ .05

ตารางที่ 3 สรุปเปรียบเทียบความคาดหวังของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครต่อการใช้โทรคมนาคมในการขนส่งสินค้า จำแนกตามปัจจัยบุคคลที่แตกต่างกัน

ปัจจัยด้านบุคคล	ความคาดหวังต่อการใช้โทรคมนาคมในการขนส่งสินค้า		ค่าสถิติ
	แตกต่างกัน	ไม่แตกต่างกัน	P-Value
เพศ	√		.04*
อายุ	√		.00*
ระดับการศึกษา	√		.00*
อาชีพ	√		.03*
รายได้ต่อเดือน	√		.00*

ผลการวิจัยเปรียบเทียบความคาดหวังของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครต่อการใช้โทรคมนาคมในการขนส่งสินค้า จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีเพศ อาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกัน มีความคาดหวังต่อการใช้โทรคมนาคมในการขนส่งสินค้าแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4 สรุปความคาดหวังของประชาชนต่อการใช้โทรคมนาคมในการขนส่งสินค้า

ความคาดหวังโดยรวม (ระดับมาก: $X = 3.79$, S.D. = 0.531)		
ประโยชน์ในการใช้โทรคมนาคม ($X = 3.93$) ระดับ: มาก	ความพร้อมในการใช้บริการ ($X = 3.92$) ระดับ: มาก	ความปลอดภัยในการใช้งาน ($X = 3.51$) ระดับ: มาก
- ส่งของได้รวดเร็ว	- พร้อมเปิดรับบริการใหม่	- มีความเสี่ยงด้านอุบัติเหตุ
- ลดต้นทุนในระยะยาว	- เห็นความจำเป็นในอนาคต	- กังวลต่อผลกระทบต่อบุคคล
- สนับสนุนระบบโลจิสติกส์ใหม่	- สอดคล้องกับชีวิตยุคดิจิทัล	- ต้องการระบบควบคุมที่รัดกุม

5. อภิปรายผล

การศึกษาวินิจฉัยเรื่อง “ความคาดหวังของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครต่อการใช้โทรคมนาคมในการขนส่งสินค้า” จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคาดหวังของกลุ่มตัวอย่างต่อการใช้โทรคมนาคมในการขนส่งสินค้า กลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวัง (โดยรวม) ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.79 (S.D.=0.531)

เรียงตามลำดับรายด้าน ได้แก่

1) ด้านประโยชน์ในการใช้โดรนในการขนส่งสินค้า แผลผลได้ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.93 (S.D=0.695) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Amukele, T., Ness, P. M., Tobian, A. A., Boyd, J., & Street, J. (2017). ที่ชี้ให้เห็นว่าระบบการจัดส่งด้วยโดรนเป็นทางเลือกที่เหมาะสมสำหรับการขนส่งผลิตภัณฑ์เลือด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Bridgelall, R. (2022). กล่าวว่า เทคโนโลยีการใช้โดรนสำหรับขนส่งในอนาคตสามารถทดแทนรถบรรทุกพ่วงในอเมริกาเหนือจำนวน 4.7 ล้านคัน ซึ่งปัจจุบันนำสินค้าที่อันตรายผ่านพื้นที่ชุมชนที่มีผู้คนอาศัยอยู่ได้

2) ด้านความพร้อมที่จะใช้บริการโดรนในการขนส่งสินค้า แผลผลได้ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.92 (S.D=0.701) สอดคล้องกับงานวิจัยของ นันทวรรณ บุญรักษา, อัญชลี สมบูรณ์, และ รพี อุดมทรัพย์. (2021). กล่าวว่า บทบาทและความสำคัญของนวัตกรรม “โดรน” ที่เข้ามาช่วยพัฒนากิจกรรมโลจิสติกส์ ซึ่งโดยทั่วไปมีการจัดการที่ดีอยู่แล้ว แต่ในบางเหตุการณ์อาจมีการจัดการที่ยังไม่สมบูรณ์ อย่างเช่น เมื่อเจอปัญหาการติดและต้องจัดส่งสินค้าให้กับลูกค้า จะทำให้ลูกค้าได้รับสินค้าช้าลง และอาจไม่พอใจกับการบริการขนส่งอันนำไปสู่การสูญเสียลูกค้าได้ นอกจากนี้ในยุคดิจิทัลในปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยโดรนได้กลายเป็นส่วนสำคัญในอุตสาหกรรมการค้าและโลจิสติกส์ระดับโลก

3) ด้านความปลอดภัยในการใช้โดรนในการขนส่งสินค้า แผลผลได้ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.51 (S.D=0.559) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธฤต ภูมิวัฒน์. (2021). พบว่าการนำอากาศยานไร้คนขับมาใช้ในเชิงพาณิชย์หรือในการขนส่งสินค้าแบบ B2C ยังไม่สามารถทำได้เนื่องจากพบอุปสรรคที่มาจากการใช้งานโดรนที่อาจมีความเสี่ยงต่อชีวิตและทรัพย์สินของบุคคลอื่นในกรณีที่เกิดอุบัติเหตุที่ไม่สามารถควบคุมได้

ผลการวิจัยเปรียบเทียบความคาดหวังของกลุ่มตัวอย่างต่อการใช้โดรนในการขนส่งสินค้า (โดยรวม) จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีเพศ อาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกัน มีความคาดหวังต่อการใช้โดรนในการขนส่งสินค้าแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทร์เมธา ศรีรักษา, จักรพันธ์ ดำเนินภักดิ์, นำพล บุญมัน, สุกัญญา ปาระโชติ, ธนภัทร ทองอร่าม, และพัศวิษญ์ ไวทยะวิจิตร. (2023). กล่าวว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์การทำงานและหน่วยงานมีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีโดรนของพนักงานในบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด

การวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องความคาดหวังของ Victor Vroom. (1970) ซึ่งให้ความเห็นไว้ว่า การกระตุ้นให้พนักงานเพิ่มการทำงานนั้นต้องเริ่มจากการทำความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีคิดและการรับรู้ของแต่ละคนก่อน เมื่อคนมีเป้าหมายที่ต้องทำงานมากขึ้นจากปกติ เขามักจะพิจารณาว่าจะได้รับอะไรจากการกระทำนี้ หรือคิดว่าผลลัพธ์จะเป็นอย่างไรหากเขาทำอะไรบางอย่างในการทำงาน พนักงานจะยินดีทำงานหนักขึ้นเมื่อเขามองเห็นว่าการกระทำของเขาจะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่น่าพอใจ และ Hurlock. (1995) ได้อธิบายว่า ความคาดหวังของบุคคลนั้นแตกต่างกันไปตามปัจจัยต่างๆ เช่น วัฒนธรรม สังคม และบทบาททางสังคม ซึ่ง

วัฒนธรรมแต่ละวัฒนธรรมจะมีมาตรฐานและความคาดหวังที่แตกต่างกันไปต่อสมาชิกในสังคมนั้น ซึ่งรวมถึงระดับความสำเร็จและทัศนคติที่คาดหวัง

6. ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อคิดเห็นและเสนอแนะจากการวิจัย ดังนี้

1. องค์กรความรู้ใหม่

ปัจจัยส่วนบุคคลมีผลต่อความคาดหวังที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และประชาชนส่วนใหญ่มีความคาดหวังสูงต่อประโยชน์ของการใช้โทรคมนาคมในการขนส่ง โดยเฉพาะด้านลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการขนส่ง ผลสรุปจากการวิจัยสามารถใช้เป็นข้อมูลสำคัญในการพัฒนารูปแบบบริการขนส่งสินค้าโดยใช้โทรคมนาคมให้มีประสิทธิภาพ และตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคให้สามารถเข้าถึงและปรับเปลี่ยนนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ให้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง

สรุปแนวโน้มสำคัญจากผลการวิจัย

1. ระดับความคาดหวังโดยรวมของประชาชนอยู่ในระดับมาก สะท้อนถึงทัศนคติที่เปิดรับเทคโนโลยีใหม่ โดยเฉพาะในการเพิ่มประสิทธิภาพและความสะดวกในด้านโลจิสติกส์

2. ประชาชนคาดหวังมากที่สุดในด้าน “ประโยชน์” จากการใช้โทรคมนาคม เช่น ความรวดเร็ว การลดต้นทุน และประสิทธิภาพในสถานการณ์ที่ไม่สะดวกในการใช้การขนส่งแบบเดิม

3. ความพร้อมในการใช้บริการก็อยู่ในระดับมากเช่นกัน แสดงให้เห็นถึงการเปิดใจและการรับรู้ถึงบทบาทสำคัญของเทคโนโลยีในยุคปัจจุบัน

4. ด้านที่ประชาชนยังมีความกังวลมากที่สุดคือ “ความปลอดภัย” โดยเฉพาะความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้งานในพื้นที่ชุมชน ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการวางมาตรการควบคุมและความปลอดภัยที่ชัดเจน

5. ปัจจัยส่วนบุคคลมีผลต่อระดับความคาดหวังอย่างมีนัยสำคัญ เช่น เพศ อาชีพ การศึกษา และรายได้ ซึ่งอาจสะท้อนมุมมอง ความเข้าใจ หรือประสบการณ์ที่ต่างกันเกี่ยวกับเทคโนโลยีโทรคมนาคม

6. สนับสนุนแนวคิดทางทฤษฎีด้านความคาดหวัง ของ Vroom (1970) และ Hurlock (1995) ที่ระบุว่าความคาดหวังขึ้นอยู่กับแรงจูงใจ ประสบการณ์ และบทบาททางสังคมของแต่ละบุคคล

2. ข้อเสนอแนะการวิจัย

ประชาชนในกรุงเทพมหานครมีความคาดหวังสูงต่อการใช้โทรคมนาคมในการขนส่งสินค้า โดยเฉพาะในด้านความสะดวกและความรวดเร็ว จึงควรมีการส่งเสริมให้ภาครัฐและเอกชนร่วมกันพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมถึงสร้างความตระหนักรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีนี้ให้กับประชาชน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงคมนาคม. (2566). ประกาศกระทรวงคมนาคม เรื่อง การบังคับหรือปล่อยอากาศยานซึ่งไม่มีนักบิน ประเภทอากาศยานที่ควบคุมการบินจากภายนอก. สืบค้นเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2567, จาก <https://www.mot.go.th/>
- จันทร์เมธา ศรีรักษา, จักรพันธ์ ดำเนินภรณ์, นำพล บุญมั่น, สุกัญญา ปาระโชติ, ธนภัทร ทองอร่าม, & พัทธวิษุทธ์ ไวยะวิจิตร. (2023). การยอมรับเทคโนโลยีอากาศยานไร้คนขับเพื่อการขนส่งสินค้า: กรณีศึกษา บริษัทไปรษณีย์ไทย จำกัด. *วารสารศิลปศาสตร์และอุตสาหกรรมบริการ*, 6(1), 1–16.
- ชาติชาย เจริญสุข. (2563). เจตคติและการรับรู้กฎหมายเดินอากาศไทยของประชาชนเกี่ยวกับการปล่อยบั้งไฟ. *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย*, 12(2), 559–577.
- ธฤต ภูมิวัฒน์. (2021). แนวทางการกำกับดูแลการขนส่งสินค้าโดยอากาศยานไร้คนขับเพื่อพัฒนาระบบโลจิสติกส์ในประเทศไทย (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย). <https://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/7793>
- นันทวรรณ บุญรักษา, อัญชลี สมบูรณ์, & รพี อุดมทรัพย์. (2021). “โดรน” นวัตกรรมเปลี่ยนโฉมวงการโลจิสติกส์. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 8 “งานวิจัยรับใช้สังคม”* (น. 1344–1350). มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- มติชนออนไลน์. (2566, มกราคม 8). ‘โดรนขนส่ง’ ขนส่งแนวทางใหม่ เพิ่มโอกาสทางการค้า พณ.แนะ 3 เรื่อง ไทยต้องเร่งปรับ. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/economy/news_4264954
- Amukele, T., Ness, P. M., Tobian, A. A., Boyd, J., & Street, J. (2017). Drone transportation of blood products. *Transfusion*, 57(3), 582–588. <https://doi.org/10.1111/trf.13900>
- Bridgelall, R. (2022). Reducing risks by transporting dangerous cargo in drones. *Sustainability*, 14(20), Article 13057. <https://doi.org/10.3390/su142013057>
- Hurlock, E. B. (1995). *Developmental psychology: A lifespan perspective*. McGraw-Hill.
- Judy, S., & Carlton, H. S. (2017). Drone delivery models for healthcare. In *Proceedings of the 50th Hawaii International Conference on System Sciences* (pp. 1–10). <https://doi.org/10.24251/HICSS.2017.123>
- Venkatesh, V., Morris, M. G., Davis, G. B., & Davis, F. D. (2003). User acceptance of information technology: Toward a unified view. *MIS Quarterly*, 27(3), 425–478. <https://doi.org/10.2307/30036540>
- Vroom, D. A. (1970). *Energy deposition studies: Three-year summary report ending August 31, 1970* (No. GA-10135). Gulf General Atomic, Inc.

Yamane, T. (1970). *Statistics - An introductory analysis* (2nd ed.). Tokyo: John Weather Hill, Inc.